This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN
399530-D
PERIOD.

Digitized by Google

F. fol. 525.

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z254077400

399530-D

Digitized by Google

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmiernō za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Januara 1874.** **Broj 1.**

Poziv na predplatu.

Osobito ovo ljeto, u vrieme naših izborah, imao je lahko svaki pravi rodoljub spoznati potrebu i korist, koju može donieti nesamo posebnim ljudem, nego i cielomu občinstvu list, koji istinito zastupa i brani prava i pravicu našega trpećega naroda. Uvjereni, da smo i mi odkad izdajemo ovaj naš list učinili, što smo mogli za dobro i korist naše bratje toli u Istri koli i drugdje, pozivamo naš puk, da se i ovo ljeto na novo još u većem broju na naš list predbroji.

Ciena listu ostaje ona ista, koja bijaše i dosle, t. j. 2 f. na ljeto za predbrojnike prvoga reda, a 1 f. na ljeto za predbr. drugoga reda. Predbrojnikom drugoga reda, to jest kmetom, koji su zadovoljni, da im više istisakah *Naše Sloge* pod jednim jedinim imenom i pasom šaljemo, nakloni smo slati i ovo ljeto uz lanjske polakšice. Samo molimo p. n. predbrojnike, da se na vrieme predbroje i ukupno novce pošlju kroz poštarsku naputnicu; pa da ako kadkada radi ma koga uzroka nebi primili lista, neka nam to jave *nezapečaćenim pismom*, napisavši izvana na njem *„Reklamacia.“* Još jedan put pozivamo one naše štovane predbrojnike, koji nam još lanjsku predplatninu duguju, da nam ju svakako pošlju.

Konačno prosimo sve štovane rodoljube, da nastoje što, im više moguće, oko razprostranjivanja našega lista, da se tako narodna sviest u puku sve to više budi, pa da nas i pisanjem marljivo podupiraju, i to ne radi uzroka, da nam laglje bude, nego jedino, da uvjek koristniji i ugodnij budemo našemu milomu narodu, za koga ovaj list izdajemo.

☛ Današnji smo list poslali mnogoj gospodi i koja nisu dosad nanj predbrojena bila, ufanjem, da će to sada učiniti. Nu ako ga tko od njih nekani držati, molimo, neka nam ga odmah povrati, napisavši *„Neprima se.“*

U Trstu 1. Januara 1874.

Uredničtvo.

Na staro ljeto.

Evo nas opet na koncu jedne godine. Dao Bog bila nam dojduća sretnija, jer se na prošlu neimamo radi čega pohvaliti. Našu državu s ove i s one strane Litave su ove godine bile same strahote.

Pomin, što ga nisu učinile kužne bolesti, učinila ga je skrajna nerodica tako, da se sad u mnogih pokrajinah baš gladuje i strada. A završaj svemu učiniše zli i opaki ljudi, koji su vrgli množinu svieta u najskrajnije siromaštvo, proigravši na bečkom novčanom trgu tudje novce, za koje su silne postotke obećivali. Da se ta nesreća ublaži, morala je sva država uzeti na se dug od osamdeset miliunah, što će jih morati izplaćivati i oni, koji nisu ni krivi ni dužni. I to se dogodilo uprav onda, kad je njemačka stranka trubila na sve četiri strane svieta, da se Austrija nahodi u najzavidnijem novčanom stanju, te se još hvalila, da će kroz svjetsku izložbu pritegnuti u Beč nebrojeno srebro i zlato, koje će svim austrijskim narodom do blagostanja pripomoći. Pa eno kako je pogodila!

I baš je čudo, da je ta stranka uprav ove godine doživila najveću pobjedu, što joj se je mogla ikad nadati, odkad se austrijski narodi s njom bore za svoje pravice. Uspiela je naime s izravnimi izborî, koji su njemačkomu u državi plemenu donekle gospodstvo osjegurali, a naše pravične težnje daleko natrag bacili. Pak je nas Slavene mimo svih ostalih zadio još i taj nenad, sa svojimi gorkimi posljedicami nesloge i nesklada tu i tamo medju samimi nami!

Gdje nam se ove godine malko razvedrilo, jest u jedinoj Hrvatskoj. Vidivši Magjari, da nemogu proti duhu vojevati, popustiše Hrvatom istina Bog što su najmanje mogli, al ipak toliko, da su sad naša braća u kraljevini u koječem baš sami svoji gospodari. U njih sad stoji, da im ove stečevine postanu stupanj do drugih, jer napredan narod nikad nemiruje.

A zašto nebi spomenuli i našu Istru? I ovdje smo doživili, čemu se prije nekoliko godinah nebi bili nikako nadali. Naš je narod u Istri ove godine stupio za prvi put na svoje vlastite noge. Bivši mrtav, ustao je od mrtvih, pa dao Bog živio i poživio srećan i čestit nebrojena ljeta!!

Hrvatskomu narodu po Istri i Otocih.

Narode slavni!

Bilo je vremena, kada je čovek čoveku robovao i narod narodu. Danas takova već robstva u naših krajevih nije. Nam se napovedaju nebeski zakoni, da je svak u državi slobodan, svaki se jezik poštuje, svaki narod razvija, koliko mu je drago.

I za vas, Istrani, takovi zakoni stoje. Po temeljnih pravicah i vi se možete služiti svojim jezikom svagde, možete ostati što ste i nepremetati se, kao vukodlak, sad u Nemca sad u Talijana.

Ali vaše pravice samo na papiru stoje. Sudovi vam pišu talijanski, Junta isto tako, namestničtvo u Trstu svakako, pa i kad piše u vašem jeziku, izruži ga do zla buga. Škole male i velike sve u tudjem jeziku. Mi se moramo učit na jeziku talijanskom, kao da se Talijani u Poreču i Rovinju uče na hrvatskom jeziku.

Kad pitamo zašto nam oblasti nepišu hrvatski, onda se odgovori, da ljudi neznaju toga jezika, da to nije *gospodski*. Kad pitamo hrvatske škole, reče nam se: a što vam koriste, kada vam hrvatski jezik nerabi u sudu, ni kod nijedne oblasti ni službe.

Vi sami, stisnuti u siromašnoj kolibici, uz čašu mutne vode i komad tvrda kruha, vi sami u svom jeziku jade jadujete, a tudji pridošlice dobro, živu na vašoj zemlji. Na vas nebogih stoji kletva, da neimate gospodina od svoga jezika. Ta crna kletva da se sa vas strese!

Kad Talijani za se imaju u Kopru talijansku gimnaziju, jeli krivica, da vi za svoju decu dobijete u Pazin hrvatsku gimnaziju? Nije, nego vaše sveto pravo, da vaša deca nebudu uvek odsudjena za pastirski štap i tudje porivališće.

Ali vam protivna čeljad po Istri nespava. Nekoliko gradjana pazinskih (a radi bismo znali koliko?) odpravlja otvoreno pismo na gospodu Vidulića, De Franceschi-a i Polesina, neka oni u Beču po sve pute gledaju, da u Pazinu budu latinske škole čisto talijanske, jer da je deci mučno učiti se u tudjem jeziku.

O vašem jeziku, istarski kmetovi, o vaših pravicah ni spomena u onom pismu. A nije li hrvatskoj deci isto tako mučno učiti se u tudjem jeziku kao što i talijanskoj?

Pa odkada su Mraki, Kovači, Kaligarići, Slokovići i takova imena Talijani? To su najotmeniji gradjani pazinski, pak zar oni pitaju talijansku školu? Neverujemo, već ako nemare za pravdu i pravicu. Tko išće u Beču, da dobijete talijansku školu, taj išće da vam budu učitelji, sudci, advokati,

Digitized by Google

mernici, svećenici — sve ljudi tudjega govora, sve vaša odmetna krv!!

A da su nakane „pazinskih nekojih gradjana“ proti hrvatskoj narodnosti u Istri naperene, vidi se od tuda, što oni ni nespominju Vitezića, zastupnika iztočnih kmetskih občina, koji se je zaverio svomu puku u svakom času dobar stati za njegove pravice i potrebe.

Dugo se je moglo trpiti bezobzirno ponašanje protivnika naše krvi i jezika. Od sad ga više trpiti nećemo, jer nemožemo!

Mi mladji vaši, koji smo doprli do visokih škola, a nismo do sad zatajili materinoga mleka, niti ga ikada zatajismo, mi koji se nedamo više slepiti, jer su nam knjige oči otvorile, mi od svoje strane opeta upravljamo glas na onu trojicu gospode, koja u Beču sede, navlastito na gospodina Polesina, zastupnika pučkih občina zapadne Istre — i opominjemo jih, da ima u Istri *sto i osamdeset* tisuća Hrvata, s kojimi se do sad nije računalo, ali od sada neće svaki račun bez njih proći. *Mi kako buduća inteligencija narodna u Istri najsvečanije protestujemo proti svakomu glasu, koji bi se u Beču podigao za* **nehrvatsku gimnaziju u Pazinu** *na očiti zator naše hrvatske narodnosti i našega moralnoga razvitka.*

Matko Laginja slušatelj prava.
Frane Mandić slušatelj medicine.
Andrija Stanger slušatelj medicine.
Fran Volarić doktorand bogoslovije.
Ivan Bersenda doktorand bogoslovije.
Anton Orlić doktorand bogoslovije.
Ivan Rabar slušatelj filozofije.
Nik. Fabijanić sl filozofije.
Ivo Karabaić pravnik.
Pop **Vjekoslav Spinčić** slušatelj filozofije u Beču.
Anton Korlević slušatelj filozofije u Beču.
Petar Brusić slušatelj prava.
Ivan Semitekolo slušatelj prava.
A. P. Dukić gimn. učitelj.
Joso Milovčić slušatelj prava.
I. Franić slušatelj prava.
J. Justinić slušatelj prava.
Gršković jurist.
A. Fabris bogoslov.
J. Kavalić bogoslov.
A. Kalac bogoslov.
Mijat Semelić bogoslov.
Ivan Rosić bogoslov.
Josip Brusić bogoslov.
Anton Radovan.
Blaž Košara bogoslov.
Matija Mandić bogoslov.
Ivan Vranić bogoslov.
Mijo Laginja bogoslov.
Josip Fabris bogoslov.
Josip Mrakovčić bogoslov.
Vinko Semitekolo bogoslov.
Miho Mužina bogoslov.
Eugen Kumičić namj. gim. prof.
Ivan Milčetić namj. gim. prof.
Ivan Brajnović namj. gim. prof.

GOVOR,

kojim g. Dinko Dr. Vitezić navadja u carev. vieću razloge, poradi kojih je glasovao proti zakonu o državnom zajmu.

Neka mi bude prosto, gospodo, u kratko navesti razloge, koji me usilovaše, da glasujem proti osnovi ovog zakona. U kratko ću, jer kao Jugoslavjanin nisam njemačkomu tako vješt, da bih se mogao pripuščati u široka razlaganja; a uz to častni predjašni govornici već su toliko temeljitih razlogah na sriedu donieli, da bi meni zaisto težko bilo što nova reći.

Razlozi dakle, radi kojih ću ja glasovati proti osnovi ovog zakona, najprije su ovi, da ga ja smatram škodnim poljodjelstvu, na korist trgovine i obrta. U članaku 3 naime kaže se samo o pomoći trgovini i obrtu, a ni u ovome ni u nijednom drugomu članku ni slova o pomoći poljodjelstvu.

Gospodo moja! Ljetina ove godine, kako bi rečeno u izviešću gospodarstvenog odbora, izdala je u više stranah carevine, a ne kako kaže predjašnji gosp. govornik, jedino u Magjarskoj; jer i u Dalmaciji i u Istri, koje pokrajine pobliže poznajem, od pamtivjeka nikad do ove godine ne bijaše goreg ploda, i to u svakoj struci, da ako im država u pomoć ne dotrča, narod će ondje od glada umirati.

Suviše moram glasovati proti, jer kad se u §. 2. o željeznicam govori, kaže se samo u obće, da će jedan dio ovog duga bit uložen u gradjenje novih željeznicah. Koliki je ovaj dio, nije označeno, kako dobro opazi častni predjašni govornik moje strane (ljevice). Ako se s druge strane i kaže, da što zaostane od onog, što se zabilježi kao pripomoć za trgovinu i za obrt, da će se ono upotrebiti u željeznice, vazda je i tako svota nepoznata, koja se može i na ništa dotjerati.

Gradjenje željeznicah, ja smatram da je za Austriju, a osobito za južne pokrajine, ne samo koristno, ali i neobhodno potrebito. Reklo se je doisto, da za sada već ne treba graditi željeznicah; ali se to nemože reći glede naših stranah. Austrija ima najbolje luke, toliko u istarskom, koliko u hrvatskom i dalmatinskom primorju. Pa što je od tih lukah? Jedina luka tršćanska privezana je željeznicam. A kakvo je to obćilo? Takovo, da ciene previsoke, nedaju ga smatrati nego kao puko samotrštvo.

Trst se toliko upinje, da bi se izbavio od takvog položaja; ali mu to još ne podje za rukom, i tko zna kad će. Rieka ne spada austrijskoj poli državne, ali koliko se je vremena htilo i ovomu primorskomu gradp, da dobije komad željeznice do Supetra! Dalmacija nema još nikakve željeznice, a i Istra još njoj se nada. Bio je ovdje predložen zaključak t. j. *(čita)*: „neka c. k. vlada bude pozvana, da naredi odmah pruge, parostroje i vlake, što će trebovati za istarsku željeznicu i za onu Tarnov-Lelukov.“

Nu, gospodo, iz ovog zaključka malo se je dobra nadati mjestom, koje mi je čast zastupati. I ne obziruć se na to, da je mnogo sumnjivo pitanje *(predsjednik zvoni, da se utaši žamor u vieću)* je dali se mogu sgotoviti pruge, parostroji i vlaci, prije nego budu dokončane osnove za dotične željeznice, čini mi se čudno i to načelo u narodnom gospodarstvu, da naime glavnica može ležati za jednu i možda više godinah bez da prinese ikakve koristi. Osim toga ne razumim, zašto se u ovom zaključku nenapominje i dalmatinska željeznica. Obstoji jedan zakon, kojim je obstanovljeno u pogledu ove željeznice, da ako se tko nebi ponudio da je gradi pod prilićnim uvjetima, tad i ova bude sagradjena na državne troškove. I glede ove željeznice nahodimo se dakle na istom stepenu, kao i za one dvie druge, gori spomenute. S toga ne razumim zašto se u zaključku nije imalo obzira i na dalmatinsku željeznicu.

Treći razlog koji me je sklonio, da glasujem proti zakonskoj osnovi, jest uvjerenje, da se ovom nebi postigao cilj na koji smjera. Jer tko pita pomoći u države, mora svakako položiti zalog. Ako on ima što založiti, netreba mu već državne pomoći; jer dobitci što mu pita država, tako su visoki, da može nać novca i kod drugih zavodah, na primjer kod narodne banke i inudje, pod boljim uvjetima; — ili nije u stanju, da čim pristojno zajamči svoj dug, a tada država, ako se obzire na svoju korist, mučno će ga ona moć udužiti.

Ovo su razlozi koji me sklonuše, da glasujem proti predloženoj zakonskoj osnovi.

Dopisi.

Iz Istre.

Niste li kad čuli govoriti starca o mladjem naraštaju? Ako li jeste, zar nije svagda jadikujuć dodavao: sada je slabo, nekada bijaše bolje!

Njemu slični čine mi se oni naši protivnici, koji vele: „U prošlo vrieme bijasmo u Istri Talijani i Slaveni složai i mirni kao brat s bratom, a sada se počeo sijati razdor i nesporazumljenje, što dobrim plodom uroditi nemože!“

Razumimo! Slaveni neće više, da budu Talijanom poslušni i pokorni sluge. Talijani hvale ona vremena, kad su tobože jedni i drugi kao braća živili, kad su se naši otci u svom neznanstvu slagali s njihovimi odlukami, upravljenimi proti Slavenom, kad nije bilo žive duše, koja bi Slavene zagovarala, kad se Talijanom pušćalo, da rade što jih volja: tada bijaše za njih „veselje u Izrailu.“ Ali pošto nekoji razumniji domorodci a s njimi i kmeti uvidiše, da se sve samo za Talijane djela, a da se Slavenom nedadu ni mrvice, koje padaju sa gospodskoga stola talijanskoga, udri šarenjačka četa po svećenicih, što se neće da podlože njihovoj zapovjedi, što su puku malko oči otvorili i stanje stvari razjasnili.

Iz početka hajkalo se samo na svećenike iz Kranjske, kao da oni tobože bune i huckaju puk proti njih, a domaće su pušćali na miru; ali u zadnje vrieme postala je hajka obćenita, dà rekao bi, na domaće još veća nego na nedomaće tako, da su se pokazali Šarenjaci i Talijanaši u svoj svojoj goloti, koju su prije pod krinkom domoljublja sakrivali.

Čudno je, kako svećenike iz Kranjske nerado gledaju, veleć im: Vi hodtę va Kranjsku, a druge inostrance, prebivajuće u Istri, na miru pušćaju! Pak što su napokon svećenici kranjski? Oni služe u Istri kao duševni pastiri, većina njih do smrti; pak zar da se neimaju starati za puk, koji im je izručen? A nekoji činovnici, trgovci itd. nisu li i oni isto kao i svećenici iz Kranjske, pa zašto se njim u oči nebita, da su tudjinci? Možebit za to, što mnogi od njih nemare toliko za svoj nevoljni narod.

Kad bi hteli naši svećenici, bili oni rodjeni u Istri ili u Kranjskoj, proti svomu osvjedočenju raditi, jelte da se nebi

Digitized by Google

ni na nje hulilo? Ali jer se nepomično drže svojega božanstvenoga Učitelja, koji je za pravicu poruge trpio, progone se i zašpotavaju i oni.

I marvi iliti živini treba hranu pripraviti.

Ako zbilja hoćemo, da hrana, koju marvi dajemu, njoj bude uslastna i prudna, potrebito je, nesamo da ona bude zdrava, obilata i raznovrstna, tri svojstva već obćeno poznata svim sladokuscim, nego jošte da ona bude pripravljena i začinjena kako valja. Poslovica naša kaže, da je i maslo začina, ali da mu se hoće načina. Hrana bljutava, suhoparna, nepripravljena, ma bila u sebi i najsočnija i najtečnija, ako je dobro neuredиš, neće se dati redovito probaviti, niti ćeš od nje primiti one moći i krieposti, koju bi inače bio primio, da si je pristojno sgotovio i začinio. Udobno pomiešanje suha s vlažnim, različnost, drobljenje, soljenje, pa kadšto i kuhanje marvinske krme, eda se lašnje usmiese i sljube hranive čestice njene, to je ono što zovemo pripravljanjem hrane za marvu i što najviše priporučamo našim seljakom; al žalibože uzaludo, jer svi hoće da drže marve više nego im dopušta jara i krma.

Tko je i malo obišao svieta, te vidio kako seljaci tamo mudro pripravljaju zimnu piću svojoj marvi, nemože doduše da se nezgrozi, kad pak opazi kako naš seljak, pa višekrat i uz obilnost svake krme, ludo goji svoju marvu; kad opazi usried zime, ukraj gumništa, krda konjah i volovah nečistih, mršavih i sgorenih, gdje iztežu sami iz stogovah glotnu slamu, i to najčešće pomiešanu s gladišikom, sikavicom i. štokakvim drugim travuljem, iz kojega neosjećaju ikakve pomoći jal krieposti, kamo li bi se njim tovili.

Taka pića šta može doniet bjednoj marvi, nego nered u utrobi, crievobolju il trbuhobolju, dok napokon neizpane iz nje maldane onakva, kakvu ju je proždrla, i nedopre na gnojište, a s gnojišta opet na njivu, da nasiti mrša mršu: i tako viečnjim sliedom, glotna pića kroz gladnu marvu na gladnu zemlju, pa u gladna gospodara, ostajući viekom gladno od prvoga do kranjega. Proti tome, da se slama, il koja mu drago pića, marvi pripravlja, rieže, drobi i začinja kakono gori spomenusmo, nit bi mi gledali preko zime onaku marvu po naših kotarih, kao što je sad gledamo, za rugu njenih gospodarah, nit bi vidjeli obrasle dračom i kupinom preko ljeta puste kotarske podvornice.

Seljaci, vrieme je, da se jednom prenete iz mrtvila, koje vas je k zemlji skljusilo i vodi vas s dana na dan k zjalu nevolje sve to veće. Razumite da se jako varate u računu, kad držite više marve nego što je možete hraniti. Razumite, da nezdrava glotna i nepripravljena hrana neprudi marvi kâ ni vami; da gola i nečista slama nekriepi živinu više nego bi vas zobena suha pogača. (*Gosp. List Dalm.*)

Franina i Jurina.

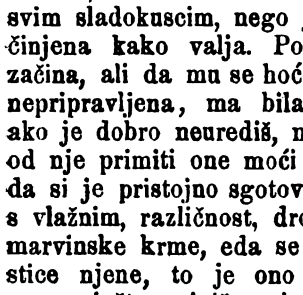

Fr. Kade si ono bil izabran za deputata, a da ja nisam za to ni znal?
Ju. Ja za deputata? — Ti blazniš!
Fr. Da ča mi nisi iz Poreča pisal?
Ju. Hahaha! Ti dakle misliš, da je deputat svaki, koga put va Poreč nanese. — A ja ti velim to, da mnogi i va saboru sede, pak nisu deputati.
Fr. I to je nekakova ganka.
Ju. Nije, jer pravi deputat mora govorit iz srca i duše onih, kî ga izaberu.
Fr. Dakako da mora.
Ju. Pak ča su deputati oni neki advokati i neadvokati, kêh je naš istranski puk va Poreč poslal, a va saboru govore i delaju, kako da su jih Talijani tamo poslali?
Fr. I ta je lepa!
Ju. Kad bi naš puk mesto deputati sam va Poreč šal, ča misliš, da bi pital od cesara talijanske škole za svoju decu?
Fr. Nebi siguro!
Ju. Pa ipak su nekoja gospoda va saboru opet i opet pitala talijanski gimnazij za Pazin, akoprem zastupaju ljude našega jezika, i akoprem znaju, da po zakonu ima i naš jezik one iste pravice, kê i talijanski.
Fr. Borme, to nije pravo, i ako je to istina, onda ti ljudi baš nezastupaju puka, nego sebe i svoje mušice.
Ju. Tako je, moj dragi, i oće bit...
Fr. Do kada?
Ju. Doklegod nebudu drugi izbori i naš puk nepošlje va Poreč sve svoje ljude.
Fr. Ali čemu si se ono tamo smel, kako si mi bil pisal?
Ju. Ča nî to dosta smešno?
Fr. Bilo bi, da nî žalostno! —
Ju. A dà, smel sam se, ač sam baš na te mislel.
Fr. Na me!
Ju. Kad su bili zadnji izbori, za kê poslanike si ti onda govoril i delal, za naše il za talijanske?
Fr. Za naše, Bog te videl!
Ju. Tako ti nisi pošten, ač to nî pošteno.
Fr. Ja da nisam pošten?
Ju. Ne, jer nagovarat ljude, neka neizberu Talijane za poslanike, da je takova stvar, kâ mora svakoga *poštenoga človeka* težko ražalit.
Fr. Bum! Kî je to rekal?
Ju. A g. Vidulić, saborski predsednik, kad je odprl letošnji sabor.
Fr. Znaš, ča bi mu ja bil odgovoril, da sam onde bil?
Ju. Ajdede!
Fr. Da mi nepotrebujemo, da nas Talijani uče, ča je pošteno i ča nije!

BASNE.

VIII.

Četiri se zveri skùpo
Lav, magarac, konj i vol,
Da će lovit love skúpo,
Pa priredit bratski stol.
I uhvate brzu srnu,
Taj najljepši gorski lov,
Pa u stan se svoj navrnu,
Da sgotove zverski štov.
Ali lav se ustav stari,
Počne skupnu srnu seć,
Za pogodbu on nemarl,
Već će družbi ovo reć:
„Prva četvrt mene ide,
„Jer se zovem ljuti lav;
„Druga četvrt meni pride,
„Jer sam glava vaših glav;
„Treći del mi sami dajte,
„Jer sam ja živinski kralj;
„A četvrti pokušajte
„Stegnuti iz mojih ralj'.

∴

Da nebudeš i ti puče,
Na delitbi tako proć,
Slušaj ljude, kî te uče,
Tvoju pravdu tvoju moć!

Umoljeni štampamo od slova do slova sliedeće talijansko pismo:

Al Nro. $\frac{480}{1482}$ pen.

Sentenza.

In nome di Sua Maestà l'Imperatore.

L'i. r. Giudizio dist. in Veglia nel processo in confronto di Domenico de Dessantich sull'udienza verbale tenutasi il 24 Novembre 1873, ha giudicato: Domenico de Dessantich fu Matteo da Bescanuova Podestà, d'anni 34, cattolico, ammogliato con 5 figli, incensurato, possidente, viene dichiarato non colpevole della contravvenzione contro la sicurezza dell'onore ex § 496 C. p. affibratagli e viene perciò assolto dal pagamento delle spese processuali — le quali, in quella vece verranno risarcite dal querelante Dujmovich a senso del § 342 R. p. p.

Motivi.

Giovanni Raffaele Dujmovich, capovilla di Bescavalle con istanza 23 Ottobre p. p. chiede che venga punito Domenico de Dessantich, Podestà di Bescannova perchè addì 10 Ottobre p. p. nell'occasione che in quell'ufficio Podestarile aveva luogo l'elezione degli Elettori, nel mentre si leggevano i nomi in italiano — avendo egli chiesto in quella vece che venissero letti in croato — il Podestà con stentorea voce aveva a prorompere: Ognuno deve usare quella lingua che abbiamo in ufficio, vrag zel i Hrvati, merda ai croati.

Egli è indubitato che la surriferita espressione ne è atta ad ingiuriare, e tale che ove chiesta fosse soddisfazione da

Digitized by Google

parte competente, il fatto potrebbe vestire gli estremi della contravvenzione ex § 496 C. p.

Bisogna però che sia prodotta da parte competente, dacchè per canone legale non può trovarsi offeso colui contro il quale l'offesa non è diretta.

Sotto l'egida dell'imperante Scettro, libera e protetta movesi una schiatta che Slava s'appella annoverando nel suo seno parecchi milioni d'individui.

Hanvi Czechi, Cragnolini, Croati, Slavi, Dalmati, Illirici, Goriziani ed altri.

Ognuno ha una lingua a se, avente però una caratteristica che appunto si fa distinguere dalle altre nazionalità.

E parlando più a noi, un Goriziano non intende un Illirico — Il Contado dell'Illiria non intende il Croato.

L'Isola di Veglia appartiene per divisione di territorio all'Istria o meglio all'Illiria.

Giov. Raffaele Dujmovich è nato e domiciliato a Bescavalle e non appartiene sotto nessun titolo al Croato Reame. Nelle Besche si parla come in tutto il rimanente della vasta Isola in Slavo-illirico che più s'avvicina allo Slavo dalmato anzi che al Croato.

E diffatti sortono grammatiche illiriche e grammatiche croate — dizionarj d'una favella, dizionarj dell'alra — tendenti però a far raggiungere il benefico e desiderato scopo di unificare la lingua e renderla Serbo-Croata.

Checchè ne dica in contrario il Sig. Podestà de Dessantich è provato per le giurate deposizioni di Mattio Pajalich, Don Marco Mrakovcich, Don Pietro Zubranich, Don Pietro Dorcich qualmente egli abbia proferte le suddette ingiuriose espressioni — le quali poi per la circostanza in cui vennero dette, erano effettivamente dirette ad umiliare il Dujmovich — ciò nullameno facendosi tassativo appoggio sulle precise parole proferite — non essendo il Dujmovich un Croato, nè avendo procura di un Croato — si ritenne come si ritiene che esso Dujmovich non sia parte competente a chiedere soddisfazione.

Il Dujmovich poteva trovarsi offeso se il Dessantich avesse detto Merda agli Illirici, merda ai Slavi, ma avendo il Dessantich specificati i Croati — Croato non essendo il Dujmovich non gli compete alcuna soddisfazione e quindi si dovette assolvere il Dessantich, e costringere in quella vece il Dujmovich a risarcire le spese occorse a sensi del § 342 R. p. p.

Veglia li 24 Novembre 1873.

Wurmbrand m. p.

Per copia conforme all'originale.

Dall' I. R. Giudicio Dist.

Veglia li 7 Decembre 1873.

Tomčić m. p.

NOVINSTVO.

Našim čitateljem preporučujemo sliedeće novine k novoj godini: **„Obzor“**, izlazi u Zagrebu svaki dan na cielom arku. Stoji za četvrt godine 4 f. 50 novč. — **„Vienac“** vrlo krasan i poučan list sa slikami u Zagrebu, ciena mu je godišnja 7 for. — **„Pučki Prijatelj“**, političan, poučan i zabavan tjednik za puk trojedne kraljevine, izdaje se svakoga petka. Ciena mu je za seljake i one koji unapred predplate za cielu godinu 3 f., a za ostale 4 f. — **„Narodni List“**, izlazi u Zadru sriedom i subotom. Stoji na godinu 10 f. — **„Pravo“**, pravničko-upravni list, izlazi jedan put svakoga mjeseca u Zadru i stoji 4 f. i 50 novč. na godinu. — **„Katolički List“**, koj već 24 godine svaki četvrtak izlazi u Zagrebu, a pisan je ponajviše za naše svećenstvo, no i drugi naći će u njemu mnogo zabave i pouke. Ciena mu je godišnja 6 f. — **„Gospodarski List“**, osobito koristan za gospodare, izlazi u Zagrebu svaki četvrtak. Ciena mu je godišnja 4 f. — **„Školski Prijatelj“** namienjen promicanju pučkoga školstva, izlazi 1. i 15. svakoga mjeseca u Zagrebu. Ciena mu je godišnja 3 f. — **„Napredak“**, koji izlazi u Zagrebu svaki 1., 10. i 20. dan mjeseca, ciena mu je godišnja 4 for. a. vr. Pisan je za sve učitelje, odgojitelje i prijatelje mladeži. — **„Bunjevačka i Šokačka Vila“** izlazi svakoga drugoga tjedna u Kalači uz godišnju cienu od 1 f., uredjiva ju vriedni starina, preč. g. kanonik Ivan Antunović. — Od slovenskih preporučamo: **„Slovenski Narod“**, što izlazi svaki dan u Ljubljani, te stoji 16 f. na god. — **„Glas“** izlazi u Gorici svakoga petka, stoji 3 f. na god. — **„Slovenski Učitelj“**, izlazi u Mariboru tri puta na mjesec, a stoji 3 f. na god. — **„Besednik“**, izlazi u Celovcu jedan put na mjesec, a stoji godišnjih 2 f. 50 nvč. — Tko od naših čitateljah umije cirilicu, eno mu: **„Zastava“**, što izlazi tri puta na tjedan u Novom Sadu, a stoji 12 f. na god. — **„Vidov Dan“**, izlazi u Beogradu svakoga dne, a stoji 18 f. na god. — **„Crnogarac“**, izlazi na Cetinju jedan put nedjeljom, a stoji 6 f. na godinu. — Tko od naših čitateljah razumiju njemački, tim preporučamo **„Agramer Zeitung“**, koji izlazi u Zagrebu i stoji 16 f. na godinu.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

1. Č. g. Albin Švinger, kapelan i školski učitelj u Opatiji, stupio je iz tršćansko-koparske biskupije i pristupio Redu Teutonskomu. — 2. Ć. g. Vinko Zamlić, župnički pomoćnik u Bršecu, premješćen je kao kapelan u Opatiju. — 3. Č. g. Jakov Ladavac, dosad župnički pomoćnik u Sovinjaku, odbavljat će istu službu u Bršecu. — M. č. g. Anton Svetlin, obskrbnik u Antinjanu stupio je u stan mira. — Č. g. Anton Spanio, župski upravitelj u Kastanji, postao je ondjer župnikom. — 6. G. Mihail Laginja i g. Ivan Vranić, pitomci tršćanskoga sjemeništa, prirastoše svećenstvu, primivši svete redove danah 15., 18. i 20. proš. prosinca.

U napredak hoćemo javljati promjene i u ostalih dvih biskupijah istranskih.

Različite viesti.

* **Ovdje u Trstu** se od nekoga vremena, akoprem na riedko, opet kozice pojavljuju. Poslje južna vremena, što je držalo prošlih blagdanah, sad je suho i mrzlo.

* **Istranski sabor** je dokončao svoje ljetošnje djelovanje dne 20. mjeseca. Medju poslovi, što jih je obavio, u prvom redu stoji imenovanje novoga odbora, što će imat pregledati lanjsku cjenitbu zemlje, na koju se sva Istra gorko tuži. Zatim dolazi prošnja na vladu, da se ove gladne godine pruži kakva pomoć istranskomu puku od onih 80 miliunah, što jih je s dozvoljenjem carev. vieća država uzajmila. Naposljedku išće od vlade, neka državnu njemačku gimnaziju pazinsku, što se baš sad preosniva, pretvori u čisto talijansku gimnaziju. O nami i o našem jeziku ni spomena!

* **Istarska železnica** počela se već zbilja graditi u Pazinu i u Rovinju, gdje se je prošlih danah zemlja svetčano ocrnila u tu svrhu. U Rovinju je tom prigodom bilo veliko veselje, jer se onaj na moru grad nada od te železnice svojemu preporodu, a tako će za sjegurno i biti.

Današnjemu broju je dodat prilog.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Decembra 1873.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Caraki dukati (cekini) .	5.32	5.31	5.32½	5.33	5.33½	—	5.33½	5.33½	5.33½	—	—	5.33½	—	5.33½	5.32	—
Napoleoni	9.08	9.06½	9.08	9.08½	9.08½	—	9.10	9.09½	9.09	—	—	9.09½	—	9.09½	9.07½	—
Lire Ingleske	11.45	—	11.45	11.46	11.46	—	11.46	11.46	11.46	—	—	11.46	—	11.46	11.43	—
Srebro prid (aggio) . .	108.50	108.35	108.50	108.85	108.50	—	108.75	108.50	108.50	—	—	108.35	-	108.35	108.65	-

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi **K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina V. **U Trstu 16. Januara 1874.** **Broj 2.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. siečnja.

Carevinsko vieće hoće se opet sastati 21. tek. mjeseca. Vele, da će se u ovom zasjedanju na prvom redu razpravljati zakon, koji ima urediti odnošaje medju crkvom i državom. Nekoji od tih zakonah zasiecaju duboko u crkveni život. U prvom zasjedanju je neki slovenski poslanik mudro rekao, da bi u tom poslu bilo zgodno pozvati i crkvu, to jest, njezine poglavice na dogovor, da bude pravo i crkvi i državi. Ali dosad se odnikud nečuje, da se ta stvar, misli riešiti na taj način.

Niemci se kruto prevariše, kad su se veselili tobože razpadu češke sloge, jer je dne 10. tek. mjeseca češki narod opet sjajno pokazao, da stoji kao tvrda pećina za ledjima svojih slavnih vodjah, Palackoga i Riegera. Izvan jednoga, na svih drugih birališčih bili su izabrani sami takovi poslanici, koji neće da išta znaju o sadanjem uredjenju naše države. Odtuda će se i drugi austrijski narodi naučiti, kako valja braniti svoj obstanak i svoje pravice. U moravskom saboru bili su Niemci naumili češke zastupnike na led navesti; al ovi su im račun tim pokvarili, što su izišli iz sabornice. U Voralbergu bi razpušćen pokrajinski sabor, jer nije htio pripoznati valjanost novoga izbornoga zakona za carevinsko vieće od 2. travnja 1873.

Ugarska se još jednako nahodi u novčanoj i političnoj stisci. Uboga težko se razbolila. Zajmom ilitì posudom jedva će moći pokriti državni manjak u tek. godini od 72 miliuna. A borme nije ni čudo, kad već sada za učinjene dugove plaća kamatah iliti interesah 33 po sto od dohodka na godinu. Ona bi zato veoma mudro učinila, da pošlje svoje Honvéde i ostale bezposlice na radnju, koja bi i državi i puku više koristila.

Našoj Hrvatskoj je nova godina bacila u krilo liepih jabukah. Kralj joj je potvrdio zakon o sveučilišću i odgovornosti njezine domaće vlade. Sveučilišće će izobraziti nju i ostale južne Slavene, a odgovornost vlade sačuvati njezina prava i narodni obstanak. Uz taj zakon će se u Hrvatskoj do vieka spominjati ime nj. Vel. kralja i bana Mažuranića!

U Njemačkoj, gdje se vjerovalo u svemogućstvo Bismarkovo, izbori za skupni parlamenat su na više mjestih izišli ne baš po Bismarkovoj želji, jer će tu biti mnogo zastupnikah, koji će mu, osobito u crkvenih poslovih, dosta muke i jada zadati. Franceska za sad mirno uredjuje svoje nutarnje još dosta poremećeno stanje. A u susjednoj joj Španjolskoj stvari sveudilj jako hrdjavo stoje: tu se nezna ni tko pije ni tko plaća, ni tko služi ni tko gospodari. Na dalekom napokon sjeveru, u Petrogradu, svetkuje carska ruska obitelj vjenčanje svoje jedinice sa sinom kraljice Englezke, knezom Edimburžkim.

D o p i s i.

Pod Vučkom.

„Imate li, otče dohovni, život svetacah božjih? dajte mi ga; vrlo sam željan čitat ga.“ Koliko put zaprosiše tako dobri ljudi sad toga sad onoga svećenika: to znade sam gospodin Bog! I ja sam dosta put gorko uzdahnuo i odgovorio: „Nemam ga, dušice draga; Bog nam ga daj doskora; ali sad ga još nemamo na hrvatskom jeziku.“ Tako sam žalovao i tugovao, a sad pak radujem se iz punoga srdca, što nam ga dobri Bog podaje. Tko je željan te izvrstne duhovne hrane, taj može si sad želji zadovoljiti. Družtvo sv. Jeronima u Zagrebu dalo je napisati i tiskati život svetacah mjeseca januara ili siečnja, i unapredak izhodit će na vidjelo svake godine po jedan svezak. Pripomenuto družtvo radi i trudi samo Bogu na čast i puku na duševnu i vremenitu korist, te neželi ni za sebe ni za vriednoga spisatelja, doktora Franja Ivekovića, druge hvale ni slave van one, koja je od Boga. Za to nevelim drugo osim da je izašavši prvi snopić pun liepih i spasivih naukah, i da bi vrlo dobro bilo, kad bi svaka obitelj tu knjigu imala. Prodaju je po petdeset novčićah: Odbor družtva sv. Jeronima u Zagrebu, i neki knjižari u nekih gradovih. Seljaci ili kmeti mogu knjigu naručiti po svojih duhovnih pastirih, koji će rado obaviti taj bogoljubni posao. Nego nije nam radost cjelovita: smeta joj žalost, što nam je puk siromašan i navlastito sad potreban korice kruha. Ima doista i po drugud uboštva, po nekih zemljah još i većega; ali drugdje su se ljudi već probudili i razbodrili, dadu se svjetovat i naputiti od pamétnijih navlastito od svojih svećenikah, pak si lagljе pomogu. Tako na primjer u Francezkoj ima skoro svaka plovanija i po selih svoju pučku knjižnicu ili sbirku knjigah. Kojih je mar i skrb čitati dobre knjige, ti se skupe to mužki to ženske u bratovštinu; svaki član plaća četiri pet novčićah na mjesec, a nabranimi novci kupuju svake godine dobrih pučkih knjigah, koje se čuvaju u sakrištiji ili na drugom zgodnom mjestu. U nedjelju i blagdan članovi povraćaju pročitane knjige, a primaju druge iz knjižnice, i tako se čini ljeto za ljetom. Vidiš li, čitatelju moj dragi, tako napreduje francezki narod i po selih, kojemu se slavi slava po svemkolikom svietu. Samo da je prave, dobre, kriepke i uztrajne volje, dalo bi se i u nas tako učiniti; a za što nebi? Ali francezki težak, poljodjelac neizgovara se nepametno: šta će meni knjiga? motika i plug me hrane, a ne knjiga. Ah dá, tako veli mnogi ludjak: „Koj se neda od svog kotca — od radila traljavoga — i od svoga uzkog sloga.“ Ali razuman težak pristaje radostno uza mudri svjet, što mu ga podaje slavni Iv. Trnski, koji liepo pieva:

Knjigom, da što moj neboro,
Nit se kopa nit se ere,
Al tko dobro na um prima,
I u glavi soli ima,
Taj uz knjigu više steče
Od neuka radioca.

Recimo, da ih u budi kojoj plovaniji stupi u družtvo samo pedesetorica, i svaki član da plati samo pet novčićah na mjesec, ili barem jedan jedini novčić svake nedjelje, to bi se u deset godinah dala nakupiti liepa sbirka malih i povećih pučkih knjigah. Da bi se u nas tako počelo, a zašto da ne? kolika korist bi potekla iz toga milomu nam narodu! A to stoji najveć u duhovnih pastirih, koji su nada sve druge dužni starat se za pravi napredak izručenoga im puka. Hulje bez vjere i poštenja mame na svaki način bezazleni puk, da ga predobiju za svoje opake namjere. Putuješ li morem ili kopnom, dodješ li u krčmu ili na kojinobud sastanak, svudar se namjeriš na koga toga, koji ti povieda svoje sumnje o vjeri ili uprav gleda i nastoji, kako da ti i najposljednju iskru Duha svetoga u srdcu ugasi. Sada dakle treba i puku veće nauka, nego li u prijašnje vrieme, i to nauka zdrava i temeljita, da uzmog bude i sam braniti vjeru častnih svojih otacah od hudobnih napastnikah i zavednikah. Širimo tad svakevrstne dobre knjige u puku; prinosimo rad i novčane žrtve; búdimo i bodrimo i puk na takve žrtve; nagovarajmo što veće, neka uče čitati: roditelji svoju djeten, brat brata i sestru, susjed susjeda; tako čine Francezi, Niemci i drugi, gdje nemogu pošiljati djetcu u školu; potičimo ljude, da se u zimi u večer već njih skupljaju na čitanje u kući kojega susjeda, a u nedjelju i blagdan u kojem god zgodnom mjestu: nastojmo i činimo tako, pak nam dobri Bog neće uzkratiti svoga blagoslova, i bit će i u našega naroda željnoga napredka u svakom dobru.

Iz Pazinšćine.

Vaš cienjeni list je i dosad donio skoro svake godine rešilo iliti božićnu jabuku našim Pazincem, nu ljetos izkazao se prama njim darežljiviji nego ikad dosada.

Ona dva prosvjeda iliti protesta, što ste štampali jedan za drugim proti „nekojim pazinskim gradjanom“, koji su iskali za Pazin talijansku gimnaziju, jesu takav dar, kojemu se Pazinci nisu sjegurno ni iz daleka nadali. I ako može bit nisu marili za onaj prvi, jer je bio štampan samo u vaše ime: pred ovim drugim nemogu nikako očiuh zatvoriti, već ako nereku, da su sve izjave, pa i njihova, gola igra i pusta šala. Ali ako su ozbiljna stvar, kao što i jesu, koja je razlika med njihovim „otvorenim pismom“ i vašim djačkim naij prosvjedom? Naš puk o tom ovako sudi.

Pazinsko „otvoreno pismo“ nije od nikoga podpisano, a eno vaš djački prosvjed nosi na sebi *trideset i šest vlastoručnih podpisah*, od kojih su mnogi i Pazincem dobro poznati. Za pazinskim „otvorenim pismom“ može bit da se kriju dvojica trojica kojekakvih postolarah, krojačah, kovačah, krčmarah iliti oštarah itd.; a pred vašim očito i otvorenih licah stoje sve sami universitarci, to jest mladići, koji se uče pravoznanstvo, liečničtvo, profesorstvo, bogoslovje, na velikih školah bečkih, pražkih, gradačkih, zagrebačkih, goričkih itd. itd. Tko je pisao „otvoreno pismo pazinsko“, nemože

Digitized by Google

reći da je bio na to ovlašćen od našega puka, a sinovi su uvjek ovlašćeni govoriti i pisati u ime naroda, od koga su potekli. Pa trideset i šest mladih ljudih jednih mislih i jednih težnjah nije malena stvar u naših nevoljnih i siromašnih okolnostih. A koliko jih nebi više bilo, kad bi imali i mi pučke i gimnazijske škole u svojem materinskom jeziku, kao što jih imaju naši susjedi Talijani; pa kad se naši siromašni mladići nebi imali više puti tužiti, da nedobivaju razmierno s Talijanî pokrajinskih školskih podporah iliti štipendijah? Tako eto umuje naš puk.

Naši susjedi vele, a imaju i pravo, da um i znanstvo svietom vlada, pak nas porugljivo zapitkuju, da gdje je naša inteligencija, to jest, naši umni i naučni ljudi? Ali oni bi se začudili, kad bi jim tko pobrojio sve naše starije ljude, koji su takodjer na visokih školah bili, te su sad svećenici, odvjetnici, liečnici, činovnici itd., pa koji bi danas, da dojde do toga, podpisali na „otvoreno pismo pazinsko“, onaj il onomu sličan prosvjed, što su ga podpisali naši vriedni mladići. Nu naša posloviea veli, da mladjih sviet stoji. Zato evo jim naše buduće inteligencije, koje nam, nadamo se, neće moći odsad unapred poricati. Ta inteligencija bi mogla za godinu dvie danah sama popuniti sve profesorske stolice na pazinskoj gimnaziji, kad bi kojom srećom hrvatska bila; a porečka Junta već ovo drugu godinu traži profesore za namišljenu talijansku gimnaziju, ali badava, jer domaćih neima, a tudjincem kao da se ovamo neće. Gospodo, ako pošteno mislite, razvežite nas, pak ćete viditi, kako ćemo u kratko vrieme tako visoko poletiti, da će se Istra moći u svačem uzporediti s drugimi austrijskimi pokrajinami!

Na koncu moram vam reći, da ste neizmierno ugodili našemu puku u Istri, što ste kroz vaš list poslali „nekojim pazinskim gradjanom“ onu mladenačku božićnu jabuku. Naš puk se kriepi i hrabri, kad čuje, gdje se otvoreno gudi istina onim ljudem, koji ga nisu držali za dostojna, da s njimi ni govore. Imao bi vam još više stvarih pisati, ali to ću drugom prigodom.

ODGOVOR

na protest svj. g. Vitezića, što ga priobćismo u predzadnjem broju „Naše Sloge.“

Presvjetlomu gosp. Dru. Dinku Viteziću, poslaniku carevinskoga vieća i c. k. financijskomu savjetniku u Zadru.

Kako stoji upisano u poštarskom dvevniku ove poslaničke kuće, Vašemu bi Gospodstvu dne 5. t. m. (decembra) odposlan poziv na sjednicu, koja se dne 10. imala držati.

Što taj poziv nije prispio u vaše ruke, odpravničtvo kuće nije tomu krivo. Čast mi je ovo oznaniti V. G. dodajući, da prosvjedi proti zaključkom kuće nemogu se nikako primiti.

U Beču 10. decembra 1873.

Rechbauer v. r.

Da se još bolje razjasni ustavoljublje vitezovah bečkoga „kraka“, kadri smo dokazati, da častni poslanik Dr. Vitezić, dne 14. p. decembra, četiri dni dakle po držanoj sjednici, dobi od predsjedničkoga odpravničtva poslaničke kuće pismo i u njem poziv sa namjenjenim predmetom dnevnoga reda; nu to pismo na mjesto da se odpravi u Zadar, gdje g. Vitezić objavi visokoj kancelariji svoje stanovanje, bi odpravljeno u Poreč; iz Poreča povrnjeno u Beč, a iz Beča napokom poslano na svoje pravo mjesto, to jest u Zadar.

Besjede dakle g. predsjednika car. vieća, kojimi tvrdi, da njegovo odpravničtvo nije krivo, što poziv neprispije na vrieme u ruke Dra. Vitezića, jesu tim većma sumljive, što se iz Protesta g. Vitezića vidi, da se napomenuto odpravničtvo u ostalom odpremanju nije pomutilo, kao što u ovom, radi kojega se potužio u svojem razložitom Protestu.

Da pako svaka pojedina osoba skupštine, kojoj se nije, kako treba, oznanio sastanak, ima pravo odreći se odgovornosti svega, što bi se učinilo i odlučilo bez njezina sudjelovanja, t. j. podići prosvjed; nam se čini stvar tako jasna i pravična, da se može spoznati i bez duplih očalah g. Rechbauera i bez blistala oživljujuće svjetlosti 80 milijunah, sinuvše da razsvjetli prazne kese bečkih *ferfassungstraeracah*.

Korist jesenskoga podkresivanja (kleštrenja) voćnih stabalah.

Ima ljudi, koji još misle i govore, da nije dobro podkresivati voćna stabla u ikoje drugo doba godine, nego samo pred proljeće. Nu pokusi dugotrajni dokazaše očevidno, da stvar stoji sve drugačije, jer da proljetnje podkresivanje, i ako neškodi upravo nekim stablom, ipak ih sve obnemaže ili oslabljiva.

I zaista: Svako stablo, kada proživi neko doba, počme slabiti, te ako ga gospodar želi nadalje uzdržati, mora svakako nastojati da mu nježnim gojenjem nadoknadi onu snagu, štono stablo dobom gubi.

Ovo gojenje i njegovanje sastoji taman u gnojenju i podkresivanju iliti kleštrenju.

No podkresali mi stablo u proljeće ma kolikom mu dragopomnjom, ono nam neće nikad ter nikad tako čestito uspjeti, kako bi nam bilo uspjelo, da ga s jeseni podkresamo. Evo zašto.

Sokovi se u stablih u proljeće naglo kreću i uzdižu, a tim se veliki dio njih, inače odredjenih da stablo hrane, prolieva i suzeći snagu gubi. Ali to se nedogadja stablom s jeseni podkresanim. Osim što je u ovo doba lakše razaznati granje suho ili betežno od zdravoga, rezotine se brže zaciele i zarastu, pošto stabla tjeraju jošte svojom biljevnom snagom, te se sliedećega proljeća razvijaju bez suzenja. Rane jesenske uz to zarastaju na stablu brže nego proljetnje, što često i često proljetni suhi vetrovi nedadu im se zacieliti, pa se ogranci obranjeni, preveć suzeći, napokon i osuše, uzrokujući stablu kojekakove betege, pa čestokrat i konačno poginuće.

Naproti tomu vlažni jesenski zrak podpomaže da se rane prije zaciele. Ali ipak budi svakomu na pameti, bilo pri jesenskom ili proljetnjem podkresivanju, da zapakli ili zavošti ranu na stablu učinjenu. Jesensko je podkresivanje stabalah koristnije nego proljetnje još s drugoga uzroka. Poznato je da većina stabalah rastu i preko zime. Podkresivajuć ih dakle s jeseni, nijedan dio one hrane što no stablo sebi nabavi preko zime, nerazlazi se i negubi po onih ograncih, koji no bi se poslje na proljeće imali odrubiti, nego se naproti svi hranivi sokovi sakupe u one strane stabla koje se imaju uzdržati.

No ovaj postupak opet nije najkoristniji sa mladimi voćnimi stabli, koja preveć bujno rastu a nenose jošter ploda. Za ova se preporučuje podkresivanje pri koncu proljeća, eda bi se prepriečila da se nesile i nerazlaze odveć u drvo, a silovala da izdadu brčnija voćna oka.

Jednom za sve, ostarija voćna stabla podkresivaj s jeseni, da se tim ona bolje usnaže i redovitiji plod donesu, mlada naprotiv, ako ćeš od njih dobiti ploda redovita, podkresivaj koncem proljeća. *(Gosp. List Dalm.)*

Hrvatskoj omladini.

Četiri su skoro desetgodišta prošla od uzletne dobe našega književnoga prieporoda, a muževi, koji su tada duboki san s našega naroda stresli, koji su ga k silnoj bujici svjetskoga napredka i prosvjete trgli, koji su u njem zasijali sjeme narodne samosviesti, slavnu mu prošlost u pamet dozvali, nemoćnu mu sadašnjost prikazali — a budućnost njegovom svojinom, kao ogranka velikoga slavenstva prorekli, koji su za taj svoj hrvatski narod živili i radili — njemu pjevali, te ga bodrili — ti muževi, ili su se već pomalo jedan za drugim smirili na viečni sanak, ili još kratko vrieme samo, pa će se grob i nad posljednimi uzkrisitelji našega naroda zatvoriti. Žalostnim srcem mora svaki rodeljub gledati, kako je velik dio negdanjih umnikah u grob legao. I još bi se i rad toga smirio, al kako teže mu srdce bije, kako mu teže gledati za silnimi gubitci, kad na gorku istinu pomisli, da se izpražnjeni redovi starih dičnih boriocah novimi junaci nepopunjaju — a uz tu nemarnost da bi se umarajući san mogao opet po malo na oči našega naroda spustiti! Zato je dužnost svakoga domoljuba, da taj san preprieči a ponajviše dužnost je to hrvatske omladine obojega spola. I s toga razloga i uvidivši, da hrvatska omladina nije do sada imala nikakvoga sriedišta, nikakvoga kola, u koje bi se bila uhvatila, uvidivši, da nije s mnogih stranah naišla na dovoljnu podporu, kakvu ju je mogla očekivati, i pripoznavajući s toga, da se je ona skoro otudjila uzvišenim svrham svoga naroda, — a da se to ne sbude, odlučilo je družtvo hrvatskih slušateljah visokih školah bečkih „Velebit“, svu omladinu našega naroda — toliko mužku koliko žensku — sjediniti, i tako ujedinjenom primicati se uzvišenoj svojoj zadaći, zadovoljiti pravednomu očekivanju i zahtjevom drage domovine. — U tu svrhu zaključilo je družtvo „Velebit“, počam od buduće, izdavati svake godine „Zabavnik hrvatske omladine“, koji, ne samo da bi imao biti glasilom, već i ogledalom i natjecalištem svakoga mladoga Hrvata i Hrvatice u dobrom, u liepom, u plemenitom i u koristnom po naš narod. — I pošto je družtvo „Velebit“ povjerilo brigu za izvedenje toga svoga zaključka podpisanomu odboru, to isti pozivlje ovim svojim proglasom svu hrvatsku, tako mužku kao i žensku omladinu na što veće sudjelovanje u tom rodoljubnom poduzeću. Podpisani odbor tim većma se nada obilnom odzivu, čim će listovi namišljenoga zabavnika biti svakomu bez iznimke pristupni, ma s kako malenim radom; a osobito se odbor nada, da će svi negdanji članovi „Velebita“ svoje članke istomu na porabu ustupiti. — Prije svega dakle umoljavaju se svi oni, koji su voljni, da budu kojom pjesmom, kojom novelom, kojom razpravom, životopisom itd. zastupani u „zabavniku“, da samo sudjelovanje podpisanomu odboru, najkasnije do 1. veljače 1874 s točnom oznakom svoje adrese, pismeno najave. Listovi neka se upravljaju: odboru za izdanje „Zabavnika hrvatske omladine“ Wien, Margarethen, Wehrgasse Nr. 1, I. Stock, Thür 3. — Odbor svakomu će najavitelju poslati u svoje vrieme osnovu, iz koje će dotičnik moći uviditi kada, kako i gdje će se

zabavnik izdati; do kada će se obećani rad morati razposlati, al se ravnanja radi već sada pripomenuje, da se obećani rad neće zahtjevati prije konca mjeseca svibnja što medjutim ne izključuje, da nebi tko mogao svoje spise i prije poslati. — Do nas sada stoji, hrvatska braćo, da pokažemo, što ujedinjeni možemo i kojim smo putem nakanili stupati, do nas stoji da pokažemo, da ima hrvatska omladina, da živi i čuvstvuje, da radi i napreduje, za boljak i napredak hrvatske domovine. U vaše polažemo ruke, u vaš odziv izvedenje, ove naše namisli. Neka nikoga ne straši sud javnosti: volja vaša, naša snaga bit će dovoljan štit proti svakoj zaprieci. Pa kad vas evo pozivljemo hrvatski sinci, i mile hrvatske kćeri, u naše kolo, novoj se zori nadamo, što po složnoj i radinoj omladini hrvatskoj domovini sviće!

U Beču, prosinca 1873.

Odbor za izdanje „Zabavnika hrvatske omladine."

Blaž Bogdan, Adolf Fodor, Dragutin Gjuričić, Janko Grahor, Ferdo Gregurič, Milan Grloci, Nikodem Jakšić, Fran Kostjal, Stjepan Posilović, N. Roffer, Fran Schlinther, Vjekoslav Spinčić, Levin Šlosser, Ivan Štrkljević, Mirko Turić.

Franina i Jurina.

Ju. Si štal zadnju *Slogu*?
Fr. Sam, pak ča je?
Ju. Kî bi bil rekal, da će se i ona zbersit.
Fr. *Sloga* zbersit!
Ju. Ča nam ni dosad vavek govorila, da se mora za puk hrvatski pisat, kako puk razume, a sad je počela i ona....
Fr. Ča j' počela?
Ju. A borme štampat na jedanput talijanske dopise, kako da va Firencah izhadja. — Ala ma ju je imel neki dobro platit!
Fr. Ma ča ti se to vrti va glavi? Ja te borme nerazumem.
Ju. Tako ti nisi štal dopis Šentenca.
Fr. Hahaha, baš se vídi, da se nî va Istri talijanski vodilo, kad si ti va školu hodil, ač nebiš tako trumbetal.
Ju. Il ja, il ti!
Fr. Borme trumbetaš ti, ako nerazumeš, ča je otela z onem *Sloga* reć. Mudroj je glavi i jedno oko dosta!
Ju. Pak ča nî rekla, da mi nismo Hrvati, nego nekakovi Ilirci, Goričani i Bog si ga zna ča još.
Fr. Trubilo, ono nî rekla ona, nego on, kî je, kako ti deš, dopis Šentencu pisal, a *Sloga* ga štampala, da svet vidi, kako se talijanskim jezikom mogu Hrvati pretvoriti u Ilirce, Goričane i Bog si ga zna u ča još.
Ju. Hvala Bogu, kad je tako, ač bi bilo siguro joh po nas da nas još i *Sloga* zapusti, a ja bim bil za stalno ošupel!

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Pum!** Ovde u Trstu bio trgovac, imao je puno spravište ili magazin svakojake robe, pa da mu je miši nepokvare, držao je mačka u spravištu. Svako jutro, kad bi trgovac došao sa psom u spravište, ljuto bi se poklali pas i mačak. Gospodar je svaki put gledao pomiriti jih i poprijateljiti, nu sve mu bijaše zaman. Napokon dodija mu ta pasja i mačja mržnja, pa sgrabi psa jednom, a mačka drugom rukom za vrat, i podigne ih jedno prema drugomu, da vidi, šta će tad skot početi: a pas i mačak u isti čas zažmure, zaklope oči, da nemora jedno gledati u drugo; silna mržnja ih je zasliepila. — Taj smiešni dogodjaj pridje mi na um, kad sam neki dan čuo poviedati, da je dne 20. minuloga prosinca u Poreču neki doktor rekao: da netreba u Pazinu slavjanske gimnazije, jer da Slavjanah nema u Istri, a ono nešto što ih ima, da su tamo došli pred ne dugo vremena. Jeste li čuli, braćo istarska? Mi smo do sad mislili, da nas ima u Istri okô sto i osandeset tisućah, a sad doznajemo iz Poreča, da nas nema, te nema. Silovita sapa iz ustiuh toga doktora odpuhnula nas je iz naše Istre, naše od starine, pa nas nema već, brižnih! — Čujte još jedno, koja mi je tad na um došla. Židovi imaju neku svetu knjigu, koju zovu „*Talmud.*" U njoj se štije, da je jednom neki rabin ili učitelj pitao drugoga rabina: „Deder, druže, kaži mi, tko je najbezobrazniji, ili nesramniji, što ih ti znadeš?" Na to mu drug odgovori: „Najveći bezobraznik je pas, drugi za njim je petal ili peteh, a treći je...." Ovako da je pisano u „*Talmudu.*" A po mojem sudu najprvo mjesto medju Talmudskimi bezobraznici pripada onomu doktoru, koji veli, da nema u Istri Slavjanah, jer je rekao tako debelu laž, da mu nevjeruju toga ni u Kvirinalskoj palači, ni na Montecitorio u Rimu, a ni on sam nemore toga vjerovati, jer ako ga i je zasliepila gadna mržnja, nemore ga ona oglušiti, pak svaka slavjanska besjeda, koju mora na svoju žalost dosta i dosta put u Istri čuti, veli glasno njemu i svim njegovim prijateljem: *Pum*, doktore, gromoviti *pum, pum!!*

* **Nekada i sada.** U Hinterbachu, nekom samostanu iliti kloštru u Njemačkoj, našlo se staro pismo od godine 1453. U tom se pismu tuži neki fratar, kako je bila one godine velika draginja. Liep vol da je stojao iliti koštao 3 for. i pol, jedna krava 2 for., jedno tele 2 dvadesetice iliti cvancike, a 500 jajah pol forinte! Šta bi rekao taj pokojni fratar, da ustane od mrtvih, pa da vidi, kako se sad živi na ovom pustom svietu? Sjegurno bi se požurio, da se opet što brže umakne pod ledenu škril svoje tamne rakve, gdje se nit jede nit pije!

Neukû Nauka.

Soljenje prašćega mesa.

Ljudi će sad zimi počet svinje klati i svinjsko meso soliti, da se njim komad za komadićem kroz cielo ljeto hraniti uzmognu. Nego mnogi se gospodar u soljenju praščevine krivo ponese, i već puti mu se ljeti ukote crvi u praščevini. Da se toj škodi izbjegne, evo polag „Slovenskoga Gospodara", pravâ i priznatâ načina, kako treba praščevinu posoliti, da se dobra i zdrava uzdrži.

Ako ti je posoliti cent praščevine, uzmi 7 funtih i 15 lotih soli, 11 lotih salnitra, $7\frac{1}{2}$ lotih cukara kandita i 27 vrčah vode. Sve ovo, bez mesa, skupa smiešano kuhaj tako dugo, dok na tim neplava tvrdo skuhano jaje. Ako imaš više il manje od centa mesa posoliti, treba ti, to se razumie, razmierno više il manje napomenutih stvari uzeti.

Praščevinu pako obesi najprvo ciel dan na zrak, da se osuši; zatim položi ju u gori rečenu ohladjenu mješovinu iliti salamuru tako, da bude sva pokrita. U toj salamuri pusti ju okol 14 danah, dok naime salamura nije skoro krvava. Maljahni kusi bit će dosti namočeni u 10 danah, a butine iliti pršuti i bedra potrebuju 14 danah i više. Meso iz salamure uzeto, suši opet ciel dan na zraku, i po tom ga objesi u dimnici.

Tko se bude držao ovoga načina, imat će vrlo dobru praščevinu, jer nesamo da će biti prava mjera soli, koja će promočit meso nutri sve do kosti, nego će i ukus mesa iliti gušt biti prijatan, i crvi neće nikad na njega.

BASNE.

IX.

Sastale se mi'je glave
U gospodske sbore,
Jer jih mačke ljuto dave,
Da se dogovore,
Kako bi se obranili
Tlačitelju svomu
I još dugo poživili
Na svetu ovomu.
Neki stari miš ustane
I zboriti zače —
Svih do suzah kruto gane,
Sva skupščina plače:
„Na noge se, deco moja,
Miševi junaci,
Nije mira ni pokoja,
Dokle staroj maci
Neskažemo, da smo živi,
Da se branit znamo.
Moji vlasi već su sivi,
Poslušajte samo:
Nije prošlo jednog dana,
Poštenja mi moga,
Da ni mačka ovog stana
Ubila nam koga.
Ja izgubih dičnâ sina
I kćer jedinicu,
A i cela domovina
Zgubila je dicu.
Da se tomu obranimo,
Nebudite gljuhi,
Zvono za vrat privežimo
Staroj pepeljuhi."
Živ nam bio starče stari!
Družina zacika,
Ovaj, ovaj za nas mari,
Svuda nasta vika.
Al kada je činit bilo,
Što su odlučili,
Nikomu se nije htilo,
Poći proti sili;
Pak jednoga noga boli,
A drugoga glava,
A tko sebi još najvoli,
U kutiću spava.
I tak mačka oko vrata
Ni sad zvonca nima,
Neg nam mirno miše hvata
Bilo leto bilo zima!

***

Činit rečmi velu viku,
K poslu se nedati,
Ni živinam nij na diku —
Poslujte, Hrvati!

Književne viesti.

Odbor za izdavanje **dielah Preradovićevih**, oglasom od 15. prosinca javlja, da su pjesnički umotvori toga našega rodoljuba jurve dotiskani darovî, koje je u tu svrhu bio prineo naš narod. Pošto je čisti dobitak od razprodaje tih knjigah namienjen sirotčadi pokojnikovoj, pozivljemo sve svjestne rodoljube naše, da si rečeno djelo nabave, te svojski oko toga nastoje, da uplivom svojim sakupe što više predbrojnikah za rečeno djelo. Pojedina knjiga stoji, i to broširana 5 for., tvrdo vezana f. 5.70, sjajno pako f. 6.30 novč., a odpremat će ju rečeni odbor i pojedinim predbrojnikom uz

Digitized by Google

poštarsko pouzeće, samo valja točno naznačiti prezime i zvanje predbrojnikah, zatim mjesto prebivališća i posljednju poštu.

U Zadru, kod knjižara Spiridiona Artale, je izišla hrvatska slovnica za Talijane pod imenom: **Grammatica** *della lingua slava* (*illirica*) *compilata da P. Carlo A. Parčić.* Parčić je već odavna poznat kao viešt pisatelj hrvatsko-talijanskoga riečnika i obratno, a i o tom najnovijem njegovom djelu su se pohvalno izjavili bez iznimke svi dalmatinski listovi. Pa i jest djelo baš od oka. Ta slovnica je dobro došla ne samo Talijanom, nego i onim našim ljudem po Istri i Primorju, koji umiju i talijanski, a svojega se jezika nisu nikad iz knjige učili, pa ga može bit preziru i poprieko gledaju jer mu nepoznaju jedrine i krasote. Ciena je knjizi 80 novč., a može se dobiti kod *izdatelja u Zadru* i kod *Julius Dase u Trstu i na Rieci.*

Stari naši, to popovi to redovnici, ob onoj struci nauka bogoslovnoga, kojim bi svećeniku u duhovnoj pastvi ponajveće baviti se, pisavahu narodnjim jezikom. S te ruke nam knjiga nekoč prilično biaše obilata. Ali tih spisah (kad bi i bili sadanjoj) već ruke duhovne nepremeću: toliko su ponestali. Toj oskudici odavna sam naumio, koliko ga po meni uzmogljivo, pripomoć, i na to ime složio sam knjigu naslovljenu „**Naputak izpovjednikom**“, i jurve ju na svoj trošak izručio dioničkoj tiskarnici u Zagrebu. Da mi ona poluči čemu je namnivena i da mi trošak odumine: ovim smierno ju nudjam duhovnikom, braći svojoj, pozivljuć ih i proseć, da komu je do takva nauka il čitanja, zadoba najavi se neposredno il posebno (po svom kotarskom duh. glavaru) pri pisari biskupiskoj, gdje uzdam se, ozvat će se duša toliko mi prijazna i strpljiva, koja će mene, u otačbini nenazočna zastupat, ter knjige moje poštovanim najavljenikom razpošiljat. Srce mu moje za to vazda harno. Moj „Naputak“ obsizat će, pravo-li ga računam, dvadeset i pet i više arakah, i po tom ciena mu od poldrug do 2 forinta, koliki već budu raznoliki troškovi. O koncu došastoga siečnja, stojat-li mi na rieč tiskarnikovu, ima bit dokončan. Knjigu kada ko primi, plati ju ili pošt. pouzećem (per Postnachnahme), ili po kome mu izručena bude.

U Rimu, 25. Stud. 1873.

DR. NIKOLA VORŠAK,
kanonik svetojerolimski.

U Pretnerovoj tiskarnici, u Dubrovniku, izišao je i zadnji svezak **Kalićevih Propoviedih**, što smo jih već više puti u ovom listu spomenuli. Cielo djelo sastoji se iz tri diela i broji 624 stranah, a prodaje se po 3 f. 60 novč. Mi smo se tim **Propoviedim** od prvoga kraja naveselili, pak jih nemožemo neg opet što toplije preporučiti svim, a naime našim svećenikom, koji će se njimi mnogo laglje pomoći, nego li ikojimi njemačkimi ili talijanskimi propovjedmi.

U istoj Pretnerovoj tiskarnici izišao je **Dubrovnik**, zabavnik Štionice Dubrovačke, IV. godište, 1. snopić, što ga uredjuje g. I. Bunić, a stoji 36 novč. U njem ima prekrasna pripoviest „Pop Androsić, novi Obilić“ od Stj. Ljubiše i IV. spjev Virgilijeve Eneide, vrli prevod od Stj. Buzolića.

NOVINSTVO.

(*Nastavak i konac.*)

Preporučujemo konačno našim čitateljem još sliedeće novine: „**Primorac**“, izlazi u Kraljevici svake sriede i subote na cielom arku, a stoji 8 f. na god. Taj list se mimo političnih i ostalih poučnih i zabavnih stvarih vrlo viešto bavi trgovinom i pomorstvom, pak nebi imao faliti u nijednoj narodnoj i naprednoj kući. — „**Bollettino agrario** della Dalmazia: **Gospodarski List** dalmatinski“, izlazi u Zadru na hrvatskom i talijanskom ježiku svaki 1. i 15. dan mjeseca, te stoji 2 f. — „**Novice**“ gospodarske, obrtničke i narodne, izhadjaju u Ljubljani svake sriede već XXXII. godinu, a stoje 4 f. 60 novč. na ljeto. — „**Slovenec**“, političen list za slovenski narod, izhadja tri puta na tjedan i valja 10 f. na god. — „**Politik**“, list u njemačkom jeziku, izlazi svaki dan u Pragu, stoji 20 f. na godinu. „Politik“ je glasilo stare češke stranke. — „**Reform**“, takodjer u njemačkom jeziku, izdaje ga glasoviti Sušelka u Beču svaki četvrtak u svezcih, stoji 10 f. na godinu.

Različite viesti.

* **U Trstu** se o kozicah opet ništa nečuje, samo u špitalu da ima još od njih kakih dvadeset bolestnih, a u ostalom je zdravlje u obće povoljno. Vrieme je sdržoma suho i studeno već od mladoga ljeta.

* **Nj. Veličanstvo naš car putuje** u Petrograd dne 9. budućega mjeseca sa sjajnom pratnjom, da odvrati lanjski posjet ruskoga cara u Beču. Pogovara se, da će tom prigodom posjetiti i starodavnu Moskvu, da vidi divni Kremlin, tu svetinju naroda ruskoga.

* **Poklon nj. Veličanstva Dalmatincem.** Kako je dalmat. namjestnik bar. Rodić u sabornici javio, njegovo je Veličanstvo car darovao za stradajući od gladi narodi u Dalmaciji lepu svotu od 150,000 for.

* **G. Tomislav Padavić**, naš vierni drug i prijatelj, koji je od Cseba godine 1867. nepravedno iz službe protjeran, više godinah ovdje živio, pa kumovao pri porodu „Naše Sloge“ i bio joj neumorni suradnik i bodritelj, seli se odavle u svoju hrvatsku domovinu, gdje je postao veliki bilježnik županije riečke. Raztajuć se s njim težka srdca i želeć mu svako dobro, nadamo se, da se neće zaboraviti svojega kumčeta, nego da će mu biti i nadalje pouzdani pomoćnik i njegovatelj.

* **Markiz Polesini**, kao čitamo u bečkih novinah, nije još ni sad ovjerovljen, nego će taj njegov posao doći na razpravljenje u prvoj dojdućoj sjednici, koja će biti 21. t. m.

* **Hrvatski Adriatik.** Jugoslavenski djaci visokih školah u Gradcu su osnovali pod navedenim imenom družtvo, koje ima najplemenitiju svrhu, pobudjivavje naime mladeži na narodno književno polje.

* **Brodarsko družtvo u Bakru** osnovalo se već prije nekoliko mjesecih, a sada je vlada potvrdila i družtvena pravila. Mi mu od srca želimo onako sretan napredak, kakov do sada je imalo parobrodarsko bakarsko družtvo, koje je porazdielilo 10% za minula tri mjeseca. — Zato najtoplije preporučamo našemu narodu, da čim krepčije podupira i taj najnoviji podhvat naših vriednih rodoljubah već i radi same koristi, koju će od njega imati u buduće naš puk.

* **Umjetnost.** Mladi naš umjetnik iz Brača gosp. Rendić, koji je dobio podporu od Hrvatske u iznosu od godišnjih 700 f. odputovao je na 3. tekućega mjeseca iz Zagreba u Firencu, i odnio sobom Kurelčev kalup, te će ga odmah početi izradjivati u mramoru. Kurelčevo poprsje će dakle resiti narodni muzej Trojednice. Na ovom putu ima se svratiti gosp. Rendić na trošak jugoslav. Akademije u Novu Baška na otoku Krku, da u sadri snimi jedan nadpis povjestničke vriednosti za jugoslavensku Akademiju.

* **Marija Aleksandrovna**, velika kneginja ruska, koja se sada udaje, donest će mužu mirazić iliti doticu od 24 miliuna f. i nešto ruha u vriednosti od 6 miliuna for.

Sa tršćanskoga tržišća.

Velika nestalnost u cienah još sveudilj traje na ovomu tržišću, pak nije nada da će se tako skorom ciene promjeniti osobito u žitu, a to tim manje što sveudilj nepovoljni glasovi iz Ugarske dolaze, gdje da je tobože suha i velika zima uništila, pred padšim snjegom, sve zimske usjeve. Ovih posljednjih danah prodavale se ovdje 116 ⚲ dobre *pšenice* po f. 9.75—10.30; a *kukuruz* po f. 6.16—70. — Cent *kafe* Rio f. 67—73; — *cukara* tučena f. 20—21.50; *loja, masti* am. f. 28.50—29; *slanine* am. f. 27.50—28; *kamena ulja* f. 10—11; *voska* f. 104—106; — *košah* i to volovjih i kravjih ovdašnjih f. 80—85; ist. dalm. bosn. f. 77—80, telećih f. 130—132, janjećih dalm., ist. kom. 60—70 novč., zečjih 20.30 novč. komad. Ostaloj trgovini ciena je ostala nepromenljiva n. p. barilo *ulja* dalm. ist. prodavalo se po f. 30—31 sa odbitci.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — .15 Januara 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini)	—	5.28	5.27	—	5.27	—	5.29	5.30	5.31	5.31	—	5.33	5.33	5.34	5.36	—
Napoleoni	—	9.—	8.98	—	8.98	—	9.02	9.03	9.03	9.03	—	9.06	9.06	9.06	9.06	—
Lire Inglese	—	11.36	11.31	—	11.32	—	11.34	11.35	11.37	11.36	—	11.40	11.42	11.41	11.42	—
Srebro prid (aggio)	—	106 25	106.35	—	106.65	—	107.15	106.50	106.50	106.75	—	107.—	107.—	106.75	106.75	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Februara 1874.** **Broj 3.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. siečnja.

Dne 11. nastajućega veljače, kako smo jur javili, nj. Veličanstvo, naš presvjetli cesar, putuje mnogobrojnom i sjajnom pratnjom u Petrograd, da vrati caru Aleksandru ruskomu pohod, što mu ga je ovaj učinio prigodom ljetošnje svjetske izložbe. Ruski se listovi tomu pohodu veoma raduju, veleć, da će utvrditi evropejski mir, a i za Slavene dobrim plodom uroditi. Jedno i drugo bilo bi nam veoma milo.

Carevinskomu vieću, što se je otvorilo 21. tek. mjeseca, bile su zbilja predložene zakonske osnove, kojimi se kane u red postaviti odnošaji izmedju crkve i države. Sudeć po novinah, na te se osnove crkveni ljudi jako tuže, a s druge strane protucrkvenjaci nisu s njimi ni iz daleka zadovoljni. U sadašnje zasjedanje carevinskoga vieća su došli i moravski Česi. Nu tim da se nisu ni najmanje odrekli svojih pravicah, nego da hoće da skuse, mogu li se čemu nadati od pomirljivosti njemačke bečke stranke. U Českoj je i u gradovih predobila stara češka stranka proti vladi i proti mladoj českoj stranci; pa sad se može opet pouzdano reći, da u Českoj medju slavenskim narodom neima nego jedna težnja i jedna stranka. Kad bi svi austrijski Slaveni bili Česi, il barem kakvi su Česi, u petnaest danah bi došli do svojih pravicah; ali kako jedni vuku amo, a drugi tamo, tako nemogu ni jedni ni drugi odoljeti zajedničkoj sili svojih protivnikah. Nego po naravskih zakonih hoće se Slaveni jednom i od toga grieha popraviti.

Ugarska vlada ima sad dosta posla i s našom braćom Srbî, koji se nedaju nikomu pod noge, nego kao najbudniji ugarski narod hoće da živu s Magjarî i uz Magjare kao ljudi, pak se na birališćih bore kao lavi. Kako se čita po novinah, u Hrvatskoj je županstvo ukinuto, pa novci, koji su se trošili na velike župane, da će se na kakvu drugu veću korist obratiti. Tim je olahčan put i vojničkoj Krajini i Dalmaciji, da se sdruže s materom zemljom, kamo jih već po naravi srdce vuče.

U ostalom svietu boj proti crkvi postaje svaki dan sve to žešći. U Njemačkoj, u Švajcarskoj, u Engleskoj, u Americi nastoji jedna mogućna stranka, da najme katoličkoj crkvi podrieže životne žile, gdje više gdje manje. Knez Bismark i njemački car Vilim kao da su kolovodje te svjetske zavjere, koja je crkvi naviestila očiti rat! Veličanstven je to prizor, koji će i daleko potomstvo veoma zanimati. Od skora je carskim ukazom i u Ruskoj uvedeno sveobće novačenje, to jest, sad su i tamo dužni iti u vojnike svi ruski državljani, dočim je dosad plemstvo bilo prosto od te dužnosti.

U Engleskoj je kraljica razpustila parlamenat, pak je sva Evropa željna znati, kako će izaći novi izbori. Kraljevina Irska, koja je bila proti svojoj volji sdružena s Engleskom, išće od ove natrag svoju samoupravu i svoj domaći sabor. Tomu traženju su već Englezi dosta privikli, pak nebi bilo nikakvo čudo, da sbog mira danas sutra nanj i pristanu.

U Kneževini Srbiji narodna skupština još jednako posluje. Ovih danah je zaključila, metnuti pod iztragu bivsega ministarstva rata radi pronevjerenja.

Pčelarstvo.

(Konac.)

O čišćenju voska.

Vosak je, da tako rečem, maslo od meda. Iznašlo se je, da pčele použe od 15 do 20 funtih meda, da jedan funt voska naprave; pa zato u onih ulih iliti košnicah, koje se, kako jurve napomenusmo, razdiele, mnogo se meda prištedi, ako se naime roju metne nekoliko praznih krulovah, u kojih su jošte ciele celice. Roj, koji u svom novom stanu najde jurve pripravne krulove, doskora će je ugladiti i u nje položiti donešeni med, a k tomu i matica će brže moć zalieći svoj zalieg u jurve pripravljene celice. Nego treba svaki krul prije dobro pregledati, da li nije morda gdje moljevim zaliegom osmradljen, i ako jest, treba ga sve do čista izrezati. Prestari krulovi nisu već za ovaj posao, jer su u njih celice premaljahne, a ni matica neće, da već u nje svoj zalieg postavi. Ovakove prazne stare krulove ukupno sa voščevinom, iz koje se je med jurve izciedio, najbolje je trgovcem prodati, il pa je doma raztopiti i stlačiti, pa kao pripravljen vosak tim draže prodati.

Sva se prazna voščevina metne u kotal, vodom il kropom zalije, postavi na malen oganj i dobro premiešava. Kad je mješovina jurve redka i raztopljeni vosak počimlje u vrelom kropu kipiti, tad se ulije u napošnu za to pripravljenu torbu, koja nesmie biti preveć gusta, i metne u tlačionicu. Vosak, koji kao maslo izpod tlačionice curi, ulovi se u kojekakvu posudu mrzlom vodom nalitu. Jer pako nešto voska još uvjek ostane u dropinah, metnu se po drugoč u kotal i opet dobro stlače. Ove se dropine, dobrim uspjehom rabiti mogu kao ljekarija proti oteklini iliti nadutosti vimena, koje se njimi podkadi, pa takodjer i proti skrnini kod ljudi, ako se u toplo platno obaviju i ondje gdje boli postave.

Izčišćeni se vosak još jedan put metne u kotao, kropom polije i na malen oganj postavi, dok se po malo raztopi. Drugi dan kad je već vosak otvrdnuo, metne se opet kotao za nekoliko časah na oganj, da se naime okraj posude izpusti i iz nje lahko dignuti uzmogne. Pod hljebinom najti se hoće nešto dropinah, što su u tiskanju kroz torbu proletile, ove se dropine nožem ostržu, da tako vosak od svih stranah jednako ljep ostane. Tko neće, da vosak odmah proda, neka ga u koje vlažno mjesto postavi, nu dan za dnevom bit će sve to laglji.

Evo kako si može svaki gospodar lahko narediti dobru tlačionicu za vosak. Iz debela hrastova drva izdube se duboko korito izriezano na dnu putićima, koji se svi u poveću izdubljenu jamicu stiecaju. Korito se spred provrta i u ovu provrtanu supljinu ciev postavi, koja treba da s vana sve do jame dosieže. Po tom se dno korita pokrije drobno preutljenom daščicom, na koju se torba s voskom položi, i ova jakim pokrovom pokrije. Sa jedne i druge strane korita zabije se daščica iliti ručica, držeće se tretje odzgor njih poprieko (ravno) postavljene. Usried ove metne se vreteno iliti dobra vida, koja koliko se bolje zasukuje, toliko većma pritiska gornji pokrov, a ovaj torbu s voskom, s koje se vosak kroz preutljenu daščicu ciedi u putiće, s putićah u jame, a iz jame napokon kroz ciev u izvanjsku posudu, mrzlom vodom nalitu.

Tko neima tlačionice, taj neka metne torbu s voščevinom u kotao s kropom i neka naloži na torbu kamenja. Kuhanjem će raztopljeni vosak sve to više na vrh stupljati, gdje ga treba onda pobirati. *(Po slov. Bučelarcu.)*

Dopisi.

Iz srednje Istre.

Naši Talijani se gorko tuže na vladu, što neće da na državne troškove osnuje u Pazinu talijansku gimnaziju za par dva njihovih talijanskih obiteljih; a s druge strane u svih občinah, gdje su god mogli, osnovali su talijanske škole i za našu djetcu ne svojimi, nego i našimi novcî. I ako nešaljemo točno svoje djetce u te njihove škole, odmah nas bez milosrdja pedepsaju globom iliti multom, kao da se tobože protivimo školi i nauku.

Ali mi se neprotivimo ni školi ni nauku, nego se protivimo talijanskomu jeziku, kojim se naša djetca u školi bez koristi muče. Mi dapače imamo stalnu volju pošiljati našu djetcu u školu, jer želimo kao svaki drugi narod, da nam se vrhu nauka kršćanskoga nauče štogod koristna za svoj budući život, na primjer: čitati, pisati, računati i sviet poznavati toliko, koliko je potrebito onim, koji neimaju volje il premoženja napred učiti, koji dakle moraju ostati doma i postati kmeti, težaci, šilci iliti krojači, postolari, kovači itd. Nu da nikne, uhvati koren i urodi u odrasloj života dobi ono, što se usadjuje u nježno djetinsko srdce i njegove još prazne glave, jest neobhodno potrebito, da se djetca vade u onom jeziku, u kojem razumiju, a to je samo jezik materinski.

To znaju predobro naši Talijani, zato i proklinju ono vrieme, kad su u Istri bile njemačke iste pučke škole. Oni znaju, ako se djetca uče u tudjem jeziku, da to nije drugo, nego uvijati i ožimati njihove glave, te s njimi badava vrieme tratiti. Jer ako se diete tim mučenjem kao papiga iliti papagal štogod i navadi, pozabi sve, čim prestane u školu hoditi, pak mu za budući život u glavi i srdcu ništa neostane. Tomu su prvi i najveći svjedoci isti naši kmeti, koji se više puti gorko tuže i čude, kako im djetca tri i četiri ljeta u školu hode, pak da neznaju ni lista napisati, ni računa učiniti, a još manje kakovu knjigu il pismo razumiti. Zato Talijani nedopuščaju, da im se djetca uče u školi u nikom drugom

Digitized by Google

jeziku, nego u svojem talijanskom. A imaju i pravo, jer se diete tudjim jezikom zaglupi i zatupi, mjesto da se razbistri i napreduje.

Sve ovo znamo i mi, istranski kmeti, a povrh toga znamo još i to, da imamo sveto pravo zahtievati škole u svojem materinskom jeziku. Jer evo što veli §. 19., učinjen od carevinskoga vieća i potvrdjen od nj. Veličanstva cara: „U zemlji, u kojoj prebiva više narodah, škole moraju biti tako uredjene, da se svaki od tih narodah može izškolati u svojem jeziku, a nitko so nesmi siliti, da se uči ni jezika ni u jeziku drugoga naroda.“ To je eto smisal toga paragrafa. Pa sasvim tim što nam se dogadja u svojkolikoj Istri? Ja neću ovdje navesti nego jedan jedini primjer, i to iz občine Tinjanske.

U Tinjanskoj občini živi 217 obiteljih iliti familjah slavenskih, a 6 (velim šest) talijanskih. I jedni i drugi plaćaju svi ukupno školskoga učitelja, dakle jedni i drugi imaju pravo na školu i školsko učenje. Polag rečenoga paragrafa Slaveni neimaju pravo siliti šest talijanskih obiteljih, da se njihova djetca uče hrvatski jezik, pa toga nisu tinjanski Slaveni nikad ni pomislili. Nego polag istoga paragrafa neimaju dakle ni ono šest talijanskih obiteljih pravo siliti Slavene, da se njihova djetca uče jezik talijanski. A ipak tinjanski Talijani osnovaše u Tinjanu čisto talijansku školu, pak i nas sile, da šaljemo u nju svoju djecu, i tko se tomu otimlje, mora platiti globu kao da je prekršio zakon. Da se tomu zlu i mučenju djetce i puka kraj učini, evo kako bi imale biti uredjene škole u takvih občinah. Jedna i druga djetca neka hode zajedno u školu, ali djetcu hrvatsku neka učitelj uči hrvatski, a talijansku talijanski. Ako bi pak koje hrvatsko diete imalo talenat i želju učiti jezik talijanski, il diete talijansko učiti jezik hrvatski, neka mu bude to prosto i slobodno, to jest, ako hoće neka mu se nebrani, ako neće neka se nesili. Ovako nebi bilo krivo ni jednoj strani ni drugoj, pak se nebi imala nijedna na što tužiti. A kad nebi tko htio pošiljati svoje diete u školu, mogao bi se tada pedepsati kako se uvjek i svagdje pedepsaju oni, koji neće da se pokore zakonu.

Ajdede, susjedi Talijani, učinite tako, gdje god imate vlast u rukama, pak ćemo vas zvati braćom i ljubiti i štovati, kao svoju rodjenu braću. Onda već neće nitko od nas govoriti, da imamo koštitucion i autonomiju, ali da ta kostitucion i ta autonomija po vašem tumačenju koriste samo vam, a nam da su za veliku škodu. Pustite iz glave onu vašu nesretnu misal, da ćete nas potalijančiti, pak ćemo se s svami za svaku drugu stvar lahko pogoditi i načiniti. Promislite, da što je vam krivo, nije ni nam pravo!

Iz Žminjšćine.

Početkom dojdućega travnja iliti aprila bit će uprav tri ljeta, što našom občinom vlada sadašnje občinsko zastupstvo. Po zakonu će dakle prestati njegovo poslovanje, a mi biti pozvani, da izberemo nove zastupnike.

Žminjci su u Istri poznati kao pravi junaci na tielu i na duši. Kako su čila tiela, tako su i bistra razuma. Njim dakle netreba mnogo riečih, da dokuče svu koliku važnost občinskih izborah. Ono, što je u kući gospodar, to su u občini zastupnici. Kakov gospodar takovo gospodarstvo; kakovi zastupnici, takovo občinsko vladarstvo. Počnimo se dakle već sada dogovarati, kakve ćemo i koje ćemo ljude izabrati. Mi smo se uvjek ponosili svojim plemenom i svojim jezikom. Taj ponos treba da pokažemo i izborom svojih zastupnikah. Budan i sviestan občinar nemože i nesmije trpiti, da mu dojdu u zastupstvo ljudi, koji mrze na njegovu narodnost i na njegov jezik. Poslje vjere i njezinih svetih istinah, narodnost i narodni jezik su prvi i najveći dar božji. A kamo bi dospiela ta naša svetinja, da dojdu u zastupstvo naši narodni protivnici, to je svakomu od nas jasno i očevidno. Tko sjedi u zastupstvu, taj občinom gospodari. Ako smo dakle radi biti sami svoji gospodari, izberimo za zastupnike svoje ljude, koji se diče kao i mi našim imenom i našim jezikom. Joh onomu, koji može biti sam svoj, pak se predaje u tudje ruke. Takav čovjek nije vriedan, da ga zemlja nosi, pa kad se tuži, mjesto da ga pomiluju, u brk mu se smiju. Odlučimo dakle, da mi Žminjci nećemo takve sramote.

I to budi prvi glas iz Žminjšćine za ljetošnju obnovu našega občinskoga zastupstva. To jedino moramo imati svi pred očima, da dojdu u zastupstvo naši ljudi, pak onda će se občinom i u občini po našu i na našu gospodariti!

Mliekarstvo.

(Piše M. Krajačić).

Količoća mlieka od krave.

Krave od različitih pasminah i od različne dobe veoma su nejednake pogledom na množinu mlieka, što se od nijh dobiva; pače količoća mlieka visi i o krmljenju t. j. o množini i o dobroti hrane. Koliko koja krava mlieka daje, možemo saznati samo čestim i pomnjivim mjerenjem, te sračunamo najbolje i najsigurnije iznosak mlieka za cielu godinu; jer svaka krava poslje otelenja dade više mlieka, a potom sve to manje, napokon kroz više nedeljah — nače krave od zločestih pasminah i kroz više mjeseci — posve pišta. Izvrstne krave muzare doje se ća do otelenja, akoprem to sbilja nahudi teletu; jer je tim manje, čim se više oduzima mlieka i snage bredjoj kravi.

Loša krava daje kroz godinu dana 400—600 polićah mlieka, dakle promjerno 500 polićah; od srednje krave dobije se 800—1000 polića; od dobre krave 1000—1200 polć; od veoma dobre 1200—1600 polć; a od izvirstne krave muzare 2000 pače i više polićah, što je kod nas skoro nejverojatno, ali je ipak istina. Množina mlieka se ravna veoma polag obilate dobre hrane. U tom pogledu i zbrajali su mnogi gojtelji marve t. j. kravâh, koliko se po prilici dobije mlieka, kada se potroši kod hranjenja cent siena ili druge koje krme sienske vriednosti, te su došli do resultata (uvierili su se); da se dobije od od kravah loših 10—12, od izvirstnih pako 18—20 dakle osrednjom mjerom 16 polićah mlieka na cent skrmljenoga siena.

Kakvoca kravjega mlieka.

Mlieko nije sve od jednake kakvoće; jer ima slaba iti riedka i mastna mlieka. Krava, kada se je otelila, ima uviek riedko mlieko, a poslje je mlieko sve to nastnije, a najmastnije je kod stare krave. Isto tako neimaju mlade krave prvoljetke dobro i mastno mlieko, kao starije; napokon prvo nadojeno mlieko je redje od poslednjega.

Čim je hrana bolja i pitnija, tim je mlieko gušće i mastnije; a najbolje je o dobroj detelini, o tropu iz pivarah i osobito o ožrvnanom ječmu. Po slami — osobito zobenoj (Haferstroh) i po žuhkom krmivu npr. po repičnih i lanenih kominah dobije mlieko neugodan tek. Isto tako po niekih travah npr. žabnjaku, rastućem na močvarnih livadah. Taj pako neugodan tek prelazi od mlieka na maslac i sir. Ovdje se jošte primećuje, da se planinske pasmine odlikuju više kakvoćom t. j. gustoćom i mastnoćom mlieka, dočim krave nizinskih plemenah dadu porazmerno više, nekoje puno više, ali redjega mlieka. (*P. prijatelj.*)

PROSVJETA.

* Nedavno porodi se u nekih duboko ćutećih dušah plemenita misao, nebi li se dalo jadnoj našoj braći u Bosni i Hercegovini nekako pomoći, da njim malo odlahne od težkoga pritiska, komu su podvrženi i na koj su reć bi osudjeni za uviek. Ta misao postade činjenicom, ona se ustvari u družtvu sv. Cirila i Metoda. Izmedju onih, koji su sve svoje umne i duševne sile posvetili tomu, da se to družtvo ustanovi, ide prva hvala preč. g. Alojziju Barošu, prof. vjeronauka u zagrebačkoj velikoj realci, koj se je pred godinu danah već bavio u Bosni u prosvjetnoj svrsi, te bje radi svojih zaslugah po boljak tamošnjeg pučanstva imenovan začastnim sborom N. S. — Družtvo sv. Cirila i Metoda uzelo si za uzvišenu zadaću, podizanjem školah probuditi tamošnje pučanstvo iz duboka mrtvila. Gdje nevolja vlada, tu će ono odmah biti na ruku — podizanjem školah, gradjenjem bolnicah za siromake; te će po mogućnosti i kako gdje veća nevolja vlada pružati darove. Po tomu ne treba niti kazivati, da je djelokrug družtva uzvišen i svet, te nebi smjelo biti nijedne ćuteće duše, koja misli dobro do svog brata, a da ga svimi silami ne podupire. Članom družtva može postati bez razlike spola i to: utemeljiteljem biva svaki, koj jedanput za uviek ili u 10 mjesečnih obrokah položi 30 for. Članom I. reda postaje svatko, koj 1 for. na godinu prinaša. Članovi II. reda prinašaju 40 novč. a oni III. reda 20 novč. na godinu. Predsjednik je družtva gosp. Alojzij Baroša, — i ono će imati posebne povjerenike, da sakupljaju prineske. Osobito se slavni župni uredi umoljavaju, da bi tu častnu zadaću na sebe uzeli.

* Svetojeronimsko družtvo u Zagrebu, za izdavanje knjigah za puk, imalo je po izvješću u petoj glavnoj skupščini koncem god. 1872, glavnicu od 25954 f. 67 novč., koja je prinarasla, i to: od prihodah doživotnih članovah sa 3233 f. 70 novč.; od darovah f. 819.59; od kamatah 1672 f. 93 novč.; od razprodanih knjigah f. 850.4; od članovah godišnjih f. 973.50, od ostatka lanjskoga f. 330.79 novč. itd. dočim mu razhod ili potrošak za tisak, vez knjigah itd. ukupno iznašao for. 7,649.55. — U to vrieme od 1. srpnja naime 1872 do 1. srpnja 1873, pristupilo je družtvu: 2 utemeljitelja; 4 pomakli se medju utemeljitelje; 1 čl. I. reda; 9 čl. II. reda; 267 čl. III. reda; skupa 282 član. — Svih do sada upisanih članovah je 2539, neračunajuć ovamo godišnje preko 300. — Za prošlu godinu izdalo je družtvo 3 po naš narod veoma koristne i poučne knjige. „Život Svetacah“ u 5000 komadah, Šulekovu „Mehaniku“ takodjer u 5000, i koledar „Danicu“ za god. 1874 u 6000, koje knjige našemu puku najtoplije preporučamo. — Iz ovoga mogu videti naši štioci, da družtvo uz svu nevolju, koju narod trpi radi nerodice, marvinske kuge, tuče i svakojake pošasti, prilično napreduje.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Šarenjak i crkva.** Dva vriedna muža iz sela G. u Istri su došli pred nekoliko mjeseci u neku podestariju, te su rekli občinskomu savjetniku ili konsiljeru: „Molimo vas, udielite nam što

Digitized by Google

u ime božje; mi beremo milostinju, da si crekvu uzidamo.“ A *lustrissimo* im je odgovorio: „Oh, šta će vam crekva? za sve crekve na svietu ja nebih dao ni jednoga soldina!“ „Pi-i-i te budi, grdobni Šarenjače! Kad toliko mrziš na kuću božju, tamo te u goru med niemu zvier. Grdo li sramotiš svoj obraz i svoj pridjevak slavjanski!

Franina i Jurina.

Fr. Čujem, da naše istarske škole baš lepo napreduju!

Ju. Kako ćeš, da napreduju, kad nisu za to, da se deca navade va njih čagod lepa, dobra i koristna; nego samo za to, da se na vrat na nos ča prej potalijanče i sbaštardaju!

Fr. A ča dem ni ja drugo, nego to! Već ti znaju tako talijanski, da im se i sami učitelji čude. Tako mi se pripoveda, kako je negde neki mučitelj, hoću reć učitelj, pital otroka, da ča će reć: *il seno* (njedra).

Ju. Pak?

Fr. Pak da mu je dete na to odgovorilo čisto hrvatski: Gospodine, tu fali barem još jedna beseda; jer za besedami: *il seno*, bi imelo biti: *il slama*, il pak ča drugo. Molim vas dakle doizrecite mi vi, da vidim ča mislite reć.

Ju. Viš ga! Onda?

Fr. Onda ga učitelj, kako ni razumel toga detetovoga mudrovanja, zapita srdito: *Cosa* (koza) *dite?* (ča deš?)

Ju. A otrok?

Fr. Otrok jer je mislel, da ga učitelj za kozu drži, to mu se je videlo grdo, pak je omuknul!

Neukû Nauka.

Holandezki putar iliti friško maslo

cieni se na prvom svjetskom trgovištu u Londonu ne samo s toga, što je tečno, nego i poradi *liepe žute boje.* Ova žuta mast nije putru prirodjena, nego mu umjetno dana ovako: Uzme se liepe crvenkaste (ne bliede) *mrkve* (merlina), sriblje se na ribežu; na ovako naribanu žutu kašu nalije se sladka mlieka; pošto se sve skupa dobro promiešalo i protlačilo, ociedi se žut sok čistom gustom platnenom krpom, te se ovakova žuta ocjedina ulije u smetanu iliti škorup, kad se ide putar tepst. Tim dobije putar liepu i zdravu žutu boju.

Dobar miešanac gnoj za vinograde.

Znajući, da neima boljega gnoja za čokoće (trsje) od njegova mladja, imalo bi se mladje u tu svrhu bolje upotrebljavati, nego što se to obično čini. Naš seljak zatrpa grabe ili rupe na putu trsovim mladjem (rožjem), odkud neima nikakove koristi. S toga činimo na tu okolnost naše vinogradare pozorne. Ono tvrdo mladje, što pred marhom preostane, zasieče se na komadiće te se sbuca na kup medju ostalu zemlju i truležj, pa ako ga pokadšto gnojnicom zalieš, strunut će u najbolji za vinograd gnoj. To isto čini i sa starim mladjem kod rezitbe vinograda.

Tok smole na voćkah

najlaglie ćeš, po glasovitom pomologu Pauliu, ovako izliećiti: Ona mjesta, gdje se smola pojavi, izreži do zdrava drva, rane čisto sa kefom izperi, pak sa vlažnimi, platnenimi krpami izpuni, te cielo sa velikom lanenom krpom, koju uvjek mokrom ili barem vlažnom drži, omotaj. Za 8—10 tjedana zacieliti će rane, narasti će nova kora, te su voćke spašene.

Da ti u podrumu nenarastu gljive,

te da ti stvari neopljesnive, uzmi 1 dio soli za kuhanje, a 2 diela koncentrirane sumporne kiseline, pak to prolij na nekih mjestih podruma, nestati će gljiva i pljesnivoće.

Gospodari! čuvajte prepelice,

ona bo je, kao što nam Amerikanci poručuju, jedna od najboljih gospodarovih prijatelicah, jer vadi iz zemlie gusjenice, kukce i ostali gad, te ga pojede.

Škodljivost lanena praha.

Nedavno izdao je u *Vratislavi* Dr. *L. Hirt* razpravu o škodljivosti različita *praha* te je po njegovu iztraživanju najškodljiviji prah od brušena dragoga kamena, zatim od brušena i laštenja ocalove robe, a zatim umah prah od izdjelavana *lana.* S toga se preporuča onim, koji lan taru, miču itd. da si vlažnom čistom maramom nos i usta zavežu.

Opasnost petroleja i masti od žive za marhu.

Kad se marhe late vaši ili druge bube nametnice, običavaju ih petrolejem ili mašću od živa srebra tjerati. Mi smo već jednom napomenuli slučaj, gdje se krava, ližući si petrolejem namazano tjelo, otrovala.

NARODNE PJESME ISTARSKE. *)

Mornarova Žena.

(Lovranska.)

Kolikokrat gledam,
Dušo moja!
Van na Vele Vrata, **)
Srce moje!
Kuda gredu brodi,
Dušo moja!
Nutar ter i vanka,
Srce moje!
Puti su po moru,
Dušo moja!

Da će jugo biti,
Srce moje!
Da će drago moje,
Dušo moja!
Iz daleka priti,
Srce moje!
Iz daleka grada,
Dušo moja!
Iz Trogira grada,
Srce moje!

Lepota Devojka.

(Lovranska.)

Ti si se hvalila,
Dušo moja!
Na hladnoj vodice,
Srce moje!
Da sam te ja pital,
Dušo moja!
Rožice rumena,
Srce moje!
Ti si se hvalila,
Dušo moja!
I ta tvoja mati,
Srce moje!
Da sam te ja pital,
Dušo moja!
Za blago imati,
Srce moje!
Nepitam te dušo,
Dušo moja!

Ni blaga ni doti,
Srce moje!
Lego te ja pitam,
Dušo moja!
Te tvoje lepoti,
Srce moje!
Ta tvoja lepota,
Dušo moja!
Ka sveh ljudi muti,
Srce moje!
Ona bi smutila,
Dušo moja!
Mesec od oblaka,
Srce moje!
Kamo nebi mene,
Dušo moja!
Mladoga junaka,
Srce moje!

Momak i Devojka.

(Kastavska.)

Tamo dole puli more
Grah se zeleni;
Čuvala ga lepa Mare,
Ivanova hći.
Tud mi projde mladó momče,
Mihovilov sin:
Daj mi, Mare, kitu graha,
Grah ti urodil!
Oću, oću, mlad junače,
Zdrav mi ga nosil!

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo car podielio je iz svojega džepa pogorelcem u Hrušici 400 for.

* **Pomilovanje.** Nj. Veličanstvo naš cesar je prigodom 25. ljetnice svojega carevanja oprostio 500 tamnicarom što veće što manje pedepse.

* **Kraljevski sprovod u Trstu.** Dne 17. pr. mj. je ovdje preminula Donna Marija Terezija u 81. godini svoje dobe, te dne 22. istog mjeseca bješe njezino tielo položeno u obiteljsku rakvu u crkvi sv. Justa, gdje jurve počivaju njezin pokojni muž, dva pastorka i jedna nevjesta. Sprovod bijaše baš kraljevski, trajao je od 9. do po podne. Sprovod je vodila nj. Preuzvišenost biskup sa svojim kapitolom i mnogobrojnim svećenstvom. Sjajni mrtvački hintov iliti karuca, na kojoj je ležao mrtvački les, nakićen kraljevskom krunom, peljalo je osam vilovitih crnih konjah, pokrivenih do tla crnim dragocienim raknom. Za kolima hodjahu oborenih očiuh netjakinja joj nadvojvodkinja Marija Terezija, žena našega nadvojvode Karla Ludvika i njezin brat, Don Miguel Braganza, mladić

*) Naumili smo štampati narodne pjesme, pripovjedke i poslovice istarske. Zato molimo sve rodoljube, da nastoje sabrati, što se toga više može, te nam izvole poslati, kao što nam je već evo poslao vriedni gosp. J. V.

**) Vela Vrata, morska užina med Cresom i Istrom; Mala Vrata, med Cresom i Krkom.

Digitized by Google

od 18. godinah, što se nada Portugalskoj kruni. Za ovima sliedjahu njezini kućani, onda tršćanski namjestnik u ime cara, zastupnik grofa Chambordskoga i vojvode Modenskoga, gradski načelnik tršćanski, mnogo generalah, konsuli svih stranih državah, sve civilne i vojničke oblasti i množina drugih imenitih licah obojega spola. Donna Marija Bourbon-Braganza, grofica Molina, udovica spanjolskoga pretendenta Don Karlosa (V.), djeda sadanjega španjolskoga pretendenta, jest kći portugalskoga kralja Don Juana VI. rodjena 29. travnja 1793. g. Ona je stanovala u Trstu od 1835. g. gdje joj je umro i muž Don Karlos 10. ožujka g. 1855. Bila je žena veoma pobožna i milostiva prama ubogim, koji su s njom izgubili svoju najveću dobročiniteljicu. Pokoj joj duši!

* **Tršćanski sabor**, koji se imao 19. siečnja sam zatvoriti, bude zatvoren dan prije od vlade na previšnju zapovjed, pa nije ni držao svoje zadnje, već urečene sjednice. Tomu nenadanomu zatvaranju da je povod dao škandal, što se dne 16. dogodio u sabornici. Radilo se naime o prenačinbi izbornoga zakona, ali nekoji zastupnici da nisu bili o tom obaviešćeni, nego samih pet satih pred sjednicom. Zato jedna stran sabora nije nikako htjela pristati na to, da se još one večeri vieća o tom zakonu, veleć, da je stvar preozbiljna, pak da se netreba njom prenagliti, neg ju sa svih stranah mudro i savjestno prosuditi i prorešetati. Nu drugoj strani sabora kao da je do toga stalo, da se na vrat na nos rieši to pitanje, te gori rečena prenačinba kao ukrade u izborni zakon. Ali saborska joj je manjina račun tim pokvarili, što je izjavila, da neće glasovati; jer po zakonu za tu prenačinbu su trebale dvie trećine saborskih zastupnikah, a tih već nije bilo. Vidivši to sa galerijah (slušateliščah) svjetina, koja je kao sdogovorno držala sa saborskom većinom, navali strašnom vikom i bukom psovati manjinu tako, da se je morao sabor razići u najvećem neredu. Baš nije liepo, što je svjetina, koja bi imala slušati i mučati, htjela prisiliti zastupnike psovanjem, da postupaju proti svojemu osvjedočenju; pak da se valjda i opet neponovi takva halabuka, vlada je na svoju ruku sabor zatvorila.

* **Tršćanska Čitaonica** je imala od skora svoj godišnji sbor, na kom su bili preinačeni većinom glasovah i nekoji paragrafi družtvenih pravilah. Viećalo se takodjer o tom, da se dosadanje ime Čitaonica promjeni sa onim slavenskoga Doma ili slavenske Dvorane, ali većina prisutnih družtvenikah pristajaše uz staro družtva ime. Za predsjednika bi izabran presvjetli g. Conte Tripković, a za odbornike gg. Dr. Pertot, Dr. Mandić, Dr. Bizjak, Lombardić i Mankoč. Družtvo je smješteno u sredilju grada, a što se tiče stana i namještaja, neima što da zavidi nikomu drugomu družtvu tršćanskomu. Dosad je ovoga mesopusta dalo dvie sjajne zabave, a do posta hoće još dati druge tri. Družtvenici se nadaju, da će jih u post odbor iznenaditi i kakvom pozorištnom zabavom, nalik onoj, što su ju lani priredili naši vrli gimnazijci, te koja se još i danas rado spominje.

* **Iz Doline** kraj Trsta piše netko „Slovenskomu Narodu“, da bi najbolje bilo, kad bi se Dolinci i s njimi ostali Slovenci, što sad spadaju pod kapitanat Koparski, odciepili od Istre i pridružili kapitanatu Sežanskomu, jer da u Sežani c. k. uredi govore i pišu slovenski, dočim se u Kopru i Slovencem govori i piše samo talijanski. Tu istu misal je lani il predlani netko izjavio neznamo već u kojih novinah i glede Krasa. A odkad uredjujemo ovaj list, dobili smo i mi sa drugoga okrajka Istre više dopisah, u kojih se zahtievalo pridruženje budi Hrvatskoj budi Dalmaciji, jer da je tamo našemu narodu osjegurana barem narodnost, a u Istri da nije. Ali mi smo te dopise zavrgli i zabacili, da nam se nerekne, da mislimo Istru razdvojiti i raztrojiti. Sad pako, gdje se je ta stvar opet u novinah pojavila, moramo i mi progovoriti; nu ne da Istru razkrajamo, već da vladi i našim Talijanom na srdce stavimo, kako bi ju u svojih težnjah i željah ujedinili i ojačili. I vlada i Talijani su dosad mislili, da se to može postići kroz talijanski jezik i talijansku izobraženost. Sad vide i jedni i drugi, da to nije istina, dapače da je pravo to uzrok, što je danas Istra nesložna, a s toga i nazadna. Njima dakle nepreostaje drugo, nego da uvedu i u Istri narodnu ravnopravnost u školi i uredu, pak neka budu uvjereni, da neće doći nikomu ni na kraj pameti, da se ciepa od domovine, u kojoj se priznaju i poštuju i njegove pravice!

* **Slavenski djaci u Gradcu** bili se obratili prošnjom na tršćansko gradsko zastupstvo, da pruži i njim pomoćnicu ruku kao što je to lani učinilo siromašnim djakom talijanskim, nu badava, jer nebješe uslišani. Naproti tomu im je sabor Gorički pomogao sa 300 f. a Junta Dalmatinska sa 40 f. Živili!

* **Izbor Polesini-Kamalića** nije ni sad potvrdjen, akoprem je ovjeritbeni odbor u sjednici od 27. pr. siečnja bio predložio carevinskomu vieću, da ga potvrdi. Proti tomu predlogu ustao se opet poslanik Karlon, zahtjevajuć dapače da se taj izbor sasvim uništi. Nu carevinsko je vieće prihvatilo predlog Lienbacherov, koji glasi, neka ovjeritbeni odbor Polesinievu stvar još jedanput potanje iztraži, pa carevinskomu vieću novi predlog učini. Borme, to su u Beču mnogo stroži ljudi, nego li se u Istri ikad mislilo!

* **U selu Garici**, kraj mjesta Vrbnika, na otoku Krku, stajaše na oranici iliti liehi humak u promjeru od 15 hvati a visok 12 noguh. Seljaci začeše prije kratkoga vremena razkapati humak, ne bi li se tuj našlo zakopano blago. Odgrnuv zemlju, naidjoše zbilja na starinsku grobnicu, u kojoj se našlo više zanimivih starinah. Izkopaše dva obruča od čiste tanke zlatne žice (djelo posve prostačko), zatim sulicu bez držka od mjeda, a na dolnjem kraju sulice mnogo pomičnih klinčićah, na kojih su kao ures valjda resice ili kićanke privezane bile. Našle se i tri medjene sapinjače, nešto umjetnija djela, a na jednoj može se razabrat nadpis „Cariu“ rimskimi pismeni. Izim toga bilo je u grobnici mnogo manjih kopčah, bodačah, prstenja, crepovlja nekakve posudice, sve od mjeda; napokon ostanci čovječjih kosti i dva konjska zuba i zrno od smole. To bijaše dakle po svoj prilici grob nekog junaka, zakopana zajedno sa konjem i oružjem. Znamenito je, što neima ni sliedа željeza, a opet se prema latinskomu napisu ne može tvrdit, da su te starine iz predpovjestne mjedne dobe. Posredovanjem g. župnika, Mateja Zahije, bješe te starine nabavljene za narodni muzej.

* **Poslanik Slavjanah u Americi**, J. M. Gartner, koji je bio došao u Europu sakupljat slavjanskih svećenikah, toli potrebnih u Americi, povratio se je već u Ameriku veseo, što mu je trud tako liepo uspjeo. Dobio je naime 17 svećenikah čeških i poljskih, koje je već prije poslao u Ameriku, gdje grade jur crkve za američke Slavjane. Još mu šestorica obećaše, do godine doći u Ameriku, a i nekoliko bogoslovacah odvažilo se na dalek put u Ameriku, da ondje dovrše bogoslovje te se ujedno nauče engležki, da im bude lakše djelovati.

* **Popušilo se tabaka u Austriji** prošle godine 43 miliuna 189 tisućah i 21 for.! Dakle 2 miliuna 617 tisućah 393 for. više nego predlani.

* **Propali trgovci.** U Austriji je prošle godine 1873. propalo 1377 velikih trgovacah, a trgovčićah i obrtnikah da im se nit broja nezna. — U Ugarskoj jih je propalo 966, od kojih u samoj Budim-Pešti 167. — U Beču 233, u Lincu 8, Solnogradu 7, Bruni 35, Zlatnom Pragu 31, Gradcu 8, a najposlje u Trstu 16.

* **Zločinci u Beču.** Prošle godine je bečka policija uhvatila i zatvorila u tamnicu 2,400 zločinacah. I to je napredak!

* **Slavensko crkveno pjevanje.** Dopisnici engleski javljaju iz Petrograda londonskim novinam, da je vriedilo putovati iz Londona u Petrograd samo da čovjek čuje sbor iliti kor, što se pjevao u stolnoj crkvi petrogradskoj prigodom vienčanja jedinice cara Aleksandra sa knezom edimburžkim i kad se nebi na um uzela sjajnost i bogatstvo, koje nemože razviti u Evropi do jedina carska obitelj ruska.

* **Vojvoda Würtemberžki** bi imenovan vojničkim zapovjednikom u Trstu, a general Weber ide za presjednika vojničkoga prizivnoga suda u Beč.

* **General Gablenz** ubio se iz pistole u gradu Zurigu, kako se veli, radi velika gubitka, što ga od mala na Borsi pretrpio.

Od prošle godine 1873. ostao nam je dovoljan broj iztisakah „Naše Sloge,“ Ako jih tko želi imati, neka nam se javi, za novce hoćemo se lahko pogoditi.

Uredničtvo.

Listnica Uredničtva.

ZLATAR: g. D. B. Poslata predplata ide na račun prošle godine.
METKOVIĆ: S. D. za prošlu je godinu plaćeno.
KRK: M. O. poslati novci idu na račun tek. polugodišća.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Januara 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.34	5.35	—	5.35	5.35	5.35	5.34	5.34	5.34	—	5.34	5.34	5.35	5.35	5.34	—
Napoleoni	9.05	9.05	—	9.08	9.08	9.07	9.04	9.04	9.04	—	9.05	9.03	9.04	9.05	9.03	—
Lire Ingleske	11.41	11.40	—	11.44	11.44	11.46	11.42	11.42	—	—	11.42	11 43	11.43	11.43	11.39	—
Srebro prid (aggio) . .	106.35	106.75	—	108.—	108.—	107.75	107.50	107.50	108.—	—	108. —	107.85	107.75	107.50	107.35	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierne za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gosp[illegible]darski i politični list.

„Sl[illegible]le stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Tr[illegible]uara 1874.** **Broj 4.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. veljače.

U ovaj čas su sve oči uprte u Petrograd, kamo je nj. Veličanstvo, naš car, prispio dne 13., u tri sata po podne. Ča do Gačina dojdoše mu nasprotu carski ruski knezovi, a na petrogradskom kolodvoru dočekao ga i najsrdačnije pozdravio car Aleksandar sa svom svojom obitelji, pa odveo kroz dubkom pune i svečano nakićene ulice u svoj tako zvani zimski dvor. Sad se sav sviet domišlja, kakove će posljedice imati prijateljsko rukovanje tih dvajuh mogućih okrunjenih glavah. Mi mislimo, da će svakako bolje, nego li je imalo u svoje doba njihovo razdruženje.

U Beču da je prieko dvadeset i pet tisućah radnikah bez dobitka, za to je nj. Veličanstvo, prije nego li se dao na put, naložio pismeno predsjedniku ministarstva, knezu Auerspergu, neka gleda otvoriti na državne troškove kakvo djelo, da može sviet, gdjegod je potreban, štogod zaslužiti. Pak se baš čuje, da ministarstvo išće od carevinskoga vieća trideset miliunah, da se u tu svrhu započne gradjenje nekojih željeznicah, medju koje spada i železnica dalmatinska.

Carevinsko vieće neumorno posluje, baveć se zakonskimi osnovami, što mu jih je ministarstvo predložilo glede novih odnošajah crkve i države. Ljetošnje delegacije da će se otvoriti negdje prama koncu mjeseca travnja.

Knez Bismark, siloviti kancelar carstva njemačkoga, hoće u svojoj oholosti da zapovjeda svemu svietu. Zabio si u glavu, da tobože razruši katoličku crkvu. Pak piše svim susjednim državam, neka zapriete svakomu, a naime biskupom, neka se netuže ni pismeno ni ustmeno na njegova djela i na njegovo proganjanje crkve božje. Dne 3. tek. mjeseca dao je noćnim zakonom uhvatiti poznanjskoga nadbiskupa, grofa Ledohovskoga, te odvesti u tamnicu u Ostrovo. Za što? Za to, što ovaj kaže, da se nesmie i nemože po duši pokoriti nekojim pruskim zakonom, koji su protivni sveobćim zakonom crkvenim. Ta sreća da čeka i druge njemačke katoličke biskupe. Dosad je Bismark bio velik, a odkad se stavio na crkvu, postao je maljušan, kao svaki drugi čovjek. Crkva neima drugoga oružja, nego one rieči kralja Davida: Jer vjerujem, zato i govorim. Ali to je tako ubojito i strašno oružje, da je smrvilo i uništilo i veće nasilnike, nego li je Bismark. A to oružje kao da se diže po malo proti njemu u svoj Evropi. Tako se čita, da se neki dan držao u Londonu veličanstveni tabor, na koji su došli zastupnici najstarijih i najbogatijih plementaških obiteljih engleskih, pa iz koga se prosvjedovalo proti Bismarku i njegovu postupanju proti katoličkoj crkvi.

U Italiji je ministarstvo bilo predložilo parlamentu zakonsku snovu o podmorašnom šiljanju djece u školu i o izključenju nauka kršćanskoga iz taljanskih školah. Taj ministarski predlog je pao većinom samo od nekoliko glasovah. U Engleskoj su izbori izpali u uzdržnjačkom smislu, zato će sadašnji ministar predsjednik sa svojim ministarstvom morat odstupiti.

U kneževini Srbiji narodna je skupšćina dokončala svoje djelovanje, pa se svečano zatvorila, poslje što je proglasila nekrivim ministra rata, koji se pred njom javno prao i oprao od podignute proti njemu tužbe.

Što je učinio i učiniti ima hrvatski sabor.

Tko je pravedan i prosudi sve okolnosti, u kojih je hrvatski sabor morao dielovati, priznati će mu — piše narodno glasilo u Hrvatskoj — da je veliku revnost razvio i gledao izkupiti onu rieč, koju su zastupnici kod izbora zadali narodu i opravdati nade, koje je narodna stranka uzbudjivala, dok je oporbu vodila.

Najprije zadala je saboru mnogo posla i otela mnogo vremena nevolja nagodbe medju strankami. Koliko se je odozgo pod prietnjom saborskoga razpusta nalagala nagodba, toliko je u saboru stojalo u koristi nekim ljudem, da pregovore razvlače i konačno raztrgnu. Prevladana jednoč ova muka, čekala je u Pešti druga još teža, gdje je ugarski kraljevinski odbor imao ugovarati i nagodbu sklopiti sa strankom vrlo oklevetanom, osumnjičenom i omraženom. Tako je morao svaki korak zapeti o sto klipovah, uz nemirujuće ni jedan čas spletke iz Zagreba predene, dok se je napokon skoro iza godine dana došlo do nekakva posljedka. A cielo ovo vrieme sjedio je u banskih dvorih Ant. Vakanović, koji je imao sasvim druge brige, no da misli na zakonske osnove, vrstne valjano urediti zemlju.

Došav napokon do nekakve pogodbe medju kraljevinskimi odbori, popriečila se je pred sabor nova težkoća, tko da preuzme i sastavi novu vladu. Istom u rujnu dobije zemlja bana, koji je morao o tom misliti, kako će sastaviti vladu, udovoljiti silnim vapajem dolazećim iz svih krajevah zemlje i misliti na osnove, koje bi saboru predao, da ih razpravi u tri tjedna do sabora ugarskoga i u dva tjedna božićnih sjednicah. Možemo upravo reći, da je sabor imao samo pet tjedanah sgodnih za oduševljeni, ničim nepriečeni rad. Sad se istom može pravedno ocieniti velika revnost sabora, koju ugarsko zastupstvo ne može dovoljno razabrati i obnenavidjeti.

Medju stečevinami sabora nije najmanja ona duševna, da je sva Krajina u jedan glas zavapila: primite nas u svoj naručaj,

---

PODLISTAK.

RAVAN PUT NAJBOLJI PUT.

Neću više da se ljutim na dažd, pa neka još toliko lije, odkad mi je kazao prijatelj Srećko Vrlić, da ima daždu zahvaliti svu svoju sreću. Mili moj Vrlić baš je vrli čovjek, pravi dobričina, uviek pripravan, u svakoj stvari naći samo dobro, pripisati providjenju Božjemu sve što se dogodi čovjeku, a što ljudi obično pripisuju slučaju, te netražiti sto korakah daleko, što može naći na deset — zadovoljan naposlied, ako bi postignuo što bi želio — riečju, on bijaše Vrlić! —

Ajde da uljudnim čitateljem pripoviedim, što mu se dogodilo.

Bijaše on sin seljaka više siromašna nego li imućna, kakovih ponajviše nalazimo u našoj Istri. — Dostignuv na Bečkom sveučilišću dostojanstvo liečnika, vrati se kući, da medju svojimi dragimi još po koji danak veselo sprovede prije svoga odlazka u grad, gdje je naumio tražiti mjesto svojemu budućemu službovanju. — Pitate me: „Kako je Srećko mogao dovršiti tako dugotrajne i skupe škole, a otac mu siromak seljak?“

Evo vam odgovora.

Čovjekoljubivi njegov župnik zauzme se za bistra i vrla dečka, kako to u Istri ne riedko biva — i skloni otca mu, da ga dade u škole, koje sve, velikim požrtvovanjem od strane onoga župnika, eto Srećko sretno i dovrši. Ovako se je i po koji drugi siromašni mladić izškolao pomoćju vrloga svećenstva, samo što se često dogodi, kad takovi dojdu do kruha, da onda povraćuju dobročincem dobiveno dobro nezahvalnošću te pogrdjivanjem i sramoćenjem svega svećenstva, sv. vjere i samoga naroda, iz kojega su potekli. — Nego pustimo ta žalostna razmatranja i vratimo se k našemu Vrliću, koji nije u nikakovom obziru spadao u red tih nezahvalnikah.

Vrativ se dakle u svoj zavičaj, Srećko se odmah opet udomaći medju domaćimi u otčinskoj kući, zabavljajuć se u susjedstvu posried prostih neukih seljakah isto onako, kao da se šeće po Beču, obkružen sijajnošću i množinom svieta.

Čuo je više putah, a i sam doživio, kako je ovaj ili onaj, ostaviv svoju domovinu i svoje rodjake, stekao u inostranstvu sreću i blagostanje. Zato naumi i on podati se širom biela sveta i u kojem velikom gradu iskati svoju sreću. — Ne što bi bio više pohlepan za čašću i bogatstvom nego li su drugi, nego nije uvidjao, zašto nebi i on u inostranstvu mogao doći do časti i sreće; a nije se otimao ni misli, da mu možda podje tamo za rukom, dobro se i bogato oženiti.

Od mlada mrzeć na bezposlenost i pun nade i pouzdanja u budućnost, kaniše jurve odputovati, kad eto mali slučaj — ili kako bi on kazao — providjenje Božje, stvar drugačije okrene te odluči o njegovoj sudbini.

Jednoga dne zajaše otčina vranca, da prije odlazka iz domovine pohodi još svoje prijatelje, a medju njimi i mila si pobra-

da složno djelujemo o skupnoj sudbini i budućnosti; a zatim da je sva zemlja vedrijim licem odahnula i povjerovala u bolja vremena i mogućnost svoga razvitka složnim i praktičnim djelovanjem.

Puku su dana dva znamenita zakona: odkup od rabote i koliko je igda moguće pravičan način razdiobe. On još očekuje riešenje urbarskh odnošajah, valjan učionski zakon i sdušnu, jednostavnu upravu. Mi se izvjestno nadamo, da će vlada pripraviti za buduću saborsku sjeditbu zakonske osnove ovoga smjera. Što se naročito tiče pučke škole, osnova prijašnje vlade, prošav prosudu carske pisarne, povraćena je banu, s onoga posve opravdanoga razloga, da se banu ne može nametnuti tudja osnova. Sdušna pako i jednostavna uprava usko je spojena s onimi preinakami, koje no je u jednoj sjednici predstojnik Živković naviestio kano prvu zadaću nove vlade. S njimi je uzko spojena napredna uredba i naših občinah koli gradskih toli seljačkih. S njimi je uzko spojen i izbor najodabranijih upravnih činovnikah i sudacah.

Sve to očekuje, s pravom i velikom žudnjom, zemlja od vlade, koju pouzdano i ponosno svojom zove i od sabora, za koji se je velikim naporom borila.

Zakonska osnova, koja ujamčuje slobodu pisana govora, tolika je potreba i toliki zahtjev svakoga političkoga razvitka i političke slobode, da ovaj sabor ne može dovršiti svoga djelovanja, a da ovoga zakona ne donese.

Kako je vidjeti, još je mnogo i težkih zadatakah ovomu saboru. No nastavi li se onom revnosti, kojom se je počelo, a nastaviti se mora, mi smo uvjereni, da će on svoju zadaću sretno i koristno riešiti, te s pouzdanjem kod novih izborah zatražiti odobrenje svoga rada.

Kozice (boginje, ospice).

Već su skoro dvie godine danah, što se čuje, da kozice ovdje i ondje ljude nemilo napadaju i mnogoga u grob sprave. Zato neće bit u nevrieme, ako našim čitateljem koju i o njih rečemo, podavši jim naime one naputke, koje o toj bolesti podaju znanost i iskustvo.

Od istočnih stranah, gdje je gnjezdo mnogih najstrašnijih kužnih bolestih, dojdoše k nam u Europu i *kozice* u XII. stoljetju. Od onoga su se vremena udomaćile i u ovih naših krajevih. Mnogo puti bi se prikazale kao ljuta kuga, moreć ljude na tisuće, a liečnici se dugo vremena mučili, nebi li što iznašli, čim bi se čovjek od njih obranio. U Turskoj još mnogo prije, nego li je učio inglezki liečnik (ljekar) *Jenner* ciepati ljudem *kravje kozice*, ciepali bi prave kozice navlastito ženam, da jih tim očuvaju kozicah, koje bi jim obraz razpraskale i nagrdile. *Prave* kozice ljudem ciepati, mnogo je pogibeljno, jer se lahko sgodi, da neostanu na onom mjestu, gdje su ciepane bile, nego se po svom životu razšire i prouzrokuju posve pogibeljnu bolest. Rečeni *liečnik Jenner*, koji je učio *kravje* kozice ciepati djeci, od ovih uzet materiju i njom druge ljude ciepati, postao je tim velik dobročinitelj naroda čovječanskoga. Ovakovo ciepljenje *očuva* čovjeka, da se ga prave kozice lahko neprimu, i ako bi se ga kad i primile, da *obično* nebudu hude. jer jim ciepljenje moć oduzme. Nu ipak treba znati, da ciepljenje kozicah neće očuvati čovjeka za *vas* njegov život, jer življenje nakon nekoliko godinah u čovjeku sve promieni: njegove kosti, meso, kožu, vlase itd., pa isto tako vremenom sgine iz njega i ona moć ciepljenih kravjih kozicah, koja ga je donekle od pravih kozicah branila. Bit će zato vele dobro, da si odrasao čovjek dade i po drugoč kozice ciepiti. O ciepljenju kozicah mi nenaumismo ovdje govoriti nego samo toliko, koliko treba, da ljudem u obće preporučimo *ciepljenje kozicah*, i da ujedno liečnike, koji jih ciepaju, jedino o tom opomenemo, da djeca, od kojih uzimlju materiju, da njom druge ljude ciepaju, budu djeca *zdrava i od zdravih roditeljah*.

Naša osobita svrha je ovdje ta, da osvjedočimo ljude, kako im se je po mogućnosti, *gledati* najetbe kozicah, i da kozicah bez liečnika nelieče.

Akoprem nije nemoguće, da se dan danas, gdje su se kozice udomaćile, obole od njih takodjer i oni ljudi, koji se jih nigdje nisu dotaknuli, ipak se gotovo zna, da se po *dptaknutju* najlaglje nabave i šire. Radi toga, tko neima nastojati bolnika, neka gleda da nedojde u *dotičaj* s kozičavim čovjekom; a tko to učiniti nemože, nek se barem gleda, što mu je više moguće. Iskusilo se je i to, da tko po svojoj naravi nije *naklon* na tu bolest, neće je ni dobiti. Nu komu to unapred poznato biti može?

Kozice su mihurići na koži, koji se prikažu kakvih 5 il 7 danah po tom, što se jih je čovjek nabavio; najprije počnu na gornjem dielu tiela, u 3 dana pokriju već il manje vas život, a kadkad tako strašno, da čovjek osliepi il ogluši. Prije nego li niknu po životu, silnom se vrućicom (febrom) mnogokakva znamenja prikažu, tako da mnogokrat s početka bolesti, ni sam liečnik nezna povedati, hoće li biti kozice ili neće. Ako se pa kad kozice po životu s lahka osuti nemogu, uzrokuju bolniku u *možganih* takvu muku, da je vas izvan sebe i strašno ga trzanje lomi, il pak bljuje radi težkoće, koju ćuti na plućih i želudcu.

Kozice se s prva prikažu kao *crvene* bušje *piknje*, koje se u kakve tri dni u *prišće* pretvore, nakon nekoliko danah *ognoje*, učine *hrastu, osuše* i *odpadu*, a po tom za dugo vremena ostave piknje na koži i osobito po licu.

Kako se pa čovjek kozicah *najeti* može?

Kozice se *prve dane* najeti mogu od bolnikove *sape*, koja ima nekak osobit duh, jednak duhu pliesniva kruha. Kad već bolnikova sapa tak duh ima, ako se jošte i nisu kozice po životu prikazale, svejedno se njom okužiti može čovjek, koji ju diše. A kad se kozice *gnojiti* počnu, il jurve dielaju *hraste*, tad već nebivaju najetljive po sapi, nego po gnojnoj hrastavoj kužnini, i to mnogo više nego li bijahu po sapi. To je ono, što si svaki čovjek dobro zapamtiti ima, da se naime s prva čuvati znade od bolnikove sape, a za tim još većma kužnine, koja iz ognojenih kozicah i njezinih hrastah teče. Najhudje i najnajetljivije su tako zvane *crne kozice*, kad se naime na mjesto bielkastih prišćićah, *crnkasti miehuri sa smrdljivim gnojem* narede, tako da je čovjeku mučno blizu biti. Zato preminuvše od crnih kozicah treba što je prije moguće prenesti iz kuće u mrtvačnicu.

Tko dakle nemora, taj nek se nikad *nepribliži* kozičavu čovjeku, a tko mora da bolniku pomaga, taj nek k njemu tako pristupa, da ni njegov *duh*, ni *sapa* izpod pokrivala u njega nebuhti. U sobi iliti mjestu, gdje bolnik leži, netreba se bez potrebe dugo vremena baviti.

Da se pako *soba*, gdje bolnik leži, neprenapuni kužnine, treba da bude, koliko je moguće, zračna i nezatuhljiva, da se *svaki dan okna* (*poneštre*) *par puti odpru* i bolnik med tim pod pokrivalo sakrije, da se nenahladi. Na ovaj se način zrak u sobi mnogo bolje čisti, nego li da se u njoj smrikovo drvo sažge, il pa octom

---

tima iz školske dobe, popa Jovu, koji obavljaše službu duhovnoga pomoćnika u nekom gradiću u doljnoj Istri. Na povratku od njega u svoje selo zateče ga na putu kiša.

„Tako valja“, reče Vrlić, „toplina mi dosad jako dodijala, ova će me rosica malko razhladiti!“ — Ali mjesto rose, udari silan pljus. — Srećko se ogrne svojim plaščem zavije okrajnik okolo glave, pritlači široki šešir na obraz, pa neka daždi, koliko ga volja!

Premda bijaše od naravi veoma strpljiv, činilo se, da ga kiša izkušuje u strpljivosti, jer poče liti baš kao s kabla te u nekoliko časovah bijaše sva okolica živa kaluža.

Do kože mokar, a na dugo i široko nevideći zaklona ni krova, izgubi Vrlić najposlje i strpljivost, kad eto na jedanput ugleda ne daleko pred sobom troje ženskih glavah, stojećih na nekom razkrižju.

Bijahu to tri mlade djevojke, po svoj prilici vraćajuće se od kakovog sajma, pa se bjehu ustavile na onom mjestu, da prije razstanka još koju reku pod širokimi kišobrani.

„To je moj spas!“ — pomisli si Vrlić, kojega u hip prodje sva zla volja. — Približiv se mladim djevojkam, zapita ih, kojim mu je putem udariti, da u najkratje vrieme dospje pod krov, gdjeno bi mogao i prespati.

Sve tri u isti čas, spruživ ruku, a svaka na drugu stranu: „Ovamo na desno!“ — „Onamo na lievo!“ — „Evo ravnim putem!“ — rekoše zajedno, kao na jedan dušak?

Kojoj vjerovati? — koju slušati? — Jesu li tri sela jednako blizu? — Ili varaju se djevojke, ili hoće da mu se narugaju.

„Eh, čemu razmišljati dugo?“ — reče Vrlić sam sobom. — Čovjek nebi bio zdrave pameti, kad bi išao desnom ili lievom, kad može ravnim putem. — I jaši napred putem, koj mu pred okom.

Djevojka, koja mu bijaše svjetovala, neka udari onom stranom, dade prijateljicam ruku i dobar večer na oprost, te se stavi i ona na put. Usljed velike kiše bijaše cesta jako blatna zato nije mogao ni konj hoditi brže od pješke putujuće djevojke. Kad i kad bi djevojka uzmakla napred, onda bi išla polaganije, da neizgubi putnika s oka. Brižljivo pazi na to, da mu naznači najbolje prolaze i kad jednom nehotjaše konj preko poveće kaluže, priskoči djevojka, primi konja za uzdu i prevede ga dragajuć preko nje.

Na što misli u taj čas naš putnik? Sigurno ne više na kišu, nego na uljudno poslužno djevojče, koje se tako junački izpostavlja kiši i blatu, da ugodi nepoznanu čovjeku. Gdje je gradjanka, koja bi šta takva učinila?

Dakako mlada seljakinja nije nipošto za gosposke dvorane. Al evo kako joj je ponašanje lagahno, umiljato i postojano, kako se kretje i vrti! — Nije li joj lice liepo, dražestno milo, u svoj osobi naravska krasota? — Doduše netreba joj mnogo nakita, pa se može mjeriti sa najljepljimi *šiorami*.

Za četvrt sata dospiju po kiši naši putnici u selo. Tu stupe u čednu kuću, koja dakako nije pet kati (podah) visoka, niti je po pravilih gradjevne umjetnosti sagradjena, al ipak oku veoma ugadja, i kad je nebi zasjenjivao trs, pun žutâ groždja.

U toj su kući stanovali roditelji mlade djevojke. Kako si, s kim si, bilo je dosta pitanja. Za čas uzplamti vesela vatra na prostornu ognjištju, na žarećem se ugljevju stoji ponjva, družinski

Digitized by Google

na razžarenu željezu il kamenu prokadi. Nije doista ni ovo suvišno nu najbolje se zrak u sobi čisti, kad se zločest ispusti, a zdrav uvede. *Cista, prostorna* i već *hladna* nego li vruća soba najprva je liekarija kozičavim ljudem; pa i postelja jim zato nesmie biti blizu peći. Mnogi jurve radi vruće sobe i smrada poginuše.

Kako pa liečiti kozičava čovjeka?

Liečenje kozičava čovjeka jest stvar liečnika. Nu dok liečnik nedojde i pošto je došao, neka si svaki zapamti što sliedi.

Ako su se kozice u čovjeka urinule, *nijedan* liečnik *nijedna* ljekarija neće jih već zatrti. One će tada da svoj tek u čovjeku dokončaju, razpasti se naime po životu i dozoriti, pošto već jednoč počnu. Ljekarijah iz ljekarnice u obće tada netreba nikakvih; *soba* nek bude već hladna nego li vruća, *pokrivala* ne preveć i osobito pernasta ne; *vodu* (nu nepremrzlu) neka pije čistu, il pa nešto malo okisanu limunom il octom. *Vino* kanoti i svako drugo vinsko pitje i hrana je *otrov* za takove bolnike. *Juha* il po koja pečena jabuka budi jim hrana.

Da si bolnik kozice *negrebe i nelupi*, kad ga srbe, i da mu se grde brazgotine nenarede, treba mu je mazati s *uljem* il s kojom drugom *čistom mastjom;* djeci se pako uviju ruke kakvim mehkim povojem, da se negrebu.

Evo ono što se o kozicah reći može, toli na korist bolestnih, da bolest laglje podnesu, koli i na korist zdravih, da se kozicah očuvaju.

Sve ostalo je liečnikov posao, koga, ako je moguće, treba udilj na pomoć pozvati.

Iz slov. Novic.

PROSVJED.

U 1. ljetošnjem broju *Naše Sloge* se čita u talijanskom izvorniku osuda, što ju je dne 24. studenoga prošle godine 1873. izrekao kotarski sud krčki.

Polag te osude je g. R. Dujmović, župan dražki, tužio g. D. Desantića, občinskoga načelnika bašćanskoga, jer da ga je ovaj uvriedio nekojimi pogrdnimi besjedami, koje je dne 10. listopada iste godine, prigodom izborah, izustio proti Hrvatom i hrvatskomu narodu.

U toj se osudi priznaje, da su besjede, što jih je obtuženik izustio, zbilja uvredljive za svakoga Hrvata, al se na koncu ipak nekrivim proglasuje, jer da tužitelj nije Hrvat, budući se rodio na otoku Krku, pa s toga da neima prava ni zadovoljšćine iskati.

A sad se čuje, da je i prizivni sud u Trstu, komu se bio utekao g. Dujmović, iste misle, pa da je potvrdio rečenu osudu.

Ta stvar je dakle zakonito i pravovaljano dokončana, pa joj po zakonu neima i nemože imati od nikud prigovora. Toga radi nije ni nam podpisanim ni na kraj pameti, da prigovorimo ni rieči proti zakonitosti i valjanosti te osude.

Ali eno, u toj osudi, u koliko ju mi poznajemo iz javnih novinah, jest rečeno, da g. Dujmović nije Hrvat, budući se rodio na otoku Krku. Što sliedi iz toga? Iz toga sliedi, ako nije Hrvat Dujmović, da nismo Hrvati ni mi, koji smo se takodjer rodili na ovom otoku.

Ta besjeda je skroz i skroz kriva i protivna našoj narodnoj sviesti, jer mi neznamo drugo, nego da smo od starine Hrvati po krvi i jeziku, akoprem nespadamo slučajno k sadašnjoj kraljevini Hrvatskoj. Kod nas na Otocih i u ostaloj Istri nezna ni diete drugač odgovoriti, nego da je Hrvat i da govori hrvatski.

Toga radi mi podpisani prosvjedujemo što krepče znamo i umiemo proti toj besjedi, jer kako je Niemcu i Talijanu, stanovali oni i u Americi, sveto i neoskvrnivo njihovo ime i njihov jezik, tako je i nam Hrvatom u Istri.

Na koncu nemožemo da neizjavimo sveobću živu želju, da nam se već jednom počne suditi i pisati u našem jeziku, pa tako zadovolji i zakonu, na koji se pozivamo.

Na otoku Krku u februaru 1874.

(Sliede podpisi.)

Franina i Jurina.

Ju. Kad te se već jedanput počet v Istri otvarat i ženske škole?

Fr. Ter jih je već puna Istra, ač skoro va svakoj drugoj školi uče ženske i mužku decu.

Ju. Uh, tu će dakle bit dosta lajavac!

Fr. Neće ni koliko misliš, ač su većinom i one sve *mutaste.*

Ju. Dokle će zaboga tako durat?

Fr. Doklegod budu naši ljudi *slepi*!

NARODNE PJESME ISTARSKE.

Vidovica devojka.

(Brgudska.)

Pohvali se Vidoviću starče
Pul' mladoga cara na večeri,
Da on ima do devet sinova,
A on nima sina ni sinovca,
Neg' do devet polepih devojak,
Sve do mlade kćeri Margarite
Nije prošla ni nedelja dana,
Od cara mu drobna knjiga došla,
Da on ima na vojnicu pojti,
Ili pojti ili poslat sina,
A on nima sina ni sinovca,
Neg' do devet polepih devojak
Sve do mlade kćeri Margarite
Pa Vidović tužan i žalostan,
Da je njemu na vojnicu pojti.
Govori mu kćerka Margarita:
Aj ti Boga, o moj stari ćaćo!
Ča si tako tužan i žalostan?
Moram biti tužan i žalostan,
Zač je meni na vojnicu pojti,
Ili pojti ili poslat sinka,
A ja nimam sina ni sinovca!
Govori mu kćerka Margarita:
Kroji mi ti robu po junačko,
I mi kupi kordu po junačko,
Kupi mi ti klobuk belim perjem,
I mi kupi konja nejahana,
Ja ću za te na vojnicu pojti.
Aj ti Boga! draga kćerko moja,
Kako biš ti konja podkovala?
Kovat ću ga kô drugi junaci.
Kako biš ti oružje svitlala?
Svitlat ću ga kô drugi junaci.
Kako biš ti Dunaj preplavala?
Plivat ću ga kô drugi junaci.
Kamo biš ti žute kose svoje?
Pletat ću jih ko drugi junaci.
Kamo biš ti bele dojke svoje?
Hranit ću jih ko druge devojke.
Pak joj kroji robu po junačko
I joj kupi kordu po junačko
Još joj kupi klobuk belim perjem,
I joj kupi konja nejahana —
Za otca je na vojnicu pošla!
Kad je došla pred grade carove,
Vidile ju te sluge carove,

---

stol pokrit čistim obrusom — i taj hip tečna večera od srdca nudjena nenadanû gostu. — Sve bijaše u toj kući tako prijazno i privabljivo, da je uprav godilo našemu prijatelju.

„Ovi seljaci su baš izvrstni ljudi", misli si Vrlić — „tako uljudni i poslužni, da nikako ne uvidjam, kako se možemo mi, gradjanski odgojenici, ponositi svojimi *manierami.*"

Akoprem bijaše poslužba tih dobrih ljudi bezprikorna, ipak gost opazi na njihovih licih i u svem ponašanju, da ih nešto jako uznemiruje. Kadkad umuknu svi i čini se da pazljivo nasluškuju. Često putah ustane se djevojka te unidje u izbu — za malo pak se vrati i svaki pût nekakom žalostnom znatiželjnostju upru roditelji oči u nju.

„Brat mi težko boluje!" reče djevojka kao u odgovor na pitajuće poglede tudjega gosta. — Boluje!? — Ne mogu zatajiti, da se ova rieč nimalo nije glasila nepovoljno ušima mladoga liekara. — Zamoli jih, neka ga povedu k bolestniku; pita, motri, raziskuje te napiše svoj prvi liečnički zapis.

Pisao ga krepkom rukom — a u grudima mu trepetalo srdce. Tako je želio oddužiti se onim blagim ljudem! — „Doći ću opet!", reče drugo jutro, zajaše konjića — koj se takodjer neima-djaše potužiti na gostoljubivost u seljačkom hlevu.

Vrlić se vrati zbilja drugi dan — a i nasljedńji i ovako svaki dan onoga tjedna — a na koncu tjedna bijaše njegov bolestnik opet na noguh zdrav i veseo!

„O da imamo ovdje liekara, kako ste vi, Gospodine! — opetovano mu govorahu dobri ljudi, i svaki put, kad bi došao u selo, pozdravljahu ga velikim počitanjem svikolici seljani. Mnogi izmedju njih rada bi se s njim što više porazgovoriti; neki put učini to najsmeliji od njih, za njim drugi, tretji, naposled svi, kojim ga trebalo. — Pet satih naokolo nebijaše liekara, akoprem ima i ondje bolestnikah, kao igdje na svietu, jerbo u onom je kraju veoma nezdravo podnebje — i baš tada bijaše blizu ono ljeta doba, kad pogibeljna groznica hrpimice mori brižne kmete. — „Ja idem u pohode mojim bolestnikom", običava reči Vrlić otcu, odpravljajući se od kuće. — „U obće", govoraše mu neki dan, vrativ se iz sela, gdje je liečio do 15 bolestnikah, „u obće nije to baš mlohav početak! Zašto bi ja tražio drugdje, što imadem ovdje sigurno? — Drugdje možda nitko niti nemari za mene, u Trstu n. pr. manjka liekarom bolestnikah, ovdje pak manjka bolestnim liekara, ljudi se u mene podpuno pouzdavaju i nadam se, da me neće pustiti da drugoga zovu; što mi dakle prieči, da se nastanim ovdje medju dobrimi ljudi, svoj medju svojimi, blizu rodne kuće?" — Jer pak takova odluka zahtieva, da se zdravo prosudi, razmatra stvar na sve strane, i jedno jutro odvažno izjavi otcu, da će ostati kod kuće.

A što bi od sjajne ženitbe, kojoj se je Srećko nadao u velikû gradu? — Ništa, jer se ženi kod kuće, pak je na nju i zaboravio. A koju si je izprosio moj prijatelj? — Baš onu, koju uljudni čitatelji jurve poznaju, onu mladu djevojku, kojom se bijaše sretio onaj večer na putu, te koja mu naznači ravan put pod krov, a taj put bio je za njega put sreće i blagostanja, jer je ravan put najbolji put.

J. K.

Digitized by Google

Šli su oni caru povedati:
Aj vam Boga, care gospodine!
Došal vam je Vidoviću mladi,
Na poskoku da je mladi junak,
Na pogledu da j' devojka mlada,
Neznamo je l' junak je l' devojka.
Car je slugam vernim govorio:
Aj vam Boga, drage sluge moje!
Peljajte ga u bile butige,
Ko j' devojka zbirat će prstene
Ko je junak će zbirat oružje.
Peljali ju u bile butige,
Prstene ni s okom pogledala,
A oružje j' najljeplje zbirala.
Nisu znale te sluge careve,
Je li junak ni je li devojka.
Peljajte ga vrane kovat konje,
Ko je junak će jih podkovati,
Ko j' devojka ništar neće znati.
Peljali ju vrane kovat konje,
Kovala jih ko drugi junaci.
Nisu znale te sluge careve
Jeli junak ni je li devojka.

Još je care slugam govorio:
Aj vam Boga, drage sluge moje,
Peljajte ga mutni plivat Dunaj,
Ko je junak će ga preplivati,
Ko devojka, na kraju će stati.
Peljali ju mutni plivat Dunaj,
Svi junaci na kraju su stali,
Ona j' mlada Dunaj preplivala.
Nisu znale te sluge careve,
Je li junak ni je li devojka.
Kad je došla nedeljica mlada
Pak je ona štale prekidala,
Tad je mlada tako govorila:
Štale moje, kidat vas nemorem,
Žute kose pod klobuk nemoru,
Bele dojke u njedra nemoru;
Cara služim devet godin dana,
I još care ni danaska nezna,
Il sam junak ili sam devojka.
Videla je Vidovica mlada,
Da nî cara i da nî cesara,
Zajahala j' dobra konja svoga,
Odjahala k svojoj miloj majki.

Neukû Nauka.

Što vriedi jedno tičje gnjezdo?

Muhavica (tica pjenica) hranila je sebe i petero svojih tičićah. Svako je trebalo na dan 50 raznih gusenicah, dakle skupa 250 komadah dnevice. Hranile se u gnjezdu 30 danah, te dok su mogle letiti, trebale su 7500 gusenicah. Svaka pako gusenica požđere toliko na dan od lišća i stabalna cvieta, koliko je sama težka. Razmierno pako treba i gusenica 30 danah dok bude velika. Te ako pojede na dan samo jedan cviet (cvietak voćke), u trideset danah pojede ih 30. Tako jedno muhavičino gnjezdo spasi od gusenicah 215,000 cvietakah; uzmemo li pako da po gdjekoja gusenica i 10—30 cvietakah proždere na dan, onda se jedva dade opisati kvar, što ga takva neman nanese voćki! Koliko dakle vriedi jedno tičje gnjezdo!

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Prošloga mjeseca preminuše u Gospodu: M. č. g. Jakov Marčelja, župnik u Lanišću u 62. godini svoje dobe; M. č. g. Juraj Tomizza, kanonik u miru u Čitanovi, 72. godini svojega vieka. — Za upravitelja obudovljene plovanije lanišćanske imenovan je m. č. g. Ivan Narobe.

Različite viesti.

* **Poslanik D. Dr, Vitezić** je dne 13. t. m. upitao ministra bogoćašća i naukah: 1. da li misli odstupiti od one naredbe, kojom je g. 1869. otegoćen djakom prelaz iz translajtanskih gimnazijah na čislajtanska sveučilišća; 2. da li i što misli učeniti, da se u Istri i na kvarnerskih Otocih mogu mladići izobraziti u svojem matesinskom jeziku; 3. da li je nakan doskočiti barem djelomice i što prije pomanjkanju srednjih školah u materinskom jeziku, te osnovati gdje u Istri jednu gimnaziju i jedno hrvatsko učiteljišće iliti preparandiju?

* **Opet Polesini-Kamalić.** Kako čitamo u bečkih novinah, ministar nutarnjih posalah je javio ovjeroviteljnomu odboru, da je naredio, neka se službeno povede iztraga na istranskih biralištih glede Polesina-Kamalićeva izbora.

* **Djačke podpore.** Kako se čita u *Osservatore Triestino* porečki odbor zemaljski je odbio prošnju, kojom su ga slavenski djaci u Gradcu molili, neka im pruži kakvu podporu. Isto tako je odbio prošnju za podporu dviuh istranskih djakah naše narodnosti. S druge strane je uslišao prošnju bečkih djačkih družtvah za podporu bolestnih i ubogih djakah bez razlike narodnosti, podielivši svakomu od njih po 40 f. Izviše djačkomu družtvu u Mariabrunu u istu svrhu 20 f.

* **Zemaljski odbor u Poreču** je dopustio, da občinsko zastupstvo u Pazinu može prodati vladi školsku občinsku sgradu za 43,000 for. tim uvjetom, da plati 18,000 for. što jih duguje goričkomu fondu, a ostalom svotom od 25,000 f. da uzidje novu kuću za pučke škole i občinski ured. S druge strane, kao što čitamo u *Osservatore Triestino*, Junta nedopušća, da pazinska občina uzme na posudu 20,000 f. jer da tom prodajom prestaje potreba toga zajma.

* **Sveučilišćni odbor** u Zagrebu radi neumorno, da stupi što prije u život toli željkovano sveučilišće, pak se čuje, da će se već dojdućega listopada otvoriti tri fakulteta, naime bogoslovni, pravoslovni i filozofični, na godinu pako i liečnički. Srećan početak.

* **Rodoljubno družtvo sv. Jeronima** u Zagrebu držalo je na 22 pr. m. glavnu skupštinu. Izvješće upravljajućega odbora sasluša skupština s podpunim zadovoljstvom, a s pravim oduševljenjem primi viest, da je preuzv. gosp. biskup Strossmayer poklonio družtvu sve svoje dnevnice u iznosu od dvie tisuće forinta. — Skupština zaključi medju ostalim, neka se pozovu župnici, da svojski nastoje, da pribave družtvu čim više članovah u pučanstvu po selih, za koje se je družtvo ponajprije ustrojilo.

* **U Trstu** prošle se je godine pojelo: 17,000 volovah, 20,000 telacah, 10,000 skopacah, 36,000 janjacah, 5,000 prasacah — a popilo: 130,000 vedarah piva (bire), 152,000 vedarah vina, 10,000 vedarah rakije i druge žešti. Borme to nije malo!

* † **Anton Eduard Zhisman**, ravnatelj ovdašnje trgovačke i pomorske Akademije, preminu 8. t. m. u 52. godini svoje dobe, a dne 10. bijaše mu vele sjajan sprovod, komu je prisustvovao brat mu, profesor na bečkom sveučilišću i učitelj carevića Rudolfa, onda namjestnik Primorski, barun Ceschi, i sve c. k. ovdašnje oblasti, učitelji svih srednjih i pučkih školah sa množinom učeće se mladeži, kao takodjer nebrojeni znanci i prijatelji njegovi. Bio rodom Slovenac, veoma razgranjenih i dubokih naukah, a što je nam najmilije vjeran Bogu, caru i svojemu narodu. Bog ga pomiluj!

* **Grof Bismark** ne srdi se samo na francuzke biskupe i novinstvo, te i na novinstvo belgijansko, koje osudjuje njegovu politiku proganjanja katoličke crkve, nego se srdi i na Italiju, što je dopustila, da Lamarmora smije izdati nepovoljna mu odkrića, i što nije zabranila, da lombardski biskupi izdadu adresu sažalenja progonjenim biskupom u Pruskoj. Ovu adresu podpisali su *biskupi* bergamski, pavijski, kremski, kremonski, komski, lodski, i pomoćnik biskupa bergamskoga. „Nordallg. Ztg." upisuje ovu adresu talijanskoj vladi kao čin neprijateljski prama Njemačkoj, a Bismark, vele, da je dao pitati, nebi li se mogao Lamarmora potegnuti na sud radi tobož lažljivih dopisah.

Javna zahvala.

Mi podpisani smatramo si za dužnost, javno se zahvaliti banki „Slavii" u Pragu, koja nam je usljed požara, zgodivšega se 8. decembra prošle godine, oškodjena stanja, kod iste osiegurana, u skupnoj svoti od 1905 f. 41 posredovanjem svojega vrhovnoga zastupnika u Trstu, gosp. Fr. And. Pleše-a, u gotovu novcu istinito izplatila.

Obzirom na sviestno i pravično postupajne rečene banke, preporučujemo istu najtoplije svim posjednikom, koji žele svoja stanja ili gibive stvari osjegurati, pošto „Slavia" javno dokazuje, da je *narodna i pravična.*

U Hrušici 27 januara 1874.

Sa počitanjem
† *Stefan Dodić,*
† *Juraj Mezgec*
† *Josip i Stefan Girm*
Jakov Valenčič v. r.
Franjo Waišel v. r. učitelj kao svjedok.

Tėk Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Eebruara 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Caraki dukati (cekini)	—	—	5.33	5.33½	5.33	5.33	5.35½	—	5.33	5.32	5.32	5.32	5.32	—	—	5.32
Napoleoni	—	—	9.03	9.03	9.03	9.03	9.02½	—	9.01	8.99	8.99	9.—	9.01	—	—	9.—
Lire Ingleske	—	—	11.38	11.38	11.38	11.38	11.37	—	—	11.34	11.34	11.35	11.35	—	—	11.35
Srebro prid (aggio)	—	—	107.15	107.15	107.15	107.—	107.10	—	106.85	106.35	106.35	106.25	106.25	—	—	106.65

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Marča 1874.** **Broj 5.**

Pogled po svietu.

U Trstu 27. veljače.

Danas prama večeru naš će car sa svojega ruskoga puta prispieti u svoju bečku prestolnicu.

I kad putuje gospodar jedne obitelji, kućani znatiželjno izpitkuju, kako je bio gdje dočekan i primljen; pak se sami sebi raduju na svakoj ugodnosti, što im ju je u stranstvu doživio. Tim više jesu i moraju biti znatiželjni državljani jedne velike države, kako im je bio dočekan vladar od vladara i naroda koje susjedne države, naime kad je ta država na glasu poradi svoje moći i veličine.

Ako neimamo nego to pred očmi, mi austrijci možemo se sobom veoma radovati glede putovanja našega cara u Rusiju, jer polag viestih, koje nam odanle stižu, naš je car bio tamo dočekan svagdje i od svakoga ne kao da se nalazi u tudjoj zemlji, nego kao da putuje po svojoj rodjenoj državi. I carska ruska obitelj i ruski narod kao da su se nadtiecali, čim će mu bolje ugoditi, čim ljepše i srdačnije izkazati svoju ljubav i odanost. Petrograd i stara Moskva pretvorili se i nakitili za njegova tamo boravljenja kao da idu u svatove. A najveće i najuplivnije ruske novine očito kažu, da je dolazak našega cara u Rusku velik dogadjaj, koji će najboljim plodom uroditi za jednu i drugu državu.

To se je vidilo, to se je čulo i čitalo, a za sve druge posljedice toga putovanja nitko ništa nezna, pa nemožemo ni mi o njem drugo reći.

U bečkom carevinskom vieću kao da se je razvrglo staro prijateljstvo medju ministarstvom i njemačkimi naprednjaci. I to poradi kolešca iliti bula, što se udara na svakidanje novine, te nosi državi liepu godišnju svotu, pa što ga je htjelo ministarstvo uzdržati. I ovaj put su naši federalisti pokazali, da su napredniji od centralistab, jer su glasovali proti kolešcu. Istina, ministarstvo je predobilo svojom većinom u vieću, al se je tim neizmierno zamjerilo svojim naprednjačkim pristašam izvan vieća. U Pešti stvari stoje tako, da se od dana do dne čeka odstup sadašnjega ministarstva, ali nitko nevjeruje, da će se promjenom ministarstva izliečiti i ugarske državne rane.

U njemačkom parlamentu u Berlinu su se dogodile nekoje dosta važne stvari. Alzacijski i Lorenski zastupnici su prosvjedovali proti sdruženju s Njemačkom, jer da oni nisu stado, nego ljudi, pak da je imala Njemačka, ako je i predobila Francesku, njih pitati, što će da od njih bude. S druge strane glasoviti vodja Moltke je rekao, što je njemačka dobila u pol godine, da će morati oružjem u ruci braniti pedeset godinah. U Engleskoj je postao ministrom predsjednikom Disraeli, za koga se misli, da će se više pačati u stvari ostalih državah, nego li se pačao njegov predšastnik Gladstone.

Evo interpelacije, što smo ju spomenuli u zadnjem broju.

Upit Dra. Dinka Vitezića poslanika na car. vieću preuz. gosp. ministru bogoštovja i nastave.

Naredbom 8. ožujka 1869. preuzvišenoga ministra bogoštovja i nastave (d. z. l. br. 31) bi ustanovljeno, da svi oni, koji pripadaju k zastupanim zemljam u carevinskom vieću, mogu se valjano podvrći izpitu zrelosti samo u jednom zavodu ovih zemljah i radi toga su proglašene ništetnimi sve svjedočbe zrelosti, koje ovi dostignu u kojoj inokrajnoj zemlji, osim ako im je to unapred dopustio ministar nastave ili bar poslje svjedočbu valjanom odobrio.

Naredba ova je osobito štetna učećoj mladeži istarskih i na kvarnerskih Otocih stanujućih Hrvatah.

Te akoprem nadmašuju u broju ostale narode Istre, jerbo košto je poznato od po prilici 254,000 stanovnikah ima ih 180,000, dakle više od dvi trećine, to nije baš ništa učinjeno za njihov narodni uzgoj t. j. za njegu njihovoga jezika u zavodih.

Što se tiče imenito srednjih učionah, o kojih se ovdje i radi, to obstoji u Kopru jedna viša gimnazija i jedan pripravnički zavod učiteljah talijanskim nastavnim jezikom. U prvoj bi takodjer u potonje vrieme propisan i njemački jezik. U pazinskoj gimnaziji koja je svevišnjim rešenjem 25. lipnja p. g. preustrojena bila, bi sadržan njemački nastavni jezik, nu sasvim tim propisan i talijanski. U višjoj realci Pirana, ko što i u brodarstvenoj učioni Malog Lošinja rabi se izključivo talijanski nastavni jezik.

U nijednom napomenutom zavodu, pridodav i njemačku dolnju realku u Puli, koje su jedine srednje škole u Istri i na kvarnerskih Otocih, neima predmeta, koji bi se predavao u hrvatskom jeziku.

A što se napose tiče predavanja hrvatskoga jezika, to je u pripravničkom zavodu učiteljah Kopra hrvatski i slovenski jezik slobodan, a u gimnaziji Kopra i Pazina propisan hrvatskl jezik samo za učenike hrvatskoga poriekla i to koliko imaju srca, da se takovim pokažu. K tomu učitelju hrvaštine na gimnaziji u Kopru nije baš jezik tako poznat, da bi bilo nade kakovomu napriedku. Ravnatelj pako pripravničkoga zavoda učiteljah, koji i onako zapostavlja hrvatsku narodnost i jezik, odstranjuje i ono malo srčanih mladićah, od takove nauke, a upisane čim zamole oslobadja bez razlike bili oni Hrvati ili Talijani.

Takov red je, da učitelj s jedne strane izgubi srce i volju za predavanje s druge pak potriebit upliv na djake da uspije. K tomu još kratko vrieme *od dva sata na tjedan* zapriečuje napredak i pod boljimi okolnostmi nego su ove. Radi toga može se bez priekora nazvati učenje hrvaštine u istarskih srednjih učionah više šalom i dangubom, nego ozbiljnom naukom.

Imajuć ovo pred očmi i takodjer usljed ekonomičkih razlogah usilovani su hrvatski mladići Istre i kvarnerskih Otokah pohadjati svoje nauke na hrvatskoj gimnaziji u Rieci.

Pošto su pako usljed napomenute ministarske odluke sve ondje dostignute svjedočbe zrelosti nistetnimi proglašene za polazenje zavodah ovdašnje polovine carstva — akoprem su si zavodi u ustroju svagdje jednaki — to su usilovani učenici oni, osim ako im ministar nastave unapried nedopusti podvrći se izpitu zrelosti kod tamošnje gimnazije ili im svjedočbe naknadno ne odobri, — što je težko dostignuti i svakojakimi neprilikami skopčano — u tamošnoj polovini tražiti si nauke i živež.

Sada ima 7 istarskih mladićah, koji polaze prava kod akademije u Zagrebu i nenadajuć se oni ni najmanje, da će biti njihove svjedočbe zrelosti naknadno odobrene — što se samo odlikašem povjeljuje — to su sile one sasvim izgubljene za Istru.

U koliko je štetan taj gubitak za Istru, može se lahko uviditi, kad se pomisli, da ih ima s jedne strane jako malo, koji se posvećuju višjoj nauci, a s druge strane, da je poznavanje *hrvatskoga jezika* u uredih i prometu i nuždan. Podeljujuć se pako usljed §. 19. temeljnih zakonah svakomu pojedinomu narodu Austrije obramba i njega svoje narodnosti i jezika, jednakost svih jezikah u učioni uredu i svagdanjem životu i ustanovljujuć se nadalje načelo, *da se u zemljah, gdje stanuju ljudi različite narodnosti javni zavodi tako udesiti imaju, da se svakomu bez da bude usilovan učiti se tudji jezik, prilika pruža učiti se u svom materinskom jeziku*, to je dužnost države ne samo odstraniti hrvatskomu narodu Istre i kvarnerskih Otokah, koji se usporedjaju inim narodom Austriji u plaćanju poreza i daće, rečene zaprieke, *nego i uzdržati srednje učione iz državne blagajne, u kojih bi bio njihov materinski jezik nastavnim.*

Tim već je te dužna učiniti država, što je obskrbila takovimi zavodi ne samo Talijane, koji su kako rekosmo u očitoj manjini, nego dapače i Njemce, čiji jezik nemože, izuzamši onaj maleni broj što ih ima, biti smatran domaćim.

Radi toga pitaju podpisani njegovu preuzvišenost g. ministra bogoštovja i nastave:

1. Hoće li odobriti preuzvišenost Vaša, bez ikoje potežkoće, mladićem Istre i kvarnerskih Otokah, koji su svršili svoje gimnazialne nauke u jednoj hrvatskoj gimnaziji a napose u Rieci i tamo položili izpit zrelosti ili unapred položiti budu, rečene svjedočbe, dokle obstojati bude dosadanji ustroj učionah?

2. Koje naredbe i sredstva smiera upotrebiti preuzvišenost Vaša da oživotvori pravo, što ga imaju u znatnoj većini živući Hrvati Istre i kvarnerskih Otokah polag §. 19. temeljnoga zakona od 2. prosinca 1867. 142 d. z. l. najme pravo pouke u svom materinskom jeziku u zavodih javne nastave?

3. Smiera li ustrojiti preuzvišenost Vaša, da bar djelomice zadovolji vladajućoj oskudici, čim prije jednu gimnaziju i jedan

Digitized by Google

pripravnički zavod učiteljah u Istri ili na kojem od kvarnerskih Otokah sa hrvatskim nastavnim jezikom?

U Beču 13. veljače 1874.

Dr. Dinko Vitezić, Dr. Fanderlik, Vjekoslav Karlon, Dr. Fr. A. Schrom, Dr. Mežnik, Pražak, Antun Bärnfeind, Petrinó, Greuter, Hohenwart, Weis Starkenfels, Dr. Oelz, Dr. Valussi, Dr. Graf, Brandis, Fischer, Zeilberger, Weinhandl, Neumayer, Ig. Wurm, Brader, Dr. Vošnjak, Pavlinović, E. Gudenus, Giovanelli, Baron Sternbach, Harrant, Willibald Mildschuh, Js. Weber, Schrems, Dr. L. Monti, W. Pfeifer, Dr. Ražlag, Nabergoj, Hormuzaki, Lienbacher.

Dopisi.

Iz Puljšćine.

Progovorit ću o stvari, o kojoj se je u nas i dosada govorilo, jer njezina važnost nedopušta, da se o njoj opet i opet negovori. Govorit ću o pučkih školah u Istri. Svrha školi je prosvjeta naroda, a da se može ta prosvjeta našimi školami postignuti, toga neće nitko uztvrditi, tko poznaje njihovo stanje. Poluga prosvjeti je narodni jezik, a taj je isključen iz naših školah. Čemu onda škole, kad neodgovaraju svojoj svrsi, čemu siliti djecu, da ih polaze, kad im od tuda neima nikakve koristi, kad dapače gube u njih vrieme i tupe si duševne sposobnosti, koje bi se imale razvijati. Diete stupi u školu, al tamo mu se buba nepoznatim jezikom; prima knjige u ruke, al ove su njegovoj pameti nedostupne. Od šta se tudjer može izčekivati napredak? Da li od riečih učiteljevih, dali od knjigah? — Ni odavle ni odanle, jer to je sve tudje i tajnošću sakriveno, po tom se nije čuditi, da je u nas takova tmina. Nemože se zahtievati, da se naš seljak hvata knjige i da se iz nje nauči štogod koristna; niti može tu naći štogod zabavna da uz svakdanje skrbi svoj duh razvedri i ćud oplemeni, pošto se nije u knjigu zaljubio. Kao što se nastroj (makina) dade prirediti, da se miče i da nešto radi, na isti se način dade i djetetu upiliti u glavu, da svako slovo svojim glasom izgovara i tako nauči čitati. Meni se to vidi poniženje ljudskoga duha, gdje se čovjekom postupa kao sa stvorom, koji duha nema; to je grdjenje čovječanstva, jerbo čovjek ima razum, koji ga odlikuje i kojim pojmi, ter mu treba kao razumnomu biću govoriti i tada shvaća. Protivnim načinom razum se ubija, a ćutila sile, usljed česa nauči čitati, al niti znade nit razumije, što čita; nauči pisati, al tim nije vriedan svojih misli na papir postaviti. O računanju se ni ne govori, van da nauči talijanski do sto brojiti. Tko je ovako kroz nekolike godine prosjedio u školi i vrieme potratio, niti ima volje do čitanja, niti može ikakve koristi odatle crpiti. Volje nemože imati, jer ga nezanima ono, što nije u stanju razumjeti; koristi opet neima, jer nemože izvesti onoga, što nepojmi, samo škoda za vrieme može slieditи iz takove zabavi, koje bi se dalo koristnije uporabiti. Može li se pako okoristiti pisanjem, što ga je tamo naučio? — Niti, jer svojih misli nije vriedan izraziti jezikom nepoznatim, a pisati onim jezikom, kojim ga podučavahu, nemože, jer ga nezna. Pošljedica toga jest, da sve što bje kroz nekoliko godinah silom urinuto, do mala izčezne, jerbo je protinaravno.

Čemu nam dakle ovakove škole i čemu da ih polazimo? U školu se šalje diete, da se štogodj nauči i da se tim naukom u životu okoristi, nu u onih školah, gdje se naša hrvatska djeca talijanski podučuju, nemože se nikakvoga napredka izčekivati. Takovo odgojenje plodom neradja.

Buduć da svaki narod ima pravo na prosvjetu, a naš u ovom pravilu nečini iznimke, nerazumjem zašto nam naši talijani nedadu takovih školah, koje toj potrebi odgovaraju? Da mi je odvrnuti na ovo pitanje, pa da uztvrdim, da im namjera nije čista, mislim da nebih pogriešio. Da je njima stalo do naše prosvjete, dali bi nam onakove škole, kojimi se dade postići prosvjeta, a nipošto nam nebi takove silili, uz koje ostajemo neuki. Veli se, da mi znamo hrvatski, jer taj jezik govorimo kod kuće, pa tako da je suvišno služiti se njim u naucih i u škole ga uvadjati. Da nam protivnici zasvjedoče istinu te tvrdnje, trebalo bi nam ju primjerom potvrditi i tada bismo uzvjerovali; trebalo bi da oni talijanski jezik iz svojih školah iztisnu, za to što ga znadu, pa da se njihova djeca podučuju hrvatskim il njemačkim jezikom. Nu toga nečine, jer svaki vidi, da je takova stvar nesmisao, a što je kod njih nesmisao i što bi im priečilo napredak, je li moguće da ga kod nas pospješi? — Odgovor je očevidan. Takovim postupanjem hoće da nas liše svakoga napredovanja, hoće da budemo njima podvrženi i njihovi robovi, hoće da nam ostane pridjevak ščavi (sužnji), koji nam nadjenuše. A to je i naravno, jer pošto nam je oduzeta prilika, da se naučimo, nemožemo ništa postati, ništa steći, nego ostati neznalice i siromasi i podloznici mogućnijim od nas.

Nije im samo do toga, što nam brane napredak, nego jošter takovimi školami namjeravaju izkorieniti nam jezik, kojim govorimo mi i kojim govorahu naši otci, a narinuti nam tudji. Dapače jednom im se svidje, da su svrhu postigli, pa izjaviše, da se je slovinski jezik u puljskom kotaru zatreo. Jezik, kojim jedan narod govori, djelo je božje. Jer Bog je stvorio najsavršeniji stvor t. j. čovjeka, a tomu stvoru ulio je razum, a razumom bje čovjek usposobljen, da riečju izrazuje svoje misli i svoja čuvstva. Tko pako hoće da uniši jezik, taj se je digao proti djelu božjemu. Nadalje otimajuć nam jezik, otimlje nam se najsvietija stvar. Jezik je čovjeku izljev njegovih čuvstvah i izjašnjenje njegovih mislih. Tudja rieč nedosieže čovjeku do srca, jer tudjin drugačije misli. Za to je strancu u zemlji udaljenoj tako milo, kad začuje u njoj govor svojih domorodacah tamo zašavših. Tudjinski glasovi, premda ih čuje i razumije, nisu mu duši prirasli niti mu onu nasladu donašaju, kao domaći. Jezik je ogledalo duše i odsjev njenih svojstvah, za to nam je toli mio i drag, koli nam je mio i drag naš obstanak, a tko nam hoće da nam iztrgne jezik, težnja mu je da uniši svojstva naše duše i da nas živinom izjednači. Pa mi, potomci slavnih praotacah, da se pustimo tako gaziti? Braćo! što je pravo, to je Bogu drago, a gospod je učio da postanemo savršeni kao otac nebeski. S druge strane svjetli cesar hoće da se svim jednakom mjerom mjeri. Griešili bismo da volje božje neizpunjujemo i da nezaištemo ono, što nam svjetli cesar dozvoljuje. A vidite li! kakovi su naši gospodari loši, gdje hoće da nam izbrišu jezik iz naše pameti, hoće da unište djelo božje i nas liše najmilije nam stvari. Da je jezik djelo božje, to sam vam napomenuo, a da nam je mio to ćuti svaki od nas. Od takovih, koji nam svetinju vriedjaju i poniziti nas kane, nimalo se nemože izgledati da bi im ležalo na srcu ono, što se tiče tielesne naše koristi, jer to uvidjamo iz njihova vladanja i gospodarenja kakav obzir na nas uzimlju i kako nas svagdje zapostavijaju. Trebalo bi nepravice, koje se amo protežu, izniesti na vidjelo, nebi li narod saznao, komu se klanja i nebi li se našlo rani lieka.

Svoju namjeru dakle, misle postignuti putem nenaravnih pučkih školah. Kažem im otvoreno, da toga nepostigoše. Živa je istina, da ono što se u mlada srca uciepi, težko se izbriše, al ipak nisu toliko izmudrili, da takove škole nemogu ništa doprinieti poitalijančenju. Obitelj je mjesto gdje diete prima prve utiske i prve osjećaje, a ti se nedadu izkoreniti: morala bi dakle ta gospoda začeti svoj rad kod obiteljî, ako žele da im trud neostane bezplodnim, nipošto u takvih školah, gdje se djeci ništa srca neprima. Dok toga neučine, sve im nastojanje ostaje jalovo. Nu neostaje samo jalovo, nego im može postati škodljivim, buduć da takovo postupanje poradja ogorčenje. Pritisak radja odpor. Neka se dakle paze da nenaidju na takav odpor, o koji bi mogli zube polomiti. Turčinu je najsvetiji života cilj, da izkoreni sve inovjernike, koji neštuju Alaha i njegova proroka, ali ipak kršćanah nisu uništili, nego mržnju si napekli, koja im zatorom prieti. S istog razloga neće ni nas naši protivnici izkoreniti, nego tim mogu nastati takovi posljedci, da se duhovi uzrujaju i mržnja prekipi.

Iz pazinskoga kotara.

Koliko puta nisi, čitatelju dragi, od naših Šarenjakah Talijanah čuo, za vrieme izborah i kadgod se je o slavenskoj narodnosti u Istri govorilo, na sva usta kričati: Ako neizberete kako vam mi savjetujemo i govorimo, spast ćete pod Kranjsku; mi nećemo da budemo Kranjci nego Istriani; prokleti popi kranjski smućuju puk itd.; i koliko ih nisu oni već tim svojim klevetanjem i kričanjem zaglušili i zaveli? Ali zašto nam uvjek s Kranjskom straše i da ćemo pod nju spasti?

Odgovor je lagak: da najme braću odiele od braće, da ih medju sobom zavade tako, da se mrze, pak da oni s nami nesložnimi po svojoj volji rade, da laglje i boljim uspjehom u Istri tla za Italiju pripravljaju.

Razgledajmo stvar malo bolje!

Istra spadaše u prijašnje vrieme jedan i to južni diel pod mletačku (benečansku) republiku, a drugi t. j. sjeverni pod Austriju. Ta diel Istre sačinjavaše ujedno s Kranjskom jednu Austrijsku pokrajinu, te imadjaše jedne te iste zakone.

Početkom tekućega vieka propade posvema republika mletačka te usljed toga bude južni diel Istre Austriji izručen. Od toga doba je ciela Istra provincija Austrijska; nu košto još stariji znadu, nebijaše nekada u svakom kutiću, u svakom povećem gradiću ureda, nego su tekar s vremenom uvedeni. Za vrieme kad neimaše Istra kod kuće svih potrebitih uredah, bijaše Ljubljana mjesto, kamo se trebalo našim ljudem za svoje stvari, za važnije poslove obratiti. Po mojem mnjenju postade u to doba još u narodu živeća poslovica:

„Pazin i Ljubljana
Istrijanska jama."

Što su naši ljudi ta dva mjesta tako oštro odsudili, imat će svoj razlog u tomu, što su valjda tada uredi toli ljubljanski koli pazinski u Bog zna kakvom obziru loši bili; što su se činovnici prama prostomu puku možebit ne najbolje ponašali, ili napokon što seljaci mišljahu, da su im uredi krivi što mnogo daće i poreza plaćaju, neznajuć jadni, da je porez za državu neobhodno potre-

Digitized by Google

ban, jer odkuda da dobije država novacah, nego li od onoga, za koga troši? Dodaj, da je Ljubljana prilično daleko od Istre, pak ćeš lahko dokučiti, zašto bijaše naš puk tada s Ljubljanom nezadovoljan!

S vremenom dobije i Istra svoje urede i netrebaše joj se klanjati Ljubljani.

Mjesta u uredih zauzeše Talijahi i Niemci i vladaše narodom kao i dandanas. Što se tiče Niemcah oni se nemogaše nikad u Istri zakoreniti, jer se je smatrao tudjincem; ali tim više nastojaše od toga doba Talijani da mah predobe nad svojim susjedom, podvrgavši ga tako, da je skoro rob ili sužanj postao. Ta zar se stariji ljudi još nespominju rabotah, kojimi su se prtili? A komu na korist? Seljakom dakako malo ili bolje nimalo, te toga radi mrmljahu više puta i bijahu nezadovoljni. Opazivši Talijani to negodovanje, sjete se starog nezadovoljstva naših ljudi s Ljubljanom, pak ajd straši jih: ako nas nebudete slušali t. j. ako nebudete tihi i nam podložni „spast ćete pod Kranjsku!“

Od tada bijaše našim Talijanašom Kranjska strašilo za puk i sredstvo podložna si ga držat i rabiti za svoje namjere.

Eto približa se g. 1859.; bukne rat u Italiji; Italija ili bolje Piemont se zarati s Austrijom, jer Talijani zahtievahu sjedinjenje svih žiteljah talijanske narodnosti pod jednom krunom, što dakako u rodjenoj braći odziva najde, a u prvoj vrsti stajaše Lombardija i Mletačka do onda austrijske pokrajine. Ali niti nekojim istarskim Talijanom nebijaše po volji u Austriji kruh jesti, nego kao da željahu spadati pod Italiju.

Nu kako da sprave cielu Istru pod Italiju, kad nije sva talijanska, nego jedva nje manji diel? S neznalicom se lahko računi prave, a Furlana i Karnjela, koji se medju Slavene naseliše ima po Istri kao mušicah raztrešenih u povećih gradićih, pak je bilo dosta reći: ako nebudete s nami „spast ćete pod Kranjsku“ zato podpišite se za Talijane.

Pripovjedao mi moj pokojni otac, kako se je neki posjednik G. u L, koji nije ni beknuti znao talijanski, po savjetu (!) glavarovom dao za Talijana upisati, jer se je bojao, da bi inače prestao biti Istrijanom!

Kao zadnje, rekao bi, spasavajuće sredstvo, kao najbolje i najsjegurnije utočišće do sada bijaše našim Šarenjakom „Kranjska.“ Ta što ste, mili mi seljaci, kod zadnjih izborah, kad Šarenjaci već očajani stajaše, kad ih nehtjedoste više slušati .... drugo čuli van staru komediju, nezgrapno gudjenje, koje je već svim odurno, i koje već uhu dosadi? U glavicah šarenjačkih nima u Istri više ni hrvatske ni talijanske narodnosti, t. j. Istra ima posebnu istrijansku narodnost! Ali to znadu samo Šarenjaci i prosvjetitelji ljudi, koji buduć razsvjetljeni pod koprenom se kriju, gdje oni sami sve vide, a neće da izravno kažu što namjeravaju. Oni su samo Istrijani, ali oni mudro (!) vele „Istrijan Talijan.“ Njim je svaki Kranjcem, bud i rodjen i odgojen u Istri, koji neće da u njihov rog puše; njim je natražnjak, koji im nepomaže potalijančivat Istru; panslavist, Rus... koji rado hrvatski govori ...

Prosvjetitelji su, a boje se na svjetlo; škilje nekamo drugamo, a viču Istrijani smo, rad bi rekli, što misle, a boje se puka, da ih nezapusti.

„Spast ćete pod Kranjsku“ zavelo je i kod zadnjih izborah mnoge; pa kad smo našega domorodca Hrvata Vitezića poslali u Beć, zar smo postali drugi nego li bijasmo prije? Zar nismo ostali kao i prije Istrani? To sami znate, braćo, pak zar ćete i u buduće vjerovat šarenjačkomu klevetanju i strahovanju? Ufam se, da već podobro poznate krotke ovčice iz vana, a vuke iznutra!

Kad nismo postali Kranjci, kad nismo spali, kamo se mnogi bojahu spasti, što je dakle naša namjera?

Govorimo da nas svaki razumije!

Mi za sada nezahtievamo ništa, nego da se i Slavenom, dakle seljakom u Istri dadu pravice, koje jih po Bogu i po zakonu idu; da se najme prije svega jednakopravnost narodnosti uvede, da bude Slaven jednak Talijanu, da se našemu materinskomu jeziku u školi i u uredih dostojno mjesto odstupi; u obće da §. 19. i za nas u Istri u život stupi.

Dok toga nedobijemo, nećemo prestati naše zahtievati, kričali naši protivnici koliko im drago: „spast ćete pod Kranjsku“, jer ako hoćemo da živimo kao živo udo velikoga slavenskoga plemena, ako nam je stalo do našega narodnoga obstanka, ako nećemo da utonemo u moru tudjinstva, moramo to zahtievati i tražiti, drugčije „bez jezika materinskog nismo već svoji, a i sam Bog da nam povrati ono, što bi tako izgubili, morao bi nas iz nova stvoriti!“

Istrijanin.

Neukû Nauka.

Kako ćeš zapriečiti, da svinja nepojede prašćićah?

Često se dogadja nesamo kod kujah da podivljačene izgrizu razdru i poždru štenad (psiće), već i kod krmačah, da proždru prasad svoju. Takove mahnite dojnice krmače (svinje) navaljuju i na hranitelje svoje. Prieti li jim se čovjek, uztegnu mlazivo (mlieko) i odojčad mora da pogine. Te neboli li ih vjeme, a nedadu prasadi do sebe, pomiešaj kamforovice (kamforove žeste iliti špiritusa) jednu žličicu punu sa pet kapih driemkove (opiumove) tinkture (maka), i to salij krmači u jedno uho. Na strauu zaljevena uha leći će krmača; mirovat će više satih i pustit odojčeta k sisanju. A s vremenom okanit će se svake pakosti. Sredstvo je ovo jednostavno, a neškodljivo, pa zato je svakomu svinjaru priporučivo.

Franina i Jurina.

Fr. Je li istina, da te sad va Pazinu zidat novu školu?
Ju. A je, samo mi je žal, da nimam i ja tamo kus zemlje.
Fr. Zač?
Ju. Ač bi ju mogal prodat po klaftru niš cenije nego va Trstu.
Fr. Komu?
Ju. Kî bi ju otel kupit!
Fr. Aj nebiš tako govoril, da si pazinac?
Ju. Ma ja nisam pazinac.

Odkuda nam duhan ili tabak.

Prije Kristofa Kolomba, rodom Genueza, koji je g. 1492. Ameriku obreo, nisu poznavali Europejci duhana, a još manje ga pušili. Nu od nekoliko vjekovah diže se u skrajnoj Kini i u Japanu, na otocih australskih, kao i u Laponiji i Sibiriji iz kolibe (kućice) divljaka i dvora kneževa ujedno s dimom ognjišća i druga vrst dima mirisava (vonjajuća), da se njim potišten čovjek razveseli, a bezposlica dan krati.

Duhan dobismo, košto mnoge druge koristne bilje, iz daleke Amerike. Prije njezina odkrića pušili ga divljaci amerikanski, a od njih se naučili Europejci, i radi njegova blagog mirisa prenieli ga u naše krajeve.

Zove se to bilje *tabak* ne, košto nekoji misle, po karabijskom otoku „Tabago“, ili po „Tabako“ provinciji Jukatan u meksikanskoj republiki, nego u starom hajtijskom jeziku znači ta rieč lulu (pipu), a ne bilje, koje Hajtiani *kohiba* zovu.

U Italiji njegovaše prvi to bilje vojvoda Kozimo de Medici oko polovice šestnaestoga vieka.

Duhan je dakle amerikansko bilje i raste naravno kao i ostalo bilje; ali čujte, što vele Mohamedovci (Turci) o njem.

Medju njimi se pripovieda sliedeća preliepa priča: „Mohamed (njih najveći prorok, rodio se godine 571 a umro godine 632 po Is.) putujuć nekog zimskog dana po pustinji, najde na tlih smrzlu i ukočenu zmiju. Od milosrdja ganut digne ju i metne u rukav, gdje do mala oživi. Jedva joj se život povratio, kad al eto pokaže glavu i reče:

— Proroče, ja ću te ujesti (piknuti).

— Dajmi razlog te tvoje nakane, odgovori prorok, i bit ću zadovoljan.

— Tvoj puk ubija vazda moju braću, neprestani rat je med mojim i tvojim plemenom.

— Tvoja braća ujidaju moj puk; nu sada imamo mi dvojica opravila medju sobom, a svi razlogi govore za mene, jer sam ti dobro učinio.

— A da mi zla neučiniš, hoću te ujesti.

— Ne budi nezahvalna!

— Ja hoću, prisegla sam pred velikim Bogom, pak hoću.

Na to se nehtjede više prorok suprotiviti zmiji i pusti, da ga u ime božje ujede. Zmija zabode svoje zube u svetu Muhamedovu ruku, a prorok ražalošćen baci zminju na stran, neučinivši joj ništa zla, niti dozvolivši, da ju prisutni (nazočni) ubiju, nego sasne ustnama iz rane otrov i na tla pljune.

Od one pljuvotine postane čudnovata trava, koja ima u sebi biljeg (znamenje) žuhkih zmijinih zubijuh, ublaženih od sladke prorokove sline.“

Ako ta priča i nije istinita, ipak ima u sebi liepu ćudorednu nauku. Pod koprenom sladkosti i liepâ mirisa, sakriva duhan u sebi otrov, koji već mnoge, a osobito one, koji se odviše njim služe, u propast strovali.

Nekada se je strogo zabranjivalo pušenje, pedepsalo pušeće gladom i drugimi kaznami; govorilo se je proti duhanu u crkvi i u školi, ali sve badava, jer se sve više i više po svietu razprostirao i tako silno koren hvatao, da su se jednom francezki tamničari, kad im bjehu duhan uzkratili, silno pobunili, kričeć: il tabaka ili smrt! U naše pako vrieme je duhan od svih poznat i rabljen kao kruh svagdanji, jer nepuše samo bogati, odrasli i mužkarci, nego se puši počamši od pete ili šeste godine, pak ćak do groba; puše

Digitized by Google

bogci i siromašni, koji, akoprem im više puti od glada duša pada, neće da si nabave zdrave hrane, nego vole svoj novac u kužni dim pretvoriti.

Nu zar da se ima posvema zabaciti duhan? Što je nejake djece i mladićah barem do osamnaeste godine, trebalo bi da se ga posvema okane; jer se tielo razvija i raste, a pluća zahtievaju čist zrak, bez kojega nemože ništa dobro uspjevati. Tko zarana počne pušiti pokvari zdravlje, tielo mu zakržljavi, lice uvehne i pobliedi, u jelu nenalazi mnogo slasti i slabo probavlja, u obće duhan pripravlja put sušici (jetiki). Pomilovanja vriedna su djeca, koja se već od mladih nogah vide smotkom ili cigarom po ciel dan u ustih. Nemanje pomilovanja vriedni su roditelji takove djece, koji tako malo za djeteće zdravlje skrbe. Vidi se, da im nije do toga stalo, da im budu djeca jaka, čila, čvrsta, jedra i zdrava; da postanu ljudi, kojim se netreba vavjek tužiti na svoje slabo zdravlje.

Tekar od osamnaeste godine napried mogao bi se duhan rabiti ali jako umjereno, jer što je preveć nije ni s kruhom dobro. Koliko ih nije umrlo od velika pušenja! Gosselin pripovieda, da su dva brata umrla, jedan pošto izpuši 16 lulah, drugi 18.

Marshall Hall veli, da su dvie lule tabaka jednoga mladića otrovale itd.

A napokon, koga da ne zaboli srce, kad pomisli, da se razmierno više za duhan troši, nego za kruh? Koliki miliuni se novacah nepretvore svake godine u dim? Žalibože rieči proti duhanu ostanu glas vapijućega u pustinji.

Kad bi svaki izračunao, koliko potroši na godinu za duhan, vidio bi, kako je škoda žepu, te bi možda umanjio potrošak za tu nekoristnu travu. Čim se više puši, tim hrdjaviji i slabiji duhan davaju trgovci, jer im nije toliko stalo za zdravlje, koliko za novce. Kad bi ljudi manje pušili, imali bi mnogo bolji, a možda i cieniji duhan. Država bi se starala da čim više tabaka proda, a prodat ga nebi mogla, ako nije dobar.

Manje duhana, a više kruha i druge hrane, pak će biti bolje!

Po talijanskom priredio F.

NOVINSTVO.

U Pančevu je počeo opet izlaziti **Pančevac**, političnо glasilo srbske narodne stranke u Ugarskoj. Izlazi četvrtkom i nedjeljom, te stoji 8 f. na godinu. — U Novom Sadu izlazi svake nedjelje već četvrtu godinu na čitavom tabaku **Glas Naroda**, list za narodne stvari, privredu, pouku i zabavu. Stoji na godinu 3 f. — U Beogradu izlazi tri puti na mjesec književni list **Preodnica** i stoji 5 f. na godinu.

Različite viesti.

* **Petrograd liep grad.** Kako novine pripoviedaju, Nj. Veličanstvu našemu caru, sjeverna se je prestolnica tako dopala, da je uzbićen uzkliknuo: Krasan li je grad taj Petrograd! A kad je gledao rusku vojsku, da je rekao: Svojega života nisam vidio takvih junakah! — Na svečanoj smotri (paradi) da su ruski vojnici pozdravljali našega cesara, vičuć: Zdravje želajem!

* **U Petrogradu** na svečanom objedu, komu je sva petrogradska diplomacija, vojničtvo itd. prisustvovalo, pozdravi ruski car našega cara sliedećim govorom: „Pijem u zdravlje Svoga prijatelja, cara Franje Josipa, koga smo tako sretni vidjeti u našoj sredini. U prijateljstvu, koje obadvojicu nas veže sa carem Vilimom i kraljicom Viktorijom, vidim ja najsjegurnije jamstvo mira u Evropi, koj mi svi toliko želimo i koj je svemu svietu jako potrebit.“ Naš vladar odgovori na zdravicu: „Obuzet zahvalnošću za prijateljski doček, koj ovdje nadjoh, dielim ovaj čas od Moga prejasnoga prijatelja izrazene nazore i misli; pijem u zdravlje Nj. Veličanstva cara, Njezina Veličanstva carice i ciele carske obitelji! Bog jih blagoslovio!“

* **Nj. Veličanstvo**, naš cesar, poklonio je družtvu sv. Cirila i Metuda, što se onomadne osnovalo u Zagrebu za pomaganje naše braće u Bosnoj, 500 f.

* **Zemaljski odbor tršćanski** je dozvolio 4 štipendije po 200 for. na godinu s opazkom, da će se dvie dati djakom talijanske, a dvie slavenske narodnosti. I odtud se mogu koješta naučiti nekoja zemaljska zastupstva.

* **Pomoć svećenikom.** Da se pomogne siromašnijim svećenikom u carevini, ministarstvo je i ove godine zaiskalo od car. vieća pol miliuna forinti.

* **Koruški Slovenci** su još lani u decembru mjesecu izručili zemaljskomu odboru (Junti) tražbu iliti peticiju, koja zahtjeva: 1. Neka slavni zemaljski odbor njim Slovencem stenografične zapisnike svojih sjednicah iliti sedutah pošilja i u slovenskem jeziku, da tako i oni doznaju, što se govori i zaključuje u Celovskom zemaljskom odboru o njih i njihovih stvarih; 2. neka slavni zemaljski odbor zaključi, naručiti visokoj c. k. vladi, da naredi: a) Po školah se slovenska djetca s početka uče skroz i skroz u slovenskom jeziku, a stopram onda, kad već znaju dobro slovenski čitati, pisati i računati, uče se takodjer njemački jezik; b) Slovenskoj djetci imaju se školske knjige i učevna školska pomagala davati u materinskom jeziku; c) Zakoni zemaljski i državni neka se šalju slovenskim občinam u slovenskom jeziku, kako se njemačkim pošiljaju u njemačkom; d) Po slovenskih kotarih iliti okružjih neka se postavljaju samo takovi činovnici iliti impiegati, koji znaju dobro slovenski govoriti i pisati; e) Neka se po svih uredih ilitr oficijih političnih i financialnih, gdje se naime sudi i plaća štibra iliti šteura, posluje sa Slovenci u njihovom materinskom jeziku. — Ovo donašamo zato, da naši ljudi vide, kako naša braća Slovenci išću svoje narodne pravice, pak da se već jednoč i oni za njimi povedu. Slovenci se o Koruškoj nalaze prama Niemcem u onom istom položaju, u kojem se nalazimo mi prama Talijanom u Istri s tom samo razlikom, što je u Koruškoj više Niemacah nego Slavenah, a u Istri više Slavenah nego Talijanah. Dakle ljudi, probudite se i dajte se na djelo, jer pospalice su bez pravice!

* **Železničko kretanje.** Na austro-ugarskih železnicah prevezlo se 1873 godine 40,583,204 osobe i 660,201,951 cent robe.

* **Šest godinah u šumi.** Kako pripovieda ovdašnji dnevnik „Il Cittadino“, prošle bi nedjelje bila dovedena iz Pule u tršćansku bolnicu neka mlada ženska glava, koju da je prije nekoliko mjeseci našao neki lovac u Labinjskoj šumi, gdje da je živila krijuć se od ljudi cielih šest godinah, pa tako podivljala, da je skoro naga hodila, nokti da su joj narasli kao životinji, a s glave svi vlasi spuzli. Ako je istinito ovo čudo, kako se je ta sirota hranila, kako od studeni branila, pa tko je i odkud je i zašto je u šumu pobjegla?

* **Koristan izum.** Neki Horti-Hortivat, kako peštanski listovi javljaju, izumio je kola, kojim netreba ni pare ni konja. Jedan čovjek može bez velika napora tjerati pomoćju dosta jednostavna stroja, valjda po ravnih kolotečinah, velika kola, u kojih može sjediti dvadeset do trideset osobah. Taj će izum biti osobito koristan za mjesta, koja su blizu željezničke ili parobrodarske postaje.

Sa tršćanskoga tržišća.

Žito svako slabije traženo, ali se ipak u obće nada, da će se tražnja opet pojaviti. Zato se i ciene uzdržavaju. *Šenica* iz Odese od q 113 star po f. 10—20. Ibraila, roba slabija od q 109 po f. 8.20. *Kukuruz* po f. 6.10 do f. 6.20 sve za q 116. *Raž* roba gotova po f. 6.60, za predavanje u mjesecu Marču i Aprilu po f. 6.45—50. Za q 108 *Ječam* po f. 5.20 za q 100. *Kafa* se slabije prodaje. Rio po f. 70 do 74. *Šećer* u glavah f. 22, tučeni f. 20.50 sa 5% skonta. *Ulje* dalm. po f. 30 za q 187. *Smokve* Kalamata po f. 11. — *Kože* kravje suhe po f. 37 za cent. Kozje suhe po f. 42 za q 100. *Vuna* debela nema kupacah, ciena je f. 46 do 48 srebra. *Grisantomo* (trava buhača) po f. 82 do 85. *Lies* se dobro traži i ciene se popravljaju. *Kunice* i *Zlatke* po for. 10 za svaku kožicu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 27 Februara 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	—	28	—	—	—
Carski dukati (cekini) .	5.31	—	5.29	5.28	5.24	5.25	—	5.25	5.25	5.26	5.26	—	—	—	—	—
Napoleoni	8.98	—	8.95	8.94	8.91	8.92	—	8.92	8.92	8.92	8.92	—	—	—	—	—
Lire Ingleske	11.33	—	11.31	11.30	—	11.28	—	11.28	11.28	11.27	11.27	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	106.25	—	105.75	105.50	104.25	104.75	—	104.50	104.50	104.26	104.25	—	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Marča 1874.** **Broj 6.**

Pogled po svietu.

U Trstu 14. ožujka.

U Beču se sad razpravlja o zakonu, koj ima u red postaviti odnošaj izmedju crkve i države. Generalna debata bila je zaključena i primljena velikom većinom osnova ministarstva, pak se sad vieća o pojedinih paragrafih toga zakona. Tu se je mnogo govorilo i još se govori za taj zakon i proti njemu. Potle što je bio jednostrano ukinut ugovor izmedju našega carstva i papinske stolice, svaki je uvidjao, da je taj odnošaj trebalo kada tada urediti, al nitko nemože uztvrditi, da je ta stvar bila toli prešna i da se je imala rešiti ovako, kao što se sad rešava. Austrija ima mnogo više drugih potrebah, koje ju na muke stavljaju, pa kojim bi bilo pametno zadovoljiti. A što se crkve tiče, ona je dosad trpila i mučala. Ali naši političari kao da nemisle, čim će bolje narodom ugoditi, nego čim će u svietu veću buku učiniti. A kako se zna, sad jedan dio svieta neišće drugo, nego crkvi na put stati.

U Ugarskoj je još jednako sve nejasno i neizvjestno. Ministarstvo je dalo svoju ostavku, pak se car baš sad dogovara s kolovodjami raznih stranakah glede osobah, koje bi imale u novo stupiti. Veli se, da će Szlávy ostati na svom mjestu, akoprem još ni to stalno nije; a nikako se nezna, koji će mu biti drugovi, ako ostane. Za Tiszu se pripovieda, da je rekao, da će onda u ministarstvo stupiti, ako mu se obeća pregledanje i preinačenje nagodbe s Austrijom od g. 1867. Milo nam je čuti, da je car ovom prigodom pozvao navlaš u Budim-Peštu hrvatskoga bana Mažuranića, da se i s njim o tih velevažnih ugarskih stvarih posavjetuje.

O putovanju našega cara u Rusiju pišu sve evropejske novine još i sad, trtajuć amo i tamo, nebi li mu gdje napipale na posljedice, te se svojom mudrošću i pronikavošću pred svietom proslavile. Najviše njih drži, da se je nešto zaključilo glede Turske, koja svaki dan sve jače gine i propada. A naime Englezi kao da to drže za gotovo, pak u svojih novinah priete cieloj Evropi, ako se tko usudi ma i pomisliti, da je Turska preživila svoj viek, jer od njezine starosti i nemoći vuku baš oni najveću korist.

Silno njemačko carstvo dalo je ovih danah zatvoriti opet jednoga biskupa, naime Eberharda trevirskoga. Evropejski slobodoumnjaci nemogu se donaveseliti kako svakomu tako i tomu udarcu, katoličke crkve, pa tim dokazuju, da nisu toliko slobodoumni, koliko zlobni i pristrani u svojoj sadašnjoj svemogućnosti. Dne 23. t. m. Italija će slaviti 25. godišnjicu kraljevanja Viktora Emanuela. U Španjolskoj su kraljevci u nekom boju nadbili republikance, pa sad Don Karlos da išće od evropejskih državah, da ga pripoznaju za vojujuću stranku.

Carevinsko vieće.

Dne 13. februara predala je vlada vieću svoj zakonski predlog o novačenju soldačkom. U toj prigodi govorili su tri zastupnika o seljačkom ili kmetskom stališu. Svaki drugi stališ u državi misli prije svega za sebe i skrbi nada sve za sebe. Zato treba i seljakom znati, što se o njem misli i govori u Beću. U to ime evo vam, dragi čitatelji, poduljega govora. Po Bečkom listu „Vaterland“ br. 44 govorio je zastupnik Bärenfeind po prilici ovako:

Čim sam ja zaprosio, da mi se dopusti govoriti, učinio sam to, da prijavim razloge, s kojih ću glasovati za vladin zakonski predlog o novačenju, jer breme toga zakona žulji kruto pleća seljačkoga stališa, za koji se govori, da je najvjerniji i najčvršći stup državi. Prvo nego li glasujem za taj predlog, mislim da mi je dužnost i da imam pravo iztraživati i razmišljati, kako država vrši svoju dužnost, kako se ona ponaša prama seljačkomu stališu, i podaje li njezino ponašanje sigurnost, da će ona mudro i svimkolikim na korist rabiti onu moć, koja joj se podieli. Čim ja to promišljam i zavidjam, vidim na svoju žalost, ne samo to, da država zanemaruje seljački stališ, nego da mu ona i koješta čini, po čem odanost i viernost seljačtva bude težko i izkušana. Seljačtvo pada u obće od zla sve na gore, kô što je obrtnički stališ jur propao. Vladni sustav s jedne strane i obća propast blagostanja s druge strane jesu jedno prema drugomu kao uzrok i posljedica. Nekim se čini, da se u vladinih krugovih malo haje za obćenitu potrebu i nevolju seljačkoga stališa, da se malo za to mari, je li puk zadovoljan ili nezadovoljan, da se malo haje za muklo mrmljanje od miliunah viernih državljanah, i da se pokrajine ili provincije u račun uzimlju samo kao stvar podvržena daćam ili porezu i kao dopunište vojske. Opazilo se je, da se je vladina radinost u tom samo pokazala, da se po većini zastupnikah umjetno postignutoj takovi zakoni tvore, koji su mnogo put protivni potrebam i pravom pojedinih zemljah. Došlo je jur do toga, da puci zadrhću od svakoga novoga sabranoga carevinskoga vieća, jer im se je bojati novih uvredah. Daće, kojih nije smoći, i manjkavo uredovno ustrojstvo tište ljuto navlastito seljački stališ. Pojedine zemlje, zapriečene od usredišnih ili centralničkih zakonah, nemogu se urediti po različnih svojih odnošajih i potrebah. Seljački stališ je mučan još s obće javne nesigurnosti na svôm imetku, koja se neda više podnositi, te je baš sramotna za pravnu državu. Meni je žao, što mi nije visoka vlada odgovorila na moje pitanje za tu stvar. Seljački stališ tuži se nadalje, i to po pravu, ne samo zato, što se je mir izmed crkve i škole poremetio i narušio, nego i zato, što se proti očitoj volji puka sad i o tom radi, da se nered, koji u svakom svjetovnom području vlada, još i u crkveno područje prenese; on se tuži, da mu djetca u školi postaju divlja, da mu se sini u vojničtvu zavode, te da se oni rugaju naukom svete vjere, pa kad se povrnu kući, da si nedadu ni malo ni svjetovati ni zapovjedati; on se tuži, da vlada ukida neškodljiva družtva bogomoljna, dočim ona drži, da su nepogibelna neka družtva, koja namjeravaju na stvari sasma čudnovate. Seljački se stališ tuži, da ga nebrane od velikih kapitalistah, koji ga pritištu, da pristrano i preveć podupire obrtničtvo (zanate i trgovinu), koja uzimlje seljačtvu radnike, a kad zapnu obrt i trgovina, tad da navali na seljake velika množ gladnih ljudih; on se tuži, da mu se nedadu pripadajuća mu prava u zemaljskih saborih i u carevinskom vieću, pa da neima zastupstva prema veličini daćah, koje plaća. Seljački stališ se tuži, da mu se molbenice, koje on šalje vladaocu, povraćaju razdrapane i razrezane, pa da ga još radi njih i na račun zovu i pod sudbenu iztragu meću. I s toga je ujedno trpiti svemu tielu, kad strada i jedno samo udo. Doista se neda pojmiti ni razumjeti, kako država, koja je veledušna i popustljiva prama svojim neprijateljem, može se sveudilj inaditi i prepirati sa svojimi vlastitimi narodi. Nema u vlade baš nikakve dobrotivosti nit ikojega obzira. I tako se da razumjeti, da puk neima pouzdanja u vladu, i zašto svi pravi domoljubi o njoj posumnjuju. Pored svega toga ja ću ipak glasovati za predlog zakonski; samo neka nitko nepomisli, da je moj glas znamen moga povjerenja u sadanji vladni sustav, kojemu povjerenju po onom, što rekoh, nema temelja.

Ovako po prilici govorahu i zastupnici Šrem i Najmajer.

D o p i s i.

Iz Žminja u februaru.

U nadi, da će biti zanimiva štiocem „Naše Sloge“ novina iz naše Žminjšćine, dapače koristna, dočim će svaki lasno spoznati, kako će se imati u buduće ravnati pri izboru svojih zastupnikah i u čije ruke izručiti občinsko upravljanje, prosim vas izvolite štampati u budućem broju „Naše Sloge“, što sliedi.

Zastupnici ove občine deržahu na 18 tek. m. sjednicu, u kojoj su po 1. točki programa imali pretresati i zaključiti sliedeći predlog: „Ako su zastupnici zadovoljni i s kolikom svotom novacah pomoći upraviteljstvu ove crkve u kupovanju kuće, potrebite za stan ove častne gospode duhovnih pomoćnikah?“ Od 24 zastupnikah bilo jih je prisutno 17, dvie trećine, dakle dostatni broj. Gospodin načelnik iliti Podestat otvori sjednicu i reče: Usljed §§. 42. i 43. zakona občinskoga dvojica gospode zastupnikah nemogu glasovati u prvoj točki današnjega programa, čim su zajedno i upravitelji crkve; izključiv njih, broj je nedostatan za pretresanje i zaključak predmeta 1. točke. I akoprem su ova oba gospodina i drugi zastupnici odbijali mudrim i razbornim razlaganjem rečenih

Digitized by Google

§§. načelnikov predlog, veleć mu, da se ti paragrafi tiču zastupnikah u toliko, u koliko se radi o njihovom osobnom interesu naprama interesu občine. Ipak gosp. načelnik i njegov vodja prvi savjetnik nepristanu, tvrdeć da imaju oni pravo, podkrepljujuć svoje tvrdjenje i tumačenje paragrafah savjetom, što su dobili od svojih pristašah. Zametne se huka i buka, koju opazivši pametni i pošteni kmetski zastupnici, okanili su se svojeg mnenja, sudeć, bolje mučati, nego bob u stienu bacati. I tako izostane razprava 1. točke, radi česa uzigra srce načelnika i njegova vodje veseljem, koje se pak u časak pretvori u žalost i tugu njihovu, kad naime dojde na red razprava 3. točke programa. Ta se glasila ovako: „Pozivlju se zastupnici, da pronajdu sredstvo, kojim bi se imao podmiriti dug vjereniku, tražećemu sudbenom javnom dražbom nepokretine občinske, to jest, vrta komunskoga za podmireje svoje veresije.“ Upitavšim zastupnikom, koliko občina duguje, gosp. načelnik reče: 104 forinta. To možete lasno podmiriti, toliko novacah, mislimo, da je u pineznici, pokažite nam blagajni dnevnik ili jornal, kažu zastupnici načelniku i prvomu savjetniku, koji je zajedno i blagajnik iliti kasir za 80 f. godišnje plaće. Oba ustanu ter srdito odgovore: Polag §. 39. nismo vam ga u dužnosti prikazati; §. 39. prepisuje samomu vašemu odboru, koga vi možete izabrati, naša je dužnost pokazati zapisnik, što ga pitate. Zastupnici se na to počese smijati, pa ni meni ni tebi, izaberu si odbor, s nalogom da ima prije nego se stupi na pretresanje i zaključak 3. točke pregledati blagajni dnevnik. Čuvši pak ovi, da zastupnici biraju u obće svojeg župnika u taj odbor, prvi savjetnik, komu ovo izbiranje nije bilo po volji, reče: polag zakona nemože biti izabran tko nespada u zastupstvo. Onda zastupnici izaberu iz svoje sredine dva muža s nalogom, da pregledaju blagajni dnevnik. Zapitavšim prikazanje dnevnika, savjetnik odgovori, tko hoće da ga pregleda, neka ulazi s menom u drugu sobu; ovdje pred svimi zastupnici nepušćam, da se pregleda. Ulizavši dva izabrana zastupnika u drugu sobu, drhtajući kao da ga trese groznica ili febra, dade im blagajni dnevnik koga pregledavši oni i izbrojivši svote prihodka i potroška, najdoše 41 forint i $4^1/_2$ novč. više dohodka nego potroška. Upitavši ga, gdje su ti novci, okamenjen pipajući po stolu, nedade jim odgovora. Obavješćeni o toj stvari zastupnici, počnu mu se opet rugati, pa posmjehajuć se, odbace 3. točku programa. I tako bi dovršena sjednica 18. Veljače godine 1874, koje će uspomena ostati zabilježena u srcih svih Žminjcah za mnogo vremena. — Ima ljudi osobito u našoj Istri, koji pošto znaju štogod malo il slabo se podpisati, gorje još štiti, tako da nemogu jedan redak italijanskog pisma čitati brez stotine pogreškah, svojom ohološtjom zaslepljeni, misle, da su jurve odvjetnici i tumačitelji zakonskih paragrafah poštenim mudrim i prostim kmetom, pa da im je zato mnogo šta i slobodno. Ali odzvonilo im je, prosti kmet ih počima poznavati i zato želi izabirati zastupnike iz svojeg stališa, prave rodoljube, prave domorodce, koji ljube puk i njegov materinski jezik, i mrze na tlačitelje svojeg roda i svojeg jezika.

U Berseču 6. ožujka.

Kad će već jednoč prestati naše tuge i kad će pokazati naš slavni zemaljski sabor u Poreču, da ga je i za nas briga. Treba znati, da smo mi Bersečani i Mošćeničani tako odalečeni od liečnika i ljekarnice, da naši bolestnici lišeni svake tjelestne pomoći, moraju već krat silomice umrieti. Hoće li tužan otac obitelji, da ima liečnika kod svoga bolestnoga djeteta, mora sirota u Labinj, i to daleko 5 satah tamo, a drugih 5 amo, dakle 10 satih dokle mu liečnik dojde kući. Prepiše li ovaj kakvu ljekariju, treba opet drugih 10 satih dokle se nabavi, tako da bolest, koja bi se malim izliečiti dala, lahko se pretvori u gotovu smrt. Hoće li da ide na Volosko, isto mu je daleko kao u Labinj. Ako i jest otac obitelji tako sretan, da dobi liečnika kod kuće, treba mu za put i za liečnika potrošiti 12—13 for. Bogme to nije malo ovih slabih lietah, gdje poljodjelac nima ni toliko, da može malo turkinje iliti kukuruza kupiti, da od glada nepogine. Pa evo kako si nevoljno ljudstvo u nevolji pomaže. Ova ili ona obitelj kupi za se kojekakve ljekarije, n. p. kako ovdje vele, ulja od ričine, salamara, febrifuga, pijavicah itd. Da bi svaka obitelj morala imati u kući barem nekoje ljekarije, mislim da je to nesamo hvale vriedno, nego i sasvim potrebito, stanovao tko blizu il daleko od liečnika i ljekarne. Al ipak moram reći, da nije dobro, ako prosti kmet drži u kući svakevrsti ljekarije, jer se već puti dogodi, da potruje sebe i svoju djecu, budući nepozna ni bolesti ni ljekarije. Ja sam na svoje oči vidio, gdje je mat dvoje svoje djece, kad im se nešto želudac prehladio, liečila pijavicami, što jih je imala kod kuće, bez da bi koga za savjet pitala. Treba prostiti, ako se takovi slučaji dogadjuju, kad si čovjek nezna drugčije pomoći. Nije li dakle veoma potrebno da se jednom slavni sabor pobrine, da Mošćenice i Brseč dobe svoga liečnika, pa da se tako mnogi i mnogi život otme, preranoj smrti. Istranski zemaljski zastupnici, stavite ruku na srce, pak se spomenite i nas u ovoj prevažnoj stvari, kako se spominjate gdjegod u drugih manje potrebnih.

Savjeti zdravstveni.

Okreneš li se dan današnji kamo ti drago, nećeš čuti češće rieči nego su ove: napriedak, prosvjeta, uljudnost, kao tobož stečevine ovog našeg devetnaestog vieka; al nu je li do te prosvjete, uljudnosti i napredka dotjerao svaki stališ naše zemlje? Ako se obrnemo naokolo i razgledamo življenje, navade i običaje većega diela našega puka, lasno ćemo se uvjeriti, da čin besedam ni do pole neodgovara. Tko je tomu krivac? Da baš rečemo ono što je po istini, nisi ni ti, puče mili, toj svojoj nevolji naimanji krivac, jer se ti malo staraš za se, za svoju obitelj, za svoju budućnost. Niti reci, da si ti ubog, da se za te nitko nebrine, da je napriedak namienjen samim bogatlijam. Taki odgovori niti su podpuno istiniti, niti ih vriedi navadjati.

Budalaština je zahtievati i misliti, da će prosvjeta utrti ikad siromaštvo i uboštvo s lica zemlje. Iskustvo je tu i zdrav razum po sriedi da nam svjedoče, kako je bilo i mora da bude zauvieke razlike medju uboštvom i bogatstvom kao što i medju silom i umićom. Svakolika mudrost ostaje u tom, da se pronadje način, po komu će se svaki stališ ugrijati pri tom blagom i ugodnom ognju.

Ala dakle, o seljaci: po gdjekoju pregorite, ovdje predvostručite dobru volju, ondje propustite zlu navadu, danas izradite, sutra pozaštedite i vi ćete se, vjerujte duši, uglaviti da lagode ovog svieta nisu za same one, koji se vozaju u kočiji i svilu deru, nego i za one, koji ga znadu mirnom dušom omjeriti i pod najprostijom haljom užiti. — Počmimo od stana. Čist i uredjen stan svjedoči da u njem pribiva čovjek pošten i zadovoljan; da u njem vlada zdravlje, štednja, i tiha ljubav. Nečist usuprot i smradljiv stan očituje nemir, bolest i pakost, sestre glada, parbe, psosti i pogrdjenstva. Bog je čovjeku dao gore i mora, livade i šume, ali čovjek sam sebi kuću daje.

Kuća je učiona zdravlja; mnoge bo se bolesti stiču gdje se nezna što je k zdravlju najpotribnije. Kuća je učiona ćudorednosti; pokvarenik bo se kući nevraća nego kasno i to toliko da u njoj prikonakuje, dočim čovjek nepokvaren ljubi vlastitu kuću, i ugodno u njoj pribiva i radi, provodeći vesele dane sa svojom djecom.

Na tkoga će kužne iliti priljepljive bolesti ponajprije, ako ne na one što no stanuju u gnjusobi i u nečistoći? Na tkoga će najprije kratelji (kolera), srdobolje i ovim slične bolestine, ako ne na one, koji nezdrav zrak usrkuju i u gnjusobnih mjestih stanuju? Nije li broj male dječice koja umiru od rodjenja do 5. godine dvaput veći kod uboga i nečista puka, nego li kod puka bogata i čista? Osim toga neprotiču li bezakonja i neredi najvećim brojem iz gnjusobnih prebivališah? Siromah, neimajući zračna i čista stana, nemili mu se u njem ni stati, te se lasno privikne krčmi, a kakova je ta učiona, tko to nezna?

Prvi uvjet dobru stanu imaju biti *sunce*, *zrak* i *čistoća*. Gdje često banjiva sunce, tu riedko banjiva liečnik; to znamenuje, da kuća suncem dobro obasjana i prosušena jest najbolje jamstvo zdrava i napredna življenja; dočim kuća neprosunčena, ostajući svedjer vlažna i studena, otežčava probavljanje i tim uzrokuje česte betege i nemoći.

Sunčana svjetlost prodirući u kuću kriepi i ćudorednost njezinih pribivaocah; čini jih kidisnijim; budi i bodri duh, a nepušća bez ufanja da im srce priusvoji. Čovjek je u tom nalik bilinam. Zatvorimo li jednu biljku iliti stabalce u pivnicu, ili u sobu, ona će kroz malo danah sva poblieditи i uvehnuti; lišće će joj se izprivijati, granje (kite) očajati, ona nam neće više dati cvieća ni voća.

Ako kuća gdje pribivamo neimade obilna zraka, tražimo ga najbrže sdvora, raztvarajući mu što više možemo prozore i vrata, da sve obuzme i sve počisti. Želimo li dugo živjeti i ostati vazda zdravi? Nastojmo vazda sebi nabavit čista i zdrava zraka, pošto pokvaren zrak, nije drugo nego spor otrov.

Naši seljaci, hraneći se lošijom hranom nego je ona što uživaju zanatlije po gradovih, ipak manje nego ovi umiraju od suhobolje a to s toga, što svedj živu na otvorenu te zdravu zraku, obasjani odasvud suncem.

Ele dakle, dobri seljaci, pošto ste osudjeni na mnoge druge oskudice i nestašice, tješite se barem time, što ste lišeni tolikih i tolikih bolestinah, koje muče pribivaoce mračnih nezračnih gradskih stanovah; ali gledajte, da vam kuće budu vazda čiste i uredjene, jer će odmah biti i bogate, a to bogatstvom najmilijim, kao što je ljepo zdravlje.

Gosp. List Dalm.

SVAŠTA PONEŠTO.

KOMU PUŠEVA PRIČA?

U mjestu po imenu O....o su ljudi daleko na glasu kao biesni pravdaši. Nekoga dne razgovarahu se dvoje njih, uprav čim ja idjah onuda. Jedan njih ugleda u vrtu svoga druga susjedova

Digitized by Google

kokoš, gdje je grebla po posijanih liehah i zeleno povrće čupala. Nevidiš li, prijane, reče on tada, što čini susjedova kokoš u tvôm vrtu? Prodaj mi nudar svoje pravo, što ga imaš, zvati na sud gospodara te kokoši, i pravdat ga za učinjenu škodu; borami dat ću ti bielu cvanciku. „Hoćeš li?“ „hoću“; „dajmi tad ruku“; „evo ti je.“ I tako je bila pogodba gotova. — Ja se čudo začudih toj O....anskoj preporljivosti i svadljivosti, i u isti čas pridje mi na um ona krasna narodna hrvatska pripovjest, koja je doista vriedna, da si ju navlastjto mila naša mladež dobro zapamti i duboko u srdce usadi. Evo je:

Išla su dva druga kroz šumu. Čuju liepo pjevati ptičicu. Prvi reče: Čuješ li, druže, kako meni ptica liepo pjeva? Nepjeva ptičica tebi, nego meni, veli drugi. Meni, a ne tebi! Nije, nego meni! Tako rieč po rieč posvade se do pasjih kolah i najposlje i počupaju i zavlasaju se. Kad dodju doma, podje prvi odmah sudcu i potuži mu se, kako se je svadio sa svojim drugom, te ga je okrug i izmlatio. Gospodine sudče, veli parac ili suprotnik: budite za mene u toj parnici il pravdi; ja ću vam noćas dognati najljepšega vola, što ga imam, samo nedajte pravo momu drugu. Neboj se, veli mu sudac; neće tvoj drug dobiti parnicu. Idi ti doma; ja ću vas sutra pozvati preda se na sud; drug tvoj neće dobiti pravdu. Ode prvi parac veseo doma. On od sudca, a drug k sudcu, i moli ga: Gospodine sudče! vaša milosti! tako i tako. Pripovieda sudcu potanko na vlas, kako je išao s drugom u šumu; kako mu je pjevala ptičica; kako su se poriečkali, posvadili i potukli. Budite, gospodine sudče, za mene, nedajte pravo mômu drugu. Imam tusta brava hranjenika; noćas ću ga dotjerati u vašu ovčaru. Dobro, moj dragi, veli sudac, neboj se, tvoj drug neće dobiti pravo, dodji sutra na sud. Sutradan dodju oba parca pred sudca. Svaki njih se uzda, da će dobiti parnicu ili pravdu. Sudac, kao da ih nijednog nepozna, pita: Šta želite, vas dvojica? Gospodine! tako i tako, kažu sve po redu i potanko na vlas, kako i što je bilo, te su se svadili i potukli. Molimo, sudite nam pravo, i dosudite, komu je od nas dvojice pjevala ptičica? Moji dragi, veli sudac; oboje vas varate se jako. Ona ptičica, u šumi što je pjevala, nit je pjevala jednomu nit je pjevala drugomu, nego, ako ćete mi obećati, da ćete se pomiriti kao pošteni ljudi, kazat ću vam komu je ona ptičica liepo pjevala. Hoćete li? Hoćemo, gospodine! samo nam kažite, komu je pjevala. Ona je ptičica, ljudi moji, meni pjevala, meni, vašemu gospodinu sudcu. Hvala vam, milostivi gospodine, odgovoru parci, odu doma, i pomire se. Iduć doma govorili su ovo i ono, i slože se liepo u tom, kako je ona ptičica liepo pjevala gospodinu sudcu, i vola mu i brava pribavila.

Tako naša prikrasna pripovjest. Meni, koji sam ju izvadio do rieči iz knjižice našega vriednoga Mijata Stojanovića, kojoj je naslov: „Pučke pripovjedke i pjesme“: meni, velim, dodati je još toj pripovjedki, da u naših krajevih nesmi tako pjevati sudcem ona ptica sljeparica, jer cesarski zakoni oštro zabranjuju i sudcem darove uzimati, i parcem ili pravdačem sudce podmitivati i podkupivati. Ali pjeva ona zlobnica mnogo i premnogo i u naših krajih na veliku radost i korist našim velmožnim doktorom, advokatom, kojim je u sadanje vreme puna ruka omaštjene brade. Da su svi ljudi moje pameti, tako reče pred nedugo vremena neki vriedni seljak, doskora bi se ukrotili naši objestni doktori; borami do meni bi oni morali poć turkinju kopati, ako im se nebi htielo od glada poginuti. Ja mislim, da ptica i tomu seljaku liepo pjeva, ali ne ona svadljiva opasnica u šumi, nego mudra, ljubavna i popustljiva pomiriteljica, mila Bogu i svim dobrim ljudem, a uz to i vrlo koristna pomirljivu budi gospodinu, budi seljaku!

Neukû Nauka.

Treba li krave na dan dvaput ili triput muzti?

Obća je navada da muzemo krave od početka mjeseca studenoga do konca travnja dvaputa na dan. A to, vele zato, jer poradi zimske hrane u kravjem vimenu nema toliko mlieka, koliko kad se krava zelenjem hrani. Nu tomu netreba vjerovati; jer hoćemo li više ili manje mlieka, nezavisi samo od bolje il gorje hrane, već i od toga: je li krava sposobna, da dade više mlieka, što se udoji triputnim muzivom na dan. I kolikoća i kakvoća mlieka zavisi od vremena: kako dugo naime počiva mlieko u vimenu? Jutarnje n. pr. mlieko počiva u vimenu 9 satih, te je vodeno i za putar slabe koristi: pôdnevno muziva mlieko stojeće u vimenu 8 satih već je jaklenije i bolje, a večernje od 7 satih i snagom i putrom najbolje. Istina da ga jutrom najviše, u podne manje, a na večer još manje namuzemo; nu večernje je mastnije, a jutarnje za usirenje sposobnije. Muzemo li dakle kravu dvaput na dan, to trebamo za jednu funtu putra 13 okah mlieka; dočim, ako ju muzemo na dan triput, nuždno nam je za 1 fun. putra samo 10 okah. Dodamo li još k tomu da dobivamo više mlieka ako kravu triputa na dan muzemo, to dobivamo više i putra, dakle i novca za maslo. Dojmo dakle krave triputa na dan osobito ob zimu. A ob ljeto nemarim, ako jih reduše doje samo dvaputa, kad je oskudna paše godina, te krave moraju daleko na pašu, a običajemo ih muzti u hlievovih kod kuće.

Tvrde butine (pršut, šunka),

više putah kuhaju se više urah pa ipak su tvrde, i meso jim, Bože prosti! ko suho trieśće, da ga jedva sasiečeš, a kamo li sazvačeš. Takvu staru šunku umotaj u grubu krpu, pa ju ukopaj za jednu stopu duboko u zemlju, koja nit je presuha, nit prevlažna. Pokle je dva sata bila u zemlji, izvadi ju, postavi ju u lonac, pa eto ti nikad frižjega i tečnijega mesa!

Franina i Jurina.

Ju. Znaš, kî će se najdalje spominjat zadnjih izbori va Istri?
Fr. Kî?
Ju. A on neki smradigaća, kî je ludo mislel, da se more i tudja roba smradit, kako svoja.
Fr. Kako to?
Ju. A tako, ač da sad mora perilo platit i robu u *hladu* sušit.

SIROTČE.

(Iz „Preodnice.“)

Po noći je — gluho j' doba,
Po drumovih [1]) nikog nema,
A na nebu bledi mesec
Čas zasijne, čas zadrema.

*
* *

Drumom [2]) ide, pa jauče
Sirotanče jedno malo —
Ali niko da ga čuje, —
U selu je sve pospalo.

Ćuti [3]) zemlja, ćuti nebo,
Samo besni vihar buče — —
A sirotče gladno, golo,
Ćas ućuti [4]), čas jauče!

Od jauka, od nevolje,
Na hladnoj je steni palo; —
— Sanak ga je savladao,
Na steni je i zaspalo!

Grozni vihar huči, duha,
— On ničije nezna bole [5]) — —
I probudi sirotanče,
Da ga veći čemer kolje...

A kuda će, kuda jadno? [6])
Nema kuće ni kućišta — —
— Da izdahne na sred puta —
Nestoji mu drugo ništa!...

I nema ga, umuklo je,
O, valjda je našlo spasa!
Il se valjda tko smilovo
Na njegova tužna glasa...

*
* *

Zora sviće, — nad svetom je
Osvanuo krasni [7]) danak,
A sirotče sad na drumu
Već boravi večni sanak!

KOSTA ARSENIJEVIĆ.

[1]) Po cestah — [2]) Cestom — [3]) Muči — [4]) Umukne — [5]) Bolesti — [6]) Nevoljno — [7]) Liepi.

Književne viesti.

Poziv na predbrojku.

Riedko je koj propovjednik ljepše i temeljitije nauk Krstov razložio, što je njekad otac Bourdaloue. Da nam ga tko danas onako krasno predoči, kako je on umio, makar kako sviet malo prijao božastvenu slovu, punahne bi, scienim, crkve bile još i ugledna svieta slušati take milozvuke. Ta Ljudevit XIV., i velik i duhovit, premda ne bez prigovora u običaju, ovaku o njem reče: „Kad slušam Massilona (velika takodjer u ono doba govornika), zadovoljan sam s njime, nu kad čujem Bourdaloue-a, sam sobom nisam.“ Tako vam ga je on znao ganuti ljude još i u presjajnu i pregladku dvoru, a sve istinom evangjelskom.

Kušajuć ga, ako i slabije, prevesti, o tom se uglavih, da uz trud i pomnju, jedva je što liepa i uznosita, pa makar i za gospodsku čeljad, što se nebi dalo vremenom po našu reći, pače da ga s mnoge ruke jezik naš jur sada u jedrini i milini pretiče jezike, što se dugo preli, dok onako tanahno platno govora svoga zasnovali i iztkali.

Za sad sam dva poveća govora ponašio: „Ob obziru ljudskom“ i „Strogosti evangjelskoj“, što bi iznosila tri do četiri štampana tabaka u osmini. Kad bi braći mi svećenikom ovaj moj pokus u volju išao, ja bi nastavio; al mučno bi mi bilo trud uložiti u knjigu,

Digitized by Google

za koju bi se slabo marilo, pak da još izdavatelj kvaruje, preuzev tisak na svoju dobit i gubiš.

Na Rieci dne 12. veljače 1874. Ivan Fiamin.

Pripomenak. Preuzev tisak pomenutih govorah pozivljemo preč. gg. svećenstvo, pa i druge prijatelje vrstno u naš jezik pretočenih klasičnih djelah, da nas izvolje poduprieti što obilnijom predbrojkom, jer ćemo moći samo onda nastaviti djelo, kojim će se pružiti osobito propovjednikom liepa gradiva koli sadržinom toli i oblikom.

Knjigi će biti ciena prema čislu predbrojnikah po prilici 20—30 novč. Predbrajajuć se na prvu knjižicu, izvoli svaki ujedno naznačiti, ako si voljan i ostalo imati, te nam sve dopisnicom doglasiti.

U Kraljevici. **Uprava „Primorske tiskare."**

U istoj „Primorskoj tiskarnici" u Kraljevici izišla je pučka knjiga pod imenom **Dobro i Zlo**. Tu knjigu je napisao glasoviti talijanski spisatelj Mantegazza, a preveo ju na hrvatski jezik m. č. g. Ivan Fiamin, župnik riečki. Mi tu prekrasnu knjigu preporučujemo što toplije svim našim čitateljem, koji su radi malenim trudom i malenim troškom naučiti mnogo liepih i koristnih stvarih. Knjiga se može dobiti kod gori rečene tiskarnice i kod svih provrtnih knjigotržacah, a nestoji nego samih 35 novč.

Zabavnik hrv. omladine. Hrvatski su djaci u Beču naumili izdati ove godine prvenac skupnoga si rada „Velebit", te pozivlju vas hrvatski narod, da jim svojom podporom pomogne na noge.

„**Velebit**", zabavnik hrvatske omladine izaći će mjeseca kolovoza u Zagrebu, a bit će u njem: pjesamah. novelah, humoreskah, životopisah, literarnih studijah, historičkih crtah i popularno pisanih poučnih članakah — sve izvoran rad mladih hrvatskih silah sa svih stranah naše domovine a i izvan nje. Odazove li se dovoljan broj predplatnikah naš će „Velebit" uz dosad još nigdje neštampane životopise dvaju naših, ne davno umrvših, malo poznatih al umnih pjesnikah i njihove slike donieti.

Knjiga će zapremit do 20 tiskanih arakah, a uz sve velike troškove stojat će putem predplate samo 1 for. a. v., dočim će joj kašnje dućanska ciena poskočiti.

Tkogod dakle na adresu: „Odboru za izdanje Zabavnika hrvatske omladine, V. Wehrgasse 1, I. Stock, Thür 3" pošalje do konca mjeseca svibnja (maja) t. g. 1 for., dobit će knjigu poštom čim izadje. Sakupljači predplatnikah dobit će na 10 knjigah jednu na dar. Knjižare dobivaju 20% i pravo, da knjigu i iznad predplatne ciene prodaju.

Svatko uzimajuć okolnosti u obzir, u kojih hrvatska omladina poduzimlje svoj vrlo mučan rad, neće istoj zamjeriti, što ona predplatu unapred zahtjeva. Na neizvjestno obećanje nemože omladina ništa poduzeti, a najmanje nečemu temelj udariti. Odbor pako ovime jamči, da će u svakom slučaju svojim predplatnikom zadovoljiti."

Priobćiv u izvadku taj poziv, nadamo se, da će se i naša Istra i Primorje što većim čislom predplatnikah odužiti zajedničkoj muci mladih naših književnih pregalacah.

Različite viesti.

* **Djačka štipendija.** Otvorila se jedna štipendija od godišnjih 84 f. za djake rodjene na istranskom kopnu. Prošnju valja upraviti do 15. aprila na duhovni stol porečki sa krstnicom i svjedočbami dviuh zadnjih školskih poluljetjah.

* **G. Dr. Klaić**, što mu bijaše izbor za poslanika carev. vieća odvržen, bi 10. tek. mjes. opet izabran velikom većinom i najvećim uzhitjenjem puka i svojih slavenskih izbornikah, koji htjedoše na taj način odgovoriti kako valja postupku, u kojem oni nevidiše drugo, nego samovolju ustavovjeracah.

* **Hrvatski djaci** na gradačkom sveučilišću su izručili profesoru Weissu pouzdanicu, što je u svojoj knjizi „Die Byzantinische Geschichte" progovorio toli istinito zato liepo i pohvalno o Hrvatih. To mu je priznanje bilo veoma milo.

* **Cesarova prošnja.** Kad je naš svjetli Cesar pred svojim odlazkom u Rusiju zadnji put posjete prijimao, dojde k njemu mlad Rus svesrdno Ga proseć, neka bi se udostojao, kad dojde u Petrograd, prositi za njega Cara ruskoga, da mu dozvoli povratiti se u svoju milu domovinu, iz koje bi prognan radi politična zločina. Car mu obeća, da hoće i doista isprosi mu milost, a naš Rus krene odmah put domovine, da razveseli svoje tugujuće roditelje.

* **Pešta.** Prošli ponedeljak (8. t. m.) bijaše dosti velika buka u Novoj Pešti. Nekoga mesara Mihala, koga su sbog neplaćena poreza zatvorili, nadju u tamnici obješena. Puče glas, da je od zlostavljanja umro. Kod sprovoda dakle pograbi svjetina njegov lies donese ga pred viećnicu te ju kunuć i psujuć počne kamenjem bombardirati. Na večer se ponovi buna, te su vojnici pucali u narod; tom priiikom padnu četiri mrtva, a više ih bijaše težko ranjenih. Svjetina se tim još jače razdraži a najedanput plane u vatri viećnica. Vatrogasci htjedoše pomoći, ali ih svjetina raztjera kamenjem. Oko jedne ure po pol noći mogao se je istom požar ugasiti.

* **Riedka starost.** U Puli umre dne 7. tek. mj. starac, rodjen 26. siečnja 1769, dakle u 104. ljetu svoje dobe. Više godinah bijaše vojnik pod prvim Napoleonom. Kad mu bijaše 83 godine, oženi se po drugoć i imadjaše 19 to mužke to ženske djece. Kao Napoleonov vojnik nosio je medalju, što ju bio dao kovati Napoleon III. na uspomenu svojega velikoga strica. Bavio se risarijom i preminu od same starosti.

* **Koliko košta kolera?** Lanjska kolera je koštala grad Trst, kako se čita u izvieśću gradske oblasti, 59,280 f. 85 novč., što su se potrošili, da se toj pošasti na put stane.

---

* **U luci Haver** izkrcao je onomadne brod „Three Beothers ex Wasterbiet" 4,000 tonelatah iliti 70,000 stari pšenice. Odkad je svieta, nije još nikad nijedan brod toliko nosio. Nego u New-Castlu prošloga mjeseca bi porinut u more parobrod, koji će nositi 5,000 tonelatah iliti 87,000 stari.

* **Tvornicah iliti fabrikah papira** ima na svietu 3,960, u kojih diela 90 tisućah mužkih i 180 tisućah ženskih glavah; 100 tisućah osobah bavi se kupovanjem cunjah. Svake se godine izdjela 1,800 milijunah libricah papira iliti karte, od kojega se polovica potroši za štampu, $^1/_6$ diel za pisanje a $^1/_3$ za zavoj. Po broju stanovnikah raznih državah, 1 Rus potroši 1 libricu karte, 1 Španjolac $^1/_2$, 1 Mesikanac i stanovnik srednje Amerike 2 libricе, 1 Austrijanac i Talijan $3^1/_2$ libricah, 1 Francez 7 libricah, 1 Niemac. 8 libricah, 1 Inglez $11^1{}_2$ libricah.

Opomena.

Mnogi nam se tuže, osobito iz Hrvatske i Dalmacije, da neprimaju u redu našega lista. Što se nas tiče, mi ga na sve strane šaljemo točno i uredno, pa nemožemo misliti drugo, nego da su tomu krive pošte. Sa svim tim prosimo p. n. predbrojnike, neka list odmah reklamuju, čim jim zaostane. Novinski Reklami se nezapečaćuju, pak se za nje ništa i neplaća. Tko neće sám, neka zamoli poštara, da mu on reklamuje, što je poštar dužan i učiniti.

Uredničtvo.

Sa tršćanskoga tržišća.

Prošlih danah prodavalo se prilična žitinja za potrebe našega primorja i za izvoz u strane zemlje. *Šenica* prostija traži se više nego fina. Deposita ima ovdje 100,000 stari i ciene čvrste. *Kukuruz* se dobro traži i ciene uzdržane. Deposit 30,000 stari. *Raž* dobro tražen za izvoz u nutranjost. Deposit 5 do 6000 stari. Ali se očekuje po Parobrodima do 40,000 stari. *Ječma* ništa nema. *Zobi* ima malo i dobro je tražena, ciene svemu drže se na istom kao u prošastomu broju naznačno. *Ulje* dalmatinsko zanemareno slabo se prodaje, ciena f. 30 sa 6 do 8% skonta.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Marča 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.25	5.24½	5.24	5.23	5.21½	5.21½	—	5.25	5.25	5.22	5.22	5.21	5.23	—	—
Napoleoni	—	8 89	8.88½	8.87½	8.87	8.85	8.85½	—	8.89	8.92	8.87	8.87	8 88	8.91	—	—
Lire Inglcske	—	11.21	11.19	11.—	—	11.13	11.12	—	11.15	—	11.16	11.15	11.16	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	104.25	104.—	104.—	103.75	103.50	103.65	—	104.—	104.50	104.25	104.25	104 25	106.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Aprila 1874.** **Broj 7.**

Skupšćina Katolikah u Beču.

Na 19. p. m. bila je u katoličkom kazinu u Beču veličanstvena skupšćina. Na presjedničkom stolu bijahu nadbiskup Fürstenberg, knezi biskupi Wiery, Zwerger, Stepišnig, Gasser i Dobrila. Blizu ovih su bili knezovi Lobković, knez i kneginja Lichtenstein, knez i kneginja Schwarzenberg, kneginja Meternih, Grof Thun, knez i kneginja Paar, Grof i Grofinja Deym, Grof Stockau, Grof Nikola Estarházy, Grof i Grofinja Lariš, Grofinja Zichy, Goess, Boukvuoi, Gonryi, Wenkheim, Barun Stillfried i Barun Meysenburg.

Prisustvovahu i nekoji zastupnici na carevinskom vieću. Med ovimi Thurnherr, Rainer, Weiss-Starkenfeld, Oelz, Valussi, Pavlinović, Wurm i mnogi drugi. Sva dvorana i slušališća bijahu puna puncata svieta.

Predsjednik otvori sjednicu, javljajuć dugu povorku brzojavnih čestitkah, dospjevših od skupšćinah mnogih gradovah iz Njemačke, od katoličkoga družtva iz Švajcarske, od katoličkoga družtva u Rimu, Firenci, Parmi, Bolonji, Mletcih, Neapulju, Genovi, u Ingleskoj i družtvah Carevine.

O sadašnjoj borbi prvi je govorio knez Alfred Lichtenstein. On je zaključio svoj velevažni govor s besjedami: Caru po milosti božjoj u svih jezicih *Živio!* (Živahno odobravanje.)

Med tim toga stignuo je telegram iz Rima, u kojem je Sv. Otac Papa otčinskom ljubavju podielio sveti blagoslov svoj skupšćini. Sva skupšćina uzkliknu: Živio Pio IX!

Zatim govorio je u slovenskom jeziku Grof Barbo, u magjarskom g. de Marosy, u talijanskom zastupnik Dr. Valussi, u hrvatskom zastup. Pavlinović i još drugi. Govor kneza Vjekoslava Lichtenstein-a bi primljen veličanstvenim pljeskanjem.

Na koncu glasovalo je družtvo čestitku biskupom i svećenikom u Pruskoj i Švajcarskoj, gdje oni neustrašivo podnašaju progonstva, što su se digla proti Crkvi.

Konačni govor je držao zastup. Weiss von Starkenfels. —

Mislimo da ćemo našim štovanim čitateljem ugoditi priobćenjem sliedećega govora, što ga držao u gori rečenom družtvu na hrvatskom jeziku zastup. g. Pavlinović iz Dalmacije.

Plemenita i Častna gospodo!

Hrvatska-Dalmacijo, domovino moja, ja se ovde neuspjeh da se u tudjem svietu podičim govorničtvom, nego da tvoje slavno ime spomenem, majko moja mila: da se u svietu zapozna, da je Hrvat svedj bio i biti će tu, gdje se sbori o pravu, gdje se brani sloboda. *Za krst častni i slobodu zlatnu!*

Nakon duge povorke varvarskih čoparah, koji razoriše i oplieniše rimsko carstvo, sedmoga se vieka javio u jugoiztoku evropejskome narod hrvatski.

Od karpatske pradomovine Hrvat sadje u Ilirik, ne da robi, niti da plieni, kô što su ostali došljaci tad radili, nego Hrvat sadje, da brani pravo i da štiti onemoglo kršćanstvo.

Taj, koji dragovoljno primi ponudu bizantinskih carevah nesjede na puste zemlje Ilirika dalmatinskoga goloruki kmet, nego junačkom svojom krvju nakon stotine borbah od Dunava, od Drave, od Save, tja do pučinah sinjega mora iztriebi varvarina, spasi ostanke stare uljudnosti, zasjedne na predstražu dvajuh svietah, steče bolju postojbinu.

Carevi bizantinski ostaše zadovoljni službom hrvatskih mišicah; narod hrvatski osta zadovoljan novom zavičaju; ali Rim nije tim zadovoljan.

Rim, u narodu toli požrtvovnu i plemenitu, u narodu miroljubivu i ratobornu, neće mrtva ratila tudjoj politici, ni puka najmljenika tudja gospodara; hoće Rim u Hrvatu živa člana kršćanskomu svietu, hoće uspora razpadajućem se bizantinstvu, hoće mu pouzdanije zamjene u odporu proti izlamstvu.

Na južnoiztočnih granicah rimsko-germanske zadruge, Hrvatska ima se svesti u kolo one zajednice, iz koje Rim izvede plemenite kraljevine, prvorodjenu svoju kćer Francusku, te Njemačku, Ingležku i zače uljudnost, kojom se danas Evropa dići.

S toga, pape neradiše o samu pokrštenju Hrvatah, nego kršćenjem naroda htiše, da mu domovinu steku, da mu državu utvrde; da toj državi medje obrube samostalnom uredbom, kakvom se tad mogla bilo koja država podičiti.

Glavni nosioci kršćanske prosvjete i državne slobode, pape su tad u neuredjenoj Evropi dosudjivali medjunarodno pravo.

Od 9. do konca 11. vieka Rim je neumorno težio na to, da hrvatski narod slije u jednu državnu cjelinu sa s rodnim pokrajinam i znamenitim tad ostancima rimske Dalmacije; da se kroz te priljubi zapadu: Rim je težio, da hrvatski narod zapaše i utvrdi svoju samostalnost na kršćanskom načelu.

S toga, svakojake nutranje i sdvorne pravde, zadjevice, raspre hrvatske, Rim je osobito motrio i pomogao, da se mire i razpravljaju: na narodne i crkvene sabore Rim je napućivao i Hrvate i Srbe i njihove vladare; povlastice dielio; hrvatsku mitropoliju proširivao te napokon izveo sgradu do zavrhe, krunisanjem Zvonimirovim u spljetskoj metropoli.

Nijedan suvremeni vladar nedoživi sjajnije krune, zastave žezla i mača od Zvonimirova; nijedan sjajnijega odaslanstva od onoga, što Zvonimiru posla Grgur VII.

Taj velikan stožernika je svoga odredio, da bude stalnim poslanikom pri dvoru kralja hrvatskoga, da opet do zgode otle redi po iztoku.

Krunitbena zavjernica kralja Zvonimira, kojom se on kune, da će štititi *ženitbenu svetost, ljudsku slobodu i pravo vlastničtva*, dovoljno svjedoči, koliko je po sam nutrenji život hrvatskog naroda spasonosno djelovao Rim.

Kraljevske darovnice, Vranske papinu poslaniku, poljičke županije i Šućurca spljetkomu metropolitu, svjedoče harnosti hrvatskog naroda.

Tko hoće da omiera, po današnjemu ponosu samostalna naroda, tadanju popustljivost hrvatskih vladarah prama latinštini, taj nema povjestne ćuti, nerazumi razvoja evropejske uljudnosti, niti zna, što je latinstvo sriednjih viekovah u svietu zastupalo. Tko za to sve zna, pa zna još i za razsap, što tad arijanstvo uz ina razkolničtva uvadjaše kroz novo došle narode i njihove jezike, razumi tadanje vanredno revnovanje rimskih svećenikah za latinsku božju službu.

„Sami glupaci (Dummköpfe), veli Gfrörer, sami glupaci mogu kazati, da zakletvom, što Zvonimir prisegnu Isusu i rimskoj crkvi ostade poniženа kraljevina hrvatska. Istina je bo, da onim odnošajem Grgur VII. učini veliko dobročinstvo narodu hrvatskomu. To znadijaše vrlo dobro sriedniji viek. Koliko li se nije izmučio Pipin, otac Dragutina velikoga, dok papa Stjepan III. dodje da ga kraljem franceskim posveti u sv. Dionižu. Pa, koliko to cieniaše i Vilelm, uzmnožiti zavladatelj britanski, da mu Papa Alexandar II. pošlje zastavu Petrovu, i da ga on kroz svoje poslanike okruni u Westmünsteru. Oba ta, primiše tom prigodom stanovite obveze... To isto, što je Stjepan III. za franačkog Pipina, što je Alexandar II. za normanskog Vilelma, to je i Grgur VII. za hrvatskoga Zvonimira. Kad mu je zakletvu primio, to je kô da je pred cielim kršćanstvom izjavio: doklegod ti, Zvonimire, budeš meni zadanu vjeru držao, ja, Petrov nasliednik, hoću stvar tvoju i naroda tvoga držati svojom; ja ću braniti tebe i tvoje kraljestvo proti svakomu neprijatelju.“ *)

A ta obrana nije bila šala tad, kad cielovita obstajaše Republica Christiana pod papinim rukovodstvom.

Nagla smrt velikoga pape i utrnuće kraljevske porodice smete donekle velike osnove; ali blagoslov Grgurev ostao je kod Hrvatah; i Hrvatska u istinu održa uz dvaput odabranu dinastiju uz vjekove razlamanu svoju samostalnost. Hrvatsku, cielo kršćanstvo u vrieme obćeg trepeta i leleka kroz usta Rima nazva: antemurale christianitatis (bedem kršćanstva).

Prodjoše vjekovi, prodje prvo slavje, mir i blagostanje Zvonimirovih dobah, što još 12. vieka uzhitno opisuje sgodopisac Duhljanski. Prodjoše ratovi i borbe tristoljetne, što okrvaviše i razkomadaše Hrvatsku. Sve to prodje, al neprodje zvanje Hrvatske

*) Vidi *Byzantinische Geschichter*, Aug. Fr. Gfrörer-a, izdao i nadopunio dr. J. B. Weiss u Gradcu 1874; knjiga II. strana 251-252. Ovaj protestant predje u crkvu katoličku nakon dubokih svojih naukah o sriednjem vieku i o tadašnjem dielovanju rimskih papah.

Digitized by Google

prama istoku, to slavnije, što miroljubnije zvanje narodne slobode i kršćanske prosvjete.

Prodjoše vjekovi, al neprodje harnost Hrvatske prama Rimu, koji njezine sinove i njezino biće okrsti dvojstrukim znamenom, kršćanske vjere i samostalnosti državne.

Te, ako danas Rim nema za ugnjetene narode do golih riečih, te su rieči života vječnjega, pa su tim i rieči života narodnoga. Te rieči same i danas želi hrvatski narod, kad mu je duševnom snagom da izvojšti na polju samostalnosti prosvjetno-državne proti preuzetnim susjedom ono, što su otci njegovi slavno izvojevali za ostale narode na bojnom polju proti izlamu.

U toj novoj borbi Hrvatska vierna kći kršćanskoga Rima, uz dragocienu uspomenu blagoslova moćnoga Grgura VII. neželi do blagoslov nemoćnoga starca Pia IX; jer srce hrvatsko jednako uza nj prianja, kô što će prijanjati do vieka uz njegove nasljednike, bili oni u prestolju, bili u uzah; bili u svietu nemoćnici, bili mogućnici; jer je glavna moć njihova u istini, koje sama može spasiti narode, kô što spasava pojedince. (Dugobrojno klicanje mnogih prisustnih Hrvatah, Slovenacah, Čehah — odobravanje ciele skupštine.)

Govor zastupnika Dr. Dinka Vitezića,

držan dne 16. Ožujka 1874. u sjednici carevinskoga vieća.

Moja gospodo! ja ću gledati naprečac dokazati, da podastren zakonski osnov *) zasieca u temeljno pravo državljanah u materialnom i formalnom odnošaju; i tom prilikom poslužiti ću se članima V. i XV. temeljnih zakonah od 21. Prosinca 1867.

U prvom proglasuje se imetak nepovredljivim te se nadalje veli, da je dopušćeno samo u slučaju i načinom, po zakonu propisanim, lišiti vlasnika imovine bez njegove privolje.

U XV. pako članku osjegurava se imetak i poraba zakladah, opredieljenih za svrhe bogočašća, dobročinstvenosti i nastave; takodjer i dobarah svih crkavah i vierskih zadrugah od države odobrenih.

Podastreni pako zakon zasieca ne samo u imetak crkvenih, nego i samostanskih dobarah, koji sada ovomu imaju biti podvrženi, jerbo ih liši većine njihovih dobarah i to, kako je od mnogih gg. predgovornikah bilo dokazano, takvim načinom, da je dalji obstanak većine tih zavodah dvojben.

Sada, koje dokaze navadja vlada u svom obrazloženju u prilog nadleženosti države za izdavanje ovoga zakona? Dokazi svi su dvovrstni, to jest, formalni i materialni.

Što se tiče formalnog odnošaja, tvrdi visoka vlada, da se neradi o kakvom novom zakonu ili naredbi, nego o uredjenju jurve obstojeće naredbe.

Pojam ovaj, Gospodo moja, ja mislim da nije pravilan, jer po staromu Jožefinskom zakonu, kako se navadja u obrazloženju vladina predloga, namećao se porez izmedju svećeničkog stališa samo biskupom i nadbiskupom, i to samo u koliko su dohodci prvih nadmašivali svotu od 12,000, a drugih 16,000 for.

Od samostanskih zadrugah, po starom zakonu, sve što je suvišno bilo za uzdržavanje svojih članovah, hodilo je u zakladu bogoštovja. Zakonom pako god. 1829. uvedene bijahu u ovom odnošaju odsjećnice (pauschalia). Ako mi sada pobližje motrimo odredbe podastrenih predlogah, opažamo, da se je tu sa svim drugim mjerilom išlo na označenje ove podpomoći, i to mjerilo jest uprav ono u §. 2. sadržano, kojim se za temelj ovoga mjerila uzimlje vriednost cielokupne zadužbine ili vjerskih zadrugah. Takodjer što se tiče osobah, koje su podložene ovomu porezu, obstoji prama staromu zakonu velika razlika. Po ovom zadnjem, kako je jur rečeno, jesu samo biskupi i nadbiskupi istomu podvrženi; nu po novom zakonu i uprav po §§. 1. i 4. istoga, podvrženi su porezu svi, koji uživaju koje crkovno dobro.

Iz ove okolnosti jur se uvidja velika razlika izmedju starih zakonah i sadašnjih predlogah, što je već i sama visoka vlada pripoznala, rekavši na 8 strani svoga obrazloženja: „Sasvim tim ako i nisu napomenute naredbe nikad naročito ukinute bile, to su ipak već odavna izgubile svoju prirodnu znamenitost.“

Ako su dakle ove naredbe jur odavna izgubile svoju znamenitost, to više neobstoje, i tako se ovdje neradi o kakovom novom uredjenju ovih odnošajah, već o uvedenju novoga zakona.

Ali ni formalno neobstoje više ti zakoni, a da to dokažem, moja Gospodo, spomenut ću ugled istoga štovanoga odbora; a bolji ugled, čini mi se, nemogu navesti.

Odbor veli na strani 3. i 4. svoga izviešća: „Neima laglje stvari, i to se nemože zaniekati, nego li je povratak k prvašnjim načelom, koja su valjala s jedne strane prije sjedinjenja osječnice sa občinami, s druge strane prije dvorske odluke od 28. lipnja 1793. Ali, sliedi dalje, nesmie se s vida pustiti, da odluke nisu ni najmanje označivale kakav porez, već da cielokupni imetak crkve nije ništa drugo, nego državno dobro za naznačenu već svrhu, iz kojega se svake godine stanovita svota upotrebljuje za bogoštovne svrhe.“ Zatim se tvrdi: „To isto nemože se na nijedan način namjeravati, dok obstoji članak XV. temeljnih zakonah, sa općenitim pravom državljanah“

S ovog gledišta pripoznaje dakle i odbor, da su posve ukinute i da više ne obstoje one prvašnje naredbe.

Ovo mi se svidilo naznačiti što se tiče formalnih dokazah visoke Vlade.

Što se tiče materialnoga odnošaja, visoka vlada navodi dokaze na 10. strani svoga izviešća: „Da se je već odavna skrbila država da osjegura Crkvi njezinu gospodarstvenu potrebu, i da to je u svom nastojanju uredila, ustanoviv zakladu bogoštovja, kojoj je takodjer pridružila dobra uništenih samostanah, i da je, dočim se od ove zaklade razlučuje ustanovljena svota javnoga imetka, za oskrbu katoličkoga bogoštovja temeljno pripoznano, da se potrošak za bogoštovje, u koliko nije dostatan imetak crkvenih zavodah, osjegura iz javnoga državnoga dohodka.“

Sada, gospodo moja! svi ovi uzroci nedokažuju ništa drugo, nego da se i u buduće pripomogne katoličko bogoštovje iz državne blagajne; podnipošto pako nepodjeluje državi pravo nametivati nove daće, nove poreze za doskočiti ovomu.

U istom se smjeru nadalje kaže:

„Ako bi se u buduće nametnuo, za javnu oskrbu katoličkoga bogoštovja, poseban porez, to je bez dvojbe javna okolnost, odnosno pravilo, koje spada pod državno zakonodarstvo.“

Sama ta okolnost, što je neka stvar javna, nepodaje dostalnoga uzroka, nametati novi porez; jerbo i lišenje dobarah radi javne koristi jest stvar javna; ipak se navadja u državnom zakoniku, da se to samo učini u onom slučaju i onim načinom, koji je zakonom propisan.

Toga radi, kako ja mnijem, nesmie se nikako uponomoćiti država, da nametne takove poreze. Isto tako nije, kako mi se vidi, točan zaključak visoke vlade na istoj strani izvješća „da nezasieca u tudje pravo, kôšto to biva u istom slučaju kod pojedinih ili juridičkih osobah, zahtievati, da se dobra za već odredjenu, odrede za drugu, a osobito za ukupnu crkovnu svrhu.“

Meni bar nije poznat zakon, budi u gradjanskom budi u državnom zakoniku, koji bi lučio crkovne osobe od drugih moralnih osobah u pogledu posjedovanja i uživanja dobarah. Ako dakle neobstoji takov zakon, to nije opunovlastjena ni država, kôšto se meni vidi, razliku tu činiti, usljed juridičkoga načela: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Odbor je dobro uvidjao i očito izpovjedio pravedan smier visoke vlade, kako smo vidjeli: zato je i scienio stvar smatrati s drugoga gledišta, što je jasno iz riečih 4. strane njezina izvješća, koje sam prije naveo. Ondje se naime tvrdi:

„Ovoj zakonskoj okolnosti neprotivi se pako obterećenje crkovnih dobarah posebnim porezom za doskočiti crkovnoj zadrugi k dostignuću njezine posebne svrhe. K državnoj punomoći spada takodjer nametati porez u onih slučajih, gdje se radi o koristi zadrugah.“

Tu moram najprije opaziti, da je visoka vlada dalje išla, nego li odbor, jer si je postavila načelo, po komu cielokupno crkovno dobro nije ništa drugo, nego državni imetak tako, da se može podvrći i većemu porezu i sasvim zaplieniti. Odbor pako uvidiv, kako je pogibeljan taj nazor, postavi načelo punomoći države o porezih.

Gospodo moja! neću dalje razjasnivati porezne poslove, tim manje, što je već dokazano od poštovane gg. zastupnikah Dr. Meznika i njegove preuzvišenosti, g. grofa Hohenwarta, da se ovdje u obće neradi o porezu. Ja ću samo u tom obziru dodati, da k valjanosti poreza ima se uzeti u obzir još jedna točka, bez koje je nepravedan, i to je općenitost. Ondje pako je govor o porezu, komu nisu svi državljani podvrženi, koji se u istom položaju nalaze, i ne svi stališi družtva, već samo jedan, najme svećenički i to ne svih vjeroizpovjedanjah, već sami katolički i od ovih ne svi, nego samostani i posjednici zadušbinah.

Da ovakov namet, gospodo moja, nije porez, mora svatko dopustiti, jer porez mora da bude općenit. Da nije porez, dokazuje nadalje poraba ovoga nameta. Porez mora se upotrebiti za općenitu porabu države; ovdje se pako upotrebljuju dohodci za posebne svrhe, naime za povisiti pristojbinu svećenikom, a suviškom nabreknuti zakladu bogoštovja.

Ovo ograničenje očito dokazuje, da nije ovdje govor o porezu, kako se nadalje uvidja od načina njegove mjere i pobiranja. Porezni ured u obće mjeri i pobira porez. Ovdje se pako upotrebljuje zato politička oblast. Od tuda sliedi, da se ovdje neradi o

*) Glede porezivanja nekojih crkvenih imanjah u vjeroizpovjestnih zakonih. Ured.

Digitized by Google

porezu i da je načelo punomoći države, po kom joj podaje odbor pravo nametati porez, krivo.

Pošto su dakle nesamo dokazi, koje navadja visoka vlada i odbor, mlitavi i poklem se nenavadjaju drugi, koji bi opravdali ovaj zakonski predlog: to je dokazano, kako sam i tvrdio, da zakon ovaj dira u pravo vlastitosti, samostanskih zadrugah i zadužbinah i da je, što se materialnih odnošajah tiče, u protuslovju sa napomenitima §§. državnoga zakonika.

(*Sliedit će.*)

O dojenju (muzenju) prije, za i poslje krmljenja.

Neda se tajiti, da nije sve jedno, kada mi dojimo, da li prije, za ili poslje krmljenja; jer i od toga mnogo zavisi, koliko ćemo i kakova mlieka nadojiti. Ponajviše se na to negleda, te se taj posao preduzima posve bezbrižno u mnienju, da si o tom nije vriedno dalje glave razbijati.

Od tuda sliedi, da ćemo morati onaj običaj dojenja i nadalje pridržati, po kojem smo već počeli raditi, neglededć na to, da li ide u prilog količini i kakvoći mlieka, jer valjani običaj dade se samo kod prveskinjah bez velike muke uvesti.

Dojenje tik pred krmljenjem svakako je za kravu najprobitačnije, pak s toga i za mliekarstvo najizdajnije. Krave mirovale su dulje vremena, pak će i sada za dojenja u istom stanju ostati. Preživanje, koje obično pol do 1 ure traje, neprekida se, dočim bi ga inače i najmanja vika i štropot uznemirila, kroz što dakako i probavni organi pate.

Probavljanje dakle ovrši se pod svimi okolnostmi pravilno, pak s toga mora i odticanje mlieka pravilno biti. Osim toga krave kod krmljenja poslije obavljena dojenja ništa više ne smeta, pa će tako moći posve mirno cielu svoju pazku obratiti tomu poslu, što je od osobite važnosti kod takovih životinjah, koje su nješto više jogunaste.

Dojenje za krmljenja imade mnogo nepovoljnih posljedicah, jer svako i najmanje smetanje od strane čovjeka na životinju onda veoma negodno djeluje. One će štapati uvieke nemirno pred jaslama, a riedko kada mirno stojati, pravilno odticanje mlieka kod dojenja će zapinjati, jer životinje s jedne strane neće da jih tko kod jela smeta, u čemu se posve istih načelah drže što i ljudi, a s druge strane jal, pohlepnost i zavist natjeruje jih, da si jedna drugoj najbolje zalogaje otima, pak ako to neide s dobra, pripravne su ići i na rogove. Tom prilikom ostane mnogo mlieka u vimenu, a mnogo se ga i razlije. Napokon se ozlovolji i dojkinja, te svršetak svemu tomu je taj, da ili imade posla dojkinji stolčić ili pastirov bič, što posve naravski stvar ni malo ne popravi, već upravo protivno pokvari. Uzrujanost pako ćudi i tjela mora se po što, po to zapriečiti, jer kao što je već kazano, djeluje to veoma nepovoljno na odticanje mlieka. Jesmo li pako jedanput taj običaj uveli, da za krmljenja dojimo, onda se neće krave kasnije tako dugo više umiriti, dok jim ne zadovoljimo njihovoj jestvenoj požudi. Bilo dakle kako mu drago, krmljenje za dojenja ne valja.

Jedino napoj bio bi možebiti, koj nebi za dojenja ništa smetao. Kod toga se jal život nje manje zadražuje, jer znadu, da se boj za takovo piće, kojega i onako u izobilju imadu, nebi izplatio. Dobro bi pače uredili, kad bi prosudili, nebi li upravo shodno bilo, da se kravam napoj bilo tik prije dojenja, bilo upravo za dojenja pruža, i nebi li to na odticanje mlieka povoljno djelovalo, jer toliko je sjegurno, da voda, što ju krava popije, odmah sve njezine krvne čestice izpuni, te u toliko napne, da mlieko, koje se i onako za vrieme dojenja u odticanju nalazi, jošte jače prisili na brzi i posvemašnji tok.

Mi smo dakle toga mnienja, da bi napoj, pružan kravam za vrieme dojenja, osobito ako bi se unutar nekoliko šaka pšeničnih posijah bacilo, što napoj neobično zasladi, vrlo povoljno na mliekarstvo djelovao.

Nu još i s drugoga gledišta imao zi taj običaj povoljne posljedice.

Poznata je naime stvar, da što mastnije jest mlieko, u toliko težje, i polaganije napreduje ogrijanje vrhnja iz mliečnih posudah. To si lahko protumačimo, jer je mlieko onda gušće, tako, da se mastne krugljice nemogu dosta hitro u posudi za ogrijanje držati. Tomu bi se dalo predusresti najlaglje kroz to, ako bi mi u frižko nadojeno mlieko malko vode prilijali, ali s druge strane dokazano je, da prilievanje vode mlieku u toliko škodi, što mi nedobivamo onda toliko i tako dobra i tučna vrhnja (skorupa).

Upravo to željeno mješanje postignemo mi jedino obilnim napajanjem za vrieme dojenja, koje odticanje mlieka iz vimena veoma pospješuje. To je mogao svatko već i sam opaziti, da ona voda, što ju mi za objeda ili večere popijemo, više od nas ide, nego li druga, koju medju obroci popijemo, a razlog je tomu taj, što ona voda u sebi više krutih česticah, neprikljućivih čovječjem tielu sadržaje, nego li druga, a ono isto, što je kod čovjeka, jest i kod životinje. Buduć pako da mokrenje i odticanje mlieka u uzkom savezu stoje, to moramo napajanje za dojenja predpostaviti krmljenju.

Dojenje *odmah iza krmljenja* protivi se naravi goveda, pak je štetno toli za samu životinju, koli i za odticanje mlieka.

(Gosp. List.)

Dopisi.

Iz Dalmacije 8. ožujka.

„Krv nije voda“, veli naš slavenski narod. S toga zaludu ga ti ciepaš od svoga brata, zaludu ga ti smućuješ proti svojoj surodici; istina dade se kadšto prevarom zavesti, a može i zaboraviti za neko vrieme na svoju braću; ali dodje dan, kada se on probudi, kada spozna svoj rod, bio gdje mu drago, te ga tada tim srdačnije pozdravi, tada se s njim tim veselije sdruži, tada tek plače s plačućim, pjeva s pjevajućim bratom. I mi Dalmatinci smo sinovi toga naroda, i u nami slavska krvca vrije; pak prateć evo nekoliko godinah, braćo Hrvati u Istri, vaše političnо gibanje, radujemo vam se od srca, da ste i vi oči svoje otvorili, da ste i vi spoznali, tko vam je prijatelj, tko li neprijatelj. Naš protivnik i vaš je protivnik; talijan a više puta potalijančenik, poznat u nas pod imenom autonomaša, a u vas šarenjaka, htio i nas i vas pod svoj jaram skučiti. Ipak, hvala Višnjemu, eto presjelo mu: nam je već zora svanula, te ako nam i nije još sunce ogranulo, ako i nismo još zadobili svih naših pravicah, to bar razumimo, kako nam jih valja steći, to smo bar put prokrčili, kojim no valja u buduće udariti, a to jest već nešto. Ali srce nam od radosti skače, videć gdje i vam zora svitati počela, nisu to prazne rieči braćo nè: dokazuje to „Naša Sloga“, jedini i vierni vaš provodič, dokazuje to posledniji izbor dičnoga vašega zastupnika Vitezića. Da ga Bog poživi, umno li vam prozbori onomadne na car. vieću onim upitom na popečitelja nastave i bogoštovja. Zaisto talijanska je škola uviek bila i biti će zator svega što je narodno. To je to, mila braćo naša, oružje naših nepravednih dušmanah, kojim nas već do srca raniše; ali ga ipak ne probodoše. Evo u vas sve poveće škole su cigle talijanske, pa gle baš čuda, još vam sviesti hrvatske nesmutiše, još vam jezika hrvatskoga ne počupaše. Videć vaš zastupnik ipak veliku pogibelj vaše narodnosti, a ujedno očevidnu nepravicu, koja vam se čini uvadjanjem tudjih školah, umoli u carev. vieća narodnih školah, u kojih da se ori mila naša rieč, u kojih da se sinovi vaši odgadjaju u narodnom duhu. Ta gdje ćeš pravednijega zahtjeva u ujedno i umjerenijega? Talijanah niti trećina, pak kad tamo hoće da školami gospoduju, a vas velika većina pak da neimate nijednoga zavoda, gdje bi se hrvatski podučavalo. Liepe mi pravice! To jest uzrok vašega nazadka, pak se nemojte čuditi, ako je dosada sve, što je gospodsko u vas bilo, na talijansku zavijalo, ta gdje se je moglo, liepo da je i želilo, u svojem jeziku odgojiti. Sve što se u vašoj zemlji odgoji, sve se potalijanči. Pošalji n. p. sina u više škole, vrati ti se kući zaboraviv mal da ne svoj jezik, ili se ga bar stidi, ako i znade koju progovorit. Onaj pako koji hoće da uči u svojem jeziku, valja da šika iz svoje zemlje — eto tuge braćo! Ide u susjednu Hrvatsku, pak kad izuči škole, onda najbolje osjeti kakva mu je Istra! Vratio bi se drage volje svojoj majci, al mu ona svoje krilo zatvara! A tko je to, što jih tjera iz svoje kuće? To ste vi, braćo, vi sami, dapače ne vi nego Talijan, koji tobože pod izlikom, da je sva Istra talijanska, neće da znade za mladež te iste zemlje, naobraženu u svojem jeziku. Sramote zaisto sramote! Tomu zlu neda se doskočiti nego uvedenjem hrv. školah po cieloj Istri. Zato je vaš slavni zastupnik Vitezić zaisto pogodio želje svih onih, koji poznavaju korist narodnih školah, pogodio je uprav cilj svakoga pravoga domoljuba. Kako dakle da se s vami ne radujemo? Nadajte se svakako da će njegov pravedni zahtjev biti odobren, a i ako nebude vas, lisice su bo vaši šarenjaci kako i naši autonomaši, to će bar dio njega. Medjutim ala braćo složno zaorimo u svakoj prigodi našim tlačiteljem: mi pitamo svoje i ništa više; dajte nam, što nas ide, pak mirna Bosna. Dok nam pako to nedadete, nećemo prestat vikat te vikat, jer nam je već dogustilo. Braćo vaše nevolje naše su nevolje, a vaša radost naša je radost; zato nismo mogli srcu odoliti, a da se s vami u ovoj sgodi ne naradujemo. Razdielio nas je nemili udes biti će tomu viekovah, spomenimo se stare slavne cielokupne Hrvatske, nismo li tada u bratinskoj svezi živili? Sveza se je ta žalibože pretrgnula, viekovi su proletili, ali uzprkos svemu tomu nismo mi zaboravili, da nam i drugdje srdacah kucajućih poput naših, da nam i drugdje naše braće ima.

Javljamo vam suviše veselu viest. Sva je nada da nerečemo stalnost, da će si vanjske obćine zadarske prekosutra opet lice osvjetlati izborom dičnoga Klaića za svoga zastupnika. Njegov je izbor, kako će vam biti poznato, bio uništen premda je imao dovoljni broj glasovah, te odgodjen sve do 10. tek. m. Uzprkos tim nepravednim postupanjem Klaić je ovaj put zadobio povjeren je

Digitized by Google

svojih prvanjih biračah, kojim se dapače još jedna občina pridruži sa svojih 18 glasovah. Nepreostaje dakle nego ga prekosutra po drugi put složno izabrat, pak neka se grizu. (Sbilo se. Ur.) Živio naš Klaić; a što je od vašega Polesina? (Zec u polju. Ur.)

Različite viesti.

* **Delegacije** će se sastati dne 20. travnja u Pešti. Istranskim zastupnikom za ovostranu delegaciju je izabran de Franceschi, a njegovim zamjenikom Vidulich.

* **Novačenje iliti leva.** Usljed zakona od 13. ožujka t. g., polag kojega mora dati ova stran carevine 54,541 vojnika u stalnu vojsku, a 5,454 zastavnu iliti reservnu, odvašnje c. k. namjestničtvo javlja, da jih na Trst, Goricu i Istru spada 1497 prvoga, a 150 drugoga reda. Novačenje će se obaviti u Istri: U Kopru na 22, 23 i 24 aprila; u Piranu na 27 i 28 aprila; u Buljah na 30 aprila i na 1 i 2 dan maja; u Poreču na 5 i 6 maja; Rovinju na 8 i 9 maja; u Puli na 11, 12 i 13 maja; u Novomgradu na 4, 5 i 6 maja; u Buzetu na 8 i 9 maja; u Motovunu na 11, 12 i 13 maja; u Pazinu na 15, 16, 18 i 19 maja; u Labinju na 21 i 22 maja; na Voloskom na 26, 27 i 28 maja. Što se Otokah tiče, nije još službeno ništa javljeno.

* **Istarska železnica.** Da se pomogne stradajućemu ljetos pučanstvu u Istri, otvorilo se djelo na više mjestih zajedno na onoj železnici, i to: na pet mjestih u kotaru Pazinskom, na četiri med Lupoglavom i Borutom, na dvih med Pazinom i Kanfanarom, zatim na postajah Pula i Rovinj. Ministar trgovine je nadalje naložio železničkomu ravnateljstvu, neka se u kotaru Buzetskom pripravlja nasip. Ravnatelji djela su dužni prije nego tudjincem dati dobitka domaćim ljudem.

* **Podpora Istri.** Financialni odbor carevinskoga vieća odlučio je posuditi istranskomu zemaljskomu odboru 40,000 f. bez interesa, neka jih potroši na obće koristna djela, da tako pomogne do zasluge siromašnomu pučanstvu u ovo gladno proljetje.

* **Istranski poslanici u carevinskom vieću.** Prošlih se tjedanah radilo u carevinskom vieću o velevažnih stvarih, naime o vanjskom i nutarnjem životu katoličkoga svieta u austrijskoj carevini. Od većine carevinskih poslanikah, to Židovah, to Protestantah to neviernih Katoličanah, bili su na vladin predlog prihvaćeni takovi zakoni, koji katoličku crkvu u Austriji ponizuju kao nikad dosada. U tom viećanju od četiri istranska poslanika, jedini je Dr. Dinko Vitezić hrabrim govorom ustao na obranu svoje katoličke crkve i svojih katoličkih biračah, a ostala tri, to jest, Polesini, Vidulić i de Franceschi, ne samo što su mukom mučala tom prigodom, nego su dapače glasovala za te zakone, proti crkvi naime i njezinim pravicam. Tako se je izpunilo ono, što se govorilo našemu puku u vrieme izborah, da će on imati škodu i sramotu, ako nebude izabrao poslanike prama svojim željam i potrebam. Slava našemu Viteziću, koji je dosle svakom prigodom podignuo svoj glas za pravo i pravicu istranskoga naroda, dočim ostala tri, već gori napomenuta istarska poslanika, nisu još u carevinskom vieću ni jedne, ma da bi jedne jedine rečice progovorila!

* **Proti vjeroizpoviestnim zakonom,** što jih je poslje duga razpravljanja prihvatilo naše carevinsko vieće u Beču, Papa Pio IX. je dne 7. p. m. razposlao na sve austrijske nadbiskupe i biskupe okružno, a na Nj. Veličanstvo našega cesara osebno pismo, nebi li postignuo, da ti zakoni minu katoličku crkvu u Austriji. U tu istu svrhu bijahu se sastali u Beču polovicom istoga mjeseca i svi austrijski nadbiskupi i biskupi, to sami to po punomoćnicih, pa su nadpisali i podpisali skupnu izjavu, u kojoj točku po točku pretresuju te zakone, te dokazuju gdje i kako se protive svrhi i ustrojstvu katoličke crkve.

* **Naš poslanik Dr. Vitezić** je ovih danah opet govorio u carevinskom vieću o naših školah, te spomenuo ministru nastave i bogočašća svoj jur poznati upit.

* **Hrvatski jezik u srednjih školah.** U Dalmaciji su odasvud ti li občinska upraviteljstva, ko li obća i privatna družtva i pojedine osobe poslali pouzdanicu zastupniku Dru. Monti-u na carev. vieću, što je zaiskao od vlade izvrstnim govorom, da se u svih srednjih školah dalmatinskih uvede kao učevni narodni hrvatski jezik. Uzprkos tomu se čuje, da će vlada morati od carevinskoga vieća pritegnuti još i ono malo hrvatskoga jezika, što se sad tamo uči.

* **U carevinskom vieću** su se ovih danah vladi dozvoljavali novci za državne potroške. Vele da se 1875. neće više potrošiti od tek. 1874. godine.

* **U Ugarskoj** se je već kada tada sastavilo novo ministarstvo. Predsjednik mu je Bittó, bivši predsjednik ugarskoga sabora. Čuje se, da je opet prva i najveća briga novoga ministarstva, gdje će i kako će naći novacah na posudu.

* **Magjari su stari griešnici.** „Obzor" se tuži, da ugarska vlada napada svom silom na železničke činovnike po Hrvatskoj i Slavoniji, da se moraju naučiti magjarski, ako žele ostati u službi. Po nagodbi magjarskomu jeziku neima u Hrvatskoj ni mjesta ni prava. Pa nemogu li se Magjari uzpeti sami do uzvišene ideje prava i pravednosti, trebalo bi, da im k tomu pomogne hrvatska vlada, hrvatski zastupnici, hrvatski činovnici i svaki pojedini Hrvat, odbijajuć od sebe tu nespodobu svimi mogućimi sredstvi, što im jih daje u ruke zakon i poznati hrvatski patriotizam. Magjarom treba gromko doviknuti, da su se Hrvati dosad s njimi borili najviše za svoj hrvatski jezik i svoju hrvatsku narodnost, pa sad pošto su se s njimi pomirili, da mirno otvore vrata magjarskomu jeziku u svoju hrvatsku domovinu, bilo to pod kojom mu drago izlikom! Nipošto.

* **Brod Tegetthof.** Tko ima koga s tim brodom, što je predlani pošao put sjevernoga Stožera iliti Pola, pa mu želi pisati, neka pošlje što prije svoje pismo na vojno ministarstvo u Beč, odkud će najshodnijom prigodom biti poslano na svoje mjesto.

* **Rieka nazaduje.** Kako netko piše iz Rieke kraljevičkomu „Primorcu", tamo su došla do razsula dva obrtnička podhvata, naime Željezoljevnica (Fonderia) i Tvornica Pekmeza (Fabbrica di Conserve), a i o Riečkoj Banki da kolaju žalostni glasovi. S druge strane da još jednako neima trgovini traga ni glasa, akoprem se u Rieku stiču dvie železnice. Ali da se tamo ipak dozvoljavaju razsipne podpore za magjarske Honvede, koji da bi bili 1848. godine Ugarsku od Austrije odcjepili i do vieka usrećili, da im nebudu prokleti Rusi na put stali. Možebit bi, al bi bilo trebalo, da budu onda Rusi došli učiti Magjare, kako se gospodari, mjesto što jih učili, kako se vojuje.

* **U Rieci** se po talijanskih školah uči, da Trst, Istra i Rieka spadaju pod talijansko kraljestvo. Eno dakle, gdje magjarska vlada iz nenavidosti prama Hrvatskoj otvara vrata u svoju državu i samoj Italiji. Pa da nisu Magjari prvi državnici ovoga svieta. Da kako da jesu, al počamši brojiti od zadnjega kraja! Žao nam je samo, što takvih mudrih političarah ima i medju našimi Niemci, koji će i vragu ugoditi, dapače i sami sebe zatajiti, samo da Slavenu naškode.

* **Pučka prosvjeta u Italiji.** Ako je istina, da se prosvjeta kojeg naroda mjeri po broju ljudih, koji umiju čitati i pisati, onda se bogme Italija neima čim mnogo pohvaliti. Po najnovijem popisu, učinje u prigodom novačenja, našlo se, da u Italiji u obće neumi čitati nego kako gdje 40 do 80 ljudih po stotini. Pa gdje ovak nizko stoji mužko pučanstvo, o ženskoj izobraženosti nemože biti ni govora. I gle još naši u Istri Talijani vele, da svaki pošten čovjek mora težko žaliti, što se još Istra nije potalijančila.

Sa tršćanskoga tržišća.

Od svih žitijah jedini se *Kukuruz* dobro traži i skuplje cieni, sada vriedi roba dobra po f. 6.50 za q 116. Sva ostala žitija na istomu kao prije. *Ulje* dalm. umjerenije prodaje se brez razlike ciene, vriedi po f. 30 sa 6%. *Vuna* debela oprana slabo tražena, prodaje se po f. 44 do 46 srebra. *Vosak* sasvim zanemaren, robe ovdje dosta imade, roba bosanska po for. 95 sa 4 skonta. *Kože* bravlje sušice po f. 38 za q 100 sa 6 skonta. Kože volovske suhe od q 9½—12 po f. 75 do 80. *Pirinac* po f. 9.75 do 10. *Kafa* za f. 8 niža ciena nego pred mjesec danah i vriedi Rio f. 62 do f. 65. *Mast* amerikanska po f. 30.50 *Slanina* po f. 28. *Loj* topljeni po f. 24.50.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Marča 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Austr. dukati (cekini) .	5.24	5.24	5.22	—	5.20	5.21	—	5.22	5.22	—	5.23	5.22	5.22	—	5 22	5.23
Napoleoni	8.94	8.94	8.90	—	8.89	8.91	—	8.90	8.90	—	8.93	8.92	8 92	—	8.92	8.93½
Lire Inglese	11.23	11.23	11.21	—	11.18	11.19	—	11.18	11.18	—	11.21	11.23	11.21	—	11.21	11.22
Srebro prid (aggio) . .	105.—	105.—	105.—	—	105.15	105.50	—	105.50	105.50	—	105.50	105.35	105 50	—	105.25	105.75

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk.** Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Aprila 1874.** **Broj 8.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. travnja.

Danas se opet sastaje carevinsko vieće, što se bilo razišlo poradi vazmenih blagdanah.

Pred blagdani, kad se viećalo o državnom proračunu, njemačka je stranka i opet pokazala, da se Slaveni neimaju od nje čemu nadati, jer su se tu dozvoljavali državni novci za ovo i za ono, a kad se pitalo i za slavenske više škole, nitko ni novčića! Slaveni daju zadnji novčić i zadnju kap krvi za državu kao Niemci i Taljani, pa zašto se već jednom nedaje i njim, što im je država dužna dati po naravskom i pisanom zakonu? Kamo će njemačka stranka dovesti zaboga Austriju, ako nebude pravednija i duševnija naprama ovomu plemenu, bez kojega nebi Austrije već odavna bilo?

Crkveni zakoni bijahu prihvaćeni od carevinskoga vieća i u pojedinostih onako, kako jih je zasnovalo i predložilo vieću državno ministarstvo. Sad se vieća o tih zakonih u tako zvanoj gospodskoj kući, pak će biti bez dvojbe i tamo prihvaćeni velikom većinom. Veli se, da ti zakoni nisu ništa drugo, nego obnova zakonah pokojnoga cara Josipa II. To je donekle istina, al su ipak za crkvu i za samu država neizmierno pogibelniji poradi okolnostih, u kojih danas živimo.

Ugarska pod novim ministarstvom kao da se pokrpava. Ali bez novca i pravednosti neće biti ipak ništa, a baš toga neima tamo ni koliko ovdje kod nas. U Pančevu su naša braća Srbi prigodom izborah opet pokazali, ako i jesu ugarski državljani, da nisu i da neće da budu Magjari ni magjarsko porivalište.

Pred blagdani zatvoriše u Njemačkoj i Kolonjskoga biskupa. Sad dakle ima tamo u zatvoru tri biskupa i sto drugih svećenikah. Car Vilim je dne 23. ožujka svetkovao 77. godinu svojega vieka. Bismark se bio težko razbolio, al sad da mu je mnogo bolje. Bismark i car imaju dosta posla sa njemačkim parlamentom poradi vojničkoga zakona. Car i njegov ministar hoće toliko vojske, a parlamenat neda nego toliko. Ruski car Aleksandar putuje u Englesku u pohode kraljici Viktoriji, svojemu zetu i svojoj kćeri. U Španjalskoj je stranka Don Karlosa svaki dan jača. Turska se nudi oskrbničtvu evropejskih gotovanah, neka naime iztjeruju oni i vuku njezine poreze, a njoj neka dadu toliko za svakidanji potrošak. Turska je borme dospiela svojemu kraju.

Govor zastupnika Dr. Dinka Vitezića,

držan dne 16. Ožujka 1874. u sjednici carevinskoga vieća.

(Konac.)

Sada prelazim na formalnu stran pitanja, i to što se posebno tiče uprave ove zaklade napose i općenito zaklade bogoštovja, u prilog čemu je već moj g. predgovornik moćne dokaze navodio, naime da se nedozvoli uprava ove zaklade onim od visoke vlade u zakonskom predlogu navedenim načinom, a tim manje po odborovom.

Po §. 27. zakonskoga predloga pripada rukovanje prinesakah, zaklade bogoštovja činovnikom, imajućim upravu bogoštovja. U drugom odsieku istoga §. dodaje se nadalje, da će se urediti pripadno sudjelovanje Ordinariatu već putem posebne naredbe. Odbor pako, g. moja, smatrao je to prevelikom darežljivoštju te je scienio, da se §. 27. sasvim izpusti. Dokaze, tičuće se ove osnove, navadja na 5. stranî svoga izviešća, koji se mogu stegnuti na sliedeća tri poglavita: Prvi tvrdi: „zaklada bogoštovja se je već izprvice držala državnim dobrom, čiji dohodci budu upotriebljeni za crkvene svrhe.“ Drugi dokaz se izvadja iz dvorske odluke 17. ožujka 1791. tvrdeć: „Već dvorska odluka 17. ožujka 1791. odredjuje, da uprava zaklade bogoštovja nepripada biskupom, nego im se samo dopušća pregled računa.“ A kod trećeg se pozivlje ćak na toli pogrdjeni konkordat, i to na 31. članak za dokazati, da državi samoj pripada pravo upravljati zakladom bogoštovja.

Ja scienim, gospodo moja, da su svi ovi dokazi u protuslovju sa XV. člankom državnoga zakonika. Iz sadržaja naime ovoga članka, koga gore navodih, sliedi da sve crkvene zadruge posedjuju ne samo pravo uživanja, nego i posjedstva, pripadajućih im dobarah, zavodah i zakladah.

S pravom pako posjedstva ide takodjer pravo uprave, jer posjedstvo bez uprave nije ništa drugo, nego posjedstvo pod prigledom i ogračenim djelokrugom.

Od tuda sliedi, da je dokaz, koji se izvadja iz dvorske odluke 7. ožujka 1791. mlitav. Jer je ova, kako pripušća sam vladni predlog i odborovo izviešće, tvarno ukinuta, a naročito dotrgnuta dotičnim člankom državnoga zakonika; nu sveudilj bio je i u rečenoj dvorskoj odluci dopušten biskupom pregled računah zaklade bogoštovju, a sad im se i to oduzeti kani. To pokazuje, da se dalje stupa, nego što je bilo učinjeno u odluci, koja je, kako scieni sam odbor, ukinuta.

Što se napose tiče one točke, za koju veli odborovo izviešće, da je i onako držala zakladu bogoštovja državnim dobrom, to moram očito izpovjedati, da mi je taj dokaz odborov čudnovat, jer sam opaža na predašnjoj strani, da načelo, koje sliedi vlada, naime da zadruga bogoštovja nije ništa drugo, nego državno dobro, stoji u oprieci sa 15. čl. napomenutoga državnoga zakonika.

Sad pako prelazim na XXXI. čl. konkordata.

Smiešno je i čudnovato, da si ljevica ove visoke kuće, kad se radi o dužnosti i teretu crkve, postavlja sveudilj za načelo, da konkordat obstoji.

To se predpostavljalo kod ove i prvašnje razprave, kad se pako radi o pravu crkve, tad si netaru glave, obstoji li konkordat il neobstoji.

Nu prelazimo na sam sadržaj XXXI. čl. konkordata. Tu sliedi u dotičnom mjestu, na koje se pozivlje odbor, rieč po rieč: „Dobra, iz kojih su sastavljene zaklade bogoštovja i nastave, jesu po svom porieklu imovina crkve i budu se upravljati u ime iste crkve, dočim će to biskupi, ko što im i pripada, pregledavati polag uglave svete stolice i njegova c. k. apoštolskoga veličanstva.“ Od ovuda sliedi očevidno, da se pripoznaje crkva vlastnicom dobarah zaklade bogoštovja i da, ako i je pripustila upravu istih, to uvjek opozvati može. Ovdje je naime isti odnošaj, ko što izmedju ovlašćenika i ovlastitelja. Država je ovlašćenica a crkva ovlastiteljica, tako da može opozvati, kada i u koliko hoće ovaj odnošaj.

Ovdje pako želi država sama po sebi uništiti ovaj odnošaj bez porazumka crkve, i to na takav način, kojim si izključivo prisvaja pravo uprave i u istom slučaju i istim zakonom, kojim se podvrgavaju svećenici težkim porezom; gospodo moja, to priekoračuje medje pravice. Iz ovoga svega sliedi, da su posve mlohavi dokazi, koje navadja odbor i kojimi si država prisvaja pravo uprave.

Gospodo moja! Već kod debate prvašnjih predloženih zakonah pozivalo se na to, da će i tad, kad budu odobreni ovi novi zakoni, katolička crkva sveudilj posjedovati više povlasticah, nego li ikoja druga crkvena zadruga.

Žao mi je bilo, što nisam mogao progovoriti već kod prvašnje predloge zakona; jer sam si bio preduzeo pobijati točku po točku ote tvrdnje, osobito prispodabljajuć katoličku crkvu, kad budu ovi zakoni stupili u život, sa evangeličkom polag zakona, koji do dana današnjega za nju obstoje; sada pako mi nepreostaje drugo, nego ograničiti se na onu točku, koja je uzko skopčana sa sadanjim predlogom.

Ja ću se pozivati na §§. 18. i 19. obstojeće protestanske povelje od g. 1861., u kojih se opunovlašćuju Protestanti ne samo slobodno prisvajati dobra za svoju zadrugu, posjedovati i upravljati zaklade nastave, bogoštovja i dobročinstvenosti, nego i odlučivati sva prepiranja, tičuća se uprave ovih dobarah, u svojih crkovnih sudištih. Dakle za Protestante neobstoji ograničenje stečevine i uprave dobarah, i to se načelo za njih tako izvadja, da im se podjeljuje pravo rasudjivati prepiranja tičuća se uprave kod svoga crkovnoga, a ne svjetovnoga suda.

Razlika je jasna i ne iziskuje novih dokazah.

Budi mi sada slobodno napomenuti samo još jednu točku, tičuću se prinesakah državne blagajne za porabu bogoštovja katoličke crkve. §. 26. vladina predloga sasvim jasno izpovieda, da je

Digitized by Google

bio jedan jedini uzrok, koji je lebdio visokoj vladi kod sastavljenja ovih predlogah, i to oslobodjenje državne blagajne od ovih prinesakah za zakladu bogoštovja. §. onaj izjavlja naime: „da prinesak zaklade bogoštovja bude se upotriebiti a) za poboljšati dosadanji pravilni dohodak duhovnih pomoćnikah, b) za izravnati dosadanji potrošak državne blagajne za bogoštovje.

U samom se pako financialnom odboru izjavlja, da se u inozemstvu mlogo troši na potriebe bogoštovja kat. crkve, i to poimence da se je god. 1859. u Franzeskoj 4,700,000 franakah ili 38 postotakah a u Bavarskoj 1,570,000 for. ili 36 postotakah cielokupnoga potroška države izdavalo za bogoštovne svrhe.

Pošto se je ovo načelo postavilo, to se čudim, da se u Austriji ipak ništa nenamjerava trošiti za kat. bogoštovje. Da je ta svrha pri stvorenju ovoga zakona, vladi pred očima lebdila, sliedi iz državnoga izvješća, gdje se na devetoj strani očito kaže.

Takodjer u pitanju koja da se sriedstva upotrebe kod poboljšanja, popovine, sudara se država sa odbornim izvješćem (naime od 21. lipnja 1871.) da se kod toga upotriebe sama crkvena vrela.

„Država, veli se, neposeduje zato ni sredstva niti je to dužna učiniti.... I kako se je dosad doknadnjivalo popivina iz zaklade bogoštovja, a ne iz državne blagajne, tako neka se i nadalje čini i samo zato se je trsiti, da rečenim zakladam samo iz crkvenih vrielah dotiču dostatni dohodci za namiriti povišenu popovinu.“

Od tuda sliedi, da država samo teži državnu blagajnu od prinesaka za bogoštovne svrhe kat. crkve osloboditi. Ta ista namjera promiče iz odborova izvješća jer na 3. strani napomenuv onih 60 miljunah, kojimi je do sada pomagala država zakladu bogoštovja, veli: „Ova velika svota davala se sveudilj iz državnoga poreza, što sadašnjoj zakonskoj okolnosti, nedolikuje, svakojako pako pruža uzrok dohodke zaklade bogoštovja učiniti plodonosnim.“

Ja nerazumiem, kako da državi nedolikuje po sadanjoj zakonskoj okolnosti pripomagati zakladu bogoštovja s prinescî što se tiče vieroizpoviedne svrhe, dočim veli samo izviešće odbora; da se u inozemstvu troše za istu svrhu velike svote. Ako promatrate proračune sviuh ustavnih državah, to ćete sveudilj opaziti. Da su pako prinesci, koje je vlada davala puki zajam, vidi se iz toga, što su njoj uvjek na vidiku. Ako daklem za Katolike ima vrieditи načelo, da država nepodupire bogoštovje, zašto da nevriedi to isto i za Protestante? Ali ako i u ovom odnošaju prispodobimo ustav protestanske crkve od godine 1866. sa ovim zakoni, to opažamo veliku razliku u prilog prve, jer Protestantom po §§. 133—135. obećaje se pomoć iz državne blagajne bez ikoga ograničenja, nadalje i naredjuje se, da se ovimi prinesci nesamo pružaju plaće i odsječnice za protestanske superintendente, za doplatu Seniora porad službe božje i za podupiranje siromašnih župah i pučkih učionah. Nije dosti, dapače izrično odredjuje i to, da se uvrstbe ovih prinesakah neuvršćuju u državnu blagajnu, nego u posebnu zakladu za boljak evangjeličkve crkve i škole. Sa Protestanti se daklem bez svakoga uzroka sasma drugčije i to puno blažije postupa nego li sa Katolicî.

Prije nego što dovršujem, dopustite mi, da još jednu opazku činim. Za glavni uzrok postavlja se ovim zakonom preveliki potrošak države za bogoštovne svrhe. Mnijem, da je u tom slučaju dužnost države bila, navesti sasvim točne statističke podatke, iz kojih bi se dalo lasno uvidjeti, da se (u razmjeru) obzirom na broj članovah vierskih zadrugah iz državne blagajne za Katolike razmjerno mnogo više plaća, nego, li za članove inih vjeroizpovjedanjah.

Dokle se ovo nedokaže, ostaje uvjek sumnja, da se za katoličko svećenstvo nekakav privilegium odiosum poštaviti namjerava S toga i želim, da od strane vis. vlade takovi statistički podatci izdani budu, prije nego se priedje na specialnu debattu.

Napokon hoću još to spomenuti, da s jedne strane zahtjevi, tičući se poreza svakim danom rastu, s druge strane pako, da se nastoji državu od tereta razne uprave osloboditi i na druge ga zavode svaliti: tako se u političkoj upravi teret sa države na občine prenaša, tako se utjeravaju posebni prinesci u svrhe nestave i tako se sadanjim zakonom teži teret katoličkog begoštovja sa države skinuti, te preneti na svećenstvo. Skrajno je već vrieme, Gospodo moja, da se suprostane tomu čudnovatomu napredku.

(*Po stenografičkom izviešču — prevod iz njemačkoga.*)

Govor Dra. Dinka Vitezića

zastup. na carevinskom vieću dne 30. Marča t. g. glede Bašćanske luke.

Stanovnici iz Baške na otoku Krku u kvarnerskom zaljevu (golfo), to radi malena prostora njihova kotara, to radi njegove neplodnosti, prisiljeni su podati se mornarstvu, pa i jesu u toj struci veoma izvrstni, jer akoprem se oni radi neugodnih ekonomičnih okolnostih nemogu u nautičnih školah izobraziti, nego se praktično uče pomorstvu, ipak su, može se reći na svoj obali jadranskoga mora poznati kao izvrstni mornari. Mala i nesjegurna luka prieči im razvijati pomorstvo u rečenû mjestu. Stanovnici toga mjesta imadu do 70 to većih, to manjih ladjah, od kojih samo 20 najde sjegurno prištanišće, a ostali moraju si velikom ekonomičnom škodom i pogibeli u drugih bližnjih lukah mjesta izkati. To, gospodo, je stvar istinita i možebiti jedina u Evropi, da naime stanovnici jednoga pomorskoga mjesta nemogu vlastite ladje u svojoj luki (portu) zakloniti.

Vrh toga mora se obzir uzeti i na druge okolnosti. Pomorski i trgovački grad Senj, koji stoji uspored Baške kao takodjer sve hrvatsko primorje, jest lukami vele slabo providjeno. Pomorstvo radi žestokih olujah nemože ondje napredovati, pa su zato brodovi tamo osobito u vrieme zime velikim pogibelim izloženi. Kad bi dakle u Baški bila dobra i sjegurna luka, onda bi tamo brodovi svake vrsti dolazili, pa gradu dosta koristi doprinašali. Nekoliko brodovah dolazi i sada u Bašćansku luku. Ali to se više putah dogadja žalostnimi posliedicami, kao što se to dogodilo g. 1871. u noć od 28—29 Marča jednomu talijankomu brodu „*Ebrun Venezia*“, koji bi prisiljen od luke Senja utočišće tražiti na otocih Krka prama Baški, pa nenašavši dobre luke, razbi se u stiene, kojom se prigodom pogubiše mal da ne sva čeljad, naime četiri mornara.

Nesjegurnost i nedostatnost luke u Baški se je opazila i Decembra mjeseca prošle godine, kada vjetrovi nagnaše ladje jednu prama drugoj, pa su tužni stanovnici kroz cielu noć Boga na pomoć zazivali, jer su mornari i njihovo imanje u velikoj pogibeli bili. I doista imali su tom prigodom škodu od 3000 f., što je i službeno konstatirano. Nedavno smo i po novinah čitali, da su se tamo slični dogodjaji pripetili.

Koli tamošnji ured luke i zdravstveno opravničtvo, toli pomorski Kapitanat u malom Lošinju i pomorsko glavarstvo u Trstu opetovano su dokazali potrebu zidanja luke u Baški, naime gradjenja vanjskoga nasipa (múle)i izdubivanje nutarnje luke. Ali žalibože do sada u tom obziru se nije ništa učinilo, buduć da dotični predlogi nižih pomorskih uredah nisu bili pripoznati od c. k. Ministarstva trgovine. Da dokažem ono, što već rekoh, uzimam si slobošćinu pročitati jedan diel zadnjega izvješća, koje je u toj stvari pomorski Kapitanat maloga Lošinja na pomorsko glavarstvo u Trstu u svoje vrieme odpravio,koje je nedvojbeno najumjestnije dokaziti potrebu toga djela. Medju ostalim piše pomorski Kapitanat, iliti bolje rekuć sam Kapitan, sliedeće: „Ja sam već po drugi put, a naime u mojem lanjskom izvješću, veliku potrebu gradjenja nasipa i izdubivanja nutarnje luke dokazao.“

Za ono nevoljno mjesto, suprot kojemu reć bi da se je ista narav zaklela, buduć da je ondješnje pučanstvo radi nevriemenah sve ovogodišnje prihode zgubilo, pa mora zato gladovati, nije se do sada žalibože ništa učinilo, i moguće je da doživimo, ako višje pomorsko glavarstvo što prije na pomoć nepriskoči, da ta važna lûka velikâ i plodnâ otoka, čije je mornarstvo vrlo dobro napredovalo, u kratko vrieme sa svojimi brodovi sasvim propade.

Iz svega toga, gospodo, lahko ćete viditi, da je skrajna potreba, da se ono djelo na ruke uzme.

Ja neću, da ovdje ikakvu resoluciju položim i to, jer je u proračunu za zidanje lukah već providjeno, i jer je već prekasno. Ja moram ipak ovom prigodom, što vruće mogu prositi, da visoko Ministarstvo u budućem proračunu posebni obzir uzme na ovo tako potrebno i koristno djelo.

(Usljed govora zastup. g. Dra. Vitezića, referent odbora za proračun, zastupnik barun Kübeck, preporučio je vladi, da o sadržaju gori rečenâ govora razpita, pa da svoj dotični predlog prigodom proračuna dojduće godine javi.)

Čega treba našoj marvi?

Stupimo li zimi u staje naših gospodarah, osobito seljakah, opažamo u prvi mah, da su svakakve samo ne takove, kakove bi imale biti. Prvo, slabo se njeguje i miti sama marva, nečista i nakostrušena stoji ona tuj, stražnjom stranom pokrita, poprek debelim gnojem, a često puna smrada, koj ju grize i muči. Staje su obično prevruće, a smrde, da se neda u njih disati, a svietla neima u njih ni za liek.

Riedko gdje naći ćeš pod, ili ako ga ima propao je u blatu i kaluži, u kojoj siromašno marše stoji i leži. Vidjeti je da gospodar toga blaga neima ni pojma o glavnim trima uvjetima zdravlja i uspjevanja marve: *o čistoći, zraku i svjetlu.*

Pa buduć da je upravo u marvi naše najveće blago, neće biti s gorega, da se našim gospodarom te tri potrebe i opet na srce stave. Čitajuć ovo, sklonuti će se možda gdje tko, kod koga staja nije možda u tako zlom redu, kako ga ovdje opisasmo, te pogledati u svoju staju i naći u njoj možda koje što, što ipak ne

Digitized by Google

valja, te po možnosti izpraviti nedostatke i tako pomoći i svomu blagu i blagostanju u obće. Tà još je uvjek istinita ona stara latinska rieč: „oculus domini saginat bovem“, t. j. „oko gospodarovo pita vola.“

Čista koža glavni je uvjet zdravlju, ona bo ima veoma važnu zadaću: preko nje izpariva se tjelo, kroz nju probija znoj, ona izlučuje mastne tvari, ulasnu mast i kožni loj, te u njoj je korjen dlaci. Koža, kao vanjski zavoj tiela u neprestanu je savezu s nutarnjimi organi, te silno na nje djeluje. Tomu nam je jasan dokaz, što trenje kože u mnogih bolestih očevidno djeluje na nutarnji organizam, kao u grčevih, na dnu itd. samo za bolest krči si preko kože put u nutarnjost životinje i opet mnoga se nutarnja bolest na koži maršeta pojavljuje; koža postaje ili mnogo vruća, nego li obično, ili mnogo hladnija, jednom rieči, njezino se normalno stanje u bolesti mienja.

Koža može samo onda činiti svoju zadaću, ako su joj otvorene one rupice, kroz koje probija pot i loj, t. j. ako su joj pori čisti i nezatrpani.

No koža se sveudilj mrlja i zatrpava stranom samim izlučivanjem raznih tvarih iz tiela, stranom kožnimi ljuskami t. j. odkidbom gornje kožne mrenovice, a stranom prašinom i ostalom nečistoćom, što s polja na nju pada. Čim bude koža više zakaljana, tim je težje obavljanje njezine zadaće; one tvari, koje se preko kože imaju iz tiela izlučivati, ne mogu tim putem na polje, te životinja gubi zdravlje.

Smrad svrbi i draži kožu, a životinja nastoji utažiti taj neugodan osjet trenjem, žuljenjem, lizanjem itd. Ne rieši li se ona tim te svoje neprilike, zaplodi se na njoj lahko smrad, koj se silno umnožava, a stanje marve biva sve to nesnosnije. Ta obće je poznata stvar, da je nečišćena marva najviše sklona na svakojake kožne bolesti. Nečista marva donosi i mnogo manje koristi, nego li čista. Hrana joj ne prija, pitana slabo se pomaže, krave davaju malo mlieka, junad i telad polagano raste i ostaje kržljava i mršava.

Marva, na zraku i na paši jošte si nekako pomaže, nadje si illi kakav prostac ili panj ili plot, gdje se očeše ili se po tlu izprevalja, a gdje što ju izpere i kiša i vjetar. —

No drugačije je s blagom u stajah, ono si samo ne zna i ne može pomoći, te mu ima čovjek doskočiti. A ta pomoć sastoji se u tom:

1. Marvu valja čestito čistiti i češljati, a to i česalom, kojemu imadu biti zubci nešto tuplji i redji, nego li na konjskom česalu, i ščetkom. To češljanje ne samo što čisti kožu od blata i gada, već ju i ugodno razdražuje i oživljuje, što opet povoljno djeluje na cieli organizam, a napose na probavila.

Ona bojazan, da se marljivim čišćenjem koža i odviše otvara, te po tom izilaze iz maršeta tvari potrebne krvi i mlieku, nije temeljita, te je potekla bez dvojbe od ljudi lienih i nemarnih, koji hoće tim izvinuti svoj nemar. —

Blago ima se čistiti dnevice bar jedan put. No, na što kod nas riedko misle, valja isto tako pomno izpirati marvi oči, uši, vime, rep itd., da nebudu nikada ni ta uda nečista.

2. Marvi treba nadalje čista i suha stajališta i ležišta, zato valja staju popoditi i to tako, da nebude pod sasvim ravan, već da visi nješto prema stražnjoj strani, kako može mokrača oticati. Povrh toga treba stelje.

Blagu se nastire, da na suhu stoji, a mekano i toplo da leži. Za to i treba, da bude stelja tako obilata i prema tomu udešena, da se ta dvojna svrha postigne. Najbolja je dakako slama ili kiselo sieno, koje nevalja za krmu. No nevolja je, gdje slame ne ima, kao što je obično u naših gorskih krajevih, gdje se ono malo slame, što je ima, potroši za krmu. Tuda si sviet pomaže listincem, koj je dakako bolji, nego ništa ili zemlja; ali negledeć na to, što izvozeć listinac iz šumah, otimljemo njim potrebno gnojivo šumam, nije on tako dobar za gnoj kao slama, jer neupija tako lahko mokrače, a već kao gotov gnoj mnogo se teže raztvara i kasnije zemlji prudi, nego li ostalo gnojivo.

Mmogi si gospodari pomažu tim, što takovu stelju duže vremena ostavljaju pod blagom, odkuda često biva, da se u stajah razvija odveć amonijaka, te se zrak kvari i kuži. —

Uprav ovih danah mnogo su toga razni gospodarski listovi napisali u preporuku toj praksi, t. j. da se ima ostavljati što duže stelja pod blagom. Mi ćemo imati zgode skoro o tom progovoriti, a tuj opažamo samo to, da to može činiti bez štete samo onaj gospodar, koj ima mnogo stelje, te je može dati svak čas podmetati blagu, da jim bude stajalište i ležište uvjek suho. A gdje toga neima, tu valja bez ikakove iznimke svaki dan staju čistiti, a za valjanost gnoja skrbiti na gnojištu. Nevolja je za gospodara, gdje mu je staja gradjena na nezgodnu mjestu, ili je unutri uredjena, kako ne valja. Tu nije druge pomoći, već ma kako namaknuti toliko sredstva, koliko treba, da se staja preuredi i prema načelom valjana gospodarstva udesi. Tko hoće znati, što vriedi čistoća u stajah, neka pogleda staje kod Holandezah i Švajcarah, kojim je čistoća kod marve sveta i prva briga, ali zato od svoga blaga crpiju toliko koristi, da bi naš čovjek nevjerovno glavom mahao, kad bi mu čovjek to pripovjedao. O potrebi zdrava zraka i svjetla drugi put. — *(G. List.)*

Franina i Jurina.

Fr. Kad si bil, Jurino, va Pazinu?

Ju. Bil sam, neznam ni ja baš kada — pak ča je?

Fr. Dragi ti, reci mi, al po duši, hode li tamo ljudi va vrećah vezani, il pak golooki i golouhi, kako i mi?

Ju. Ča mi to zanovetaš? Pul onolike jame, kolika je pazinska, da očiuh nerabe, bili bi već svi va nju popadali.

Fr. Ipak mora bit tamo ljudi, kî nerabe ni očiuh ni ušiuh, ač nebi drugač pisali va talijanske foje, da Pazinšćina neće nikad dopustit, da joj vlada zatare njiji talijanski jezik i njiju talijansku narodnost.

Ju. Pazinšćini talijanski jezik i talijansku narodnost!

Fr. Dà.

Ju. Dragi ti, pusti ga — to je neki, kî se je gluh i slep rodil, i gluh i slep će umret!

Prosvjed.

I mi podpisani Krčani, Hrvati po krvi i jeziku, pristajemo uz prosvjed, što su ga napisali naši zemljaci u veljači mjesecu tek. godine, a u „Našoj Slogi“ objelodanili, te odbijamo i mi od sebe kao težku uvredu svaki napadaj na naše narodno ime. Hrvati smo i Hrvati hoćemo da ostanemo, pa nikomu na svietu nepriznajemo prava, da nas krsti drugim imenom. Pod tim imenom prolilo se more junačke krvi za cara i domovinu, pod tim slavnim dakle imenom budi nam barem slobodno živiti i umrieti u carevini, okupanoj u tolikoj hrvatskoj krvi.

U Puli dne 10. ožujka 1874.

P. Andrija Juranić, Miho Pajalić, Dune Pajalić, Vinko Dorčić, Marko Pajalić, Nikola Mihalić, Nikola Rode, Frane Hero, Vinko Pajalić, Petar Dujmović, Petar Grandić, Dune Zubranić, Jure Hero, Anton Krstinić.

NA GROBU

JOSIPA FABRISA

BOGOSLOVA

PREMINUVŠEG DNE VII. TRAVNJA GODINE MDCCCLXXIV.

U LINDARU.

Oj Josipe, pobratime dragi,
Mili druže naših mladih lieta,
Našem' krugu otme kob te kleta,
Lik tvoj više nevidjesmo blagi!

Ranu zada nam okostnik nagi —
Tvoja će ju ćutit doviek četa:
Sila nam je tvoja oduzeta,
A nas dvojni težko muče vragi.

Nu što rekoh! — Kano golubica
Duša k nebu čista ti se vinu,
Da izprosi kod Božjega lica:

Da nam štiti jadnu domovinu,
Da nam jakost da u borbi svima,
Da utiša vapaj žalostnima!

A. K.

Književne viesti.

NARODNA BIBLIOTEKA.

Pod tim naslovom namjerava, za našu knjigu velezaslužni „Tiskarski zavod i nakladna knjižara Dragutina Pretnera u Dubrovniku“, izdati jedno po jedno poglavita djela stare i nove književnosti naše, medju kojimi će biti i djelah još nikad neizdatih. Poglavita svrha toga podhvata jest pravilnost u izdanju i cjenoća. Visit će pako o revnosti i dobroj volji našega čitajućega svieta,

Digitized by Google

da li će rečena djela ugledati što prije božje svjetlo; jer što bude veće podpore od njegove strane, bit će i veća pospješnost od strane spomenuta zavoda.

„Narodna Biblioteka“ započinje svoju radnju sa dva poglavita djela, **Dubrovnikom Ponovljenim** od Jak. Palmotića Gjonorića, što za prvi put izhodi na bieli sviet i od kojeg je već izišao prvi snopić, za njim će slieditи druga četiri, te sadržavati rečeni Epos u XX pjevanja i jednu Tragediju istoga pjesnika pod imenom „Didone.“ Posljednjemu snopiću bit će pridružen obširan povjetsnički predgovor o dobi, što ju pjeva Palmotić, a uz to nacrtan i pjesnikov život sa njegovom umjetnički izradjenom slikom. Ciela ova prva knjiga imat će 30 tabakah (foliah) štampe, te biti razdieljena u 5 snopićah po 6 tabakah, a svakomu snopiću ciena 40 novč. Cielo će dakle Palmotićevo djelo stojati 2 f.

Za ovom prvom knjigom „Narodne Biblioteke“ sliedit će: **Ostan Božje Ljubavl** od And. Vitaljića, **Osman** Iv. Gundulića, **Pripovjedke** Stj. Ljubiše, **Komedije** Držića, **Život sv. Benedikta** od Ign. Gjorgjića, **Vierni Pastir** Guariniev preveden od Pet. Kanavelića, **Proročja jezika slovinskoga** pričicami iztomačena od Gju. Ferića, **Humor Dubrovački**, sbirka pomanjih veselih pjesamah iz 17. i 18. stoljetja, ponajveć dosle neizdatih itd. itd.

Kako svaki lahko vidi, ovo je veoma liep i dičan podhvat i za narod i za Pretnerov dubrovački zavod, zato ga i mi što toplije preporučamo našim čitateljem. Evo im najljepše prilike, da nakite svoju knjižnjicu domaćimi Uzornicî iliti Klasicî, što jest i mora biti prvi ponos svakoga rodoljuba. Štampa je krasna, format primienjen Uzornikom, a svaka stvar jasno i točno protomačena. Jedino, što bi mi smierno želili viditi u ovom velevažnom izdanju naših Klasikah, jest drugi pravopis, naime onaj, kojim se služi Jugoslavenska Akademija Znanostih i Umjetnostih u Zagrebu. Ne samo što bi tako naša knjiga zajednički uspjevala, nego bi takodjer iz samog toga izdanja ponestalo kojekakvih pravopisnih nedosljednostih.

Bibliografijske studije o knjižnizi dra. Ljudevita Gaja. Već je druga godina polovinom prevalila, odkako je g. Velimir Gaj započeo temeljito proučavati knjižnicu bivšu pokojnoga otca svoga, dra. Ljudevita Gaja, a malo nisu dvie godine prošle, kako je s toga napustio omiljelu si narodnonovovjeku struku, u kojoj je ponajviše oko jedanaest godinah javno djelovao i svednevnice radio u književnom polju hrvatskom i srbskom, — samo da uzmogne ovako posvetiti svu književnu dokolicu minucijoznu radu bibliografijskomu.

Dovršiv gotovo dvogodišnji trud, kojim je prema sastavnoj uredbi sam glavom od kraja do konca pojedince komad po komad (oko 15.000) osim životopisne pismare pokojnikove stručno opisao čitavu knjižnicu, „da ova svetinja od svetinje narodnjega blaga i u znanstvenom pogledu i redu bude dostojna velikoga truda i spomena pokojnikova“, kako se znade sad upravo nastoji oko izdanja pošljedakah mučnih, pa gdješto i „suhoparnih“ proukah svojih pod gornjim nadpisom.

S više stranah živo željeno i često iskano ovo djelo s pridodanim stvarnim uvodom — na množini zapisakah prikazuje podpun i vjeran knjigopis, ili spisak dragocjene i riedke sbirke slavenske, upravo sastavljen, da se sva kolika književno-povjestna cielost, to jest cjelokupna knjižnica Gajeva, kano plemenita narodnja baština preda savremenikom i potomkom, koji će rado znati, te i pitati: što je sve pokojni „preporoditelj hrvatske knige“ u četrdeset godinah s neizkazanim trudom i nebrojenim troškom sastavno sabrao i po smrti ostavio?

Želi se, da za gore obznanjeno izdanje g. Velimir Gaj čas prije nadje dosta potrebne podpore; jer će ovaj trud njegov svrh svega moći poslužiti kano znatan prilog gradji književne poviesti.

S toga će naši časopisi ovoj svrsi nemalo privrieditи, kad prime ovu viest, te na pomenuti književan trud obrate pozor našega svieta.

—ić.

Različite viesti.

* **Poljodjelska škola u Istri.** Kao čitamo u „Osservatore Triestino“, visoko Ministarstvo za Trgovinu u Beču javlja Junti u Poreču, da ono nemože potvrditi naimenovanje Dra. Ricca-Rosellini-a za ravnatelja poljodjelske škole u Istri, jer da bi to potvrdjenje bilo protivno ministarskoj naredbi od 23. Junija 1873. Broj 6044. usljed koje takvi ravnatelji i učitelji imaju biti po mogućnosti činovnici provincijalni, i jer da Ricca-Rosellini neznade ni njemački ni slavenski, a vrh toga da on nema ni austrijanskoga državljanstva. Ta viest nam je draga u koliko je visoko Ministarstvo tom odlukom pokazalo, da štuje pravo Slavenah, to jest dviuh trećinah istarskoga pučanstva. Da se pak pruži prigoda istarskim poljodjelcem, dobaviti si potrebne nauke u toj struci dokle se nenajde sposobna osoba za poljodjelsku školu, g. Ministar nadalje javlja, da je pripravan podieliti za godinu 1874-1875 *pet* do *šest* stipendijah od 300—400 for. sinovom istarskih posjednikah, da tako mogu pohadjati poljodjelsku školu u Gorici.

* **Železnica u Istri.** Obće nadzorničtvo željeznicah proglasuje dražbu za gradjenje željezničke pruge: Divača-Pula i Kanfanar-Rovinj. Gradjenje razdjeljeno je na 14 lotah. Na svoj prugi neće biti nego jedan tunel, u dužini 340 metarah. Dotične ponude valja poslati najdalje do 5. Maja.

* **Kanfanarsko obćinsko zastupstvo.** Kako čitamo u „Osservatore Triestino“, c. k. namjestničtvo je javilo zemaljskomu odboru istarskomu, da je obćinsko zastupstvo kanfanarsko razpušćeno te odredjeno da se izbere novo, a dotle da upravljaju obćinom Ivan Basilisco pokoj. Ivana, Mate Najaretto i Mate Sošić stariji. Odkad je umro načelnik vriedni starac Basilisco, u onoj se obćini dogadjaju čudnovate stvari od strane nekojih intrigantah. Mi imamo odanle poveći dopis, koji te stvari potanko opisuje, žao nam je samo, što ga nemožemo tiskati radi malena prostora ovoga lista. Ako uztreba hoćemo to učiniti drugi put. Za sad preporučujemo našemu tamo puku, neka se prigodom novih izborah nedadu zapeljati od nikoga, nego neka izberu za zastupnike poštene i vriedne ljude izmedju sebe. U izboru zastupnikah nisu dužni slušati baš nikoga, a višje oblasti su dužne pripoznati i potvrditi njihov zakonito obavljen izbor. Zato neka se dogovore na vrieme, a u dogovaranju neka se čuvaju poznatih spletkarah iliti intrigantah, koji bi jim djelo zastalno pokvarili.

* **Podpora istranskim pučkim skolam.** Na preporuku našega istranskoga poslanika, presvjetloga g. Dr. Dinka Vitezića, carevinsko vieće je dolučilo 8000 f. podpore pučkim školam istranskim.

* **U Baški**, na otoku Krku, otvorila se prošlih danah narodna Čitaonica, dakle već ovo druga na onom otoku. Ugledala se u Bašku i u Vrbnik i druga istranska mjesta, pa nam se narod posvud probudio sa svojega sna i oteo škodljivomu talijanskomu uplivu, čemu mogu Čitaonice najviše doprinieti!

* **Veledušni dar.** Čitamo u „Obzoru“ od 7. t. m., da je Nj. Preuz. nadbiskup Josip Mihalović prigodom ovih prošljh vazmenih blagdanah darovao *trideset tisućah* for. na umnoženje glavnice, odredjene za utemeljenje hrvatskoga sveučilišća u Zagrebu.

* † **Josip Fabris**, bogoslov III. godine u goričkom sjemeništu, preminuo je dne 7. t. m. u Lindaru, svojem rodnom mjestu, poslje duge i težke bolesti. Bio je mladić blage ćudi i ljubio iskreno svoj narod i svoju domovinu. Ugledali se u njega i naši ostali mladići, a njemu dao Bog pokoj vječni!

Promjene u trščansko-koparskoj biskupiji.

Od Nj. Preuzv. ovdašnjega Presvjetloga Biskupa primiše red svećenički sliedeća gg. bogoslovci IV. godine: Delise Ivan, Brezovar Josip, Mandić Matija i Streckel Eugen. — Mnogočastni g. Pop Juraj Fragiacomo, kanonik i obskrbnik dušah kolegialnog kapitula u Piranu preminu dne 20. p. m. u 42. godini svoje dobe nakon 18 i pol godinah svećenstva.

Opomena.

Molimo one naše p. n. predbrojnike, koji nam još nisu platili ni lanjske godine, neka to odmah učine, jer je ovo *zadnji* broj, što im ga šaljemo.

Uredničtvo.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Aprila 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.22	5.23	—	5.24	—	—	5.24	5.25	5.25	5.25	5.25	—	5.24	5.24	—	—
Napoleoni	8.94	8.95	—	8.96	—	—	8.96	8.97	8.97	8.95	8.95	—	8.94	8.94	—	—
Lire Inglese	11.24	—	—	11.28	—	—	11.28	11.32	11.32	11.27	11.27	—	—	11.22	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.50	—	105.75	—	—	105.75	105.75	105.75	105.75	105.75	—	105 50	105.35	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Maja 1874.** **Broj 9.**

Bratovšćina

ZA POMAGANJE UBOGIH ISTARSKIH DJAKAH.

Već je davno tomu, što je „Naša Sloga“ donesla članak, u kom su se preporučivala u Istri tri družtva, jedno potrebitije od drugoga. Ta tri družtva jesu: Posudilnica, koja bi našega kmeta oslobodila iz grabežljivih rukuh nemilih lihvarah; onda političnо družtvo, koje bi branilo naše narodne i ustavne pravice; i napokon družtvo za pomaganje ubogih istarskih djakah iliti školanah.

Što je prvih dvuh, za nje kao da još nije došlo vrieme; a treće se je uprav ustanovilo i počelo raditi u Kastvu. Pa evo mu proglasa i družtvenoga zakona, što ga je slavni osnovateljni odbor dao na Rieci štampati te i nam poslao, da ga objavimo, što mi evo i činimo, zaklinjuć materinim mliekom naše štovane čitatelje i sve ostale rodoljube, neka se popašće čim tko može u ovo naše prvo narodno kolo u Istri.

Proglas hrvatskomu narodu i svakomu prijatelju pučkoga napredka.

I u najprosvetlenijih zemljah pada broj mladeži učeće se po visokih školah; a svaki koj to motri svoje uzroke traži, te jih neki nadje u tom, što se svet voli dati na nauke, koje manje vremena trebaju i bolje se plate; drugi misle ne bez razloga, da su tomu krive skupoće; treći što drugo.

Nu da mi sami sebe upitamo zašto se hrvatski narod u Istri jedva kao malo dete oda sna budi, a nežive život naroda dostojan, što bismo mogli odgovoriti?

Osim drugih zaprekah pomislit bi nam bilo i na one dve žalostne istine: 1) da po Istri u gradovih, gde je prilika za škole malo ima čiste naše korenike; 2) da je naš rod u Istri većinom seljak i težak, koga ove zadnje godine ubijaju slabe letine i protunarodne osnove, da ga pod lažnom krinkom prosvete otudje od kućnoga ognjišta i materinskoga jezika.

Tako se o celoj zemlji mogu na prste pobrojiti kmetovi, koji bi svoju decu do visokih škola odgojili i učinili jih tako svetlonošami čovečanstva.

Da u družtvu uzmognemo postići čega pojednici nemogu to jest da pomognemo kmetom u Istri izučiti si decu u raznih strukah ljudskoga znanja, u toj čisto rodoljubnoj nameri namislili smo mi podpisani u družtvu više prijatelja, da se osnuje družtvo pod imenom:

„Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri“

komu je ovo pridan štatut potvrdjen na temelju zakona o pravu družtva od 15. novembra 1867.

Svako pošteno srce oćutit će u ovoj nakani svrhu čovekoljubivu ono se za stalno neće oglušiti glasu, koj zove pomoć nevoljnoj sirotčadi.

A vi gospodo rodoljubi po Istri! spomenite se, da je ovo jedini put, kojim čestito i stalno možemo stupati k narodnoj svojoj sreći. Uzeli smo oružje jedino, oružje jednakoga prava svih stališa knjige i nauke. Vi koji niste seljaci ni seljačkoga roda, nabavite zapušćenomu kmetu prilike, da nelegne ukopan njegov talenat nerabljen, kako ga je dobio. Umnožit ćete tim broj, inteligencije broj vam jednakih ljudi — ničijih duševnih robova.

To je najsigurniji i najplemenitiji put narodne borbe, al je i kušnja rodoljubja. Ta niste sami; pomoć će vam: Bog i Hrvati!

Kmetovi istarski!

Nespavajte više kako bezbrižno dete. Čim možete uhvatite se u *Bratovšćinu*, naplaćeno će vam biti stostruko, jer sokolovi koje na vaših njedrih odgojite nikada vam nete postat ljute zmije prisojkinje. Pomozite svi pomalo, pak ćete dobit ljudi, koji će svetu pokazati, da nište šćavi nego slobodni Hrvati!

Pak će tako doći doba, kada kasni vaši unuci zahvalno budu na tihih grobovih otaca svojih zapevali onu strarinsku:

„Gde se bratska srca slože i olovo plivat može,
„A nesloha gde zavlada, tu i slama na dno pada!“

Dakle svi u Bratovšćinu da ožive staro pobratinstvo i s njim sretnija vremena!

U Kastvu meseca marča 1874.

Vekoslav Vlah, prov. Predsednik. Franjo Marotti. Pop Ernest Jelusić. Antun Dukić, gim. namj. uč. Vekoslav Spinčić, stud. phil. Fran Mandić, stud. med. Matko Laginja, stud. jur.

Opazka: Prinose prima:

„Osnovatelni odbor bratovšćine hrv. ljudi u Istri“ Kastav (Fiume-Castua.)

„Uredničtvo Naše Sloge“ Trst (Trieste via nuova Nr. 4 p. I.)

Svi prinosi javit će se u svoje vreme putem novina, zato molimo, da nam se kažu pojedina lica koja što pošalju i točno u koju svrhu.

OSNOVATELJNI ODBOR.

Zakon Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

§. 1. Družtvo ustanovljeno u Kastvu pod imenom „Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri“ pomagati će mladiće iz Istre i Kvarnerskih otokah, učeće se na budi kojoj srednjoj ili višoj javnoj školi.

§. 2. Pomoć ta sastoji u godišnjih podporah, koje dieli družtveni odbor pod ovimi uveti: 1) da je molitelj rodjen u Istri, il na Kvarnerskih otocih, 2) da je dokazao siromaštvo i dobar napredak u poslednjem tečaju, 3) da su mu roditelji, il skrbnici, il on sam u članovih družtva.

§. 3. Družtvo će imati svoj kapital i godišnje trošivo.

§. 4. Kapital će sačinjati: sve što družtvu dodje do konca god. 1873 pod budi kojim naslovom, osim ako nije prinos za sledeću godinu, 2) sve što dodje kasnije, a nije godišnji prinos, il nije naročito spomenuto, da se ima računati u trošivo, 3) interesi od kapitala od god. 1874 počam sve dok ne naraste na pet tisuća forintih. *)

§. 5. *Trošivo* jesu: 1) prinosi svih članova, 2) interes od kapitala, kada taj dospije na 5000 for., 3) svaki drugi prihod za koj je naročito spomenuto da se potroši.

§. 6. *Članovi* jesu prvoga i drugoga reda. Članovi prvoga reda doprinose unapred najmanje jedan forint na godinu. Članovi drugoga reda mogu biti sami kmetovi, koji doprinose najmanje trideset novčića na godinu.

§. 7. Članovi jedne i druge vrsti imaju pravo pristupa u družtvene skupšćine i pravo biranja na njih, no izabrani mogu biti samo članovi prvoga reda.

§. 8. Ustup u družtvo prijavlja svaki odboru prije početka godine za koju se upisuje; ako zakasni, prinos mu se uračuna u sledeću godinu.

§. 9. Isto se tako odboru prijavlja svaki član prije početka godine od koje odstupa; ako toga neučini, drži se i nadalje članom.

§. 10. Družtvom će ravnati na godinu dana u redovitoj skupšćini izabran i družtvu odgovoran *odbor* od šest lica i sedmoga predsednika.

§. 11. Budući odbor družtvu odgovoran, bira sam med sobom podpredsednika, tajnika i *blagajnika*, te jih javi na znanje skupšćini.

§. 12. Odboru je ovaj posao: 1) ravnati družtvenim imetkom postavljajuć ga na dobre i sjegurne interese, 2) podeljivati pomoći pod uveti u §. 2 spomenutimi, 3. sazivati redovitu godišnju skupšćinu i kazat joj svoje delovanje, 4) izdavati svake godine „Koledar bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“ u kom će biti najpotrebitije stvari koledarske, zatim barem štatut družtva, imena dotadanjih članova i delovanje odborovo.

§. 13. Svaki novi odbornik imenuje u istoj skupšćini namestnika, koj će ga nadomestit, kad bi on bio težkim razlogom zaprečen vršiti svoj odbornički posao.

*) Potrebne prenačinbe toga §. i možda koji dodatak sledećim bit će predložene prvoj redovitoj skupštini.

Digitized by Google

razpolovljeni; 2) zastupa družtvo s vana te prama tomu prima i odpravlja sve spise spadajuće na bratovšćinu i podpisuje uvjek u družtvu s jednim odbornikom.

§. 15. Družtvo će imati mjeseca augusta il septembra *redovitu godišnju skupštinu*, koju saziva predsednik barem 15 dana prije putem poznatijih zemaljskih novina, a pozivu pridoda u kratko program delovanja.

§. 16. Redovita godišnja skupšćina: 1) sluša delovanje odborovo u pretekloj godini; 2) izabire novi, il potvrdjuje stari odbor; 3) prenačinja družtvena pravila; 4) razpušća družtvo.

§. 17. Redovita godišnja skupšćina voljna je odlučivati, kad bude prisutna bar većina članova prvoga reda iz kotara u kom je

§. 14. Predsednik, a kad on nemože, podpredsednik: 1) vodi družtvene skupšćine i odborske sednice, odlučujuć kad su glasovi sielo družtva. Nu o točki 4 §. 16 može odlučivati tekar, kad budu nazočne barem dve trećine svih članova prvoga reda.

§. 18. Za promjenu družtvenoga siela treba većinu prisutnih članova i pismen zahtev nadpolovične većine svih članovah prvoga reda računajuć ovamo i one u skupšćini glasujuće.

§. 19. *Izvanrednu* skupšćinu saziva predsednik osam dana prije svagda kad odbor uvidi potrebu; kad petina članova prvoga reda pismeno pita spomenuv svoj razlog; kada glede odlučivanja nebi bilo zadovoljno §. 17, te bi predsednik bio prisiljen razpustiti redovitu skupšćinu. Izvanredna skupšćina odlučuje kolikogod članova na njoj bilo.

§. 20. Prepore med članovi družtda riešava upravni odbor, a za izpitivanje djelovanja odborova bira redovita godišnja skupšćina trojicu izvan odbora stojećih članova.

§. 21. Družtveni pečat nositi će gnjezdo, u njem goliće, koji željno izčekuju hranu, a naokolo ime družtva.

§. 22. Bratovšćina govorit će i pisat hrvatski, u priliki očite potrebe rabit će i drugi jezik.

§. 23. Družtvo je ovlašćeno izabrati si na prvoj redovitoj skupšćini zagovornika (protektora).

§. 24. Družtvo prestaje: 1) kad naredi državna oblast; 2) kad odluči družtvena skupšćina kako u §. 16, 4.

§. 25. U toj će prigodi državna oblast od družtvenoga imetka ustrojiti štipendije za učenike hrvatske narodnosti u Istri, i na Kvarnerskih otocih.

Prelazne ustanove:

Osnovateljni odbor oglasiti će najpriličnijim putem potvrdu ovih pravila; i za toga poslovati u korist budućega družtva sazvati prvu redovitu skupšćinu, koja će pregledati družtven zakon, te izabrati prvi redoviti odbor. *)

Pristup na prvu redovitu skupšćinu imadu svi oni, koji su prije početka skupšćine osnovateljnomu odboru izručili za družtvo barem jedan forint; ako su kmetovi najmanje 30 novčića.

*) Pravila ta potvrdjena su doista na temelju zakona od 15 novembra 1867 o pravu družtva §. 6 i sledeći

Opomena Dr. Dinka Vitezića

zastup. na car. vieću dne 30. Marča t. g. ministru naukah glede svoje interpelacije o srednjih istranskih školah.

Pošto je moj predgovornik (g. Wurm) dokazao, kako se u obće postupa sa slavenskim pučanstvom u Austriji, neostaje mi drugo, nego dodati napose, kako se postupa sa Slaveni u Istri.

U tom obziru razložih jurve u svojoj interpelaciji, što sam ju položio dne 13. Februara, nepravilno i nezakonito postupanje naprama slavenskom pučanstvu u Istri glede jezika, naime hrvatskoga u srednjih školah i žalostne posliedice, što od tuda izviraju, pa sam u isto doba upravio i pitanje na Njeg. Preuzv. g. Ministra nastave hoće li i kojim načinom odstraniti to žalostno stanje.

Žalibože dosle neprimih nikakva odgovora na onaj upit. A gospodo moja, mogu vas osvjedočiti, da sve slavensko pučanstvo željno čeka taj odgovor, tvrdo se ufajuć, čuti iz ustiuh Njeg. Preuzv. g. Ministra, da će se barem jednoč i Slavenom u Istri pravica učiniti. (Dobro! Dobro! na djesnici.)

U svojem upitu sam ja razložio i brojevî dokazao, da su prieko dvie trećine pučanstva u Istri Slaveni; u svojem sam upitu razložio, da u nijednoj sriednjoj školi nije uveden slavenski jezik kao učevni, te akoprem Niemci nemogu kazati, da su oni bitni diel pučanstva u Istri, nego jedino da oni tamo živu samo kao činovnici i obrtnici, ipak imadu jednu gimnaziju; Talijani imadu sve škole, gdje za Slavene neima niti jedne.

I hrvatski jezik kao jezik uči se samo dva sata na tjedan i to jedino na gimnazijah i na učiteljskih zavodah a propisan (obbligatorio) je taj jezik jedino za djake slavenskoga roda, dočim su pako ovi prisiljeni proti naredbi temeljnoga zakona učiti se drugomu žemaljskom jeziku; za djake druge narodnosti neobstoji ta ravnopravna dužnost. Takvo različno postupanje nemože se drugako zvati, nego da je nezakonito, kao što je to i moj predgovornik rekao, jer je to proti temeljnomu carevine zakonu, proti naročitoj njegovoj naredbi.

Ali pustimo ovdje na stran obzir narodnosti, pa recimo, da je takva učitba proti svakomu načelu pedagogike i didatike. Kako se možemo ufati, da će mladež štogod naučiti u jeziku, koga ni malo nerazumije? Ona se ovakim postupkom duševno muči, vrieme gubi, vrieme najdragocienije, te se k tomu i mnogo bez koristi trudi. Posliedice takva nepametna i škodna učenja su očevidne jer namjesto da bi puk u Istri u izobraženosti i blagostanju napredovao, to sve više nazaduje. A to nemože drugačje ni biti, jer blagostanja bez izobraženosti neima, o izobraženosti pako, gdje se uči po načinu, koji je protivan temeljnomu načelu didatike, nemože biti ni govora.

Zato iz toga i sliedi, da iz slavenskoga pučanstva, koje je, kao što već rekoh, u velikoj većini u Istri, vele malo mladićah podaje se višim školam, i ako nekoji sasvim tim to čine, prisiljeni su izkati si utočišće na hrvatskih zavodih. Koja je pako posliedica tomu? Posliedica tomu jest, da svjedočbe, koje dobiju, nisu spoznate za valjane od strane vlade ove polovine carstva. Radi toga mora mladež ostati u drugoj polovini carevine, pa je za Istru izgubljena.

Poslje svega toga držim si za dužnost preporučiti što vruće mogu g. Ministru nastave, da što prije može dade odgovor i to zadovoljni odgovor na moj upit.

Ja ne postavljam nikakva predloga buduć, da će moji prijatelji vremenom postaviti resolucije, koje su sastavljene u smislu mojega razlaganja i za koje ću dakle i ja glasovati.

D o p i s i.

Iz dolnje Istre.

Ljudi u Istri, naroda i puka slovinskoga, tuže se nebogi, da neimaju nikoga od naroda, puka i jezika svôga, koji bi jim mogao pomoći u njihovih stvarih i potrebah tjelesnih. Jere sudstvo, odvjetničtvo, ljekarstvo, pisarenje i ostala svjetovna čine im se bez razlike u tudjem jeziku. I takodjer da im se već puti poradi te nepoznane tudjine porodi u govoru i poslih velika škoda, a da oni za to i neznaju, doklegod im nebogim nepade na pleća. A onda joh i pomagaj!

Tko poznaje Istru, na tu njihovu tužbu nemože ni besjede prigovoriti, jer se siromahom u obće zbilja tako i dogadja.

Nego, mili Bože, kako je ipak čudnovato ponašanje tih ljudih, toga puka i toga naroda. Jer nu! Ako se ikad gdje sprave za kakovu stvar, na priliku da izberu ljude za kakav posal obćinski, šta ćete viditi? Vidit ćete, samo ako mogu imati med sobom čovjeka Talijana, Karnjela, il Furlana, da odmah svi složno na njega ruku postave; jer vele, mi šćavuni nismo za to, metnimo dakle šiora (tako jih zovu) Petra il Pavla. Pa i ako imaju vriednâ i pristojnâ čovjeka od svojega puka, naroda i jezika, reku: on za to nije!

Tužni i kukavni takovi ljudi i baš nevriedni pomilovanja, nevide li, kako sami sebi konop za vrat obiešaju? kako daju šibu onomu, koji će jih poslje njom tepsti, kad ju bude u rukama imao? kako predaju nož onomu, koji će s njim, kad ga primi, opute na njih krojiti? kako pozlaćuju onoga, koji će poslje blato na njih hitati? Bože mili, hoće li već ikad taj puk otvoriti oči i pogledati na se i okolo sebe, da vidi, kako je zarašćen u brštan (bršljan), koji mu kao hrastu izpija životni sok te čini, da prije dobe uvene, usahne i pogine?

Jošter se tuže i uzdišu, da neimaju već ni svojih svećenikah; gdje jih je nekada bilo i preveć, da jih sad nije ni za potrebu. I to je istina, ali tko je tomu uzrok? Sami. Tko im može i tu pomoći? Nitko drugi nego sami. Šaljite svoju djecu u školu i na nauk, pa kada se vaša domaća djeca nauče, onda ćete imati ne samo svoje svećenike, nego i sudce i advokate i ljekare i pisare i što vam god bude trebalo za dušu i za tielo. Žalibože, odgovaraju na to mnogi, nekada su tolici i tolici išli u školu, učili se liepo, i postali tko ovo tko ono, ali koja nam od njih korist, kad su se razpršili i razišli tko ovamo tko onamo, a doma neće nitko da ostane. I to je donekle istina, al zašto? Zato, što je doma od svojih ljudi ostavljen i zapostavljen svakomu tudjincu, došao taj od gornje il dolnje strane, kako najveći malovriednjak i mrzotina. Tko to dakle vidi i razmišlja, a ljubi po naravskom zakonu sebe, svoju čast i svoju korist, kako može ikada prebivati s tako krutom maćuhom i za nju skrbiti i raditi?

Zato, ako ćete pomoći sebi i svojim potrebam, držite se svakoga čovjeka, ali prije i najviše svojega i domaćega, koji je

Digitized by Google

vaše krvi i vašega jezika; ljubite svaku čovječju osobu, ali prije i najviše svoju i domaću; prebirajte koliko vas volja, ali u izboru, prije nego na ikoga drugoga, položite ruku na svojega i domaćega. To čineći, hoćete najkraćim i najlagljim putem doći do pomoći sebi i svojim potrebam.

Sedam smrtnih griehah nadbiskupa Ledohovskoga.

Zasužnjeni nadbiskup poznanjski, grof Miecislav Ledohovski, bio je dne 15. pr. travnja skinut sa svoje biskupske časti od protestantskoga crkvenoga suda berlinskoga, koji neima nad katoličkim biskupom glede crkvenih dužnostih nikakve druge oblasti neg onu, koju mu daje njegova tiranska ćud i pusta samovolja. Ledohovski je dakako svejedno zato biskup poznanjski pred Bogom i pred ljudmi, jer ga po crkvenom zakonu nemože skinuti s biskupstva nitko drugi nego glava crkve katoličke; al je ipak vriedno čuti, koji su ti težki griesi i strašni zločini, poradi kojih se oborila na njega protestantska njemačka zavist i bjesnoća. Evo jih. Prvi njegov grieh je taj, što je zapovjedio, da se u poljskih školah poljska djeca uče nauk kršćanski u svojem materinskom poljskom jeziku, ne pako u nerazumljivom njemačkom, kao što je to htjela samosilna vlada pruska. Ako je tu tko kriv, to je sjegurno vlada, a nikako biskup, koji se u tom držao jedino zakona naravskoga, tim na koncu konca zakona božjega. Drugi grieh nadbiskupa Ledohovskoga jest, što je proglasio svojim biskupljanom okružno pismo, što su ga njemački biskupi, sakupljeni u Fuldi, zajednički pisali na sve njemačke katolike; treći, što je imenovao i premjestio neke župnike i duhovne pomoćnike, a da nije pitao od vlade dopušćenja, kojega mu po crkvenih zakonih i netreba. Državni obskrbnik Gröben nabrojio je 72 takova tobože nezakonita imenovanja i premještenja, od kojih 34 bjehu kažnjena sa 29,700 pruskih talirah globe i sa dvogodišnjom tamnicom u Ostrovu, a za ostala tražilo se i postignulo njegovo svrgnutje. Njegov četvrti grieh jest, što je proglasio, kao što je bila njegova dužnost, papino pismo, u kom se kore i odsudjuju pruski protucrkveni zakoni; peti, što nije htio popuniti konačno dva župnička mjesta, kao što je to proti crkvenom zakonu zahtievala od njega svjetovna berlinska vlada; šesti, što je izobćio nekoga Schrödera, nedostojnâ svećenika i očitâ odpadnika; i najposlje sedmi, najveći i najteži, što nije htio poslušati vrhovnoga predsjednika poznanjske pokrajine, koji ga je silio, neka se odreče svoje biskupske vlasti i časti, a nije jih primio od njega, nego po svetom redu od Boga i od vidljive glave crkve Isukrstove. To je eto tih sedam smrtnih griehah, što jih je učinio nadbiskup Ledohovski, ne proti Bogu, nego proti samovoljnoj pruskoj vladi, i poradi kojih je bio svrgnut sa svoje biskupske stolice. Vrhovni obskrbnik državni reče tom prigodom, da nikomu nije slobodno suditi državnih zakonah. Dobro, a je li svjetovnoj oblasti slobodno suditi i ukidati zakone naravske i crkvene, kao što je to učinio berlinski parlamenat svojimi svibanjskimi ukazî? Zakon naravi i sviesti ide pred svakim drugim zakonom, jer bez poštovanja tih zakonah prestaje čovječje dostojanstvo, i tim temelj svakomu drugomu zakonu. Pripovieda se, da je pruski kralj Friderik veliki rekao nekada, da se u njegovoj državi može spasiti kako koga volja, akoprem Friderik nije htio čuti ni govoriti o slobodi. A evo sad, gdje u Pruskoj vladaju ljudi, koji se drže za cviet evropejskoga slobodnjačtva, mora se tamo i u Boga vjerovati, kako oni zapoviedaju. Ali da je sloboda ipak nešto drugo, nego što vele i hoće ti samozvani pruski slobodnjaci i njihovi drugudnji sliedbenici, to već pomalo uvidja sav sviet, a doći će vrieme gdje će to morati izpovjediti i sami.

„SLAVIA“

UZAJEMNA OSJEGURAVAJUĆA BANKA U PRAGU.

U bečkom listu „Finanzielle Presse“ čitamo sliedeće:

Usljed poslate nam okružnice od 30. Marča t. g. ta osjeguravajuća Banka je utemeljila za nutarnju Austriju obće zastupstvo (Generalrapresentanz) sa stolicom u Beču. Dotično ravnateljstvo nahodi se u rukama gospod. Julija Türka, kao prvoga, i Leopolda Aengstela kao drugoga družtvenoga tajnika. Ta dva gospodina službuju kao takvi jurve od 12. prošloga mjeseca u Pisarnici „Hegelgasse“ kuć. br. 6. Veseli nas od srdca da u glavnomu gradu Beču imamo ovaj zavod, koji je u vrieme svojega petgodišnjega obstanka pokazao dostatnu vrstnoću svoga života i svoje oprezno ravnanje, pa se čvrsto ufamo, da će tomu novoosnovanomu zastupstvu za rukom poći te će si onaj dobri glas, što si ga je *Slavija* u Českoj, Moravskoj i u Sleziji dostignula, i po drugih njemačkih zemljah uspješno opravdati. Pošto je službeno znano, kako je *Slavija* okrug svoga djelovanja razširila, mi nemožemo nego da nekoje podatke ovdje zabilježimo, koji će ono povjerenje, što ga je sviet u to novoustrojeno obće zastupstvo jurve položio, nedvojbeno u nekoliko opravdati. Mi crpimo te podatke iz najnovijih izvješćah o djelovanju *Slavije*, pa hoćemo dotične uspjehe trijuh god. 1869. 1772. i 1873. jedno uspored drugoga metnuti. Pošto je družtvo u godini 1869. brojilo 6980 dionikah sa osjeguranom glavnivom od 4,100.300 for., narasao je ovaj broj u godini 1872. do 111.741 dionika sa osjeguranom glavnicom od 70,531.017 for. tako, da je družtvo na koncu sliedeće godine 1873. sa 130,687 dionikah osjeguranu glavnicu od 91,577.550 for., pa imalo Bruto-primitak od 1,393.349. Mislimo, da ti autentični brojevi bez svakoga tumačenja sami po sebi dosta kažu. Pravi imetak Banke koncem Marča iznosi 1,415.498 u gotovini, u dobrih stvarih i nepokretninah.

Slavija posluje usljed svojih novijih, mjeseca Septembra 1872. od dotične oblasti potvrdjenih pravilah, u *pet* oddjelih naime oddjel I. II. i III. osjeguranje na življenje, po različnih branšah; IV. oddjel osjeguranje proti vatri; oddjel proti tuči. U III. oddjelu nahodi se samoupravna mlinska zadruga (autonome Mühlenverband.)

Pošto smo ovim toli razgranjeno djelovanje *Slavije* nacrtali, ufamo se, da ćemo do mala prigodu imati i o nutarnjem ustrojstvu družtvene administracije obširnije prosboriti. *Slaviji* je sada presjednik g. Grof Ivan Harrach, kojega ravnatelji gg. Dr. Antun Cizek, Dr. Josip Milde i Rudolf Novák, a g. Franjo Novák kao obćeni tajnik podupiru. Medju timi osobami povjerenstva, koji kod pojedinih zastupstvah posluju pa *Slavije* upravu nadziru i pretresaju, nahodimo štovanja vriedna imena iz krugovah odličnih ekonomah, činovnikah i obrtnikah.

Na koncu javljamo, da u tečaju *petgodišnjega* djelovanja *Slavije* bilo je plaćeno za škodu 960,864.020 f. od kojih 351,655.94 for. spada na godinu 1872, dakle preko jedne trećine. Od ove posljednje svote od 13,603.62 for. spadaju na osjeguranje življenja, 177,949.70 for. na osjeguranje proti vatri, 38,252.66 for. za škodu samoupravnih mlinskih zadrugah, pa 121,846.81 for. za osjeguranje proti tuči.

Fr. Ma ča će reć, da oni tri talijanski istranski poslanici va Beču, Vidulich, Defranceschi i Kamalić, smirom onako mudro mučе?

Ju. Ha, morebit zato, da pokažu, da Istra nî ničesa potrebna.

Fr. Eh, moj Jurino, neznaš ti te prave ne!

Ju. Tako zač?

Fr. Ać neumiju nego talijanski!

Ju. Poč su dakle tamo šli?

Fr. Zato da pokažu, da je svakomu Istrianu dosti znat samo talijanski, da svoje stvari po svetu dobro i koristno opravi!

NA RASTANKU.

Imenovan bilježnikom grada Siska, nakon 16 godinah moga boravljenja u Kastvu kao tajnik občinskoga Glavarstva, ostavljam sa srdačnim pozdravom sav puk Kastavski. S Bogom.

U Kastvu 26. travnja 1874.

Fr. Steidl.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Inglezka** po popisu od godine 1871. broji 23 milijuna dušah u prostoru 7,769,449 četverouglastih miljah, 44,142,651 kuću, 2,200 gradovah i selah, med kojimi grad London sa 3 miliuna 800 tisućah dušah. Inglezko pučanstvo po zanatu iliti djelu dieli se ovako: književnikah, umjetnikah, odvjetnikah, liečnikah i svećenikah ima 700,000; službenikah 5 milijunah; poljodjelacah 1 milijun i 600 tisućah; rukodjelacah, med kojimi je trećina ženah, 5 milijunah; nekoristnih ljudi, med kojimi za čudo postavljeni su svi ukupno lupežî, potepuhi (skitalice) i posjednici 160 tisućah. Med svimi pako u najvećem su broju trgovci, kojih ima svake vrsti.

* **Ostakljeni cukar.** U Franceskoj su iznašli, da se sladorom (cukarom), dugotrajnim i ponovljenim kuhanjem otvrdnutim, staklo rezati može isto onako kao diamantom.

* **Broj katoličkih svećenikah u Njemačkoj.** U Pruskoj ima 7690 svećenikah; u Bavarskoj 7000: u Würtenbergu 1000; u Saksonskoj 700; u Badem 1100; u Assii 284. Ako se ovim jošte doda 14.000 misnikah i zabraćenikah raznih redovah, imat će se u Njemačkoj broj od 32 tisuće duhovnikah na 15 milijunah Katolikah.

Digitized by Google

Različite viesti.

* **Naše delegacije** su se sastale 20. pr. m. u Pešti. Nj. Veličanstvo, naš car i kralj, jest prigodom njih otvaranja držao govor i rekao, da živimo sa svimi susjednimi državami u najboljem prijateljstvu, pak da se ufa, da ćemo imati trajan mir, koji da leži i da mora ležati najviše na srcu Njegovoj vladi.

* **Naši novi crkveni zakoni** hoće biti doskora gotovi i u zastupničkoj i u gospodskoj viećnici. Ti zakoni nisu napereni samo proti crkvi, nego i proti svakoj nenjemačkoj u Austriji narodnosti, i to najbrže u prvom i najpoglavnijem redu. Kad se budu počeli jednom razvijati, nekoji visokoumni političari hoće se svojoj političkoj plitkosti sami ćuditi, ali će bit prošlo vrieme toj prekasnoj mudrosti.

* **Ovdješnje c. k. Namjestničtvo** javlja svojim pismom od dne 19. aprila, da će se novačenje na Kvarnerskih otocih obaviti tečajem t. m., to jest, dne 15. i 16. u Lošinju, 19. u Cresu, a 22. i 23. u Krku.

* **Trgovina u Trstu** sa kopnom umanjila se mjeseca Marča 1874. naprama Marču od 1873. za 231.932 centa. To ogromno umanjenje (ukupno šesti diel) ima svoj uzrok u izvoženju, koje se je umanjilo za 284.098 centih dočim se uvozna trgovina umnožila za 52.166 centih.

* **Brodarstvo.** U prošlom ljetu dojadriše u Trst 6707 brodovah na jadra (krcatih 6009, praznih 698), — parobrodah 1339 (krcatih 903, praznih 437); odjadriše iz Trsta 6780 brodovah na jadra (krcatih 4919, praznih 1861), parobrodah 1449 (krcatih 1118, praznih 301).

* **U Trstu i okolici** pohadja školu 11,357 djece jednoga i drugoga spola, i to od 18,000, što bi ju imala pohadjati, dakle skoro 7,000 je još i danas bez škole.

* **Naši zadnji izbori.** Neki talijanski dopisnik iz Istre u jednih ovdašnjih novinah predbacuje vladi u svojoj ljutosti, da je prigodom zadnjih izravnih izborah držala s talijanskom u Istri strankom proti Slavenom. Što neće sve ljut čovjek izbrbljati!

* † **Dr. Josip Luciani** preminuo je u Labinju dne 28. Marča u 64. godini svoje dobe. Bijaše zastupnik na pazinskom i labinjskom birališću. Pokoj mu duši! Labinjski i Pazinski birači hoće bit opet pozvani, da biraju svojega zastupnika. Kad to bude, hoćemo im u svoje vrieme javiti. A oni neka se već sad dogovaraju, koga će izabrati.

* **Za učitelje i učiteljske pripravnike.** Ministarstvo državne obrane je javilo, da će učitelji i učiteljski pripravnici biti pozvani, kao i djaci, na vojnička vježbanja samo za vrieme školskih praznikah, i to najviše za 4 tjedna.

* **Za bogoslovce.** Visoko Ministarstvo je naredilo, da je vojničkim odpušćenikom i reservistom izvan aktivne vojničke službe slobodno učiti teologiju, al da zato neprestaju biti vojnici.

* **C. K. Korveta Fridrich** odjadriti će što prije, pak se oznanjuje, da se pisma, upravljena komu od onih, koji se nahode na tom brodu, imaju poslati sliedećim napisom: „Gospodinnu N. N. na brodu c. k. Korvete Friedrich u Beč (pomorski odsjek). C. K. pomorski odsjek uzimlje na se skrb odpriemiti ta pisma na svoje pravo mjesto.

* **Prepovjed.** Ovo c. k. Namjestničtvo oštro zabranjuje svim i svakomu pojedinomu ribaru, *dinamitom* ribe loviti, pa dodaje, da se jurve snuju sposobni i oštri zakoni, kojimi će se urediti način lovljenja ribah.

* **Dobra viest.** Čitamo u novinah, da je vinu posvud znamenito ciena pala u nadi obilate dojduće trgatbe. Stara vina su pocienila od 4 do 6, a nova od 2 do 3 for. po vedru iliti barilu.

* **Ugarska** U Pančevu započeo je 26. p. m. izbor saborskoga zastupnika po drugi put za peštansko vieće, a svršio 28. istoga sjajnom pobjedom Srbaljah. Dr. Polit, poznat i u Hrvatskoj iz Rauchove dobe, izabran sa 4400 glasovah proti Stojakoviću, predloženiku ugarske stranske. Izbor je znamenit s toga, jer je stanovničtvo prvi put poslje razvojačenja Krajine izvršilo svoje ustavno izborno pravo, a i pokazalo sjajno budnu narodnu sviest. Slava mu!

* **Nj. Preuzv. biskup Strossmajer** javlja družtvu Svetojeronimskomu, da je odlučio kupiti svake godine 100 for. družtvenih knjigah, da jih porazdieli medju siromašni puk. Isto tako da će marljivije učenike pučkih školah upisati na svoje troškove u družtvenike.

* **Preuzv. g. Biskup J. Strossmajer** poslao je „Narodnomu Listu“ u Zadar sliedeće:

Slavni uredniče!

Čast mi je poslati 100 for. braći bjednikom u Dalmaciji, koji se nuždom bore. Žao mi je da mi silni trošak na moju stolnu crkvu ne dopušća obilniji biti, kô što mi bi srdce željelo. Srdačni pozdrav svoj miloj braći.

Djakovo, 6. travnja 1874. STROSSMAJER **biskup.**

* **Prosvjeta u austrijskom Carstvu.** Lani se je uzelo u našem Carstvu 53,116 mladićah u vojnike. Od ovih su znali pisati 27,042. U tom se broju računaju i 38,415 mladićah, što jih dade Ugarska i med kojimi znalo jih je pisati 12,975. Razdjeljeni ti vojnici na pojedine pokrajine, od 1000 njih znade pisati: u Dolnjoj Austriji 985, u Sleziji 946, u Gornjoj Austriji 893, u Českoj 810, u Solnogradskoj 756, u Štajerskoj 755, u Moravskoj 671, u Koruškoj 581, u Tirolskoj 366, u Ugarskoj 358, u Primorju 307, u Hrvatskoj 143, u Galiciji 115, u Kranjskoj 106, u Bukovini 89, u Dalmaciji 43.

* **Koliko se spuši.** Potrošak smotakah (cigari) u Austriji množi se sve to više; godine 1869. bilo je prodano 759,076.529 domaćih smotakah, a 3,904.611 inozemskih; godine 1873. *jedan* milijard, 131,034.828 domaćih i 6,983.572 inostranskih.

* **Srbski knez Milan** je odputovao 26. pr. mj. u Carigrad u pohode turskomu Sultanu, sprovodjen mnogobrojnom pratnjom.

* **U njemačkom parlamentu** skrojio se zakon, koji daje vladi oblast, protjerati iz domovine svakoga, koji se nebi pokorio svibanjskim crkvenim zakonom. To je u svako vrieme zadnji korak svake nasilne i protunaravske vlade, zvala se ona s ovim il onim imenom.

* **Dobrotvorno družtvo gospodjah u Trstu,** ustrojeno godine 1872. pod pokroviteljstvom kraljice Španjolske, grofice Molina (sada pokojne), kao što bijaše već u svoje vrieme javljeno u ovom listu, raste i uspjeva svaki dan sve to ljepše i bujnije. Tomu družtvu je svrha, sakupljati i praviti crkvena ruha i ostale crkvene sprave, da se poklone ubogim i siromašnim župam il plovanijam tršćanske biskupije. Ove se je godine napravilo, pa će se ovih danah različitim župam razposlati: Plašćevah (piviali) 5, planetah 31, oplećnikah (veli omerali) za sv. blagoslov 12, dvoličnih štolah za sv. krst 12, bjele štole odlučene 2, misnih košuljah (camice) 26, pojasah (cingoli) 24, naglavnikah (amitti) 56, korporalah 140, otiračićah (purificatori) 180, obrusićah (manutergi) 66, roketah 13, buršah za pričest bolestnikah i za sv. ulje 15, kapicah za piksidе 6, predstorah (antipendijah) 9, jastukah (kušinah) za oltar 8, misalah 5, obrednikah iliti ritualah 4, palmah 8, cvietnikah iliti grastah (posudicah) za palme 2, slikah u okviru 4 i 1 propelo. Potrošak za pripravu tih crkvenih upravah iznaša 1540 for. Nekoje od tih stvarih bjehu darovane od veledušnih dobročiniteljicah. Preostatak iznosi do 400 f.

* **Novačenje u Trstu.** Kako se čita u „Triester Zeitung“, od 220 tršćanskih novakah, bjehu najdeni sposobni za vojničtvo 37.

* **Veliki vihar** je bio u Beču dne 14. prošloga mjeseca, grmilo je i bliskalo strahovito i tuča padala debela kao golubja jaja. Tom prigodom da je postradala nebrojena sila ubogih ptićicah.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Antun Lupetina, žup. upravitelj u Humu, bi imenovan Plovanom u Draguću. — Č. Josip Flegar, duh. pomoćnik u Žminju, ide u Hum za žup. upravitelja. — Č. g. Agustin Skočir, dosadanji kapelan B. D. M. „del Carso“, bi premješćen u Antinjan blizu Kopra kao žup. upravitelj. — Č. g. Božić (Natale) Depiera, duh. pomoćnik u Momijanu postao je kapelan B. D. M. „del Carso.“ — Č. g. Franjo Peculic ide kao duh. pomoćnik u Momijan. — Č. g. Ferdinand Kogej, duhovni pomoćnik u Krkavcah stupio je u red teutonički.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Aprila 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		—
Carski dukati (cekini) .	5.25	5.25	5.25½	—	5.25½	5.26	5.26½	5.27	5.27	5.27	—	5.28	5.28	5.28	—	—
Napoleoni	8.96½	8.97½	8.97½	—	8.96	8.95	8.95½	8.98	8.97½	8.97½	—	8.97	8.95	8.95½	—	—
Lire Inglese	11.22	11.24	—	—	11.23	11.20	11.21	11.23	11.27	11.30	—	11.31	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.35	105.35	—	105.25	105.25	105.15	105.—	104.75	104.25	—	104.85	104.75	104.50	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Maja 1874.** **Broj 10.**

†

NIKOLA TOMMASEO

Dalmatinac,

svemu svietu poznati učenjak, što je nedostizivom vještinom napisao mnogobrojne knjige u talijanskom jeziku skoro o svakoj struci čovječanskoga znanja i umienja poznat i našemu narodu poradi onih svojih divnih „Iskricah“, pisanih u našem hrvatskom jeziku, koje su mnogu i mnogu dušu uzpalile i razplamtile živom ljubavlju prama svojemu narodu, kojega je on iskreno ljubio i u svojih spisih svagdje i svagda dično i ponosno spominjao, rodjen u Šibeniku dne 9. listopada 1802. godine, preminu kršćanski, kao što je kršćanski i živio, u Fiorenci dne 1. tekućega mjeseca svibnja, gdje bi veličanstveno i sahranjen, oplakivan od dvajuh narodah, Italijanah i Slavenah!

Pogled po svietu.

U Trstu 15. svibnja.

Političkih novostih neima već od više vremena nego jako pomalo. Napinjuć se, političari se iztrošiše, pa miruju, dokle jih kakov poveći dogadjaj silomice sa sna netrgne.

Kod nas se carevinsko vieće ogdilo dne 7. t. m. na neizvjestno vrieme potle, što je cielih šest mjesecih sjedilo i viećalo ponajviše o crkvi i crkvenih stvarih, kao da neimamo u Avstriji većih i prečih potrebah od tih. Ali sad će bit nekim ljudem srdce na mjestu, jer je barem crkva obrzdana, koja nije državi nikad o glavi radila. Uprav se čita, da su prva dva zakona, protežuća se na crkvu, i od cara potvrdjena.

Naša odaslanstva iliti delegacije viećaju u Pešti, brišuć naime ministru vojničtva velike svote sa vojničkoga proračuna, a ministru vanjskih poslovah dodijajuć svakojakimi upitî, na koje on odgovora tako, da najveć puti nitko nezna, što je htio reći. A to nije šala, jer valja znati, da su takvi odgovori tobože najveća vještina u čovjeka državnika. Upitan, koćemo li imati mir, ili rat, odgovori, da ćemo mir, ako nebudemo imali rata; zato da se netreba ničesa bojati, al ipak da je mnogo pametnije, biti uvjek na oprezu!

Taj rat bi mogao najprije buknuti i opet med Njemačkom i Franceskom. Bismarku je već sad žao, što nije Franceske još i gore ogulio. Pa se pripovieda, da je lani u Berlinu rekao talijanskomu kralju Viktoru Emanuilu, neka pita od Franceske natrag Nicu i Savoju, a on da će mu pomoći novcem i vojskom, samo da Francesku pritlači, dokle se nije sasvim oporavila i operutala. Ta je viest, što su ju doniele jedne engleske novine, sav sviet baš neugodno zatekla.

Car Aleksandar je proputovao kroz Berlin u London. U Berlinu su ga Niemci dočekali neobično liepo, a i Englezi ga susriećU kao milâ gosta i pouzdanâ prijatelja. A Niemci i Englezi nisu u svem jedne misli. Iz toga bi reći, da sad mir i rat stoji u moćnoj ruci cara Aleksandra, pa kamo on nagne, da će onamo i sviet.

Franceska, ako i oslabljena, ipak se drži u svojem dostojanstvu tako, da bi se mogle u nju ugledati i nekoje druge države, kad se očito napada na nekoja njihova zemljišća i gradove. Neki dan je je ciknula kao zmija poradi jedne napitnice, što ju je neki ničanski gradjanin i zastupnik na njezinu parlamentu napio Italiji, kojoj je spadala Nica do 1859 godine. U Španjolskoj zadnjih danah prošloga mjesca pobili se republikanci i kraljevci, pak su do druge prigode republikanci nadbili i nadvladali kraljevce. U Španjolskoj je uvjek tako.

Srbski knez Milan bio je u Carigradu veoma liepo dočekan od Sultana, koji da mu je vlastitom rukom pripeo na prsa najveće tursko odičlie iliti orden. Tim kneževim putovanjem nisu ni najmanje zadovoljni mnogi našinci, kojim se čudno vidi to klanjanje u Carigradu, dočim tolika naša braća grozno stenju pod turskim kopitom.

Pazinska gimnazija.

Pod tim imenom bije se od nekoga vremena krut boj u ovdašnjih talijanskih novinah. Uzrok boju jest jezik.

Kako znaju naši čitatelji, učevni jezik na pazinskoj gimnaziji je njemački, a pazinska kao i ostale pučke škole istranske su talijanske. Da nije najlaglje za djetcu, prelaziti iz talijanskih pučkih školah u njemačku gimnaziju, to svaki lahko vidi. Jer prelazeć diete u gimnaziju, a nerazumijuć njemačkoga jezika, nemože ni započeti gimnazijskih naukah. Da doskoči toj neprilici, vlada je ustanovila u Pazinu tako zvanu pripravnu školu, u koju se uzimlju djetca iz drugoga i trećega razreda pučkih školah. Djetca se u toj školi uče svemu čemu i u trećem i četvrtom razredu pučkih školah, a povrh toga i njemačkomu jeziku ponajviše zato, da se uzposobe za prelaz u gimnaziju. Radi nevaljanosti sadašnjih pučkih školah, vlada uvadja pripravne škole i u onih mjestih, gdje su pučke i gimnazijske škole u jednom ter istom jeziku. Koliko dakle nisu te škole potrebitije u mjestih i pokrajinah, gdje se jezik pučkih školah neslaže s jezikom školah gimnazijskih!

Tu vladinu naredbu je netko iz Pazina pohvalio u koparskih talijanskih novinah kao veoma shodnu i koristnu. Nu ta pohvala nije išla po ćudi nekomu drugomu Pazincu, pak je u jednih tršćanskih novinah udario na nju da nemožeš gore. On priznaje, da sadašnje pučke škole nevaljaju ništa, al ipak neće ni da čuje za pripravnu školu u Pazinu, jer da to neide na drugo, nego da se malo po malo pretvori pazinska i sve ostale pučke škole istarske u škole čisto njemačke. To pako da neće i nesmije biti, jer da je Istra talijanska zemlja, a Istrani Talijani, koji neće nikad dopustiti, da se poniemče njihove škole. Toga radi zahtieva od vlade, neka ukine što brže to bolje njemačku gimnaziju pazinsku i ustanovi mjesto nje talijansku, pak da neće trebati pod tom izlikom podizati u Istri ni pripravnih ni pučkih školah njemačkih.

Na taj dopis javio se i treći dopisnik iz Pazina u samih vladinih novinah tršćanskih. Taj treći dopisnik nastoji dokazati, da vladi nije ni na kraj pameti, poniemčiti talijanske istranske škole. Pa ako se u pazinskoj pripravnoj školi i uči nešto njemački, da jest i da hoće ostati sve ostalo u narodnom talijanskom jeziku.

Mi smo sa strane mirno gledali taj njemačko-talijanski rat za Istru, a nebi ga ni danas spominjali, da se nije unj umješao negdje iz Istre i četvrti dopisnik, koji pobija onoga drugoga dopisnika iz Pazina oružjem, kojim se obično i mi služimo i proti Niemcem i proti Talijanom. A to oružje jest paragraf 19. temeljnih carevine pravah. Taj dopisnik, što šalje svoje izvrstne dopise u *Corriere di Trieste*, veli, da je žalostno čuti, gdje se za Pazin išće talijanska gimnazija, pozivljuć na narodnost. Tko to išće da nije valjda još nikad proputovao Istre od jednoga kraja do drugoga, jer da bi drugač morao znati, da u Istri živu i dvie trećine Slavenah, koji imaju jednake pravice s Talijanî, a pazinski dopisnik da jih i nespominje, kao da jih neima. Kaže, ako se može tko u Istri tužiti, da nisu to Talijani, nego Slaveni. Talijani imaju svoju talijansku gimnaziju u Kopru, svoju višu realku u Piranu, svoje učiteljišće takodjer u Kopru, njihov jezik vlada u svih državnih i občinskih uredih; a Slaveni ne samo što neimaju ništa od svega toga, nego dapače ni pučkih školah u svojem jeziku. Onda uzklikuje, veleć: Tako eto pojme nekoji ljudi pravo, pravicu i jednakost svih narodah u državi. Njim sve, a drugim ništa! Kad bi ti ljudi bili pošteni i razumni, piše nadalje taj dopisnik, oni bi dakako mogli prigovarati njemačkomu jeziku na pazinskoj gimnaziji; ali bi onda imali zahtievati od vlade, da ustanovi u Pazinu za Slavene slavensku gimnaziju, il joj se barem nebi imali protiviti. Nu oni su od toga pravednoga zahtievanja tako daleko, da bi, kad bi se danas ustanovila u Pazinu hrvatska gimnaziju, na nju viknuli još jače, nego li viču sad na njemačku. Oni hoće da uživaju sami sve ustavne pravice, a braću Slavene drže za pusto i golo roblje. Koliko neviču ti ljudi, kad im tko pošlje kakvo netalijansko pismo, pa ipak ti isti ljudi ne samo što nešalju Slavenom slavenska pisma, nego neće ih ni da primu, ako su pisana u tom jeziku. Grakću, što na pazinskoj gimnaziji nije talijanski izključivo učevni jezik, a u isto doba potalijančuju Slavenom i njihove pučke škole!

Digitized by Google

A znate li, kako se izgovaraju? Jako lahko! Oni naprosto vele, da Slavenah i neima, gdjegod se je u kojem mjestu naselila koja karnjelska il druga talijanska obitelj. U takvom se mjestu drže odmah za gospodare, pa odlučuju samovoljno i o jeziku i narodnosti. U tom su baš slični ježu, koji iztisnu iz duplja lisicu, kojoj se bio moleć i proseć pritisnuo. Tada pita, ako je Pazin talijanski grad, da što je onda ta narodnost, koja se dade preobući, kako košulja? Jer veli, i dan danas se u pazinskih kućah govori hrvatski, imena žiteljah su hrvatska, a u pazinskoj crkvi pjeva se misa i pripovieda rieč božja u hrvatskom jeziku. Narod i narodnost nije dakle drugo, nego par dva muhavih ljudih, koji si zabiju u glavu, da su danas ovo, a sutra ono!

Al i kad bi bio Pazin čisto talijanski grad, iz toga nebi nikad sliedilo, da mora biti u Pazinu i čisto talijanska gimnazija. Jer gimnazije se neizdržuju za pešćicu ljudih, nego za ciel kotar i za cielu pokrajinu. A nebroji li i sam pazinski kotar, na pešćicu Talijanah prieko 32,000 Slavenah; pa zar za pešćicu muhastih pazinskih glavah da se uzkrate Slavenom njihova ustavna prava? Nipošto. Il zar dvie trećine istarskih Slavenah nisu za drugo na ovom svietu, nego da i u njihovo ime pitaju istranski Talijani sve polakšice samo za se, a Slaveni da im pomažu samo troškove nositi? Ljudi, koji postupaju tako nepravedno, sami sebi jamu kopaju. Jer zapostavljajuć Slavene, što bi mogli odgovoriti kad bi se s druge strane postupalo i s njimi, kako oni sad postupaju sa Slavenî? Ništa sasvim ništa! Zakon veli: svi narodi u Austriji imaju jednake pravice. A bi li oni bili zadovoljni, kad bi se istranske stvari tako promienile, pa bi istranski Talijani došli na ono mjesto, na kom se sad nahode istarski Slaveni, kojim oni nepriznaju ni obstanka? Nadalje veli se u tom članku, ako pazinski dopisnik sumnjiči vladu, da misli poniemčiti istranske škole, da može i on od svoje strane sumnjičiti istranske Talijane, da nenastoje potalijančiti istarskih Slavenah za drugi uzrok, nego da priprave Istru za odcieplienje od Austrije. Na koncu iztražuje, zašto se pazinski dopisnik onako boji pazinske pripravne škole. Zato jer vidi, da sadašnje pučke škole nevaljaju ništa, pa da roditelji prerado šalju svoju djetcu u tu školu. A u tom redu da su prvi roditelji baš slavenske narodnosti, koji neimajući svoje gimnazije, da vole da im se djetca uče i njemački, nego li samo talijanski; jer njemačkim jezikom mogu steći kruh u svoj Austriji, a samim talijanskim nemogu ni u svoj Istri.

Na ovaj odgovor u *Corriere di Trieste* javio se opet netko iz Istre u svojih ovdašnjih novinah. Naš mu se dopisnik dakako odmah oglasio. Nu o tom prigovoru i odgovoru hoćemo izviestiti drugi put naše čitatelje.

Čega treba našoj marvi?

II.

Uz čišćenje i snagu uzdržaje nam i goji marvu *čist nepokvaren zrak*. Što god žive, treba zraka, i to ne samo životinja, već i bilje, jer i ovo bez zraka vene i propada. Životinji treba zraka za disanje, koje nije ništa drugo, već mješanje krvi sa zrakom, čim se iz nje vadi, što u nju više ne spada, a podaje se joj ono, čega treba za vrienje i kolanje po žilah.

Svako diete, koje je koju godinu u školi marljivo probavilo, zna, da u zraku ima kiselika, dušika i ugljične kiseline, ter više manje vodene pare. Toga ima dakako i u onom zraku, što napunjuje staje. Disajuć, troši marva kiselik, a ugljičnu kiselinu ili ugljičinu izdiše. Uz to izlučuje se iz plućah vodena para, koja nam se pokazuje kao magla, što izilazi iz gubice, a nije ništa drugo, no vodena para, koja se je na hladnu zraku zgusnula u malene mjehuriće. S toga u svakoj staji, gdje diše marva, gubi zrak sve to više kiselika, a puni se sve to više ugljičinom. No ugljičina je sama po sebi gotov otrov, koj ubije živinče i čovjeka s miesta, čim se čista udahne.

Pomiešana s ostalim zrakom, ako je ima puno, ubija, a ima li je manje, škodi u tolikoj mjeri, koliko je više njem zrak pokvaren. Za to opažamo, da težko dišemo u stajah jako zatvorenih, tiesnih a punih marve; zato se često zgadja, da se gdje komu smuči u sobi, gdje je duže vremena mnogo ljudi; zato se na jedanput smota i padne, osobito slabija ženska u jako napunjenoj crkvi prigodom proštenja itd. Svemu je tomu uzrok, što je disanjem ili izdisavanjem marva ili sviet ugljičninom pokvario i otrovao zrak.

Da se može staja podpuno zatvoriti od vanjskoga zraka, nebi mogla u njoj životinja ni čovjek živjeti.

Dakako, da naši neuki gospodari, misleći marvi pomoći i pribaviti joj dovoljno topline, zatrpavaju zimi ona mala okanca, što jih možda imaju, a vrata neotvaraju nikada, van kada upravo moraju, te bi čovjek mislio, da u te staje ne može iz vana ni najmanja mrvica zraka. Srećom njie tako, jer se nikakova zgrada nikako neda zraku sasvim zatvoriti, budući da on prodire i kroz zid i kroz drvo i kroz razne pukotine i režke na prozorih i vratih. Taj zrak, što ovako bi reć kradomice dolazi u staje takovih neukih gospodarah, čini da im marva ipak žive, no žive samo toliko, da žive, a niti se pomaže, niti jim koristi nenosi, već je kržljava i boležljiva — pače izvrgnuta je pogibelji, da sasvim oboli i pogine.

Dokazano je, da u 10,000 dielovah zdrava, čista zraka, ima 3 djela ugljičine, no da ipak bez pogibelji može čovjek i životinja disati zrak, gdje ima u 10,000 dielovah 25 do 30 dielovah ugljičine.

Prema tomu iztražiše mnogi učenjaci zrak u raznih stajah, te se uvjeriše, da u stajah običnih neukih posjednikah ima obično odveć ugljičnine. Tako n. pr. učenjak Merker pronadje, da je ćak u jednoj gospoštinskoj staji u selu Vendi u Njemačkoj u 10,000 dielovah zraka bilo do 46 dielovah ugljičnine, a u manjih stajah u istom selu našao je u toliko dielova zraka do 72 diela ugljičnine. Ako i nije u tako otrovanu zraku marva odmah poginula, opažalo se očevidno, da hiri i boluje, što nije ni čudo.

Da je isti gospodin došao u selo, gdje žive pisac ovih redakah, bio bi se sgrozio, jer bi tu bez dvojbe našao u gdje kojem tamnom i zatvorenom, skoro podzemnom bivalištu nesretnih volićah i konjićah na 10,000 bar 120 dielovah ugljičnine, a bar toliko drugih kojekakovih otrovnih zračnih česticah.

No ne kvari u stajah zraka jedino ugljčnina, već tuj ima i drugih raznih škodljivih plinovah, što se razvijaju iz raztvorene mokraće i pogani (lajna). Ovamo navlaš spada mišadorov plin ili čipavac, što ga ima množina osobito u konjušnicah i ovčarnah.

Taj plin draži osobito disala i grize oči, te može biti veoma dosadan i štetan u onih stajah, gdje se pod marvom duže vremena gnoj ostavlja, a neima dovoljne stelje, da se često i valjano pokriva.

Kako je kod nas prem kod seljaka i manjih gospodarah ovo nekoliko godinah gospodarstvo udarilo nekako po zlu, te je riedko naći u obilju slame, već si sviet za stelju kojekako paproti i listinom pomaže, skoro bi valjalo općenito svjetovati, da se staje svaki dan čiste, tim više, što je dokazano, da je svuda, gdje se duže gnoj pod marvom ostavlja, zrak više pokvaren.

Našlo se je pače, da je u takovih stajah dvostruko toliko ugljičnine, a znatno više misadora (amoniaka) nego li ondje, gdje se dnevice gnoj izmeće.

Nastaje sada pitanje, na čem se najviše opaža to pogubno djelovanje pokvarena zraka kod marve?

Ponajprije na disanju. Ovo postaje teže, mučnjie i nepravilnije.

To prieči tvorbu krvi, jer se ona nemože dovoljno u plućih očistiti od ugljičnine, a po tom opet trpi cielo ustrojstvo ili organizam životinje. Zgodilo se, da je često oboljela sva marva u jednoj staji, a uzrokom se tomu pronašao jedino izkvaren, otrovan zrak. Imenito na mladoj marvi opaža se pogubnost pokvarena zraka.

Drugo zlo, što nastaje s pokvarena zraka, jest, što on škodi mlieku, ako se i malo drži u takovoj staji, a to nemože drugčije ni biti, ta bar za muzanje ostaje ono u staji. Mlieko upija neugodnu duhu (vonj) koja dekako ostaje ćak u putru, maslu i siru. Ako toga neopaža svaki nas, opaža onaj, koj je priučem onomu, sto je dobro i čisto.

Uz pokvaren zrak obično je u stajah prevruće. Krivo radi, tko misli ugoditi marvi, što drži zimi staju što toplju. Ta upravo joj tim škodi i dosadjuje. Najzgodnija je za staju toplina 10° do 12° R. Bar nebi smjela premašiti 14° R. ni pasti izpod 8° R. Kad je toplina veća, marva se svendilj znoji, mnogo žedja, a nije joj toliko do hrane stalo, s toga mršavi i daje manje mlieka, zlo probavlja, postaje troma i sklona na bolesti. Prevelika toplina odveć pospješuje raztvorbu izmetinah i nerazmjerno brzo kvarenje zraka.

Ne ima li topline niti 8° R. tada marva trpi zimu, premda ona nikako toliko ne škodi, koliko protivno, t. j. prevelika toplina. S toga nije nepotreban ili možda nekoristan trošak, ako gospodar kupi za staju termometar t. j. onaj stroj, koj kaže visinu topline, da se može svak ćas uvjeriti, je li mu u stajah zgodna mjera topline.

Svatko zna, da ne škodi čovjeku ni maršetu sáma zima, koliko nagla promjena zime u toplinu ili naopako. Zato je uvjek u većoj opasnosti, da s nahlade oboli, ona marva, što stoji u prevrućih stajah, nego li druga, gdje je samo umjereno toplo.

Iz svega dakle toga, što ovdje rekosmo o potrebi čista i frižka zraka sliedi:

1. Da ima biti staja dosta prostrana, osobito dosta visoka, a blago da ne smije biti u njoj odveć strpano;

2. da valja staju dobro zračiti, izvodeć pokvaren zrak a nadomještajuć ga čistim. U nas, gdje je uredba za zračenje (ventilaciju) u stajah riedkost, valja to učiniti otvaranjem vratah i prozorah. Ako su ovi prenizko, mogu se malim troškom smjestiti na višem mjestu.

Nije li to zbog nizine zgrade možno, valja načiniti otvor na stropu, što osobito našim seljakom za dušu vežem.

3. valjan gospodar ima odstraniti sve, što zrak okužuje. On će se dakle pobrinuti za valjan pod, za kanal, kojim će mokraća odticati, za dovoljnu stelju i čistoću. —

Digitized by Google

Da se ne diže čipavac ili mišador, veoma je dobro dnevice, ili gdje se gnoj duže pod blagom ostavlja, tri puta posipati stelju sadrom. Od tuda potiče dvoja korist: zrak bude čišći, a gnoj sočniji. To osobito valja za kosnjušnice. Ostaje nam jošte, da govorimo o trećoj potrebi: o svjetlu.

(Konac sliede).

D o p i s i.

U Baški na Jurjevu 1874.

Gospodine uredniče! molimo vas, dopustite nam malo mjesta u vašem cienjenom listu, da navedemo nekoje neprilike, koje se često dogadjaju u ovoj našoj občini.

U navedenju tih neprilikah, nije nam ni na kraj pameti, da udarimo na občinsku vlast, ni na naše cielo občinsko zastupstvo, već jedino da opomenemo one nekoje naše občinske zastupnike, koji su tim neprilikam najveć krivi, da bi tako unapried bolje nego li dosle pazili i trsili se za pravi napriedak i blagostanje ove naše občine.

Početi ćemo najprije u poslu luke. Komu nije poznato, kad je zadnji put presvj. g. presjednik pomorske vlade po svem našem primorju putovao, da je to činio dakako da na svoje oči vidi i spozna potrebe naših lukah, te da po tom po mogućnosti pomogne i učini, što bi gdje moguće bilo. I uprav zato občinski poglavari svagdje bi ga što ljepše dočekali i najvrućije mu preporučili potrebe svojih lukah; jedino u Baški, prvi dan dolazka Nj. Preuzv. nepokloni mu se nitko od strane mjestne občinske vlasti, — nego tekar poslije domisliše se otci domovine odpremiti u tom poslu svoje odaslanike tamo u Trst. Nego još se tomu nešto uprav slična i ovih danah kod nas pripeti. Tko nezna, kako i koliko se je svuda pobrinuo naš slavni Vitezić za ovu našu luku, i kako je vas naš puk velikom radostju čitao njegov liepi i kripki govor, što ste nam ga vi prošlih danah objelodanili u vašem listu; al što mislite, da se je zato od sna probudilo naše občinsko zastupstvo i da je zahvalilo kako treba svomu pravomu branitelju i dobročinitelju? Oni, koji znadoše lani u oči izbora sazvati od večera do jutra občinsku sjednicu, sve do dan danas ništa o tomu neučiniše! Il valjda naši občiski otci prepušćaju to pojedincem, dočim u prenapetoj brigi za občinsko dobro, il dapače za svoje, neimaju vremena sakupljati se u sjednicu na težatan dan, nego jedino na nedjelju i svetac, i to u vrieme svečane službe božje, bez da bi u svakomu slučaju ni isti zastupnici znali o čem imaju viećati; a bila bi iznimka i osobita čast, da se koji dan ili i samo 24 sáti prije na sjednicu pozovu, i to i u istom poslu občinskih računah.

Svrnimo sad malko oko na školske stvari. Bilo je negdje Decembra mjeseca, kad na carevinskom viću naš slavni Dinko Vitezić postavi pitanje o nastavnom jeziku u naših srednjih školah; tada bijahu sve občine na ovom otoku pozvane, da pristanu na plaćilo stanarine, potrebite za hrvatsku gimnaziju, koja bi se imala ustrojiti u gradu Krku (Veji). Na to, kako se je čulo, sve su se občine radostno odazvale, jedino ova naša izjavi, da ona nedozvoljava nikakve pomoći, jer da ta gimnazija nebi bila za Baška od nikakve koristi, pa još k tomu da se djeca manjim troškom u Senj i Rieku slati mogu, nego li u Krk. Čudnovato je doisto, kako je naš poznati plementaš de Dessantich, koji je glava občine, mogao privoljiti toj odluci, kojom se je dokazalo, da je bolje slati svoju djecu Hrvatom na nauke, nego kod kuće, a poznato je kako on znade nesramno grditi Hrvate. I nereci, da de Dessantich neima upliva u občinskih stvari, jer on znade napadati na ljude i mnogovrstnimi psovkami. Al evo još i veće nedosliedne mudrosti.

Poslije uskrsnih blagdanah namjestiše ovdje talijanskoga učitelja, kao da se tobože promisliše, da nije već dobro svoju djecu slati u Senj i na Rieku, nego u Milan i Firencu. I bratjo, nije šala, nego prava istina, da taj nadošavši učitelj Talijan ni pet ni šest već evo ovim polugodištem u tretjem razredu započe svoja predavanja u talijanskom jeziku, pa se je ufati da će se i mjestno školsko vieće, koje barem jedanput vidi školsku sobu, začuditi i ostati kao tele pred šarenimi vrati, kad bude čulo djecu beknuti po koju u tudjem jeziku. Ali, moj Bože, od kojega li su se igdje naroda na svietu naučiti mogli ti naši občinski otci, da treba učiti djecu ne u svojem materinskom, nego u tudjem jeziku? Il se morda ovdje kod nas može djeci razsvjetliti pamet i učiniti jih vriednimi ljudi onim načinom učenja, kojim svi drugi ljudi na svietu drže da se djeca tupe i zatrubljuju? Il ćemo si mi za čast i za naše dobro držati ono, što svi drugi ljudi na svietu drže za sramotu i najveću škodu? Djeca, koja se u školi u tudjem jeziku podučavaju, il se nikad ništa nenauče, il najviše samo nešto malo za čas kao papagali, pa kad idu u sviest, kako jim nije škola ni malo glavu razbistrila, budu kao izgubljeni, smutjeni, neznaju si u ničemu pomoći i tako ostanu posvud tudje porivališće. Pa i radi ove osobite stvari, nadati se je, da će naši okretni Bašćani, kad budu izbori za novo občinsko zastupstvo, osvjetlati svoje lice izabravši za svoje zastupnike samo one ljude, koji istinito ljube svoj rod i svoj hrvatski jezik, ljude pamete, mudre, mirne i bogabojeće, koji su vriedni povjeranja bašćanskoga puka, ako i uboga, nu svojim imenom ponosita.

Nekoliko Bašćanah.

Književne viesti.

Gosp. D. Pretner, vlastnik tiskare u Dubrovniku, poslao nam je sliedeća dva pisma, koje veoma rado donosimo:

Slavno uredničtvo! Želeći da ovdje sklopljeno velecienjeno pismo presvjetloga i preuzvišenoga bana trojedne kraljevine g. Ivana Mažuranića bude objelodanjeno cielomu narodu, a tim pripoznata visoka njegova velikodušnost, kojom je ne samo blagoizvolio primiti posvetu Palmotićeva djela, što izhodi našim tiskom, nego jošter podupirati svojim svjetom i obinom novčanom svotom ovo izdavanje; molim slavno uredničtvo, da bi uvrstilo u svoje novine s ovim našim pismom i velecienjeni list preuzvišenoga bana, na obće zadovoljenje našemu narodu i za harnost onijeh, kojim bi upravljeno. Osobitim štovanjem itd.

Blagorodnoj Gospodi, Stjepanu Skurli, profesoru i Dragutinu Pretneru, vlastniku tiskarne u Dubrovniku.

Osobito me ugodno dirnu, što se, velecienjena gospodo, spomenuste mene s nakanom, da mi posvetite epos Jakete Palmotića pod naslovom „Dubrovnik ponovljen“, koji no izdati namjeravate.

Izražujuć Vam na tom srdačnu zahvalu svoju, primam radostno posvetu, ter želeći Vam najbolji uspjeh u domoljubnom i koristnom podhvatu Vašem, prilažem ovdje u ime podpore za izdanje toga djela svotu od sto (100) forintih a. vr.

Primite velecienjena gospodo izraz osobitog veleštovanja moga.

U Zagrebu dne 2. travnja 1874.

I. Mažuranić.

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo naš Cesar blagoizvolio je darovati iz svoga džepa 300 f. za popravljanje i povećanje župne crkve u Sovinjaku u Istri.

* **Njegova Preuzv. Baron de Ceschi**, c. k. Namjestnik u Trstu na 6. t. m. povratio se sa svoga službenoga puta po Istri. Pohodio je Bulje, Brtuniglu, Čitanovu, Vizinadu, Poreč, Svetilovreč, Kanfanar, Rovinj, Bale, Vodnjan, Pulu, Sanvicenti, Pazin, Motovun, Sv. Stjepan i Buzet. Kao što čitamo u „Osservatore Triestino“, bi posvuda dostojno primljen od kotarskih i občinskih oblastih, od svećenstva i pučanstva. Posietio je svagdje crkve, kotarske i občinske urede i škole, pa se natanko ubaviestio o različnih potrebah.

* **Za pokojnoga Tommasea** je dne 8. t. m. na osminu njegove smrti, nekoliko njegovih ovdašnjih starih znanacah i prijateljah dalo služiti tihu misu u crkvici B. D. M. od Rozarija, na koju je došao i ovdašnji grčki konsul, da se oduži pokojniku za ljubav, kojom je pratio preporodjeni grčki narod. — A uprav se čita u svih ovdašnjih novinah, da su Dalmatinci, u Trstu stanujući, imenovali navlašni odbor, da se dogovori, što će učiniti, da se naime od njihove strane proslavi kako valja uspomena toga velikoga muža, njihova zemaljaka. Pa se odlučilo, ustanoviti pod njegovim imenom jednu stipendiju za jedno siromašno tršćansko djače dalmatinskoga porieklа, onda držati dne 22. tek. mjeseca u 11 sati pred podne svećane zadušnice u sv. Justu, ovdašnjoj stolnoj crkvi, te pozvati na nje što ima Trst znata i odlična, a na večer sastati se u Minervinoj dvorani, gdje će Šibenčanin prof. Miagostović čitati o pokojniku pohvalni govor, što će se objelodaniti u posebnoj ukusno tiskanoj knjizi zajedno sa pokojnikovim životopisom i sa napisî, što će taj dan krasiti u raznih jezicih njegov mrtvački odar. U odboru su jednako zastupani sinovi dične Dalmacije jedne i druge narodnosti u bratinskoj slozi i ljubavi.

* **Imenovanje.** Nj. Veličanstvo cesar, imenovalo je dr. Jurja Posilovića, dra. Antuna Kržana i dra. Franju Ivekovića bogoslovnimi profesori na zagrebačkom sveučilištu; dra. Stjepana Spevca i dra. Aleksandra Bresztjenskoga profesori na fakultetu pravoslovnom; i konačno Matiju Mesića i dra. Franju Markovića profesori na mudroslovnom fakultetu.

* **Nj. Veličanstvo** je potvrdilo zakon, kojim se odcieplјuje Trsat od Bakra.

* **Tršćanska Čitaonica** poslje mesopustnih zabavah imala je u Korizmi tako zvane „Tihe Večeri“, gdje se čitalo sad ob ovom sad ob onom predmetu, na izmjenu sad u hrvatskom sad u slovenskom narečju. Na te Večeri sakupljalo se svaki put u Čitaonici mnogo svieta, jer je bio prost ulaz i nečlanovom, a gospoda čita-

Digitized by Google

telji mogu se ponositi, da su bili od slušateljah više puti pohvaljeni najuzhićenijim pljeskanjem. Za „Tihimi Večeri“ dodjoše na red kazališne zabave, za koje je Odbor dao pripraviti u Čitaoničkoj dvorani maleno, al liepo i ukusno navlašno pozorišće, koje se dosad tri puta otvorilo i svaki put mnogobrojne slušatelje baš uzhitilo.

* **Istarska željeznica.** „Osservatore“ donaša sledeća izviešća o našoj istarskoj željeznici: U Rovinju započelo se dielati 1. siečnja t. g. i posluje 300 radnikah, najviše na mjestu, gdje će se podignuti postaja. U gorenjoj Vasi, Buzetskoga okružja, započeio se raditi 8. siečnja t. g., i posluje de 80 radnikah. U Humu, istoga okružja započelo se raditi 14. veljače t. g., i posluje do 130 radnikah. U Lešćini, istoga okružja, 4. veljače t. g. i diela do 140 radnikah. U občini pazinskoj počelo se raditi 17. prosinca pr. g. sa 80 radnikah. U sv. Petru, okružju pazinskom, 19. prosinca pr. g. sa 63 radnika. Od gori nabrojenih radnikah, ima jih polovica domaćih. U Kanfanaru, sv. Petru i gorenjoj Vasi uposleno je 80 radnikah u pripravljanju gruha za nasipe.

* **Baron Polesini** bio je ovjerovljen za poslanika seljačkih občinah zapadne Istre na bečkom carevinskom vieću. Isto tako i Dr. Klaić.

* **Mnogi nas prose**, da pitamo, zašto se još nije obnovilo zastupstvo u Žminju, pošto je jurve na 14. ožujka t. g. staro obć. zastup. dovršilo svoje trogodišnje vladanje. Na to pitanje mi nemožemo drugo našim štov. dopisateljem odgovoriti, nego da se oni u tu svrhu uteku neposredno na kotarsku oblast.

* **Srbski kongres.** Kako se čita po novinah, Magjarom je najposlje dosadilo prkositi našoj braći u Vojvodini, pak da se uprav dogovoraju, gdje će i kako će sazvati srbsku crkvenu skupšćinu, da izabere Patriarha i metne u red svoje crkvene i školske stvari u kraljevini ugarskoj.

* **Grad Trst**, kako čitamo u jednih ovdašnjih novinah, troši na same škole prieko 300,000 f.

* † **Fran Jedrejčić-Miličić.** Kako nam pišu iz Lindara, ondje je dne 29. pr. m. preminuo Frane Jedrejčić-Miličić u 74. godini svoje dobe. Tko je bio Jedrejčić-Miličić? Imućan i pošten kmet, ljubljen i štovan od svakoga, koji ga je poznavao. A poznavala ga je ciela Istra, koju je u svojoj mladosti od sajma do sajma sto i sto puti proputovao, tržeć kojekakvim težačkim orudjem. Toga vriednoga starca, mimo ostalih kriepostih, rešila je i ta, da je žarko ljubio i branio svoj narod i svoj jezik. Odkad se ovo nešto Istra probudila, pa se i njemu već u starosti oči otvorile, držao je baš mladenačkim uzhitom s narodnom strankom, kojoj je prigodom zadnjih izborah bio kao vodja u onom kraju pazinske okolice. Njegov glas bio je slušan i predlani, kad su se birali zastupnici u občinsko pazinsko vieće, komu je bio i sám sviestan i neutrudljiv član. Mi ovo iznosimo na svjetlo zato, da se ga spomenu njegovi mnogobrojni znanci i prijatelji, pa koga su za života ljubili i štovali, da ga i po smrti nasljeduju u njegovih kriepostih i u žarkoj ljubavi prama rodu i domovini. Bog mu daj lahko duši!

Sa tršćanskoga tržišća.

Sa žitom bilo je prošlih danah malo radnje, ovdje se spekulacija drži u strani, i premda podosta nepovoljni glasovi stižu sa svih stranah glede usjevah, ipak ciene nemadu stalnosti i po malo popuščaju. Kukuruza dosti dolazi i malo odnosi i mlogo robe ima u putu za ovamo i zato su ciene slabije, robu gotovu na malo prodaju po f. 1.50 a na veće partije dali bi rado po f. 6.45 a da se preda u mjesecu Juniju nude po f. 6.25 sve za q 116. Šenica slabije ciene, robu dobru, koja se prodavala po f. 10.20, danas daju po f. 9.75 za q 116. Zob čvrste ciene, roba hrvatska po f. 3.90 za q 64. Ječam dunavski po for. 5.75—80 za q 100. Ulje dalmatinsko i dubrovačko po f. 30 za q 107 i premda se uljike svuda dobro pokazuju, nije prilike da će ciena opadati, nego prije da će biti još štogod skuplje. Kafi ciena uzdržanija, prodaje se Rio roba slabija po f. 50, bolja f. 52, a ljepša po f. 55 do f. 56. Sećer u glavah po f. 22 sitni po f. 20.75 do f. 21. Pirinač se drži dobre ciene, talijanski po f. 10 do f. 10.75. ingleski po f. 9.72. Vuna debela slab izgled, ostanci lanjske vune prodaju se po f. 42 do f. 46 srebra kako koje pranje. Vosak sasvim zanemaren, najljepša roba nema kupca po f. 90 srebra. Kože suhe volovske domaće i tuzemske od q 15 do 25 po f. 72, kravje dalm. i amer. od q 9 do f 73, žečine bosanske po f. 32 srebra za 115 komadah, slab izgled. Petrolj amer. po f. 11. Spiritus po f. 21—22 f. viedro.

PRIVREMENI RED PLOVITBE

PAROBRODAH BRODARSKOGA DRUŠTVA U SENJU

izmedju

Rieke, Voloske, Ike, Mošćenice, Rabca, Cresa i Pule.

Odlazak i povratak.

Ponedieljak: Odlazak iz Rieke tičući Volosku, Iku, Mošćenicu, Rabac, Cres u Pulu.

Srieda: Olazak iz Pule preko Cresa, Rabca, Mošćenice, Ike, Voloske u Riebu, vraćajuši se iz Rieke istim putem do Cresa.

Četvrtah: Odlazak iz Cresa preko Rabca, Mošćenice, Ike, Voloske u Rieku, vraćajući se istim putem do Cresa.

Petak: Odlazak Cresa preko Rabca, Mošćenice, Ike, Voloske do Rieke, vraćajući se iz Rieke preko Voloske, Ike, Mošćenice, Rabca u Pulu.

Subota: Odlazak iz Pule preko Cresa, Rabca, Mošćeniće, Ike, Voloske u Rieku.

Odlazak iz Pule svaku sriedu i subotu u 1 sat u jutro.
„ „ Cresa svaku sriedu, četvrtak, petak i soboto u 5 sati u jutro.
„ „ Rieke svaki ponedieljak u 11 sati pred podne.
„ „ Rieke svaku sriedu, četvrtak i petak u 3 sata podne.

CIENE.

Plaća se unapred kod ukrcanja u parobrod.

	I. mjesto	II. mjesto	III. mjesto
Iz Pule u Cres	2.40	1.40	—.70
„ „ „ Rabac	2.40	1.40	—.70
„ „ „ Mošćenicu . .	2.70	1.70	1.—
„ „ „ Iku	2.80	1.80	1.10
„ „ „ Volosku . . .	2.85	1.85	1.15
„ „ „ Rieku	2.90	1.90	1.15
Iz Cresa u Rabac	1.30	—.80	—.45
„ „ „ Mošćenicu . .	1.90	1.20	—.60
„ „ „ Iku	2.—	1.30	—.65
„ „ Volosku	2.40	1.40	—.70
„ „ Rieku	2.40	1.40	—.70
Iz Rabca u Mošćenicu . .	1.30	—.80	—.45
„ „ „ Iku	1.90	1.20	—.60
„ „ „ Volosku . . .	2.—	1.30	—.65
„ „ „ Rieku	2.20	1.35	—.67
IzMošćeniće u Iku . . .	—.50	—.30	—.20
„ „ „ Volosku . .	1.—	—.60	—.30
„ „ „ Rieku . . .	1.20	—.70	—.40
Iz Ike u Volosku	—.50	—.30	—.20
„ „ „ Rieku	1.—	—.60	—.30
Iz Voloske u Rieku . . .	—.60	—.40	—.25

Opazka. Putne cedulje za III. mjesto dobit će samo radnici, nadničari i mornari. Dieca putuju uz običajnu polakšicu.
Dozvoljena je putnikom samo ručna prtljaga, dočim za veće prtljage, koše, svežnje itd. platit se mora posebna kirija.

U Senju mjeseca travnja 1874.

RAVNATELJSTVO.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Maja 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.27	5.26½	—	5.26½	5.26	5.27	5.27	5.28½	5.30	—	5.32	5.33	5.33	—	5.32	—
Napoleoni	8.95½	8.95	—	8.94½	8.94	8.93½	8.94	8.94	8.94	—	8.95	8.96½	8.95	—	8.95	—
Lire Ingleske	11.25	11.24	—	11.25	11.25	11.24	11.25	11.24	11.25	—	11.25	11.26	11.26	—	11.26	—
Srebro prid (aggio) . .	104.85	104.75	—	105.—	105.—	105.—	105.—	104.75	105.25	—	105.25	105 50	105.50	—	106.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Junija 1874.** **Broj 11.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. svibnja.

Dne 22. i 23. svibnja zatvorile se i delegacije. Naši i ugarski odaslanici razstali se častom u ruci, napivši sreći i blagostanju austro-ugarske države. Liepo je to sporazumljenje i to bratimljenje, ali država još uvjek nekako zapinje. Najbrže da joj negdje nešto fali, za što neznaju, il neće da znaju ljudi, koji njom upravljaju.

Baš se čita, da je potvrdjen i treći članak vjeroizpovjednih zakonah. Bečke se novine sgražavaju nad našim nevoljnim novčanim stanjem, naime odkad je poznato, da će nas ovo ljeto ružno izdati u jednoj i drugoj polovici carstva.

Sad u cieloj državi nesjedi nego ugarski sabor, al da će se i taj doskora odgoditi. Pa kad to bude negdje u srpnju da će se sastati sabor hrvatski. Hrvatska je počela liepo napredovati, al baš to kao da neide po ćudi njezinoj ugarskoj sestri, jer jedna tamo stranka negleda, neg kako bi ju podkopala. U tu svrhu izmišlja i baca u sviet svakojake laži, kao da se tobože Hrvatska misli odcjepiti od Ugarske i osnovati na svoju ruku nekakvo jugoslavensko kraljestvo, kamo bi dakako spadale i slovenske austrijske pokrajine. Na temelju tih klevetah svjetuje onda vladi, neka nikako nesdruži s Hrvatskom Dalmacije i bivše vojničke Krajine. Eto što je sve trebalo izmisliti, da se neizpuni zakon sdruženja, koji su i sami Magjari učinili! Nego ufamo se u Boga, da će Hrvati znati Magjarom dokazati, da laž ima kratke noge, a zakon da je zakon ne samo u Hrvatskoj, neg i u Ugarskoj.

Na poziv Gorčakova, ruskoga kancelara, da će se dne 15. dojdućeg srpnja sastati u Briselu diplomatični zastupnici svih evropejskih državah, da viećaju o medjunarodnom pravu i o držanju, kad bi kojom nesgodom rat buknuo. Ako je to istina, onda borme valja reći, da se Rusija moćno ističe na prvo mjesto, na koje su ju posadili sadašnji evropejski odnošaji.

U Francezkoj se promienilo ministarstvo. Nitko nezna, što će se tamo dogoditi u najbližoj budućnosti, al najbrže da će se republika utvrditi. Čuje se, da Njemačka opet misli postaviti na španjolsko prestolje jednoga svog kneza; dakako iz toga se neće poroditi rat, kao prije četiri godine, jer su sad Francezkoj ruke vezane.

Srbski knez Milan na putu iz Carigrada navratio se u Bukarešt svojemu susjedu rumunjskomu knezu Karlu. Vele, da se vraća praznih rukuh za svoj narod. To je jako lahko, jer Turci još nešto sami mogu, a što nemogu, to im drugi pomažu, pa borme i zapoviedaju. Neg bilo kako mu drago, Srbiji i srbskomu narodu jabuka nefali.

Upit Dr. Dinka Vitezića,

poslanika na car. vieću, preuzvišenoj gg. ministrom financijah, bogoštovja i nastave, unutarnjih posalah i pravosudja.

Dopisom 9. Svibnja 1873. br. 240 umoli porezni ured u Pazinu plovanski ured u Žminju u Istri. neka mu javi, gdje živi duhovni pomoćnik Ivan Mahnić, na što odgovori plovanski ured u hrvatskom jeziku sastavljenim dopisom 11. i. m. br. 114.

Nu pismo bude natrag poslano dojdućega dana br. 240 sa opazkom, da buduć je na srbskom jeziku napisan, to ga podpisani činovnici nerazumiju, niti su ga dužni razumiti.

Tu treba opaziti, da nije, ko što se uvidja iz napomenutoga dopisa, koji je ovdje priklopljen u izvoru, napisan na srbskom, već na hrvatskom, u Istri navadnom jeziku.

Napomenuti plovanski ured uprosi nadalje dopisom 3. Siečnja t. g. br. 4. okružno školsko savjetničtvo u Pazinu, jeli je dozvoljeno po obstojećem zakonu učitelju sklopiti ženitbu bez dozvole svojih poglavarah. Riešenje ovo činilo se plovanskomu uredu tim nuždnije, što je Frane Uršić, učitelj u Žminju, molio potrebite spise za ženitbu.

Dopis ovaj bude takodjer plovanskomu uredu povraćen odlukom okružnoga školskoga savjetničtva od 5. Siečnja t. g. br. 8 opazkom, da ga sastavi na talijanskom jeziku, kojim se kako mu bje javljeno, izključivo služi okruž. škol. savjetničtvo.

U Istri se uz njemački u svakoj struci javne uprave rabi kao uredni jezik talijanski, i akoprem ima u Istri *dvie trećine Hrvatah* — jer ko što je poznato od 254,000 ima ih 180,000, a samo 70,000 talijanah — to se ipak na njihov jezik nepazi.

Glavna mjesta kod uredah zauzimlju ljudi, koji su podpunoma nevješti hrvatskomu — *dakle većine naroda* — jeziku i kod nižjih činovnikah, koji su većinom južni Tirolci, ima ih jako malo, koji razumiju, a još manje koji ga govore.

U takovih okolnostih nemože se ni pomisliti dobro uredjena uprava, a odtud i sliedi, da zemlja dan na dan propada.

U Dalmaciji, gdje su, što se narodnosti tiče, jednaki odnošaji, bi u potonje vrieme, ako i ne podpunoma, a to bar djelomice obzir uzet i na korist hrvatskoga pučanstva.

Još g. 1862. i 1869. propisalo je visoko ministarstvo nutarnjih posalah i pravosudja naredbom 20. travja 1872. (broj 17. zemaljskoga i državnoga zakonika za Dalmaciju) rabiti jezik domaći Dalmacije i u izvanjskih poslovih ureda, političke uprave, sudovah i državnih odvjetničtvah.

Ove se naredbe tiču napose riešenja pismenih prošnjah ili ustmenih objavah napomenutih uredah, vodjenja zapisnika izmedju stranakah, ili obrazloženjah u kaznenoj i gradjanskoj parnici.

Te akoprem naredbe one, kako rekoh, nenalažu rabljenje hrvatskoga jezika kod rečenih uredah u onoj mjeri, kô što naredjuje XIX. članak državnoga zakonika u pogledu sveobćih pravah državljanah od 21. prosinca 1867 (o. z. l. br. 142), to je tim ipak učinjen prvi korak budućem izvedjenju one znamenite naredbe.

Navedenim člankom državnoga temeljnoga zakona jesu svi narodi države ravnopravni i svaki pojedini narod posjeduje nepovredljivo pravo, čuvati i njegovati svoju narodnost i svoj jezik.

Isćim člankom priznaje nadalje država ravnopravnost svih zemaljskih jezikah u učioni, uredu i občem životu.

Uvaživ sve ovo, usudjuje se podpisani upitati visoku vladu:

1. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru financijah u početku ovoga upita navedeni slučaj pazinskoga poreznoga ureda?

2. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru bogoštovja i nastave drugi u ovom upitu napomenjeni i prvomu sasma jednaki slučaj okružnoga školskoga savjetničtva u Pazinu?

3. Koja sredstva smieraju upotriebiti preuzvišena gg. ministar financijah bogoštovja i nastave da zaprieče u oblastih i uredih, koji su im podvrženi dalnje slične slučajeve, koji stoje u oprieci sa XIX. člankom temeljnih pravah?

4. Smieraju li izdati preuzvišena gg. ministar unutarnjih posalah i pravosudja, što se tiče porabe u Istri domaćega jezika u izvanjskih poslovih uredah političke uprave, sudovah i državnih odvjetničtvah, u primjerno vrieme slične naredbe, koje su polag navedenih naredbah malo po mah zbilja sliedile za Dalmaciju, da se tako i u ovoj zemlji sasma izvede u XIX. članku državnih temeljnih zakonah izrečeno načelo?

U Beču 28. travnja 1874.

Dr. Dinko Vitezić, Dr. L. Monti, Pražak, Josip Grof Barbo, Harant, Vjekoslav Karlon, Dr. Fanderlik, Lienbacher, M. Herman, Starkenfels, Dr. Mezník, Hohenwart, Giovanelli, Dr. Oelz, Klaić, Cieneiala, Wurm, Fr. Weber, Dr. Mildschuh, Pavlinović, Ganzwohl, Dr. Šrom, Fr. Fischer, Antun Bärnfeind, Iv. Zeiberger, Schrems, Nabergoj.

Pazinska gimnazija.

Kako smo obećali u zadnjem broju, evo nas opet da izviestimo i nadalje naše čitatelje, što o tom predmetu pišu razne ovdašnje novine. Taj predmet je a nas izmedju svih u Istri najpreći i najvažniji, jer doklegod nebudemo imali u Istri svojih pučkih školah i prama njim barem jednu gimnaziju u svojem jeziku, naše će pravice, naša narodnost i nše narodno dostojanstvo biti pogrdjeno i potlačeno, pak se nećmo moći nego tužiti na nepravdu i nasilstvo, dolazilo to odkud mi drago.

Na dopis dakle, što smo ga zadnji put priobćili u izvadku, bilo je prigovoreno i na prigvor odmah odgovoreno u pomenutom već *Corriere di Trieste.* Nu aj prigovor bio je prazan da nemože

Digitized by Google

prazniji. A drugači nije mogao ni biti, jer neima težega posla na svietu, što jest vojevati proti istini. Corrierov dopisnik dobro veli, da bi se mogao proći dalnjega pisanja, jer da mu je protivnik najzad priznao, da ima u Istri na jednu Talijanah dvie trećine Slavenah, a s druge strane da nije pobio ni jednoga od njegovih razlogah. Nego, buduć je njegov protivnik rekao u svom odgovoru više stvarih, koje nisu istinite, da smatra za svoju dužnost, suzbiti jih jednu po jednu, da i njih bez traga nestane.

I tu mu najprije odgovora na prigovor, *kao da on tobože piše vladi za volju*, pa kao da s toga njegovi razlozi gube svoju vriednost. Pošteni i razumni ljudi negledaju, veli mu naš prijatelj, tko piše, nego što i kako piše. On da baš nije vičan kuditi nikoga, pa ni vlade, kad toga vlada nezaslužuje; al uprav rad toga da srdačno mrzi na svakoga, koji neće da čuje istine, pa makar dolazila odkud mu drago. Istina nije ničija ni robkinja ni služkinja, nego gospodja i gospodarica svagdje i svačija, pa i vlade i njezinih protivnikah.

Na prigovor, *da skoro sva občinska zastupstva, sam sabor i zemaljski odbor hoćeju, da bude učevni jedino talijanski jezik u Istri*, odgovara mu, da je to koli nepravedno, toli žalibože istinito. Ali ga ujedno i opominje, da se nebi mario pozivati ni na sabor ni na zemaljski odbor; jer da to visi o tom, kako u Istri postaju občinska zastupstva, kako sabor i kako najposlje odbor iliti junta. Tko nezna da biraju i postavljaju jedan drugoga? A sad ga pita, neka mu rekne, koliko ima Slavenah i koliko Talijanah na primjer u pazinskoj občini, pa koliko sjedi u občinskom zastupstvu jednih i koliko drugih, i što je tomu uzrok? Uzrok je tomu, što su Slaveni, potle su bile ukinute njihove občine, razsijani uru i dvie daleko od mjesta, gdje je občinsko sjedišće, pak im je više nego ikada otegočen pristup u občinsko zastupstvo. A s druge strane i kad dojdu u zastupstvo, ono talijansko pisarenje i ono talijansko govorenje nemože jih nego zasliepiti i zaglušiti tako, da neznaju ni što se radi ni o čem se radi. Pa jeli čudo, što su u takvih občinah Talijani sami gospodari? Ali s druge strane jeli pak pošteno, pozivati se na zaključke takvih občinah i njihovih zastupstvah jedino zato, što su protivni Slavenom, kojih ponajviše u zastupstvu i neima?

Da pak prstom pokaže, kako je bio u mnogih istranskih občinah upeljan talijanski jezik u školu, spominje, što se je u ono vrieme dogodilo u Draguću. U toj občini su svi občinari čisti Slaveni; jedini načelnik iliti glavar je htio da bude Talijan. Taj sazove skupšćinu i dade napisati talijanski protokol, u kojem se veli izrekoma, da je bio ~~protumačen i hrvatski, jer da zastupnici nerazumiju~~ talijanski — a znate li, što se u njem kaže? Da zastupnici hoće i zahtjevaju, da bude u Dragoću škola talijanska!

Mi ćemo od naše strane ovomu dodati, da su u nekojih občinah kako smo čuli, naši zastupnici bili i na drugi način zaslieplieni onom prigodom. Došlo bi n. pr. od Junte, neka se zastupstvo izjavi po zakonu, u kojem će jeziku da mu bude škola. Ali šior podestat bi prekrojio pitanje, pa bi rekao: Hoćete li, da vam bude škola u talijanskom, il u njemačkom jeziku? Zastupnici kmeti, misleć dakako, da im tu neima drugoga izbora, nego med talijanskim i njemačkim jezikom, rekli bi — u talijanskom! Zašto nije podestat pitao u obće, il zašto nije barem spomenuo i hrvatski jezik, to najbolje znaju oni, koji su ta pitanja prevraćali. Takovo postupanje hoće biti dakako lukavo iliti šegavo, ali pošteno borme nije, jer pošten čovjek sa svakim jasno i očito govori, pa i s prostim kmetom!

Iz svega toga se najbolje vidi, što vriede izjave nekojih občinah, ako i jesu pitale talijanski jezik za svoje škole. A gdje se zastupnici tako za nos vode u ime školah, nevode li se i u ime izbora zemaljskih zastupnikah, i kad nebi s druge strane bila istina, da izborni zakon ide više na ruku Talijanom, nego li Slavenom, kao što to priznaje i sam protivnički dopisnik? Je li dakle čudo, što su talijanska občinska zastupstva, talijanski sabor i talijanska junta? Ne, to nije nikakvo čudo, nego je čudo, što se protivnički dopisnik na nje pozivlje, da uvede i uzdrže talijanski jezik i u onih istranskih školah, u kojih mu po XIX. §. neima više mjesta, nego li hrvatskomu u Firenci i Berlinu!

Protivnički dopisnik veli nadalje, *da u svoj Istri već od vjekovah vlada jedino talijanska prosvjeta* (*coltura*), *pak da srednje istranske škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske, makar bio u Istri još i veći broj Slavenah.* Na u nakazu odgovara naš prijatelj, dokazujuć, da u Istri nije bilo o sada baš nikakve prosvjete, izvan ono nešto u nekojih gradića medju riedkom talijanskom gospodom. Ali ta prosvjeta da je bil sebična, nepravedna i okrutna, jer što su ta gospoda bila tobože prosvjećenija, to da su tim jače gnječila pučanstvo seljačko, koje je čamilo u najvećoj gluposti i siromaštvu, pa bilo baš pravo roblj imenom i pomenom (omine et nomine). Pozivlje li se protivnički dopisnik na ta već davno prošla vremena, pita naš prijatelj, pa izvodi li iz toga, da imaju Talijani pravo držati dovjeka u gluposti seljački puk istranski, te kako su nekada desetinu, pobirati sad od njga adicionale, da mogu graditi svoje talijanske škole i plaćati svoje talijanske učitelje? Iz nepravde prošlih vjekovah, koja je puščala istranske Slavene bez svake prosvjete, izvodi pravilo, dostojno Nerona: Bio u Istri makar i još veći broj Slavenah, istranske srednje škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske! To nije drugo, nego iz stare nepravde kovati novo pravo, te izjaviti, da za Slavene neima već u Istri ni pravde ni zakona!

Pa koji su ti ljudi, što tako rade?

To su oni, koji neprestance viču, da je narodnost najveća svetinja, a narodni jezik najsvetije pravo za svakoga čovjeka; to su oni, koji se rogobore svakom prilikom na samovolju i nepravdu vladah i vladatljah. Pa evo, kako strižu ti odvjetnici prava i pravice, kad im dojdu u ruke sukno i škarice! Tada im već nije sveta ni narodnost ni jezik, jer naprosto zahtievaju od Slavenah, da sve to zatsje i da se potalijanče. Njihov dakle toli razvikani napredak naprama Slavenom nije drugo, nego da se Slaveni još i jače nego li do sada prignu na ralo i na motiku, da im zemlje što bolje urode, pa da mogu smagati svakojake poreze i prireze, a oni liepo trošiti što jih volja i kako jih volja sve samo na svoju korist.

U dojdućem broju hoćemo dovršiti.

Dopisi.

Iz pazinskoga kotara.

Ako pomislimo na prošlo žalostno vrieme, kad je u Istri narodni duh hrvatski samo životario, kano da ga nebi ni bilo, pa ga prispodobimo sadašnjemu, daje nam nade bolje i sretnije budućnosti.

Bolja budućnost našega naroda treba da nam uvjek pred očima lebdi, da o njoj često razmišljamo, nebi li svi složno, pregnuv naše sile i pružajuć si podpomagajuću desnicu, našega kmeta izbavili od more, koja ga svedjer tišti i tlači. Ali se to neda postići bez sudjelovanja samih kmetah, kako je i naravno, jer nitko nemože od koga zahtjevati da ga oslobodi, ako sam za svoje oslobodjenje ništa nečini.

Ima doduše u našoj Pazinšćini nekoliko sviestih si hrvatskoga imena ljudi, ali takovi nisu svi, jer ima žalibože jošte i takovih, koji se dadu zasliepiti od bezdušnih Šarenjakah, neuvidjajuć, da ovi samo za svoj žep rade. Da je tomu tako, osvjedočismo se mjeseca septembra prošle godine. Tada čusmo iz ustiuh naših prostih ~~kuetah~~: Nećemo više da nam Talijani gospodare; drugi put pokazat ćemo im bolje da li još živimo. Takove rieči bodre čovjeka da nastavi započetu radnju; takove rieči svjedoče, da nije ostao bezuzpješan dosadanji trud narodnih Hrvatah, nego da je urodio deseterostruko, akoprem ima malo radnikah buditeljah na tom širokom polju.

Da li su gori navedene rieči našim kmetom iz srca prodrle, vidit ćemo, kad im se bude prilika desila. Ta prilika nije možda jako daleko, jer smrću Josipa Luciani-a, izprazni se mjesto zastupnika birališća labinjsko-pazinskoga kotara na Porečkom saboru, te ga treba popuniti.

Dosada bijahu izabrani skoro uvjek ljuti protivnici naše narodnosti, ali došlo je vrieme, da pošaljemo u Poreč čovjeka svoje vjere i jezika, koji štuje sve što je kmetu milo i drago. Takovih nam treba ljudi! Nu žalibože ima u Istri malo takovih ljudi, koji bi bili zajedno i narodni, pošteni i razumni; tekar nam se po školah uzgajaju. Nu ako ih nema mnogo, a ono ih ima bar nekoliko, pak zato bi trebalo brzo za ime im doznati, da svi složno svoj glas za nje dadu, kad treba.

Što se mene tiče, ja savjetujem, da se u obzir uzme gosp. Orlić, plovan Žminjski, naš domorodac, neustrašiv branitelj naših narodnih pravicah, poštenjak i vriedan svećenik, koji ne samo zna nego i hoće da se kmetu pravica dieli. Naši protivnici, Talijani i Šarenjaki nam neće moći predbacivati, da tobože za „Kranjsku“ radimo, nego će se osvjedočiti, da su naše namjere pravedne, jer tražimo, što je naše! Čas je da počmemo raditi!

Istrijanin.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri.

Današnjim brojem počimamo štampati imena družtvenikah naše domaće Bratovšćine. Kako će naši čitatelji viditi, početak je takav, da se pomoću Božjom možemo nadati najboljemu uspjehu. Ovom prigodom, pozivljuć što toplije u naše kolo svaku ćutljivu i rodoljubnu dušu, dajemo i opet na znanje, tko se želi upisati, da se može neposredno obratti i na naše Uredničtvo, koje je od „Osnovateljnoga Odbora“ ovlašćeno i novce primati i upisnice izdavati. Ovo javljamo u obće, ponajviše pako zato, da olakšamo pristup u družtvo mnogobrojnim slavenskim rodoljubom, u Trstu i okolici mu stanujućim.

Uredničtvo.

Digitized by Google

Imenik družtvenikah.

N. N. biskup iz X. f. 50, Ivan Kral biskup f. 30, Dr. Nikola Geržetić c. k. nadlečnik f. 2, Ivandija Josip pravnik f. 2, Dušan Kotur pravnik f. 15, Zlatko Halper pravnik f. 3, Vladoj Vragović pravnik f. 1, Milan Zorko pravnik f. 1, Bšćan Nikola pravnik f. 3, Vladimir Barac pravnik f. 3, V. Brodski pravnik f. 1, Ivan Obajdin pravnik f. 1, Skender pl. Vučetić pravnik f. 3, Levin pl. Barac f. 2, Eduard Halper f. 10, Alberto Halper f. 5 Ivan Radić f. 1, Judita Rozgaj f. 5, Tonika Speciari f. 10 svi iz Zagreba. — Ivan Fiamin župnik f. 5, Tomislav Padavić vel. bilježnik f. 20, Erazmo Barčić odvjetnik f. 12, Ivan Martinolić učitelj f. 6, Matej Marušić učitelj f. 2, Ivan Durbešić tergovac f. 1, O. O. Kapucini f. 1 svi iz Rieke. Sofija Kirović posiednica f. 3, Bartol Kancelj učitelj f. 1 svi iz Varaždina. — Pop Rajmund Jelušić iz Pićana f. 1, Umělecká Beseda iz Prage f. 10, Franjo Haračić pravnik iz Innsbrucka f. 1, Franjo Steidle bilježnik iz Siska f. 1, Anton Soldat c. k. por. nadzornik iz Voloske f. 2, Franjo Kosec f. 1, Jakov Lužnik učitelj f. 1, Ivan Simčić osebnik f. 1, Mate Ivak kmet 30 nč., Jakov Laginja kmet 30 nč., Ivan pl. Brauničar c. k. nadšumar f. 5, Marija Cucančić teržica 30 novč. svi iz Klane. — Bartol Legat biskup iz Trsta f. 30, Andrija Sterk župnik iz Lovrana f. 7, Juraj Premuda kapelan iz Sv. Mateja f. 7, Vinko Dubrović kapelan iz Zvoneća f. 3, Vinko Zamlić kapelan iz Opatije f. 3, Pop Petar Dorčić f. 3, Pop Petar Čubranić f. 1, Pop Marko Mrakovčić f. 1, Mihovil Mihalić p. Jura f. 1, Marko Hero Franov f. 1, Petar Mihovil Bonefačić f. 1, Franjo Dorčić p. Petra f. 1, Nikola Barbalić Markov 30 nč. svi iz Baške. — Ernest Jelušić svetjenik f. 7, Vekoslav Vlah dekan f. 7, Robert Jelušić kaplan f. 5, Mate Jardas krčmar f. 1 svi iz Kastva. Dr. Dinko Vitezić carev. poslanik iz Vrbnika f. 100.

Svota f. 402.20 novč.

(Dalje drugi put.)

Franina i Jurina.

Fr. Jurino, kade si bil svo ovo vreme?

Ju. Pul ognja, a sad sam izplazil, da vidim, je li ča ostalo od zime i mraza.

Fr. Zaboga, ča će bit iz nas, Jurino?

Ju. Za nas već kako tako, ač smo stari, pak ćemo se morat ugnut; al neznam, ča će bit iz naših mladljih, ako ne budu pametniji od nas svojih starijih.

Fr. Kako to?

Ju. Tako: kad su dobra leta, onda kuhaj, vargaj, peci, pij, ihuhaj; a kad nastanu nerodna, onda kukaj, uzdiši, stradaj, pogibaj!

Fr. Ma, ča ćeš mu — takov ti je svet!

Ju. To nije istina, ostali svet nije takov — budi rečeno prez zamera — takovi smo sami mi. Ostali svet, kad ima špara, a kad nima uživa.

Fr. Ća će to reć?

Ju. To će reć, da onda žive od špara.

Fr. Jedanput će bit i pul nas tako, al Bog zna kada, ač je naš svet još jako neprosvećen.

Ju. Prosvećen il neprosvećen, ja bim dal svakoga obesit, kî barem za dva leta napred nemisli.

Fr. A znaš, ča bim pak ja storil, da zapovedam?

Ju. Ča?

Fr. U svakoj občini bim ustanovil jedan šparnjak iliti jednu pučku kasu; va tu kasu bim pobiral od svake družine svako leto toliko po sto za svaku kućnu glavu; onda bim dal beči na dobar i siguran interes; pa kad bi nastala slaba leta, bim svakomu svoje delil, da preživu od svojega špara.

Ju. Takovih kas ti ima po drugih mestih kolikogod hoćeš, a zovu se po našu *Štedionice*; al samo ča ljude nijedan nesili, nego sami va nju nose.

Fr. Baš mi je drago, da je dakle i moja tikva kadra neč zmislet, ča more svetu koristit.

Ju. I kako — zato i veli mudro naša poslovica: Kî na daleko svoju potrebu gleda, nikad potrebe nima!

Prosvjeta.

DRUŽTVO SVETOJERONIMSKO.

Poziv, što sliedi, bio je razaslan od prezaslužnoga predsjednika svetojeronimskoga družtva svemu častnomu svećenstvu po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, pa ga i mi preporučujemo što toplije možemo domoljubnomu svećenstvu o našoj Istri.

„Častno Svećenstvo!

Družtvo sv. Jeronima, ustrojeno god. 1868. u Zagrebu za izdavanje pučkih knjiga moralnoga i poučnoga sadržaja, dosada je mnogo koristno i plodovito zrnce sasulo svomu narodu u krilo. Ono je u pet godina svoga obstanka izdalo do 66.000 komada knjiga, i te knjige razširilo po svem našem narodu, tja u Bosnu i Ugarsku. Knjige su po općenitom sudu dobre, za puk razumljive, podobne da mu prosviete um, razšire potrebito znanje, srce i značaj okriepe i oplemene.

Za to je ovo družtvo steklo i sve više stiče priznanja i podpore. Ono biaše sretno naći možna i milostiva zakrilja od visokih vlasti naše zemlje, svećeničkih, političkih i vojnih; ono je postalo kano mezimče velikih dobrotvora, koje sav naš narod pozna i časti; njemu su ponajvrstniji pučki pisci poklonili ugledne plodove svoga uma i pera; njemu na uspjeh darovali drugi rodoljubi dosta svoga novca, svoga truda i vremena; ono je sabralo liepu kitu članova od najpriprostijega djeteta u seoskoj školi, do visokorodjena gospodina u sjajnoj palači: samo jedno nemogaše doslie da dobije — *dosta* revnih i požrtvovnih *povjerenika.*

Premda ima u našem puku dosta neukosti i druge nevolje, ipak se čini, da treba upravo onomu nedostatku poglavito pripisati, da se pučka knjižnica svetojeronimskoga družtva nije još udomaćila u svakoj kolibici. Eno družtvo sv. Mohora u naše braće Slovenaca broji do 26.000 članova, premda je novčani prinos veći, nego-li u našem družtvu: doživotni naime član plaća 10 for. a jednogodišnji — a na ovih je najviše osnovano ono družtvo — 1 f. Ali je ono družtvo osnovano na *povjerenicih* tako, da ima skoro za svaku pojedinu župu poseban povjerenik. I družtvo sv. Jeronima hvali se s onimi krajevi, gdje su ga razširili revni povjerenici.

Za to je glavna godišnja skupština ovoga družtva, držana 22. Siečnja u Zagrebu, naputila upravljajući odbor, da uznastoji u svakoj župi steći posebna povjerenika. Za povjerenike da se po primjeru družtva sv. Mohora zovu ponajprije svećenici i pučki učitelji. Ovi bo poznavajući ponajbolje sve mane i sve potrebe našega puka, imat će dosta ljubavi u srcu, da mu htjednu pomoći.

Na Vas dakle, braćo svećenici i učitelji, obraća se pouzdano upravljajući odbor družtva sv. Jeronima, moleći da mu pomognete u poslu povjereničtva. Odbor želi za svaku župu posebna povjerenika, i moli, da bi povjereničtvo preuzeo *župnik.* Ako ovaj sam nemože, da bi odboru *preporučio* kapelana, učitelja, ili koga drugoga, za kojega je osvjedočen, da bi pošteno i revno radio za korist družtva. Nego ako bi morda bilo slučajno u kojoj pojedinoj župi takovo stanje, da bi za nju poseban povjerenik bio skoro suvišan, onda molimo, da nam *dotični župnik* naznači u *blizini* koga za povjereničtvo sasvim sposobna. Napokon gg. župnici čestoputi poznaju sav svoj kotar tako dobro, kako svoju župu, te bi nam dakle i glede drugih župa osim svoje mogli poslužiti dobrim savjetom. I za to molimo one, koji znadu i mogu. Što družtvo očekuje od svojih povjerenika, natisnuto je pod ovaj poziv. Konačno molimo svakoga pojedinoga župnika, da izvoli ovaj poziv *priobćiti* gg. kapelanu i pučkomu učitelju, pa nam onda *čim prije točno odgovoriti*: prima li sam povjereničtvo? ili koga nam preporuča?

Bez Vaše složne pomoći, braćo, neće naše družtvo lasno ni svoga dosadanjega djelovanja utvrditi, nekmo li razgraniti. To bo djelovanje visi poglavito o dohodcih družtva. Dosad su ga držali veliki dobrotvori, družtvo se i odsad uzda u njihovu milost, ali i mora nastojati, da stane sasvim na svoje noge. Kako je prinos malen — a mora malen i ostati poradi siromaštva našega puka, — samo će onda imati dosta dohodka družtvo, ako poput sv. Mohora bude brojilo svoje članove na mnogo tisuća. Nadalje bez Vaše ljubezne podpore još će manje družtvo polučiti svoju svrhu, koja jest, da mu knjige dopru u svaku kućicu. Družtvo želi, da prosvjetu u puku općenito razširi, i to zdravu, naravi našega naroda i njegovim tradicijam primjerenu, na tvrdoj, krvlju zasvjedočenoj vjeri naših otaca, i na njihovu plemenitom srcu osnovanu prosvjetu. Braćo, koji ste iste misli, pomozite!

Odbor od svoga veledušnoga povjerenika moli i pouzdano očekuje evo ovo:

1. Da se brine u obće za boljak i procvjetanje družtva i svakom sgodom preporuča njegovu korist, napose pako da mu revno pribavlja članova, od njih kupi družtvene prinose, te ih pošilja upravljajućemu odboru. Kako je družtvo sastavljeno od utemeljiteljâ i članova *doživotnih*, utemeljitelj i član I. reda dobiva 4 primjerka, član II. reda 2 primjerka, a član III. reda 1 primjerak svake od družtva izdane knjige — uz prinos utemeljitelja od 50 for., člana I. reda od 20, člana II. reda od 10, a člana III. reda od 5 for. *jedanput za uvjek. Godišnji* član dobiva po 1 primjerak svake knjige uz *godimični* prinos od 1 for. Prinosi se mogu kupiti na *obroke*, pače to je posljednja glavna skupština osobito preporučila, jer je premnogim mnogo laglje dati na više put po manje, nego li na jedan put sve. Samo obroci od doživotnoga člana treba da se skupe i pošalju odboru najmanje tečajem *jedne* godine, a

Digitized by Google

obroci od godišnjega člana, da se skupe do roka, koj bude opredielio upravljajući odbor. Taj je rok god. 1874. 1. Svibanj.

2. Da za članove svoga područja prima od odbora družtvene knjige, te ih pošilja po sjegurnoj prilici članovom. Ako bi koj član promienio svoje obitavalište odišav u drugi kraj, izvjestit će o tom odbor.

3. Za točnije i laglje obavljanje rečenoga posla da će imati posebnu knjižiću, u koju će si bilježiti članove svoga područja, njihove prinose, i knjige za njih od odbora primljene.

4. Svaku poštarinu dužni će biti članovi sámi namiriti, toli za pošiljanje njihovih prinosah, koli za knjige, koje primaju od družtva. Povjerenik pako može zahtievati od odbora naknade za poštarinu na listove, koje uzpiše u svom povjereničkom poslu.

U Zagrebu, 10. Ožujka 1874.

TOMA GAJDEK,
kanonik, predsjednik družtva svetojeronimskoga."

U posebnom pako pismu, po zaključku glavne skupšćine, obraće se preč. g. predsjednik naime na otmenije i mogućnije osobe naroda hrvatskoga vrućom prošnjom, neka pomognu družtvu osnovati zakladu, iz koje bi se dali pristojno nagradjivati pisci pučkih knjigah, pa to prosvjetno družtvo moglo još i uspješnije raditi. U tom pismu je na koncu rečeno baš liepo: „Kao što su naši slavni predji, naši nekadašnji dični velikaši svećenici i ini dostojanstvenici mnoge zaklade za štipendije osnovali, tako bijaše uvjerena glavna skupština, da će se naći i danas velikodušnih velikana i mognćnika, koji će ili sami osnovati takvu zakladicu za nagradjivanje pučkih pisaca, kao što je to pokojni grof Ivan Drašković učinio, ili bar u istu svrhu namaknuti družtvu stanovitu svotu, da se sjedinjenimi silami veća takova zaklada stvori." Mi tomu dodajemo: Da Bog naspori!

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo, car Ferdinand, darovao je f. 300 župnoj crkvi u Hlumu kod Buzeta, i to za nabavu crkvenih opravah.

* **Imenovanje.** Nj. Veličanstvo cesar imenovao je g. Frana Schwarza, okružnoga kapetana u Pazinu, savjetnikom kod ovoga Namjestničtva i školskim izvjestnikom za Trst, Goricu i Istru.

* **Izbor zastupnika.** Čuje se, da će izbor zemaljskoga zastupnika u pazinsko-labinjskomu kotaru biti najbrže koncem mjeseca junija, pak da talijanska stranka misli ponuditi biračem sadašnjega poslanika na carevinskom vieću, g. de Franceschi-a iz Umaga. S druge strane se čuje, da naš tamo puk govori, da mu netreba ni de Franceschi-a ni ikoga od talijanske stranke, nego da se već sad dogovara, koga će izabrati od svojih ljudi. To je pošteno. Dosad je talijanska stranka pokazala, da nepoznaje potrebah našega puka; pravedno je dakle, da sad i naš puk njoj pokaže, da nepoznaje njezinih nudjenacah! Što valja za njihovu, neka već jedanput valja i za našu stranku: Svaki za se, a Bog za sve!

* **Zadušnice pok. Tommaseu,** što smo jih zadnji put naviestili, odslužile se dne 22. pr. mj. veoma svečano. Služio jih Nj. Preuzv. presvj. i preč. gosp. Bartolomej Legat, biskup tršćansko-koparski. Crkva bijaše puna što pozvanih što drugih štovateljah velikoga pokojnika. Grad Šibenik bijaše zastupan D.rom Grubišićem. A izmedju domaćih otmenijih licah prisustvovahu žalostnoj svečanosti načelnik grada Trsta, oba podpredsjednika, mnogo gradskih viećnikah i viših gradskih činovnikah, konsuli stranih državah, kapetani austro-ugarskoga Lloyda i drugi pomorski kapetani, a naposljedku izabrana kita u crno zavitih gospodjah. Mrtvački odar bijaše ukrašen napisî talijanskimi, hrvatskimi, grčkimi i latinskimi. U luci usidrani hrvatsko-dalmatinski, talijanski i grčki brodovi u znak obće žalosti, vijahu svoje zastave na pol motke. Na veče se svršila ta svečanost u dubkom punoj Minervinoj dvorani, gdje je najprije g. profesor Miagostović držao pokojniku znameniti pohvalni govor, a za njim se g. prof. Pagani u ime odbora i dalmatinske naselbine zahvalio gradu Trstu na časti izkazanoj tomu njihovomu glasovitomu zemljaku. Na odlazku dielile se gostom dvie žalostnice pjesme zajedno štampane, jedna u talijanskom, a druga u hrvatskom jeziku u znak, da je pokojni osobito ta dva jezika milovao, kao što je to liepo iztaknuo i g. Miagostrović u svom govoru.

* **Pučke škole.** Od više stranah nam dolaze dopisi, u kojih se sviet tuži, da sadašnje pučke škole nevaljaju ništa to radi njihove osnove, to radi nemarnosti pojedinih učiteljah. Glede osnove tuže se najviše na talianski jezik, kojega im djetca nerazumiju, pa nemogu napredovati u školskih naucih. Glede učiteljah tuže se, da mnogi nečine svoj dužnost radi lienosti, il drugih poslah, kojimi se bave, mnogi pako da pripoviedaju djetci koješta priesnâ i neslanâ, mjesto da jih uče čitati, pisati i računati, što puku najviše treba. A da jih im i koji su prigodom izborah budi občinskih budi drugih najveći agiatori iliti tjeralice u protinarodnom smieru. Toga radi da je djetci i roditeljem na mnogih mjestih škola baš zamrzila, pa ako se stvari nepromiene da se nije nadati od nje nikakovu dobru. Mi misimo, da tu već neima druge pomoći, nego da se vlada što strože zauzme za svetu stvar pučke prosvjete, odstraniv sve, što ju preči i zapinje. Kad se vidi, da talijanske škole neodgovaraju svojoj svrsi, kao što je i nemoguće, neka se opet uvede u škole narodni jezik; kad se vidi, da učitelji nečine svoje dužnosti, il da se lave drugimi poslovî, neka se ukore, pa u slučaju i odpuste. Jer stopram onda, kad puk uvidi, da je škola druga crkva i glede nauke i glede stroge dužnosti, a učitelj njegov narodni prijatelj, hoće mu omiliti i škola i učitelj; stopram onda će naše škole procvasti i cvasti ljepše nego ikada i nitko se živ neće više tužiti, da se novci, rošeni na škole, u vodu bacaju.

* **Iz gornje omiške Krajine** u Dalmaciji nam pišu, da se je u selu Katunih svaki pošten veselio ustanovljenju pučke škole, što tamo obstoji već od nekoliko godinah, kao zavodu veoma plemenitû i puku koristnû, pak da su s prva i djetca neobično rado i veselo u školu hodila. Ali malo po malo da je djetci ona škola tako zamrzila, da se već nedaju u nju ni po sili, pa da jih ove godine nije bilo nutri nikad više od pet do šest. Naš dopisnik sudi, da je tomu učitelj kriv, al mi nećemo da ovdje kažemo ni kako ni zašto, nego samo opozorujemo na tu stvar dotičnu školsku oblast, kojoj je prva i najsvetija dužnost bditi nad prosvjetom naroda.

* **Osservatore Triestino** donaša, da je porečka Junta ono 40,000 for., što je od vlade kao izvanrednu pomoć radi glada uz povratak dobila, na sliedeći način razdielila. Bijahu naime predati za javna djela cestarskomu odboru sudbenoga Buzetskoga okružja f. 1800, Piranskoga f. 1700, Lošinjskoga f. 1500, Bujskoga f. 1300; cestarskomu odboru Koparskomu, Motovunskomu, Porečkomu i Creskomu f. 1200 svakomu, Vodnjanskomu, Pazinskomu i Krčkomu f. 1000 svakomu, cestarskomu odboru Rovinjskomu f. 850; sveukupno dakle f. 14,950. Nehtjedoše primiti nikakve podpore odbori okružjah Labinjskoga, Voloskoga, Novogradskoga i pod uvjetom Puljskoga. — Ostala pako svota od 25,000 for. bi med mjestne obćine ovako razdieljena: f. 2000 obćini Motovunskoj, f. 1500 poedinim obćinam Izuljskoj, Porečkoj, Umagskoj, Pazinskoj, Boljunskoj, i Bašćanskoj; f. 1400 obćini Novogradskoj i Materijskoj; f. 1200 obćini Kastavskoj i Voloskoj; f. 1000 obćinam Dolinskoj, Rovinjskoj, Kanfanarskoj Labinjskoj i Plominjskoj; f. 800 obćini Koparskoj; for. 700 obćini Barbanskoj; for. 500 obćinama Miljskoj i Pasjavaskoj; f. 450 obćini Vižinadskoj; f. 400 obćinama Žminjskoj i Krčkoj; f. 300 obćinam Oprtljanskoj, Vižinjanskoj i Vrbanskoj; f. 200 obćinama Vrsarskoj i Omišljanskoj. Takodjer i ovi novci, što bijahu navedenim obćinam predati uz povratak, imaju se porabîti za djela obće koristi, a osobito za popravljanje putevah jurve od dotičnih obćinskih zastupstvah odredjenih. Nehtjedoše primiti nikakve pomoći zastupstvo Paunjansko, Buzetsko, Balsko, Lovransko, Jelšansko, Malo i Velo Lošinjsko, Vrsarsko te obćinski odbor Puljski. Mjestne pako obćine Roč, Vodnjan, Veprinac, Cres i Dobrinj nisu se ni oglasile.

* **Preuzv. gospodin Nikola barun Vranicani,** član vrle i vavjek rodoljubne dalmatinske obitelji Vranicanijeve, iz Starogagrada na otoku Hvaru, poklonio je, kako čitamo u „Obzoru", 5000 for. za narodno sveučilište u Zagrebu. Ovim novim darom na oltar narodne prosvjete ime će rodoljuba baruna Nikole Vranicanija ostati neizbrisivo u zahvalnoj uspomeni naroda.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Maja 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	5.30½	—	5.31	5.30	5.30½	5.30	5.29	5.27	—	—	5.28	5.29	5 28	5.28	5.32	—
Napoleoni	8 93	—	8.94	8.94	8.94	8.95	8.94½	8.93½	—	—	8.94	8.94	8.95	8.95	8.95	—
Lire Inglesko		—	11,24	11.24	11.23	11.23	11.24	11.21	—	—	11.22	11.22	11.22	11.23	11.26	—
Srebro prid (aggio) . .	105.75	—	105.75	105.75	105.75	105.75	105.65	105.65	—	—	105.50	105 50	105.50	105.50	106.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Junija 1874.** **Broj 12.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. lipnja.

Kod nas neima sad parlamenta, neima sabora, pa o čem hoće da čovjek piše, kad neima nikakvih novostih. Jedina novost je ta, da će se zemaljski sabori otvoriti, gdje mjeseca augusta, gdje septembra; u ovih naših stranah, kako se čuje, hoće to biti negdje koncem mjeseca augusta.

U Českoj kraljevini bit će doskora novi izbori za pražki kraljevinski sabor. Česi se nemogu tužiti, da neživu u ustavnoj državi, jer evo biraju svoje zastupnike skoro svake godine. Ali povrh te neprilike, sad jih je stigla i druga, da su i med sobom pociepani u dvie protivne stranke, u tako zvane stare i mlade Čehe. Stari će dakako mlade nadmudriti, ali nije mudrost mladih, da se rogobore, dokle zajedno obćeg protivnika neobore. Nadamo se, da će pobjedi starih mnogo doprinieti i nova knjiga, što ju je ovih danah objelodanio njihov vodja, povjestničar Polacký, u kojoj na tanko razjasnuje nepravdu, koju njemačka u Austriji stranka čini austrijskim Slavenom, koji bi tu mogli u slozi ne samo liepo živiti, nego razmierno i gospodariti. I dokle toga nebude, od nas u Austriji neće ništa biti, pa za tim moramo svi i težiti.

U Ugarskoj da su se razišli narodni zastupnici, da u samoti razmišljaju, kako će u dojdućih sjednicah uvesti, mjesto crkvene, tako zvanu državnu ženitbu i novi izborni zakon, da nemagjarskim narodom još i gore dodijaju. Ona silna buka, što se bila digla na Hrvate u magjarskih i njemačkih novinah, slegla se kao da je i nebi, jer u laži su kratke noge, a u prava i pravice krepke ruke. Dne 27. bit će u Ugarskoj biranje zastupnikah u crkveni srbski sabor, koji će imati u red postaviti crkvene i školske stvari naše tamo braće.

Srbski knez Milan bio je oduševljeno dočekan od pučanstva svoje prestolnice na povratku iz Carigrada. Tom prigodom reče, da iz Carigrada nenosi ništa svojemu narodu, al iz Bukarešta da mu je donio prijateljstvo kneza i naroda rumunjskoga. Carigradski neuspjeh i bukurešćansko prijateljstvo moglo bi Srbiji i Rumuniji mnogo koristiti, a Turskoj do kraja škoditi. Nego to će se viditi, kad pukne prva puška, ma gdje bilo.

Prošloga mjeseca je katolička stranka u Njemačkoj izgubila svojega prvog junaka, naime hitra političara i viešta govornika, Hermana Mallinckrodta. Duboko kršćansko osvjedočenje i nepobitni značaj toga izvanrednoga muža je i samomu Bismarku zadavao trista mukah. Šest danah pred smrtju držao je u berlinskom parlamentu svoj zadnji govor, a zaključio ga ovimi riečmi: *Per crucem ad lucem!* Čim je htio reći, da će katolička u Njemačkoj crkva mnogo pretrpiti, al da će sunce prisvietiti najposlje i pred njezina vrata.

Upit Dr. Dinka Vitezića,

poslanika na carevinskomu vieću, preuzvišenomu gospodinu Ministru trgovine.

Kad su jesenas, promjenom reda od godine 1869 Riečko-Zadarske vožnje parobrodah austrijskoga Lloyda, sasvim izobćeni bili gradovi Krk i Veliki-Lošinj, kojih bi se dotle svakom nedieljom putem u Zadar i obratno rečeni parobrodi dotaknuli, zavlada u pučanstvu rečenih gradovah veliko nezadovoljstvo, što su tim načinom ostali prekomierno oškodjeni u svom prometu.

Proti tomu neprepustiše opetovano prosvjedovati trgovci i prometnici kao i obćinska glavarstva godine 1870 i 1871 i moliti visoko c. k. ministarstvo trgovine, kao i c. k. namjestničtvo i pomorsku oblast u Trstu, da se na novo uvede rečena pruga.

Napokon dopisom 25. travnja 1872 br. 637 pristaništnog ureda Malog-Lošinja bi obaviešteno obćinsko glavarstvo Krka, da bi usljed odluke 15. t. m. br. 22836. visokoga c. k. ministarstva trgovine odlučeno u urečenom ugoveru od 18. Nov. 1871 izmedju visokog c. k. izvanjskog Ministarstva i parobrodarstvenoga poduzetnog družtva austrijsko-ugarskoga Lloyda, da budu parobrodi napomenutoga brodarskoga družtva svakom nedieljom dotaknuti Krk, i da se u tu svrhu očekuje još samo potvrda ugovora od strane carevinskoga vieća.

Da je odobren bio, vidjeti je iz LVI. komada lista državnih zakonah od 21. stud. 1872.

A 12. i 13. poštarskim brojem izkaza uzdržajućih prugah, na koje je, polag ugovora obvezano parobrodarstveno poduzetno družtvo, koji izkaz sačinjava usljed §. 8. ugovora cieloviti dio ovoga, jesu odredjene vožnje: Rieka, Krk, Zadar i obratno, kao i Rieka, Veliki-Lošinj i obratno, ukupno 26 — najme jedna svake nedielje ljetnoga polugodišta — i za ove vožnje plaća država usljed napomenutog §. brodarstvenomu družtvu kao naknadu — 1 f. i 15 novč a. vr.

Nadalje bi naročito uglavljeno u §. 9. istoga ugovora, da je dužnost brodarstvenoga poduzetna družtva uzdržati u izkazu odredjene vožnje u uglavljenom i odobrenom smjeru, bez obustave i bez nereda, izuzamši da obustava ili nered budu prouzročeni kakvim izvanrednim slučajem, koga nebi moglo družtvo odstraniti.

Stanovnici Krka i Velikoga-Lošinja nadahu se, da će im biti zastalno dielomice želje izpunjene, i s pouzdanjem očekivahu, da bude red vožnje za mjesece travanj do rujna god. 1873. oboje pruge zadržati. Nu nada ih na veliku žalost prevari, jer urečenih vožnjah nebi niti u onom, niti u ovogodišnjem redu.

Glavarstvo obojih gradovah opetovano umoli, da im nadležne oblasti razlože ovaj nedokučivi način postupanja; al im se neudostoji, uzprkos tolika vremena, niti odgovoriti.

Buduć pako, košto je poznato, leže toli Krk koliko Veliki-Lošinj, na otocih buri izložena kvarnerskoga zaljeva, to im je posvema otegoćeno obćenje sa kopnom.

Veliki-Lošinj ima 3000, Krk 1800, a cieli otok Krk 18,000 stanovnikah. Neizpunjenjem one točke ugovora pako, nanosi se puku ovomu, koji se drugčije uzporedjuje drugim austrijancem u pogledu pripomoći za državne potrebe, neizmerna šteta, buduć mu je tim uzkraćeno obćenje s jedne strane s Dalmacijom, a s druge sa hrvatskim Primorjem, s kojimi pokrajinami, a osobito sa tamo ležećimi gradovi, Zadrom, Riekom i Trstom stoji u uzajemnom prometu.

Što se napose tiče Velikog-Lošinja, vriedi opaziti, da su usiljeni stanovnici, kad napomenutih vožnjah nebiva, ako im je prevoziti iliti izvoziti robu na kopno, najprije poći, odnosno robu iznesti, u Mali-Lošinj, što je naravno, buduć da izmedju obojih mjestah nenalaziš puta za vožnju niti živince od tovora, sbog oskudice siena, i što su zato prisiljeni nesamo taj put, ako i ne dug, hodeć prevaliti: nego k tomu i prtljagu i robu na ledjih odnesti — skopčano s velikimi putežkoćami i troškovi. To isto je obratno za one, koji žele s kopna ići u Veliki-Lošinj ili dobaviti ondje robe. Ove potežkoće bi, bar dielomice, prestale, čim bi u život stupile, pod br. 13. izkaza, uglavljene vožnje.

Još većih potežkoćah ima za stanovnike Krka. Parobrodi, koji bi obće izmedju Rieke i Dalmacije imali dvaput na tjedan, polazeć u Dalmaciju i natrag, ticati otok; ali u zimi sbiva se višeputa, da ne pristaju, jer su mjesta, kojih se dotiču, preveć izložena vjetru, poimence buri. A sa Lošinjom, gdje se nalazi okružna oblast, obće samo jednom na tjedan. Uvaživ nadalje opasnu okolnost, da pristaja biva kod dvajuh skrajnih mjestah, najme Primorja i Malinske, što je za stanovnike otoka, putujuće u Dalmaciju, Lošinj ili u pobližnja mjesta, skopčano s velikim troškom i gubitkom vremena.

Grad Krk obratno leži po prilici u sredini otoka i tako svim jednako odalečen.

Buduć je nadalje Krk, glavno mjesto otoka, sjedišće okružnog suda i stolica biskupska, to su usilovani stanovnici otoka mjesto to i radi drugi posalah pohadjati.

Nadalje položaj grada može se nazvati u toliko prijetnim, u koliko je najmanje, odnosno na druga mjesta otoka, izložen vjetrovom.

Ako bi usljed toga Krk upravno obćio sa Riekom, Lošinjom i Zadrom, kao što obećuje izkaz pod 12. br., to bi većinom potežkoće odstranjene bile, koje dosad utegoćuju stanovnikom Krka obćenje sa kopnom.

Potreba ove vožnje tim je veća, što zahtjevom stanovnikah

Digitized by Google

nije zadovoljeno jedinom samo vožnjom na tjedan u Lošinj, gdje kako rekoh, obstoji okružna oblast za čudo svih, koji ikoliko poznaju tamošnje odnošaje.

Radi navedenih razlogah pitaju podpisani njegovu preuzvišenost g. ministra trgovine:

1. Jeli poznato preuzvišenosti Vašoj, da još nisu uvedene pod 12. i 13. poštarskim br. izkaza ugovorene vožnje sa parobrodarstvenim poduzetnim družtvom austro-ugarskoga Lloyda izmedju Rieke, Krka i Zadra i natrag, i izmedju Rieke i Velikoga-Lošinja i natrag?

2. Smiera li se trsiti preuzvišenost Vaša, da se napomenute vožnje uvedu čim prije, i to još tekuće godine?

U Beču 23. travnja 1874.

Dr. Vitezić, Fischer, Brader, Zeilberger, Pfeifer, Nabergoj, Dr. Pražak, Dr. Mežnik, Josip Ganzwohl, Starkenfels, Mildschuh, Harant, Dr. Šrom, Pavlinović, Dr. Rapp, Herman.

Dopisi.

Iz Pazinštine 2. lipnja.

Pišem vam na brzu ruku, da vas izviestim o putovanju po ovih naših stranah presvjet. g. Dra. Dinka Vitezića, našega u Beču poslanika. Budući izabran za poslanika od jednoga diela i našega ovdje pučanstva, htio je da vidi na svoje oči krajeve i ljude, koji su postavili u njega svoje povjerenje. Pohodivši odprije svoje birače na Otocih, onda u izbornom kotaru Volosko-Novogradskom, a sad evo u izbornom kotaru Pazinsko-Labinjskom, moći će reći, da poznaje sva glavnija mjesta istočne Istre, koju zastupa u Bečkom carevinskom vieću. Kao što smo čuli i čitali, bio je u svoje vrieme veoma liepo dočekan i na Otocih i u Voloskom-Novogradskom izbornom kotaru; a ufamo se, da se neće potužiti ni na naš ovdje doček, akoprem mu se nismo nadali, dokle ga nismo može se reći vidjeli. Jer ako izuzmete nekoje naše Šarenjake, koji se obično kriju u takvih prigodah, naš ga je puk svagdje dočekao kao svojega najboljega prijatelja, kao svojega rodjenoga brata, dapače kao svojega otca.

Najprije pohodi Žminj, kamo je prispio iz Trsta u subotu dne 30. pr. mj., gdje je i prenoćio, a jutro dan po osmoj uri krenuo sa M. č. g. župnikom Orlićem u Pazin. Kažu mi, da bijaše milota gledati naše čile i vrle Žminjce, gdje su ga u nedjelju u jutro obkolili i slušali, kao da su u crkvi. Ovaki i ovoliki gospodin, pa ovako liepo po našu zbori! Pa o čem zbori? O naših pravicah, o kojih naša gospoda neće ni da čuju! Oj bog te blagoslovio! Ovakih i ovim sličnih riečih da si mogao čuti onoga jutra u Žminju od uzhitjena puka. To je doček po mojem sudu ljepši i vredniji i od najsjajnije svečanosti. Isto tako su se naši kmeti kupili okolo njega i u Pazinu. Tu pohodi g. Dra. J. Čeha, občinskoga Načelnika i prečast. g. I. Cappellari-a, Prevosta i Župnika, onda gosp. Dra. Fr. Vlaha, g. R. Ivančića, I. Kamusa i Franjevački Samostan. U Lindaru, kamo je odputovao po objedu, pozdravi ga po Blagoslovu pred crkvom množina svieta radostnim i više puti ponovljenim uzklikom: Živio naš Vitezić! Lindarci su već znali, tko je, jer su nekoji od njih s njim pred podne u Pazinu govorili. Kako mi pripoviedaju, tu stupi pred njega u župničkoj kući deset odabranih kmetovah, pak mu najstariji izmedju njih u ime svega puka srdačno zahvali, što se je udostojao i njih pohoditi, kao takodjer što je onako liepo i odvažno branio u Beču njihove pravice. Da su vesele, što sad vide licem u lice onoga muža, koga su izabrali a da ga nisu ni poznavali. A to njihovo veselje da je tim veće, što su se osvjedočili, da su skrbili za njihovo pravo dobro oni pošteni i pametni ljudi, koji su im ga u vrieme izborah preporučivali. Potuže mu se nadalje na žalostno stanje lindarske pučke škole, jer da im uči djetcu učitelj, koji nezna ni slovca njihova jezika, a i samomu duhovnomu pomoćniku da je zabranjeno ići u školu, ako neće da uči djetcu u talijanskom jeziku i nauk kršćanski (!). To da je nepravda koje već oni nemogu trpiti. Za to da mu se preporučuju, neka im bude u pomoć, kako u svakoj drugoj potrebi, tako i u toj. Napokon da mu žele, da ga Bog uzdrži živa i zdrava da bude na mnoga i mnoga ljeta u stanju, braniti i zagovarati njih i njihove pravice. Na taj pozdrav da je presvjet. g. Vitezić odgovorio ganutim srdcem, a jezikom kao da je Lindarac, da je i njemu veoma milo viditi krepke Lindarce i s njimi se nazdraviti. On da si je mislio i Lindar talijansko mjesto, a sad da se nemože donaveseliti, gdje vidi same čiste hrvatske ljude; a to još takve, koji su stajali i stoje uvjek u prvom redu, kad se treba boriti za narod i njegove pravice. On da hoće učiniti sve, što mu bude moguće, da se zadovolji njihovim potrebam i željam, zato da mu neka pišu u takvih prigodah, kad se bude nahodio u Beču. Ali što se tiče pučke škole lindarske i svih pučkih školah u Istri da se u Beču neda nego malo il ništa učiniti. To da je stvar občinska i pokrajinska, pak da joj se nemože drugdje pomoći, nego u občinskom zastupstvu i u porečkom saboru. Da neka gledaju od sad unapred izabrati občinske i pokrajinske zastupnike svoje sinove, pak da će imati i škole i mnoge druge stvari, kako budu sami želili. Napokon, hrabreć jih, da ustraju u branjenju svojih pravicah i proseć, neka u njegovo ime pozdrave vas lindarski puk, pruživši svim bratinsku desnicu, srdačno jih pozdravi i odpusti. Onda porazgovorivši se još malko sa M. č. g. Župnikom i s ostalom ondje gospodom, hoće dalje, pa od svih radostno pozdravljan: „Živio naš Vitezić!“ i svim ganuto odzdravljajuć: „Živili Lindarci!“ izpratjen do izvan grada i opet pozdravljajuć i odzdravljajuć, ode veselo put Labinja.

Ovo, što vam pišem, nešto sam vidio sám, a nešto čuo pripoviedati od drugih. I tu sam si mislio, evo naroda i poslanika, koji shvaćaju ustavni život, kao da su se rodili u Ingleskoj. Za čudo je, kako bi naš narod u kratko vrieme priviknuo svakomu napredku, da mu se od svih stranah nepostavljaju tolike zapreke. I ovaj pohod presvjetl. g. Vitezića neće ostati kod nas bez ploda; jer narod, štujuć svoje ljude, hoće malo po malo naučiti i štovati sam sebe. A kad to bude, narod će biti spasen. Ja bi sad želio, da i gosp. barun Polesini, seljački poslanik zapadne Istre, izidje medju svoje birače, pak da se dozna, šta bi jim odgovarao, kad bi ga pitali, kako je branio u Beču njihovu vjeru i njihove narodne pravice. Ja mislim, kad bi do toga razgovora došlo, da se nebi mnogo ni pozdravljali ni odzdravljali.

Iz dolnje Istre u Junju.

Do sada ljetina kaže dosta dobro, ovdje u dolnjoj Istri kraj mora. Pšenica, jačmen i ovas obećuju do sada ljetinu obilatu. Izvan tih usjevah i nešto malo turkinje ovdje nije navada sijati druge vrsti žita, ne kako da nebi tobože raslo, jer je zemlja dobra, nego da to nebijaše navada naših starih. Sočiva takodjer nije običaj sijati, kakono lieće, graha, boba, bažula i drugih vrstih takova sjemena, pa i to radi već navedena uzroka, a s primetbom, da se i to i svašta dobije za solde i u gradu. Kako da nebi bilo bolje, solde prišparati, nego ih u mošnju gradskomu trgovcu za takove stvari nositi, kakove možeš mnogo bolje i doma imati.

Groždje idje dosada takodjer naprav. Jer se ga je poleglo puno, lepi grozdi, loza i venuka zdrava. Zima nije ovdje ništar naškodila ni usjevom, ni groždju, a niti voću, jer ga ovdje žalibože i neima. Voća, osim kakove smokve, u ovih se stranah nenadje il ništa, il posve malo. Ne, i opet velim, kao da nebi raslo, jer vidim da bi zemlja obljubila svako stablo i svako voće, akoprem je ovdje malo šume, do što je uteklo porazu prošaščih vremenah. A tomu je uzrok nemarnost naših djedovah, kojih stope sliede i sadašnji njihovi unuci. I tako je, da želidu, ne samo ukusiti voća, da i vidit ga! A mogli bi ga imati na noge i podnoge božjom voljom i svojim trudom. I maslina cvate da nemože ljepše i u cvietu kaže dobro. Ali ta stabla su najbrže još stari Rimljani sadili, jer iznovice sadjenih nigdje nevidiš. Pak i ta su napol suha, kupinom i travom obraštena. A to je bogme škoda i sramota da se nemože veća ni pomisliti.

Kudagod ideš, ovo ljeto nevidiš nego nevolju, potrebu i glad. Ako, nedaj Bog, i tekuće ljeto pojde za prošlim, mimo potrebe i glada, bit će i pogibeli. Tada će pako celovito Slavljani Istranski bogatašem i tergovcem talijanskim u zubine pasti, koji će ih posve izhrstati. Što se mogaše opaziti i prošle jeseni, kad bijahu izbori poslanikah u Beč, kad nebogi nebijahu slobodni mnogi izabrati onoga, koga hotjahu sami, da li onoga, koga im nudjahu oni, kojim bijahu dužni. Nego Slaveni će vremenom, nadom u Boga, trieznim življenjem, trudom i dobrim domaćim upravljenjem, ako Bog da, i to premoći!

OTVORENO PISMO.

Štovani Gosp. Uredniče!

Čitam u zadnjem broju „Naše Sloge“ članak, koji se mene tiče i u kojem me neki vaš domoljubni dopisnik preporučuje biračem pazinsko-labinjskoga kotara, da me izberu za svojega zastupnika u porečki sabor.

Zahvaljujuć vašemu domoljubnomu dopisniku za njegovo pouzdanje u moje domoljublje, izjavljam, da ja te časti kako nezaslužujem, tako i neišćem; al ipak, kad bi me pazinsko-labinjski birači izabrali, da se nebi uztezao primiti na se to breme, akoprem vidim sve muke i sve brige, koje bi mi zadalo. Nu te muke i te brige bile bi mí stostruko naplaćene, jer bi tada imao barem priliku, braniti i zagovarati na zakonitû mjestu našega tužnoga i nevoljnoga kmeta, za kojega se ako igdje, to siegurno u Istri u nekom smislu najmanje mari. I baš radi toga vidim unapred i sve spletke, kojimi će gledati, ako do toga dojde, prepriečiti moj izbor oni ljudi, s kojimi se ja neslažem u načelih iliti u načinu misljenja.

Digitized by Google

Tu će biti huljenja, ogovaranja, laganja, porugivanja, i ruženja. Nu neka, moja prisega je ovo: Sve za vjeru, cesara i narod! A to je prisega i našega u Istri puka, pa ako me pazinsko-labinjski birači izberu, neka budu uvjereni, da se svojoj i njihovoj prisegi neću nikad iznevjeriti. Na temelju te prisege, moje nastojanje u saboru će biti, da se i s našim pukom u Istri postupa po obstojećih zakonih, pa da se tako poboljša njegovo zanemareno duševno i tjelesno stanje.

I tim sam evo otvoreno rekao pred cielim narodom, što i kako mislim. Ako to i protivna stranka učini, da bude mogao puk suditi medju njezinim i mojim načinom mišljenja: meni će bit ne samo čast, nego i slast, ako me izberu za svojega zastupnika. Ako me pak neizberu, nego pristanu s jasna i duboka osvjedočenja uz protivnički način mišljenja: neće mi biti baš nikakva sramota, jer se nikomu nenudim, nego samo očitujem, bivši izazvan.

U Žminju 10. Junija 1874.

Fr. Orlić, župnik.

Franina i Jurina.

Fr. Ča se to tmuriš?
Ju. Kako se uebi tmuril, kad ti zakon veli jedno, a kî bi ga imel vršit, drugo.
Fr. Na priliku?
Ju. Zakon veli, neka se Talijanu talijanski piše, a Hrvatu hrvatski.
Fr. Pak?
Ju. Pak na, evo mi celo breme samih talijanskih pisam, kako da sam Talijan.
Fr. Ako nisi, a ti se uči talijanski.
Ju. Ča zato da bude plaćnikom laglje?
Fr. Da ča.
Ju. Ja mislim, da su oni za to plaćeni, a ne ja!

PRIPOSLANO. *)

Na predlog kastavskoga Glavara, gosp. Franja Marotti-a, občinsko zastupstvo kastavsko je dne 26. Februara t. g. imenovalo posebni odbor (komitat) u tu svrhu, da pregleda potrošni račun 1873. godine, što mu ga je bio občinski odbor izručio još prvih danah mjeseca Januara 1874. Usljed želje samoga gosp. Glavara, da se u odbor izaberu naime oni članovi občinskoga zastupstva, koji su u više prigodah izvan većnice klanfali i prigovarali po placah, ulicah i oštarijah sadašnjoj upravi kastavske občine kao tobože sumnjivoj i nepravilnoj, ostadoše izabrani gg. občinski zastupnici Ivan Marčelja, Ivan Karlevariš, Frane Osojnak i Frane Mandić, te im bjehu odmah izručena sva pisma spadajuća na rečenu občinsku upravu.

Taj odbor bavio se pregledavanjem občinskih računah od dne 26. Februara do dne 30. Aprila, u koji se dan občinsko zastupstvo sastalo, na zapovjed zemaljskoga Odbora porečkoga, u izvanrednu sjednicu.

Pregledateljni odbor (komitat) izruči posljedak svoje radnje i nečekajuć da se prije obave drugi občinski poslovi, koji stojahu taj dan na dnevnom redu. Iz izkaza, što ga je učinio predsjednik odbora, g. Ivan Marčelja, sliedi, da se potrošni račun od 1873. g. nahodi u najboljem redu, ako se izuzme jedino potrošak od 41 f. za načinbu ceste u občinsku goru Lisinu, za koju nije bio raspisan natječaj, kao što to zahtieva nutarnji red.

Uvidivši občinsko zastupstvo, da nije bilo moguće držati javne dražbe za načinbu rečene ceste, u isto vrieme gažene od vozovah i derene od vode, te uvjerivši se, da je viest, što se čita u listu „Primorcu“ od dne 14. Februara br. 13 t. g., gola izmišljotina nekojih il nekoga, komu nije bila nikad mila pravilnost i točnost uprave občine kastavske, odobri potrošni račun i rieši svake dalnje odgovornosti dotične položitelje samoga računa.

Podpisani nemogu nego pohvaliti sadašnjega Glavara, gosp. Frana Marotti-a, što je po upravnih propisih uveo polaganje računa, što nije bilo dosad žalibože kod nas običaj, nego su morale u tu svrhu višnje oblasti pošiljati amo navlašne računske pregledače (likvidature), tako da nije ni čudo, ako se je u gdje kojoj glavi porodila sumnja i o pravilnosti sadašnje občinske uprave.

U Kastvu 10 Junija 1874.

Franjo Kinkela, *Mate Mavrić*, *Anton Spinčić*, *Jakov Jurinac*, *Ivan Dubrović*, *Ivan Širola-Badinac*, *Ivan Kinkela-Frlić.*

*) Za dopise pod tim naslovom, Uredničtvo neprima na se druge odgovornosti neg onu, za koju ga duži zakon.

Javna zahvala.

Nije ti ga nad majku, pa kad joj kakva opasnost prieti, sinovlje ti srdce gine, da što će sve iz toga biti. Ali nije ti ga ni nad liečnika, koji viešto i duševno s bolnikom postupa, da ga obrani. I moja se je majka bila težko i opasno razbolila, nu mudro i neumorno nastojanje vriednoga Dra. Franje Vlaha učini, te je evo opet na noge ustala, za koju se mislilo, da već neće nikad hoditi. Zato mu evo poslje Boga javno zahvaljujem, izjavljajuć, da mu neću nikad zaboraviti ljubavi i strpljivosti, kojom ju je liečio i sretno izliečio.

U Tinjanu dne 25. Maja 1874.

Šime Defar.

NAD GROBOM
NIKOLE TOMMASEA
Šibenčanina. [1])

Ako si ikad od srdca
Žalila, guslo moja,
Ako je ikad ikoga
Ganula struna tvoja:
Sad ti je zbilja žaliti,
Eda se jauk tvoj
Munjevnom strujom razljegne
Po našoj zemlji svoj.

Odkad se crni udesi
Oviju zemljom našom,
I porugno nam napîju
Gorčila punom čašom;
Odkad nas tisnu Kosovo
U ovaj mrtvi grob,
Riedko te, majko Slavijo,
Zatekla crnja kob.

S krasnog se tvoga zviezdišta
Sorila zviezda jasna,
Kakvom se riedko dičila
Ičija prošlost časna:
Nit će ti lako granuti
Takova zviezda kad,
Kakvoj ti danas naricaš
Užasni, kobni pad.

Neka ga strana dojilja [2])
Dopita svojim hljebom;
Nek su ga krila nosila
Svestranim svieta nebom;
Nek mu je slovom Dantovim [3])
Jektila krepka grud...
Kada mu odsvud virila
Slavjanska divna ćud;

Kada se nije stidio
Slavjanskog svoga hreka, [4])
Pače se viekom siećao
Majčina prvog mlieka;
Kada nam u grud udjenu
Iskricâ [5]) svojih moć,
Nebi l' nas jednom minula
Gluposti tamna noć!

Dosta se sivih sokola
Iz tvoga, majko, gnjezda
Krilatim umom uzvilo
Čak do nebeskih zviezda;
Al ko ti okom njegovim
Obidje svaki kraj,
Eda te kako pretvori
U sami zemni raj?

On ti se divno takmio
S' umnimi tjemenjaci;
Njemu se smierno klanjali
Narodâ svih prvaci;
I njegov sud svedj cienili,
Il' sladostan il' grk,
I kad ga nebi sliedili,
Taljanin, Francuz, Grk.

I na sud izazivao
Stoljeća i plemena,
I strog im razlog iskao
Svesiljâ, krivnjâ, pljenâ:
I Gibelinca [6]) bjegunca
Volio sliedit kob
Neg svietlim krunam laskati,
Nego li živiet rob.

Znanost mu skute razkrila
Dubokih svojih tajnâ;
Rieč mu se bistra ciedila
Ubava, [7]) gromka, sjajna;
Kano kroz vierno zrcalo
Prodrje kroz ljudsku svist,
Zabitni smjer mu ne krili
Šestilo, dlieto, kist. [8])

Ko, poput njega, tolkovà
Uzore svakog vieka? [9])
Ko, poput njega odkrio
Razlike sličnih rjeka? [10])
Ko nam, kô on, prokrčio
K' uzgoju pravi put?
Surovu gojcu iztrgô
Iz šake divlje prut? [11])

Niti se vierom titrao
Na svaki puhar vjetra,
Nego se stanca kamena
Držao rimskog Petra;
Bio mu zviezdom danicom
Divnog Akvinca um, [12])
Niti ga ikud zanjeo
Drzkih novarâ šum.

Šibenik-grade bijeli!
Prije će prestat sunce
Obsipat žarkom svjetlošću
Mramorne te vrhunce,
Neg će ti slavnog imena
Učeni zábit sviet!...
Okivaj, dušo, u zlato
Nikole tvoga kliet! [13])

S. B.

[1]) Nemogosmo srdcu odoljeti, a da neštampamo iz Zadarskog „Narodnog Lista“ ovu prekrasnu pjesmu.
[2]) Italija naime, gdje je nauke svršio. — [3]) Talijanskim jezikom. — [4]) Naroda. — [5]) Iskrice su poznato Tommaseovo djelce u našem jeziku. — [6]) Slavnoga talijanskoga pjesnika, što je živio u progonstvu, a tako neko doba i Tommaseo. — [7]) Liepa, krasna, mila. — [8]) Napisao procienah o graditeljstvu, kiparstvu i slikarstvu. — [9]) Njegov „Dizionario Estetico“, „Studi critici“ itd. itd. — [10]) Njegov „Dizionario dei Sinonimi.“ — [11]) Njegovi „Pensieri sull' Educazione.“ — [12]) Sv. Tome akvinskog, poput kojega zadubio se od mladosti i zaljubio u kršćanske nauke — [13]) Sobicu, gdje se Tommaseo rodio.

Digitized by Google

Književne viesti.

Oglašena već **Dva govora Bourdaloua** upravo se dotiskavaju, pa će biti koncem ovoga tjedna gotova. Liep broj predbrojnika osokoli nas te uzesmo djelo nastaviti i to u svežčićih do tri arka jakih. Da bude pako laglja obava i oprema, pozivamo svu p. n. gg. predbrojnike, kao što i druge, koji su voljni to djelo imati, da nam izvolje poslati *for. 1. u ime predplate na četiri svezka*, koja ćemo im onda bezplatno dostavljati. I kašnje će ostati ciena svakomu svezku 25 novč.

Uprava „Primorske tiskare“, dne 23. Svibnja.

Već prije nekoliko vremena navješteno djelo Dr. Ivana Črnčića, kanonika u slovinskom sv. Jerolimu u Rimu, ugledalo je sviet baš sada troškom piščevim a tiskom primorske tiskare. Djelu je naslov: **Popa Dukljanina ljetopis po latinsku i toga nekoliko i još nešto po hrvatsku, po prepisu Jerolima Kaletića.** Naš taj revnik, koj nam je već mnogo zrnce a o svojoj neutrudivoj muci poskitio domaćoj povjestničkoj književnosti, nudja nam eto nov plod svoga domovinskoga mara i rada, novu svoju razsudu toli slavna po hrvatsku poviest ljetopisa Dukljaninova. Upozorujemo na to djelo osobito brižnike naše povjesti, a preporučamo ga svemu občinstvu što toplije, jer je pisac svojoj književnoj muci prikazao i obilnu novčanu žrtvu. Ciena je knjizi 60 novč., nu za veće naručbe snizuje se na 50 novč. Dosele se dobiva samo kod uprave primorske tiskare u Kraljevici.

Čitamo u novinah, da Jugoslavenska Akademija Znanostih i Umjetnostih u Zagrebu priredjuje hrvatski Riečnik, za koj da se nakupilo sila materiala iz knjigah i pučkoga jezika, pa da će biti veći i obsježniji, nego ikoji hrvatski riečnik do sada. Akademija namjerava izviše izdati u kratko svu sbirku listinah, što se protežu na povjest Hrvatah sve do XII. vieka.

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo, naš Cesar, darovao je 300 f. iz svoje blagajne za ponovljenje crkve u Beleju na otoku Cresu.

* **Ministar Trgovine** predao je gradjenje istarskih željeznicah poznatomu poduzetju M. Fröhliha iz Gradca. Većim su jurve dielom gospodari zemljišćah pristali na prodaju svojih zemaljah u onoj mjeri, u kojoj jih poduzetje željeznice potrebovalo bude. Ravnateljstvo gradjenja željeznice je jurve ustanovljeno, a i odnosno nadgledničtvo u Pazinu, kanoti i ostali od ovoga zavisni odsjeci jurve započeše svoje djelovanje.

* **Tielova u Trstu** svetkovala se ove godine još sjajnije od prošlih godinah, akoprem je gradsko zastupstvo uzkratilo crkvi obični potrošak, što joj ga je od pamtivieka pružalo u tu svrhu. Samo prigodom trećeg evangjelja kao da su htjeli nekoji smutljivci za početi nered, al im hvala Bogu nije prošla za rukom ta bezbožna i opoka namjera.

* **Na Barbanšćini**, puljskoga okružja, goveda boluju od prijepljive griže. Radi toga nije se ni držala izložba govedah, koja je imala biti 30. maja u Vodnjanu.

* **Žminjski občinari** zaprosili su opet ovih danah Kapitanat pazinski, neka usili njihovoga občinskoga načelnika, da već jednoč razpiše izbore novih občinskih zastupnikah.

* **Krv nije voda.** Naša bratja Hrvati neprestano pomagaju svojom darežljivom rukom bratji Dalmatincem, koji nebogi ovo ljeto stradaju od glada. Mi to bilježimo osobito za to, da uvide naši ljudi, od kolike koristi je nam Slavenom, što se sve to više med sobom spoznavamo i bližimo.

* **G. Nikolić**, rodom iz Lošinja, obće štovani zastupnik Austrij. Lloyda, bi 23. pr. m. u Carigradu od nekoga čovjeka napadnut i tako težko iz pištole ranjen, da je nakon velike muke dne 25. i. m. preminuo. Ubojice mu nisu još dobili. U svojoj oporuci, učinjenoj u zadnjih urah svojega življenja, pustio je pet sto turskih šterlinah, da se izruče obitelji svoga ubojice, ako bi se ovaj iznašao i od pravice osudjen bio na smrt ili na doživotni zatvor. Riedko je ovo doisto velikodušje!

* **Ljetina.** U obće govoreć, onomadnji mraz i studen bila je učinila ne samo po svih stranah našega Cesarstva, nego i drugud gdje veću gdje manju škodu. Tako u Hrvatskoj bilo je kvara na usjevih. U Ugarskoj pako vinogradi bili su većidel pozebli, a i usjevi neizrečeno oštećeni. U Štajerskoj u mnogih občinah dosti je bilo škode, pa su zato te občine i odlučile moliti vladu, da jim se davki umanje. Nu sa svim tim nastavšim malo zatim blagodatnim daždem i suncem, bilo se sve dobrahno popravilo; al eto ovih zadnjih danah bukne opet ovud i onud silni vjetar, tuča i studen te tako po drugoč ostahu spaljeni i potučeni vinogradi i polja!

* **Banka Slovenija** u Ljubljani svojim pismom od 14. Marča na ovdašnji biskupski stol javlja, kako doznajemo, da rok osiguranju župničkih kućah i erkvah iztiče većim dielom u ovoj godini, pa želi, da častno svećenstvo što prije ponovi dotično osjeguranje, obećajuć, da će 5% čistâ dohodka iz osjeguranih crkvenih dobarah ove biskupije pokloniti u svoje vrieme bisbupskoj stolici u crkvene svrhe.

* **Skupni proračun** za 1875. godinu, kako su ga delegacije uglavile, iznosi 107,418.299 f., dakle 3,131.078 f. menje od lanjske godine.

* **Hrvatsko učiteljstvo** se pripravlja svojoj drugoj občoj skupšćini, pa razvija baš liepu djelatnost i punu najboljih nadah. Kad nam doteče prostora, mi ćemo o toj stvari potanje izviestiti naše čitatelje.

* **Sveti otac papa** bio je prošlih danah nešto bolestan, ali u novinah čitamo radostnu viest, da mu je sad opet bolje.

* **Riedka starost.** U Pananaponemi u Braziliji, živi starica, kojoj ima 116 godinah. O današnjih djevojkah i ženskih glavah kaže, da se nemogu ni iz daleka uzporediti s djevojkami i ženami za njezine mladosti, koje da su bile veće, jedrije i jače. To je jako lahko, ako se promisli, kako današnji sviet kvari žîvot i zdravlje, naime pijanstvom i razuzdanošću.

---

* **Engleska pomorska sila.** G. Childers, koji je od ljeta 1868-1870 bio prvi zapovjednik inglezkoga ratnoga brodovlja, prispodobio je u svojem govoru, što ga je držao prošloga Aprila u sjednici komunske komore, stanje inglezkoga ratnoga brodovlja sa ratnim brodovljem drugih državah i podao sliedeća izviešća. Inglezka posjeduje 45 velikih ratnih brodovah (35 oklopnjačah i 10 od drva) pripravnih za more. Francuzka, koja ima za Inglezkom najveću silu na moru, morala bi imati po svojih oficijalnih odredbah 41 oklopnjaču, nu u istini neima ih nego 15 pripravnih za more i med timi samo 11 prvoga reda. Amerikanske države neimaju velikih oklopnjačah. Sve njihovo ratno brodovlje sastoji u tako zvanih *monitors*, kojih je imenice 46, razdieljenih u 9 razredah, nu većim su dielom slabo obdjelani i jedva 4 dobri za more. Rusija nemože razpoložiti nego sa 17 velikih brodovah, od kojih jedan je dio jošte u djelu, a drugi radi više uzrokah, nemože se prispodobiti inglezkimi velikimi brodovî. Njemačko ratno brodovlje sastoji od 8 vašelah, od kojih 1 samo prvoga i 2 drugoga reda. Austrijsko ratno brodovlje ima 11 oklopnjačah sa onom, koja je jošte u djelu. Italija, veli porugljivo Childens, ima nekakve 3 oklopnače i gradi još takove tri. Po tom izviešću zaključi Childers ovako: ako bi u 24 urah buknuo rat imed Inglezke i prvih trih pomorskih državah, da bi ove liepo imale i još jednoga savieznika, Inglezka bi se mogla uzdržati u morskom tiesnu Manike i u naših morih, kanoti i u morih Mediteranea, Kine i naselbinah; u vrieme pako od 6 mjesecih postadosmo gospodari svih morah i uništismo trgovinu naših neprijateljah; a kroz jedne godine il najveć 15 mjesecih, nijedan nepsijateljski brod nebi već mogao izaći na more, a da se nebi srietio sa mnogom većom silom inglezkih brodovah.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Junija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.29	5.28½	5.29	5.29	—	5.29	—	5.30	5.30	5.30	5.30	5.29½	5.29	—	—	—
Napoleoni	8.93½	8.93½	8.93½	8.93	—	8.91	—	8.91	8.92½	8.93	8.93	8.93	8.93	—	—	—
Lire Ingleske	11.22	11.21	11,20	11.20	—	—	—	—	—	11.15	11.18	11.18	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.60	105.50	105.60	—	105.35	—	105.25	105.25	105.25	105.25	105 15	105.15	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za ciclu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Julija 1874.** **Broj 13.**

†

FRANA KURELCA,

akademika i jezikoslovca hrvatskoga, neima više med živućimi! Dne 18. p. m. prestavio se u Zagrebu u 64. godini svojega vieka. Na tu žalostnu viest protrnula je svakolika domovina, a naime hrvatsko Primorje, gdje je on, bivši profesorom na Rieci, posadio i odgojio stabalce samosviesti i narodnosti hrvatske. Odtud se njegov duh razplodio po Istri i po kvarnerskih Otocih, koje dvie zemlje je on više puti proputovao, sabiruć rieči i naslišajuć hrvatski govor, pa gdje ga neprestance spominju njegovi mnogi učenici, štovatelji, znanci i prijatelji. I Bog zna, bi li se bio odvio ikad ni ovaj list sa našega srdca, da nebudu njegovi poslenici poznali u ono doba toga vriednoga muža, koji je nekojim od njih bio učitelj, a nekojim dobar znanac i prijatelj. Zato ga mi ovdje uz ostali narod žalujemo i kao osobita dobročinca. Slava mu i vječna uspomena!

Pogled po svietu.

U Trstu 30. lipnja.

U ovo petnaest danah kod nas u Austriji dogodilo se koješta, što po nagadjanju novinarah nebi imalo ostati bez svojih posljedicah. Na mjesto dosadanjega vojnoga ministra Kuhna bio je pozvan od cara u ministarsrvo dosadanji češki namjestnik Koller. Novinari iz toga izvode, da će i kod nas zavladati vojnička stranka, kao što vlada u Pruskoj. Znamenito jest, što se toj promjeni nevesele ni pruski Niemci, ni naši ustavovierci, njihovi najbliži rodjaci. Slavenski novinari gude tom prigodom ovu, da Slaveni neimaju šta izgubiti, pa da se neimaju česa ni bojati.

Drugi dogadjaj, koji u znamenitosti nadvisuje onaj prvi, jest ruska deputacija, što je ovih danah prispiela iz Petrograda u Beč. Ta deputaciju, sastojeća iz više čuvenih ruskih generalah, a vodjena od samoga Koštantina Nikolajevića, brata cara Aleksandra, došla je, da čestita Nj. Veličanstvu, našemu caru, na odličju reda Sv. Jurja, što je prije dvaest i pet godinah, naime dne 26. lipnja 1849., dobio iz rukuh pok. cara Nikole za hrabrost, pokazanu taj dan kod grada Raba, otevši ga junački buntovničkim magjarskim četam. Taj dolazak ruskih gostiuh je znak ukriepljena prijateljstva med našim i ruskim carem, pa tim i uzrok glavobolji našim nutarnjim i vanjskim neprijateljem.

U ugarskom parlamentu, koji se nije bio razišao, bude većinom glasovah odgodjen za dojduće zasjedanje zakonski predlog o necrkvenoj ženitbi, i to po želji novoga predsjednika ministarstva, koji je prietio, da će drugač odstupiti. Tamo odsad unapred neće moći biti nitko zajedno činovnik i narodni zastupnik.

Katolici su ovih danah držali svoje sastanke u Njemačkoj u Majncu i u Italiji u Mletcih. Tu i tamo su se gorko tužili na progonjenje crkve; tu i tamo zaključili, da crkva mora braniti svoje pravice. Bili se sastali u Fuldi i njemački biskupi, da se dogovore, kako će se unapred vladati naprama njemačkomu nasilstvu, ali još nije prodrlo u javnost, što su zaključili.

Sjevero-amerikanski kongres je zaključio, da se vlada pobrine putem medjunarodne akcije, da se medjunarodne razpre nerieše više oružjem, nego putem medjunarodnog sudišća, koje bi se imalo u tu svrhu osnovati privoljom svih izobraženih narodah i državah. Dao Bog, al težko da će se ljudi ikad otresti svoje ćudi. U srednjem vieku je nekoje vrieme papa mirio kralje i narode, ali ni to nije trajalo, nego dokle je moglo. Nadajmo se ipak, da je izobraženost i prosvjeta umekšala ljudsko srdce, a sviet utvrdila u istini i pravdi!

Čega treba našoj marvi?

(Konac.)

O svjetlu kao trećoj glavnoj potrebi naše marve govoriti ćemo sasvim u kratko. Ne mislimo, da ima biti staja tako svjetla kao kakova soba, u kojoj se tke, piše ili šije, već dosta, da bude u njoj toliko svjetla, da se vidi, je li blago dovoljno očišćeno, jesu li jasla snažna, itd. i da nije medju svjetlom u staji i na polju tolika razlika, da vanjska svjetlost na oči marve neugodno, pače bolno djeluje.

U stajah naših seljakah žalibože riedko i ima prozora; vrata i jedan otvor ljeti i zimi bez zaklopca, to ti je sve. Ako je istina ono, što jur spomenusmo, da oko gospodarovo pita vola, tu će se po takovu slabo vol ili krava izpitati, jer oko gospodarovo u takovoj staji ništa nepomaže, buduć da ništa nevidi. Sám gospodar nemože biti uvjek uza svoje blago, te obično ni ne dospieva, da je uvjek vidi, kad se iztjera iz staje, te vódi ili na vodu ili drugamo na polje, a služinčad žalibože malo mari, da se brine za što više, nego li za ono, što svaki dan po običnom kućnom redu, upravo mora biti. Zato se često sgadja, da marše nosi na svom tjelu kakovu manju ranu ili prišt i natok po više danah, a gospodar o tom ništa nezna, dok nije toga sám na svoje oči prigodom pregledanja blaga u staji opazio. No neće toga ni on opaziti, nebude li imao dovoljno svjetla. —

Ima u nas mnogo stajah, gdje se nemože ni u pol biela dana marva bez posvjeti valjano očistiti, što je dakako i s troškom skopčano i nespretno i zbog vatre opasno. Nadalje ne treba ni toga zaboraviti, da je ono blago, što stoji u pretamnih stajah, obično izvrgnuto očjim bolestim i to radi nagle promjene svjetla, kad izadje na polje.

Da nas tko krivo nerazumije, primjetiti nam je, da je ljeti dakako bolje držati staju nešto tamnijom, da bude u njoj hladnije, da razne muhe marvi toliko ne dosadjuju i da može mirnije počivati. No u tu svrhu biti će dovoljno, zatvoriti prozore za sunčane žege, a za hlada valjati će svakako sve širom otvoriti.

Da na ovo troje, što u tim člancima razložismo, paze naši gospodari, bilo bi u nas manje marvinskih bolestih, blago bi ljepše izgledalo, naši sajmovi bili bi izložbe bogatstva narodnjega, a ne izložbe neukosti i nemara, kao što su žalibože obično sada.

Nije doduše ni tim sve učinjeno, ako se skrbi blagu za čistoću, zrak i svijetlo; ovo su samo najbitniji uvjeti uspjevanju marve a treba i drugo, kao: po najprije dobre i zdrave krme, uredne hranitbe, čiste i zdrave vode, potrebna počinka itd. na što valjana gospodara ni netreba napose opominjati.

(Zag. Gosp. List.)

Pazinska gimnazija.

Žao nam je, što nismo mogli priobćiti našim čitateljem od rieči do rieči izvrstnih članakah, što jih je pod tim imenom bio donio *Il Corriere di Trieste*, nogo što smo jih morali poradi malena prostora ovoga lisia jako okrnjiti i prikratiti. Danas nećemo ipak toga učiniti, nego hoćemo ovo još nešto malo baš prevesti, da naši čitatelji barem na koncu vide, kako se i u talijanskih novinah brane naše pravice, do kojih moramo jednom, ako budemo postojani, svakako doći.

Protivnički dopisnik piše: *Da bi bila sanjarija, otvoriti u Istri slavenske srednje škole, i da bi Slaveni bili prvi, koji jih nebi htjeli pohadjati.* Na to odgovara naš prijatelj ovako: Zbilja li? Ako je tako, baš je vriedno stvar djelom dokazati onim, koji drugače misle. Ako su gospoda protivnici Slavenah o tom toli sjegurni, neka deder mole višnju oblast, da u Pazinu za uboge Slavene osnuje gimnaziju u slavenskom narodnom jeziku, potle što su prosvjedovala proti njemačkom učevnom tamo jeziku. Tom bi molbom, kad bi ju ministarstvo u najgorem slučaju i odbilo, najjasnije pokazala ta badra gospoda, da ljube pravdu i pravicu, dočim im se dandanas jako prigovara, da je neljube. Nego nije moguće, da ju odbije; samo neka prose, neka mole i opet neka prose; ministar-

Digitized by Google

stvo će jih najzada uslušati: i onda će se stopram viditi, da li je *sanjarstvo* slavenska u Pazinu gimnazija, il je sanjarstvo *jednoumnost i tvrdoglavost* nekoje gospode. Ali dokle neima tog dokaza, nebudi im žao čuti, da sliepare, kad vele, da bi Slaveni bili prvi, koji nebi htjeli pohadjati slavensku gimnaziju. Tom praznom besjedom kao da bi se htjelo nekako reći, da bi ju dapače bili prisiljeni pohadjati Talijani!?!

Budući dakle da je nemoguća u Pazinu slavenska gimnazija, iz toga nesliedi, da ona mora biti njemačka mjesto talijanska. Tako uzklikuje slavodobitno protivnički dopisnik, na što mu naš branitelj odvraće evo ovako: Tisuće i tisuće puti velim, da prvi diel ove besjede nestoji. Tko smije ikad reći, da nije moguće izpuniti zakona, koji je stvoren za austrijske narode, pa da temeljna carevine prava jesu i moraju da ostanu za Slavene mrtvo neplodno slovo? A eno, zakon od 21. decembra 1867. u 19. §. veli od slova do slova: *U onih zemljah, u kojih prebivaju različiti narodi, škole budi tako uredjene, da budi na ruku svakomu od tih narodah prosvjetiti se u svojem jeziku, a da nebudi nitko dužan, učiti se ikoji drugi jezik te zemlje.* Kako može dakle protivnik, na oči toga zakona, baciti u obraz većini istranskoga pučanstva onu besjedu, da on nemože uživati dobročinstva, što mu ga je cerevinsko vieće odkrojilo, a Nj. Veličanstvo, Preuzmožni Cesar, vlastoručnim podpisom potvrdio? Da budu bili prošlih vjekovah Slaveni u Istri ono, što su bili Talijani, pa kad bi ovi dandanas bili bez školah u svojem jeziku, bi li protivnik i onda pristao na tvrdnju, uz onaj zakon u ruci, da se tamo nemogu uvesti talijanske škole? Nebi sjegurno, a imao bi i sto puti pravo nepristati, kao što sada nepristaju Slaveni. — Što se pak tiče drugoga diela one besjede, da pazinska gimnazija nemora biti njemačka, kad tobože nemože biti slavenska, odgovaram, da je to koli pravedno, toli neumjestno; jer ja nisam zagovarao ni posvemašno ni djelomično njemačko poučavanje, kao da je tobože u sebi najbolje. Ja sam samo rekao, da djelomično poučavanje u njemačkom jeziku odgovara bolje potrebam Slovenah od posvemašnoga poučavanja talijanskoga. A te mi tvrdnje protivnički dopisnik nije pobio.

I tako svršuje naš branitelj u koliko se njegov zadnji članak proteže na nas i na pravice našega jezika u Istri. Što kaže dalje, to nespada amo, jer nije nego ociena vriednosti s jedne strane talijanskoga, a s druge njemačkoga jezika. Nego mi smo dobili od svojeg dopisnika baš liep članak, koji takodjer govori o pazinskoj gimnaziji, pa koji se spremamo štampati u dojdućem broju.

D o p i s i.

Sa vrh Učke na Uzašašće.

Sinovi hrvatske majke, Istrani! jeste li živi, oli ste pomrli? Živi ste, ali spavate. Domovina vaša u tudjih rukuh oslabila, zove vas da ju okriepite. Vrieme je da se otmete robovanju. Narodi ingležki, francuski, njemački, talijanski, itd. iz svoje malenkosti, eno uzpeli su se na stepen, na kom se danas diče svojom prosvjetom i slobodom. Nisu oni do toga došli, da su oštroumniji od vas, jer Slavjan u obće po naravi imade taki um, da se uz svaki drugi narod odlikuje ma u kojem bilo nauku, samo ako je u njem dobre volje. Nego ti narodi, da dojdu do toga, zaljubiše se najprije sami u sebe, razpališe u svojem srdcu narodni duh, pa po tom smetoše svoje protivnike i eto jih, gdje se dandanas nalaze.

I ostala vaša braća ugledala se u to, te i oni, zadahnuli se rodoljubnoštju, pa započeli raditi o svojoj miloj otačbini i opirati se viteški neprijateljem, koji htjahu, da im gospodare i zapovjedaju pod krovom vlastite njihove kuće, i priečiti jih u napredku i dobrobiću. Nekim od te vaše braće boriti se je proti samovolji njemačkoj, nekim proti magjarskoj, a vam proti talijanskoj. Nu svaki se bolje hrva sa svojim bližim protivnikom, nego li vi s vašim. — Po državnom zakonu vi, braćo, imate za sebe svako pravo, što i drugi narodi ovog našega cesarstva, a vam se neoprašća od nekojih ljudi ni to, što svomu narodu spadate. Premilostivi kralj, jer ste i vi narod njegove države i jer i vi plaćate danjke kao i svaki drugi, naredio je zakon, koji veli, da i vaš jezik ima pravo u uredih i u školah; a eno talijanština neće o tom ni da čuje, nego hoće da zatajite svoj narod, pa da budete Talijanci, i da se talijanskim jezikom svagdi i uvjek služite. Bi li vaši pradjedovi, slavni Hrvati, to trpili?... Koje bi pero moglo izpisati slavu i junačtvo tih vaših praotacah? Oh, da im se je sada ustati, pa viditi te vaše jade, radje bi se u grob povratiti, nego li uz tako življenje pristati! — Jesmo li mi turska raja, ali su nas na trgu kupili? Pogledajte, braćo, pa vidite svoje biede....!

Ovim razlaganjem što se od vas pita? Pita se, da doskočite tim vašim ranam, da radite o vašoj narodnoj koristi, da i vi počmete sticati, što so drugi narodi stekli, da se ugledate u ostalu vašu braću, kako neumorno odmiču u koristi svojega roda, pa da se i vi otresete vašega mrtvila i klete nemarnosti. A da to dostignete, hoće vam se najprije **narodni duh.** Taj će vam malo po malo donieti sve, što vam se dandanas na vašoj zemlji neda. Bez duha nema vam napredka. Za imati narodni duh hoće se prije svega da poznate da ste narod hrvatski, da ta vaš narod počnete ljubiti i braniti, da se svojim narodnim govorom i svojom narodnom pjesmom radujete i veselite. Pjevanje davorijah i narodnih pjesmah, jest ona iskra, koja u kratko vrieme razpali duh narodnosti. Eno, braćo, po Hrvatskoj, po Kranjskoj, po Dalmaciji, po Srbskoj, po Bugarskoj, po Českoj, po Poljskoj i po Ruskoj odjekuju brda i doline slavjanskim pjevanjem da ti srce kuca od miline, a vi sami u Istri ste mukom zamuknuli, mrtvi ste i kao pokopani! Narodni duh čini, da se nitko nesrami biti onim, čim ga je Bog stvorio. Zato se ni ti, hrvatski u Istri narode, nesrami narodnoga tvoga jezika, narodnih tvojih običajah i narodne tvoje nošnje. Ala ma je grdo viditi neke naše ljude, koji si kao za nekako veličanstvo obuku po lacmansku, pa nit su lacmani, nit Slavljani, nego pravi Šarenjaci. Reć bi da su hlapci iliti fanti, što metu urede. Ponosi se moj liepi narode, što te je hrvatica majka rodila i hrvatskim imenom prozvala, na ognjištu tvom hrvatski te Boga naučila moliti, nepogrdjivaj ju dakle, ako ti je mila i draga. Nisi li opazio, brate, kad jedan od naših ljudi počne govoriti talijanski medju dva tri Talijančeta, kako mu oni neprašćaju ni jedne pogrieške u jeziku, nego namiguju posmjehom jedan drugomu? Hoćemo li mi biti njihovi komedianti, i njihovo ruglo!?

V..ko.

Stanovnici

vanjskih občinah pazinskoga i labinjskoga kotara!

Na 26. tekućega mjeseca Julija hoćete biti pozvani u Pazin, da izberete na mjesto pokojnoga Luciani-a drugoga zastupnika u porečki sabor.

Mi vam preporučujemo pazinca, m. č. gospodina **Frana Orlića,** vriednoga župnika Žminjskoga.

Možebiti da ga svi nepoznajete, ali ako nepoznajete njega, poznajete nas i naš list i znate, da smo vas mi uvjek i u svakoj prigodi po duši na pravi put stavljali, neželeć i neišćuć drugo, nego vašu korist. Pa kako ste nas dosad rada slušali, nadamo se da ćete nas i sada i uvjek od sada.

Ali, pravoreći, g. Orlić nepotrebuje baš nikakve preporuke ni naše ni ičije, jer se je ono nekidan najbolje i najljepše sam preporučio, kad je u ovom listu ne samo izjavio, da je gotov primiti na se zastupničko breme, nego takodjer jasno i očito rekao, što i kako misli govoriti i raditi u porečkom saboru, ako bude izabran, kao što je to dužan učiniti pred izborom svaki pošten i duševan čovjek, da se sviet u njem neprevari.

Tko dakle misli, kako g. Orlić, a ne kako misle naši protivnici, neka u Pazinu dne 26. Julija dade za njega svoj glas. A tako sjegurno mislite svi, jer ste pametni i pošteni. Samo gledajte, da vas pred izbori i u vrieme izbora nitko neprevari, naime kad budete birali izbornike iliti fiduciarije, jer u izbornicih sve stoji.

Dogovorite se dakle, pak izberite pouzdane izbornike, koji će u Pazinu glasovati, kao da ste vi sami tamo išli. Izbornici će se birati kako ono lani, kad ste imali izabrati poslanika u Beč; zato gledajte, koji su vas onda prevarili, da jih više neizberete. Gledajte i to, da li ste u imeniku biračah svi, koji imate pravo birati, pa ako niste, dajte se upisati od dotične oblasti. Jer znajte, da u broju stoji pobjeda iliti predobitje, a stranke se za pobjedu bore.

Prama tomu gledajte i to, da nitko od vas doma neostane, ni kad bude birati izbornike, ni kad bude iti u Pazin. Učinite svi po duši svoju dužnost, pak je pobjeda vaša. I u to ime Bog pomozi!

U Trstu dne 1. Julija 1874.

UREDNIČTVO NAŠE SLOGE.

Neukû Nauka.

Dobra se muzara po repu pozna.

Švajcarski gospodari kupujuć krave muzare, paze osobito na njihov rep. Ako je ovaj umah na početku, gdje se s hrbta pušća, tust, a tako kratak, da jedva do koljena dosiže, drže to za znak slabe muzare; čim je rep od zgora tanji, i čim siže niže izpod koljena, tim je muzara bolja.

Digitized by Google

Gnoj za voćke.

Uzmi 1 funtu kelja (tutkala), kuhaj ga, dok se sasvim raztopi, pomješaj ga s jednim viedrom (akovom) vode, te zalievaj tim voćke, pošto si jim zemlju oko stabla narahlio. Za svaku voćku uzmi 4 do 6 polića. Već za njekoliko nedjela opaziti ćeš, koliko si tim voćkam pomagao.

Po neumnosti postradali.

Kako se čita u talijanskom listu „Corriere delle Marche“, u mjestancu Cerreto d'Esi je 14. proš. Junija postradalo od groma petnaest ljudi i to, što je najžalostnije, poradi svoje neumnosti. Spravljalo se ružno nevrieme, kao kad hoće udariti grašica. A ludi seljaci, da tobože odvrate od sebe tu nesreću, odtrčaju u zvonik, pak uhvate zvoniti u sva zvona, tko će jače. Al su i platili skupo tu svoju ludost, jer prva striel, koja je pala, udarila je u zvonik i njih svih petnaest na tla oborila, a grašica im je svejedno zato potukla i pomlatila njive i vinograde. Ti nesretnici nisu valjda nikad čuli, da se grašica neda protjerati zvonjenjem, a s druge strane da neima pogibelnije stvari, što je zvonjenje, kad se spravlja ružno ljetno nevrieme. Jer zvonjenjem zvonovah razmahani zrak i ugrijani zvonovi natežu striel na se kao i kalamita, pak ako će kamo, ona će uvjek udariti u zvonik, gdje se zvoni, da nauči pameti lude zvonare, koji još ni toga neznaju. Nekada se je kršćenomu svietu samo na tiho poklencalo, kad se spravljalo nevrieme, da klekne i da se Bogu moli; a sad mnogi misle, da se zvonjem nevrieme baš raztjeruje. Idemo li nazad, il idemo napred? Borme ti reći, da smo svaki dan gluplji.

Franina i Jurina.

Fr. Si morda ti komu povedal ono, ča smo se nekidan pominjali od občinskih šparnjaki?
Ju. Zač me to pitaš?
Fr. Ač je zašlo va gažete.
Ju. Neka je, to mi je baš drago, ač će ljudi počet razmišljat, pak morebit da još iz onoga čagod i bude.
Fr. Baš sam ti otel reć, da su se va nekih mestih ljudi jako važgali za onu stvar; al...
Ju. Al ča?
Fr. A oderuhi da vraga delaju.
Ju. Kî su ti oderuhi?
Fr. A oni pošteni i bogabojeći užuravci, iliti tako zvane istranske pijavice, kê te duže za 200, ako su ti u potrebi posudile 100 f.!
Ju. Znam i ja, da jim je laglje živet o tudjoj krvi, nego li o svojem potu; ali ako se jedanput ti šparnjaki i po Istri ponameste, morat će se borme i oni trudit i mučit, kako i mi!

Poziv svim čovjekoljubom.

Pučanstvo vojničke Krajine, osobito ono bivših ličanske, otočanske, djelomice ogulinske i sluinske pukovnije, koje je kao tvrd zid za 300 god. branilo Evropu od neprijateljskih nasrtajah, dočim su ostali sriećniji narodi mirno i slobodno nastojali o svojem blagostanju, razvijajuć se u prosvjeti i izobraženosti; to siromašno pučanstvo nakom trih neprekidnih slabih lietah, nakom marvinske kuge, nakom kužne bolesti kozicah i kolere, koje već godinu danah onud biesne, mučeno je sada velikom nevoljom, naime gladom.

Ta strašna nevolja, koju bi čovjek jedva pomisliti mogao, u nekojih krajevih, osobito ličke pukovnije, tako je velika, da su tamo nesriećnjaci prisiljeni hranit se hrastovom korom, raznim korenjem i biljem, dočim mnogi, koji takve hrane podnieti nemogu, kao n. p. starci, slabe žene, a osobito mala djeca, upadu u mnogovrstne bolesti i najzad kukavno poginu. Vlada, uz svu svoju dobru volju, nije kadra odstraniti tu nevolju, zato su ti nesrietnici bili prisiljeni u svojoj zdvojnosti osnovati Odbor, koji se u ime svoje nesriećne braće obraća na sve čovjekoljube, proseć jih u ime Boga, da što prije po svojoj mogućnosti pripomognu darežljivom rukom odstraniti tu strahovitu nevolju, odpravivši svoje prineske sl. Uredničtvu Narodnih Novinah u Zagrebu.

Svaki i najmanji dar priobćit će se u Novinah zahvalnim srcem.

U Zagrebu 15. Lipnja 1874.

Na mjesto odbora

Ilija Guteša.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Gradovi na svietu.** U svih 5 stranah svieta ima sada 175 gradovah sa više od 100 tisućah stanovnikah. U Evropi jih ima 70; u Aziji 74; u Ameriki 24; u Afriki 5; u Australiji 2. U Evropi, Inglezka ima 17 gradovah sa više od 100 tisućah ljudi; Njemačka 10; Italija 10; Francuzka 9; Rusija 6; Belgij 4; Austro-Ugarska 3; Španjolska 3; Švedska 1; Portugalska 1. Na svietu ima 9 gradovah sa više od jednoga milijuna stanovnikah. Kinezka ima 7 takovih gradovah, a dva ostala jesu Pariz i London.

* **Proročanstvo.** Fratar Tranquillo Volfang, rodjen u Hosteings-u u Englezkoj, koji je 20. lipnja 1873 umro u samostanu sv. Frane u Monakovu u Bavarskoj, ostavio je sliedeća proročanstva od god. 1874. do 1900. — 1874: Utvrdjenje španjolske republike. Nezadovoljstvo u Francuzkoj. Izvanredno oružanje u Italiji. Novi vladar u Francuzkoj. Smrt Pia IX. — 1875: Rat medju Italijom i Francuzkom. Talijanska vojska obsijeda Pariz. Francuzka vojska sasvim poražena. Talijanske čete u Algiru. Plebiscit u Korsici, Nizzi i Savoji. Poplave u Austriji. — 1876: U ožujku predaja Pariza. Ugovor mira u Korsici. Korsika, Nizza i Savoja sdružene s kraljevinom talijanskom. Revoluclja i pad vlade u Španji. Pošastna bolest u Rusiji. Princ Fridrik car u Njemačkoj. Revolucija u Englezkoj. — 1877: Komunizam i glad u Francuzskoj i Španji. Evropejski kongres u Rimu. Novi papa pomiruje se s Italijom. Obće oružanje Evrope. Francuzka podjeljena na četiri strane ili kraljevine. Poplave i oluje u Italiji. Nesnosljiva zima u Njemačkoj. — 1878: Novi evropejski kongres u Berlinu. Smrt kraljice Viktorije, kraljice Englezke. Nova vlada u Španji. Austrija ustupa zemlje Italiji. Nova dioba zemaljah medju Austrijom i Prusijom. Nezadovoljstvo u Portugalskoj, Poljskoj i Magjarskoj. Kratelj (cholèra) u Francuzkoj. Veliko lječničko iznašašće proti kratelju u Bavarskoj. — 1879: Velika oluja u Englezkoj. Mir obćeniti. Obćenito razoružanje i veliko odkritje u moru. Stroga osuda, podpisana od svih vlasti proti stvarateljem stranakah vladinih i buniteljem naroda. Papa postupa strogo proti sujevjerju, reformira vjeru i ukida red Isusovacah. — 1880: Novo doba mira. Smrt cara ruskoga. Divno bratinstvo naroda. Procvat poljodjelstva, obrtnosti i trgovine. Važan izum u Monakovu. Sva Evropa sretna. Papa blagoslivlja narode i mir traje do god. 1900.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Mijo Biljan for. 1, Oto Kučera f. 1, Iso Vajsavljević f. 1, Alojzij Boroša f. 1, Vladko Nikolić f. 1, Adolfo Betlhaim f. 1, Dragutin Gjuričić f. 1, Ljubo Babić f. 1, Nikola Jakšić f. 1, F. Modec f. 1, Vekoslav Kroflin f. 1, Fr. Stèrkljević f. 1, Josip Smoranz f. 1, Mihovil Pavlinović zastupnik f. 2, Barun Metel Ožegović f. 10, Dr. Juro Catti f. 5, Dragutin Marić f. 1, Juro Vèrbanić f. 1, Havliček f. 1, Ignat. Wurm zastupnik na car. vieću f. 10, svi iz Beča. Dok. Lovro Monti iz Knina f. 10, Franjo Marotti glavar iz Kastve f. 4, Dr. Vojteh Rieger liečnik iz Rieke f. 10, Juraj Bauer gimn. učitelj iz Rieke f. 1, Eugen Vlah kanonik iz Kastve f. 3, Biskup Josip Juraj Strossmajer f. 100. — Fran Mandić medicinar sa 2 f. Andrija Stanger medicinar sa 2 f. Dragutin Vipavac medicinar sa 2 f. Adolf Ivanuš medicinar sa 2 f. Dragutin Forenbaher medicinar sa 50 novč. Ivan Bencan medicinar sa 1 f. Nikola Fabijanić medicinar sa 1 f. Eugen Sladović medicinar sa 1 f. Ivan Boričević filozof sa 1 f. Ivan Lenac filozof sa 1 f. Ivan Rabar filozof sa 1 f. Franjo Valla filozof sa 50 novč. Skender Lochmer filozof sa 1 f. Ivan Karabaić jurist sa 1 f. Josid Franković jurist sa 1 f. Matko Laginja jurist sa 1 f. svi iz Gradca.

Svota f. 190. — Ukupno s zadnjom svotom 592.20 novč.

(Dalje drugi put.)

Književne viesti.

Izpod tiska braće Batara izašao je jučer **Riečnik slovinsko-talijanski** priredio ga za tisak O. Dragutin Parčić. Preporučamo ga veoma našemu občinstvu. Prodaje se po f. 3, kod tiskarskog skladišta Vitaljani-Janković u Zadru i kod drugih dalm. knjižarah.

Nakladom i tiskom Dragutina Pretnera u Dubrovniku, izišao je Dubrovnik, zabavnik štionice Dubrovačke IV. godišće II. snopić, što ga uredjuje I. Bunić. U ovom se snopiću nalazi „Životopis Vladike Crnogorskoga, Petra II.“, od Vuka Vrčevića, i prodaljenje drame „Nebožja Komedija“ od Šišmana Krasinskoga, prevod iz poljskoga. I ovo poduzeće služi na čast u svakom smislu i gosp. Pretneru i gradu Dubrovniku. Ciena je snopiću 36 novč.

Digitized by Google

Mojim književnim pozivom od 23. travnja 1873. otvorena je predbrojka na Prevod Pjesamah DANTE ALLIGHIERI-A **o Paklu** — pokoj. Stjepana Ivičevića. — Ogled ovog prevoda p. n. Občinstvo poznaje iz rečenoga poziva i Narodnoga Lista br. 69. god. 1873. — Predbrojenje ovoj knjizi iznosi samo for. 1 a. v.

Takodjer na drugu knjigu — **Razne poslanice i „Obodice" (Opetice) Lasice** — pokoj. Ivečevića. — Ova knjiga nezavisna od prve, iznosi for. 1 a. v.

Narodni List, Vienac, Obzor itd. dosta su preporučili Narodu ova djela.

Ponavljam što sam obetao u Narodnom Lislu br. 44. god. 1873. „Tko sakupi na oba djela 10 predbrojnika, dobit će po jedan iztisak."

Dr. I. Vranjican.

Kralievička „Primorska Tiskara" pod imenom **Zabavne Knjižnice** počela je tiskati niz što domaćih što prevedenih tudjih romanah u svezčićih po 10 novč. Obećaje, da će izdati najbolja djela obljubljenih u toj struci spisateljah. Početak je učinjen prevodom „Kantorice", pripovjedke čuvene češke spisateljice gospodje Světle. Knjige se dobivaju na Rieci kod Josipa Simona, u Senju kod Hub. Lustera, a u Zagrebu kod Hartmána. Kod te gospode može se tko hoće odmah predbrojiti i na deset svezčićah zajedno, pak će mu se knjige svaki put poštom pošiljati uz naknadu odnosne poštarine.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće** je dozvolilo 200.000 for. za obrtne škole, te će se usljed toga podignuti: 25 školah tkalačkih, 2 prelarske, 2 gumbarske, 6 vezarskih, 15 čipkarskih, 2 za slamnato pletivo, 1 sitarska, 2 za umjetno cvieće, 4 staklarske, 3 postolarske, 5 krojačke, 4 za ženski obrt, 1 za porculan i gliveno posudje, 2 za sadrolievce, 6 za umjetno stolarstvo, 2 za tokarstvo, 1 za klesarstvo, 2 za proizvadjanje igračkah, 2 za košarstvo, 1 za graditeljstvo, 4 za strojbarstvo, 1 za bravare, 1 za proizvode od tuča, 2 za urarstvo, 9 za glasbilare, 1 za drvorezce i 9 risarskih školah. Mjesta gdje se te škole podići imadu, nisu još opredieljena.

* **Istarska željeznica.** Kako iz Istre *Primorcu* pišu, nastoji se ozbiljno oko gradnje željeznice. I prosjek briega kod Boraja započeti će se ovih danah. Kus kod Divače jest najsmjelije djelo, pa će se onudaj uzpinjati željeznica neprekidno, a i prelaziti na više mjestih riečice; Borajski prosjek biti će 260 metarah dug. Pruga se dieli u tri kusa: Divača - Lupoglava, Lupoglava - Kanfanar i Kanfanar-Pulj.

* **Občinski izbori u Žminju** hoće biti, kako doznajemo iz pouzdana izvora, na 7., 8. i 9. tek. mje. Julija. Na 7. će birati svojih osam zastupnikah i četiri njihova zamjenika (sostituti) birači III. razreda; na 8. će birati svojih osam zastupnikah i četiri njihova zamjenika birači II. razreda; na 9. će birati svojih osam zastupnikah i njihova četiri zamjenika birači I. izbornoga razreda. Žminjci, vas svi poznajemo za ljude krepke na duši i na tielu, za plemenite, ponosne i rodoljubne; ajde dakle, osvjetlajte si pošteno lice, pak izaberite za svoje domaće zastupnike muže, koji vas nećeju pred svetom osramotiti. Nemojte se dati, za Boga, zasliepiti i prevariti od onih, koji mrze na sve, što je nam Slavenom milo i drago, kakono naš materinski jezik, našu vjeru i naše narodne pravice. Vaša sreća u vaših rukuh stoji, nedajte da vam ju otmu vaši malobrojni, ali lukavi protivnici. Prije nego stupite na birališće, dogovorite se med sobom, kojih ćete izabrati, pa onda birajte složno kao braća. Onaj dan da nitko od vas doma neostane, nego da se svi najdete na birališću, tom dičnom narodnom trkališću. U biranju držite se strogo zakona i zakon će vas strogo braniti!

U Bakru sastavilo se hrvatsko brodarsko družtvo. Stjepan Stiglić mu je predsjednik. Vieće sastoji od Bakranah i ostaloga primorja. Veliko je s toga veselje.

* **Dalmatinsko Družtvo „Jedinstvo"** kako nam iz Beča pišu dostignulo je zakonito odobrenje. Prva svetčana sjednica držati će se dne 4. srpnja.

* **Stroški jednoga vojnika** iznose u Ingleskoj na ljeto 2500 franakah, u Ruskoj 1202 fr., u Franceskoj 1172 fr., u Belgiji 1047 fr., u Italiji 917 fr., u Danskoj 880 fr., u Španjolskoj 755 fr., u Austriji pak samo 720 fr.

* **Papina ljetnica.** Dne 21. pr. Junija u večer pjevao se u Sv. Petru u Rimu „Tebe Boga hvalimo", što je sveti otac papa Pio IX. stupio u dvaest i deveto ljeto svojega papinstva. Po svečanosti nazrio se sveti otac sa prozorah Vatikanske palače na silni sviet, što se bio sgrnuo na veličanstvenoj ulici pred hramom Sv. Petra. Tu ga netko opazio, pa ga počeo pozdravljati, vičuć: Živio Papa Pio! Na to se sa svih stranah dignu oči prama Vatikanu, pak nasta urnebesno klikovanje i neprestano mahanje bielimi rubcî u znak pozdrava prama prozoru, gdje se bio pokazao. Al eto, kad netko od rimljanah zavapi, kao svojemu bivšemu vladaru: Živio Pio, papa i kralj! pristupi redarstvo iliti policija, te učini svemu konac. Nekoliko od njih da je bilo poradi toga uhvaćeno i odsudjeno na više mjesecih tamnice.

* **Ruski parlamenat.** Kako se čita u ruskih novinah *Golosu* i *Ruskom Miru,* car Aleksandar je naumio pozvati u Petrograd zastupnike plemstva, obrtnikah, trgovacah i poljodjelacah, da viečaju kako bi se najlaglje dalo unaprediti narodno blagostanje. Ta viečanja da će se držati napovratno svake godine, pa se Rusi nadaju, da će im više koristiti, nego li koriste zapadnim narodom njihovi burni parlamenti, gdje se najljepše sile troše u mlaćenju prazne slame iliti politike.

* **Ruska odličja.** Kako telegrafišu iz Petrograda, car Aleksandar je generalu Rodiću, namjestniku kraljevine Dalmacije, podielio veliki križ reda Bielog-Orla sa velikom vrpcom; brigadiru Dubrovačkomu, Stjepanu vitezu Jovanoviću, Zviezdu reda Sv. Stanislava; štabskomu pako poglavici kraljevine Dalmacije, Gustavu Thömmelu, kommandeurski križ reda Sv. Stanislava.

* **Starac Garašanin,** bivši srbski ministar, umro je u Biogradu.

* **U Tripolu i Tunisu u Africi** je buknula čovječja kuga, zato je pomorska vrhovna oblast u Trstu i u Rieci naredila, da se s brodovî, koji odanle dolaze, postupa strogo po kuntumacijskih zakonih.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Josip Orbanić, duhovni pom. u Tinjanu bi imenovan plovanom u Lanišću. — Č. g. Ambrož Dambrosi plovanom u Umagu. Č. g. Frane Bukovec, duhovni pomoćnik u Lindaru, ide za kapelana u Cere na Žminjšćini. — Č. g. Ivan Ivić, kapelan u Cerah, ide za duhovnoga pomoćnika u Tinjan. — Č. g. Petar Flego, iz Buzeta ide za duhovn. pomoćnika u Lindar. — Č. g. Ivan Benedek, duhovni pomoćnik u Buzetu, bi premješćen u Hrušicu. — Č. g. Vj. Brozović, duhovni pomoćnik u Pazinu, ide za duhovnoga pomoćnika u Buzet. — Č. g. Blaž Dekleva, duhovni pomoćnik u Jelšanah, ide za duh. pom. na Veprinac. — Č. g. Narobe Ivan, duhov. pom. u Lanišću, ide za upravitelju župe u Tomaj na Krasu. — Č. g. Repič Franjo, kapelan u Kastvu, ide za kapelana u Gradinju. — Č. g. Ivan Obreza, kapelan u Gradinji na 22. t. m. preminuo je u Gospodu, Bog ga pomiluj!

Predplata!

Stupismo evo u drugo polugodišće, zato molimo naše p. n. predbrojnike, kojim je predplata iztekla. da nam ju izvole čim prije ponoviti. Isto tako molimo ovom prigodom i one, koji nam još što duguju, da se siete svoje dužnosti.

UREDNIČTVO.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Junija 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.29	5.29	5.29	5.28	5.28	—	5.28½	5.27½	5.28	5.28	5.28	5.28	—	—	5.27	—
Napoleoni	8.94	8.94	8.94	8.92½	8.92½	—	8.92½	8.93½	8.93½	8.94	8.93	8.93	—	—	8.93	—
Lire Ingleske	11.18	11.18	11,17	11.15	—	—	11.16	11.17	11.17	11.18	11.17	11.17	—	—	11 28	—
Srebro prid (aggio) . .	105.25	105.15	105.—	105.—	105.15	—	105.25	105.25	105.15	105.15	105.—	105.—	—	—	105.75	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Augusta 1874.** **Broj 15.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. srpnja.

Govori, se, da će u rujnu mjesecu Nj. Veličanstvo, naš cesar, pohoditi kraljevinu češku, te se nekoliko danah zadržati u Pragu. Akoprem car neide tamo, nego da prisustvuje velikim vojničkim vježbam, ipak je sbog toga putovanja ustavovjerna stranka jako zabrinuta, kao da se radi ni vi više ni manje, nego o pomirenju s narodnom u Českoj strankom. Taj strah je tim veći, što su tamo narodnjaci predobili i ovaj put na birališčih ne samo njemačke ustavovierce, nego i svoje mladje domaće protivnike. No čudnovato je, dočim se Niemci tom prigodom koječega boje, da se Česi ničemu nenadaju.

Još se ni sad nezna, kad će se otvoriti zemaljski sabori, a još manje, što će im biti predloženo za viećanje.

U Beču dovršuje svoje sjednice tako zvana medjunarodna zdravstvena Konferencija, u kojoj viećaju liečnici zastupnici svih evropejskih državah, koje su naime kužne bolesti i kako će se u svoj Evropi najlaglje prepriečiti, da se neplode iz jedne države u drugu, iz jednog mjesta u drugo. Dotične će naredbe biti primljene i uzakonjene od svih evropejskih vlastih.

Ugarski sabor vieća jednako o promjeni izbornoga zakona. U tom poslu radi što ga volja, ali u životnom poslu ugarskih željeznicah pokorava se jadan svakomu migu evropejskih lihvarah, te se nahodi u onom istom stanju, u kojem svaki drugi dužnik naprama svojemu vjerovniku. Eto na što je došla u magjarskih rukuh ugarska neodvisnost i samouprava! Srbin, Dr. Polit izjavio je onomade u saboru želju, da se Ugarska ustroji poput Švajcarske, gdje su svi narodi i sve vjeroizpovjesti podpuno zadovoljne. Magjari su dakako burno graknuli na tu pravednu misao. Ali, govorili oni, što im drago, Ugarskoj neima već spasenja, nego u toj jednoj jedinoj misli. No, oni tjeraju napred, pak se baš iz objesti zamieraju našoj braći Srbljem, kojim nehtiedoše da potvrde za patriarhu biskupa Stojkovića, što ga je onomadne srbski crkveni kongres u Karlovcih zakonito i jednoglasno izabrao.

Hrvatski sabor će se otvoriti dne 5. kolovoza. Ban Mažuranić se nalazi u Budim-Pešti, da izposluje od kralja odobrenje više vrlo važnih zakonskih predlogah, što jih misli podnesti saboru. Neka se Hrvatska oboruža dobrimi zakonî, pak se neka neboji ni najmanje oluje, koja kao da visi nad Ugarskom.

Našega nadvojvodu Albrehta Rusi su svuda najljepše dočekivali. Medjunarodni Kongres, što ga je Rusija namaknula, za uredjenje čovječjih pravah za vrieme rata, sastao se dne 27. tekućega u Briselju. Ali poradi prevelike sebičnosti nekojih državah da neće najbrže uspieti u ničem. Iz Italije pišu, da se tamo doskora nadaju carevima našemu i njemačkomu, koji da će se sastati u Fiorenci sa njihovim kraljem, Viktorom Emanuilom. U franceskoj narodnoj skupšćini je neka stranka bila predložila, da se sadašnja skupšćina razpusti i nova sazove. Taj predlog je propao. U Španjolskoj se mrcvare Don Karloševci i Republikanci kako nikada. Zato misle nekoje države, a osobito Njemačka, da bi trebalo stupiti medanje, da već jednom prestane to vjekovito bezuspješno klanje.

Pasja bjesnoća.

(*Z. G. List.*)

Ova bolest dolazi prvobitno samo u pasjem rodu, od kojega se može onda svaka druga životinja, pa i čovjek okužiti.

Znakovi (znamenja) ove bolesti razlikuju se prema raznim dobam bjesnoće.

U bjesnoći razlikujemo tri dobe i to:

1. Dobu razvijanja (predbježna doba);
2. Dobu prave bjesnoče i
3. Dobu nemoći (dobu uzme).

a) U prvoj dobi je pas sad neprijazan, sad namrgodjen, lien, stranom opet prividno veoma prijazan i veseo, al se lahko razdraži. Poslje postane pas veoma nemiran, traži svaki čas drugo mjegto, gdje se skuči; rado liže svoju mokraču i balegu; počme zemlju, drvo, perje, slamu, kamenčiće itd. grizti i gutati.

S početka posluša takav pas, premda nerado; ali kašnje bude sve lo oporniji naprama vlastitomu gospodaru i izvanredno plašljiv.

U ovo doba je dihanje ponješto uskoreno, spojnica očiu je crvena, zienica širja, iz nozdrva ciedi se sluzasta tekućina.

b) Drugi ili treći dan nastane doba prave bjesnoće. U ovo doba jesu gore navedeni znakovi mnogo žešći; pas gleda, kako bi pobjegao iz kuće; izmakne li, to se klatari koje kuda bez cilja; ujede sve, što god susretne i promjeni glas. Nemože li od kuće, veoma je nemiran, i težko se dade suzdržati.

U ovoj dobi pas je najopasniji, jer izvanredno rado ujede. Srećom što biesan pas samo ono napada, što mu na putu tako rekuć u gubicu padne, t. j. što upravo susretne; s toga je i najprobitačnije, kada čovjek smotri sumnjiva psa na putu, da ga ne tuče, — čim se pas razdraži, razljuti se i ujede, — već da mu se ukloni.

Pošto je biesan pas prvi put pobjegao od kuće, tumara nekoliko sati okolo, te se opet povrati kući; na povratku je vrlo plašljiv i rado se kamogod zavuče.

Ujedanje biesnih pasah razlikuje se znatno od ujedanja sdravih zlobnih pasah; jer ako zdrav pas pograbi kakav predmet i zagrizne unj, odmah ga i pusti; dočim biesan pas, kad jednom pograbi, bilo što mu drago, makar i drugoga psa, ne pusti, i ako mu hoćeš iztrgnuti dotični predmet iz gubice, prije ćeš mu š njim nekoliko zubi izderati, nego li da on pusti.

Dobaci li se bjesnu, u gajbi zatvorenu psu, manje pasče, derati će ga dotle, dok ga posve ne razkomada.

Veoma je neugodno slušati biesna psa, kad zavija, obično počme dubljim glasom, pa ga vuče i diže sve više tako tužno, da bi čovjeka groza uhvatila.

Mislilo se je prije, da se biesan pas boji vode, al to ne stoji, dočim veoma žedja i želi vode, samo što ju ne može gutati.

Balega i mokraća riedko se kod njega izlučuje, i to uvjek s naporom i bolju. Iz gubice mu se ciedi mnogo sluzave i pjenjave bale, očne spojnice još jače pocrvene, često zažmiri očima i svjetlo vrlo težko podnaša.

Biesan pas hlabta po zraku, kano da hoće što god gubicom zahvatiti, sve mu je tudje što god gleda, ne poznaje nikoga, niti vlastitog gospodara. Ova doba prave bjesnoće traje 3—4 dana.

c) Poslje druge dobe nastupi doba nemoći (uzme). Tada pas ili odmah pogine, ili ako poživi još koji dan, naglo omršavi, oči mu se veoma pomute, dlaka se izvanredno nakostreši, izplazi jezik, stražnji dio tiela jedva za sobom vuče. Glas mu je slab i hrapav, disanje težko, bilo (puls) veoma uskoreno; zatim nadodju žestoki grčevi, dok napokon za 6—7 danah u grčevih pogine.

Svi ovi znakovi dolaze kod tako zvane goropadne bjesnoće, dočim su kod mirnije tihe bjesnoće mnogo slabiji. —

Najvažniji znakovi bjesnoće jesu sliedeći:

1) Velika bojazan.
2) Obmama sjetilah.
3) Lahka razdražljivost.
4) Nenaravan tek na neprobavljive stvari, kao što je slama, zemlja, kamenje, vapno, drvo, papir itd.
5) Uzma stražnje česti tjela i stražnje čeljusti (što se kašnje pojavljuje).
6. Promjena glasa.
7) Težko gutanje.
8) Osobita volja na ujedanje,

Uzroci. Bjesnoća češće se pojavlja kod mladjih, razmaženih, dobro ugojenih pasah, kod kuje, i u obće dolazi rado na takove pse, koji se malo gibliju i gladuju. —

Mnije se, da je uzrok bjesnoći žestoka vrućina, kruta zima, pomanjkanje svježe vode i razdraženi, a ne udovoljeni spolni nagon.

Nu najvjerojatnije je, da bjesnoća dolazi od nepoznatih zarazah, što se u zraku nalaze, k čemu možda poznati uzroci vrlo doprinašaju.

Umah u početku razvija se kod bolestnih pasah kuživo, koje je stalno, te ne samo neposrednim doticanjem može prenesti na drugu životinju, pa i na čovjeka.

Najvećma se nalazi kuživo u bali (slini) i djeluje otrovno samo onda, ako dospije u krv, n. pr. ujedom.

Digitized by Google

Ujede li biesan pas čovjeka, dogodi se kad što, da ostane bala na odjeći, u kojem slučaju, pošto nije dospjela u krv, ga ne okuži.

Okuži li biesan pas koju životinju, ne pobjesni ona umah, već tekar za neko vrieme.

Ono vrieme, što poteče odkad je životinja ujedena, dok pobjesni, zovemo dobu zameta (Incubations - Stadium). To vrieme je kod raznih životinjah i ljudi nejednako. Kod pasah traje 6—7 tjedanah, često i samo nekoliko danah, kadšto i nekoliko mjeseci; kod konjah izmedju tri danah i 14 mjeseci, kod govedah, ovacah, kozah i svinjah izmedju 9 danah i više mjeseci.

Da se bjesnoća koliko moguće zaprieči, treba paziti na sliedeća pravila:

a) Ne treba držati više pasah, nego što je nuždno.

b) Psom valja davati dovoljno hrane i vode.

c) Ne smije se davati psom niti gnjila, smrdljiva hrana, niti topla, gnjila voda.

d) Ne valja im dati topla ili pliesniva kruha.

e) Treba ih u čistoći držati.

f) Ljeti dobro je pustiti pse češće u vodi plivati.

g) Ne valja davati psom mirodijnih (dišećih) hranivah.

h) Kućica neka im je čista.

i) Zimi treba čuvati pse od prevelike studeni, vlage i vjetrovah.

j) Nu opasno je dugo ih ostavljati na prevrućem mjestu. —

k) Nije smjeti pasah dražiti i uškati, što se zabranjuje §. 392. kaz. zak.

l) Treba pustiti psom, da udovolje spolnomu nagonu.

m) Nije smjeti pustiti, da se psi dugo klatare, da ne dobe jesti ni piti.

n) Zlobne pse treba na lanac metnuti po §. 291. kaz. zak.

o) Oboli li pas sumnjivo, treba gospodar da mu umah po liečnika šalje, da bude osiguran.

p) Ako se po gore navedenih znacih sumnja, da bi pas mogao pobjesniti, valja ga odmah na lanac metnuti, da nikoga ne ujede.

q) Uvjeri li se vlastnik iz znakovah, da je pas pobjesnio, mora to odmah mjestnomu poglavarstvu prijaviti, to strogo nalaže §. 387. kaz. zak.

r) Mjestno poglavarstvo i učitelji dužni su, da poduče puk o toj bolesti.

s) Zavlada li jur gdjegod bjesnoća, to mora svatko, čim mu kakova životinja oboli, prijaviti poglavarstvu, u kojem slučaju uvjek nastaje sumnja, da bi dotična životinja oboljeti mogla, na bjesnoću.

t) U takovo doba nije smjeti od nijedne bolestne životinje uživati, niti mlieka, niti mesa, te mora biti od zdravih odstranjena.

Jos. Ubl.

Dopisi.

Iz Pazinšćine.

Ljeto za ljetom biva sve to manje istranskih mladićah po srednjih i visokik školah, iz kojih izlaze svećenici, liečnici, ljekari, činovnici iliti plaćnici, odvjetnici i ostali naučeni i umeći ljudi. Pa kad svrši nauke ono nekoliko njih, što se još tu i tamo školaju, naša će Istra biti posvema bez djakah, a naime naše u Istri pleme neće jih već ni po imenu poznavati.

Što će biti tada od nas?

Bit će to, da ćemo, nedao Bog duševno izumrieti; jer gdje neima mladicah, neima vi stabla; tako i gdje neima učeće se mladeži, neima ni naučenih ljudi. Tim ako neimamo sad ljudi, koje bi izabrali za svoje glavare, zastupnike i poslanike, tada ćemo jih imati još manje. Pa ako nam talijansko pleme sad zapovieda i gospodari, onda će još više; jer neće biti tko da nas zagovora i brani, a neukâ i prostâ čovjeka svaki poriva i gazi.

Draga braćo Pazinci i ostali domorodci, vi se spominjate, koliko krat smo se u ljubavi medju sobom pogovarali o tih naših nevoljah, pa kako nam je težko na srdcu bilo, gledeć rekao bi na svoje oči našu gotovu propast. Vi se spominjate, kako smo se zato dogovarali, tko god ima diete za školu, neka ga pošlje za Boga u Pazin na gimnaziju, da postane čovjek, pa da bude jednom dika i obranba svojega roda i plemena. Al se spominjate sjegurno i to, kako smo se tužili na naše siromaštvo, pa veleli, da bi mnogi i mnogi poslao rado sina u školu, al da se boji troškovah, naime kad bi ga valjalo uzdržavati u viših školah. Draga braćo, nebojte se trožkovah, jer će vam evo u potrebi pomoći Bog i dobri ljudi.

Vi ste već zastalno čuli, da su naša braća prieko Učke osnovali u Kastvu družtvo, komu je cilj i namjera, podpomagati novcem uboge djake u srednjih i visokih školah. To družtvo je osnovano za sve Istrane našega roda i plemena, dakle bez razlike za Hrvate i Slovence, zato je osnovateljni odbor i pozvao svih u svoje kolo, da svi pomognu što ima svim koristiti. Kako ste imali čitati, dosad su se upisali u to družtvo toliki biskupi i drugi odlični ljudi ne samo iz Istre, nego takodjer iz vana, a naime iz kraljevine Hrvatske, gdje se svi iskreno raduju našemu preporodu i napredku. Ali to družtvo neće koristiti njim nego nam, zato smo pozvani mi u prvom redu, da unj stupimo. A družtvarina je tako nizka, da postaje družtvenikom, tkogod plaća barem 1 f., ili ako je kmet, barem 30 nvč. na godinu. Od nabrana novca odbor će dieliti podpore onim istranskim mladićem, koji ju od njega zamole putem obične prošnje te dokažu: 1. da su im roditelji, ili obskrbnici, ili oni sami u družtvo zapisani, 2. da su zbilja siromašni i potrebni, 3. da su se dobro učili i ponašali u posljednja dva školska poluljetja.

Iz toga se vidi, kako je to družtvo baš dobrotvorno i kako moramo biti zahvalni onoj našaj prekogorskoj braći, koja su ga zamislila i na noge postavila. A neka se zna, da oni tim novcem neće sami gospodariti, nego odbor, što će ga svake godine izabirati glavna skupšćina, na koju su zato i pozvani po pravilih svi družtvenici prvoga reda. Pa i samo sjedišće odbora i sazivanje skupšćine može se prenesti u koje mu drago drugo istransko mjestance, ako to kad mu drago odluči većinom glasovah glavna družtvena skupšćina.

Deder dakle, braćo, odkinimo svaki po koji novčić makar i od svojih ustiuh, pa ga položimo na oltar naše zapušćene i zanemarene domovine. Onda će od godine do godine rasti broj učećih se mladićah, jer gdje se god pokaže koja bistra glavica, roditelji će ju dati veselo u školu, jer će znati, da će im u potrebi sto i sto rukuh pomoći. Hrvatski i slovenski u Istri puk krije u sebi mnogi talenat, koji žalibože nenosi koristi ni rodu ni domovini, jer ostaje zanemaren i zakopan. Netrpimo više toga, nego pomozimo složno družtvu na noge, da se na njegovom suncu ogrije, što bi bez njega nedvojbeno ostinulo i propalo. Onda ćemo za nekoliko godinah doći do svojih naučenih ljudi, koji će skrbiti za nas i za našu domovinu, kao za se i za svoje, pak se nećemo trebati nikomu klanjati i pred nikim kao sužnji u tla gledati.

U tom družtvu danas pomažeš ti drugim, a sustra će drugi tebi. A neka nitko nereče, ja neimam nikoga ni u školi ni za školu, pa zašto ću se ni upisati u to družtvo. Brate, tako ti mudruju same sebični ljudi i takovi, koji nevide napred, pak neznaju, da napredak kao cieloga naroda tako i pojedinah obiteljih visi o njegovih prosvjetljenih glavah. Narod, koj neima nikoga, da za njega misli i umuje, odsudjen je na vječni trpež i robovanje. Zato ako ti i neimaš nikoga ni u školi ni za školu, imaš barem nekoga, koji će za tobom ostati, pak će il stradati, il obilovati, kako već bude bolje, il gore narodu, od kojega potiečeš, Joh i gore svietu, kad nebi ljudi mislili nego za same sebe i od danas do sutra, jer ga već nebi odavna bilo!

Tko se želi upisati u to družtvo, neka se obrati neposredno na osnovateljni odbor u Kastvu, il pak na uredničtvo „Naše Sloge“, koje je takodjer ovlašćeno primati upisnike. Što nas bude više, to će nam biti veća čast, kad se u septembru sastane prva glavna skupšćina u Kastvu, gdje se je to družtvo osnovalo i započelo baš liepo svoju radnju.

U Kanfanaru na 15 Julija 1874.

Kao što su nedavno bili Žminjski birači službeno pozvani, da izaberu svoje občinske zastupnike, tako će biti do skora nadamo se i Kanfanarski. Da li, ako se izbor Žminjski ovršio uredno, t. j. po troljetnom vladanju Župana Mavrovića, Kanfanarski se hoće vanredno, t. j. po nenadanom odpravljenju Župana Tankovića prije dospjetka njegova troljetna županovanja.

U Žminju držao se u vlasti prieko tri ljeta Podeštat vele malenâ nauka i kmetom neugodan; u Kanfanaru usoprot bi prije dobe dvignut sa svojeg sjedališta Podeštat za cielo ne vrlo sposoban, ali u obće iskušenâ poštenja i kmetom osobito privržen, pa zato i drag. Tko je vriedan odgonenuti tu zagonetku?

Predug i nedvojbeno dosadan bih se ukazao, kad bi hotio ovdje izbrojiti svekolike spletke, kroz koje se nabavi posla ova najvažnija naših slavenskih Občinah! Za sad hoću vam naznačiti jednu jedinu; druge ću ako dopustite*) u napredak.

Podučitelj Rovinjskoga Sela, Miho Banko, razgnjevio se na Tankovića, jer ga ovaj nije htio imati kod sebe za občinskog blagajnika i tajnika. A pristoji li se takvu ili drugu sličnu službu povjeriti čovjeku, koji je ako i svoih u ljeto danah prošundrao prieko 20 hiljadah forinti? Banko, Polisinov biratelj i radi toga drag i mio porčekoj Junti, s Karnjelom Najareton napiše molbenicu pokriepljenu neistinitimi tvrdnjami, o kojih traje još i sada sudbena iztraga, nagovori nekoje kmete, da ju podkrižaju, pa ju upravi na rečenu Juntu. Ova pošlje svojeg Kancelara u Kanfanar, gdje se sastane občinsko zastupničtvo, te ga isti Kancelar u talijanskom, većini zastupnikah nepoznatom jeziku, nutka, neka se izjavi, da li je zadovoljno i na

*) Samo izvolite. Ured.

Digitized by Google

dalje vladati, il se pako razvrći. Usljed toga naglogaga i nerazumljiva upita, zastupničtvo bi razvrgnuto, čini mi se, većinom jednoga glasa na čudo i zabušenje istih glasovateljah i svega Kanfanarskoga puka!

Rad česa ova nenadana naredba? Ie li ju prouzrokovala Tankovićeva nesposobnost? Občinska uprava u Žminju pod Mavrovićem i drugih Občinah, koje se ne trnjaču gustimi pohodi činovnikah Junte istarske kao Kanfanarska, jeli točnija i urednija? Aja, aja!

Neka bude, da su se tobože u Kanfanarskoj Občini opazile kojekakve nepravilnosti, pa što bi učenjeno da jih nestane? Imenovan bi Triumvirat: Ivan Basilisco, Mate Šošić (oba Polisinovi birači) i Najareto, da nastoje o koristi Občine. Hudja krpa nego škulja!

Ako je Tanković bio nesposoban, mnogo manju sposobnost, što je svim poznato, kaže spomenjeni Triumvirat; a to je toli istinito, da mu mjestni učitelj Šauli stalno službuje kao blagajnik, tajnik i svečinitelj u Občini još obširnije, nego li pod Tankovićevim upravljanjem.

Koja je dakle posljednja svrha ovako neobičnim promjenam? Naša gospoda traže Občinu Kanfanarsku čestitom iliti srećnom učiniti. Kako, to ču dopoviedati drugi put.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Dr. Ivan Vitezić biskup u Krku f. 100, Nikola Jedrlinić učitelj u Omišlju f. 1, Nikola Frančić f. 1, Dinko Seršić f. 1, Pop Juraj Premuda f. 1, Vinko Pajalić nč. 30, svi iz Baške, Josip Janc Kapelan u Rukavcu f. 5, Jakov Ladavac kapel. u Beršecu f. 2, Ivan Ladavac kmet nč. 30, Martin Salar kmet nč. 30, Nikola Križmanić nč. 30, Franjo Ujčić Maksa nč. 30, svi iz st. Pazina, Antun Macalorso iz Višnjana nč. 30, Literarno družtvo českih študentah Slavija f. 2, Jaromir Hrubij tehnik f. 1, Otokar Mokrij pravnik f. 1, I. Konst. Jireček filozof f. 1, svi u Pragu, Anton Turak župnik u Oprtlju f. 5, Andrija Cvenkl žup. upr. u Ždrenji f. 5, Ivan Mahnić kapel. u Brdu f. 1, Andrija Lovriha kap. u Topolovcu f. 1, Podobnik Karlo župnik trvižki f. 1, Madrusan Jakov pok. Vicka iz Žminja nč. 50, Tomičić Ljudevit c. k. sudac u Krku f. 5, Novotni Vjekoslav kr. gimn Profesor za godišnji prinos f. 1, Baucer Roman kr. gimn. Profesor za godišnji prinos f. 1, oba na Rieci, Smak Jakov u Puli 50 nvč. Glavina Blaž kurat u Kopru 2. f.

Svota f. 140.80 — Ukupno s zadnjom svotom f. 767.90.

Franina i Jurina.

Fr. Čujem, da si svo ovo vreme hludil po Pazinšćini i Labinjšćini — ča si to tamo iskal, ako smem pitat?

Ju. A borme, i ja bim već jedanput rad bil za' deputata, pak sam se hodil preporučevat tamošnjim kmetom, da me izberu.

Fr. Pak?

Ju. A nisu me hteli.

Fr. Zač ne?

Ju. Ač su me pitali, ako sam knez.

Fr. Pak?

Ju. Pak sam rekal, da nisam, kako i nisam.

Fr. Pak?

Ju. Ako sam markez.

Fr. Pak?

Ju. A da nisam, ter znaš i ti, da nisam.

Fr. Pak?

Ju. Ako sam grof.

Fr. Pak?

Ju. Ča sam otel reć, da sam, kad nisam?

Fr. Pak?

Ju. Ako sam manjko barun?

Fr. Pak?

Ju. Da nisam ni knez, ni markez, ni grof, ni barun, nego kmet i od kmeta, pak da im nimam ča ni dat ni obećat, nego poštenu reč, da ću za nje vršit i govorit, kako sam za se.

Fr. Pak?

Ju. Pak su me odpravili, ač da oni nećeju izbrat nikoga, kî nî knez, il markez, il manjko barun!

Fr. Tako ti ljudi neznaju još ni dandanas, kî s gospodom črešnje zoblje, da mu repi ostanu?

Ju. Valjda neznaju!

SVAŠTA PONEŠTO.

Na živu spaljeni u XIX. vieku!

Amerikanski listovi donose iz Meksika čudnovatu viest. Neki Kostela, sudac u Jakobu, dao je 4. travnja tek. god. na živu spaliti nekoga Josipa Bonilu i ženu mu Diegu, i to usljed redovite iztrage i tobože zakonite osude. Što su ta dvojica zakrivila, te su zaslužila tako groznu i nečovječnu smrt? Bjehu obtuženi, da su začarali nekoga Silvestra Zakariasa, jer da su kudlak i vješća.

Dakle još ima ljudi na svietu, koji vjeruju u takve ludorije!

Bože mili, kad će već jednom sviet oči otvoriti te spoznati, da neima ni na nebu ni na zemlji ni druge sile ni druge moći, nego moć i sila Boga jedinoga, koji svietom vlada naravskimi, po njemu samomu postavljenimi zakonî, pa da proti tim zakonom nemogu ljudi ni jedan po jedan ni svi skupa ništa učiniti! Kad će već jednom spoznati, da su svi ljudi jednaki, pak da neima ni kudlakah, ni vješćah, ni štrigah, ni coprnikah, ni coprnicah, ni malikah, ni škratah, ni more, ni mraka, ni sablaznih, ni vedovinah, ni ikakvih drugih zmamarijah: pak da su puste i prazne rieči i čarovije i štrigarije i zle oči i uroci i naštrapi i načinbe i kola i gumna i križišća i sva tako zvana noćna tobože strašila!

Istina, ljudi mogu biti i jesu već puti zlobni, zločesti, opaki, osvjetljivi; ali nemogu nikomu nikakva zla učiniti, nego služeć se naravskimi zakonî. A tko vjeruje da mogu, taj il nevjeruje u Boga, il nevjeruje da je Bog svemu svietu jedini gospodar, a sva narav da je njegova službenica, koja je po svojih zakonih i po njegovoj volji jedini uzrok liepu i zlu vremenu, daždu i tuči, zdravlju i boli, životu i smrti!

(*Nekoliko statističkih podatakah*). Po „statističkih podatcih ob austro-ugarskoj monarkiji, što ih je ne davno izdao dr H. F. Brachelli, ima u Cislajtaniji 9 nadbiskupijah i 24 biskupje, u Ugarskoj i Hrvatskoj 5 nadbiskupijah i 23 biskupije. G. 1870, imala je rimsko-katolička crkva u cieloj monarkiji 29.959 svećenikah, 1062 samostana sa 8610 redovnikah i 6768 koludricah. Grčko-istočna crkva imala je g. 1870 3867 svećenikah i 34 samostana sa 300 kalugjerah. U cieloj monarkiji bilo je 3500 protestanskih svećenikah.

U Cislajtaniji ima 14.769 pučkih učionah. U ovih uči 25 259 učiteljah 1.820.710 djece. U Ugarskoj iH rvackoj podučavaše 20.672 učiteljah 1.298.115 djece u 15.606 pučkih učionah. Učiteljšta ima Cislajtanija 59, Ugarska i Hrvatska 73. Srednjih učionah ima austro-ugarska monarkija 395. (248. gimnazijah, 49. realnih gimnazijah sa 7.042 učenika i 98 realkah). Na Ugarsku i Hrvatsku odpadaju odavle 155 gimnazijah sa 31.071, 1 realna gimnazija sa 130 i 34 realke sa 5.800 učenikah.

Neukû Nauka.

Kruh morskom vodom umjesen. U novije se doba pokušalo mjesit kruh morskom vodom, pa je pošlo dobro za rukom. Morskom vodom umjesen kruh djeluje vrlo blagotvorno na vas čovječji ustroj, pa osobito izlučuje trbušne (gastričke) kiseline. Što je pako takov kruh jako ukusan i tečan, te ga je preporučiti i za liek i za hranu.

Književne viesti.

* Izišao je i drugi svezčić „Zabavne knjižnice“, u kom se nadaljuje **Kantorica**, crtica iz gorskoga života, od češke pridovjedačice Karoline Svetle. „Kantorica“ je knjižica baš liepa za čitanje, i mi ju preporačujemo svim, koji su radi zabaviti se i zajedno naučiti, kako puk u Českoj živi. Svaki svezčić stoji **samo 10 nvč.** Tko želi predplatiti, neka uz ime i mjesto pošlje novce **Primarskoj Tiskari**, u Kraljevici (Portorè).

* Nakladom i troškom tiskarne D. Pretnera u Dubrovniku izišla je II. knjiga „Narodne Biblioteke“, i to **Ostan Božje Ljubavi i razlike pjesme duhovne od Andrije Vitaljića**, izdao Kan. Stj. Skurla. Mi smo već ovo djelo naviestili, zato nam sad neostaje drugo, nego preporučiti ga što toplije svim ljubiteljem naše stare knjige. U njem će naime pobožne duše naći sve, što jih ikad može razgrijati i uzpaliti u ljubavi božjoj. Tim ovo djelo neima tekar književne nego i ćudorednu vriednost, pak se i samo nudi svakomu ozbiljnomu kršćanskomu čitatelju.

Digitized by Google

Različite viesti.

* **U popuniteljnom izboru** pazinsko-labinjskoga kotara bio je izabran za kmetskoga zastupnika u Porečki sabor g. barun Lazzarini iz Labinja. Baš je čudo, kako je naš puk u Istri zaljubljen u markize i barune, dočim mu mi neimamo da preporučimo nego kmetske sinove, al za koje mislino, da poznaju bolje od markizah i barunah njegove težkoće i potrebe. Nego svaka se ljubav ohladi, pak se nfamo, da će i ta.

* **Puk, jezik mu i uredi.** Sa svih stranah Istre nam dolaze tužbe, da državni i obćinski činovnici nemare za §. 19. više nego za lanjski snieg, pak da pišu i govore puku u talijanskom jeziku, kao da je taj paragraf potvrdio car kineski, a ne austrijski. Kamo ćemo doći, ako se budu zakoni tvorili, a nebudu ovršivali ?

* **Sa istranske željeznice.** U jednom taljanskom ovdašnjem listu čitamo sliedeći dopis iz Klanca u Istri od 23. prošloga mjeseca: „Od početka tekućega mjeseca stotine radnikah posluju na željeznici Divača-Pula. Ti radnici su pod zapvojed i u službi poduzeća „Frölich" iz Gradca. Nu dogadja se, a nije moguće ni vjerovati da je tomu tako, da ti siromašni težaci rade od zore do mraka, krvavim se potom poteć, bez da bi znali, koji će biti plod talikâ njihova truda. Oni neprimaju niti novčića plaće, niti znadu, koliko će na dan dobiti. Govori se, da će bit plaćeni na dva tekućega Augusta, to jest, *poslje pet tjednah.* To se neda nikako vjerovati! Vrh toga govori se, da od Augusta unapried će biti plaćani svaki mjesec. Jeli to moguće? Jeli to dopušćeno? Kako će se ti nevoljnici prebraniti? Neka poduzeće „Fröhlich" tu stvar promisli. Zakoni čovječnosti mu nalažu dužnost, da takvoj nepravilnosti učini konac, pa ako toga neučini, onda će novinstvo, koje ima dužnost braniti pravice biednoga težaka, znati, što mu je činiti. Za istinu gorirečena jamči podpisani."

* **„Slovencu" u Ljubljani** piše se iz Istre od 10 prošloga mjeseca: Na istarskoj želježnici ljudi marljivo djelaju, pa maldane sve sami inostranci, budući da domaći imaju košnjom i žetvom dosta opraviti. Nu i nizka plaća 60—90 novčićah jih malo il ništa potiče na djelo, jer oni vole iti na djelo kakovomu posjedniku za 50—60 novč na dan, kadi po četir puta na dan i hranu dobivaju. Zemlješiće, njive i sjenokoše, što ga je željeznica pobrala, bilo je slabo plaćano — najbolje njive po 1. for. □ sežanj, sjenokoše po 30—60 novč. U toj stvari je najbolje prošao c. k. porezni ured, budući da je zadržao iznosak za zaostale davke, ali za mnoge nije bilo ni dosta. Tako dakle mora kmet dati svoje zemljišće, a budući se počela željeznica graditi u najveće kmetsko djelo, kmet ti nemože sve do jeseni ništa ili malo zaslužiti.

* **Svećeničke plaće,** kako se čita po novinah, hoće se dobrahno povisiti, i to duhovnim pomoćnikom od 600—800 f., a župnikom od 1000—1200 f. Borme bilo je već i vrieme, da se štogod i za njih učini, ako je istina, da mora svaki od svojeg oltara živiti, a svećenici vuku još i danas plaću, što im ju je bila odredila pokojna cesarica Marija Terezija, kad se je živilo od 8—10 puti cjenije, nego se živi sada.

* **Riečka hrvatska gimnazija.** Iz „Primorca" vadimo sliedeću viest: Prošloga se tjedna dovršila školska godina na gimnaziji riečkoj. Djakah bilo početkom godine 172, do konca jih ostalo 146. Po razredbi ima 28 odlikašah, 82 dobiše prvi red, 9 drugi red s popravkom, a 18 treći red. Neizpitanih je 9.

* **Otvaranje hrvatskoga sveučilišća** obavit će se jesenas što sjajnije. U tu svrhu sastavio se u Zagrebu odbor, koji već više vremena posluje, te čini potrebite priprave. Taj odbor je pozvao na svečanost otvaranja sva evropejska sveučilišća. Dosad mu se više njih odazvalo, a prvo medju svimi sveučilišće Bolonjsko, koje je najstarije na svietu, obećav odboru, da će i rado poslati svojega zastupnika na tu liepu i dičnu svečanost hrvatsku. Za nas Hrvate je sad nastalo ozbiljno vrieme, jer ako smo se dosad igrali, odsad unapred, hoćemo se morati ozbiljno učiti, pa zasvjedočiti, da popunoma shvaćamo ozbiljnost života, koji temeni u znanstvu i napredku!

* **Ravnopravnost u Dalmaciji.** „Narodni List" zadarski se gorko tuži na imenovanje inostranca taljanca Pozza za dvorskog savjetnika kod namjestničtva u Dalmaciji, jer da se nezna ni prekrstiti naški, a kamo li govoriti. Onda podvikuje: Liepe li pravice, a još ljepše narodne uprave pod siedim brkom baruna Rodiča!

* **Nj. Preuzv. biskup Strossmayer,** dat će, kako se čita u hrvatskih novinah, graditi na svoje troškove treći sprat iliti pod na Muzejnoj kući u Zagrebu, da tu smjesti svoju dragocienu pinakoteku iliti sbirku slikarskih umjetninah. Slava mu!

* **Vojnička vježbonja** bit će jesenas u Českoj i u Hrvatskoj. Osobito u Hrvatskoj okolo Karlovca sakupit će se sila svakojake vojske, pak se čuje, da će tom prigodom doći u Hrvatsku i Nj. Veličanstvo naš cesar, da nadzire vježbanja. Susjedna Turska striepi od tih vježbanjah na svojoj granici, kao da se misle pretvoriti u ozbiljan rat, pa zato da šalje u Bosnu svoje gladne i poderane soldate.

Životopis Frana Kurelca napisat će za jugoslavensku Akademiju g. A. Veber, zagrebački kanonik i akademik, te se zato umoljava svatko, koji što znade o pokojnikovu životu i dielih, da to što prije objaviti izvoli napomenutomu spisatelju, da mu se tako uzmogne sastaviti što podpuniji životopis.

* **U Osieku** od 9 Srpnja započeo je izhadjati novi politički list imenom „Narodnost. Izlazi dva puta na tjedan latinicom i cirilicom i stoji 8 for. na godinu.

* **U Livnu,** u Bosni, da je opet buknula govedja kuga, a i negdje u bivšoj Granici, kako se čita u hrvatskih novinah.

* **Opet jedan biskup zatvoren.** U Poznanju u Pruskoj satvorili su radi svibanjskih protucrkvenih zakonah biskupa g. Janiševskoga na godinu i tri mjeseca danah.

* **Glasoviti Francez Lesseps,** što je Sueckim kanalom spojio medjuzemno i crveno More, predlaže sad Franceskoj, da napusti more u ravninu Zaharu u Africi, gdje je bilo nekada jezero što li, pa je presahlo. Veli, da bi bilo troška do 20 miliunah franakah, al da bi se taj trošak stostruko naplatio, jer da bi prozelenila neizmjerna i jako plodna zemljišća, na koje da nije već od više vjekovah ni kapi dažda palo, a onda da bi daždilo kao i kod nas, jer da bi se izparivanjem iliti izhlapljivanjem toga novoga mora nebo i tamo opet naoblačilo!

* **Povodnje u Americi** su na mnogih mjestih učinile silnu škodu. U gradovih Pittsburgu i Alleghani da je voda bila visoka 20 nogah (?).

* **U Pruskoj Sleziji** pojavila se kolera, dočim je u Bavarskoj već od više mjesecih posvema prestala.

„SLAVIA"

uzajemno osjegurajuća banka u Pragu.

Javna zahvala.

Smatram si za dužnost, osjegurajućoj banki **„Slavii"** za neodvlačnu i sdušnu procienu na mojih kod iste osjeguranih zgradah; kao i za točno naknadjenu požarom nastavšu škodu ovim putem se zahvaliti, — i svakom osjegurati se želećem ove solidne družbe, njezinu podružnicu u Trstu za razna osjeguranja preporučiti.

I. Comolli s. r.
posiednik u Podpeći.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Julija 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	5.26	5.25	5.25	—	—	5.25	5.25½	5.25½	5.26	5.27	—	5.27	5.27	5.26	5.26	5.23
Napoleoni	8 87	8.87	8.85	—	—	8.25	8.85	8.80	8.86	8.86	—	8 86	8.86	8.86	8.86	8.83
Lire Inglesko	11.14	11.13	11,13	—	—	11.13	11.—	—	11.12	—	—	11.11	11.11	11 11	11.12	11.10
Srebro prid (aggio) . .	104.50	104.50	104.25	—	—	104.50	104.35	104.35	104.25	104.35	—	104 35	104.35	104.50	105.35	104.—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi **K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4, *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Augusta 1874.** **Broj 16.**

Pogled po svietu.

U Trstu 14. kolovoza.

Sad je stvar gotova, da će nj. vel. naš cesar u Česku, gdje se čine velike priprave od češke narodne stranke za njegov doček. Dne 7. rujna krenut će na put, a s njim nadvojvoda Albreht i ministar vanjskih posalah, grof Andrássy. Novine centralistične i federalistične stranke nagadjaju, hoće li to putovanje imati posljedicah i kakve će te posljedice biti. Bilo kako mu drago, ipak se vidi, od kolike je važnosti kraljevina češka u nizu austrijskih krunovinah, kad se samo prigodom careva tamo puta toliko piše i govori.

Ugarska se je sabornica već kada tada zatvorila, a hrvatska otvorila. Ali u njoj neima nekako uspješnâ rada, jer Magjari hoće da prkose svojim hrvatskim saveznikom, pak im nedaju, da u saboru razpravljaju, nego što i kako će oni. Tako na priliku nehtiedoše privoliti na zakonsku osnovu, kojom se ukidaju veliki župani, te uvadja cjenija, hitrija i točnija uprava. Narodni zastupnici u tih okolnostih upitkuju bana za ovo i za ono, al se iz odgovorah mu vidi, da su mu ruke jako vezane. Je li dakle to ona samouprava, za koju su Hrvati toliko pretrpili? Magjari valjda neznaju, da u politici nevlada ljubav, nego korist, pa da baš ni Hrvati nisu dužni dovieka obožavati svojega s njimi saveza, ako bi jim imao više škoditi, nego li koristiti!

U ostalom svietu je u ovaj čas najveća novost ta, da se na predlog Njemačke spremaju evropejske države, da priznaju Serranovu španjsku republiku, pa da joj onda pomognu, a naime Njemačka, i oruzjem u ruci proti četam, koje vojuju pod kraljevskom zastavom Don Karlosa. Na taj će se način, vele, dokončati najuspješnije ono klanje i mrcvarenje rodjene braće. O tom dakako nitko nedvoji, ali tko jamči, da se neće iz toga izleći koješta, što može imati za Evropu još veće i gore posljedice, nego li je sadašnji rat medju braćom u Španji.

U Njemačkoj je Bismark, odkad se nanj tobože pucalo, napeo sve sile proti katoličkoj stranki, pa daje redom zatvarati katolička družtva i katoličke svećenike. U ovo petnaest danah je dao opet zatvoriti jednoga biskupa. Pa dokle progoni ovako biskupe i svećenike, ničr tamo kao iz zemlje ljudi, koji neimaju vjere u Bogu ni u njegovu Njemačku, pa s kojimi će najbrže imati drugoga posla, nego li sa strpljivimi biskupî i svećenicî. A to su tako zvani socialisti i komunisti. Tih ljudih ima svudar, pak su ovih danah hotjeli baš skusiti tu i tamo u Italiji, koliko jih već ima i da li već što mogu. Počeli se naime dizati i buniti proti vladi. Italija im je dakako na put stala, ali se je sgrozila i na dnu srca od straha zadrktala, jer je vidila bezdan, u koji može upasti svaki čas. U Franceskoj poslje odgodbe narodne skupšćine vlada tišina, ali onakva, kakva obično nastaje, kad se spravlja zlo vrieme.

Znanstveno iztraživanje gnoja.

Preveo Alfred Orešković.

(Konac)

Ali poljodjelska lučba nije umiela pronaći samo nadomjestak obićnâ gnoja, već ona je takodjer poučila znanstveno postupati s istim; pa kad bude ta pouka doprla do seljaka, poboljšat će se ne samo njegovo stanje, već i zdravlje ljudi.

Obični gnoj posjeduje naime to svojstvo, da je njegovo djelovanje na bilinu istom onda uspješno, kad je u gnjiloću prešao. Nu poznato je, da je čipavac, koj je najbolja biljevna hrana, plin (gas) te se s toga izgubi u zraku. Čim pako nestaje iz gnoja čipavca, tim nastaje neugodna duha, koja zrak okužuje. Posljedice toga nisu samo razne bolesti ljudi i životinjah, već i gnoj gubi pri tom svoju pravu vriednost, te donešen na polje, nedjeluje uspješno nanj.

Seljaci obično vele: „Što smrdi, to dobro gnoji“ te se tim više vesele, čim više jim gnoj zaudara. Nu oni neznaju, da si tim mnogo zla i štete prouzrokuju.

Istina je doduše, da je ona zaudarajuća tvar pravo gnojno sredstvo, ali upravo ono, što već zaudara, izgubilo se je u zraku te više negnoji.

Zaudarajući gnoj gubi svakim časom svoju vriednost, te tako ostaju još samo ostatci, koji nemogu služiti bilini za hranu.

Da gnoj nezaudara, a da ipak na bilinu uspješno djeluje, to je za to pronašla poljodjelska lučba jednostavno (prosto) sredstvo, kojim se mnogi naobraženi poljodjelci služe.

Gnoj valja najprije polieti sumpornom kiselinom, koja spojiv se sa čipavcem, daje sumporo-kiseli čipavac, koji je bez duhe i koj se, kao lučbena sol, takodjer u ljekarni (speciariji apoteki) prodaje.

Ta sol se lahko stopi u vodi, te tim pruža bilini hranu, u kojoj imade ne samo čipavca, već i sumpora, koji je takodjer sastojbina biljevne hrane. Osim toga stopi sada kiša laglje tvari, nalazeće se u gnoju ili u zemlji i koje bi inače ostale nestopljene.

Da je to postupanje od velike koristi, vidi se otale, što je dokazano, da je gnoj, ako nanj za 5 novčića sumporne kiseline potrošimo, za 25 novčićah vredniji, nego kad nerabimo sumporne kiseline.

Jedva bi čovjek vjerovao, da ta nauka, akoprem se temelji, na dobrih izkustvih, tako težko do seljaka dopire, pa je ipak istina. A to je na štetu njemu i cielomu čovječanstvu.

Ali ne samo do seljaka, već i do mnogoga gradjana gospodara dopire mučno ta nauka. Dosta puta zabacuju mnogi ovo lučbeno sredstvo, koje bi moglo nijhove kuće občuvati kužne duhe i vriednost njihovih gnojištah povećati.

Zelena galica (crna mast) je slučenina željezna kisca sa sumpornom kiselinom te je jako dobro sredstvo, kojim možemo sasvim uništiti duhu zahoda (sekreta). Dočim sumporna kiselina uništuje duhu samo čipavca, uništuje zelena galica mnogo gadniju duhu — po gnjilih jajih naime — sumporo-vodika.

Tim se domaći gnoj znatno poboljša te bi gospodari, kad bi samo pokušali, zaista osvjedočili seljaka, da je gnoj bez duhe bolji; jer on svoju pravu hranivost neizhlapljuje u zrak, već ju bilini predaje.

Izkustvo uči, da uporabom gnoja, s kojim se je postupalo, kako je gore rečeno, žitna zemlja za trećinu više ploda donosi, a kod travne zemlje da je žetva pet puta obilnija, nego uporabom obična gnoja.

Istina je, da imade gospodarah, koji rade onako, kako jih lučba uči te tim dakako mnogo dobitka imaju. Nu dokle god nebude poljodjelska lučba doprla i do seljaka, dotle se nemožemo nadati znatnomu dobitku za cieli narod.

Sveobće podučavanje seljačkoga puka je dakle od najveće važnosti za čovjeka te je moguće samo razširenjem lučbenih znanjah.

Nekoliko načinah, kako se pomogne blažčetu kad se je nadulo.

Koliko puta bezbrižan ili glup sluga načini u jedan sat gospodaru štete više stotinah forinti, kad poda blagu u staju odveć zelene krme, koja naduva, ili je pušta na pašu u djetelinu ili drugu koju nadimajuću travu. U takovoj nesreći nije dovoljno znati jedan ili dva lieka, jer se može zgoditi, da ne ima čovjek nijednoga pri ruci; a znade li jih mnogo, namjeriti će se možda u onaj hip bar na koj to. Zato evo više sjegurnih ljekovah:

1. Pisac ovih redakah sam je iskusio, da je najpreči liek nišadorova žesta (Salmiakgeist, spirito di sale ammoniaco), koje ima za malen novac u svakoj ljekarni, te nebi smjela bez nje biti nijedna kuća. Ubode li te kakav kukac, ili otrovna muha ili komar, ili pače ujede li te otrovna zmija, ovo ti je najpreči i najsigurniji liek. A nadutu maršetu imaš ju ulijati u ždrielo pomiešanu vodom; na mjericu (sajtlik) vode valja uzeti od prilike jednu žlicu te žeste. Nije li pomoglo prvi put, opetuj liek potle nekoliko časah.

2. Veoma preporučuju i kameno ulje ili petroleum i to nekoliko kapih u žlici vode.

Digitized by Google

3. Mnogo je puta pomogao i razsol, u kojem se u zimi meso kvasilo, osobito gdje je običaj metati unj razne začine, te luka i češnjaka. Zato je običaj u mnogih predielih da si svaka gospodarica, pošto je meso objesila u dim, spravi koju bocu toga razsola.

4. Mnogi gospodarski listovi priobćiše ovih danah da valja gledati, da nam nebude dvorište ili vrt bez biljke, što ju naši kajkavci zovu „kačje mlieko“, a Niemci: Wolfsmilch, latinski euphorbia. Ako se marše nadme, trgni rukovjet toga bilja, smotaj ga u klupno i turni maršetu u ždrielo. Sok toga korova veoma je grk (žukak) te potiče na izpuhavanje i tim pomaže.

5. Neki srbski gospodar pripovieda u izvrstnom „Težaku“, da mu se bila krava s djeteline tako naglo i silno nadula, da je mislio da joj neima pomoći. Pokuša ipak sredstvo, koje je mogao u naglosti smoći; uzme naime u bocu polovinu ulja i pol toliko rakije te saspe to kravi u grlo. Uz to su momci kravu bez prestanka trli suhom slamom. Za četvrt sata nasta kod krave onaj običan posao, koj je znakom, da je krava spasena.

6. I sliedeći liek preporučuju ljudi, koji zaslužuju da im se vjeruje: Uzmi dva jajeta, napravi na vrhu svakom jajetu jamicu, izvrni jaje s jamom dole, da izteče iz njega bjelanac; sad napuni mjesto bjelanca terpentinskoga ulja, pak turi marvinčetu jedno jaje za drugim tako daleko u grkljan, da je mora progutati. Poslje nekoliko trenutih splasnuti će marvinče i izliečiti će se.

Uz to budi mimogred spomenuto, da „Landw. Anzeiger“ preporučuje kao sjegurno i prosto sredstvo od kolike kod konjah: sumporno jetro (u apoteci ćeš ga dobiti pod imenom: „Hepar sulfuris“). Punu žlicu treba ga podati, pa će bolest odmah popustiti.

(*Sliedit će.*)

D o p i s i.

Iz Dalmacije 1. kolovoza 1874.

Dopis sa Vrh Učke, tiskan u broju „Naše Sloge“ od 1. srpnja t. g., mora dopasti svakomu istranskomu rodoljubu. Samo će mi Gosp. pisac dopustiti neke moje nazore primjetiti.

Za imati narodni duh cienim da je prvo svega potrebito razviti narodni program, koji bi morao biti zastupan od narodnog permanentnog odbora, sastojećeg iz odličnih i nezavisnih licah iz sve Istre, koji bi imao u obće upravljati s narodnim pokretom i putem manjih mjestnih pododborah voditi sve izborne posle u Istri, kao predlagati zaztupnike na car. vieće, tako i na porečki sabor; a u suglasju s ovimi zadnjimi preporučiti i občinske viećnike putem narodnog glasila. Ovomu treba materialne i moralne podpore za da svoju zadaću rešiti uzmogne, jerbo što jest dosti djetetu u koljevci, to nije jamačno kad momče uzraste, a naš je narod već u Istri na svoje noge stupati počeo. Najveća dužnost i odgovornost spada na župnike, budući oni u najvišjem doticaju s pukom, da ga bude na branik svojih svetih pravicah. Isto tako i onim posjednikom i trgovcem, koji ćute u sebi krv hrvatsku, ter se nesrame svojega imena. Od činovnikah ako su i naši ljudi nemamo se čemu nadati, jerbo većkrat i uz najbolju volju moraju usta korom hljeba zatvoriti. Mi od njih nećemo nikakve požrtivosti iskati, nego da se zakoni vrše u svakoj struki narodnog života; a proti onim, bili inostrauci ili naši žalibože domorodci, koji bi zloporabili temeljne državne zakone, svetčano prosvjedovati, narodnomu odboru i listu točno javiti, koji bi putem štampe morali tražiti, da nam se zakonom zajamčene pravice netaru.

Mladomu je naraštaju dužnost, a ponajviše istarskim učenikom na višjih školah, političkimi, znanstvenimi i pučko-gospodarstvenimi predmeti list podpomagati.

Svaki pako gradjanin i kmet mora bditi u svom djelokrugu, da se narod izviesti o svem, što se o njegovom boljku radi, a prigodom izborah srčano i duševno nastojati, da se narodni ljudi u občine ponamjeste, i u porečki sabor što veći broj narodnih ljudi protuni, takovih ljudi koji se neće bojati i hrvatskim jezikom prosvjedovati u svakoj zgodi, kad se budu, pa makar i s predsjedničke stolice, narodne pravice tlačiti.

Kako občinam tako i narodnim zastupnikom poći će ako i po malo za rukom, da se narodni jezik u škole i javni život uvede.

Suviše nuždno jest, da se u više mjestih ustroje Čitaonice, koje će stalno puk izobraziti i veliku korist narodnomu cilju doprinesti.

Onda tekar moći ćemo ufati, da ćemo u našem narodu u obće probuditi narodni duh, savjest i narodni ponos. Tada će prestati narodno robovanje i jogunasto gospodarenje Talijanah i narodnih izrodah. Kojekakve mjestne i osobne strastī moraju prestati, a svi dušom i tielom moramo prionuti uz uzajemni narodni rad.*)

*) Bog vas uslišao! Ured.

NE DOGRADJEN DIVIĆ-GRAD.*)

Spjevao I. T.

U luku kraj Pula doplovio brod,
Po noći je bilo u debeli mrak,
Nakrcao Istranin zemljice plod
I živadi kobaču [1]) punanu pak:
Sjutra mu je sgoda,
Da sve dobro proda.

Pomotao jedra u bjelahan kup,
I sidrom zakučio duboko dno,
Privezao konop za ovelik stup,
Po žalu [2]) razmotrio obližnje tlo,
Za tiem dalje zirnu
U noć tamnu, mirnu.

Al pogledaj čudo, što sbiva se tuj:
Prekomorske vile zakrilile dô, [3])
Doletile, jedva bi čuknuo zuj; [4])
Nabrojio mornar ih četiri sto,
Gdje u krilu nose
Kamenje sa kose. [5])

I žurba [6]) se vidi i čuje se krh,
Nazòrce [7]) se kraška unizuje hrid,
I čuje se dlieto i slaže se trh,
A raste u dolini golemi [8]) zid,
Čudan glas po gori
Vjetrom zalavori:

„Ne klonite duhom još dobice dvie,
Doràditi posao dotle je moć,
Podávismo dolinom oroze [9]) sve,
Te nemogu noćašnju zapjevat noć,
Pa bez kukurieka
Èto duši lieka!

Požurte se, nije dobitak nam mal;
Jer čija je sjenica, njegov je hlad;
I more je njegovo, čiji je žal;
I njegva je država, čiji je grad:
Gospar [10]) Divić-grada
Zemljom će da vlada!“

„„U Istri nije vam korienu rast,
Jer tudje je srdce i tudj vam je duh,
A Hrvat se nèdâ pod tudjinsku vlast;
Baš dobro, što tajnu vam bojazan [11]) čuh.““
Istranin to reče,
Na brod si potèče.

Iz kobače izvadi pjevčića [12]) tad
I pitomog vrže na brodića kljun, [13])
Popògladi hrbtić mu, glasu mu rad, [14])
I istom se mjesec pomolio [15]) pun:
Pieto [16]) krilma mahnu
U pozdravlje danu!

Dà, krilima mahnu, zalepeće pak,
Pa ù sav će svoj kukurieknuti glas,
I pozdravom njegvim zaječao zrak,
Navješťajuč od svake zȩváre [17]) spas:
Vile u tom trenu [18])
Preko mora krenu.

Ne dogradjen tako im ostao grad,
Gospòdstva ne polučen [19]) namjenak [20]) hud,
I koli im divan [21]) se stvorio rad,
Prekòmorkam bio je zaludan trud:
Zadušba [22]) to svietla
Hrvatskog je pietla!

(*Iz Vienca.*)

*) Naši Istrani zovu zidine rimskoga Amfiteatra u Puli „Divićem“ i pričaju, da su tù Vile imale sagraditi velik grad, a da su ga mogle sagraditi samo za jednu noć, i to dokle pred zoru nezakukurikne peteh. U krilu donesle gotovo tesano kamenje, pa stale živo raditi, ali zakukuriknuo istasski peteh, i tako je Divić ostao nedogradjen

[1]) Velika gajba za letuća. — [2]) Pjeskovit kraj uz more. — [3]) Dolinu. — [4]) Jedva čuo. — [5]) S brda. — [6]) Hitnja. — [7]) Vidimice. — [8]) Veliki. — [9]) Pievce, pietle, petehe. — [10]) Gospodar. — [11]) Strah. — [12]) Petešića. — [13]) Prova od broda. — [14]) Rad da zapjeva. — [15]) Pokazao. — [16]) Peteh. — [17]) Prevare. — [18]) Trenutak. [19]) Nedostignut. — [20]) Namjera. — [21]) Čudnovit. — [22]) Zasluga.

Digitized by Google

Druga obća skupština hrvatskih učiteljah.

Dne 25, 26, i 27. tek. mjeseca augusta imat će hrvatski učitelji u **Petrinji** niže Karlovca svoju drugu obću skupštinu. Središnji odbor u Zagrebu pozivlje gg. učitelje i izvan kraljevine, da dojdu na taj sastanak hrvatskoga učiteljstva. Pa javlja, da se „Pristupnice“ mogu dobiti kod „mjestnoga odbora II. obće hrvatske učiteljske skupštine u Petrinji“ po 1 f. Vožnja na željeznicah i parobrodih snižena je za skupštinare za 30%, a da se proskrbilo, da bude tu za njih ne samo duševne hrane, nego i prijatne hrvatske zabave. Tim evo liepe prilike i gdjekojemu istranskomu učitelju, da se ne samo popne na obzor današnjega školstva, nego da se u vrieme školskih praznikah i što ljepše odmori od svojega godišnjega školskoga truda. Rekosmo gdjekojemu istranskomu učitelju, jer žalibože naše je učiteljstvo zadahnuto sasvim drugim duhom, nego li onim, koji oduševljuje učiteljstvo hrvatsko. Naš učitelj jest živa negacija prvog i najpoglavitijeg pedagogičkog načela, koje veli, da učitelj mora s djetdom djetčji postupati, dakle s njom i govoriti jezikom, koji ona razumiju, a evo naš učitelj il nezna il nesmije govoriti s djetcom nego talijanski! Da takvim učiteljem neima mjesta u skupštini, gdje se ima razpravljati o školskih stvarih na pravom pedagugičkom temelju, toga lje netreba nikomu dokazivati. Zato mi nismo u našem listu, jer nismo imali komu, skoro ni govorili o toj skupštini. Hrvatsko će nas učiteljstvo razumiti, pa i naše mučanje rado izviniti. Učiteljski su sastanci veoma koristni, zato ih svaka zemlja prati pravim sučešćem. Istina, bilo je i takvih učiteljskih skupštinah, gdje su učitelji zaorali u tudje polje, pa hotjeli na svoju ruku riešiti nekoja načelna pitanja, koja svietom potresuju, kakono lane il predlane skupština učiteljah cislajtanskih. Ali Hrvati su izišli na glas, da su praktični ljudi, pa se mi i od skupštine hrvatskih učiteljah nadamo najboljemu uspjehu. I u to ime Bog pomoži!

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

M»jcen f. 1, Dragutin Koprivnjak f. 1, Levin Šloser Klekovski f. 1, Ferdo Lilek f. 2, Fröhlich medicinar f. 1, Vojko Košćal filozof f. 1, svi u Beču. — Antun Spinčić kmet f. 1, Andre Spinčić Peričev 30 nvč., Kuzma Spinčić bačvar f. 1, Miroslav Grosman učitelj f. 1, Vekoslav Spinčić filozof f. 2, Josip Brozović poštar f. 1, svi u Kastvu. — Filip J. Karlić f. 1, Luster knjigovežac f. 1, Josip Lochmer f. 2, Nikola Budak f. 1, Vinko Cikota f. 10, Dujmović f. 1, A. Vlahović f. 1, Josip Jovanović načelnik f. 1, Josip Gèržanić vel. bilježnik f. 2, Mate Babić upr. gr. daće f. 1, Juraj Erler odvjetnik f. 2, Filip Ferlan trgovac f. 2, Tomo Matić gimn. ravn. f. 2, Josip vitez Accurti ljekarn. f. 1, Ivan Haušek gimn. prof. f. 1, Sladović nadzornik fin. straže f. 1, Franjo Verhovac stolar for. 1, Fran Miletić tergovac f. 1, svi u Senju. — F. B. f. 10, Lavoslav Bahmann f. 1, oba u Bistrici. — Milčetić Ivan namj gimn. učitelj u Spljetu f. 2.

Svota f. 58.30 — Ukupno sa zadnjom svotom f. 826.20.

PREPORUKA.

Tečajem ovogodišnjih velikih školskih praznikah, hrvatski učitelji, gg. Miloš Ratković i Josip Magdić, preputovat će ličko-otočko okružje, Dalmaciju, Crnugoru, Istru i jedan dio hrvatskog primorja. Svrha njihova putovanja medju ostalim jest ta, da sve zavode pohode, najviše vrhunce brdah proračunaju i na nje se popnu, da vidik s njih ubilježe, vodopade narišu i promjere, pećine i ine spilje razgledaju, priče o njih ili o čem važnijem pobilježe, starine razmotre, herbarije iz gorskih, vodenih, močvarnih i morskih biljkah slože itd. Preporučujemu narodu našemu u Istri, nek im do prigode bude na ruku u plemenitoj radnji.

Neukû Nauka.

Liek proti bjesnoći.

Ruski „Vladin Viestnik“ upozoruje na preservativno vračtvo proti bjesnoći ljudi, od pasa ugriženih, koje petrogradski liečnik Dr. Binson velikim uspjehom upotrebljuje. Dr. Binson propisuje naime obične ruske parne kupelji i to tako, da se onaj, koga je bjesan pas ugrizao, ako na njem jošte neima znakovah bjesnila, kroz 7 danah svaki dan pari u ruskoj kupelji od 46 do 50 stepenah vrućine. Ako se je ipak bjesnoća već pojavila, propiše se samo *jedna* takova kupelj i to jednakom temperaturom, na što se pobjesnjeli čovjek ima na samo postaviti. Po „Vladinom Viestniku“ izlječio je Dr. Binson na taj način već *osamdesetero* čeljadi. — I drugdje su već opetovano preporučivali proti bjesnoći jako kupelji, a da iste djeluju, o tom nemože biti nikakve dvojbe, dočim je po najnovijem iztraživanju ustanovljeno, da bjesnoća potječe samo od prežestoke afektacije živacah.

Kako ćeš obraniti kokoši od gamadi.

Kad kokoši pod mrak posjedaju, metni po kokošinjaku joškovih (johovih) kitah. Do u jutro nalizti će se u kite hiljade tekutih, jer jih mami jošikov duh. Kite ćeš dašto pobrati i u vatru pobacati. Kad tako učiniš nekoliko puta, bit će ti kokoši posve čiste, a nisi imao ni truda ni troška.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Koliko je ljudi na svietu.** Statistično družtvo u Vašingtonu izdalo je zanimivu statističnu tablicu svega pučanstva na svietu. Po njoj se vidi, da svekoliko pučanstvo na svietu iznaša preko 1,391.032,000 dušah. Azija, ovaj najnapučeniji dio svieta, broji 798 milijunah; Afrika, 203 milijuna; Amerika 84½; Australija i Polinezija 4½ milijuna. Velike pako države u Evropi, jedna naprama drugoj stoje ovako: Rusija 71 milijun stanovnikah; Njemačka 41 milijun; Francuzka 36 milijunah; Austro-Ugarska 36 milijunah; Inglezka sa Irskom 32 milijuna; Italija blizu 27 milijunah; Španjolska 16½ milijunah; a Turska skoro 16 milijunah. Od ostalih manjih evropejskih državah nijedna nedosiže 5 milijunah stanovnikah.

U Aziji Kinezko Carstvo, koje je najnaseljenije na svietu, broji 425 milijunah ljudi; Indostan, 240 milijunah; Japan, 33 milijuna.

Australija ima 1,684.500 dušah, a otoci Polinezije 2,763.500,

U Afriki, Egipat ima 8½ milijunah, a Marok 6 milijunah.

U Ameriki sjedinjene države imaju skoro 39 milijunah; Meksik nešto više od 9 milijunah, a pokrajine inglezke okolo 4 milijuna. Svekoliko pučanstvo sjeverne Amerike iznosi okolo 52 milijuna, a južne Amerike 25½ milijunah, ukupno sa Brasilom, koji broji 10 milijunah.

Poslje ovoga računa sliedi grad London sa 3,254,000 dušah to je najnapučeniji grad na svietu, za njim pride grad Sutban (u Kini) sa 2,000.000, Pariz sa 1,851.792, Peking sa 1,300.000, Ćančau-Fu sa 1,000.000, Hangčau-Fu sa 1,000.000, Sningtan sa 1,000.000, Sningnan-Fu sa 1,000.000, Kanton sa 1,000.000, Newjork sa 942,292, Fientsin sa 900,000, Beč sa 834,284, Berlin sa 826,341, Hangkau sa 800 000, Čingtu-Fu sa 800,000, Kalkuta sa 794,645, Tokio (Jedo) sa 674,447, Filadelfia sa 674,022, Petrograd sa 667,963, Moskva sa 611,970, Carigrad sa 600,000, Glasgov sa 547,538, Liverpul sa 493,405, i Rio de Janeiro sa 420,000.

* **O vinu** ima sliedeća istočna priča: Starac Noe sadio je vinovu lozu. U tom poslu opazi ga vrag, pa kako je zvedljive naravi, primaći će se k njemu i zapita ga: — Što sadiš tu, sinu zemlje? — Vinovu lozu, odgovori Noe. — A čemu to? pita kušalac. — Plod isto je tako ugodan oku, kao i oslastan grlu, odvrati patrijarka; a osim toga daje piće, koje razveseljuje i razblažuje čovjeka. — Ako je tako, uzme nečastivi, ja ću ti pomoći. — Rekav to, donese djavao ovcu, zakolje ju i spusti krv u jamicu. Isto tako ubije, lava, majmuna (šimiju) i svinju; i njihovom krvi narosio korenje.

Od toga će doba čovjek, ako popije malko vina, biti blag i ljubezan kao ovca. Ako ga se naužije više, eno ga tad smjela i jaka kao da je lav. Ako podje i dalje, bit će zloban i lud kao majmun, pa ako se nesrećom nesustavi, nalikovati će napokon svinji, koja se valja po blatu.

Književne viesti.

Izišao je i III. svezak „**Kantorčice**“ I. knjige „Zabavne Knjižnice“, što ju izdaje primorska tiskara u Kraljevici. Ciena samo 10 novč.

Vitaljićeva knjiga „**Ostan božje ljubavi**“, što ju je izdala tiskarna Pretnerova u Dubrovniku, kao II. knjigu u nizu svoje „Narodne biblioteke“, stoji 1 f. 50 nvč. To javljamo naknadno, jer nam je u prošlom broju spodletilo.

Digitized by Google

Kod Cezara Haseka, tajnika družtva hrvatsko-slavonskih učiteljah u Zagrebu, može se dobiti „**Bršljan**“, knjiga slikovana od 320 stranah za djetcu, po 1 f., 1 f. 20 nvč. i po 1 f. 40 nvč. kako ju hoće tko prostije il ukusnije vezanu.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Jakov Mihalich, bivši privremeni kateketa pučkih školah u Kopru, postao je kanonikom dušobrižnikom kod sbornog kapitula u Piranu. — Dne 25. proš. Julija bjehu zaredjeni u svećenike čč. gg. Mihovil Fleischer i Jakov Sila.

Različite viesti.

* **Tršćanski namjestnik**, barun Pino, prispio je u Trst dne 3. te odmah započeo svoje namjestničko poslovanje. Iz Trsta, Istre i Gorice poklonili mu se dosada većinom svi načelnici raznih oblastih crkvenih, gradjanskih i vojničkih. Veoma bi radi već sada znati, kako ćemo mi poslje godinu dvie danah i o njem suditi.

* **Sabori istranski i gorički** hoće se otvoriti dne 19., tršćanski pako 29. tekuć. mjeseca augusta.

* **Iz Beča** nam pišu, da se Česi neimnju čemu nadati od careva putovanja, jer da još jednako imaju tamo prevagu pruskonjemačka prišaptivanja. Al da će se ta stvar dati jedva na daleko odlagati, jer da je lúk prenapet, a i centralistični pruski prijatelji da su već podobrahno izgubili svoj dobri glas. Ne uvjek pošteno mješanje politike i koristoljublja, s druge strane jalovost centralistične stranke u prevažnih gospodarstvenih pitanjih, da je pokazalo (a o tom da su osvjedočeni i u najviših odlučujućih krugovih), da se promjenom baš i sadanjega vladavinskoga sustava s drugimi ljudî nebi ništa izgubili, dapače da bi se dobilo. A to da će sjegurno i biti, samo da se nemože zahtievati, da bude odmah, a naime da bude bez sudjelovanja cielokupne i složne federalistične stranke. Nadalje nam pišu, da se u Beču zna, da će se ovaj put pokrenuti u hrvatskom saboru i hrvatsko-dalmatinsko sdruženje, kojemu da je sad magjarska vlada vrlo naklona. Može biti, da jest tako, ali videć mi, kako su Magjari protivni i sdruženju Krajine s materom zemljom, nemožemo toga vjerovati. U ostalom kaže i naš dopisnik: Relata refero!

* **Dieljenje svete krizme**. Kako čitamo u ovdašnjem latinskom biskupijskom listu, nj. preuzvišenost presv. i preč. biskup tršćansko-koparski, gosp. Dr. Bartolomej Legat, dielit će svetotajstvo krizme koncem tekućega i početkom dojdućega mjeseca u sliedećih župah: Dne 23. augusta u Podgradju, 24. u Jelšanah, 25. na Brgudu, 26. u Rukavcu, 27. u Lovranu, 28. u Mošćenicah, 29. u Bršeču, 30. na Voloskom, 31. u Kastvu, 1. septembra u Klanom, 6. u Lonkah, 8. u Pasjoj Vasi.

* **Kaiser**, ratni brod nje. veličanstva cara, nasio je dne 3. t. m. pod Gružom u Dalmaciji te se jako oštetio, poradi česa morat će s njim na dilje, da ga poprave.

* **Narodni List zadarski piše**. Iz pouzdana izvora doznajemo, da će sutra njeg. prezv. namjestnik dalmatinski, barun Rodić, na put u Beč, pa da je ozbiljno izjavio, da ga ne vide već namjestnikovi dvori u Zadru, nebude li mogao na povratku s vedrim čelom narodu našemu podviknuti: Evo ti dokazah, da se već misli i tvojim pravicam zadovoljiti.

* **Fran-Josipovo sveučilišće hrvatsko** u Zagrebu otvorit će se svečano dne 19. oktobra tek. godine 1874. Ako ikoji, to će biti sjegurno najljepši dan za naš narod u svoj njegovoj povjesti, jer taj će dan stupiti u duševno kolo evropejskih narodah, gdje ga ako Bog da čeka novi vienac nove slave!

* **Biskup Strossmayer u Krapini**. Pišu nam iz krapinskih Toplicah u Hrvatskoj, da se je dne 31. prošl. mjeseca desio tamo nj. preuzv. biskup Strossmayer sa preč. gosp. Drom. Fr. Račkom, predsjednikom jugoslavenske Akademije na povratku sa rogatačke kisele vode u Štajerskoj, gdje se je nekoje vrieme liečio. Tom prigodom da ga je liepo dočekalo i gostbom počastilo više odličnih Hrvatah, što su se slučajno nalazili u tih kupeljih, a poimence presvj. g. Črnadak, podnačelnik grada Zagreba; presvj. g. grof Nikola Pučić iz Dubrovnika sa dva dubrovačka trgovca; presvjestli gosp. Tajčević, predsjednik stola sedmovice u Zagrebu; m. č. g. Rukavina, krapinski župnik itd. Gostbu da je kitio i kupeljski gost, nj. preuzv. presvj. i preč. g. Jirsik, čuveni biskup budjejovički u Češkoj. Presvj. g. Črnadak da je napio u zdravlje gg. biskupima i g. Račkomu, poželivši im od Boga, neka uzmognu još mnogo i mnogo godinah raditi svaki na svom polju za dobro i napredak domovine i naroda. Tu da se najprije zahvalio na liepom dočeku Strossmayer, a onda ustao starac Jirsik, pa da je rekao: „Nijedan narod nije učinio za obću domovinu i kuću austrijsku toliko, koliko su učinili Hrvati; ali nijedan narod u Austriji nije bio plaćen tolikom nezahvalnošću, kolikom su bili plaćeni baš Hrvati. Za ono dakle, što su učinili Hrvati onako plaćeni za obću domovinu, dižem čašu te velim iz dna srdca svom iskrenošću duše svoje: Da Bog živi Hrvatsku i slavni narod hrvatski!“ Tu da su starca suze prolile, a okolo stojeći mu se Hrvati srdačno zahvalili na dičnoj uspomeni hrvatskih zaslugah za cara i domovinu, pa dodali, da će im dati Bog, njihova radinost i ustrajnost ono, što su im okolnosti i nezahvalni ljudi uzkratili! Po tom, da su Strossmayer i Rački krenuli put Zagreba, a gosti stranci zavidili gostom Hrvatom, kako liepo dočekuju i časte svoje narodne prvake. Krapinske Toplice da su jako krasne i ljekovite, pa tko može, da neće nigdje potrošiti ljepše i koristnije svoj nevac za zdravlje nego tamo. S toga da one toplice čeka liepa budućnost, jer da već sada neima dosta stanovah za silne goste, što sa svih stranah grnu tamo na liečenje, te da se zakupnik sprema zidati nove zgrade.

* **Nj. preuzv. Prokop Ivačković**, dosadanji sibinjski biskup i rumunjski metropolit, što ga je nakuadno izabrao za patriarhu srbski crkveni kongres u Karlovcih mjesto nepotvrdjena Stojkovića, bio je od nj. velič. cara potvrdjen, pak se čita, da će nj. preuzv. već 18. tek. mjeseca zasjesti svečano svoju patriarsku stolicu. Dao Bog te počelo tim danom novo i ljepše doba sreće i napredka za našu srbsku braću u Ugarskoj!

* † **P. A. Theiner**, redovnik filipinac, rodom iz Breslavije, umro je u Rimu u 71. godini svoje dobe. Theiner bijaše jedan od najznamenitijih učenjakah i povjestničkih pisacah našega vieka. Tomu je čovjeku i naš narod mnogo dužan, jer kao kujizničar papine vatikanske knjižnice, izneo je na svjetlo nebrojene spomenike, tičuće se naše povjesti, u svojoj knjizi: „Monumenta Slavosum Meridionalium.“ A nedavno, kad je bio pre dva mjeseca u Hrvatskoj, izručio je Jugosl. Akademiji material i za drugu takvu knjigu, kroz koju ćemo moći poviriti u našu prošlost sve do konca prošloga vieka. Slava mu i od Boga nagrada!

* † **Živko Vukasović**, školski savjetnik u Krajini i pravi član jugosl. Akademije, preminu dne 9. t. m. u Zagrebu u 45. godini svojega vieka.

* **Zabavni put iz Rieke u Rim** dne 29. tek. mjeseca za 22 for. tamo i natrag; iz Rieke do Jakina (Ancona) hrvatskim parobrodom „Vinodol“, a iz Jakina u Rim željeznicom. Putnici će boraviti u Rimu tri dana. Početnik i poduzetnik g. Josip Komaić na Rieci. Tko dakle ima čim, nek ide u Rim, evo mu baš liepe prigode.

* **Novi članak vjere**. I u Njemačkoj su se već ljudi podobro raztrieznili, pa već i tamo mnogi listovi očito pišu, da ono onomadnje pucanje na kneza Bismarka nije bilo drugo, nego pusta naručena komedija, kojom je taj glasoviti državnik htio da utjera u rog katoličku u Njemačkoj stranku. Toga radi je pruski ministar pravosudja pisao na sve pruske oblasti, neka dobro paze na one, koji neće da vjeruju u pucanje na Bismarka, pa da jih neka strogo pedepsaju. Eno dakle u Njemačkoj novoga članka vjere, u koji mora vjerovati svaki, koji neće, da se još na ovom svietu živ nepogubi!

* **Franceski Maršal Bazaine**, što je bio poradi izdajstva prigodom posljednjeg njemačko-franceskog rata odsudjen na doživotno tamnovanje, te tamnovao na otoku sv. Margarete, utekao je iz tamnice i kako se čita pošao u Belgiju.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Julija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.23	—	5.22	5.21½	5.22	5.22½	5.23	5.22½	—	5.21	5.28	5.21	5.21½	5 22½	—	—
Napoleoni	8.82½	—	8.82	8.80½	8.79½	8.82	8.83	8.82	—	8.80	8.78	8.80½	8.81	8.82	—	—
Liro Inglesko	11.12	—	—	—	11.04	11.07	11.08	11.07	—	11.06	11.08	11.06	11.07	11.07	—	—
Srebro prid (aggio) . .	107.33	—	104.25	104.—	103.05	104.—	104.15	104.—	—	103.85	103.75	103 85	104.—	104.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Septembra 1874.** **Broj 17.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. kolovoza.

Novostih u Austriji neima nikakvih, a neće jih ni biti dokle se car nevrati sa svojega puta u Česku, kamo će natjedan. Onda će stopram centralistom il odlagnuti, il priteščati, kako se već budu obistinile njihove bojazni, il izpunile njihove nade, pa prema tomu će počet teći po novinah i razne novosti. Ako se što Čehom podieli, centralisti će vikati i prietiti; ako ne podieli, hoće Čehe još i gore izsmiehavati i ružiti.

Vele, da će se carevinsko vieće otvoriti negdje mjeseca studenoga, komu da će biti predana i nekakva zakonska osnova glede ženitbe.

Serranovu vladu u Španjolskoj su priznale sve evropejske države osim jedine Rusije. Zato je na Rusiju velika vika u novinah, što se nije u tom poslu i ona pokorila svemogućstvu Bismarkovu. To je Bismarku muka, Evropi čudo, a Rusiji čast; ne što nije priznala Serrana, nego što je očuvala svoje dostojanstvo. Sad Serrano hoće odmah, da se okoristi svojim novim položajem, pak se čuje, da išće, tko da mu uzajmi novacah. Ali neka nitko nemisli, da je tim svršen državljanski rat, što dieli Španjolsku u dva tabora, da neznaš, koji je od njih veći ni zakonitiji. Rusiji kao da se čine oba jednako nezakonita.

Predsjednik franceske republike, maršal Mac-Mahon, putuje po Francěskoj, da vidi, na kakvih noguh stoji; al kako voli, neznamo čemu više, nego li republiki, to putovanje kao da ga neće ni najmanje razveseliti.

U Italiji imaju još jednako dosta brige sa nemirnjacî, naime u Siciliji, kamo da misle poslati, ako već nisu, kraljevskog povjerenika i nešto vojske.

Turci da grade tvrdjave i šalju vojsku na granicu srbsku i crnogorsku, a u Bugarskoj razvijaju još i veću silu. Jedni vele, da proti Srbiji i sadašnjemu srbskomu knezu, a drugi da proti samim Turkom, jer da sadašnji Sultan kani ukinuti dosadanji turski zakon o prestolonasljedstvu, pak da se boji turskih starovjeracah.

Nekoliko načinah, kako se pomogne blažčetu kad se je nadulo.

(Konac)

7. Dobro djeluje u takovoj nesreći i smrdljiv sir, što se ima maršetu naturati ćak u ždrielo, jer mu se s njega ogadi i uzdigne izpuhavanje; a da mu bude gubica za odlazak vjetrovah otvorena, treba mu uložiti medju laloke okruglo drvo kao kad se konj žvali.

8. Veoma dobar liek je vapnena (krečna) voda. Ona se ovako pravi: Uzmi komad vapna koliko je kokošje jaje, baci ga u vatru, da se jako usija, pak ga ovako usijana stuci, u $^1/_2$ mjerice vode dobro razmuti i odmah marvinčetu u grlo saspi. Odlanuti će mu odmah.

9. Napokon, mnogo vriedi u takovoj nesreći i pokvareni duhan. Metni ga u bocu ili lonac, opari ga jakom rakijom, te to dobro začepi ili zaveži i ostavi koje vrieme, da stoji. Pošto je rakija od duvana postala jur dosta ugašena t. j. pošto se njegova soka dosta napila, onda je za liek gotova. Kad ti se dakle na maršetu takova bolest ukaže, uzmi komadić crna sapuna, rini marvinčetu u ždrielo i odmah zatim ulij za čašu takove rakije. Za smrdljiv duvan nećeš biti nikad u neprilici, ta dobiješ ga u svakoj trafici (apaltu), a vele, kad se je jednoć marše ovim liekom liečilo, da nikada više ne dobiva te bolesti.

Od nadima u ovacah priobćuje „Težak“ po belžkom gospodarskom dnevniku ovo sredstvo:

„Ovdje upotrebljujem — veli dopisnik — kamfora (kafre) u rakiji raztopljena (Kampfergeist). Za jedno govedče uzimljem dvie velike žlice, a za ovcu dvie male žličice, od čega marvinče za 8—10 minuta ozdravi.

„Moji čobani (pastiri) nose uviek ovaj liek u torbici svojoj i upotriebljuju ga uviek uspješno. Oni se dakako nedrže upravo žlica, što se od pastira ne može ni zahtievati, nego dadu od prilike — al uviek liek pomaže.

„Samo neka oboljelo živinče progutne, opasnost je odmah uklonjena. Pastir hiti poslje prvoga bolestnika odmah k drugomu i to kod njih brzo ide.

„Već više godinah nije mi manjkala nijedna ovca ni janje, i čim se ovaj liek upotriebi, odmah bolesti nestane.

„Ovo sredstvo zaista zaslužuje, da se obnaroduje.“

(*Gosp. List.*)

D o p i s i.

Iz Kastva u kolovozu.

Pak da nije dično zvati se Hrvatom. Rad bih vidjeti narod, koji je svojimi žuljevî u kratko vrieme toliko učinio, koliko hrvatski. Ustrojio si je akademiju, koje se razprave jur širom svieta čitaju; ustrojio svetojeronimsko družtvo, koje je glavno našemu seljaku namienjeno; u zivot stupa hrvatska matica, koja ima nastojati o naobrazbi hrvatskoga gradjanstva. Gradi crkve, podiže spomenike, pomaže udovam svojih spisatetjah, nabavlja dragocjene sbirke, i što je najveće, ljetos si otvara najviši hram znanja i umienja, hrvatsko sveučilišće u svojoj sredini u Zagrebu. Sve to čini hrvatski narod iz svoga žepa. Pogledaj samo jednu godinu izišavše brojeve „Obzora.“ Malo ćeš jih naći, gdje nije tiskan cieli red dobrovoljnih prinesakah sad za jedno sad za drugo. Još se za jedno ne smogne, eno ti već novog poziva u koju drugu plemenitu svrhu, a narod se svakomu odazivlje.

U množini pozivah došao je i onaj za „Bratovšćinu hrvatskih ljudi u Istri.“ Istina, bolje bi bilo taj poziv učiniti negdje, kad nebi bilo drugih pozivah; al kad će to vrieme doći, kad ne bude takovih pozivah, kad će hrvatski narod svim potriebam zadovoljiti?! A pak: ide vreme nosi breme; istarski su Hrvati u najskrajnjoj potrebi. Tko je dao, Bog mu plati, tko nije mogao, mogao čim prije! Bratovšćina se jur dosadašnjim uspjehom nemože nego pohvaliti; a čim je u većih nepovoljnostih poziv došao, tim ide veća slava hrvatsko občinstvo.

Iz „Naše Sloge“, koja je voljno tiskala članove bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“ i iz „Obzora“, koji jih je valjda iz „Naše Sloge“ pretiskao, moglo je uvidjeti slavno občinstvo, da bratovšćina svakim danom napreduje. Čast joj je imati u svojih članovih biskupah i svećenikah, viših i nižih činovnikah, seljakah i zanatlijah, mužkih i ženskih glavah. Odazvala joj se hrvatska Istra sa otoci, bieli Zagreb i zlati Prag, a najpače svi gradovi, gdje se hrvatski mladići na rad i na požrtvovnost pripravljaju. U najnovije vrieme pokazali su svoju plemenitost Lovranci i Krčani, koji su jednoga člana osnovateljnoga odbora svuda s velikim veseljem pozdravljali i mnogobrojno u bratovšćinu stupali. Slava jim!

Tko je gledao na zanimanje članovah mogao je uvidjeti, da je u bratovšćini još veoma malo seljakah, a ti su, na koje je bratovšćina mnogo računala. Za seljačke sinove je ona, a otci jim valja da su u njoj. Seljakah ima mnogo, i prem je njihov prinos manji, to je množina jih, koja mnogo čini: „mnogo malâc jedan velik.“ Nedavno pisao mi je prijatelj, da bi se u samoj Istri med samimi Hrvati moglo svake godine 1500 for. sabrati, kad bi svaki istarski Hrvat *samo po novčić* dao. Pa kako i nebi? Ta ako ne više, to nas barem 150,000 dušah u Istri ima. Tu netrieba drugo nego nekoliko požrtvovnih ljudi, koji bi po gradićih i selih dobrovoljne prineske sabirali. To bi najlaglje gg. svećenici i učitelji učinili. Njih narod pozna, njim povjerava, njih će rado i slušati. Radi slabe ljetine dosad nisu mogli učiniti mnogo. Tim će veće moći, kad sabere narod ljetošnje plodove, koji dosad bolje kažu nego su bili već 60 godinah. Očuvao jih Bog, a narod dao od njih obilan dobrovoljan porez, koji će mu više koristiti nego svi drugi.

Dne 6. o. m. predao je osnovateljni odbor slav. zastupstvu občine kastavske molbu, da dade kakav kapital za bratovšćinu. Zastupnici bijahu velikom većinom voljni to učiniti, ali nebivši im baš onda gotova novca u blagajni, odnesli su to na buduću sjednicu. Kako sam čuo od glavah zastupstva, misle dati u tu svrhu za sad najmanje 200 for. Potrebno bi bilo, da se u svakom občinskom

Digitized by Google

zastupstvu nadje po jedan član, koji bi što takova predložio. Ta ako je komu, to je občini korist, da ima svojih ljudî. Nek nam budu tu primjerom občine bugarske. One pošilju vrlije mladiće na svoje troške u škole, da jih tako s svojimi žuljevi za se odgoje. Zašto da mi šta tomu slična neučinimo? Bugari živu u barbarskoj Turskoj, a mi smo u civiliziranoj Austriji!

Osnovateljni odbor bratovšćine imao je 19. o. m. sjednicu, u kojoj se je ustanovio dan, kad se ima prva redovita skupšćina držati i dogovorio se, koje će osobe predložiti za ravnanje družtva, koju za zagovornika. Da Bog rad i uspieh bratovšćine blagoslovi, početi će svoje djelovanje sa „Dodji duše sveti“ i svetčanom misom; a da skupšćinarom ljepše vrieme prodje, bit će na večer i prikladna zabava. Sastojat će iz govora, deklamacijah, pjevanja, tombole i plesa. Gledat će kastavci u obće skupšćinare što na ljepši način dočekati. Učinit će sve moguće, a što nebude moguće, nek nadomjesti dobra volja i iskreno hrvatsko srdce!

Sa skupšćinom bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri, stupa hrvatski narod u Istri u svoj preporodjaj. Dodjite braćo sa svih krajevah slavne nam domovine što u većem broju, da taj dan što sjajnije proslavimo.

U Beču 9. Augusta. *)

V. U Moravskoj njemački centralisti hoće držati stranačku skupšćinu (Partaitag) u slavenskom „Znajmu.“ Usljed njihova programa dužnost njemačke manjine jest ta, da se u Moravskoj njemački duh širi, njemačke učione, predujamne blagajne (Vorschusscassen) ustroje, prostonarodne novine u njemačkom jeziku izdavaju itd. — sve to zato, da se slavenska zemlja za njemačke, il da bolje rečem, za pruske svrhe dobije.

Na koji način ta stranka misli te nakane političke vrsti oživotvoriti, gdje njemačko pučanstvo (kao u Moravskoj) broji 400,000 prama slavenskomu pučanstvu od 1.600,000, kojega je dakle četiri puta više nego njemačkoga: to se može razumjeti, kad se vidi, da od jedne strane se čini sve ono, što je na korist centralističke stranke, dočim od druge stranke se je do sada za sjedinjenje slavenskih federalistah u Moravskoj malo učinilo. Nu se može reći, da se je od nekoliko vremena u slavenskih političnih krugovih u Moravskoj ipak mnogo učinilo, što cilja na uredbu federalistah.

Što čine Niemci u Moravskoj i Českoj, na to isto ciljaju i burokratični Talijani u Dalmaciji. Jedni i drugi, akoprem u manjini, hoće da vladaju i na tuste stolice sjednu. — Lapenna dvorski savjetnik u Beču, upravlja na *N. Fr. Pr.* viest u smislu kao da su prigodom izborah za sabor u Dalmaciji prijatelji centralističke stranke izabrani bili.

U svih manjih i većih 16 pokrajinah u Austriji iliti Cislajtaniji ustavovjerni Centralisti protive se idejam i zahtievam dotičnoga samoupravnoga pučanstva. U 17. pokrajini, t. j. u Dalmaciji, zakriljuju i podupiraju iz Beča dalmatinske samoupravne težnje tamošnje vladi privržene stranke talijanskoga roda, i to zato, jer se na taj način rieč *samouprava* (autonomia) drugčije razumi. U Dalmaciji se ne misli nipošto na upravu, ustrojenu po ingleškom Selfgovernementu, nego tom besjedom se hoće, da Dalmacija u cislajtanskom savezu ostane, pa da ustraje borba proti njezinu sjedinjenju s Hrvatskom.

Mladoslovenci se u Krajnskoj prama drugim Slavenom nahode o ugodnom položaju. Nu da su ponešto oprezni, oni bi mogli sav upliv Niemacah neutralizirati, jer pored onokoliko stotinah hiljadah Slovenah u Krajnskoj je jedva 30.000 Niemacah. Ali mladoslovenci kroz svoju ljutu razpru sa staroslovenci prigodom zadnjih izborah za carevinsko vieće su pripomogli, da ustavovjerni Njemci pobjede, oni naime imaju u raihsratu samo tri zastupnika, a Niemci 7. Mora se žalošću od federalističke strane takodjer spomenuti, da se je ono malo mladoslovenacah pridružilo Niemcem. Kao što su oni u raihsratu, u Prusku škiljećem Niemcem pripomogli, tako je poslje odgodjena raihsrata bila po Dru. Vošnjaku štampana malena knjižica, iz koje se očito vidi, da njihova sadašnja politika, koja je federalistom ledja okrenula, slavenskomu pučanstvu u Kranjskoj nemože biti od koristi. Odnosno na ovo bit će shodno navesti opazke Šušelkove Reforme: „Slovenci, reć bi, nahode se na razkršću: Ili sa sadašnjim centralističnim ustavom, ili s absolutizmom. Nu ustav od godine 1867. je tako osnovan, da on nemškutarskoj stranki većinu osjegurava. Neka se kranjsko pučanstvo, to jest slovenski narod samo pusti namamiti od mladoslovenskih kolovodjah, onda je poniemčenje slovenskoga naroda pitanje vremena i ništa drugo. To je prava istina.“

*) Za posljednji broj stiglo prekasno Ured.

Već kada tada!

Danas imamo javiti našim čitateljem dvie viesti, od kojih nam je jedna milija od druge.

Prva je, da smo ovih danah poslje toliko i toliko godinah čitali u vladinu listu, „Osservatore Triestino“, prvu službenu objavu u našem narodnom hrvatskom jeziku. Druga, da je vlada polag te iznenadne objave predsjedničtvu c. k. školskoga pokrajinskoga savjeta istranskoga dolučila 1200 f. na godinu za štipendije iliti podpore ubogim istranskim djakom, koji se uče na državnoj gimnaziji pazinskoj.

Što se tiče prve viesti, valja znati, da se objave i drugi slični oglasi nisu već štampali našim hrvatskim jezikom u službenom listu baš od onoga vremena, odkad je, ako se nevaramo, bio proglašen §. XIX., taj temelj tobože i stabar sveobće ravnopravnosti. Tako da je taj glasoviti §. za nas u Istri bio na nekoji način, mjesto slobode, znak i početak pravoga i najstrožega jezičnoga robstva. Nemožemo se dakle nego srdačno naradovati, gdje vidimo, da taj paragraf, barem u vladinu službenom listu, misli postati i za nas ono, što jest našim manje brojnijim susjedom, vrutak naima prava i pravice. O tom kao da nas uvjerava i taj pojav, što čitamo u istom listu i razglase javnih dražbah u slovenskom jeziku, gdje jih nismo dosad čitali nego u talijanskom il njemačkom, i to tako izopačenim pisanjem hrvatskih i slovenskih imenah raznih zemljišnih komadah iliti kusih, da nisu već ni sami posjednici znali, koji su i čiji su ti komadi. A čim su se počeli i ti oglasi službeno pisati u slovenskom jeziku, nadamo se, da će se početi i u hrvatskom ondje, gdje se radi o hrvatskoj muki i o hrvatskom imetku.

Nego, ako nas je razveselio taj svakako znameniti pojav, nije nas razveselila manje i ona vladina naredba glede djačkih podporah; jer vidimo, da vladi stoji na srdcu, odgojiti domaću inteligenciju, da joj bude jednom najpouzdanijom pomoćnicom u promicanju našega napredka i blagostanja. Te podpore su namjenjene svoj Istri, ali kao da su prije svega dobro došle hrvatskim stanovnikom pazinskoga kotara, kojemu je najbliže i najnarednije slati svoju djetcu u pazinsku gimnaziju.

Istrani braćo, evo same vlade, koja proteže svoju ruku, da vam pomogne izobraziti vašu djetcu. Okoristite se tom liepom prigodom, pa tko god imaš diete bistra uma i dobra ponašanja, pošlji ga u pazinsku gimnaziju, gdje će ti danas sutra vlada državnimi štipendijami troškove ublažiti, a diete ti postat ponos i dika roda i domovine.

Dočim ovo na svjetlo iznosimo, nemožemo nego javno pohvaliti visoku vladu pa uvjeriti ju, da će tim putem postajati svaki dan sve to krepči onaj vez, koji u jedno veže narod i državu, jer naš će narod biti siromak i neuk, ali nezahvalan lje nije. I ako je to prvi korak novoga namjestnika, onda mu iskreno čestitamo na dobrom početku. A sad evo spomenutoga službenoga pisma:

Objava.

Visoko c. k. popečiteljstvo (ministarstvo) bogoslužja i naukah razpisom od 29. pr. mjeseca br. 6617 dalo je na porabu zemaljskomu školskomu savjetničtvu istarskomu za školsku godinu 1874-75 i 1875-76 svotu od tisuće dviesto (1200) forintov na godinu za podpomoć ubogih i valjanih učenikov državnoga gimnazija u Pazinu.

Prepuščeno jest napomenutomu zemaljskomu školskomu savjetničtvu, deliti podpomoć u deset mjesečnih obrokah, naznačiti i dolučiti svotu u pojedinih prilikah, te postupati u tom kao zahtievaju pravila, dana za dozvoljbu i uživanje stipendij.

Oni učeniki državnog gimnazija u Pazinu, koji hoće uložiti molbenice u školskoj godini 1874-75 za napomenute podpomoći, neka im prilože svjedočbu, da su ubogi i zadnju školsku svjedočbu, te podadu napomenutu molbenicu do 15. mjeseca novembra 1874. putem c. k. gimnazijalnog ravnateljstva u Pazinu ovdje podpisanomu predsjedničtvu.

Predsjedničtvo c. k. zemaljskog školskog savjetničtva za Istru,

U Trstu, 14. mjeseca augusta 1874.

Obći zbor banke „Slovenije“

bio je 17. t. m. po podne. Po svojem obećanju donašamo mu ovdje kratko izviešće viećanja i zaključakah.

S početka bilo je zastupanih 1207 akcijah, a na koncu glasovalo jih samo 576 za doplatu 15 % (30 f. na akciju) i 554 proti doplati.

Usljed pročitanâ izviešća se vidi, da je iz *reservnoga fonda* pošlo od zadnjega obćega sbora ništa manje nego 28,000 f.

G. Žvanut, trgovac iz Trsta, kao prvi govornik razjasnjuje žalostno stanje družtva, veli da dionice nisu ništa vriedne, mnije da banka neima odsele nikakve budućnosti, te to obširno dokazuje. On stavlja prešan predlog, neka se odmah zaključi likvidacija, te izbere likvidarni odbor.

Digitized by Google

Costa se u načelu slaže sa predgovornikom; ni on nevidi nikakva poručanstva, ipak govori za to, da se doplati 10 % na akciju, da tim družtvo dobi barem dovoljan rok, da potom poslje tri mjeseca sazove opet obći zbor, koji će kazati, hoće li banka moći živiti, ili neće. Potle će moći takodjer svoj aparat bolje prodati, ako se zaključi kakva fuzija.

Svećenik Čarman govori proti Costi i sklada se s akcionarom Žvanutom. Costa hoće, da opet dalje eksperimentiramo s našim novcem. Prihvat njegova predloga bio bi samo nov pokušaj.

Dr. Ahačić je sa Žvanutom takodjer jedne misle i posebno tvrdi, da je gubitak akcijah i doplata novoga kapitala hud udarac za uboge akcionare. Ipak bi govornik još bio za doplatu 10 %, ako bi se potom izjavilo, da su tim akcije popunama izplaćene.

Predsjednik Debelec neda niti Žvanutovu predlogu, niti Ahačićevu do glasovanja, jer da nisu na dnevnom redu.

Debata je bila do sad slovenska, a sad okrenu njemačka, kad kanonik

Urh počne njemački braniti sadanji odbor, koga misli, da je hotio Dr. Ahačić okriviti. On vâlja većinom sve griehe na Treunsteina i svu upravu i čita neku spomenicu, što ju je tobože pisao neki urednik banke.

Dr. Ahačić konstatira, da je bilo, kad je predjašnji odbor odstupio, još 135,000 f. imetka Neki urednik banke se medjutim oglasi, da to nije istina, nego da je bilo u ono vrieme samo još 85,000 f. Dr. Ahačić protestuje, da se neakcionari miešaju tu u debatu, i još na tako nespodoban način.

Dr. Costa prosi nadalje Akcionare neka budu za njegov predlog.

Predsjednik Debevec govori u tom pogledu proti Costi, jer zahtieva 15 % doplate, a ne samo 10 %. On sudi u najboljem slučaju (kad bi svi doplatili), da bi prišlo 70,000 f. u kasu, a od tih se mora odbiti onih 28,000 f., kojih već sad neima u reservnom fondu. Ostaje dakle — i to samo u najboljem slučaju — još for. 42,000. *„Timi pa nikakva čovječja moć nemože voditi zavoda napred niti 3 mjeseca.“* Zato išće 15 % doplate. Na zahtievanje predsjednikovo direktor Blaschke to potvrdjava i utemeljuje.

Žvanut mnije, uprav Costov predlog i jasne predsjednikove rieči da su dokazale, da je najpametnije likvidirati i doseći fuziju s kakvom drugom bankom.

Za tim bijaše glasovanje, što smo mu uspjeh na početku napomenuli. Verifikatori protokola bijahu gg. Sovan i Vilhar. Skrutinatori pa za glasovanje su bili gg. Pleše, Žvanut, Hren, Hugo Turk i Jerić.

(Slovenski Narod)

Franina i Jurina.

Fr. Spominjaš se, Franino, da smo ono lane il predlane štali va „Našoj Slogi“, kako imaju mastne plaće neki impiegati od Junte i kako njihovi sini debele štipendije vuku, a naši školani od glada pogibaju?

Ju. Spominjam se da, pak ča?

Fr. Pak mi se baš čudno vidi, kako mi je kumpar Jožina povedal, da su neki dan zasvimtim neki od njih proseć klatili po Pazinšćini, Tinjanšćini, Labinjšćini, Žminjšćini i Boljunšćini.

Ju. Ono da nisu prosili za se, nego za baruna Lazarina iz Labinja.

Fr. Ter čujem, da je gosp. barun tako bogat, da bi iz njegovoga zlata najvećega labinjskoga tovara skoval.

Ju. Nisu ti oni prosili ne ni srebra ni zlata, dapače su još pul toga kî krajcar i potrošili.

Fr. Tako ča?

Ju. Da bi kmeti toga njihovoga prijatelja izabrali za svojega raprezentanta va Poreču.

Fr. A su pak kmeti njihove prošnje uslišili.

Ju. A su, ter ča nisi čul, da su na dan izbora va Pazinu imeli tratamenat va nekoj lokandi, pak da su za stolom jedan drugomu govorili: Kî nebi za gospodu glasoval, kad nas ovako lepo štuju i dobro trataju!

Fr. Ma, dragi moj Jurino, da nisu ribe lakome, nebi jih ljudi jili!

Poziv

na prvu redovitu skupšćinu Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

Hvala ljubiteljem pučkoga napredka, „Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri“ ima jur toliko i takovih članovah, da se ne samo neboji za svoj obstanak, nego je dapače sigurna, da će svoj sveti cilj doseći moći.

Javljajuć taj radostni uspjeh svoj p. n. gospodi članovom, pozivljemo jih na prvu redovitu skupšćinu „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“, koja će se obdržavati dne 17. rujna u 10 sati u jutro u prostorijah Narodne Čitaonice u Kastvu.

Tu će se:

1. Pregledati družtveni zakon,
2. Izabrati protektor,
3. Izabrati prvi redoviti odbor.

Pred otvaranjem skupšćine (oko 9 sati) služit će se svečana misa sa sazivanjem Duha svetoga. Na večer bit će u slavu gostom zabava na korist Bratovšćine.

Dobro došli!

U Kastvu dne 19. kolovoza 1874.

Osnovateljni odbor
Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Viljem Grossmann učitelj u godišnji prinos f. 1, Frane Letiš glavar u god. prinos f. 1, Ivan Mandić pomorski kapetan u god. prinos f. 1, Mate Rebolj kapelan u kapital f. 1, Enea Letiš brodovlastnik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Vincenzo de Terzi posjednik u kap. f. 2, Frane Kaločira postolar u god. prinos f. 1, Mojze Letiš stolar u god. prinos f. 1, svi u Lovranu. — Antun Korić brodovlastnik u Iki u god. prinos f. 1, — Frane Miletić trgovac u god. prinos f. 1, Bedini kanonik u kap. f. 5, Ivanušić kanonik u kap. f. 2, svi u Senju. — Jure Lechmer kapelan u Gospiću u god. prinos f. 1. — Frane Volarić kanonik u kap. f. 9 u god. prinos f. 1, Mate Oršić svećenik u kap. f. 4 u god. prinos f. 1, Petar Bozanić kanonik u kap. f. 10 u god. prinos f. 1, Dr. N. N. kanonik u god. prinos f. 1, Antun Santulin svećenik u kap. f. 2, Ivan Brusić u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, Mate Volarić kanonik u kap. f. 1, P. Petriš kanonik u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Mate Milovčić svećenik u kap. 1 f. u god. prinos f. 1, svi u Krku. — Antun Bogović zemaljski zastupnik u Sv. Fuski u kap. f. 4 u god. prinos f. 1. — Mate Justinić plovan u Miholjicah u kap. f. 1 u god. prinos for. 1. — Jerolim Franki kapelan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Pere Lesica sudac u god. prinos f. 1, Ive Pindulić kmet u god. prinos nvč. 30, Antun Franki kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Kumbatović kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Jederlinić učitelj u god. prinos f. 1, Nikula Jederlinić kmet u god. prinos nvč. 30, Anton Pavačić kmet u god. prinos f. 1, Jure Lesica u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Nikula Fabijanić kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Albanese plovan u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, svi u Omišlju. — X. u Gorici for. 3. — Sironić Antun plovan u miru u Trvižu for. 2. — Ujčić Matia katehet u kapital for. 5 u godišnji prinos for. 1, Matko Bastian u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Antun Karabaić u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Karlo Krišćiak tiskar u god. prinos f. 1, svi u Trstu. — Julio Jerolimić svećenik iz Maloga Lošinja u god. prinos f. 1, — Nikula Turato učitelj u Kukuljanovu u kap. f. 1 u god. prinos f. 1. — Pop Antun Kirinčić učitelj u god. prinos f. 1, Antun Malešić svećenik u god. prinos f. 1, Antun Kirinčić plovan u kap. f. 2, Ivan Justinić svećenik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Ivan Radić svećenik u kap. f. 1, svi u Dobrinju. — Antun Pisek činovnik u Matuljah u god. prinos f. 1, Mate Kučić kmet u Kučićih u god. prinos nvč. 30. — Jože Jerala plovan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Ivan Jerala kmet u god. prinos nvč. 40, oba u Brdu. Antun Spinčić trgovac u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, Mate Mandić kmet u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Nikula Dubrović kmet u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Mate Dernjević kmet u kap. nvč. 50 u god. prinos nvč. 30, svi u Mihotićih. — Mate Kundić trgovac u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Vinko Dubrović trgovac u kap. nvč. 20 u god. prinos f. 1, oba u Frančićih. — Andre Štanger posednik u god. prinos f. 1, Vjekoslav Kranjec župnik u kap. f. 4 u god. prinos f. 1, N. N. u god. prinos f. 1, svi na Voloskom.

Svota f. 130.20 nvč. — Ukupno sa zadnjom svotom f. 956.40.

Različite viesti.

* **Rodjen dan nj. veličanstva,** 18. augusta, bio je u svoj Austriji svečano proslavljen.

* **Nj. Visost, carević Rudolf,** sin i budući nasljednik nj. velič. našega cara, svršio je dne 21. pr. kolovoza 16 godinah, te po obiteljskom običaju austrijskoga dvora postao punoljetnim.

* **Njez. Velič. naša carica,** nahodi se već od više tjedanah u Ingleskoj. Čuje se, da će na povratku it po nju sam car.

Digitized by Google

* **Barun Pino, plemić Friedenthalski**, primorski namjestnik, bio je ovih danah u Poreču, te prisustvovao sjednicam zemaljskoga sabora istranskoga.

* **Tršćanski sabor** otvorio se dne 29. pr. augusta u 11 sati u jutro. Od 54 zastupnika bilo prisutni samih 30.

* **G. Gnad**, bivši pokrajinski nadzornik srednjih školah u Tirolu, postao je pokrajinskim nadzornikom srednjih školah u Trstu, Istri i Gorici mjesto namjest. savjetnika g. Stimpela, koji ide u mir.

* **Istranski sabor**, koji se otvorio dne 19. pr. augusta, bavi se zakonskimi osnovami, što mu jih je izručila c. k. vlada i zemaljski odbor u II. saborskoj sjednici, dne 20. Vladin povjerenik izručio je sliedeće osnove: a) Osnova zakona o uvedenju novih zemljišnih knjigah (libri fondiarî) u nekojih istranskih občinah. b) Osnova sporazumljenja u uredjenju odnošajah vlade sa glavnicom razterećenja zemljišća istranskoga. U toj istoj sjednici predsjednik javi saboru, da se je nj. velič. previšnjom odlukom 18. junija t. g. udostojilo uzeti na znanje rád sabora od prošle godine, pridržavši si previšnju odluku glede onih saborskih zaključakah, koji nebijahu još u tu svrhu podnešeni. Zatim bijahu izabrani obični odbori. Na koncu vrstilo se izviešće zemaljskoga odbora (Junte) o njegovu poslovanju od lanjskoga saborovanja do danas. U tom izviešću ima 6 zakonskih osnovah, što jih je izradila Junta i jesu: a) Osnova zakona, kojim se naredjuje, da se nesmije udarati namet za svrhe občinske, cestarske i pokrajinske na dohodak kućah privremeno oproštenih od poreza stanarine; b) Osnova zakona glede izplate predujmah, pruženih iz pokrajinske blagajne občinam i drugim skupovom, imajućim na njih pravo. c) Osnova zakona glede uvedenja cestarskih odborah i njihova djelokruga. d) Osnova zakona, kojim se proglasuje redarstvena naredba glede javnih nedržavnih cestah. e) Osnova zakona glede uredjivanja i načinjanja cestah i javnih putovah občinskih i susjednih. f) Osnova zakona glede uvedenja občinskih odredbinah iliti taksah. Te osnove bijahu izručene raznim odborom, da o njih viećaju i podnesu saboru svoje mnienje.

* **Hrvatski sabor** vieća o sliedećih zakonskih osnovah, što mu jih je predao svetli ban u II. sjednici dne 10. i u III. dne 12. pr. mjeseca. a) Osnova zakona o pučkih školah i o preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji; b) Osnova zakona o ustrojenju sudovah prve molbe u Hrvatskoj i Slavoniji; c) Osnova zakona o razredjenju činovnikah kod tih sudovah. d) Osnova zakona o službenom odnošaju državnih odvjetničtvah i o zastupanju kraljevskoga erara u gradjanskih poslovih. e) Osnova zakona o uvjetnom puštanju kaznenikah. f) Osnova zakona o bankolomu (bankrotu). g) Osnova zakona o promjeni nekojih ustanovah kaznenoga postupovnika od 29. srpnja 1853. h) Osnova zakona o porabi tiska u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. i) Osnova zakona o sastavljanju porotničkih imenikah za tiskovne sudove. j) Osnova zakona o kaznenom postupanju u poslovih tiskovnih (štamparskih). Te osnove bijahu predane dotičnim odborom, da o njih viećaju, pa stave na dnevni red. U II. sjednici bili su na bana upravljeni nekoji baš važni upiti. Zastupnik Mrazović upita bana, što je sa zakonskom osnovom o preustrojstvu političke uprave, a Makanac, je li istina, da se je hrvatska vlada glede te osnove dogovarala sa ugarskom vladom, jer da je to proti nagodbenom zakonu. Na to ban odgovori, da će ta osnova još ovoga zasjedanja biti predana saboru, a hrvatska vlada da se je zbilja dogovarala o tom sa hrvatskim ministrom prema smislu §. 5. nagodbenoga zakona. Isti Makanac zapita nadalje bana, što će vlada učiniti, da bude po zakonu i Rieka zastupana u hrvatskom saboru. Zastupnik Jakić ga pita, s kojih razlogah nije još izvedeno administrativno spojenje jur razvojačene hrvatsko-slavonske Krajine s materom zemljom; a Dr. Rački, što je učinjeno, da se prama zakonu hrvatske vjerozakonske i naukovne zaklade (fondi) odluče od istoimenih zakladah ugarskih te predadu autonomnoj upravi hrvatskoj. Ban je obećao odgovoriti na sva pitanja. Rado čujemo, da se je poravnalo neko nesporazumljenje, što kao da se bilo porodilo izmedju ugarske i hrvatske vlade, pa da sad hrvatski sabor uspješno posluje.

* **Sa istarske željeznice** doznajemo, da na svoj prugi radi do kakih 4422 radnika. Na nekojih mjestih da rade najviše naši ljudi, jer da jih glavari (kapi) vole, jer da su poslušniji, mirniji i marljiviji od drugih. Glavari da imaju po 30—50 radnikah pod sobom. Djelo da im se plaća toliko po siežnju, n. p. u kamenu po 6 f., a na mekoti 2 f. 50—80 novč. Koncem svakoga mjeseca da se poizmjeri djelo, pa prama tomu da se izručuje glavaru dotični novac, koji onda izplaćuje težake po ono, po što se je s njimi pogodio. Dosada da su se plaćali domaći radnici iliti težaci po 90 novč. i 1 f., strani pako po 1 f. 5—20 novč. na dan, i to zato jer da se oni doma hrane, a ovi ne. To nam se čini čudno, pa i nevjerovatno, jer pravica hoće, da se pita, što je tko uradio, a ne gdje je ručao il večerao. Ako su radnici marljivi, a mjerčini pravični, onda glavarom da ostane štogod, a drugač malo il ništa. Poduzetje da nedaje rado nikomu komad željeznice, da ga izradi na svoju ruku i na svoj dobitak il gubitak. Za posljednjeg mjerenja Fröhlihovi mjerčini da nisu svagdje na konac mjeru pogodili, pa da je bilo dosta nezadovoljstva s jedne strane med radnici i njihovimi glavarî, a s druge med ovimi i vrhovnim poduzetjem. Toga radi da je stupilo na cestu čak navlašno povjerenstvo, pa da su c. k. mjerčini na nekojih mjestih opet djelo poizmjerivali. Usljed toga da je poduzetje moralo dodati nekomu glavaru na Borutu blizu 300 f., a nekomu drugomu kod sv. Petra 120 f. S druge strane čitamo u vladinu listu, da je bilo na onoj željeznici i kojekakvih drugih neprilikah, naime glede zakupnikah brane, glede bolnikah, glede baratanja s novčanimi markami itd., al da je vlada svemu pomogla, pa da se sad nije nikomu ničesa bojati. I tako budi.

* **Bogoslovci i novačenje**. Doznajemo, da se mogu prošnjom na cesara oprostiti novačenja oni djaci, koji imaju dobre školske svjedočbe, pa žele stupiti u svećenički stališ, kao naknadno i vojničke dužnosti oni bogoslovci, koji se jur nalaze u carskoj vojsci.

* **Petrinjska skupšćina** hrvatskoga učiteljstva tekla je u najboljem redu. Bilo je tu na okupu do 500 učiteljah, što domaćih hrvatskih, što stranih iz bliza i daleka, a brzojavnih pozdravah sa svih stranah bez kraja i konca.

* **U Mariboru** bit će dne 21. i 22. septembra prva obća skupšćina slovensko-štajerskih učiteljah. Mi jim želimo što bolji uspjeh, kao i to, da pojde na tu skupšćinu što veći broj slovenskih učiteljah takodjer iz našega Primorja. Južna željeznica je snižila cienu za $^1/_3$, a „Pristupnice“ se mogu dobiti po 30 novč. kod odbora u Ljutomeru.

* **Ljubljanska biskupija**, koja broji do 600,000 dušah, da nije ove godine zaredila nego jednoga jedinoga svećenika. I tu će biti do skorá na izbor župnikah i župničkih pomoćnikah!

* **U Velikoj Rečini**, u Ugarskoj, Magjari su dali zatvoriti slovački gimnazij i učiteljišće. Nesretnih Slovakah, a još nesretnijih Magjarah, ako misle, da će na taj način zaustaviti svelomeća kola narodne samosviesti, pa bilo to i kod naše braće Slovakah!

* **Njemački pjevači u Mletcih**. Mužko pjevačko družtvo bečko, na broju do 340 osobah, kako se čita, sve odlične bečke gospode, dalo se onomadne na plandavanje u divne Mletke, pa da je tamo u Feničinu kazališću svojim njemačkim pjevanjem baš uzhitilo tankoćudne Mletčane. Tu da nije bilo ni kraja ni konca vikanju, s jedne strane živila Austrija i njezin car, a s druge, živili Mletci, živila Italija i njezin kralj!

* **Hrvatski ministar**, grof Petar Pejačević, slavio je dne 20. proš. augusta u Rumi pedesetu ljetnicu svojega vienčanja te išao po običaju u crkvu, pak se dao opet vienčati sa svojom gospodjom. Vienčao jih je onaj isti pop, koji i prije pedeset godinah! Moralo je biti baš liepo, viditi te starce, gdje zdravi i veseli po drugi put piruju.

* **U Darmstadtu u Njemačkoj** da je neki mnogobrojni tabor radnikah zaključio, da neće da svetkuje narodne njemačke svetkovine 2. septembra na uspomenu Sedanske bitke, u kojoj se pokojni Napoleon III. morao pokoriti njemačkoj sili, jer da takove svetkovine neimaju drugih posljedicah, nego medjunarodno razdraženje i mržnju, koja naposljedku nikomu više neškodi nego radniku, bio on Niemac il Francuz.

Dopisnica Uredničtva.

G. R. u K. Vaša će se razprava početi štampati u dojdućem broju. — G. M. C. u P. g. I. B. u M. Vaše ćemo dopise uporabiti. G. Iskra J. u Vrbovcu i g. Marija Bačić na Sušaku. Vaše su predplate namirene do konca godine.

Ték Novacah

polag Borse u6 Trstu od 1 — 30 Augusta 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.22	5.22½	5.22½	5.22	5.22	5.22	—	5.22½	5.22½	5.23½	5.24	5 24	5.24	—	—
Napoleoni	—	8.82	8.82½	8.82	8.82	8.82	8.82	—	8.82	8.82	8.82	8.82	8.82½	8 83	—	—
Lire Inglesse	—	11.07	11.07	11,06	11.04	11.06	11.06	—	11.05	11.05	11.05	11.05	11.05	11.05	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	104.—	103.85	103.85	104.—	104.—	103.85	—	103.85	103.85	104.—	104.—	104.65	104.75	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju plaćene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Septembra 1874.** **Broj 18.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. rujna.

Kazali smo u poslednjem pogledu, da će našim gospodarom, bečkim centralistom, izza careva putovanja u Česku il odlagnuti, il priteščati. — Borme im je odlagnulo, te sada posve prosto dišu, a tim više, što nije ni ono posve istinito, što su nekoje novine kazale, da je Car kardinalu Schwarzenbergu odgovorio glede crkve, da će ju štititi koliko to u njegovoj moći stoji. Indi carev put neće Čehom od koristi biti, dapače reć bi, da će jih još više medju sobom zavaditi; pošto će dvie stranke, najme staro i mlado Česi, još žešće jedna na drugu napadati, na sve to veću radost i veselje svojih protivnikah. A to su već mlado Česi počeli, spočitujuć najme staro Čehom fiasko, kog dàri njihovim političkim Königgrätzom nazivlju. Ako složni malo, dà, jako malo mogu, nesložni, neka niti nesnivaju o kakvom uspjehu; a to budi rečeno, ne samo bratji Čehom, nego i ostaloj bratji ovamo na jugu, od izvora uzduž cielog tieka Savina. Nego Slavene na slogu nagovarati, znači toliko koliko bob u stenu bacati, il Španjolce miriti.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković).

I. Trešnjeva cvat.

Je li moguće, da oživljujući dah naravi, koji na tisuću načinah nasladjuje oko i srce čovječje može tolike mimoići, a da neoćute nutarnju želju, promatrati samu narav u njezinom živovanju?

Nije li čudnovato, da imade ljudih, koji zaista mnogo od naravi primaju, ali ne nastoje, upoznati se s njom?

Nije li velika nezahvalnost, uživati plod, a ne znati, kako dozrieva; veseliti se cvati, a ne pitati kako postaje; nasladjivati njom svoje oko, a ne poučiti o tom svoga duha?

Pa ipak jih ima žalibože dosta, koji čuda naravi diveć se samo gledaju, te u toj slasti zanemaruju duševnim pogledom iztraživati život naravi.

Spadaš li i ti, dragi čitaoče, medju ove, tad sam voljan u zgodno te vrieme opomenuti i pokušati, nebi li te mogao na bolji put privesti.

Trešnja se je razcvatila. Kako živi svaka cvat; kako postaje ona plodom? Ova ćemo pitanja pretresti, ali ne samo ovimi mrtvimi redci pismene pouke, već i ti, moj čitaoče, moraš se primiti posla te živu narav u pomoć dozvati.

Bit će ti dosta lahko; utrgni od prve trešnje cvat te nadopuni promatranjem ono na živoj naravi, što ti ja mogu samo mrtvimi riečmi opisati.

Ako si učinio, što sam te svjetovao, tad imaš ružicu u ruci.

Šta, reći ćeš možebit, ta to je cvat. Istina je, cvat je; ali cvat nije ništa drugo, no ruža. Ruža i cvat nisu dvie različite stvari, kano što to obično uzimlju pjesnici, koji nepoznaju naravi. Sve ruže jesu cvati. Ruža nije plod svoga ružičnoga stabla, već njegova cvat, koja je opredieljena proizvesti plod; a plod nije ništa ino, nego poznati šipak, kog si bez dvojbe često putah vidio, ni neslutećі, da je on u svojoj mladosti nosio na svojoj bodljivoj glavici mirišeću ružu.

Buduć je pako čovjek sebičan te za stvari samo tako dugo mari, dok ga zabavljaju ili mu koriste, s toga on drži uvjek ono za glavnu stvar u bilinskom svietu, što mu doprinaša ugodnosti.

Mirišeću ili njegovo oko nasladjujuću cvat zove on cvietom te nemari za plod, koj je ipak najglavniji. On ubere ružu te jedva znade, da razoruje plod. Cvat pako, koja nije baš prelieпa ili ne miriši ugodno nebroji niti medju cvieće. On nemari za nju već čeka na plod, da se ga užije, ako ga veseli ili ako mu koristi.

Trešnjeva cvat je dakle ruža; dakako čedna ruža samo biele boje i bez okriepljujućeg mirisa.

Dopisi.

U Kanfanaru mjeseca augusta.

Neima tomu mnogo godinah, što obadjoh skoro sve poglavitije istarske obćine osim Otokah. Da li, kamo bi god stignuo, vjere mi ne benećem, pao bi govor na Juntu porečku, pa duše nenadjoh, koja bi pohvalila navlastito nepristranost ove naše visoke oblasti. Isti njezini prvašnji pristaše većinom ohladniše u starom prama njoj počitanju držeć ju sasma nenarodnom.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Od nekoliko vremena počelo se je iz susednoga nam protivnoga tabora iz svih silah nabacivati se blatom na nas Hrvate i na našu hrvatsku u Istriji narodnost. Tko se još sieća poslednjih izborah za bečko carevinsko vieće, siećati će se i onih ružnih i nedostojnih sredstvah, kojimi se onda služahu neprijatelji našega narodnoga obstanka. Tako jedan od glavah njihovih ovako pisaše prijatelju si iz Rovinja u Barban, opominjuć ga na borbu: „... contro un partito, che sotto il falso manto di religione ci porta la lotta nazionale e la barbarie.“ Medjutim što pojedini listovi svakim danom u sviet trube bez inoga smjera, do li ružiti i grabiti za tudjim, od toga nas ni najmanje glava neboli, jer znamo da su zato uzdržani, kao i da takvi pasquili niknu i začrvive preko noći kao glive. Nu da će se protivnici naši sada, gdje se počeo narod hrvatski u Istriji nešto buditi, poslužiti i tiskopisom, koji na čelu nosi naslov zasjecajući u znanost, poslužiti se dakle znanošću u svoje podle svrhe, toga nebi bili lje ni u snu povjerovali.

Ipak izadje pred neko vrieme slovî A. Coane u Rovinju svežčić od 69 stranicah, komu je naslov: „Saggio d'una geografia dell'Istria, compilata ad uso della studiosa gioventù da Bernardo Dr. Benussi.“

Čini se, da cilj tomu djelu nije bila znanost, jer bi djelo inače izgledalo, već da imade tendenciju razcjepati i baciti med nas Hrvate jabuku razdora, u kom bi jedino oni želi, te ujedno opravdati se pred naobraženim svietom, zamazati mu oči sa par nadutih frazah i priesnih lažih. — Nije li možda to indirektan odgovor naših talijanskih susjedah na pravedne zahtjeve u carevinskom vieću našega zastupnika, Dra. D. Vitezića, u pogledu ravnopravnosti naše hrvatske narodnosti sa talijanskom? Nam se sve tako čini, a da opravdamo svoje mnenje, prorešetajmo to djelo od prve do poslednje strane.

Djelo je to razdjeljeno u dva djela. I. obći, II. posebni dio.

U prvom dielu daje nam pisac pod §. 1. pregled zemljopisni, a pod §. 2. obećaje naslovom dati pregled historični.

Označujuć granice pod §. 1. opaža se, da pisac nepoznaje jezika hrvatskoga, jer inače nebi bio hrvatska imena onako izružio. Služio se je knjigom njemačkom, koja se u pogledu nas Hrvatah sa talijanskom nadtječe. Tako mjesto Slavnik piše Slaunick, mjesto Brložnik piše Berlosnig itd. Gdje je ime hrvatsko mogao prevesti, preveo ga je jednostavno, nedodav mu pravoga imena ili bar prevedenoga njemačkoga. Tako piše „il Nervoso“ bez dodatka, „Cherso“, „Veglia“, bez hrvatskoga imena. Gdje nije znao prevesti, tu je napisao rieč, kao da je čista talijanska, kao n. p. „il fiume Recca.“ Bilo mu, nu da se u tvrdnji svojoj neprevarismo, svjedokom nam je već u tom 1. §. str. 7 stavka, gdje se opisuje nutarnjost našeg poluotaka. Pisac nije mogao dočekati, gdje bi mogao brže uvrstiti nješto dosele nepoznata, već crtajuć poetičkim uzletom divotu razlikosti tla, ovako sam sobom zadovoljan uzkliče: „Raznovrstno pučanstvo povekšava kontrast. Talijani, Rumunji, Slovjeni narečja slovenskoga, hrvatskoga, srbskoga, podieljeni u malene hrpe; te

Digitized by Google

Je li to obćenito pučko mnenje, za nju nipošto laskavo, pravo il krivo?

Ja ću ovdje navesti nekoliko njezinih činah minulih i sadašnjih jedino glede obćine kanfanarske, pa neka bezpristrani čitatelji sude.

Nekoliko godinah županovao je u Kanfanaru kao Paša sad pok. Petar Basilisco. Što bi u 30 godinah svoje ravnodušne obćinske uprave nakupljeno i uredjeno po pok. vele štovanom županu Ivanu Basilisco-u, pod njegovim nasljednikom, Petrom Basiliscom, bi mrzko razbrkano. Diel obćinskih zgradah i konobah, u kojih su bili smješćeni njegovi konji i kočije, uživao je bez ikakva ovlašćenja, prevelikom štetom obćine; dohodci bratovšćinah, obćinskoga hambara, prava ribarenja na Limu i drugih glavnicah bijahu pod njim držani u jednom jedinom računu i tim u jednom jedinom blagajničkom dnevniku!

Sliedeći dogadjaj će svakoga uglaviti o djelovanju toga čovjeka.

Seljaci Šošici, koji borave sat i pol hoda daleko od župničke crkve Kanfanarske, pitali su obćinsku podporu za gradjenje kapelice i sdruženog groblja. Župan Petar ugodi im, dade zagraditi četiri gola zida, krov i malen žrtvenik; težake, kamenje, piesak, vožnju vapno, i ostala smagahu Šošići. Obćinska podpora je iznašala zbilja okolo 1000 f; a u obćinskih računih, što jih iznese župan Petar? potrošak nadilazio 4600 forintih!... Ostatki obćinskog poreza nakupiše se pod Petrom Basiliscom do 1600 forintih! S ovim vladale u kukávoj obćini osveta, nemir, propast, smetnja! — Njegovi nasljednici brinuli su se svakako liečiti stare rane i u tolik nered uvesti red; nu svimi njihovimi naporî nedostignuše svrhe, jer je obćina kanfanarska u ovo doba naprtjena sa 450 f. duga zaostavšega od pok. župana Petra Basilisco-a! Hoćete li vi sad vjerovati, da je slavna porečka Junta uprav tog čovjeka, Kanfanarskomu puku odurena, predlagala kao jedinoga ustrojitelja Obćine kanfanarske?

Nit ćete vjerovati, da je prigodom izbora novog župana, 14. prosinca 1869. Juntin član, Dr. Amoroso, stupio u izbornoj sobi kao podupiratelj izboru Petra Basilisco-a, i da je to u sličnoj okolnosti 19. srpnja 1873. opetovao Juntin predsjednik, Dr. Vidulić!

Nelaskam si nipošto, da ću psom noge naravnati, samo pitam, da li se takvim ponašanjem puku zadovoljava i pristojna bezpristranost dokažuje?

Na Žminšćini 27. kolovoza.

Ovo novo izabrano zastupstvo obćinsko zače svoju težku radnju na 19. tek. mjeseca sjednicom, u kojoj med drugimi stvari bi predloženo, da se veća o nadometku (addizionale) što bijaše naprtjen ovim obćinarom tek. godine od bivšeg glavara, g. Jakova Maurovića za popravu ceste od S. Petra do Kanfanara. Po izkaznici posjednikah nije bilo moguće pravo razpoznati, tko je platio i tko nije, što bi plaćeno i što potrošeno; radi česa bi zaključeno, da odbor obćinski ili deputacion imade razviditi i u budućoj sjednici dati zastupstvu o tome dotično izviešće. Da pak naš siromašni kmet uvidi postupanje svojih obćinskih glavarah kojim bijahu deveta briga napredak i dobrostanje obćinarah, scienim shodno javiti štogod obširnije o tom nadometku.

Mjeseca ili februara ili marča tek. godine bi na trgu Žminjskom proglašeno, usljed naredbe c. k. kapitanata u Pazinu, da svaki posjednik imade poći popravljati svoj dio na Supetarskoj i Kanfanarskoj cesti. Premda je svaka robota zakonom dignuta, premda §. 79. obćinskoga zakona od 1863. propisuje, da se prociene sve službene radnje u obćini, pak da se polag poreza razdieli trošak i plaća gotovim novcem: tužan žminjski kmet, vazda pokoran zapovjedi, morade iti i dvie ure daleko kladom u ruci, motikom na ramenu, naćvicami pod pazuhom do ceste, tko sam, tko samo drug da popravi svaki svoj dio ceste, potrativši nekoliko dana u toj radnji. Nekoji od onih, koji su obično privilegirani po čitavoj Istriji, nepristaše na zapovjed glavara, te zanemariše popraviti svoj dio ostavši mirno kod svoje kuće. Što se dogodi za tim? Evo što lisice izmisle. Naprti se svim obćinarom brez iznimke nadometak od tri po sto na izravni porez, i to bez svakoga dozvolenja od strane obćinskog zastupstva. Proti ovomu nezakonitomu postupanju svi kmeti, koji su svojim trudom popravili svoj dio ceste, digoše buku i viku i nekoji se suprotiviše platiti. Radi česa dojdu žandarmi, koji pružahu svoju pomoć slugi obćinskomu, udarajućem suprotivnike svrhom, i kad to? U veliki tjedan pred vazmom i u ovoj gladnoj godini, gdje kmet nevoljan neimadjaše niti soli kod kuće. Na ovi način jadni kmet morade prije svojom mukom cestu popravljati i još novcem platiti za one, koji to zanemariše. Tako se krojila pravica u Žminju! Nekoji pak, koji su se znali licumierno preporučiti ovomu i onomu, nit su što platili nit jih je tko što pitao. Što će o tom odlučiti odbor obćinski, hoću vam kašnje javiti.

U istoj sjednici bi još predloženo, da se vieća o zaključku bivšeg zastupstva obćinskog, kojim bi odlučeno tražiti od Junte porečke 100 forintah za obćinu S. Ivanca i 300 f. za Žminjsku kao podporu od 40,000 for. što je visoko c. k. popečiteljstvo namienilo u pomoć stradajućim Istrijanom. Polag pomenutog zaključka Junta dostavi ovomu obćinskomu uredu traženih 400 f. opazkom, da se pruža nevoljnim radnja i plati. Za tu svrhu izabrana bijahu dva odbora, za Žminj i S. Ivanac, koja bi imala nevoljnim pružiti kakova djela i podupirati jih novcem. Žminjski odbor prime 300 f. i potroši je polag odluke Junte, ali odbor S. Ivanca još čeka svojih 100 f. i kao da ce jih još dugo čekati. Jer se vidi iz predloga, da je ovu stotinu bivši glavar obćinski porabio za drugu svrhu, uzkrativši tako pomoć stradajućem u S. Ivancu.

O tom obćinsko zastupstvo zaključi, javiti ovo postupanje Junti i upitati ju što kani odrediti proti ovoj nezakonitosti. Sad se željno očekiva ta riešitka, ali mislim, da će voda težko zapustiti svoje staro korito. Hoću da svršim moj dopis pjevanjem pjesme, što sam ju čitao u „Narodnom Listu“ Zadarskomu tekuć. mjeseca. Evo je:

. . . . . .
Striže ovce gospodara svoga,
Tudjim blagom sve sebi pazari.
Još se hvali, dobro gospodari.
Težko vreći, gdi se miši hrane,
Težko dvoru, gdi se sluge bane,
Ter vladare i popove hule,
A narodu jadnom kožu gule.
Ludo rade, štogod ti urade
Ali misle, da sve mudro rade —
Tko to neće, od tog ludu grade!

---

osamljeni, tamo sliveni u smjesu različitoga jezika, različite nošnje različitih običajah, daju pokrajini razlikost karateristično itd....“

Tko tu nevidi tendenciju? Nu listajmo napried pred nama ležeći svežčić, da uzmogne i najkratkovidniji dovoljno opaziti smjer toga djelca.

Predjimo na §. 2. na „Pregled historični.“

Spomenuv razna mnenja glede imena Istre, prelazi pisac na samu historiju našeg poluotoka. Sieća nas, da su ovdje obitavali narodi keltički pomješani sa grčkimi, što si jih podvrgoše Rimljani god. 177. po I. pod svojim konzulom C. Claudiom Pulchrom. Pohvalio rimsko gospodstvo u ovih stranah, veli, da se je pučanstvo polatinilo. Propade zapadno rimsko carstvo 476, Istrija bude dio Odoakrove države. Za gospodstva iztočnih Gotah, da se je svim pravom o Istri reklo da je „... ures Italije...“

Rimsko i ovo sliedeće doba da je najsjajnije u povjesti Istrije. —

U borbi Bizantinacah s Goti, osvoji Istru Belizar god. 539. Po padu gotske države spadala je pod Ekarha ravenskoga te imala svog posebnog upravitelja, koji je u Puli stolovao. „Kada su pako započele navale Longobardah i sliedeća Avarah i Slovjenah, nastavlja pisac, pokrajina izložena robljenju, maču i ognju tih divljih čoporah, u kratak čas vidje svrhu svog blagostanja, a početak dugih vjekovah pustoši.“ I to je sve, što tobože o nama govorî u toj dobi. Dvim trećinam istranskoga pučanstva pisac nije našao vriedno niti par riečih posvetiti. Nepristran povjestnik nebi bio pozabio zabilježiti dvoju selitbu Hrvatah, koje spadaju baš u ovo doba, pod konac naime VI. i početak VII. vieka. Kod prve bi bio našao, kako se ovi od Avarah utjerani u planine, moradoše s njimi sdružiti te zadati sto jadah Italiji i Istriji, gdje se u sjeverozapadnom dielu i naseliše. Kod druge selitbe Hrvatah bio bi spomenuo, kako su, protjerav Avare, zauzeli ostale dielove Istrije. Pisac je dobrim î koristnim našao to mimoići, zna bo, da dogadjaji oti zasjecaju u dobu seljenja narodah, u dobu, gdje su si narodi sticali prava i svojinu junačtvom, — vladala je sila jačega, sila oružja. Doba ta traje do konca IX. vieka, a mi Hrvati si do tada izvojevasmo stalnu postojbinu. Nešto je ipak valjalo reći, pak pisac misli, da je zadaći svojoj zadovoljio, počastiv osvojenje Istrije po Hrvatih kratkim „navale divljih čoporah Slovjenah.“

Nadaljuje pisac u svom pripovjedanju, pak veli: „Godine 789. spade Istra pod Franke, kojim je vladao Karlo Veliki. Taj ju izruči na upravljanje vojvodi Ivanu, koji oduze gradovom stara posjedovanja i prava, proglasi feudalno uredjenje, a da obradi goleme predjele, poražene i opustošene s pretrpljenih provalah, počme preseljivati Slovjene, porazdjelivši jih kao najamnike (coloni) amo tamo po istranskom polju, na zemljah otetih gradovom i crkvam.“

Koliko nije tu sa malo riečih kazano! Zemlja bez pučanstva, opustošena, nu ne bez gospodara; jer joj gradovi, dakle živalj talijanski i crkve — opet rimske — dakle talijanske gospoduju. U tu zemlju uvlači vojvoda Ivan Slovjene, kao najamnike, bez ikakva dakle prava, do li prava steći si rukama koru suha kruha! Odkuda su ti Slovjeni? koliko jih? toga pisac nespominje, jedino znade, da su najamnici, kakovi bi hotio (kako se iz čitava mu djela vidi), da budu i danas istranski Hrvati.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

Pazinska gimnazija.

Iz prvoga Programa preosnovane državne niže gimnazije pazinske doznajemo, da je ljetos bilo na onoj gimnaziji svega skupa šesdeset djakah, i to u pripravnom razredu 9, u I. gimnazijskom 27, u II. 13, u III. 7, u IV. 4. Po narodnosti da su bila 3 Niemca, 44 Talijana, a 13 Hrvatah. Žao nam je, što nije metnuto u Programu, kako se zovu i odkud su ti Talijani i ti Hrvati. Talijanski jezik je obligatan predmet samo za Talijane, a hrvatski samo za Hrvate; talijanski se jezik uči tri sata na tjedan u svakom razredu, a hrvatski samo dva, u pripravnom pako ni jedan.

Tko će da stupi u I. gimnazijski razred, mora dokazati da je svršio dobrim uspjehom IV. razred pučkih školah, povrh toga mora znati dobro čitati i pisati njemački, te poznavati u toliko njemačku slovnicu, da mu nije težko prestavljati iz njemačkoga jezika na talijanski polaglje komade iz njemačke Čitanke, propisane za IV. razred pučkih njemačkih školah. U toj se naredbi čini očita krivica slavenskoj djetci, jer su prisiljena znati i talijanski, ako će da stupe u I. razred njemačke gimnazije, čim moraju iz njemačkoga jezika prevadjati na talijanski. To je proti zakonu, koji veli, da nebudi nitko dužan, dakle ni djetca, učiti se i drugi zemaljski jezik ondje, gdje se u zemlji govore dva il više jezikah. Zato mi protestujemo proti tomu u ime zakona, pa pitamo, za što nije slavnomu gimnazijskomu učiteljstvu jednako, znala djetca prevadjati iz njemačko na talijanski il na hrvatski jezik, samo da dokažu, da znaju njemački? Zar nije to, koliko zahtievati, da se hrvatska djetca potalijanče prije, nego će stupiti u njemačku gimnaziju? Mi nedvojimo ni najmanje, da će visoka vlada toj nepravdi već na početku konac učiniti, ako neće da sviet reče, da se je složila s talijanskom u zemlji strankom proti nam i proti zakonu. Kad već neimamo u Istri svoje gimnazije, neka nam bude barem slobodno, stupiti svojim jezikom u njezinu njemačku gimnaziju.

A sad evo oglasa glede otvaranja buduće školske godine, što se čita na koncu rečenog Programa i u hrvatskom jeziku, koji priobćujemo, da iz njega i naši ljudi doznaju, što i kako im je učiniti, tko želi dati diete u školu, pak da se broj naših djakah na onoj gimnaziji pomnoži, kako se i pristoji prama broju našega u Istri naroda.

Oglas.

U počelu školske godine 1874-75 će se otvoriti na ovoj državnoj gimnaziji osim razredah, koji su dosele obstojali, t. j. osim pripravnoga i četirih gimnazijalnih razredah, i peti razred.

U nazvane razrede primat će se učenici 30. i 31. listopada mjeseca od 8 satih prije podne do 1 sata poslje podne. 31. listopada će bit i izpiti za primanje i opetovanje.

Radi upisa djakah neka se pazi na sliedeće stvari:

1. Od onih djakah, koji hoću u pripravni razred stupiti, zahtieva se dobra svjedočba trećega razreda pučke škole.

2. U prvi gimnazijalni razred smiju samo oni djaci stupiti, koji imaju dopust na ovoj gimnaziji isti razred opetovati, ili koji su pripravni razred dobro svršili; a izvanski moraju dokazati, da imaju znanje onih predmetah, koji se uče u četvrtom pučkom razredu, i znadu ujedno njemačko čitati, pisati, sklanjati, spreći i prevadjati lahke odlomke iz njemačke čitanke 4. razreda u taljanski jezik. Onaj, koji ovaj izpit dobro ne učini, valja da ide u pripravni razred.

3. Primanje u druge razrede bit će, kao do sada, t. j. usljed valjane gimnazijalne svjedočbe ili usljed dobro položenog izpita za primanje. Taj izpit mora položiti na svaki način onaj učenik, koji nije bio do sada upisan na nikoji austrijansko-ugarskoj gimnaziji.

Matica Hrvatska.

Matica ilirska, utemeljena godine 1842. promienila je svoj smier i prama tomu, od 4. svibnja tek. godine 1874., prozvala se „Maticom hrvatskom."

Bivša „Matica ilirska" od ono doba sve do nedavno bila je u Hrvatskoj jedina njegovateljica i promicateljica i znanstvene i gradjanske i pučke knjige. Sad se znanstvenom knjigom bavi Akademija, pučkom Družtvo svetojeronimsko, a knjiga gradjanska iliti srednja kao da nije imala nigdje svojega navlašnoga zastupnika. U spravi dakle narodne prosvjete kao da je falilo jedno kolo. To kolo je odsad unapred naumila vrtiti preobražena i prekršćena Matica hrvatska, pa u to ime poziva u svoje članove sve prijatelje napredka i naobrazbe našega naroda. U tu svrhu evo im nekoliko poglavitijih paragrafah iz njezinih najnovijih ustanovah:

„I. Smjer i sredstva.

§. 1.

Dosadanje družtvo „Matica ilirska" zvat će se „Matica hrvatska", na koju prelaze sva imovinska prava i obveze „Matice ilirske", te kojoj je poglaviti smjer:

a) širiti koristne nauke, na koliko ne spadaju na strogo znanstvenu i pučku knjigu;
b) unapredjivati hrvatsku liepu knjigu (beletristiku); a uza to prema dosegu sredstva;
c) unapredjivati glasbenu i likovnu umjetnost (slikarstvo i kiparstvo);
d) podpomagati domaće zaslužne pisce i umjetnike, a ponajprije članove ovoga družtva na književnom radu i na nevolji;
e) namicati pomoć njihovim udovicam i sirotam.

§. 2.

Sredstva su „Matici hrvatskoj":
a) kamati od glavnice;
b) godišnji prinosi članovah radnikah i prinosnikah;
c) prihodi od razprodaje izdanih knjigah, od čitaćih i drugih zabavah; te napokon
d) darovi.

II. Članovi, njihova prava i dužnosti.

§. 3,

Članovi su „Matice hrvatske":
a) Zakladnici (utemeljitelji), koji na jedanput ili na deset rokovah za pet godinah platiše ili plate u društvenu blagajnu 50 for. a. vr. ili ako su juristične osobe, 100 for. a. vr.
b) Radnici, koji ako nisu zakladnici, plaćaju svake godine 3 stot. prinosa, te koji se osim toga obvežu unapredjivati smjer družtva svojom književnom ili umietničkom radnjom, čitanjem na zabavah, zajedničkim radom u strukovnih odborih ili inim načinom prama ustanovom §. 1.
c) Prinosnici, koji plaćaju svake godine 3 stot. prinosa, a nikakve se druge dužnosti nepodhvaćaju.

§. 10.

Zakladnici, radnici i prinosnici dobivaju dok živu a juristične osobe dok kao takove obstoje, sve knjige, koje družtvo svojim troškom izdaje, bezplatice; samo ako bi troškovi izdavanja bili veliki platiti će matičari dielomičnu kupninu, koju za svaku takovu knjigu ustanovi zajednički odbor.

Trošak odpreme namirivat će oni matičari, koji tim putem dobivaju knjige."

Ako je istina, da nijedan narod nemože napredovati nego ujedinjenimi silami, nam netreba trošiti mnogo riečih, da sklonimo i naše čitatelje, da što u većem broju stupe u to družtvo. Kako vide, polakšice su velike, jer mogu biti družtvenici ne samo članovi utemeljitelji, neg i oni, koji plaćaju na godinu 3 f. Tko želi postati članom, neka prijavi svoj pristup predsjedničtvu družtva do mjeseca listopada. Odsad unapred neka nebude ni jednoga Hrvata ni u kraljevini ni izvan kraljevine, koji nebi bio članom ovoga il onoga družtva il više njih, svaki prama svojemu stališu i mogućstvu. Eno družtvah na sve strane za svih i svakoga, a nam je skrajna sila, obraniti se dvojici naših najvećih neprijateljah, neznanstvu naime i siromaštvu. Naši nam susjedi na jugu i sjeveru očito priete, ako se neizobrazimo u najkraće vrieme, da će bit prekasno. Tko je dakle rad sebi i svojemu narodu, neka stupi što prije u jedno il drugo kolo narodne prosvjete.

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Anton Spinčić plovan u godišnji prinos f. 5, Antun Puž duh. pomoćnik u god. prinos f. 3, Vicka Spinčić u god. prinos f. 1, Ivan Dešković Kotešić u god. prinos f. 1, svi u Mošćenicah — Antun Korlević filozof u Sv. Ivanu u god. prinos f. 1, — Marko Cezar medicinar u Karlovcu u god. prinos f. 3. — N. N. u god. prinos f. 12, Ivan Legat katehet u god. prinos f. 1, oba u Trstu. — Josip Šušković kanonik u god. prinos f. 2, Valerijan Zuvičić fin. konc. u god. prinos f. 1, oba u Zagrebu. — Franjo Bole obć. tajnik u god. prinos f. 1, Franjica Jurinčeva u god. prinos nvč. 50, Mario Jelušić u god. prinos f. 1, Josip Ciotti trgovac u god. prinos f. 1, Ljudevit Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Tone Jurinac trgovac u god. prinos f. 1, Jakov Cerovac posjed. u god. prinos f. 1, Luka Možina duh. pom. u kapital f. 1 u god. prinos f. 1, Josip Dukić umir. plovan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, A. P. Dukić u god. prinos f. 2, Antun Dukić posjednik u god. prinos f. 1, Ivan Jurina posjednik u god. prinos f. 1, Josip Glavac učitelj u god. prinos f. 1, Ivan Karlavaris posjednik u god. prinos f. 1, Antun Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Josip Stefan obć. pisar u god. prinos f. 1, svi u Kastvu. — A. Fodor medicinar u god. prinos f. 1, I. Beil medicinar u god. prinos f. 1, Mijo Koprivnjak grad. zastup.

Digitized by Google

u god. prinos f. 1, Ljudevit Jurinac pravnik u god. prinos f. 1, Adolf Jurinac filozof u god. prinos f. 1, svi u Varaždinu. — Viktor Baćić plovan u Veprincu u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Jakov Mezek kapelan u Brgudu u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Anzelm Zajec kapelan u Munah u god. prinos f. 1. — Franjo Šabec obć. glavar u god. prinos f. 1, Antun Rogač kapelan u god. prinos f. 1 oba u Podgradu. — Ivan Obalo plovan u Kozljaku u god. prinos f. 1. — Josip Orbanić u Laniščah u kap. f. 1 u god. prinos f. 1 — I. R. u god. prinos f. 1, Juraj Ružić trgovac u god. prinos f. 1, Franjo Kresnik gimn. prof. u god. prinos f. 1, svi na Rieci. — Leopoldo Ivančić duh. pom. u Malom Lošinju u god. prinos f. 1, — Nikola Frančić u Pagu u god. prinos f. 1. — Dragutin Dukić lečnik na Voloskom u god. prinos f. 1. — Seb. Pipp obć. glavar u Šopianah u kap. f. 3 u god. prinos f. 1. — Ivan Vlah posjednik u Jušićih u kap. nvč. 40 u god. prinos f. 1. — Ivan Baćić posjednik u Jurčićih u god. prinos nvč. 30. — Franjo Ravnik plovan u Kortah u god. prinos f. 2. — Milan Grloci pravnik u Beču u god. prinos f. 1. — Rajmund Jelušić duh. pom. u Pićnu u kap. f. 5. — Blaž Košara bogoslov u Promonturu u god. prinos f. 1. — Josip Flegar žup. upravitelj u Humu u kap. f. 5. — J. Z. u Ketnari u god. prinos f. 1. — Ante Kalac bogoslov u Pazinu u god. prinos f. 1. — Nikola Iliić župnik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Petar Bogović župnik u miru u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Juraj Turčić župnik u miru i kan. u god. prinos f. 1, Paval Milčetić kapelan u god. prinos f. 1, svi u Dobašnici.

Svota f. 107.20 nvč. — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1063.60.

Književne viesti.

Upravo je izišla **Danica,** koledar i ljetopis družtva svetojeronimskoga za prostu godinu 1875., XVI. naime knjiga pučke knjižnice, što ju izdaje rečeno velezaslužno družtvo. Kao uvjek tako i sada „Danica“ je pravi biser u nizu svetojeronimskih knjigah, pak ju nemožemo nego preporučiti što toplije našim čitateljem i za to, što imajuć 164 strane nestoji nego samih 40 novč. Evo joj bujna i veoma koristna i zabavna sadržaja:

Prosta godina 1875 — Visoka kraljevska kuća — Abecedni priegled imenah svetačkih — Koledar — Ljetopis družtva svetojeronimskoga. Sastavio Dr. Gj. Posilović — Pokrovitelj, odbor, povjerenici i novi članovi družtva svetojeronimskoga — Zastave u Hrvatskoj. Spjevao I. Trnski — Stolna crkva u Djakovu (sa slikom) — Nadbiskup Mihalović (sa slikom) — Ban Mažuranić (sa slikom) — Biskup Strossmayer (sa slikom) — General baron Mollinary (sa slikom) — Istarski se Hrvati brate. Spjevao I. Trnski — Ivan Siromašić. Povieda P. Bučar — Dubrovnik mirotvor. Spjevao I. Trnski — Pomoć Siromahom. Rieč biskupa Strossmayera — Dvie narodne pjesme. Spjevao I. Trnski — Društva za umjerenost. Napisao Dr. I. Rieger — Bolje umjeti nego li imati. Pripovieda I. Trnski — Čarobije i coprije. Napisao Dr. B. Šulek — Oskudica vode po hrvatskom Krasu. Saobćio I. Trnski — Kakova će biti godina 1875? — Koristne svaštice. Sabrao I. T. — Dvie pripoviedčice — Sajmovi.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće**, kako se čuje, odprieti će se od 15—20 dojdućega oktobra.

* **Istarski sabor**, koji započe svoje djelovanje dne 19. pr. mj. bi 8. tekućega, dakle poslie samih 19 danah obstanka, zatvoren.

* **Austrijska polarna ekspedicija.** Naši će se čitatelji spominjati, da je g. 1872. odjadrio austrijski brod „Tegetthoff“ prama sjevernom polu, da preišće sjeverno more. Od dugo jurve vremena nije se već baš ništa za taj brod znalo, dapače u obće se je mislilo, da se je izgubio sa svom svojom mornaricom. Al eto dne 4. Septembra t. g. dojde iz Kristianije telegrafična viest na vojno ministarstvo, gdje se veli, da je brod g. 1872. propao u ledu. I jer nije nikako bilo moguće osloboditi ga iz leda, morali su ga zapustiti i upotrebiti za dalje putovanje saonice iliti šlite, na kojih se vozahu cielih 96 danah. Kad prispjehu k Novaji zemlji, srete se sa ruskim ribarskim brodom, kojim prispješe u Norvežku. Izuzamši makinistu Križ-a, koji je od suhobolje na putu preminuo, svi ostali su živi i zdravi. Na sjeveru 83.° našli su véliku suhu zemlju, kojoj nadjenuše ime Franjo Josipa. — Evo našim čitateljem imena onih hrabrih, koji su se bili odvažili na onako dalek i pogibeljan put, te se evo sada slavodobitno u svoju domovinu srećno vraćaju: Vodja ekspedicije: Weyprecht, c. k. morn. ratni poručnik; Brož, Čeh, c. k. pom. oficir; Orel, Čeh, c. k. pom. oficir; Dr. Kepes (Magjar) lječnik; Payer, nadporučnik i izvrstan geograf; Kapetan Lužina, kapetan mornarice, rodom iz Cresa. Mornari: Falešić iz Kraljevice, Stiglić iz Bakra, Marola iz Rieke, Večerina iz Lošinja, Zanimović iz Lošinja, Martinolić iz Lošinja, Katarinić iz Lošinja, Palmić iz Lovrana, Sučić iz Voloske, Letis iz Voloske, Lukinović iz Brača, Scarpa iz Monfalkona, Orasch iz Gradca, Demeter iz Ugarske, Klotz Tirolac, Haller Tirolac, Stenersen, kito-lovac iz Norvežke. — Dakle izmedju 23 ovih hrabrih, 14 je naših!

* **Imenovanja na zagrebačkom sveučilišću.** Nj. c. i kr. apost. Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 24. kolovoza o. g. na sveučilišću Franje Josipa I. u Zagrebu premilostivo imenovati: Na fakultetu bogoslovnom redovitim javnim profesorom za učiteljsku stolicu bogoslovja pastirskoga Dr. Martina Stiglića, profesora bogoslovja na senjskom biskupskom liceju; zatim izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu obćeg diela dogmatike Dra. Josipa Stadlera, profesora na zagrebačkom nadbiskupskom liceju; za učiteljsku stolicu crkvene povjesti Dra. Josipa Riegera, profesora na nadbiskupskom liceju u Zagrebu; za onu crkvenoga prava Dra. Ivana Kharića, profesora na ženskoj preparandiji u Djakovu; i za onu bogoslovnoga morala, Dr. Feliksa Suka, profesora vjeronke na višoj gimnaziji u Zagrebu. Nadalje na pravo i državoslovnom fakultetu redovitimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu gradskoga prava odvjetnika u Spljetu, Dra. Kostantina Vojnovića; za onu obće povjesti prava privatnoga docenta na sveučilištu u Pragu, Dra. Jaromira Hanela; a izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu statistike Dra. Franju Vrbanića, namjestnoga profesora obstojale pravoslovne akademije u Zagrebu; za onu crkvenoga prava Dra. Luku Marjanovića, namjestnoga profesora obstojale pravoslovne akademije u Zagrebu.

* **Istarska željeznica.** Čitali smo prošlih danah u „Osservatore Triestino“, da je ovo c. k. Namjestničtvo uvidivši neurednosti, koje se sgadjahu na istarskoj željeznici od strane onoga upraviteljstva, odredilo: da se odsle unapried nesmie više plaćati radnikom s markami, da se hrana prodavati ima u konobah jedino polag ciene (tarife) javno izložene i od dotične vlasti potvrdjene, da činovnici željezničkog nadgledničtva i činovnici občinah imaju paziti na dobrotu i vriednost hrane, da se što prije moguće pribavi veći broj zdravnikah (ljekarah), te da se podignu bolnice za nemoćne radnike iliti težake u Buzetu, Lupoglavu i Pazinu. — Nu žao nam je ovdje zabilježiti, da se ovi zakoni, kako čujemo, bar dosle posve neovršuju.

* **Austrijsko topničtvo.** Poznato je, da Austro-Ugarska jošte uvjek rabi u svojoj vojsci topove svoga domaćega stroja; dočim je Prusija jurve odavna zamjenila svoje sa onima glasovite Kruppove tvornice. Onomadne u Novommjestu kod Beča nekoji strukovnjaci Generali i častnici učiniše pokušaje pucajuć s naših topovah i s Kruppovih, te kako pišu ispoznalo se, da su austrijski topovi naprama Kruppovim prava djetinja igra! Neima indi dvojbe, da će ovo iskustvo presiliti vojnu upravu naše drzave, da si što prije bude moguće pribavi novo valjano topničtvo. Pa se već sada računa, da će država u to ime morat potrošiti do 40 milijunah for.!

* **Govedja kuga** se je opet pojavila u Varaždinskom okružju.

* **Bečko sveučiliste.** Na bečkom sveučilistu bilo je prošle godine upisano 7527 slušateljah, i to u zimskom polugodištu 194 bogoslovca, 1619 pravnikah, 1109 medicinah i 880 filozofah i liekarnikah, u ljetnjem polugodištu, 184 bogoslovca, 1571 pravnik, 1036 medicinarah i 822 filozofa i liekarnika.

Opomena. Uljudno molimo sve one naše predbrojnike, koji nam još nisu poslali predplate za drugo il za prvo polugodišće, da to što prije učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Septembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.24½	5.25	5.24½	—	5.24	—	5.27½	—	5.24½	5.22½	5.23½	5 23½	—	5.23½	5.23	—
Napoleoni	8.80½	8.80½	8.79½	—	8.80	—	8.80½	—	8.80½	8.80½	8.80½	8.80	—	8 80½	8.80	—
Lire Inglesko	11.05	11,05	11.05	—	11.08	—	11.06	—	11.06	11.05	11.05	11.04	—	11.05	11.04	—
Srebro prid (aggio) . .	104.65	104.65	104.65	—	104.65	—	104.65	—	104.65	104 65	104.65	104.75	—	104.75	104.70	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Oktobra 1874.** **Broj 19.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. rujna.

I opet ništa nova u svietu. Česi ako i nisu dosad ništa dobili, dobili su barem to, da su svojim sjajnim i srdačnim dočekom caru zasvjedočili, ako se bore proti centralizmu, da se nebore proti njegovoj sjajnoj kući, ni proti državi i njezinu obstanku. A to je stvar odlučujuća u nekojih okolnostih. Česi nisu ništa dobili, kao što se ozbiljno nisu za sada ničemu ni nadali, ali bi se kruto prevario, tko bi mislio, da je tim česko u državi pitanje pokopano. U politici dozrieva danas jedno pitanje, sutra drugo, pa kad mu dojde doba, neima na svietu sile, koja bi ga zaustavila. To doba hoće doći i za Čehe. U velikom slavenskom u Austriji pitanju, pitanje česko stoji na prvom redu, pa kako je neobhodno potrebito, da Austrija u Evropi obstoji živi i napreduje, tako je stalno i sigurno, da će se jednom morati zadovoljiti i slavenskomu u državi narodu, a vrlim i vriednim Čehom ponajprije. Zato se nitko pametan neboji ni za Čehe ni u obće za Slavene, samo žali, što se kolo sreće pomalo kreće. No tomu smo najveć sami krivi, jer smo nesložni. U Českoj će 20. i 23. tek. m. biti opet izbori za carevinsko vieće.

Bismark u Njemačkoj neprestaje zatvarati biskupe i ostale svećenike te kovati nove zakone proti crkvi. Onomadne su u Španjolskoj Don Karloševci bili pucali na njemačke ratne brodove. Tu se dakle Bismarku bila pružila prilika, da se umieša oružjem u ruci u Španjolske domaće stvari, ali kao da ga netko na strani drži. U Francuskoj nisu ljudi još ni sad na čistu ni što će ni što neće. Italija ima svaki dan sve to većeg posla sa svojimi nemirnjaci. Ruski car se nalazi u svojem ljetovališću u Livadiji. Radi nekog pisma, što je bio pisao Don Karlosu, Niemci se na njega jede, a novinari viču, al on zato mari i nemari. Srbski knez Milan povratio se sa svog puta sretno kući. Turci se spremaju na rat, vele da proti Persiji. U Americi se kolju med sobom crni i bieli ljudi.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković).

II. Trešnjeva cvat i njezine pojedine česti.

Taj cvietić imade dakle postati trešnjom; nu pitajmo se, šta će od toga cvjetića postati trešnjom; pogledajmo ga sa svijuh stranah, nećemo ništa opaziti, što je trešnji nalično, već samo stabljičicu, na kojoj će se jednoć plod nihati.

Dakako, da je na kraju stabljičice debeo pupčić, koj se sa pet, zelenih, svjetlih listićah okončava; ali taj pupčić neće postati trešnjom. On bijaše samo pokrivalom, odjećom cvati, koja (odjeća) ju je nježno i obavitu držala za njezine mladosti, dok je još oštri vjetar puhao. Ljubezno i toplo sunčano svjetlo pako probudilo je zatvorene stanovnike ovoga pupčića od mladoga driema i pet bielih listićah, koji su na pupčiću iz nutra, razorilo je pokrivalo, svuklo sa sebe štiteću odjeću te se pomolilo na svjetlo dana, da se uzmognu na njem razpupati te iznjeti na vidik ono, što je od drugih, znamenitijih čestih u njem živjelo.

Zeleni pupčić sa pet zelenih listićah zove se čaškom cvati, a enih pet bielih, nježnih listićah njezinim vjenčićem.

Nu čaška je samo vanjska sprava, a vienčić samo ures; prave vriednosti pako neimaju; jer oni imaju uvehnuti i odpasti, čim je nadošlo vrieme začetja ploda, koj se je skromno sakrio i koga moramo potražiti.

Zirnemo li u čašku, to ćemo vidjeti na okrajku iste mnogo, 30—40 upravno stojećih, bielih končićah, na kojih se šiljatom kraju nalazi nježni žuti pupčić; u sredini okruga pako viri deblji končić, koj imade na kraju glavicu, sličnu malenima, nježnima ustima.

Pa baš ovo, što ovdje vidimo, jest domaći život naravi; jer mi zavirujemo upravo u obiteljski život biline. Naokolo, upravno stojeći končići jesu plodonoše cvati, a u nutra kruga virećeg, debljeg končića jest zadaća, oplodjujuće sjeme u se primiti.

Bieli se končići zovu prašnici; jer su žute glavice, koje se na njihovom (končićah naime) vrhu nalaze, napunjene sitnim praškom, a glavice tih končićah zovu se prašnicami.

Zaista, u prašnicah se nalazi sitni, oku jedva vidivi prašak, kog je zadaća, oploditi cvat u shodno vrieme, da uzmogne proizvesti plod.

Prašnici, skupa sa svojimi prašnicami i njihovom (prašnicah naime) peludi zovu se mužkim dielom biline; pestić pako, koj se u njihovoj sredini nalazi, ženskim dielom.

Mi ćemo kasnije vidjeti, kako će se u opredieljeno vrieme prašnica, koja je dosad zatvorena bila, razpuknuti i tim prouzročiti oko sebe malu prašinu, kako će ta prašina doći do ustiuh pestića, koja se zove njuška i kako će napokon, primljena od iste, doći dolje na ono mjesto, gdje će plod dozrieti.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Tako crta pisac konac VIII., a početak IX. vieka, gdje se mi Hrvati davno već ovdje naselismo, gdje se je država hrvatska već liepo počela razvijati, gdje su i istranski sokolovi stupili pod svoje hrvatske barjake, štono jih razapeo bio na Savi divni naš Ljudevit proti požderljivomu franačkomu orlu. U toj dobi su njemu istranski Hrvati najamnici, tudjinci, u Istriju dovedeni, da robuju! Što se babi htilo, to se babi snilo!

Pustimo pripovjedati pisca napried:

„K spomenutim provalam nadodjoše u IX. vieku one Saracenah, Neretvanah i Hrvatah nemanje pustošne; — a kao vršak zla, godine 1006. kuga. Novi gospodari nastave naseljivati druge Slovjene iz susednih pokrajinah u srednju Istriju, gdje ulovi korenje feudalno uredjenje. Na obalah pako uzdigne se malo po malo občina rimska, prigušena nu ne usmrćena; a staro stanovničtvo rimsko, umanjeno u broju, zatvoreno u gradove i utvrdjena mjesta, ćutilo se je privlačiti od rastuće sile mletačke.“ Pripovjeda nadalje pisac dobu od 1077—1374. razne gospodare u srednjoj Istriji, kako se ovi redom menjali te spominje, kako se primorski gradovi, „iztrošiv sile svoje u bratomornih borbah, koncem XIII. i početkom XIV. vieka, dadoše više manje svojevoljno pod republiku mletačku. Po izumrću grofovah istranskih loze goričke 1874. pripadnu posjedovanja njihova kući austrijskoj. Tako od XIV. vieka pak do g. 1797. ostade Istrija razdieljena u mletačku i austrijsku.

Pisac prolazi i ovu dobu, gdje su Hrvati istranski prednjačili cielomu hrvatstvu niti nas spomenuv, jedinim nas „provale Neretvanah i Hrvatah“ počastiv, te jošter da se nenaselismo, već nas novi gospodari neprestaju preseljivati u srednju Istriju. Prolazi X., XI., XII., XIII., XIV. niti nam riečicu posvetiv. Nu badava se je nastojalo (kao Kandler paleć nam i rušeć spomenike) i još se uvjek nastoji, udušiti nam svaku uspomenu na naše hrvatstvo! Badava, rekoh, jer nam ostaju spomenici, koji su prkosili i prkosit će svakoj zlobi. Imamo od god. 1325. najdragocjeniji hrvatski spomenik „Razvod istrijanski“, koji se pozivlje na listine još od god. 1027. Razvod ustanovljuje medje u posjedu, dakle su hrvatske obćine, za koje je na hrvatskom jeziku pisan, posjedovale zemlju. Pisan u sva tri narečja, što naziva „jezikom hrvatskim“ postao je za vjekove naukom domaćim kratkovidcem i tudjim zlobnikom. Od god. 1395 imademo još i drugi razvod.

Za dokaz našega hrvatstva imademo statut kastavski, veprinački, statut otoka Krka, sve na hrvatskom jeziku. Čemu sve to na hrv. jeziku, ako ne za Hrvate? A zar ti Hrvati nisu više Hrvati, jer se je tako svidilo talijanskoj tobože znanosti?!

Mogli bismo uz put spomenuti i naše reformatore XVI. vieka: Mateja Frankovića Labinjca (Flacius illyricus), Petra Vergera, Stjepana Konzula, koji znajući za koga pišu, sve pod hrvatskim imenom pisaše. Još okô godine 1774. izadje u Rimu hrvatski misal brinućem biskupa koparskoga. Za koga, ako ne za istranske Hrvate? A sada??

Digitized by Google

Dopisi.

Prva skupščina „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.“

Iz Kastva.

Željno očekivani dan 17. rujna osvanu. Oko devet sati u jutro bûdiše mužari hrvatski narod u Istri iz dubokâ duševnâ sna i oglasiše svietu, da i njemu zora bolje budućnosti puca. Cielu uru zvao je zvon pobožne ljude u crkvu, da sazovu Duha Svetoga, da se pomole Bogu svemogućemu. Preč. g. Vjekoslav Vlah, asistiran dvojicom mladih svećenikah, zapjeva svečanim glasom: „Pridi duše presveti“ sa odgovarajućim sborom sakupljene gospode. Kad se zapjevalo: „Pošalji s nebese zarju svieta tvoego... umij, čto est nečisto; čto est suho uvlaži; izcel, čto est ranjeno; prigni, eže tvrdo est; razdmi, čto est ustilo; vodi, čto est izputno“ — mislio si, kao da je ta pjesam upravo za ovu zgodu sastavljena. U nas je tamno, u nas nečisto, u nas suho, u nas sve ranjeno. Valja svietiti, čistiti, vlažiti, vidati. Tvrdi su mnogi, valja njim umehčati srdce, da ućute koje su nam boli, da nam ućutiv jih, pomognu. Mnogi su mrzli, valja jih uzplamtiti svetim žarom ljubavi do domovine. Mnogi su nam s puta sašli, valja jih nanj svraćati. — Sliedila je svečana sv. misa u hrvatskom jeziku. Koja ti je milinja slušati. U katoličkom svietu jedini je hrvatski narod, koj može u svom jeziku Boga hvaliti! Iz crkve išlo se u Čitaonicu, mjesto gdje se je skupšćina držati imala. Nad vratmi vila joj se je hrvatska trobojnica. Velika dvorana bijaše sva naresena. Na pročelju Nj. Veličanstvo, car austrijski, kralj hrvatski, okićen dvojim trakom hrvatske zastave. Nad njom kao i na cielom pročelju vio se je vienac bosiljka ukrašen svieżimi ružami i hrvatskimi kokardami. Isto tako bijaše propleten i brŝljan vijajući se po cielih postranih zidovih. Pod njim razne slike, medju njimi devet iz hrvatske povjesti i ona prvog nam zastupnika na carevinskom vieću, Dra. Dinka Vitezića. Pokraj zidovah bili su nasadjeni jesenići tako, da su mnogi ne bez razloga opazili, da se sve zeleni kao na tielovo. Liepo bijaše doista pogledati. Trud bijaše to najveće mladjih iz Kastva, medju kojimi je osobito spomenuti Julicu Ciottovu, koja je dragovoljno prieko 20 kokardah napravila. Hvala joj! Vrieme nebijaše najpovoljnije. Dva tri dana pred tim puhala je tako bura da Otočanom nebijaše moguće doći. Isti dan kišilo je, tako da jih nije moglo nit sa bližnjega kopna mnogo doći. Došlo je svega kakvih četrdeset ljudi i to: dvojica iz zapadne Istre, jedan s otoka, dvojica iz Kraljèvice, ostali iz Kastva i okolice. Osnovateljni odbor bio je sav prisutan. Njegov predsjednik, g. Vjekoslav Vlah, žaleć na zlo vrieme, koje nije dopustilo, da bi se veće članovah bilo sabralo, zahvali dosavsim, što su negledeć na vrieme do Kastva se potrudili, nazove jim: dobro došli, i preporuči kastavsko novorodjenče. Pohvaliv trud članovah osnovateljnoga odbora, zaprosi tajnika g. Ernesta Jelušića, da izviesti skupšćinu o stanju družtva. Ovaj pročitav više telegramah sa raznih krajevah, oprede sa čestim povladjivanjem skupšćinarah podulji govor. Spomenuv naše nevolje, naše robstvo, po manjkanje ljudi, koji bi nam naša prava branili; nacrtav postanak družtva, dobar odziv sa mnogo stranah, slab od strane kmetovah, al navev i tomu uzrok; odbiv prigovor, da je osnov. odbor izključio iz družtva Slovence: pročita izviešće o stanju družtva od svog početka do 16. rujna:

Članovah upisalo se u bratovšćinu 290.

Upisano u kapital . . .	f.	773.—	nvč.
„ u godišnji prinos .	„	267.20	„
Upisano ukupno	f.	1040.20	nvč.
Plaćeno u kapital	„	760.—	„
„ u godišnji prinos .	„	236.90	„
Plaćeno ukupno	f.	996.90	nvč.
Ostaje duga	„	43.30	„
Troškovi:			
Tisak pravilah	f.	24.—	
„ upisnih arakah . .	„	17.59	nvč.
Za poštarinu	„	5.—	
Ukupno .	f.	46.59	nvč.
Po tom je: dohodak u gotovu . . .	f.	996.90	nvč.
troškovi	„	46.59	„
gotova novca	f.	950.31	„

K tomu spomenú, da je jedan vrli domoljub izručio bratovšćini 119 f. 62 nvč. duga, što skupšćina radostao do znanja primi.

Takov uspieh u kratko vrieme uz mnoge nepovoljnosti, koje je osn. odbor svladati imao, nemože stalan odbor nego poticati na dalnji trud, na postojan râd. Budi osviedočen, da će mu uroditi dobrim plodom, da će bratovšćina ono doseći, za čim ide. Oni muževi, koji su osn. odbor riečju i djelom poticali u njegovom poduzeću, činit će to i stalnomu odboru. Na tu svrhu, bijahu pročitana pisma Dra. Dinka Vitezića, presv. mu brata biskupa, biskupa Kralja i Umělecké besedy. Sva bila su popraćena od skupšćine glasnim „živio.“ Šaljuć Dinko bratovšćini 100 f. veli: „Žalim da moje ekonomično stanje nedopušća veću svotu na toli važnu svrhu doprinieti.“ Brat mu, nazivlje njoj „božji blagoslov. Iz priposlatih pako pravilah družtvenih uvidio sam plemeoitu hvalevriednu svrhu... Želeći družtvu najbolji uspjeh itd.“ Kliče presv. g. Kralj „A radujem se s Vami, što Vam prepohvalni posal liepo napreduje, te ostajem s iskrenom bratskom ljubavlju.“ „Gledajući tako jur smielije u budućnost pobratimskih Hrvatah u Istri i želeći svu sreću u početom boju za slobodu s prosvietom...“ kliče nam visoko iz sjevera Um. beseda.

Pošto je jur prije g. predsjednik zahvalio članovom osnov. odbora na njihovom trudu, to se diže sad g. Ivan Rabar filosof, te se zahvali u ime skupšćine preč. gospodinu Vlahu na bržnom zanimanju za družtvo. Skupšćinari povratiše mu rieči radostnim „živio.“ A kako nebi? Diviti se je starcu 70 godišnjemu, kako se mladenačkim uzhitom brine za sve, što je narodu koristno. Pod predsjedničtvom takova muža, koji se, prem jur visoko u časti, prem siedi starac, sa mladići kao sa svojom braćom razgovara i ponaša, ugodno je bilo članovom osn. odbora raditi, sladak bijaše jim svaki trud. Radostno trudili se za stvar, za koju se taj riedki muž tako zauzimlje.

Prešlo se je na pregledanje zakona.

Gospodin Matko Laginja pravnik, kao branitelj redakcije, opravdao je najprije ime družtva. „Bratovšćina“ radi religiozne ćudi našega naroda. „Hrvatskih ljudi u Istri“ radi toga, jer se ljudi

---

Znademo glagoljskih nadpisah, koji do danas prkose nezgodam vremena. Čija je glagoljica, to sav učeni sviet znade, naime izključivo hrvatska. Na vaših vratih jih ima u Bačvi, Selu rovinjskom, Dvigradi itd. Čitajte jih vi, koji neznate što smo, i vi u kojih je duh pradjedovah, duh korenitih Hrvatah, zaspao; čitajte jih i učite: glas je to otacah vaših, koji vas iz mrtvila budi!

Gdje je bio talijanski jezik, kad se je u XI., XII., XIII., XIV. vieku u Istriji hrvatski pisalo? A danas??

Pratimo napried našega pisca, ta još će nam prilike dati, da se oči u oči s njim ogledamo. Njegov spis i nije drugo nego uvreda nanešena nam istranskim Hrvatom, nije ga u njem vodilo ino, nego podla svrha, da baci crva na hrvatsko u Istriji tielo, da ga raztoči; ujedno da svîetu pokaže, kako to nije narod, već smjesa naučna robovati, kojoj je knjiga nepristupna i jedini spas u krilu mezimice talijanske. Pratimo ga, velju, korak po korak napried.

Na strani 11. svoga spisa nastavlja pisac svoj povjestnički okvir: „Kao da nisu dosta opustošile zemlju krvave razpre municipijah medju sobom i sa baruni, nadodju ratovi, što jih Mletci ratovaše sa Genovom, sa patrijarkom oglejskim, sa kraljevî ugarskimi i provale uskočke, u kojih svi gradovi na obali i dio drugih budu mačem i ognjem poraženi. Na to dodju strahovite kuge od god. 1467-68, 1479, 1511, 1554, 1573 i poslednja najgoropadnija 1630-31., koje prorediše pučanstvo.“

Sam pisac je već prije spomenuo, kako se je latinsko pučanstvo povuklo u primorske gradove te obzidana mjesta; a sada veli, da su u ratovih mletačko-genovezkih osobito pako provalami uskočkimi stanovnici posmicani, a gradovi sa zemljom izjednačeni. Zemlja dakle opustošena, a obala sa porušenimi gradovi bez stanovničtva. Kako se je napučila opet zemlja?

Evo kako na to pitanje odgovara pisac: „Da napuče i obrade zemlju pustu s tolikih nesrećah, presele se u XVI. i XVII. vieku mnogobrojni slovjenski naseljenici (coloni) iz Dalmacije, Albanije i Grčke, koji se osobito razprostroše u polju med Mirnom i Rašom.“

Time nam je odgovorio, u koliko mu dopušta svrha njegova djelca, kako bi napučena nutarnja Istra hrvatska; nu odkale dodje jednom već posmicano pučanstvo talijansko primorskih gradovah? Ili su možda oni Hrvati napučili i gradove, pak su u zidinah progovorili zadušenim ondje jezikom talijanskim i dahnuli mrtvim duhom zasutih u svom pepelu pod ruševinami gradskimi?

Mi znamo, a i naši se djedi sjećaju, kada su došli oni Talijani, razstrkani posred Istrije med nama. Znamo da nisu ništa donieli, do li šilo, iglu, tkalački čunj, mršan ili pako bat, a sada neznaju što imadu te pod onima jamu kopaju, koji jim u pogibelji skapanja otvoriše njedra svoja, a sada dobročinitelje svoje tjeraju iz kuće poput zmije, koja se u njedru čovjeka ugrijala; mi za ove znamo, velju, nu kako biše naseljeni u masi primorski gradovi?

Na to nam pisac neodgovara. Nadopunimo ga mi ne perom hrvatskim, već perom talijanskim, komu dakle nije bilo vriedjati braću svoju, kako vriedja pisac nas Hrvate.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

Hrvati ne zovu a jezik, običaji, nošnja jim je hrvatska. Kako mu se je najbolje činilo branio je redakciju, al i rado pristajao na dobre primjetbe raznih skupščinarah. U razsudjivanju pravilah iztaknuše se osobito gosp. Antun Korlević, filozof, kojega su izpravci osobito na to išli kako bi bratovšćina osobiti obzir na zapadnu Istru imala, gdje još seljak duboko u robstvu čami, a i g. Ivan Ružić, koji je mnogo dobrih primjetabah učinio. Po njegovom predlogu promienila se je rieč „zakoni“ u „pravila“, a vriedno je osobito spomenut njegovu primjetbu kod posliednjega §. Kod toga bilo je trostruko mnienje. Jedni bili su zato da se ima metnut „za učenike slavenske narodnosti“, drugi „hrvatske i slovenske“, treći za redakciju. Pošto je ova prva na glasovanje bila dana, te velikom većinom primljena, bili su nekoji, koji su i poslje zaključka za protivno govorili. On će jim pak na to: Većina je to primila, mi joj se moramo podvrći. Valja to za jednu godinu, bude li jih na budućoj skupščini veće protivnoga mnienja, usvojit će se to. Nekoliko §§. se je promienilo; ti će se izpravljeni tiskati ili posebno ili u kojih novinah. Debatiralo se kod nekojih §§. i podulje, te je bio jur sat i pô, kad se je došlo na izbor protektora i stalnoga odbora.

Pročitana bi prošnja na Nj. Visost, kraljevića Rudolfa, kojom se smierno prosi, da bi se udostojao primiti bratovšćinu u svoju zaštitu. Skupščina od veselja se razigrala i trostrukim jednoglasnim „živio“ povladila mnienje osn. odbora.

Svi po ovom predloženi kandidati bijahu sa „živio“ primljeni. A jesu:

Predsjednik: *Dr. Dinko Vitezić.*
Odbornici: *Brusić Mate,* finan. tajnik na Rieci.
Jelušić Ernest, ravnatelj škole u Kastvu.
Šabec Franjo, glavar u Podgradu.
Vlah Vjekoslav, dekan u Kastvu.
Vranyczany baron Simon, na Rieci.
Zamlić Vinko, kapelan u Opatiji.

Na primjetbu jednoga skupščinara, da bi valjalo koga i prek Učke izabrati odgovori se, da bi se to bilo rado učinilo, kad bi se bilo znalo koga, da bi bilo mučno priek Učke dolaziti, i da je to i tako za jednu godinu, pak se može buduće promieniti.

Pošto je g. predsjednik skupščinarom zahvalio i pošto su se ti spremali na objed, zaori po dvorani pjesma:

Živila Hrvatska i njezina prava! itd.

Na večer bila je zabava, koju bi svakako poniešto opisati, nù jer bi to predugo izašlo, propošćam za sliedeći put.

U Beču 28. rujna.

△. Medju najvažnije inozemske novosti ide svakako taj dogadjaj, da držanje Ruske naprama Španjolskoj pomene njezinu napetost naprama Pruskoj. Pobijanja te istine od strane ovdašnjih prusomanskih novinah nevriede ništa. Glede Ugarske ima se zabilježiti samo to, da tako zvane državne jednakosti izmedju ove i one polovice carstva nestaje svaki dan sve više i više, te da Magjari u skupnih stvarih sve bolje i bolje mah preotimlju. Tako su prije dva mjeseca izišli dobitnici iz razpre, što se bila porodila glede Honvédah iliti magjarskih domobranacah. Sad pako su umjeli nadmudriti naše ministre, da se udari carina (dacij) na strano žito, mjesto da se uvozi prosto od carine, kao što je to bilo do sada. Tim počamši od 1. oktobra t. g. žito, dolazeće iz inozemstva iliti tudjih državah, hoće plaćati opet carinu. Još ima iz Ugarske nešto, što vriedi spomenuti. Okolo Arada u Ugarskoj bile su vojničke honvédske vježbe. U tvrdjavi Aradu je austrijski zapovjednik Haynau, kad je 1849. g. pomoću Rusah pod Paskievićem bio ukrotio magjarske ustaše, dao objesiti više magjarskih generalah. Prigodom tih vježbah bio je car pozdravljen od Honvédah najvećim uzhitjenjem. Spominjuć magjarske novine taj uzhit, vele, da se već narod nespominje aradskih mučenikah, a tomu da je uzrok sretno sklopljena nagodba, koja je pomirila do kraja narod i kralja, jer je narod dobio sve što je želio. Na to pripoviedanje nadovežuju sad magjarske novine zahtievanje, neka se, čim tako stvari stoje, postavi u Aradu njihovim mučenikom što ljepši spomenik, koji su oni vojujuć za domovinu, bez dvojbe zaslužili. Mi proti tomu neimamo ništa, dapače radi priznajemo, da narod, koji štuje svoje junake, štuje sam sebe. Nu kao federalisti i političari u ovostranoj Austriji nemožemo premučati, da vidimo, kako neima do sad za svih nas jedne mjere i jedne teže. A izjavljujemo i to osvjedočenje, da nemožemo ni pomisliti na kakvu promjenu na bolje, dokle nebude zajedno držala i radila većina austrijskih državljanah, Slavenah naime i onog velikog diela Niemacah, koji misle u politici jednako sa Slaveni. Bez toga jedinstva neima temelja pravednomu preustrostvu carevine. To neka dobro zapamte svi, kojim leži na srdcu obstanak i budućnost cielokupne domovine!

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Felice Jurković kapetan u Opatiji u godišnji prinos for. 1; Dinko Muškardin posjednik u g. prinos nvč. 60; Dinko Muškardin plovan u kapital f. 2; oba u Štivanu na Creskom. — Jerko Grškovič župe upravitelj u kap. f. 2; Dume Kućić trgovac u kap. f. 1; oba u Martinšćici na Creskom. — Ivo Sintić župe upraviteli u Ustrinah u kap. f. 1.50. — Mate Orlić župe upravitelj u Nerezinah u kap. f. 1.50. — Ive Karabaić trgovac u sv. Jakobu kod Nerezinah u kap. f. 1. — Antun Milčetić župe upravitelj u Valunu u kap. f. 2. — Jakov Ragužin u kap. nvč. 20, u g. prinos nvč. 30; Žic Petar plovan u kap. f. 4; Antun Žic Dunižarić u g. prinos nvč. 30; Žic Petar kapelan u g. prinos f. 1; Antun Orlić Kovačić u g. prinos nvč. 30; Miko Maračić pok. Mata u godišnji prinos nvč. 30; Ive Maračic pok. Antuna u godišnji prinos novč. 30; svi na Puntu. — Josip Komaić žup. upravitelj u Orlecu na Creskom u god. prinos for. 1. — Jerolim Toić župe upravitelj u g. prinos f. 1; Josip Mužić poštar u g. prinos nvč. 30; oba na Vrani. — Pop Mate Lužina u g. prinos f. 1; Zakaria Lion kanonik u g. prinos f. 2 u srebru; oba u Cresu. — Martin Polić u g. prinos f. 1; Niko Polić u g. prinos f. 1; Seb. Cihlar učitelj u g. prinos f. 1; svi u Kraljevici. — Dr. M. Derenčin odvjetnik u g. prinos f. 5; Jagatić Antun kapetan u g. prinos f. 1; Mate Brusić fin. tajnik u kap. f. 4, u g. prinos f. 1; I. R. u g. prinos f. 1; svi na Rieci. — Martin Simčić krčmar u Klani u g. prinos f. 1. — Babić Franjo kolar u Jušicih u kap. nvč. 20, u g. prinos f. 1. — Ivan Martinolić u g. prinos f. 1; Marg. Martinski u g. prinos f. 1, oba u Malom Lošinju. — Mate Srdan Volarić župe upravitelj na Ćunskom u kap. f. 2, u g. prinos f. 1. — Ivan Brusić Osipov u g. prinos nvč. 30; Jos. Brusić Osipov u g. prinos nvč. 30; Mate Zahija župe uprav. u kap. 3, u g. prinos f. 1; Josip Volarić svećenik u kap. f. 2, u god. prinos f. 1. — Nik. Butković duh. pomoćnik u kap. f. 2, u g. prinos f. 1; Pop Ivan Orsić u kap. f. 2; Josip Brusić bogoslov u g. prinos f. 1; J. Grškovič pravnik u g. prinos f. 1; J. Milovčić pravnik u g. prinos f. 1; Dinko Trinajstić gimnazialac u g. prinos f. 1; Ivan Sparožić duh. pomoćnik u kap. f. 4, u g. prinos f. 1; Mate Volarić Antonov u kap. nvč. 10, u g. prinos nvč. 30; Niko Volarić Ivan u god. prinos nvč. 30; Jerolim Oršić Matov nvč. 30; Mate Mahulja pok. Ant. u kap. nvč. 10; u g. prinos nvč. 30; Ive Bozanić pok. Frane u g. prinos nvč. 30; svi u Vrbniku. — Božo Mihovilić kanonik u Senju u kap. f. 5. — Vjekoslav Jelušić posjednik u Kastvu u g. prinos f. 1. — Srdoč Josip Simunić u Jurčićih u kap. f. 2, u god. prinos nvč. 50; Mate i Eliza Karabaić u Rogoznici u g. prinos f. 2. — Franjo Lazar plovan u g. prinos f. 1; Matija Udovičić od Nicefora u g. prinos nvč. 30; Josip Ljubičić Vidov u g. prinos nvč. 30; Frane Krstan u g. prinos nvč. 30; svi u Sv. Petru u Šumi. — Šime Defar u g. prinos nvč. 50; Vicko Križmanić u g. prinos nvč. 30; Ivan Pomazan u g. prinos nvč. 30; Anton Pelicari u g. prinos nvč. 30; Mate Raner u g. prinos nvč. 30; Ivan Korian u g. prinos nvč. 30; svi u Tinjanu. — Franjo Šabec obć. glavar u Podgradu u kap. f. 3.

Svota f. 84.50 nvč.— Ukupno sa zadnjom svotom f. 1148.10 nvč.

Istarski se Hrvati bràtê.

Spjevao I. Trnski.

Čuj der, druže, Istrane Hrvate,
Gdje se zovu, gdje se Bogom bràtê:
„Koji naš je, u jato nek leti,
Kud sva braća, tko li ne će hćeti?
Ajde brže, da se pobratimo,
U kolo se bratsko uhvatimo,
Dajmo darak, činmo zadušbinu,
A u prilog sinku Istraninu,
Siromahu, koji ništa nema,
Da se i on knjigu učit sprema,
Da i njegva sine svjetlom glava,
Ne bi l' bio jači branit prava,
Branit prava roda hrvatskoga,
Po svojini kud mu stupa noga!
Svaki darak, kojim svoj se štiti,
Svaki dinar za dušu će biti,
Svaku žrtvu Bog će nam naplatit,
Zemlje plodom trostrukim nam vratit,
Slava će se majka radovati,
Pobratimstvo naše suncem sjati!“
Taj se sluša glas uz sinje more,
Odzivlju se otoci i gore,
A gdje bielom još po svietu ima
Dobra druga, vjerna pobratima,
Istarskoga bratskoga će se sietit,
Podatna mu ruka se posvetit,
Pjesma će ga naša spominjati,
A i djaci Istrani Hrvati!

Iz Danice.

Digitized by Google

Različite viesti.

* † **Leopold vitez Mayersbach**, okružni kapetan pazinski, preminuo je u Pazinu dne 21. pr. rujna od zapale plućah. Bavio se i knjigom te napisao knjižicu o zakotjenju šume na Krasu.

* **Imenovanje sveučilištnih profesorah.** Previšnjim riešenjem od 21. rujna o. g. imenuju se na filozofičkom fakultetu hrvatskoga sveučilišća Franje Josipa I. u Zagrebu za redovite javne profesore: 1. za učiteljsku stolicu obće povjesti Nadko Nadilo, profesor na zadarskoj gimnaziji. 2. za učiteljsku stolicu klasičke latinske filologije Franjo Maiksner, profesor na zagrebačkoj gimnaziji. 3. za učiteljsku stolicu klasičke grčke filologije Armin Šrabec, profesor na istoj gimnaziji. Iza kako su se konštituirali profesorski sborovi pravničkoga i bogoslovnoga fakulteta, izabra prvi svojim dekanom Dra. St. Spevca, a prodekanom Dra. Sk. pl. Bresztyenskoga; drugi pako dekanom Dra. Posilovića, a prodekanom Dra. Kržana.

* † **Dr. Božidar Petranović**, pravi član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, dvorski savjetnik, prisjednik prizivnoga suda u Zadru i predsjednik „dalmatinske matice“ preminuo je u Mletcih dne 12. o. m. u 65 godini svoga života. Ovom smrću gubi naša akademija trećega člana ove godine, a Dr. Petranović bio joj tako sviestan član, da joj se pored svojega slaba zdravlja i svojega zvaničnoga posla svake godine odužio razpravom iz domaće pravo — i državoslovne povjesti. Osim toga Dr. B. Petranović bijaše iskren rodoljub, te je svoje domoljubje počam od slavenske skupštine u Pragu god. 1848, pa do svoje smrti svakom sgodom i javno, riečju i djelom zasvjedočio. Kano član pravoslavne crkve pokojnik je bio odrješit pristaša sloge i jedinstva medju hrvatskim i srbskim narodom, pa je u tom duhu ravnao takodjer „Maticu dalmatinsku“, uklanjajući svaki sukob izmedju oba plemena u Dalmaciji. Petranović je već god. 1836 stupio na književno polje, primivši uredničtvo „Dalmatinskoga magazina.“ On je osnovao bio takodjer „Pravdonošu.“ Dosta plodna književna radnja pokojnikova našla mu priznanja u učenom svietu, te ga osim akademije naše odlikovahu svojim članstvom srbsko učeno družtvo u Biogradu, povjestna družtva u Meklenburgu, Odesi, Carigradu itd. S toga i mi žaleći ovaj gubitak kličemo na grobu zaslužna muža: Lahka ti zemljica! (*Obzor*)

* † **Juraj Rumac**, glavar obćine veprinačke u istočnoj Istri, preminu dne 2. rujna u 75. godini svoje dobe. Rodio se na Poljanah mjeseca travnja god. 1800. Prieko 30 godinah bi sindikom, a preko 20 veprinačkim glavarom. Kao glavara, veprinačka ga obćina neće nikad zaboraviti, jer je pod njegovim glavarstvom i njegovim umom vodjena i dobivena parnica za obćinsku šumu, bez koje bi Veprinčani bili gotovi siromasi. Rumac je tom prigodom pokazao svoj pošteni i pravični značaj. Bio je dobar kršćanin i vatren rodoljub. Budjenje našega u Istri naroda u ovo najnovije doba shvatio je odmah, jer je bio veoma bistra i pronicava uma, pa je i pristao uz narodnu stranku svom silom duše svoje. Za njegove mnogobrojne i mnogoljetne zasluge odlikovalo ga je i Nj. Veličanstvo, naš car i kralj, Križem Zasluge s krunom. Zaslužni se ljudi zato spominju od koljena do koljena, da se živući u njih ugledaju, pa da narodi i pojedina njih grane napreduju i uspjevaju. I baš radi toga spominjamo evo i mi našega Rumca, vapijuć za njim: Pokoj vječni daruj mu, Gospodine, i svjetlost vječna svietila njemu!

* **Sjeverni putnici** bili su na povratku u domovinu, kamo su god došli, veoma liepo dočekani, a naime u Beču. Pajer i Weyprecht da će sad dati dvie knjige na svjetlo o tom putu, jednu znanstvenu, a drugu pučansku. U našem zadnjem broju bilo je pogrešno po drugih novinah izpuščeno ime mornara Josipa Latkovića, Hrvata iz Sušnjevice u Istri, koii se takodjer sretno povratio sa ostalom čeljadju.

* **J. Šubić**, mladi Slovenac, odlikovao se tako na slikarskoj Akademiji u Mletcih, da je dobio od Akademije prvu nagradu i najbolju svjedočbu u slikarstvu. Dočim ovo najvećim zadovoljstvom javljamo, želimo, da mu se nadje što više takmacah u jugoslavenskih pokrajinah, jer stopram onda hoćemo moć reći da smo izobraženi, kad budemo i umjetnost ljubili i njegovali. Dakle dečki na rád, tko na znanje, tko na umjenje!

* **Iz gornje omiške Krajine** u Dalmaciji nam pišu, da je mjeseca svibnja pregledjivao onudnje škole nadzornik početnih školah, velečastni g. Devlć. Kad se desio u Katunih, da se sakupilo okolo njega množtvo puka, išćuć, neka se tamošnji učitelj makne i drugi na njegovo mjesto pošlje. Gosp. nadzornik da je to slušao i puku obećao, da će im se zadovoljiti. Al da se to obećanje nije ni danas izpunilo, pak da puk zdvaja, jer da nezna, hoće li neće li se g. nadzornik sietiti do nove školske godine pučke katunske škole. Mi velimo da hoće, ako su razložna, kao što se veli da jesu, katunarska zahtievanja.

* **Za naše brodare.** Od 1. srpnja o. g. pobire se u Aleksandriji od trgovačkih brodovah i opet veća lučka pristojba. Promet je izmedju naših obalah i izmedju Aleksandrije vrlo živahan te je brodarstvu mnogo kvara sbog većih pristojbah. U travnju dojavio je jošte Nubar paša, da će se pristojbe u Aleksandriji morati povisiti, jer je vrlo mnogo potrošeno na popravak luke, a to je brodarom na korist. Sa egipatskom vladom vode se o toj stvari razprave izmedju vladah u Beću, Versailleu, Petrogradu, Atini, Stokholmu i Kopenhagenu te imenito i izmedju vlade u Londonu i u Rimu. Kapetani austro-ugarskoga brodovlja upućeni su zasad, neka povećane pristojbe uz prosvjed (protest) plaćaju, kako to čine i kapetani drugih narodah.

* **Ugarska** se je država ovih zadnjih godinah tako strašno zadužila, da stoji pred bankolomom iliti propastju. Svih dugovah ima 1158 milijunah! Na te mora plaćati na ljeto 58 milijunah interesa, povrh toga 22 milijuna željezničke jamčevine iliti garancije i 3 milijuna za kralja. Polag toga mora smećі svake godine 25 milijunah za skupne troškove — tim dati iz rukuh 114 milijunah prije, nego će ni pomisliti na svoje potrebe!

* **Magjari** nedadu već ni mrtvim mira, jer čitamo o „Subatičkom Glasniku“, da nekojim magjarskim novinam nije pravo, što tamo naš narod stavlja narodne nadpise na grobne križe i spomenike svojih pokojnih. Al u tom istom listu čitamo, da su se tamo onomadne živući Bunjevci baš živo uhvatili s Magjari na županijskoj skupšćini za prava i pravice svojega u Ugarskoj jezika, ne tekar pod zemljom i u grobu, nego na zemlji i na divnom svjetlu sunca i mjeseca. Nekoj pasmini ljudi netreba nego muževno i odvažno u oči pogledati, pak da vidiš kaki su i kolici su; a tako će biti do skora, ufamo se, u Ugarskoj i s Magjari, gdje god ima medju njimi i drugoga naroda.

* **Markviz of Ripon,** veliki meštar slobodnih zidarah u Inglezkoj, odrekav se toga družtva, prestupio je na katoličku vjeru.

* **Marvinska kuga** pojavila se prošlih danah na Pulšćini i na gornjem Jelenju zgor Rieke pak su tamošnje okružne oblasti zabranile svaki izgon i ugon živine.

Sa tršćanskoga tržišća.

Na naše tržište stižu ponude svake vrsti žita sa svih proizvodnih stranah i to sve po niže ciene. Zato je i odvje u obćeciena svakomu žitu svaki dan niža. Pšenice ruske, robe od 115 ℔ prodaju po f. 7.— Kukuruz dunavski po f. 5.25 za ℔ 116, Raž od ℔ 104 po f. 4.50 za ℔ 108, Zob banatska po for. 3.15 za ℔ 64. Ulje dalmatinsko zanemareno i prodaje se po f. 30 sa 20 skonta za ℔ 107. Vune debele bosanske ercegovačke slabo se traže, ciena je robi liepo opranoj po for. 48 srebra. Vosak nikako neda se prodati, robu bosansku liepu dali bi rado po for. 96 bank. Kože kravlje suhe dalmatinske lahke po for. 74 do 76 za ℔ 100. Kože janjeće po f. 70 za 100 komadah sa 10% skonta. Smokve iz Pulje po f. 10. Mandole dalmatinske po f. 34 do f. 35. Petrolij amerik. u kasetama pe f. 10 u karatelima po f. 8.50. Kafe malo ima u piaci i ciena je skuplja. Rio, robe slabije, po f. 49 do f. 50, srednje po f. 52 robe liepe i nema. Cukar u glavah po f. 22, tučen po f. 20.25 sa 5% skonta. Pirinac (oriži) amer. po f. 8.25 do f. 8.50; talijanski po f. 9.50 do 10.50. Lies slabo se traži, zato su i ciene niže držane. NB. Žaganice Karintia OV $^{10}/_{14}$ po f. 90, $^{8}/_{12}$ po f. 71, Stiria $^{10}/_{14}$ po f. 78, $^{8}/_{12}$ po f. 58, skurete $^{10}/_{14}$ po f. 70. Stiria $^{10}/_{14}$ po f. 54. Murali $^{3}/_{3}$ Vienna f. 41 za 100 komadah.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Septembra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.22½	5.22½	5.22	5.22½	—	5.22½	5.23	5.24	5.24½	5.24	5 24	—	5.24	5.23	5.22½	—
Napoleoni	8.79½	8.78½	8.78	8.78	—	8.79	7.79	8.80	8.79½	8.79	8.79	—	8.79	8.79	8.77½	—
Lire Inglesko	11,03	11.02	11.01	11.½	—	11.02	11.02	11.02	11.03	11.03	11.04	—	11.04	11.03	11.01	—
Srebro prid (aggio) . .	104.37	104.37	104.12	104.—	—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	—	104.—	104.—	104.—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine višu poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

„Slogom rastu mala stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Godina V. U Trstu 16. Oktobra 1874. Broj 20.

DAN

XIX. LISTOPADA MDCCCLXXIV.

JEST ZA HRVATSKU

NAJLJEPŠI I NAJSLAVNIJI DAN

IZA KRUNISANJA ZVONIMIROVA

ONIM JE DANOM STUPILA U KOLO EVROPEJSKIH DRŽAVAH

OVIM SE VJENČA SA IZOBRAŽENIM SVIETOM

OTVARAJUĆ

U ZAGREBU

SVEUČILIŠĆE

FRANJE JOSIPA I.

HRAM

ŠTO GA JE HRVATSKI NAROD SVOJOM KREPKOM VOLJOM

SKITIO VILAM MUDRICAM

DA MU TU SINOVI

POUZDANJE I NADA BOLJE BUDUĆNOSTI

CRPE SVAKOJAKO ZNANJE I UMJENJE

U SVOJEM SLADKOM MATERINSKOM JEZ[illegible]KU

MJESTO ORUŽJEM BOREĆ SE KNJIGOM I [illegible]NAUKOM

ZA SLAVU I SPAS DOMOVINE

BILO U DOBAR ČAS!

Digitized by Google

Pogled po svietu.

U Trstu 15. listopada.

Dne 20. t. m. otvara se u Beču naše carevinsko vieće. Zato su naši zemaljski sabori nekoji već svršili, a nekoji se spremaju da svrše svoja saborska zasjedanja. Govorka se, da će carevinsko vieće biti prije svega pozvano, da dozvoli godišnji trošak, a onda da se nezna, šta će biti ni od njega ni od sadašnjega ministarstva.

Onomadne je sedam mladočehah stupilo u češki zemaljski sabor, a s druge strane sedamdeset i sedam staročehah izjavilo predsjedničtvu mu, da misle, da će najuspješnije braniti stare pravice svoje kraljevine, ako izostanu iz sabornice. Čuje se, da se od neke strane živo radi, da i staročesi dojdu u carevinsko vieće. Ako dojde ikad do toga, onda će i gori spomenuta viest morat biti nešto više, nego prosto govorkanje. U našoj saveznici, kraljevini Ugarskoj, ministar novčanstva radi neumorno, da poboljša novčano stanje svoje domovine, pa da se sva zemlja nada, da će i uspieti. Mi mu to želimo od srdca.

U ostalom svietu pokazalo se ovih danah kojekakvo cvieće, koje bi u prigodi moglo uroditi svakojakim plodom. Bismarku nije dosta, što je pozatvorio veći dio njemačkih biskupah, nego je počeo zatvarati i svoje stare prijatelje i najvjernije sluge njemačkoga carstva. Onomadne je naime dao zatvoriti grofa Arnima, bivšega pruskoga poslanika u Rimu i Parizu. Za pravi uzrok još nitko pravo nezna, al svaki vidi, da se je počela tresti i Bismarkova ruka, bilo to od straha bilo od preuzetnosti, što nije najbolji znak ni za njega ni za djelo rukuh njegovih. U Ingleskoj, Ruskoj i Francuskoj nije nikomu žao toga stanja u Njemačkoj, jer su već svi do grla siti Bismarkove prenapetosti. Stari parlamenat u Italiji bio je razpušćen, pak se sad tamo spremaju izbori za novi, koji će se sastati 23. dojdućega novembra. I u Srbiji će biti novi izbori za skupšćinu, koja se ima otvoriti 20. novembra. Tamo kao da još ima ljudi bez duše i bez glave, jer se čulo za nekakvu zavjeru proti kneževu životu, koji nije počeo još dobro ni živiti, a kamo li vladati. Turci se oružaju, kao da misli sutra rat buknuti. Bio se raznio glas, da su se u Španjolskoj soldati kraljevci pobunili i proboli Don-Karlosa, ali se poslje doznalo, da to nije istina.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković).

III. Oplodjivanje cvati.

Mali, nu deblji končić, koji se u čaški, u sredini naokolo stojećih prašnikah nalazi, zove se pestić te je ujedno — kako jur rekosmo — ženskim dielom biline.

Kad je pelud u žutoj glavici prašnikah, u prašnicah naime uplivom sunčane toplote dozriela, razpukne se pokrivalo prašnicah uz veoma neznatno uzdrmanje zraka te strese svoju sadržinu tako, da nastane mali oblačić oplodjujućeg praška, kojega svaki i najmanji dio to svojstvo posjeduje, da oplodjuje pestić, čim prispije do njegovih ustiuh, do njuške naime.

Promatramo li pojedina zrnca praška pod povećalî ili sitnozorî (jer su prostomu oku nevidiva), opazit ćemo, da svako zrnce naliči šupljoj, okrugljoj cjevčici, imenom mješinica, koja je napunjena nekom zrnastom tekućinom.

Pestić pako, koga je zvanje najmanje jedne zrnce praška uhvatiti, imade kod trešnjeve cvati, u vrieme, kad prašnice pucaju, na njuški finu kapljičicu, na koju (kapljičicu) se zrnca praška posjedaju; pak ako je tako, onda može vjetar mnogo tisućah zrnacah sa sobom ponieti, svrha je ipak postignuta; pestić je svoj zametak primio te će vierno obaviti radnju daljnega oplodjenja.

Pestić naime kog vidimo u sriedi cvati uzdizati se, jest šuplja ciev, koja imade u sebi finu cjevčicu, dosižuću do osnovke pestića, imenom plodnica.

Ako zelenu čašku cvati odtrgnemo, onda vidimo plodnicu sasvim jasno; ona je doljni dio pestića, koji je znatno deblji dolje nego gore.

Nu, makar i jest gornji dio pestića tanak, ipak imade u nutarnjosti istoga put za oplodjujući prašak, koji (put) vodi od njuške do plodnice i koji se vrat zove.

S toga je pestić pravom razdjeljen u 3 diela, od kojih imade svaki svoje ime. Doljni, deblji, malne zeleni dio zove se plodnica; dugi, žuto-zeleni i uzdižući se dio zove se vrat, a najgornji šiljak zove se, kako već znamo, njuška.

Kod trešnjeve cvati stoje prašnici i pestić tako jedan tik drugoga te se većinom u takovoj visini nalaze, da jedno zrnce peludi lahko do njuške dodje.

Imade pako i takovih cvatih, gdje se ne obavlja tako lahko oplodjivanje, budući da kod mnogih nadmašuje pestić prašnike visinom, da se moraju dakle zrnca praha u vis dići radi oplodjenja. Kod ovakovih cvatih opazilo se je u novije doba, da, kad se približuje vrieme pucanja prašnicah i pestić, koj se tako neradinim čini, takodjer jedno djelo preuzimlje. On se nagiblje tako, da se približi prašnicam te čeka, dok se pokrivalo razpukne, što često biva odmah; pak kad je jedno zrno praha došlo do njuške, tad se pestić opet izpravi te viri oholo, kao i prije nad svojimi malenimi darivaoci ploda.

Nu i taj slučaj nespada medju najčudnovatije; jer u ovakovih slučajevih jest sdruženje uvjek lahka stvar, budući da cvat sadržuje ujedno muški i ženski dio. Imade pako i cvatih, koje imadu s jedne strane samo prašnike, a nikakova pestića; ovakove se cvati zovu mužke te se nreazviju nikada do ploda, već sadržavaju u sebi samo oplodjujući prašak. S druge strane imade cvatih iste bilinske vrsti, koje neimaju nikakova prašnika, već samo jedan pestić; i ove ženske cvati mogu samo onda postati plodovi, ako pelud od onih mužkih cvatih do njih dodje.

Pazinska gimnazija.

Mi smo bili učinili u 18. broju ovoga lista nekakve opazke glede primanja djetce u prvi razred te gimnazije. Sad dobismo od onoga slavnoga gimnazijskog ravnateljstva s programom, za koji slavnomu ravnateljstvu ovim što ljepše zahvaljujemo, sliedeće pismo:

Nr. 300

Löbliche Redaction der „Naša Sloga“!

In den nächsten Tagen wird im amtlichem Theile des „Osservatore Triestino“ eine Kundmachung der hierortigen Gymnasialdirection über die nächste Eröffnung des hierortigen Staatsgymnasiums und über die Aufnahme der Schüler in dasselbe erscheinen.

Indem besagte Direction sich beehrt, die löbliche Redaction der „Naša Sloga“ darauf aufmerksam zu machen, ersucht sie höflichst dieselbe Redaction, besonders davon Notiz nehmen zu wollen, dass der 2. Punct der auf Seite 50-52 des beiliegenden hierortigen Gymnasialprogrammes publicirten Aufnahmsbedingungen in Bezug auf die Aufnahmsprüfung der in die erste Gymnasialclasse eintretenden Schüler eine Berichtigung erfuhr.

Diese Berichtigung lautet in der Eingangs erwähnten Kundmachung dahin, dass bei der Aufnahmsprüfung obgedachter Schüler Folgendes gefordert wird:

a) jenes Mass von Kenntnissen in der Religion, welches in den ersten vier Jahrescursen der Volksschule erworben werden kann.

b) Verständniss leichter deutscher Lesestücke, welches von nicht deutschen Schülern nöthigenfalls durch Uebersetzung in ihre Muttersprache zu zeigen ist; dann noch Kenntniss der Elemente aus der Formenlehre der deutschen Unterrichtssprache und bei nicht deutschen Schülern auch Kenntniss der Hauptregeln ihrer Muttersprache.

c) Uebung in der vier Grundrechnungsarten in ganzen Zahlen.

Von der k. k. Gymnasialdirection

Pisino am 3. October 1874.

Maschka m. p.
Director.

To jest u našem jeziku:

Br. 300.

Slavno uredničtvo „Naše Sloge“!

Do koji dan će u službenom dielu lista „Osservatore Triestino“ izići oglas ovdašnjega gimnazijskoga ravnateljstva glede skoroga otvorenja ovdašnje državne gimnazije i glede primanja djakah u nju.

Dočim je rečenomu ravnateljstvu čast, opozoriti o tom slavno uredničtvo „Naše Sloge“, prosi najuljudnije isto uredničtvo, neka izvoli uzeti na znanje, da je bila popravljena 2. točka prijemnih uvjetah, proglašenih na 50-52 strani priklopljenoga programa ovdašnje gimnazije, glede prijemnog izpita djakah, koji će da stupe u prvi gimnazijski razred.

Taj popravak u gori rečenoj objavi glasi, da će se kod prijemnog izpita spomenutih djakah zahtievati sliedeće:

a) Toliko poznavanje vjerozakona, koliko se može nabaviti u prvih četvero godišnjih tečajih pučke škole;

b) Razumievanje lahkih njemačkih komadah iz čitanke, koje će razumievanje, ako uztreba, nenjemački djaci morat dokazati prevadjanjem u svoj materinski jezik; onda poznavanje početnih pravilah oblikoslovja njemačkoga učevnoga jezika, a od nenjemačkih djakah još i poznavanje glavnih pravilah materinskoga jezika;

Digitized by Google

c) Vježbanje u četvero temeljnih vrstih računskih cielimi brojevi.

Od c. k. gimnazijskog ravnateljstva.

U Pazinu dne 3. listopada 1874.

Maschka v. r.
Ravnatelj

A sad evo oglasa, o kojem je tu govor, te se čita u 227. broju vladina lista „Osservatore Triestino."

Oglas.

Na ovoj državnoj gimnaziji u školskoj godini 1874-75, koja počima 2. studenoga ove godine, hoće se otvoriti osim razredah, koji su dosele obstojali, t. j. osim pripravnoga i četirih razredah dolnje gimnazije, i peti gimnazijalni razred, ili prvi razred gornje gimnazije.

U nazvane razrede primat će se učenici 30. i 31. listopada od 8 satih prije podne do 1 sata poslje podne. 31. listopada će bit i izpiti za primanje i opetovanje.

Pogodbe upisa djakah su sliedeće:

1. Od onih djakah, koji hoćeju u pripravni razred stupiti, zahtieva se dobra svjedočba treće godine pučke škole;

2. U prvi gimnazijalni razred smiju samo oni djaci stupiti, koji imaju dopust na ovoj gimnaziji isti razred opetovati, ili koji su pripravni razred dobro svršili. Svaki ini djak, koji hoće stupiti u prvi gimnazijalni razred, mora se podvrći izpitu za primanje, u kojem se zahtieva:

a) ona mjera znanja u vjerozakonu, koja se može nabaviti u prvih četirih godinah pučke škole;

b) razum lahkih njemačkih odlomkah iz čitanke, kojega nenjemački djaci, ako treba, moraju dokazati prevodom na svoj materinski jezik; pak znanje glavnih pravilah njemačkoga učevnoga jezika, i glede na nenjemačke djake takodjer znanje glavnih pravilah svojega materinskoga jezika;

c) vježbanje u četirih glavnih računih cielimi broji.

Oni, koji ovaj izpit dobro neučini, valja da ide u pripravni razred.

3. Primanje u druge razrede bit će, kao do sada, t. j. usljed valjane gimnazijalne svjedočbe ili usljed dobro položena izpita za primanje. Taj izpit mora položiti na svaki način onaj učenik, koji nije bio do sada upisan na nikojoj javnoj austrijansko-ugarskoj gimnaziji.

Od c. k. gimnazijalnoga ravnateljstva

U Pazinu 1. listopada 1874.

Dopisi.

Iz Pazinštine 8. listopada.

Kad bi čovjek i hotio, da štogod piše, nema skoro ništa novoga, za čim svi hlepe, već ako neće, da opet i opet starim stvarim dade nov oblik. Tako ti je na tom svietu, da je naime uvjek sve staro i uvjek sve novo — stara liepa narav!

Sada, pošto se je već potrgalo i pobralo, vidi se, da je ljetos Bog otvorio dosta obilato svoju blagodarnu desnicu te dao ljudem prilično hrane, akoprem je tuča u nekojih predjelih vinograde i polja malko ošibala. Vino jest već u pivnicah (konobah), al tužan kmet će ga morat doskora po što po to dati, jer je dužan za lanjsku il predlanjsku turkinju, koju treba platiti. Rekoh da će ga morat dati po što po to, jer sam čuo govoriti, da dobru robu kane nezasitljivi prodavaoci turkinje plaćati po 5—6 for., a slabiju po 4 for. Treba znati, da to odlučuju kolovodje, ljudi naime, kojim na srcu leži jedino dobrobit i blagostanje naše tužne Istre!?

Ali budući da oni malo mare, što i kako se o njimi govori i piše, zato jih pustimo i obratimo se drugamo.

Na željeznici se čuju svakim danom tužbe radnikah, da ih neplacaju pravo, nego da ih hoće na svaku ruku da oškode. Tako se je i ovih danah čulo jadikovanje siromašnih težakah u Pazinu, da ih kani mjernik prevariti na mjeri, a tim i u plaći; zato da je moralo više žendarmah doći, da se nebi kakova nesreća i smutnja dogodila!

Što se tiče pazinske gimnazije, hoće se komu čudno viditi, da svi učenici hrvatske narodnosti na ovdašnjoj gimnaziji uče talijanski jezik; nego ja sam tu stvar razpitao pa doznao, da su ga baš dužni učiti i da bi jih prije oprostili od učenja svojega materinskoga, nego od talijanskoga! Neka se uče — to im neće škoditi — ali zašto da jih sile, kad nesile Talijane učiti i hrvatski?

Govoreć o hrvatskom jeziku, moram još nešto dodati. Talijanski se predava u talijanskom jeziku, jer je obligatan samo za Talijane, pak zašto se nebi predavao i hrvatski jezik u hrvatskom buduć obligatan samo za Hrvate? Ili zar nemamo knjigah? Toga se neće valjda nitko osudit reći, tko ikoliko poznaje našu literaturu. Napokon, nebi li bilo pravedno, da se hrvatski djaci uče vieronauk na hrvatskom jeziku u onih razredih, u kojih se uče Talijani na talijanskom?

Mogao bi još koješta reći, osobito o pučkih školah, gdje su se već djeca naučila *ši* i *no*, ali za sada budi dosta ovo o gimnaziji.

Iz Baške na otoku Krku.

Dobri Bog dao je i nam Bašćanom sinje more, kad nas nebude mogla zemlja hraniti, da išćemo po moru koru kruha. Naš se puk svaki dan umnožava, a zemlje svaki dan manje, ljeta pako od gorega gore. Što je dakle naravnije, nego da se puk biti na dugo i široko more, da ga ono hrani, kad zemlja nemože? Tako živu Inglezi, tako Holandezi i drugi primorski narodi, koji neimaju zemlje, da ju teže.

To je naš zastupnik na carevinskom vieću, presvjetli gosp. Dr. Dinko Vitezić, jasno uvidio, pak je za svojega boravljenja u Beču stupio pred ministra, proseć ga, neka uz dobro uredjenu pučku školu osnuje i otvori u Baški barem niži tečaj Nautike. On je to tako viešto razložio, da mu je ministar rekao, da vidi i sam skrajnu potrebu te škole, pak da će svojski nastojati, da se otvori. Ali dakako trebalo je, da se u tu svrhu i sama občina obrati prošnjom na ministra. Povrativ se dakle Vitezić u domovinu, uputi bašćansko upraviteljstvo občine, što i kako mu valja učiniti, da dobi od ministra toli potrebitu školu. Usljed toga bude napisana molbenica i poslata u Beč. Nu kako je već u takvih stvarih običaj i navada, ministar je morao zaiskati izviešće od dotične oblasti. Kako čujem, ta oblast je ministru u izviešću odgovorila, da Baški netreba Nautike, jer da je Lošinjska blizu, pa tko hoće da može tamo u školu. I gle, u ožujku mjesecu t. g. dobi Bašćanska občina odgovor od ministra, da joj se za sada nemože molbenica uslišati. Tko zna, gdje je otok Krk, gdje Baška i gdje Lošinj, i kako je težka komunikacija medju njima, vidi na prvi mah, da to izviešće neima temelja, i kad nebi naši ljudi bili siromasi kao što jesu, pak nemogli trošiti u tudjem mjestu na svoju djetcu. To je tako istinito, da neima Bašćanina, ni u obće Krčana, koji bi bio ikad pohadjao Lošinjsku školu. Nego tko prosi taj nosi, a ljudi se dogovaraju, dokle se dogovore.

Zato, izviešćen Dr. Dinko Vitezić o zloj sreći Bašćanske molbenice, javi občini, na koji se način ima i po drugoč uteći ministarstvu, da postigne svoju svrhu. Nu žalibože znam pouzdano, da občinsko zastupstvo nije bilo do prošlog mjeseca kolovoza ništa učinilo glede te prevažne stvari, a najbrže da nije ni poslje! Ja sam ovo na svjetlo iznesao zato, da Bašćani vide, a občinsko zastupstvo da providi, ako ga je ikoliko mar za budućnost puka, za kojega je dužno skrbiti.

Franina i Jurina.

Fr. Hoho, Jurino, si tu — kud te to već drugi mesec vetar nosi, da te nî nigder čut ni videt?
Ju. Pust me, nisam ti imel lazno, a baš nimam ni sad.
Fr. Kakovoga si to posla imel?
Ju. A mladoženji Vinku Lozića sam pripravljal stan — okrute sam nabijal.
Fr. A onda?
Ju. Onda sam ga trgal i mastil.
Fr. Ča pak sad delaš, da nimaš lazno?
Ju. Sad pijem, kad ga je Bog dal — a kî ga nebi — ihuhu!
Fr. Čuvaj se, Jurino — kî pije po manje, pije do dalje!
Ju. Hod ća, ča mi to vavek predikaš.
Fr. Neznam, da li ti predikam više ja, il te tvoje razderane gaće. — Daj malo manje va se, a malo više na se i na svoju golu decu, pak će vas bit lepše videt.
Ju. Borme, Franino, i ti bubneš kadgod koju pravu!

Knjizevne viesti.

Izišao je **Velebit**, Zabavnik hrvatske omladine, nakladom istoimenog djačkog družtva, a tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu. Povod i svrhu izdanju te knjige bili smo i mi naviestili u ovom listu, zato nam sad nepreostaje drugo, nego preporučiti ju što toplije svim, koji su radi, da našoj mladeži omili težki zato spori književni rad. Knjiga stoji 1 f., a može se dobiti u svih knjigotržacah, u kojih i druge naše knjige.

Digitized by Google

Već je odavna izišao i IV. svežčić **Kantorčice**, što ju izdaje kraljevička tiskarna, te se može dobiti svežćić po 10 nvč. u Kraljevici, Senju, Rieci, Zagrebu i Zadru.

POZIV K PREDPLATI.

Narod bez narodnosti je tielo bez kosti.

Moj će trud prigodom otvorenja našega sveučilišta uresnim zdanjem do svršetka listopada ugledati svieta pod nadpisom:

Knjižnica Gajeva.

OGLED BIBLIOGRAFIJSKIH STUDIJAH.

Osim ugledala velike dragocjene narodne knjižnice ovaj spis pod naslovom: „Smotra o otčinskoj knjižnici" mjesto uvoda donosi dio kulturne, prosvjetne povjesti o preporodjaju našega naroda, naše narodnosti i književnosti i ulomak vjekopisa, što ga je pokojni moj roditelj spisao, čest avtobiografije njegove. Izdanje će drvoreznim likom njegovim biti urešeno.

Neprimiv dovoljno pomoći k izdanju, naumio sam k predplati pozvati narod, da nabavi počastno ovo spomendjelo.

I ovako liepo molim ljubitelje i ljubiteljke naše knjige, navlast one, kojih sam drugom prigodom u pomoć pozvao, da mi se čas prije odzovu.

Predplata iznosi 1 for. 50 nvč., te se neka šalje meni. Tko mi doznačnicom pošalje ovaj iznosak, onomu će knjiga *franko* biti poslana. Inače na pouzeće, poimence znanim podupiračem naše knjige. Na deset sabranih iztisakah jedan bezplatno.

U Zagrebu mjeseca rujna 1874.

VELIMIR GAJ.

Zemljovidi. Tiskom Eduarda Hölzel-a u Beču priredjivanjem g. Matkovića izašli su hrvatskim jezikom sliedeći zemljovidi iliti Mape: 1. Austro-Ugarska Monarhija, prodaje se po $8^1/_2$ for.; 2. Evropa, prodaje se po $5^1/_2$ f.; 3. Istočna i zapadna polutka prodaje se po $3^1/_2$ for. Preporučamo je svakomu jer su izvrstni.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Preminuše u Gospodinu: Preč. g. Bartul Bordon, župnik u miru i začasni kanonik kapitula koparskoga, u 85. godini svoje dobe; M. č. g. Josip Koman, župnik i dekan Škedenjski (Servola), u 63. godini; Č. g. Josip Rupnik, svećenik u miru u Bazovici, u 53. godini; M. č. g. Mate Novak, župnik u miru u Buzetu, u 71. godini svoga života. — Čč. gg. Josip Zakotnik i Martin Vodir upravljati će škedenjskom župom. Č. g. Martin Prenc, duh. pomoćnik u Mošćenicah, bi imenovan upraviteljem župe u Sušnjevici. Č. g. Andrej Ščitar ide iz Sušnjevice u Kastav. Č. g. Anzelm Zajc ide iz Munah u Jelšane. Č. g. Anton Urbanac, duh. pomoćnik u Šmarju, ide za upravitelja župe Tinjanske (kod Kopra). Čč. gg. mladomisnici J. Brezovar, M. Laginja i J. Sila idu kao duhovni pomoćnici u Lanišće, Lovran i Pazin. — Otidjoše na Sveučilišće da uče filologiju čč. gg. Skočir Agustin, bivši župe upravitelj u Tinjanu (kod Kopra) i Mandić Jakov mladomisnik. Iz ove otide u Ljubljansku biskupiju č. g. Ivan Mavrič, bivši duhov. pomoćnikom u Lovranu.

Različite viesti.

* **Imendan Nj. Vel. našega cara,** dne 4. tek. mjeseca, bio je i ovdje proslavljen svetčano po običaju.

* **Nj. Vel. naša cesarica** povratila se iz Ingleske u domovinu.

* **Hrvatsko Sveučilišće.** Dne 19. tekućega mjeseca oktobra otvara se svečano u Zagrebu Sveučilišće Franje Josipa I., komu je položio temelj prvi hrvatski sin, neumrli biskup Strossmayer. Svečanost će trajati tri dana. Za tu prigodu da se najavljuju u Zagreb silni gosti sa svih stranah Najveća čast bit će novomu Sveučilišću zastupnici mnogobrojnih evropejskih Sveučilišćah. Znanost je neutralno polje, na kojem se sastaju i bratime svi narodi svieta. Berlinsko Sveučilišće, koje jest prvo u Njemačkoj, zastupat će glasoviti učenjak i spisatelj, professor Gneist. Da se taj dan proslavi kako valja i izvan Zagreba, praznovat će hrvatski narod u svoj Kraljevini, te ići kao u blagdan na svečanu službu božju, gdje će mu župnici tumačiti znamenovanje te velike za Hrvatsku svečanosti. Tom prilikom mi odavlje već unapred vičemo: Živio Franjo Josip I., pod čijim se imenom otvara hrvatsko Sveučilišće! Živio biskup Juraj Josip Strossmayer, koji mu je položio temelj! Živio hrvatski narod, koji će se tu, uz ostalu mu braću, prvi grijati na oživljujućem suncu znanosti i prosvjete!

* **Nj. Vel. cesar** odlukom od 7. t. m. ovlašćuje bana, da ga zastupa prigodom svetčana otvaranja hrvatskoga sveučilišća.

* **Na hrvatskom sveučilišću** gosp. profesor Dr. Mesić bio je izabran Rektorom, a gosp. profesor Dr. Vojnović Prorektorom.

* **Sjevernim putnikom** na čast sastalo se ovdje u Trstu dne 12. tek. na svetčanu gostbu 150 najodličnije gospode tršćanske, medju kojimi primorski namjestnik barun Pino, tršćanski gradonačelnik Dr. D'Angeli itd. Od sjevernih putnikah bijahu prisutni vodja ekspedicije Weyprecht, oficir Orel, kapetan Lužina, mornari Palmić, Sučić, Scarpa i Katalinić. Vodja Weyprecht je u svojoj napitnici i opet pohvalio naše mornare, rekav, kad nebi ekspedicija na svojem dalekom putu bila drugo odkrila, da je odkrila uztrajnost, neumornost i stegu (disciplinu iliti red i posluh) austrijskog mornara i vojnika, što je najglavnije za svako težko poduzetje bilo po moru bilo po kopnu. Kako se čitalo, i Rieka je veoma sjajno dočekala te junake, a ni provrtna Kraljevica, kako u ničem tako ni u tom, nehtjede da bude zadnja. Lovran i Volosko priredište takodjer svojim hrabrim sinovom, Palmiću, Letišu i Sučiću, sjajnu gostbu u pitomoj Opatiji, da se naraduju njihovu povratku i potaknu svoju mladež na slična i još slavnija djela. Sjeverni putnici bili su svi odlikovani od Nj. Vel. našega cesara tko na ovaj tko na onaj način. A na predlog gradske občine Bečke skuplja se po svoj Austriji i Ugarsko-Hrvatskoj tako zvani „Narodni dar", od kojeg će polovica pripasti zapovjednikom, da uzmognu štampati znanstvene opazke, što su jih učinili u tom dalekom svietu, a druga polovica će se razdieliti medju mornare, koji su onako uztrajno i neustrašivo stojali uz svoje zapovjednike.

* **G. Dr. Vitezić** istranski zastupnik na carev. vieću, prošao je ovud put Zagreba, gdje će prisustvovati otvaranju sveučilišća, odanle pako krenuti u Beč.

* **Grof Hohenwarth,** bivši ministar predsjednik, kako se čita, putuje sa obitelju po Dalmaciji.

* **Maria, bavarska kraljica mati,** rodjena kneginja pruska, bratučeda njemačkoga cara Vilima prestupila je ovih danah u katoličku crkvu.

* **Djevojka sama sebe na lot igra.** Neka liepa i dobro odgojena djevojka iz Pethivierskoga okružja u Francuzkoj, namislila je sama sebe na lot igrati. Izdala je naime 300 srećakah po 1000 franakah svaku, pa sebe i 300.000 fr. obeća dobitniku. Nu postavila je djevojka nekoliko preduvjetah. Neće naime prodavati srećke nego onim, kojim ona privoli, i za bolju sjegurnost porazgovorit će se pol ure sa svakim, koji želi od nje kupiti srećke. U broju godinah i kupnji srećakah nije postavila granice. Dan izigranja biti će 25. rujna u občinskom pithivijerskom uredu.

Izkaznice (Legitimationskarten)

za putovanje u Zagreb na sveučilištnu svečanost po sniženoj željezničkoj cieni mogu se dobiti i ovdje u Trstu kod odpravničtva „Nase Sloge."

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Oktobra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.23	5.23	5.23	—	$5.23^1/_2$	$5.22^1/_2$	5.23	5.23	$5.23^1/_2$	$5.23^1/_4$	—	5.23	$5.23^1/_2$	$5.23^1/_2$	5.24	—
Napoleoni	8.78	8.80	8.80	—	8.80	8.80	8.82	8.86	8.86	8.84	—	8.85	$8.84^1/_2$	8.85	8.86	—
Lire Ingleske	11.03	11.05	11.03	—	11.03	11.03	11.04	11.06	11.08	11.08	—	11.08	11.09	11.09	11.08	—
Srebro prid (aggio) . .	103.75	103.75	104. -	—	103.85	103.85	104. -	104.15	104.25	104.50	—	104.65	104.65	104.65	104.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° *4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Novembra 1874.** **Broj 21.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. listopada.

Dne 20. otvorilo se u Beču naše carevinsko vieće. U prvom redu bijaše mu predložen potrošak za dojduću godinu 1875. Iz ministarskoga se izvješća vidi, da će nam potrošak previsiti dohodke za dvanaest miliunah. Dakle nesmažemo toliko, koliko trošimo.

U Ugarskoj otvorio se takodjer parlamenat. I tamo se muče na svakoji način, da izravnaju potrošak i dohodak. Vele, da će u tom ministar Giczi i uspieti, al da će osiromašiti zemlju do kraja financijskim predlogom, što ga misli podnesti parlamentu. Al eno, to nije ni tamo na svojem mjestu, jer sve ide samo u korist Magjarah, a nemagjarski narodi, kakono Slovaci, nemogu imati ni za svoje novce svojih slovačkih školah, jer im jih vlada zatvara, koja bi imala dužnost uzdržati jih i njegovati.

Dne 29. otvorio se u Berlinu njemački parlamenat. Otvorio ga prestolnim govorom sam car. U tom govoru uvjerava sviet o miroljubivosti njemačkoga carstva. Al govori i o zakonu o tako zvanoj „crnoj vojski“ iliti o sveobćem oružanju, koje pretvara svu Njemačku u jednu jedinu kazarmu. To nesluti na mir, zato je i Rusija preustrojila prema Njemačkoj svoje vojničtvo, da ju nepripravnu nezateče susjed, makar bio i najbolji prijatelj. Iz Rusije se čulo, da su se doslukom cara sastali u Varšavi poljski domorodci takodjer iz same Prusije. Iz toga izvode nekoji, da car misli uzpostaviti staru poljsku kraljevinu, da mu bude slavenskoj Rusiji slavenska predstraža proti silovitoj Njemačkoj. U Berlinu pustili su Arnima na slobodu, jer da je bolan, uz jamčevinu od sto hiljada tolirah. Sad sude Kullmannu, al iz svega se vidi, da je ono luda.

U Francezkoj sve neizviestno, tako isto u Španjolskoj. Doli na turskoj granici dogodilo se koješta, što bi moglo imati svakojakih posljedicah. Turci su ubili u Podgorici više Crnogoracah, koji po običaju zemlje nebi imali ostati neosvetjeni. Austrija je s dogovorom Rusije i Njemačke i preko Turske nakana stupiti u trgovački dogovor sa kneževinama Srbijom i Rumunjskom.

Sveučilište Franje Josipa I.

Što smo svi željno želili toli u kraljevini koli izvan nje, čemu smo se svi unapred onako veselili kao ozebao suncu, o čem su već i naši oci prošlih stoljetjah svašta u pameti snovali, to je evo uspielo, prispielo i postalo živom istinom — sad imamo i mi kao svaki izobraženi narod svoje sveučilište, to jest, najviše škole u svojem materinskom jeziku u glavnom gradu hrvatskoga naroda, u krasnom i prijaznom Zagrebu!

Temelj tim školam bio je postavljen 1866. godine, kad su Hrvati svetkovali u Zagrebu tristogodišnju uspomenu našega najvećeg junaka, hrvatskog Leonide, Nikole Zrinjskoga. Tu ustade na svetčanoj gostbi slavni biskup Strossmayer i reče, da će Hrvati podignuti najljepši spomenik tomu junaku, ako povjesiv zahrdjalo oružje, pristanu uz znanost i knjigu te osnuju mladenačko nadtiecalište, hrvatsko naime sveučilište. Jer znanstvo je oružje novoga vieka, škola i knjiga vježbališće novovjekih junakah, pa i budućih braniteljah hrvatske domovine i njezinih pravah. I položi za dobar početak svojoj uzvišenoj misli pedeset hiljada forinti. Taj početak bio je blagoslovljen od Boga, jer su Strossmayerov izgled sliedili hrvatski gradovi i mnogobrojni imućni ljudi u zemlji, pa dali tko 50, tko 30, tko 10 hiljadah forinti itd. a i sami neimućni tko novčić tko dva na svakom sastanku i u svakoj prigodi, tražeć tim od sabora, da se Strossmayerova misao i želja svega naroda zakonom prihvati i oživotvori. Zakon bi učinjen i potvrdjen od cara i kralja, kad je godine 1869. sa svojom sjajnom suprugom pohodio Hrvatsku i njezin glavni grad Zagreb. Sveučilište je dakle bilo po zakonu gotovo, nije ga trebalo nego otvoriti, što se je i dogodilo brigom i nastojanjem slavnoga bana Ivana Mažuranića, koji je dne 19. tek. mjeseca obavio tu uzvišenu svetčanost u ime nj. veličanstva cara i kralja, Franje Josipa I.

Svetčanost je trajala tri ciela dana, naime 18., 19. i 20., al pravo reći započela se još subotu u večer, kad je skoro sav Zagreb s banom na čelu krenuo put željezničkog kolodvora, da tu dočeka i pozdravi biskupa Strossmayer, prispievšeg na taj narodni pir. Sutra dan u jutro bijaše dočekivanje gostiuh od strane odbora, hrvatskih pjevačkih družtvah i množine puka, kojom prilikom bjehu dočekani slovenski zastupnici, ljubljanski sokol i ostali gosti neopisivom radošću i veseljem. U gradu nigdje prozora, a da se na njem nevije hrvatska zastava, kao da pozdravlja dobrodošle goste, što vrve cio dan dubkom punimi ulicami. Na večer cviet zagrebačkog gradjanstva i nadošavših gostiuh sastade se u narodnom Teatru, gdje se prikazivala kao u slici sva prošlost hrvatskoga naroda do sutrašnjega dana. Ponedjeljak u 9 sati, da izprosi svojemu rádu blagoslov od Boga, ode sve u prvostolnu crkvu, gdje je obavljao svetčanu službu božju nadbiskup Mihalović. Težko da je ta veli-

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

B. Barozzi, opisujući puljski „Divić“ u časopisu „Cosmorama pittorico“ godine 1835. br. 51, nametje si pitanje odkale mu ime „Orlando i Orlandino.“ Nenaponinjuć pisca, iz koga uzimlje te naravno nevjerujuć mu, evo kako si sam odgovara: „Vojvoda Alfonso ferrarski posla Ljudevita Ariosta kao upravitelja u Cafargnanu, provinciju Appeninsku u vrieme uzburkano i pogibeljno s nedjelah bezbožnjakah, lupežah i banditah, kako piše sam u satiri na Šišmana Malaguzza. Sa razboritim i umjerenim držanjem svojim bez pomoći smrtne kazni, podje mu za rukom povratiti pokrajini mir i osnažiti ju od one kuge ljudih Od ovih velika većina pobjegne na obale Istre i Dalmacije, kao mjesto po odnošaju vremena njihovomu sastanku najprikladnije. Do ovdje povjest.“ Ovi nadošli i u Pulu, pa ga tako nazvaše.

Evo tako bi nam bilo odgovoreno na ono pitanje, koje je pisac mudro zamučao. —

Sliedimo pisca tragom njegova djela dalje. U okvir povjesti Istrije spadaju i kvarnerski otoci Krk, Cres i Lošinj. Što je bilo prije, nego li dodjosmo mi Hrvati na jug, nije nas skrb. Recimo samo, da su ti otoci došli pod gospodstvo rimsko.

„Od ovih, veli pisac, dodju pod gospodstvo bizantinsko za tim ugarsko po tom slovjensko.“

Što je tu hotio pisac da zamuči, tko nevidi?

Iz rukuh bizantinskih dodjoše otoci u ruke Ugrah ili Magjarah, a po ovih istom u ruke Slovjenah! Kada i kako si jih Ugri predobiše, ili na dar dobiše od Bizanta, mi niti naobraženi sviet neznamo. Mi znamo, da su se Ugri istom koncem IX. vieka spustili u Panoniju, a u drugoj polovici X. vieka uredili se na državnu stalno, posjednuv one predjele, u kojih i danas stanuju. Nadalje znamo, da su Hrvati već početkom VII. vieka iztjerali odanle Obre te zauzeli one predjele, osnovali državu, koja se je već pod konac sliedećega a početkom IX. vieka s uspjehom borila proti najsilnijim tada u Evropi Frankom. Istom tik pod konac XI. vieka nočiše prvi put Magjari hrvatsko more, a godine 1102. izabraše si Hrvati slobodno za kralja Kolomana ugarskoga, pošto se je svečano zakleo, da će štovati i siliti da se štuju „svete hrvatske pravice.“ To bi bilo vrieme, u kojem bi spadali kvarnerski otoci, putem Hrvatske u zajednicu hrvatsko-ugarsku, nipošto pod Ugarsku.

Po Ugrih, veli pisac, dodjoše otoci o ruke Slovjenske. Koji su ti Slovjeni? ako smjemo pitati.

Znamo mi, s koje strane vjetar puše. Znamo da strepite pred slavnim imenom hrvatskim; znamo, da se ga bojite kao vrag tamjana; znamo suviše, da pisac ili svojim naravskim, ili vanjskim kojim nagonom gleda kroz ovo djelce, što pod njegovim imenom izadje, da omrazi, da razprši, da uništi ime hrvatsko, koje njim svima kao da će zadati trudna posla.

To će nam medjutim još jasnije puknuti med očima sliedom ovoga djelca.

Digitized by Google

čanstveni hram bio ikad puniji, što je onoga dana. Po službi božjoj sgrne se sve što je moglo u sabornicu, koja je za taj dan nadomjestila sveučilištnu dvoranu iliti aulu. U 11 sati stupi u dvoranu ban trojedne kraljevine, pratjen od najvećih dostojanstvenikah, te kao kraljevski zastupnik uzme mjesto na prestolju, uz burno i neopisivo pozdravljenje sakupljene gospode, poslje što je bio istim uzhitom pozdravljen biskup Strossmayer, kad je nešto pred banom došao u dvoranu. A sad tko da opiše veličanstvenost onoga trenutka, kad se na temelju zakona obavljalo u pravom smislu otvaranje sveučilišta, po običaju i obredu, punu ozbiljnosti i dostojanstva? Ja neću, nego ću samo reći, da je njegova preuzvišenost ban dao prije svega pročitati pismo, kojim ga nj. veličanstvo imenuje svojim zastupnikom kod te svečanosti, pa se iza toga pokrio kalpakom u ime svojega punomoćja. Poslje toga bi pročitan saborski zakon, kojim se utemeljuje sveučilište i kraljeva potvrda toga zakona. Na to ban latinskim jezikom, kojim je i dotle govorio, proglasi svečanim glasom, da je od onog časa otvoreno u Zagrebu Sveučilište Franje Josipa I. Što je tu bilo, kako se tu nazdravljalo caru i kralju i novomu sveučilištu, to se neda opisati, pa će i ostat neopisano. Iza tog obreda namjesti ban u svojem dostojanstvu sveučilistnog rektora Mesića, rekavši mu, kako njemu i gg. profesorom, njegovim drugovom, izručuje narod hrvatski svoje najdragocienije blago, svoje sinove, a oni neka jih goje i odgoje Bogu, kralju i domovini! Na to ustane rektor Mesić i izreče podulji govor. Za tim vrstili se pozdravni govori zastupnikah stranih sveučilištah i učenih družtvah, njih šestnaest na broju te bijahu svi uzhitom primljeni, a naime pozdrav ugarskog ministra Paulera, onda rektora bolonjskog sveučilišta Policini-a, prorektora berlinskog sveučilišta Gneista, i zastupnika slovenske Matice Dra. Koste, koji je Hrvate sasvim uzbitio, rekav, da su Slovenci i Hrvati jedan narod, pa da je sveučilište Franje Josipa I. i njihovo sveučilište. Bio je burno pozdravljen i govor brata Slovaka, g. Čulena, bivšega ravnatelja jedne razpuščene od Magjarah gimnazije slovačke u Ugarskoj, koji prozboriv o velikoj zadaći hrvatskog sveučilišća, zaključi svoj vele zanimivi govor onimi evangjelskimi besedami: „Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae extinguuntur!“ Ti pozdravi su se govorili u latinskom, njemačkom, talijanskom, češkom, poljskom, slovenskom, slovačkom i našem hrvatsko-srbskom jeziku. I tako bi konac otvoritbenom obredu.

U tri sata sjedu pozvanici za stol na svetčanu gostbu, njih do 250, da se odmore i okriepe te razvesele uz govore i napitnice kralju, Mažuraniću, Strossmayeru, gradu Zagrebu, sveučilištu i svim stranskim zastupnikom. Na večer toga dana bijaše vas Zagreb neobično liepo razsvjetljen, a po gradu nosilo zapaljene baklje preko šeststo rukuh, pjevajuć vesele narodne pjesme, uz pratnju neizmierne množine puka. Pa dočim se u banovih dvorovih sastao cviet najodličnije gospode na večerno bavilište, to su se na drugoj strani grada veselili po djački mladi hrvatski sveučilištari sa svojimi drugovi, zastupnicî stranih sveučilištah. U utornik bijaše pred podne koncert, a na večer svetčani ples u Teatru. I tim, da rečem u kratko, bio je konac svečanosti, obavljenoj kroz svo vrieme u najvećem redu, slozi i bratinskoj ljubavi.

Onih danah bilo je u Zagrebu do deset hiljada gostiuh. Deset sveučilištah bilo je licem zastupano, a trideset i pet poslalo je pismeno novomu zagrebačkomu svoje čestitke. Tom prigodom prispielo je sa svih stranah domovine, carevine i vanjskih zemaljah preko četiristo brzojavnih čestitkah i pozdravah. I tudje novine pišu veoma liepo i prijazno o toj narodnoj svetkovini. Iz njihovih izviešćah se vidi, da shvaćaju svu veliku važnost zagrebačkog sveučilišta, pa iskreno čestitaju Hrvatom na dobru početku na putu napredka i prosvjete.

Nego, bratjo Hrvati! svečanost je bila i prošla, gosti su se razišli, a mi smo ostali, da pokažemo svietu, što smo kadri učiniti na znanstvenom putu, kojim smo se evo u dobar čas zapútili. Sad je red, da naša mladež, zenica oka našega, prione uz knjigu živom željom, krepkom voljom i neumornom marljivoštju. Život je ozbiljnost zato ga treba ozbiljno i upotrebiti. Samo ozbiljnim i savjestnim radom hoćemó doći k cilju, koji smo sebi postavili — i u to ime Bog pomozi!

Hrvatsko vseučilišče in Slovenci.

Kakor smo v zadnjih dveh brojih našega lista povedali, otvorjeno je bilo v Zagrebu vseučilišče in prisotni so bili tudi Slovenci in bili so srčno sprejeti. Ideja, da smo s Hrvati en narod, da moramo mi vsakako težiti, da se v bodoče, kadar bodo razmere ugodnejše, zedinimo s Hrvati, ter da za to prej narod pripravljamo, — ta je pri nas uže (jurve) dalje časa njegovana in trdno vsajena v srce vseh Slovencev, ki mislijo o bodoćnosti svojega roda. Baš pri tej priliki otvora zagrebškega sveučilišća smo z veseljem opazili, da ta ideja tudi mej Hrvati vedno (uvjek) več tla pridobiva. Tudi Hrvatje izpoznavajo kakor mi, da kot mali narod ne morejo na pr. literature imeti, katera bi bila vredna vseučilišča; in velika dostojna literatura je podlaga narodne velikosti. Za to nas Hrvatje trebajo kakor mi njih. Osobito ker se Srbi tako čudno, tako nam nerazumljivo protivniški nasproti Hrvatom vedó (ponašaju), bode poslednjim sukurs (pomoć) tako žilavega in delavnega naroda, kakor je naš slovenski, sigurno ljub. Da smo mi pripravljeni s *časom* popustiti v vseh veliko-literarnih stvareh svoje narečje in poprijeti hrvatsko-srbskega, to smo uže mnogopot izrekli. Istina pak je, da predno nijsmo politično zbliženi, bode tudi jezikovo zedinjenje neizvršljivo ostalo. Pripravljati se na to pač moremo in se tudi pripravljamo. Hrvatje sami nam dajo svedočbo, da je naše pisanje od denes njim vse bolj raznmljivejše, nego slovenska pisava pred desetimi leti. A še mnogo več, nego mi s peresom more storiti neposredna dotika, v katero bi prišla naša odrasla mladina z jezikom, narodom in slovstvom hrvatskim, in to na hrvatski univerzi.

Ali pa bode to mogoče? Žalibog, da nam je ves čas slavljenja veselje kalila misel, da denašnje razpolovljenje drzave v Cis- in Translajtanijo državopravno čini Hrvatsko za nas inostransko ali tujo deželo (zemlju). Kakor doktorski diplomi v Pešti dobljeni pri nas ne veljajo nič, tako bode zagrebške univerze izpit pri nas neveljaven. Peštanski doktor pri nas ne more advokat biti, tako tudi v Zagrebu izštudiranemu filozofu ne bode cislajtanska vlada pri nas profesorske službe dati hotela, niti absolviranemu juristu avskultantstva pri naših sodiščih dala. Odkar je dualizem v mo-

---

Spomenuv, da su u IX. vieku Saracini opustošili ove otoke, ovako nastavlja svoje povjedanje: „Godine 1000 budu djelomice podčinjeni (otoci) od dužda Petra Orseola republici mletačkoj, dielomice dadoše se pod pokroviteljstvo, koje se u XIV. vieku izvrže u pravo gospodstvo.“

Mi koji nismo vikli služiti se povještju u podle svrhe, već ju smatramo kao znanost, dakle svetu i nepristranu, znamo iz dobe Orseola, da je on prvi, za kralja hrv. Držislava, uzkratio godišnji danak, što ga plaćahu Hrvatom njegovi predšastnici, da jim bude slobodno ploviti hrvatskim morem. Pozvan od Zadranah, a da se Hrvatom osveti, što mu zaplenjuju brodove s neplaćena danka, dolazi Orseolo u Dalmaciju te prisili neke otoke da pripoznaju vrhovničtvo mletačko, koje je tako dugo trajalo, kako dugo je Orseolo svojimi galijami oblitao rečene otoke. Istom 1018. opet pozvani od Zadranah dolaze Mletčani na hrvatsko tlo. Vraćajuć se izpod Zadra, koga pod svoju zaštitu uzeže, prisile otoke Krk, Cres i Rab na neznatan godišnji danak. Tako se ima sa osvojenjem g. 1000 ovih hrvatskih otokah po Mletčanih. —

Desetak godinah kasnije opet izčezavaju iz otih krajevah Mletčani. Za hrv. kralja Petra Krešimira (od 1050—1074) bili su ovi i drugi hrv. otoci Dalmacije kiselo grožđje lesici u bajki za Mletčane.

Istom kasnije, kad nastane metež i borba za krunu u Hrvatskoj, vidimo, da Mletčani s uspjehom si podčinjaju po koji grad Dalmacije. Na 1103 odriče se duždo naslova „Dux Dalmatiae atque Croatiae“ te tim svakoga prava na ove predjele, i sklone Kolomana na savez proti Normanom, koje složno i protjeraše. —

U XIII. vieku su kvarnerski otoci u rukuh Frankopanskih. Da budu sa Mletčani u miru, priznadoše jih kao pokrovitelje, nu kada bi od njih Mletčani zahtjevali pomoć, izpričavali bi se, da se nemogu zamjeriti Hrvatom i obratne. Samo na taj način mogla je cvasti zemlja, kojom upravljahu. Pak i sbilja vidimo, da se statuti iz te dobe izood blagog okrilja Frankopanskog nebi sramili sa slobodoumlja i čovječnosti niti našega, nek mo li moralno propaloga XIII. vieka.

Gdje se dižu muževi, kao što su slavne uspomene Frankopani, gdje se pišu hrvatski zakonici (statuti otoka Krka), gdje se još danas Bogu slava na hrv. jeziku poje, gdje je naselbina mletačka stisnuta u dva, tri gnjezdašca, kao što je Krk i Cres; tu rek bi, da nije bilo baš plodno polje proždrlomu mletačkomu lavu. —

Doba Ljudevita Vel. je za Mletčane doba Petra Krešimira. Duždo se odriče prišivenih si prenaglo naslovah, te priznaje, da na hrvatskom moru neima nikakova prava; jer je Ljudevit išao silom na sam osinjak, a nije puštao, da se ose razlete, te ga u njegovom posjedu uznemiruju. To se zgodi 1358, dakle već u drugoj polovici XIV. vieka, gdje naš pisac tvrdi, da se je pokroviteljstvo mletačko izvrglo u pravo gospodstvo. Istom kasnije se je sbilja izvrglo; nu naša nije pisati povjest, bilo nam je samo izazivu se odazvati.

U svom historičnom okviru kazuje nam dalje pisac gospodare Istrije i otokah do našega dana, gdje je dielom Cisleitanije, države Austro-ugarske.

Time završuje svoj okvir historični.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

narhiji, je namreč Pešta in Zagreb za nas „ausland“. To isto velja za Dalmatince in Istrane, ki so Hrvatom po jeziku še bližji nego mi. Uže zdaj (sada) vemo (znamo) za roditelje, ki bi svoje sinove rajši v Zagreb poslali, nego v Beč ali Gradec, ali oni premislek jih bode zadrževal.

Trebalo bode torej (toga radi), da hrvatska vlada in naši slovenski kakor dalmatinski državni poslanci vse poskušajo, da se ta nedostatek odpravi, resp. da se zagrebške univerze diplomi in izpiti tudi za Slovenijo, Istro in Dalmacijo kot veljavni proglasijo. Hrvatski vladi bode gotovo na tem ležeče, da je univerza dobro obiskana torej bode sigurno vse storila, kar je v njeni moći, in Nj. veličanstvo, cesar Franc Josip, čegar ime zagrebško sveučilišče nosi, bude gotovo skrbel zanj in odpravil te zavire (zapreke) njegovega razvoja. Naši slovenski poslanci pak naj izvole sami preudariti in skleniti po kakem načinu v tej zadevi (stvari) mogó oni svojo besedo in priprošnjo založiti, da želja našega naroda v tem na javno pride in se usliši.

(Slovenski narod.)

Devetnajsti oktobra.

(Pučka pisma po Kačiću)

Rano rani starac Radovane,
Rano rani, bilu knjigu piše
Na kolino svoga pobratima,
Milovana iz gorice crne.
U knjigi mu lipo govorio:
„Da si zdravo, sladki pobratime,
Milovane iz gorice crne,
Ako 'l jesi gdigod u životu,
Jer evo već puno godin dana,
A od tebe glasa ni spomena!
Ili ti je grlo prisušilo,
Il puknule gusle javorove,
Il uvehlo srce u junaka,
Oli plačeš svoje mlade dane,
Kad si braći pisme popivao
Od hrvatskih knezova i bana,
Kako li su vojske vojskovali
I ratove ljute dobivali,
A danas jim ni spomena nima,
Jer sinovi žensko srce nose,
O boku jim rogovilja [1]) visi
Mjesto ljute sablje dimiskinje,
Ol te ljuta smrtca prevarila?
Al ako si u životu, brajne,
Na noge se, Milovane starče!
Ti pomladi to srce junačko,
Složi žice guslam javorovim,
Pak zapivaj, što te grlo nosi,
Da te čuju hrvatske države
Do Ljubljane grada bijeloga:
Što se ono u Hrvatih sbilo,
Što su oni bubnji i svirale,
Što su one puške i topovi,
Što su oni Zagrebom kresovi,
Što je onaj vrisak do nebesa,
Što je ona vojska mladanačka
Po Zagrebu i okolo njega?
Ili krune za kraljestvo kralja,
Il pobiše dušmanina [2]) ljuta,
Ili gredu na Bosnu ponosnu
Da sestruje toj krvavoj Liki?“
Kad Milovan bilu knjigu primi,
Od radosti britke suze roni,
Britke suze plača staračkoga;
Pak Milovan staro srce mladi,
Pak Milovan nove gusle hvata
Te pridesi žice i tetivu
I zaori što ga grlo nosi:
„Radovane, moja željo živa,
Što virova da sam poginuo,
Ta neznaš li, da od Boga nadješ,
Dokle bude jada i nevolje,
Dokle bude dike i veselja
Po hrvatskih starih banovinah,
Da će živit starče Milovane
I junačke pisme izvoditi?
Pak da neznaš, crn ti obraz bio,
Čemu ona vojska mladenačka,
Čemu oni gosti odabrani,
Čemu oni buanji i svirale,
Čemu oni Zagrebom kresovi,
Čemu one puške i topovi,
Što li se je u Hrvatih sbilo
Sred Zagreba grada bijeloga?
Niti krune za kraljestvo kralja,
Nit pobiše dušmanina ljuta,
Niti idu na Bosnu ponosnu,
Da sestruje toj krvavoj Liki;
Već da čuješ, pobratime dragi,
Dodjoše nam umjetnice vile
Sred Zagreba korak uhvatiše,
Učiti će umjeći Hrvate —
Jedna nosi od pravice miru,
Kazivat će pravdu i pravicu;
Druga znabe čare svakojake,
Učiti će tanke mudrolije;
Treća nosi trave vidarice,
Vidati će rane u junaka;
A četvrta vedro nebo kaže,
Vedro nebo pak tu crnu zemlju,
Učiti će božje namišljaje,
Kazivat će što priroda snuje,
Kako kupi a kako rastavlja;
I još druge vile planinkinje,
Što jih posla Kraljeviću Marko,
Jer već nije na sablji junaka,
Da pouče hrvatske sinove,
Kako li će krunu sačuvati,
Kako li će dušmane pobiti,
Kako li će Bosnu pridobiti,
Da se sljube braća jednokrvna,
Da se slože hrvatske države.
Zato oni Zagrebom kresovi,
Zato oni bubnji i svirale,
Zato one puške i topovi
Šenluk [3]) čine hrvatska gospoda,
Šenluk čine, rujno vince piju,
Izvadjaju igre svakojake
I igraju kola divojačka.
U sboru su zemlje gospodari,
I biskupi rimskoga pastira
I vladike crkve pravoslavne
I velika mladenačka vojska,
Što će dvorit planinkinje vile;
U sboru su Nimci i Ugarci,
Iz Talije gosti poštovani,
A i mnogo slovinske gospode,
Što dojdoše pozdravit nam vile
I viditi Zagreb grade bili
Za ovoga dana gospodskoga.
Ali slušaj, starče Radovane,
Kada bilo noći u ponoći,
Umukoše bubnji i svirale
I junačke glasne davorije,
Ja izšetah niz to polje ravno,
Prema Savi, vodi valovitoj,
I vidih ti čudo nevidjeno:
Na vedru se nebo prolomilo,
U njem kleče naši mučenici,
Berislavi, Zrinski, Frankopani
I množina inijeh junaka,
Što umreše zemlji za slobodu,
A čelo njih ponosna banica,
Katarina ona žena divna,
I svi sklone prekrstiše ruke
Te se mole Bogu velikomu:
Da nam dilo dobre sriće bude,
Da uspiju vile umjetnice
Naučiti tajinstvena čuda
I mudrice knjige starostavne
I obranit zmožnu kraljevinu,
Njoj na čelu kralja gospodina.—
Još se divna nenagledah čuda,
Zatvori se ono vedro nebo —
I bi nojca danu na uranka,
Kad će sinut sa iztoka sunce.“

[1]) preslica — [2]) neprijatelja — [3]) veselje.

Franina i Jurina.

Fr. Kamo to, Jurino!
Ju. Prodal sam vino, pak grem iskat meštre.
Fr. Ča misliš ča zidat?
Ju. Popravit ću malo kuću, da ju bude lepše videt — da istinu rečem, već se i meni istomu gnjusi.
Fr. Hvala Bogu, da si već jedanput i ti k pameti prišal!
Ju. A ča ćeš! već sam skusil sve na ovom svetu — i gospodi za duge sto po sto plaćat, i igrevat i pijančevat i stradat itd.; a sad sam spoznal, da je špar za kmeta najbolja letina i najpametnije gospodarstvo!
Fr. Borme imaš pravo!

D o p i s i.

Iz dolnje Istre.

Tada, kad bihu po dolnjoj Istri razvržena občinska poglavarstva iliti podestarije, po svih skorom selih, izvan nekojih, kako Kanfanaru, Žminju i Barbanu, gdi su još ostale, složile su se s gradi, ili pod nje metnule, kao pod Pulu, Vodnjan, Pazin i Labinj. U tih, kako se u obće zna, ljudstvo je posve talijansko. A u selih su bez razlike Slavljani po rodu, govoru, običajih i odići. Zvadem nekoja sela, kako Sanvičenti, Žminj i jošter nekoja ter nekoja, imadu kadi ter kadi Krnjelinah, i med timi kakova preobučenca, i to je sve. Slavjan Istrijanski uzdrža čisto sve svoje narodne i domaće stvari, što mu jih njegovi stariji ostaviše, kao jezik, navadbe i obuću, jer on govori: „Nosi postolac kako i tvoji otac!“ Takodjer i vjeru kršćansku, neoskvrnjenu uzdržaše, izvan što su otrovali kadi ter kadi Šarenjaci, preobučenici, koji su došli iz soldačtva, i nekoji Krnjeli, koji nose bradu po prčju, hodeći po stopah poznatoga staroga prčine, ostalo pako, hvala Bogu, je još čisto.

Namjera rečenog sjedinjenja bila je, kako što se je tad na sva usta govorilo, da postane jedno stado i jedan pastir. Neg borme Slavljan Istrijanski je tvrd, ljubi domaći govor, navade, i obuću, on neće da jih pusti „mi ćemo po našu“, pravi. Što je pak imanja, on je strpljiv, pusti si ga oteti, kao vuk lov iz ustih od lisice šegave. Neg ako oči otvori i počne poznavati, tad nemeći s njim bite, jer će ti zadnji zub pokazati.

Posle onoga sdruženja, sela su po dolnjoj Istriji tako zapuščena po sve, a osobito što je načinbe putevah i škole, da već biti nemože. Gotovo se može reći, kako isti zapust il nemarnost svedoče, da javno dobro gospodara ovdi nema.

Mili Bože! ako ideš po naših putih izvan čest, bilo ljeti bilo zimi, treba ti imati sto očiuh da na sve paziš, i tad neznadeš kadi ćeš položiti nogu, hoćeš li u vodu, ili u blato, ili na leticu, i hoćeš li, ako je plot blizu, čuvati kapu na glavi, da ti ju ne odnije drača il kupina, il da ti oči, ili uši, il lice neogrebe; il ćeš opet čuvati kuret, ili gaće, da ti jih nerazdrpa, i tak ti se sgodi, da ili okaljan ili razdrpan kući dodješ, il pak jedno i drugo.

Po selih zimi od blata i kaljužah po putih, a batah pred kućami nemože se postupati, ako je pak vrieme južno, moraš rad smrdeža nos zatikati. Zašto se pa to nepopravlja i čisti ili za plaću il na rabotu? a da borme! nekoji prave, da zato plaćaju adicionale, ter da sbog toga nemože il nesmi im zapoviedati robotu, a po svom hotenju, neće da idju, kao da bi tobože drugomu, a ne sebi napravljili; dakle šta će im? Zašto se pak nečini popraviti za plaću? Kažu da je treba prvo po gradih načinjati. Didu, *i schiavi sono avessi*, trpiti i živiti u smradu i nenačimbi, jer kadi ter kadi u nekojih mjestih, po leti piju i vodu, gde im se krmak kupa. Onda rekoh prije istinu živu, da javno dobro ili imanje skupno med nami siromaškimi skrbnika nima!

A škole su se skorom zatrle po selih, potle su ih oteli izpod oblasti redovničtva. Ako bi kô rekao da je to laž, nek stane brojiti sela počamši od Promontura najdolnjega, pa nek ide gore tja do

Digitized by Google

Žminja: koliko će ih naći s učitelji? Na prste bi jih pobrojio! Ter sad popi po selih nemogu učiti kao i prvo. A što Šarenjaci o tom mniju? Kada su nekoja sela molbeno pitala, kad nemogu imati školu s učiteljem, da bi naredili, da im pop uči djetcu. Znate li sta su im odgovorili? *„Dall' istruzione di un prete non si verrebbe a trarre alcun frutto."* Razumite li? Dakle vole, da nitko neuči, nego da uči pop. Zašto? Zato da djetca ostanu tupa i neotesana. Tako tupa i neotesana mogu lahko premitati na koju stran hoće, onda vele *„è uno schiavo"* i kad ovo reku, dokažu sve što nezna sebe istog i svoju korist.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

IV. Vjetar i cvati.

Zrak igra u naravi veliku i moćnu ulogu. U zraku sve živi, u zraku svega nestaje. On nosi zametke života i zametke smrti u sebi te je tako put od smrti k životu i od života k smrti. Nedopire li zrak do živućeg bića, tad ono pretrne; nedopire li zrak do mrtvog bića, tad se isto okameni. Gdje pako zrak slobodno djeluje, ondje uzdržuje djelatnost života te čini, da umrlo iztruhne, da uzmogne od njegovih djelovah opet nov život postati.

Ništa manje nego sam zrak, važno je i njegovo gibanje, strujanje zraka — vjetar naime. On obavlja u naravi službe, koje oko nemože vidjeti, već izpitujući duh samo slutiti. Vjetar donaša toplinu i vlagu od mjesta do mjesta; vjetar izjednačuje opreke na vasionom svietu. Vjetar razpršuje naš dah, koga izdišemo, da se nebi okužio zrak te donosi friške zračne struje, da ne udišemo opet ono, što smo izdisali. Vjetar donosi zrak, kog smo izdahnuli i koji bi bio otrov po ljude i životinje bilinam, koje upravo od tog zraka uspjevaju. Vjetar nosi sa sobom zrak, koga biline izdišu te mieša njegove sastojine, da uzmognu čovjek i životinja imati novi dah. Bez vjetra bi se čovjek i životinja u svom vlastitom parokrugu (atmosferi) udušili; bez vjetra poginula bi bilina; bez vjetra bi velike rieke, rieke i vrela presahnula; bez vjetra bi se more pokvarilo te bi po cielom svietu vladala smrt.

Pak u svojoj velikoj, blagoslovljenoj djelatnosti na velikom svietu ne zaboravlja vjetar ni na malenu cvat, koja na njegovu pomoć čeka; jer vjetar drma stablî drvećah i stablikami travah te jih budi od tihog, biljevnog sna; pak kad vjetar u tihoj, svibanjskoj noći nadodje, potresu se cvati stabalah te puštaju, da se razpukne pokrivalo dozrielih prašnicah, a oplodjujući prašak cvati se razsiplje, da uzmogne brzo do pestića doći, ako je blizu ili da ga vjetar sa sobom ponese, ako neima nikakove ženske cvati, koja prima pelud. Pa vjetar i taj maleni posao točno ovršava. Na svom putovanju po zemlji uzima on od bilinah, koje imadu samo muške cvati pelud u svoje okrilje, nosi ju na daleko i široko te razsiplje na sve krajeve. Pak budući su prašci jako lahki, a vjetar jako silan to on nosi mnogo miliunah ovakovih prašakah na svojih moćnih krilih, siplje jih po svuda na zemlji te tako dospiju prašci takodjer do onakovih bilinah, koje imaju djevičanske cvati te čekaju na prosivca, da izlije vrhu njih materinski blagoslov.

Pa taj materinski blagoslov neuzmanjka. Vjetar preuzimlje taj posao svatbenih podvozah (Hochzeits-Equipagen) te se vozi sa zaručnikom ma bilo i preko mora k čekajućoj zaručnici. Reci, mili čitatelju, hoćes li se još srditi na vjetar, radi kog te u tamnoj noći hvata zima, kad promisliš, da ne brza uzalud i da imade obaviti mnogo velikih posalah na ovoj zemlji, pak da u neizmjerno velikom poslu izkaznje usluge tim, što putuje od cvati do cvati te prouzroknje ženitbe, kojih nebi bez njega skoro sasvim biti moglo.

Jest veliki su putevi, koje vjetar u tu svrhu podnzimlje. U bilinskom vrtu u Berlinu nalazi se bilina sa ženskom cvati, koje (biline) se muž nalazi samo u Americi, pak i k toj djevičanskoj cvati donaša vjetar svake godine zaručnika te presadjuje ovdje rod, koga je samo čovječji izpitujući duh, da zadovolji svojoj znatiželjnosti, iz dalekog kraja amo donio.

Tako je dakle vjetar sjajni svatbeni naručevnik, koji izposluje mnoge ženitbe.

Nu i vjetar imade u tom poslu nekoliko natjecateljah, koji mu se u posao miešaju i ove hoćemo odmah učiti poznavati.

Različite viesti.

* **Nj. visost nadvojvoda Ranieri**, proputovao je prošlih danah ovud na Pazin, da pregleda tamošnje domobrance, odkud je krenuo u Dalmaciju.

* **Namjestnik, barun Pino**, odišao je u Beč, da kao zastupnik siede na svoje mjesto u carevinskom vieću.

* **Zagrebačko i pražko sveučilište.** Dne 19. oktobra je gosp. Höfler, profesor poviesti na pražkom sveučilištu, kako čitamo u jednom Primorčevu dopisu iz Praga, počeo svoje predavanje ovimi riečmi: „Gospodo! prije nego predjemo na predmet, valja nam se sietiti jedne okolnosti, koja je uzko akopčana s današnjim danom i s pražkim sveučilištem. Danas se otvara jedno novo sveučilište. Otvaraju ga Hrvati u svojoj sredini u Zagrebu. Kolika je to dobrobit po Hrvate, uvidite lahko, ako svatko za se odgovori na pitanje: što bi bilo od Češke da nije pražke univerze (sveučilišta)? Mi nemožemo Hrvatom nego čestitati na tom koraku! Dao Bog, bio na dobrobit toga maloga al slavnoga naroda na jugu našega carstva! Sveučilište pražko ima se tomu tim veće radovati, što je odgojilo jur mnogo sinovah toga naroda! Prvi rektor novog sveučilišta, njegova velemožnost M. Mesić, znameniti historik hrvatski, djak je ovog sveučilišta! Ponosim se, što bijaše on moj djak, moj marljivi djak, kao što bijahu marljivi svi Hrvati, koji su za mene učili!" — Liepa je ovo čestitka sveučilištu zagrebačkomu, liepa pohvala njegovu velemožnomu Rektoru i liepa svjedočba djakom Hrvatom od profesora Niemca, koji se nikomu rado neklanjaju. Dao Bog, proslavili se djaci Hrvati i u svojem domu, pa uz sebe digli na glas i svoje domaće sveučilište!

* **U kranjskomu saboru** podpisaše svi narodni slovenski zastupnici, izuzam Dra. Razlaga upit na vladu glede ponjemčivanja školah. Vlada, vele narodni zastupnici, ide dvojakim putem u ponjemčivanju škole; povredom ustava znala si je u zemaljskom školskom vieću stvoriti poćudnu većinu, koja joj pomaže u germanizovanju srednjih i pučkih školah. Drugim sredstvom iztiskuje iz Ljubljane u druge krajeve sve činovnike u brzojavnom i poštarskom uredu. Njemački zastupnici pratili su čitanje upita nepovladajućim podsmiehivanjem.

* **Kuće za uboge obitelji.** Dne 19. oktobra otvorilo se u Gradcu više kućah, pod imenom Franje Josipa I., za one uboge obitelji, koje nemogu smagati stanarine, i to milostinjom, što ju je novčić po novčić sakupilo družtvo gradačkih gospodjah, medju kojimi nam je milo spomenuti i vrlu gospodju Kopecku, rodjenu Štrpinku iz Pazina. Dao Bog ugledale se gospodje i po naših gradovih u takove liepi i dični izglede krščanske ljubavi.

* **G. Edmhund Kovačić** povodom otvorenja hrv. sveučilišta Franje Josip I. poslao je svotu od 300 for. s namjerom, da se od toga tečajem trijuh godinah daje podpora po 100 for. jednom čestitu slušatelju filozofskoga fakulteta.

☞ Molimo naše p. n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

☞ Današnjemu broju je dodan prilog o „Slaviji", uzajemno osiguratelinoj banki u Pragu, koju mi i ovom prilikom preporučujemo što toplije našim čitateljem.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Oktobra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.24½	5.23	5.23	—	5.23	5.23	5.22½	5.22	5.22½	5.22	—	5.22	5.22½	5.22½	—	—
Napoleoni	8.89	8.88½	8.88	—	8.90	8.90	8.87½	8.88	8.88½	8.89	—	8.89½	8.95½	8.91½	—	—
Lire Engleske	11,11	11.13	11.13	—	—	—	—	—	11.16	11.16	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.50	104.35	104.25	—	104.25	104.35	104.25	104 25	104.50	104.50	—	104.50	105.—	105.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po nae vadnoj cieni. Pisma neka sšalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Novembra 1874.** **Broj 22.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. studenoga.

Akoprem s ove i s one strane Litave sjede naši narodni poslanici u svojih sabornicah, sa svim tim novinar neima mnogo šta o njih pripoviedati. U Beču interpelnju ministre za ovo i za ono, a u Pešti se čude svojoj premudrosti, kako su mogli u ovo nekoliko godinah dovesti Ugarsku na rub propasti. S druge strane i naš i ugarski ministar pravosudja pripravljaju osnovu novoga kaznenoga zakona. U ostalom, kod nas u carevinskom vieća neima već onog samozadovoljstva i one živahnosti, koja je u njem vladala lanjske zime. Vele da je tomu najbrže uzrok rujanski carev put u Česku i njegovo sadašnje tamo boravljenje. Njihova veličanstva, car i carica, odoše u Česku, da tamo lov love, a ono se nekoja gospoda u Beču boje, da će se iz toga izleći pomirenje s Česi, naime odkad se govori da je car rekao pražkomu gradonačelniku, da će se doskora opet u Prag vratiti i tada u njem više vremena boraviti. Ta gospoda pitaju sama sebe, da što će car u Pragu, već ako se nemisli dati okruniti krunom sv. Venceslava?

Njemačka još jednako sva buči Arnimovim dogadjajem, koji je jako naškodio Bismarku i njemačkomu u Europi ugledu. Nego doskora moraju Arnimu suditi, i onda će se vidjeti, tko ima tu krivo, tko li pravo. Na svih Svetih dan u Trieru je njemačko redarstvo iliti policija odvela izpred oltara u zatvor nekoga svećenika, jer se nije htio pokoriti Bismarkovim protucrkvenim zakonom. Tom prilikom bio je netko u crkvi ranjen sabljom, zato je crkva bila zatvorena, jer oskvrnjena. U novom talijanskom parlamentu, u koliko se dosad pozna izlaz izborah, većina će biti za vladu. Poslanici protivni sadašnjoj vladi bili su izabrani najviše u južnoj Italiji. U Ingleskoj prvi ingleskij ljudi, katolici i luterani, razpravljaju sad u knjigah i novinah vierske i crkvene stvari, tako da se sad tamo negovori o drugom, nego o tom. U Franceskoj i Španjolskoj je sve po starom. Turska stoji kao od kamena, gledajuć, kako su tri sjeverna carstva naprama njoj složna, pa kako joj već nekoristě ni svetčani parizski ugovori, nego kako će morati najposlje pasti i propasti.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

V. Zareznici (kukci) i cvati.

Govorit ćemo o natjecateljih, koji se mješaju vjetru u posao, kod oplodjivanja ženskih cvatih; jer ovi natjecatelji očituju tako čudnovatu djelatnost, da ono, što se o njih znade medju najnevjerojatnije stvari sustava svieta i naravnih zakonah spada.

Ako i igra vjetar kod oplodjivanja tako čarobnu ulogu, da on preko mora nosi pelud te da ju donese ženskoj cvati, koja bi bez njega ostala besplodna, to je ipak djelatnost zareznikah u toj struci mnogo čudnovitija.

Pčele i leptiri jesu, kako je poznato, najveći ljubimci cvieća na svietu; k ovim se pridružuju još zareznici, koji rado u šećeru cvieta slade svoj kratki život; pak akoprem su ovi zareznici jako riedko kada poznavali svoje roditelje te akoprem će riedko kada i svoju djecu poznavati — jer većina njih izilazi proljećem iz jajah, kad su jim roditelji prošle jeseni umrli te onda umru takodjer oni poput roditeljah u jeseni; oni ostavljaju svoje potomke u jajih i to ne samo neodgojene, već i ne izležene — akoprem dakle ovi stvorovi težko da što znadu o rodovih pred i za njimi, to se ipak čini, da se brinu za to, da budu jednom njihova djeca našla na cvieću bogatu hranu; zato i jesu oni veoma radini za svog putovanja od cvati do cvati; oni bo nose pelud mužkih cvatih k dielovom ženskih, koje na nju (pelud) čekaju.

Kad se uvuku pčele ili drugi zareznici u vjenčiće mužkih cvatih te se ondje na sladkoj i mîomirisnoj gostbi goste, tad se njihovim dotaknućem prašnice razpuknu te izliju na svoje popašne gostove svoj blagoslov; pak kad opojeni pijanci poslie hrane mužke cvati potraže možebit bolju ženske, da se u njenom miomirisnom medu — samotoku užiju poslastice, tad ponesu oni na svojih kosmatih tjelesih pelud, kojom namirnju račun.

I tako uzdržavaju zareznici, koji od cvatih živu, sam život cvatih; jer zareznici preuzimlju posrednički posao kod oplodjivanja te tako uzdržavaju plodove i biline za potomstvo, koga neće većina njih ugledati.

Dugo se je vremena mislilo, da biva oplodjivanje cvatih zareznici slučajno, pak se je uzimalo, da se taj posao obavlja samo po prilici te da bi se i bez njih, vjetrom naime mogao obaviti.

Nu u novije se je doba odkrilo oplodjivanje neke biline nekim stanovitim zareznikom, koje se na tako znameniti i čudnovati način obavlja, da se tomu mora svatko čuditi.

Talijani i Hrvati.

U posljednjem broju povjedala je „Naša Sloga“ prekrasno slavje u liepom Zagrebu, što se slavilo na početku Zagrebačkoga sveučilišta. Govorili su tad mnogi učeni i slavni muži: Hrvati, Slovenci, Česi, Slovaci, Poljaci, Niemci, Talijani, Magjari i drugi još. Slavjani u Istri žive kraj Talijanah i pomješani s njimi. Mislim dakle, da će biti drago čitalcem „Naše Sloge“, da se ovdje stavi na hrvatskom jeziku govor, što ga rekao u Zagrebu na talijanskom jeziku slavni Talijan, vitez i doktor Pollicini, ravnatelj sveučilišta u slavnom gradu Bolonji. Evo njegova govora:

„Gospodo! *žao mi je*, što vam neumim reći *u vašem miloglasnom narodnom jeziku* vruća ćućenja svoga srdca, živo ganuta na pogled toli sjajne svetčanosti, kojom danas čestiti narod hrvatski svetkuje početak tomu srećnomu sveučilištu. *Cast velika* dopala me je, da zastupam u vas u taj veseli dan najstarije od svih kolikih sveučilištah na svietu, da vam prikažem u ime one slavne Bolonje, koja je još za vremena tamne noći neznanja i sirovosti pred mnogo sto godin sipala sjajne zrake mudrosti po Europi; i *ja se dičim tim*, što mi je dužnost sada, prijavit vam *pozdrav i radost njezinu, čestitke i žive želje njezine*. Čestitke toli častne gospodje, kôsto je Bolonjska velika škola, biti će pouzdano drage i dobrosrećne vašoj školi novorodjenki, koja stupiv jedva na noge, vidi oko sebe toliku slavnost, ter spoznava, da joj je dužnost, najvišim uzletom znanja, umjetnosti i valjanosti uzdignut se u slavne visine. (Živio!) Dà, gospodo moja! Liburnički brodovî vaši letjeli su morem kano striele munjevite, te su u najpretežnijoj izmed svih bitkah na moru, što ih povjest znade, junačkom svojom hrabrostju krila pouzdigle onomu slavodobitju, kojemu je pripalo za plaću gospodarstvo svieta. (Gromoviti živio, i: tako je!) Vam Hrvatom prisudjena je slava još plemenitija od one predavne, i ta je slava: ne da vi vodite onamo pogubne kljune brodovah slavodobitnih pradjedovah vaših junačkih: pače vas je dopala slava, da nosite onamo miroljubive umjetnosti Minerve, božice mudrosti, i plodovite darove znanja. Mladjahna je još bila izobraženost i nejaka, kad je prešla od iztoka, da prosvjetli zapadne zemlje; skrajno je vrieme, da se ona, sad uzrasla i jaka, opet povrne po nekadanjem tragu svojem u strane iztočne. (Živio! bravo!) Mlado vaše sveuciliště gleda na iztok; ono je kao svjetiljnik uz more, koji se je najdalje pomakao od izobražene Europe prama iztočnim krajem, bistrim svjetlom uma i znanja da razpuhne i odpudi odanle gusti mrak, kojim je kroz mnoga stoljetja pokrila one strane crna magla muhamedanskoga nepomičnoga krivovjerja i turske bjesnoće.“ (Dugo gromovno pleskanje i klicanje: Živio!)

Tako liepo je pozdravio talijanski učenjak na glasu hrvatsko sveučilište u Zagrebu. Doista, takvih veledušnih ljudih bi trebalo nam Hrvatom u Istri. Vitez Pollicini neželi, da Hrvati i u napredak ostanu sliepi na umu i sirove, siromašne neznalice, pače on se raduje od svega srdca napredku hrvatskoga naroda, ter želi u ime talijanskih učenjakah, da se Hrvati što već preslave znanjem i uminjem kod kuće i daleko od nje u surodnih plemenih, i uz najbolju sreću da se natjecaju u izobraženosti s drugimi prosvjetljenimi narodi europejskimi. Plemenite duše kô što je vitez Pollicini nezlobe druge nit im brane napredka, nego se drage volje brate sa svimi ljudi, koji su dobru radi. —

Digitized by Google

Profesori na zagreb. sveučilištu.

Rektor. *Mesić Matija*, svećenik, začastni kanonik zagrebačkog prvostolnog kapitola, redoviti javni profesor povjesti hrvatske na filozofičkom fakultetu, redoviti član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, predsjednik „Matice hrvatske“ član povjerenstva za državne pravno-historičke izpite.

Prorektor. Conte *Vojnović Kostantin*, Dr. prava, redoviti javni profesor austr. gradjanskog prava, rudnog prava itd.

I. Bogoslovni fakultet.

Posilović Gjuro Dr. redoviti javni profesor uvodnih znanosti u novi zavjet i tumačenja sv. pisma novoga zavjeta iz vulgate i iz izvornoga teksta; o g. dekan.

Kržan Antun, Dr. redoviti javni profesor posebnoga diela dogmatike.

Iveković Franjo, Dr. redoviti javni profesor za uvodne znanosti u sv. pismo u obće, a staroga zavjeta napose, i za tumačenje sv. pisma st. zavjeta iz vulgate i izvornoga teksta i jezika hebrejskoga.

Stiglić Martin, Dr. redoviti javni profesor pastoralnoga bogoslovja.

Stadler Josip, Dr. izvanredni profesor fundamentalne dogmatike.

Rieger Josip, Dr. izvanredni profesor crkvene poviesti.

Koharić Ivan, Dr. izvanredni profesor kanoničkog prava i iz pedagogije.

Suk Feliks, Dr. izvanredni profesor morala

II. Pravo i državoslovni fakultet.

Spevec Stjepan, Dr. redoviti javni profesor rimskoga prava, o. g. dekan, član izpitnog povjerenstva za pravno historički, sudstveni i politički izpit.

Brešćyenski Aleksander pl. Dr. redoviti javni profesor parbenoga i izvanparbenoga postupnika i hrvatsko-ugarskoga prava, član izpitnog povjerenstva za pravno-historički, sudstveni i politički izpit, o g. prodekan, zapriseženi tumač. magjarskog jezika kod kr. žup. sudb. stola u Zugrebu.

Lorković Blaž Dr. prava, redoviti javni profesor političke ekonomije ustavne i upravne politike.

Conte *Vojnović Kosta*, Dr. kao gore.

Hanél Jaromir Dr. prava, redoviti javni profesor obće pravne poviesti.

Vrbanić Frane Dr. prava, javni izvanredni profesor austro-ugarske statistike i upravnoga zakonoslovja.

Marjanović Luka Dr. prava, j. izv. profesor kanoničkog prava katoličke i iztočne crkve.

Špun-Strižić pl. *Napoleon* Dr. prava, privatni docent kaznenoga prava, kaznenoga postupnika, i filozofije prava, kr. državni nadodvjetnik, član izpitnog povjerenstva za sudstveni državni izpit, narodni zastupnik.

Pliverić Josip Dr. prava, privatni docent obćega državnoga i medjunarodnoga prava.

Sachs Mavro Dr. medicine, začastni fizik županije, praktični lječnik, privatni docent sudbenoga lječničtva i zdravstvene policije.

Rašić Dane, savjetnik kr. računovodstva, privatni docent državnoga računoslovja.

III. Filozofički fakultet.

Mesić Matija kao gore.

Marković Franjo pl. Dr. filozofije, redov. jav. profesor filozofije, o. g. dek. dopisujući član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Geitler Leopold Dr. filozofije, redov. jav. profesor sravnjujuće slavenske filologije.

Nodilo Nadko, redoviti javni profesor obće poviesti.

Meiksner Franjo, redoviti javni profesor latinske klasičke filologije.

Šrabec Armin, redoviti javni profesor grčke klasičke filologije.

Pevalek Franjo, kvestor i privr. pristav sveučilišta.

D o p i s i.

Iz Pazinšćine 27. oktobra.

Kad se radi o važnih stvarih nije odviše, ako se čovjek i više puti na nje vraća, držeć se nauka Spasitelja, velećega: Tko kuca, otvorit će mu se, a tko išće, nać će.

Tako i mi neprestanimo raditi (delati) i tražiti naše, makar se u početku činilo, da nećemo mnogo postići; u nepovoljnû vremenu i u zlu neklonimo duhom, dapače smielije i srčanije napried stupajmo.

Zadnji put pišuć vam o gimnaziji pazinskoj neke viesti, spomenuh jezik hrvatski, naime da se nepredava, kako njegovo dostojanstvo zahtjeva; a danas mi je kazat, kako bi se mogla, po momu mnjenju, u kratko vrieme napuniti pazinska gimnazija djakah iliti školanah i bez velike muke.

Pazin jest u sredini Istre, a sve naokolo leže dielom veća dielom manja sela i razsijane kuće, kao Stari Pazin, Pazinsko Polje, Lindar, Novaki, Zariečje, Beram itd. Ta sela nisu baš daleko od Pazina, nego neka pol a neka uru hoda, dakle djeca od 8 god. unapried bi mogla lahko i bez velikog napora hoditi svaki dan u jutro u Pazin, a na večer vraćat se kući, ko što nekoji i čine, ali žalibože do sada jako malo. Tim načinom netreba roditeljem plaćat za djecu košte, nego je dosta nabavit im odieću, obuću, za školu potrebne knjige; što sve mnogo ne stoji, budući da djeca, ako i nehode u školu, moraju biti svejedno odjevena, obuvena i nahranjena.

Uzmimo, da bi ih moglo na taj način pohadjati školu iz Staroga Pazina i paz. Polja 20—25, iz Lindara 10—15, iz Novakah 4—6, iz Zariečja isto tako, iz Berma kakvih 5: to bi iznašalo od 45—60 djakah iz same najbliže okolice pazinske, što bi, pribrojiv ih onim, koji već škole polaze, preko stotinu iznašalo.

Nu zar nebi mogli i Žminjci kakvih 10 uzdržavat u školah? A gdje je Gračišće, Pićan, Gologorica, Tinjan, a da druga sela i ne spomenem? Zar nema i u tih selih kmetah, koji bi mogli svake godine po koju stotinu potrošit za svoje diete, dok uzraste, dok mu se uzgoji i izuči, pak onda nek ide kamo ga želja vuče, da si najde kruha? Treba bo na um uzeti, da se čovjek nehrani samo motikom i ralom, nego da ima različitih stazah do kruha, koga sada kod nas većinom tudjinci iz lahka uživaju. Naši ljudi mišljahu jednoč, da samo gospoda smiju učit više škole, da su ona jedina sposobna za više službe i časti, a da kmet nije za drugo nego do li za obdjelavat zemlju; pak uz to, kad si ih i nagovarao, da šalju djecu u školu, izgovarali bi se: Kî će pošiljat — to previše košta, kad nimamo doma škole! Ali sada pošto imadu pod nosom školu, neće se moć više izgovarat. Ja priznajem, da je dosada premnogo koštalo, pošiljat djecu Bog zna kamo u školu, a naši su ih ljudi zato premalo i pošiljali, pak upravo sbog toga imamo posvuda samo Talijane, koji u ničem nevriede za kmeta, koliko bi domaći čovjek. Talijan se jedva dostoji počastit nas kakovim: *moštro dun šćavo*, budući da s nami neznade progovoriti.

Ni odsada neće moći djeca pohadjat škole bez ikakvog potroška i kad budemo imali podpunu gimnaziju u Pazinu, al ipak neće biti troška koliko prije, jer kmeti, kojih djeca moraju u Pazinu bivat, dakle koji nisu iz bližnje okolice, bi mogli i u naravnih stvarih plaćat za sinove n. pr. vinom, pšenicom, krumpirom itd. što je dakako kmetu laglje smoći, nego li gotov novac. A nebi li i Otci Franciškani u Pazinu mogli više djakah kod sebe držat pogodbom, da im kmeti u naravnih stvarih trošak izplaćuju, budući imadu sada dosta prostora? Koliko nebi si oni tim načinom stekli zasluge za prosvjetu i za našu narodnost u Istri! Koliko nebi više ugleda imali kod ljudi! Nespominju li se Otci Franciškani i sada pohvalno poradi onih vriednih ljudi, koje su nekada odgojiti pomogli?

Isto tako mogli bi i nekoji imućniji plovani malenom podporom potaknut i ponukat roditelje, neka svoje diete dadu u školu. Nekim bi dosta nabavit odieću, drugim kupit knjige, opet drugim dati koju forintu u gotovu, pa bi tako, vjerujte mi, mnogi kmet dao diete u školu.

Ali zato treba žrtavah, a tih se, ako su i male mnogi i mnogi straše. Mnogi, toli duhovni toli svjetovni nit su topli nit su mrzli ni za puk naš, ni za narodnost našu, ni za školu, ni za Bratovšćinu itd.

Zašto, pitat će koji, zašto zahtjevaš, da samostan, da svećenici žrtvuju, a ne svjetovnjaci? Eh, brajne! znadem da su u Istri svjetovnjaci ljudi skoro svi sebičnjaci — sami za sebe — pak im badava dosadjivat, a uz to su bogatiji svjetovnjaci Talijanaši i Šarenjaci, koji nemare za nas ni za naše, dapače žele da bi nas nestalo, pa tko da od njih traži podpore, kad se veli: Jaoh si ga onomu, koji se mora svomu neprijatelju klanjati!

A svećenici su većinom naša krv, znadu da bez nauka, bez mladeži izobražene neima narodnoga oslobodjenja, da su sjemeništća prazna, pa da će ih, ako bude išlo tako napred, morat biskupi pozatvorit. A kad nebi bilo svećenikah, što bi onda siromašni puk? Jaoh si ga njemu bez svojih pastirah! Jednom riečju obraćam se na svećenstvo jer oni uvidjaju, kako na nas navaljuju dvoji neprijatelji, da nam naime otmu vjeru i narodnost hrvatsku — naše najmilije i najdraže blago!

Na noge dakle, kmeti, šaljite djecu u školu, ona će vas oslobodit, nadoplatit će vaše trude i potroške prije ili poslie; nezaostanite ni Vi duhovnici, kojim je sveta dužnost, kazati pravi put sebi povjerenomu puku! Znajte da nam je težko izbjegnut pogibeljim, koje nam priete, ako se ne bude mladji narašćaj, na kom, kako se veli, sviet stoji, nadahnno i razpalio za vjeru i narodnost našu, ako ih nebude više na broju složno zapjevalo:

„Još nam Istra ni propala,
Dok mi živimo;
Visoko se bude stala
Kad ju zbudimo!“

Digitized by Google

Grozni dogadjaji u Podgorici.

O groznih ubojstvih i strahovitih nasiljih, što no su se onomadne u Podgorici na tursko-crnogorskoj medji pripetili, evo što se kao istinito pripovjeda.

Petar Ivanov Popović, turski podanik, htjeo se osvjetiti na turčinu Jusuf Mučini, čiji brat, kad je kajmakan bio, uzeo mu bijaše sve imanje te ga iztjerao iz kuće. Poradi toga dogovori se Pero sa svojim bratom Todorom i bratučedom Vulom te svi tri ukupno uputе se put Podgorice. Imao je Pero jednu sestru, koja opazivši, da joj bratja nešto važna misle, dade se za njimi i sprati jih u Podgoricu. Kako prispjehu u mjesto, svrnu svi ukupno u gostionicu. Pero se malo zatim digne i reče svojoj bratji, da ga malko počekaju, dok si on ide kupiti tabaka. Pero idje jednom ulicom i nadojde do kuće, gdje je pribivao napomenuti Jusuf, obazre se i vidi sestru, gdje zaplašena za njim idjaše; reče joj, da neka hitro teče u gostionicu, i kaže bratu i rodjaku, da bježe. Sestra, koja je sada najbolje spoznala, što joj brat namjerava, poče ga opet moliti, da odstupi od te nakane, ali sve uzalud. Pero se što prije približi Jusufu, oko kojega stajaše 20 Turakah, izvadi revolver i udari nanj dok ga ubije. Turci okolostojeći sa svih stranah stadoše pucati na Pera, i udilj ga dakako usmrte. Nu to njim nebijaše dosti, nego u svojem divljem bjesnilu, pozvaše ostale Turke podgoričke, uzbuniše se i svi ukupno oboružani stadoše teći po gradu Podgorici i izvan njega, pa svakoga Crnogorca, il koji bi god imao kapu po crnogorsku odmah posjekoše. A to im je bilo lahko i učiniti, jer ne samo da je Podgorica grad turski i u njem mnogo Turakah, nego jer Crnogorci neimahu pri sebi oružja budući ga po zakonu moraju predati na vratih mjesta. Turci nespominjujuć svake vrsti zločinah, u koliko se doslie znade ubiše do 20 Crnogoracah što mužkih što ženskih, upališe i porobiše mnogo kućah, u kojih stanovahu kršćani, koji da uteku sjegurnoj smrti, pobjegoše u gore. Kako je strašno divljaštvo tursko, lahko se vidi i iz toga, što nijedna od nedužnih umorenih osobah neimaše manje od 7 a mnoge do 32 rane.

Nego kako se raznio glas o tih strašnih ubojstvih i nečuvenih zločinih, svako se crnogorsko srce gorko uzburka, i nije dvojbe, došlo bi bilo odmah i do oružja, da nije crnogorska vlada najstroži mir svim svojim podanikom zapovjedala. Na 2. t. m. sakupila se u Podgorici turska i crnogorska iztražna komisia. Od strane Crnegore poslovati će senatori Vrbica, Radović i segretar Vuković.

Crnogorci težko oplakuju pogubljenu bratju i divljaštvo tursko, koje neima mjere ni konca, al ujedno poznaju uvriedu, koju Turci učiniše njihovoj časti, pa nestrpljivo očekuju, da se ona ozbiljno popravi, ako ne s ljepa, to prahom i olovom. Ele, bilo bi, vrieme, da bi se već jednoč evropejska diplomacija probudila od svoje duboke nemarnosti, pa oživotvorila u nevjernoj Turskoj za uboge kršćane bar one zakone, kojimi bi im se ako ne drugo, osjegurao život i imanje!

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Petris Lovrienac Prot. Ap., kanonik, plovan u Cresu f. 20 u kap.; Vinko Orlandini kapelan u Sv. Lovreču od Pazenatika u godišnji prinos f. 3, Mate Trinajstić bogoslov s Vrbnika f. 1, Pop Frane Volarić doktorand f. 3, Pop Ivan Bersenda doktorand f. 3, oba u Beču; Josip Cvitko kurat u Kastelvenere f. 1; Anton Klemenčić plovan u kapital f. 1; Petar Flego kapelan u kapital f. 4 u god. prinos f. 1; Anton Stihović kapetan u god. prinos for. 1; Frane Jedrejčić-Miličić posjednik u god. prinos f. 1; Ivan Fabris u kapital f. 1 u god. prinos nvč. 30; Angjel Fabris u god. prinos nvč. 30; Ivan Stefanutti u kapital nvč. 20 u god. prinos nvč. 30; Josip Klenovar u god. prinos nvč. 30; Andrija Jedrejčić u god. prinos nvč. 30; Tone Skoflić u god. prinos nvč. 30; Mate Češić u god. prinos nvč. 30; Ivan Zidarić u kapital nvč. 20 u god. prinos nvč. 30; Mate Filiplić u god. prinos nvč. 30; Josip Lovrinić u god. prinos nvč. 30; J. F. u god. prinos nvč. 30; Zariećanski f. 5 svi na Lindaru. Petar Studenac kanonik i župnik u kapital f. 3; Gašpar Petelinšek kapelan u god. prinos f. 1; Martin Tanković posjednik u god. prinos f. 1 u kapital f. 1; Juraj Krizmanić trg. pomoćnik u god. prinos f. 1; Martin Marić pok. Mate u god. prinos nvč. 40 svi u Kanfanaru.

Svota f. 56 nvč. 10. — Ukupno sa zadnjom svotom for. 1204 nvč. 20.

Književne viesti.

Ovih danah je izišla iz Albrechtove tiskarne u Zagrebu knjiga: **Pogled u Lučbu**, što ju je po A. Bernsteinu preveo Gjuro Ester, učitelj na glavnoj učioni u Koprivnici i pravi član hrvat. pedagogjisko-književnoga sbora. To je već III. knjiga „Pedagogijske Biblioteke“, što izdaje pedagogijsko-književni sbor hrvatski. Svakomu našincu, komu je stalo do temeljita znanstvena izobraženja, ova je knjiga dobro došla, jer ako ikoja, to je Lučba iliti Kemija jedna od najkoristnijih i ujedno najugodnijih znanostih. Bez poznavanje Lučbe čovjek tumara po svietu kao u tmini, pa nezna ni što je kruh, koji jede, ni što voda, koju pije, ni što oganj, na kom se grije. Lučba ga uči, da je vas sviet stvoren od nekoliko počelah, koja se neprestano slučivaju i različivaju, pa mu daju ovaj vid iliti formu, koju evo gledamo. Ovo neka bude rečeno zato, da i ta knjiga nadje što više prijateljah u našem narodu.

Rječnik slovinsko-talijanski, priredio ga za tisak O. Dragutin A. Parčić. Nije pretisak rječnika god. 1858, izdanog, no nova baš radnja neutrudivog O. Parčića, toliko se ovaj rječnik razlikuje bogatstvom od prvoga. Takovo djelo netreba preporuke, što scienimo da vješti i nevješti narodnomu jeziku moraju da ga nabave. Ipak usudjujemo se preporučiti ga onoj šaki tvrdokornih griešnikah, koji nam svedjerr jednu te istu pjevaju: dajte nam pomagala! — Na prodaji je kod svih knjižarah u pokrajini, a stoji for. 3.50. (*Pravo.*)

Promjene u trščansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Juraj Rastelli, koji je dosle imao službu u biskupskoj kancelariji, bi imenom duhovnim pomoćnikom u župnoj crkvi S. Maria Maggiore (Jezuiti), a na njegovo mjesto stupi č. g. Juraj Pitacco, koji je bio privremeni katehet pučkih školah u Piranu. Č. g. Nikola Burlin ide iz Grižinjane u Mile; č. g. Dinko Vidali duhovni pomoćnik u Milah ide u Grižinjanu. Č. g. Jakov Leben bi imenovan duhovnim pomoćnikom i učiteljem u Šterni. Mladomašnik pop Ivan Delise postade kooperatorom u Ižoli. — Č. g. Popu M. Dobravcu bi dovoljeno, da uživa mir jošte za 6 mjesecih.

Različite viesti.

* **Dohodci i troškovi austrijske monarkije**, što no bijahu proračunani za prihodnu godinu 1875.

	dohoci	troškovi
Carski dvor	—	4,650,000
Kancelarija kabineta Nj. Veličanstva	—	74,295
Carevinsko vieće	—	1,648,365
Carevinski sud	—	22,000
Ministarsko vieće	430,235	620,542
Ministarstvo unutarnjih posalah	1,131,677	19,652,869
„ državne obrane	39,288	8,417,000
„ bogoštovja i nauke	4,686,304	17,268,287
„ financijah	320,120,827	72,402,596
„ trgovine	20,285,350	23,545,244
„ poljodelstva	11,039,290	11,971,640
„ suda	370,294	20,615,340
Visoki dvor Grofovah	—	157,000
Mrtve plaće iliti pensioni	36,194	12,522,445
Podpore i oskrbničtva	—	19,710,311
Obćeni dug	9,412,336	91,446,784
Upravlanje obćega duga	345,600	791,687
Prinesci za troškove zajedničkih posalah	—	76,267,146
Dohodci od prodavanje državnih dobarah	900,000	—
Plaćanje parobrodarskoga družtva na Dunaju	632,309	—
Preostanak u kasi	—	—
Ukupna svota	369,429,694	381,782,551

Iz ovoga se računa vidi, da će Austrijska Monarhija imati ove godine 12,352,857 for. više troška nego dohodka!

* **Zima**. Od prošlog četvrtka imamo ovdje pravo zimsko vrieme. Bura brije na moru i na kopnu kakova riedko kad, a okolišna se brda biele od snjega, akoprem je drveće još i sad zeleno, il pak počelo stopram suriti. Na susjednom Krasu pala je tolika sila snjega, da su zastajali i sami željeznički vlakovi, a od bure nisu mogli ni parobrodi nikamo iz luke.

Digitized by Google

* **Franjo Fegitz**, dosadanji okružni kapetan na Voloskom, postao je namjestničkim savjetnikom u Trstu. Još neznamo, tko će doći na njegovo mjesto, no ufamo se, da znat će i on naš jezik, jer drugač nebi bio na svojem mjestu u Kotaru, gdje je vas puk čisto hrvatski, izvan dva il tri, ne Talijana, nego Šarenjaka na Voloskom.

* **U „Vaterlandu“**, njemačkih bečkih novinah, čitao se ovih danah dopis iz Gorice, kojim dopisnik radostno javlja, da je namjestnik, barun Pino, zapovjedio poreznim iliti financijskim uradnikom, neka slovenskim kmetom pišu slovenski. To je liepo, jer je pravedno, pak se ufamo od pravednosti baruna Pina, da će zapovjedati svojim uradnikom i po Istri, da govore i pišu Slavenom slavenski. Na nekoje činovnike ljudi se gorko tuže i povjedaju stvari, kakove se nedogadjaju nigdje drugdje. U nekom selu bio je pozvan neki seljan za svjedoka, pa budući da nije znao talijanski govoriti, poviedа se, da mu je sudac na svršetku rekao: *A te pagherò la giornata, quando avrai imparato la lingua italiana*, to jest: *Tebi ću platiti dan, kad se budeš naučio talijanski!* Skrajno je vrieme, da se vrhovne oblasti uvjere, da ima u Istri puno više Slavenah nego li Talijanah, pak da kmetom dadu sudce, koji umiju njihov jezik, jer drugače se može lahko pravda izvrnuti i pripetiti, da pravednik bude odsudjen, a krivac opravdan.

* **Na pazinskoj gimnaziji** upisalo se je ljetos, kao što čujemo, devedeset i tri djaka. To je liep početak, a mi se tvrdo ufamo, da će ona gimnazija do tri godine, kad dojde naime do svoje cielosti, biti u svakom smislu prva u Istri.

* **Koparska i pazinska gimnazija i štipendije.** U programu koparske gimnazije od prošle godine se čita, da je porečka Junta dala osmerici ondešnjih djakah štipendije, a osmerici novčanu pripomoć, daklem šestnaestorici na 127 svih djakah; dočim je posve pozabila na Pazin, gdje bijaše u četirih dotle otvorenih razredih 63 djaka, jer nije nijednomu od njih podielila nikakve ni štipendije ni pripomoći, kao da nisu i oni Istrani. Možebit da tamo nije nitko potreban, pa da se nije ni utekao Junti, ali se to jedva daje vjerovati. S druge strane sam ravnatelj koparske gimn. bi reć da se čudi gorirečeno Juntinoj, darežljivosti, jer piše u programu, da je dielila *a larga mano* štipendije i pripomoći, koje su morale platiti, dodajemo mi, većinom žuljive slavenske ruke. Dobro je, da naši ljudi i to doznadu, morebit će jednom progledati. A mi od naše strane nećemo prestati odkrivati stvari, koje nam se vide da nisu u redu, pa makar se nekoja istranska gospoda još toliko gušila, veleć: *La Sloga è un foglio immorale e infernale*, to jest, da je „Naša Sloga“ list bez Boga i duše.

* **Stremayerov „Jamais.“** Čitamo, da je ovih danah Stremayer, ministar nauke i bogočašća, rekao u bečkom carevinskom vieću, da neće biti nikad uveden hrvatski jezik u srednje dalmatinske škole. Mi se spomiujemo, da je pred desetak godinah bio rekao u franceskom zakonodavnom tielu i Napoleonov ministar Rouher, da neće Talijani „nikad“ (jamais žamè) u Rim, pa gdje je sad Napoleon i gdje i što njegov ministar Rouher, a Talijani su ipak Rim dobili. Zato nas poradi toga Stremayerova „Jamais“ ni najmanje glava neboli, jer su narav i pravo jači i od najjačih ministrah!

* **Niemci i Hrvati.** Slavni Dr. Gneist, prorektor berlinskoga sveučilišta, da je pisao biskupu Strossmayeru pismo, u kojem mu veli, da su berlinski krugovi veoma zadovoljni, kako bjehu u Zagrebu prilikom sveučilištne svečanosti liepo doćekani njemački učenjaci i profesori, pa da tamošnji Niemci goje najvruće simpatije za naš hrvatski narod. Početnike, kao što smo mi, to nemože nego obodriti i ohrabriti na putu, na koji smo stupili.

* **Na sveučilištu zagrebačkom** ima dosad upisanih 270 slušaocah. Kad uzmemo na um, da liečnički fakultet nije još otvoren, to je mnogo, jer ima u Europi i starih sveučilištah, koja nebroje toliko djakah. Hvala Bogu, početak je dobar, a unapred bit će još bolje, kad se naša mladež izvan kraljevine uvjeri, da će joj zagrebačke svjedočbe vrieditи kao i gradačke ili bečke, kao što i hoće.

* **N. P. barun Rodić**, namjestnik dalmatinski, vrnuo se onomadne iz Beča, kamo je bio otišao, kakono „Narodni List“ iz pouzdana izvora javljaše, il da što zadobi za nevoljnu Dalmaciju, il ako ne, da se odreče svoje namjestničke časti.

* **Potres.** U Klani, zgora Kastva dne 23. na 24. pr. mjeseca noćju u 1 sat i 38 časovah tresla se je zemlja tako žestoko, da se je malo i veliko od straha prepalo. Ovomu pako nije se čuditi, jer je 1. ožujka 1870. potres ondje nekoliko kućah srušio. Zemlja se je ovaj put tresla tri sekunde od jugozapada prama sjeveroiztoku. Kad je strešnja prestala, čuo se još izpod zemlje mukal štropot. Triesak bio je vertikalan, te se je ljudem činilo, kao da jih nešto diglo iz postelje i odmah opet spustilo.

* **Nova cesta** otvorena je iz Ogulina u Novi i Kraljevicu, koja je prozvana imenom N. V. kraljevića nadvojvode Rudolfa. Ovu cestu zasnovao je i počeo pred dvie godine već graditi preuzvišeni gospodin zemaljski zapovjednik A. barun Mollinary. Pučanstvo primorsko i krajiško, kojemu će Rudolfova cesta biti pravom blagodati, dalo je izraza svojoj hvali u brzojavkah, u kojih kliče: Živio ban Mažuranić! Živio barun Mollinary!

* **Crnagora i more.** Čuje se, da će usljed podgoričkog pokolja Cetinjska vlada tražiti od Turske, da joj odstupi nešto primorja, odkud će imati i Crnogora neposredni odušak na more. Kad bi podgorički pokolj barem tim plodom urodio, ni Crnogorci ni ostali južni Slaveni nebi ni polak žalili one prolivene krvi, kad je već sudjeno, da bez krvi neima spasenja.

* **Kakova će ljetos zima biti?** Učenjaci sa parižke zvjezdarnice sude, da će zimus rano nastati velika studen. Vele najme, da će od 15. Novembra do 15. Januara biti veoma oštra zima.

* **Crkvene viesti.** U srediśnje bogoslovsko sjemenište goričko stupilo je ljetos za goričku nadbiskupiju u I. razred 4, u II. 2 bogoslova; za trščansku biskupiju u I. razred 2, u drugi 1; za porečku u I. razred 1; za krčku u I. razred 1. U svih četirih razredih za sve četiri biskupije ima u onom sjemeništu 43 bogoslova, gdje jih je pred nekoliko godinah bivalo do stotine.

Koliko je trgovačkih brodovah na svietu. Polag najnovijih izviestjah Inglezka posjeduje 20,382 broda na jadro sa 5,320,089 tonelatah. Za njom sliedi Amerika sa 6786 brodovah i 1,137,177 tonelatah; Norvegijska sa 3930 brodovah i 1,137,177 tonelatah; Italija sa 4220 brodovah i 1,127,032 tonelatah; Njemačka sa 3834 brodovah i 893,952 tonelatah; Francuska sa 3973 brodovah i 858,657 tonelatah; Španjolska sa 2867 brodovah i 540,211 tonelatah; Olandezka sa 1447 brodovah i 397,232 tonelate; Grčka sa 1327 brodovah i 347,744 tonelate; Švedska sa 1827 brodovah i 327,409 tonelatah; Austro-Ugarska sa 965 brodovah i 336,113 tonelatah; Danska sa 1226 brodovah i 170,834 tonelate. Portugalska, Turska, Belgij i druge manje države neposjeduju znamenit broj brodovlja. Treba napomenuti, da u ovom izviestju evropejskoga brodovlja nebroje se nego oni brodovi, koji imaju preko 50 tonelatah, a amerikanski brodovi, koji imaju preko 80 tonelatah. Svekoliko trgovačko brodovlje na svietu na jadro iznosi 56,281 brod sa 14,185,836 tonelatah. Godine 1870 svega kolika brodovlja na jadro bijaše 59,518 brodovah sa 16,042,498 tonelatah.

Sve ukupno brodovlje na paru broji 5148 parobrodah sa 4,328,193 tonelate. Od ovieh, Inglezka posjeduje 3061 parobrod sa 2,624,431 tonelatu; Amerika 403 parobroda sa 483,034 tonelate; Francuzka 392 parobroda sa 31 ,665 tonelatah; Njemačka 200 parobrodah sa 204,894 tonelate; Španjolska 202 parobroda sa 138,675 tonelatah; Talijanska 103 parobroda sa 85,045 tonelatah; Austro-Ugarska 91 parobrod sa 84,155 tonelatah; Olandezka 95 parobrodah sa 72,753 tonelate; Ruska 114 parobrodah sa 67,522 tonelate. Za ovima sliede Norvejska, Danska, Belgij, Grčka, Turska i druge manje države.

Upisani kao izgubljeni: u godini 1870 brodovah na jadro 2644, parobrodah 207; u godini 1871 brodovah na jadro 2768, parobrodah 253; u godini 1872 brodovah na jadro 3037, parobrodah 315; u god 1873 brodovah na jadro 2791, parobrodah 363.

Nakon 3 godinah napriedka, od god. 1870 do 1873 broj se je brodovah na jadro umanjio, a broj parobrodah povisio.

☞ Molimo naše p, n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Novembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	.	—	5.19	5.20	5.19	5.20	5.19	—	5.20	5.20	5.20	5.21	5.20	5.21	—	—
Napoleoni	—	—	8.86	8.86	8.86	8.86	8.86	—	8.87	8.88	8.89	8.89	8.87	8.88½	—	—
Lire Inglese	—	—	11.13	11.14	11.13	11.12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	104.15	104.15	104.—	103.85	104.—	—	104.—	104.15	104.35	104.75	104.50	105.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po nae vadnoj cieni. Pisma neka sšalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Decembra 1874.** **Broj 23.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. studenoga.

Na svietu svega dosta, samo novacah je malo. Zato je i naš ministar trgovine izjavio onomadne u carevinskom vieću, da za dojduću godinu neiśće od njega novacah u ime novih željeznicah neg ono, što im je bilo namienjeno prošle godine, jer da vlada vidi, da se u današnjih okolnostih nemože više trošiti. Na toj odluci neće vladi sjegurno nitko od državljanah zamjeriti.

Kod nas je tako, a u Ugarskoj se baš tope. Tamo je ministar Ghiczy učinio što je mogao, da spasi državu od propasti, al nitko neće da mu pristane na predlog, jer vele, spasavajuć državu, da bi upropastio narod. Tu dakle neima druge, nego izručiti gospodarstvo u ine ruke, al u čije? U Ugarskoj tih rukuh kao da već neima. Evo kamo su dospieli Magjari! Tomu će se mnogi veseliti, ali mi se neveselimo ni najmanje, jer nam je Ugarska bila uvjek mila, ne radi Magjarah, nego radi ugarskih pravah. Istina da su Magjari rabili ta prava proti nemagjarskim u Ugarskoj narodom, ali ti narodi nisu još ni danas izgubili sve rade, da će se Magjari kada tada osviestiti, pak da će Ugarska biti ono, što biti mora, naime slobodno natiecališće slobodnih ugarskih narodah. Nego recimo, da je to ruka božja, pak da vidimo, što će tamo biti.

Žalost, koju ćutimo poradi brdjavog stanja u Ugarskoj, nam nadoknadjaju radostne viesti, koje dolaze iz Češke, Slovenske i Slovačke. U Češkoj se mire stari i mladi Česi, u Slovenskoj stari i mladi Slovenci, a Slovaci se spremaju da zapuste svoj slovački jezik, pak da prigrle češki, buduć i onako mala razlika med jednim i drugim. Neka Bog da, da se Slaveni u austro-ugarskoj državi pomire, sporazumiju i ujedine, pak se nemare bojati ni što biva u Pešti, ni što biva u Beču, jer su onda dosta jaki, da tu i tamo odlučnu reku, il bar da izvojuju svoje pravice.

Ako su istiniti, iz Njemačke dolaze zanimivi glasi, naime da se je Bismak ukrotio, pa putem trećih osobah učinio neke predloge papi, da umiri katoličku crkvu u Njemačkoj. Prošlih danah je bio u Berlinu na dogovoru kod Bismarka ruski državni kancelar knez Gorčakov. I o tom se dogovoru svašta nagadjalo. I u Ruskoj ima smutljivacah kao svagdje na svietu, pak se čuje, da jih po ruskih gradovih zatvaraju po ciele čete. To su najviše mladi ljudi, koji neimaju nikakva izkustva, i baš zato misle, da su oni jedini, koji bi umjeli sviet usrećiti. U Franceskoj su bili občinski izbori, gdje su nadvladali većinom republikanci, zato vele, da mora tamo doći što prije do preloma. Srbski knez Milan je dne 22. otvorio prestolnim govorom narodnu škupstinu. Turci podgoričani, koji su ono poklali mirne Crnogorce, bili su od svoje vlade odsudjeni na dvaestgodišnje tamnovanje.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

VI. Najčudnovatije oplodjivanje cvati.

Cvat, koje oplodjivanje biva načinom čudnovatijim od svih dosele poznatih načinah oplodjivanja, spada nekoj bilini-otrovnici, imenom jabučnjak ili vučja jabuka (Aristolochia); ona se nalazi na zidinah i ogradah te, akoprem se ne osvrće mnogi na nju, ipak nije sišla s oka naravnog izpitivanja, koje izpituje zakone i čudesa naravi.

Cvat ove biline jest na neki posebni način uredjena; čaška naliči skoro zatvorenu tulipanu, no ne sastoji se od 6 listićah, kano tulipan, već od jednog, koj sačinjava zatvorenu spremicu, ka kojoj se samo gore, na nešto savitom šiljku nalazi maleni ulaz.

U tom zatvorenom prostoru nalaze se doduše plodnica i prašnice, ali u drugom obliku nego o trešnjovoj cvati; jer spremice peludi nisu na prašnicih, koji do njuške mogu dopirati, već su dolje čvrsto prirasli na veoma usavršenom ženskom pesticu. Oplodjivanje ove cvati spada dakle medju nemogućnosti, buduć da je cvat skoro sasvim zatvorena, a vjetar nemože unutra, pak što krom svega toga može nastupiti vjetra posrednički posao samo tamo, gdje se nalaze mužki i ženskinje u dvijuh različitih cvatih, ili na dvijuh različitih stablih, ili pače u dvijuh različitih okolicah, u kom se je slučaju narav pobrinula, da mužkarac imade izvanredno mnogo oplodjujućeg praška tako, da se često može mnogo miliunah zrnacah praška bez štete izgubiti ipak je dovoljno, ako uvjek od cielog miliuna dodje do ženske cvati samo jedno zrno.

Kod oplodjivanja biline, o kojoj govorimo, nepomaže vjetar ništa, ali mjesto njega preuzimlje taj posao neki zareznik uz najčudnovatije i najnesretnije odnošaje, da pripomože naravi, gdje si prividno nemože pomoći. Žalibože zlo biva taj zareznik naplaćen za svoju uslugu; ona ga stoji života.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Tko nije iz njega uvidio, stare one šale naših susjedah, koji nam neprestaju oko ušiuh brnčati, da je Istrija talijanska, nebi li se naše uho na te glasove naučilo, pak i mi zapjevali uza nje istu pjesmu. Tim šalam valjalo je dati jednom i osbiljno odjelo, pak evo vam „Saggio d'una geografia dell'Istria.“ Pisati povjest Istrije, nebi svrsi odgovorilo, jer bi povjestničar bio prisiljen mnogo toga kazati, što geograf može zamučati, ili sa par riečih izvrnuti, kao je doista u svom djelcu i učinio Dr. Benussi. Njemu Hrvati nezauzeše Istrije, već biše samo u razna vremena naseljeni kao najamnici (coloni). Nu oni nisu Hrvati, već premda iz hrvatskih zemljah nadošli, pomješani su bez ikakva reda sve moguće i uzmišljene slovjenske narodnosti u smjesu, kao što on veli. Tko tu nevidi podle svrhe zavaditi nas medju sobom, tko već tu nevidi talijanski odgovor na naše zahtjeve glede ravnopravnosti jezika u uredu i školah?

Dosta. Mi ćemo se o tom još bolje uvjeriti, kad bude govor o današnjem pučanstvu Istrije te o stanju školah.

Predjimo na drugi, posebni dio ote geografije.

U prvom poglavju sa 3 §§. opisuje nam pisac predbrežja, otoke i mora sa zalievi, zatrepi, prodoli, dragami, lukami i pristaništi sa dostatnom točnostju, izim što nigdje nenapominje uz talijansko i ime hrvatsko. Osobito bi tomu imao bio prilike u opisivanju obale istočne te kvarnerskih otokah. Nu na tom boluje svo njegovo djelo.

U drugom poglavju opisuje nam nutarnjost Istrije i to pod §. 1. orografiju, pod §. 2. hydrografiju, pod §. 3. geognoziju, a pod §. 4. ceste.

U poglavju trećem daje nam točan opis meteorologičkih odnošajah Istrije, opisujuć nam pod §. 1. vjetrove, a pod §. 2. podnebje. Kod toga uložio je dosta truda, te obsegu svoga djelca u tom pogledu posvema zadovoljio.

Medjutim ostavimo vjetrove ote, a predjimo na etnografiju, poglavje IV., gdje nam dosad neznani vjetar zadunuo. Sliedimo ga uzastopce, neka sviet vidi, kako se pod firmom doktora može bezobzirno pisati.

Evo ovako počimlje ta novost: „Stanuju sada u Istriji Talijani i Slovjeni. Prvi njih do 100,000, drže morske luke, gradove, trgovišta i svaki veći komad zemlje, jesu klasa naobraženija i naprednja naše provincije. Drugi, njih do 155,000 nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah, koje počamši od god. 800. dodjoše u razna vremena napučiti provinciju te se uzdržaše razdieljeni medju sobom običaji, navadami, odjelom i velikom razlikom narečja; — razdioba povećana ubitačnim običajem nesklapati ženitbe nego osobami iste občine i istoga sela.“

Oštrim nožem je zahvatio pisac! Ništa manje nego 100,000 Talijanah! Piše li „ad uso della studiosa gioventù“ kao što sam veli, to je taj broj i za učeću se mladež preokrugao. Mi jih nalazimo nenaoružav oko jedva nešto preko polovice, po prilici 60,000 te nam je čudnovato, kako mu se je taj broj skoro podvostručio

Digitized by Google

U čaški ove, kao tulipan zatvorene cvati nalazi se samo gore maleni otvor, kroz koji unilazi svake godine stanoviti zareznik, privabljen ugodnim mirisom, koje se unutra po cvati razširuje. Unutra se lahko unilazi, akoprem je zatvoreno pokrivalo popunjeno iznutra dugimi vlasići, koji teku u časku niz brdice, kano gvozdene žice mišolovke. Upravo tako, kano što može miš unići u mišolovku — jer svojim tielom gvozdene žice razširuje, nu nemože više napolje, jer mu iza njega prepriečuju izlaz žice, — upravo tako je i sa vlasi cvati. Oni stoje tako, da se uklanjaju, kad zareznik unilazi te pustaju, da dodje uz vlasi do oplodjujućih dielovah cvati. Ovdje uživa siromašna životinjica zadnju gostbu po volji, čim pako hoće na polje, opazi, da je otvor vlasi zatvoren; uzalud pokusi; ona vidi, da je uhvaćena, počme se puna straha trzati te prouzroči u smrtnom strahu i muci takovo drmanje u cvati, da se prašnice razpuknu, pelud razleti, koja dodje onda do njuške ženskoga diela cvati, da ju oplodi.

Zaista, veoma bi nam drago bilo, kad bismo mogli štovanim čitaocem kazati, da se vlasi, poslie ovršenog oplodjenja okrenu te, da u smrtnom strahu nalazeću se životinjicu, koja je tako važan posao obavila, iz zatvora puste; ali žalibože moramo reći, da nije uvjek narav tako zahvalna, kano što mi želimo, pa i naša siromašna životinjica mora to izkusiti, jer ona neće uživati više slobode, već će si u zatvoru naći svoj grob, pak ju tako nadjemo u strašnoj tamnici — mrtvu.

Poginula je u tamnici, u koju je tolikim razkošjem unišla.

Zareznik pogine, da biline pusti dalje živjeti!!!

Istranski zastupnici na carevinskom vieću.

U sjednici carevinskoga vieća od 12. pr. m. bio je na dnevnem redu vladin predlog zakonske osnove o sporazumljenju sa zemaljskim istranskim odborom (Juntom) glede uredjenja odnošaja države naprama istranskoj zemljištnoj razteretnoj glavnici (Grundentlastungsfond, esonero). Predsjednik carevinskoga vieća predloži tom prigodom, neka se ta vladina osnova izruči proračunskomu odboru, da ju pretrese, pa dade o njoj svoje izviešće.

Na to se javi zastupnik Dr. Vitezić i reče: „Pošto se radi o stvari, koja je po svu Istru od najveće važnosti, pa pošto se ne nahodi niti jedan jedini istranski zastupnik u tom odboru, predlažem, da se ta vladina osnova dade na pretresanje posebnû iz sve kuće izabranû odboru od 9 članovah.“

Zastupnik Dr. Herbst se je protivio predlogu Dra. Vitezića, te podupirao Predsjednikov predlog, da se naime gori rečena osnova predade na pretresanje proračunskomu odboru.

Zastupnik Dr. Vitezić opet se javi i reče: „Pošto se tu radi o interesu Istre i pošto nema niti jednoga istarskoga zastupnika u proračunskom odboru, čini mi se, bilo bi pravedno i vele shodno, da barem jedan istarski zastupnik bude u odboru i to jedino zato, da može, ako uztreba, pobliže stvar izjasniti. Buduć pako da to polag predloga g. Predsjednika nije moguće, ja zahtjevam, da se u smislu mojega predloga izabere poseban odbor.“

Na to se Predsjednik sklone i naredi, neka se najprije glasuje o Vitezićevu, a onda o njegovu predlogu. Tako i bi, al onaj ostade u manjini, a ovaj bude primljen.

Taj Vitezićev predlog, kao što svaki razuman čovjek mora spoznati i priznati, jest tako naravan i pravičan, da više nemože; jer nam je spomenuti, da se tu radi ništa manje, nego o dugu od 416,000 f, a i više drugih legatah koje ima Istra na se uzeti. A borme to nije malo za prazan džep tužnih Istranah. Zato se mi čudom čudimo, što druga tri istranska zastupnika, naime g. Polesini-Kamalić. g. Vidulić i g. Defranceschi ne samo da nisu Vitezićev predlog podupirali, nego dapače da su, kao čujemo, i proti njemu glasovali.

Kad se pitamo, zašto su ona druga tri istarska zastupnika proti Vitezićevomu predlogu glasovala, nemožemo si drugoga uzroka misliti nego taj, da je Vitezić drugčijega mnjenja iliti načela, što se politike tiče, koje se s njihovim neslaže. Mi po svojoj glavi mislimo pa velimo, da se kod gori spomenutoga predloga neradi ob ovom ili onom načelu, nego o glavnoj koristi sve kolike Istre. Pa ako ikada, to bi uprav tom prigodom bilo trebalo, da si istranski zastupnici prijateljske ruke pruže, bez obzira ni na Slavene ni na Talijane, te da se svimi silami svojega uma postaraju, da bude primljem Vitezićev predlog. To je naše čvrsto osvjedočenje, pak mislimo, da nismo daleko od istine, kad tvrdimo, da su svi Istrani, bili oni Talijani il Slaveni, o toj stvari s nami jedne misli. Mi želimo, da si taj znameniti dogadjaj svi Istrani u pamet utisnu za svoje znanje i ravnanje prigodom budućih izborah, bilo carevinskih bilo pokrajinskih. Tko nemari za korist puka, nije kadar da ga zastupa.

D o p i s i.

U Kastvu 26. novembra.

Imam vam javiti jako radostnu viest. Evo o čem se radi.

Visoka vlada nastoji sa svih silah, da podigne pučko izobraženje i prosvjetu. Ali tomu se hoće školah, a eno neima učiteljah. U tu svrhu je vlada naumila utemeljiti tu i tamo tako zvane škole pripravničke. U našem Primorju, kako već znate iz novinah, jedna od tih školah je otvorena u kotaru Goričkom, drugu u Tršćanskoj okolici na Proseku, a treća se evo otvorila dne 23. t. m. svetčanom službom božjom ovdje u Kastvu. Učitelja pripravničke škole plaća sama vlada, a od obćine neišće drugo nego pristojan stan za školu. Akoprem se to kod nas nije razaznalo nego nekoliko danah prije, ipak prigodom otvaranja bilo je već upisano u tu školu 19 pripravnikah. Vlada je odlučila razdieliti svake godine 500 f. u pripomoć medju desetoricu najboljih učenikah, koji budu pohadjali ovu školu, samo ako ju zaprose i ako su rodom izvan grada Kastva.

Što je ta pripravnička škola? To je škola, u kojoj se pripravljaju dječaci, koji žele postati učitelji. U tu školu može stupiti svaki, koji je svršio dobrim uspjehom pučku školu. U pripravničkoj se školi uči dječak jednu il dvie godine, pa ako učini dobro svoj izpit, onda ga primu u učiteljište, iz kojega izadje gotov učitelj.

„Drže morske luke gradove i trgovišta i svaki veći komad zemlje.“ Mi bismo istini za volju kazali ovako: Drže morske luke i gradove na zapadnoj obali, a po trgovištih nutarnje Istrije i istočne obale razštrkani su i u velikoj manjini, nadošli u naše doba iz Karnije i Friula. Kako su došli do „svakog (?) većeg komada zemlje“, to vidimo svakim danom u službenom listu.

„Jesu klasa naobraženija i naprednija naše provincije.“ Čudno bi bilo, kad bi selo gradu u naobraženju prednjačilo u okolnostih, u kojih se mi nalazimo. U talijanskih rukah sve, a mi napredujmo! Vi nam zatvoriste sve puteve, ta iste nam pučke škole potalijančiste! Podpomažete li naše djake provincijalnim, dakle i našim novcem? Imamo crno na bjelomu. Dà, znamo, da rado u sviet trubite da nismo tobože za napredak, da smo znanosti i naobraženosti nepristupni, a što učiniste za naš napredak, za naše naobraženje? Dajte nam škole, dajte nam zahtjeve naobraženja, pak da vidimo, tko je sokô. Ali dà! znate vi, da je naše naobraženje vaša propast. ... hinc illae lacrimae!

„Drugi (po njegovu Slovjeni, po našu Hrvati), njih do 155,000 nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah, koji počamši od god. 800 dodjoše u razna vremena napučiti provinciju.“

Opaziti nam je da je valjda pisac brojio Talijane i nas u različito vrieme, te kod nas nataknuo umanjujuća stakla. Čudno nam je tim više, da nas toliko hiljadah nije opazio, što smo ipak ljudi visoki i plećati! Al dà, toliko onda stanovnikah neima Istrija, s toga je valjalo odkinuti Hrvatom, a prišiti Talijanom! Neka još tri geografije ugledaju bieli sviet, tad eto čuda! nestalo je posve Hrvatah, pretočila jim se do poslednjega krv hrvatska u talijansku. Nu dajte si jednom kazati, da nas nikad te nikad više nepotalijančiste, pak vi cielomu svietu dokazali u svojih geografijah, da nas neima!

„... nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah ...“

Pisac valja da je prepredeniji slovjenski filolog nego je ikoji od dosad poznatih. On je našao dlaku u jaju, te je slobodno mogao uzkliknuti: *heureka, heureka!* Što misli pisac tim da dokaze? Dokazati ništa, jer se dokazati nemože, nu misli tim kazati ovo: Istrijanski Slovjeni su različitoga govora, tako po prilici kao Talijani i Francuzi, ovi i Španjolci, a zaključak tomu jest: kako se može njima dopitati jednakopravnost jezika u uredu i školi uz toliku razlikost? Ta onda bi Istrija bila pravi Babilon, stoga jedina je, da ostane i nadalje kao jedini službeni jezik talijanski! Znamo mi gdje vas srbi, a gdje čovjeka srbi tamo se i češe.

„... koji počamši od god. 800 dodjoše u razna vremena napučiti provinciju ...“

Mi imadosmo prilike već prije razgovarati se s našim geografom u pogledu našega došaštja u Istriju; recimo samo mimogred kako mu stavka dopunjuje stavku. Hrvati dolaze u Istriju malo po malo, kupljeni i dovučeni na zemlju, da ju obradjuju. Zašto pisac izbjegava istinu, čusmo prije veće, nu nije dostojno, da čovjek ovjenčan naslovom doktora, isti u takove svrhe zlorabi. U malenom svom djelcu više putah jednu te istu stvar spominje, bojeći se, da ju čitaoc nepozabi. Razumijemo se!

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

U učiteljišću ima svaki pripravnik 200 f. pripomoći na godinu. Tako da učiteljski pripravnici koštaju roditelje jako malo. Iz toga se jasno vidi, koliko narednost je ova škola ne samo za Kastav i Kastavšćinu, nego i za svu susjednu Istru, jer će moći malim troškom pomoći svojoj djeci do poštena i stalna učiteljskoga kruha. A za Kastav i Kastavšćinu ima ta škola još i tu vriednost, što će pripravnički učitelj učiti i risanje (disenj) u kastavskoj školi, počamši od drugoga razreda napred. Koliko neće samo to koristiti našemu puku, koji većim dielom nežive od ploda svoje zemlje, nego najviše od zanata (arta) i svojih rukotvorinah. Samo bi bilo želiti, da se škola risanja drži i po nedjeljah i blagdanih, da se mogu njom koristiti i djetca iz vanjskih kastavskih školah, a i oni dječaci, koji već nehode u školu.

A baš je sreća naša, što je u ovoj prigodi glavarom vriedni g. Fr. Marotti, koji pojmi kako ikoji drugi potrebu škole i nauka. Njemu se ima najviše zahvaliti, što se je i ta nova škola mogla smjestiti u shodan i priličan stan. Čujem, da se domišlja, kako bi se dala u Kastvu sazidati nova kuća za školu, jer sadanja neodgovara ni najmanje školskim potrebam. A u tom će mu sjegurno biti na ruku i občinsko zastupstvo, jer Kastavcem bez škole i nauka neima budućnosti. To već dobro vidi i naš puk, zato i jesu naše škole u Kastvu i izvan Kastva sve pune i prepune djetce, željne nauka. U samom Kastvu imamo ljetos 330 učenikah. A promislite, da nam fali ženska škola, bez koje nemože Kastavšćina nikako biti, ako misli napredovati. Ako dakle naši zastupnici to sve dobro promisle, hoće sjegurno nastajati ne samo da se već dosad obstojeće škole izvan Kastva dobro urede, nego takodjer da se podigne jedna pučka škola i doli kod sv. Križa; a u Kastvu da se osnuju takve škole, u kojih će se moći svako kastavsko diete mužko i žensko naučiti, čemu ga vanjska škola po obstojećem školskom ustrojstvu nije dužna učiti. Reći će tko, ali neimamo novacah! Kad je grad Pazin pred nekoliko godinah bio bez kuće za svoje škole, a nije imao novacah, što je učinio? Posudio je, koliko mu je za tu stvar trebalo, jer je znao, što se za škole i na škole potroši, da se to najprije i najsigurnije naplati. A borme ni Kastavšćina nije najzadnja občina, dapače ju sude, da je glede občinskog imanja jedna od najbogatijih u Istri. Mnoge občine u Istri neimaju drugog dohodka, nego nametke iliti adicionale; a kastavskoj netreba drugo, nego staviti u red svoje imanje, pak bi mogla liepo izhadjati. I ako ikad u tom uspje, morat će bit mnogo zahvalna koliko ja znam, baš sadašnjemu glavaru, koji kao da si je postavio tu stvar za cilj svojega života. I neka, pa onda će ga Kastavci spominjati, kao što spominju Veprinčani svojega nezaboravnoga Rumca.

Nego moj se je dopis otegnuo, pak hoću da završim. Počeo sam radostnom viesti, a moram da zaključim žalostnom, koju ste već i vi spomenuli u vašem cienjenom listu, naime da nas ostavlja g. Fr. Fegic, naš dosadanji vriedni i vrli kotarski kapetan. Njemu će biti u Trstu laglje i ljepše nego na Voloskom, ali mi ga nećemo tako brzo pozabiti, zato neka bude uvjeren, da mu svi iz sve duše vičemo iskren i srdačam — s Bogom!

SVAŠTA PONEŠTO.

ŠARENJACI.

*Pučka pripovjedka.**)

Neki mladić, rodom Hrvat, a po imenu *Poštenjak*, bio je pao u tursko robstvo ili sužanstvo. On bijaše bistrouman i viešt mnogu poslu, a uz to pjevač i veseljak. Robovao je puno godinah, svatko ga je milovao, a najveć ga obljubi turski *vezir* (turski poglavar), te ga za to bio naumio pošto po to i poturčiti i posadit sebi uz koljeno. Nagovora vezir Poštenjaka, mami ga, maže i laže oko njega, nebi li ga poturčio. Nu Poštenjaka nije nipošto volja na to pristati, nego se izgovara i izmiče na svaku ruku. Napokon je to veziru dotužilo, zato zapovjedi svomu *hodži* (turskomu popu i učitelju) da povede Poštenjaka u *djamiju* (tursku crkvu), te da ga na silu poturči. Vezir veli Poštenjaku: Ču li me ti, nijedna nogo! od danas do tri dana povest ću te u djamiju, pak ćeš se poturčiti. Ako nećeš milom, a ti ćeš silom — glava s ramena! Turci se prilizuju Poštenjaku i nagovaraju ga na svaku ruku, al sve uzalud. Kad treći dan, a Poštenjak ide pred vezira, pa mu veli: Čestiti veziru! noćas sam na snu vidio svetca *Muhameda* (turskog lažljivog proroka), i s njim sam govorio. Jesi 'l bre! veli vezir; eto vidiš, *kaurine* (nevjerniče), kako ti dobro želim, da se poturčiš, a ti ludiješ, pak nećeš. Čestiti veziru, veli Poštenjak, molim te, da izpriposviedam sve liepo po redu, što sam vidio i čuo. Sanjam ja kao da sam budan, te vidim veliko, dugo i široko polje, da ga nije moć okom pregledati. Na polju velika granata kruška, pod njom debel hlad. U hladu sjedi svetac Muhamed na zlatnom prostiraču, vas u zlatu i dragom kamenju; siedi, planduje i puši lulu. Služe ga dvie gizdavo odjevene sluge. Iz daleka mašu sluge na me, da dodjem pod krušku pred njihova gospodara. Ja požurim onamo, te dodjem pred svetca. Sjedim pred njim kao odsudjenik. Niti govorim, niti me što pita. Nebijaše dugo, to se pokaza s jedne strane polja mnogo svieta. Idu dvoje a dvoje, odjeća im je biela kao snieg, tako isto i zastave (bandere), što ih nose pred sobom. Poslje bielih dodjoše zlatni pod zlatnimi zastavami, za ovimi srebrni pod srebrnimi, pak onda crveni s crvenimi, plavi s plavimi, žuti sa žutimi, crni s crnimi, pak mrki, pak sivi, pak zeleni pod zelenimi zastavami. Puno svieta svake vrsti bez broja. Najposljednji dodjoše u pokrpanih haljinah. Na svakoj haljini bijaše puno krpah svake barve (kolora). Čini ti se, kao da su šare furlanske babe; a i na zastavah njihovih malo bielo, malo zlatno, malo srebrno, malo crveno, crno, plavo, mrko, sivo: sve šareno kao djetelja na polju. Sve te čete prodju blizu kruške, i odu dalje, pa ih nestane u daljini. Ja gledam, piljim očima, neznam šta je, gledam na svetca, molio bih, da mi kaže, tko su one gomile ljudih, što prodjoše, ali nesmiem ni pisnuti, oči mi gore u glavi. Svetac se škubi i kaže: One gomile u zlato, pod zlatnimi zastavami, to su moji Turci; oni bieli su Kršćani; oni to; oni to: izbroji Katolike, Iztočnjake, Luterane, Kalvine, Židove itd. itd. A tko su oni *šarenjaci*, oni pisani, odjeveni krpami svake barve kao pravi pravcati *pajaci* ili *arlekini?* pitam ja svetca; a on mi veli: to su oni ljudi, koji su za svoga života na zemlji *prešli ili iz jedne vjere na drugu, ili iz jednoga naroda u drugi, ter se odrekli ili svoje vjere ili svoga vlastitoga naroda i jezika.* — Vidiš li dakle, čestiti gospodaru, veli Poštenjak veziru, da bih se ja poturčio, kao što ti želiš, kad umrem i dodjem na drugi sviet, morao bih poći medju one *šarenjake i arlekine.* Ti sam sudi po duši, more li me povući želja, da se poturčim, te da budem onako mrzko šar i pisan? A vezir Poštenjaku: Je li to istina, kaurine, da si tako sanjao i to čuo od svetca? Jest, čestiti vezire, zato me, dao ti Bog sreću i zdravlje, netjeraj medju one gadne *šarenjake!* Čuješ, kaurine, kaže vezir: velik je *Alah* (Bog); vidio si svetca; idi u svoju zemlju; nisi već rob (sužanj); slobodan si. Poštenjak nije se premišljao dugo, nego mahom torbu na rame, štap u ruke, a put pod noge, pa bježi iz roblja doma k svojoj braći.

Tako kaže pučka pripovjedka. Dao Bog zdravlje i sreću *Poštenjakom, majke Slave viernim sinom,* koji ljube i štuju svoju vjeru i svoj vlastiti liepi jezik i narodnost svoju, te se nedadu zavesti u *šarenu četu odmetnihah i arlekinah*; ni od *vezirah* ni od *hodžah*, što gledaju i nastoje laskanjem, prevarom i silom prišiti našemu narodu krpe tudjega jezika i tudje narodnosti.

*) Budući, da nas mnogi pitaju, što je to Šarenjak i zašto se tako zovu naši narodni izdajice u Istri, evo im opet pripovjedke, po kojoj jih je naš puk tako krstio.

Ured.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Frane Gregorić, plovan u kap. f. 2, Ivan Ivić, kapelan u kap. f. 1.50, Toma Červar, kmet u kap. nvč. 30 u god. prinos f. 1, Luka Červar u god. prinos nvč. 30, Mate Filiplić pok. Šime, tkalac u god. prinos nvč. 80, Mate Ukušić u god. prinos nvč. 30, Ivan Paica u kap. nvč. 30, Karlo Križmanić u kap. nvč. 40, Anton Bottegar u god. prinos nvč. 50 svi u Tinjanu.

Svota f. 6 nvč. 90 — Ukupno sa zadnjom svotom for. 1211 nvč. 10.

U 19. broju „Naše Sloge“, u imeniku družtvenikah Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri, mjesto „Žic Petar plovan“, čitaj „Žic Petar kapelan.“

Različite viesti.

* **Nadvojvoda Karlo Ferdinando**, član sjajne vladajuće kuće austrijske, preminuo je 21. studenoga u 56. godini svoje dobe.

* **Naša Istra jih neima ni urednih ni uzporednih!** Nadvojvoda Ranieri, načelnik domobranske vojske ovkraj Litave, nahodjaše se onomadne u Sučavi u Bukovini, gdje dojdu k njemu, osim drugih na poklone takodjer i učitelji *Rumunjske* grčko-istočne gimnazije. Na Nadvojvodovo pitanje, *u kojem se jeziku* na njihovoj gimnaziji uči, odgovore učitelji: *u njemačkom!* Nadvojvodi se to nekako čudno činjaše, pak jih zapita: „al imate valjda uzporedne (paralele) razrede, u kojih se u svojem jeziku učite?“ ... Žalostna lica odgovore učitelji, da niti tih u svojem narodnom jeziku neimaju! — Na to Nadvojvoda, vas zapanjen, nadostavi: „To je prečudno

Digitized by Google

stanje; ja sam mislio, da se u toj gimnaziji uči *u narodnom rumunjskom jeziku, jer je poznato, da si svaki puk najlaglje pribavi potrebito znanje u svojem materinshom jeziku!*“ —

* **Žminjsko občinsko zastupstvo,** kao što doznajemo iz pouzdane ruke, jest dne 29. prošlog oktobra u javnoj sjednici zaključilo, da prama §. XIX. temeljnih carevine zakonah hoće da bude u Žminju odsad unapred narodna hrvatska škola, ne pako talijanska, kao što je sada i to baš od onoga vremena, odkad je proglašen gori rečeni zakon. Taj zaključak, što ga je slavno zastupstvo žminjsko učinilo usljed pisane prošnje žminjskih občinarah, bio je odmah dostavljen zajedno sa spomenutom prošnjom, c. k. školskomu vieću u Pazin, da ga slavno školsko vieće po zakonu uvaži i prama njemu ustroji žminjsku školu. Ali evo, škola je otvorena već skoro mjesec danah, a iz Pazina da neima nikakva glasa glede zaključka žminjskoga zastupstva, akoprem zakon govori jasno i očito, da stoji u občinskom zastupstvu izabrati, u kojem hoće jeziku da mu se djetca uče u školi, a školsko vieće da neima u toj stvari druge dužnosti ni drugog prava, nego ravnati se i raditi po volji občinskoga zastupstva. Toga radi žminjsko zastupstvo občinsko da se je dne 20. novembra obratilo uprav na visoko c. k. pokrajinsko školsko vieće u Trstu, proseć, neka se uvaži gori rečeni zaključak i prama zakonu preustroji pučka Žminjska škola te mjesto talijanskoga upelje u nju narodni hrvatski jezik. Mi nedvojimo ni najmanje, da će rečeno visoko vieće uslišati prošnju žminjskih zastupnikah, a drugim našim občinam u Istri velimo, neka i one istim putem išću svoje pravice.

* **Njegovo Veličanstvo naš cesar,** kako čitamo u „Narodnom Listu“, hoće dojdućeg proljetja pohoditi prvi put za svojega vladanja kraljevinu Dalmaciju.

* **Prešernova slava u Beču.** Kako čitamo u „Slovenskom Narodu“, slovenski djaci na bečkom sveučilištu će dne 2. decembra svetkovati rodjeni dan pokojnoga Prešerna, slovenskoga pjesnika. Milo nam je čuti, da će tu svetkovinu sa braćom Slovenci svetkovati i hrvatski sveučilištni djaci; jer je to znak, da se slovensko-hrvatska uzajemnost, bez koje nam nema na jugu napredka ni jednim ni drugim, počela hvatati i onih srdacah, na kojih sviet ostaje. Tom prilikom preporučujemo našim mladićem, neka neslave samo riečmi Prešernovo ime, nego neka duboko povire takodjer u njegove pjesmotvore, koji su potekli iz pravog pjesničkog uma tako, da Prešern jest i hoće ostati jedan od prvih slavjanskih pjesnikah. Kako čitaju uzornjake drugih narodah, onako neka čitaju i Prešerna, pa komu od njih Prešern najjače omili, taj neka zna, da je najviše napredovao.

* **Biskup Strossmayer** je dne 18. novembra slavio 25. ljetnicu svojega biskupovanja. Dao mu Bog te doživio i slavio i odsad 25 godinah tu istu slavu.

* **Družtvo sv. Jeronima,** za razprostiranje dobrih pučkih knjigah, hvala Bogu, ljetom za ljetom sve to više raste, te već ove godine broji 2918 članovah. Ali ako ga uzporedimo sa istovrstnim slovenskim družtvom *sv. Mohora*, što obstoji u Celovcu i broji 24,080 članovah moramo priznat, da ima kod nas Hrvatah jošte mnogo i mnogo ljudi, koji il neznaju, il nemare za ovo vele vriedno družtvo, ustanovljeno na sve to veće prosvjetlenje i oplemenjenje našega naroda. Nuder dakle, bratjo Hrvati, Slavonci, Daimatinci, Istrani i svi ostali nezatezajte više, nego svaki od vas, koji zna čitati, neka se upiše što prije u ovo družtvo, za koje se neplaća nego jedan forint na godinu, il pa 5 for. jedan put za uvjek, za koje se dobivaju svake godine po 3 lieпe knjige.

* **Darovi polarnim brodarom.** Odbor darovah na čast polarnih brodarah sakupio je 35.000 for., od kojih 20,000 for. porazdielio je častnikom iliti zapovjednikom „Tegetthofa“, a 15,000 f. odličnijim mornarom. Tim, Payer, Weyorecht i Kepes dobili su svaki po 5,000 for., oficiri Orel i Broš svaki po 3,000 for., baštenici makiniste Križa 2,000 for., Kapetan Lužina 800 for., mornar Lučić 1020 for., mornar Lukinović 720 for., i mornar Zaninović 1220 for.

* **Brodarenje med Zadrom Riekom i Jakinom.** Cislajtansko ministarstvo da je sklopilo ugovor s Lloydom, te će što prije započeti brodarenje parobrodah izmedju Zadra, Rieke i Jakina.

* **Oklopnjača Custozza,** najveća med austrijskimi ratnimi brodovî, prošlih bi danah porinuta u more i odvedena odavle u Pulu. Trošak za ovaj brod iznosi prieko 5,000,000 for.

* **C. k. korveta Frundsberg,** odplovila je dne 23. pr. mjeseca odavle u Mesinu, da pomogne briku *Saïdu*, što ga tamo zadnje nevrieme na kraj vrglo.

* **Imenovanje.** Kr. zem. vlada imenovala je gosp. Stjepana Sabljaka, zač. kanonika biskupije senjske, propovjednikom na hrvatskom sveučilištu.

* **Sv. Otac Papa i Arnim.** U jednom njemačkom listu se pripovjeda, da je sv. Otac Papa, kad je dočuo, da je Arnim (bivši njemački poslanik u Rimu god. 1870!) u tamnicu postavljen, uzkliknuo. „Eto i Arnim tamničar, kao što sam ja, ako potrebuje jedne moje svjedočbe, dati ću mu ju i osvjedočiti, *da nije prepustio učinit mi sve ono zlo, što je mogao!*

* **Talijanski parlamenat** po zadnjih izborih broji 259 poslanikah desne, 210 lieve i 39 srednje stranke.

* Dan današnji sva moć državah stoji u množini vojnikah, konjah i topovah (kanunah), koja žalibože, svaki dan sve to više raste i pogutava neizmjernu svotu novacah. Da vidimo dakle koliko toga ima svaka pojedina evropejska država.

Rusija	vojnikah	1,420,424	konjah	348,101	topovah	2,768
Njemačka	„	1,373,884	„	270,920	„	2,672
Austrija	„	1,075,052	„	172,881	„	1,616
Francuska	„	689,459	„	161,917	„	1,796
Italija	„	750,000	„	82,153	„	1,240
Inglezka	„	550,000	„	70,000	„	1,402
Turska	„	473,000	„	59,945	„	648
Belgij	„	223,683	„	13,800	„	152
Španjolska	„	211,320	„	30,000	„	384
Švajcarska	„	201,578	„	30,000	„	294
Švedska	„	150,755	„	12,000	„	234
Srbija	„	141,341	„	8,467	„	270
Olandezka	„	129,575	„	10,000	„	108
Rumunjska	„	127,738	„	19,890	„	96
Grška	„	125,734	„	2,162	„	50
Portugalska	„	81,870	„	7,500	„	116
Danska	„	51,087	„	9,800	„	96
Norvežka	„	38,280	„	8,700	„	88

Iz ovoga se računa vidi da sve evropejske države ukupno broje 7,814,780 vojnikah, 1,288,337 konjah i 14,030 topovah. Talijanski vojnik košta najmanje od svih, t. j. 897 lirah na ljeto, a najviše inglezki, koji košta 2,500 lirah ljetomice.

* **Revolucija s visoka**, jest knjiga, o kojoj se veli, da je najveći uzrok Arnimova utamničenja, akoprem je ovaj izjavio, da on neima ništa opraviti s tom knjigom. Knjiga ta opisujuć pobunu, razlikuje tri dobe. Prvu dobu, od padnuća Karla X. do Napoleona III.; drugu dobu od povišenja Napoleonova na prestolje do Sedana; tretja doba počimlje od Sedana i nezna se gdje će dokončati, jer nije još dovršena. — U prvoj dobi malo se što govori o Bismarku. Ne tako u drugoj dobi. U njoj Bismark nije više nepoznat infanterijski dobrovoljac, nit landverski oficir: nego Ministar pruski najprvo u Frankfurtu, pa u Beču, a zatim poslanik u Petrogradu i u Parizu, a od 22. Setembra 1862 unapred presjednik berlinskog Gabineta s dvojnim područjem; pa u ovoj se dobi odkrivaju djela, spletke i binbe Bismarkove dok dojde do Sedana. U tretjoj dobi knjige se veli, da je Bismark nastojao potvrditi djelom i zakonima sva buntovnička načela, da bi se tim tako došlo do njemačke republike, kojoj bi on imao biti glava. Sve je pisano od ruke kojoj je jako dobro poznata Bismarkova politika. Bismark sumnji, da je to imao napisati Arnim, pak da ga je zato dao i zaprieti u tamnicu.

* **Pravi jahač.** Domobranski kapetan Zubović, rus, okladio se (vadljao) proslog mjeseca, da će on, jašuć sve na jednom konju, doći u 15 danah iz Beča u Pariz, i to putem od 1120 kilometrah iliti 192 austrijskih miljah daljine. Imao je dakle projahati svaki dan $13^5/_7$ austrijskih miljah. I doisto dobi okladu, jer odputovavši iz Beča, uprav nakon 15 danah prispije u Pariz još dvie ure prije ugovorene dobe.

☞ Molimo naše p. n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Novembra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.20	5.20	5.20	5.20	5.21	5.20	—	5.22	5.22	5.22	5.22	5.22	5.22	—	5.22½	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.90	8.89	8.89	8 89	—	8.89	8.89	8.90	8.89	8 90	8.90	—	8.90	—
Lire Ingleske	—	11.15	—	11.17	11.18	—	—	11.17	11.18	11.18	11.18	—	11.18	—	11.19	-
Srebro prid (aggio) . .	104.65	104.75	105.—	105.25	105.35	105.35	—	105.25	105.35	105.75	105.75	106.—	105.85	—	106.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po nae vadnoj cieni. Pisma neka sšalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Decembra 1874.** **Broj 24.**

POZIV NA PREDPLATU.

Hvala Bogu i dobrim ljudem, „Naša Sloga“ je evo doživila i šestu godinu. Ako se nemožemo pohvaliti, da smo njom postigli Bog zna što: ipak nam se čini, da se nismo posve uzalud trudili. Jer odkad se čita u Istri „Naša Sloga“, onaj naš zanemareni, al uvjek dobri i pošteni puk, kao da se je počeo pomalo buditi sa duboka i dugotrajna sna, te spoznavati svoje dostojanstvo i svoje pravice. A to je i bila naša nakana. Da se ta iskra napredka i bolje budućnosti u Istri već nikad neutrne, o tom smo dužni nastojati svi pravi rodoljubi u Istri i izvan nje. Vierni toj dužnosti, mi smo odlucili i nadalje pošiljati u sviet ovaj naš list. Zato evo i pozivamo opet u naše kolo sve, što je rado napredku i prosvjeti. „Naša Sloga“ će kao i dosada zastupati i braniti prava i pravice našega puka u obće, a istarskoga napose. Povrh toga hoće nastojati uvjek više, učiti i poučavati puk u svih onih stvarih, koje je liepo, dobro i koristno znati. Pa da puku sve to bolje omili, hoćemo nastojati pisati, naime poučne stvari, što se bude više moglo prosto i razumljivo. Ali mi, sjedeć u Trstu, nepoznajemo sami svih pučkih potrebah i težkoćah, zato se preporučujemo svim i svuda našim vriednim poznatim i nepoznatim rodoljubom, neka nam pišu i nas izviešćuju o svem, što im se čini, da bi moglo i moralo biti bolje il drugako. Ujedinjenimi silami mi hoćemo i moramo naš narod do dna probuditi i na pravi put staviti. U to dakle ime nadamo se u nastupljajućoj godini što većemu broju predbrojnikah i pomagačah u svakom stališu našega pučanstva u Istri i izvan Istre.

Ciena listu ostaje koja i doslje, t. j. **2 for.** na ljeto za predbrojnike prvoga reda, a **1 for.** na ljeto za predbrojnike drugoga reda. Predbrojnikom drugoga reda, to jest kmetom, koji su zadovoljni, da im više iztisakah „Naše Sloge“ pod jednim jedinim imenom i pasom šaljemo, skloni smo ju slati i ovo ljeto uz lanjske polakšice. Samo molimo p. n. predbrojnike, da se na vrieme predbroje i novce pošlju kroz poštarsku naputnicu; pa da ako kadkada radi ma koga uzroka nebi primili lista, neka nam to jave *nezapečaćenim listom*, napisavši izvana na njem *„Reklamacia.“* Još jedan put pozivamo one naše štovane predbrojnike, koji nam još lanjsku predplatninu duguju, da nam ju svakako pošlju.

U Trstu dne 16. Decembra 1874.

Uredničtvo „Naše Sloge.“

Pogled po svietu.

U Trstu 15. prosinca.

Iz Beča neima drugo novoga nego to, da su se slavenski zastupnici već kada tada složili, pak ujedinjenimi silami tražili od vlade, neka vrši i glede nas ustavne zakone, naime što se tiče našega narodnoga jezika u školi i uredu, u raznih slavenskih kraljevstvih i pokrajinah našega cesarstva.

Tu su se zajedno borili za narodne pravice Poljaci, Moravci, Slovenci i Hrvati, a u tom su im pomagali i sami Niemci, naime nekoji Štajerci i Tirolci. Niemci ustavovierci su dakako našim zastupnikom koješta prigovarali, ali ministar Stremayer nije mogao ni kud ni kamo, nego je najposlje rekao, da će se gledati Slavenom zadovoljiti, makar morala država duboko u džep posegnuti. Hoće li ministar rieč održati, to ćemo poslje viditi; a što se džepa tiče, to smo i mi državljani kao i Niemci i Talijani!

Kako se čita, sad pred Božić carevinsko će vieće prekinuti svoja viećanja, pa praznovati sve do mjeseca veljače. Kad će se pako sastati delegacije, o tom se ništa nečuje. Za zemaljske se sabore glasalo, da će se ovoga puta sastati za nekoliko tjedanah odmah u dojduće proljetje.

U Ugarskoj je sve onako, kao što je bilo prije petnaest danah. Čuje se, da će se sastati hrvatski sabor, čim prestane viećati ugarski, to jest negdje okolo Božića. Našoj braći Hrvatom ide saborovanje veoma od ruke, pak se svatko veseli, kad se ima sastati onaj sabor, jer zna, da se tamo vrieme bavava netrati.

U Franceskoj je po navadi kao i u Španjolskoj, a u Njemačkoj sve su oči uprte u Berlin, gdje sad sude grofu Arnimu. U kneževini Srbiji ima sad novo ministarstvo, jer je staro odstupilo, neimavši u skupštini nego jako malu većinu. Srbija je tim pokazala, da su tamo ozbiljni i baš ustavni ljudi i zastupnici i ministri.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

VII. O čudesih i važnosti oplodjivanja cvatih.

Nemožemo, da se razstanemo sa čudnovatim oplodjivanjem jabučnjaka, a da u kratko to ne promotrimo.

Promatranje nas je učilo, da se pomenuta bilina oplodjuje samo na taj, a na nikakov drugi način. Ako smo pripravami zapriečili, da zareznik (kukac) nemože u otvor, to je bilina poginula, a da nije ni ploda donesla. Gdje se nisu pako upotrebile te priprave, došao je zareznik redovito onda, kad njuški treba peludi, obavio svoj posao te napokon i poginuo.

Ciela je cvat takova, da joj za oplodjenje treba zareznika; vlasi u nutarnjosti ulaza, koji ga (ulaz) neprieče, ali izlaz onemogućuju zarezniku, imaju shodnu odredbu te nebi mogli biti shodnije uredjeni. Odrežemo li pomno vlasi, ili načinimo li drugi koji otvor u časki, kroz koji može zareznik napolje, to će izići zareznik iz cvati, ali neoplodiv je.

Tko može prema ovim činom zanijekati, da stoji podpuno predvidjanje, podpuna shodnost u odnošaju izmedju ovog zareznika i ove cvati, te da se naročito tim pokazuje, što je životinjica, koja se inače, kano svi živući stvorovi opire pogibeljim, prisiljena, baciti se smrti u naručaj, da uzdrži život biline!

Imade više načinah čudnovatih kod oplodjivanja cvatih, nu nemožemo sve, radi malog prostora napomenuti. Samo još jednu ćemo napomenuti, prije nego ćemo nastaviti našu zadaću i govoriti o usavršivanju zatrudnjele cvati do ploda.

Imade mnogo bilinah, koje u vodi žive te pod njenim površjem cvatu. Medju ovimi imade jih mnogo, kod kojih nedodju mužki i ženski dielovi cvati u neposredni dotičaj, pak ipak mora pelud od onih dielovah prispieti k ovim, a da ju neodnese tekuća voda. I ovdje su bile biline i njihovo potajno, čudnovato oplodjivanje promatrane, pak se je opazilo ovo:

Ženski dio cvati nalazi se na držku, koji je vijast te naličan vadičepu. Kada pelud u mužkih dielovih cvati dozrije, protegne se vijasto držalce tako, da ženski dio cvati dodje na površje vode. Sad se istom otvori prašnica pod vodom, pak buduć je pelud lahka, izpliva ona na površje vode i došav do ženske njuške obavi oplodjivanje. Čim se je pako taj posao obavio, savije se držalce u svoj prijašni položaj, ženski dio cvati dodje opet pod vodu i dozrieva iliti dogotovljuje plod da svoj rod uzdrži.

Mi vidimo dakle, da nisu samo vjetar i zareznici, već i voda posrednici kod oplodjivanja, dočim naime lahku pelud na površje nosi, gdje na nju čeka ženski dio cvati.

Osim tih posrednikah kod oplodjivanja, koje obavlja narav,

Digitized by Google

jesu takodjer marljivost i promatrajući duh ljudski jako radini; težnja bo je duha ljudskoga, pospješiti oplodjivanje te sada spada medju najobičnije poslove úmješnoga vrtlarstva umjetno oplodjivanje. Najljepše ruže i najnježniji plodovi dobivaju se umjetnim oplodjivanjem, razasuv naime klicavi plodoviti prah koje liepe cvati u stanovito doba na žensku cvat druge vrsti te tako se mogu proizvesti suvrsti najplemenitijeg roda. Ali promatranje oplodjivanja nije važno samo za oko i ukus, već i za hranjenje.

Godine 1846. bijaše oplodjivanje cvatih žita jako manjkavo, te zato i nije glad, koji je zatim nastao, iznenadio izpitatelje prirode.

Odatle se dakle vidi, kako je poznavanje naravi važno za boljak cielog čovječanstva.

(*Sliedit će.*)

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 3. t. m.

Iz tog govora uzimamo sliedeće:

„U proračunski bi odbor, kao što je već znano, izabrano 36 odbornikah. Poslje što sam pročitao imena tih odbornikah, nadjoh, da *sedam* od njih spada na Austriju zgora Ensa, ravno toliko na Česku, *četiri* na Moravsku i uprav toliko na Galiciju. Po *dva* spadaju na gornju Austriju, Dalmaciju, Salcburg, Štajersku i Korošku, po *jedan* na Slezku, Bukovinu i Tirolsku i Kranjsku. Od svih krunovinah dakle samo austrijansko Primorje nije zastupano, i to u odboru, koji ima pretresati najpoglavitije interese pokrajine, u kojem se ima izviditi, koliko davka može pokrajina nositi, koje su njezine potrebe u svih granah uprave, da se na takav način odstrani slučajno pomanjkanje i zlostanje. Kao što se iz spomenuta imenika jasno vidi, ima pokrajinah, koje su toli u pogledu stanovnikah i obširnosti prostora, koli u trgovačkom i rukodjelskom obziru manje od Primorja, pa sasvim tim imaju u odboru po jednoga i po dva zastupnika.

Tom prigodom imam spomenuti, da se u toj krunovini nahodi najvažnije mjesto u svem carstvu za trgovinu i pomorstvo, Trst; trebalo bi dakle da i ono bude zastupano u odboru.

To zanemarenje austrijskoga Primorja, koje zanemarenje sam žalibože i u drugih obzirih u svoje vrieme dotaknuo, jest protivno načelom pravice i mudrosti vladanja. Ja neću da dokazujem, što sam rekao, jer mislim, da to mora svaki znati, koji samo površno poznaje političke i družtvene odnošaje one krunovine — a od Vas, Gospodo, očekujem da jih temeljito poznate.

Ja hoću dakle jedino to, da toj visokoj kući vruće preporučim, neka bude prigodom novih izborah proračunskoga odbora zastupana Istra, Trst i Gorica. Kao zastupnik jednoga diela one pokrajine, u kojoj se je mnogo zanemarilo i još se dandanas zanemara, držim si za dužnost, da tu želju izrazim.

U ostalom ću glasovati, neka se prejde na posebno pretresanje proračuna.“

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 7. t. m.

Moj neposredni predgovornik (Fuks) je tvrdio, da se mi Slaveni na sve, a Niemci samo na nešto tuže. Da se mi moramo na sve tužiti, bit će jasno iz ovoga, što ću sad reći o stanju istranskih Slavenah; iz toga će se viditi, kako je temeljito, što je on rekao, naime da uzrok slaba napredka u nauku stoji u 11. §. temeljnih zakonah; ja pako mislim i tvrdim, pa hoću praktično i dokazati, da stoji uzrok u tom, što se neštuju naredbe 19. §. istih temeljnih zakonah, koji naredjuje, da se ima svimi narodi našega carstva jednako postupati.

Ja neću, da onako obširno govorim, kao što je moj štov. predgovornik učinio, jer vidim, da je još mnogo djela pred nami, da željni cilj dostignemo, ako financijalni predlog ima biti već ove godine zakonom. Taj pako cilj nam nalaže dužnost, da manje govorimo, a više radimo.

Gospodo! Istra broji — poslje godine 1869 se nije pučanstvo tamo brojilo — blizu 260.000 stanovnikah. (Čuje se: Nije istina.) Molim, da se pogleda u štatistiku, što ju je izdala sama vlada. Od ovih 260.000 stanovnikah 180.000 jih spada na Slavene, a 70.000 na stanovnike talijanskoga roda i na one, koji su se potalijančili, ostalih 10.000 spada na druge, naime na njemačku narodnost. Ima dakle prieko dvie tretjine Slavenah med jednom tretjinom Talijanah, a niti $1/_{25}$ dio drugih narodnostih, naime Niemacah.

Kod takvih brojnih razmierah hoćete li vjerovati, da medju pučkimi školami nije malda ne nijedne slavenske škole? (Čujte, čujte, na desnoj.) Vi se čudite, pa se imate i čemu čuditi. Tu nerazumljivu stvar hoću da Vam na kratko razjasnim.

Školski zakon u Istri ima naredbah, kakvih imaju svi zakoni, gdje se smiešane narodnosti skupa nahode, da u školah učevni jezik ima biti onaj, koji odluči občinsko zastupstvo. U Istri, kao je poznato, stanuju Talijani najvećim dielom u gradovih i varoših, a Slaveni na polju. Oni Slaveni, koji na polju žive, od pamtivieka nemaju školah, pa zato su u pogledu izobraženosti i dobrostanja naprama Talijanom, koji u gradovih stanuju, zaostali. I pošto su siromašniji, podvrženi su uplivu gospodujućega naroda. Vrh toga je izborni zakon gradjanom, dakle Talijanom povoljniji nego što je poljanom. Pa po vrh toga i ista vlada tomu pripomaže. Radi toga je naravno, da slavensko pučanstvo ostane maldane u svih izborih nadvladano i to u izborih za občinsko zastupstvo, za zemaljski sabor i za carevinsko vieće.

Gospodujuća stran, kao što se lahko razumije, zna dobro taj položaj za se porabiti, pa izbira u občinsko zastupstvo one, od kojih zna, da zastupaju njezina načela, zato se i dogadja, da je u občinah, gdje najvećim dielom Slaveni stanuju, sasvim tim uvodjen talijanski, a nikako slavenski učevni jezik.

Mora se priznati, da takvo postupanje, u koliko se tiče forme, jest dakako zakonito. Ali se dogadja, da se očito proti istomu školskomu zakonu postupa. Medju mnogimi drugimi dogadjaji ću Vam napomenuti samo jednoga, koji se nedavno pripetio.

U Žminjskoj občini je slavensko občinsko zastupstvo. Potle su naime Slaveni onoga kotara progledali te uvidili, kako stoje njihove stvari, izabrali su si slavensko občinsko zastupstvo. Prvi njegov čin jest taj, da je zaključilo, neka bude unapried slavenski a ne talijanski učevni jezik u žminjskoj školi. Taj svoj zaključak je ono kotarskomu školskomu vieću (u Pazinu, Ured.) na znanje dalo, pa je bilo čekati, da će kotarsko školsko vieće polag obstojećega zakona i svoje dužnosti odmah odlučiti, da se u tamošnjoj školi slavenski učevni jezik uvede. Taj občinski zaključak je bio učinjen 29. oktobra, ali je sve do danas glede učevna jezika ostalo, kao je i prije bilo.

Množinu priličnih slučajah bih mogao još navesti, ali vjeran načelu, kojega sam jurve početkom izrazio, neću da visokoj kući dodijam.

Gospodo! iz toga možete si misliti, kakve su školske stvari u Istri. Imam spomenuti ne samo da se talijanski učevni jezik u školi rabi u onih krajevih, gdje prebivaju jedino Slaveni, nego što je još žalostnije, da je u Istri razmjerno na broj pučanstva vele malo pučkih školah.

Nemam drugih dokazah van izvješća, koje nam je visoko Ministarstvo nastave lani javilo, budući da mi se žalibože od onoga vriemena nije nikakvo izvješće o tom obziru javilo. Ovo izvješće spada na školsku godinu 1871-72 i 1872-73. Usljed toga ima u Istri samo 154 pučkih školah. Medju ovimi se nahode i tako rečene ausilijarne škole, koje, kad se stvar strogo uzme, nemaju prava do *imena* školah, pošto se u njih za kratko vrieme i na nepravilni način podučava. Ako ja i ove *scuole ausiliari* skupa računam, onda spada na 1649 stanovnikah *samo jedna* pučka škola. To je jedna od onih okolnostih, koja se riedko gdje u Austriji najde.

To je dakle jedan od tolikih drugih uzrokah, da su u Istri škole zanemarene. Vrh toga imam spomenuti u tom obziru i žalostni novčani položaj pučkih učiteljah. Istina je, da se je u vrieme zadnjega zasjedanja zemaljskoga sabora u tom obziru nešto popravilo, ali to poboljšanje nije takvo, da bi mogli učitelji bez skrbi svoje dužnosti podpuno ovršivati, pa druge pobudjivati da se i oni toga za dobrostanje zemlje velevažnoga posla poprimu.

Jedan najglavnijih uzrokah zanemarenja naših školskih stvarih jest taj, da imenovanje kotarskih školskih nadzornikah nije srećno. Med ovimi ima takvih, koji nisu ni malo za školu izobraženi; najveći dio od njih il neznadu slavenskoga jezika, koji je većini školske mladeži materinski jezik, il ako i slavenski znadu, ipak neće da od toga štogod čuju.

Gospodo! U svemu tomu možete lahko naći uzroke, zašto usljed onoga izvješća, što ga u rukama imam, sve što dalje, djeca manje školu pohadjaju; jer kako bi se moglo od roditeljah zahtievati, da oni svoju djecu u školu pošiljaju, gdje ona nerazumiju niti jedne besjedice od onoga, što jim se predava, pa radi toga nemogu niti napredovati. Oni dakle vole, da jim djeca doma ostanu i na pomoć budu, nego da u školi vrieme gube.

Dokazi, što se u spomenutom izvješću nahode, jesu doista žalostni. Iz tih se naime vidi, da, pošto je bilo školske godine 1871-72, 7967 djakah, a 4463 djevojčicah, koji su školu pohadjali, sliedeće školske godine bilo je samo 7126 djakah, a 3972 djevojčice, dakle svih skupa je pohadjalo manje školu 1332. I to, kad se promisli, kako malo djece školu pohadja, vriedno je, da se zabilježi.

Sada nešto o srednjih školah.

Što se tiče srednjih školah, u Istri ima dvie Gimnazije, dvie Realke i jedna nautična (pomorska) škola. Gimnazije su u Kopru i Pazinu. Viša Realka je u Piranu, niža u Puli; ova je na troškove vojničke a ne državne blagajne, pošto služi za djecu onih, koji se nahode uvojničkoj službi; napokon ima nautična škola u Malom Lošinju. Od tih su čisto talijanske. Gimnazija u Kopru, Realka u Piranu, pa nautična škola u Malom Lošinju; čisto njemačka: Gim-

Digitized by Google

nazija, dà, Gospodo! čisto njemačka — u Pazinu, pa niža Realka u Puli.

Dakle više od dviuh tretjinah stanovnikah (Slavenah) nemaju niti jedne srednje škole, (Na desnoj: Čujte! Čujte!) gdje *jedna tretjina* (Talijanah) ima jednu višu Gimnaziju, jednu Realku i jednu nautičnu školu, a 25. diel stanovnikah (Niemacah) ima jednu višu Gimnaziju i jednu Realku. (Na desnoj: Čujte! Čujte!) Moj neposredni predgovornik more sada viditi, u koliko je temeljito ono, što je tvrdio, da naime mi Slaveni nismo ničim zadovoljini, a da Niemci mogu biti zadovoljni djelomice. U takvom stanju neznam, kako mogu biti Slaveni zadovoljni.

Predjimo na uredne (službene) stvari. Službeni jezik — to se razumije samo po sebi — jest najvećim dielom talijanski a djelomice i njemački. O slavenskom jeziku nije ni govora; taj se u uredih nerabi.. Jako malo činovnikah razumije slavenski jezik, ako se i nahode u službi u onih krajevih, u kojih jedino Slaveni stanuju. A dogadja se i to, da činovnici i razumiju slavenski jezik, pa nekojim kvastanjem neće da dadu odgovora onim, koji su samo slavenskomu jeziku vješti. O tom, što rekoh, imam dokazah u rukama.

To žalostno stanje ponukalo je mene i moje političke prijatelje, te smo upravili dva upita na visoku vladu. Jedan je bio upravljen na Njeg. Preuzv. Ministra bogoštovja i nastave dne 13. Februara, a drugi 29. Aprila pr. god. (Poglej „Našu Slogu“ od 1. Marča i od 1. Junija 1874. Ured.) Od onoga vremena je jurve deset, odnosno sedam mjesecih, pa ne samo da nemamo odgovora ni na prvi ni na drugi upit, nego se stvari imaju kao i prije i još gore.

U proračunu nahadjam svotu od 5.000 for. za njemačku pouku u Istri (Na desnoj: Ćujte!) ali to nije dosta, nego u razjasnjivanju potonjega proračuna za godinu 1875. još drugu svotu od 7.100 f., dakle svega skupa nahadjam 12.000 f. proračunanih kao podporu za njemačku pouku u Primorju, koju svotu predlaže odbor, da bude potvrdjena. (Govornik čita dotični odborov predlog:) — Prama tomu bi se moralo misliti, da u Istri ne stanuju Slaveni nego sami Niemci. (Čita nadalje:) Pa dočim je tomu tako, 180.000 Slavenom nedaju se sriednje škole, neda se ništa.

Gospodo! U sjednici dne 4. t. mjes. Njeg. Preuzv. Ministar nutarnjih posalah je rekao ovo: „Kad se pučanstvo obraća na članove ove kuće, a osobito na svoje najbližnje zastupnike i to u stvarih materialnoga blagostanja, tada me to veseli, pa što mogu tomu pripomoći, to činim vele rado.“

„To činim za ljubav ustava, jer ništa nepromiče i tvrdi ustav toliko, koliko to, kad pučanstvo vidi, da se zastupstvo i vlada bave rado i osbiljno o njegovih materialnih stvarih.“

Iz tih riečih, osobito ako jih spojim s onimi, koje su bile izušćene sa ministarske stolice, da je naime vlada složna u svojem radu, crpam tvrdo ufanje, da će Nj. Preuzv. Ministri, spomenuvši se svojih ustavnih dužnostih, ne samo odgovoriti na gori rečene upite, nego da će tako odrediti, da se gori navedeno žalostno stanje, ako ne posvema to barem djelomice što prije odstrani. Ako to nebude, tada moram na svoju i na svojih biračah žalost suditi, da su one rieči bile prazne rieči, pa da nisu zaslužile one pohvale, kojom su bile propraćene!

D o p i s i.

Iz Pazinšćine.

U Dalmaciji Hrvati i Talijani bore se jednako za učevni jezik u srednjih školah. Novine po imenu „Il Cittadino“ u Trstu rekle su neki dan, da se nedade nikako opravdati ono, što je pred nekoliko danah rekao ministar Stremayer u financialnom odboru u Beču proti uvedenju hrvatskoga jezika u srednje škole po Dalmaciji. Uz druge stvari rekao je „Il Cittadino“ evo ovo: „Pravo, koje imaju Slavjani, da se uče i odgajaju u školah po vlastitom svojem jeziku, to pravo je očevidno i temeljito, za to mi želimo, da se ta pravica nepovriedjuje, i to radi znanostih i izobraženja, u kojih nebi mogli Slavjani napredovati prema potrebi i želji, ako i oni nebi uživali dragocjeno dobro narodnoga naučavanja u školah.“ — Urednik i vlastnik lista „Il Cittadino“ je istran, a po ćudi i izobraženju Talijan; zato su nam tim dražje te istinite i pravdoljubive besjede njegove; on je po svoj prilici najprvi medju istarskimi Talijani pripoznao i rekao očito pred svjetom, da se svačije narodno pravo ima poštovati, i da je i istarskim Slavjanom put najkraći i najuzdaniji k znanju i dobru odgojenju po slavjanskom jeziku. Da bi i poglavarstva to obćinska to školska mislila i činila tako mudro i pravedno, doista bi se i po selih naš puk do malo vremena probudio, i ljepo bi napredovao u znanju, ponašanju i gospodarstvu, a vrhu toga naučio bi se dovoljno i rado i talijanski jezik, koji mu je koristan u domovini i daleko od nje. Mislim, da bi tada medju Talijani i Slavjani bilo manje siromaštva i nevolje, a vele već sloge, mira i ljubavi. Ćim se sad sini jedne te iste zemlje, ako i jesu različni po krvi i jeziku, medju sobom slabo štuju, a gdješto i mrzeć kolju, smije im se domišljati šegavi sin daleke zemlje, tè privadja vodu na svoj malin. Daj Bože, da se jednom opametimo, te da budemo pravedni prama svakomu, kô što je mudar i pravedan slavni Bolonjež Polličini, za kojim je pošao i „Cittadino“, kad je pisao one prave besjede.

Franina i Jurina.

Ju. Bona šera, Franino!
Fr. Oho, ča se već i ti spakuješ?
Ju. To mi je ostalo u glavi, odkad sam neki dan po Istri putoval, ač se tamo ljudi najveć talijanski pozdravljaju.
Fr. Al to ti nî talijanski.
Ju. Kako nî?
Fr. A nî!
Ju. Aj je!
Fr. Kako ti je talijanski, kad nî još ni poldne zvonilo, a ti pozdravljaš trezna človeka, kako da se već mrači?
Ju. Borme, tako su me pozdravljala i sama školska deca, kâ moraju znat barem talijanski, kad se već u školi ni Bogu nemole hrvatski.
Fr. Zato im se u poldne i mrači.
Ju. Ter to i ja dem!

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Vjekoslav Brozović 1 f. u god. prinos, Eduard Grosman 1 f. u god. prinos, oba duh. pomoć. u Buzetu; Gaetan Reitinger c. k. fin. nadstražar u Rukavcu 1 f. u god. prinos; Roko Pizzetti, gimn. prof. u Malom Lošinju 1 f. u god. prinos; N. N. Katarinić medicinar s Malog Lošinja 1 f. u god. prinos; Dr. A. P. Jakovčić, liečnik u Kraljevici 5 f. u kapital; Franjo Zupan, kapelan u Poljanah 4 f. u god. prinos; Franja Udovičić, služkinja u Poljanah 1 f. u god. prinos; Toma Kumičić, trgovac s Brščeca 1 f. u god. prinos, 1 f. u kapital; Miho Laginja, kapelan u Lovranu 1. f. u god. prinos. Bogović Petar kurat u Beleju f. 1; Sila Mate župnik u Rodiku f. 2.

Svota f. 21 — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1232.10 nvč.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Franjo Gnezda radi bolesti ide u prevremeni mir. Bjehu pako imenovani: č. g. Ivan Legat, katehetom na gornjoj c. k. realki; č. g. Mihovio Fleischer, novomišnik, katehetom kod koludricah Benediktinkah; č. g. Andrija Hrovat duhovnim pomoćnikom u Oprtlju (Portole); č. g. Ivan Požega duhovnim pomoćnikom u Buzetu (Pinguente); č. g. Vjekoslav Brozović župničkim upraviteljem u Sv. Ivancu; č. Otac Herman Venedig, franjevac katehetom na c. k. pazinskom gimnaziju. — Preminuše u Gospodinu: č. g. Ivan Ferjan obskrbnik župe u Sv. Antonu kod Kopra u 59. god. svoga života; č. g. Josip Mašić vojnički kapelan; č. Otac Honorij Sardi, franjevac u Piranu.

Različite viesti.

* **Administracija obćine tršćanske.** Onomadne bjehu predani računi svega dohodka i potroška obćine tršćanske od godine 1873. Iz tih računah se vidi, da svi redoviti i izvanredni dohodci grada Trsta i njegove okolice od godine 1873. iznose 3,479,641 for. 33 nvč., a obratno svi redoviti i izvanredni potroški 3,483,704 for. 31 nvč. Tim je lani obćina tršćanska potrošila 4,062 for. 98 nvč. više, nego li je primila. Evo pako koliko se potrošilo za svaku posebnu struku obćinske uprave: za centralno upraviteljstvo: potrošak redoviti for. 185,832 nvč. 98½, izvanredni for. 7,986, nvč. 86; za izravni i neizravni porez iliti štibru, potrošak redoviti for. 1,257,969 nvč. 24, izvanredni for. 183,880, nvč. 9½; za vlašću (vlastitu) obćinsku imovinu, potrošak redoviti f. 364,612 nvč. 40, izvanredni ništa; za javnu nastavu iliti nauk, potrošak redoviti for. 274,641 nvč. 96, izvanredni for. 3,508 nvč. 37; za

Digitized by Google

dobrotvorne svrhe, potrošak redoviti f. 537,259 nvč. 81; izvanredni for. 8,300 nvč. 70; za mjestno redarstvo iliti policiju, potrošak redoviti for. 300,997 nvč. 90, izvanredni for. 54,720 nvč. 35½; za vodu i puteve, potrošak redoviti for. 138,186, izvanredni for. 73,770 nvč. 18½; za vojničke potrebe, potrošak redoviti f. 49,200 nvč. 76, izvanredni ništa, za bogočastje, potrošak redoviti for. 26,962 nvč. 28, izvanredni for. 1325 nvč. 72; za svječanosti, potrošak redoviti for. 2310, izvanredni for. 1800; za kazališće (teatar), potrošak redoviti for. 9438 nvč. 69, izvanredni ništa. Dakle, vaskoliki potrošak redoviti iznosi for. 3,148,412 nvč. 2½, vaskoliki potrošak izvanredni for. 335,292 nvč. 28½, a sve ukupno for. 3,483,704 nvč. 31.

* **Osnova proračuna Kraljevine hrvatske za godinu 1875**. Kako pišu „Nar. Nov.“, držane su ovih danah kod kr. zem. vlade pod predsjedničtvom Nj. preuzvišenosti svietloga bana Mažuranića konferencije, da se ustanovi zemaljski proráčun za godinu 1875. U oči preustrojstva kako političke tako i sudbene uprave, koje će po zakonu, od sabora donešenu, a od Nj. Veličanstva potvrdjen, u budućoj godini stupiti u život, valjalo je malo ne sve pojedine stavke dosadašnjih proračunah pomno izpitati, ter prema novomu ustrojstvu zemlje pridesiti. Osnova proračuna za g. 1875. ustanovljena je konačno, te možemo s radošću priobćiti, da se je kako za one stavke proračuna, koje preustrojstvom pravosudne i političke struke nijesu taknute, tako i za novi organizam političke uprave i pravosudja u 45% zemaljskoga dohodka, kojih Hrvatskoj i Slavoniji po nagodbi pripada i kojih je ugarsko ministarstvo financijah za god. 1875. proračunalo na 3 milijuna forintah, zatim u prihodih domaćih zakladah našlo posve dovoljna pokrića. Hrvatska i Slavonija moći će dapače god. 1875. do 40,000 forintah potrošiti na ceste više nego ove godine, naći će se sredstva i za ustrojstvo mjesta drugih županijskih perovodjah, te će i za provedbu preustrojstva političke uprave i pravosudja biti proračunom za godinu 1875. dovoljno poskrbljeno.

* **Mornari** ratnog austrijskog brika „Sayda“, koji se, kako smo zadnji put javili, razbio pod Mesinom, spasili su se svi, osim dalmatinskoga mornara Smirčića.

* **G. Vinko Lukšić**, bračanin (s Dalmacije), koji bi imenovan od c. k. ministarstva poljodjelstva za putujućega učitelja vinarstva u Dalmaciji, započeti će odmah novim ljetom svoja putovanja od mjesta do mjesta, da podučava dalmatinski puk, kako se ima postupati vinogradmi i vinom, i kako da se ustroje u Dalmaciji vinogradarska i vinotržka družtva. I naša Istra imala je dobiti, kako se lani govorilo u Poreču, poljodjelskoga putujućega učitelja i to u osobi nekoga furlana. Ali dosad se o njem nigdje ništa nečuje u našem puku, pa neznamo je li nije li došao. A pravo reći, što bi takov učitelj našemu puku ni koristio, kad ga nerazumie. Nu to je već mjera, po kojoj nam navadno mjere naši susjedi Talijani.

* **Hrvatska Matica** konštituirala se je 29. p. m., izabrav si predsjednikom J. Kukuljevića Sakcinskoga, podpredsjednikom književnoga odbora Iv. Trnskoga, a gospodarskoga odbora A. Jakčina.

* **Marvinska iliti govedja kuga** opet se pojavila u koparskom, puljskom i pazinskom okružju, kanoti i u tršćanskoj okolici, pak se zato od dotičnih oblastih sva Istra, izuzamši otoke, kontumacijskim zakonom podvrgla. Dobro je da ovdje navedemo, kao što „Gospodarski List“ povjeda, da je zastupstvo grada Beča predložilo zemaljskoj vladi, neka se marva iliti živina od govedje kuge poginuvša, odslje unapried nezakapa, nega spaljuje, jer da je dokazano, da se je marvinska kuga na novo porodila u onih krajevih, gdje su takove jame bile otvorene ma i poslje više god. Mi ćemo pako ovdje dodati, da ovaj predlog bečkog zastupstva, imao bi se posvuda primiti i pod strogu zapovjed uvjesti, jer prieko ostalih slučajah, lahko se dogodi, da il vjetar, il psi, il mačke prenesu kakvu košćinu, iz živinskog pokopališća koju zatim polizavši il poglodavši govedo, oboli od iste bolesti i pogine, kao što se za stalno drži, da se to baš ovih danah u tršćanskoj okolici dogodilo.

* **Talijanska Flota nazaduje**. Talijanski ministar pomorstva predložio je kraljevskoj Komori, neka bi se prodali, jer su nevaljani 31 od ratnih brodovah. Ti brodovi jesu po imenu sliedeći: oklopnjače iliti koracade: *Re di Portogallo, Principe di Carignano, Audace, Alfredo Cappellini, Faa di Bruno, Guerriera, Voragine.* — Brodovi na vrtak: *Re Galantuomo, Duca di Genova, Italia, Principe Umberto, Gaeta, Magenta, Principessa Clotilde, San Giovanni, Etna, Carlo Alberto, Regina, Curtatone, Montebello.* — Brodovi na kola: *Costituzione, Monzambano, Tripoli, Aquila, Peloro, Gulnara, Cambria, Plebiscito, Ercole, Tuckery.* — Brodovi na jadra: *San Michele, Euridice.*

* **Kako da se sviet pomagjari?** Slovački list „Našinec“ donaša, da su Veprimski kanonici dobili poziv, da bi svoja slovenska i njemačka imena promjenili u magjarska, pa da bi se tako: Čečinović imenovao Kémenes; Pečla, Palotái; Gulden, Fórint i profesor sjemeništća Wünsch, Fejevári!

* **Razbojstvo na železnici**. Neki Lavoslav Adalbert Freund, žid iz Trenčina u Magjarskoj, umori putem na železnici g. Ernesta Kačera, častna i primožna starca u 63. god., nastanjena u Braniku u Moravskoj. Pomenuti razbojnik nije nikad ni vidio ni poznao Kačera, samo je bio u čekaonici kolodvora opazio, gdje je brojio svoje novce. I mišlju da ga oplieni, odmah poteče k blagajni, kupi si jednu kartu i otidje železnicom za Kačerom. Napredova putovanje za tri i četiri postaje uvjek unapried, dok se naime nenajde sam s Kačerom u istomu koupè, pa netom je ovaj nešto zadriemao, kao tigra navali na njega, preriže mu nožem grlo, pokrade ga, i kako prestane železnica na prvoj postaji, skoči doli iz nje i pobjegne. Nu božja ga je pedepsa hitro dostigla, jer nije jošte bio prošao drugi dan, a već bi uhvaćen i predan Olomučkomu sudu, koji ga je jurve, kako čitamo, na visala osudio. — Naš narod nebroji nikad rado novacah na oči svieta, pa se evo baš vidi, da ima pravo, što se tako vlada.

* **Okrutnici Turci poludili!** Dočim turska i crnogorska komisija jurve od prieko mjesec danah sakupljena, nije jošte dovršila svoj posao o podgoričkom pokoplju, i to osobito zato, jer turska komisija sve to na dalje stvar zateže, jer okrivljenici svi taje počinjene zločine i jer se samo turskim a ne kršćanjskim svjedokom vjeruje; evo opet stižu nam iz Hercegovine žalostni i nevjerovatni glasovi. I tamo krvopije Turci, na miru i vjeri sve to više proganjanju i gule uboge kršćane. Netom ukradoše i poturčiše maloljetnu hćer jednog austrijskog podanika, te akoprem isti (carigradski) veliki vezir zapovjedi, da se djevojka svojim povrati i turski usilnici pedepsaju, akoprem austrijski konzul u Mostaru poradi toga skine sa svoje polače konzulsku zastavu i prekine občenje s turskom vladom; sasvimtim Turci neće da slušaju ničijega glasa ni pripoznaju nikakov zakon. Isti austrijski podanici, stanujući u Mostaru, poslaše svoje odaslanike u Zadar Namjestniku Rodiću, da mu se osobno potuže i pomole za što skoriju pomoć kod c. k austrijske vlade!

Sa tršćanskoga tržišća.

Žito: Pšenica je dobro uzdržana, prodalo se u tjednu do 23000 Stari, vrst iz Crnog mora; do 6.60 for. do 6.75 od 116 ℔. Nekoji mali kvantum ugarske vrsti ugovoren po f. 6.80. — Do 1400 Stari jačmena poslato u tjednu u Glasgow po parobrodu po nepoznatu cienu. — Zob iz Durazza po for. 3 po 64 ℔. — *Kolonjali*: Malo se posluje. Rio prosti f. 45. — Fini 60 f. — Sećer austrijanski po f. 19 do 20 f. a Olandezki po 19 f. Cent. — *Ulje*: prodalo se mnogo dalmatinskoga po 22 f., talijanskoga prostoga po 26 f., finoga po 36 f. — *Koše*: volovske domaće po f. 70 do 76 amerikanske suhe po f. 70 do 80. Teletje po f. 110 do 125, kozje slane po f. 34 do 37. — *Riže*: talijansko po f. 9.50 do f. 12 polag vrsti. — Indiansko po for. 7 do 8. — *Petrolij*: Uvjek jako cien, ima se po f. 8 sa dobrimi škonti. — *Navli*: po moru sa brodovi f. 15 po Tonelati sa dugami za Cette, f. 6.50 po 100 sa dugami za Bordeaux; for. 30 za 1100 Unač francuzkih sa piljenicami za Afriku. — Nada se da će u Siečnju i Veljači biti možda izvoza sa žitom. — Brodovah u luki ima dosta, al slabog posla.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Decembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.22	5.21	5.21	5.21	5.21	—	5.21	—	5.21	5.30	5.21	5.21	—	5.24	5.24	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.90	8.90	—
Lire Ingleske	11.19	11.17	11.17	11.18	—	—	—	—	11.18	11.17	11.18	11.18	—	11.20	11.20	—
Srebro prid (aggio) . .	106.35	106.25	106.15	105.75	105.75	—	105.75	—	105.65	105.50	106.35	106.35	—	105.65	105.65	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 16. Marča 1875.** **Broj 6.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. ožujka 1875.

O čem se sad najviše govori u svoj Austriji, to je put Nj. Veličanstva u kraljevinu Dalmaciju. Nj. Veličanstvo će prispieti u Trst dne 2. travnja u jutro. Tom prigodom će odkriti kip spomenik, što su ga postavili tršćani njegovu bratu, pokojnomu nadvojvodi austrijskomu i caru Meksikanskomu, Maksimiljanu.

Dne 6. travnja će se sastati zemaljski sabori. U Českoj se spremaju k novim izborom, što su bili odskora na novo razpisani. Radi načina, kojim se svršio Ofenheimov proces, sve strane novine viču na austrijske porotnike.

U Ugarskoj kao da su našli sidro spasenja u novom ministarstvo, jer mu sva zemlja čestita dobar početak. U Hrvatskoj bit će imenovani novi veliki župani.

U Njemačkoj tjeraju proti katoličkoj Crkvi mak na konac. Sad da će katoličkim svećenikom uzkratiti i plaću iz državne blagajne, ako se nepodvrgnu svibanjskim zakonom. Na isti način da će se postupati i sa činovnici.

U Francceskoj ima svega dosta, rodoljublja, duha, znanja i bogatstva, samo neima sloge, kakvu da si dadu vladu, jednovladačku ili republiku. U Španjolskoj mladi kralj Alfonso kao da je već sit svoje časti, jer s jedne ga strane stišću naprednjaci, a s druge natražnjaci i Karlovševci, koji su mu i ovih danah vojsku ružno potukli. U Srbiji svaki bi pravi Slaven i domorodac želio da se tamošnje državne stvari mudrije i bezstrastnije razvijaju.

Dopisi.

Iz „Slovenskoga Naroda“ vadimo sliedeći dopis iz Istre.

Bravši (čitavši) Lasserjev odgovor na Dr. Viteližičevo interpelacijo, mislil bi vsak, da v Istri se uraduje (piše u uredih) Slovencem slovenski in Hrvatom hrvatski. Da temu nij tako, razjasnim slovenskemu narodu in sploh občinstvu, kako se v Rovinju v Istri spoštuje §. 19. Pisatelj teh vrstic je 14. apr. 1874. neki vdovi naredil svedočbo siromaštva, da bi potem ne plačala pristojb in kolkov (buli) v nekoji pravdi. Ova svedočba bila je pisana v hrvatskem jeziku. Dne 16. aprila prinese mi vdovica svedočbo nazaj, govoreć, da činovnici c. kr. preture nijso jej hoteli prejeti, ker je ne razumejo, budući, da je pisana „in ščavo.“ Pisal sem potem v Rovinj na dotično sodnijo, zakaj da nijso hoteli sprejeti moje hrvatske svedočbe, a do denes čakam odgovora. Lasserju moj: „hic Rhodus, hic salta!“

Evo drug dogodjaj! 25. aprila 1874 sem naredil zopet svedočbo siromaštva neki drugi ženi, tudi hrvatsko. Da bi žena ne imela praznih potov in ne gubila časa, naredil sem pod hrvatski original celo italijanski prevod! Dragi bralec (čitatelju)! Ti misliš da sem zdaj ugodil, a motiš se. Žena mi prinese zopet nazaj mojo svedočbo in neki drugi papir (papir je bil tako lep, da sem si mislil, da je bil uže (jur) tam, kamor cesar peš hodi) na katerem je bilo zapisano: „Il certificato di povertà dev' essere scritto in lingua italiana e non in *illirica* colla traduzione in italiano.“ Podpisa nij bilo! Zakaj ne? Kadar psa tepeš, ti rep mej noge stavi. Lasserju moj: „Hic Rhodus, hic salta!“ (Kdor hoče videti ta list, na razpolaganje mu je, še ga hranim.) Omne trinum perfectum, dragi bralec! 16. decem. 1874 imeli smo jaz in 2 kmeta posla v preturi v Rovinju. Mej tem, ko nas sodnik zaslišuje, začel se je pisač, kateri niti mahu pod nosom nema, smijati porugljivo, bodoč, da eden mojih kmetov, Šime Brajnović, ene same samcate besede nij izgovoril v fiorentinskem narečji. Šime Brajnović, kateri dosta dobro govori italijanski in ga nij sram, da nosi hrvatsko nošnjo i da je duhom i telom Hrvat, zavrnil ga je z oštrimi besedami tako, da je pisaču volja prešla, se rugati Hrvatu, korenjaku, poštenjaku. Tako se spoštuje lepi hrvatski jezik i naš čislani (častni) hrvatski narod v Istri vsled lepoga §. 19. Lasserju moj: „Hic Rhodos, hic salta!“

Upamo pak, da ne bode to dolgo trajalo, i da se bode naš jezik bolj spoštoval. Narod hrvatski v zapadni Istri počel se je buditi iz svojega spanja, katerega je spal 1200 let odkar se je naselil v Istro. Pomogla je k temu dosta naša tržaška „Sloga“, „Bratovščina hrvatskih ljudi u Istri“, katero društvo ima lep namen, Istranom slavjanske krvi pomagati, da pošljejo svoje otroke v višje šole. (Dobro bi bilo, da bi i Slovenci se malo ozrli na to bratovščino.) Lepo število (broj) hrvatskih Istranov je v naucih v Gradci i drugje, polagoma bodo došli i oni v javno službovanje v Istro, in onda pak bodemo „viribus unitis“ stali „kakor zid ograde“ proti navalo na našo slovansko narodnost.

Ko bi mogli samo še na to priti, da bi i materijalno bolje stali. Dolga je veliko. Komu pak smo dolžni? Italijanom in Karnijelom! Pri lanskih volitvah (izborih) v direktni „reichsrath“ so v zapadnej Istri zmagali Italijanaši z malo večino. A skoro vse glase so dobili s tem, da so rekli: „Kadar ti je potreba turkinje, kdo ti jo da? Li ne Italijan?“ Ko bi imeli mi istranski Slovani narodno štedivnico (branilnicu, šparnu kasu) bi bilo vse drugače. Pa kar še (još) nij, lahko še bode.

Italijani znajo, da njihovemu vladanju nad nami bode svršetek, zato su nas začeli deliti. Ko so leta 1863, dne 13. januarja v porečkem zboru biskup Dobrila in pokojni plovan Jurinac stavili predlog, naj se zapisniki saborskih sej (sjednicah) ne samo italijanski, nego i slavjanski tiskajo, odgovoril jim je poslanec Parisini: „che gli slavi avrebbero diritto di veder pubblicati in slavo i resoconti della Dieta“, pak da „Dieta“ ne znaje, v katerem narečju bi se tiskali zapisniki ali hrvatski ali slovenski, kjer se Slovenci in Hrvatje ne razume mej soboj. (Sic!) Lani je profesor Dr. Benussi v Kopru, rodom Rovinjac, izdal neko geografijo Istre. On istarske Slovane še grši (grdje) razdeli, nego Parisini. On govori da so v Istri Savrini, Fučki, Ćići, Srbo-Hrvati, čisti Hrvati, Morlaki, Črnogorci, Bezjaki, Vlahi itd. in da ti se ne razumejo mej soboj. Parisinu in Benussu bi odgovoril: „Medice! cura te ipsum.“ Vprašam vas, če li pravi Italijan razumeti Rovinjca, Vodnjanca in viceversa? A hodi po Istri od Slavnik-vrha do slavne Učke naše gore in tja do našega hrvatskega morja, razumemo se vsi in nijsmo „balbettanti, quasi ignari della propria lingua.“ Razumemo se vsi, kjer jedna mati nas je rodila. Dokaz podadem še večji v dogodku, pri katerem sem bil priča (svjedok) sam. Pri trasiranju železnice od Kanfanara v Rovinj bil je mej inženirji i jeden Poljak; govoril je s našimi ljudmi poljski in vsi so ga razumeli — resnica (istina) je, da vsake besede ne. — Govorili so delavci: „Ovo je naš čovjek, jer govori hrvatski, malo drugače zavija.“ Naši ljudje so govorili ž njim hrvatski i on „Poljak“ razumel jih je. Gospodine Benussi! jesmo li „ignari della propria lingua?“ Kad se razume Poljak in Hrvat, a Hrvat in Slovenec se razume še več! Gazite nas dolgo, a uzkrsnuti hočemo, kakor ptič Feniks k lepšej bodočnosti. Opomnil bi vas na besede biskupa Dobrile, koje je govoril 13. januarja 1863 v porečkem deželnem zboru: „Il popolo slavo dorme, ma chi dorme non è morto: chi dorme si può svegliare e, svegliandosi, potrebbe farlo in maniera, che spiacerebbe forse all'elemento italiano.“ Ne žugamo (neprietimo) vam, nego samo rečemo: Vsakemu svoje, vsaki za se, a Bog vse.

U Tinjanu 11. marča.

Kao što je čitateljem „Naše Sloge“ poznato iz raznih dopisah iz srednje Istre i iz Tinjanšćine priobćenih u „Našoj Slogi“, u našoj občini stanuju od pamtivieka sami samcati Slaveni izvan četirih obiteljih talijanskoga roda.

Dokle je crkva imala škole u rukama, u ovdješnjoj se je pučkoj školi podučavala mladež u svojem materinskom jeziku; a da bude pravo i pešćici Talijanah, učilo se je i talijanski jezik. Onda smo svi zadovoljni bili, jer su se naravske pravice jedne i druge stranke jednako štovale.

Mi smo vazda mislili i za stalno držali, da se u pučkih školah ne radi o tom, da se tko nauči kakav jezik, nego o tom da se mladež iz sna probudi, i nabavi znanja u onih stvarih, koje su ljudem u obće a posebno kmetom za tjelesno i duševno življenje potrebne. Jeli sve to moguće u nerazumljivom jeziku? Nije. Ipak u

Digitized by Google

vrieme Giskrina Ministarstva bio je uveden u ovdašnju školu učevni talijanski jezik, te je sve dosle.

Hoće tko pitati, kako je bilo moguće, da su se naravske pravice ovdašnjega slavenskoga puka na taj način potlaćile? To se je dogodilo evo ovako. Pod Ministrom Giskrom je bilo občinsko zastupstvo od strane Junte pitano, neka si ono učevni jezik za školu izabere. Onda je bio občinskim glavarom talijan. U tom obziru je on za se i za svoje dobro skrbio. Kmetski zastupnici, jer su ga radi mnogih drugih liepih sposobnostih štovali, jesu na sve njegove želje a tako i na ovu odgovorili i glasovali: *Šior šî, neka bude tako*, te najbrže nisu mislili, da će to biti na njihovu vlastitu škodu.

Ali naši občinari, vidivši, da škola svojim učevnim talijanskim jezikom ne napreduje, kao što je prije napredovala, nehtjedoše da šalju svoju djecu u školu. Bili su zato više putah multani i na kapitanat u Pazin pozvani. Oni su svagdje i svakomu odkritosrčno odgovorili: Dajte nam školu u našem materinskom jeziku, a mi ćemo drage volje svoju djecu va nju pošiljati. Pošto sve to nije ništa hašnilo, prošle je godine množina ovih občinarah upravila molbu na školsko zemaljsko Nadzorničtvo u Trst, u kojoj je svoju naravsku želju izjavila, neka izvoli narediti, da se na temelju §. 19. uvede u školu slavenski učevni jezik.

Veoma mi je drago, što vam mogu sada javiti, da je visoka vlada u Trstu pravicu spomenute molbe spoznala i pripoznala. Ovih je naime danah školski zemaljski nadzornik g. Klodić pohodio iznenada našu školu, da vidi što i kako je, pa je učitelju strogo naložio, da od sad unapried imaju se podučavati naša slavenska djeca u hrvatskom jeziku. Tako je pravo, živila vlada!

Iz Žminja 27. veljače.

Na 23. tek. m. u jutro oko 8. satih u ovoj župničkoj crkvi obavljala se je služba božja za polakšanje duše pokojnoga našega miloga biskupa sa mašom i opelom, kojoj uzprkos nepovoljna vremena prisustvovahu osim svih ovdašnjih svećenikah i množina puka. Kmetski puk Žminjski uzpozna žarku njegovu ljubav prama pravici, njegovu plemenitost čustva, uzoritu dobrostivost, nečuvenu usterpljivost, i neumorenu njegovu radnju i nastojanje, kojim imade zahvaliti providjenje najlepše sgrade blizu ove crkve za stan sadašnjih pomoćnikah, kojoj para nima u cieloj Istri. S nebeske visine, gdje Njegova duša na krilu božjem mirno počiva, nadamo se, da će ona i odsele milo pogledati na uceviljene Žminjce, kojim je njegova uspomena sveta i nezaboravljiva. Lahka mu crna zemljica, Bog ga pomiluj!

Kastavske občinske stvari.

U opazki, uz koju ste štampali Odgovor na moj članak, što se čita u 2. broju vašeg lista pod gori navedenim imenom, vi ste, g. uredniče, rekli, da ga štampate zato, da mi pružite priliku, nanj odgovoriti i tu stvar razjasniti.

Ja sam vam zahvalan na tom pozivu, ali moram izjaviti, da ja nisam dužan odgovoriti na onaj Odgovor. A to nisam zato, jer se očito vidi, da pisac onoga Odgovora nije čitao mojega članka, pa ja neću da se s nikim iz objesti pravdam. To sam dužan i to hoću da dokažem.

Ja sam rekao u mojem članku, da je občina kastavska bila razdieljena na 26 podobćinah; a pisac onoga Odgovora veli, *da tvrdim da je imetak zajedničke občine kastavske bio razpisan na 26 podobćinah.* Razdieliti imetak je jedno, a občinu u podobćine drugo. — Ja sam rekao, da je občina kastavska, odstupivši občinarom po koji komad občinskoga tla uz malen interes, došla do glavnice od 80,000 f.; a pisac onoga Odgovora veli, da tvrdim, *da je od toga interesa dopalo občini do 80,000 f. gotova, koji da sačinjavahu občinsku glavnicu.* Kamo sreće da je tako, ali kolika nije razlika medju glavnicom od 800,000 f. u zemlji, na koju občina vuče i nevuče svojih interesah, i medju glavnicom od 80,000 f. u gotovu novcu, od tih tobože interesah. — Ja sam rekao, da su se u Brežane i Ružiće ugledali i drugi občinari, to u zatvaranju občinskoga tla bez znanja i dopuščenja občinske oblasti, to u neplaćanju občinskih interesah, pak da je taj nered nanio občini škode do 50,000 f., jer da se je morala posegnuti u občinske šume i čak zadužiti; a pisac onoga Odgovora veli, da tvrdim, *da je netočnost u platjanju kamatah od samih Brežanah i Ružičah kriva, što je nestalo ne samo glavnice od 80,000 f., nego da su Brežani i Ružići i nitko drugi izazvali potrebu ogromna zajma od 50,000 f.!* Gdje i kada sam ja rekao, da je nestalo tog kapitala i da se je občina zadužila za tolik novac? Pa ipak se to ponavlja tri do četiri puta. Kapitala od 80,000 f. nije nestalo i neće, jer zemlja, koja sačinjava taj občinski kapital, stoji još na svojem mjestu i hoće ostati. Česa je nestalo, jest interes na taj kapital. A to je sasvim druga stvar, kao što je druga stvar imati 50,000 f. škode, i opet druga, zadužiti se za 50,000 f.

I tim sam dovoljno dokazao, da pisac onoga Odgovora il nije čitao mojega članka, il ako ga je čitao, da mu je navlaš podmetnuo stvarih, kojih ja nisam rekao. U prvom mu slučaju nisam dužan odgovoriti, a u drugom se neđostojim.

Hoću da završim ovu izjavu, svetujuć Brežanom i Ružićem, kad budu hotjeli odsad unapred što pisati, neka išću pisca, koji čita pisma, na koju mu valja odgovoriti, kao takodjer, koji je voljan na nje sviestno i savjestno odgovoriti.

H—n.

Vriednost česta i duboka oranja zemlje.

Želimo li, da nam zemlje postanu plodnije i rodovitije, nego što su nam dosad bile, a mi jih orimo češće i dublje, nego što smo dosad činili. Većina naših težakah, ako ne i svi, misle da je gnojenje zemlje jedini uvjet njezina dobra ploda; a mi velimo, da

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

„IV. Srbskoj pasmini spada nastavlja pisac: do 60,000 Srbah, što jih Talijani zovu Morlaki, koji biše prevezeni iz Dalmacije i Ercegovine XVI. i XVII. vieka. Napučuju zemlje dolnje Istrije med Mirnom i Rašom. Ovi se nalaze na najnižem stepenu poljodelske umetnosti: lieni su za radnju, osvetljivi i grabežni.“

Pisac nametje ime, koga u Istriji nepoznamo. Zaključuje li pisac valjda odtale na srbstvo, što da iz Dalmacije i Ercegovine dodjosmo? Ljuto se vara. To odkada su u Dalmaciji i Ercegovini svi Srbi? Najmanje su ove dvie hrvatske zemlje sanjale o srbstvu u XVI. i XVII. vieku. Misli pisac možda na vjeru, po kojoj se počelo narodnosti dieliti? Nipošto! Mi smo svi Katolici, dakle opet Hrvati. Što je dakle na tom? Pisac je čuo negdje da i Srbi govore ovim jezikom, pak da nas još jače razcjepa, nazovi on nas Srbima. Ta nestoji ga do poteza pera. Nu neka izadje u junački naš narod pak će vidjeti, da su mu srbstvo španjolska sela.

Nesklada li se srbstvo oto sa odgovorom poreznoga ureda pazinskoga na hrvatski dopis?

Kako da je na tako nizkom stepenu baš taj dio naroda, koji je pod Mletcima bio? Tko u vjetar pljuje na obraz mu pada!

„V. vrhu toga imade u Istriji:

„a) do 250 Crnogoracah, spadajućoj k istočnoj crkvi, što no stanuju u Peroju blizu Vodnjana, a biše prevezeni god. 1657 od mletačke republike.“

„b) U gornjoj raškoj dolini 3000 Rumunjah što jih ostali Slovjeni nazivaju Vlahi, a Talijani Ćiribiri ili Čičiliani — zadnji ostatak naselbine rimske, koji se služe u svom familiarnom govoru, pokvarenim latinskim jezikom kao Rumunji u kneževinah podunavskih, jezikom kojim govorahu pred dva vieka i Čići.“

Za ove pod rubrikom V. neima pisac narodnosti, jedino kod poslednjih daje nam razumjeti, da su se i oni pohrvatili, čim kaže, da jih ostali (ili drugi — altri) Slovjeni nazivaju Vlahi. Nu zašto nije i ovim iz svoje pune torbe prišio koju narodnost? — Već je mnogo tih raznih slovjenskih pasminah natrpao, počastio jih sa smjesami sa nikakovim imenom (jer dva imena su nijedno). Iztrošio se jadan, pak nije našao prišivka inoga, nego je ostavio na slobodu, neka jih uzme tko hoće i neka jih krsti, komu preostaje vode, jer se njegova presušila; a u nas vele: tko na grablje staje, grabljište ga po čelu bije.

Komu nije puklo dosele med očima, kamo smjera učena razprava Dra. Benussa? Težkim srdcem priznaje, da ima Slovjenah više nego Talijanah; nu oni dolaze kao naseljenici, najamnici (coloni) samo, ne kao gospodari u zemlju, malo po malo ne u kompaktnoj masi. Zemlja dakle je talijanska. Hrvati nemogu zahtjevati pravo kakovo, jer bi onda i druge narodnosti po njemu izmišljene mogle isto zahtjevati. Neima dakle ine, nego da odnošaji postoje isti košto dosele, da tako bude po logici talijanski-njemačkoj svima pravo!

Nu mi smatramo da je nastalo već „plemenitado tempore“, pak ćemo gledati odsele ako i dosele nismo bili kadri, da svaki svoju ovcu striže. A vi, istrijanski sokolovi! pokažite svakom budućom prilikom, da se je mudri vlaho preračunao, pak će i tudja knjiga biti prisiljena o vami drugčije sboriti. (*Sliedit ć.*)

Digitized by Google

duboko i često preoravanje zemlje nevriedi ništa manje od najboljega i najobilnijega gnoja. A doista samo onaj tko umije često i duboko orati svoju zemlju, znade se i najbolje okoristit priobilnim onim blagom, što no leži u utrobi ove majke neizcrpive, gdjeno se začimlje prvi život svake biljke, prvi zametak svake rastline.

Sadašnjimi njihovimi ratili naši težaži malo kada dopiru do plodovitih dolnjih slojevah njihovih zemaljah; te ovi ostaju još uvieke nepristupni svim onim zračnim uplivom, po kojih bilje taman žive. Sbog toga ove slojeve netaknute još nikada, nazivljemo zemljom cielicom, zemljom djevicom ili ledinom.

A ovi slojevi i jesu taman oni, ka kojima nam se je posegnuti i uteći, kad nas gornji svojim nerodom nevjerit počmu. Još neiztrošeni i neizsisani nikakvim biljem, ovi nam uzdrže u sebi netaknuta ona počela, kojimi se sjeme taman najbolje hrani, i kojim, da uzrode i uzplode, netreba drugo no da k njima pristupi sjeme sunčanimi ždrakami ogrijano.

Rekosmo gori, da nije gnjoj jedini uvjet plodovitosti koje zemlje, i da mnogokrat jedno samo oduboko preoranje vriedi najboljeg i najvrstnijeg gnjoja.

I zaisto, tko dobro gnoji svoju zemlju, taj u nju stavlja njeke sokove i plinove, kojimi se rastline hrane; dočim onaj tko nju duboko preorava, samo u njoj probudjiva one plinove i sokove hranitbene, koji se od prije tu već nahode, ali skriveni i zatrpani.

Duboko oranje i preoravanje zemlje tobolje nju mrvi i drobi: tim zrak u nju lakše prodire i brže se dodirava pojedinih njenih česticah, te ih raztvara i pripravlja, kako će ih sjeme lakše usisati i s njimi se lakše hraniti.

Pa što oranje dublje i niže, to i zraku pristupnija veća množina zemljenog liesa, te više gotovine plodu sposobne.

No zrak nije jedini uvjet i pomagač plodovitosti; njemu se hoće još dva drûga, a to vlaga i toplina. Gdje svega troga nije skupa, bilini ni žitka niti razvitka, jer bez svih trijuh nemože se u isto raztvorit ni pretvorit ijedno tjelo, bilo ustrojno bilo neustrojno. A i zbilje što je lakše, da se raztvori, nego li je meso i led? Ništamanje, stavimo li ova tielesa u mjesto zraku, toplini i vlagi nepristupno, ona nam se za vieke nepretvoriše ni u što drugo. Samo pristojnim i shodnim razmjerjem ovoga troga zemlja pravilno može obaviti ono tajno pretvaranje svojih ustrojnih sastavinah, koje taman nazivljemo plodovitošću. A sad tko će udesiti to razmjerje, ako ne često i doboko preoravanje?

Ako je jedna zemlja preveć tvrda i sbijena, ona će lasno izgubiti i zrak i vlagu; dočim će toplinu uzdržati, te stoga prije prisušiti i priplanuti, netom joj malo dažd uzmanjka. Ako li je, naprotiv tomu, zemlja čestim i dubokim preoravanjem postala prha i sdrobljena, biline će lakše u njoj sebi naći dovoljna zraka, topline i vlage, osim što će se i samo korenje njihovo lakše u njoj pružati i dubljiti, jer neće naći opornosti svom razmicanju u dumbinu ni u širinu.

U ovakovu će se zemljištu ista vlaga dulje uzdržati, dočim će korenje lakše i pravilnije razvijati žilice svoje.

Bilinam treba, da u zemlji svedjer nadju dovoljne vode; a to stranom, da uzdrže svedjer u obliku tekućnijem ona počela, koja one iz zemlje izsisavaju i koja imaju kolati po svemu ustroju njihovu a stranom opet, da tim lakše nadoknade njihovo svedjerno izparivanje kroza lišće. Razumie se samo po sebi, da će uviek prha zemlja uzdržati više vode nego li tvrda i sbijena, a uslied toga da će biti manje podložna zagrijavanju pod udarcem sunčanih ždrakah, te svojkrat i manjemu izparivanju i manjoj suši.

Sviše je uzroka daklen koristno zemlju orati na duboko, bilo što se tim samo bilje u njoj bolje učvršćiva, bilo što ono iz takove zemlje dobiva bolju i obilniju hranu.

(*Svršit će se.*)

Istarskim vinogradarom.

Radoštju mogu javiti, da spis o vrsti trsa *šipona* nisam zaman priobćio u 4. br. „Naše Sloge“, jer su se mnogi čitatelji toga lista poštom oglasili kod mene, da žele dobiti pouzetjem rozgah spomenutoga trsa — više tisućah. Sve to znači, da su Istrani baš vrli naprednjaci u ekonomičkoj struci. Zato živili istranski Slavjani!

Svi ti naručnici bili bi već dobili šiponove rozge, ali zbog prejake zime nemože i nesmije jih nitko slati u mokrom mahu da se ne pokvare. Nu samo da nastanu topliji dani, hoće im se odmah poslati.

Onim naručnikom, koji su me zaprosili poduku, kako imaju raditi rozgami, evo metodu ili način, u kojoj ja podučavam školsku djetcu o vinogradstvu:

Kad ti dodju rozge, odmah jih treba postaviti u vodu, i to avno 2 palca pozgoru. U 3—4 tjedna se već pokažu pupki. Sada nesmije vinogradar više čekati, nego odmah treba saditi rozge na tako zvanu razsadišću, da se pupki neumule. Kad nisu rozge u vodi, treba je odmah zaviti u mokru cunju, da neusahnu. Posadjene rozge moraju stati na razsadišću ne ravno, nego nagnjene. Rozge jesu duge 18—24 palca (blizu 50—60^{cm}). Rozga mora biti vrh zemlje blizu 10^{cm} (4 palca). Na tom rasadišću mora ostati rozga 2 godine, a stopro onda valja ju presaditi u vinograd. Svakomu vinogradaru treba znati, da rozge na rasadišću nemogu živiti bez vode, kojom jih valja kad je suho polievati po zahodu sunca.

U Ljutomeru 9. marča 1875.

Pernišek Blaž
podučitelj.

FRANINA I JURINA.

Fr. Dakle zaprli su ga!
Ju. Koga?
Fr. Ča nisi štil u „Našoj Slogi?“ — Devetnajsti paragraf!
Ju. Ma ča je kriv?
Fr. Da je živ.
Ju. Al ćeju, uſamo se, i njega pustit jedanput na slobodu.
Fr. Moraju.
Ju. Dà, ako nutre neumre.
Fr. O, neboj se, Jurino, pravda i pravica su od vieka i do vieka, kako Bog!

Neukû Nauka.

Lahka pomoć proti uši iliti ušenci (čeperi i klopi) pri govedjoj živini jesu saje iz dimnjaka. Postave se saje u kakvu posudu i vodom naliju, da postane gusta i crnkasta sajevica. Njom se po tom pere ušivo (šenčivo) živinče, i u kratko nestane uših. Druga sriedstva, kao n. p. tabak, živo srebro itd. nije dobro rabiti, jer ova živini lahko naškode.

***

O suzenju trsa. Poznata je stvar, da gubljenje soka iliti tako rečene vode, koja ciedi iz okah na trsu, ne samo jako škodi trsu i prikraćuje mu život, nego je takodjer uzrok, da trs manje i slabije rodi. Naši ljudi, u obće veleć, malo ili ništa na to nepaze, pak se je baš više puti čovjeku čuditi, kako nevoljan trs dade još i ono malo groždja. Al dobar će gospodar radi navedenih uzrokah uvjek nastojati, il da si rano (kao n. p. od mjeseca Februara do Josipove) obreže svoje trsje, il pa barem da namaže rane katramom od kamena ugljena. — Nego to, što je rečeno o trsu, valja i o svakom drugom stablu, i tim poljodjelci pozor!

Književne viesti.

Novi listovi. Od nove godine izlazi u Zagrebu jedan put na mjesec novi list za pouku hrvatskim seljakom u gospodarstvu pod imenom „Seoski gospodar“, a nestoji nego samih 50 nvč. za cielu godinu. Mi taj velevažni list našim seljačkim gospodarom što toplije preporučujemo. — „Vragoder“, humoristično-satirički list, izlazi u Senju svake nedjelje, ciena mu je 4 for.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Bjehu imenovani: Č. g. Kraljić Ivan, redovnik reda sv. Benedikta, plovanskim pomoćnikom u Mošćenicah; Č. g. Mahnić Ivan, kapelanom u Plaviji; Č. g. Grosman Eduard, plovanski pomoćnik u Buzetu, kapelanom u Trebiću. Preminuše: Dne 18. Januara Č. g. Anton Bonanno, privriemeniti kapelan u Plaviji, u 66. ljetu svojega života; dne 8. Februara M. č. g. Juraj Turčić, kanonik i plovan u miru u Dubašnici na otoku Krku; dne 1. Marča Preč. g. Elij Naz. Stradi, Predstavnik i Plovan u Kopru u 88. ljetu svoje dobe.

Digitized by Google

Različite viesti.

* † **Anton Dekorte.** Žalostnim nam je srcem javiti preranu smrt Preč. i veleljubljenoga g. Antona kanonika Decorte, koji je ovdje dne 7. tek. mj. u 56. god. svoje dobe od kapi preminuo u Gospodinu! Bio je rodom iz Pazina, te kao harni sin hrvatske istarske zemlje, na kojoj se rodio, branio je odvažno pravo i pravicu (kako on veljaše) našega dobroga naroda, podupirajuć napredak i narodno dobrostanje. Radi njegovih mnogobrojnih kršćanskih kriepostih, ostavio je neizbrisivu uspomenu u srdcu svih njegovih prijateljah i štovateljah. Bog mu dao pokoj duši!

* **Naša bratja Dalmatinci** sve to odlučnije napreduju na putu oslobodjenja svoje mile narodnosti. Oni slavodobitno otimlju tamošnjim tolomašom i puljizom jednu občinu za drugom, pa i prošlih danah pobjediše u Korčuli. — Ali vi, bratjo Istrani, kad ćete se već jednoć i vi složiti i sporazumjeti, da si osvojite svoje županije, birajuć u nje podestate i zastupnike ljude, koji su vaše krvi i vašega govora? Al vam je morda bolje i volite, da vam u vašoj vlastitoj kući do smrti gospodari i zapovieda mala pešćicah krnjelah i šarenjakah?!!

* **Zadarsko poljodelsko družtvo** odlučilo je izručiti Nj. Vel. Caru kad pohodi Dalmaciju spomenicu, u kojoj se predlažu više stvari na korist poljodelstva.

* **Za presušenje i uredjenje Neretve** carevinsko je vieće namienilo $4^1/_2$ milijuna for. Neima dvojbe, da će tu velevažnu odluku i gospodska kuća primieti, i nj. veličanstvo Cesar potvrditi.

* **G. Kikerec,** naš mladi i čuveni hrvatski slikar, zapustit će dojdućeg mjeseca Rim, da proputuje Dalmaciju i Crnugoru, namjerom da dovrši svoj rad o sabiranju slikah uzetih iz našega narodnoga života.

* **C. k. parnjača „Helgoland“** prispjela je, kako čitamo, nakon velike pogibelji, na Azorske Otoke, gdje popravivši krmilo i ostala, nastavi svoje putovanje.

* **G. Fröhlich,** poduzetnik istarske željeznice, netom bješe odputovao dne 21. pr. m. iz Vodnjana u Kanfanar, bi napadnut od šestorice lupežah, kojim morade predati sve novce, što jih je sobom imao u svoti od 600 for. Zločinci se dosle nisu našli.

* **Utopili se.** Dne 23. p. m. prispješe u Zadar, sa otoka Raba, Josip Grgurić-Smurinić, Pere Josipov Pezo, Marko Španjol iz Supetarske Drage, Jadre Furić i Ante Furić iz Mundanij, da prisustvuju jednoj parnici, što se je svršivala na 24. kod ovoga porotničkog suda. Pošto obaviše posle isti dan, prodjoše put Privlake, i tamo stignuvši u kasno doba noći zahtjevaše da ih Šime Begonja preveze do rata Prutne. Begonja nehtjaše radi hrdjavog vremena i bure, ali sin mu Luka, prihvativši čamac tudjeg vlastnika, ukrca se s njima da ih preveze. Sutra dan Šime Begonja uznemiren što mu se sin još nebiaše povratio, odluči se poći u trag, i predišav na ostrov Puntadura, nadje čamac pri kraju i blizu istog dva mrtvaca, u kojima namah pozna dvojicu onih Rabljanah, koji su dan prije kod njega bili. Zalud najpomnjivije tražaše i ostale, jer nemogaše saznati o njihovoj sudbini, nu obće je mnenje, da su svi izginuli u valovima.

* **Kralj za zastupnika.** U občini Kornjarovi u Ugarskoj, videći ljudi da njihov bivši zastupnik u Saboru, general Dode, nije nikad ništa za njih učinio, namisliše izabrati zastupnikom kralja. „Kralj je, rekoše oni, i onako naš otac, zašto nam dakle nebi bio i zastupnik?“

* **Čudno vienčanje.** Prošloga se mesopusta udala žena u Češkoj, kojoj je bilo 103 godinah, a vjereniku joj udovcu 60.

* **Ljetina će ljetos,** kao bi reći biti dobra. Vele da će za krutom i nenavadno dugom zimom nastati prijazno proljetje i ugodno ljeto, koje će nam donieti u izobilju kruha i vina. Bože daj!

* **Dvie sestre** Ana i Marija, plemkinje Jurmanove, rodjakinje bivšega ministra Giskre, nahodivši se u najvećem siromaštvu, poginuše prošlih danah ovdje u gradu od glada i zime!

Javna zahvala.

Svoj p. n. gospodi, koji su nam otcu, odnosno mužu, tastu i djedu posljednju čast izkazali, zahvaljujem se ovim u ime svih najsrdačnije.

U Kastvu 10. ožujka 1875.

Razcviljeni sin
Vjek. Spinčić.

Sa tršćanskoga tržišća.

Prošloga tjedna prodalo se u Trstu 7000 stari pšenice iz Dunava 118 ℔ star po f.6.55. Onda 3500 stari iz Tangaroka, 119 ℔ star po f. 7 — 2000 stari iz Albanije po f. 6.10 — 1000 stari ugarske po f. 5.75—6.30. Turkinje (kukuruza) 3000 stari ugarske po for. 4.42; Ovsa 1000 stari iz Albanije po f. 3 za 64 ℔. Sve vrsti žita prodaoci ponudjaju uz skonat. — Žir: bademi (mandule) ima malo, dobro se prodaju i u napredak bit će draže. Smokve 8000 ℔ iz Kalamata po f. 9.50 — Vuna iz Bosne 200 Balle blatna po f. 46, 120 Balle iz Preveza po f. 59 Cent. — Ulje dalmatinsko u bačvah po f. 22 po spudu, talijansko i grčko fino for. 30—35. — Za kože čeka se do malo vremena dopušćenje provoza naših kožah u Italiju, onda će prodaja biti bolja; ugarsko-austrijske volovje kože 15—25 ℔ f. 70—73, kravlje iz Kalkuta f. 60—80, skopčje dalmatinske f. 32—38 Cent. — Treska (bakalar) for. 17—20 Cent. — Masla došlo po železnici 300 Centi iz Štajerske i Kranjske po f. 55—56 Cent, jako se išće za izvoz, ali budući da ga u mjestu neima nikoliko, ciena mu skače, tako da se danas plaća i do f. 59. — Špeh amerikanski f. 25—36 Cent. — Sećer (cukar) u prahu austrijski f. 19.25—20; Kava Rio f. 46—55 Cent, Malagar f. 55, Cejlon f. 55, Moka f. 71.

Br. 184.

Razglas.

Dne 31. Marča 1875. od 11. ure prije — do 1 ure posle polne, držat će se javna dražba gradjenja nove Crkve i zvonika u Rukavcu po narisu i proračunu, učinjenu od c. k. inženira gosp. Ritschl-a.

Ciena fiskalna jest for. 12871 novč. 94 a. v. Japno, koje je pripravno kod istoga mjesta, bit će poduzetniku navrženo.

Tko želi poduzeti ovu dražbu, ima položiti vadijum od 10%.

Tnalo i uvjeti iliti kondicije ove dražbe mogu se viditi najavivši se upravničtvu iste crkve u Rukavcu.

Glavarstvo občine Kastavske

dne 10. Marča 1875.

MAROTTI s. r.
Glavar.

Objava.

Častim se objaviti p. n. občinstvu, osobito onim iz ove okolice, da otvorih trgovinu kože svake vrsti na veliko i malo uz najnižu cienu, što se može dobiti u ovih krajih.

JOSIP CIOTTI
u Kastvu.

☞ **Ovomu je broju dodan prilog „Cienik sjemenja G. Popovića u Zagrebu.“**

Tek Novacah

polag Borse u Trstu od 1. — 16 Marča 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini)	5.21	5.21	5.21	5.21	5.21	5.21	—	5.20	5.20	5.20	5.20	5.20	5,20	—	—	—
Napoleoni	8.89	8.89	8.89	8.89	8.90	8.90	—	8.89	8.89	8.89	8.89	8.89	8,89	—	—	—
Lire Inglese	11.19	11.19	11.21	11.21	11.21	—	—	11.20	11.19	11.19	11.17	11.17	11.18	—	—	—
Srebro prid (aggio)	105.50	105.50	105.35	105.35	105.35	105.35	—	105.30	105.35	105.50	105.50	105.50	10 .50	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina VI. **U Trstu 1. Aprila 1875.** **Broj 7.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. ožujka 1875.

Put nj. veličanstva našega cara i kralja u Dalmaciju zanima više manje sve evropejsko novinstvo. Iz putnog programa, što ga štampamo i mi u današnjem broju, naši će čitatelji viditi, da se nj. veličanstvo neće dotaknuti samo Trsta i Dalmacije, nego da kroz Goricu ide u Mletke, gdje će se sastati sa Viktorom Emanuelom, kraljem talijanskim, a odanle u Pulu, odkud će 10. travnja krenuti put Zadra. Na povratku iz Dalmacije 10. svibnja svrnut će se na otok Krk i onda kroz Rieku vratit se u Beč, svoju prestolnicu. Na tom dakle putu dotaknut će se dva puta i našega istranskoga zemljišća, naime u Puli i na otoku Krku. Da će tom prilikom i naši zemljaci jedne i druge narodnosti izkazati svojemu caru i kralju dužnu mu viernost i odanost, o tom nedvojimo ni najmanje, jer ako je igdje obstanak i blagostanje pojedinih narodah uzko skopčan sa vladarskom obitelju, to je nedvojbeno kod nas u Austriji, koja bi se bez veza prejasne vladajuće obitelji bez traga razpala i razplinula.

Mnogi koješta nagadjaju, kakve će imati posljedice to carevo putovanje, naime za nas Jugoslavene. Mi nećemo da se upuštamo u ta nagadjanja, ali svaki može pojmiti, što se iskreni i pošteni ljudi bolje poznaju, da se to više ljube i paze, pak se nadamo, da će se izmedju prejasnog vladara i našega naroda usljed tog putovanja zametnuti seme sve to ljepšeg sporazumljenja, koje će u svoje vrieme uroditi najzavidnijim plodom po nas i po cielu državu. I u to ime kao vierni austrijski državljani mi nećemo prestati vikati iz svega srdca: Živio Franjo Josip I. na svom sretnom putu kroz Istru u Dalmaciju!

U Českoj prigodom novih izborah je i ovaj put nadvladala narodna stranka i to tako zvana staročeska. Mladočeska stranka velikom mukom nije proturala nego jednoga jedinoga zastupnika. To je narod, od kojega valja da se svi učimo žilavosti i političnoj dosljednosti i ustrajnosti, bez kojih se nećemo nikad dokopati svojih pravicah! Carevinsko se vieće odgodilo. Dalmatinski sabor poradi careva putovanja otvorit će se stopram 19. travnja.

Odkad Ugarskom Tisza vlada, Magjarom su počela opet krila rasti, pak se priete ne samo ugarskim narodnostim, nego i Hrvatom i u čem jih zakon od njih dieli. Takva politika mora spasti i opet na dva slova.

U Srbiji je knez Milan učinio red tim, što je razpustio narodnu škupštinu, koja nije imala narodnoga drugo nego ime, jer je svojom neumerenošću služila više svemu, nego li srbskomu narodu, zato je srbski narod i zahvalan svojemu knezu na njeziuu razpustu. Niemce kao da je iznenadilo, što će se naš car sastati s Viktorom Emanuelom, pak se govori, da će svakako i stari car Vilim doći u Italiju, da mu stisne ruku. Niemce je strah, da se nesnuje što proti njim, a s druge strane Francezi bi bili toga veoma veseli, pa prama tomu koješta i nagadjaju. Bismark da je pisao talijanskoj vladi, neka prikrati papi slobodu, da nepiše okružnicah, koje kore njegovo postupanje naprama crkvi. Nu Italija da nije na to pristala. Isto tako da nisu pristale evropejske vlade na nekakvo drugo Bismarkovo pismo, polag kojega bi on već sad rado stati na put slobodnu izboru novoga pape po smrti Pija IX. Bismark se naprtio preveć svakojakoga posla, pa najbrže da mu neće moći svemu odoljeti.

Ministarstvo i ravnopravnost.

Kako su naši čitatelji vidili iz predzadnjega broja, ministarstvo je već kada tada odgovorilo na upit, što ga je nanj upravio naš zastupnik, g. Dinko Vitezić, i što se čita u 11. broju lanjske „Naše Sloge.“

U tom je upitu naš zastupnik pitao ministra, da li je istina, da u Pazinu ni porezna ni školska oblast neće da prima i odgovara na hrvatski pisana pisma, kako je to njezina dužnost polag §. XIX. temeljnih carevine pravah. Onda, koja sredstva misle upotrebiti gg. ministri financijah i nauke, da preprieče tlačenje gori spomenuta paragrafa. Na posljedku, namjeravaju li gg. ministri nutarnjih posalah i pravosudja izdati i za Istru naredbe, kakve su izdali za Dalmaciju, da se naime malo po malo uvede i kod nas narodni hrvatski jezik u c. k. urede, pak da se tako zadovolji zakonu, polag kojeg svi austrijski državljani imaju jednake pravice.

To je upit, pa što je ministar nanj odgovorio?

Ministar priznaje, da su pazinski porezni i školski ured zagriešili proti zakonu ravnopravnosti, pa veli, da je naredjeno, da se što takova odsad unapried više nedogodi. Nadalje kaže, da se je to dogodilo u jednom jedinom mjestu, pa da ministarstvo netreba izdati u tu svrhu navlašnih naredbah za svu Istru, jer da našim potrebam dotiečju naredbe, koje su bile dosad izdane. A na koncu, da se za Istru nemogu izdati naredbe, kakve su bile izdane za Dalmaciju, jer da istransko slavensko pučanstvo nerazumije pismenoga slavenskoga jezika.

Iz ovoga odgovora bi reći, da su ministri postavljeni ne zato, da brane zakon i zakonita prava austrijskih državljanah, nego zato da kojekako izpričaju krivice, koje im se čine. Jer reći, da su to pojedini dogadjaji u jednom jedinom mjestu, jest toliko, koliko reći: projdite se ljudi toga, negledajte na tu malenkost! Ali da se to nedogadja samo u Pazinu, nego i u drugih mjestih, vidi se eno iz dopisa, što smo ga u zadnjem broju naveli iz „Slovenskoga Naroda.“ A što tih dogadjajah nije bilo dosad i više, uzrok je, kako mi mislimo taj, što naši ljudi još nepoznaju zakona i svojih pravicah, pa po starom običaju pišu talijanski i bez prigovora primaju talijanska il njemačka, njim nerazumljiva pisma. Nego mi pozivamo svih i svakoga, neka se služe svojega prava, jer evo im ministrove rieči, da je plaćnikom i opet naredjeno, neka se drže zakona, a tko nebi toga htio, neka ga odmah razglase po novinah. Nije puk radi plaćnikah, nego su plaćnici radi puka. Puk plaća davke, puk prolieva svoju krv za domovinu; pravo je dakle i dostojno, da uživa i svoje pravice.

A što ministar veli, da se u Istri nemože postupati kao u posestrimoj Dalmaciji, jer da naš puk nerazumije našega pismenoga jezika, to je samo izgovor, koji se u Istri čuje svaki put, kad nam se nemari dati ono, što nas ide. I to je morao ministru natuknuti nekak naš domaći protivnik. Ali i kad bi to bila istina, tko bi bio kriv toj najvećoj nesreći našega naroda, da već nerazumije ni svojega jezika? Nitko drugi nego vi, njegovi bezdušni domaći protivnici; koji ga proti naravi gušite u školah svojim talijanskim jezikom, pa kad ste mu oči izkopali, onda velite, da mu nemožete pomoći, jer da je sliep!

Ali, hvala Bogu, on još vidi; nego ste sliepi vi, koji mislite, da ste ga već dogušili. To gušenje vam je išlo i dosad težko, a odsad će još teže. Tomu nam je porukom i to, što ste morali i ministru nalagati, da nerazumijemo svojega jezika. U laži su kratke noge, a istina i pravda svietom vlada, pa hoće i mora doći i naše vrieme!

Govor Dra. Vitezića

na carevinskom vieću dne 10. prošloga marča.

I ja sam mnienja mojega predgovornika, da ovdje naime nije bilo pravo mjesto, da se odluči, koja ima biti najmanja svota poreza, što se plaća na kuće, jer je sada ovdje jedino govor o tom, koliko kuća u obće koristi nosi bez obzira na troškove, dočim bi se bila imala odrediti ta najmanja svota kućarine, kao što je to razložio g. izvjestitelj manjine, u §. 21., gdje se govorilo samo o čistu dohodku, ili pako u onom poreznom zakonu, kojega napominje §. 23.

Pošto se ja pako bojim, da se unapried to odredjenje najmanje svote kućarine nebi ustanovilo, i pošto od druge strane, za stalno držim, da će se primiti, ako se sada predloži, jer će služiti kao pravilo komisijam; zato ću ja glasovati, da se ovdje odredi najmanja svota kućarine.

Digitized by Google

U isto doba mi je jošte izjaviti, da ću glasovati za najmanju svotu, jer sam osvjedočen, da odnošaji barem u južnih pokrajinah, koji su mi dobro poznati, jesu takovi, da nebi nikako mogli podnesti povišenje poreza, pa kad bi odborovi predlozi odnosno na najmanje svotice bili primljeni, moglo bi se dogoditi — govorim moglo, jer danas o tomu neimam dokazah — da će sadašni porez kućarine biti mnogo povišen. Zastran 2. točke moram i sa zdravstvena obzira preporučiti, da se ispuste rieči „bez zida“ (ohne Mauerwerk), jer ako se ove rieči primu, onda bi siromašni kmeti gradili kuće bez zida, i to jedino, da se okoriste onimi polakšicami, koje se u toj točki sadrže, te kad dimnjaci nebi bili od kamena, tada bi toliko veća pogibelj nastala od strane ognja.

Ovoj je točki g. zastupnik Bonda dodao, da se namjesto „vlaške kuće“ metne: „Kuće suhim zidom u Dalmaciji zidane.“

U tom pogledu mi je napomenuti, da se takove kuće, koje su bez melte, to jest suhim zidom zidane, nenahode samo u Dalmaciji, nego takodjer u Istri. Pa ako se za Dalmaciju ta iznimka učini, držim da je posve pravično, da se i za Istru odredi. Radi toga ja predlažem, da se u predlogu g. zastupnika Bonde, poslje riečih „u Dalmaciji“, doda: „i u Istri.“ Ili pako, da se napomenute rieči „u Dalmaciji“ posve ispuste. (Glasovi: to bi bilo najbolje!)

Program careva putovanja u Dalmaciju.

Za carev put u Trst, Mletke i Pul, zatim u Dalmaciju u mjesecu travnju i svibnju ove godine, ustanovljen je definitivno sliedeći program:

Car će odputovati iz Beča u Trst južnom željeznicom 1. travnja, u $6^1/_2$ sati na večer; u Trst prispjeti će 2. travnja u 9 sati u jutro. Iz Trsta odputit će se južnom željeznicom u Goricu 4. travnja, u 7 sati u jutro; u Goricu će prispjeti u 8 sati 15 časova.

Dne 5. travnja poći će iz Gorice u Mletke u 8 sati u jutro. U Mletke dolazi u 11 sati prije podne. U utorak 6. travnja boravit će u Mletcih. Iz Mletaka odputovat će u Pul 7. travnja, u 10 sati prije podne, i to lokalnim parobrodom do luke Spignon (Malamocco) a odtud parnjačom Nj. veličanstva „Miramarom“ do Pula (76 morskih miljah); u Pul prispjet oko 5 sati na večer. Iz Pula odputovat će 10. travnja, u 4 ure u jutro parobrodom u Zadar (88 m. miljah). U Zadar će prispjeti poslie 10 sati prije podne; tamo će boraviti dva dana.

Na 13. travnja odputit će se parobrodom u 4 sata u jutro u Rab (44 m. milje), odtud u Pag (28 m. milja) a iz Paga natrag u Zadar (66 m. miljah); u Zadar će stići oko 7 sati na večer.

Na 14. travnja u jutro odvesti će se koli preko Benkovca ($4^5/_8$ milja) u Obrovac ($3^1/_8$ milja), eventualno u Podprag. U Zadar će se povratiti oko 7 sati na večer.

Na 15. travnją u 5 sati u jutro odputovati će dotaknućem Biograda (15 m. m.) Tesna (Stretto) (18 m. milje) Zlarina (10. m. milja) i tvrdje s. Nikole (4 m. milje) u Šibenik. U Šibenik prispjeti će oko 2 sata po podne.

Na 17. travnja odvezti će se brodom u 5 sati u jutro iz Šibenika u Skradin (10 m. miljah). Odtud u 10 sati u jutro kolima preko Kistanja ($3^5/_8$ milje) u Knin ($4^2/_2$ milje), ukupno $7^7/_8$ milje. U Knin će prispjeti oko 7 sati na večer. Iz Knina otići će 18. travnja u 5 sati u jutro kolima preko Vrlike ($3^5/_8$ milje) u Sinj ($4^4/_8$ m.) U Sinj će stići oko 3 ure po podne.

Na 19. travnja, u 3 sata u jutro odvezti će se kolima iz Sinja preko Muća ($2^1/_8$ milje) i Drniša ($4^5/_8$ m.) u Šibenik ($4^2/_8$ milje). U Šibenik će stići oko 7 sati na večer.

Na 20. travnja, u 6 sati u jutro poći će iz Šibenika parobrodom u Trogir (32 m. milje); u 11 sati o podne dalje kolima preko Kastila u Spljet (4 milje); u Spljet će doći oko 4 ure po podne.

Na 23. travnja, u 5 sati u jutro odplovit će brodom u Sv. Petar (na Braču, 10. m. milja), Postire (5 m. milja), Pučišće (6 m. milja), zatim u Omiš (6 m. milja) i Makarsku (18 m. milja), na dalje u Bol (17 m. milja) i Miline (18 m. milja) na otoku Braču, zatim natrag u Spljet (12 m. milja).

Na 24. travnja, u 3 sata u jutro odvesti će se kolima iz Spljeta preko Klisa ($1^7/_8$ milje), Trilja (4 milje), Uljana i Lovreća ($3^7/_8$ milje) u Imoski ($3^3/_8$ milje). Sliedeći dan u 5 sati u jutro jašit će iz Imoskoga u Zagvozd (4 sata). Odtud će se voziti u Vrgorac (u cielom $8^4/_8$ milje).

Na 26. travnja u 5 sati u jutro odvezti će se kolima iz Vrgorca u Metković ($5^4/_8$ milje). U Metković će prispjeti oko 11 sati prije podne. Zatim će na čamcu ploviti Neretvom do tvrdje Opuzen, ($1^6/_8$ milje), onda natrag u Metkovič.

Na 27. travnja u 5 sati u jutro odvezti će se kolima iz Metkovića preko Kleka (turski jezičac zemlje presjecajući austrijski teritorij do mora) u Slan ($7^6/_8$ milje).

Na 28. travnja u 5 sati u jutro odplovit će parobrodom i čamcem u Ston (11 m. milja). U 10 sati plovit će dalje parobrodom u Gruž (Gravosa, 20 m. milja). U Gruž dotično u Dubrovnik prispjet će oko 4 sata po podne.

29. i 30. travnja boravit će u Dubrovniku.

1. svibnja u 7 sati u jutro odvezti će se parobrodom iz Gruža u Kotor (46 m. milja). Prispjet će oko 11 sati prije podne. Iz Kotora poći će 3. svibnja u 6 sati na večer parobrodom u pristanište Meljine nedaleko Ercegnovoga (Castel nuovo).

4. svibnja u zoru odvezti će se parobrodom iz Meljina u Kastelastvu (24 m. milja). Tamo će stići poslie 5 sati u jutro. Zatim će jašiti preko pograničnih tvrdjava: Presjeke, Kopača, Spiridiuna i Kozmača u Budvu (8 milja). U Budvu će stići oko 7 sati na večer.

5. svibnja, 5 sati u jutro odjahati će iz Budve u Kotor ($2^4/_8$ milje). U 3 sata po podne parobrodom u Rizanj (8 m. milja). Dolazak u 4 sata.

6. svibnja, 5 sati u jutro odjahati će iz Riznja preko Ledenice u Dragalj, povratit će se preko Cirkvice u Rizanj u 6 sati na večer, i odtuda odmah parobrodom odvezti se u Ercegnovi, odnosno u pristanište Meljine (11 m. milja); dolazak u 7 sati.

7. svibnja zadržat će se u Ercegnovom.

8. svibnja, 5 sati u jutro odjahati će iz Ercegnovog preko enclave Sutorine (turski komad zemlje prosiecajući austrijski teritorij) u Cavtat (Ragusavecchia) ($4^7/_8$ milje). U 2 sata po podne odvezti će se ladjom u Orebić na poluotoku Pelješcu (Sabioncello), a odatle u Korčulu (52 m. milje).

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Predjimo poglavje V. u kom nam se opisuje svima poznato uredjenje političko, predjimo i korografiju poglavitijih mjestah pod pogl. VI. gdje povjest svakoga grada završuje sa Mletcima kao molitva sa amen, predjimo na pogl. VII. kojim se daje pregled kulture u Istriji. Pod §. 1. opisuje nam pisac poljodjelstvo i stočarstvo, pod §. 2. industriju, pod §. 3. trgovinu, a pod §. 4. škole, o kojih ćemo koju progovoriti.

Spomenuv, da je nizkomu stepenu, na kom se nalazi poljodjelstvo, stočarstvo, industrija te trgovina, krivo jadno stanje, u kom se nalazi narodna obuka, veli pisac mudro: „Ako je istina, da narod čim više znade, tim više može: to je istina i obratno, da čim manje znade, tim manje može.“

„Istinu ove tvrdnje dokazuje naša Istrija.“

„Uzrok zlu nije toliko nestašica školah i učiteljah već slab polazak.“ Nabraja nadalje broj školah: mužkih, ženskih i mješanih te razrede, napokon zaključuje, da Istrija u tom nije baš poslednja med pokrajinami Cisleitanskimi. Nu glede polazka škole, veli pisac, nije tako, te potvrdjuje svoju tvrdnju brojevi, a zaključuje majstorski ovako: „Slovjeni premda jih ima do 60% cjeloga pučanstva, ipak daju samo 29.6% učenikah, dočim Talijani su zastupani sa 68.2%. Nije krivnja u broju školah, ta Slovjeni imadu 72 svoje škole i to 53 čisto u svom jeziku materinskom i 19 mješanih.“

„Dodana tabela pod br. VII. pokazuje točno stanje pokrajinskih pučkih školah.“

Tko je dakle uzrok nazadku provincije. Nitko drugi nego mi Hrvati. Imade nas do 60% (po njegovu — po našu do 75%), imamo 72 škole (dakle polovicu — svih bo ima 147) čisto u svom jeziku a samo 29.6% nas polazi školu! Hvala na istini!

Mi znamo makar da neimamo ni jedne valjane škole niti jednoga učitelja, jer neznamo ni gdje bi se za takova pripravio. Kakovom da željom naša djeca idu u školu, gdje nerazumiju rieči svog učitelja? Koja korist od škole? Imademo dokaza, gdje polaze po 5 godinah školu, a još nenaučiše čitati. Zar da se djeca dolaze u školu dugočasiti.

Mi smo raztreseni po Istriji u malenih selih po uru, dvie odaljeni od škole, dočim su Talijani svi u gradovih. Imademo primjerah, gdje se je domoljubni svećenik u pomanjkanju škole, ponudio sam, da će bez ikoje nagrade podučavati djeca, ali se od njega zahtjevalo, da podučuje ili talijansko ili nikako. Evo ti naših gospodarah, kako jim je do našega napredka do našega naobraženja. Tako je sa pučkimi školami, a kako sa srednjimi? U Kopru gimnazija i učiteljske pripravište — talijansko, u Piranu realka talijanska, u Lošinju brod. učiona talijanska, u Pazinu gimnazija njemačko-talijanska. Sve što je osnovano i što se osnovati misli talijansko, zaklade provincijalne izključivo za nje, a ti istranski Hrvate napreduj!

Školske su i ine oblasti u njihovih rukuh, postoji zakon, koji sili na polazak škole, pak zašto nesile, da djeca marljivo polaze školu, gdje takova obstoji?

Digitized by Google

9. svibnja, 5½ sati u jutro, odvezti će se ladjom iz Korčule s dotaknućem Trapnja (na Pelješcu), Ješe i Starog-Grada (na otoku Hvaru) u Hvar (92 m. milje); u Hvar stići će oko 4 sata po podne.

10. svibnja, 5 sati jutrom odvezti će se iz Hvara dotaknućem Milina (Milna) i Komiša (na otoku Visu) u Vis (40 m. milja). U 5 sati po podne odvezti će se ladjom iz Visa u Krk (Veglia, 160 m. milja).

11. svibnja odvezti će se na Rieku u 10 sati prije podne (20. m. milja), kamo će prispjeti oko podne.

12. svibnja odlazak iz Rieke u Beč posebnim vlakom u 5 sati na večer. (Govori se preko sv. Petra).

Dolazak u Beč: četvrtak 13. svibnja, 7½ sati u jutro.

Kako se iz Mletakah brzojavlja, prispio je već tamo veliki ceremoniar grof Panisera, da priredi pokućtvo u palači dužda. Kralj talijanski odvezti će se caru u susret do Mestre i tu ga pozdraviti. Oba monarha dovesti će se zajedno u Mletke. Jedna talijanska skadra usidriti će se pred Malamoccom. Na programu svečanosti ima i predstava u gali u kazalištu Fenice.

Nekoliko rieči o rezitbi trsah.

Rezanje trsa (čokota) nije tako prost i jednostvan posao kano što to većina rezačah drži — i s tog razloga, zalibože, uvidja se mnogo vinogradah, koji su porezani — a niti pojma umne rezitbe nepokazuju; nego su samo kojekako izpristrizani. — No, akoprem se ova radnja na prvi mah čini stvar lahka i nezamršena: ipak, ako se išto poznaje narav trsa, priznati se mora, da dobra rezitba mnogo iziskuje — mnogo više toga nego se je rezaču i mislilo. — Jer, i nepromatrajući stvar nego s glavnih obzirah, moram reći, da umni rezač, čim stupi u vinograd, mora poznavati vrst trsa, koga ima rezati; kako ljubi biti rezan u njegovu dobu; kolanje sokovah i odnošaje napram zemlji na kojoj raste; — zatim da znade pogoditi, u koliko mu je moguće po njegovoj vještini razmjer obilja sokovah naprama mladici i rezniku, koji će u rezanju ostaviti. Jer kano što se vara onaj rezač, koji bujnomu čokotu jakomu trsu ostavlja prekratke mladice, tako isto grieši i onaj, koji slabomu trsu ostavlja duge mladice: koliko bo jedan, toliko drugi nepoznaju naravi trsa, niti zakonah umne rezitbe.

Lasno je, reći će tkogod, teorijski rezitbu na brzu ruku navesti, ali je težko ta pravila u naravi pogoditi, a kamo li jih se više godinah držati. — Dà, to može biti istina samo za nevještoga rezača, koji nepoznaje pravilah rezitbe i uzalud ga pitaš da dokaže uzrok zašto je ostavio n. p. na jednom trsu 4-5 ili 6 reznika (mladicah) a svaki reznik ima 2 do 3 oka — i svi ti reznici, po njegovoj misli, imaju rez na groždje. — Nu valja viditi malko, kako su ti reznici položeni prama kolanju sokovah; i tad će se moći reći tom rezaču, da od svih njegovih 6 reznikah, odredjenih na groždje, imaju sama 2 riez na groždje — a ostala 4 da su budućemu rodu namienjena. — Dakle on nije umanjio, nego neznajući, povećao bujnost svoga trsa. — Drugi pako, režuć, naidje n. p. na krepki trs — koga da prisili na obilat rod, poreže tako, da mu ostavi 3 do 4 mladice, a svakoj pojedinoj mladidici 5 do 6 okah — i to, neznajući, sve mu mladice imaju rez na groždje. — Što je dakle taj rezač postigao od tog svog trsa? Preobilat rod groždja, doduše, za prvu godinu; ali u isto vrieme podpuno oslabljenje i naskoro poginuće trsa. S uzroka što mu tim rezom žile jako slabo rastu, primajuć od zemlje slabu ili nikakvu hranu, jer ciela hrana što zemlja podaje tom trsu nije dostatna za uzdržati te 3 do 4 mladice. — Eto dakle kako se naš rezač ljuto vara, sliedeć pokvareni koji običaj svojih pradjedovah a neznajući — žasto?

S toga je dakle potreba svakomu umnom rezaču, da upozna na prvi mah na trsu, koja mladica ima imati rez na groždje, a koja je budućemu rodu namienjena. Posao je lahak i cieli uputak svede se na malo rieči; t. j. mladica, koja je bliža zemlji, reže se na groždje i to na 4-5 ili 6 oka (ali uviek imajući pred očima vrst groždja; kako želi biti rezano, dobu i položaj vinograda); a mladica, koja je dalje, reže se kraće, i to, ako je kasna na 1 oko; ako se plaši zime, tada na 2 oka; a u veoma riedkih slučaji, na 3 oka. —

Samo se pako po sebi razumjeva, da mladi vinograd moramo 1, 2, a i 3 godine u vis gojiti i rezati, da mu se žile ojačaju i mladice ukriepe. — Jer režući tako mladi vinograd, prisilimo ga, da cielu svoju hranu razmjerno podieli na bujnost žilah i mladicah; dočim, ako bismo namah prvih godinah započeli naš mladi vinograd rezati i gojiti na 4-5 oka t. j. tako da ga prisilimo prije vremena da nam dade ploda, što bismo tim dobili? Koje kakav rod u istinu, ali i podpuno oslabljenje i iznemoženje našeg mladog vinograda. — S uzroka što u najnuždnijoi njegovoj dobi, gdje on obraća svu svoju hranu na korist mladicah i nježnih zilicah, u toj najvažnijoj dobi, koja mu je kano pripravište budućnosti, mi bismo bezpametno zahtjevali od njega ono, čemu on nije jošte bio kadar, te ga sasvim uništili.

Želimo li pako koji krepki vinograd, koji je kojekako uzgojen, umno početi rezati, tada naravno da nam je posao sporiji i trudniji, jer kod svakog pojedinog trsa rezač mora biti veoma oprezan, te dobro prije promisliti, što sve treba rezati, i ujedno mora imati pred očima sva pravila umne rezitbe, pošto se za prvih godinah dotični vinograd nemože udesiti tako, da dobije podpuni oblik umnoga načina, nego samomu rezaču mora do toga biti da, u koliko mu je to moguće, ulikuje umni način i da nastoji da čim prije svoj vinograd dovede na rez na glavu.

Uzevši dakle u obzir ta načela, i predpostaviv vlastitu vještinu u rezanju, možemo se mirnom savješću na djelo staviti; te tada, sudeć po bujnosti i jakosti pojedinih trsah, možemo ostavljati i dvije mladice na groždje sa jednim reznikom, ili, kano iznimku, i sa dva reznika. — Te budućih godinah motrimo s dvaju glavnih obzirah naš vinograd, naime: kakvi je rod imao kroz to vrieme i kako je sudjelovala nanj umna rezitba, jer nam to iskustvo može najbolje dokazati, kako prijanja dotična rezitba na pojedinu vrst groždja, na predjel gdje dotična vrst raste i. t. d. — Nu i pri tom moramo imati u pameti onaj omjer, koji veli: čim više ploda, tim manje drva t. j. da čim više silimo trs na rod, ostavljajuć mu duge mladice, tim slabiji on postaje. — Zatim moramo paziti i to, da slabo tjerajući trs ima plodonosna oka bliže staroga drva, a bujno tjerajući ima odaljena oka od trsa. Prestaviv dakle sve te stvari, već druge a osobito treće godine iza kako umno režemo naš vinograd, možemo se podpuno osvjedočiti i razmjer si načelno ustanoviti, kako nam treba u buduće naš vinograd rezati. —

Druga vinogradarska radnja, koja veoma zasjeca i pripravlja rezitbu, jest oplietba. Oplietbom dakle u isto vrieme postignemo dvije koristi, naime, kriepnije loze i bolji rod (jer tom radnjom odstranimo one mlazove (mladice) i zaperke na koje je trs uzalud hranu trošio: ta hrana iza oplietbe ide stranom na korist žilah, a stranom na korist ostavljenih lozah), a zatim najjednostavnijim načinom pripravljamo mlazove dojdućoj rezitbi. —

Pravi dakle umni način ima sama dva glavna činbenika, a to su mladica, koja donosi plod, i reznik, koji je namienjen budućemu rodu, i koji obično ima riedki koji čemuljak, što vinogradaru dobro dodje, ali bi koristnije bilo, da ovaj reznik svu svoju hranu obrati na korist loze. — Tako u buduće naš vinograd ima svake godine jedan te isti rez, a samo se po sebi razumjeva, da mladica, koja je donila plod, mora se u budućoj rezitbi sasvim odrezati, te si za dojdeću godinu novu mladicu sa odnosnim reznikom već u oplietbi prirediti. —

Ovo je onaj umni način što je Guyot popravio i kojega sada ime noši, te je najjednostavniji i najpraktićniji izmedju mnogobrojnih načinah, a to nam najbolje dokazuje veliko njegovo širenje, i stoga gledišta veoma se preporučiva ovaj umni Guyotov način, da se započme i kod nas u Dalmaciji: tim bi u brzo uvidio i podpuno se osvedočio svaki pojedini vinogradar, da se ovim načinom ne samo dobije dobar i obilat rod, nego da se svoj vinograd i dugovječnijim učini.

Sad jošte nastaje pitanje, u koje je doba godine najshodnije rezati vinograd? Ovo je pitanje kod kojeg su vinogradari veoma nesložni, jer, dočim jedni navadjaju ranu rezitbu kano najkoristniju, drugi je sasvim zabacuju. — Kod jednih se vinogradarah kano načelo drži najboljom rezitbom „Martinjska rezitba“ — drugi ju odbijaju i temeljno se drže, što je moguće, kasnije rezitbe. — Nu, ako dotični vinogradari osnivaju te svoje dokaze na temelju mnogog iskustva, tad mogu imati pravo, jer i pri ovom poslu praksa nam mora biti najboljim učiteljem. — Teorijski se paka navadja, a obično tako nam i iskustvo tvrdi, da mlade vinograde imamo rezati rano, jer se tada većina sokovah obraća izključivo na bujnost loze, a stare i krepke što je moguće kasnije, jer tada hrana što trs prima ide većinom na korist ploda. —

Stjepan Bakotić.

Koji je tomu uzrok? „Narod čim manje znade tim manje može“ — a toga se oni drže kao pijan plota.

Sa tabelom VII. imade se kao i s ostalim djelom, suvišno je dakle o tom rieči trošiti.

Time bismo popratili našega pisca. Neka mu na trudu zahvaljuje, tko hoće, mi neimamo na čem. Osjeguravamo ga suviše, da stanje našeg zavičaja te poznavanje samih sebe nećemo učiti iz njegova djela. Nam Hrvatom sviće zora, koja talijanske luči potamnjuje.

Opazka. U podlistku Vl. broja od 16. Marča u prvom stupcu redak 15. odozdo izpada rieč „Svi“; isto tako u drugom stupcu redak 5. odozdo mjesto „plemenitado tempore“ ima biti „plenitudo temporis.“

R—r.
istranski Hrvat

Digitized by Google

Književne viesti.

Ovaj put bi imali najaviti više novih knjigah, ali od svih najvažnija i najkoristnija nam se čini knjižica, kojoj je ime **Metrička Mjera**, te koja je bila u malo danah i po drugi put štampana. Ta knjižica je namienjena puku i školskoj djeci, da iz nje nauče poznavati nove mjere i nove uteze, po kojih će se od nove godine 1876. morat i kod nas mjeriti i utezati iliti vagati. Tko je dakle rad bez ikakve muke naučiti metričku mjeru, neka nabavi rečenu knjižicu, pišuć il nje sastavitelju g. Tomšiću učitelju glav. škole, il pak tiskaru g. Hartmanu, u Zagreb. Knjižica stoji samo 12 nvč. Dobro bi bilo, kad bi gg. svećenici i učitelji naručili više iztisakah te knjižice, da ju puk kod njih nabavlja, pa se tako na vriemo pripravi toj novosti, jer tko je nebude razumio, bit će onda u velikoj brigi.

Različite viesti.

* **Da li Mitterburg ili Pisino?** U jednom ovdašnjem talijanskom listu tuži se netko iz Istre na c. k. Namjestničtvo, spočitujuć mu, da hoće sve da poniemči, pak da je od neko doba počelo prevraćati i poniemčivati i sama imena talijanskih u Istri gradovah, ter tako iz talijanskoga *Pisino* naredilo njemačko ime *Mitterburg*. Toga istranski pazinski Talijani da nesmiju trpiti, jer da je to očevidni napadaj na njihov jezik i na njihovu narodnost, pak da će sjegurno o tom griešnom vladinom postupanju morat biti govora i u porečkom saboru! Na tu talijansku prediku mi pripominjemo, da neima na svietu većih Farizejah što su nekoji talijanski istranski dopisniei, jer dočim išću od vlade, kao što je pravo, neka poštuje njihovu talijansku narodnost, neprestaju progoniti i tlačiti u Istri jezik i narodnost većine istranskih stanovnikah, naime Slavenah. Taj mudri i pravedni dopisnik valjda nezna, da ni Pisino ni Mitterburg nije prvotno ime onomu gradiću u srednjoj Istri, nego baš *Pazin* od slavenske rieči *paziti*, to jest, gledati, stražiti, čuvati, pa da takvih imenah ima na stotine na sve strane, gdje stanuju Slaveni, kao n. p. Vidin, Zlarin, Hreljin, Skradin, Vrzin iliti Varzin (Bismarkovo plandovališće u Pomeraniji), Kolin itd. itd. A kako je u talijanskim ustima iz Pazina postao Pisino, to je jasno svakomu, koji zna, kako se po fonologičnih zakonih *a* u *i* preglašuje, no težko da je talijanska pazinska mudrost već dotle dotjerala, zato nećemo da se upuštamo s njom u taj razgovor. U ostalom je čudo nad sva čuda, kako se mogla poroditi u pametnoj glavi misal, da će to naškoditi talijanskoj u Istri narodnosti, što Niemci zovu Pazin Mitterburg, kad neškodi u Milanu, akoprem ga Niemci krste Mailand, ni u Mletcih, akoprem im vele Venedig itd. itd. Baš da ti ga neima nad nekoje talijanske istranske dopisnike, kad hoće da budu pametni!

* **Novačenje iliti leva.** Usljed zakona od 21. Marča t. g. polag kojega mora dati ova stran carevine za t. g. 54,541 vojnika u stalnu vojsku, a 5.454 u zastavnu ili reservnu, ovdašnje c. k. namjestničtvo javlja, da jih na *Trst*, *Goricu* i *Istru* spada 1497 *prvoga*, a 150 *drugoga reda*. Novačenje će se obaviti *A.* u *Trstu* na 7, 8, 9, 10, i od 12 do 17 Aprila. *B.* na *Goričkom* i *Gradiškom*: u Cervinjanu na 1, 2 i 3 aprila; u Monfalkonu na 5 i 6 aprila; u Sežani na 30 aprila i na 1 maja; u Komenu na 3, 4 i 5 maja; u Gradiški na 7 i 8 maja; u Kormonsu na 10, 11 i 12 maja; u Plecu na 30 aprila i na 1 maja; u Tolminu na 3, 4, 5, 7 i 8 maja; u Kanalu na 10 i 11 maja; u Gorici za Goričku okolicu na 12, 13, 14, 15 i 18 maja; u Gorici za Gorički grad na 19 i 20 maja; u Ajdušini na 21 i 22 maja. *C.* u *Istri*. U Kopru na 19, 20, 21 i 22 aprila; u Piranu na 23 i 24 aprila; u Buljah na 26 i 27 aprila; u Poreču na 29 aprila; u Rovinju na 1 i 3 maja; u Puli na 4, 5, 7 i 8 maja; u Labinju na 10 i 11 maja; na Voloskom na 13, 14 i 15 maja; u Lošinju na 18 i 19 maja; u Cresu na 21 i 22 maja; u Krku na 24 i 25 maja; u Novomgradu na 4 i 5 maja; u Buzetu na 7 i 8 maja; u Motovunu na 10, 11 i 13 maja; u Pazinu na 14, 15, 18 i 19 maja.

* **U Poreču** ustanovit će se zavod za izgled vinogradarstva i vinarstva. Vlada je na tu svrhu dozvolila 5,000 for. za troškove ustanovljenja, i ujedno obećala davati 2,000 na ljeto za vrieme 6 godinah. G. Emil Vitez Mayerbach imenovan je vremenitim ravnateljem toga zavoda sa 1500 for. plaće.

* **Imenovani veliki župani:** za županiju zagrebačku: Drag. pl. Peglidić; za varaždinsku: Ognjeslav Utješenović; za riečku: Aleksander pl. Fodroczy; za križevačku: Lazar Davidović; za belovarsku: Ljudevit Rajzner; za virovitičku: Mirko Kršnjavi; za požežku: Ivan Vardian; za sriemsku: Julijo Bubanović.

* **Podžupani:** U županij riečkoj: Dragutin Maichsner — Delnice. U županij zagrebačkoj: Josip Muzler — Sisak; Dragutin Pajanović — Jastrebarsko; Vladimir Mažuranić — Karlovac. U županiji varaždinskoj: Josip Tomašić — Zlatar; Hinko Franciscia — Krapinske Toplice. U županiji križevačkoj: Gabrijel Kiš — Koprivnica. U županiji belovarskoj: Andrija Marković — Križ. U županiji požežkoj: Martin Ožegović — Pakrac. U županiji virovitičkoj: Stjepan Kovačević — Djakovo; Ivan Mladenović — Virovitica. U županiji sriemskoj: Budislav Budisaljević — Ruma.

* **Biskup Strossmayer,** na svom povratku u domovinu kroz Zagreb, položio je 40,000 f. u tu svrhu, da se u Zagrebu podigne palača, gdje će biti izložene slike i kipovi. Živio toliki ljubitelj i ljubimac svoga naroda!

* **U Zagrebu** ustrojilo se pravničko družtvo. Za privremene odbornike bjehu izabrani gg. M. Mrazović, Dr. N. Spun-Strizić i Dr. Spevec. „Obzor" pako veli: kako se čuje, taj je odbor jurve odlučio što prije izdavati pravnički list, kao glasilo pravničkoga družtva, a, nadamo se, kao glasilo cieloga pravničkoga svieta u našoj domovini, neizuzev ni Dalmacije. Kako se potreba takova lista već znatno osjeća, nadamo se pouzdano, da će on naći i sve strane podpore, da će u njem zaista i raditi najbolje sile pravničke u našoj zemlji. Koliko razabiremo iz pravila pravničkoga družtva, list će članovi dobivati badava.

* **U Bakru** bit će podružnica primorske štedionice. Dozvola je od Ugarskoga ministarstva za obrt i trgovinu jurve stigla.

* **U Zagrebu** otvorila se je pučka kuhinja, gdje se cieli obied može dobiti za 12 nvč.

* **Dru. Giskri,** bivšemu ministru, koji je bio pomiešan u Ofenheimovoj parnici, bi naloženo, da odslie unapried nesmie više stupiti u carski dvor. Dobro mu stoji!

* † **Dragojila Jarnević,** zaslužna hrvatska pisateljica umrla je u Karlovcu u 63. ljetu svoje dobe.

* † **Grof Haller,** erdeljac, ovih je danah umro u Beču. Bio je ban hrvatski od god. 1840—45, pod njim su pale u Zagrebu na Markovu trgu žrtve za narodnu sviest i slobodu.

* **Kamo smo već došli.** U starom Futaku, bačke županije u dolnjoj Ugarskoj, bi predana nedavno na dražbi za jedan forint kuća, koja je bila cienjena 500 f., a isto tako za 100 f. zemljišće od 16 rali, koje je bilo cienjeno 2400 for.

* **Hrvatska Lipa,** doniela je liepu sliku, koja predstavlja „Bašku" na otoku Krku.

Velečastnomu Svećenstvu.

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari, kanoti: **Kaležah, Svietnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah** itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

U Trstu

Katarina Udovica Garusa.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Marča 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	5.20	5.20	5.20	-	5.20	—	5.20	5.20	5.21	—	5.21	5.20	—	—	—	—
Napoleoni	8.89	8.89	8.89	—	8.89	—	8.89	8.89	8.91	—	8.91	8.90	—	—	—	—
Lire Ingleske	11.16	11.16	11.16	—	11.16	—	11.16	11.16	11.16	—	11.16	11.16	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.25	105.20	105.20	—	105.15	—	105.10	105.10	105.20	—	105,20	105.-	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a neslogа sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina VI. **U Trstu 16. Aprila 1875.** **Broj 8.**

Carevo putovanje.

Putovanje Nj. Veličanstva cara i kralja u ove naše strane bilo je pravo slavlje. Ona dva dana, što je boravio ovdje, Trst se bio kao preobrazio. Iz bliza i daleka došlo podosta gostiuh, da zajedno sa tršćanî dočekaju okrunjenu glavu austro-ugarske carevine. A i jesu ga dočekali baš liepo u sadašnjih nepovoljnih trgovačkih okolnostih. Istina da nije tu bilo ni velike buke ni halabuke, ali se vidilo, da pučanstvu svih stališah i razredah veoma godi sjajno carevo prisutje. Kud je god prolazio, kuće su bile svečano nakićene, a prvi dan na večer nebijaše prozora u Trstu i okolo Trsta, a da nije bio razsvjetljen tako, da se sav grad kao talasao u živu plamenu. Na osobit pako način [odlikovala se razsvjeta, što ju je na občinske troškove priredila caru na čast gradska oblast. Drugi dan, subotu u podne, bilo je svečano odkritje spomenika Maksimilianova. To je velik Maksimilianov kip, saliven od mida, nastavljen na podnožju, skitjenu i podprtu manjimi znamen-kipovî, takodjer od mida. Sav spomenik je veoma viešto izradjen, tako da služi na čast odboru i kiparu, a nada sve na ukrasu gradu Trstu. U carevoj pratnji nalazilo se više Ministrah, a naime Andrássy i Auersperg. Tom prilikom nalazio se ovdje i hrvatski ban Mažuranić. A sa susjedne Rieke dodje amo, da se pokloni caru, i riečki gubernator Szápáry.

Mi bi bili radi našim čitateljem potanko opisati carevo boravljenje u Trstu, al nam toga nedopušća premalen prostor našega lista. Zato se moramo evo popašćiti, pa reći, da je Nj. Veličanstvo car u nedelju u jutro odputovao u Goricu, gdje je bio dočekan od svega pučanstva neizmiernom oduševljenošću. Uz put dočekivali ga i srdačno pozdravljali braća Slovenci urnebesnim „Živio“, a u grad sgrnula se nebrojena množina svieta iz sve goričke Grofije i Gradiške tako, da se sam car izrazio, da se takvu doček nije nadao.

Sutra dan krene car put Mletakah u Italiju. Mletci, hvala Bogu, nisu već austrijski, ali doček, što su mu ga kao gostu kralja Viktora Emanuela, i tamo priredili, bio je možda sjajniji i veličanstveniji od onoga u Trstu i Gorici. Vele, da će susretaj našega cara i talijanskoga kralja u Mletcih imati prevažnih političnih posljedicah, al nitko nezna reći kakvih. Pa baš radi tih posljedicah da su se Mletćani hotjeli da odlikuju svojim dočekom našega i svojega vladara. A to bi moglo biti donekle i istina, jer su odpotle Niemci Prusi veoma uznemireni, kao da se je u Mletcih nešto proti njim il mimo njih utanačilo.

Iz Mletakah povratio se car morem u svoju državu, te stupio u Pulu na naše istransko zemljišće. Tu su mu se poklonili naš zemaljski sabor i svi občinski načelnici, što jih je pozvao zemaljski odbor, da tom prilikom dojdu u Pul sa nekolicinom svojih občinskih zastupnikah. Grad, a naime stari rimski amfiteatar, da je bio veoma liepo razsvjetljen, a pučanstvo veselo i preveselo, što mu se pružila prilika, izkazati Nj. Veličanstvu svoju ljubav i svoje odanost. Starih Nessunovacah kao da je nestalo iz Istre. Na drugom mjestu navodimo govor, kojim je zemaljski kapetan pozdravio cara u ime Istre, onda carev nanj odgovor i pismo, kojim se oprostio s Istrom na svom polazku iz Pula u Dalmaciju.

Težko bi nam bilo opisati, kako je Nj. Veličanstvo bilo dočekano u Zadru, u Rabu, u Pagu i Obrovcu, u mjestih naime u kojih je dosad bilo, jer taj doček, po viestih dosad amo stigavših, neima nigdje para, zato ćemo drugi put govoriti o putovanju po Dalmaciji, kad nam bude naime poznato u svojoj cielosti.

CAR U ISTRI.

Prigodom boravljenja Nj. Velićanstva Cara i Kralja u Pulu, pokrajinski Kapetan, g. Vidulić, pozdravio ga je u ime Istre sliedećim govorom:

„Na svojem putu u kraljevinu Dalmaciju Vaše je Veličanstvo blagoizvolilo pohoditi i najodaniju Vam pokrajinu Istru.

„Toga radi zemaljski sabor, koji se sad sastao, hiti da u ime svega pučanstva izjavi Vašemu Veličanstvu čuvstva svoje stalne viernosti i najdublje odanosti, pa spominjajuć se, kako joj je Vaše Veličanstvo u vrieme njezinih nevoljah pružilo pomoćnicu ruku, a na temelju dobrih uredbah otvorilo joj put k boljoj budućnosti, ćuti svu koliku dužnost, ovom Vam prilikom izraziti i svoju neprestanu i najvruću zahvalnost.

„Zemaljski sabor priznaje onu Vašu prem veliku ljubav, kojom Vaše Veličanstvo na tom svojem putu nastoji osigurati svojemu puku dobre odnošaje sa susjednimi narodî, pa odobravajuć taj Vaš u dobar čas učinjen korak, vruće želi, da Vas Bog prati na Vašem putu, da budu uspješne Vaše otčinske brige, i da Vam podieli dugo i srećno življenje.

„Udostoj se Vaše Veličanstvo primiti blagonaklono ovo iskreno poklonstvo Vam posvema odanoga zemaljskoga sabora u ime najviernijega puka Vaše medjašne grofije Istre, te uzdržat ga i u napred u Svojoj previšnjoj milosti.“

Na taj pozdrav Njegovo je Veličanstvo blagoizvolilo odgovoriti:

„Primam pravim zadovoljstvom izraz odanosti istranskog zemaljskog zastupstva. Vrlo cienim praktično i plodonosno djelovanje toga zastupstva i želim da ustraje na tom putu, pošto će sa sudjelovanjem sabora nastojanje toli Moje koli Moje vlade o dobru te pokrajine, moći sve to sjegurnije unapredit njezino blagostanje.“

Vlastoručno pismo

Njegova Veličanstva cara i kralja prigodom svojega odlazka iz Istre u Dalmaciju.

Njegovo Apostolsko Veličanstvo, Presvjetli Cesar, milostivo je blagoizvolio obratiti se na mene sliedećim svojeručnim pismom.

Vele mi je drago proglasiti ta udostojaoni čin cesarskoga priznavanja.

U Pulu 9. aprila 1875.

C. K. Namjestnik
Barun Pino.

Dragi Barune Pino! Mnogobrojni dokazi vierne odanosti, što su mi prigodom Mojega boravljenja u Pulu sa svih stranah Moje medjašne grofije Istarske učinjeni bili, jesu Mi opeta novo svjedočanstvo iskrena domoljubja svega pučanstva.

Živim zadovoljstvom Vam naručujem, da mu objavite, osim osjeguravanja Moje Cesarske milosti i Moju podpunu zahvalnost.

Započeti duševni i gospodarstveni napredak Istre biti će i unapried predmet Moje skrbi.

U Pulu 9. aprila 1875.

Franjo Josip v. r.

Dopisi.

Iz Kastavšćine u travnju.

Hitro li lete ti božji dani i ta božja ljeta! Meni se čini, da je ono jučer bilo, kad sam vam pisao, da smo na Kastavšćini imali občinske izbore, a sad su već tomu evo ciele tri godine danah. Po zakonu dakle Kastavšćina će biti za koji dan opet pozvana, da bira svoje občinske zastupnike.

Bili izbori občinski, bili pokrajinski, il bili carevinski, oni su uvjek važni i prevažni za svaki puk u državi. I kad koji puk po-

Digitized by Google

čima shvaćati i pojmiti tu važnost, gotovo je znamenje, da počima misliti i skrbiti za se i za svoje.

Pred tri godine sam vam bio javio, da su se Kastavci dobrahno sa sna probudili, jer da su došli na občinsko birališće u mnogo većem broju, nego ikad prije. Pa ako je onda tako bilo, ovaj će put biti toliko više, jer u ove tri godine kastavski će puk mnogo napredovao, a naime u poznavanju sebe i svojih občinskih stvarih. Sad naš puk vidi na svoje oči, da sve stoji u zastupstvu, pa kakovo je zastupstvo, onakov da je u občini red i uprava. I ako se sad počelo kod nas nešto malo vedriti, ako se zna, tko prijima i što i kako troši, ako se zna što je občinsko i što mora opet biti: to imaju Kastavci zahvaliti tomu, što su pred tri godine danah izabrali u zastupstvo ljude, koji su dobrahno shvatili svoje zastupničke dužnosti. Istina da se u tri godine danah neda sve učiniti u ovako zapuščenoj občini, kao što je bila naša; ali početak je učinjen, a neka stara poslovica veli, da je na polu gotov, tko je dobro počeo.

Ja ovo pišem za to, da se naš puk ohrabri, pak da i ovaj put izbere u zastupstvo ljude, koji su radi i koji znaju skrbiti za občinu. Kod nas nije premnogo takovih ljudih, zato treba, da se birači već sad dogovore, koje će izbrati, pak da svi složno za nje glasuju.

Janko i Marko.

M. Dobra sreća, Janko!
J. Oh, Marko! Odkud ti to ispade?
M. Nisam li ti rekao, da mi se nadaš.
J. A tko te božji zamučio ovamo.
M. Prodji me se. Imao sam nešto petljanije sa rodjakom, pa dodjoh da se na božju razmirimo, nek se stvar potrema.
J. Pak?
M. Neće po ništo, zlo ga smelo, no da će na sud.
J. Što je reć?
M. Kumio sam ga Bogom, da pusti belaja da padne na mrtvo. Da sam mu najgori dušman, bio bi ga svrnuo... Da je što krupna, neka bi! no što sam ga tuskoro nurio u krčmi, i po duši nadavao mu ih.
J. S čega vam je bilo, ljudi božji?
M. Kako neću? Natekerio se kao čep, živina nego li je, oliš duše i krsta, koji na njemu, te mu grieh nedao da miruje, nego stao obarati svako rugo i pogrdu na neke ter neke iz sela, mal da nije zametnuo smutnju. Da uklonim napast, nuri ga ja preko praga. On da će mi se opriet, a ja mu malo natresa batur, pa Bog... A sad neće da se pomiri ka neće.
J. Za čudo! Ipak je dobričina čovjek, kad nije u vinu.
M. Jadi ga crni znali, što s njim okrenulo!
J. Da ne bude tu čijeg masla?
M. Nebi ti ništa rekao. Bože moj! i ovi naš sviet uvjek misli o zlu; podpirivati mržnju, nastojati na kar, to im je, rek bi, jedini posao.
J. Tako ti je sve sebice kod nas.
M. S toga nas čapa i čapi. Baš tako tuskoro razgovarajuć se sa župnikom, reče mi: dojedan narod koji se medjusobno zagriza i u neslogi živi, zlim će obršiti. Što je vratom, kaže, zakrenulo srbskom carstvu, no njegova nesloga i nenavidost. Pa kako onda, tako i danas. Tužimo se na toga i ovoga, da nam nije najbolje; smokve! Tužimo se, kaže, sami na se, jer je sve do nas. Da je u nas sloge, da nije nenavidosti, da se svi za jedan štap držimo; nebi se povadjali za svakom prepredenom gradskom fukarom, da nas po volji mota; niti bi nas tada šarenjaci u tudjine namećali, nego bi bili sebi svoji i na svomu, te bi sunce i pred naša vrata, a kukavica sa sljemena nam prhnula. Tad bi mogli, kaže, zapjevati: moja kućica no moja slobodica. Ali se to našemu svietu neda dogovoriti.
J. Kako komu, reći, jer svi nisu takovi.
M. Eto, Bože, obrati sliepe na pravi put!
J. I ja velju. Neka se jednom svide. I hoće akobogda. Istrani znadu za poštenje i narodni ponos.

Književne viesti.

Nakladom i tiskom g. Dragutina Pretnera u Dubrovniku izašao je III. snopić „**Dubrovnika**“, zabavnika Štionice dubrovačke pod uredničtvom g. I Bunića. Izmedju ostalih stvarih ima u njem Platonova Apologija Sokrada, prevod iz grčkoga od g. I. Peričića, onda Kradja i prekradja zvona od Stj. Ljubiše, što se neobično rado čita. Stoji 36 vnč.

Nakladom i tiskom „Primorske tiskare“ u Kraljevici uvidio je svjetlo IX. svezak Zabavne knjižnice II. dio, Hugov roman „**Devedeset tri**“, prevod iz franceskoga. Stoji svezak samo 10 nvč.

„**Različiti spisi Mihovila Pavlinovića.**“ God. 1859—74. Stranâ 700. — Zadar, Tisak „Nar. Lista.“ Ciena for. 1.50. Rodoljubi hrvatski u Dalmaciji odlučiše sabrati dosadanje spise Mih. Pavlinovića — izuzam Radišu i P. Besjede — u dvie knjige: jednu namjeniti učećoj mladeži, a drugu puku; po razliki predmeta i sloga.

Knjiga ova, „Različiti spisi“, posvećena omladini, sadrži preko stotine spisah i članakah o prerazličitih predmetih, političkih, zadružnih, povjestnih, književnih, koji upućuju mladića u poznavanje narodnih odnošajah i u pisanje srodno jeziku i ćudi našoj.

Prema cilju, da dodje mladeži u ruke, ovoj okrupnoj knjizi sbijena je ciena na for. 1.50.

Knjiga se dobiva od tiskarne „Nar. Lista“, bez drugog troška, naručbom putem poštarske doznačice.

Knjižari dobivaju pristojni postotak.

Tiskom i troškom primorske tiskare izadjoše upravo na svjetlo „**Nikole Tommasea kršćanske molitve hrvatski od Ivana Fiamina.**“ Izdavanje je dvoje, pučko i sjajno. Prvoga stoji knjiga, vezana u platnu sa zlatnim napisom na hrbtu 1 for. Drugova izdanja prodaje se knjiga ukusno vezana u koži sa sponom i slikom u sriedi po 3 for., a vezana u svilenom baršunu s pozlaćenim okovom po 5 for. Preprodavaoci dobivaju primjerenu nagradu. Dosada se dobiva samo kod uprave primorske tiskare u Kraljevici.

PODLISTAK.

FRAN KURELAC.

Tko si predstavi u duhu stanje našega naroda prije 1848. godine, te promotri sadašnji njegov položaj, mora i nehotice priznati, da se je liepi korak napred koracnulo, te uz dobru volju i nešto uztrajnosti mogao bi se doskora postignuti onaj stepen, gdje će i ostali narodi sa spoštovanjem spominjati hrvatsko ime.

Na tom napredku imademo se ponajviše zahvaliti onim ljudem, koji su u času narodnjeg preporodjenja sebe i svoje žrtvovali sreći, blagostanju i boljku svoga roda. Medju takovimi bio je jedan od najizvrstnijih naš Fran Kurelac, koga životopis, u nadi da ćemo za stalno mnogim našim čitateljem ugoditi, evo u današnjem broju donosimo.

On se rodio g. 1810 u Bruvnu, u Krbavi, gdje mu je otac bio podpukovnik. Svršio je svoje nauke u Gradcu i Zagrebu, a u Beču i Pešti bavio se je ponajviše podučavanjem u francuzkom i talijanskom jeziku.

Godina 1848 pružila je našemu Franu sgodu, da prvi put na javu pred narodom pokaže, tko je on, koja krasota i milinje teče iz njegova pera, koja govornička sila stoji u njegovih ustiuh.

On je bio jedan izmedju onih, koji su Hrvate god. 1848. u svetoj narodnoj borbi proti neprijatelju slobode i jezika njihova poticali i riečju i pismom. Stupiv sa ostalimi mladimi Hrvati u kolo, primakne se uskrisitelju hrvatske samosviesti Dr. Gaju, te bi mu ovdje vrlo zamašna uloga podjeljena, da sastavlja razne proglase na Hrvate, Rumunje i Niemce u Ugarskoj, te s istimi našu braću potakne, da se u bratsko za onda žalibože krvavo kolo uhvate. U to doba proputovao je Kurelac mal ne čitavu Hrvatsku, nieteći svuda narodnu sviest i potičući oganj domoljublja. Kako je to tegotan, pače i pogibeljan posao bio, neka dokažu vlastite Kurelčeve rieči, što jih je on napisao: „Vojska Slavonska, što je pri Ozeru oružje položila, vratila se je kući preko Pečuha; tuj se nahranila i prisegla da na Magjara vojevati ne bude; i dali su joj u ruke proklamaciju, na koju sam ja odgovor i pisao. Iza nesreće pri Ozeru stizala su pisma iz Slavonije gdje se dokazivalo da je narodni duh tamo jako klonuo. Pozvalo me je bansko vieće, doznavše za one druge proglase moje, odgovorit Magjarskomu proglasu.

„Čim se ovaj odgovor nije tako napisao kako se službena pisma pišu, to mi je bilo drugi napisat, što sam ga po Slavonski napisao. Nu je ipak s druge strane gospodi ugodio te se i proglas na Slavonce i ovaj odgovor troškom naroda štampalo. Meni se je stotina forintij u ruke dala: po Slavoniji putovat, narodu ova pisma pročitavat i tumačit i srdca dizat i hrabrit. Nu sam zlo prošao u Oriovcu i u Brodu. Držali me za Magjarskoga uhodu, te sam i tuj i tamo tamnovao. U Brodu me gradski sud rješio tamnice, nu mi bijaše poći pred mudroga Grammonta, trvdjavici zapovjednika, te on dade kapurala i dva junaka, da me na kolih odvezu u Zagreb. Kad kapural sa mnom pred banova namjestnika te mu izručio pismo iz tvrdjave, stari se Mirko (Lentulaj) čitajuć ga sve to veće i veće uze mrštiti te reče napokon knjigonoši: „Toga človeka mi

Digitized by Google

FRANINA I JURINA.

Ju. Ča je to, Franino, da te ni već toliko vremena videt, ni tebe ni kume Luce?

Fr. A ča je pak to, da ni videt ni tebe ni kume Mare?

Ju. Bome imamo pravo obadva. Lego čuj ovu: bil sam ovi dni v Reke, pak sam se začudil, kako je posuda prazno i mrtvo; nikoga ni videt po gradu, i ako je kî, to ti je prestrašen i plah, kako zec. Zapitam nekega rečana da ča je to? — Ca je, reče mi, a ca nežnate al niste culi, da po soj Reke nec strasi, da se po reskeh kundtradah pokojni *Mizeria* i *Trinažo* a braceta setju; i judi, kî su jih videli, govoru, da je *Mizeria* jos rastepeneji leh kad je fulminanti prodaval, a *Trinažo*, per dia šanta, da ima jos veći nosinu leh kad je ziv bil. — Dragi vi, rečem mu, ča mi to škrabate, vi ste k'vragu svi pomunjeneli.—Pomunjeli, pomunjeneli, odgovori mi, ni tu nikakovega spasa, ter vidite, kako judi bezu: nijednoga ni po ostarijah, ni po kafetarijah, ni po placah, ac je sakega strah. Neki, kî su boje od kuraja, da su *Mizeriju* pitali, da ca je, da nî i *Ivko-Jaje* dosal, a on da 'j rekal, da ca bi ovde, on da je kako bastaz, rad fakinal i pil, a sadahna, da ni ca fakinat ni pit. A i ža *Medeta-Suknju* da šu ga pitali, pak da je i on rekal, da mu se neda nikamo, ac da je sadahna v Reke dosta onakoveh, kakov je on bil, pak da ako je ontrat slabo zivel, da ca bi sada s njega bilo. — Ter imate dve železnice, rečem mu, jednu z Ungarije drugu z Nemčije, pak se tužite. — Mo imamo, reče mi, pak ca nam koriste? Ono, vraze, šamo dimi na stacijonu i drugo nis; proprio se more reć: fumo šenza rošto!

Fr. Altroke Jelen!

Koju vrst kukuruza (turkinje) treba saditi?

Gospodin G. Renner, upravitelj gospodarstva kmetske akademije u ugarskom Altenburgu, nastojao je skusiti, koji uprav kukuruz (formentun) najbolje rodi, da li drobni ili debelozrnati. O tom zanimivom iskustvu piše g. Renner na blizu ovako: Kukuruz velika klasa (glavice, tulca) i debela zrnja, navadno je kasan, on potrebuje mnogo topline i vlažnosti (daždja), duboku jaku zemlju i mnogo prostora.

Kukuruz pako sriednja il pa posve mala klasa i drobna zrnja uvjek je ran, njemu netreba toliko topline ni toliko vlažnosti, pa takodjer ni tako duboke i jake zemlje ni tako velika prostora, kao što prvomu.

Vrh toga, razmjerje medju zrnjem i klasjem (a baš u tom razmjerju stoji veća il manja korist jedne vrsti naprama drugoj), kod kukuruza mala klasa i drobna zrna mnogo je povoljnije, nego li u vrstih kukuruza velika klasa i debela zrna, i to zato što je u ovom zadnjem zrno u istinu debelo, al mnogo praznije nego li u prvom. K tomu, zrnje kukuruza velika klasa i debela zrna jest okruglasto i riedko, a ono mala klasa i drobna zrna razmjerno vele mnogobrojnije, gušće, jedrenije i tim teže. Razlika izmedju težine debelozrnata, okrugla kukuruza, i gustozrnata drobna je velika, i to uvjek na veću korist drobnozrnata.

I doisto, g. Renner uzeo je 5 vrsti kukuruza, posijao je svake vrsti jednako i u posve jednakom razmjerju. Te su vrsti bile med debelozrnatimm: navadni kukuruz banatski, zubati amerikanski; med sriednjim pako i drobnozrnatim: beli padovanski, talijanski pinjolet i cinkvantin. Prvi je dozrio u 180, drugi u 200, tretji u 180, četrti u 153, peti u 123 dana. Što više, na jednom ralu zemlje dao je prvi do 40, 27.5 i 15 vaganah; drugi do 50, 34.3, 18.7 vaganah; treći do 52, 35.7 i 19.5 vaganah; četvrti do 52, 35.7 19.5 vaganah; peti do 47, 32.3 i 17.6 vaganah. K tomu, jedan vagan prvoga, težio je 76.9, drugoga 78.5, tretjega 78,5, četrtoga 84.2, petoga 88.5.

Kao što svaki lahko vidi, ovaj posve sjegurni dokaz nas uči, da je mnogo koristnije saditi drobnozrnati kukuruz, nego li debelozrnati, i to osobito ondje, gdje se kukuruz po težini (na vagu) prodaje, il gdje se rabi za svoju domaću potrebu; jer vagan kukuruza, koji teži 88.5 funtah, dati mora uvjek više muke, od onoga, koji teži samo 76.9 funtah.

Radi toga mi opozorujemo naše kmete na ovo iskustvo i preporučujemo jim što više, da se unapried drže drobnozrnata kukuruza, a da debelozrnata zapuste. Osobito u mrzlijih krajevih, kanoti i u onih, gdje obično kao kod nas u Istri suša vlada, mnogo je koristnije saditi kukuruz mala klasa i drobna zrna, i to jer ovaj, kako navedosmo, nepotrebuje toliko toplote, a radi svoje ranosti tako rekuć suši uteče. A gdje kukuruz dozrije na vrieme, tamo se može za njim jošte u istom ljetu hajda il repa koristno posijati.

Od dosle rečenoga, svaki će lahko uviditi, da je izmedju rana kukuruza najbolji pinjolet i cinkvantin. Tko hoće, lahko može obedvie vrsti sjemena dobiti kod gospodarskog upraviteljstva kmetske Akademije u ugarskom Altenburgu (Verwaltung der k. Landwirthschaftlichen Akademie in Ungarisch-Altenburg, Ungarn.) Nu izvan ovih dviuh vrsti kukuruza, preporučiti nam je jošte i tretju vrst, koju napomenuti g. Renner nenavadja i koja bi mogla biti jošte bolja od navedenih. Ta se vrst imenuje *kukuruz kralja Filipa* (König Filip's Mais). I ova je takodjer rana, mala i osobito tanka klasa, drobna a jako gusta zrna. Vagan ovoga kukuruza, odlikovana i na svjetskoj bečkoj izložbi, teži 90 do 92 funta. Odlikuje se jošte i radi toga, što ima tanko i mehko stablo, koje živina jako rado jede bilo samo, bilo na komadiće izrezano i čim drugim pomješano. Ovaj se kukuruz može dobiti kod gospodščine: Ruma u Slavoniji.

Po „Kmetovalcu."

Različite viesti.

* **Carski darovi**. Nj. Veličanstvo Car podielio je ubogim u Trstu 6,000 for., ubogim u Gorici 1,500, a onim u Pulu 1,700.

* **„Wiener Abendpost"**, bečki službeni list veli, da svrha putovanja Nj. Veličanstva Cara u Dalmaciju jest ta, da razvidi svojima očima, što se doslje tamo učinilo za napriedak zemlje, pak da iznajde i odredi ono, što još trebuje.

---

poznamo, ven smo ga mi tam poslali." Nije me sad volja pripovjedati što se je prilikom toga putovanja i tamnovanje sbivalo i luda i smješna i ljuta te nemila, ali nemogu srdcu odoljeti da ne zahvalju što se ikad umiljatije može g. Noldenu, tada oficiru uprave u Novskoj; koji sa mnom se upoznav, kad sam u Brod pohodio, velmi se razžali kad me vidje pod stražom dovedena, te zanjušiv ludost Grammontovu ne dade mi u tamnici noćiti nego mi posla dušek u kancelariju, u jutro me na svojem stanu kafom počasti i verigam ote, kojimi neki ljuti stražmeštar okovati me htio. I danas me boli što nism imao prilike zahvaliti mu; te vsakoga prošu, koji ovu knjigu uzčita a na njega se gdje namjeri, da mu javi koliko mi je srdcu drag i mio. Mišlju da je sada negdje u Ogulinskoj regimenti, ako ga nije već i odanle maklo!"

Od god. 1849 bijaše Fran Kurelac učitelj hrvatskoga jezika na Rieci, gdje je napisao mnoge temeljite jezikoslovne razprave, nu kako je god. 1852 i 1853 Bachov absolutizam po čitavoj Hrvatskoj zavladao, nagradjeni bijaše i Hrvati za svoju neizkolebivu vjernost time, da su se svi vrliji i čestitiji rodoljubi morali sa svojih mjestah povući, a njemačkim pridošlicam stan prirediti.

Tako bude i naš Kurelac radi svojega spisa „preporod slovinske knjige na jugu" odpušten od profesorske službe, pak od to doba bio mu je sav njegov život trnjem i korovljem zarašten, imao bo se boriti s mnogom nevoljom, iz koje ga je izbavljalo samo iskreno prijateljstvo i pravo rodoljubje. On se bavio ponajviše podučavanjem. Uzrok, zašto su ga sa profesorske stolice maknuli, navadja on sam ovako: Bio sam učiteljem narodnoga jezika na Rieci kroz pet godin, te je bilo na koncu godine pripraviti govor, što ga mladenac izreče uz veseli dan, kad se darovi diele. Tim su mene oprtili, te tako su nikli i postali ovi govori, što ih je u ovoj knjižici. Nu godine 1853. jako se smrklo i nastalo doba gluho, te se ovi moji govori Njemačkomu uhu nikako čuti ne dadoše. Svrglo me dakle i oborilo s učiteljske stolice, da polnoć miruje.

Što je Kurelac kao profesor na Rieci za naš narod dobra učinio najbolje ću izraziti, ako reknem, da se ponajviše njemu imade zahvaliti, što je riečka županija onaj rodoljubni živac kamen, o koj su se do sada sve neprijateljske namjere dušmanah hrvatskih uvieke razbila; on bo je imao onaj silni dar božji, da je znao u mladjahnih grudih sebi povjerene mladeži uzpiriti onaj sveti plamen rodoljubja, koj ako jednom valjano zasadjen, duboko korenje u srcu pusti, svakoj buri i oluji nepoštenja i nerodoljubja prkosi. Opetovano govorio bi on mladeži. „Nemojte, djeco, da vam materinstvo propada, nu njive uzorite i pšenicu posijte, luke prigledajte, vinograde zasadite, vrtove ogradite te lugove očistite. Ne ostani vam žito nepožeto, luka nepokosena, lug zapušćen, grozdje neotrgano, voće nepobrano, tudje vam ralo u zemlju ne zabrazdi, ni tudjin po njoj gospodari, kad vi il ne znate, il ne marite." I opeta: „Tko rodbini svojoj i plemenu svomu tudji jezik nameće, od svoje krvi i od svojega se mlieka odmeće, te po tom gadnu laž i studeno srdce družtvu podmeće: taj družtvo i sreću ovoga svieta razmeće. U naša je srdca ta ljubav naše narodnosti duboko zasegla, niti ju ičija sila na sve vieke iz naših srdac više ne izvadi.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

* **Tako je liepo i pametno.** Svekolike obćine u Boki kotorskoj su se sastale dne 23. pr. mjes. u dvorani kotorske obćine namjerom, da se bratski dogovore i sporazumiju, koje su potrebe i želje puka, pak da jih Presvj. Caru u molbenici predstave.

* **Zakon o izsušenju i uredjenju Neretve,** onomadne od car. vieća učinjen, bi jurve primljeni od gospodske kuće a od nj. veličanstva Cesara potvrđjen.

* **G. Nabrgoj,** okoličanski zastupnik u tršćanskom gradskom vieću, u jednoj prošlih sjednicah upitao je gradonačelnika, da li je istina, da je Okoličanom bilo zabranjeno, izkazati caru svoju odanost prigodom njegova boravljenja u Trstu. Gradonačelnik je na to odgovorio, da on nezna o tom ništa, nego da će tu stvar razviditi.

* **Trident i Trst.** Garibaldi je prošlih danah, baš onda kad se naš Presvjetli Cesar spremao u Mletke, izdao pismo, u kojem nastavlja, da Italija mora jošte dobiti Trident i Trst. Hoćeš na!

* **U Gorici** da je neki djak dobio pljusku od nepoznate talijanske ruke, što se je pred nekom Kavanom, u jatu Talijanah, usudio viknuti „Živio" prolazećemu onud caru. I to je znak fine talijanske ugladjenosti i narodne jednakopravnosti!

* **Veliki školski praznici** za gimnazijske i realske škole po ministarskoj odredbi u većem djelu austrijskih pokrajinah počamši od tekuće godine, bit će od 16. julija do 15. septembra. U Gorici pako, u Istri, u Dalmaciji i u gradu Roveredo mjeseca augusta i septembra.

* † **Antun barun Benko pl. Bojnički** c. kr. podmaršal umro je 26. p. m. u Olomucu u 65 god. naglom smrću od kapi. Bio je vlastnik triju velikih redovah, a jedan od najumnijih i najrodoljubivijih sinovah hrvatskoga naroda. I njega je gonila za života zavist sitnih ljudi, neprijateljah našemu narodu. S toga je i bio iz Linca premješten u Olomuc. U vrieme Belcredova ministarstva, bilo se razglasilo, da će Benko biti banom hrvatskim. Njegov duh počiva sada u vječnosti, a slava će mu biti kao i ljubav u svom hrvatskom narodu vječna!

* **Naselbine.** „Obzor" u jednom svojem članku veli, kako bi Hrvatska i Slavonija mogla namjesto 2 milijuna prehraniti 6 milijunah ljudi, pa zaključuje, neka se *Slovenci* nesele u daleku Ameriku, nego radje u Hrvatsku, gdje mogu za male novce dobiti plodovite zemlje.

* **Dr. Bogišić,** dubrovčanin, glasoviti pravoznanac bi netom radi svojih znanstvenih zaslugah odlikovan od Nj. Veličanstva Cara ruskoga velikim križem reda sv. Ane.

* **Napalio Bismarka.** G. Vendt, zastupnik na njemačkom parlamentu u Berlinu, doznav, kako je neki urednik bio odsudjen na godinu danah zatvora, jer je štampao Papinu okružnicu proti svibanjskim crkvenim zakonom, naumi ju proturati u sviet na državne troškove te ju pročita u parlamentu, — pa kako se mora sve štampati, što tko tu govori il čita, tako je sutradan bila štampana od rieči do rieči u vladinih novinah, a da se nije mogao zato nitko pred sud povući.

* **Golubja pošta u Ruskoj.** U Petrogradu nastoje sada, kako bi u Ruskoj ustanovili golubju poštu, da se njom okoristiti uzmognu u slučaju rata. Za ta posao vele, da su najsposobniji belgijski golubi. Nego petrogradski list „Bćela", dodaje, da bi se imali takodjer i sokolovi podučiti, koji bi neprijateljskoj strani imali poloviti golube.

SVAŠTA PO NEŠTO.

Pomorstvo. Kao što izvadjamo iz godišnjega koledara tršćanske i riečke pomorske vlade, austro-ugarsko brodovlje brojilo je koncem godine 1874. 594 brodovah dalekâ putovanja u sadržaju od 282,860 bačavah (tonelatah) i 7,682 mornara; 1985 brodovah kratkâ i dugâ okrajna brodarenja (grande e piccolo cabotaggio) u sadržaju od 36,218 bačavah i 6,221 čovjeka; 1959 ribarskih brodićah u sadržaju od 5688 bač. i 7,264 mornarah; 2,665 brojem obilježenih i oslobodjujućih brodićah sa 6214 mornarah. Ukupno pomorsko brodovlje broji 7,203 broda u sadržaju od 332,000 bačavah i 27,381 mornara.

Najveći broj brodovah daleka putovanja (med kojimi 77 parobrodah) broji Trst, i to 152 broda u sadržaju od 87,914 bač., za tim Rieka 122 u sadržaju od 53,141 bač., Lošinj Mali 129 u sadržaju od 55,795 bač., Dubrovnik 75 u sadržaju od 42,202 bač., Meljine 46 u sadržaju od 16,505 bač., Pul 25 u sadržaju od 9,547 bač. Bakar 17 u sadržaju od 6,022 bač., Rovinj 7 u sadržaja od 2,417 bačavah.

Medju brodima kratkâ i dugâ okrajna brodarenje najveć, to jest 507 u sadržaju od 8,314 bač. pripada jih Spljetu, za tim Trstu 312 u sadržaju od 5,863 bač., Lošinju 232 u sadržaju od 5,002 bač, Dubrovniku 227 u sadržaju od 3,672 bač. Pulu 102 u sadržaju od 2928 bač., Meljinam 38 u sadržaju od 1937 bač., Rovinju 86 u sadržaju od 1772 bač., Rieci 30 u sadržaju od 1429 bač., Senju 46 u sadržaju od 1,402 bač.

Godine 1874. bjehu porinuti u more sa škverah austrijskih lukah 34 brodovi, od kojih 4 u Trstu, 11 na Rieci, 10 u Lošinju, 2 u Korčuli, 1 u Kraljevici, 4 u Bakru.

Iz inozenstva bje dobavljeno 8 brodovah, med kojimi 3 parobrodi. Austro-ugarsko pomorstvo broji 1352 kapetana daleka putovanja, 700 poručnikah (tenentah), 86 kapitanah dugâ obširna okrajna brodarenja 1109 kapitanah duga uzka okrajna brodarenja, 104 kapitanah kratka okrajna brodarenja, 17749 mornarah, 1282 ognjara i ugljevjara 189 makinistah.

U djelanju brodovah bave se 3,533 osobe, i od tih 1,666 u Trstu.

Godine 1874. razbilo se brodovah 32; razorilo 72 u sadržaju od 1998 bač.; prodalo u inozemstvo 48 u sadržaju od 13,973 bač.

Sa tršćanskoga tržišća.

Kavi Rio je prodaja velika, plaća se od f. 46—56. Ceylon f. 55—57.50 po centu. Sećer (cukar) u prahu od f. 19.50—20.25. Pšenica Besarabija 116 ℔ po f. 6.— od Dunava 103 ℔ star for. 5.25 iz Bombaya po f. 7.65. Turkinja (kukuruz) iz Ugarske i Bosne po f. 4.55—4.60 star 116 ℔. Ovas iz Bosne po f. 2.75—2.80 za ℔ 64. Ulje dalmatinsko lahko se prodaje po f. 22—22.50. Talijansko f. 23.50—34. Preveza i Valone u bačvah f. 22—23. Maslo štajersko i kranjsko po f. 56—57. Slanina (špeh) Amerikanska for. 36.50—37 po cent. Kožam nije prodaje, prodalo se je 450 Austrijanskih i Ugarskih po f. 70—75. 1500 Amerikanskih suhih po f. 60. Smokve imaju još dobru prodaju i plaćaju se po f. 11 iz Kalamate.

JAVNA ZAHVALA.

Visokoštovanoj gospodi predstojnikom i činovnikom svih ovdješnjih uredah, slavnomu gradskomu zastupstvu i svim cienjenim prijateljem i znancem, a napose pako štovanoj obrtničkoj zadruzi i vatrogasnomu družtvu srdačna hvala na izkazanoj danas kod sprovoda zadnjoj časti mojoj miloj supruzi, preminovšoj dne 12. tek. mjeseca.

U Sisku 13. travnja 1875.

Franjo Steidle
gradski bilježnik.

Velečastnomu Svećenstvu.

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari, kanoti: **Kaležah, Svietnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah** itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

U Trstu

Katarina Udovica Garusa.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Aprila 1875.

NOVCI	1	2	3	1	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.20	5.20	5.19	-	5.19	5.19	5.19	5.19	5.18	5.18	-	5.19	5.19	5.19	5.20	—
Napoleoni	8.87	8.87	8.86	—	8.86	8.86	8.86	8.86	8.85	8.86	—	8.89	8.89	8.89	8.89	—
Lire Ingleske	11.14	11.14	11.16	—	11.16	11.13	11.13	11.14	11.13	11.14	—	11.15	11.15	11.15	11.17	—
Srebro prid (aggio) . .	104.55	104.50	104.35	—	104.35	104.25	104.15	104.—	104.—	104,10	-	104.15	104.10	104.15	104.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina VI. **U Trstu 1. Maja 1875.** **Broj 9.**

Carevo putovanje.

Željni nadovezati naše pripovjedanje o carevu putovanju, neznamo ni gdje bi počeli ni gdje bi svršili, jer što se čita i čuje iz Dalmacije, odkad je car tamo, to nadvisuje sve, što se može samo pomisliti. Zadarski „Narodni List“ kaže izrekoma, da se svečanost i oduševljenje, kakvima Dalmacija dočekuje svojega kralja, nedaju opisati ni najvještijemu peru.

Odkad je car dne 10. travnja u 10 sati u jutro stupio u Zadru na dalmatinsko zemljište, kudgod prolazi i kamogod dojde, to nije nego radost, veselje i slava u pravom smislu ove rieči. Zadar da nije vidio i da neće već nikad, što je vidio za ono nekoliko danah careva tamo boravljenja. Mi negovorimo ovdje ni o ljepoti ukrasah ni o sjajnosti razsvjete, koje da nemogahu biti ni ljepše ni milovidnije; nego govorimo o srdačnosti i svestranoj odanosti dalmatinskoga puka naprama vladajućoj kući.

Pa kako u Zadru, tako je bio car dočekan u svih drugih mjestih gdje je god dosad bio. Neće nam se zamjeriti, nemogavši svih, ako spomenemo samo gradove Sibenik, Sinj, Špljet i Dubrovnik, gdje se takodjer nadmetalo gradsko i vanjsko pučanstvo, da zasvjedoči svojemu kralju staru dalmatinsku viernost, koja je ne samo preživila bivše mletačko gospodstvo, nego i sjajno odolila novijim namamam prekomorskim. Bilo u gradu bilo u selu, bilo u gospodskoj palači bilo u težačkoj kolibi, svuda ista radost, ista srdačnost, isti neizrekomi zanos. Gdje vladara i narod od mila suze prolivaju, kad se sastaju i pozdravljaju, to je nešto posve neobičua, a to da se je ovom prigodom u Dalmaciji više puti dogodilo.

Ali što nam je najmilije, jest to, da se je Dalmacija ovaj put pokazala hrvatskom i ondje, gdje bi se bili manje nadali. Svud je hrvatski pozdrav nadkriljivao talijanski, kao što je i morao u zemlji, koja se od sdruženja s Hrvatskom i od narodnoga jedinstva nada svojemu preporodu i ljepšoj i sjajnijoj budućnosti. „Živio hrvatski kralj, Franjo Josip I.!“ to je pozdrav, kojim je Dalmacija pozdravljala ovih danah svojega vladara. A tko nečuje, mogao je viditi, kako narod misli i ćuti, i iz nebrojenih narodnih trobojnih zastavah, koje su svu zemlju prekrilile iz grada u selo, iz sela u grad. Samo u Špljetu da je imao doček nešto prekomorsko lice, akoprem se ni Špljet neima baš ničemu nadati sa prieko mora, nego jedino sa kopna i sa prieko svojih ledjah.

Car je na nekojih mjestih stupio i prieko granice, gdje su ga dočekale i pozdravile turska vojska i turske pogranične oblasti. U Dubrovniku poklonio mu se bosanski gubernator, Drviš Paša, te izručio mu vlastoručno, iz Carigrada pripjevše, Sultanovo pismo. Tu su se poklonili caru i častnici dvajuh ruskih u luci se nalazećih vojničkih brodovah. Na objedu, na koji bjehu pozvani i ruski i turski gosti, naš car napio je caru ruskomu, kao svojemu prijatelju, budući baš njegov rodjendan.

Za danas neidemo dalje, nego ćemo reći još samo to, kad je car 10. pr. m. u jutro krenuo iz Pula, da su ga na sried mora dočekali i pozdravili sa svojih brodovah i vrli Lošinjani, a car da im je obećao, da će se na povratku i k njim navratiti. Naposljedku čujemo, da se i Otočani Krčani spremaju, da što ljepše i srdačnije dočekaju Nj. Veličanstvo, a mi smo osvjedočeni, da neće ostati u ničem za svojom braćom Dalmatinci, nego da će mu dokazati, da se nahodi i tu medju Hrvati.

Pogled po svietu.

U Trstu 30. travnja 1875.

U ovaj čas sjede i viećaju svi zemaljski sabori u ovoj strani carstva. Nekoji su skoro dokončali svoje poslovanje. Opazilo se, da ljetos neima u nikom onoga života, koji se vidjao prošlih godinah. U českom su novoizabrani narodni zastupnici bili od njemačke stranke i opet lišeni svojega poslanstva, jer su i opet izjavili, da im prava njihove zemlje, koja moraju braniti, nedadu stupiti u sabornicu. S druge strane Česi kao da su pripravni pomiriti se s carstvom, pa kao da u tu svrhu nezahtjevaju drugo, nego odstranjenje sadašnjega ministarstva i pravedniji izborni zakon. Borme dosta malo, jer kraljevina češka vriedi za Austriju svakako više, nego i tucet bečkih ministarstvah i najbolji i najmudriji izborni zakon, što su ga ikad Niemci izmislili. U Beču gradskim biračem dodijaše kojekakvi vikači jer su ovaj put mjesto njih izabrali u gradsko zastupstvo ljude, koji obično malo govore, ali tim više i mudrije rade. U Ljubljani se dobrahno ojačila narodna stranka, što se vidi iz popunjteljnih izborah, koji su onomadne tamo obavljeni, u kojih je baš liepo uspiela. Čuje se, da će jesenas nj. veličanstvo pohoditi Galič i Bukovinu.

Iz Ugarske neima drugo novoga nego to, da se tamo u parlamentu Magjari pravdaju s Hrvatî i s narodnostmi, a u novinah s Niemcî i opet s Hrvatî. Hrvatom nedadu da grade željeznicah, koje nebi Ugarsku ni krajcara stojale, a Hrvatskoj neizmierno koristile; Niemcem pako i Hrvatom hoće da narinu na željeznicah svoj magjarski jezik, akoprem je to u Hrvatskoj naprama Hrvatom proti zakonu, a u Ugarskoj naprama Niemcem proti prometu i napredku. Ministar Tisza i uobće Magjari i dandanas misle, da se država može i mora održati i ako državljani nenalaze u njoj garancije za svoje pravice i za svoje blagostanje, kao što jih nenalaze baš u Ugarskoj. O tom se od neko doba počelo ozbiljno promišljati i u Hrvatskoj. Čuje se, da će više ugarskih ministrah doći na Rieku, prigodom careva kroz Rieku prolazka na povratku iz Dalmacije. Riečani da su izpustili iz programa svečanostih pohod hrvatske tamo gimnazije. Riečani najbrže misle, da će tim sakriti kralju i svojim magjarskim gospodarom, da živu na hrvatskom zemljišću. Ali Primorci s ove i s one strane Rieke su u rodu s Dalmatincî, pak čujemo, da se spremaju u najvećem broju, da na magjarskoj Rieci pozdrave svojega kralja baš hrvatski.

U Njemačkoj progonstvo Crkve postaje sve to žeštje. Ali crkva nepopušća u ničem, dapače njemački biskupi sve to hrabrije brane njezine pravice. Bismark je čisto izjavio u samom parlamentu, da se on bori proti katoličkoj crkvi zato, što je luteran. Tim sva ta borba zadobiva sasvim drugo lice. On hini i laže na sve strane, nebi li mu sav sviet pomogao; a kruto prieti onim, koji zato nemare. Pa onomadne toliko da nije poremetio mir nekakvim pismom, što ga je u tom poslu upravio na belgijsku vladu. Sad putuje po Italiji njemački carević sa svojom suprugom, a do skora da će se uputiti tamo i sam car, boležljivi i nemoćni starac Vilim. Neima dvojbe, da to milkanje s Italijom stoji u nekom savezu s ratom, što ga Bismark vodi proti crkvi. Ali neće uspieti, jer katoličkim svietom propuhuje jače nego ikada onaj isti oživljujući vjetar, koji je razkretao i razpuhao stari sviet, a na njegovih razkopinah zasijao i razvio neven-cviećе istine i pravde.

U Francesko, gdje je u ovo posljednje doba republika podobra koren uhvatila, Gambetta republikanac dušom i tielom veli, da je vjera stran sviesti i radi toga stran slobode, pa gdje neima vierske, da neima nikakve druge slobode. A eno Bismark, progoneć u Njemačkoj duševno uvjerenje, hoće da mu sviet vjeruje, da se bori za taj sveti amanet ljudski. Prošlih danah su Engleski katolički biskupi pisali biskupom njemačkim zajedničko pismo, u kojem odobravaju i hvale njihovo držanje naprama njihovoj progoniteljici njemačkoj vladi, pa jih bodre, da ustraju na putu, koji vodi konačkoj pobjedi svete crkve. Vidit ćemo, da li će Bismark naručiti i engleskoj vladi, neka začepi usta svojim državljanom, katoličkim biskupom, jer se ni najmanje nečude njegovoj njemačkoj premudrusti, ali tim više kore njegovu preuzetnost i skrajno nasilje.

U kneževini Srbiji, gdje su doskora stvari stojale dosta hrdjavo, poslje razpusta razvratne skupštine kao da su se počele pomalo okretati na bolje. Knezu dolaze neprestano narodna poslanstva, koja mu čestitaju na krepku i odvažnu koraku, učinjenu proti skupštini i stranci, koja ako i gdje, to nesmi i nemože imati potolice u Srbiji, na toj čisto slavenskoj zemlji.

Digitized by Google

O neumjernosti u jelu i piću.

napisao *Krsto Franca*, realni učitelj.

Nisam u ovoj razpravici nakanio govoriti o hrani, koju čovjek uživa, i o piću koje ga krieki i koje mu razvedruje čuvsto, nego ću nastojati po mogućnosti dokazati, da je neumjerenost u jednom i drugom pogubna za narod i državu.

Što je priroda podielila čovjeku za obstanak svakdanjega života, to neka uživa umjereno i triezno. Tko je učio povjest staroga vjeka, taj će se sigurno sjećati zakonah, koji bijahu pisani proti neumjernosti staro-grčkoga naroda. Tko je takav zakon prekršio, bijaše strogo kažnjen.

Narod umjeren i triezan neće i nemože nikako propasti, jer ga zdrav razum i kriepka volja uzbudjuju na svakdanji râd i izvršivanje dužnosti koli u kući toli izvan ove. Nu opet je živa istina, jer nas to uči svakdanje izkustvo i povjest narodah, da je neumjerenost i razsipnost u hrani i piću propast svake ma i najbolje uredjene kuće. A što više? neumjerenost i razsipnost upropastiše veliku rimsku državu, koja nekoč zapovjedaše malo ne čitavim svietom.

Grčki mudrac Sokrat kaže: „preobiljna hrana pokazuje neumjerenost, a s neumjernosti proizlaze različite bolesti."

Kao što jur napomenusmo, propalo je uslied prevelike razsipnosti i neumjerenosti u jelu i piću veliko rimsko carstvo. Koli strašna bijaše razsipnost u Rimljanah, pripoviedaju pisci, koji su u ono vrieme živjeli. Objed ili večera, kojom počasti Rimljanin Vitelius svoje znance i prijatelje, stajaše do 25.000 dukatah. Rimski car Heliogobalos dao je jednom pripraviti za večeru 600 nojevih glavah i moždjane od ovih. Isti car, kako dalje pripovieda pisac, podvori svoje goste punimi zdielami slavuljevih i paunovih jezikah.

Najveći vladari i zakonodavci, koji uvidiše, da neumjernost vodi k propasti, stadoše ovoj na put strogimi zakoni i mudrimi naredbami. Glasoviti špartanski zakonodavac Likurg izdade zapovjed, usljed koje svi špartanski gradjani moradoše jesti kod jednoga stola zakonito odredjenu hranu. Tko je kod kuće štogod sâm založio, taj bi prozvan neumjerenim i razsipnim čovjekom, što je u ono vrieme sramotno bilo.

Ovaj red vladaše u starih Grkah duže vremena, a narod bijaše sretan i zadovoljan. Budimo dakle umjereni i triezni u svakom obziru, pak će nam domovina procvasti a narod će sretan biti.

Važnost valjka u gospodarstvu.

Kasno doista, no ipak bar sada i prostiji naši gospodari počimlju uvidjati, da novijimi popravljenimi ratili ne samo ide djelo laglje od ruke, već da, uz inače ravne okolnosti i jednaku dobrotu tla i u istih zračnih pogodah, na bolje obradjenu zemljištu svaka plodina bolje uspieva.

U naših bregovitih predielih nije čovjek vidio željeznoga pluga, već je i bolji gospodar mučio sebe i svoju marvu starovjekim težkim plugom, a sada se čudi, kako nije tako dugo došao k pameti, da tomu zlu pomogne te gleda i prostaka nagovoriti. da stari plug boljim zamieni. No drugomu, za svako gospodarstvo izvanrednomu važnomu ratilu, o valjku na široko i daleko još ne ima ni traga, premda si to ratilo može načiniti svaki seljak, koj išto umije upravljati pilom i sjekirom samo treba, da mu ga susjed kovač okuje i tim dogotovi. Pa ipak svaki umniji gospodar zna, da gdje kada biva pogledom na kakvoću tla i tečaj vremena, da se uspjevak usieva jedino zgodnom porabom valjka dade očuvati od konačne propasti, i tako da je ma kako obradjeno polje, bez uporabe valjka u zgodan čas samo na polak i nepodpuno obradjeno. Da dakle bar bolje i razumnije naše gospodare sklonemo da si svakako taj stroj nabave, razložiti ćemo obširno, čemu i kako u gospodarstvu rabi valjak?

Prva svrha valjanju jest:

1. Da se razmrvi grudovato površje zemljišta. Istina je doista, da novi popravljeni plugovi mnogo savršenije mrve zemlju od starih drvenjaka; no bio plug ma kako dobar pa ma se izoralo polje još tako dobro, to ipak površje tla — osobito gdje je ilovača — neće se tako smrviti kako bi trebalo da ne bude nijedno zrno sjemena ugušeno i time uništeno. Jedino na pjeskovitu veoma rahlu tlu moći je ukloniti grudam i bez valjka; no i na takovu zemljištu svakako je nuždan valjak, ali iz drugoga uzroka. No čim je suše tlo sastavljeno od drugih sastavinah ili čim je u tlu više vlage; tim nezavršenije ostaje oranje. Istina je, da i težka, željeznimi zubci naperena brana, valjano pomaže mrviti zemlju; no podpuno ne može ona toga činiti, jer što je većega grudja, to ona potište na stran u jarak te mrvi samo ono, što je sitnije i manje tvrdo. Tu stupa valjak u svoje pravo. Njegova znatna težina, koja kretnjom ostaje sveudilj jednaka, ne dopušta, da mu uteče ma koja gruda; on projde preko nje te ju smrvi.

Mnogi naši gospodari pomažu se tim, što dadu iza pluga motikami ili sjekirami grudje trti, no težaci neće *prvo* razbiti svega grudja a *drugo*, da ga i razbiju, stajati će taj posao veoma mnogo, dočim valjak obavlja za jedan sat toliko koliko neće učiniti deset težakah motikama.

2. Valjak zaravnava površje zemlje. Ovo je druga glavna svrha, kojoj valjak služi. Valjanim drljanjem (draženjem, branjenjem, vlačenjem) dade se doista polje prilično izravnati, no to biva samo ondje gdje se ne prave slogovi te se može drljati najprije uzduž a tada još poprjeko; no toga nećeš u Hrvatskoj i Slavoniji naći nigdje, van gdje koja velika gospoštija posjeduje mnogo polja u ravnini. Gdje se sije sijalom, ondje je valjak neobhodno potrebit, no i kod tako zvane široke sjetve t. j. rukom, drugčije će izgledati povaljano polje od nepovaljanoga. Ali da i na sve to ne gledamo, imalo bi već to sklonuti na valjanje, što je na valjanu polju žetva nerazmjerno lakša i pospješnija. Sve više počimlje otimati mah košnja strni; no na grudovatoj je zemlji košnja veoma tegotna ako nije i nemožna. Pa i žetva ne samo, što je na vâljanu polju laglja već je i savršenija, jer gdje ne ima grudja, tu se srp ne zadieva i ne ostavlja ne prorezane slame.

3. Valjkom se pritište zemlja, da drži vlagu. U onih predielih, gdje je vrieme obično vlažno, ili u težku zemljištu, u kojem je već od prirode odveć vlage nagomilane, ne treba valjka u tu svrhu; no na polju suhu, gdje je zemlja lahka i sipka mnogo je stalo do

PODLISTAK.

FRAN KURELAC.

Biskup djakovački, prvi sin naše domovine, koj je kod nas Hrvatah sve ono stvorio, čime se danas ponosimo, nije dulje mogao mirno gledati nevolju našega Frana, te ga s toga g. 1860 pozvao u Djakovo, gdje je neko vrieme predavao bogoslovcem jezik staroslavenski. No kako nigdje, tako i ovdje nije se naš Frane mogao ustaniti, njemu se nije nikada mililo, ma gdje duže ostati, te se može biti okućiti.

U jednoč bi mu puhnulo nešto u glavu, te bi ga gotovo nevidom nestalo. Namješten kod českih velikaških obiteljih, poimence grofa Haracha, knezovah Lobkovica i Swarzenberga za učilelja jezikâ, Frane bio bi gotovo u svakoj tih kućah mogo svoju budućnost i starost obezbrižiti, ali on se je zato najmanje brinuo. Fino gospodstko odielo, kojim bi ga u tih kućah zaodjeli, naš bi Frane u jedan put svukao, te potražio svoju debelu surinu, svoje stare čizme i palicu, pa put pod noge.

Postav članom jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Kurelac se je napokon primirio u Zagrebu, te je ovdje radio neumorno, a sav njegov rad kretao se oko čišćenja hrvatskoga jezika, u kojem je dotjerao do gotova savršenstva, dok mu 18, lipnja p. g. u 1 sat s jutra smrt nit mnogo zaslužna njegova života ne prekide.

Pokojni Kurelac bio je značaja čista, kao što je sunce na nebu čisto, a srca rodo i bogoljubna. Koli duboko osjećao je on veličanstvo božje, najjasnije izražuju sliedeće njegove rieči: „U koga je čist običaj, tomu je i do Boga stalo. Ako se mi ponosimo da smo ljudi, zašto se ponosimo? Ponosimo li se ljepotom? Ta cviet i metulj liepši su od nas. Ako li pak snagom, to je lav i slon i bik i konj i noj i kit — svi su jaci od nas. Ili možebit otim, da mi rabotamo i da se trudimo? Ta mravak i pčela bolji su rabotnici nego mi; a ono blago što ga uprezamo ili tovarimo, još više se trudi nego mi. Jelen, zec i vjeverica puno su brži, lisica hitrija, grlica čistija, janje umiljatije i svaka živina trieznija od nas. Tim se dakle sviem mi ne ponosimo, nu se ponosimo da za Boga znamo; za onoga Boga, od kojega sve proizhodi, što naše oko vidi i ne vidi, naša misao sustiže i ne sustiže; ki je ovaj sviet, i što je god svietov, u svojoj misli začeo, i kako začeo, tako i stvorio; što je ovu zemlju tvrdo sagradio, brdom ju i dolinom sastavio, morjem i vodom opasao, a zrakom i oblakom pokrio."

„Mi se ponosimo, da za Boga znamo, koji nas je po svojoj slici stvorio; koji nam je dao razum: da umom gledamo; srdce: da njim osiećamo i ono što vidimo i čega ne vidimo. Naša sviest — rosica božja. Tko Boga u sebi hrani, ne umire; komu je Bog slika taj gleda, da mu bude prilikom."

Kao Hrvat, koji poznade jade i nevolje puka hrvatskoga, bojao se on jednako Njemca i Magjara kao takovih, koji mogu najviše Hrvatu škoditi. Nu u koliko se on Njemca i Madjara bojao, u toliko je svakoga magjarona i njemškutara iz dna duše svoje mrzio, a tu svoju mržnju nije se bojao očitovati pred nikim, pa bio to njegov najveći dušman ili dobrotvor, a to je najočitije dokazao onu večer kada je zloglasni banski namjestnik Rauch za-

Digitized by Google

porabe valjka. Povaljamo li takovo polje, dok je jošte mokro, zadržati će u sebi vlagu dvostruko tako dugo te će na njem uspievati usiev, koj bi inače zbog suše poginuo.

4. Gnoj od slame spraviti ćemo valjkom mnogo dublje u zemlju nego li inače t. j. samim drljanjem. Drljača puče svojimi zubci slamu iz zemlje, koja se tada zgužva medju zubci i neda da brana svoju dužnost vrši, već se na prosto bez koristi po zemlji smiče. Inače radi valjak; on pritlači zemlju na podorani gnoj, a u nju stlači svu strčeću slamu, koja brzo strune te se pretvori u prst (humus). U tu svrhu najveć vrïedi valjak kameniti ili željezni jer se na drven valjak liepe riedke gnojne čestice te izpunjuju brazdice na valjku i tako mu posao kvare.

5. Osobiti pozor zaslužuje valjak na mladoj u lahku tlu rastućoj strni. Pritlačiv lahku i sipku mekotu valjkom, pritištemo korienčiće mladih biljkah u čvrstu zemlju tako, da jim kasnije ne mogu suhi proljetni vjetrovi toliko škoditi koliko da su u zemlji rahloj i sipkoj. Ta svaki gospodar zna, da ti vjetrovi često spušu s oranicah svu onu gornju suhu rahlu zemlju, tako, da je vidjeti korien pojedinih biljčicah kako gol na zemlji leži te se suši. Ova se nezgoda dade, ako ne sasvim zapriečiti, ipak znatno umanjiti valjanjem. Još je nuždnije valjanje ozimine s početka proljeća, kad su silni mrazovi sniegom nepokritu zemlju uzdigli te tako i korienčiće mladih biljkah iz zemlje potegnuli. U takovom slučaju propasti će sva ozimina gospodaru, koj ne zna za valjanje; dočim će njegov susjed valjanjem svoj usjev sačuvati.

Mimogred spominjemo, da osobito koristi lanu, ako se povalja kad je visok kakova dva palca, jer će tada mnogo bržje i bujnije rasti.

6. Valjkom dadu se i poubijati razne, usievom škodljive životinjice. U tu svrhu valja se polje u noći pošto je razni gmiz iz zemlje izašao, da usieve kvari. Imenito poljski puževi, koji kadkada ciel usiev unište, mogu se jednim valjanjem upravo utamaniti, no tada se nesmije vući valjak uzduž brazde već poprieko.

7. Osim polja dobro će nam doći valjak na livadah, koje nisu ravne. Ovo valjanje ima bivati s proljeća po suhu vremenu, da marva, što valjak vuče ne izruje zemljišta. No gdje je mnogo krtinjakah na livadi, biti će bolje izravnati je i razstrusiti livadom, jer to vriedi pol gnojitbe.

(Gosp. List.)

FRANINA I JURINA.

Ju. Ča j' ono bilo pred neko vreme nekakovo veselje na Voloskem?

Fr. Vološćaki su slavili prvi dan prve buduće stoletnice svoje lepše budućnosti.

Ju. Ča se j' to dogodilo?

Fr. Neki bogati a stari Armadur da je obećal, da će pustit va teštamente *valje pedešet fijurini* za volosku školu, samo ako bude čisto talijanska.

Ju. Pak?

Fr. Pak sad na voloski školski išpetorat da dohadja sila božja šuplik iz sveh stran Italije, preporučujuć se za volosko učiteljsko mesto, samo da dobe oneh *pedešet fijurini*, kad toga dobročinca jedanput Bog sudi. Tu da ti nefale ni ćozotari, ni koncalaštre, ni puljeski kapulari, ni napulitanski štanjari, ni ostali talijanski kotlokrpi.

Ju. No, no, to mi je pravo drago, barem će se Volosko civilizat i ostat prvo mesto pod Učkom od Preluke ća do Opatije.

Fr. A će, pak temu se i vesele.

Ju. Blaze gradu i puku, kad ima tako pametneh i tako darežljiveh ljudi!

---

banovao, a glasba zagrebačka mu pod prozorim svirala. Prerevna za tada policija zagrebačka držala je sve ono prilično slabobrojno občinstvo na Markovu trgu na uzdi, ali moj Frane pod prozorim gostione „Fortune“ sa surinom svojom na ledjima, a leskovačom u ruci fićukao u šećernate piskalije tolikim naporom da mu se tri piskalije u ustiuh od slina razmočiše. Okrenuv se odanle mirnim korakom kući reče meni i pokojnom pravniku Belanu, koji smo ga pratili: „Eto vidite, izdajice zasladiše si srdce vikanjem „živio“, a ja usta piskanjem, nu doći će vrieme, da će se njih srdačni sladkiš u jed pretvoriti, a moj onda tekar iz uztah u srce proliti!“

Českí govorio je Frane kao pravi Čeh a poljski kao Poljak. Koliko sa puta u njem pjesme Mickieviczeve probudile najveće oduševljenje! Deklamirajuć jih bio je uprav zanešen: nije vidio nikoga, nije čuo nikoga... taj čas bio je udubljen u krasne i visoke ideje neumrloga poljskoga pjesnika!

I drugim slavenskim jezikom bijaše Kurelac vrlo vješt, a francezki i talijanski govorio je i pisao, kao da mu je jedan i drugi bio jezik materinski.

Malo imamo Hrvatah koji bi se mogli podičiti onim obširnim i temeljitim znanjem, kojim se je on ponosio.

Marljiv kao crv, sakupljao je po našemu narodu poput pčele med sa cvieta hrvatskoga jezika, a kuda bi prolazio, u svakome družtvu ostao je sa svoje šaljivosti u sladkom spominjanju. Kako si je za domovinu ćutio, dokazuju sljedeće njegove rieči: „Nitko“ se nas većoj sreći ne nadaj niti liepše poželi, nego da čiste duše reći može: Ja sam čovjek, i dielo mi je takvo; — kako ja svoga otca, tako i mene ljube dieca moja, a za domovinu, svega roda kuću, evo me živâ evo me mrtvâ!„ On umre da vječno u našem narodu živi!! *(Pučki Prijatelj).*

Različite viesti.

* **Nj. Veličanstvo Car** u vrieme svojega boravljenja u Zadru, udostojio se je podieliti ubogim grada i občine zadarske for. 1200; djetinjskomu odgojilišću for. 200; učiteljskomu zavodu u Arbanasih for. 300; filarmoničkomu zadarskomu družtvu for. 500; ubogim občinah Benkovac, Obrovac i Kistanje for. 1000; ubogim občinah Paga, Raba i Biograda na moru for. 200 svakoj, a ubogim občinah Novigrada, Nina, Silbe i Sale for. 100 svakoj. Jošte Nj. je Velič. pomilovalo 10 tamničarah kriminalne zadarske tamnice.

* **Našu c. k. mornaricu,** Njegovo je Veličanstvo Car, boraveći u Pulu, mnogo pohvalio, pa je takodjer viceadmirala Bourgignona prije svoga odlazka imenovao *admiralom,* na koje dostojanstvo nije jošte bio povišen u Austriji nijedan pomorski častrik. I drugim pomorskim častnikom podielio je Cesar visoke redove.

* **Nj. Veličanstvo Car** upitao je u Zadru turskoga vicekonzula, komu generalnomu konzulu on pripada. Na odgovor, da dubrovačkomu, Cesar ozbiljnim licem doda, da dubrovački turski konzul jest neprijatelj Austrije, što da je jurve većkrat dokazao.

* **Tko je tomu kriv?** Čujemo, da su se Nj. Vel. caru, kad je bio u Pulu, poklonili svi il skoro svi istranski načelnici iliti podestati, a u službenih novinah nisu spomenuti nego samo nekoji, kao da njihov poklon nije bio caru isto onako mio i drag, kao i spomenutih. Nam se to čini veoma čudno, pa bi baš radi znati, tko je kriv tomu zanemarenju većine istranskih načelnikah, koji nisu ničim zaslužili, da se zamuči njihova viernost prama caru i domovini.

* **Preuzv. Ban Mažuranić,** doći će 11. maja na Rieku, da pozdravi kralja na povratku iz Dalmacije. Po tom će napriedovati svoje putovanje, da obidje hrvatsko primorje.

* **Gospodarski kongres.** Dne 25. sad pr. mjeseca travnja sastalo se na predšavši poziv u slavnoj riečkoj Čitaonici više hrvatskih riečkih rodoljubah, pa zaključilo na predlog Dra. Derenčina: 1. Povjeriti odboru petorice, da izradi pravila narodno-gospodarskoga kongresa iliti spravišta; 2. da izhodi od zemaljske vlade odobrenje tih pravilah; 3. da nakon odobrenia pravilah sazove ustrojbenu škupštinu, koja će: a) pravila primiti, slučajno prenarediti, b) izabrati odbor, koji će zastupati spravište, c) odrediti mjesto, gdje će se držati prvo spravište. Sastanku je predsjedao gosp. Juraj barun Vranyczany Dobrinović, a izvjestiteljem bio Dr. Ružić. U odbor petorice izabrani su tajnim glasovanjem gg. Juraj Vranyczany, Dr. Derenčin, Dr. Ružić, Dr. Brusić i E. Kunrad. Skupština se na predlog gosp. Padavića zahvali gromkim „Živio predsjedniku Vranyczany-u“ i po tom razidje. Taj kongres će se baviti gospodarstvom, tom jedinom polugom narodnoga blagostanja, i tim narodnoga napredka i obstanka. Nada je, da će se već koncem lipnja moći sastati na Rieci članovi kongresa iz sve kolike Hrvatske, pa da se već osnovao i odbor, koji će skrbiti, da se gosti dostojno dočekaju. Živili primorski rodoljubi, koji su i ovaj put pokazali, da znaju, gdje cielu domovinu srdce boli, a dobri Bog neka naspori!

* **Pok. biskupu Legatu** misle njegovi mnogobrojni štovatelji dobrovoljnimi prinosî podignuti spomenik u kapucinskoj crkvi, gdje počivaju njegovi umrli ostanci. U tu svrhu sabralo se već dosad prieko tisuće forinti.

* **Dobrotvorno družtvo gospodjah u Trstu,** koje smo već lani i predlani u ovom listu spomenuli, i ovo je ljeto sakupljalo i pravilo liepa crkvena ruha i ostale crkvene sprave i to, da se pokloni ubogim i siromašnim župam il plovanijam trščanske biskupije. Ove se je dakle godine napravilo, pa će se ovih danah različitim župam razposlati: Plašćevah (piviali) 5, planetah 32, oplećnikah (veli omerali) za sv. blagoslov 12, dvoličnih štolah za sv. krst 12, misnih košuljah (camice) 19, pojasah (cingoli) 12, naglavnikah (amitti) 48, korporalah 60, otiračićah (purificatori) 60, obrusićah

Digitized by Google

(manutergi) 48, roketah 15, buršah za pričest bolestnikah i za sv. ulje 24, kapicah za pikside 9, predstorah (antipendii) 10, jastukah (kušinah) za oltar 16, misalah 4, obrednikah iliti ritualah 4, slikah u okviru 8 i 1 propelo, 1 turibul s tamjanicom (navicella), piksidu 1, posudićah za sv. ulje 4 i još drugih stvarih.

* **Narodno družtvo ženah.** U Ljubljaai ima više njemačkih i njemškutarskih trgovacah, to jest takovih, koji se il iz Njemačke u Ljubljanu radi dobitka doseliše, il pa koji su rodjeni Slovenci, a drže se za Niemce, to jest pravi slovenski *Šarenjaci*. Ti se ljudi, vele „Novice“, u svakoj prigodi pokažuju neprijatelji i izdajice slovenskoga naroda; toga radi osnovalo se družtvo narodnih ženah namjerom, da navedu puk, neka kupuje potrebite si stvari, ne kod njemačkih i nemškutarskih trgovacah, nego jedino kod svojih narodnih. To je pravo, jer kao što nas kršćanska ljubav uči, da svakoga na svietu ljubimo i dobro mu činimo, isto tako nam veli, da nam ima biti prvi svoj i prijatelj, a za njim tudjin i neprijatelj. Istrani, ta je i za vas!

* **Ljubljanski zvonar Samassa** da je u težkoj brigi radi pomanjkanja djela u njegovoj zvonarnici, jer da slovenski rodoljubi za slovenske novce naručuju zvonove u Beču mjesto kod njega u Ljubljani. Zašto? Zato, jer da zvonar Samassa pljuva u zdjelu, iz koje jede, to jest, da se u svakoj prigodi pokažuje protivnikom i neprijateljem slovenskoga naroda, koji ga je odhranio i zabogatio, pa slovenski rodoljubi da neće da goje i nadalje zmijah u svojem njedru. Dobro je da to znaju crkvena upraviteljstva i u našoj Istri.

* **Magjarski despotizam.** Svakomu je poznato, kako Magjari jur odavna silom napadaju na narodnost naše bratje Slovakah. Onomadne jim zatvoriše sve narodne gimnazije, a sad im evo oteše i zadnje znamenje njihovoga narodnoga literarnoga obstanka, naime „Maticu Slovensku.“ Radi te nečuvene magjarske preuzetnosti, „Slovačke Narodne Noviny“, donose u broju od 13. proš. mjeseca na čelu lista u crnom okviru sa križem sliedeću osmrtnicu: „Matica Slovenska je riešenjem ug. kr. ministra nutarnjih posalah od 6. travnja br. 125. zatvorena!“ Matica hrvatska je izjavila pismeno svoju žalost radi razpusta spomenute „Slovenske Matice“ i ujedno očitovala, da je taj postupak magjarske vlade protivan dostojanstvu i slobodi ugarskih narodah.

* **Dva katolička svećenika** iz Turske da su se u Slanom poklonila našemu caru, a car da jih je pitao, da li u Turskoj još traje progonstvo Kršćanah? To pitanje neće siguro ugoditi našim tlačiteljem u onoj nesretnoj zemlje, odkud dolaze sve to žalostniji i crniji glasi.

* **„Neue Wiener Tagblatu“ brzojavljaju iz Carigrada, da** su Turci triuh posljednjih mjesecah u sandžaku solunskom u mjestih Bitolja, Rašova i Orfano do 270 kršćanah groznim načinom umorili. Oblasti niti da su iztrage povele niti krivce kaznile. Imena umorenih da su dojavljena tudjim zastupnikom.

* **Srbski knez,** govorio je deputaciji profesorah, da nastoje uzgojivati mladež u domoljublju i spoštovanju zakonah, da se nebi komunistične idee širile; jer inače da Srbiji neće biti mognče, da dokuči svoj cilj ni u političnom, ni u prosvjetnom obziru.

* **Izložba kunićah.** U Lossowovu etablissementu, Breite Strasse 14 u Steglitzu kod Berlina, imala je biti od 8. do 12. travnja o. g. izložba kunićah. Uredio ju sam Lossow, predstojnik družtva za gojenje kunićah. On predlaže, neka se goje udomljeni oko Berlina veliki francezki kunići, jer su koristni u svakom obziru. I zbilja koristnije domaće životinje nije moguće gotovo ni pomisliti. Ugojen veliki francezki kunić teži od 10 do 18 funtih, a od jedne kunice možeš imati na godinu od 60 do 90 mladih. Hrane se i pomažu i lošom hranom i malo jim je treba, neištu ni veliku njegu (nastojanje). Meso jim je sočno i tečno, te hrani vrlo dobro. Kožice daju liepo krzno ili finu kožu za rukavice. Kako bi bilo, da kod nas seljaci počmu gojiti kuniće? Korist je očita, posla nikakova, troška samo koliko se potroši za prve kuniće.

* **Mnogo zlatnih starinskih srbskih novacah,** kao što biogradski listi javljaju, bi nadjeno prošlih danah u nekom selu, i to od dobe kralja Milutina, cara Dušana, Vukašina i cara Lazara. To je važno osobito radi toga, što se dosle u obće mislilo, da Srbi nisu nikad imali svojih zlatnih novacah. Baš sada Srbska vlada kani izdati prve srebrne novce.

* **Iz Pariza** se javlja, da se je ondje dne 15. Aprila trojica ljudi uzdignula u zrak u velikom balunu namjerom, da razvide i učine nekoja iskustva u visini. I doisto hitro se balun uzdigao u visinu od prieko 8,000 metarah, al se dvojica zrakoplovacah od preriedkà zraka zaduši, a treći jedva živ pade s balunom na zemlju u departementu Indre, izjavivši, da baš nije moguće čovjeku živu na nebo!

* **Strašan top.** U Inglezkoj su saljeli velik top iliti kanun, koji teži 760 centah. Za jedan hitac trebalo mu 150 funti praha, a tane iliti balota od 800 funtih, koja u jedan sekund preleti daljinu od 1506 korakah.

* **Dramatičko družtvo zagrebačkoga kazališća,** koje je rodoljubivi grad Dubrovnik k sebi pozvao, da bi pred licem Nj. Velič. kralja dalo nekoliko predstavah, počelo je jurve na onom velikom gradskom kazališću svoje djelovanje. Biti će sliedeće predstave: *Školski nadzornik, Markviz Villmer, Zapisnici vraga, Bogomoljci, Lokot, Gospodja Saint-Tropejska, Rukavica i lepeza, Zlo čuvane djevojke, Brzojav, Donna Dijana, Čvrčak, Milion, Ljudevit VI., Muž u stupici, Tvornićar, Nećak amerikanac, Ćuška u kazališću, Recept proti punicam, Dobri prijatelji, Mati i sin, Engležki, Parižki potepuh, Velikašica gradjanskoga roda, Otello, Ružno vrieme, Skupac, Liepa mliranica, Divljan, Djevojački zavjest, Čestitam,* i *Mejrina.* — I tako se, kličemo i mi s „Vienceм“, poslje nekoliko stotinah godinah opet ore domaći glasovi sa pozorišta slavnoga grada, gdje je kolievka stare hrvatske knjige, stare hrvatske drame, gdje no družine domaće prikazivaše „pred dvorom“ drame Lučićeve, Čubranovićeve, Palmotićeve itd. Ne nalazimo rieči svojoj radosti, koja nam je s toga dogadjaja razigrala srce. Te predstave biti će u našoj kulturnoj povjesti znamenite, biti će spona staroga i novoga vieka. — Družtvo sastoji od 28 osobah. Na svom povratku, kako čujemo, moglo bi bili, da će dati koju predstavu i u zadarskom kažališću.

* **Darwin o ženitbi u rodbini.** Dne 16. p. mjes. čitao je Darwin u statističkom družtvu u Londonu o ženitbi u rodbini. Naveo je strahovite istine. Polovica svih ludjakah i tupoglavacah po engležkih i škotskih ludnicah potječe iz braka bližje rodbine. Darwin nije tuj možda samo umovao već je imao pri ruci brojeva. Od 8170 ludjakah u Engležkoj, potječe jih iz braka iz bližja roda 4308, u Škotskoj od 1179—514. — Doista dosta razloga, da svatko nastoji, neka se čeljad iste krvi i žice ne ženi medju se!

* **Redovi.** Njemački carević odlikovan je sa 58 redovah, Friderik Karol sa 48, Karol sa 42, Bismark sa 40, Moltke sa 39, Roon sa 39, Manteuffel sa 32, Treskov sa 32, Stosch sa 29, Wrangel sa 28, Blumenthal sa 27, Herwart v. Bittenfeld sa 23, Göben sa 22, Fransecky sa 21, Podbielski sa 21. Vrh toga ima jošte prieko 100 častnikah, koji posjeduju po 10 redovah.

Sa tršćanskoga tržišća.

Trgovina mljohava, samo cukar se dade prodati pront po f. 18.25. Prodaja Kavi hvira premda je dosta brodovah s Kavom došlo ovih danah u luku. — Pšenica bez prodaje, jedva, 2000 stari se prodalo po f. 5.25 do 7.50. — Kukuruz 10000 stari za izvoz ungar. Bos. po f. 4.50 do 4.70. — Ovas Arbanaski po f. 2.90, Bosanski 2.65 za 64 ℔. — Sjeme od lana iz Albanije 7 f. Cent. — Vuna Bosanska i Srbska po f. 46 do 47.50 Cent. — Ulju mala prodaja. Iz Italije f. 35—37, Korfù po f. 23.50, Albanije f. 21—22, Dalmacije u bačvah f. 22—22.50 za barilu. — Treska (bakalar) po f. 17—20 Cent. — Maslo težko se dobije, budući ga došlo iz Štajerske, Kranjske i Hrvatske veoma malo. Došlo ga 100 Centi i prodalo se za gradsku potrebu po f. 55—57.50 po Cent. — Špeh Amerikanski po f. 34—37.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Aprila 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (ockini) .	5.20	5.20	-	5.20	5.20	5.20	5.20	5.20	5.20		5.20	5.20	5.20	5.20	5.19	—
Napolcooni	8.88	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	8.86	—
Lire Inglesko	11.10	11.16	—	11.16	11.16	11.16	11.16	11.16	11.17	—	11.17	11.17	11.17	11.17	11.16	—
Srebro prid (aggio) . .	104.—	104.—	—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	—	103.85	103.85	103.85	103.85	104.35	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina VI. **U Trstu 1. Junija 1875.** **Broj 11.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. svibnja 1875.

Njegovo veličanstvo Car prispje sa svojega puta dne 15. u 11 sati pred podne sretno u Beć, gdje su ga Bečani izvanredno liepo dočekali, a na samom kolodvoru pozdravilo ga burnim „Živio“ dviesto mladih djakah Hrvatah i Dalmatinacah, kao na odjek svojoj domovini, odkud se povratio.

Tom prigodom su bečke službene novine rekle veoma liepo, neka se puk i činovnici i svi austrijski državljani ugledaju u svojega Cara i Kralja, kako imaju sviestno i neumorno izpunjavati težke dužnosti svojega stališa. A i pravo su rekle, jer ako ikoji, to je sjegurno ljetošnji put u Dalmaciju bio za Cara sve drugo, nego li zabavna šetnja uzprkos svoj slavi, kojom je bio svuda dočekivan i pratjen. Zato su ga bratja Dalmatinci i prozvali junakom, vidivši, kako je umio junački nadvladati sve potežkoće svojega, ako i carskoga puta.

Još se neprestano govori o posljedicah, koje bi mogao imati Carev put glede nas, južnih Slavenah. Mi smo, naviestiv 1. pr. travnja taj previšnji put, rekli, što se iskreni i pošteni ljudi bolje poznaju, da se to više ljube i paze, pa izjavili nadu, da će to zastalno biti prva i neposredna posljedica toga puta. To se je evo i dogodilo, jer ako je naš narod i dosad ljubio svojega vladara, to ga ljubi stostruko više, odkad se s njim sastao i vidio licem u lice. A s druge strane je i sam Car pokazao više puti ovom prigodom, da ga je duboko ganula svestrana i srdačna odanost našega naroda. Ta medjusobna ljubav i sporazumljenje nemogu nikako ostati bez svojega ploda, najme ako se promisli, da Car nije putovao Dalmacijom, kako smo već rekli, da se prošeće, nego da ju prouči s kraja na kraj, pak da je tu nedvojbeno čuo i vidio stvarih, koje su morale baš raniti njegovo otčinsko srdce.

U ostalom neima u svietu nikakvih osobitih novostih. Kod nas u Cislajtaniji promienili se nekoji ministri. Bivši ministar poljodjelstva Hlumecky postao je mjesto Banhansa ministrom trgovine, a na njegovo je mjesto došao mladi Mansfeld. U Beču su se bojali većih i zamašnijih promienah, najme kao posljedicah Careva puta, al su evo za sad dosta dobro prošli. Govorilo se ovih danah o slučajnih promienah i u skupnom ministarstvu, pa čulo, da bi mjesto Kollera mogao postati ratnim ministrom Hrvat gjeneral Vlašić. Mjeseca oktobra će se sastati u Beču skupne Delegacije, a u isto će doba sjediti i careninsko vieće. Dalmatinski sabor, koji se sabrao 19. tekućega, jednoglasnim je zaključkom upravio na Cara poslanicu, u kojoj mu zahvaljuje, što se udostojio posjetiti uvjek mu viernu i odanu kraljevinu Dalmaciju. Dne 24. tek. zatvorio se i razišao ugarski sabor. Već se čine priprave za izbor novih zastupnikah. Reć bi, da će ovaj put ugarski Slaveni, Slovaci najme, Srbi i Rusi, a možebit i Bunjevci i priekodravski Hrvati, biti u saboru bolje zastupani, nego su to bili dosada. Dao Bog! Glede Rumunjah pako se čuje, da će se okaniti biranja u sabor, gdje se nikako nemari za njihove pravice. Hrvatski se sabor sastao dne 26. Razni zakoni, koje je stvorio prošlih sjeditbah, bjehu ovih danah od kralja potvrdjeni. I hrvatski se sabor primiče koncu svojega troljetnoga djelovanja. Primorske občine su poslale na sabor predstavku, u kojoj mole, da se hrvatske županijske oblasti presele sa odmetnice Rieke u hrvatsko Primorje, gdje bi bile više na svojem mjestu, nego li su na Rieci. I mi želimo, da hrvatski sabor uvaži tu prošnju. Ban Mažuranić za svoga boravljenja na Rieci posieti občinu Trsat, gdje je bio dočekan baš onako, kako Hrvati navadno dočekuju svoje zaslužne visoke dostojanstvenike.

Kako se sad vidi, Bismark je bio ozbiljno namislio poremetiti evropejski mir, nakanivši zaratiti se na novo s Francuskom, kojoj nemože nikako oprostiti, što se je onako brzo izliečila od njegovih udaracah. Nego je u dobar čas prispio onomadne u Berlin Car Aleksandar, te krenuo Bismarka s toga sklizkoga puta, pa sad njegove novine kao na zapovjed trube, da neće bit rata, jer da nisu Njemačka i Franceska bile nikad bolje prijateljice, što su baš sada. Pak mu vjeruj! Al je i Engleska digla svoj glas proti njemnčkoj ratobornosti, pa počela krepko braniti ne samo Francesku, nego i ostale narode, kojim prieti pogibel od njemačke pohljepnosti. Hoće, hoće malo po malo i Njemačka naučiti, da se nemože sve, što se komu shtjedne. I sama Italija nemisli se nikako do kraja zavaditi s Crkvom radi Njemačke, dapače ima znakovah, iz kojih se vidi, da u Italiji i svietovni i crkveni ljudi idu za medjusobnom pomirbom. Knez Milan putuje po svojoj državi, pak je svuda liepo dočekivan. Iz Bosne dolaze grozne viesti o bjesnilu divljih Turakah proti nevoljnim Krštjanom.

Dopisi.

S otoka Krka, svibnja mjeseca.

Pokle su druge novine koješta izviestile o slavlju, kojim Krčki Otočani dočekaše svoga Cara i Kralja, budi zabilježeno štogod i u „Našoj Slogi“, kao glasilo istarskih Hrvatah.

Znajte u kratko, da na 6. t. m. dodje iz Lošinja brzojavna prepovjed narodnih zastavah, pokle su nekoje občine bile učinile u tu svrhu znatan strošak. Odmah 7. t. m. občine Vrbnička i Dobrinjska ulože brzojavni utok na Vis. Namjestničtvo, koje se odazvalo hrvatskim jezikom, rekavši, da se pričeka, dok 10. i. m. stigne u Krk sam preuzv. g. Namjestnik. Kad se istoga dana glavari spomenutih občinah nadju u Krku, preuzv. g. Namjestnik razabra, da dosadašnji liepi mir neće biti ni najmanje narušen tim, da se zadovolji pravednim željam našega hrv. pučanstva, kako mu valjda bijaše nabajala neka crna ptica zlokobnica, koja bje doletila koji dan prije u naše kraje, da se o stvari opita. Narodne zastave budu občinam dozvoljene a glavari se slavodobitni vrate svojim kućam.

Stignuo i dan 13. mjeseca. Rano u jutro obilazila svirka, a stanovnici Krka-grada ustali prije nego obično, da pozdrave sunce toga sretnoga dana, da izvjese sagove, zastave, i sve što bi na poljepšanje njihovih kućah služiti moglo.

Već oko devetog sata stadoše dolaziti razne občine i podobćine uz vihorenje zastavah i srebreni glas narodnih sopilah. Upravo dostojanstven bijaše ulaz vrlih Dobrinjacah. Na čelu im narodna prekrasna trobojnica. Glavar sa starešinstvom stupaju pod sopilama sve dva po dva, a do njih se sklopio liepi broj čilih i krasnih parovah, mladićah i djevojakah, u starinskoj nošnji. Oko 11. sata, najzadnja prispje neizbrojna povorka sviestnih i rodoljubnih Vrbničanah, dakako pod narodnim barjakom, na kom bijaše vidjeti krasno djelo vješte ženske ruke, te se i oni utabore, prošav u najljepšem redu preko glavnog trga, na polju kraj mora. Osobitu pozornost uzbudi starodrevna nošnja vrbničkih djevojakah. Medjuto dielile se dvovrstne pjesme, izpjevane za taj svetčani dan.

Za 2. satom po podne brodić, što je na daljini izgledao carski parobrod, dade znak, a tad započme neprestana tutnjava mužarah (maškuljah). Barčice zastavami se poredaju do izvan luke, a na lučnom kamenom mostu, gdje se ponosno dizao dosta liepi šator, čekaše jurve krčki načelnik, da pozdravi Nj. Veličanstvo. U brzo doklopota „Miramar“. Kao lastavica doleti careva šajka do mosta. Što bi okom trenuo, nadje se i naš mili Care pod šatorom. A kad je odzdravio načelnikovu pozdravu kao grom zaori iz tisuće i tisuće grlah urnebesni, dugi, neprekidni „Živio“, da je nadkrilio tutnjavu mužarah, a kamo nebi ono nekoliko osamljenih razštrkanih „Evviva“. Proz duge redove hrvatskih djevojakah izpod 5 veleliepih slavolukah, uz neprestani burni „Živio“, krenu mili nam Vladar u stolnu crkvu, gdje Ga na vratih dočeka presv. biskup s preč. Kapitulom sa svećenstvom. Veličanstven je to bio prizor, kad naš premilostivi Car napne slušati, da mu neizbjegne nijedna riečca, što mu je upravljao kao pozdrav i poklon prevriedni starina-biskup rekav, „da mu čestita na povratku iz kraljevine Dalmacije, majke naše starodavne.“ Na to se povladno naklonio premilostivi Kralj apostolski, a svećenstvo zapjevav „Tebe Boga hvalimo“ uputi se u presbiterij, gdje se Nj. Veličanstvo uzpne na priredjeno Mu prestolje, a pratnja poreda na istoj strani evangjelja u kanoničkih klupah, pokrivenih bogatim damaskom.

Digitized by Google

Po službi božjoj podje premilostivl Kralj, i opet dočekan izvan crkve od klicajućega puka u biskupske dvore, gdje su zanj tri najljepše sobe bile baš carski priredjene. Prvi je predvodio presv. g. biskup pred Vladara svoje svećenstvo, a Car mu odvratio veoma laskavo po prisutne glede na viernost i pravednost podastrtih Mu prošnjah.

Za svećenstvom nadodju gradjanske oblasti, kojim sliedjahu najprije krčka občina s hrvatskimi podobćinami, a onda četiri vanjske, čisto naške občine s presv. g. zastupnikom Vitezićem na čelu. G. Dr. Vitezić pozdravi Kralja hrvatski izraziv Mu u ime svih hrvatskih občinah neograničenu viernost i odanost, moleć Ga njedno, da se udostoji primiti čedni darak, kao uspomenu na srećni po Krčane dan, naime u baršunu najukusnije vezanu sgodnu pjesmu. Nj. Velič. blagonaklono primi, izpričavav se, kao i po Dalmaciji, što se neusudjuje odzdraviti u hrvatskomu jeziku, jer akoprem ga dobro razumije, da se neusudjuje govoriti. Upita zatim občinske glavare za narodnost pučanstva i učevni jezik u pučkih školah. Hrvati, rekoše oni, jesu nam občinari, hrvatski nam u školi jezik. Caru je očevidno ugodio taj odgovor. Na polazku kliknuše Mu trostruki „Živio“. Na čem se Vladar najljubežljivije smješeć i prijazno klanjajuć, zahvali.

Po tom pohodi previšnji Gospodar uz gromoviti Živioklik gradsku učionu, gdje Ga pozdravi smjela djevojčica. Odtud podje u gradsku sgradu, s koje, kad se pokaza na prozoru, stade neizrekomo klikovanje, živiovanje, mahanje rubacah, bacanje klobukah, itd., tako da poradi neopisiva uzhita nije se mogao nastaviti pokušani narodni ples.

U to se približa čas rastanka. Kakov je bio taj rastanak! Tako se samo otac rastaje sa svojom djecom. Najugodnije ganut žalio je premilostivi Vladar, što se nemože dulje zadržati sa viernim si pukom. Iza Careva odlazka pučanstvo vanjskih občinah podje mirno i dostojanstveno, kako je i došlo, svojim kućam.

Eto vam u kratko opis našega slavlja, štono će ostati u blagoj uspomeni svakoga Krčana, a bože daj, da nam bude taj dan, košto se nadamo, nosioc bolje budućnosti.

Sa otoka Cresa, dne 23. Maja.

Prigodom, kad je Nj. V. naš Car i Kralj pohodio grad Cres 13. t. m., pošao sam bio i ja u to glavno mjesto naše občine, da se naužijem te divne krasote. I doista, mučno bi bilo perom opisati ljepotu, kojom je bio narešen grad Cres i množinu naroda, koji se je bio sakupio iz grada i izvanjskih podžupanijah, da pozdrave svoga milostivoga kralja, Franja Josipa I. Dakle dostojno je pohvale naše občinsko zastupstvo, što je umilo ovako liepo naresiti svoj grad, kako još nije nikad bio niti će biti.

Zastupstvo je pozvalo i sve pučanstvo izvanjsko na pozdrav Nj. V. proglasom, da ima svaki vikati „Evviva nostro Imperatore e Re“. A što je to „evviva Imperatore e Re“ — šta će to reći? Mislim, da ove rieči nije razumilo skoro dva dela puka u našoj občini, a kako sam mogao čuti od mnogih, ni istomu Caru da nije godilo to pozdravljenje talijansko, jer da nismo Talijani nego čisto Hrvati. Da se je pako Nj. V. Car pohvalio, da se nahodi zadovoljan u obziru svake stvari koli glede urešenja, toli pozdravljanja, ali da mu samo talijansko pozdravljanje daje razumiti, koji neljubi materinskoga jezika, da neljubi ni bratje od iste majke rodjene. Izvanjski puk bio je naumio pozdraviti ga hrvatskim „Živio naš car i kralj“, ali u jutro prije dolazka Nj. Velič. izajde zapovjed od občine (podestarije), da nesmi nitko vikati „Živio“, nego svaki „Evviva“, jer da nismo mi Krovati ni Sveto-Jurčani, nego da smo Cresani, pak da bi sramota bila vikati „Živio“, akoprem ni tretina puka nezna talijanski. Čitamo u zadnjem broju „Naše Sloge“, da je Krk (Veja), akoprem ondi u gradu ljudi više talijanski govore i znadu nego u Cresu, jer Cresani doma samo hrvatski govore, izuzam onu pešćicu gospode, pozdravio liepo hrvatskim „Živio“. I od Spljeta doznajemo, da je Nj. V. naš Car odgovorio podešti Bajamontiju, da mu veoma godi hrvatsko pozdravljenje. Živio dakle naš dragi otac Car i Kralj Franjo Josip I.! U Dalmaciji da je izjavio svoje visoko zadovoljslvo o hrvatskih školah i gimnazijah i napisao hrvatski svoje visoko i prejasno ime. A naš Cres toliko se sramovao pozdravit Ga hrvatski, kako da nezna Nj. V. naš Car i u Beču stanujući, koji narod je ovdje i u kojem materinskom jeziku govori. Nego kad će tako naša Gospoda, neka jim bude i po sili. *)

Sa otoka Krka, dne 18. svibnja.

Sa svih se stranah naše Istre dnevimice tužimo, da nam je narod zapušten, da je zaostao daleko za ostalimi naobraženimi narodi; ali malo koji od nas žalibože nastoji, da, ne riečju već djelom tomu zlu doskoči. Neima ga, koji se nebi kojekako izpričao: Ovaj bi mogao vidati i liečiti te naše rane, ali neće iz mržnje proti narodu, onaj nemože tobože s neumiće, treći s neposobnosti, a jedva koji vrši svoju dužnost, dočim bi svakomu valjalo doprinieti po koje zrnce na korist pučke prosvjete i boljka narodnoga. Ali ako to može svaki, učitelj jest onaj, koji već po svom zvanju i položaju, može i mora narod od sna buditi, pitajuć dječicu naukom, tim dandanas potrebitim kruhom, ter tako gojeć domovini našoj naraštaj, kojemu je tmine razpršivati, a svjetlost unašati. Da pako učitelj uzmogne narodu koristiti, treba mu znanje, treba mu ljubavi za domovinu; ali čemu mu znanje, ako ga nezna uložiti, ako se nezna u svom položaju njim okoristiti. Radi toga svakomu je učitelju sveta dužnost upoznati narodne potrebe, razviditi narodne mahne (nevaljalštine), pak onda upri svom revnošću, da pokvareno popravi, da kržljavo izlieči, da manjkavo popuni. Jedna pako od najzgodnijih prigodah, kako da se učitelj upozna timi narodnimi potrebami, jesu učiteljske skupštine, koje se običavaju sazivati po pojedinih naših Okružjih, ter je taj običaj hvala Bogu i u našem Okružju uveden već nekoliko godinah.

I ove dakle godine po običaju pozvalo je školsko okružno Vieće u Lošinju učitelje svega okružja na skupštinu, koja će ljetos biti u Krku (Veji) dana 4. 5. 6. lipnja (junija). Kako su koristne takove skupštine, to već gori natuknusmo, zato nije nam jih ovdje dalje tumačiti, jer svatko znade, da je to prava blagodat po napredak narodni. U njih može svaki učitelj uz razgovor svojih drugovah saznati u što jim valja uprieti, kako djecu podučavati, kako školske rane liečiti, riečju, kojim putem do željena cilja doći. Zaisto plemenit je zamišljaj tih skupštinah; zadaća jim spasonosna, ali i ogromna, a odtuda i plodovi valja da budu blagodatni i koristni

Imali smo prigodu pročitati i program te skupštine, t. j. o čem se ima tu razpravljati. Šaljemo vam ga u prevodu iz talijanskoga, da ga, ako vam prostora preostaje, tiskate na obaviest i razsudu svih prijateljah napredka. Mi ga u obće nemožemo nego pohvaliti; njim je školsko Okr. Vieće pokazalo, da dosta dobro shvaća potrebe školah u našem Okružju. Jedino bismo mu mogli prigovoriti s prekasnoga poziva. Školsko naime Vieće Okružno odpravilo Okružnicu 24. aprila na školska mjestna Vieća, a pozivlje na skupštinu već na 4. 5. 6. lipnja (junija)! Čini se, da mu je nepoznato, koliko se hoće dok dodje n. pr. list poslan iz Lošinja na otok Krk u koje selo, gdje neima pošte! Tako n. pr. školsko Vieće Krčko razposlalo dobivenu Okružnicu 28. apr. „ad circulandum“ školam občine Krčke. Sada s nestašice poštarskih uredah, znademo stalno, da će n. pr. najzadnja škola u Milohnić-selu primiti Okružnicu jedva oko 20. tek. mjeseca, a skupština u Krku, kako već gori rekosmo, 4. 5. 6. lipnja. Sada uzmemo li u obzir važnost predmetah, koji se imaju razpravljati, zatim cilj, što ga takva skupština kani postići, to je vrieme kratko pače prekratko, da se učitelj dovoljno pripravi. Ta komugod neće biti niti 8 danah do urečena roka, pa zar da u osam danah uz tolike posle, učitelj pripravan bude, ter mudro promozga svaku točku programa? Tim se svrha skupštine osujeti, pa sve se radi „pro forma“; mnogi neće doći, navadjajuć Bog zna kakve izprike, a pravi uzrok bit će tražit u kratkoći vremena. Zato bismo mi svjetovali školsko Okružno Vieće, da na godinu bar pol leta prvo urečena dana skupštine, Okružnicu razpošalje; tim bi zaisto svrhu bolje postignulo. No viditi ćemo. — Onda neznamo čemu IX. točka, tu bi mi izpustili, znajuć, da se nigdje njemački jezik nepodučava, izuzmeš li *možda* Krk, Cres i Lošinj. — Nemožemo napokon srcu odoljeti a da ne uzdahnemo, kada će započeti zvanično (oficiozno) dopisivanje školskih Viećah u hrv. jeziku. Ta smiešno je, da nerečemo nepravedno, dopisivat si u tudjem jeziku, kada su nam mal da ne sve škole hrvatske! No i to će, ufamo se, budućnost čim prvo riešiti! Buduć da pisac ovih redakah neće imati sreću, da skupštini prisustvuje, jer učitelj nije, to moli gosp. učitelje, da kojigod od njih (ta ima jih još hvala Bogu, koji svoj jezik i svoj narod ljube) objavi uspjeh skupštine. Nagovaramo pak i zaklinjemo naše rodoljubive učitelje, da navlastito pri razpravljanju prve točke ulože svu svoju vrsnoću, te dokazi u ruci dokažu, da nemože nijedan učitelj odgojen u talij. duhu, potaknuti djecu našega Okružja na ljubav domovine. Najbolji dokaz su same naše škole; 30 i više godinah da su u nas uvedene, pak kakvo domoljublje opažamo u našem puku? Nikakvo; a zašto, jer ga učitelji neimaju!

Program skupštine.

1. Kako će učitelj nadahnuti svoje učenike ljubavlju domovine;
2. Kako će učitelj usaditi u srcu svojih učenikah zdrava načela ćudorednosti svojim svagdanjim podučavanjem;
3. Kako valja učitelju, kako podučavatelju i odgojitelju ponašati se u družtvu;
4. Kako će učitelj nastojati izkorienit praznovierje i predsude, što jih djeca obično upiju u kući roditeljah:
5. Kojim najlakšim i najprostijim načinom podučavati djecu u prirodoslovnoj znanosti, a da se iz nje crpi najbolja korist;

*) Nemožemo da nespomenemo, da je ovaj dopis od slova do slova pisala žuljiva težačka ruka, pa evo kakav je bistar i razgovetan. Dajte nam naše narodne škole i naše narodne knjige, pa mi krivi, ako u kratko vrieme nepretečemo u svem svoje susjede Talijane! Ured.

Digitized by Google

6. Kako će učitelj probuditi u djeci čuvstvo nabožno naukom naravi i prirode;
7. Kako u pučkik školah najlakše izpravljati školske radnje;
8. Što valja učiteljici učiniti, a da udahne u svoje učenice ljubav za kućnim životom i za domaćom štednjom; a kako crpiti najbolju korist iz ženskih radnjah;
9. Kojim će načinom podučavanjem njemačkoga jezika svojim učenikom najbrže koristiti.

FRANINA I JURINA.

Fr. Sad smo lepi, Jurino! — znaš ča nam se je dogodilo?
Ju. A ča zlomara?
Fr. Sve ono, ča smo mi neki dan ćakulali od nekega vološćaka i nekakovih 50 fijurini, sve ti je to neki naštampal va „Našoj Slogi“, pak se na to neki Vološćaki ripe i nam jako zameraju, kako da smo mi krivi, da se naše ćakule štampaju.
Ju. Pak ča govore?
Fr. A da nî ono sve onako istina, kako smo mi govorili, ač da je on stari Armadur obećal ne *pedeset*, lego *petsto fijurini*, ako bude na Voloskem čisto talijanska škola.
Ju. Tako to smo jako falili!
Fr. I kako! — ča ti se mala razlika vidi med 500 i 50 fijurini?!
Ju. Je razlika je, al moraš znat, da se va takovih stvarah negljeda, koliko ki da il obeća, lego zač dá il obeća. On Armadur je obećal va čisto slavjanskem kraju, za čisto talijansku školu, ne 50, lego valje 500 fijurini; a to ti je, moj dragi, 450 puti huje, lego smo mi prvi put rekli!
Fr. Vidiš vraga!
Ju. Ja nisam proti talijanskemu zajiku, ač je dobro znat i turski, a kamo li ne talijanski va oveh našeh stranah, lego je grdo pred Bogom i pred ljudi, uzviševat tuji zajik i tuji običaji na škodu i sramotu svojega roda i zajika, koga ti je Bog dal.
Fr. Bome, Jure, ti imaš posvema pravo.
Ju. Ja bim hotel videt, ča bi rekli, na priliku, Rovinjezi, kî su čisti Talijani, da se tamo kî najde, kî bi obećal bilo čagod za školu v Rovinje pogodbom, da bude čisto nemška; pak još da bi ta škola bila jedina va svem mestu, kako je ona jedina na Voloskem — velim, ja bim hotel videt, ča bi rekli na to Rovinjezi, akoprem je nemški zajik neč i više odi talijanskega.
Fr. Na to neka ti odgovore oni neki Vološćaki sami, ač da mi ča rečemo, bi nam zamerili! —

Nešto o opljetbi vinograda.

(Gospodarski List Dalmatinski.)

Poznato je, da opljetba vinograda spada medju najvažnije i najkoristnije vinogradarske radnje, o čem će se biti sjegurno uvjerio svaki vinogradar, koji je tekom prošlih godinah umno obavljao taj posao. Veliku doista važnost ima za dobrotu ploda pametno obavljeno ovo djelo, a osobito, ako je dotični vinograd bio po umnû načinu obrezan.

Drugi bo je sasvim način opljetbe kod rezanja na glavu, gdje vinogradar već u rezitbi nije ostavio nego 2 do 3 reznika, a svaki reznik na jedno ili dva oka; a drugi kod vinograda, koji je rezan na mladicu, na konjac ili na luk.

S toga i kod opljetbe moramo razlučiti tri radnje, a to su: *opljetba*, *škopljenje* i *odrez* (mozzatura), te po pravilih svake pojedine postupati.

Oplietba sastoji u tom, što vinogradar pomnjivo odstrani od trsa i od mladice, koja nosi plod, već prvih 15 do 20 danah odkako je pup počeo bacati, a svakako prije nego groždje počme cvasti, one mlazove i zaperke, koji nenose ploda i na koje trs uzalud hranu troši; nu to s opazom, da ujedno u ovoj radnji odredi mlazove za dojduću rezitbu. Ovaj posao treba čim prije obaviti, a nipošto zapustiti, jer, dokle su mlazovi nejaki, možemo jih lahko i na veću korist trsa odstraniti; dočim, kad se ukriepe, ostranjujuć ih, otvaramo trsu mnoge rane, koje mu veoma škode. Oplietba se dade obaviti na svakom načinu rezanja, ali samo s tom razlikom, da čim je umniji bio način rezanja i uzgoja trsa, tim je i radnja savršenija i korist očevidnija.

Druga radnja u opljetbi jest škopljenje. Ova je radnja istodobna sa oplietbom i sastoji se u tome, što vinogradar odkine s noktim vrhunce plodonosnih mlazovah, a s reznikah zaperke i to prvih 15 do 25 danah, od kako se je pup pomolio i pošto se je plod dobro ukazao; ali i ovaj posao vrši se prije nego groždje počme cvasti i to sliedećim pravilom: ako na jednom mlazu (mladici) vidiš dva grozda, tada moraš dva lista povrh tih dvajuh grozdah ostaviti, a vrhunac odstraniti. Ako li ti se na mlazu nepokažuje nego jedan grozd, tada ostavi tri lista povrh toga grozda a vrhunac odkini. Naidješ li slučajno na mlaz, koji nenosi ploda, toga, kako rekoh već u opljetbi, odmah odstrani, jer ti je bezkoristan, pa ga ti škopio koliko ti drago.

Škopljenje je dakle posao, koji se odnosi izključivo na mladice odredjene za plod, a nipošto na one odredjene za reznike; jer, ako mi reznike poškopimo, tada možemo biti sjegurni, da smo izgubili dogodišnji plod, a k tomu jošte veoma naškodili trsu, jer mu uztegnuli glavno kolanje i širenje sokovah, te nam se je nadati bezdvojbeno, da će nam vinograd kroz malo godinah poginuti, ako se budemo držali takove nepravilne radnje. A tomu nam budi najbolji dokaz iskustvo onih dalmatinskih vinogradarah, koji su škopljenje obavljali bez ikakve razlike mlazovah, te nabrzo uvidili i podpuno se osvjedočili o pogibeljnih posljedicah, na koje su nabasali, nepostupajuć po zakonih oplietbe.

Treći i najjednostavniji posao oplietbe jest odrez (mozzatura), koji je u nas jošte veoma malo poznat, dočim se u Njemačkoj i Ugarskoj posvakud rabi.

Odrez sastoji se u tome, što vinogradar odrieže vrhunac loze, bez razlike reznika ili mlaza plodonosa, a to kad se je loza već ukriepila i narasla do neke, po vinogradarevu mnienju, dostatne visine, jedrine i tvrdine. Ova se radnja obično obavlja od konca Kolovoza do 15. Rujna, a samo se po sebi razumjeva da se u isto vrieme i zaperci odstrane. Ovim djelom dobivamo jedrije reznike, bolje i zrelije groždje, i ona je jedina radnja u oplietbi, koja se može najsavršenije obaviti na onom načinu rezanja, s kojim se ostavljaju sami reznici na 2 do 3 oka.

Sad nam jošte preostaje, da spomenemo čišćenje zaperakah s reznikah i s mladicah ostavljenih za plod. Ova je radnja, kako rekoh, istodobna sa oplietbom, sa škopljenjem i sa odrezom; ali je takodjer i posebna, te se obavlja i u Lipnju i u Srpju po koji put. Glede ove radnje razna su mnienja vinogradarah, pošto jedni drže, da zaperke treba ostaviti, jer da dadu po koji čemuljak, dočim drugi dokazuju, da se taj izgubljeni koji čemuljak obilno nadoknadi na mladici ostavljenoj za plod, kao što na dobroti i zrelosti groždja.

Budi dakle preporučeno svakomu našemu vinogradaru, da u vrieme i pravilno obavi ovu važnu radnju, a mi mu jamčimo i kmetujemo, da će on brzo vlastitim iskustvom uvidjeti, kako mu se trud obilno naplaćuje.

U Gomilici dne 2. Svibnja 1875.

Stjepan Bakotić.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE DRUGO.

Težatno zemljište.

P. Što zovete težatnim zemljištem?
O. Zemljište, koje se da težati ili djelati, pa kad je obdjelano rodi i plodi, što nebi, da je zapušteno.
P. Može li postati težatnim svako zemljište?
O. Može, samo ako je gospodara volja raditi i strpljivo čekati, dokle ugleda plod svoje muke. Kad n. p. tko posieče šumu, razkrči tlo i nasadi trsje, to je stvorio težatnim ono zemljište. To isto biva kad prosuši močvaru, izore ledinu, il razkopa pašište.
O. Ima li mnogo takva zemljišta u našoj domovini?
P. Ima na sve strane, a najme u Hrvatskoj i Slavoniji, a i u samom Primorju i Dalmaciji tako, da je proračunano, da bi na toj prekrasnoj zemlji, bez svojega diela Istre i Kvarnerskih Otokah, moglo baš liepo živiti 6 miliunah dušah. Koliko neima tu polja, gdje bi se mogla talasati bjelica pšenica; koliko prisojnih goricah, gdje bi moglo groždje rudjeti; koliko zakutakah, gdje bi dozorilo najplemenitije voće i divno se zeleniło najljepše povrtje; koliko zastienjakah kod mora, gdje bi moglo rasti još toliko ulikah i roditi najljepšim uljem! Tu nebi trebalo drugo, nego negdje zemlju prosušiti, negdje na nju vodu napustiti, negdje potoke i rieke uzpreći i urediti, negdje malo zemlje nanesti, pa eto u izobilju svega i svačesa; dočim je sada ta krasna domovina na mnogih mjestih pusta, a na mnogih drugih tako rdjavo obdjelana, da joj siromašni stanovnici gladuju i stradaju i od dana do dne sve niže padaju.
P. Kako bi se dalo pretvoriti u pitominu to pusto zemljište?
O. Jako lahko i bez velikih troškovah. Samo bi trebalo da su ljudi malo živahniji i djelaviji, da su složniji gdje se radi o obćem dobru, da su marniji za poboljšanje svojega stališa, pak da već jednom uvide, kako će sasvim propasti, ako nebudu htjeli il umjeli bolje nastojati svoje gospodarstvo.

Digitized by Google

P. Je li težatno zemljište posvud jednako?

O. Nipošto, dapače jest veoma raznoliko, čemu je uzrok narav brdah, iz kojih je poteklo. Negdje je n. p. sgnjeteno i tvrdo, negdje rahlo i sipko. Po nekojih brdašcih bit će bjeliskavo i kamenito, po nekojih pako crno i duboko. Ovdje je većinom pjeskovito, ondje pokrito debelim oblutjem. Tamo se razlila voda, stupivši iz korita, te pokrila polje pjeskovicom, a ovumo naniela mulja i blata, koje je, osušivši se, postalo da nemože plodnije. Nu bilo ovako il onako, svako je tlo težatno, samo kad se težak zna njim koristiti.

P. Deder, kažite mi, na koji način?

O. Prvi, najbolji, jedini način je taj, sijati i saditi prama zemlji, to jest, na ovoj ovo, na onoj ono; jer neprija svakoj rastlini svaka zemlja, nego ova voli ovu, a ona onu.

P. Razjasnite mi to, molim vas.

O. Tà to je jasno da nemože jasnije. Kad sam rekao, da jedno sjeme voli ovu zemlju, a drugo onu, rekao sam sve, što se može. Na ovoj sve raste i rodi, a na onoj hvira i jalovi. Koliko se težakah badava nemuči, kad siju i sade na svojoj zemlji nekoje stvari samo zato, jer to čine i njihovi susjedi! A muče se badava zato, jer nepoznaju naravi svoje zemlje, pa hoće na silu, da se zemlja priloži iliti prilagodi sjemenu, gdje se ima sjeme priložiti zemlji.

P. Razumijem vas dobrahno, ali kad bi govorili još jasnije, bilo bi mi...

O. E dakle slušajte. Ima gospodarah, koji siju pšenicu na pjeskovitoj zemlji, a ono bi na takvoj zemlji mnogo bolje uspiela raž (segala) i ovas (zob). Ima jih opet, koji neće da sade kuruze (turkinje) nego po višinah, gdje trpi mnogo od suše i malo rodi. — Nekoji gospodari misle, da je jaka i ilovata zemlja najbolja sjenokoša, a ono se najviše nakosi na rahloj i sipkoj zemlji. Ovaj hoće da mu se trud naplati, sijuć konoplje na tankoj i mršavoj zemlji; a onaj sadeć trsje na ravnici, gdje je što dublja i jača zemlja; jedan i drugi neprestaju sijati žito ljeto za ljetom sve na jednom te istom tegu. — I tako bi mogao navesti sto i sto drugih primierah, iz kojih se jasno vidi, kako se mnogi i mnogi badava trude, jer neće da se prilagode zemlji, pa da siju i sade ovdje ovo, a ondje ono, kako je već za što zemlja bolja il gorja.

P. Kako se zovu ta težatna zemljišta?

O. Akoprem nije moguće dati svim svojega osobitoga imena, jer strogo govoreć neima ni metra zemlje a da je posve jednak drugomu: sa svim tim težatna se zemljišta diele nasploh na tri sliedeće vrsti, naime na zemljište *ilovato, kremenasto* i *vapnenasto* ili na zemlju *ilovaču, kremenjaču* i *vapnenjaču.* Nu buduć se te tri vrsti zemlje nalaze najveć puti pomiešane jedna s drugom, to treba viditi, koje jest najviše, pa po toj joj dati i ime. Prama tomu zemlje se diele na *ilovato-vapnenaste,* na *ilovato- kremenaste* i na *vapneno-ilovate,* al i u tih lahko da je dobiti i drugih sastojnih dielovah, zato se množe i njihova imena.

P. Koje su zemlje najbolje za težanje ili djelanje?

O. Pravo reći, zemlje su sve dobre, tko jih umije djelati; a izkustvo nas uči, da ima jako malo slabih i nevaljanih. I ako je istina, da neke zemlje vriede više od nekih drugih, pa da ima zemljištah srednjih i preizvrstnih: to je takodjer istina, da svaka zemlja može naplatiti težaku trud, samo ako se okolo nje trudi nešto i razumom, a ne samo životom. Neka bude zemlja ilovata, kremenasta, vapnenasta il pomiešana, tko ju diela umom i razumom, neće ga nikad i nikako izdati, jer ju može gdje popraviti, a gdje prilagoditi joj il priložiti sjeme.

P. Dakle da zemlja rodi, dosta je, da ju čovjek djela?

O. Nemojte tako, čovječe, tà već ste mogli i sami viditi, da to nije dosta, nego da se još povrh toga mora dobro djelati, a to je ono, o čem ćemo drugi put govoriti.

Različite viesti.

* **Carev doček na Rieci** bio je izvanredno liep i sjajan. Magjari i Talijani bijahu kod tog dočeka tielo, a Hrvati duša i srdce. Braća Hrvati iz Kraljevine, kao da su hotjeli svjetkovati Carev povratak iz Dalmacije, dodjoše tamo u veliku broju iz bliza i daleka. Tu se našli, da se poklone Caru, i prvi hrvatski dostojanstvenici s banom na čelu, osim mnogih odaslanstvah i drugih javnih licah. A i Caru da bijaše milo viditi tolike Hrvate okolo sebe, pak da jih je veoma blagostivo primio i saslušao. Hrvatom, koji su vrvili po varoši kao na mravinjaku, zaigralo je i tu srdce kao svuda, gledajuć svojega kralja, pa nemogahu da neudare pozdravljati ga svojim narodnim pozdravom, kličuć mu, gdje bi ga god sretili, najsrdačniji „Živio!“ Magjarom i Talijanom nije bila po ćudi ta navala Hrvatah u onaj njihov zaselak na hrvatskoj zemlji, jer su hrvatski gosti bili dali Rieci za ona dva dana čisto hrvatsko lice, budući da je hrvatski govor i hrvatski pozdrav nadkriljivao svuda govor i pozdrav talijanski, a kamo li magjarski, premda su bili, kako se piše, naručeni i dobro plaćeni mnogi kojekakvi potrebnjaci, da viču „Eljen“. Carev put u Dalmaciju baš nije mogao imati boljega završaja, što ga je imao na Rieci, gdje se je takodjer prometnula u sjajnu pobjedu ona podmukla borba, koja se zapodjela med hrvatstvom i tudjinstvom od onoga časa, kad je Car stupio na dalmatinsku zemlju.

* **Carska odlikovanja.** Kako se čita u službenih bečkih novinah, primorski namjestnik barun Pino postao je tajnim savjetnikom, tršćanski načelnik Dr. D'Angeli i zemaljski kapetan istranski Dr. Vidulich dobiše Komendu Franje Josipa. M. č. g. Andriji Štrku, župniku u Lovranu i c. k. nadzorniku pučkih školah u Kotarima Voloskom i Novogradskom, bi podjeljen zlatni križ s krunom za zasluge.

* **Car i naš hrvatski jezik.** Kad su se u vojničkom odgojilištu na Rieci poklonili Caru tamošnji učitelji, Car jih je po navadi pitao, što tko uči, pa, kako piše „Primorac“, učitelju hrvatskoga jezika da je rekao: „Hrvatski jezik, veoma važan predmet!“

* **„Glas Crnogorca“** javlja, da je N. V. naš Car, prigodom boravljenja u Kotoru, pošto bijaše primio pozdrav junačkih crnogorskih četah, odpremio knezu Nikoli brzojavku, u kojoj se zahvaljuje toli na počasti učinjenoj Mu od strane vojske, koli na poklonu istoga kneza, uvjerjujući ga o svojoj privrženosti i prijateljstvu.

* **Sa otoka Krka nam pišu,** da se Krčani gradjani groze častnim narodnjakom, koji su vikali Nj. V. „živio!“ Nije dosti što se groze, neg hoće silom na vidjelo svojom finom italo-pelasgo-greko-latinskom kulturom, rugajuć se i koješta sramotna i gruba čineći. Dà, i seljakom da su prietili 24. t. m. prigodom novačenja. Za pjesme pako, koje su se onda po gradu dielile, vele, da nebi to bilo narodnjakom pošlo za rukom, da su to oni prije znali. Puntari, Korničari, Sveto-Fuskari, Dobašljani, Bašćani, Vrbančani, Dobrinjci, Omišljani, što mislite? Toliko vas ima, pak trpite, da vam se ruga pešćica ljudi, koji trebaju vaš novac i vaš kruh za život! Ohrabrite se, pak pokažite svietu, da ste srčni ljudi; vas je više, uzmite dakle moć Vejanom, i birajte u Veji za sudca svojega čovjeka. Nebojte se nikoga niti najvećega gospodina, kad se svojim pravom služite i što je vaše išćete!

* **Za dvorskoga savjetnika** kod ovog Namjestničtvu, čuje se, da će postati Dr. Viktor Pozzi, sadanji dvorski savjetnik u Zadru.

* **G. And. Perko,** ljekar za živinu u Gorici, bi imenovan c. k. kotarskim živinarom na Voloskom.

* † **G. Dr. Andrija Gostiša,** rodom Slovenac, načelnik pravosudnoga odiela hrv. vlade, bivši profesor na pravoslovnoj Akademiji, preminu u Zagrebu. Prof. Dr. Kosta Vojnović govorio mu je posmrtno slovo na grobu. Sva Hrvatska žali gubitak toga vriednoga muža. I mi mu vapijemo pokoj vječni, želeć, da bude njegova čestita uspomena poticalište sve to jače uzajemnosti izmedju Hrvatah i Slovenacah.

Poziv na predplatu.

Pozivajuć na predplatu na drugo poluljetje, molimo one naše štovane predbrojnike, koji nam još što duguju za prvo, da izvole što prije platiti svoj dug.

U Trstu 1. Junija 1875.

Uredničtvo.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Maja 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	—	—	5.25	5.24	5.24	5.24	5.24	...	5.24	5.24	5.24	—	5.24	5.24	—	—
Napoleoni	—	—	8.88½	8.89	8.88½	8.89	8.89	—	8.89	8.84	8.89½	...	8.90	8.90	...	—
Lire Ingleske	—	—	11.16	11.16	11.16	11.15	11.15	...	11.16	11.16	11.16	.	11.16	11.16	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	-	103.—	103.15	103.—	103.10	103.15	...	102.75	102.75	102.75	—	102.75	102.75	...	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 16. Junija 1875.** **Broj 12.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. lipnja 1875.

Po navadi neimamo ni ovaj put nikakvih prevažnih novostih, da jih dojavimo našim tud i onud raztrešenim čitateljem.

Iz Beča neima drugo, nego da Car neće u Galiciju i Bukovinu, kao što se je to odprije govorilo. Iz Dalmacije dolaze glasovi, koji su očevidno pretjerani, pa zato i neistiniti. Talijanske i njemačke ustavovierne novine pišu, kao da tamo sve vrije proti Talijanom i proti Niemcem ustavoviercem. A zašto? Zato, što je u Sibeniku nekoliko naših nepromišljenih pučanah izživiždalo špljetskoga načelnika Bajamonta, kad je onomadne putujuć onud prošao, jer da je pred nekoje vrieme bilo u Špljetu osramoćeno od tamošnjih Talijanah i nekoliko naših slavenskih rodoljubah. To je grdo i nepristojno s jedne i s druge strane, al je i zlobno od strane protivničke, graditi iz toga Bog zna kako velik i zamašan dogadjaj. Bajamonti i njegovi drugovi kao da nisu čekali nego tu izliku, da stupe iz dalmatinskoga sabora, jer im je najbrže muka, što već neimaju u njem većine, pa gdje nemogu gospodariti, kao da nemare ni sudjelovati. Ta se je sablazan postostručila tim, što su Špljetjani došli u Zadar navlašnim parobrodom, da odvezu kući svojega u pogibelji se tobože nalazećega načelnika, koji bijaše dakako dočekan, kao da je opet upregao zauvjek u talijanski jaram dalmatinske Hrvate. Nego iz svih dopisah, što se o toj ludostj čitaju po njemačkih i talijanskih novinah, vidi se najjasnije, da ta huka i buka nesmiera drugamo, nego da izkopa jamu dalmatinskomu namjestniku gjeneralu Rodiću, koji u svojoj pravdoljubivosti neguši Slavenah, ote ogromne većine dalmatinskoga pučanstva.

U kraljevini Ugarskoj sve piše i govori o izborih za novi sabor, koji se ima sastati već 26. dojdućega augusta. Bilo je rečeno, da su se stranke u Ugarskoj stopile i slile, ali sad se vidi, da to nije istina, jer svaka na svoju ruku mami birače u svoj tabor. Jučer se je zatvorio i hrvatski sabor, koji je ovaj put imao i nekoliko dosta burnih sjednicah. Narodni zastupnik gosp. Ivan Kukuljević upitao je vladu, da kad će se bivša vojnička Krajina sdružiti se s materom zemljom; a narodni zastupnik g. Makancc je predložio saboru, da se pošlje prošnja na kralja, neka naredi, da Krajina pošlje svoje zastupnike u hrvatski sabor; onda neka se pozovu i hrvatski i dalmatinski sabor, da se dogovore o sdruženju Dalmacije s Hrvatskom; pa kad to bude, neka se prihvati, zabaci, il popravi sadašnji savez s Ugarskom. Na Kukuljevićev upit je vlada odgovorila povoljno, a prieko Mankačeva glede Dalmacije je sabor prešao na dnevni red. Primorska prošnja glede selitbe hrvatskih oblastih sa Rieke nije se mogla uvažiti ovaj put.

Iz Njemačke se čuje, da se je Bismark izprosio na podulji počitak, al da će ga ipak Car u važnih stvarih svjeta pitati. I to bi bila za ovo petnaest danah najkrupnija novost.

Dopisi.

Lošinj, 19. svibnja.

Kod kraljeva putovanja po Dalmaciji opazilo se bjelodano kakovih neprijateljah imade tamo naš narod, ali u nesretnoj Istri osobito na otocih Kvarnerskih, Lošinju, Cresu i Krku pokazalo se još žestjih i nepravednijih. Otrovna guja mili ti se, lasti i privije dok te ne ćakne. Čovjek, koga Dalmacija za vremena znala prognati iz svoga skuta, prenio svoje gnjezdo med stanovnike Kvarnerskih otokah da tu kvari što se pokvariti dade, da tu nieti mržnju proti narodnim svetinjam, nebili se osvetio Slavjanom izkaliv svoj jed proti njihovim najumjerenijem težnjam. Taj čovjek, koji sjedi na glavi rečenim trim otokom, htio se proslaviti i prigodom careva posjeta: strogo zabranio svaki dokaz, svaki znak kojim bi se mogao narod prikazati Slavjanom. Razturio okružnicu kojom nalagao da se ne smije razviti nijedna trobojnica, a priskočio mu u pomoć i taljanluk Trstjanski; ali obojica promašila, obojica nemogla skučiti pod jaram i zatomiti narodni ponos, dapače u tom kreševu sjajnija bila pobjedu osobito na otoku Krku i hoćeš nećeš, morala ta gospoda priznati da njeko gospoduje i nad njihovim gospodstvom. Kano što kojekuda tako i o Lošinju imaju ljudî koji teže za osobnom častju, ili za popunjenjem svoje kese, jer tu nemade nikakve političke stranke; njihova je politika trgovina i pomorstvo. Jednim je samo na pameti i danom i nočju kako da *sebe* proslave, a drugim kako da zabogate, a duševni naprjedak naroda peto im je kolo. Nije nikakva dakle čuda da tu nebilo narodnih barjaka i nečulo se hrvatskog uzklika, ako li nebi se to komu nehotice izmaklo jer zaboravio na lekciju što mu ju za dobe o glavu utuvili. A kako bi mogao narod svojim se pokazati kad mu prečastne glave sa žrtvenika opetovano zabranile, da se ne smiju nigdje pomoliti one tri boje..? Nu kakove su te boje? Treba drugih popitati kakovi su ti barjaci hrvatski! — One, dakle, tri boje: crveno-bielo-modro. I prietilo se i strašilo da bi tim načinom odmah svi Rusima postali... Ha! ha! ha! „Risum teneatis amici!“ A to sve iz udvornosti prama gospodinu okružnomu kapetanu! E'e nije tu ni smieha ni šale jer je taj mogući gospodin nedavno priskrbio zaslužnomu načelniku grada Krka počastni križ, e pa moglo bi se dati te si prsa nakinčati, a slavohlepnu čovjeku to je meka za kojom pohlepno zaliće, pa makar se i latio na udicu; a slava i ponos naroda to je takovim nepoznato blago, ne boli zato il glava, deveta im to briga. Eh, moj čoče, ako te narod ne proslavi, tvoja slava od zore do mraka! Mi možemo samo požaliti al ne oprostiti takova čuvstva u izobraženu čovjeku! — Lošinj bio dosta liepo priredjen, i ukusno narešen. Na pet satî jutrom car stupio na obalu. I tu bio po našem mnenju nekakav čudan red; najprvi pri slavoluku dočekao i pozdravio ga namjestnik B. Pino, zatim saborski zastupnik gosp. Vidulić, pa onda okružni kapetan Elušek, a najzadnji naklonio mu se gradski načelnik g. Jerolimić. Nije li to divan ceremonial! Čim se kralj uputio prama načelnikovoj kući pozdravilo ga njekoliko djevojakah i propratilo ga do stana. Dužnost je jako pohvaliti načelnika, što nije štedio ni truda ni novca, da priredi svomu visokomu gostu uprav carski stan. Med ostalimi dragocienostmi vriedno je napomenuti jednu na platnu svilom izvezenu veliku starinsku sliku u prostranu obliku. Tu imade svako lice u naravskoj veličini izraženo tako svoje čuvstvo da možeš odmah pogoditi nutranje uzrujanje. Slika predstavlja pješake i konjanike na bojnom polju, a otimlju se o ranjeniku valjda visoku častniku, što pao uz svoga mrtva konja. Odatle prevezlo cara na drugu stran luke nekoliko mladih pomorskih perovodjah, gdje se moralo porinut brod u more. Bio krasan prizor. Sijaset svieta navrvilo sa svake strane i zaokružilo obalu a na uzburkanom moru ljuljalo se mnogo liepo nakićenih šajčicah krcatih gospodom. Na prostranom daščenom nješto povišenu podu, pozdravilo cara maljušno djevojče prilično dugačkim govorom. Brod, što je najveći trgovački u Austriji, bio sasvim spreman, al se nehtio ni maknuti. Nastala grobna tišina; svi zapanjeni uprli očima u taj gorostasni komad drva. Poslenici priskočili, te podbili koješta svojimi ogromnimi batovima, tad se uzdiglo na hiljade radostnih glasovah; kako da se odliepio komad brda, brod se počeo micati, puziti pa skliznuo strjelovito u more ostaviv za sobom oblak dima. — Car se tad uputio pješica prama crkvi, zatim posjetio pomorske učione, te malo za sedmom odvezao se na „Miramar“, da zaplovi prama Cresu. Koliko se moglo opaziti nije ga ništa toliko zanimalo, koliko spuštanje broda u more i pratnja malenih djevojčicah vozačicah pri njegovu izkrcanju i ukrcanju. Pratile ga te nejake mornarice obasipljuć ga cviećem na dolazku na kraj i na provratku na parobrod. On se jih nemogao sit nagledati, jer mu se dopala njihova okretnost i odjeća. Jedna vještija i pametnija, jer dvi li tri godine starija, upravljala kormilom a to kćerka M. Skopinića; druge desetogodišnjice i mladje vješto prosiecale more lahkim veslićem kano da su to izkusni mornari pod zapoviedju svoga izučena kapetana. Bile odjevene modrom svitom, opasane crljenim mornarskim pasom, a modre košuljice bile im obrubljene i urešene bielim nakitom. I tu se pokazale narodne boje, kô što nam kormilarica sama rekla, uzprkos strogoj poglavarskoj zabrani. Bog poživio kralja i takvu mornaricu.

Nar. List.

Digitized by Google

Iz pazinske občine.

Kad nebi drugo, novine valjaju muogo i za to, što možeš putem njih iznesti na svjetlo, što se drugačije nebi nikad doznalo, pa pred cielim svietom dobro pohvaliti, a zlo pokarati po svojoj miloj volji. A baš Bogu hvala, što se nekoji veliki i mali ljudi neboje nikoga toliko, koliko svieta; a boje se ga zato, jer se sviet neboji njih. I „Naša Sloga“ je donesla već više takovih stvarih; ajde dakle neka se zna i ova, jer se već nemože i nesmije tajiti.

U puku pazinskih podobćinah, pićanskoj najme, gračiškoj i krbunskoj vlada veliko nezadovoljstvo. Za što? Evo za što.

Vaši će se čitatelji spominjati, da su pred nekoliko godinah ove občine bile ukinute, pa sdružene s pazinskom. Naš se je puk protivio tomu sdruženju, kao da je već onda slutio iliti ćutio, da mu se iz Pazina nije nadati nikakvu dobru. Prijatelji sdruženja su dakako puk mirili, govoreć, da će se tim umanjiti občinski troškovi; da će prestati toliki nameti (addizionali); da će škole biti bolje, da će se popraviti ceste i putevi i uzpreći vode; da će podobćine i onako birati svoje zastupnike u občinsko pazinsko vieće iliti konsilj, a občinsko vieće i nitko drugi da vlada občinom; pak da je svejedno imali mi vieće doma ili u Pazinu; al ipak da je bolje imati ga u Pazinu, jer da je u Parizu ljudi, koji znaju i umiju občinom vladati. Tako se je eto onda govorilo, pak što se je posle dogodilo? Dogodilo se je to, da su troškovi mnogo veći; da nameti svako ljeto rastu; da su za dvojicu il trojicu Talijanah, što stanuju u tih podobćinah, škole talijanske, a prieko 4,484 občinara Slavena da neimaju ni škole ni učitelja; da u dolini, kud teče Raša, leže pod vodom za svakim daždjem najljepše sjenokoše itd. itd. To nam je eto donesło sdruženje s Pazinom, akoprem priznajemo i mi, da bi bilo moralo uroditi drugim i boljim plodom, jer u jedinstvu stoji sila, a ne u pociepanosti. Pa je li čudo, što i u tih podobćinah vlada u puku veliko nezadovoljstvo glede Pazina i glede občinskoga tamo zastupstva, koje se već najbrže nespominje, tko ga je i za što ga je izabrao!

Ali, kao da to sve nije dosta, pazinsko je zastupstvo učinilo još jednu, kojom se je zamjerilo do kraja svim ovim podobćinam. Čujte, pak se čudite.

U rečenih podobćinah ima i neima sedam osam ljudi, koji umiju i talijanski, a sve ostalo nerazumije i negovori nego hrvatski. Pa što je učinilo pazinsko občinsko zastupstvo? Poslalo nam je pred nekoje vrieme liečnika (mediga), koji nerazumije i neće da razumije nego talijanski! Vi se i vaši čitatelji tomu čudite, pak me pitate, kako izpituje siromašne bolestnike, kad je pozvan da jih lieči. Ja vam neznam reći kako, ako ne morda na prste, ili nikako, kao da su niema živina. Zato se ljudi i boje, zvati ga k bolniku, jer nije moguće da pravo lieči, tko pravo nezna, što i gdje muči nevoljna bolnika; a i sliep vidi, da toga nemože znati, tko nezna bolnika jasno pitati i s njim se iskreno porazgovoriti. Liečnik i pop je svejedno. Ako itko, to dvoje mora znati jezik puka, s kojim ima posla, ako će da vrše duševno svoju dužnost. To valjda zna i občinsko zastupstvo, pa kako ga je moglo imenovati na ovo mjesto; to valjda zna i on sam, pa kako je mogao primiti službu, za koju ga nije Bog stvorio; to valjda znaju i c. k. oblasti, pa kako su mogle potvrditi imenovanje, koje očevidno neodgovara svojoj svrsi? Skrbiti za zdravlje puka jest prva dužnost ne samo občinske, nego i državne oblasti. Možebit, da on nije poslan simo nego zato, da skrbi za zdravlje i da lieči samo ono par dva Talijanah, što se nahode tu i tamo u gori spomenutih podobćinah. Ali, ako je to istina, onda zašto vuče 1000 f. na ljeto iz občinske blagajne iliti kase, u koju teku i krvavi kmetski žuljevi; zašto ga u tom slučaju neplaćaju sami Talijani iz svojega vlastitoga džepa? Občinsko će zastupstvo, najbrže reći, da se za ovo mjesto nije prosio nitko, koji bi umio hrvatski. Dobro! — a je li občinsko zastupstvo reklo u razpisu natiečaja, tko će da postigne rečeno mjesto, da mora znati i hrvatski, il barem koje drugo narečje slavensko? Meni se čini da nije. Zato bi reći, da već neživemo u Austriji, nego tamo negdje u Furlaniji, u talijanskoj Kraljevini, gdje trideset tisućah Slavenah, što su 1866. ljeta spali pod Italiju, neimaju sirote drugih pravicah, nego svojim potom zemlju natapati, i onda ogromnu štibru i svakojake namete točno plaćati. Pa kako ćete, da se puk netuži, kako ćete da bude zadovoljan sa svojimi zastupnici, koje je navlaš zato izabrao, da gledaju njegovu korist, a oni za njega haju i nehaju, kako ste evo vidili vi i vaši štovani čitatelji?

Zaključak ovoga dopisa jest taj, da je dužnost slavnoga občinskoga zastupstva, zadovoljiti pravednim zahtjevom ovih občinarah, te poslati im za občinske novce liečnika, koji razumije njihov jezik. U protivnu slučaju, ovi će občinari biti prisiljeni, obratiti se neposredno na državne oblasti, neka one gledaju, da se popravi ono, što su i onako bile dužne prepriečiti, da se nikad i nedogodi!

Iz Briega.

Prošle godine mjesea Januara i Februara bijahu svećenici iz Boršta, Ricmanjah, Boljunca, Kljanca, Podgorja, Drage i Gročane, usljed nekoga ukaza kotarskoga školskoga vieća u Kopru, u urad Dolinske nadžupanije, pod koju oni spadaju, pozvani, da se izjave, da li bi oni hotjeli drage volje za prikladnu plaću, radi pomanjkanja svjetovnih učiteljah, svaki u svojoj župi školu preuzeti te posve zapuščenu a nauka željnu djecu poučavati. Svećenici imenovanih župah, izvan podgorskoga i boljunskoga, jer im se ta brižna i tužna djeca smili, jesu se drage volje podložili težkomu školskomu poslu te marljivo i sviestno kroz tiek ciele školske godine 1874. preoravali školsku ledinu. Nakon školske godine bijahu od kotarskoga školskoga vieća u Kopru razpisani javni izpiti za sve ove škole, za nadzornika pak, koji jih je imao pohadjati i kod javnih izpitah prisustvovati, bio je imenovan gosp. Ivan Lovriha, dolinski nadžupan. Svi se imenovani svećenici, izvan Dražkoga, podložiše izpitom. Išlo je posvuda sve liepo i u redu. Djeca su bila u tih svećeničkih školah, kaošto gosp. Lovriha i ostali izpitom prisustvovavši svjedoče, većega znanja i boljega naprjedka, nego ona u učioni svetovnoga učitelja. Gospodin Lovriha je to naviestio i kotarskomu školskomu vieću u Kopru. Sad, koliko su nagrade ti zaslužni muži za taj svoj trud primili? Borštjanskomu, Ricmanjskomu i Kljanskomu bila je valje početkom mjeseca Januara 1874. odredjena neka mala plaćica, koju su oni nekoliko mjeseci i vukli. Nekojim odpisom mjeseca Januara 1875.

PODLISTAK.

PIĆANSKI ZVONIK.

(Dalje)

Po tom toga se kod dotičnih oblastih za tu stvar prosilo i molilo ali uzalud sve dotle, dokle nije kotarski inženir iz Postojne, gosp. Nora, prigodom kad je u Istri g. 1806. ogledjivao državne sgrade bio došao i do Pićna, pa iznašao, da treba, da se crkva popravi, plovanska kuća sagradi i zvonik dogotovi.

Usljed svega toga obratio se ondašnji Dekan Dr. Petar Aničić na grofiju u Pazin, neka se izvoli postarati, da se kako tako zvonik barem do visine od 16 sieženjah uzidje. Sliedeću godinu posla zemaljsko Namjestničtvo Ljubljansko inženira iz Trsta Ferrari-a i to zato da napravi i predloži novi proračun za troškove rečenoga djela. Po tom je gorirečena vlada usljed ministarskoga odpisa zamoljeno dovoljenje i podjelila. Budući da se u sliedećem mjesecu počeo rat francuzki, ostade sve, kao što je prije bilo. Iz nova se zauzeo za tu stvar biskupski Ordinarijat u Trstu, usljed česa je bila, po državno vojničkomu sudu i nadzorničtvu za nutarnju Kranjsku grofiji u Pazinu naloženo, neka kaže, zašto nije još zvonik uzidan? — Kako i zašto su bili potrošeni novci za to djelo odlučeni, pa da opet napravi proračun troškovah za tu gradnju i druga djela. To bi doista polag proračuna Ferrari-ova i učinjeno te dokazano, da za gradjenje plovanske kuće treba svota od 5068 f. 36 nvč.; za dovršenje zvonika 4741 f. 11½ nvč.; za popravljanje crkve 314 f.

Skupna svota od 10123 f. 47½ bi od državnoga vojničkoga suda i nadzorničtva na Rieci na 12. Marča 1811. dovoljena. Tim dovoljenjem radi francuzkoga rata, što je onda bjesnio, mogla se crkva samo djelomice okoristiti, pošto je morala med tim posuditi občini 1000 for. za vojnički davak. Na taj kapital crkva sve do danas nije ni novčića interesa dobila nego mora još i dohodak nanj plaćati. Usljed naredbe pazinske gospodšćine, odnosno na odpis gori rečenoga vojničkoga suda, bijahu g. 1811. crkva i organ popravljeni, jer za ostalo gradjenje potrebita novca u blagajni nebijaše.

God. 1829. visoka vlada naloži iznova crkvenoj administraciji, da gradjenje plovanske kuće razpiše, al da se djelo nema početi dokle se nezakupi potrebita svota novacah. I dogodilo se, buduć nije bilo potrebitih novacah, da se cielih 10 godinah nije opet ništa učinilo.

Nu god. 1839. Ant. Schwarze, inženir za istarsko okružje, naredi nov proračun za gradjenje, a Ant. Sandri iz Pazina preuze na razpisanoj dražbi gradjenje plovanske kuće, pa ju godine 1842. dovršio, kakova je sada. Troškovi za to djelo bi crkvena blagajna posve izpražnjena. Kamate na crkvena dobra tako su se sporo plaćale, da je crkva u vrieme smrti dekana g. Koverlice, preminuvšega dne 24. Marča 1865., imala potegnuti 16,959 for. neiztjeranoga duga.

U takvih okolnostih bilo se posvema pozabilo na zidanje zvonika, a vrh toga pokvario se organ tako, da ga već nije bilo rabiti; crkva bez Križnoga Puta; područna crkvica sv. Katarine, pošto se u staroj služba božja nije mogla vršiti, morala se iz nova zidati; za popravljenje organa potrošilo se 1867. god. 473 for., a

Digitized by Google

bijaše izjavljeno, da sve ove škole neimaju učiteljah, imenovanoj trojici bijahu plaće oduzete, same pako škole praznimi, vakantnimi proglašene. Proti tomu postupanju kotarskoga školskoga vieća u Kopru, dolinsko je krajno školsko vieće odmah prosvjed uložilo, ter mu opetovano pisalo, da su imenovane svećeničke škole posve u redu, a njih učitelji harni i marljivi ljudi, pa da bi bilo pravedno, da se trojici svećenikah jednoč odredjena plaća ne samo neotme, nego da se štogod odmjeri i gročanskomu i dražkomu, koji nisu dosad još ništa primili. Na ovo prosvjedovanje kotarsko šk. vieće odgovori krajnomu dolinskomu ovako: „Vašu odluku (Beschluss), koja na to smjera, da se učiteljem u Boršta, Ricmanjah, Kljancu, Dragi, Gročani i Ospi prikladna nagrada za učenje škole u godini 1875. odredi, ovo kotarsko vieće nemože preporučiti višoj oblasti, jer po izjavi zemaljskoga školskoga vieća bi se to dalo učiniti štopram po izvršenih izpitah 1875. u slučaju najme, ako kotarski školski nadzornik u Kopru javi ovomu dobar uspjeh rečenih školah. Dakle stopram onda, kad najde čovjek, koji niti našega jezika neumije, da su rečeni svećenici valjani učitelji — stopram onda bi se mogla gori navedena odluka preporučiti višoj oblasti, i štopram onda odmjeriti nekoliko nagrade ovim mužem, i ako toga nebude, ništa! Uradnici, svih kolikih javnih službah! što biste vi rekli, kad bi se imalo stopram poslje dviuh godinah procieniti vaše djelo, da se izvidi, jeste li, niste li što zaslužili? Nego ja pitam kao zemaljsko tako i kotarsko vieće: Zašto niste poslali jur lani, g. 1874. vašeg školskog nadzornika k našim izpitom? Zašto ste g. Lovrihu tim bremenom naprtili, pa sad nećete, da vjerujete njegovim izvieštjajem, akoprem je radi svojega poštenja bio odlikovan i od samoga Cara? Nadalje pitam, nije li bilo na dobu lani, kad je ministarstvo namienilo nekoliko tisućah forinti, da se razdiele istarskim učiteljem, domisliti se baš onih pučkih učiteljah, koji uče školu tekar zato, da djetca neostanu bez svakoga nauka?

Dolinska nadžupanija broji do 8000 (reci osamtisućah stanovnikah, a ima 9 pučkih školah, u tih pako samo jednoga učitelja svjetovnjaka, pa evo kako se postupa sa krajnim školskim viećem u Dolini, i sa njegovimi učitelji svećenici. Da pod takovomi uvjeti rečeni učitelji svećenici nemogu nego ostaviti školu, to svaki lahko vidi.

Govori se, da namjerava i slavno c. kr. namjestničtvo u Trstu pitati istarske svećenike, da li bi oni, radi splošnoga pomankanja svetovnih učiteljah (neima jih u slavenskih krajevih Istre ni petorica (?)) htjeli primiti školsko poučavanje. Ali ako bi i ovo smjeralo onakovimi uvjeti loviti svećenike za školu, što se pak o njem unapred niti pomisliti nesmije, njegovi bi napori urodili istim plodom, a naš u Istri narod ostao i nadalje bez školah.

Deset gospodarskih zapovjedi.

Glasoviti talijanski gospodarski pisac, professor Cantoni, izdao je ovih danah „deset gospodarskih zapovjedi“, koje svakako vriede, da je i manji naši gospodari upamte i uvaže. One ovako glase: 1. Ne kupuj nikada zemlje tudjim (posudjenim) novcem; zadovolji se radje s malo zemlje, al neka je tvoja. 2. Neveseli se nizkim cienam proizvodah, ma se i ne ticali upravo gospodarstva; tim manje vlastitih plodinah. 3. S malo novca ne podavaj se na veliko gospodarstvo; u takovu slučaju radje da si zakupnik nego li veleposjednik. 4. Dokle možeš, težaj si polje vlastitimi silami. 5. Ne uzmi graditi ništa van one grede, kojih ti neuklonivo treba. 6. Ljubi radinu ljudsku ruku, no gdje i kada možeš daj raditi strojem (makinom), jer je taj rad brži i cieniji. 7. Kupujuć polje ili livade, biraj takove, kamo možeš napuštati vodu. 8. Drži samo takovu marvu, koja je zgodna za tvoje polje te je prema okolnostim tvoje okolice; najbolje se izplaća malo blaga al da je dobro hranjeno. 9. Ne upuščaj se u mnogo raznih gospodarskih podhvatah, no onoga se drži, što ti se izplaća; tko premnogo grabi ništa dobro ne stisne. 10. Čuvaj se krivotvorenja svojih gospodarskih plodinah, kao zloga duha; jer ćeš jednu dobit, što si ju prevarom stekao, platiti tisućkratnom štetom, koja će ti nastati s nepovjerenja občinstva. Kao što trgovca, tako i gospodara najveć preporuča dobra, čestita nepokvarena roba, vriedno je, da te zapovjedi čita, i to više puta, svatko a napose svaki naš gospodar.

„Skol. Obzor“.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE TREĆE.

Kako treba djelati zemlju.

P. Vi ste rekli, da nije dosta djelati zemlju, nego da ju valja djelati dobro; izvolite mi, molim vas, kazati potrebna tomu pravila.

O. Mnogo ima pravilah, kojih se treba držati u djelanju zemlje, no ja ću da navedem samo nekoja najvažnija. Prije svega spomenimo *krčnju*, kao desnu ruku umnâ gospodarstva. Što se zemlja dublje prehiti, to se dublje uvrieži korenje i više množi, a rastline postaju sve to jače i bujnije. — Vrhu toga, tko djela duboko svoju zemlju, nemari se bojati ležeće vode, jer ju prehitjena zemlja laglje upije; nemari se bojati suše, jer što je korenje dublje uvriježeno, to teže dopiru do njega suhi vjetrovi i usijani sunčani traci; zemlja mu rodi bolje, jer budući prehitjena, upije više rastlinske hrane, što je ima u zraku; a naposljedku izbavi se svakojakog korava, što obično guši rastline na plitko djelanoj zemlji.

P. Ako dakle krčnja toliko koristi, kako je to, da se više nekrči?

O. Nekrči se zato, jer su ljudi lieni i nemarni kao i zato, jer bi se imali držati u tom poslu reda i pravila, a neumiju.

P. Kakva reda, kakva pravila?

O. Po pravilu, tko će da mu zemlja rodi, treba da razkrči s kraja na kraj svu svoju djelanu zemlju. Ali to nije moguće na jedan put, jer stoji mnogo novca i jer nitko nemože, da nesije i nespravlja svake godine. Zato neka razuman gospo-

---

god. 1868. za Križni Put 280 for. Crkvu sv. Katarine usljed razpisane dražbe, sagradi Frane Salomon iz Gračišća primivši 400 f. osim djela, što je puk na rabotu učinio.

Nu najzad dojde na red i zvonik, poslje se bio od godine 1798. dosta napočivao. Gradjevni je najme c. k. ured u Pazinu naredio novi nacrt, usljed koga je sadašnje crkveno upraviteljstvo putem biskupskoga Ordinariata od c. k. Namjestničtva u Trstu dne 15. Maja 1870. br. 4826/II. dozvoljenje izprosilo, da smiju to djelo dokončati. U tu svrhu bi držana dne 9. Februara 1871. licitacija u Pazinu, pa je na taj dan g. Ferd. Struzzi iz Trsta djelo na se uzeo; na 10. Marča iste godine počeo, a do 11. Oktobra 1872. u toliko dovršio, da je na taj dan bio osobnom pomoću sadašnjega Plovana i Dekana, (č. gosp. Jakova Starihe), križ nanj usadjen i tako zvonik poslje 74 godinah na obće zadovoljstvo u visini od 22 sežnja, 2 nog. dovršen, bez da bi se bila, hvala Bogu, u sve vrieme gradjenja ikakva nesrieća dogodila. Svota, koju je gori spomenuti poduzetnik za to djelo primio, bila je dne 16. Januara 1873. likvidirana sa 13.269 f. 53 nvč. na što spada i rabota ne pako drugi manji troškovi.

Kad se je gradjenje zvonika svomu koncu približavalo, buknu na 22. Augusta 1872. uprav u podne strahoviti požar koji je uništio staru biskupsku kuću. Budući se u toj kući nahadjao občinski ured, tom su prigodom izgorjela sva pisma i knjige na tako čudnovati način, da se je, kako se u obće govori, pretvorila u pepeo samo knjiga dohodakah, a ona od troškovah da nebi ni taknuta. Tako barem puk govori, pa tu zagonetku svaki po svoje odgoneće.

A zvonovi? Prije su Pićanci imali bez zvonika liepe zvonove (velo zvono teži 1800; — sriednje 1000; — a malo, koje je bilo god. 1372. salijeno, 500 funtah), sada pako imaju Pićanci liep zvonik ali bez zvonovah, tako se je u obće govorilo. Pitalo se je, tko je tomu uzrok, da nisu bili zvonovi odmah postavljeni na zvonik pošto je bio zvonik dovršen? — Tomu nebi uzrok ništa drugo, nego oni koji su tako reći od pamtivieka samoupravu pićanske občine u rukama imali, pa su ju nedavno u tudje ruke izručili; jesu li na korist ili na škodu pićanskoga pučanstva, to neka sam puk sudi; tomu su uzrok bili oni, koji su dne 6. Junija 1869. bogzna kakvimi riečmi napunjivali ušeša zemaljskoga zastupnika, te znali neopravdan potrošak od 1000 for. za gradjenje občinske šterne tako pokriti, da im je gori spomenuti zastupnik sve vjerovao, pa zato nije praznu občinsku blagajnu, koju je htio u jutro svoga dolazka pregledati, kašnje niti pogledao, akoprem se jedva poslje objeda odputio. Radi česa, namjesto da bi se bili pojedini krivci popravici pedepsali, bio je nedužnoj občini naložen porezni dodatak u svoti od 700 f. u tu svrhu, da se djelo šterne dovrši; tako barem se u obće govori; uzrok su bili oni, koji su bili najleniji da doplate svoj djel za gradjenje zvonika, pa su vrh toga još druge nagovarali da ono, što jih ide, za zvonik neplate, govoreć, da je poduzetnik za svoje djelo od crkve podpuno plaćen bio. (*Svršit će se.*)

Opazka. U podlistku 10. broja od 16. Maja u drugom stupcu redak 6. mjesto 1743. čitaj 1783.; redak 12. mjesto 1875. čitaj 1775. U trećem stupcu 1. redak mjesto 1875. čitaj 1788.; redak 8. mjesto 1875. čitaj 1795.; redak 10. mjesto 1879. čitaj 1797.; redak 12. mjesto 1789. čitaj 1798. U četvrtom stupcu 3. redak mjesto „grndjevno“ čitaj „gradjevno“.

Digitized by Google

dar razdieli svoje imanje na primjer na *deset jednakih dielovah*, pa neka svake godine razkrči jedan diel, i tako će u deset godinah razkrčiti i obnoviti cielo imanje, a jednaeste početi iznova to isto djelo. Izpitujte knjige, izpitujte napredne gospodare, pak će vam svi jednoglasno odgovoriti, da tu neima druge pomoći, nego obnoviti barem svakih deset godinah svu svoju zemlju.

P. I to je dakle sve?

O. Nije sve, nego prvo i poglavitije djelo; za tim dolaze druga niš manje važna od toga. Ali vas želim prije opomenuti, da možete obaviti tu krčnju ili obnovu zemlje na dva načina: prvo, iznosite na površje dolnju zemlju, ako je dobra, kopajuć u dubljinu, koliko vas volja; drugo, stavite na stran izkopanu zemlju, ako nije dobra, pak ju opet pobacajte na dno, te zagrnite onom istom, koja je bila prije na vrhu, ili drugom još bolje i plemenitije vrsti. To sam vam zato napomenuo, jer znam, da mnogi u ime obnove pokvare svoje njive, što iznesu na površje nevaljalu i nerodnu zemlju, a dobru i plodnu zagrnu i pokriju.

P. Recite, molim vas, koja su pak ta druga djela?

O. Evo jih u kratko. Zemlje se nedaju sve djelati ni *na isti način* ni *u isto vrieme*. Zapamtite dobro, što velim. *Ilovaste i jake* zemlje dobro je djelati odmah po žetvi, te nekoliko danah poslje toga nadrljati jih il pobranati; nasuprot *kremenaste i lahke* zemlje jest bolje djelati u studeno doba ljeta, da se još i više neprosuše. One prve treba uvjek djelati pred zimu, a ove druge mogu se djelati i u proljetje. Na prvih hoćete spraviti tim više, što više puti ponovite djelo; dočim bi ovim drugim naškodilo, kad bi se pregusto puti prevraćale. One prve zemlje, na koncu, treba djelati kad su suhe; a glede ovih drugih neškodi, ako su malo i vlažne iliti mokre.

P. Hoće li se još što?

O. Kad obavite sve, kako sam vam rekao, imat ćete paziti još na sliedeće stvari. Bilo da djelate svoju zemlju vrgnjem (plugom, ralom), motikom ili lopatom, djelajte ju što dublje možete, a naime gdje je ilovasta. Kad ste zemlju posijali, nadrljali i poravnali, još niste svega učinili, ako niste po njoj i jarke naredili, kud će voda odticati. Po nagnjenih zemljah da su jarki naredjeni ne po zdolu, nego poprieko, da nemože voda nositi sobom zemlje.

P. Okolo dobrih zemljah, mislim, netreba toliko muke!

O. Okanite se te misli! I najbolje se zemlje pogoršaju, tko jih zanemari i nedjela, kako valja. Nemojte jih n. p. prekapati, djelajte jih površno, nečupajte korova, pustite neka jih jeseni i zimi voda hara, sijte i sadite uvjek jedno ter isto sjeme, pak ćete se domisliti mojih riečih. U zemlji je zakopano silno blago, ali treba ga znati izkopati, a to se postigne razumom i mrljivoštju.

P. Kako se dade odstraniti, molim vas, prevelika vlaga sa zemlje?

O. Prevelika vlaga kvari i najbolju djelanu zemlju, ali u našoj je domovini neima mnogo pod vodom. Gdje je pako ima, tu treba izkopati duboke jarke iliti rove, napuniti jih kamenjem pa pokriti zemljom, da tud voda odtiče. Još ima jedan način, a to su lončene cievi, što se postave izpod zemlje, te se krozanje zemlja ne samo izcjedjuje, nego i vjetri, što joj neizmierno koristi.

Neukû Nauka.

Našim livadarom.

Tko je rad imati liepa, sočna i tečna siena, neka zaredi kosom u livadu, vrieme je evo tu. Travu valja kositi u najljepšem cvietu, jer kad je odcvjetala, izgubila je polovicu svoje dobrote. Sienu, u kom neima cvietja, neima ni hrane nego pomalo, jer slama je uvjek slama, pa bila i od trave!

Različite viesti.

* **Nj. Velič. Car**, da dokaže, koliko mu stoji na srcu napredak i blagostanje naše bratje dalmatinske, zapovjedio je, neka se ustanovi poseban odbor činovnikah ministarstva unutarnjih posalah, koji će izviešćivati o svem, što treba da se u Dalmaciji učini glede nauka, obćenja, domaćeg gospodarstva i obćega zdravlja. Isto tako znamo, da je Nj. Velič. poslalo iz Beča u Dalmaciju pouzdane ljude, da se obavieste o istinitosti i vriednosti prošnjah, koje mu bjehu predana u vrieme njegova tamo boravljenja, kao takodjer da razvide potanko, kako se radi na dalmatinskoj željeznici i kako napreduje.

* **Tršćanski biskup.** Čujemo iz pouzdana izvora, da je presvetli i prečastni gosp. Dr. Juraj Dobrila bio imenovan od nj. vel. Cara biskupom tršćansko-koparskim. Toj se viesti radujemo od srdca.

* **Pravničko družtvo u Zagrebu.** Dne 15. svibnja o. g. bijaše prva sjednica pravničkoga družtva pod predsjedničtvom gosp. Fr. Schmidta. U ovoj sjednici čitao je g. Dr. Napoleon Špun-Štrižić razpravu „ob ubroju kazneno-pravnom". Zatim bude medju članove razdjeljen predmet, o kojem će se povesti ustmena razprava na skupštini u mjesecu lipnju. — Ovom zgodom javljamo, da će pravničko družtvo izdavati strukovni časopis „Mjesečnik". Mjesečnik izlazit će svakoga mjeseca na dva arka, te stoji na godinu 8 for Prvi broj izaći će prvoga lipnja.

* **Senjske zabave.** Dne 2. svibnja doploviše nenadano Senjani parobrodićem „Hrvatom" u Rab. Imadjahu sobom i gradsku glasbu u narodnoj odeći, koja svojimi narodnimi komadi, medju kojimi i po cieloj Hrvatskoj poznati krčki: „Vrbniče nad morem, Visoka gorice", pučanstvo vele uzhiti! Gradski se načelnik gosp. Dominis zahvali na časti i bratskoj ljubavi Rabljanom ovim pohodom pokazanoj. Kod rastanka nebijaše ni konca ni kraja bratinskomu kliku „živio", mahanju rubacah itd. Slava Senjanom, posjetili i druga mjesta, a navlastito gradove istarske te tako podali nam pomoćnicu ruku, da uzmognemo obratiti naše nevjernike i odpadnike. Praktičnu čovjeku treba nešta praktična. Vidili Vas naši Lošinjani, Cresani i Krčani; drugčije bi onda o nas mislili i govorili i naši neprijatelji i narod bi se tako probudio sa svog driemeža i narodni ponos učvrstio. Naš puk nije još onako moralno propao, da se nebi mogao otresti tudjinštine, nego držeći se vanštine, priviknuo je onomu, naravno što mu više laska. Talijani tako primamljuju naš dobri narod u svoje kolo. Neka se ustanove narodna družtva za veselice i izlete, pak da se vidi, kako će naš narod brzo tudjincu ledja okrenuti!

* **Rad jugoslavenske akademije.** Knjiga XXXI. Zagreb 1875. Sadržaj: S. Ljubić: „O upraviteljih Dalmacije za rimskoga vladanja"; Fran Erjavec: „Slavonija u malakologičkom pogledu"; Lj. Vukotinović: „O klasifikaciji u biljarstvu"; J. Jurković: „O metafori našega jezika"; Armin Pavić: „Prilog k historiji Dubrovačke hrvatske književnosti"; Dr. Franjo Rački: „Borba južnih Slovenah na državnu neodvisnost u XI. vieku" (ostatak); Josip Torbar „Živko Vukasović".

* **Turska** će početkom januara dojduće godine 1876. uzeti poštu u svojoj zemlji pod svoje ravnateteljstvo pa neće više valjati na pismih marke drugih državah.

Poziv na predplatu.

Pozivajuć na predplatu na drugo poluljetje, molimo one naše štovane predbrojnike, koji nam još što duguju za prvo, da izvole što prije platiti svoj dug.

U Trstu 1. Junija 1875.

Uredničtvo.

Tćk Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Maja 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.24	5.24	5.24	5.24	5.24	—	5.24	5.24	5.24	5.24	5.23	5.25	—	5.25	5.25	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	8.89	8.89	—	8.89	8.89	—
Lire Ingleske	11.15	11.15	11.15	11.15	11.15	—	11.15	11.15	11.15	11.15	11.16	11.16	—	11.16	11.16	—
Srebro prid (aggio) . .	102.65	102.65	102.65	102.65	102.65	—	102.65	102.50	102.35	102.35	102.75	102.75	—	102.75	102.75	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 1. Augusta 1875.** **Broj 15.**

Našim p. n. predplatnikom je izostao broj 14. „Naše Sloge“ od dne 16. prošloga mjeseca. Taj izostatak opravdjujemo tim, što je c. k. državno odvietničtvo našlo shodnim, obustaviti rečeni broj „Naše Sloge.“

Uredničtvo.

Pogled po svietu.

U Trstu 31. srpnja 1875.

Dne 15. tek. mj. naš se car sastao u Išlu s carem njemačkim. U ostalom novostih nikakvih. Sve je mrtvo sve gluho, kao što je to običaj u ovo doba ljeta. Novosti će početi stopram onda, kad se tamo u listopadu sastanu Delegacije. Ljetos da će naš skupni vojnički proračun biti veći od lanjskoga. Prvih danah tek. mjeseca sjedili su zajedno u Beču naši i ugarski ministri te se dogovarali o carini izmedju jedne i druge polovine carstva. Beč kao da se nemože izliečiti od predlanjskoga novčanoga udarca. Kako se čita po novinah i kako pripoviedaju ljudi, koji dolaze odanle, tamo da vlada draginja i veliko siromaštvo. U Brnu u Moravskoj već preko mjesec danah bezposliči i planduje više tisućah tkalacah, jer im gospodari tvorničari neće da poviše mito, pa misle da će jih na taj način prisiliti, da se sklone na njihove zahtjeve. Taj dogadjaj je težak udarac za gospodare, za radnike i za samu tkalačku u Austriji obrtnost, koja bi joj se mogla tim putem lahko oteti i drugamo preseliti, pa bi još i više našega novca išlo u tudji sviet. A baš se i govori, da su u taj posao pomiešane neke tudje ruke, koje da zavide mnogobrojnim i glasovitim kresnam moravskim.

U kraljevini ugarskoj su Magjari, a naime pristaše ministra Tisze, na biralištih svuda nadvladali tako, da još nijedan ugarski sabor nije bio više magjarski, nego će biti ovaj. Tu će bit dakle pritiska na sve strane, kakova nije još bilo tako skoro. Do dvie godine danah pregledat će se austro-ugarska nagodba, pak su već sad zabrinuti naši ovostrani ministri i državnici, što će i kako će s tolikimi i takvimi Magjarî. Strah nas je, da će ovaj put i naša braća Hrvati imati dosta križa s timi svojimi susjedî. U Hrvatskoj su baš sada saborski izbori. Hrvatski sabor da će se sastati 24., a ugarski 28. mjeseca kolovoza.

I u Njemačkoj sad sve miruje, samo što su i u Berlinu zabrinuti radi oskudice novca i radi siromaštva, koje da med pučanstvom biva dan na dan sve to veće. Radi toga neke poglavite novine krive kneza Bismarka, spočitujuć mu neopravdane troškove, a Bismark neima srdca, da jih zamakne pred sud. Pruski ministri putuju po carevini, gdje im Bismarkovi pristaša veselo pleskaju rukama, a naime Falku, ministru nauke i bogoštovja. U Franceskoj sve po staru, a tako isto u Španjolskoj. U Srbiji će se otvorit nova skupština dne 27. augusta. Kako kažemo na drugom mjestu, u Hercegovini su ustali Krštjani na Turke. Ustanak traje već cieli mjesec danah, Srbija i Crnagora, za koje se mislilo, da će ustašam na pomoć, kao da se nemisle maknuti. U Carigradu da su veoma zabrinuti radi hercegovačkog ustanka, pa da kupe vojsku na sve strane te ju primiču to Hercegovini, to Srbiji, to Crnojgori. Austrija da nije dopustila, da se turska vojska i ostala ratna sprav izkrca na njezinu zemljišću u Dalmaciji za Hercegovinu. Ruski poslanik kod turskoga dvora, Ignatijev, morao se na zapovjed svoje vlade sa ljetnih praznikah vratiti žurno u Carigrad. I crnogorski vojvoda Plamenac da se nalazi u tom poslu u Beču.

Ustanak u Turskoj.

Med crnim i jadranskim Morom, s ove i s one strane balkanskih gorah, od Save vode doli do Grčke, u najljepšoj zemlji za krasnom Italijom, stanuje najnesretniji narod, što ga ima u svoj Evropi, a to su naša braća po krvi i krstu, Srbi, Bugari i Hrvati. Oni su u stara vremena imali svoja kraljestva i svoje kraljeve te bili čuveni i vidjeni na daleko i na široko. Tamo doli bilo je kraljestvo bugarsko, amo gori kraljestvo srbsko, bliže k nam kraljestvo bosanjsko i banovina hercegovačka, a jedan dio spadao je na sadašnju kraljevinu hrvatsku, pa se i zove do dana današnjega „Turska Hrvatska“. Sva ta kraljestva su tekom vjekovah pala pod Turke, pod kojimi se i sad nahode.

Turci su potekli iz Turkestana i jesu najljuće i najsurovije azijatsko pleme. Oni neimaju s prvimi Muhamedancî, darovitimi Arapi, ništa zajedničkoga nego krivu Muhamedovu vjeru. Arapi, kamo bi došli, kano u Španjolskoj, donieli bi donekle prosvjetu i blagostanje; a surovi Turkestanci nikad ništa, nego viersku zanešenost i prokletstvo. Španjolska je došla pod Arape 712. godine, a izbavila se posve 1492. godine; dakle stopram poslje 780. godinah. Al i danas se sviet divi ljepotam, kojimi su Arapi iliti Mavri ukrasili Španjolsku. A čim su ukrasili Turci balkanski poluotok? Tim, da su uništili staru grčku izobraženost i zagušili u klici nastajuću izobraženost slavensku. Da nebudu došli Turci u Evropu, i mi Jugoslaveni bi bili danas ono, što su Niemci, Inglezi, Francezi i Talijani, najme narod izobražen i dobrostojeći.

Turci su stupili prvi put na evropejsko tlo, pozvani žalibože od Grkah proti Slavenom, godine 1355; kraljestvo bugarsko je palo godine 1375; kraljestvo srbsko u bitci na Kosovu Polju godine 1389; Carigrad su osvojili te razkopali staro istočno rimsko carstvo godine 1453; Bosnu su oteli godine 1463; Hercegovinu pako godine 1470. I sama Ugarska je stenjala 200 godinah pod njihovim kopitom, a i ovostrana polovica našega carstva je dosta od njih pretrpila. Godine 1683. jih je izpod Beča protjerao poljski kralj Sobieski. Nebrojeni junaci i bani našega naroda izgubiše glavu, vojujuć na sve strane proti Turčinu, zakletu neprijatelju svetoga krsta i svakoga ljudskoga napredka.

Naša braća u Turskoj su više i više puti skušali, da skinu sa sebe gnjusni turski jaram, ali im nije pošlo za rukom do malena komada bivšega srbrkoga kraljestva, što se je nekako oteo Turkom na početku tekućega vieka, a to je sadašnja kneževina Srbija. Slavna Crnagora, kamo bješe utekla šaka braće Srbaljah poslje propasti svojega kraljestva, nije nikad priznala turskoga gospodstva.

Tim našim mučenikom je opet dodijalo tursko kopito, pak su evo pune sve novine, da su Krštjani u Hercegovini, za ledjima Dalmacije, ustali oružjem u ruci proti svojim okrutnim tlačiteljem, a ustanak da se širi, pak da bi u nekojih okolnostih mogao zahvatiti i Bosnu i tursku Hrvatsku, a morda i srbske strane i krasnu Bugarsku. Ako itko na svietu, to se moramo veseliti tomu ustanku mi Hrvati i Srbi u austro-ugarskoj carevini, jer neima ni nam pravoga napredka sve dotle, dokle se tamo na jugu neoslobode naša rodjena braća, pak nedonavežu svoju staru od Turakah prekinutu historiju.

U ova zadnja vremena Turska je živila jedino od zavisti i nesloge evropejskih velevlastih. Rus je gledao šareno na Austrijanca, a Austrijanac na Rusa, Francez na Ingleza, a Inglez na sve zajedno; pa čim bi se tko maknuo u Turskoj il izvan Turske, da podpraši Turke, svi bi na njega kao na bielu vranu. Poslje francusko-njemačkog rata kao da su se stvari promienile. Sad vidi i Ingleska, da bi više

Digitized by Google

koristiti njezinim interesom svież život slobodnih Krštjanah, nego li gadni trulež pospanih Turakah. To je morda i ohrabrilo braću Hercegovce te su ustali na oružje. Tri sjeverne velevlasti kao da su pustile u sviet ovu rieč: Neka se Krštjani oslobode sami izpod turskoga jarma! Istina, to je malo, ali dosad nije bilo ni toga. Pa eno Srbije, eno Crnegore, ako nisu sliepe i gluhe.

Dosad se Hercegovci bore sami, al su sirote najviše bez praha i olova. Već su se pobili s Turcî tri do četiri puta. Bilo je mrtvih i ranjenih na jednoj i drugoj strani; ali Hercegovci su ipak suzbili Turke, koji su im s osvete spalili više selah. Nego odanle nam dolaze jako spori glasi i to najviše protivni jedni drugim. Na koncu moramo reći, da su njemačke bečke novine, koje se nalaze ponajviše u židovskim rukama, jako protivne tomu mučeničkomu ustanku. Ali to nesmeta, jer znamo, da neima podlijeg stvora od Židova, pa što je danas kudio, da će sutra u zviezde kovati, samo ako se dade kupiti il prodati.

Pomozimo braći!

Iz Turske nam dolaze crni glasi. Naša tamo braća po krvi i krstu nemogu više da trpe. Turci jih utjerali u zdvojenje. Oni goli i nagi, gladni i žedni; a Turci nikad siti, a Turkom nikad dosta. Nigdje pravde, nigdje pravice, nigdje suda, nigdje zakona, nigdje mira, nigdje sjegurnosti. Ideš li putem, na putu te Turčin ustrieli kao na grani pticu. Sjediš li kod kuće, u kući zadavi tebe, tvoju ženu i tvoju djecu; krov ti zapali, razkopa kuću i kučišće, zatare rod i koljeno, — pa nikomu ništa. Tvojemu se svjedočanstvu nevjeruje, tvoja se muka izsmjehuje. Ako se tužiš, vele da se buniš; ako mučiš, da nešto u potaji snuješ; ako nesmažeš njihovih daćah, kažu da se hiniš; ako smažeš, reku da si se pogospodio. Turčinu nikad pravo, a Krščanin uvjek kriv, bio živ bio mrtav!

I crv se brani, kad ćeš da ga pogaziš. I našoj je tamo braći dogorilo, pak su eno u Hercegovini, ustali da učine kraj svojemu robstvu. To nije čudo, nego je čudo, što nisu ustale zajedno i Bosna i turska Hrvatska; dapače je čudo, što nije već sva Turska u plamenu. Možebit da naslišaju, možebit da čekaju; ali se Hercegovina s Turcî okrvarila, pa sad joh i gore. Prestala žetva, prestala košnja. Ljudi pod oružjem, a što je staro i nejako, to biezi kud može iz popaljenih selah i praznih kućah. Te sirotćadi prebjeglo je dosta i u Dalmaciju, pa sad tamo plače i kuka bez kuće i kučišća, boso i golo, gladno i žedno, izmučeno i bolno, a da nezna ni tko je ostao, ni tko utekao, ni čemu se ima nadati, ni česa bojati!

Kršćena braćo, nedajmo da nam one suze padu na dušu nego pomozimo svojoj krvi, čim tko možemo. Onaj, koji je svu svoju krv za nas prolio, zakunio nas je živim Bogom, da nezatvarajmo srdca gladu i golotinji svojega iskrnjega, nego da budimo oko sliepû, noga hromû, utjeha tužnû i žalostnû i utočište prognanû i nevoljnû. Tko si krštjen, sad je vrieme da pokažeš, da i u tvojem srdcu gori krštjanska ljubav, koja izjednačuje zemlju s nebom, čovjeka s Bogom!

Nepromišljaj mnogo, koliko ćeš, kako ćeš, komu ćeš. Daj odmah, pomozi odmah; daj novčić, daj dva, daj deset, daj forint, koliko možeš od tvoje sirotinje; daj svećeniku, daj prijatelju, daj prvomu, komu vjeruješ, da će tvoj novčić doći u namienjene ruke. U tu se svrhu osnovao u Zadru u Dalmaciji dobrotvorni Odbor, koji prima svaku i najmanju milostinju iliti lemozinu, pa skrbi da na turskoj granici prehrani do volje Božje djecu, majke i prikučene starce onih sokolovah, koji u ljutom boju brane sebe i svoju sirotinju od turskih krvolokah. A tvrdo se uſamo, da će se osnovati i ovdje u Trstu takav Odbor, koji će primati milostinju za stradajuću braću pribjegle Hercegovce, pak da se neće moći nitko izpričati ni pred Bogom ni pred ljudi, da nije znao komu poslati, bilo svojega, bilo izručenamu bratinskoga novčića. Dobro bi bilo, kad bi se i u svakom povećem mjestu osnovao malen odbor od tri četiri lica za skupljanje te milostinje, pa ju kroz veće Odbore pošiljao tim našim mučenikom. A s druge strane i mi smo pripravni primiti svaku i najmanju žrtvu na ovaj oltar kršćanske i bratinske ljubavi te odpraviti ju na odredjeno joj mjesto.

Pomozimo dakle svi i svuda, neka sviet zna, neka znaju jadni prognanici, ako su utekli k nam, da su došli medju Kršćane, a med Kršćani da nesmije nitko od glada umrieti, a kamo li brat po krvi i krstu!

U Trstu.

Uredničtvo „NAŠE SLOGE“.

Dopisi.

U Vrbniku (na otoku Krku), 16. Srpnja.

Ob odnošajih na otoku Krku znati ćete bez dvojbe i to, da izmedju 19200 stanovnikah bunca pokvarenim mletačkim narečjem i sanja nečistu ljubav za susjednom Italijom, samo kakva stotina, ugnježdjena u propalom gradiću Krku; kô da još nepada živo u oči podrovano obće blagostanje i žalostna pustoš naših jednoč bogatih šumah, koju nam ostavi, valjda na vječiti spomen, nekadašnja pohlepna kraljica Jadranskog Mora.

Ali u vašu će štetu, o gradjani vejski, vaša nezakona ljubav; ali zahman vam agitacije prije vladarova posjeta; zahman nemoćni „aviva“, kojim je vas nekoliko deralo grlo, al koj osta utopljen sasvim u burnom i bezkonačnom „Živio!“ Zahman vam i zaštita okružnog kapetana Elusceg, kog otresav se mila sestra Dalmacija, naprti sudba na naša pleća; zahman bjesomučnost vašeg dekoriranog a učenog (sic!) načelnika Scomersich-a (čitaj: Skomeršića), izrodice hrvatske, banuvše iz hrvatskog Primorja; zahman sva vaša prezrena zastrašivanja; jer da se vi dotaknete bez ijednog uzroka samo jednog poštenog Hrvata, zato što je Hrvat, vi biste poskakali kao žabe svojevoljno u tu vašu plitku luku; zahman i osaljska glasba učinjena hrvatskomu svećenstvu od kojega živete u Veji, a kojom pokazaste, da i zbilja niste drugo, kao što vam liepo odvrati onaj kanonik, no on vaš omiljeli „hio! hio!“ Zahman vam velim sve to! jer vi ste ipak pridošlice koje će se razplinuti u hrvatskom moru; jer ponosni plavetni stieg (bandera) kog visoko nosi Vrbnik i Dobrinj, a uzastopce sliedi Baška i Omišalj, hoće zastrieti vaše kukavno zelenilo, kô što nebo zastire zemlju; jer mi se dižemo, a vi ste počeli padati, mi se širimo, a vas nestaje.

Da su Krčani počeli u istinu malaksati, ili da bolje kažem otvarati oči, možete se, g. Uredniče, osvjedočiti iz sliedećega dogadjaja. Dne 24. Lipnja biva u Vrbniku svake godine čedan sajam, na koji vrvi narod iz cielog Otoka, dakle i iz Krka, dapače i iz hrvatskog Primorja.

Vrbničani, akoprem uvriedjeni od Krčanah na više načinah iza odlazka ljubljenog kralja, odlučiše ipak, da im se neće osvetiti 24. Lipnja, nego nasuprot vratiti im milo za ne drago.

Išlo je dakle sve u liepom redu. Jutrom se triezno trgovalo, a po podne napijalo, veselilo, pjevalo i plesalo, kô što biva o sajmu svagdje. Al dok je živahan ples trajao, zagrmi zrakom najednoč kod bližnje krčme, napjev glasovite pjesme: „Još Hrvatska nî propala“ itd. Pohitih tu da vidim tko je, budući da se sva mladež vrti u plesu. Kad tamo, liepi broj Krčanah stoji spreman za odlazak na konjih, dočim se čaše nataču i pjeva Vrbniku najugodnija pjesma. Na to se svi plesači zaustave, stvore, što bi mignuo, dugu poredicu, skinu škrljake i mašući kô maglom k pjevajućima udare u gromoviti „Živio!“ — „Živio!“ odvratiše Vejani, uputiv se k plesu. Ogromni vrč je sada kolao med dosadašnjimi protivnici, pješačždija ga pomaže podići sred bezkrajnih „Živio!“ konjaniku do nosa, a konjanik ga podaje objeručke i naporom pješaku, dok se ne svrši red i ne iztrusi više vrčevah.

Ele, Krčani, ili postupaste iskreno, il se pričinjavaste! U prvom slučaju, koji držimo za istinit, uradiste plemenito, pravedno, pa vam kličemo i opet „Živili!“ U drugom pako biste pokazali, da se znate u vinu našaliti i u njem svoja načela izdati; u kom bi vam slučaju kliknuli: „Sramujte se izdajice!“

Dok se, g. Uredniče, jurve opisani prizori sgadjali, 10 gospode, koji su jih gledali, imali su okusiti paklenske muke. Ti bijahu komisija poslana od vlade, da prosudi malo pravednije zemljište, no što prvi krat; jer je plaćao gdjekoji kmet silni porez, a na goli drač i kamenje. Na čelu ote komisije stajaše jurve napomenuti, još u Sinju glasoviti okružni kapetan Elusceg; a kraj njega kô pobočnik krčki ćaća, Skomeršić. Oči sve te gospode su sijale munje na opisani prizor, a oni živio i ono pobratinstvo se je moralo odazvati njihovoj duši, kao kakva djavolska gungula. — Razstavši se Krčani sa plesačima, htjedoše proći skakutajuć na svojih malenih, al brzih konjih, baš mimo tih svoje gospode. Nemogav se više nadvladati, priskoči podestà Skomeršić k jednomu jahaocu, te izkaliv srčbu, zamrmlja: „Vergonjeve de cigar živio“, (sramujtese vikati živio). Ali „Živio!“ opetova malo i veliko uz mahanje rubacah i klobukah, dok se Krčani ne izgubiše sasvim u daljini.

Dva dana zatim odputova i okružni kapetan sa svojom komisijom, zagroziv se — valjda za to i za drugo — iz daleka: „da će mu ga netko platiti.“ Al ta grožnja priliči tutnjavi zimskoj.

BRATOVŠĆINA HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Želimo li, da nam „Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri“ napreduje, to je potrebno, da joj svaki, komu je ikoliko stalo do izobraženja tužnog nam naroda u Istri, u prilog radi. Puk u Istri je veoma zanemaren, on će se lahko otudjiti svemu, što je baštinio

Digitized by Google

od svojih pradjedovah, ako se zanj poštene duše nezauzmu. Da se tomu zlu doskoči, to se je ustrojilo družtvo, koje bi pomagalo novcem naše mladiće, buduće neoborive narodne stupove. Svaki, koji neželi biti tudjim robom u svojoj kući, neka veselo pristupi u ovo narodno dobrotvorno kolo. Što je imućniku 1 f., a kmetu 30 nvč. na godinu? Koliko li se jih nepotroši za nepotrebne il često škodljive stvari!

Da bude laglje stupiti u kolo ovog družtva bez da pojedinac šalje posebno odboru novce, obratio se je odbor na poznate domoljube, moleć je, da budu povierenici Bratovšćine. Ovim neka svaki izruči onu godišnju svoticu, a oni će sakupljenu svotu odboru pošiljati.

Evo imenah one p. n. gg., koje je odbor umolio, da budu povjerenici Bratovšćine

P. n. Bartol Francelj, prof. u Varaždinu — Tadija Smiciklas, prof. gimn. u Zagrebu — Ivan Martinolić, prof. gimn. na Rieci — Ivan Dr. Banjavčić, odvjetnik u Karlovcu — Franjo Steidle, bilježnik u Sisku — Tomo Matić, gimn. ravn. u Senju — Sebald Cihlar, pučki učit. u Kraljevici — Karlo Fabris, dekan u Buzetu — Franjo Orlić, plovan u Žminju — Anton Turak, dekan u Oprtlju — Ivan Barbalić, kapelan u Puli — Skender Zamlić, plovan u Boljunu — Ivan Ivić, kapelan u Tinjanu. — Franjo Ravnik, plovan u Kortah — Petar Flego, kapelan u Lindaru — Ivan Permè, dekan u Labinju — Andrija Šterk, plovan u Lovranu — Vinko Zamlić, kapelan u Opatiji — Juraj Jan, dekan u Dolini — Romuald Župančić, obć. župan u Materijah — Franjo Šabec, obć. župan u Podgradu — Glavina Blaž, kurat u Kopru — Franjo Kosec, plovan u Klani — Lovro Petris, dekan itd. u Cresu — Ivan Dr. Bolmarčić, kanonik u Osoru — Petar Dorčić, plovan u Baški — Mate Zahija, upr. plov. u Vrbniku — Mate Oršić, kapelan u Krku — Niko Ilić, plovan u Dobašnici — Niko Jederlinić, učitelj u Omišlju — Julio Jerolimić, kapelan u Malom Lošinju — Antun Kirinčić, kapelan u Dobrinju — Antun Franki, prof. bogoslovja u Zadru — Odpravničtvo „Naše Sloge“ u Trstu.

Ako komu od imenovane gospode nebi bilo moguće primiti povjerenstva, molimo, neka to izvoli odboru javiti ako moguće ujedno sa imenom onoga domoljuba, koji bi se povjerenstva latio.

Molimo svu p. n. gg. povjerenike, neka se sviestno posle poprimu, da bude Bratovsćina brzim korakom napriedovala, te sabrane novce, ako mogućno, još tek. mjeseca Odboru bratovšćine u Kastvu pošalju.

Imena drugih povjerenikah će slieditи.

Nješto u uzgoju masline.

Ako hoćeš da ti maslina obilatim plodom radja i za više godinah traje, nesadi i nesij oko nje drugih bilinah. Nije dobro, kao što se ponajviše kod nas običava, saditi lozu okolo masline, jer ova ne samo što svojim hladom zapriečuje zrienje groždja, nego jošte postaje iz tog neka borba medju lozom i maslinom sbogu hrane koju tim jedna oduzimlje drugoj. Još je gore, kadano se oko masline siju sočivnjače, biline, kojih ona nemože da podnosi, budući da se tim zapriečuje sam rast maslini; jer, kad ljeti udre suše, žitarice svojimi bezbrojnimi čupavimi korjenicami oduzimlju maslini rastopljenu hranu i potriebitu vlagu, koja se nalazi izmedju maslinova korjenja. Osim toga, kada se žitarice poženju, ostave za sobom strniku kroz koju ni vlaga ni zrak nemogu dovoljno dopirati do korjenja maslini, ili, što je još gore, zemljište se razpuca, te time sunčani zraci prodiru maslini do korjenja, pak ga tako ošuše.

Iz toga se lahko opaža, da pri toj smjesi niti žitarice dobro uspjevaju, niti masline dobro radjaju, te se time obistini poslovica, tko će više, taj će manje.

Više se putah dogodi, da je na maslini vidjeti puno ploda; ali taj plod, prije nego je dozorio, sam opadne; ili ako i ostane na stablu nedozrije sasvim, te bude štrk, i kao jalov, iz koga se pak dobije premalo ulja. Najglavniji je uzrok tomu starost masline, pa i samo nje neobradjivanje. Zato treba da svake godine maslini odsječeš stare grane, te da joj dadeš maha mladim, tako da uzmognu sliedeće godine obilato roditi.

Zanemariš li okresavanje starih granah, nije ti se nadati ojačanju stabla, te dosliedno ni dobru plodu.

Kazali smo iz početka, da maslina ondje najbolje tjera, gdje joj nezapriečuju druge biline.

Nu imade slučajevah, gdje možeš slobodno nasaditi blizu masline i drugih stabalah, navlastito bajamah (mendulah); ali treba da to bude u opredieljenoj dalečini.

Moći ćeš posijati i po koju gomoljaču (n. pr. krompir, repa i druge glavate biline); nu gledaj, da ih riešiš prije, nego počmu radnje oko maslinah, ponajviše, kad dodje vrieme okopavanju. Dan današnji, žalibože, malo se mari za to okopavanje maslinah, bez kojega ipak neima obilata ploda, osobito u onih pokrajinah, gdje vladaju suše, budući da je okopavanje jedini uzrok privlačivanju i upijanju zračne vlažnoće. Ako je tlo zbijeno, nevlažno, il kamenito, tada se žile nemogu razprostranjivati ter ni sebi hrane pribavljati. Da ovom svemu doskočiš, radi ovako: Okopavaj često tvoje masline, okresivaj jih, kadgodj ih pognoji, umekoti oko njih zemlju: tim ćeš im učuvati žile od sunčane žege, pribaviti potriebitu vlagu, osigurati ih za starost, te se tako nadat uviek obilatu plodu, kojim će ti se trud naplatiti, a ti tvojim potriebam zadovoljiti.

Stjepan Dragoni uč. pripr.

FRANINA I JURINA.

Fr. Zaboga, Jurino, tebe nî nego kost i koža!

Ju. Ča neznaš, da sam otel na Pićanšćini pete stegnut?

Fr. Pak ča će reć, da si se premislel?

Fr. A poslali su mi po svojega lekara iliti mediga, kako ga tamo zovu, s kim se nisam mogal nikako razumet, ča mi fali, ač nezna nego talijanski ...

Fr. Pak?

Ju. Pak sad čekam, dokle se navadi hrvatski!

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Suncobran na plugu iliti vrgnju.** Amerikanci su kod svakoga posla jako najdeni ljudi. Amerikanac neće da trpi, gdje se može drugačije pomoći. Zato je i američki težak stao misliti, ako gospoda, koja po gradu šeću, gledaju da se obrane sunčanoj pripeci, zašto nebi to gledao i ja, koji se ovako mučim. Pa čemu se je domislio? Nataknuo je na ručice od pluga velik suncobran (ombrelu) od bielâ platna i tu ga tako namjestio, da ga može kretati prama suncu sad amo sad tamo, pak cio dan ore, a da na njega zrake sunca nepadne. Još će izumjeti i to, da će platno nad volove raztrti, da mu oru u hladu. Ti ratarski suncobrani su takvi, da mogu ratara zakloniti i od kiše iliti dažda. Tko umije, njemu dvie.

* **Nije dosta znati, nego treba i umjeti.** O Kristoforu Kolumbu pripovjeda se sliedeća priča:

Po obretu (odkritju) Amerike sjedjaše jednom Kolombo za stolom s velikom gospodom, koji mu zavidjahu slavu, što ju je stekao tim obretom, zato ga bockahu govoreć: Obreti Ameriku nije bilo težko. „Dobro“, prihvati Kolombo, i uzev u ruku jedno jaje, položi ga nasried stola i reče: „Gospodo! tko će od vas nastavit ovo jaje, da ravno u vis stoji?“

Na te rieči zamukoše svi gledajuć jedan drugo i razmišljajuć, što i kako da čine, al se ga nitko ne dotaknu, da pokuša.

Napokon ga primi Kolombo, pritisne ga malo na stol i jaje stajaše ravno u vis.

„Tako smo i mi znali“ zagrmi iz grla svih okolosjedećih. „Znali ste, odvrati mirno Kolombo, ali niste učinili — pak jest kao da niste znali, jer nije dosta znati, nego treba i umjeti!“

* **Sultanov dvor.** U sultanovom saraju (dvoru turskoga cara) ima 6000 muških i ženskih slugah; isti se diele u dvie vrste, u takove, koji dobivaju platu i hranu, i u takove koji dobivaju samo hranu. U prvoj vrsti ima 350, koji vare čaj i kafu, 400 kuharah; 300 baštovanah, 600 crnih evnuhah, 600 običnih sluguh. Liferanti daju dnevno u dvor 1200 ovnovah, 2000 kokoši itd.; račun za meso iznosi mjesečno 60,000 franakah. Osim toga ima množtvo sviračah, igračah (ženskoga spola), komedijašah, umjetnikah itd. Godišnja civil-lista sultanova iznosi preko 30 miliunah franakah.

PODLISTAK.

PIĆANSKI ZVONIK.

(Konac)

Ti ljudi dakle su bili krivi, da nije crkveno upraviteljstvo činilo zvona na zvonik postaviti odmah onda kad je bio dovršen, jer nije moglo dobiti svote od 438 for. 29 novč. što jih je občina u tu svrhu dugovala.

Pošto se je pako slavni pazinski Municipij na račun pićanske občine posebnom pogodbom od dne 13. Maja 1874., obvezao, da će gori rečenu svotu platiti, onda je crkveno upraviteljstvo odmah naredilo sve ono, što je trebalo, da zvona dojdu na svoje mjesto. I sbilja poslje 89 godinah bjehu postavljena zvona na novi zvonik na 8. i 9. Marča t. g. Poduzetnik toga djela je bio g. Leandar Kamus, pa je primio za to djelo plaću od blizu 800 for. Na taj dan bilo je veliko veselje i zadovoljstvo u pićanskom pučanstvu. Dobrostivi i svemogući Bože daj, da bi ta liepa zvona još mnogo i mnogo godinah ne samo dobre pravovjerne Kršćane na spasonosnu službu božju pozivlala, nego da bi kroz svoj liepi i jaki glas razuzdane i bogopsovne jezike obuzdala, a otvorila ona ušesa, koja su za rieč božju gluha. Budi sve na vazda veću slavu božju Amen.

Na uzašastje Gospodinovo dne 6. Maja 1875.

Digitized by Google

Različite viesti.

* **Pokojni Car Ferdinand** bio je najstariji sin pokojnoga cara Franje I. i njegove druge supruge Marije Terezije, kneginje obijuh Sicilijah, rodio se 19. Aprila 1893. u Beču. Krunisanje njegovo u Požunu 28. rujna 1830. kraljem ugarskim, pod imenom Ferdinand V., steklo mu je samo po imenu neko pravo na državnu vladu. Ferdinand se oženi dne 27. veljače 1831. sa kneginjom Marijom Anom, kćerju sardinjskoga kralja Viktora Emanuela I. no neimaše poroda. Postavši 2. ožujka 1835. po smrti otčevoj, carem austrijskim, po imenu Ferdinanda I. bila mu je medju prvimi djeli naredba, da je svojim talijanskim podanikom, odsudjenim na tamnicu, ublažio težku kazan. Kano tada u Požunu, tako je car Ferdinand I. i za krunisanja u Pragu 7. rujna 1836. obični dar stališah, 50,000 cekinah, namienio dobrotvornim svrham. Dan krunjenja kraljem Lombardije (6. rujna 1835.) proslavi car tim, da je talijanskim podanikom u svojoj neograničenoj milosti oprostio kazan za političke prekršaje. Dne 2. prosinca 1848. sidje s prestolja na korist svojemu nećaku, danas sretno vladajućemu caru i kralju Franji Josipu I. te se ukloni u kraljevski dvor na Hradčinu u Pragu, gdje je evo boravio do svoje smrti. Njegovo mrtvo tielo bilo je prenešeno iz Praga u Beć, gdje bude dne 4. p. m. sahranjeno u crkvi OO. Kapucinah, gdje se nahode carske obiteljske rakve. Sprovod, na koji su došli i prestolonasljednici ruski, pruski i talijanski, bijaše veličanstven. Radi njegove izvanredne dobrote, povjestnica mu je nadjenula pridjevak „Dobrostivi". I opet pokoj njegovoj blagoj duši!

* **Bogatstvo pok. cara Ferdinanda** iznosi 150 milijunah, neračunav u to tolika posjestva i nepomična imanja. — Česi sabiraju prineske, da njimi na Hradčinu postave liep spomenik svomu ljubljenomu kralju.

* **U konsistoriju** od 5. p. mj. je sv. Otac Papa proglasio biskupom tršćansko-koparskim *Jurja Dobrilu*, do sada biskupa porečko-pulskoga, pošto ga bijaše Nj. Velič. imenovalo još dne 29. pr. maja.

* **C. k. mužka učiteljišta** u Trstu i Gorici su ukinuta, pak će od dojduće školske godine ono u Kopru služiti zajedno za Istru, Trst i Goricu. U Gorici pako od dojduće školske godine bit će c. k. učiteljšte žensko za sve tri rečene pokrajine. Jednomu i drugomu temeljni učevni jezik da će bit njemački, a pojedini predmeti da će se razlagati tu i tamo talijanski, slovenski i hrvatski, kako se bude već tko htio pripraviti za jedne, za druge il za treće škole.

* **Rojanska Čitaonica** je u nedjelju dne 18. prošloga mjeseca svetkovala prekrasnom zabavom osmu ljetnicu svojega obstanka.

* **Političko družtvo „Edinost" u Trstu** počet će izdavat 1. kolovoza svoje istoimene novine. Srećno!

* **Slavenska zastava.** Na Proseku u tršćanskoj okolici su u nedjelju dne 25. pr. mjeseca oružnici iliti žandarmi skinuli slavensku zastavu, što se je tamo vijala na kući poznatoga rodoljuba, g. Nabergoja. Dole sa slavenskimi zastavami! — A poslje? Živio!

* **Ljetina** u srednjoj Istri kaže dosada dobro. Istina, bielog žita neima puno, jer je paljivo i snetivo, ali groždja ima sila božja, a nije skoro ništa bolestno. Isto tako kaže turkinja i krumpir, pak ufanjem u Boga neće trebat ljetos dužit se u lihvarah radi hrane. Željeznica dobro napreduje, a osobito se sada radi okolo mostovah.

* **U Lovranu** bi dne 18. pr. mjeseca otvorena telegrafička postaja.

* **Rodila trojke** na Pićanšćini u Istri neka seljakinja, al je dvoje umrlo isti dan, a tretje dan poslje.

* **Mlado vino.** U prošlu nedjelju, dne 25. julija, da se je kod sv. Ivana u Vinodolu služila sveta Misa novim vinom od ove godine! I u Trstu ima već svojih petnestak danah liepâ bielâ groždja na zelenom trgu, al na mlado vino još nitko ni nemisli.

* **Vragoder,** šaljivi tjedni list, što izlazi u Senju, bio je obustavljen. Uredničtvo, kako čitamo u kraljevičkom „Primorcu", hoće nadoknaditi svoje predbrojnike drugim listom.

* **Riečka magjarsko-talijanska gimnazija** propada te se početkom dojduće školske godine neće otvoriti nego četiri prva razreda. „Primorac" kaže, da će taj pojav nasporiti hrvatsku riečku gimnaziju, al veli ujedno, da bi morala hrvatska vlada skrbiti na Rieci i za jednu pučku hrvatsku školu, koja ju nebi ni toliko stojala. Mi dodajemo, stojala što da stojala hrvatska vlada nemože dokazati bolje svojega patriotizma, nego baš uvedenjem na Rieci što je moguće boljih i savršenijih hrvatskih pučkih školah. Što se na škole potroši, to se sve stostruko izplati. Ajde dakle!

* **Snieg.** Više Ljubljane je snježilo prošlih danah po gorah Grintovcu, Kočinu i Ostrici.

* **Medjunarodni poštarski ugovor,** kao što je javljeno, proglašen je prošlih danah službeno. Ovomu na berlinskom kongresu stvorenomu ugovoru pristupilo je 21 državah, koje sačinjavaju sada „zajedničko poštarsko družtvo." Te države jesu: Njemačka, Austrija, Belgija, Danska, Egipat, Španjolska, Savezne države, Francuska, Velika Britanija, Grčka, Italija, Švedska i Norvežka, Nizozemska, Portugalska, Rumunska, Ruska, Srbija, Crnagora, Svičarska i Turska. S ovim poštarskim ugovorom oživotvorit će se takodjer i jednaka ciena za listove i na križ svezane zamotke. Za list, 15 gramah težak, iznositi će poštarina 25 centimah (10 nvč.), za dopisnice (Korespondenzkarte) polovicu. Za zamotke na križ svezane i za pošiljanje ugledakah do 50 gramah 7 centimah ($2^3/_{10}$ nvč.) Doplatit se mora kod pošiljakah po moru, idući dalje od 300 miljah. Preporučbena pristojba ostaje ista, kao što je i dosada u pojedinih zemljah obstojala.

* **Velika povodnja** u južnoj Francuzkoj učinila je do 300 milijunah škode i pogubila prieko 3 tisuće ljudi! Al evo liepe prineske sabrane na pomoć tih nesretnikah: vojvoda Aumale upisao je 25,000 franakah, vojvoda s Chartresu 3,000 fr., jockejski klub 12,000 fr., južna železnica 25,000 fr., carević Napoleon 6,000 fr., cesarica Eugenie 4,000 fr., grof Chambord 5,000 fr., mjestno parizko zastupstvo 100,000 fr., Nj. Svetost Papa Pio 25,000 fr. Liep je to doista izgled domorodne ljubavi.

Javna Zahvala.

Pokojni car Ferdinand podieli 18. Junija, dakle 10 danah pred smrtju, 200 for. podpisanomu, da se sagradi na ovdašnjem pokopališću crkvica, koja bi bila ujedno i mrtvačnicom. Tim si postavi milosrdni pokojnik vječnu uspomenu iskrene zahvalnosti u naših srcih. O Ferdinandu valjaju rieči, da:

. . . . . Najuzvišenije,
Što si čovjek na zemlji pripravi,
Jest grob, na koji padaju suze ljubavi!

U Kortah. **Fran Ravnik** v. r.
župnik.

VELEČASTNOMU SVEĆENSTVU!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari, kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe koli crkovnih toli svjetovnih stvarih i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Julija 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.20	5.20	5.20	—	5.20	5.20	5.20	5.21	5.21	5.21	—	5.22	5.21	5.21	5.21	—
Napoleoni	8.87	8.87	8.86	—	8.86	8.87	8.87	8.87	8.87	8.87	—	8.86	8.86	8.86	8.86	—
Lire Ingleske	11.15	11.15	11.15	—	11.15	11.16	11.16	11.15	11.15	11.15	—	11.14	11.13	11.—	11.—	—
Srebro prid (aggio) . .	101.35	101.35	101.35	—	101.35	101.—	101.—	101.15	101.15	101.15	—	101.15	101.15	101.25	101.25	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

Godina VI. **U Trstu 1. Septembra 1875.** **Broj 17.**

Hercegovačko-bosanski ustanak.

Ovaj smo put promienili naslov svojemu izvješću. Uzrok je tomu, što je u ovo petnaest danah ustala na Turke i Bosna, dapače, kako se čitalo u nekih novinah, pokazale su se na obroncih balkanskih gorah i tri bugarske ustaške čete. Ustanak se dakle znatno razgranio, pa kad bi bilo mjesta, imao bi čovjek šta i pripoviedati. Nu ipak nemožemo da neopomenemo naših čitateljah, da nam je veoma težko pisati ovo izviešće, i to radi velike nepouzdanosti viestih i glasovah, što dolaze sa bojišća, koji su više puti tako protivni jedni drugim, da što jedan rekne, drugi poreče. Ne gledat ćemo da u ovom mutežu ulovimo golu čistu istinu.

Uprav na 17. kolovoza, kad je već bio razposlan naš zadnji list, stigao je glas iz Hrvatske, da je ustala sva ona stran gornje Bosne, koja na Uni i Savi graniči sa Hrvatskom i Slavonijom. Buna je počela preko vode Une u turskoj Kostajnici. Da je buna u Bosni dogovorena stvar, vidi se iz toga, što je u jednu noć buknula uzduž ciele hrvatsko-slavonske granice, te zahvatila u prvi mah kakvih 20 miljah. Siromašni narod, neimavši ni praha, ni olava, a ni ognjena oružja, da je pograbio kose i sjekire, pa se stao klati s Turcî, koji su na ovoj strani i mnogobrojniji i junačniji, nego doli u Hercegovini. To je uzrok, što je ustanak u Bosni s jedne strane nešto sporiji, a s druge mrcvarenje mnogo veće i ljuće, jer su tu prama Turkom i Krštjani ljuti ljudi. Kako kažu, tu se neoprašća nikomu. Turci kao biesni tigri da kolju naime krštjansku djecu, kao da će da izkorene i zataru kršćansko ime. Na turskih obalah Une i Save da se vide nezakopane lješine iliti mrtva tjelesa ubogih Kršćanah, što su jih ubili Turci, kad su nevoljnici htjeli prebjeći na našu stranu. Kršćani neimajuć ognjena oružja, moraju ga otimati Turkom skoro na šake. Zato se i drže u planini, dok im odnekud neprispije oružje; a kad to bude, onda će stopram početi prava igra. Vodja bosanskih ustašah da je neki Peci Popović. Ustašam u pomoć da je poletilo i mnogo Hrvatah što djakah, što drugih odvažnih i srčanih mladićah.

Ali Bosna negori samo tu, nego i na više drugih mjestih. Potvrdjava se naime viest, da je iz kneževine Srbije neki pop Žarko sa mnogobrojnom četom srbskih dobrovoljacah provalio u Bosnu negdje blizu Višegrada, pa Turkom oteo 400 konjah i 10000 okah džebane iliti ratne spravi. Isto tako da je prešla druga četa srbskih dobrovoljacah doli kod Preboja. A ustali su Kršćani i kod Novog-Pazara, grada u samoj staroj Srbiji. Eto dakle Turakah sa sjevera, sa istoka i sa juga svuda u pogibeli. A kako im je na zapadu u Hercegovini, gdje je pala prva iskra ovoga ustanka, iz kojega će ako Bog da procvasti ljepša budućnost našemu na jugu narodu?

U Hercegovini se je ustanak u ovo petnaest danah prilično ojačao. Ustaše su se s Turcî više puti pobili, te oteli im na silu više stražarnicah i kojekakvih gradićah iliti tvrdjavicah, od kojih nekoji da nisu baš bez svake važnosti. Na nekojih su stranah zemlju sasvim očistili od Turakah. Uredili su se u četiri ustaške čete, od kojih ima svaka svojega posebnega vodju, a zapovjednik nad svom ustaškom vojskom jest Ljubobratić, kojega i radi junačtva i radi razuma svi rado slušaju. Kako se čita, onomadne sastadoše se ustaški poglavice, te osnovavši ustajničku narodnu vladu, imenovaše upravljajući Odbor. Vrhovna oblast da je ponudjena, ako ju bude htio primiti, crnogorskomu knezu Nikoli. Medju ustašami da se nalazi i sam knežev tast Stevo Vukotić. A šta i kako Turci?

Turkom je Andrassy podpisao putni list iliti pašoš, pak se je njih nekoliko tisućah, konjah i topovah, izkrcalo u Kleku, te poslje duljeg strepenja i čekanja da jih jedna tisuća prispiela u Mostar, a druga da se je proturala u Trebinje, a da nije ni puška pukla ni s jedne ni s druge strane. Naša je dužnost kazati sve, pa kažemo i to, akoprem nam se čudno vidi, da su ustaše tom prigodom mirno gledali, što Turci rade, zato čekamo, da se ta viest drugom viesti il potvrdi, il u laž utjera. No na svaki način rat je rizičan pošao, pa može i to biti istina, al zato netreba nitko duhom klonuti. Čuje se, da je Derviš-Paša bio od svoje vlade uklonjen iz Bosne i poslan u Arbanasku, gdje da je takodjer buknula buna. Na mjesto Derviš-Pašino da je došao Mehmet-Paša. Kaže se, da su herčegovački ustaše bili s početka razvili austrijsku zastavu, onda da su bili naumili razviti inglesku, a sad da vojuju pod slavenskom trobojnicom. U toj se priči, ako je istinita, krije duševni razvoj herčegovačkog ustanka. Novi bosanski valija iliti namjestnik da je vidio prve slavenske zastave na dolazku, prolazeć kraj Sutorine: dao Bog, vidio ju i na odlazku, pa kazivao u Carigradu, kakve su i kakvi je nepredobitni junaci brane i čuvaju! A što rade evropejske velevlasti?

Nagovorile su Sultana, neka im dopusti, da ga one pomire sa njegovimi nepokornimi podanicî. I eno, baš sada idu njihovi punomoćnici u Hercegovinu, da pitaju ustaše što žele, a Sultan da jih usliša, ali da se prije svega umire i pobacaju svoje ubojito oružje. Nego s druge se strane čuje, da iz toga neće biti ništa, jer da su ustaše odlučili, il umrieti, il izvojevati svoju slobodu; pa oružje, koje sad nose, da im ga mora il Turčin oteti, il da će oni iz njega u slavu pucati, kad budu slobodni ljudi. Što će onda velevlasti? Po sudu nekojih ljudi, jedna il druga od njih imala bi posredovati oružjem u ruci, da se uspostavi u Bosnoj i Hercegovini Sultanova oblast; ali po sudu drugih, joh i gore onoj, koja se odvaži na taj sklizki korak, koji da bi mogao u nekih okolnostih dati povod evropejskomu ratu.

Da zaključimo, hoćemo reći, da su dakle ustaše već dosad u toliko uspieli, da se sve evropejske velevlasti dogovaraju, na koji će jih način najuspješnije umiriti i utješiti. Svi uvidjaju, da se njihovo stanje mora promjeniti; ali jedni svetuju ovo, a drugi ono. Mi sa svoje strane moramo reći, da će i ovaj ustanak ostati jalov, ako se što brže unj nepomješaju Srbija i Crnagora. Al se eno vlade i jedne i druge dosad ustežu pregnuti. Tu će dakle morati sam narod odlučiti, a kad to bude, onda će i Bugarska ozbiljno početi, pa eno istočnog pitanja u svoj svojoj svjetlobi!

Pomožimo braći!

Kad smo mi prije mjesec danah pod ovim uzklikom pozivali braću, neka pomognu rodjenoj braći, što su iz Turske prebjegla na naše austrijsko zemljište bez išta svojega na svietu do crne zemljice pod sobom, a visoka neba nad sobom, broj tih naših mučenikah bio je još malen, pak je i malena milostinja, što se mogla nabrati tu i tamo, dostizala njihovim potrebam. Danas već nije tako!

Odkad se digla i Bosna, broj tih nevoljnikah, kako čitamo u poluslužbenom tršćanskom listu „L'Adria“, pretiče već sada ogromnu svotu od 20,000 dušah, kuburećih što u Dalmaciji što u Hrvatskoj i Slavoniji, bez kuće i kućišća, bez odjeće i obuće, bez reda i uredbe. A to su sve nemoćni starci i starice, dojeće majke, uzdihujuće djevojke i cvileća drobna dječica. Starci viču daj da počinem, majke daj da podojim, djevojke daj da odahnem, a dječića daj da nepoginem! Tvrdji bi bio od kamena, tko se nebi saznuo na toliku nevolju i toliku tugu. Zato mi i opet pozivljemo našu braću svu i svuda, neka pomognu svojoj kršćenoj braći, neka ublaže one staračke suze, neka umire ono materinsko jecanje, neka utješe ono djevojačko uzdisanje, neka utaže ono djetinje cviljenje. Ako neće pomoći brat bratu, da tko će mu drugi pomoći? A nekaže li nam i sam Spasitelj svieta: „Novu vam dajem zapovjed, kako sam ja vas ljubio, da se i vi ljubite medju sobom; po tom će vas bo ljudi poznati, da ste moji sljedbenici, ako se budete ljubili medju sobom?“ Ali ljubav bez dobročinstva jest prazna rieč. Zato veli Spasiteljev ljubimac Ivan: „Tko ima, a neda bratu svojemu, kad trpi i pati, kako može reći, da stanuje u njem ljubav božja?“

Nitko se pako neboj ni dati ni nabirati milostinje za te nevoljnike, jer neima nigdje na svietu zakona, pa ni kod nas u Austriji, koji bi branio Krštjaninu vršiti po zapovjedi božjoj svoje krštjanske dužnosti prama svojemu bližnjemu. Istina, da je naša država, kao vlast, bezpristrana gledalica kršćanskoga u Turskoj

Digitized by Google

ustanka, pa kao takova da nesmi ni pomoći ni odmoći ni jednoj ni drugoj strani; ali tu se neradi o pomoći kršćanskim ustašam, što se bore proti Turčinu, nego o pomoći kršćanskim sirotam i ranjenikom, koji umiru od ranah, glada i golotinje. Akoprem s druge strane, po naravskom, po božjem i po čovječanskom zakonu, jest svakomu slobodno, braniti se i oružjem u ruci proti svojemu gušitelju; a sav sviet zna, da Turci u Turskoj negospodare kao ljudi, nego da guše i more baš po zvierinski već više stotinah godinah našu tamo braću. Pa, kad bi im tko pomogao ma i oružjem u ruci, nebi zagriešio proti zakonu božjemu; jer taj zakon dapače hoće, da damo i svoj život za spas svojega bližnjega, a kamo li par dva novčićah?

Neka se dakle nitko neboji, jer je i naša vlada ne samo u Dalmaciji, nego i ovdje u Trstu dozvolila, da se javno pobira milostinja za siromašne Krštjane, što su utekli k nam u Austriju. U to se ime uprav osnovao, pod presjedničtvom gosp. odvjetnika Dra. Nakić-Vojnovića, dobrotvorni Odbor, u kojem se nalaze najodličnija tršćanska gospoda ne samo naše, nego i same domaće talijanske narodnosti. Povrh toga valja nam javiti, da se je u Dubrovniku osnovao Odbor gospodjah, koje nabiraju rubeninu za povijanje ranah, dobivenih od turskih pušakah i turskih handžarah. Te plemenite dubrovačke gospodje primaju u ime božje i svakojaku mužku i žensku odjeću i obuću za djecu i odrasle, kao takodjer svakojako pokućstvo i sve, što treba ubogim familijam, koje nisu donesle iz Turske drugo, nego svoje gole ruke.

Evo dakle prilike svim i svuda, da se oduže Bogu za svaki njegov dar, il da ga zaduže unapred za svaki njegov blagoslov. Tà on sam veli: „Dajte i dat će vam se.“ Dapače, prosi nas, da damo u njegovo ime, kad ono kaže izrekoma: „Što ste god dobra učinili svojoj ubogoj braći, to ste meni učinili!“ Tko neće dakle da sluša nas, neka sluša Onoga, komu se moli i klanja nebo i zemlja. Ako je naša dužnost pomoći, da se širi krštjanstvo u dalekih stranah svieta, to je još veća gledati, da se neizkoreni i zatare u samom našem susjedstvu. Ali u Turskoj naša braća nisu svi jedne s nami vjere! Ni milosrdni Samaritanac nije bio ne samo jedne vjere, nego ni jedne narodnosti sa Židovom, komu je rane povezao, pa nam ga je ipak Spasitelj svieta za izgled postavio. Istina je samo jedna, a gdje neima ljubavi, neima ni istine! Sad zna svaki, kako mu se valja vladati i kamo mu valja poslati, što i koliko može od svoje sirotinje. Što smo mi dosad dobili, to smo izruč li u pouzdane ruke, a i unapred stojimo na poslužbu svim i svakomu.

Uredničtvo.

Kako smo primili, tako štampamo sliedeću izjavu:

Izjava.

Podpisani istini za volju ovim svetčano izjavljuju, da je dopisnik članka uvrštenog u „Našoj Slogi“ br. 13 iz otoka Krka 22. Lipnja 1875. bio krivo obavješten ob učiteljskoj skupštini držanoj u Krku dne 4. 5. i 6. Lipnja t. g.; a što se tiče pako 6. točke programa jest sasvim netemeljit, jer mi koji biasmo prisutni nismo čuli, da bi kotarski Nadzornik Gosp. M. Dr. Nicolich nit itko drugi izrekao, da kad se s djecom govori o Bogu valja reći: *Vaš Bog (il vostro Dio).* Na ustuk rečenomu članku evo odluke, što ju osvojila skupština.

„I Maestri e Maestre si daranno tutta la premura di sradicare con tutte le loro forze senza alcun riguardo le superstizioni, di cui fossero imbevuti i fanciulli, avuto però riguardo a principii religiosi, che non devono essere lesi.“

Takodjer jest izkrivljen odgovor na upit o hrvatskom jeziku.

U Krku 20. Srpnja 1875.

P. Quarantotto, P. Ferrari Delatus, G. Ferrari Delatus, Franjo Rode, Frane Šinković, A. Šintić, Alberto Trombetti, Antonio Volpi, Nicolò Jederlinić, Franjo Tribušon, Antonija Tribušonova, N. Luketić, N. Butković učitelj, *Nikolina Volarićeva* privrem. učiteljica.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE ŠESTO.

Na koji se način dade održati i umnožiti plodovitost zemlje.

P. Ja sam podpuno osvjedočen o svem, što ste mi rekli o gnoju; ali vas molim, da mi kažete uzrok, zašto su izmetine najbolji gnoj?

O. Kad bi se goveda, koja čine gnoj, hranila žitom, brašnom i drugimi jedrimi stvari, mjesto što se hrane slamom, travom i liščem, njihov bi gnoj bio mnogo bolji, jer sastavljen djelomice baš iz tvarih, koje pomažu rastlinam do ploda. I zbilja, zašto je *konjski* gnoj bolji od *kravjega?* zato jer se hrane sienom i *zobi (ovsom).* — Zašto je bolji *kokošji, golubljji* i u obće svake *peradi* iliti *pernate živadi* i od konjskoga i od kravjega? zato jer se perad hrani izključivo *zrnjem* i *kukci.* Eto vam dakle uzroka, zašto su ljudske izmetine (ljudska nečist iliti pogan) prvi i najbolji gnoj; jer se ljudi hrane mesom, kruhom, sočivom itd., toga radi jedan diel te njehove hrane nahodi se još uvjek u njihovoj *pogani* iliti *nečisti,* pa kad se ta pogan ili te izmetine pomješaju sa zemljom, gdje će rasti pšenica, sočivo itd., nemogu nego uroditi stostrukim plodom, što imaju prama sebi dosta hrane.

P. Na taj se dakle način dade održati i umnožiti plodovitost zemlje?

O. Dà, jer tko gnoji čovječjimi izmetinami, jest kao da gnoji mesom, brašnom, sočivom itd., al ipak kad bi više godinah zajedno sijao i sadio na svojoj zemlji uvjek iste te iste stvari, sa svimi čovječjimi izmetinami svake bi godine manje spravljao, pa bi to bilo znamenje, da se sa svim tim plodovitost gubi.

P. Što je dakle činećі?

O. Evo, što sam vam htio reći. Da se održi i umnoži plodovitost zemlje, kako ju treba nastojati, da joj ništa nemanjka, tako ako i jesu izmetine pune onih stvarih, kojih trebaju rastline za rast i plodjenje, ipak jih nesadržuju sve i u potrebitoj mjeri. Što će onda uman poljodjelac? Gledat će to nadomjestit na drugi načia, te tako postići ono, što želi.

P. Kako?

O. Evo ovako. Kao što neima ni jedne rastline, koja nebi upijala jedan dio rastovitih tvarih, koje se nalaze u zemlji; tako s druge strane i same rastline povraćaju zemlji nekoje više nekoje manje onih tvarih, što su jih upile; nekoje nevrate skoro ništa; nekoje, na koncu, vrate zemlji mnogo više, nego li su od nje primile. — Taj otajstveni rad vrši se putem *korenja,* putem *stablike* i putem *lištja,* da nerečem putem svih kolikih dielovah rastline. Kad se to zna, evo pravoga načina, koga se treba držati. Sijanju, koje ti je *omršavilo* zemlju, neka sliedi sijanje il sadjenje, koje će ju *popraviti.* Sijanju, koje ju je posve izmuzlo i oslabilo, neka sliedi drugo, koje će ju ojačiti. — I tako napred.

P. Vaš mi je govor nešto taman, htio bi vas bolje razumiti.

O. Ako vam je taman moj govor, ja vam istinu kažem, da nebi umio jasnije govoriti. No ipak hoću da skusim. *Pšenica* i svako drugo *žito* omršavi zemlju; ako pak za pšenicom sijete *deteljinu,* to vi tim popravljate svoju zemlju, jer ju korenjem i liščem od deteljine, što na njoj sagnjiju, ne samo pognojite, nego ju odveć i *prosušite,* ako je bila preveć *vlažna,* a *prorahljate,* ako je bila *pretvrda*; povrh toga zemlja vam stvrdne, ako je bila prepjeskovita, te se na taj način baš liepo pripravi za svaku sliedeću sietvu. Napokon: *konoplje, lan* itd. slabe veoma zemlju; sad ako za njimi sijete *bob, grahor, krompir* itd., ona vam se liepo popravi.

P. To je sve liepo i dobro; ali da se održi rodovitost da bolje radi?

O. Ako ćete, da vam zemlja bolje rodi, ravnajte se na sliedeći način. Postavimo, da ste ju dobro pognojili, kako smo prije rekli; postavimo, da nesijete uvjek jedne te iste stvari, nego da sijete sad jedno sad drugo, kako ste evo sad čuli — onda postupajte ovako. Sijte *vučjak, hajdu, grahor, bob* itd. samo na jednom komadu svojega imanja, a kad budu u cvietu, onda jih zaorite, dodajte malo gnoja, zatim sijte, što vas volja, pa ćete viditi čudo božje — hoćete najme spravljati, kako niste još nikada!

P. To će reći, pustiti pustu svoju zemlju!

O. Eto! Tako se vara najveći dio poljodjelacah! Oni misle, da se sjeme izgubi, kad se usjev u cvietu zaore. Oni misle, da će propasti, ako i na najmanjem komadiću (kusu) svoje zemlje barem nešto nesprave; a to je dapače prava ponapredšćina, te baš izvor poljodjelačkoga bogatstva. — Ja vam nevelim, kako mnogi drugi, trošite i trusite na zemlju, ako ćete da spravljate. Ne! Dapače stisnite pest, te prištedite one radnje, za koje znate, da vam neće ništa hititi; ali znajte, ako mora biti čovjek *škrt*, da mora na vrieme biti i *darežljiv.* A eno, neima ti koristnije stvari nego jest ta, zaorati iliti povratiti zemlji mali djel pridjelka, da možeš onda na njoj dvostruko i trostruko spravljati. — U Italiji sprave tim postupanjem čudnovatu silu konopljah. A Inglezi, koji su najnapredniji poljodjelci, ako sprave na *jednom hektaru* zemlje do 40 hektolitrah pšenice, dočim je obični poljodjelci na istoj zemlji po drugih stranah svieta nesprave poprieko ni 8 hektolitrah, to imaju zahvaliti tu svoju preobilnu žetvu ni čemu drugomu na svietu, nego više puti ponovljenu zaoru, kojim

Digitized by Google

popravljaju svoje zemlje. Tko bi to ikad vjerovao? Oni vam zoru i po tri puta i najljepše usjeve u najljepšem cvietu samo da mogu spraviti što čudnovatiju ljetinu! A mi smo tako sliepi, da hoćemo, da nam zemlja mukte rodi. Naš poljodjelac od ljeta do ljeta samo kako tako izore i posije svoju mršavu i ožetu zemlju, pak se onda tuži i jadikuje, da nemože živiti, da se nemože prehraniti, da je propao, jer da mu zemlja ništa nenosi. A tko je tomu kriv? Evo on sam i njegova tupoglavost. Ljudi, popravimo se, nastojmo i mi bolje našu zemlju, pak će i ona nas!

Književne viesti.

Slovî dioničke tiskarne u Zagrebu izišla je knjiga pod imenom **Odmetnik**, poviestna pripoviedka od Ivana Antunovića, kaločkoga kanonika i „Bunj.-šok. Vile“ urednika. U toj knjizi pripovieda vriedni spisatelj dogadjaje nekoga Josipa Martinovića, što je živio u Ugarskoj prošaščega vieka, a bio se iznevjerio svojoj slavenskoj narodnosti i jeziku, pa kako je pokaran Bogom i ljudmi na krvnom stratištu izgubio glavu. Ta se knjiga može dobiti u gori spomenutoj tiskari u Zagrebu i kod samoga spisatelja u Kaloči u Ugarskoj.

Od istoga spisatelja izišla je u Kaloči u Ugarskoj još i druga knjiga pod naslovom **Slavljan na svetih dnevih** ili blagdanih crkvenih. Ova je knjiga za bogoljubne duše veoma poučljiva i ugodna. I ona se može dobiti kod samoga spisatelja u Kaloči. Šaljuć nam te dvie knjige, prevriedni g. Antunović nam javlja, da se nada da će njegov list „Bunjevačko-Šokačka Vila“ koncem ove ili početkom dojduće godine početi opet izlaziti. A mi dodajemo, neka Bog da, izpunila mu se nada, pa njegova „Vila“ budila opet i probudila naše pleme, gdje ga god ima, a još spava.

U Dubrovniku nakladom i troškom tiskarne D. Pretnera izišao je II. snopić knjige **Dubrovnik Ponovljen**, spjevao J. Palmotić Gjorgjić vlastelin dubrovački, a izdao i raztumačio Stj. Skurla. Tko ljubi naše umjetno pjesničtvo, netreba mu druge preporuke toj I. knjizi **Narodne Biblioteke**, što ju počeo izdaviti u Dubrovniku vrli g. Pretner, kako je već javljeno u ovom listu. Ciena je snopiću 40 nvč.

Od glasovitega Hugova romana **Devetdeset tri**, što ga u hrvatskom prevodu izdaje „Primorska tiskara“ u Kraljevici, izišao je već XIV. svezak. Svaki svezak stoji po navadi samo 10 novč.!

Troškom preuzv. gosp. nadbiskupa zagrebačkoga izišla je knjižica **Kratak Naputak o Jubileju** s propisanimi molitvami. Nacrtao Profesor Dr. M. Štiglić. Može se dobiti kod Duhovnoga Stola u Zagrebu.

Pamti. Sve te knjige mogu se takodjer dobiti i gdjegod ima drugih naših knjigah na prodaju.

Poziv.

Dne 22. tekućega rujna, prije podne, držati će se u dvorani ove narodne Čitaonice redovita skupština **Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.** Mole se, da blagoizvole prisustvovati skupštini svi oni, koji po §. 7. štatuta pravo imadu.

Program:

1. Obaviest Odbora o svojem djelovanju za godinu 1874-5.
2. Izbor novoga ili potvrda staroga Odbora.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri.

Kastav dne 27. kolovoza 1875.

Vjekoslav Vlah
podpredsjednik.

Imenik družtvenikah
BRATOVSĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Antun Seeman medičinar u god. prinos f. 1, Mirko Malak filozef u god. prinos f. 1, Julij Jankovjć filozof u god. prinos f. 1, N. Jerković filozof u god. prinos f. 1, Franjo Derežan pravnik u god. prinos f. 1, Ivan Kiseljak medičinar u god. prinos f. 1, Julio Makanec medičinar u god. prinos f. 1, Fran Kosternaček u god. prinos f. 1, Ljudevit Richter u god. prinos f. 1, Antun Leveo u kapital f. 1, Dragutin Franuček u god. prinos f. 1, Stepan Sirc u god. prinos f. 1, svi u Beču. — Šime Krizmanić kmet u god. prinos 50 nvč., Tone Marušić u god. prinos 50 nvč., oba u Poreču. — Franjo Šabec glavar na Rieci u kap. f. 10. — Presvj. g. Šimun barun Wranyczany Dobrinović 50 f. državnu obveznicu. — Mate Šepić učenik pripravnice 30 nvč., Mate Mogorović učitelj pripravnice f. 1, oba u Kastvu. — Ivan Sirotić kmet u Sv. Ivanu od Šterne f. 1. — Ljudevit Tomičić c. k. sudac u Krku 5 f.

Neukû Nauka.

Kuharicam.

Treska iliti bakalar, kako zna svaki, komu nos ikoliko rabi, ima obično jak duh, pak se zato mnogim na njega gnjusi. Da bakalaru taj duh otme, umna kuharica netreba drugo, nego vrći u kipeću vodu, u kojoj ga kuha da se omekša, priličan broj živih ugljenah, pa eno odmah, ako nebude mirisio iliti disio, neće barem smrditi ni najtanjemu nosu. Nego valja paziti, da budu ugljeni dobro ogoreni, to jest, da već negore plamenom; kao takodjer da jih treba, prije nego ćeš s njimi u vodu, dobro opuhati od pepela, što se na njih drži. Kad je treska kuhana, poberi ugljevje, što pliva po vodi, pjenicom te ga baci opet u oganj, a bakalar razmrvi i metni u kozicu iliti padelu, pak što bude pod njim više ulja, to će bit zastalno bolji. A tada — dobar tek!

Različite viesti.

* **Njez. Veličanstvo naša Cesarica** nalazi se već više tjedanah u jednih franceskih kupeljih.

* **Pazinska gimnazija**, kako se vidi iz Programa, što nam ga je ono Ravnateljstvo blagoizvolilo dostaviti i ove godine, napreduje baš liepo. Ljetos je bilo na njoj, zajedno sa pripravnom školom, 12 što profesorah što učiteljah, a 90 javnih djakah i učenikah. Broj je Slavenah ljetos veći, a nadamo se, da će razmierno rasti svake godine, jer ona je gimnazija u prvom redu namjenjena baš slavenskomu u Istri pučanstvu, a s druge strane ljeta su hvala Bogu okrenula na bolje, pak će bit i roditeljem laglje izdržavati u školi svoje bistroglavije dječačiće. Dojduća školska godina će se otvoriti 16. listopada. U budućem broju ćemo preštampati iz Programa školski „Oglas“ za upisivanje i primanje djece, koja žele učiti gimnazijske nauke.

* **Trojedno koparsko učiteljšte.** U predzadnjem br. „Naše Sloge“, spomenuvši novo koparsko učiteljšte, rekosmo, da će na tom učiteljštu biti temeljni učevni jezik njemački. Tu viest valja da popunimo, pa rečemo, da će se samo nekoji predmeti predavati skupno u njemačkom jeziku, a svi drugi razredno u tri narodna jezika, što se govore u ovom našem Primorju, naime u slovenskom, hrvatskom i talijanskom. Učiteljšte se dieli na IV. godišnja tečaja, a svaki tečaj na tri narodna razreda, naime na slovenski, hrvatski i talijanski. U narodnom će se jeziku predavati sliedeći predmeti: 1. Vjeronauk u sva četiri tečaja, 2. Narodni jezik u sva četiri tečaja, 3. Zemljopis u prva tri tečaja, 4. Povjestnica u prva tri tečaja, 5. Računstvo sa početcî zemljomjerstva u prva tri tečaja, 6. Prirodopis u prvom tečaju, 7. Prirodoslovje u prvom tečaju. Skupno u njemačkom jeziku će se predavati sliedeći predmeti: 1. Pedagogika u zadnja tri tečaja 2. Metodika za sve predmete u IV. tečaju, 3. Njemački jezik u sva četiri tečaja, 4. Prirodopis u zadnja tri tečaja, 5. Prirodoslovje u zadnja tri tečaja, onda 6. Poljodjelstvo u zadnja dva tečaja, 7. Pisanje u prvom tečaju, 8. Risanje u sva četiri tečaja, 9. Violin u sva četiri tečaja, 10. Pjevanje u sva četiri tečaja i naposljedku 11. Tielovježba u sva četiri tečaja. U ostalom, kako čujemo, pripravljaju se nacrti poduke za Metodiku u talijanskom, hrvatskom i slovenskom jeziku pa će tako mladići moći učiti taj predmet i u svojem materinskom jeziku.

* **Hrvatski se sabor** otvorio na urečeni dan. U svojem odpisu na novi sabor njeg. veličanstvo Kralj spominje nerešeno još pitanje riečko-i vojnu krajinu, koja da će se u zgodno vrieme sdružiti s materom zemljom Hrvatskom. U nacrtu odgovora na kraljevski odpis sabor sa svoje strane spominje Kralju Dalmaciju i njezino sdruženje s Hrvatskom pod zajedničkom krunom sv. Stjepana, onda ustanak Krštjanah u susjednoj Turskoj, izjavljujuć nadu, da će se tamo olakšati stanje i našoj rodjenoj braći i očuvati mir europejski. Zastupnik g. Makanec je stavio upit na bana glede ustanka u Turskoj, onda svjetovao mu, neka zaište indemnitet za 100,000 f. da se pomogne pribjeglim Krštjanom i ranjenikom u Bosni.

* **Ugarski sabor** otvorio še jučer. Delegacije da će se sastati u Beču dne 20. nastavšega rujna. U isto doba da će tamo sjediti i naše carevinsko vieće.

Digitized by Google

* **U češkoj králjevini** bit će dojdućega novembra opet izbori na miesto onih poslanikah, kojim je bilo zimus poslanstvo uzkraćeno, jer nisu hoteli stupiti u rajhsrat. Niemci i danas misle, da će se Česi podati. Dokad će trpiti ta dosadljiva igra?

* **Liep čin.** Njeg. preuzvišenost, slavni biskup Strossmajer, imao je dne 8. septembra, kako smo i mi javili u zadnjem broju ovoga lista, slaviti u Djakovu dvaest i petu ljetnicu svojega sretnoga biskupovanja, sva pako Hrvatska svetkovati na osobiti način taj znameniti dan. Sad čitamo, da je njeg. preuz. odustala od te nakane jedno poradi poremetjena zdravlja, a drugo, kako veli, što nije pristojno nikomu, veseliti se u vrieme, gdje braća u Turskoj liju krv na bojnom polju, a njihove žene, djetca i starci pogibaju od glada i golotinje! Koliko je to liep i krasan čin, toliko je ju isto doba nježan mig Hrvatom svim i svuda, ako će baš da proslave njegovu ljetnicu, neka nezaborave svoje stradajuće braće, nego neka im pomognu čim mogu, pa da će tako najviše ugoditi njegovu srdcu na taj dan. Mi se nadamo, da će Hrvati ne samo u Hrvatskoj, nego gdje jih god ima, razumiti svojega ljubimca, pa ublažiti mnogu tugu i žalost i otrti mnogu suzu tom liepom prigodom. Neka uživaju gladni i goli, što bi imali stratiti siti i odjeveni, pa eno najljepše ljetnice biskupu Strossmajeru, kojega darežljivosti i dobročinstvu neima konca ni kraja!

* **Pomoć našoj braći.** Patnje naše braće u Turskoj kosnule su se svih plemenitih srdacah tako, da se skoro po svoj Evropi nabiraju za nje milostinjski prilozi. Nećemo ni da spominjemo Čehah, Poljakah i Rusah, jer su to sve naša slavenska braća, pa kako nebi Slaven Slavenu pomogao? Ali česa nemožemo da nespomenemo s najzahvalnijim srdcem jest, da je u Ingleskoj glasoviti državnik Russel dao na ingleski narod proglas, u kom ga pozivlje, neka pomogne stradajućim Krštjanom, pak je u to ime prvi podpisao 50 funti lirah sterlinah. Isto je učinio u Italiji i starina Garibaldi, podpisav prvi 100 talijanskih lirah, a njegov sin Menotti 50 lirah. Čuje se, da neće ni Francezi ostati za drugimi narodi. Što se Niemacah tiče, oni su već počeli u Tirolu zapisivanje milostinje za našu stradajuću braću. Dobri Bog nadomjestio stostruko svim, koji sirotinji pomažu, a naša braća u Turskoj, kad se jednom oslobode, pokazala svietu, da su bili vriedni evropejskoga sućustva i evropejske kršćanske ljubavi!

* **Iz Vinodola** (u hrvatskom Primorju) otišlo je 40 momakah Bošnjakom u pomoć. Ugledali se u Vinodolce i ostali Hrvati, pa eno naše braće slobodne i čestite, dodaje „Obzorov" dopisnik.

* **Vojna sila Srbije i Crnegore.** Srbska se vojska dieli na stalnu i na tako zvanu narodnu vojsku. Svaki Srbin od 20 do 50 godinah dužan je u vojski služiti. U stalnoj vojski služi 3 godine, a u narodnoj 27, sveukupno dakle 30 godinah. Očevidno je, da narodna vojska sastavlja glavnu silu srbske vojske. Načelnik sve vojske jest knez. Stalna vojska, da nebude državi velikih troškovah, broji samo 5168 momakah sa 180 topovah. Narodna vojska, koja ima pješake, konjanike, topničare, pijonire i trainere, broji 18 brigadah i dieli se u 1. i 2. razdiel. Vojska 1. razdiela daje 90,748 momakah, drugog razdiela 57,600 momakah, te tako vojska jednoga i drugoga razdiela iznaša 148, 348 momakah sa 180 topovah, koji se u potrebi mogu lahko umnožiti. Svu potrebnu vojnu spravu Srbija pripravlja sama kod kuće. — *Crnagora* je posve po vojnički uredjena, zato ona neima stalne vojske, nego svaki Crnogorac je od 17. do 50. godine vojnik. Sva se zemlja dieli na *nahije*; pojedinom nahijom zapovjeda vojvoda; svaka nahija obsieže više *plemenah*, kojimi upravljaju *kapetani*. U svih 8 nahijah zakupi se 25,000 momakah, koji se diele na pješake i topničare, te radi svojih vojničkih vrlinah kadri su se boriti pobiedonosno s mnogo većom silom. Crnogorci tvore sami puščani prah.

* **Pučanstvo turskoga carstva u Europi** iznosi okolo 16 milijunah stanovnikah, koji se diele u Turke, Slavene, Grke, Šćipetare (Albanese, Arnaute) i Rumunje. **Turakah ima** 1,055,000, Slavenah 8,485,000, Grkah 950,000, Šćipetarah blizu 1,500,000, Rumunjah 4,200,000. Slaveni stanuju u Bugarskoj u broju blizu 6,000,000, u Bosni 900,000, u Hercegovini 254,000, u Staroj Srbiji i Sjevernoj Albaniji 398,000, u Crnoj gori 196,238 i naposljedku u Kneževini Srbiji 980,000 dušah.

* **Srbski knez Milan** obećao se, kad je ono bio u Beču, sa gospodjicom Natalinom Kečko, rodjenom kneginjom Sturdza. Mladoj zaručnici, koja je u rodu sa svimi moldavskimi Hospodarî od zadnjih dvaest godinah, onda sa Ghikom i Vogoridesom, sa prebogatim barunom Sinom i ruskim ministrom kancelarom, knezom Gorčakovim, ima stopram 16 godinah. Ona ima svojega preko šest miliunah rubaljah (svaki rubalj $2^1/_2$ f.) u posjedstvih, što se nahode u Rumuniji i južnoj Rusiji. Čita se, da je knez Milan poslao u Pariz slavnoga jezikoslovna Dra. Daničića, da ju uči srbski jezik.

* **Opet liep čin.** M. Č. g. An. Štrk, lovranski župnik i kotarski školski nadzornik bio, je odlučio, da će odličje, kojim ga je počastilo Njeg. Veličanstvo, iz rukuh c. k. kotarske oblasti svetačno primiti na 18. proš. augusta, rodjendan Nj. Veličanstva, te tom prilikom pogostiti po običaju znance i prijatelje. Ali eno njegovu je župu snašla velika nesreća, pobio ju grad (tuča) tako, da tamo neima ljetos o ljetini ni govora, pa mnoga siromašna obitelj gleda zabrinutim okom u budućnost, gdje će najme nadoći zima, a kuća već sada bez hrane i ziveža. G. župniku Štrku nije dalo srdce, da se veseli on i njegovi prjatelji, gdje mu župljani plaču i kukaju, zato je onaj novac, što bi ga bio potrošio onom prigodom, razdielio baš na rodjeni carev dan, kako čujemo, medju siromahe svoje župe u osvjedočenju, da će tako najljepše ugoditi i Bogu i caru i svojim prijateljem. Zaista liep je to i krasan čin!

* **Zemljovid Jugaslavenskoga bojišća** je uprav izdao Dr. Jordan u Beču. Ta Zemljovid iliti Mapa, 27 palacah dug i 22 palca širok, naznačuje podpuno sva znamenitija mjesta s gorami, riekami i jezerî, sve potanko. Polag Hercegovine i Bosne vide se i pogranični krajevi u Dalmaciji, Krajini, Srbiji i Crnoj Gori. Na debeloj hartiji stoji 20 nvč., s bojadisanimi pako okrajci u liepih koricah. 25 nvč. Istumačen je hrvatski i njemački ujedno. Tko je dakle rad razumiti Novine i kao na svoje oči gledati, gdje mu se braća bore za krst i slobodu, neka pošlje ono novčićah g. Dr. Jordanu u Meidling kod Beča (Dr. Jordan Meidling bei Wien), pak će dobiti taj zemljovid u otvorenu zavitku prost od poštarine.

* **Koledar bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri** izaći će tekućeg mjeseca Rujna.

* **Pozor na varalicu!** „Narodni List" zadarski pripovieda, da je neki *Marcocchia*, rodom iz Špljeta, izdavši se za poslanika hercegovačkih ustašah, putovao sud i tud po Dalmaciji, te pobirao novce tobože za ustaše, a onamo gnjusna varalica da jih je sam trošio i razuzdano njimi živio. Taj potepuh da je istom namjerom krenuo i put Trsta, zato se opominju svi i u ovih naših stranah, neka dobro gledaju, komu u to ime novce izručuju.

* **U Njemačkoj** bilo je odskora veliko veselje. Niemci su slavili razgaljenje iliti odkriće gorostasnâ spomenika, što su ga postavili svojemu junaku Hermanu, koji je pod carom Augustom, devete godine po rodjenju Isusovu, razbio i hametom potukao rimske šerege iliti legije. Liepo je slaviti pobjede nad svojimi tlačitelji, al bi bilo još ljepše, netlačiti svojih susjedah i svojih državljanah!

* **Družtvo proti prosipnû kitjenju.** U Stolnom Biogradu u Ugarskoj osnovalo se družtvo mladićah, koji su se zavjerili jedni drugim, da neće uzeti nijedne djevojke, koja je odana preoholû i preskupû gizdanju u nošnji i nakitu. Članovi toga družtva poznaju se po tom, što nenose brade, pa da je tamo u kratko vrieme neizmierno narasao broj golobradih mladićah. To bi družtvo došlo baš na vrieme i u sgodu i još gdje, nego samo u Stolnom Biogradu, ali mi bi želili, da se družtvenici razlikuju od nedružtvenikah ma bilo kakvim drugim znakom, nego li golom bradom; jer je brada i brk najljepši i najdičniji ures muški, pa zašto da baš nju deru, kad ima sto drugih načinah, da se dadu svietu poznati, tko su i kako misle? Tà i naši se svećenici tuže na svoj običaj, koji im od neko doba neda gojiti brade, pa zašto da ga sad i svjetovnjaci poprimu? Deder dakle gojimo, što nam je Bog dao, samo se gledajmo zloće i opačinah; pa ništa zato, ako bude sviet nešto kosmatiji, samo da bude ujedno bolji i pošteniji.

Uredničtvo i Odpravničtvo „Naše Sloge" nalazi se od 24. proš. kolovoza u *Via S. Francesco Nr. 4, Piano I.*

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Augusta 1875.

NOVCI	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	—
Carski dukati (cekini) .	5.28	5.28	—	5.29	5.29	5.29	—	—	5.28	5.28	5.28	5.27	5.26	—	—	—
Napoleoni	8.95	8.94½	—	8.96	8.99	8.97	—	—	8.95½	8.94½	8.93½	8.93½	8.93½	—	—	—
Lire Ingleske	11.20	11.21	—	11.23	11.24	11.24	—	—	10.24	11.23	11.22	11.22	11.22	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	101.75	101.75	—	102.—	102.15	102.—	—	—	102.—	102.—	102.15	102.20	101.35	—	—	—

A. Karabaš - Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.: razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

Godina VI. **U Trstu 16 Septembra 1875.** **Broj 18.**

BOSANSKO-HERCEGOVAČKI USTANAK.

U ovo petnaest danah tko bi bio hotio vjerovati njemačkim i magjarskim novinam, morao bi bio reći, da su ustaše hametom potučeni, pa Turci da opet mirno kavu pijuć i čibuk pušeć gospodare u Bosni i Hercegovini. Ali, hvala Bogu, njemačke i magjarske novine su lagale, kao što lažu uvjek, kad se to tiče našega naroda. Istina, da su Turci, dopuščenjem naše vlade, proturali u Hercegovinu kakvih četiri do pet hiljadah vojnikah; istina, da su razpratili ustaše, što su bili obkolili grad Trebinje; istina, da su bili jako uplašili bosanske ustaše; al je s druge strane istina i to, da se je to junačko pleme opet ohrabrilo, pa Trebinje opet obsjelo, te u Bosni i Hercegovini Turke na više mjestih ružno potuklo. Toga radi ono laganje njemačkih i magjarskih novinah nije smieralo drugamo, nego da zasliepi sviet pred dogovorom europejskih konzulah, koji su imali odsjesti u Mostaru i odanle pozvati uboge Kršćane, da se tobože projdu šale i pokore milostivoj Sultanovoj vladi. Nego taj je dogovor ostao bez uspjeha, jer Kršćani da su zahtievali, neka se konzuli sastanu u Dubrovniku, ako će oni pred njih, a Sultanov povjerenik Server-Paša da nije htio na to pristati, pa usljed toga da su se razišli i sad svaki na svoju ruku da traže po Hercegovini ustaše i njihove poglavice. A što je ono bilo Turkom išlo za rukom osloboditi Trebinje, uzrok tomu da je taj, što su se bili ustaški vodje odaljili od grada, da se negdje sastanu i dogovore o ratnih poslovih, te zabranili svojoj vojsci, da bez njih neudara na Turke. Turci da su se okoristili tom prigodom, te ono donekle uspieli. Ali ljudi, koji se nešto u rat razumiju, nemogu ipak ustašem oprostiti jedno, što nisu Turke u Kleku dočekali, a drugo, što su njihovi vodje Trebinje onak nesmišljeno ostavili baš onda, kad ga trebalo najopreznije stražiti i čuvati. Nego ta se je pogreška nadomjestila tim, što su i u ovo petnaest danah prešli iz Srbije mnogobrojni dobrovoljci, da se bore za narodnu slobodu.

Sa svim tim i opet valja reći, ako kneževine Srbija i Crnagora nenavieste Turskoj rata, da iz svega ovoga napora neće biti ništa pa ništa. A eno u Srbiji obavili se izbori, promienilo se ministarstvo, otvorila se skupština, čitao se prestolni govor, sastao se odbor, što ima izraditi skupštinski odgovor; al o krepku i odvažnu postupku srbskog kneza i srbskog naroda kao da neće i nemisli biti ništa. Il je Srbiju strah, il je na nju tolik i takav pritisak izvana, da mu nemože il nesmije odoliti! Isto reci i o Crnoj Gori, samo što se ona krije za Srbiju, uvjek tobože spremna pograbiti oružje, samo ako to prva učini Srbija. Dotle pako prolazi vrieme, nadolazi turska vojska, primiče se zima, umoraju se i gube nadu ustaše, pa sam Bog zna, hoće li se već kada il nikada desiti našoj braći ovaka prilika, da skinu sa svog vrata težki i gnjusni jaram turski. A dà, čuje se, da Turska kod Niša u Staroj Srbiji kupi silnu vojsku, koja da je naperena proti kneževini Srbiji, pa možebit da će to Srbiju odvažiti, jer nekoji vele, da čeka, da ju Turska izazove.

Bilo na posljedku kako mu drago, ovaj put su južni Slaveni barem naučili poznavati svoje prijatelje i svoje neprijatelje, pa uvidili, da jih odanle led bije, odkud su mislili, da će jih sunce grijati. A najčudnovatije i najvažnije je to, da jih brani i zagovara sam ingleski narod, koga su se najviše bojali, jer se dosad mislilo, da njemu najviše stoji do obstanka Turske. Inglezi su praktični ljudi, pak su u svojih prvih novinah prvi izustili znamenitu rieč, da Turskoj neima obstanka, pak da bi ju trebalo razsuti malo po malo, te Bosni i Hercegovini dati već sada samoupravu i nezavisnost, barem kakvu uživaju kneževine Srbska i Rumunjska. Kad se ingleska već na to odvažila, borme nije toga učinila bez jakâ i važnâ uzroka, pak bi već i to moralo otvoriti oči Srbiji i Crnoj Gori. A Bog zna, da li već nije i ona sita tako zvanog saveza triuh carevah, pa da ga tim putem netraži razvrći, il barem stvoriti mu na zapadu protipritegu? Ingleskoj je dosta, da joj netko plati novce, što je ona Turskoj posudila. A ustaše da su u nekom proglasu pred cielom Europom izjavili, ako se oslobode, da će rado primiti na se dio javnoga turskoga duga. Pa ako može Ingleska na koji god način i spasiti svoj kapital i podići svoj ugled u Europi, zašto da voli Turkom više, nego li Kršćanom, kad joj i onako od starine srdce kuca za kršćanstvo i za narodnu slobodu?

Ta razmatranja moraju razveseliti i ohrabriti svakoga prijatelja slobode i čovječjega dostojanstva, pa vesele i hrabre i nas, jer je to prvi i najveći znak, da je Turkom u Europi odzvonilo, naime kad se još uzme na um, da europejski narodi nisu bili još nikad ovako složni u odsudjivanju turskoga u Europi gospodarenja, kao što su sada. Kako misli Europa, morat će do skora početi po navadi misliti i europejska diplomacija, koja je zalibože za sada protivna našim mučenikom, a prijazna i naklona njihovim surovim i bezdušnim mučiteljem, pa je tim i opet dokazala, da se vara, tko vjeruje u njezinu mudrust i njezino pravdoljublje!

Biskup Dobrila i svećenstvo Porečko-Puljske biskupije.

Pravim veseljem izvadjamo iz *Osservatore Triestino* adresu, što ju je dne 19. augusta Preč. Kaptol Porečki, u ime svoje i svega svećenstva Porečko-Puljske biskupije, predao svojemu bivšemu biskupu, Presvj. g. D.ru Juriu Dobrili:

Presvjetli i Prečastni Gospodine!

Bog je pohodio Porečko-Puljsku biskupiju. Nam, Presvjetli i Prečastni Gospodine, neostaje drugo, van u velikoj žalosti, koja nas je snašla, pokoriti se strpljivo volji Božjoj, koji Vas je, Presvj. Gospodine, pozvao da drugu obudvoljenu biskupiju tješite Svojom apustolskom skrblju.

Sedamnaest godinah Vašega uglednoga svećeničkoga života, sedamnaest godinah Vaše badrive pastirske skrbi, kojom ste upravljao i popravljao crkveni imetak, sliedeć srdcem i rukom onu mudru ljubav, koja dočim mučke pomaže sadanjim potrebam, skrbi ujedno obilato za budutenost, teiskac svuda i svagda nepromienjivom stalnošću slavu božju i svako blagostanje puka, koji je bio najdragocieniji predmet Vaših namjerah, i dika Vašega srdca — sve to doista imalo je spojiti sa svojim Biskupom svećenstvo i vierni puk ovoga maloga, nu živoga i starodavnoga diela katoličanske Crkve. I spojilo nas je s Vami, Presvjetli i Prečastni Gospodine, nerazriešivim i najugodnijim vezom ljubavi. Tà mi smo s Vami dielili ono nešto veselja, što Vam je srdce tješilo, mi smo dielili one tuge i žalosti, kojimi je Bog dopustio, da rani Vaše srdce zajednička biesna pakost malovriednikah, koja je neprestano izkrivljavala i ozloglasivala Vaše svete namjere. Ali „blaženi ste vi, kad vas budu ljudi proklinjali i proganjali, i o vas radi mene svako zlo krivo govorili.“ (Mat. 5, 11).

Nego Vam, koji ste neustrašljivi branitelj istine i pravice, bilo je odredjeno prostranije polje i odličnije mjesto, zato su na Vas jedino pomislili, Vas su jednoglasno izabrali, vrhovni crkveni glavar, koji sjedi nepomičan i nevaniv u Vatikanu, i Njeg. Veličanstvo, naš milostivi Cesar, na sveobću radost supokrajinskih biskupah, ces. kralj. Namjestničtva, odličnih osobah i svih onih, koji su imali sreću poznavati Vas i cieniti.

Rodom iz slavne tršćansko-koparske Biskupije, gdje ste jurve sjao kao izgled župnikah, Vi se sada tamo povraćate kao njezin vrhovni Pastir, da ju uresite Svojim imenom i Svojimi liepimi kriepostmi, dika i slava u isto doba sve Istre, koja u Vami vidi za prvi put ponižna sina svojega naroda uzvišena na susljedno vladanje svojih najstarijih Crkvah.

Vi hoćete sada, Presvj. Gospodine, da nas ostavite, a med tim toga mi ostajemo bez Otca i bez Pastira. Molite za nas vječnoga Pastira Isusakrsta, da nas On doskora razveseli drugim Otcem, koji će vierno nasliedovati Vaše krieposti. Vi niste više naš duhovni Pastir, ali tim neće prestati naša ljubav prama Vam. Vaša će uspomena do vieka ostati med nami, te se ufamo, da ćete se i Vi u svojoj velikoj ljubavi domisliti sinovah Vašega prvoga Apostolstva.

Digitized by Google

Duboko Vam se klanjamo i molimo, da nam oprostite, ako smo ikada razžalili Vaše srdce; na posljedku pako Vas prosimo, da izvolite podjeliti nam i svim onim, koji su izručeni našoj duhovnoj skrbi, svoj otčinski blagoslov.

Tko tuču pravi?

(Napisao Jos. Kirin.)

U nekom selu sakupilo se nedjelom rano sila naroda pred Crkvom da čeka, kad će ih zvono k službi božjoj pozvati. Neki se razgovorahu o ovom a drugi opet o onom; jedni o gospodarstvu a drugi, kamo će na sajam; žene kao obično — o svačem, a najviše o živadi i preslici. U jednom povećem skupu bilo je najvažnije. Razgovarali se o tuči, koja je prošloga četvrtka veliku štetu napravila. Jedan je krivio neku staru ženu, da je ona tuču načinila, jer ju je i netko vidio, kako je po zraku na metli jašila. Drugi opet reče, da nije tomu tako, već da se je domaći župnik sa susjednim malo posvadio, pa mu je onaj zato tuču poslao. Jedan primieti na to, da je to moguće, jer je on čuo, da se popi u crnoj školi uče i tuču praviti. I Bog neka znade, što sve izgovorili nisu.

Sve je to mirno slušao občinski lugar, koj je nedaleko stojao. Kad mu je već dosti bilo, stupi medju seljake, te im ovako poče govoriti:

„Nije tomu tako, kako Vi mislite. Neprave popi tuču, a niti je neprave stare babe, koje Vi za coprnice držite. Kako nastaje tuča, to sam ja u školi naučio, pa ću to i Vama kazati.

Vi ste već možebiti opazili, da ako ostavite u čaši vode, da će te vode sve manje i manje biti, dok se napokon sva neposuši. Sami vidite, da nitko ove vode nepije, pa je ipak svaki dan manje biva. Pa kamo ode voda? Kroz dno izteći nije mogla, jer je dno čvrsto. Ova Vam voda otišla u zrak a mi velimo, da je izhlapila. Rubje Vam je istom onda suho, kad sva voda iz njega izhlapi, a da imate takovu prešu, kojom bi posliednju kaplicu vode iz rubja iztisnuli, to bi rubje suho bilo. Iz čovječjega tiela takodjer voda izhlapljuje. Ona izlazi kroz kožu kao pot, a takodjer ju izdišemo; možete bo opaziti, da Vam je ruka mokra, kad u nju hučete. Kada smo u sobi, ovi hlapovi sjednu na prozore, i ako je vani hladno, to se ti hlapovi na staklu sgustnu, te se kao voda na njih vide. Ako je pako vani veoma hladno, to se ti hlapovi smrznu i — evo leda.

Što se evo u sobi dogadja, dogadja se i to upravo ovako i na polju. Iz zemlje i iz trave se hlapovi dižu. Ako je noć hladna, ovi hlapovi sjednu na travu, sgustnu se i evo vode, koju mi *rosa* zovemo. Rosa je ono isto, što i ona voda na prozorih u sobi. Ako je pako vani tako hladno, da se ta voda smrzne, evo nam *mraza*. Kad sunce malo pritopi, rosa se razide; a kamo odilazi? U zrak izhlapi, t. j. ode u zrak. Sada će Vam takodjer i jasno biti, zašto nema rose, kada su noći tople. Toplina pripomaže izhlapljivanju, pa kada je toplo, hlapovi se odmah u zrak dignu, jer nemaju vremena, da se prime bilja. Sami znate, da se po lietu rubje prije posuši nego li po zimi, a prije se takodjer posuši pri toploj peći, nego li u pivnici.

Sva rosa neotidje u zrak, već jedan dio ovlažuje zemlju, što čini i bilju dobro. Onaj dio koj ode u zrak, plovi po njem i kada se tih hlapovah toliko nakupi, da ih vidimo, nastaje *oblak*. Ako je oblak sasma nad zemljom, kao što u proljeću i jeseni, zove se *magla*. Da je magla voda, osvjedočili ste se već sami, jer ste bili mokri, kada ste kroz veliku maglu išli. A zašto je nad potokom najveća magla? Zato, jer iz potoka najviše vode izhlapljuje, pa jer je zrak mrzao, nemože dalje ići.

Oblak Vam je takodjer voda — sgusnuti i ohladnieli hlapovi, koje vjetar amo tamo tjera. Kada se ovakovih hlapovah mnogo skupi, načine se od njih kapljice, koje radi svoje težine nemogu u zraku ostati već padnu na zemlju. To Vam je evo *kiša*. Ako takovih kapljicah više skupa dodje, nastaju velike kaplje, a kada velike kaplje padaju, velimo da je *ploha*. Čim kiša iz veće visine pada, tim je veća, jer se kapljice, padajuć prime jedna druge. A zašto za velike sparine mnogo kiše pada? Jerbo za velike sunčane žege mnogo više hlapovah iz zemlje u zrak se diže, pa zato i mnogo više kiše padne. Ako je pako tako studeno, da se ovi hlapovi nemogu daleko u vis dići, kao što to u zimi biva, onda nastane *snieg*. Snieg dakle nije ništa drugo, već hlapovi, koji čim se iz zemlje dignu, smrznu se i padnu na zemlju. A zašto zimi nepada kiša? To sam Vam već malo prije rekao. Zimi je tako hladno, da hlapovi nemaju vremena da se u kaplice pretvore, već se odmah smrznu.

Ako hlapovi idu jošte više u zrak to se vrlo naglo ohlade i u kapljice pretvore, koje, smrznuv se, padaju kao *solika* na zemlju.

Sada istom došli smo do tuče. Kako dakle nastaje tuča. Po lietu se mnogo hlapovah, kao što sam Vam već rekao, u vis diže. Ovi hlapovi se u zraku sgustnu i padaju na zemlju. Nu nemogu dugo padati i sasma do zemlje pasti, jer ih zapriečuju drugi hlapovi, koji se takodjer iz zemlje dižu. Kapljice se pretvore natrag u hlap te s novimi hlapovi opet se dižu u zrak. Radi te nove promjene, t. j. što su se kapljice pretvorile natrag u hlap, veoma se zrak razhladi i to tako, da se hlapovi smrznu i padaju na zemlju. Kada padaju na zemlju, primu se na ledenu kruglju i oni hlapovi, koji takodjer u zrak idu, te se na krugljici smrznu — i tako čim tuča bliže k zemlji pada, tim sve više hlapova se sastaje i tim zrnje sve veće i veće biva.

Sada znate, što je tuča i tko ju pravi. Možebiti tko od Vas misli, zašto tuča po zimi nepada. Istina je, da po zimi nam nebi toliko škode napravila kao po letu. Odgovorit ću Vam i na to. Rekao sam Vam već, da po zimi (gdje je prava zima) nemože kiša padati, jer se hlapovi odmah smrznu čim se iz zemlje dignu, nemogu se u kišu pretvoriti, jer u veliku visinu nemogu doći, kad se odma pri zemlji smrznu.

Evo vidite, da sve to biva po naravskih zakonih. Reći ću Vam samo jošte, kako su ljudi došli na to, da mogu tobože tuču napraviti.

Kako ste uvidjeli, sve ide po naravskih zakonih, nu imade ih jošte mnogo i mnogo, za koje ljudi nisu jošte doznali. Mudriji znadu i danas više, a tako vam je i nekada bivalo. Jedan je znao kakov naravski zakon, za koga drugi nisu znali, pa je na temelju toga zakona činio koje kakove pojave, koji su se neznalicam veoma čudnimi pričinjali. Ovi nisu znali, kako-to on pravi, pa su ga zatu prozvali čarobnjakom i da pomoćju vraga čudesa pravi. Evo na primier: Takav čarobnjak donese preda te čašu mlieka. Da je mlieko, možeš se osvjedočiti, jer ti ga on sam dade pokusiti. Pa u čas, što bi okom trenuo, mlieko postane crveno kao krv. Ta to nije moguće, pomislit će možda koj od Vas. Jest, moguće je, jer je čarobnjak pred tobom, dok ti je ovo i ono govorio, te si mu više gledao na usta nego li na mlieko, sasipao je u mlieko kakav prašak, kojega ti opazio nisi, od koga je mlieko pocrvenilo. I na drugi način znaju takovi prevariti: Reći ću vam još jednu, koju sam i u lietošnoj „Danici“ čitao. Evo je: Čarobnik pokaže gledaocem oskubene ptičice, metne ih na ponvu, a ovu na žeravku stavi, da se peku. Za čas poklopi ponvu, pa zapita, bili želio, da te ptičice opet ožive? To dakako svatko poželi, jer zna, da to nije moguće. Ali kad on zamrmlja „ćuri muri — puk!“ i odklopi ponvu, imaš šta gledati, zbilja izlete ia nje žive ptice! To bar nije čovječje djelo, jel de? Tu ima sigurno nečije prituke.

Pa ipak nema, već se tomu hoće samo malko vještine klanfarove. On će ti napraviti poklopac, koj je ozgor kao boltan, a ima još jedno dno perom pritinuto. U šupljinu metneš žive ptice, a poklopiv ponjvu pritisneš pero, te se dolnje dno spusti u ponjvu i pokrije pečene zapita, bili želio, da te ptičice opet ožive? To dekako ptičice, pa kad odklopiš ponjvu izlete izpod podklopca žive ptice.

To su samo dva primjera, a ima ih na tisuće. Za takove ljude mislili su, da kad oni svakaka čudesa nečiniti mogu, da i taču lahko naprave? Kako znate sami, svećenici moraju više godina u školu ići, izim inih malenih škola, joste 12 godina. Prostim ljudem nije u pamet išlo, zašto oni tako dugo u školi sjede. Potvorili ih dakle, da tuču prave a nebogi neznaju koliko se moraju trudit i mučit oko svojih naukah.

Nemojte niti Vi tako više misliti kako ste do sada. Šaljite radje djecu u školu, jer škola najprije takove ludorije odstrani.

U to zvono zazvoni i svi se odpute u crkvu. Neki glavom kimahu govoreći: „Baš ima pravo.“ (*Pučki Prijatelj*).

Nešto o gnojištu.

Da bi mogao gospodar svież (frižak) gnoj, to jest, kakav se u staji (štali) izkida, na polje odmah izvažati i zaorati, nebi mu trebalo gnojišta. Time bi bio sasvim siguran, da će mu gnjiti u zemlji; a zemlja je kadra uzdržati one sastojine, koje lahko izhlape, kao što je osobito čipavac (amonijak N H O). Ona je kadra, da ih uzdrži do vremena, dok biljno korenje toliko ojača, da može primati hranu iz zemlje.

Tim bi poljodjelac (gospodar) prištedio (prišparao) vrlo mnogo gnoja i sačuvalo bi se u njem dosta najvažnijih bilinskih hranećih sastojinah.

Ali buduć je to vrlo težko gospodaru, zato treba znati gnoj na gnojištu kroz neko vrieme čuvati, dok se na polje neiznese.

Dobar i napredan gospodar uredjuje svoje gnojište svom brižljivošću, pa s toga se i veli: *„Pogledaj mu gnojište, pa ćeš vidjeti, kakav je gospodar* (poljodielac)!“

Pri pravljenju gnojišta neobhodno je potrebno znati ciel njegovu, koja se sastoji u tom: *da nam gnoj u podpunoj svojoj snagi* (jakosti) *i dobroti uzčuvati valja, dok se nepotroši*; a da on svojoj cieli odgovori, valja paziti na sliedeće:

Za gnojište se opredieljuje obično mjesto blizu stajah, da se nemora gnoj daleko nositi. Tu se izkopa jama po prilici tri stope duboka, a dužina i širina zavisi od množine stoke (blaga) i gnoja.

Digitized by Google

Ta jama se u sredini izkopa nešto dublje, strane joj se učvrste, da tako lahko gnojnica neprobija; najbolje je pako, ako se obzidje. U tu se jamu gnoj vozi i razastire u slojevih, pa da ostane uvjek vlažan i da bolje sagnije, valja ga češće gnojnicom polievati [1]), koja tad neodtiče u kakovu baru, nego navlaživ gnoj u sredinu se gnojišta sakuplja.

Zatim podloga gnojišta valja da ima pravilan nagib i to k onoj strani, gdje je jama. Ovo je s toga nuždno (potrebno), da se gnojnica i kiša kad padne, može slievati opet u jamu.

Treba braniti, da mokraća (gnojnica) neprobija u tlo! Zato treba gledati, da je od nepropustljive zemlje, a kao takova najbolja će biti masna (čvrsta) ilovača — smoljnača.

Valja imati na to pazku, da nam kišnica gnojište nepodmače i neizpira.

Kad nebi mogli čuvati gnoj pod krovom, to se valja bar zato brinuti, da nam kišnica sa strane ne može do gnojišta. Ovo se prepriečiti može, ako se načine žliebi iliti jarki oko gnojišta.

Gnoj valja što moguće bolje čuvati od sunčane žege, da tako ne izhlape najglavnije hraneće sastojine; treba ga dakle urediti sa položajem prama sjeveru i štititi (braniti) posadjenim oko njega sjenastim drvećem.

Gnoj na gnojištu ne valja nikad da leži u gomili, koja je veća od 4 do 5 stopah .

Gnojište valja da je blizu stajah [2]), a prostor izmedju gnojišta i staje neka je toliki, koliko da se sa kolima može doći i proći.

Gnojište se može razdieliti i na dvie polovine, ako jedno nebi bilo dosta, i u tom slučaju put za odvoz i dovoz gnoja pravi se u sredini.

Ovakovo gnojište preporučnje Francuz *Busentolt.*

Scienin, da sam sa ovim člankom dobro došao svim našim *vriednim* gospodarom (poljodjeljcem), te samo tražim od njih *revnost (marljivost)* i postupanje po ovih pravilih, pa im možem jamčiti, da im neće nikada uzmanjkati u obilju dobra i valjana gnoga.

Budući put gledat ću da u drugom članku razložim: način postupanja gnojem na gnojištu, zatim u staji, i napokon na polju (njivi).

U Pribiću mjeseca Srpnja 1875.

Nikola Vežić
gospodarski činovnik.

Crni „Clävner.“

Za mrzlije podneblje najbolja je vrst loze „Clävner“ (Klevner) sa svojimi raznimi podvrstmi: crnim, sivim i bielim. Sve ove vrsti dozriju rano, jesu plodne i daju sladko jako vino, koje i u zločestih vremenih zadrži svoje prvenstvo.

Crni „Clävner“ je za sada kod Njemacah najviše razprostranjen.

On se rabi osobito za crveno vino, a od njeko doba upotrebljava se često i za bielo.

Crni „Clävner“ uspjeva najbolje na zemlji ilovači, ako nije mokra i čvrsta.

Rad sadjenja njegova mora se najviše gledati, da nebude na čvrstom već na popustnom i bogatom tlu sadjen; jer sa svojim nježnim korenjem traži samo u stanovitom krugu hranu. Na vapnenom i pjeskovitom tlu raste prve godine veoma razkošno podupiran izvrstnim i dobrim gnojem, inače popusti brzo, a loza ostari doskora.

Kakvoća njegovog vina mienja se po različitosti tla. Težka zemlja proizvadja najbolje, lahki pako pjesak najslabije vino, isto tako se i crvena boja bliedja prikazuje čim je zemlja laglja na kojoj je „Clävner“ posadjen.

Jagode crnoga „Clävnera“ mogu se upotrebiti za crno i bielo vino, ako se kao cieli grozdovi prešaju tako, da se najredji sok neomašćen prociedi, — kod toga je ta korist, da je kod sliedećega prešanja vino tamnije omašćeno; jer se boja u manje tekućine porazdieliti imade.

Ako je zato odredjeno zemljište dobro, to je sadjenje crnoga „Clävnera“ za preporučiti; jer se crveno vino u velikoj množini na sjever izvaža.

Nik. Vežić
gosp. činovnik.

[1]) A polievati se može i malenom drvenom vjedricom, koja ima podugačku ručicu, gdje neima zdenca na „smrok“ (smrk).

[2]) To valja ondje, gdje ti je staja (stala) daleko od kuće, u kojoj stanuješ, jer izhlapljivanje gnoja kao i svaki drugi smrad i smrdež škodi neizmierno čovječjemu zdravlju, zato ga treba držati daleko od kuće. *(Ured).*

Na što da pazimo kod napajanja životinje.

Kod uzgajanja životinje medju glavne naše skrbi spada i ta, kada i kakovom vodom treba da mi nju pojimo. Naravno, trieba da ju pojimo dobrom vodom, ali svak nezna da opredieli, koja je voda baš dobra za životinju. Voda može biti i najčistija, pa još nebiti dobra, a može nasuprot biti mutna, pa opet dobra. Tomu će pametan i vješt gospodar lako doskočit. Ali ono na što obično ne pazimo kod napajanja životinje jest: da li je voda studena ili mlačna? Opazilo se je više putâ, gdje se životinja napojena preveć studenom vodom, naglo razbolila, pa gdjekad i crknula, ili, ako ženska i bredja, izbacila.

Da se ovakovim nesriećam ukloniš, nastoj, što je moguće više činiti ovako: Napajaj tvoju životinju, ako ikako možeš u staji, a sud iz kojega napajaš, gledaj, da ti uvjek bude čist, jer je čistoća zdravlju čuvar. Odaberi stanovite sate (ure) za napajanje životinje, nu nikada ju ne napajaj na tašće, već joj podaj prvo napoja malo krme hrane izsjeckane, da pojede. Nipošto, niti ljeti nedavaj životinji preveć studene vode. Ako ti je voda studena, nedavaj je životinji, prije nego u nju uspeš malo brašna ili mekinjâ, i prie nego, ju dobro promiešas golom rukom, čim će ti se studena voda pomlačiti. Kod ovakoga napajanja, netrieba da marvi (životinji) daješ krme. Životinja, kâ životinja, kad je žedna, čim ugleda vodu, trče, pa prijone plaho piti. To joj lahko može nahuditi, a ti ćeš joj takovu plahost pa i njezine zle posliedke lasno prepriečiti, ako metneš po vrh vode malo sjena. To će sieno žîvotinji poslužiti kao zagrizak prije napoja. Nemoj nigda napajati životinje vruće, vanda samo, kada s njom radiš, buduć je tada bolje napojiti životinju, nego ju puštati, da žedju trpi. U ovom slučaju životinji neprieti nikakova pogibelj; jer, kad se je ona napojila, nastavi svoj rad, pa tîm u čas dobije opet onu vrućinu, koju joj je voda bila oduzela.

Zimi, čim izvadiš vodu iz studenca ili bunara, daj ju piti životinji, jer je voda tada vrućja, nego li potle kada postoji.

FRANINA I JURINA.

Fr. Ja sam mislel, Jurino, da su te već Turci na kolac nabili, kako te ni nigde videt.
Ju. Aj nisu, nego još i danas čekam, da se on moj lekar hrvatski navadi.
Fr. Pak?
Ju. Pak sad čujem, da je počel dret krepane konje.
Fr. Ter i nî za drugo, kad nezna z ljudi govorit.
Ju. A dà, još i to.
Fr. Ča?
Ju. Da su mu pred poštarovom kućom u pol noći pevali za rug onu mrtvačku: *Libera me (Oslobodi mene itd.)*
Fr. Kî?
Ju. Neki pijanci.
Fr. Komu — njemu, krepanomu konju, il poštaru?
Ju. Borme nisam pravo razumel.
Fr. A ča ćeš — živina živini!

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE SEDMO.

Više sjenokoše, više pridjelka.

Kod poljodjelacah vlada u obće običaj, suditi o veličini i cieni zemljišta po množini pšenice i kukuruza, što se na njem sije. Pitajte n. p. kmeta, da li ima mnogo zemlje, on će vam odgovoriti, da sije toliko i toliko hektolitrah pšenice, a toliko i toliko kukuruza! Pitajte drugoga, za koliko bi prodao ovo il ono imanje, pa ako mu rečete, da pita preveć, hoće vam odgovoriti, da nije, jer da se na njem sije toliko i toliko stari! Suditi i cieniti na taj način naša zemljišta jest veoma škodljivo po nas i po naše poljedjelstvo.

P. Zašto?
O. Zato, jer se iz toga vidi ne samo sadašnje hrdjavo iliti slabo stanje našega poljodjelstvo, nego takodjer da nemislimo i da nećemo da napredujemo u poljodjelstvu.
P. Podučite me, molim vas, u toj stvari.
O. Hoću. Kad tko sudi o veličini jednoga zemljišta po množini žita, što ga na njem sije, to je znak iliti znamenje, da veći diel toga zemljišta jest zasijan žitom. Pa ako je to istina, onda naše poljodjelstvo mjesto da ide napred, ide natrag, jer po naravskom zakonu moramo svake godine manje spravljati.

Digitized by Google

P. Kako je to moguće?

O. Odgovor na to pitanje nalazite u razmatranjih, što smo jih razvili zadnji put. Ako se spominjate, onda smo rekli, da žito ožimlje zemlju, pa tko ga uvjek sije, najme ako negnoji, ne samo da nemože umnožiti, nego nemože ni uzdržati rodovitost svoje zemlje.

P. Spominjam se liepo, a sad vas molim, da mi natuknete sredstva, kojimi bi se moglo to predusresti ili prepriečiti.

O. To sredstvo je jako lahko i svakomu na ruci, samo odvažite se sliedit ga i upotrebiti. Hoćete dakle na svaki način da umnožite svoje pridjelke? dobro! sijte manje pšenice i kukuruza, a s druge strane gledajte, da nakosite više siena i otave. To će vam se čudno viditi, kad ste naučni reći, ove sam godine namlatio toliko i toliko pšenice, a spravio toliko i toliko kuruze, jer po vašem sudu po vrh vina, to su vaši jedini pridjelci. Ali ako uzmete, da je pridjelak sve, iz česa možete steći novac, hoćete mi sjegurno dati pravo. Više sjenokoše, više pridjelka!

P. Navedite mi jedar primjen o tom, što velite.

O. Ima jih koliko god hoćete. Postavimo, da vi na svojoj zemlji sijete 16 hektolitrah žita. Uglavjen mojimi razlozi od sad u napred nesijete jih više nego 12, a onu drugu zemlju obratiste u sjenokošu. Ja neću da tajim, prve godine hoćete biti nešto škodan, jer ćete potrošiti nešto na težake i na gnoj, da priredite sjenokošu; dapače hoću da rečem još i više, morat ćete se poseći u džep, da kupite jednu il dvie glave blaga iliti govedah. — Ali sliedećih godinah hoćete počet dobivati na svem i što dalje to više.

P. A od kud taj dobitak?

O. Pazite dobro, pa ćete viditi. Ako budete imali više blaga, imat ćete i više gnoja. Budući, da ste jedan dio zemljišta zapustili i obratili u sjenokošište, to ćete imati više gnoja za onu ostalu zemlju, pa ćete ju moći i gnojiti bolje, nego li ste to mogli prije. A tko nezna, da gnojena zemlja rodi bolje od negnojene, pa da ćete i vi spravljati na onoj zemlji okolo onoliko, koliko ste spravljali onda, kad ste djelali više zemlje? A s druge strane, koliko nećete prištediti ili prisparati na radnicih iliti težacih; jer se mnogo manjim troškom pokosi livada, nego li obdjela onolik komad djelane zemlje? A blago, što ćete ga imati, pa jedno muzti, drugo dojiti, treće prodati, četvrto stŕići — nije li i to sam čist novac? Eto, kako možebolje napredovati gospodar od gospodara na jednoj te istoj zemlji, ako je uman.

P. A tko neima novacah za taj posao?

O. To je druga, kojom se obično iznimlju naši poljodjelci. Istina, treba novacah, a novacah neima; jer daće, jer interesi, jer ovo, jer ono itd. Ali, što se nemože učiniti u jednu godinu, neka se učini malo po malo u više godinah, samo da se jedanput počme. I naj siromašniji kmet, samo ako hoće, može u nekoliko godinah liepo poboljšati svoje imanje, i tim svoje stanje.

P. Kako?

O. Svake godine o sietvi neka zapusti malen komadić zemlje za sjenokošu, pa onim redom, kojim bude imao više sjenokoše, neka kupi jednu kravu, il nekoliko ovacah, koje će krmiti sienom iz one sjenokoše. Što mu se oteli, il ojanji, neka goji, pa eno odmah više gnoja, a toga radi i više pridjelka. I tako će postići malo po malo ono, što bi drugi gotovim novcem u ruci postigao na jedan put. Dapače, poboljšati malo po malo svoje imanje na rečeni način je nekako koristnije i za onoga, koji bi ga mogao poboljšati od danas do sutra. Eto sad vidite, kako se mogu popraviti i poboljšati naša gospodarstva.

P. To je sve u redu, ali kako će čovjek postići sjenokoše u brdovitih pridielih i najme u onih, gdje se i onako nesije nego malo žita?

O. Imate pravo, ali ako se po brdih nemogu postići naravske sjenokoše, mogu se postići umjetne, sijuć rž (segalu), barproso, ovas, sto će vam pomiešano sa bobovinom dati najbolju krmu, ako budete nastojali, prisijati toga nešto malo svakih 15 danah. Na taj način ćete se na posljedku osvjedočiti, tko djela manje zemlje, da više spravlja; jer ono što je djela, djela ju bolje i bolje gnoji, a baš to je ono, što od nas zemlja zahtieva.

Različite viesti.

* **Njez. Veličanstvu,** našoj Cesarici, pripetila se prošlih danah u Franceskoj, gdje se nalazi poradi kupanja, neserća, koja bi bila mogla imati najužasnijih posliedicah. Njez. Veličanstvo Cesarica je naime jašeć pala s konja, pa se grdno pretresla i nešto na licu ozledila, ali po stiglih odanle liekarskih viestih već se je i od toga dobro oporavila.

* **Instalacija Biskupa Dobrile,** kao što iz pouzdana izvora doznajemo, obavit će se u ovoj stalnoj crkvi sv. Justa nedjelju dne 26 t. mj.

* **Objava.** Kod G. Macilis-a knjižara u Pazinu i kod G. Matije Perića u Žminju prodaje se *Danica* (Koledar) društva s. Jeronima za godinu 1876; tko si ju želi nabaviti, neka se izvoli obratiti napomenutoj gospodi.

Tuča. Na 5 tek. mj. nedjelju o podne oko grada Žminja pol sata u širini i daljini strahovita tuča s vetrom i kišom uništi svu nadu ljetošnje srednje trgatbe, tako da je zemlja pol noge visokom tučom pokrivena bila. Što nije beteg, to je grâd siromašnomu kmetu oteo. Žita nimalo, zelja nije viditi, pak sad kod takove oskudice odkud da se tužan kmet odzove pozivu c. k. poreznog ureda, koji ga na vrat i na nos tjera, da plati iz oka il iz boka vas razteret (esonero), što zanemariše iztjerati prošaštih 20 godinah. Bože pomozi nevoljnomu težaku, koga mal da ne svaki prezira!

* **Novice,** koje već evo 33 godine izlaze u Ljubljani, bjehu prošlih danah prvi put sekvestrirane.

* **Naša braća Hrvati u Kraljevini,** dan na dan uvidjaju sve to jasnije, da im njihovi saveznici Magjari nisu nikad bili prijatelji i da neće biti. Što su u svojoj odresi na Kralja spomenuli tužnu Bosnu i Hercegovinu, to su Magjari graknuli na nje, da im to nije slobodno, ako će da ostanu u njihovoj milosti. Dakle Magjarom za volju morao bi Hrvat zatajiti i svoj rod i svoje pleme. Borme preskup je taj magjarski savez. Hrvati su se nadali, da će pomoću Magjarah postići barem cjelokupnost svoje razkomadane domovine, a eno u ljetošnjoj adresi na Kralja već ni spomena o Dalmaciji, a nebi ga bilo ni o vojničkoj krajini, da ga nisu hrvatski poslanici navlaš zahtievali. Čemu dakle da se Hrvatska još nada od Magjarah? — Jelte, još kojemu Medjimurju i još kojoj Rieci, pak će biti sve gotovo.

* **Prestolni govor** na ugarskom saboru nije Magjarah ni najmanje razveselio. Novčana miserija jest ona mora, koja Magjare svuda tlači i kolje, pak im se eno spominje i u samom prestolnom govoru. U njem stoji izrekoma, neka se Magjari trse popraviti svoje novčano stanje, jer da o tom visi obstanak ugarske države. Magjari se nadaju, da će im to poć za rukom, ako dobe svoju narodnu Banku, pa sad najviše o tom nastoje. Ako budemo živi i zdravi, vidjet ćemo, da li se varaju, il se pravo nadaju.

* **Ugarski sabor** da će se odgoditi tamo do novembra mjeseca, a u to vrieme će sjediti u Beču obostrane Delegacije.

* **Telegrami šiframi pisani.** C. K. Ministarstvo trgovine dozvolilo je, da se telegrami od 1.° kolovoza unapried ne samo obće poznatimi slovi pisati mogu, nego takodjer šiframi, to jest, kakovimi god slovi ili znamenji tko želi.

Današnjemu broju je dodan kao prilog „Poziv na predbrojku“ g. E. F. Bothe-a u Zagrebu, na koji opozorujemo osobitim načinom naše čitatelje. *(Ured.)*

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Septembra 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.24	5.24	5.24	5.24	5.25	5.25	5.25	5.24	5.24	5.24	5.25	5.25	5.30	5.29	5 26½	
Napoleoni	8.92½	8.92	8.91½	8.91	8.91	8.91	8.92	8.92	8.92	8.92	8.91½	8.92	8.90	8.90½	8.91	—
Lire Ingleske	11.21	11.21	11.21	11.20	11.20	11.20	11.21	11.21	11.21	11.21	11.21	11.21	11.60	111.60	11.21	—
Srebro prid (aggio) . .	102.50	102.25	102.30	102.35	102.50	102.50	102.60	102.60	102.60	102.60	102.35	102.35	101.80	101.80	102.35	—

A. Karabaić. Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po nevadnoj cieni. Pisma neka sa šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 1. Oktobra 1875.** **Broj 19.**

RADOSTNA

TRŠĆANSKO-KOPARSKA CRKVA

SVOJEMU NOVOMU PASTIRU

PRESVJETLOMU I PREČASTNOMU GOSPODINU

GOSPODINU

JURJU DOBRILI

PRIGODOM NJEGOVA NAMJEŠTENJA

U Trstu dne 26. Rujna 1875.

Dobro došô, vruća željo moja! —
Sjed' na prestol Zaručnice Svoje:
Što je žarko na iztoku sunce,
To je meni danas lice Tvoje!

Težko 'e breme, što uzimaš na Se,
Ali breme nikoga nemine;
Zato hrabro! — Bog će s Tobom biti,
Štititi Te s nebeske visine!

Moje 'e blago istina i ljubav:
Izvor-vrutak blagoslova božjeg,
Živac-kamen u temelju svieta.

Diko moja, Zaručniče mili:
Prvu širi, a drugu razpaljuj,
Pa mi sretan mnoga živi lieta!

Digitized by Google

Pogled po svietu.

U Trstu 30. rujna 1875.

Uprav su minula dva mjeseca, što se nismo pogovorili na ovom mjestu s našimi čitateljî, jedno što nije bilo silnih svjetskih novostih, a drugo što smo želili baviti se potanje ustankom naše braće u Turskoj, pa smo mu morali ustupiti ovo malo prostora, namienjena našemu običnomu „Pogledu.“ Danas se povratismo nanj ne samo, što velike svjetske novosti bivaju sve češće, nego i zato, što je ustanak naše braće postao tolik i takav predmet, da stoji u prvom redu današnjih političkih nagadjanjah, pa ćemo ga mi odsad unapred motriti s toga gledišta.

A sad, da prije svega odbavimo našu državu, javljamo, da od 20. tek. mj. viećaju u Beču o skupnih poslovih naše obostrane Delegacije, pa da je i ove godine naime skupni ratni proračun predmet najživljih razpravah. Delegacije se do zgode bave i vanjskimi odnošaji države. Pa eno, ne samo što je predsjednik austrijske Delegacije, bivši ministar Šmerling, u svojem nastupnom govorio spomenuo rat, što sad biesni u slavenskih pokrajinah Turske; ne samo što je ministar vanjskih poslovah Andrassy morao odgovarati na upit, što je bio u tom predmetu nanj upravljen u ugarskoj Delegaciji: nego se je slavensko-turskog pitanja dotaknuo i Njeg. Vel. naš Car u govoru, što ga je držao Delegacijam, kad su bile kod njega, da mu se poklone. Iz tih govorah i dotično odgovorah vidi se najjasnije, da je taj predmet narasao do osobite važnosti, kao takodjer da zanima neobično našu vladu i naše državnike. Ali dosad iz tih govorah neproviruje drugo, nego da će Austrija prigodom tog zamršaja, kako je rekao Andrassy, imati i nadalje oko samo na svoj interes, onda gledati da se neporemeti evropejski mir i najposlje nastojati, da turska vlada uredi svoje odnošaje naprama Kršćanom tako, da jednom zauvjek odstrani svaki uzrok nemira medju njom i njimi. To je lahko reći, ali težko izvesti. Za sad neima drugih domaćih novostih, već što će se dne 19. oktobra otvoriti carevinsko vieće; dakle u oči ljetnice proglašenja glasovite oktokarske diplome, koja će zauvjek ostati najznamenitije državno pismo u povjesti preporodjenja Austrije.

O Njemačkoj se sada govori manje, nego li se govorilo pred nekoliko mjeseci, kad se ono htio Bismark opet shustiti s Francezkom, da ga nebude od toga odvratio car Aleksandar. Ali je Njemačka jaka, a Bismark stari lisak, pak se Evropa uvjek boji, da što gdje nezamuti. Prošlih su danah njegove novine korile Austriju, da se nezna okoristiti prilikom, koja joj se pruža, da se u Iztoku na uštrb Turske razmakne i razprostrani. To je uvriedilo nekoje austrijske državnike, kao da hoće tobože, da tim Austriju navede na led, pak je Bismark dao razglasiti, da su to njegove novine na svoju ruku i pod svoju odgovornost izmislile i štampale. U Italiji se nadaju staromu njemačkomu caru Vilimu, koji da će se nastajućega oktobra sastati u Milanu s kraljem Viktorom Emanuilom na odvrat, što ga je ovaj prije tri godine u Berlinu pohodio. Talijanski domoljubi bi radi, da dodje s njim Bismark i Moltke, pa kao da će im se i ta želja izpuniti. U Francezkoj se republikanski način vladanja učvršćava što dalje to bolje. U Ingleskoj su vlada i narod mirni i zadovoljni, pa se odanle i nečuje ništa već kad i kad po koji glas, što je zabrinut radi ingleskih posiedah u dalekoj Indiji, gdje je Inglesku strah, da će se kada tada morati ogledati s Ruskom, koja se tamo sa sjevera prama jugu danomice širi. U Španjolskoj kao da se učvršćava Alfonzova stranska, a Karloševa propada.

Što je na koncu nova sa našega jugoslavenskoga bojišta? U ovo petnaest danah razpirio se ustanak i razplamtio još na dalje i na šire. Naši se više putih i na više mjestih pobili s Turcî, pa su do cigla dva il tri puta odišli svagda pjevajuć sa bojnog polja. Trebinje da su pritisnuli sa svih stranah tako, da će se morati do skora podati, a cestu od mora kroz Klek da su razkopali da neima krozanju prolaza nikomu, pa ni turskoj vojsci. U ovo petnaest danah pokazali se ustaše i u turskoj Hrvatskoj. Turci naime u Bosnoj postupaju grozovito da nemogu grozovitije s ubogimi Kršćani. Mnoge su, a naime trgovce, iz same sumnje posjekli, a mnoge druge na kolac nabili. Čuje se i to, da su nekoje žive na mieh oderali, a na drugih opute parali. Ta okrutnost razljutjuje Kršćane još gore. Pred petnaest danah pali su na Savi od Turakah i glasoviti ustaški vodja Peci Petrović i njegov drug Ostoja Kormanoš. Poslje te nesreće zaglaviše na bojnom polju i trojica il četvoricah čestitih mladih Slovenacah, koje je rodoljubni i mladenački zanos bio odveo preveć daleko medju surove turske čete. Taj se je gubitak stostruko nadomjestio raznimi dobrovoljačkimi četami, koje su i ovih petnaest danah prešle iz Srbije u Bosnu i Hercegovinu. Med Srbijom i Crnom Gorom kao da je već saobraštaj prost i slobodan. A što radi srbsko ministarstvo i srbska narodna skupština? Ako se ljuto nevaramo, mislimo, da će se Srbija u ovo dojdućih petnaest danah javno zaratiti s Turcî, koji su ju baš izazvali jedno tim, što su ubili nekoje njezine oficire, a drugo što su na njezinih medjah posakupili silnu vojsku, a povrh svega na vodi Drini osvojili nekak njezin Otok. Skupština, koja je dosad viećala u Kragujevcu, bila je od kneza pozvana u prestolni Biograd, što je znak, da su se u ovo petnaest danah stvari u Srbiji znatno promienile. Ako je Srbija dosad oklevala, vele, da je to činila prvo zato, da spravi svoju ljetinu i da nabavi, što joj još trebalo oružja, da može uspješno vojevati. Al i bez Srbije hoće se ustanak do proljeća uzdržati, a onda drugo ljeto druga sreća. Na koncu javljamo, da nisu evropejski konsuli ništa opravili I eto tako stoje sad stvari u Turskoj. U današnjem broju priobćujemo spomenicu hercegovačkih ustašah.

Biskupijska svečanost.

Nedjelju, dne 26. pr. mj. je starodavna tršćansko-koparska Biskupija slavila namještenje svojega novoga Pastira, Presvjetloga i Prečastnoga g. Dra. Jurja Dobrile.

Pres. Biskup prispje u Trst još u ponedjeljak dne 20. pred podne na vladinu parobrodu „Pelagosa“, na kojem ga odvede iz Poreča, uz najsrdačniji raztanak porečkoga pučanstva, Njegova Preuzvišenost sam primorski Namjestnik, barun Pino Friedenthalski. Taj dan ga dočeka i pozdravi na Mulu *alla Sanità* prečastni Kapitul tršćanski. Nedjeljna svečanost namještenja počela se u $8^1/_2$ sati u staroj crkvi sv. Antona, odkud je po svetoj Misi novi Biskup krenuo put stolne crkve sv. Justa. Uz put pratijahu ga, hodeć pred njim, kroz ulice pune svieta, veliko množtvo pravovjernoga puka i sve crkvene Bratovšćine tršćanske pod svojimi zastavami, onda mnogobrojno svećenstvo redovno i svjetovno sa preč. Kapitulom, a hodeć za njim, gradska oblast i gradsko zastupstvo, onda pomorsko, trgovačko, vojničko i najposlje namjestničko poglavarstvo. Došav pratnja u sv. Just, bude odpjevano „Tebe Boga hvalimo“, te pročitana četiri Papina pisma u latinskom jeziku, jedno na Nj. Veličanstvo Cara, drugo na novoga Biskupa, treće na biskupijsko svećenstvo, a četvrto na sve pravovjerne tršćansko-koparske biskupljane. Za tim preč. g. Predstavnik, Dr. Schneider, izruči u ruke Biskupove svoju namjestničku čast prekrasnim latinskim govorom, na koji mu u istom jeziku odgovori Presvjetli gospodin Biskup. Poslje toga vrstio se poklon nazočnoga svećenstva, te svečana služba božja i na koncu blagoslov; što je sve, jedno s drugim, trajalo do po podne. U četiri sata bijaše objed u biskupskom dvoru za četrdeset pozvanikah, medju kojimi bijahu primorski Namjestnik i tršćanski Gradonačelnik sa poglavicami svih ostalih državnih i gradjanskih oblastih.

Evo napitnicah, što jih je tom prigodom u talijanskom jeziku izustio Presvjetli i Prečastni g. Biskup, Njeg. Svetosti Papi Piu IX., Njeg. Veličanstvu Caru, Franju Josipu I., Njeg. Preuzvišenosti Namjestniku Barunu Pino-u, Njeg. Gospodstvu Presvjetlomu Maks. D'Angeli-u tršćanskomu Načelniku i svemu slavnomu zastupstvu gradskomu:

„Gospodo! danas svetkujemo riedku svečanost. Toj je svečanosti dalo povod pouzdanje, kojim su počastili mene sveti otac Papa, Pijo IX. i Njeg. Veličanstvo, naš premilostivi Cesar, Franjo Josip I. Sveti otac Papa, postavljen od Boga, da bdije nad moralnim redom svieta, stoji nepomičan na svojem mjestu, te brani divnom hrabroštju poklad, izručen njegovoj skrbi. Preuzmožni Cesar, vjeran svojemu značaju kralja apostolskoga, uzvišenom pobožnostju i bogoljubnostju i izobiljem dobročinah nadovezuje rad sjajne austrijske kuće, koja od pamtivjeka neprestano brani prava svete katoličanske crkve, te nastoji očuvati red ćudorednosti, s česa je uprav bila i jest dična i slavna još i danas medju svimi vladajućimi kućami. Ovim dakle dvima najvišim Poglavarima crkve i države izvolite, Gospodo, danas s mnom napiti, moleć svemogućega Boga, da Jih uzdrži i vazda prati svojim blagoslovom na blagostanje Njihovo i svih pravovjernih Kršćanah i podanikah, kojim su na sreću glavari!“ —

„Medju drugimi otčinskimi skrbmi, radi kojih smo dužni biti zahvalni svojemu Preuzmnožnomu Cesaru, jest i ta, Moja Gospodo, što nam je dao za vrhovnoga glavara ove pokrajine, u osobi Njeg. Preuzvišenosti Baruna Pino-a Friedenthalskoga, takova Namjestnika, koji poznaje svestrano naše potrebe, te skrbi neumorno, da promakne i unapredi sveobće blagostanje. *Njemu* dakle, koji toli vriedno zastupa i namješćuje Njeg. Velič. našega Premilostivoga Cesara *želim* od Boga svaki blagoslov i svaku pomoć, pozivajuć Vas, da mu s mnom iz pravoga srdca, viknete: Živio!“ —

„Najugodnija ljeta mojega življenja, i to Vam iskreno velim, o Gospodo, bijahu ono šestnaest godinah, što sam proživio, radeć polag svojih moćih u svojem ograničenom djelokrugu za obće blagostanje u ovom najvjernijem gradu Trstu, koji mi je drag i mio srcu poput druge domovine. *Evo me sad opet* u tom milom gradu, uzvišena pouzdanoštju Njeg. Veličaustva, Preuzmnožnoga Cesara i svetoga Otca Pape na čast vrhovnoga Pastira tršćansko-koparske Biskupije. Ufam se, da će mi biti svi oni, koji su izručeni mojoj

Digitized by Google

skrbi, a osobito izabranici puka, slavni Municipij i Prejasni i prezaslužni Gosp. Načelnik, na ruku svojim pouzdanjem, ljubavlju i strpljivostju. Neka svemogući Bog naspori i unapredi ovo svesvjetsko Trgovište, te blagoslovi skrb i napore gradskoga zastupstva. *Tom živom željom* Vas pozivam, Gospodo, da s menom iz srdca viknete gradu Trstu, njegovomu Presvjetlomu Načelniku i gradskomu zastupstvu: Živili!"

Na ove Biskupove napitnice odgovoriše slovno Preuz. g. Namjestnik i Presvj. g. Načelnik.

I tako se dokončala ta svečanost u najljepšem redu, što se mogao ikad želiti, toli putem u sv. Just, koli prigodom službe božje i ostalih obredah u onoj starodavnoj stolnoj Crkvi, akoprem prepunoj pobožna svieta i najodličnijih lica, zastupajućih redom sve tršćanske oblasti državne, gradske, vojničke, trgovačke i pomorske.

Mislimo, da ćemo ugoditi našim čitateljem, ako im ovom prilikom stavimo pred oči i gdjekoje historične uspomene, tičuće se tršćanske biskupijske crkve iliti zadruge.

Tršćanska biskupijska Crkva, najprije područnica Patrijaršije Oglajske (Aquileja), onda Nadbiskupije Goričke, jest jedna od prvih i najstarijih crkvah u ovih stranah. Nezna se pravo, koje godine bi utemeljena, ali se zna za stalno, da je obstojala već 524. (petsto dvaest četvrte) godine, što je upravo te godine njom vladao *Frigerij*, o kom se veli, da je bio prvi biskup tršćanske crkve iliti kršćanske zadruge. (Kršćanstvo je bilo u Trstu navieštivano još za života svetih Apostolah il malo kasnije.) Godine 1788 car Josip II. zapovjedi da se prenese tršćanska biskupska stolica u Gradišku on kraj rieke Soče u Friulanskoj ravnici; nu biskup je stanovao i nadalje u Trstu, dok napokon tri ljeta za tim, naime 1791. godine, nebude riešeno na istom višem mjestu, neka ostane sve onako, kao što je bilo prije. Presvjetli biskup Juraj Dobrila, brojeć po redu, jest osamdeset i treći biskup tršćanske Crkve. Tršćanskoj Biskupiji bjehu tečajem vremena pridružene malene, nu starodavne Biskupije Pićanska (Pedena) i Novogradska (Cittanuova), a god. 1831. bi joj dodata i Biskupija koparska, o kojoj se veli, da je vrstnjakinja tršćanskoj, jer se čita, da je g. 524. imala i ona svojega biskupa, sv. Nazarija. Izmedju starodavnih biskupah Pićanskih i Novogradskih mnogi bijahu posvećeni, kao i rečeni Nazarij, prvi biskup koparski; medju tršćanskim pako mnogi su se proslavili osobitimi kriepostmi i velikom učenoštju, med njimi budi dosta spomenuti Eneju Silvija Pikolomina, koji postavši god. 1447. biskupom tršćanskim, tri godine zatim bude uznešen na vrhovnu stolicu rimsku pod imenom Pape Pija II.; onda Andriju Rapicija biskupa tršćanskoga od 1565. godine i Rinalda Skrljića od god. 1621 itd.

Na koncu nemožemo, da nenavedemo koju crticu i o životu Presvjetloga Biskupa Dobrile. Biskup Juraj Dobrila rodio se u Tinjanu (Ježenju) kod Pazina u Istri dne 16. Aprila 1812. Učio je pučku školu prva dva razreda u svojem rodnom mjestu, treći pako i četvrti razred u Pazinu, a šest gimnazijskih razredah u Karlovcu, budući da onda nije još bilo gimnazije u Pazinu, filosofiju i bogoslovje svršio je u susjednoj Gorici, gdje bude takodjer zaredjen dne 11. Setembra 1837. Bio je nekoliko vremena župničkim pomoćnikom u Hrušici, odkud ga je tadašnji biskup Ravnikar poslao na sveučilištne bogoslovne nauke u prestolni Beč, gdje je 1842. g. postao Doktorom bogoslovja. Vrativši se u Trst, bude imenovan župničkim pomoćnikom kod sv. Antona u Novom Mjestu u Trstu, te vjeroučiteljem i ravnateljem kod ondašnje pučke djevojačke škole. Godine 1849., kad se utemeljio u Trstu biskupijski Seminar za bogoslovce IV. razreda, blage uspomene, pokojni biskup Legat, imenova ga seminarskim Ravnateljem i Profesorom pastirskega bogoslovja, koju je sluzbu obnašao sve do 1854. godine, koje je postao kanonikom i župnikom stolne crkve sv. Justa mučenika. Nj. Veličanstvo imenovà ga biskupom Porečko-Puljskim dne 12 Octobra 1857. te bi posvećen u Gorici dne 2. Maja sliedeće godine 11. pako Junija mjeseca namješten u Poreču, a 13. u Puli. Napokon dne 29. prošloga mjeseca Maja, Njegovo ga Veličanstvo imenova u dobar čas Biskupom sdruženih biskupijah tršćanske i koparske, a sveti Otac Papa prekonizira dne 5. Junija t. g.

Završujemo ovo izviešće, čestitajuć našoj tršćansko-koparskoj Crkvi, što je u Presvjetlom Biskupu Jurju Dobrili stekla vriedna nasljednika pokojnoga nezaboravne uspomene Biskupa Legata. Prilikom namještenja bjehu štampane razne prigodne pjesme u raznih jezicih. Mi u našem današnjem broju donosimo našim čitateljem pjesmu hrvatsku.

Spomenica Ustašah.

Priobćujemo spomenicu, koju su ustaše u Metkoviću predali pomiriteljnomu medjunarodnomu Povjerenstvu.

Slavno Evropejsko Odaslanstvo!

Od četiri prošla vjeka tužna i bjedna raja, kršćani Hercegovine, čame u tugi i nevolji, i tlačeni od turskog varvarstva, bez da im kršćanske i izobražene Velevlasti Evrope, na njihove jade, čemere, nevolje, kroz toliko godinah, baš jedan pogled milosrdja bačiše.

Žalostna raja *) Hercegovine nemogući više trpiti turski zulum, varvarstvo, tursko progonstvo, nasilje, napadanje, ove godine sva skupa raja diže se, i lati se oružja, da jednom u devetnaestom vjeku izobraženosti, čini viditi izobraženoj Evropi da je grehota ne samo, dali i sramota cjele Evrope puštati, da varvarstvo tursko gnjavi, tlači, progoni i drži u gluposti jadni slavjanski narod u Hercegovini.

Čulo se je, Gospodo, da ste poslani od Vaših Vladaocah, da izvidite naše togobe, naše jade, naše muke, i radi čega smo se latili oružja, i evo vam čistih i pravih dokazah, sa svim da vam nebi trebalo; jer svaki oe Vas pozna Tursku, tursko varvarstvo, nasilje i progonstvo.

I. Počnimo od Age! Jedan nesretni kmet koji uzme na kmetstvo u Age jednu zemlju, mora da ju gnjoji, da ju sije, da ju uradi, i da Agi dade što mu zapita, ali od polovice nije mu manje. Aga pako kada dodje obaći kmeta, što se dogadja tri četiri puta preko godine, dolazi sa momci, ter kmet usilovan od Age braniti Agu, momke, konje njihove, jer drugčije šibe i zatvor ga čekaju.

II. U Turskom Carstvu što nije u nikakvom inom, imade zakupština od desetine, ter zakupnici u dogovoru sa turskim činovnicim, pobiraju deset puta više nego bi imali, a ti rajo plati, podaj, pak se tuži!

III. Osim ovoga, štovana Gospodo, danjak, harač, pusule na zemlje, askerija, sve to mora nesretna raja da plati.

IV. Brojačina životinje od pamtivjeka se vrši u nesretnom redu. Turci brojači, svojim turcim ne broje, a jadnom krštjaninu ako mu ima deset glavah, metje mu 30, sa svim da jadni krštjanin plaća za travu svome Agi. Tkomu da se tuži? Aliji! Tko ga sudi? Alija!

V. Ako je ikakav krštjanin pozvat na Sud od kakvog turčina, oli on pozovne turčina, ako jadni krštjanin nema dva turčina za svjedoke, propada mu razlog, i hodi ti još u zatvor.

VI. Turci silom vode naše cure, naše žene, pak ih turče, i tako se dogodilo lani jednoj podajnici u Stolcu; pak izide vuk magarca.

VII. Ako koji krštanin nadje se kao svjedok proti kakvom turčinu, on ti nesretnik nevidja trečeg sunca.

VIII. Turci drže za pogrdluk naše sveštenike, za grdilo naše Crkve, naša zvona; naše ikone (kipove); i to očigledno ruže i grde.

IX. Mi plaćamo danjak, činimo svakojake nesretne izmete, a nikakve prosvjete imamo; škole ne imamo, već ako bi još tko hotio to, namah onog koji to zahtieva napše (utamniči) ga, i plati glavom.

X. Ako je kakva radja na carskim putovim tu ti idje sama raja, pet šest danah daleko od kuće a osam danah radje, bez kruha i bez plaće, a turci su od toga izključeni.

XI. Ako je kakva potreba od konjah za prenos živeža turskom askeru (vojnikom), eto ti zaptija u sela, koje zaptije moraju seljani da hrane, pak ti zorom silom prizajme konje i ljude, po 15 do 20 danah putovanja, bez hrane i bez plaće.

XII. Koje pravo hoćete da imamo u turskom sudu, kada je ono sastavljeno od nekoliko divljih turakah, i od sama dva krštjanina, koja dvojica moraju silom s njimi da podpišu i smrt jednom pravednom krštjaninu.

XIII. Ako koji jadni krštjanin pozvat na radju, oli u izmet s konjim čini viditi da nemore radi posalah, oli radi bolesti njegove oli kućanske, eto ti zaptie, koji ga izprebija, kadgod udarcim ubije, a višekrat dotjera do smrti.

XIV. Ako ti Turčin prinese kakvu pravdu na sud, eto ti je namah svršene; a ako ju prinese krštjanin, mora da čeka do svrhe svieta, oli mita mora dati deset puta više nego mu vredi pravda.

XV. Sigurnosti kod turakah ne moremo imati. Evo vam prilike! Alid Pivodić turčin iz Mostara, za umaknut se turskom redifluku, uteče iz Mostar i austrijanski podajnici vidjoše ga kroz Metkovice proći, ali turci neslušaju svjedočbu austrijanskih podajnikah, pak ti apsu nesretnog Djordju Čiriča, i eno ga od dvi i pol godine gdi čami i jadi u apsu, i to zbog svoje pravednosti.

Sigurnosti kod Turakah nemoremo imati. Turci u Mostaru ne mogoše viditi dičnog trgovca Djordju Bjelobrka, koji radjaše dobro sa Trstom, pak ti ga ubiju, i potvore mu sinovca da ga je ubio, ter s njim u zatvor; i za imati slobodu, morao je sve svoje imanje turcim dati, pak svojom glavom u Austriju prebjegnuti.

Kakva nam sigurnost more biti u turakah, kada onomadne turci u Strugam izprebijaše dva austrijanska podajnika, iz Metkovića, Stjepu Neraju i Petra Magzana; kada onomadne u Gabeli u mal neubiše austrijanca Nikolu Šukoveza? kakva je sigurnost kada onomadne u Gabeli napsiše i izprebjaše jednog austrianskog podajnika; kakva nam je sigurnost kada onomadne s broda austrianskog dignuše silom i sorom jednog prebjegnutog iz turske, koji mirno rabotaše, ter vezana ga za grlo u Mostar odpratiše?

*) *Raja*, turska rieč, znači toliko, koliko ljudi bez prava i pravice.

Digitized by Google

Kakva nam je sigurnost kada onomadne na tvrdu vjeru pozvaše Marka Krešića i Filipa Krešića da se povrate svojim kućam u Sjekoše, ter nesretnike izjekoše na komade?

Kakva nam je sigurnost kada na komade izsjekoše dvojicu u selu Gradcu, dvojicu na Ztovu, a dvojicu na Brštanici, a dvojicu u Prapratim, i sve na tvrdu vjeru?

XVI. Dodje li ti Aga na zemlju, prva mu je besjeda grebat krst, svetce, oltare, Crkve itd. kako je to učinio Ibraim Beg Gavran iz Počitelja, i sinovi Ibraim bega Muradbegovića iz Višića, nazad dva mjeseca i nekoliko danah, kao mahniti po selu Dračevu hodali psujući nam Isukrsta, Gospu sto arabah krsta, i bijuć nas i naše žene.

XVII. Sila turska nema kraja! Smailaga Šarić, koji sjedi u Stolačkom meldjizu, silom zorom natjera nesretnu raju, da mu izjendeči blato Kužak, čineć viditi istoj turskoj, da je svit radio na carskim putovim; i to sve bez ciglog jednog novca za trud, i to nije on sam učinio, nego čini svaki Tusčin.

XVIII. Uprave u turskoj vladi nema, jer činovnici nemadu već malo plate, pak su usilovani činiti svakojake nezakonitosti, nasilja i ostalo.

XIX. Turci za da im je lakše sa nezakonitostima suditi raju; upravu imadu u turskom jeziku, koga raja nerazumi, pak tada čine sve što im je milo i drago.

XX. Blato, zvano Rašanjsko, od Varde Glavice jaruge Svinjarice, endek Krupe, Jaza Vratca, Glavice krunice, Dola Rovaša, vrela Bosiljine čak do Glavice Kozarice, to je bilo blato seljana Rasna, i to su blato pučanstvo od Rasna izjedničili i metnuli u radju, ali turci Mujaga Memedbašić, Mula Alia Memedbašić, Ahmetaga Memedbašić, Derviš Aga Grebo, Bgibeg Bašagić, Memišaga Čiber, Mehmed Usković, naskočiše i silom i sa podporom nesretne turske, činiše sve to blato od 1000 danah oranja da bude njihovo.

(*Sliedit će.*)

PAZINSKA GIMNAZIJA.

Evo oglasa, što smo ga bili obećali našim čitateljem, kad smo u predposljednjem broju govorili o pazinskoj gimnaziji:

Oglas.

Školska godina 1875-76 početi će na ovděšnjoj c. k. gimnaziji 16. listopada t. g., a iste će se godine jedan t. j. šesti gimn. razred otvoriti.

Upisivanje obavljat će se 14. i 15. listopada t. g. od 8 pred podne do 1 sata poslě podne. Osim toga dèrzati će se zadnjega dana primateljni i opetovni izpiti.

Uvěti kod upisivanja su slědeći:

1. Od djakah, koji žele u pripravni razred stupiti zahtěva se, da su najmanje treći razred koje pučke škole dobrim uspěhom svèrsili.

2. U I. gimnazijalni razred mogu samo oni djaci stupiti, kojim bě dopušteno na ovdešnjoj c. k. gimnaziji taj razred opetovati, ili oni, koji su prošle godine u pripravnom razreda ovoga zavoda najmanje svědočbu pěrvoga reda dobili; svatko drugi pako, koj bi želio stupiti u taj razred, mora se prije podvèrći primateljnomu izpitu, na kojem će se ovo zahtěvati:

a) U nauci věre onoliko, koliko se uči u pèrva četiri razreda pučke škole;

b) U němačkom jeziku razuměvanje lakših odlomakah iz Čitanke, što će morati pokazati prevodom iz němačkoga na materinski jezik, zatim počela iz slovnice; od neněmačkih djakah poznavanje glavnih pravilah materinskoga jezika;

c) U računstvu věština u četiri glavnih operacija sa čělimi brojevi.

Djaci, koji nebi taj izpit dobrim uhpěhom položili, neće se primiti u pèrvi razred, već će morati u pripravni razred stupiti.

Upisivanje u druge razrede biti će, kao dosele, uslěd valjane gimnazijalne svědočbe ili dobro položenog primateljnog izpita, kojemu će se morati podvèrći svi bez iznimke djaci, koji nisu prije u kojojgod gimnaziji avstrijsko-ugarske monarhije upisani bili.

Različite viesti.

* **Slovenski jezik.** Na ovelješnjoj gornjoj c. k. Realki njemačkim učevnim jezikom ove je godine uveden kao predmet nauke i slovenski jezik istim pravom, koje ima na toj Realki jezik talijanski. Zašto nije to po smislu XIX. §. temeljnih carevine zakonah bilo prije odredjeno, neznam kazati. Što znam jest, da je novi Ravnatelj, g. Peiker, pripoznao odmah pravicu, koja ide i naš jezik, pa ga je evo i uveo. Slava tomu Niemcu postenjaku! — *E pur si muove.*

* **Pripravnica u Kastvi.** Dne 15. oktobra otvoriti će se u Kastvu pripravnički tečaj za učitelje sa hrvatskim podučnim jezikom. U spomenuti tečaj imadu pravo oni mladići, koji su 14. godinu svršili ili će ove godine svršiti, koji su dobrim napredkom svršili pučku učionu.

Mladići, koji se budu dobro učili dobiti te podporu od 50. f. Čim budu dobrim napredkom svršili ovaj pripravnički tečaj, stupiti će u učiteljsko isobrazovališće u Kopru, gdje će veću podporu primati dok nauke svrše.

Evo roditeljem liepe prilike malim trudom svoju detcu srećnu učiniti. Zato si gojim ufanje, da će mladež nesamo iz obćine Kastavske, nego i iz ostalih istarskih obćinah i sa Kvarnerskih otokah, posjegnuti za ovom srećom.

Ravnateljstvo c. k. pripravnice priporučuje svim onim, koji žele svoju djetcu u ovaj pripravnički tečaj poslati, neka se prijave bilo pismeno ili ustmeno, kod spomenutoga Ravn. do 15. oktobra, jer bi poslije prekasno bilo.

* **Bratjo nekasnite!** Hvala Bogu i dobrim ljudem svakim se danom čita, kako našoj pribjegloj bratji Bošnjakom i Hercegovcem dohadja pomoć od milostnice ruke ne samo od posestrimah Dalmacije, Hrvatske, Češke, i Ruske, nego i od dalekih stranah kanoti iz Francuske, Inglezke i daleke Amerike. Ali ako se promisli, da nejake djece, ženah, staracah i drugih nevoljnikah, koji zaiskaše utočišće u ovih naših stranah, nadilazi 100 tisućah dušah, da svi ti nevoljnici, da uteku okrutnomu turskomu maču, moradoše zapustiti sve svoje te golim životom pobjeći, da će doskora nastati dugotrajni vjetri, daždji i doskora kruta zima, ako se velim, na sve to promisli, hoće biti posve težko doskočiti potrebam tolika i toli potrebna puka. Zato evo nas i opet, svakoga i svagdje proseć, da tko čim može, bilo i malim, nekasni pomoći svojoj bratji. Oni, koji nemogu novcem, imati će ma bilo kakve suvišne rubenine, odjeće il obuće, što ako je i malovriedno, biti će ipak za uboge sirote velika dobrota. I mnogočastni svećenici mogli bi u crkvah, kao što već mnogi čine, nabirati na tu svrhu milostinju. Tako čineći otrti ćete suze tolikim i tolikim nedužnim sirotam, težko uzdišućim udovicam i žalostnim starcem; dajte ljudi, od Boga Vam plaća!

* **Knez crnogorski,** prošlih se je danah obratio na austrijsku vladu s molbom,da za liečenje mnogih ranjenikah s Hercegovine, koji su se zaklonili u kneževini, bude mu poslano u pomoć nekoliko liekarah, pošto u kneževini nema dovoljnog osoblja. Vlada odgovori toj želji, a već petorica gradjanskih novih ljekara, koji se dobrovoljno u tu svrhu ponudiše, polazi u Crnu Goru sa svimi potrebštinami. Ti hvalevriedni liekari jesu: Dr. Gjivanović, Dojmi, Mišetić, Prvan i Tomić. Još je bilo naloženo dalmatinskomu namjestniku bar. Rodiću, da odpravi u Crnu Goru onoliko žita i druge hrane, koliko bi mislio da je neobhodno potrebito te se sadanjim nuždam doskoči.

Prilog 19. broju VI. god. „Naše Sloge".

Uvjereni, da će našim bogoljubnim čitateljem biti do prave koristi, pridajemo današnjemu broju obedvie vele važne pastirske poslanice, što je naš Presvj. i Preč. biskup g. Juraj Dr. Dobrila upravio na svećenstvo i vierni puk: jednu naime prigodom Njegova razstanka iz Porečke biskupije, a drugu prigodom Njegove instalacije, što se je dne 26. ptr. m. obavila u ovoj stolnoj crkvi sv. Justa.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Septembra 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.25	5.26	5.27	—	5.20	5.28	5.28	5 28	5.28	5.28	—	5.28	5.28	5.28	—	—
Napoleoni	8.90	8.90	8.90	—	8.91	8.91	8.92	8.92	8.92	8.92	—	8.92	8.92	8.92	—	—
Lire Ingleske	11.20	11.20	11.20	—	11.19	11.20	11.20	11.20	11.20	11.20	—	11.20	11.20	11.20	—	—
Srebro prid (aggio) . .	102.15	102.15	102.15	—	102.15	102.15	102.20	102.20	102.20	102.20	—	102.15	102.15	102.15	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po nevadnoj cieni. Pisma neka sa šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 1, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 16. Oktobra 1875.** **Broj 20.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. listopada 1875.

Iz Beča neima drugo nova, nego da će Delegacije za koj dan dovršiti svoje poslovanje, a dne 19., kao što smo vsć javili, početi raditi carevinsko vieće. Ministar rata nemari se tužiti na ljetošnje Delegacije, jer su mu dozvolile mal da ne sve, što je od njih iskao, da bude i naša vojska spremna, kako se pristoji, za svaki mogući slučaj. U Českoj kraljevini bili su ovih danah u gradovih opet izbori za carevinsko vieće, pak su po običaju i staroj navadi bili i opet izabrani sve samo takvi češki rodoljubi, koji neće dakako ni da čuju o carevinskom vieću. Isto tako će se dogoditi i kad budu birale selske obćine. Početkom mjeseca otvorilo se u Crnovicah u Bukovini novo sveučilište njemačkim učevnim jezikom, te ujedno svjetkovala stogodišnjica sdruženja one pokrajine s carevinom austrijskom. Iz Ugarske takodjer ništa nova, nego da će se dne 19. listopada sastati hrvatski sabor.

Dakle dne 18. će prispieti u Milan njemački car Vilim, ali Bismarka da neće biti s njim, jer da je bolan. U Milanu će se tom prilikom dakako sastati sve, što ima Italija znatnijega i odličnijega. U Bavarskoj neide Bismarku nekako za rukom njemačko jedinstvo, jer mu je većina bavarskih zastupnikah protivna, pa sad se čeka, na koju će stranu pristati bavarski kralj.

Mi smo se zadnji put prevarili, kad smo rekli, da će se Srbija u ovo prošlih petnaest danah javno zaratiti s Turskom. To se nije obistinilo i neće već tako brzo. Knez je glavom izjavio skupštini, da on nesmie od evropejskih velevlastih udariti na Tursku, jer da bi u protivnû slučaju odstupile od svoje rieči, kojom jamče za obstanak Srbije. Poslje te izjave odstupi Ristićevo ministarstvo, a nastupi Kaljevićevo. O Kaljeviću kažu, da je bio poglavica omladinski, ali da se sad razkrstio s tom svojom strankom. Knez se imao oženiti jučer. Kumovao mu car Aleksandar, dakako ne licem nego po ovlasti. Dakle od strane Srbije neima se Turska ništa bojati. Ali ustaše nisu zato duhom klonuli, dapače čine sve potrebite priprave, kako će se moći održati prieko zime, pa onda na proljetje pomladjenimi silami nastaviti djelo svojega oslobodjenja. I u ovo petnaest danah su se na više mjestih slavodobitno ogledali sa svojimi krvoločnimi tlačitelji. Zato nadajmo se kroz cielu zimu viestim, koje će nam javljati, da su se tu i tamo Kršćani pobili s Turcî. Turska neprestaje namicati vojske iz Azije, ali to nisu ljudi vični hercegovačkoj i bosanskoj zimi, pa joj mogu malo koristiti. Nego u ovo petnaest danah su Turci sami sebe pobili jače, nego da su s mjesta izgubili Bosnu i Hercegovinu. Što su još živi, to moraju zahvaliti evropejskim bogatašem, koji im novce posudjuju. Ali odsad unapred hoće ti bogataši i dva i tri puta novčić obrnuti prije, nego li ga uzajme Turkom. Zašto? Za to, što je Turska prošlih danah izjavila, da nemože za sada platiti svojih vjerovnikah. Evo je dakle, gdje je propala. Ta viest je neizmierno uzburkala glavničare na svih evropejskih bursah, pa se sad odvraću od nje i oni, koji su ju dosad branili i zagovarali. Još su na nekoji način jedini Magjari, kojim nepodnosi milostivo srdce, da je nestane, pak su i njihovi delegati u Beču zaklinjali Andrassy-a, neka se i unapred zauzimlje za Turke, kao što se zauzimao do sada. Mi se nadamo, da to neće u sadašnjih okolnostih Turkom mnogo pomoći, jer Turkom treba novacah, a baš ni Magjari jih neimaju odviše. I tim svršujemo za danas svoje izvješće.

Spomenica Ustašah.

(Konac)

Slavna i štovana Gospodo! Ovake sile, ovako varvarstvo i turško nasilje usilovalo je nesretnu raju, da se lati oružja i da brani svoje svetinje i svoja prava. Mi se jesmo latili oružja da se branimo od naših krvnikah, ali prvi nismo napadnuli na turke, već turci na nas. Turci najprvi kao bjesni vuci a pred njima iz meldjiza mostarskog poslan za mirit nas, Adjalia Ugljen, napadnuše na mirno selo Goricu, i svega ga porobiše ter popališe, tu izsjekoše jednog starca od 80 godinah i dvoje malo djece.

Turci najprvi nasrnuše na selo Dračevo i tu ubiše sedam krštjanah i raztjeraše ostale, ter zapališe sve selo Dračevo porobivši sve štogodir nadjoše. Pred turcim bio je Ibraim beg Gavran, i sinovi Ibraimbega Muratbegovića. Nebiaše turskoj sili zadosta toliko varvarstvo već razbiše vrata Crkve sela Doljana. Obezčastiše Oltar, iz puške pucahu na ikunu Blažene Divice Marie, razbiše zvono i baciše ga u vodu. Ni to nebi dosta turskoj sili, već kao vukovi poletiše na mirno selo Doljane, ter porobiše mêd, maslo, žito i sve što nadjoše, pak zapališe sve selo, pokosiše žito i posikoše duhan.

Ni to bi zadosta turskoj sili, već popališe sela Dubravicu, Brštanicu, Četoljub, Rasno Donje i Gornje, porobeć i zapaljeć bogomolju (crkvivu) u Rasnu i porobiše sve što godir nadjoše. Štovana Gospodo! Evropa do danas je izmjenula i bacila s prestolja dosta izobraženih kraljah, Cesarah i knjezah i punih krščanluka, a danas u izobraženom vjeku držite još varvara turčina?

Slavna i štovana Gospodo!

Pod bićem turskim nemožemo i nećemo da živemo. Ljudi smo a ne stoka! Ako nam nećete pomoći, prisiliti nas nemožete, da se vratimo u robstvo. Turskome obećanju više nevjerujemo, a jamstva vaša koja nam dajete, uvjerili smo se da kod Turakah nevriede ni šuplja boba. Hoćemo slobodu, pravu, i podpunu slobodu! Živi u turske ruke nećemo.

Metković 12. rujna 1875.

Dopisi.

Iz okolice porečke, 25. Rujna.

Ako je ikada prijatelj bio žalostan na raztanku, sa svojim prijateljem, to smo doista ovih danah bili mi Hrvati porečkopuljske Biskupije na raztanku sa Presv. i Preč. Biskupom Dobrilom. Istina, da nam neode daleko i da ima i sada pod svojima krilima veći dio Istre, dapače svu Istru, jer nije odciepio svojega rodoljubnoga srdca ni od ovih naših krajah, kako je sam rekao; nego nas boli, da nije s nami kao što je bio cielih sedamnaest godinah, pa nam se sada brez njega čini sve kao prazno.

Koliko si je slave stekao, koliko li dobra učinio, što se zna i što se nezna, to ja nekanim dokazivati, nego reći nešto samo o njegovu raztanku s nami.

Znali smo, da je 20. tek. Rujna bio dan odlučen Biskupovu odlazku, al smo mislili, da će otići u taj dan okolo 11 satih pred pôdne parobrodom Lloydskoga družtva. Ali eno, dan prije pod večer doplovi u Poreč svojim parobrodom iz Trsta isti Namjestnik, Barun Pino. Kako nogom na kopno, odmah s porečkim Kapetanom, gosp. Clesius-om, podje posjetit Biskupa, gdje se zadrža s njim pô sata.

Onih danah, a osobito one večeri, kažu, po mjestu nije bilo drugoga razgovora, nego o Biskupu i njegovu putovanju. Mnogi se dogovaraše, kako će dojdućega jutra uraniti, da mu čuju zadnji pozdrav u svojoj crkvi. Noć mine, zora svane, sunce grane uz najkrasniji dan, pa bi rekao, da se i narav spremila, da sprati dostojanstveno našega polaznika na svoje novo radilište. Prije sunca počeše zvona navješćivati početak raztanka. Stolna crkva, na glasu ljepota, bijaše krasno nakićena, da se u njoj dostojno raztane uz službu božju Pastir sa svojim stadom. To se moralo obaviti o šestoj uri. Istina, bilo je rano, osobito za čeljad gospodske ruke, budući ponedjeljak, djelavni dan, trebalo je odvesti radnike na radnju, nu ipak prostrana se crkva napuni svake ruke čeljadi, gospodske i težačke. Mnogo nas je bilo i iz okolice svjetovnjakah i svećenikah. Oblasti i cielo činovničtvo, što ga je u Poreču, uranili u Crkvu i zasjeli svoja mjesta. Namjestnik, Barun Pino, bane i on na svoje. Sve je gotovo. Eto i Biskupa, praćena od svećenstva. Svak ga strielja nekako tužnim pogledom. Sve je tiho, kao da nikoga u crkvi nema. Izloži se svetotajstvo poklonu, Biskup počme Sv. Misu. Posli Mise i on i svi ostali sjedoše, a Prečastni kapitularski Vikar uzajde na propoviedalnicu i kratkim uvodom navjesti odlazak bivšega nam Pastira, pa jakim i meko-

Digitized by Google

srčanim glasom započme čitati zadnji pozdrav nezaboravnoga Vladike. Oni govor, nadahnut od plemenite duše, priteže k sebi svačiju pomlju; u njem svakomu milina i ugodnosti, i mnoge u živac srdca taknu i ganu do suzah. Kad svrši iskreni s bogom, Presvjetli Biskup podjeli blagoslov Svetotajstvom. U sedam satih i pô dovrši služba božja i odlični biskup izajde iz crkve uz pratnju svećenstva, a za njim idjahu oblasti. Gospodin Namjestnik, Barun Pino, ode na parobrod, da ga dočeka. Ljubljeni se Biskup za koji čas spremi u svojoj sobi na putovanje; pa najsrdačnije izljubivši se sa Svećenicî, podje na parobrod uz pratnju oblastih, koje su ga u predvorju čekale. Po ulicah, kud imadjaše proći, i na obali mora sgrnuo se puk. Kad nezaboravni Biskup stupi u parobrod nastà zadnje pozdravljanje. Namjestnik, Barun Pino, mjesto svoje, zapovjedi da se na parobrodu izvesi biskupska zastava, brod se maknu i u tili čas ote nam izpred zaplakanih očiuh toga vriednoga muža, koga ćemo se svega svojega vieka onako željno spominjati, kako se zahvalna djetca spominju svojega ljubljenoga otca!

Iz srednje Istre, 5. oktobra.

U pastirskom Listu, razposlanom svećenstvu i puku naše biskupije, istinito i jasno govori naš Presv. i Preč. Biskup, J. Dobrila o mnogih ranah našega puka. Izmedju drugih, navadja On i maleni broj naših djakah po školah. On predvidja, ako bude išlo tako napred, da će doći vrieme, kad neće naš puk imati ni svojih svećenikah, jer malo ide mladićah u školu, a još manje u sjemenišće, buduć je zavladao sada neki duh protivan duhu nauka Spasiteljeva.

Ali nesamo da neće imati Istra svojih svećenikah, nego ona nima i neće imati ni drugih izobraženih ljudi, kao: lječnikah, odvjetnikah, činovnikah, ild., ako nebudu roditelji marljiviji u pošiljanju djece u školu — a osobito u više škole. — Sadašnjost Istre nije vesela, a nimamo mnogo znakovah ni za bolju i srećniju budućnost. Ali to nas ipak nesmie ustrašiti, nego nas potaknuti da skrbimo za nju. S toga evo me opet, kako i lanjske godine, na vratih našega kmeta, da mu zavapijem: Na noge braćo, sad je doba! Ljeta su počela biti bolja, spremaj sinka na nauk — u susjedni Pazin, gdje imamo najbližnju Gimnaziju. Tu će ti biti blizu, pod tvojim očima; tu ćeš ga moći laglje nadzirati nego li drugdje; tu će ti se manje pokvarit nego li drugdje. Kad ti svrši Gimnaziju ovdje u Pazinu ili još prije, moć će ti sinak ili u sjemenišće, gdje će ti malo koštati, ili u učiteljište za učitelja, gdje će dobivat podpore ili — ako si smožniji u velike škole u Beč, Zagreb, Gradac itd. — A sada hvala Bogu, imamo i na stolici naše Biskupije čovjeka Istranina, koji je do sada već mnoge mladiće dao uzgojiti na svoj trošak, a za stalno neće ni unapred prestati podupirati Njegova blagotvorna ruka učeću se mladež. Bog zna, vremenom bi se moglo ustrojit baš u Pazinu malo djačačko sjemenišće za gimnazijce, pa tad bi mogao i tvoj sin, ako je siromah i odaljen od Pazina, dobit nutri bezplatno mjesto i svu obskrbu.

I to bi bio najbolji način, da procvate ova nova gimnazija, što joj ja od srca želim. Ona se sada ustrojava i organizuje, pak dakako da nije u njoj još sve onako, kako bi bilo želiti. Prigovoriti bi joj se moglo: 1. što se za biblioteku nekupuju i hrvatske knjige, da jih mogu čitati ubožiji djaci; 2. što se poučava hrvatska mladež samo dvie ure na tjedan u svojem materinskom jeziku, dočim su opredjeljene za talijanski tri ure, 3. što bi se morale udešiti ure za hrvatski i talijanski tako, da nemoraju jedni čekat, dok se drugi poučavaju, čim su moralno prisiljeni ostati i poslušati relativne slobodne predmete; 4. što bi vjeronauk morao biti u pripravnom razredu za Hrvate hrvatski, kad je za Talijane talijanski; 5. što je smiešno kazati, da je talijanski jezik slobodan predmet za Hrvate u gimnaziji kad ga moraju naučiti prije nego u nju stupe, t. j. u pripravnom razredu. Mogao bih dodati svim točkam podulji komentar, ali mudru i jedno oko dosta! Nadam se, da će vremenom škrbju slav. ravnateljstva, koje je dosle mnogo učinilo, nestati još i tih malih zapriekah za našu mladež, pak onda će naši ljudi i još radje pošiljat svoju djecu u školu. A Bože daj, da ih nebi trebalo do godine opet nagovarat i zaklinjat za njihovu vlastitu korist. Na noge dakle!

U bečkih novinah „Vaterland“ od dne 5. t. m. čita se dopis, što ga evo priobćujemo u hrvatskom jeziku našim čitateljem, pošto se njegovim zadržajem posvema slažemo.

Iz Istre, 29. Septembra.

Ovih je danah Presv. Biskup Dobrila ostavio Poreč, te se preselio kao tršćansko-koparski biskup na svoje novo mjesto u Trst. Samo oni, koji su tako srećni bili, da su ga mogli pobliže poznati, samo oni velim, mogu cieniti, koliko je porečko-puljska biskupija s Njem sgubila. Doista svaki, koji ljubi istinu, mora pripoznati njegove velike zasluge u uredjivanju dohodakah biskupskog stola, njegovu neumornu skrb za zidanje i popravljanje crkvah i plovanskih kućah, po tom njegovu živu brigu za svećenike i učeću se mladež, a najzad tolike milostinje, koje je podjeljivao sbilja siromašnim i potrebnim. To je pripoznalo svekoliko svećenstvo porečko-puljske biskupije, pa izjavilo u adresi podpisanoj od svega biskupijskoga svećenstva i opravljenoj na Presvjetloga biskupa. Zato nije čudo, što su bili svi veoma žalostno dirnuti, kad su doznali, da će brzo izgubiti svojega dobroga Pastira, koji je postupao s njimi kao ljubeznjivi otac. Ta se je žalost zbilja vidila na dan odlazka Presv. g. Biskupa, kad je on poslje dovršene sv. Mise i poslje blagoslova presv. Svetotajstvom, pojedine prisutne svećenike srdačno poljubio, pa su se svim suze u očima vrtile. Po tom, to jest u 8 sati jutro, ode Presv. Biskup sa tršćanskim g. Namjestnikom na c. k. Parobrod, koji je bio uprav tamo došao, da Ga odvede. Sjedinjene biskupije porečka i puljska su sada bez biskupa, pa žaluju za svojim ljubljenim vrhovnim Pastirom. Najveća želja svećenstva i vjernoga puka bi bila tà, da bi porečko-puljska biskupija ostala i unapred pod mudrim vladanjem svojega bivšega biskupa. A to nije drugčije moguće, nego kad bi se s jedne strane tršćansko-koparska, a s druge porečko-puljska sjedinile. Za to sjedinjenje je prikladan već isti geografični (zemljopisni) položaj obijuh biskupijah pošto su ove, kao što je dobro poznato, polutok, od koga spada na poreču biskupiju samo mali pomorski djel, pa ona odasvud na kopnu medjaši sa tršćansko-koparskom biskupijom tako, du se sve na više stranah u onu duboko proteže. Nadalje je i etnografični (narodnopisani) položaj obijuh biskupijah takav, da sjedinjenje nebi moglo biti nego uspješno, jer u svoj Istri po selih stanuju čisti Jugoslaveni, osobito Hrvati, a samo po gradovih se u većem broju nalaze Talijani. Najposlje pako porečko-puljska biskupija broji samo 83,600 dušah, pošto u tršćanskoj biskupiji stanuje 302,000 dušah iz česa se vidi, da bi kroz slučajno sjedinjenje tršćanska biskupija samo za peti djel većom postala i da sjedinjenje biskupije nebi brojilo preko 400,000 dušah. — Gdje bi se to sjedinjenje obistinilo, možebiti, da bi se laglje našla i sredstva, da se doskoči prietećemu nedostatku svećeničtva, kojega osobito u tršćanskoj biskupiji ima sve što dalje to manje, čemu bi veoma pomoglo naime, kad bi se u Trstu ustanovilo svećeničko sjemenište.

ZAPISNIK

o II. redovitoj skupštini „Bratovšćine hrv. ljudi u Istri“ u Kastvu dne 22. septembra 1875.

I. Poslje 10 satih u jutro, buduć prisutan dostatan broj članovah, otvori preč. g. vitez Vlah, dekan Kastavski, drugu redovitu skupštinu kao podpredsjednik družtva u odsutnosti predsjednika Dra. Vitezića. Isti gospodin primjerenim govorom razloži, da je družtveni statut izrečno potvrdjen, da su se podjelile nekoje podpore itd., kako će gosp. tajnik u prvom godišnjem izvieśću o djelovanju družtva pokazati.

II. Tajnik gosp. Ernest Jelušić stade čitati izvješće iz koga glavne su točke ove: Družtvo je potvrdjeno odpisom slavnoga Namjesničtva dto 3. julija 1875. Odbor družtveni se je po mogućnosti i potrebi sastavio, te odlučio medju drugim poglavito ovo: da se umoli dojduća skupština, neka bi kod izbora novoga odbora pazila na to da odbornici budu ljudi, koji će se bez zapreke moći sastajati i da budu koliko je moguće na blizu; zatim je podielio godišnju podporu učenikom Istranom: Milovćiću, Kumbatoviću, Bogoviću (iz otoka Krka) te Vlahu (iz Kastva) u iznosu od 150, odnosno 50 f., 45 f., 35 f., 20 f., i to za prošlu školsku godinu 1874-75. Napokon što je skupštinu najviše zanimalo prepustio je odbor, da se ona izrazi o načinu, kojim da se podastre preponizna molba na Njeg. Visost, Cesarevića i Kraljevića Rudolfa, nebi li blagoizvolio primiti družtvo pod svoj visoki protektorat.

Skupština je stvar odmah u pretres uzela i odobrivši molbu sastavljenu po odboru, odlučila, da ju odbor Visokoistomu u što kraćem vremenu podastre.

Osim toga spominje gosp. tajnik sa sahvalnostju imena njekojih licah, što su si zasluga stekli za družtvo, pomogavši mu sborom i tvorom, navlastito su to Dr. Juraj Dobrila biskup i kanonik Tomo Gajdek; a od članovah družtvenih osobito gosp. France Šabec, glavar u Podgradu.

Skupština primi vrlo radostno otaj izvještaj i zahvali gosp. tajniku na trudu.

III. Zatim se pristupilo k izboru godišnjega odbora, te budu izabrani jednoglasno: predsjednikom: Dr. Dinko Vitezić, Odbornici: Vjekoslav Vlah, Mato Brusić, Josip Janc, Ernest Jelušić, Vinko Zamljić, Anastaz Jelušić, osim gosp. Brusića svi iz voloskoga kotara.

IV. U revisionalni odbor bješe izabrani: Don Josip Dukić, Anastaz Jelušić i Friderik Grossmann, svi u Kastvu.

V. Gosp. tajnik upita skupštinu, kako će se postupati, da se utjera 119 for. koje je gosp. Dtr. Bachmann u Bistrici cedirao

Digitized by Google

Bratovštini. Skupština odluči, da se sa dotičnimi dužnici, ako je moguće mirnim putem opravi, ako li ne, da g. Anas. Jelušić sudbeno utjera u ime družtvenoga odbora.

VI. Odbornik Zamljić predlaže, da se skupština izjavi, je li potrebito izdavati koledar družtva, kad on neće moći konkurirati sa ostalimi koledari, kao n. pr. s „Danicom“ družtva svetojerolimskoga? Skupština odluči, da se počeka, kakov će uspjeh u praksi imati „Koledar Bratovšćine“; ako uspieha nebude i družtvo bi imalo bit na šteti da se odustane od obširnoga pisanja, al da koledar bude svakako sadržavao djelovanje družtva i koliko je najviše moguće *imena* članovah i darovateljah.

VII. Isti odbornik predlaže, da se vanjskim članovom javi želja, te mogu svoje misli o napredku družtva i načinih tomu shodnih, pismeno poslati na skupštinu, koja će se po vrednosti na nje osvrnuti. Primljeno velikim odobrenjem.

VIII. Skupština odobrava na predlog Laginjin, što je odbor podjelio 150 for. hotijući tim jednom za uvjek protumačiti dotični §. družtva štatuta, naime, da se *mogu* ali *nemoraju* uvjek potrošiti svi godišnji prinosi, jer to valja ravnati po potrebi, po veličini prinosa i po broju kompetentah.

IX. Skupština primi jednoglasno predlog, da se gosp. Šabcu, koj se radi poslovah zahvaljuje na odborničtvu, podjeli javno priznanje, sto se tako žarko skrbi za pospjeh družtva.

X. Nebuduć ničega na dnevnom redu, gosp. podpresednik izjavi u 1½ sati po podne, da je posao dovršen.

Pregled posljedakah gospodarstva „Bratovšćine hrv. ljudi u Istri“
od 17. Septembra 1874. do 20. Septembra 1875.

Prihod.

Preostatak od godine 1874	f.	963.--
Primito u godišnji prinos	„	219.83
„ kapital	„	252.70
Kamate godišnje na 785 f. uglavničeni na grad. riečkoj štedionici	„	39.25
Kamate godišnje na dvie razteretnice po 100 f.	„	8.40
Na dugu kod članovah	„	20.—
Primito od duga darovana od G. Bahmana	„	4.36
	f.	1507.54

Razhod

Podpore	f.	150.—
Pečat	„	7.—
Razni troškovi	„	9.88
	f.	166.88

Izkaz imovine.

U razteretnicah	f.	250.—
U jednoj privatnoj zadužnici	„	50.—
Na grad. riečkoj štedionici	„	785.—
Dug članovah	„	20.—
Vriednost pečata	„	7.—
Vriednost listinah	„	6.—
	f.	235.66
	f.	1353.66

FRANINA I JURINA.

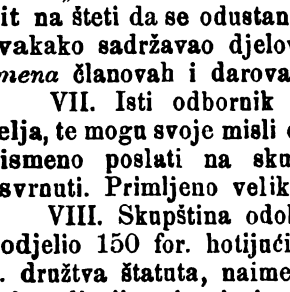

Fr. Ča da si ono neki dan bil i ti va Motovunu na nekoj skupščini?

Ju. Aj nisam, ma da sam, vero bi me bila čula nekâ gospoda, kâ se nedostoje obedvat s prostijimi družtvenicî va jednoj kamari.

Fr. Zač?

Ju. Ač dočim su gospoda va svojoj kamari bila sita svega i svačesa, da su va drugoj od glada kruh glodali; a kad bi se čemu nadali, da bi stupil k njim poslužnik i rekal: za vas nî ostalo niš!

Fr. Pak?

Ju. Pa kad je bilo platit, da su morali i oni dat za obed po 2 f. 50, kako i gospoda. Al drugi dan da su se opametili, pak da nisu hoteli prijet gospodskoga poziva, nego da su va drugoj krčmi za samih 70 nvč. i oni gospodski obedvali.

Fr. Budale, ča nisu i prvo znali, kî s gospodom črešnje zoblje, da mu repi ostanu!

Imenik družtvenikah
BRATOVSĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Frane Orlić, župnik 4 f. u kapital i 1 f. u godišnji prinos; Jernej Križaj, 1 f. u kapital i 1 f. u godišnji prinos; Frane Bukovec, kapelan u Ceru 1 f. u kapital i 1 f. u godišnji prinos; Antun Pučić, kapelan s. Ivana 1 f. u kapital i 1 f. u godišnji prinos. Godišnji prinos za god. 1875 platili su: Matej Peteh Kovačić, občinski zastupnik 30 novč.; Osip Pifar 30 novč.; Antun Pamić pok. Jurja 30 novč.; Antun Roza Vidulin 30 novč.; Antun Zohil Ivanov 30 novč.; Jakov Križanac Berte 60 novč. Svetko Zohil 30 nvč.; Ivan Milanez 30 nvč.; Za godinu 1875 i 1876, Ivan Benčić Ivanov 30 novč.; Martin Križanac Tomov 30 novč.

Evo i slovenske pjesme, što se dielila prigodom Biskupova namještenja. Žao nam je, što radi malena prostora nemožemo i nju štampati na čelu lista.

Njegovej Milosti Preuzvišenemu Gospodu

JURJI DOBRILA

TRŽAŠKO-KOPRSKEMU ŠKOFU

NA DAN SLOVESNEGA NJEGOVEGA VMEŠČENJA

NA TRŽAŠKI ŠKOFOVSKI SEDEŽ

26. Septembra 1875.

Vera:

Kdo trka od zunaj na moja vrata,
Ko zliva na gore se zarja zlata?

Verniki:

Tvoj sin je, o mati! tvoj verni sin,
Pravico do tvojih imá svetinj.

Vera:

Odprite Mu vrata, otroci moji!
Peljite k bogati Ga mizi svoji.

Verniki:

Na prsih se sveti Mu križ blešči,
Srcè pa za blagor Mu duš gori.

Vera:

Odkrijte, otroci! odkrijte se,
I roko i križ Mu poljubite.

Verniki:

Na glavi se sveti Mu mitra krasna,
Ko sveti na nebu se zvezda jasna.

Vera:

Zaupajte Njemu, ko zvezdi mornar,
Zvesteje od zvezde je vere oltar.

Verniki:

Opasal orožje je On zmagljivo,
Ljubezen in upanje, vero živo.

Vera:

Naj v miru zmaguje krepost orožja;
Obrani Pastirja vam roka Božja!

Slovenci
tršaško-koparske škofije.

Obhodnja iliti izmjena sjemenah.

Bogate zemlje, gdje je poljodjelstvo prvim temeljem občemu i pesebnomu blagostanju i gdje se nikakva poljska radnja neobavlja, a da se ona nebi osnivala na znanosti, imaju svoje gospodarske mjenbene obhodnje iliti izmjene sjemena. A tu, taman, kako tamo vele, leži početak njihova bogatstva.

Premda zemlja zadržava u sebi mnogo hranivih sastojinah i to sve raznih vrsta, kada ju mi uzastopce zasijemo jednom te istom vrstom sjemena, koja zahtjeva jednu te istu hranu, ona će nam s vremenom postati tako neplodna, da nikako neće već htjeti naplaćivati truda ni troška, što oko nje uložimo obradjujuć ju. Pšenici se, napriliku, hoće sasvim druge hrane nego li kukuruzu. Sad, ako ćeš ti sijati uvjek pšenicu na isto zemljište, ona će ti malamalo posisati iz zemlje sve ono hrane što tu nadje, a ti ćeš s vriemenom uzalud na njoj truditi i sijati. Da što tada? Evo što.

Valja ti još unapried gledati da izmjeniš vrstu sjemenâ, to da sad jedno, a sad drugo sjeme na nju siješ, pa i da prodje nekoliko godinah, dokle opet isto sjeme na istu zemlju baciš. Tim ćeš dobiti da one hranive čestice što no se nisu mogle sljubiti s jednim sjemenom, sljubiti će se s drugim, i one sastojine koje se nisu mogle prikloniti k ovoj vrsti sjemena, priklonit će se onoj

Digitized by Google

drugoj. I kod naših je težakah, barem u obće poznata potrebitost te izmjene; ali pri samom uporavljenju te istine malo ćeš ih naći medj njima, koji bi ju točno sljedili i u djelo privadjali.

Pravila po kojih bi se imao vladati poljodjelac pri ovom poslu mogla bi se od prilike ovako udesiti:

1. Nemoj nikad sijati isto sjeme u istu zemlju dvie godine zasebice.

2. Sjemena, koja ti jako izsisavaju zemlju, sij naizmjenice s onimi koja ti ju kriepe; kao što su taman sjemena koja se okopavaju i kotljaju.

3. Gnoji pod ono sjeme koje ti najviše zemlju izsisava, ali nemoj gnojiti pod ono, koje lahko polegne, kao što je n. p. pšenica. U ovom slučaju obavi gnojitbu na godinu prije.

Red dobre obhodnje za naše okolnosti mogao bi na šest godinah biti ovaj:

1.e godine, kukuruz i grah, 2.e pšenicu, 3.e krumpir, 4.e ječam, 5.e bob ili koju drugu sočivnjaču, napokon raž.

Dajte, vi dobri naši težaci, pokušajte ovim načinom obradjivati vaše oranice; za to se neće ni nova znanja ni nova troška, a vjernjte, da će biti nova i puno obilnjeg ploda na vašoj podvornici.

A. N.

Književne viesti.

PREDOGLAS.

U ovoj tiskarni će za koj dan početi izlaziti „**Ustānak Slavenah u Turskoj**“ u zvezcih sa slikami. Svakoga tjedna izići će po jedan svežčić sa osam stranah u velikoj osmini, a neće stojati nego **samih pet novčićah.** Obširnije u pozivu na predbrojku, što se ima razposlati ovih danah.

Baš smo dobili Koledar i Ljetopis „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“ za godinu 1876. Uz obične koledarske stvari i bratovšćinski štatut odlikuje se i raznimi malimi sastavci, pa se uprao rado čita. Odbor će ga razposlati dotičnim povjerenikom, da ga razprodaju to družtvenikom to drugim zahtjevateljem.

„**Osvrt na prvi kongres austrijskih narodnih gospodarah u Beču.**“ Sastavio Gast. Vlast. Vichodil, tajnik hrvatskog gospodarskog družtva. Str. 33. Tisak Drag. Albrechta u Zagrebu.

„**Njemačko-hrvatsko nazivlje za tjelovježbu i nazivlje za mačevanje.**“ Priredio je ovo djelce učitelj Andrija Hajdenak, ciena mu je 25 nvč. Mi ga preporučujemo svakomo učitelju, jer će mu kod poučavanja u tjelovježbi dobro doći.

„**Uzorni ratar**“ kakovi bi imao biti. Ova knjižica namjenjena je svim zemljodjelcem, ratarom ili težakom i njihovim prijateljem; napisao ju je Mijat Stojanović, ciena joj 40 novč.

Književna molba. Ja sakupljam gradju za hrvatski imenik bilja, da iznesem na vidjelo bogatstvo našega jezika; no sakupiti sve sâm nemogu, tomu se hoće obće pomoći. Molim dakle svakoga p. n. rodoljuba, koji znade, kako se zove hrvatski bilje njemu poznato, da mi izvoli dojaviti ta hrvatska imena. Ne treba toga mnogo, zadovoljit ću se i sa nekoliko imena, netreba ni da budu ta imena baš u književnom jeziku, meni će dobro doći i provincializmi. Osobito molim imena različitih vrsti (fela) cvieća, povrća, voća (dakle i groždja). Poštarinu ću drage volje sâm podmiriti.

Dr. B. Šulek.

Različite viesti.

* **Njez. Veličanstvo, naša cesarica,** povratila se onemadne u najpovoljnijem zdravlju u Beč. Prošlih danah je njeg. Visost, Carević Rudolf, s najboljim uspjehom položio izpit iz nekojih pravoslovnih predmetah.

* **Zvonimirova svečanost.** Dne 9. oktobra 1876. bit će upravo osamsto godinah, što se u Dalmaciji krunio Zvonimir prvi kralj hrvatski krunom, što mu ju uz žezlo i mač poslao sv. Grgur papa VII. Taj preznameniti dan za svakoga Hrvata, nesmi i neće proći, a da ga svi Hrvati gdje jih god ima neproslave, kako se pristoji. Zato se već sad počelo po novinah pisati o toj stvari. Netko u „Primorcu“ predlaže, neka se u tu svrhu ustroji u Zagrebu središnji Odbor, a po svoj ostaloj zemlji pododbori, pa tako sdogovorno proslavi 9. oktobra dojduće godine gdje se god govori hrvatski, počamši od gospodske palače pa do težačke kućice. Taj predlog vriedi da se uvaži. Mi ćemo naše čitatelje, redom izvieštivati o svem, što se bude odnosilo na tu narodnu svečanost.

* **Presvjetli biskup Juraj Dobrila** je utemeljio, kao što čitamo u „Osservatore Triestino“ dne 9. t. m. osam stipendijah, pet po 100 for. 80 novč. u srebru, a tri po 112 for. a. v. na godinu za učeću se mladež iz porečko-puljske biskupije. Te stipendije će se početi podjeljivati poslje Njegove smrti. Slava mu!

* **Puntarska narodna Citaonica.** Milo nam je javiti, da se u nedjelju 26. pr. mj. svečano otvorila na Puntu narodna Čitaonica uz sveobće veselje i srdačni posjet mnogo puka i častnih svećenikah iz obližnjih selah. Evo se već, hvala Bogu, u kratko vrieme ustrojila i treća narodna Čitaonica na otoku Krku, pak se je ozbiljno nadati, da će naš tamošnji dobri puk ustrajnim čitanjem materinske knjige i medjusobnim dogovaranjem sve to većma prokrčiti put pravom napriedku i sveobćemu blagostanju. Nuder Dobrinjci, Omišljani i Dubašljani, ustanite, na vami je sad red, da stupite u bratinsko kolo, te ustrojite i vi do godine svoje narodne Čitaonice!

* **Izložba učilah u Poreču,** što smo ju bili i mi naviestili u ovom listu, bijaše otvorena dne 4. t. m. Čujemo da je tu bilo izloženo mnogo školskih stvarih iz ciele države; ali pobliže nemožemo ništa reći, jer nismo dobili odanle nikakva izviešća.

* **Imenovanje.** Knez crnogorski odlikova poznatoga profesora, Vjek. Fichert-a, redom sv. Danila radi njegova rodoljubja i posebnih zaslugah stečenih na književnom polju.

* **Mletačke novine „Il Tempo“,** pišu ovako: „Riečku novinu „La Bilancia“, i spljetsku „L'Avvenire“, neizrečeno boli, što se naš list muževno zauzimlje za oslobodjenje Slavenah. Al tomu se mi nečudimo, kao što se nečudimo ni prostim i nevriednim sriedstvom, kojimi se te novine služe proti nam. Onomu, čemu se čudimo jest, što govore o izobraženju i poštenju talijanskom, pa nerazumiju, da Italija mora neobhodno pomagati slobodu narodah; čudimo se, što u ovom veledušnom ratu brane Turčina, a potvaraju rodoljube Slavene — svoju rodjenu bratju. Napadanja takovih ljudi, što su podlija, to čovjeka većma uzvišuju.“

* **Ljetošna trgatba** ponesla se dosta dobro u Istri i u tršćanskoj okolici. Računa se, da je tršćanska okolica pridjelala ljetos 100,000 vedarah vina, Kopar 50,000, Izola 20,000, Piran 90,000, ostalo istransko žalo 80,000, Buje i Pazin 100,000 — dakle bez kvarnerskih Otokah i tako zvane Liburnije, on kraj Učke, svega skupa pol miliuna vedarah, i to vina, kako se nepije neg u Istri, koja je od starine na glasu vinarica.

* **Boj sa gusari.** U zalievu Sv. Lucile na čuhrijeke Siboku na sjeveroistočnoj obali otoka Boušai stojala je s početka mjeseca svibnja austro-ugarska korveta „Friedrich“. Dne 7. otišlo je preko 30 ljudih na otok, da nasieće drvah. Mjesto, kamo su otišli, bijaše obalom i šumom zaklonjeno, te se nije vidjelo s velikog broda. Za mornari natisnulo se je u potjeru pet gusarskih čamacah (brodićah) i navalilo na njih, kad se bijahu porazišli za poslom. Gusari počese pucati na mornare, koji su ostali kod svoga čamca, iz lukovah i iz pušakah ubiše dvojicu i dva raniše. Ispred 50 gusarah morade ono desetak mornarah, što je bilo kod čamca, pobjeći. Lupeži odnesoše sve, što je bilo za korist i odrubiše te odnesoše sobom glave dvojice ubijenih. — Pod večer dodje do nesretnog mjesta barkača na paru s velikog broda i pobra mornare, koji ostadoše bez čamca. Nije se mogla za razbojnici dati u potjeru, jer nesluteć zla, nije imala sobom nikakova oružja. Glave pogubiše mornari Ilija Delconte iz Kopra i Mato Ćirar iz Medolina; ranjeni su Mijo Horvat i Mato Car. Horvatu je razmrskana desna ruka u ramenu, al mu je nije trebalo odrezati; Caru je prostrieljen listanjak. Gusari izgubiše takodjer dva tri čovjeka, jer su mornari s početka odvraćali iz pušakah, dok nisu vidjeli da su preslabi.

Teḱ Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Septembra 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.29	5.29	—	5.28	5.28	5.28	5.28	5.29	5.29	—	5.29	5.29	5.29	5.29	5.33	—
Napoleoni	8.92	8.92	—	8.92	8.92	8.92	8.92	8.94	8.94	—	8.95	8.96	8.97	8.97	8.98	—
Lire Ingleske	11.21	11.21	—	11.22	11.22	11.22	11.22	11.23	11.23	—	11.25	11.26	11.26	11.26	11.26	—
Srebro prid (aggio) . .	101.85	101.85	—	101.85	101.85	103.—	103.—	102.25	102.25	—	102.40	102.60	102.65	102.65	103.15	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po ne vadnoj cieni. Pisma neka sa šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

Godina VI. **U Trstu 1. Novembra 1875.** **Broj 21.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. listopada 1875.

I ovaj put ćemo se na ovom mjestu pogovoriti u kratko s našimi čitatelji. A kako znamo, da im naše domaće stvari najviše na srcu leže, hoćemo da jih najprije o tih izviestimo.

Naš ministar novčanstva iznenadi carevinsko vieće na samom otvaranju, da će ljetos država prieko dohodka trebati 25 milionah forinti, pak da će se radi toga morati dače na nekoje stvari povisiti. Taj ministrov pozdrav je dakako carevinske viećnike nešto uzbunio. A što jih muči, jesu i carevinski te novčanski odnošaji, što se imaju doskora opet sklopiti s Ugarskom. Zato ustavovierci dovikuju već sad jedni drugim, da budu složni medju sobom, jer da će tu trebati složna i odvažna rada. Mi mislimo, da im u toj stisci moraju više puti doći na pamet i Česi, kojih neima u carevinskom vieću. Jer ako ikada to bi baš u ovoj prigodi trebalo reći Magjarom svoju u ime svih ovostranih narodah. Liepo je gospodarstvo dokle je čim: tako su dosad gospodarili Niemci i Magjari: vidit ćemo, kako će bit unapred. Slaveni su dosad čekali kako tako, odsad će mnogo laglje. Težka nuždа njihovih protivnikah hoće i njim donieti ljepšu budućnost.

Njemački car Vilim bio je veoma liepo dočekan u Milanu. Kažu, da Bismark nije htio iti s carem, jer je talijanski kralj mjesto u Rim pozvao cara u Milan. Al bi reći, da i sam car nije htio u Rim, gdje stanuje duševni vladar tolikih miliunah Niemacah. Ovih danah otvorio se u Berlinu pruski parlamenat. I tamo je novac prvi pobojac; i tamo fali novca, pa da će bit i tamo povišene nekoje daće. Bavarski kralj nije primio adrese većine bavarskih poslanikah, koji su se izkazali protivni njemačkomu jedinstvu; al ipak nije još razpustio sadašnjega sabora, akoprem se to očekuje od dana do dne.

Stvari u Bosnoj i Hercegovini stoje kako mogu u ovo doba ljeta. Al ipak su si ustaši i u ovo petnaest danah više puti lice osvjetlali. Dne 22. oktobra bio je pod Trebinjem ljut boj. Tu su bili Turci hametom pobijeni. Samo mrtvih ostalo jih je 300 na bojnom polju. Osim vodje Ljubibratića tom se je prilikom proslavio i Peko Pavlović. S druge se strane javlja, da je Petrović zatvorio put iz Kleka u Trebinje. I u Bosnoj neprestaje buktiti ustanak; i tamo su Turci na više mjestih ružno postradali. Bosanski su ustaši opet izgubili jednoga od svojih vodjah, naime Luku Krsticu, koji je pao kao junak u nekoj bitci dne 12. tek. mjeseca. Bit će jednom dično spominjati imena tih junakah i čitati njihova slavna djela. U Hercegovini su Turci na vjeri ubili mladića Antona Punjalina, rodom iz Mletakah, što je bio sa drugimi talijanskimi mladići priletio na pomoć našoj nesretnoj braći. Slava mu i vječna uspomena u zahvalnom srdcu svakoga Slavena! Čuje se, da je talijanska vlada radi toga mrzkoga ubojstva pozvala Tursku na odgovor. Zna se, da su i nekoji Austrijanci na vjeri ubijeni od Turakah; ali se još nečuje, da je to isto učinila naša i vlada. Sultan je poslao u Hercegovinu svojega adjutanta Halil-Pašu, da vidi na sveje oči, kako stvari tamo stoje. I turska vlada priznaje, da su njezini Turci pravi divljaci, pak da su zapalili više krštjanskih selah a Krštjane posjekli, koji su im se na Sever-Pašin proglas opet pokorili, akoprem im je bilo obećano, da im neće ništa biti. I toga neće već Krštjani zaboraviti. U Hercegovinu dolazi sa mora još jednako turska vojska; ali se čuje, da ju strašno deseti glad i golotinja. Odskora su se na više mjestih digli i braća Bugari u nadi, da će se i Srbija zaratiti s Turskom. To da im je bio obećao srbski ministar Ristić, pa sad gdje je on pao, da vide kako su se u nedobu digli. U Biogradu obavila se dne 16. kneževa svatba velikom sjajnostju. Slaveni se još jednako nadaju, da se Srbija nije odrekla svojega poziva na Iztoku, nego da će na proljetje zastalno udariti na Turke. Hoćemo vidjeti. Ali ako Turske ništa nezaguši, to će ju zagušiti njezino novčano stanje, jer odsad unapred kao da neće naći nikoga, da joj posudi ni prebijene pare. I tako će ako Bog nestati već jednom barem toga tlačitelja našega nesretnoga naroda!

Bratska poruka našim težakom na početku školske godine.

Vaš je zanat (djelo), dragi težaci, veoma trudan i naporan (težak): ali je upravo ovaj napor, koji vami daje kriepke mišice, zdravo tielo i vedro lice. Vaš jednostavni život u odjelu, hrani i društvenosti, najsličniji je prvobitnomu životu ljudih, a ladanjska (poljska) tišina podaje mir i zadovoljstvo srdcu vašemu. Svega toga bučni gradjanin neuživa.

Nego opet ovaj naporni vaš rad i ova jednostavnost života, u koliko vam s jedne strane donose po koju ugodnu, toliko vas s druge strane sustežu od toli potrebnog vami nauka, bez kojega dan današnji nije napredka ni blagostanja.

Dan današnji nije dosta samo raditi, već valja svaki dan više znati. Kaošto dobra vojnika nečine puška niti sablja, već nauka, znanje i poštenje, tako ni vas motika ni sikira, kosa ni srp, neće učiniti dobrim težacim, ako nebudete učili, te danomice postajali pametniji, umno radiniji, pa po tom i imućniji. Neznajša (neznalica), gotov prnješa. Neznanje sa siromaštvom, to su vam vaši ubojice.

Samo oni narodi imadu danas jamstvo svomu obstanku i boljoj budućnosti, u kojih svi, od najvećega dostojanstvenika do zadnjega radnika, u krieposti i znanju napreduju.

Danas je znanje jače od svakoga oružja. Niemci se nisu sramili pred svim svietom priznati, da prije četiri godine, nije potuklo silni i nad svietom gospodujući francezki narod ni njihovo umjetno oružje, ni silni topovi, ni nebrojena vojska, već njihove škole, njihovi učitelji. To će reći znanje njihovih u školi poučenih i oplemenjenih vojnikah. Oni su u školi naučili biti pošteni i kriepostni, kralju svomu i domovini odani, a na narod svoj ponosni. Oni su se u istoj takovoj pučkoj školi, kako su vaše, učinili sposobnimi, da lakše umjetnost vojničku razumiju i nauče, te ju u vrieme borbe na slavu svojih zastavah upotriebe.

Dragi težaci! Kad vas k nauku pozivljemo, ništa vam nova nepripoviedamo. To je tako stara stvar, kako je staro ljudsko pleme.

Ta pogledajte svoju djecu. Tek što je stalo govoriti i predmete (stvari) oko sebe razpoznavati i razlikovati — zvati otca i majku — kako vas marljivo izpituju „što je ovo ili ono“ i „zašto je?“ Ta često majci jedva dotiče riečih, da znaličnost svog djeteta zasiti.

Što je to nego li prirodjeni i od Boga dani dar težnje za znanjem? Zar nebi bilo prikorno dati se od djece osramotiti, te netežiti svakim danom za sve obsežnijim naukom? A zar nebi bila crna nezahvalost prama stvoritelju, kad bi tko svoje darove zakapao?

Vi ste čuli iz vandjelja po ustim samog Isusa Krsta, kakov će se račun pitati od nas svih za darove zakopane.

Kada je Isus navršio trideset godinah, te stao naučati svoje nebesko poslanje, kazao je jednom ovu prispodobu.

„Neki plemić otišao je u daleke krajeve, da zadobije kraljestvo i da se tada povrati. Pozvav prije svoje sluge, dao jim je deset mnah t. j. deset novacah i rekao: trgujte tim, dok se vratim. Gradjani pako njegovi zamrziše i poslaše za njim poslanstvo veleći: mi nećemo, da taj nad nami gospoduje. Pa kad se taj plemić zadobiv kraljestvo povratio, pozva preda se svoje sluge, da vidi, koliko je koji prigospodario. Kad dodje prvi reče: Gospodine! Tvoj novac pribavio mi je deset novacah. A gospodar mu na to: Veseli se, slugo dobri i vjerni; jer si bio vjeran s malim, imati ćeš moć nad deset varoši. Došav drugi reče: Novac tvoj privredio mi je pet novacah. — I ti ćeš biti nad pet varoši. A kad dodje treći, veleć: Gospodaru, eto ti tvoj novac, koji sam čuvao zamotan u rubcu. Bojao sam se, jer sam znao da si čovjek strog: uzimlješ, što nisi postavio, a ženješ, što nisi posijao. Na to mu rekne gospodar: Iz tvojih te ustih osudjujem, slugo nevaljali! Znao si, da sam čovjek oštar, koji uzimljem što nisam postavio, a ženjem što nisam posijao. Zašto nisi stavio novac u promet, da bi ga mogao na povratku s dobitkom od tebe iskati? Te reče nazočnim: Uzmite mu i taj novac, pa ga dajte onomu, koji ih ima deset.“

Digitized by Google

Ukor (pokaranje) ovog nevaljanog sluge ide svakoga onoga, dragi težaci, koji darove svoga uma zakapa, i koji s njima ništa neprivriedjuje. I ono će mu se malo što ima, radi nemara, oduzeti.

A što vas još najviše tjera k nauku, dragi težaci, to su vam svakim danom rastući novi tereti (davki) i nove potrebe, novi družtveni i obiteljski odnošaji. Pa nebudete li znali svoje kuće i staje tako rediti, a polja, vinograde i livade tako obdjelavati, da vam bude to sve još jedanput toliko nosilo, koliko vašim djedovom — kad tolikih potrebah nije bilo — onda će hitro nastati vrieme, gdje će vas goniti iz vaših selištah, prodavati vaš posied za male novce, a vašom će svojinom tudjinci i lihvari (užurari) mastiti brade. (To se već žalibože od davna dogadja u našoj žapušćenoj Istri. Ured.)

Zavirite malo u svoje obiteljske i družtvene odnošaje, pa ćete se sgroziti, kolike i kakove medju vami vladaju svadje i razdori. Braća se grizu, kao da nisu pod istim prsima sisali mlieko materino. Ovakav nesložni život radja zlu volju, nerad i mržnju. Goni vas u sudbene palače i odvjetničke pisarne, a što je najgore, krade dangubom zlatno vrieme, koje bi u poslu koristnije uložiti mogli. A što će tek troškovi, koje vam često prave svakojaki zakutni pisari, a vi jih rado nosite, samo ako vam se sve obeća, što je vaša volja.

Kad bi bilo potrebita znanja, nebi bilo toliko nesloge i razdora, pa po tom ni nepotrebna troška. Znanje bi vas naučilo vaša prava i dužnosti. Ono bi vas naučilo svoje ljubiti, tudje štovati — svoje unapredjivati, a u tudje nedirati. Znanje bi vas ukrotilo, te bi se znali u malenkosti radje zatajiti, nego li rad njih izazivati gorkih posljedicah. Znanje bi vam ojačalo vjeru u onoga, koj vjeru zaslužuje, makar vam — jer nije moguće ili proti zakonu — neučinio baš sve ono i onako, kako je vama u volji. Znanje bi vam zakrčilo put, da se predajete na milost i nemilost onim, kojim je samo vaša kesa draga; pa dok vidi, da je još što u njoj, zlatna vam brda obećaju. A kad vam kesu izsuše, onda vas gone iz vaših kućah, a na ulicah vam okreću ledja, niti vas više nepoznaju.

Prionite dakle uz vaš težki rad, dragi težaci, i uz knjigu. Čitajte i učite, jer svaki onaj, koji se u knjigu razumije, dalje dodje.

A vi, gospodo sveštenici i narodni učitelji, podsučite rukave, te i vi na posao. Upućujte narod, a nješto i sami žrtvujte; jer je to i u vašem probitku. Ta što vam koristi, ako budete vi i najmudriji vodje, a ako vam bude vojska neuka i malodušna? Na obćem braniku u odlučnom času iznevjerit će vas, pa ste onda i vi poraženi.

Svi! svi! valja da jedno osjećamo i za jednim težimo, nastojanja neprijateljska da odvratimo od zemlje svoje i naroda svoga. A to je samo onda moguće, ako seljački puk, koji upravo sačinjava narodnu gromadu, prema potrebam njegovim i prema potrebam vremena uljudimo.

(Gosp. List Dalm.)

Dopisi.

Iz Pazinšćine.

Čujem, da će doskora u našem Pazinu, kao što i gdje drugdje u Istri, biti novi obćinski izbori, pa radi toga, prosim to slavno Uredničtvo, da mi izvoli odstupiti malo mjestanca u svojem cienjenom listu, da i ja, akoprem neuk kmet, rečem koju o toj stvari svojoj bratji, istarskim kmetom.

Mnogo i mnogo se puti čuje, kake se naši ljudi težko tuže, da ova i ona komunska odluka neodgovara njihovoj želji ni njihovoj koristi, te da ako bi oni zapovjedali i glasa imali u komunu, da bi mnoge stvari bolje išle, nego li u obće idu. Al ja nemogu nego da takovim rečem: Ljudi moji, Bog vam griehe oprosti, nitko drugi, nego vi sami ste krivi svemu svomu zlu! Svaki put kad se bira novo zastupstvo, vi imate u vaših rukah, kakono se veli, i škare i sukno, pak ako je tako, zašto si vi sami nekrojite po vašoj želji? Zašto, ću reći, nebirate u zastupstvo il rapresentancu jedino one ljude, koji su vaši i za vas? Zašto si ludo pušćate uzet iz rukuh od nekoliko neprijateljah vaših sve svoje pravo i pravice, služeć tako tudjincu sve na veću svoju propast i nesreću? Ah ljudi, bratjo moja, vi se, kako rekoh, tužite i težko trpite, al te vaše tužbe i trpljenja padaju vam istim na obraz, jer na mjesto da ste (kao što to jedino od vaše volje visi) mal da ne u svih istarskih obćinah sami svoji gospodari i ravnatelji, to volite biti sluge i porivališće pešćice Šarenjakah, koji na vas mrze i pogrdnimi vas imeni prte.

Al da toga već unapried nebude, što vam je, bratjo istarski kmeti, činiti? Evo što. Svaki put, kad dojde vrieme, da se ima birati novo zastupstvo u kojem komunu, il deputati za sabor iliti dietu, skupite se najprvo i pogovorite mužki svi skupa, izaberite izmedju vas istih nekoliko pametnih i poštenih voditeljah, koji će uzeti na se skrb i odgovornost, da se pravično uredi i pravično postupa u svem, što se tiče izborah. Po tom, kad je dan izbora, nitko od vas, ma bilo zašto, da neostanete kod kuće, nego da svi redom kao jedan čovjek dojdete na birališće dat svoj glas za one vaše narodnjake, za koje ste se prije sa svojom rodjenom bratjom pogovorili i dogovorili. A neprijatelji i izrodi Šarenjaci, obećivali i davali vam il strašili vas čim jim drago, nedajte jim se u ruke, nego postojano branite i skrbite za dobro i blagostanje vas i vaše djece.

Lindarci, Pićanci i Gračišćani, vi ste se već pred trimi ljeti na birališću dično borili za svoje pravice. Onda niste bili srećni u izboru svojih zastupnikah, jer se stvari u Pazinu naprama vam nisu ni najmanje promenile. Vi još i danas samo plaćate i trošite, a koristi od toga male il nikakove. To će reći, da vaši sadašnji zastupnici nisu učinili svoje dužnosti; to će reći, da su mučali, kad bi bili imali govoriti; to će na posljedku reći, da su se pustili voditi od vaših protivnikah kao djeca od svoje pestrne. Da nije tako, vi bi sada imali svoje škole, ljepše ceste, bolju upravu itd. jer se u tri ljeta dade mnogo dobra učiniti, ali tad zastupnici moraju biti ljudi, a ne djeca. Za koga dakle znate, da samo klima na svaku šarenjačku, kad sjedi u zastupstvu, taj nije za vas, toga više nebirajte. Za koga znate, da voli sramotau i škodljiv mir, nego li pošten i koristan rat, nemojte ga poslati u zastupnički boj, jer biste još i druga tri ljeta samo plaćali i trpili. Da sve drugo premučimo, spomenimo samo škole, kakve su vam. Je li moguće, da ćete vi i nadalje podnositi, da vam se za vaše težke novce djeca u školi tupe i muče jezikom, kojega nerazumiju? I zvier gleda, da nekako odgoji svoje mlade, a vi razumni stvor božji da zanemarite odgojenje svoje mile i drage dječice? Jer znajte, da nima odgojenja u onoj školi, u kojoj nevlada i negospoduje u knjigi i govoru sladki materinski jezik. Nemojte za Boga, da vas jednom u grobu proklinju vaša djeca. Djeca sad neznaju, što se s njimi radi, al kad jednom pridu na ciel razum, hoće priti i na spoznanje, koliko su se mogla naučiti, a nisu radi vaše nemarnosti, jer niste marili skrbiti, da se uče u svojem jeziku. Kad nebi za drugo, samo za to biste morali napeti sve svoje sile, da vam dojdu u zastupstvo takovi ljudi, koji će i na to misliti i zato skrbiti. A to budi rečeno ne samo vam, nego svim ostalim obćinarom sve prostrane obćine pazinske. Ljudi braćo, znajte da u vas ima uprte svoje oči sva ostala Istra. Kad vi tu predobite i nadvladate, jedna po jedna hoće za vami potegnuti i ostale istarske obćine, gdje žive naš narod i govori naš jezik. Svećenici, vi jedini prijatelji ovoga zanemarenoga puka, podučujte puk, budite mu na ruku u poslu obćinskih izborah, pak vjerujte da će vas stoput više ljubiti i štovati, kad bude vidio, da skrbite ne samo za njegovu dušu, nego i za njegovu vremenitu korist i napredak. Na noge dakle složno i odvažno, jedan za sve, a svi za jednoga. Tako rade prava bratja, tako radite i vi, nemareć što će tko reći i kako će vas gledati. Psi laju dokle ljudi ustaju; a kad svane dan, povuku se u svoj stan!

Iz Pazinšćine početkom oktobra.

Navadno Vam pjevam, Gospodine Uredniče, u svojih dopisih Jeremijade, ali danas toga učiniti neću. A zašto ne? E bogme, gdje se svi vesele, valjda im neću ni ja, akoprem žalostan, kvariti poštena veselja. A veselje vam je ovdje veliko sbog obilate ljetine.

Hvala Bogu, ljetos je bilo vrieme, kako su željeli ljudi sami. Kad je trebalo blage kišice, nebo se je naoblačilo i spušćalo božju rosicu na zemlju; kad je trebalo liepa vremena, sunce se pokazalo svojimi žarkimi traci i ogrijalo polje — a tući ili gradu i poplavam ni sljeda bilo nije. Zato su bila polja jako liepa. Istina pšenice i bieloga žita bilo je malo, ali zato je platila turkinja i krompir, a osobito grožđje. Ljudi su predvidjali, da će biti božjeg blagoslova, ali nisu mislili, da će biti toliko, koliko jest. Dok se nije počelo trgati, nisu znali ljudi, koliko će imati vina. Nu tada uvidiše, da treba još okruta ili posude kupit ili posudit ili u čabrih vreti. Po svuda se pitaju, imate li kamo s grožđjem? Moram poć iskat, jest obično odgovor. Našao sam nešto u brajdah, ali mnogo više u vinogradu.

Sve je to dobro i liepo i čovjeku se šire prsa od radosti, kad čuje, da neće trebat kmetu prosjačit na lihvarskih ili užurarskih vratih. Dašto da vino neće biti odmah u početku drago, ali svejedno mislim, da se neće prodavati spud (52 bok.) cienije od 6 fr., jer se muškatano po 9—10 fr.

Ako je i cieno, liepo je ufanje kmetu, da izplati dug, uredi svoje gospodarstvo, razumno uživa i potrebite si stvari nabavi.

Duga treba se čuvat kako nečastivoga, ali kad se jednom učini, treba se ga čim prije izbavit i oslobodit. — Naše gospodarstvo i poljodjelstvo je još na nizku stupnju. To se mora poboljšat, popravit. Kupit potrebito i spretno orudje za polje, a osobito dobro obradjivat vinograde, odkud kmetu najviše ufanja, da dobije kakvu forintu. — Kad Bog daje, smie se uživat njegov blagoslov, ali razborito. Živina, koja razuma nima, nejede i nepije više nego li potrebuje, a čovjek razumni stvor božji baca si pijanstvom pod noge ono, što ga razlučuje od životinje — razum. Žalibože da se ne čuje rado besjede: trieznost. Piti, opiti se, jest mnogim veća

Digitized by Google

vrlina, nego li trieznost. Ima takovih, koji rado pripovjedaju, kako su prekomjerno lokali vino, — a neznaju, da to nije nikakvo junačtvo, nego sramota — da od pijanstva dojdu svakovrstne pokvarenosti med puk. Tko je nezahvalan svojemu gospodaru, nije već vriedan njegovih darovah; a nezahvalan jest Bogu, tko ne uživa umjereno Njegov sveti blagoslov.

Ali da nitko ne reče: Evo popa propovjedajućega s predikaonice, reć ću koju u prilog djakom ili školanom, te tako preći s propovjedaonice u školu. Tu mi se predstavljaju školani istarski, puni talenta i želje, da nastave započete škole, ali im iz svakog kuta viri siromaštvo; zato ih čujem glasno govoriti: pomozite, pomozite braćo! biti ćemo našoj miloj Istri hrabri zatočnici i branitelji njezinih pravah. Pa komu to oni govore? Komu!? Svakomu koji ima srca za zapuščene i uboge djake istarske, — dakle i vam kmeti je to rečeno. I vas zovu na pomoć, osobito ljetos, kad vas je Bog nadario obilnim plodom zemaljskim. Što budete dali istarskim djakom, povraćeno bit će vam stostruko, kad se vrate u milu nam Istru. Mi Istrani malo imamo svojih naobraženih ljudi. Sve nam tudjinci imaju u rukuh, tudji podestè, tudji sudci, tudji odvjetnici, tudji lječnici. Tudji smo sluge u vlastitoj kući. Pak tko neželi biti svoj na svojem? Tko želi još i nadalje ostati tudje porivališće, neka neda ni novčića za uboge školane; ali tko želi biti svoj gospodar, nek se lati žepa i prnži pripomoć. Mala je to svotica, što se zahtjeva od tebe, kmete, — 30 je samo novčića, to ćeš lahko smoći, da ih predaš povjereniku, nek ih pošalje „Bratovšćini hrvatskih ljudi u Istri.“ Tako će se kolo, koje se je počelo vrteti, još brže obraćati!

FRANINA I JURINA.

Fr. Kako ti, Jurino?
Ju. Dobro, hvala Bogu — dva kebra va žepu, pa ga je dosta kumu i kumparu!
Fr. Koga to?
Ju. Veseljaka Vinka Lozića.
Fr. Aha! — a ča su pak ti kebri?
Ju. Majerske desetice.
Fr. Tako ti pijaš tudjimi novcî.
Ju. Aj, bome, ćeš letos i ti, ač čujem, da su se i naši va Beču neč pretrošili, pak da će morat...
Fr. Dakle to gre po svem svetu nekako po turski; al samo kad bi bilo človekn moguće čagod zaslužit.
Ju. Kako nî, kad more v Istri svako dete na dan barem kebra dobit.
Fr. Aj more o mladom letu i punu baretu (kapu)!
Ju. Ako neveruješ, a ti hod va Tinjan, pak ćeš se osvedočit.
Fr. Ja sam mislel da na železnicu.
Ju. Ne, nego va Tinjan, ač da je tamo neki gospodin, kî obećuje po soldin svakomu školskomu detetu, kô mu bude reklo *bonjorno*, mesto dobar dan!
Fr. Pak?
Ju. Pak deca da nećeju, jer da neznaju, ča će to reć.
Fr. Ta gospodin je dakle mislel, da će to poć, kako kad su balotacijoni?
Ju. Ter da su bili.
Fr. Kakovi?
Ju. A da su pitali kmete, va kom jeziku hoćeju, da jim se deca vade va školi?
Fr. Pak?
Ju. Pak da su izvan dvih il trih odgovorili svi da hrvatski.
Fr. A kî su ta dva il tri?
Ju. Neki *slepići*, jer il nevide, il neće da vide, da i nam sviće dan!

Neukû Nauka.

Kako ćemo stoku (živinu) od muhah obraniti? Često puti znadu muhe na stoku tako nahrupiti (osobito ljeti), da jadna živina nezna što da čini braneći se. One obično imadu opredieljena mjesta, gdje bodu; a ta mjesta treba namazati (kao što sam i ja sâm ove godine poskusio) *ribjom mašću*, koja se dobije skoro u svakoj ljekarni — i ja kriv, ako će se muhe ikad dati na blago. Tko nevjeruje, taj neka poskusi, pak će vidjeti, da pravo imam, što rekoh.

***

Da se pilići prije izvale, mogu se jaja, koja se nisu do opredieljena vremena izvalila, u mlačnu vodu metnuti. Jaja, u kojih imade živih pilićah, trzati će se i gibati u zdieli. Neki ljubitelj pilićah izkusio je to. Kvočka mu naime već 23 dana sjedila, a još neopazi nikakova života u jajih. Mišljaše, da od svega ništa neće biti, no ipak pokuša umočiti jaja. Voda bijaše podosta vruća. Doskora začuje živahno pijukanje u gibajućih se jajih, te izvadiv jih, metnu ih opet brzo pod kvočku. I gle — za nekoliko satih izvali se ciela četa pilićah.

***

Liek za prljotine iliti oparine. — Kad se ožežeš ili oprljiš, a ti nastruži obična sapuna i izmiešaj ga vodom, da postane kao pomast. Ove pomasti namaži na krpu i privij na prljotinu. Boli će brzo nestati, makar se je i koža oljuštila i rana će brzo zacieliti. Ako su se mjehuri izpeli, a ti ih iglom probodi i ociedi.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE OSMO.

Svaki kraj mora raditi zemlju na svoj način.

P. Zašto se zemlja nemože obradjivati svuda na jedan ter isti način?
O. Kad bi htio odgovoriti na to pitanje, morao bi vam spomenuti ono, što sam vam rekao u prvom poglavju glede *svjetla*, *topline*, *vode* i *zraka*, što treba rastlinam da mogu uspjevati. Nego vidim, da mi sve to nebi ipak hasnilo, da vas uglavim, o čem govorim.
P. Što biste dakle imali dodati?
O. Morao bi vam prije svega dokazati — da nije moguće obradjivati zemlju svuda na isti način — jer rastline nemogu imati svuda onoliko zraka, topline, svjetla i vode, koliko im treba, da mogu rasti, cvasti, roditi i dozreti, jerbo nije svuda ni jednako toplo, ni jednako mokro. Onda bi vam morao dokazati, da uspjeh dobrâ teženja iliti obradjivanja zemlje ne visi samo o zemlji dobro djelanoj i dobro gnojenoj, nego dapače o nebrojenih okolnostih, koje mora težak podpuno poznavati.
P. Raztumačite mi, molim vas, prvu stran onoga, što ste rekli.
O. Bi li mi vi znali reći, na primjer, zašto se kod nas nitko nebavi gojenjem *naranačah*, *limunah*, i tolike vrsti *cvieća*, kakono u južnoj Italiji, a naime u Sardiniji i u krasnom Ligurskom primorju (okolo Genove)? Bi li mi vi znali reći, zašto se kod nas negoji pamuk (bumbak) i palma, zašto dapače na nekojih mjestih nemože ni pšenica dospieti (!), a kamo li grožđje dozreti? Zašto nam iz Amerike dolazi kava (kafè) sećer (cukar) mirodije, miomirisne korice itd. itd. Ako neznate vi, hoću vam reći ja! Jer rastline, koje rode onakim voćem, nemogu u svakom kraju imati podnebja, kakvo im treba, da mogu roditi, pa ni kod nas; zato moramo se uztrpiti, te pustiti, neka jih goje gdje mogu rasti i roditi, a mi saditi i sijati ono, što nas može prehraniti. Ali s druge strane i kod nas raste i rodi mnogo toga, čega gori bolje prama sjeveru nikako nepoznaju.
P. Vidim, da imate pravo; raztumačite mi sad i drugu stran.
O. Okolnosti, o kojih sam vam govorio, jesu *podnebje*, *podzemlje*, *nagib* zemljišta i njegov *prikrajak*, stvari najme kroz koje imanje il dobiva il gubi, a teženje poradi toga jest il dobro il zlo. Na primjer, na nekojih mjestih težatno zemljište *suho* i po naravi *sipko* može postati dobro radi mokra podzemlja i nepropustajuća vode. — Ima drugo zemljište, koje može postati dobro, akoprem leži prama *sjeveru* i *zapadu*; i to jer mu je blizu more, il zato jer ga namaču češći daždi. — Isto tako, težatno zemljište mokro može liepo nositi, ako se nalazi na brežuljku te leži naprama *poldnevu*, kakono pod veoma daždevitim podnebjem može dobro roditi lahko i propustljivo zemljište. To su eto okolnosti, koje kako su razne u raznih krajevih, tako se moramo razno po njih vladati u raznom teženju svojeg zemljišta.
P. Naučite me, kako bi se mogao tim okoristiti.
O. Na nekojih mjestih ima n. p. *povodnih* sjenokošah. Te se sjenokoše na drugih mjestih nebi podale poradi nedostatka vode. U nekojih stranah Italije spravljaju u zimi i u proljetju, što nije kod nas nikako moguće. — Pa recite...
P. Izvolite mi govoriti o obćenitijih stvarih.
O. Gdjegod se težak nalazi, mora biti sjeguran o onom, što radi, to jest, mora da je osvjedočen, da će ljetinu, kojoj se nada, spraviti pod krov, ako ga neprevari tuča, il koja druga nesreća. Zato mora, da se nasliepo nemuči, nastojati spoznati uzroke, poradi kojih rastline il uspjevaju il propadaju. Na primjer: *trs*, *kukuruz*, *duhan* (*tabak*), *proso*, *konoplja*, *burak*, *hajda* (*helda*) su takove rastline, koje trebuju mnogo topline;

Digitized by Google

dočim je veći diel *žita, krompir, lan, repa, djeteljina* i *sočivo* trehuju mnogo manje. Toga radi mora se poljodjelac u svojem poslu ravnati prama podnebju i položaju zemlje, koju obradjuje.

P. A kad bi vam ja rekao, da vas ni sad pravo nerazumiem?

O. A ja bi se trsio, da vam dokažem tu istinu. Što stoji jest, da se u nekojih studenih predielih iliti krajevih, gdje nemože dozreti *pšenica*, spravlja dosta mnogo *raži (segale)*, ali sa svim tim ni raž nebi mogla odoljeti u onih predielih, gdje se pojavljuju mrazi do kasna proljetja. Nasuprot proljetni mrazi neškode ni najmanje *tabaku*, dočim bi ga jesenski iliti podzimski zadavili, što nije još prestao rasti. U krajevih jako studenih *pšenica*, se sije u augustu mjesecu, a *kasni ječam* u maju i junju, dočim se u toplijih krajevih pšenica sije u oktobru, a ječam u proljetje. — U predjelih, gdje vladaju silni vjetri i vihri, nekoristi sijati *hmelja, kukuruza, tabaka* i *trtora*. — U krajevih vlažnih uspjeva *pšenica, djeteljina, ovas (zob), grahor, lan*, i *krma;* a nasuprot u suhih *raž, kasni ječam* itd. Je li ste sad osvjedočen, da nevalja svagdje sijati i saditi jedne te iste stvari?

P. Vidim, da me želite uglaviti; al bi ja ipak htio skusiti!

O. A ja vas uvjeravam, da biste stratili vrieme, trud i novac. Jer neću reći, da se nemože kad kada narav na to prisiliti, kao što ju prisiljuju na primjer vrtljari, koji u *toplih postavah* (staklom zatvorena i grijana razsadišća) goje Indijske i Amerikanske rastline, ali kad je govor o pojlodjelstvu i ratarstvu na veliko, onda vam se valja uvjek ugledati u božju narav, pa se nećete nikad pokajati. Obazrite se po svietu! Tu ćete vidjeti, da u predjelih *nizkih* i *vlažnih* raste trava, u *ravnicah* rastline sa sjemenom, po *brežuljcih* voćke i trsje, po *nižih bregovih* kestenj (kostanj) i hrast, po *planinah* bori i jelve, dokle se naposljedku neizgubi svaki raztež radi silne studeni i vječnoga sniega, što tu vlada. Što vam veli taj rečiti glas naravi? Veli vam, da se poljodjelac u sijanju i sadjenju mora priložiti predjelu, u kojem živi, jer u ovom uspjeva bolje krma, u onom žito, na onom trećem trsje, na onom četvrtom šuma. Sijte dakle i sadite ono, što znate, da će u vašem kraju uspjeti, a najme uteći ljetnoj suši, pak se nećete imati nikad tužiti, da vas vaša ako i malena zemlja nemože hraniti.

Različite viesti.

* **Koješta iz Poreščine.** Pišu nam, da su prošlih danah bili u Poreču izbori občinskih zastupnikah, ali našega puka da je došlo jako malo na birališće, pak da su izbori išli, kako se htjeli sami Porečani. Tomu da je krivo, jedno što so naši preveć rastreseni i daleko jedni od drugih, pak da se nemogu medju sobom dogovoriti t sporazumiti, drugo što su mnogi zaduženi, pak da jih je strah i pisnuti, a treće naposljedku što su nekoji izgubili svako ufanje, pak se hitili u nehajstvo. Svemu bi se dalo pomoći, al nehajstvo nesmi se i nemože nikako oprostiti. Pišu nam nadalje, da je sve pripravno da bude škola u svakoj plovaniji; da su već i djeca popisana i odredjena sela, gdje će škola biti. Za tu stvar da se kruto zauzimlje c. k. kotarska oblast. Ali što se tiče školskoga jezika da se još nezna, hoće li biti materinski, il pa po navadnoj nepravdi talijanski.

* **Ruski car Aleksandar** poslao je Crnogorskomu knezu Nikoli 30,000 rubaljah u pomoć Krštjanom uteklim iz Turske u Crnu Goru.

* **Slovenci** na Goričkom slave liepu pobjedu nad samim sobom, a to će svakoga slavenskoga rodoljuba obradovati. Nbkon dugotrajna dogovaranja složili su se staro-mlado Slovenci podpuno. Družtvo mladih Slovenacah „Soča", sdružuje se sa staroslovenskim družtvom „Gorica" u jedno družtvom „Sloga", a i obadva glasila, mladoslovenska „Soča" i katolički staroslovenski „Glas" prestaju novom godinom izlaziti, a izlaziti će zajednički list „Glas od Soče." Želimo da se i ostala braća Slovenci slože radi dobra svoje domovine, a hvala Bogu počelo se o tom raditi. „Slovenski Narod" onomadne izjavljuje pripravnost Mladoslovenacah dogovarati se o slogi, glede svih narodnih pitanjah, ali glede liberalizma da svakoj stranci bude slobodno sačuvati svoje stanovište.

* **Dr. Josip Antonietti,** član saborske narodne većine u Zadru bi usljed ostavke bivšeg zastupnika autonomaša Dr. Kelera otišavšega u Misir, izabran od dalmatinskih veleporeznikah za poslanika u carevinsko vieće naproti autonomašu Josipu Piperati, i to sa 69 glasovah više.

* **Troškovi hrvatskoga proračuna za god. 1876** iznose 3,163,905 for., koje će se pokriti svotom od 3,050,000 for. koja pripada Hrvatskoj od 45% izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah Hrvatsko i Slavonije, zatim vlastitimi upravnimi dohodci i dohodci iz zakladah, koji su za god. 1876 proračunani okupno na 125,231 for., te ukupni prihod iznosi 3,175,231, od kojega kad se odbiju troškovi 3,163,905 for. ostaje višak od 11,326 for.

* **Medjunarodni odbor u Parizu** za podporu prebjeglih Bosanacah i Hercegovacah imenovao je preuzv. gospodina biskupa Strosmajera svojim podpredsjednikom. — N. P. darovala je za nevoljne bjegunce 10,000 for.

* **Iz Kalifornije** pišu „Narodnomu Listu" dne 20. rujna: Jučer mi Dalmatinci i ostali Slavjani udomljeni u S. Francisco držasmo skupštinu i odabrasmo odbor da kupi prinoske za krvnu svoju braću Hercogovce i Bošnjake. U onaj čas zakupljeno je 1628 škuda, a upisalo se je odmah dobrovoljnih prinosaka za svaki mjesec dok ustanak traje 207 škuda i 50 soldi. Odbor je odlučio svaku moguću učiniti da braći bude kriepke pomoći i iz ovog kraja svieta. Predsjednik je odbora gosp. Ivan Ivanković. — Živila vjerna braća! Živila mila domovina, i slavjanska sloga!

* **Karaulline zadušnice.** Pišu nam iz Murtera u Dalmaciji, da je dne 16. prošloga mjeseca rujna murtersko čitaoničko družtvo dalo služiti u onoj župnoj crkvi jednu svetu Misu za dušu pokojnoga otca Karaulu, što su ga ono sega ljeta Turci na vjeri napali i posjekli. Misi su bili prisutni članovi Družtva i mnogobrojni mješćani, moleć pokoj duši toga vriednoga i zaslužnoga starca. Odviše da je ono družtvo jednoglasno imenovalo svojim počastnim članom kremenjaka Milenka Stazića, koji je prvi iz Dalmacije skočio preko granice i pohrlio u pomoć našoj rodjenoj braći u susjednoj Hercegovini, gdje se bije junački i slavni boj za slobodu i poštenje južnoga slavenstva. Do malo danah da će se i u Betini otvoriti narodna Čitaonica. Bilo u sretan i dobar čas!

* † **Tomo Svetina,** naš dobri prijatelj, žarki rodoljub, pravi poštenjak, od svakoga štovan, tko ga je poznavao, preminuo je u Spljetu dne 20. pr. mj. u 55. godini. Lahka mu zemljica!

* **Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.** Petar Flego, župnički pomoćnik u Lindaru, postade biskupskim kapelanom. Sliedeći novomisnici bjehu imenovani župničkimi pomoćnici: Anton Fabris u Lindaru, Anton Kalac u Pazinu i Ivan Skabar u Milah.

* **U istinu dostojno i pravedno jest!** „Zagrebački katolički list" javlja radostnu viest, da se zahtjevanje ono, kojim je magjarska vlada htjela prisiliti, da se bosansko redovničko Sjemenišće iz Djakova premjesti u Ostrogon u Ugarsku, neće obistiniti; jer da se je posriedovanjem preuzv. biskupa bosaksko-djakovačkoga, g. Strossmajera, i bosanskih Franjevacah postiglo u Rimu i Beču, te će se bosanska redovnička mladež i unapred uzgajati u djakovačkom Sjemenišću.

* **Dojduća zima.** Kao što se iz opazkah na parižkoj zvjezdarnici učinjenih izvadjah, dojduća će zima biti veoma huda. Velika će sila sniega pasti mjesecih novembra, decembra i januara. Dobro će dakle svaki učiniti, da si na vrieme pribavi tople odjeće, goriva i hrane,... ako ima čim.

☞ Molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List jošte nisu poslali, da to što prije bez iznimka učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Oktobra 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.29	—	—	5.32	5.32	5.34	5.36	5.36	—	—	5.32	5.33	5.29	5.30	—	—
Napoleoni	8.98	—	—	9.04	9.04	9.05	9.08	9.13	—	—	9.01	9.00	9.03	9.05	—	—
Lire Ingleske	11.29	—	—	11.36	11.36	—	11.42	11.42	—	—	—	11.36	11.35	11.36	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.15	—	—	105.35	105.35	104.50	104.65	105.—	—	—	104.—	104.50	103.50	104.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VI. **U Trstu 16. Novembra 1875.** **Broj 22.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. studenoga 1875.

U našem carevinskom vieću neima one živahnosti, koja se obično opaža u parlamentih drugih državah. Što je tomu uzrok, to najbolje znade parlamentarska većina, koja je izišla iz manjine austrijskih narodah. Većina se nemari medju sobom preći, a manjina nehaje u taman riečih trošiti. Al ipak u ovo petnaest danah bilo je i tu dosta živa govorkanja. Povodom bijahu Poljaci, koji su dosad kroz svoje školsko vieće upravljali sami svojimi srednjimi školami, budući je to vieće imalo pravo imenovati dotične školske ravnatelje i učitelje, a sad mu je to pravo oduzeto, te izručeno središnjemu ministarstvu. Poljaci da su se na tu promjenu jako razljutili, dapače čulo se i to, da misle okrenuti ledja parlamentu, koji na taj način krnji njihovu tobože poljsku samoupravu. U nekoj drugoj sjednici govorilo se o tako zvanih oružnicih iliti žandarmih, koje su htjeli ustavovierci podvrći ministarstva nutarnjih poslovah, a državopravna opozicija da ostanu pod ministarstvom domobranstva. Naposljedku viećalo se o trgovačkom ugovoru sa Ingleskom te reklo, da se o tom nemože ništa zaključiti, dokle se nevidi, kako će se udiesiti trgovački odnošaji s Ugarskom.

U Ugarskoj je Tisza postao predsjednikom ministarstva. On sad naginje na što ljepše sporazumljenje s Austrijom i u takovih stvarih, za koje nije jednom htio ni čuti, već ako jedno nemislì, a a drugo govori. Hrvatski se sabor opet odgodio.

U Njemačkoj neprestaju progoniti crkve i njezinih poglavicah. Bismark se diesi još jednako u svojem Vrzinu, gdje kao da snuje nešto velikâ i osobitâ, akoprem se s druge strane čuje, da mu je počeo rad dodijati, pak da misli odstupiti. Slobodoumne Niemce nebi to ni najmanje razžalilo, jer znaju, da Bismark nije bio nikad prijatelj slobodi; pa i sad ne samo da se najradje druži sa starimi tlačitelj slobode, nego da se sprema sapeti što uže i njemačke novinare. U Franceskoj viećaju o novom izbornom redu. Tom su prigodom jedni zahtlevali, neka se ustanovi zakon, da je svaki birač dužan glasovati podmoraš, al drugi nehtiedoše na to pristati. Po našem mnienju taj bi zakon bio veoma koristan ne samo u Franceskoj, nego gdje se god na svietu na ustavnu vlada. U Ingleskoj nemogu se nikako umiriti, nego još jednako sve vrije radi hrdjavog gospodarstva u Turskoj, gdje leže zakopani zauvjek toliki ingleski novci.

Stvari naše braće u Turskoj razvijaju se svaki dan sve to povoljnije po njih i po nas. U ovo petnaest danah stupila je ta stvar u najznamenitiju dobu odkad se tamo prolieva junačka krv slavenska. Vidivši, da su prošli u taman konsulski dogovori i svi dosadanji napori, da se poboljša stanje ubogih Krštjanah, Rusija je odrešito izjavila putem svojih službenih novinah, da se ta neizviestnost nesmie više trpiti, nego da će trebati Turku makar prisiliti, kako ima postupati sa svojimi slavenskimi podanicî. Ta izjava je svu Europu baš zatekla. Sad svi nagadjaju, ako Rusija misli onako, kako govori, da imamo u dojduće proljetje gotov rat na iztoku. Dosad se mislilo, da je iztočna stvar sporazumno sa Pruskom i Ruskom Austriji u rukama, pak se tu i tamo napijalo Andrassyevoj mudrosti, kako mu sve liepo ide za rukom na sve to veću korist i slavu države, kojom upravlja; a sad se evo vidi, da to il nije bila nikad istina, il da su austrijski saveznici uvidili, da Andrassy nije dorasao tomu težkomu poslu. Slaveni su znali već od prvoga kraja, da Magjar nije od Boga pozvan da izliečì krštjanske rane u Turskoj, pa tim niti u stanju da povekša korist i slavu Austrije, za koju nas je strah, da Prusija najmanje mari. Glede te ruske izjave jest najvažnije, da i Ingleska uzanju pristaje, pak se nekojim čini, da izmedju jedne i druge obstoji u tom poslu tajni ugovor. I Franceska nemože nego odobriti rusko postupanje. Toga radi, ako sva znamenja nelažu, stojimo na pragu takovih dogadjajah, koji će, ako Bog da, biti početkom bolje budućnosti našemu narodu. Na koncu nemarimo ni spominjati, da ustanak traje i u Hercevovini i u Bosnoj, jer tako mora i biti, ako se narod želi čemu nadati u dojduće proljetje. Knez Milan je primio skupštinsku adresu, u kojoj se zahtieva rat s Turskom, pa se sad Srbija na veliko oruža, a skupština se sama odgodila za neko vrieme.

Tršćansko biskupijsko Sjemenišće.

Pod tim se naslovom čitao članak u listu, što ga na latinskom jeziku izdaje tršćanski duhovni stol. Budući onaj članak znamenit ne samo za svećenike nego i za puk, ne samo za tršćansku biskupiju nego i za ostalu Istru, priobćujemo ga u nadi, kako je već dirnuo srdce svakoga svećenika u tršćanskoj biskopiji, da će ga tako dirnuti i u ostaloj Istri, ne samo svećenikom nego i svim pravovjernikom. Pogibelj, o kojoj se govori u tom članku, prieti tršćanskoj, prieti još već porečkoj, a morda i krčkoj biskupiji. — Evo članka: Skrblju i nastojanjem pokojnoga blage uspomene biskupa, presvjetloga i prečastnoga gospodina Bartula Legata, dne 15. Novembra 1849. otvorilo se u Trstu biskupijsko Sjemenišće za bogoslovce četvrtog ljeta. Dvadeset i šest godinah obstojaše to Sjemenišće, a sad radi nepovoljnosti vremena mora da prestane. Početkom tekuće školske godine nema u zadnjem ljetu nego dva sama bogoslova, a toliko će ih bit i dojduće godine: u Trstu radi velike draginje veliki su troški, a od kud novci da se troški namire? S toga se tršćansko Sjemenišće mora zatvoriti do boljih vremenah.

Žalostna ta okolnost kako da neraztuži i častne svećenike i vas vjerni puk? Strahovita pogibelj prieti našoj biskupiji i cieloj Istri! Namjestnikah Isukrstovih nestaje, do skora neće biti tko da ovlašćen propovjeda sv. Evangjelje; vjera će ohladnuti, bogoljubnost omljačiti, a vremenom će i jedne i druge u mnogih posvema nestati. Da ta nesreća nestigne našu Istru, svećenici božji, kad navješćivate vjernomu poku rieč božju, neprestaje ga opominjati, neka se moli milosrdnomu Bogu, da pošalje žeteljacah u žetvu svoju, težakah u vinograd svoj. Nagovarajte, savjetujte, spoticajte, nutkajte sve one, koj mogu, da šalju svoju djetcu u školu i na latinske nauke: ako su siromašni, dobit će pomoći od vlade i od drugih dobročiniteljah. A Vi, koj ste mladji medju poštovanom bratjom, častni duhovni pastiri i duhovni pomoćnici, naći ćete u svakoj plovaniji bistroumnih dječakah pobožnih i dobroćudnih roditeljah, — a Vi, preostaje li Vam nešto časa od duhovnog pastirstva, djelite hranu njihovomu bistroumlju, podučavajte ih u čitanju, pisanju, računanju itd. tako da prije neg nastupe jedanaestu godinu svojega života, budu upisani u prvi gimnazijalni razred. Spomenite se, da nije tomu puno vremena, da su tako bogoljubni i dobrotvorni naši svećenici pripravljali mladiće, i dosta njih, za latinske škole. A sada je već nego ikada potriebno, da svi, koliko nas je slugah božjih i svećenikah i svjetovnjakah, složnimi silami, svakim mogućim načinom, prepriečimo put tolikim i tako velikim nevoljam, koje nam priete osobito pak sve većemu i većemu pomanjkanju svećenikah. U koliko možemo, dajmo lieka toliku zlu. Ljepše nemožemo Bogu ugoditi, Crkvi i puku koristiti. — Častna bratja, koja su dosad pomagala biskupijsko Sjemenišće dobrovoljnimi darovi, i drugi [1]), kojim štogod preostaje od svojih dohodakah, vruće se mole, da šalju i unapried po M. Č. Dekanih stolu biskupskomu (kuriji) dobrostive darove. Timi će se pomagat siromašnijim djakom na latinskih školah, dokle se, ako Bog da, neosnuje u našoj biskupiji djetinsko ili malo sjemenišće. [2]) — Koncem svake školske godine će se proglasit, tko i koliko je darovao, kojim se je mladićem i koliko komu pomoglo.

[1]) Istina, najprije pozivlju se svećenici, da prinose svoje dare za učeće se siromašne mladiće, nu jer su oni cieloga naroda nada i budući branitelji svoga roda, obća korist pozivlje i imućnijo svetovnjake, da im pomognu. Ima i u nas dobrih ljudi, kojim preostaje nešto od svojih dohodakah; i ovi bi rado čim tim pomogli svako sveto i koristno poduzeće, samo da je tko da ih gane, da im razloži stvar, da ih za ovu svetu milostinju pita. A to je prva svećenička dužnost. Svećeniče božji! potrkaj na njihova vrata, otvorit će ti; moli ih za taj sveti dar, dat će ti ga!

[2]) Djetinsko ili malo sjeminišće jest odgojilišće, u koje se primaju djeteca siromašnijih pametnih roditeljah. Glavom tomu odgojilišću i skrbnikom djetci postavljen je izvrstan svećenik. Djetca imaju u svakom obziru svu svoju potriebu. Skupa se svi Bogu mole, skupa uče, skupa pohadjaju latinske škole, skupa igraju, skupa jedu, skupa šetju. Pod upravom razborita ravnatelja vlada medju njimi mir, sloga i ljubav i podpuni red u cieloj družini. — Ako se promisli na žalost roditeljskog srca, kad im se kući povrati na tielu i na duši pokvareno djete, koje bjehu zdravo, krepko i pametno poslali u tudji grad na višje škole; kako da nam se ne razveseli srce kad znamo, da neće proći puno vriemena, te će Istra imat svoje djetinsko sjemenišće? U tom će, kako se ufamo, mnogi i mnogi mladić postati izobraženim mužem, dočim bi drugačije ostao neukim pastirom ili kmetom.

Digitized by Google

Dopisi.

Iz Pazinšćine početkom novembra.

Tri su godine prošle, odkad se je biralo zadnji put občinsko (komunalno) zustupstvo; tri su godine prošle, odkad smo dali povjerenje mužem, od kojih smo se ufali, da će nastojat o dobrostanju i napredku našega hrvatskoga puka, a napose da će mu zagovarat i branit hrvatski jezik i hrvatsku narodnost u svakoj prigodi. Ali ljuto se prevarismo! Većina tih muževah je držala s kmeti, dok su ih kmeti izabrali, a poslie obrnula im ledja. Dobra je to nauka prostomu puku u Istri, da se bude znao čuvat barem u napredak. Nekoja se gospoda naime ulagivaju i slade kmetu dotle, dok ga mogu rabit za svoje nečiste svrhe. Ta eto, svi izvanjski zastupnici obećivali su ljudem manu nebesku, ako budu izabrani. Na izliku činili su se protivni Pazincem, samo da si osjeguraju puk. Ali drugače su u srcu mislili, što nam dokazuje njihovo dosadanje vladanje i držanje u zastupstvu. O autonomiji starih občinah, što se obećivalo, ni spomena bilo nije — i neka nije! — o hrvatskom jeziku u pučkih školah ni pisnulo se nije; o popravljanju i gradjenju cestah slabo se radilo; a nekoje občine imadu pokopališća ili cimitere, da ih je sramota vidjeti. A kako sve to? Kako?! Jer se toj gospodi neda snizit do najprešnijih potrebah našega puka; naučeni na gospodsku i talijansku, Bog zna, što oni sve nesnuju, misleć, da jedna te ista odjeća pristoji svim ljudem. Ali tomu nije tako. Dakle?... Kako se čuje, bit će skoro razpisani izbori za novo zastupstvo, gdje će imati svaki prigodu, dati svoj glas drugim mužem, koji ako morebit i znaju manje, ipak će učinit više za naš narod; jer nije dosta znati, nego treba imati i srca i volje činiti što je dobro.

Talijanom i Šarenjakom pušćaju narodnjaci podpunu slobodu, neka biraju svoje Kovače, Mrake, Costantine, Drndiće, Baxe, Salamone, Kureliće, Biscontine, Defranceschie i Ortise. Timi svojimi vodjami, mislim, bi se imali zadovoljiti, a osobito nebi se smieli gnjesti u druga dva razreda, kad se toliko hvale, da su ljudi XIX. vieka, da ljube slobodu, te vele, da je nepravedno, kad manjina vlada nad većinom. Vapijući, dajte slobodu svim, i oni će pustit slobodne lahko zavedljive ljude, da biraju po svojem osvjedočenju. Nu ako sloboda kod njih znamenuje, tlačiti naš hrvatski u Istri puk, tada neka još bolje promisli i naš kmet, s kim ima opravila; tada neka zna, tko jedno govori a drugo čini da će slabo zanj skrbiti.

Dakle na noge! dojdite svi bez straha birat u III. i u II. razredu. Nežalite potrošit pol dneva, kad se radi i djela o važnom poslu; kad se radi o vašoj sreći ili nesreći; kad se radi o tomu, da li ćete ostat i nadalje svačije porivališće, ili biti svoji gospodari. Neka nitko nereče: *Ča ću ja, ter će se i brez mene storit sve*, nego neka svaki dojde dat svoj glas za one muže, koji mu budu priporučeni kao prijatelji naroda našega. — Vi koji ste zaduženi šarenjakom, znajte, da ćete ih svejedno morat platiti, birali vi ovako il onako; dapače čim ih prije platite, tim ste prije slobodni. Ako ih nemožete valje platit, i tako vam teku tusti interesi, za koje im morate ljetos svoje vino davat po 3—4 forinte spud. — A vi, koji im ništa nedugujete, nagovarajte prijatelje i znance, da se nedadu prevarit i smutit od protivnikah, koji će jih oblitat kako gladni vuci. Stojte čvrsto i tvrdo! Tko se iznevjeri, izdajica jest i nije vriedan zvati se čovjekom, nego zaslužuje, da ga svaki pošten mine. Takov neka zapamti one besjede: „Striela udri iz visine, izdajicu domovine“ a svi ove druge: *„Tko sam za sebe nemari, taj tudjoj podlaže se peti.“* Složno dakle i bez straha, pak će biti dobro, ako Bog da i sreća junačka!

Voda.

Napisao *Kersto Franca*, realni učitelj.

Voda je dragocieni dar previšnjega stvoritelja, jer je za svakdanji obstanak ustrojnih bićah (životinjah i bilinah) neobhodno potrebita. U svijuh grana obrta, u trgovini, liečničtvu i poljodjelstvu jest voda od prevelike važnosti. Dve trećine zemaljske površine pokriva voda, dočim jedna trećina sačinjava kopno (zemlju.) Vodu nalazimo u prirodi u trojem obliku: kao tekućinu, krutinu (snieg, led) i uzdušninu (vodenu paru). Ona se izpariva u svako godišnje doba: u ljetu najviše poradi velike vrućine a u zimi najmanje radi studeni. Vodina se para diže u malenih puljcih u zrak. Kad je uzduh dovoljno parami zasitjen (napunjen), pretvore se ove sgušćenjem i promjenom toplote u kapljice, koje uslied svoje težine kao kiša na zemlju padaju. Voda dakle polazi od kiše, koja, kako naš narod kaže, s neba pada. Zemlja upija kišnicu, raztopljeni snieg i led. Iz toga sliedi, da u zemlji ima mnogo vode, koja si traži prokrčiti put do svietlosti. Ona dakle na sgodnom mjestu prodre koru zemaljsku, te kao vrelo, izvor ili vrutak iz zemlje izlazi. Iz vriela ti postane potičić, iz potoka rieka, a iz rieke velika rieka. Sve se ove vode izlievaju napokon u more. Ako se kiša smrzne, kao što to obično biva u sjevernih i visoko ležećih zemljah svieta, onda ti zemaljsku koru zamjeni vjekoviti led i snieg. Na taj način se tvore tako zvani ledenjaci [1]) u švajcarskih, tirolskih, austrijskih alpah [2]) itd.

„Zdrava voda dobro zdravlje“, kaže neki vrli zagrebčki liečnik u svojoj izvrstnoj razpravi o zagrebačkom vodovodu. Ona je najzdravije piće za čovjeka i životinju, ako je bistra, dosta hladna i u obće bez okusa (žmaha). Ovimi se svojstvi odlikuje u najvećoj mjeri *gorska voda*, jer se u nju nemogu izlievati *smrad i nečist životinjskih i biljevnih tvarih.*

Liečnici su dokazali mnogogodišnjim opaženjem zdravstvenosti pučanstva povećih gradovah, da ovo najmanje ondje umire, gdje ima zdrave vode; i obratno gine mnogo stanovničtva u onih predielih, koji se odlikuju nezdravom i nečistom vodom.

Bez vode nema obrta. Silni strojevi i parostroji u tvornicah pokoravuju se vodenoj pari, koja ih danju i noćju neprekinuto u radnji uzdržaje. Za kuću i dom voda je pravi dobrotvor; ona drži kuću, družinu i u obće cielo gospodarstvo u najvećoj čistoći, a čistoća je pol zdravlja.

Bez vode nema trgovine. Brodonosne rieke prenašaju robom natovarene brodove (ladje) iz jednoga grada (varoši) u drugi, iz jedne zemlje u drugu, te ovako izmjenjuju medjusobno svoje proizvode. I silno more nosi velike brodove u sve krajeve svieta, ono ti upoznaje i u neprestranom trgovačkom obćenju drži narode starogo i novoga svieta. [3]) Na taj način naučili smo poznavati

[1]) Ledenjaci su gore ledom i sniegom pokrite.
[2]) Alpe su najviše gore u Europi.
[3]) Europu, Aziju i Afriku zovemo starim svietom, dočim Ameriku i Australiju zovemo novim svietom.

PODLISTAK.

Pripovjedka o kaplji vode.

Pohrvatio *Alfred Orešković.*

I.

U krilu velika široka mora skakutaše na sunčanu sjaju tisuć i tisuć malenih kapljah, kano djeca na krilu svoje majke, te se dadijaše od vjetra ljuljati amo i tamo. Jedna sestrica mnogobrojne obitelji kapljah bijaše osobito vragolasta, te htijaše uvjek da najvišje skoči, nu uvjek bi pala poput svojih ostalih sestarah na krilo svoje majke. Kadkada bi se objesila za peraje dupinove, dala se od njega nekoliko nositi, te skakala s njim u vis; ali višje od ribe nemogaše skočiti, te čim bi ova pala i zaronila, moraše i ona za njom. Kano da je za nit privezana, uvjek ju vuklo na površje vode.

Kad je pako gledala na vedro modro nebo, koje se širilo kano drugo veliko more visoko nad morem, tad ju obuze veselje za putovanjem i silna želja, uzdignuti se u vis do oblaka, s ovimi ploviti po modrom zračnom moru te razgledati odzgore zemlju. Tad umoli malena kaplja sunce, da ju ipak jednom k sebi povuče te na velik put oko zemlje sa sobom povede. Velikomu suncu dopade se srčanost malenkovice te joj usliši molbu. Odmah pošalje nekoliko svojih zrakah i za tren oka doprieše sve do mora, da povedu sa sobom u vis malenu kaplja. Da joj pako nebi uzmanjkalo putnih drugaricah, povedoše sunčane zrake još četu drugih kapljah sa sobom, ali od ove nevidje naša putnica nikakove, jer je već sva putna družba bila pretvorena od sunca u nevidivu paru. Najbržim letom približavahu se sve kaplje suncu; one se uzdizahu sve višje i višje, dok jim se nije zavrtilo. Kad su se prilično visoko uzdignule dodjoše do zračne struje — jer i gore imade strujah kano god i na zemlji, samo što u njih neima vode, već zraka. One poletiše u tu struju te se dadoše od nje daleko preko mora k zemlji nositi.

Buduć izvježbane plivačice nisu mnogo vremena trebale; za sat provališe sto miljah. Kako li bijahu vesele, kad mogoše tako brzo ploviti oceanom zraka, pače brže, nego što mogu plivati ribe i lećeti ptice.

Pa kako se u čudu nadjoše, kad daleko dolje uočiše sasvim nov sviet! Ovdje je seljak orao njivu sa svojim plugom volovah, a ondje doleti jahač na žestoku konju; ovdje se uzdignu orao do nevidive obitelji kapljah, kano da jih hoće da pozdravi, te se onda odmah dolje spusti poput striele, a ondje skakutahu i pjevahu razne ptice u listnatih šumah. Kano god što sunce sve gleda, što se na zemlji dogadja, isto tako dobiše i kaplje bistre oči te gledahu takodjer. Sve jim bijaše novo, pak kad su sakrivene ležale

Digitized by Google

proizvode ove ili one zemlje; naučili smo nadalje poznavati navade i običajah raznih narode, o kojih prije 400 godinah gotovo ništa nismo znali. Sve nam je darovala voda i opet voda!

Bez vode nema poljodjellstva, kruha ni života. Ona je vrlo važna i potrebita hrana bilju. Ova važnost vode vidi se već iz njezine velike množine u bilju; jer n. p. u 100 funtih krumpira ima do 70 funt. vode. Veći dio vode ulazi korenjem u bilje; nu buduć naš zrak je pun vodene pare, zato ulazi mnogo vode u obliku pare kroz puči lišća u bilje. Iz toga sliedi, da bilje u prevelikoj suši gine, a umjetnim zalievanjem sve bujnije raste. U prevelikoj vlagi bilje gine, jer neživi samo o vodi. I u drugom obziru važna je voda za bilje. Ona mu naime dovoli takovu hranu koju inače nebi mogla unići u bilje kroz njezine šupljinice. To su ti rudne čestice (pepelik, kremik, sumpor itd.), koje voda znade stopiti i u bilje privesti. U lučbenom obziru voda je slučak vodika sa kisikom. Voda može biti slana i sladka. Morsku vodu nazivamo slanom, jer imade slan ukus. U 100 funtih ovakove vode ima do $2^1/_2$ funte jestive soli. Kišnicu i studenicu zovemo sladkimi vodami, jer se neodlikuju tolikom množinom jestive soli. Od ovih su opet najzdravije one vode, koje se odlikuju čistoćom i nekom množinom ugljične kiseline. Voda, u kojoj neima nikakovih soli, nevalja za pilo; vode pako, u kojoj ima liekovitih soli (sumpora, joda itd.), nazivamo vodami rudnicami. Takova su na glasu rudna vriela u Hrvatskoj: varaždinske i krapinske sumporne toplice, a u Slavoniji jodove toplice u mjestu Lipiku. Toliko u kratko o važnosti i potrebi vode za ljudski rod.

(*Pučki Prijatelj.*)

Imenik družtvenikah
BRATOVSĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Josip Lazarić pom. kap. u god. prinos f. 1, Albert Schneditz pom. kap. u god. prinos f. 1, Franjo Valčić pom. kap. u god. prinos f. 1, svi u Mošćenicah. Anastaz Jelušić c. k. šumarski pristav u god. prinos f. 1, Karlo Lušić obć. činovnik u god. prinos 30 nvč., oba u Kastvu. Ivan Tomašić učenik u Opatiji u god. prinos 40 nvč. N. N. na Voloskom u god. prinos f. 1. Matej Zimmermann župnik u god. prinos f. 5, Ivan Gabrielić duhovni pomoćnik u god. prinos f. ▪, Franjo Gojtan duhovni pomoćnik u god. prinos f. ▪, svi u Gračišću. Mate Mogorović župnik u Kašćergi u kap. f. 5, Bernard Zupančić župnik u Gerdoselu u god. prinos f. 1. Ljudevit Tomičić c. k. sudac u Krku f. 5, Miho Mužina duh. pom. f. 1 u kan. a 1 u god. prinos. Osip Peteh pok. Ivana u god. prinos 30 nvč. Frane Erman ppk. Jakova u god. prinos 30 nvč. Miho Miličić Peladnjak u god. prinos 30 nvč. Antun Ivinić u god. prinos 30 nvč. Matej Bančić Kršanac pok. Marina u god. prinos 30 nvč. Madrušan Jakov pok. Vičeta u god. prinos 30 nvč.

Neukû Nauka.

Čim treba krmad (prasce) hraniti, da dobijemo tečno meso. Naši će gospodari sada hraniti krmad. Svako bi rado dobiti i masti i tečnoga mesa. Zato treba i podavati takove hrane, od koje meso tečnosti dobiva; nije bo sve jedno, hranimo li grahom, krumpirom ili kuruzom. U Englezkoj su pravili pokuse i pronašli su: 1. Da je najbolje, najukusnije i najteže meso od krmadi, kada se mliekom hrani. Za mliekom dolazi raž, kuruz, ječam, zob i grah. 2. Krumpirom hranjeni krmci daju balavo neukusno meso. Ono malo hranivih i tečnih česticah još se i kuhanjem gubi. 3. Posijami hranjena krmad daje žuto, hrdjavo, neukusno meso. 4. Uljenimi kolači hranjeba daje balavo, mastno i neukusno meso. 5. Bobom, grahom i inim sočivom hranjene svinje daju tvrdo meso. 6. Žirom (želudom) hranjene daju lahko, tvrdo i nezdravo meso. Kruhom hranjena krmad dala bi dobro, tečno meso, ali bi bilo preskupo.

***

Liek za rane. Rodoljub Ivan Dragićević iz Stivana priobćuje „Narodnomu Listu“ sliedeće: U ovo doba kad naša braća ljute udarce zadobivaju od turskog jatagana, smatram si za dužnost izniti občinstvu na znanje osobiti i jednostavni liek za rane, što sam kroz sto prigodah vidio upotrebljavati po našem narodu s najboljim uspjehom. Ovaj liek svak može sgotoviti kod svoje kuće, u planini i na polju, malim troškom. Evo načina:

Uzmi jedno dvaestak, triestak, postavskih porubah (platnenih komadah), umoči ih u raskrabljeni (raztopljeni) sumpor, razvisi ih na jednoj šibi, pa ih sažgi, polivajuć ih pomalo uljem od masline. To ulje neka ti se ciedi u jednu čistu posudu, i spremi ga pak, jer je to liek gotov: zove se u narodu crveno ulje. Kad te po nesreći rana stigne, umoči u ono ulje malo pamuka (bumbaka) i privijaj ga na ranu. U deset danah si ozdravio, a rana neće ti se nikako ozlediti, budeš li se navlastito čuvao vina il drugog žestokog piva.

***

Kako može gospodarica odgojiti ranoga povrtja. Svaka se gospodarica brine, kako bi čim prije u vrtlu ubrala štogod za juhu ili za prismok. Evo im u kratko naputka, kako će čim prije dobiti ranoga povrtja.

Neka naprave lonce bez dna, ali tako, da budu odozgor uži a odozdol širi. Mjesto dna neka podlože daščicu ili što drugo. U takove lonce neka usade sjeme, i drže ih u sobi. Čim biljke ponarastu i nije se bojati mraza, neka pazljivo spuste zemlju s biljkami širjim krajem u priredjenu brazdu odstraniv spodnje dno. Biljka ni neoćuti promjene i raste brzo dalje.

***

Kako je voće urodilo u srednjoj Europi. Družtvo pomologa u Njemakoj, Austriji, Ugarsko, Elsasu i Švajcarskoj izviestjuju, kako je po prilici gdje voće urodilo. Vrlo dobrim prirodom *jabukah* mogu se pohvaliti ove zemlje: Anhaltska, Bavarska, Bremen, Hessen, Oedemburg, Slezka, Dolnja Austrija, Češka i Morača. Dobar prirod bilježi se u 54 ine okolice: sredni prirod u 64, u 10 okolicah bude vrlo malen a u 30 okolicah uprav nikakov. Po tom će jabuke biti prilično plaćane. Nadati se je dovoza jabukah iz Kalifornije. Uzrok, zašto su slabo jabuke obrodile, je suša u vrieme cvatnje, velika množina gusjenicah dà i tuča. *Krušakah* bude više nego jabukah, i to, kako iz izviešćah gori rečenih se vidi *vrlo dobar* prirod će biti u 40, dobar u 60, sredni 50 a u 8 okolicah slab. *Šljive* su prilično dobro obrodile; došla su izviešća s 150 okolicah a sve se dobrim prirodom hvale. Toga radi se svjetuje šljive gojiti, da se odveć neiztroše.

---

u krilu svoje majke — moru, nikad nebi ni sanjale o kakovu grâdu, konju ili njivi. U onom velikom čudu i veselju niti neopaziše, da je na nebu sunce sve to dublje padalo. Na istom mjestu, gdje je počelo putovati (sunce), spusti se u more. Sad se nepričini više našoj kaplji, koja je bila početkom najvragolastija, tako liepo u visokih zračnih slojevih, jer je ovdje svakim časom bivalo sve to hladnije i tamnije. Siromašna kaplja potraži si zaklonište, nu na tih pustnih zračnih poljanah nemogaše nikakova naći. S toga zaključi, radje na zemlji prenoćiti, koja joj se je tako prijazno sa svojimi njivami, drvljem i cviećem osmiehivala. Što smisli to učini. Tiho i nevidivo padaše ona dolje. Čim je dublje padala tim težom postajala; ona ućuti, kako se je iz nevidive pare pretvorila u vidivu vodenu kaplju; padajuć sve brže i brže, pade napokon na ružin grm.

Polurazcvali pupolj otvori joj gostoljubivo vrata te jatorno šmignu kaplja unutra, jer joj je u zelenoj kućici bio pripravljen mirisan krevet (postelja) za počinak. Kad je zora pucala, a iztočno se nebo rudjelo, bijaše i kaplja već budna te vesela i začudjena spazi, kako je sprovela noć na nježnih ružićnih listićih, koji sjahu poput zraka jutarnjega sunca.

Vesela i dobre volje izidje iz svog mirisnog kreveta te sjede na okrajak ružina lista. Tuj izčekivaše ona jarko sunce, pa kad se je ovo veleliepo i dostojanstveno poput kralja na nebu uzpelo, prijazno mu zaželi „dobro jutro.“ Sunce se radovaše malenoj bistroj kaplji, te ogleda svoje lice na njoj, daj je sjala ljepše od alema draga kamena. „Uzmi me opet k sebi te da, da opet s tobom putujem daleko nad zemljom“, tako zazivaše malena kaplja jutarnje sunce, koje joj opet usliši molbu. Njegove ju zrake brzo povukoše k nebu, te veselo lebdijaše ona opet nad gradovi i zemljami, nad gorom i dolom. No kad je dan postajao vrućim i sparnijim, ostaviše mladu objestnicu sile; ona hćede stati i odpočinuti. Nu na njezinu putu nebijaše nikakove travke, necvatijaše nikakova ruža, nebijaše nikakove sjene za umorna putnika. Od umora je možda i plakala te u svojoj nevolji doviknu dobromu suncu: „Pusti me opet dolje na zemlju, ili k momu roditelju — moru!“ Pošto je to rekla, začu tisuć i tisuć glasićah nad i okolo sebe, koji su isto dovikivali te svoje molbe slagali s njezinom; bijahu bo to njezine sestrice, koje su plovile nevidivo uza nju te vjerno sliedile malenu naljetu. Tad se smilova žarko sunce te pošalje hladan vjetrić, koji je sve malene kaplje saćerao u siv oblak, koji postade tim veći, čim se više kapljah sastalo. U gustoj magli nemogahu se sestrice s početka ni poznati; one se turahu i stiskahu te neznadijahu, što jim se je dogodilo, dok nevide, da su se na jednom pretvorile u vidive, okrugle, vodene kaplje, za ruku se uhvatile te brzo k zemlji lećele. Ala ti je šumilo i pljuskalo, kad je mala vojska došla na zemlju! Ljudi pako govorahu: Pada kiša.

Digitized by Google

***

Gdje je kokoš jaje sakrila doznati ćeš, ako joj dan prije nego li drugo ima snesti stražnji dio tiela solju ćutljivo namažeš; odmah će biežati na ono mjesto, kamo je jaja zanašala.

***

Led kao uztuk pamravom. Pamravi (emoroidi) nedaju mnogoj čeljadi mira, uzrokujuć im oštre i težke boli. Proti ovoj nemoći priporučuju (zabacujuć svaku drugu stvar) led, koji se stavi u jednu vrećinu, te se tako metne na otoč. Ako se to učini njekoliko putâ kroz tri cetiri dana, nemoć jenja, a čeljade ostane zdravo.

***

Kak da utamaniš uš (šence) na kupusu. Kupusne uši unište nam više put' kupus (zelje). To su ti ga crvići sitni, boje crne našarano crljeni. Stoji truda da ih idješ drvcem jednu po jednu skidati, a opet nebi ih ni utamanio, te bi tako uzalud trud bio; nego uzmi vode, pa u nju izreži crnoga mila (sapuna), i tizim polij te živinice i njihova gnjezda, pak ćeš vidjeti, kako će ih kroz kratko vrieme nestati.

Književne viesti.

„Hrvatška Stilistika." Djelo sastavio gosp. Janko Tomić, učitelj u Karlovcu.

„Savjeta hiljadu, neobhodno potrebnih svakomu gradjanu i seljaku" zove se knjiga, koje prvi svezak od tri štampana arka izdade A. Fanto vlastnik u Sisku uz cienu od 25 novč., obećajuć, da će svaki drugi mjesec sliediti još do pet takovih zvezakah uz istu cienu. — Savjeti poredani su tako, da dolazi najprije *domaći liekar za ljude*, drugo *domaći liekar za životinje*, treće *kućanstvo*, četvrto *vinogradarstvo*, napokon *voćarstvo*. Uvjeravamo naše štov. čitatelji, da su u prvom svezku priobćeni savjeti vrlo pomno sakupljeni, te će svatko, bio seljak, gradjanin ili gospodin, u slučaju sile ili potrebe tu naći kratak, koristan i jednostavan liek i pomoć, te s toga ovaj rodoljubni podhvat što toplije preporučamo. — Sabiračem predbrojnikah daje izdavatelj na svaki deseti komad jedan za trud.

Različite viesti.

* **Tršćanska obćinska kasa** imala je pr. godine 1874. sveukupna dohodka 3 milijune 389,285.87½, a sveukupna troška 3 milijune 732,218.59½. U tršćanskoj se dakle obćini te godine potrošilo više nego li primilo for. 342,932.72.

* **Voda za željeznicu u Istri.** Kako možebit svi naši selski čitatelji još neznaju, kola na željeznici vrti vodena para. Na somovozu, za koji su napreženi vlakovi, ima silni kotao, a uz kotao peć. Kad se voda u kotlu razkipi, pretvori se u paru, para svojom strahovitom jakostju zavrti osove, a osovi krenu makinom i kolima. Tko je vidio, kako para podiguje pokrov na loncu, kad voda vrije, vidio je koliko mu treba, da razumije svu tu stvar. Tu se voda u kotlu silno izparuje iliti povira, zato se mora svako malo donalievati. U tu su svrhu na nekojih željezničkih postajah izkopani ili navedeni navlašni bunari. Na istranskoj željezničkoj pruzi bit će postaje za vodu u Divači, kamo će se napeljati iz Ležeča pod sv. Petrom; u Rakitoviću, gdje ima zdenac žive vode; u Roču, Cerovlju i Kanfanaru stvorit će se veliki bunari (sterne), prostrani 10,000 do 15,000 met. kub. U Vodnjanu bit će namještena velika sisaljka iliti pumpa, koja će vući vodu iz Pule ili Kanfanara; u Rovinju i Puli služiti će željenici za taj posao veliki naravski zdenci, što se tamo nalaze.

* **Kamo nesmiemo blago, krmu, stelju, odpremati?** „Pučki Prijatelj" donaša: „Naša (hrvat.) visoka zemaljska vlada izdala je naredbu u pogledu prometa s rogatim blagom i njegovimi surovinami. Usljed te naredbe je Ugarska na cieloj medji za obrte i trgovinu naprama našoj zemlji posve zatvorena te se u nju nepropušća ni rogato blago, ni surovine od istoga ni krma ni stelja. Zabranjen je uvoz poradi toga, što je u našu domovinu došlo na nekojih mjestih bosanskoga blaga.

Niti u susjednu Štajersku nesmijemo blago ni stelju peljati, van samo uz posebnu dozvolu od tamošnjega namjestničtva za svaki transport. Tko takovu dozvolu ima, mora još pokazati na ulazku u zemlju (medji) zdravstvenu svjedočbu. Ulazak je dozvoljen samo željeznicom i to na Brežce.

U Primorje kao Trst, Goricu, Kopar itd. mogu blago i surovine iz ciele civilne Hrvatske i Slavonije *bez posebnih uvoznih dozvolah* ali moraju biti providjene zdravstvenimi svjedočbami na nesmiju unići nego samo željeznicom ili parobrodom i to na ulazišta u Trstu, Gorici, Pulu, Rovinju, Poreču, Piranu, Kopru (Capo d'Istria), u malom Lošinju i Volovskom.

Tko u Kranjsku hoće blago tjerati, mora tražiti *posebnu dozvolu* od ljubljanske zemaljske vlade i pri ruci imati zdravstvenu svjedočbu.

Iz Krajine može k nama svaki blago, krmu, stelju odpremati samo mu treba zdravstvene svjedočbe i za marhu marvinske putnice. Samo iz Novogradiškoga kotara nesmije ništa prelaziti.

Ovu naredbu treba si pamtiti i točno ju obdržavati; tko ju prekrši, propao mu transport t. j. sve što god je kanio prepeljati.

* **U bogoslovnih školah u Gorici** ima ove godine iz svih 4 biskupijah jedva 46 djakah, a med timi 4 izvanskih slušateljah.

* **Broj oboružanih ustašah** u Bosni iznosi do 3,000 junakah, u Hercegovini pako 8,050, med kojimi 6,000 Hercegovacah, 1,000 Crnogoracah, 1,000 Dalmatinacah i 50 Talijanah.

* **U ustalih turskih pokrajinah** vlada neizmjerna bieda i nevolja medju kršćanskim pučanstvom. Dokaz je tomu i poziv, što ga je upravio iz Dubrovnika na ruske listove član medjunarodnoga odbora za bjegunce iz Bosne i Hercegovine, Božidarović. „Za Boga — veli u tom pozivu — pomozite čim brže. Svaki dan gledamo stotine, da tisuće ubogih ljudi, koji skoro od glada umiru. Ovdje se ne radi samo o pomoći, već o spasu. Vrativ se iz Metkovića vidio sam kod Slana stotine obitelji gdje leže po pustih, golih pećinah, puna tri tjedna bez tople hrane, pila i krova. Pomozite nesretnikom! Pišite, pozovite se na dobro srce ruskoga naroda. Zar se je ohladila u srcu Rusah ljubav prama slavenskomu narodu? To nije moguće! Pomozite dakle golim i gladnim nesretnikom, pomozite onim, koji nemaju ni imetka, ni domovine, nego u užasnom svojem položaju izčekuju pomoć osobito od Rusije."

* **G. Franjo Krežma,** mladić od 13. god. rodom iz Osjeka (u Slavoniji), koji je učio glasbene (muzikalne) nauke najprije u Zagrebu a po tom u bečkom glasbenom zavodu, gdje dobi svjedočbu izučena umjetnika na guslah iliti violinu, držao je prošlih danah ovdje u Trstu sa svojom sestrom Anicom dvie predstave. U tih je predstavah mladić igrao razne najteže muzikalne komade takovom lahkoćom, vještinom i izvrsnostju, da su mu se svi ovdješnji najveći muzikalni vještaci čudom začudili, jednim glasom ispovjedajući, da je on dostigao nedosežljivu savršenost.

Broj tamničarah osudjenih godine 1873. u Austriji, Belgiju, Danskoj, Francuskoj, Ingleskoj, Talijanskoj, Nizozemskoj, Pruskoj, Saksonskoj, Svedskoj i u jednom dielu Švajcerske iznosio je 826,255 mužkih i 162,515 ženskih. Vrh toga, bijaše iste godine zatvorenih u tako zvanih kaznenih kućah 38,963 djeteta. Najveći broj ovih kaznenikah 398,643 spada na Italiju, po tom 242,943 na Francuska, 211,617 na Inglesku itd. Za uzdržavanja svih tih nesrećnikah potrošilo se je rečene godine 42 milijuna 857,371 for., a od njihove se radnje dobilo 17 milijunah 434,514 for. — U gorinavedenom broju nezadrži se broj tamničarah, koji su u Ruskoj, Magjarskoj, Turskoj, Španjskoj, Portugalskoj, Olandskoj, Grčkoj i u Njemačkih Državah, — pak si svatko lahko može pomisliti, koliko tisućah milijunah košta Evropu sva njezina strašna tamničarska vojska!

☞ Molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List jošte nisu poslali, da to što prije bez iznimka učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Oktobra 1875.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.30	5.32	5.32	5.33	5.35	—	5.35	5.33	5.33	5.35	5.35	5.35	—	—	—
Napoleoni	—	9.05	9.07	9.08	9.09	9.11	—	9.10½	9.09	9.10½	9.13½	9.14	9.14	—	—	—
Lire Inglesko	—	11.35	—	11.40	11.42	11.42	—	11.42	11 41	11.42	11.44	11.47	11.46	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	104.—	104.15	104.35	105.25	105.35	—	105.50	105.35	105.35	105.35	105.60	105.60	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojodini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

Godina VII. **U Trstu 1. Januara 1876.** **Broj 1.**

Poziv na predplatu.

Evo nas opet na vratih nove godine, i tim nove predplate na ovaj pučki list. Pozivljuć narod na predplatu, čvrsto se nadamo, da će se predbrojiti što u većem broju.

Što ovom prigodom preporučujemo na osobiti način našim predbrojnikom, jest to, da nam novce pošiljaju kroz *Poštarsku Naputicu (Assegno Postale, Post - Anweisung)*, te oni, koji nekane držati naš list, da nam odmah prvi broj vrate, napisavši na njem *Neprima se.*

Ujedno opominjemo one naše štovane predbrojnike, koji nam još žalibože staru predplatninu duguju, da nam taj i onako maleni iznosak što skorije pošlju.

Ako tko od naših p. n. predbrojnikah kadkada bilo radi ma kakva uzroka nebi primio lista, neka nam to javi u *odprtu listu* bez ikakve poštarine, napisavši na njem izvana *„Reklamacia“.*

Uredničtvo.

Pogled po svietu.

U Trstu 30. prosinca 1875.

Carevinsko se vieće odgodilo, pošto je prihvatilo državni proračun. Iz razpravah, koje su se tom prigodom vrstile, vidi se, da je naše novčano stanje veoma hrdjavo, a neima odnikud prilike, da će se tako brzo popraviti. Vladajućoj stranci nije nego do sebe, pa troši svoje najbolje sile, da se održi, a ostalo neka ide kako može i dokle može. Al ipak da su u Beču veoma zabrinuti radi nagodbe s Ugarskom, koja se ima pregledati 1877. godine, jer da Magjari štraše, da će prekinuti svaki savez s ovom polovicom carstva, ako im se nebude onom prigodom po volji učinilo. Pa uprav ovih danah da se ima sastati ugarsko i austrijsko povjerenstvo, koje će se dogovarati o tom škakljivom poslu. Tamo negdje ožujka mjeseca da će biti sazvani pokrajinski sabori.

Magjari su od neko doba postali objestniji i oholiji, nego li su ikad bili. Njihov predsjednik ministarstva upitan, da li je istina, da će Austrija osvojiti Bosnu i Hercegovinu, odgovori, dokle je on ministar da neće niti jedan austrijski vojnik prekoračiti turske granice. To je nečuvena preuzetnost, jer po nagodbi car ima sám pravo, razpolagati i zapoviedati svom austrijskom vojskom. Ta magjarska preuzetnost izvire osobito iz njihove mržnje na Slavene, o kojoj se nezna, da li je veća ili sljeplja. Pa joh i gore Slavenom, koji se nalaze pod njihovima kopitima, jer ni Turci nepostupaju s Kršćani, kako postupaju oni naime sa jadnimi Slovaci, kojim nedadu da se ni za svoje novce izobraze i prosviete u svojem materinskom jeziku. To isto čeka i našu braću ugarske Srbe, jer se uprav sada čuje, da će svoje književno družtvo „Maticu“ morati iz Novog-Sada prenesti u Budim-Peštu, ili pustiti, da im ju Magjari zatvore, a novce zapliene, kao što su to učinili Slovakom. Ali ni Hrvati nisu sretniji s timi svojimi saveznici, jer ne samo što im jezika nepoštoju ni ondje, gdje bi to po zakonu nagodbe morali, nego sad evo hoće da bivše hrvatsko Medjumurje izluče takodjer iz hrvatske zagrebačke nadbiskupije. Nego neka naša poslovica veli: Svaka sila do vremena, a nevolja redom ide!

Bismark hoće da se pomalo mieša i u austrijske stvari. Bez njegove dozvole kao da nije već kod na slobodno ni mienjati ministrah, jer kad se ono neki dan govorilo, da bi mogao Schmerling opet ministrom postati, jedne su njegove novine ustale prietiti Austriji na najnedostojniji način, a to samo zato, što Schmerling nije baš najveći prijatelj Prusiji, akoprem je s druge strane tolik Niemac i niemčitelj, kolik i Bismark. Franceska je svaki dan jača. Ingleski prestolonasljednik putuje sad po Indiji, gdje ga tamošnji knezovi dočekuju razglašenom istočnom sjajnostju.

Sa jugoslavenskoga bojišta stižu dobri glasi. Ustanak se drži dobro toli u Bosnoj koli u Hercegovini. I u ovo petnaest danah su bili Turci u malih bitkah bijeni tu i tamo. Iz Hercegovine se očekuje viest o krupnijem okršaju. Tamo se prikuplja tako zvana medjunarodna četa, koja da će pod zapovjedničtvom nekog Franceza početi u proljetje svoje vojevanje. Poboljšice, što jih je za Kršćane izradio Andrassy, da nisu još poslate u Carigrad, jer je Sultan pretekao Andrassya svojimi tobože poboljšicami, ali Kršćani kao da nemisle zagristi ni u jedne ni u druge, jer njihovo geslo jest: Il podpuna i ciela sloboda, ili poštena junačka smrt! A tako će, ako Bog da, i biti.

Iz bečkoga carevinskoga vieća.

Dne 14. pr. mjeseca pretresivao se je proračun za ministarstvo bogoštovja i nastave, pa o nekojih podporah, što jih je vlada zahtievala od odbora u ime utemeljenja 10 štipendijah za djake iz kvarnerskih otokah.

Tom prigodom je držao *Dr. Dinko Vitezić* sliedeći govor:

„Bit će godina danah odkad su sve obćine na otoku Krku — ima jih *pet* — upravile molbu na Njeg. Preuzvišenost, g. Ministra nastave, da se tamo ustanovi državna gimnazija slavenskim učevnim jezikom. Ta molba bi učinjena na temelju mnogih i važnih dokazah. Tu bi naime rečeno, da Talijani, kojih ima na broju samo *tretjina* od svega pučanstva, i Niemci, kojih je u svoj Istri samo *deset tisućah*, da imaju jedni i drugi svoje gimnazije, gdje Slaveni, kojih je dvie tretjine u Istri, neimaju usuprot temeljnim carevine zakonom niti jedne gimnazije; da bi utemeljenje jedne gimnazije u Krku bilo koristno ne samo tomu gradu nego i bližnjim otokom, jer buduć se tamo ne troši mnogo za življenje i za putovanje, mnogi bi mladići bistra uma mogli svoje nauke unapredovati, a sad moraju to zapustiti, jer nemaju novčanih sredstvah; da je od ljeta do ljeta sve to manje svećenikah i da je sve to veće siromaštvo pučanstva, a sve to zlo da bi se preprječilo utemeljenjem jedne gimnazije.

„Vrh toga bilo je statistično dokaženo, da bi taj zavod pohadjao dovoljan broj mladićah, pošto se je čvrsto ufati, da bi tu gimnaziju pohadjala ne samo mladež iz Krka, nego i ona iz bližnjih otokah, naime Cresa, Lušinja i Raba kao takodjer ona iz bližnjega primorja. Kad je Njeg. Veličan. naš premilostivi Car blagoizvolio pohoditi otoke, onda su obćina i Biskup najumilnije ponovili tu molbu.

„Odgovor na sve te molbe stignuo je koncem Julija ove godine opazkom, da se nemože pristati na utemeljenje gimnazije u Krku, nego da će se utemeljiti *deset* državnih štipendijah za učeću se mladež kvarnerskih otokah sve dotle, dokle ne budu školski odnošaji kvarnerskih otokah povoljniji.

„Ali mi je ovdje spomenuti, da će se te štipendije djeliti pod tim uvjetom, (pogodbom), da svi oni, koji žele uživati te štipendije, imaju iti u nauke na jednu ili drugu državnu gimnaziju u onih kraljevinah i pokrajinah, koje su zastupane u carevinskom vieću, naime u Pazin. Što se tiće te pogodbe, spomenuti mi je, da je u pazinskoj gimnaziji uveden njemački jezik kao učevni jezik. Ja neću, da sumjim, akoprem bi tu moglo biti lahko sumji mjesta, da se tim uvjetom kani odvratiti učeću se mladež na kvarnesskih ototah od svojega naroda, na taj najme način, da bi se štipendije podielivale samo onim mladićem, koji bi privolili učiti se u njemačkom, mjesto u svojem materiavskom jeziku.

„Bio toj pogodbi cilj koji mu drago, za stalno se ipad može držati to, da će sve te odluke biti bezuspjesne sve dotle, dokle obstoji taj uvjet. U Senju i na Rieci, što spadaju na drugu carevine polovinu, nahode se gimnazije ustrojene posvema isto onako, kao i one u ovoj carevine polovini. Medju Riekom i Senjom od jedne i medju kvarnerskimi Otoci od druge strane obstoji svakidanje živahno obćenje; troškovi za putovanje su radi male daljine maleni, roditelji mogu svoju djecu u tih dvih mjestih lahko nadzirati, življenje je tamo razmjerno cieno, tako da mladić može podporom od 10—15 f. na mjesec živiti. Mjestni i osobni odnošaji

Digitized by Google

su takvi, da roditeljem nije težko da tamo svojoj djeci priskrbe stanovanje i življenje polag svojega premoženja.

„Ali nije tako glede drugih mjestah, gdje se nahode gimnazije, a naime glede Pazina, na što se mora obzir uzeti. Najprije se ima promisliti, kako je težko naučiti se tudji jezik; daljina toga mjesta od kvarnerskih otokah uzrokuje veće troškove za putovanje amo i tamo, pa buduć nije občenja medju ovimi i onim mjestom, roditeljem je težko tamo svoju djecu namjestiti, vrh toga je tamo življenje mnogo skuplje, jer je težko naći stan i hranu za jednoga djaka izpod 20—25 for na mjesec.

„Radi tih okolšćinah će roditelji, uzprkos utemeljenim štipendijam, ako rečeni uvjeti ostanu, najbrže radje pošiljati svoju djecu na nauke u Senj i u Rieku, nego li u dalja mjesta pod timi neugodnimi pogodbami.

„Obzirom na ove uzroke držim si za dužnost, visokoj vladi vruće preporučiti, neka neuzima obzir na te uvjete prigodom podjelivanja štipendijah, ili da bi barem oni mladići to dobročinstvo uživali, koji se uče na Senjskoj ili Riečkoj gimnaziji. Kad nebi toga bilo, onda bih morao misliti, da se je kanilo kod utemeljenja rečenih štipendijah odvratiti mladež kvarnerskih otokah od svojega naroda, pa bih onda imao svu pravicu reći g. Ministru nastave: „Mi smo zahtievali kruha, a vaša Preuzvišenost nam daje kamenje; mi smo zahtievali škole u svojem materinskom jeziku, a vaša Preuzvišenost misli da će nam Banknotom od 1.000 for. usta začepiti.“ (*Dobro! na desnoj.*)

„Tom prigodom moram se takodjer potužiti, kao što je to jučer učinio moj prijatelj, Dr. Meznik, buduć da ta tužba spada na onaj predmet, koji stoji s onim, što se sada pretresa, u neposriednoj svezi. U 29. siednici ove visoke kuće smo bili upravili, ja i moji prijatelji od ove strane, upit na Njeg. Preuzv. g. Minista, koji je ciljao na dvie strane. Prvim se dielom zahtievalo, da se pripoznade valjanost svjedočbah zrelosti onih mladićah iz Istre i kvarnerskih otokah, koji se uče na hrvatskih gimnazijah, a naime na riečkoj, pa tamo polože izpit srelosti.

„Drugim se je dielom zahtievalo uvedjenje slavenskoga jezika u škole onih krajevah Istre, u kojih je pučanstvo najvećim dielom slavenske narodnosti, te najme ustrojenje gimnazije i učilištja (Preparandije) slavenskim učevnim jezikom u Istri ili na kvarnerskih Otocih. Taj upit bi upravljen dne 13. Februara 1874, dakle mal da ne pred dvima godinama, pa ni od onoga vriemena nije još nanj odgovora. (*Glasi na desnoj: Čujte!*)

„Obzirom na naredbu §. 68. kućnoga reda imam pravo ufat se, da neće Njeg. Preuzvišenost pustiti, da se još mnogo čeka na taj odgovor.

„Moja Gospodo! U Bolcanu (Botzen na Tirolskom) uzdržavao je Red Franjevacah već duge vremena gimnaziju, dapače uzdržava ju još i sada. Država je davala za tu gimnaziju malenu podporu, dotična mi svota nije poznata, al ipak mislim, da nebi prekoračila svote od 2000 for. na godinu. Uzprkos svemu tomu je visoka vlada našla za shodno, da uzkrati tu podporu rečenoj gimnaziji, pa da ustroji tamo državnu gimnaziju. Troškovi za tu gimnaziju iznose blizu 20,000 for. na godinu.

„Sada pitam ja Njeg. Preuzv. g. Ministra nastave, koji je sa ministarske stolice opet i opet tvrdio, da mu korist svih narodnostih u austrijanskoj carevini leži jednako na srdcu, nebi li tim načelom bolje odgovaralo namjesto da se u Bolcanu gradu, koji ima jedva 10000 stanovnikah, uz jednu već obstojeću, dobro uspjevajuću privatnu gimnaziju, ustroji državna gimnazija, — nebi li, velim bolje bilo, da se ustroji takva gimnazija u Istri za 180,000 Slavenah, — velim za 180,000 Slavenah, koji uz sve svoje molbe evo već u drugoj polovici 19. vieka nisu još ni do toga došli, da bi dobili jednu gimnaziju. Ja se nadam, da će Njeg. Preuzv. g. Ministar nastave, u odgovoru na moj upit, i na ovaj predmet obzir imati.“ —

Na taj govor g. Dr. Vitezića odgovori izvjestitelj g. *Dr. Eduardo Suess* evo sliedeće:

„G. zastupnik *Vitezić* se je izrazio protivnim predlogu od 1,000 for. na štipendije za učeću se mladež na kvarnerskih otocih, i to zato, jer on misli, da bi bolje bilo, kad bi se ustrojila na Otoku Krku srednja škola na državne troškove. Ja se pako moram toj njegovoj misli izjaviti odrešito protivnim, i kad bi bio predlog učinjen, da se najme ustroji gimnazija na Otoku Krku, onda bih ja bio u odboru predložio, da se dotična svota izbriše. Ja si uzimam slobošćinu spomenuti, da ima još sada u Istri i Dalmaciji, izvan Trsta, i pošlje ukinuća državnoga zavoda u Šibeniku, ništa manje nego 12 državnih sriednjih škola, (*Glasi na lievoj: Čujte!*) Nekoje od ovih se tako slabo pohadjaju, da će se prije ili kašnje morati ponoviti pitanje, nebi li shodno bilo, da se ti zavodi još nešto umanje. Tako je n. p. imala realna gimnazija na Kurčoli u 4 razredah godine 1874-75. 44 dijakah, dakle jedanaist dijakah u svakom razredu, pa tomu je tako ne samo po malih mjestih, kakvo je Kurčola, nego i u Dubrovniku je bilo u višoj gimnaziji sa osam razredi samo 90 dijaka po razredu, dakle mal da ne 11 dijakah po razredu. Jeli dakle tužba opravdana, da je malo srednjih školah u Dalmaciji i Istri? Jeli sbilja potrebe za više nauke? Skupni broj onih, koji su gimnazijalni izpit srelosti u ovoj godini u Istri položili, iznosi 12 (*Glasi na lievoj: Čujte!*) u Dalmaciji 26, pa sav broj onih, koji su za Realke izpit zrelosti položili, iznašao je u Istri 2, a u Dalmaciji 8 na svu pokrajinu i na godinu.

„Jeli dakle opravdano uzporedjenje s Bolcanom (Bocenom)? U istoj godini je bilo na tamo obstojećoj gimnaziji od osam razredah 11 maturandah, dakle samo jedan manje nego u svoj Istri.

„To uzporedjenje nije brojevi dokaženo, zato ja mislim, da će bit visoka kuća s mnom jedne misli, kad rečem, da predlog svote na štipendije za učeću se mladež na kvarnerskih Otocih će biti uspješniji nego bi bilo ustrojenje jednoga zavoda, koje bi se bezdvojbeno isto tako slabo pohadjao, kao što se pohadjaju i druge škole.

„U ostalom sam drugom prigodom već odavna spomenuo o velikom pomankanju učećih silah u sriednjih školah. Pa ako je igdje, o Gospodo, potrebno ustrojenje novih srednjih školah, to je u Lavovu, u Brnu i predmjestih Beča, gdje su razredi izvanredno puni puncati, pa ima jedan sam razred u obće više dijakah nego najpolazenije škole u Dalmaciji i Istri. Kod takvih zahtievah treba prave potrebe pretresivati i na obzir uzeti.“

G. *Dr. Vitezić* odvrne g. *Dru. Suešu* ovako:

„Prije svega moram g. izvjestitelju odgovoriti, da ja nisam govorio o Dalmaciji, nego o Istri. Ja imam g. izvjestitelju reći, da u Istri ima dvie gimnazije, da Istra broji 254,000 stanovnikah, dakle da dvie gimnazije nisu preveć. Ja moram g. izvjestitelju nadalje reći, da u Istri stanuje 180,000 Slavenah, koji neimaju niti jedne gimnazije (*Glasi na desnoj: Cujte! Cujte!*) i da takva nerazmjerja neima u nijednom drugom kraju Carevine. Ja moram g. izvjestitelju najzad reći, da nije Red Franjevacah u Bocenu dobivao više, nego manje od 2000 for. za uzdržanje gimnazije. To sam imao reći, da popravim ono, što je razlozio g. izvjestitelj.“

Dopisi.

Iz paz. občine decembra mjeseca.

U „Cittadino“ ovuda skoro nepoznatom časopisu, bilo je čitat neki dopis datiran iz Pazina, ali pisan najbrže od onoga visokoga fantine, koji da je dielio novce o izborih. Njegova me visočina tako straši, da mu nemogu nego na kratko sliedeće poručiti: Tvoj dopis *mutatis mutandis*, odsjev je tvoje talijanaško-liberalne stranke. Hotevši opisati narodnu stranku, pogledao si se prije sam u zrcalo. — Da je tebi, junačino, laž dobra prijateljica, znam dobro; al, ipak izpod tvoje laži viri nekoliko istine, koja ti čini vlasi naježit. Pred trimi godinami, hvalisajuć se svojim dopisom, što no si htio da ti štampaju u „Provincii“, nakanio si bio namazati svietu oči, a da nevidi da stanuju ovuda Hrvati. Onda si šarao, da ovuda nitko ni nemisli o Hrvatstvu, da je to mrtvo tielo, koje više oživjet nemože itd., a sada jur počimaš tvoj dopis besjedami „I nostri slavizzatori“. Dakle od onoga je vremena ipak na bolje po nas krenulo, a po tvoju stranku na slabije? Dakle ipak pripoznaješ, da valja i za nas ona: *E pur si muove?* Ali pustiv s uma, što si pripoznao, dovikuješ nam, da je naše kraljestvo svršeno. Moj junačino, ja te želim sjetit na Napoleona, kad no je bio pošao s vojskom u Rusiju. Opirajuć se na stečenu slavu i moć, mislio je odpuhnut svojim dahom onu carevinu. Ali približivši se zima, morade nudjati mir. Pak što mu odgovore Rusi? Ne, mira nećemo; sada će jedva početi vojskovanje. — Mi smo jedva od tri godine počeli sami sebe spoznavat, ali čekaj još koju godinu, da se vidimo! Sada se samo pripravlja put, ali prije ili poslie pobjedit hoćemo. — Čitaj i nadalje „Našu Slogu“; mnogi ćeš u njoj naći dobar savjet.

Nedieli još drugim savjetah, jer ih i ti potrebuješ; ali niti nesudi s toga, što si bio ti odsudjen i pokoran radi svoga „ministero“. — Onaj, o kojem ti pišeš, zna učinit jedno, a ne prepustit drugo. Dakle ne metni s uma štono rieč: *Medice cura te ipsum!*

Imenik družtvenikah

BRATOVSĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Antun Klemenčić župnik u god. prinos f. 1.30 — Antun Fabris kapelan u kapital f. 3 u god. prinos f. 1. — Anton Stihović kapetan u god. pr. f. 1 — Fran Jedrejčić Miličić u god. pr. f. 1 — Aug. Fabris kmet. u god. pr. f. 1 — Ivan Ziderić kmet. u god. pr. nč. 60 — Ivan Stefanutti kmet. u god. pr. nč. 50 — Josip Klenovac kmet. u god. pr. 50 — Ivan Pučić kmet. u god. pr. nč. 50 — Josip Lovrinić kmet. u god. pr. nč. 30 — Marija ud. Fabris kmet. u god. pr. nč. 30 — Josip Fabris krčmar u god.

Digitized by Google

pr. nč. 30 — Mate Revelante postolar u god. pr. nč. 30 — Šime Jedrejčič kmet. u god. pr. nč. 30 — Fran Goitan kmet. u god. pr. nč. 30 — Ant. Brumnić Staniša u god. pr. nč. 30 — N. N. Lindarac u kap. f. 1 svi u Lindaru. — Ot. Julio Brunner predst. Sam. u kap. f. 1 — Ot. Adjut Benigar u god. pr. nč. 50 — Ant. Kalac kapelan u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — Josip Kalac kmet u kap. f. 1 svi u Pazinu — J. V. Zarečanski u Zarečju u god. pr. f. 1 — Dr. Franjo Rački predsj. hrv. ak. u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — Ladislav Mrazović u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — K. Božić suured. Obzora u god. pr. f. 1 — M. Kispatić profesor u god. pr. f. 1 — Miho Biščan fin. perovod. u god. pr. f. 1 — Rabar Ivan filozof u god. pr. f. 1 — Kotur Dušan pravnik u god. pr. f. 1 — Didolić Dragutin filozof u god. pr. f. 1 — Riečanin Srečko u god. pr. f 1 — Milčetić Ivan filozof u god. pr. f. 1 svi u Zagrebu. — Mate Jardas krčmar u god. pr. f. 1 u Rieci — Ivan Volarić u god. pr. f. 1 — Antun Santulin pop u kap. f. 1 — Ivan pop Harbić u kap. f. 1.

FRANINA I JURINA.

Fr. Dakle, Jurino, od danas napred oće se rabit nova mera i nova peza.
Ju. Oće, samo ako bude ča merit i pezat.
Fr. Kako nahadjaš ti tu novost?
Ju. Dobro!
Fr. A ja nahadjam va njoj jednu falingu.
Ju. Kû falingu?
Fr. Da nî rečeno niš, ote li se odsad napred ljudi brojit, pezat, il merit.
Ju. To ti ostaje, kako i dosada, po običaju od mesta.
Fr. Napriliku?
Ju. Napriliku, na Pazinšćini se ljudi ni nebroje ni nepežu, nego mere.
Fr. Kako to?
Ju. Svaki milimetar jednoga človeka u višinu valja jedan kilogram po pezi, a sto ljudi po broju.
Fr. Kom prigodom?
Ju. Kad je čovečji samanj.
Fr. Čovečji samanj!
Ju. Dà, kad se ljudi prodavaju i kupuju.
Fr. Ljudi prodavaju i kupuju!
Ju. Dà, kad su izbori!

PRIPOSLANO.

U odgovor gospo-tičiću: „delle pive in sacco“

Crnite, psujte i klevetajte, koliko vam drago. Vaše su mi psovke vazda dobro došle. Hvale Vaše nepotrebujem. Doći će vrieme. S Bogom Pepili!

Un Levita giovane.

Književne viesti.

Nakladom tiskare gosp. Dragutina Pretnera u Dubrovniku izašla je III. knjiga „Narodne Biblioteke“, naime **Pripoviesti Crnogorske i Primorske,** što jih je skupio i složio gospod. Stjepan Ljubiša. Kako da preporučimo našim čitateljem tu Ljubišinu knjigu? Evo ovako: da neželimo ništa toliko, koliko da se g. Ljubiša svojim zlatnim perom u veliko posveti pripoviedanju, pa da nam ukrasi književnost kakvim povećim romanom, uzetim iz jugoslavenske prošlosti, jer bi onda mnogo manje zavidili sususjednoj Italiji njezine Manzoni-e, Grossi-e, Massime D'Azzeglie Cantù-e itd. što bi imali i mi budi svojega „Nicolò dei Lapi“, budi „Margeritu Pusterlu“, budi „Marco Visconti“, budi „I promessi sposi“ itd. Ovo je naš sud o toj knjizi, a isto tako misli o njoj i ostali narod, osobito pako je ju pozdravio uzhitom ljeposlovni zagrebački list „Vienac“, preprosučivši ju napose radi čistoće jezika i krasote sloga, samo bi rado da neima u njoj ono nešto jezičnih crnogorskih i primorskih osebujnostih.

Istim je nakladom izišla takodjer IV. knjiga „Narodne Biblioteke“, ime joj je **Robinjica,** u kojoj krasni dalmatinski pjesnik, kan. Mato Vodopijić, opjevuje stradanja i nade našega u Turskoj plemena.

U Senju tiskom i nakladom H. Lustera ugledala je bieli dan izvrstna knjiga **Uzorni Ratar,** namienjena svim zemljodjelcem, ratarom ili težakom i njihovim prijateljem, a napisana od Mijata Stojonovića, ciena joj je 40 nvč.

Primorska tiskara u Kraljevici nadaljuje izdavanje svoje „Zabavne knjižnice“, tè je izdala i XV. i XVI. svezak glasovitoga Hugova Romana **Devedeset tri,** a svezak po navadi nestoji nego samih 10 novčićah.

Nove mjere i nove vage, eto knjižice za one, koji se još nerazumiju u tu najnoviju novost. Napisao ju za puk Milan Kučenjak župnik pod Bielom, a štampala svojim troškom uprava „Pučkoga Prijatelja“, poljodjelskoga lista u Varaždinu. Ciena je toj seljanom namienjenoj knjižici samih 5 novčićah.

More.[1])

Napisao *Krsto Franca,* realni učitelj.

U razpravici „voda“ napomenuo sam, da dvie trećine zemaljske površine pokriva voda. Ova suvišna i velika vodurina, koja najdublja mjesta na površini zemaljskoj izpunjuje i kopno (suhu zemlju) od svijuh stranah okružava, zove se *veliko more ili ocean.*

Premudri je stvoritelj stvorio 5 različitih stranah svieta: Europu, Aziju, Afriku, Ameriku i Australiju. Stvarajuć kopno, pomisli i na more, bez kojega zemlja nebi mogla napredovati. On dakle stvori i pet različitih morah, koja oblievaju strane svieta sa sjevera, juga, iztoka i zapada. Koja su dakle ta mora, i što znademo o njih kazati? ta mora jesu: *sjeverno i južno ledeno more, atlantski i veliki ocean i indijski ocean.*

Sjeverno ledeno more oblieva tri strane svieta sa sjevera, naime: Europu, Aziju i Ameriku. Po opisu putnikah i brodarah, koji su znanosti za volju poduzeli toli pogibeljna putovanja u sjeverno more, da možda obrete (odkriju) kakovu zemlju i da pronadju najsjeverniji kraj zemaljske kruglje, jest po ledenom moru neizmjerno težko broditi.

Kao što u našoj domovini nalazimo gorah i brdinah po više tisućah stopah visokih, isto tako ima i ledeno more bregovah. Ali ove ti nekrije šnma, već vjekoviti snieg i led. To su tako zvane sante *ili ledenjaci* sjevernoledenoga mora, koji se kadšto odkinu te plivaju visoki i golemi sa sievera prema jugu. Ovi ledenjaci često obkole brod, kojemu valja ovdje propasti. Najvažnije zemlje i otoci[2]) u ovom moru jesu: *Špicbergi, Novaja zemlja, Grönlandija i zemlja Franje Josipa.* Morski medvjedi, tuljni (morski psi), sobovi i druge nekoje životinje imadu u ovom predjelu svoju domovinu.

Južno ledeno more mnogo je veće od sjevernoga mora, jer neima skoro nigdje suhe medje. Znanstvena su iztraživanja ovoga mora mnogo pogibeljnija negoli sjeverno ledenoga mora, jer ta otegnćuju neprestana oluja i magla.

Atlantski ocean oblieva zapadnu obalu Europe i Afrike i iztočnu obalu Amerike. Ovo more izpunjava prostor medju Europom i Afrikom s jedne i Amerikom s druge strane. U obziru trgovine j povjestničkih dogadjajah ovo je more veoma znamenito, jer spaja narode staroga sa novim svietom te ih potiče na medjusobno neprekinuto obćenje. Atlanski ocean sastoji iz mnogo manjih morah, koja ovdje poradi malena prostora upisati nemožemo.

Veliki ili tihi ocean najveće je more na svietu. On oblieva iztočnu obalu Azije, zapadnu obalu Amerike i napokon Australiju sa njezinimi mnogobrojnimi otoci. Ovo su more izprva prozvali tihim oceanom, jer su mislili, da na njem vlada viečna tišina. Nu kašnje se je putovanjem saznalo, da je to more burno i radi toga za promet pogibeljno, s toga se dakle razloga nemoše prozvati tihim oceanom.

Napokom nam je nešto kazati o *indijskom oceanu.* To more dobi svoje ime od dvijuh zemaljah: prednje i zadnje Indije, koje sačinjavaju sa Arabijom najvažniji dio južno azijatskoga kopna. Indijski ocean oblieva većim dielom južnu Aziju i iztočnu Afriku.

Da vidimo sada, jeda li se morska voda u čem razlikuje od kopnenih vodah (riekah). Tko je nešto obširnije proučio zemljopis, taj će u prvi mah naći veliku razliku izmedju jedne i druge. Ovdje mi valja ponajprije govoriti o gibanju mora, t. j. o tako zvanoj plimi i osieki. Kad more raste ili kada se diže, onda to zovemo *plimom;* ova traje 6 sati i nekoliko časovah. Ovom prigodom se morska voda izlieva na nizke obale i u rieke. Poslje 6 zati započme more po malo padati; ovaj odtok zovemo *osiekom,* koja opet traje 6 sati i nekoliko časova. Poslje dvanaest sati opet se isti prizor ponavlja. Osieka i plima izmjene se indi svakih 25 sati.

Prirodoslovci su dokazali, da izmedju zemlje, mjeseca, sunca i ostalih nebeskih tjelesah vlada neka privlačiva sila koja rećena telesa drži uviek na pravom putu. Uslied privlačive sile zemlje i mjeseca okreće se ovaj oko nje. Mjesec takodjer privlači zemlju, iz toga sliedi gibanje mora. Voda se naime diže na mjestih, koja su mjesecu najbliža, i na onih, koja su od njega najviše udaljena. Na prvih privlači mjesec vodu jače nego li zemlju, na drugih pako slabije, zato moraju ove zadnje česti vode zaostajati, uslied čega se dižu ili nadimlju. Tako se radja plima. Naravno je da mora onda voda iz sredine odtjecati, zato je tamo u isti čas osieka. Visina, do koje se voda diže, jest u raznih pokrajinah različita.

[1]) Ovom prigodom javljamo, da su ona dva članka u našem predposljednjem broju „Što nam težakom prieči da nemožemo napred“ i „Kako se pripravlia zemljište za pojedine vrsti bilja“ bila uzeta ne iz „G. L. Dal.“, nego iz „Pučkog Prijatelia“.

Digitized by Google

Dubljina morska mnogo nadilazi dubljinu riekah i visinu najviših gorah. Učenjaci su najnovijim iztraživanjem dokazali, da ova iznosi u atlantskom moru 7305 hvati. Ovo je dakle veća dubljina nego li visina najveće gore na svietu [2]). Ova se dubljina samo umjetnimi spravami dade mjeriti. More je domovina mnogobrojnih i vrlo raznovrstnih životinjah i bilinah. Tu ima ribah svake vrsti, stranom koristnih stranom škodljivih, dapače i životu pogibeljnih. Jestive školjke i ostrige, dragocjene cisernice i plemeniti korali tvore u moru ćitave pećine; a bezbrojna množina naljevnjaka [3]) uzrokom je svietlucanju mora u tamnoj noći.

Jednom prigodom rekosmo, da se morska voda odlikuje slanim ukusom, jer ima u 100 funti ovakove vode do $2^1/_2$ funte jestive soli. Morska je voda stoga razloga mnogo gušća (težja) od kopnene vode, a to čini, da more nosi veće tovare nego li rieka. Prodje li brod s mora na rieku, odmah dublje zarone i obratno. Voda je morska sad više sad manje slana; to bo zavisi o toplini i podnebju. U vrućem je podnebju najviše slano, jer se tuj jače izparuje. Uz obale pako, s kojih se izlievaju velike rieke, jest more najmanje slano.

Pučki Prijatelj.

Različite viesti.

* **Imenovanja.** Nj. Velič. imenovalo je g. Viteza Andriju Winklera ovdješnjega c. k. Savjetnika, poslanika zemaljskog goričkog sabora i carev. vieća, dvorskim savjetnikem kod ovoga namjestničtva. Nadamo se, da će ovo imenovanje razveseliti svakoga, koji poznaje riedke sposobnosti ovoga muža, kao takodjer da će se njegovom skrbju i nam Hrvatom u Istri ravnije pravica dieliti. Isto tako naš dobri domorodac Hiacint Dr. Petris, rodom iz Vrbnika, postade c. k. kapetanom na Voloskom.

* **Tršćanska Slavenska Čitaonica** držala je dne 19 pr. mj. Koncert za bjegunce iz Bosne i iz Hersegovine. Pohodilo je zabavu mnogo družtvenikah i sabrala se liepa svota novacah, Živila složna bratja!

* **Hercegovački ustanak** dobiva sve to veću podporu. Parizki medjunarodni odbor poslao je onomadne na Cetinje 7,000 sandukah (skrinjah) svakovrstnih potrebšćinah, kanoti odieće, kruha, pokrivačah, posteljah i sličnih stvari. — Isto tako došao je prošlih danah u Crnugoru jedan odaslanik na ime predsjednika Unije Amerikanske Granta, da ponudi ustašam na poček topovah i drugog oružja za napriedak rata jugoslavenske neodvisnosti. — Što više francuzki kapetan Barbieux razposlao je u ime oslobodjenja potlačenih Jugoslavenah poziv za ustanovljenje medjunarodne čete, koja jurve do sada broji 284 Francuzah, 390 Talijanacah, 53 Engleza, 2 Amerikanca. 1 Svedeža, 83 Grka i 22 Niemca. — Svi dobrovoljci imaju se naći na Sutorni na 1 ožujka, u koji dan će sliediti blagoslov zastave i svetčana prisežba.

* **Bjegunci** iz Bosne i Hercegovine, kojih dosle ima na dalmatinskomu zemljišću do 18 hiljada dušah, po predlogu namjestništva Dalmatinskoga, mladim ljetom imat će radje na dalmatinskoj željeznici. Čeka se u ovom poslu odobrenje ministra vanjskih posalah.

* **Pok. Dr. Kljun,** pustio je za ustanovljenje pučke škole u svome rodnome mjestu Zdrenji (u Istri) glavnicu od 26,000 for.

* **Magjari ginu.** Kao što se izvadja iz službenih izviešćah ugarske vlade, u Magjarskoj se je pučanstvo od god. 1871 do 1873 umanjilo za 269,000 dušah, a i od tada da jih neprestano više umira nego li se radja. Potlačena se pako naša tamošnja bratja Slovaci sve to više množe!

* **Magjarom,** piše „Narodni List", se svidjelo odciepiti Medjumurje od Hrvatske i na crkvenom polju. Kao što pod kancelarom Mažuranićem izgubi Hrvatska državnu vlast nad Medjumurjem, tako će izgubiti pod banom Mažuranićem i crkovnu. Narod hrvatski je ustrpljiv, „da možeš na njem drva ciepati". Ali tko u mjesto da udari sjekirom na drvo, zahvati mimo i u meso, — bogme tuj ustrpljivdsti prestaje. Ovaj čin Magjarah upravo zato, jer ga upravo nikakva nuždа ne zazivlje, zasjekao je taj put Hrvate baš u srce, Zašto Magjari tako bezobzirno izazivlju opravdnu i skrajnu ogorčenost Hrvatah? Oni misle, da moraju tako raditi u interesu svoje narodnosti. Magjarsko pleme izumire, pa kad i nebi izumiralo, ono se samo iz sebe ne može tako množiti, da bi uz dva ogromna plemena, koja ga okružuju, moglo mnogo vjekovah svoju narodnu osebnost, jezik sačuvati jedino sredstvom magjarizacije. Sa Slovakom se počimlje. Matica, gimnazije slovačke se zatvaraju, sirotčad slovačka iza kolere zaostala smješcuje se kod magjarskih obitelji. S Hrvati morati je nastaviti.

* **Prvo vinoslovno družtvo u Spljetu** dalo je svojim dioničarom razdielak od 7%. Iz izvješća, s kojim družtveno ravnateljstvo prikaza razmjeru još saznajemo, da je družtveno vino bilo podvrženo kušnji prelazka polutnika, i doneseno natrag u jadransko more bez ikakve oštele. Družtvo se sprema poslati svoja vina na izložbu Filadelfijsku. Sa svakog obzira zaslužuje da ga imućniji rodoljubi podupru,

* **„Hrvatska"**, književno družtvo hrvatskih djakah, upisanih na visokih gradačkih školah, bi potvrdjeno od onoga namjestničtva. Presjednikom, nakon duga prepirkanja, bi izabran g. Štanger, medicinar rodom iz Voloskoga, podpresjednikom g. Zlatarović medic. iz Zagreba, bilježnikom g. Sladovič medic. iz Senja, a podbilježnikom g. Fleischer tehničar iz Zagreba. Nadati se je, da će družtvo čvrsto koracati napred, te da će iz njega izaći mladići čvrsta karaktera i prava domoljubja, držeći se naprednih i za našu domovinu spasonosnih načelah. Vivat, floreat, et crescat „Hrvatska!"

* **Vlada crnogorska** uzela je na posuda 5,000,000 franakah. Vele, da je knez i još netko dao garanciju.

* **Na uboga će najčudnovatija nesreća!** Jedan radnik u Pešti osliepio je od toga, što mu je s velika zrcala, koje je netko preko ceste nosio, odbio sunčani trak u oči. Ubogi čovjek ima ženu i šestero djece. Oblast će izdati naredbu, da zrcala, kad se po cesti nose, moraju biti zastrta. Tako piše „Ung. Lloyd."

* **Popravak.** U zadnjem broju našega Lista na zadnjoj strau u zadnjem početkom redku u drugoj vrsti čitaj svuda: *1 cm*, na mjesto *1 dm*.

* **Kroz ovih 15 danah** bila su u Trstu tri falimenta: *Carlo Revere*, mienac novacah, sa f. 56,000 pasivnosti; *C. ved. di E Ulrich & Comp.*, trbovac u stakln, sa 40,000 i *Francesco Guerrera*, trgovac u proizvodih sicilijanskih sa 60000. Da su ove dvie zadnje kuće obustavile plaćanja, krio je punomoćnik kuće Ulrich, koji je i sinovac udovice vlastnice. On da je pravio lažne mjenice i prodavao ih je Guerreri, a i druge je spletke činio, tako da je jako oštetio obadvojicu. Sud je izdao nalog, da se uhvati, ali ga još nisu našli.

[2]) Najveća gora na svietu nalazi se u Aziji, te se zove Himalaja.
[3]) Naljevnjaci su najmanje životinjice.

Pregled tršćanskoga tržišta.

U Trstu, 31. Decembra 1875.

U **Žitu** malo poslovah. *Šenica* odeska f. 730—750, galačka f. 7.25—7.40, azovska f. 7.60—7.70, madjarska f. 6.90—7.25, talijanska f. 7—7.25, za 116 ℔. — *Kukuruz* bosansko-madjarski stari f. 4.30, novi f. 3.90—4 za 116 ℔ — *Raž* dunavska fi 4.50 za 108 ℔. — *Zob* istočna f. 3.20—3.30, bosansko-hrvatska f. 3.30, za 64 ℔. — *Ječam* madjarski za krmu f. 4.25, od ℔ 95: f. 4.70 za 100 ℔.

I u **Kafi** poslovi su bili neznatni po starim cienama: *Rio* od f. 52—61, 100 ℔.

Ulja prodalo se je prilično u nižim vrstama, po sliedećim cienama: Valona f. 26.50; Kandija f.—; Arbanaško f. 25.—; Dalmatinsko f. 26.—; za 107 ℔.

Kože govedje austro-ugarske od 17 do 24 ℔ po f. 75 do 75,00 ℔; govedje dalmatinske i bosanske og ℔ 9 do 12 f. 62—67,00 ℔.

Bakalar do f. 17 do 20,00 ℔.

Današnjemu broju je dodan kao prilog poziv na predplatu „Vienca".

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—31 Decembra 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	—	—
Carski dukati (cekini) .	5.32½	5.31½	5.32	—	5.33	5.34	5.34	5.33	5.31	—	—	5.30	5.28½	5.29	—	—
Napoleoni	9.09	9.07½	9.09½	—	9.10½	9.12	9.10½	9.09	9.08	—	—	9.07	9.05½	9.05½	—	—
Lire Ingleske	11.39	11.38	11.39	—	11.39	11.40	11.39	11.39	11.37	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.35	105.25	105.25	—	105.15	105.25	105.35	105.35	106.25	—	—	105.75	105.10	104.85	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Januara 1876.** **Broj 2.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. siečnja 1875.

Ništa nova. Carevinsko se vieće po božićnih blagdanih opet sastalo, te vieća po staroj navadi, ugadjajuć sebi i svojemu ministarstvu. Ali s druge strane sad ministarstvo ima pune ruke posla s Ugarskom, koja hoće na svaki način, da ima svoju narodnu Banku tom pogodbom, da budemo i mi u ovoj polovini Carevine priseljeni, primati njezine papirnjače iliti bankonote. Ugarska hoće, da nas povuče u svoj novčani metež, ali naši ministri da su čvrsto obećali carevinskomu vieću, da se neće upustiti u tu trgovinu. To bi bila dakako njihova dužnost, ali stopram poslje hoćemo viditi, što i koliko može centralistično austrijsko ministarstvo. Mi mislimo, da bi trebalo naprama Magjarom razviti svu silu, narodnu i novčanu, ove polovine carstva, da vide, ako i jesmo mi tobože braća, da nam nisu kese sestre. Još i ta bi se htjela, da mi kao ozbiljni ljudi tečemo i štedimo, a Magjari da dangube i troše, pa da mi njihove papire primamo za gotove novce!

U Njemačkoj se manje državice tope sve to dublje u Bismarkovoj centralizaciji. Sad će da povuče na Prusku i sve njemačke željeznice. Ima znakovah, iz kojih se vidi, da bi se rada pomiriti s Papom, jer nemože svladati crkve, kako je mislio. U Franceskoj se sad sve stranke pripravljaju novim izborom. Stopram poslje tih izborah ćemo viditi, hoće li Franceska moći i htjeti zauzeti u Europi opet svoje staro mjesto. Na predlog Andràssyevih polakšicah za Bosnu i Hercegovinu su dakle pristale i zapadne države, pa će dakako morati i sama Turska, premda se toj sramoti otimlje koliko ikad može. Hoće li pak pristati na nje i Kršćani, to je drugo pitanje, na koje će oni odvogoriti, kad prozelene bosanske gore. Jer se ustaši živo pripravljaju, da stopram na proljetje udare ozbiljno na Turke. U ovo zimsko doba pobiju se s njimi samo tu i tamo, tekar da sviet zna da su živi. Čuje se pod izviestno, da će na proljetje i Crnagora na bojno polje. Što će i kako će Srbija, toga još ni danas nitko pravo nezna, jer tamo vlada najveći metež. Al se nadamo, da će se dotle i u Srbiji razvedriti, pa da će se već kada tada znati okoristiti svojim položajem i svojim ugledom na Istoku.

Iz bečkoga carevinskoga vieća.

Dne 16. Decembra prošle godine pretresivao se u carevinskom vieću proračun Ministarstva trgovine. Tom se je prigodom kod naslova: „Luke i zdravstvene službe“ zastupnik g. Dr. Vitezić potužio u dugu i kriepku govoru, da je proračunski odbor preveć izbrisao iz onih svotah, što jih je bila vlada predložila u to ime. Za običajne potrebe je najme vlada predložila svotu od 756,205 for., a odbor da je izbrisao 56,205 for.

Što se tiče svote za izvanredne potrebe, da je visoka vlada stavila u proračun 1,767,800 for. u koju svotu spada i *rata* od 1,287,000 for. za tršćansku luku, a ostala svota od 480,000 for. da ostaje za nove luke, zdravstene sgrade itd. u svem Primorju od Grada (na Goričkom) sve do Okliska (Punte) sv. Stjepana u južnoj Dalmaciji. Akoprem iznašaju dohodki u tu svrhu 415,000 f. da je ipak proračunski odbor od gori rečene svote izbrisao svotu od 254,000 for. Vrh toga se je g. Dr. Vitezić tužio, da proračunski odbor nije pravilno (korektno) postupao, kad je od svote, koju je vlada u iznosu od 118,000 for. za Primorje predložila, svotu od 70,000 for. izbrisao, pošto je za Dalmaciju predložio 55,000 for. buduć se u vladinom predlogu nahode samo 43,500 for. a potrebe Dalmacije naprama onim u Primorju da su u indirektnoj proporciji.

Po tom napreduje:

„Pod naslovom „Nova Baška“ je predložena ukupna svota od 155,000 for. za gradjenje izvanjskoga lukobrana u prva rata u svoti od 15,000 for. odlučena. Ja sam imao već dva puta čast ovdje dokazati potriebu toga gradjenja. Ja sam bio razložio, da je to gradjenje na korist ne samo mojih biračah, nego na korist svega brodarstva u jadranskom moru, pošto je kvarnersko more podložno najžestokijim olujam, pa se zato nahodi tamo brodarstvo u velikih pogibeljih; u isto doba se je tamo vele malo učinilo za sjegurnost brodarstva, buduć se onud ne nahodi nikakva luka. Nadalje sam bio razložio, da se tamošnji stanovnici bave najvećim dielom mornarstvom, i da je jedina tamošnja luka tako malena i nesjegurna, da se niti tretji diel brodovah nemože u nju uteći, nego da najveći diel mora skrbiti, da se u druge luke uteče, a to uzrokuje vlastnikom brodovah mnogo troška. Radi toga ću ja za tu svotu glasovati.“

Za tim vruće preporučuje, da se i za Dalmaciju svote od vlade predložene dovole. Da on dobro znade, da treba šteditи (šparati), ali da je med štednjom i škrtošću velika razlika, jer da škrtost je smrtni grieh, a štednja kriepost koli u privatnom toli u javnom življenju, ali da bi i velika štednja u takvih stvarih više državi škodila, nego li koristila. Najzad kaže načine, kojimi bi se moglo i moralo promicati pomorstvo i tim blagostanje države. Dr. Vitezić dakle predlaže, neka se primi i odobri za nova gradjenja u Primorju mjesto svote od 74,500 for. svota od 198,400 for. a za nova gradjenja u Dalmaciji, mjesto svote od 55,000 for. svota od 144,600 for., i tako da bi ukupna svota iznašala 2,417,800 for. mjesto svote od 2,213,300 for. što jih je proračunski odbor predložio. Kad je došlo do glasovanja, bili su primljeni od većine carevinskoga vieća predlozi proračunskoga odbora, a ne Vitezićevi za Primorje, niti Klaićevi za Dalmaciju. — (Vi ste livali vodu u rešeto, pa je voda kroz rešeto, al je ipak ostalo mokro. — **Slagar.**)

Kako možemo snažne (kriepke) i zdrave ljude odgojiti.

(*Piše Ivan Nep. Tunić.*)

Zdravi i snažni roditelji, osobito snažna i radina (radljiva) mati rodi uvjek zdraviju i snažniju djecu, nego slaba, liena i trula; a ujedno radja sredovječna mati uvjek jaču djecu, nego vrlo mlada ili stara.

Čuvanje matere, dok je trudna (noseća), glavni je uvjet zdravlju i snazi djeteta; nečuvanje zakržljavi i osakati (skrči) ga već u začetku. — Najvećma škodi: čama (ljenčovanje) u zatvorenoj sobi, tiesna, topla i težka odjeća; vrela i razdražljiva jela i pića, a osobito nerad, neprestano zgrčeno sjedenje, nagao hod, trčanje, skakanje, kao i predugo spavanje — osobito u vrućoj sobi, a napokon turobnost i bojazan. Svega toga čuvati se je materi, koja želi da zdravo i jako diete rodi.

Vještom njegom (skrbju) izaći će i od slabijega djeteta snažno, a nevještom propast će i najsnažnije. Prenježno gojenje mnogo više djece upropasti, nego li priprosto.

Prvih danah po rodjenju djeteta najvećma ga čuvaj od nazebe. Jer diete, koje je 9 meseci u vreloj utrobi majke ležalo, nemože prvih danah ni najtanji vjetrić bez povriede svoga zdravlja podnieti. Sila djece stoga nečuvanja propadne.

Kad smo diete za nekoliko danah s one toplote u materinjoj utrobi polagano na običnu sveli (izveli), onda, ako je i zima, to ipak nevalja sobu, u kojoj diete leži, previše grijati, da se tim ona već po sebi jaka u djetetu vatra (oganj, toplina) još većma nerazpali i njom diete neupropasti.

Držimo sobu, u kojoj diete leži čistiju, nego ikoju drugu. Netrpimo u njoj ni cvieća, ni kadjenja, ni pušenja (fumanja) niti ikojega mirisa, nego ju vjetrimo što više možemo; samo nam je diete pri tom skloniti.

Svaka zdrava mati treba i sebe i djeteta radi da ga sama doji. Dojenje je dužnost prirodom (naravom) naredjena, koje se majka nesmije, bez valjanih razlogah otresti; tako ga dakako bolestna nesmije dojiti, ako neće, da sebe i diete ubije.

Ako je možno bolestnom majkom rodjeno diete još spasiti, to ga je samo moći dobrom dojkinjom.

Digitized by Google

Dojkinja mora biti zdrava, mora da je u isto doba rodila s djetinjom materom, mora imati dovoljno i dobroga mlieka, treba da je ustrojem tiela i visinom kao i naravju djetinjoj materi što više podobna. Mora biti oko djece vješta, treba da je blage ćudi, s djetetom milostiva, a pri tom razumna i prije svega — tielom čista žena. — Šta ga tu treba, da se sve nadje, što se hoće materinjoj zamjeni, pa ju opet neuzimljimo, dok ju nije vješt liečnik izpitao. Pak i onda ima slučajevah, da diete i kod te spada (nazaduje), pa ako nije uzroka na samu djetetu, to nam je dojkinju promjeniti.

Diete valja zadajati, kad je gladno, a to se osjeti (opazi) čim se na prsa metne. Nevaljao je običaj, čim diete vikne, odmah ga nadojiti, a da se i nerazgledimo, što je tomu uzrok. Djetinji je plač molitva, kojim nemoćnik viče na pomoć. Na svaku nuždu i potrebu plače; plač je glas javljajući nemilo osjećanje (ćućenje), koje mu drago bilo. Zato valja uzrok tražiti: da ga što nekolje ili netišti, da nije mokro, da mu nije zima ili prevruće itd., te prema tomu valja pomoći, a ne odmah ga predajati. Isto je tako nevaljao običaj iza sna diete buditi i pridajati ga; obćenita je takodjer pogreška, ostavljati ga da zaspi; tomu se nauči, i težko odući, a polagajuć u postelj opet se probudi i razdriema.

Ima i pri dojenju nekih vještina, kao: zgodno držanja djeteta: ako je dojkinja hladna, neka nenosi djeteta k prsima; jer tim diete obično ozebe te se razboli. Ujedno umorena (trudna) neka nezadaja djeteta, nego neka se najprije odmori (opočine); nipošto pako neka ga nedoji, ako je žalostna i razjarena (razjadjena); jer imamo slučajevah gdje je diete odmah mrtvo ostalo.

Kod zdrave matere ili dojkinje netreba diete do 5 mjeseci nikoje druge hrane, a onda mu treba malo po malo pružati i drugih jelah.

Priučavajmo diete, da pokraj mlieka što prije vode pije; jer je to po razhlađivanje one vrele krvi i po čišćenje djeteta veoma probitačno (koristno). Nipošto nedajmo djetetu kave još manje piva (bire) ili vina, što onaj vreli mozak još većma razpaljuje te mahom djetetu vodu u glavu tjera i grčevi ga ubije.

Kad djetetu zubi izbijati počmu, znak, da je za snažniju (deblju) hranu doraslo, nego što je materino mlieko, onda ga valja odbiti (odojiti).

Kad probijaju zubi, mnogo je djeci patiti, tada ih valja više nego obično na čist zrak iznositi i ničim drugim nego mliekom hraniti.

Odbijajući diete nepresjecimo to na jedanput, nego malo po malo.

Silno izparivanje i znojenje (potenje) ali i prljanje djetinje iziskuje često kupanje (izpiranje); jer se i krv na kožu čisti, te nečistoćom kože na istu druga još veća zla dodju. Zato je kupanje veoma važno po djetinje zdravlje. Kupajmo diete prve godine svaki dan, druge svaki drugi i svake iduće bar u toliko danah jedared, koliko mu je godinah.

Što se toplote kupaće vode tiče, neka je samo prvih danah onoj blizu, na koju je diete u materinjoj utrobi naučeno, a poslie neka je sve to hladnija. Nije kupanje da se diete razpariva, uego samo da se od nečistoće opere. Vrela je voda suviše škodljiva i ubitačna.

San je malomu djetetu jedan od najglavnijih uvjetah životu. Držimo djetinju kolevku (zibku) čistu. Polažući ga u istu, stavimo mu glavu malo poviše, nego što ostalo tielo leži.

Kadgod je liepo, iznosimo diete na polje (vanka), na čist slobodan zrak, samo mu oči od jake svjetlosti i glavu od sunca dobro zaklonimo. Diete od 14 danah valja već iznositi, ako je na polju (vani) liepo, nu zimi tek poslie pete nedjelje. Zimi budimo samo na časak na polju, da se diete što većma onoga zdravoga zraka naguta a pri tom nenazebe. Što ga više iznašali budemo, sve će zdravije i snažnije postajati.

Radom (gibanjem) rukû i nogû diete osnaži (ojači), a tim se i grudi i cielo tielo razvija. Zato je onaj običaj, diete povijati te od živoga djeteta mrtvu lutku (pupicu) načiniti, veoma lud, i po pametnu majku sramotan.*) Pustimo ga, neka se po volji rukama i nogama razmahivati može, te neka se radeći s njima razvija, raste i jača.

Nepustimo, da nam diete na ruci sjedi, prije nego li u istinu samo sjediti te glavu izpravno držati može; nedižimo ga silom na noge, nemećimo ga niti u stalak i druge podobne sprave, već počekajmo, dok se samo osovi te malo po malo i pokroči.

Kad je diete na nogû ojačalo i osovilo se, onda mu valja smišljati igre. U igri se tielo razvija, a iza igre diete najsladje jede i spava, tim mu se množi snaga, te se ono još većma razvija. Samo nam se pobrinuti, da se na prostom polju igra; igra u zatvoru ni polak nevriedi za djetinje zdravlje, što igra na slobodnom zraku.

Nepuštajmo ni časa, da diete čami u bezposlici, osim ako boluje, već ga nukajmo na igru i veselje; taj duh veselosti i živahnosti podržavati nam je što je više moguće, jer se tim kriepi tielo i duh djetečji. Neuzkraćujmo djeci veselja i igre, to je raj djetinji.

Nedražimo (nejadimo) niti nevarajmo diete ničim a nedopuščajmo to niti drugim; jer mu se tim veselje kvari. Koju stvar nismo rada djetetu dati, oklonimo ju, da je i nevidi, pa da se neplače za nju, jer to silno djeluje na dušu i tielo dietinje.

Strašiti malo diete to ubija slobodu i srdčanost njegovu; takova je igra po dušu i tielo djetinje vele škodljiva.

Odielo djetinje neka je prostrano, jako, priprosto, a opet takovo, da ga odviše negrije. Tiesna odjeća, osobito spone (zamke) i pojasi, opasne (škodljive) su stvari po djecu i mladež u dobi, kad se najvećma razvijaju. Sa malom djecom paradu praviti sapinjuć jo u tiesna odiela, velika je ludost.

Neučimo djecu na odjeću, koja odviše grije, jer baš ovakova djeca najčešće postradaju, dočim tanko odjevena otvrdnu te ostanu, priviknuv nepogodam vremenim, zdrava. Diete neka je neprestano gole glave; glava u djeteta je od sama sebe suviše vrela, te ju valja od vrućine a ne od zime čuvati. Tako treba da je i gola vrata, razgaljenih prsiu, ruku, nogu, izuzam ljutu zimu. Diete će ti prozebsti, izneseš li ga iz vrele sobe, u kujoj je dulje boravilo, na mraz, osobito na vjetar i kišu, ili napije li se poslie igre studene vode. Od toga valja djecu jako čuvati.

Tko ovako diete čuva, tomu će se riedko razboliti, ako li se razboli, a ono će lakše bolest preboljeti; ali ga baš tada treba najvećma čuvati.

(*Sliedit će.*)

*) Zapustite već dakle jednoč taj grdi i škodljivi običaj i vi majke istranke.

Koju važnost ima vapno iliti sadra u poljodielstvu?

Sastavio *Nikola Vežić*, gospodarski činovnik.

Vapna nećemo nikad u oranici čista naći, nego uvjek spojena u svojih slučevinah, kao što: CaO,CO_2 (vapnenati ugljičitan, CaO, SO_3 (vapnenati sumporan-sadra), $CaO2CO_2$ (vapnenati dvougljičitan), CaO,NO_5 (dušičnan).

Kao vapnenati ugljičitan ne koristi bilju ništa, jer je neraztopljiv; ali u ugljičitoj vodi postavši dvougljičitan raztopi se i ovakovoga sada primaju biljke; jer je neobhodno potreban za razvitak bilja i jer je on jedna od glavnih sastojinah bilinskih.

Vapno je i s toga važno za poljodjelca, što pospješuje gnojitbu ustrojnih tvari — Čipavac (amonijak), koji je gnjijenjem organičnih (ustrojnih) tvorovah postao uplivom vapna i vlage (vode) pretvara se u NO_5 (dušičnu kiselinu), s kojim se CaO (vapno) okisi (sluči) i tvori salitru vapnenu, koja svojom gnojnom snagom oranicu veoma oplodjuje.

Dalje je važno vapno i s toga, gdje ima u zemlji humusne kiseline, koja je škodljiva za bilje; ondje ju posuto vapno veže i neda joj, da se dalje razvija, kao što se dogadja na podvodnih i močvarnih zemljištih.

Nadalje je važno vapno što popravlja fizikalna svojstva tla, čineći pretežka lagljimi i toplimi.

Vapno djeluje na sve gospodarske usieve vrlo dobro, pače čudo pravi — osobito onda, kad prije ovoga u tlu nije bilo vapna dovoljno. Takodjer vapno dobro djeluje na livade, zatim na djeteline i napokon na sočivnjače (n. p. grah, grašak itd.). Kad bi n. p. od ovih jednu biljku spalio, onda bih dobio pepeo, u kome je od polovine samog vapna.*) S toga se upravo zove ovo bilje *vapnenasto* i uspjeva dobro samo na onoj oranici, gdje ima dosta vapna. —

Na livade, koje su obrasle mahovinom, znameniti učinak (vapno) učini, jer mahovinu izgrize i uništi.

Za oranice upotrebljavaju umni gospodari većinom živo vapno.

U tu svrhu izvaža se vapno na oranice s jeseni u veće ili manje gomile, koje se pokriju zemljom ili pepelom, zatim se s proljeća razbaca, uzore i jakom drljačom (branom) podjednako raznese.

Podobno kao vapno djeluju *ruševine od zida*, *lapor* i tako dalje.

Koliko treba da se vapni na Hektar (poldrugo jutro i fertalj) polja, to je različno. Potreboća se mienja prama svrsi, zašto se vapnom gnoji i takodjer prama tome kakova je toplina zemlje, izmedju 44—141 hektolitar (na 1600□° ide 10—50 mjerovah vapna).

Vapneno gnojivo valja umjereno upotrebljavati, jer vapno zemlji veliku toplinu daje to jest jako grije; s toga je praktičnije

*) Glasoviti lučbar profesor Dr. Volf pronašao je analizom, da srednja žetva sočiva (12 vag. zrnja i toliko cenatah) oduzimlje zemljištu sliedeće sastojine:

20.9	℔	pepela (Kaliuma)
1.8	„	sodika (Natriuma)
17.3	„	kremika (Siliciuma)
62.8	„	*vapna (Caleiuma)*
14.4	„	fosforne kiseline
0.9	„	sumporne kiseline.

Digitized by Google

gnojiti što češće, svake 6—12 godine nego jedanput i to mnogo. — Dobro je da se upotrebi na izmienice sa stajskim gnojem.

Tim bi bilo dosta rečeno o dielovanju vapna, a sada prijatelju reći ću ti još nešto o dielovanju sadre.

Sadra sastoji iz CaO, SO_3 (vapnenati sumporan) uz nješto malo vode; — sol, koja se u lučbi zove sumporo-kiselo vapno.

Sadra (gyps) može dobra biti i u onih predjelih, gdje se zemlja neodlikuje s vapnom; a kad se š njom gnoji suha topla zemlja, u kojoj se nalazi mnogo vapna, onda će više biti štete nego li koristi; jer jako posipanje sadre iliti vapna može imati hrdjavih, posljedicah na budući dohodak već poslje više godinah. Ovo s toga, što pomoćju sadre iliti vapna zemlja dobije jaku radinost, pa se lahko izerpljuje.

Sadra ima veliku ulogu pri gnoju, naime: preprieči izhlapljivanje čipavca (amonijaka — NH_3O), kojega ona upija, tvoreć š njime čipavnati sumporan — a tim više, što i onoga u zraku nalazećeg veže; privadja dakle bilinam dragocieni dušik (N.).

Sadru upotrebljavaju umni gospodari za površno gnojivo krmnih rastlinah, naime: za djeteline, sočiva (n. p. grašak, bob, grah, grahorica, leća, heljda i vučak) i trave.

Kao gnojenje pomočno, uzima se nežežena sadra. Prije gnojennja treba sadru dobro razmrviti, da postane iz nje prašak. Najbolje vrieme za posipanje sadre je u zimi (kad je vlažno), te zbog toga se može onda vrlo uspjehom sadriti, kad je oranica ili livada sniegom pokrivena.

Djetelina se sadri jedanput, u jeseni ili u proljeću; koncem travnja, odmah kako usiev počimlje napredovati. Na hektar (poldrugo i frtaj starog jutra) polja iliti livade uzima se 105—175 ct.

Scienim, da sam sa ovim člančićem dielovanje vapna iliti sadre u poljodielstvu svakom onom dovoljno rasjarnio, koji me je u svoju korist razumjeti htio.

FRANINA I JURINA.

Fr. Odkud ti, Jurino?
Ju. Uprav iz Pazina.
Fr. Ča je va Pazinu novoga?
Ju. Kad me pitaš, baš ću ti povedat.
Fr. I ta će bit neka!
Ju. Znaš li ti va Pazinu Drndićevu gostilnicu „Al Cavallo“?
Fr. Znam.
Ju. Dakle slušaj. Bilo je (bilo kad bilo), a mene su srbela va žepu dva *kebra*, pak ajd lepo k Drndiću, da popijem polić vina. Poslužnik Šlik mi donese vino, a ja pij i gledaj sad semo, sad tamo. Za jednim drugim stolom je sedelo kakovih 10 do 15 to brkači, to bradaši, to golobradci: a tako su ti se grohotom smeli i med sobom živo govorili, da je od njih sve bučilo. Ti znaš, da i ja neč malo talijanski raznmem; i baš mi je ta put bilo drago, da raznmem. Moja nî navada poslušat, ča kî govori, al i gluh čuje, kada zvoni zvone. Tako sam ti i ja ta put čul i spazil, da se nenahodim baš med gospodom, nego med nekakvimi prasci, pak...
Fr. Muč — baš pravo svet veli, da već nemoreš ni zinut, a da koga neuvrediš!
Ju. Čast komu čast, ali kî se diči prašćim imenom, kako su se dičila ona gospoda, tomu...
Fr. Ča to govoriš?
Ju. To govorim, da su ona gospoda, koliko sam mogal razumet napravila med sobom nekakvo družtvo pod negospodskim imenom: „La società dei porci“, iliti po našu „Svinjsko družtvo“, i da su tomu družtvu izabrali za prešidenta nekoga Mlajuha, kî je, kako sam potle čul, mnogo soplošan i jako dobrih ust.
Fr. Glej glej, ča ti po svetu človek vidi i čuje! Ma dragi ti, ča si pak čul, zač su to družtvo napravili!
Ju. Ma, kako mi je jedan pošteni Talijan rekal, to su storili za to, da se razpoznaju *Šarenjaki* od *Narodnjaki*.
Fr. Tako ča su to bili Šarenjaki?
Ju. Da ča — ter drugoga smrada nî va Pazinu.
Fr. A tako j' to!

Imenik družtvenikah

BRATOVSĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Ivan Ladavac u kap. nvč. 30, Herman Venedig prof. u god. prinos 3 f. Iv. Farožić pošt. odpravnik u g. prinos 1 f. u kap. 1 f., Mate Cešić kmet u kap. 30 nvč. svi u Pazinu. — Simun Ladavac kmet u kap. 30 nvč., Martin Salar u kap. 30 nvč., Franjo Ujčić kmet u kap. 30 nvč., Mikula Križmanić kmet u kap. 30 nvč., svi u Starom Pazinu. — Skender Zamlić župnik u Boljunu u kap. 1 f. — Petar Pikulić župnik u Vranji u g. prinos 3 f. u kap. 1 f. — Gajdek Toma kanonik 6 f. — Mužina Miho kapelan na Belom f. 1 u kap. i 1 u g. prinos. — Košara Blaž kapelan u Kanfanaru f. 1 u g. prinos. — Flego Petar bisk. kapelan u Trstu f. 4 u kap. i f. 1 u g. prinos. — Franjo Rlažić župnik u Dolenjojvasi u kap. 3 f. — Martin Prenc žup. uprav. u Sušnjevici u g. prinos 1 f. — Josip Jelovšek župnik u Pazu u g. prinos 1 f. — Blaž Zvoelber župnik u Golorici u g. prinos 2 f. — Ivan Horvat uprav. žup. u Cerovlju u g. prinos 2 f. — Ivan Mandić pok. Šime u g. prinos 30 nvč. — Stepan Glavić kmet u g. prinos 30 nvč. oba u Boljunu. — Mate Jardas krčmar na Rieci u g. prinos 1 f. — Vinko Dubrović kapel. na Zvonećem u g. prinos 1 f. — Dr. Ivan Banjavčić odvjet. u g. prinos 3 f. — Marko Cesar medičinar u g. prinos 3 f. — Janko Tomić učitelj u g. prinos 1 f. — Janko Hudela trgovac u g. prinos 1.50 f. — Petar Pavlović berzojavnik u g. prinos 1 f. — Gosp.a Ivana Turković u g. prinos 1 f. — Drag. Turković u g. prinos 3 f. — Nikola Slavnić trgovac u g. prinos 1 f. — Luka Petrović trgovac u g. prinos 1 f. — Albert Winterhalter knjigovodja u g. prinos 2 f. svi u Karlovcu. — Marko Moguš obć. bilj. u g. prinos 1 f. — Slavoljub Gerveis posjed. u g. prinos 1 f. oba u Severinu. — Franjo Kojkić k. tajnik u g. prinos 2 f. — Mile Bošnjak obć. bilježn. u g. prinos 1 f. oba u Ogulinu. — Smak Jakov ključar u Puli 1 f. — Juranić Ivan na Dubašnici u g. prinos 1 f. — Vlah Jure postolar u Puli u g. prinos nvč. 30.

Gospodarove bilježke.

Liek od pčelinog uboda.

Odreži komad crna luka, pa ga metni na ono mjesto, gdje te je pčela ubola, ali ponajprije moraš odmah žalac izvaditi.

Predpis da se sieno ne skisne.

Da se vlažno uveženo sieno ne skisne u pojati, najbolje je — veli neki gospodar — posuti ga *crnom solju*. —

Kao što dakle vidiš, samo od tebe visi, da sieno u pojati vlažno uveženo ne skisne.

Kako se oplemenjuju mušmule (nespole)?

Mušmule se mogu ciepiti na mušmule, i mušmule na gunje (tunje), jabuke, kruške itd., ali najbolje na tunje i to na rasciep mjeseca travnja.

Jabuke iz nutra crljene.

Koji gospodar (ili gospodarica) takove hoće dobiti, taj neka ciepi jabuku na crljeni *dud* (*murvu*).

Da dobije gospodarica krupne i dobre krastavce (kukumare).

Glasoviti vrtljar *First* preporučuje ovaj predpis za dobit krupne i dobre krastavce, naime; uzmi, veli, na pol hektolitra vode kišnice (mrtve vode) 17 dekagrama biela vitriola, zatim izstuci $1\frac{1}{2}$ kilograma kostih (bilo kakovih mu drago) u sitan (fin) prah, i napokon uzmi četiri šake ovčijeg gnoja (izmetinah). Ovo se sve u kišnicu baci, i jedno dva dana dobro miešaj, pak s tom smiesom polievaj krastavce, i to uvjek na večer. Kad god vodu grabiš, uvjek ju dodro pomiešaj.

Ovo sredstvo mogu i ja *vriednim gospodaricam* što toplije preporučiti — a tim više, što je vrlo jednostavno.

Pribić mjeseca siečnja 1876.

N. Vežić, *gosp. činovnik.*

Književne viesti.

„Bršljan“ list za djecu, izlaziti će i nadalje u dosadanjem obliku. Prvi svezak III. tečaja izaći će 15. siečnja. Predpala iznosi na čitavu godinu 1 for. 20 novč. Dosadanji tečaji mogu se dobiti po 1 for. Predplata se šalje g. Cezaru Haseku, učitelju kr. preparandije u Zagrebu, kao blagajniku „Narodne škole“. Neka se ovomu liepomu listu nigdje nezatvaraju vrata, gdje imade hrvatske mladeži!

Zbirka narodnih pesamah za školsku mladež obojega spola. Ova knjižica izišla je nakladom knjižare braće Jovanovića u Pančevu. Mi preporučamo našim učiteljem, da tu knjižicu šire medju školskom mladeži, jer će se tako ona već za rana upoznati s našim narodnim pjesamstvom, pa će si čitajući narodne pjesme izgladit i usavršit svoj vlastiti govor, a probudit će se u njoj narodnji ponos i ljubav k rodu. Knjižica ta stoji 10 novć.

Digitized by Google

Tko je rad poznati stanje školah u trojednoj kraljevini, Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, neka si nabavi knjigu **Statistika narodnjega školstva**, što ju je priredio i izdao u Zagrebu tiskom Drag. Albrechta „Hrvatski pedagogijski književni sbor".

Poziv na predhrojku narodnih primorskih pripoviedakah!

P. N.

Koliku imaju vriednost narodne pripoviedke i pjesme nije mi treba kazati. To izrekoše učenjaci svjetskoga glasa. — Uvidiv i ja tu vriednost, a s druge strane ponukan od muževah zauzetih za nauk, odlučih, da sakupim te gradje u našem Primorju — koju nebi čovjek iscrpio sav svoj viek. Toliko je ima! Napisah ju nariečjem, koje se govori oko Bakra.

Nakana je moja — pomogne li Bog i narod — tu zbirku na svjetlo iznieti. Pozivam s toga najsmiernije svu p. n. gg. rodoljube, društva i t. d. da mi pomognu, te ta moja nakana ne ostane samo nakanom. — Ne dajte čakavštini propasti, da ne zakopate narodnoga blaga! nego se predbrojite na tu zbirku pripoviedakah, koja će iznositi oko deset tiskanih arakah na osmini, a stojati 60 novč. — Na svakih 10 predbrojenih otisakah dolazi jedan badava.

Predbrojka — predplata — neka se pošalje što prije sakupitelju.

Senj 4 prosinca 1875. **Fr. Mikuličić-u**
u Senj.

Dr. V. Jagić, professor za slavenske jezike i književnost na berlinskom sveučilištu, izdavati će u družtvu dvojice profesorah za iste premdete na sveučilištu draždjanskom i lipskom središnji list za slavensku filologiju u širem smislu, u kojem će dolaziti ne jedino strogo jezikoslovne stvari, već i drugo gradivo služeće za tumačenje razvitka nariečjah i književnosti raznih slovenskih plemenah. Sadržaj će biti vrlo zanimiv, a ime izdavateljevo jamči, da će biti i djelo izvrstno. Izlaziti će u svezcih od 10 tabakah, koji će stojati 5 markah. Predbrojiti se može za Austriju kod Gerold et Sohn: u Beču.

Matica hrvatska izdala je prevod znamenitoga romana francuzkoga spisatelja Verne-a, „Put do mjeseca i oko mjeseca", obadvoje u jednom svezku na 20 tiskanih arakah sa 85 jako liepih ilustracijah. Cielo djelo može se dobiti u Zagrebu u Fidlerovoj knjižari po 1 for. 80 nvč.

Različite viesti.

* **Tršćanska slavenska Čitaonica** je imala dne 9. t. m. svoj godišnji sbor te izabrala za svojega predsjednika vrloga rodoljuba g. Tripkovića. I ove godine će se tu vrstiti redom obične predpustne zabave.

* **Predjelska pruga.** Pododbor želježnički u carevinskom vieću odbacio je jednoglasno ministarski predlog o predjelskoj prugi.

* **Počamši od nove godine** po svih brzojavnih postajah (telegrafih) Austro-Ugarske, za brzojave (telegrame), koji neimaju više od deset rieči, plaća se samo 30 novčićah.

* **Sveti otac Papa i ustaši.** Novosadske novine „Zastava" donose po magjarskom listu „Hon" sliepeću viest iz Rima: Nedavno se Papa pred jednim kardinalom o istočnom pitanju ovako izrazio: „Ništa većma neželim do to, da *ustaši pobede*, da Turci budu potučeni i iz *Europe isterani*. Kao Pije V. tako se i ja iz dana u dan Bogu molim, da hrišćansko oružje pobedi, a što nepripovedam krstašku vojnu protiv polumeseca, kao što su moji predšaštnici činili, to je otuda, što sam opkoljen takvim vladama, *koje su gore i od samog Turčina.*"

* **Odaslanstvo rusko** pod vodstvom ruskoga kneza, Petra Alekseviča Vasilčikova, sastojeće od više liečnikah i milosrdnih sestarah, odputovalo je ovud na bojište u pomoć ranjenoj bratji Hercegovcem, noseć sobom potrebita sredstva, posteljah i pokrivačah za 1000 ranjenikah. Isto odaslanstvo kupilo je ovdje u Trstu jedanaest hiljadah stari kukuruza za pribjegle Hercegovce i ponielo im 57,000 rubaljah.

* † **Vjekoslav Babukić**, vele zaslužni hrvatski književnik i pravi rodoljub preminuo je dne 21 prosinca u Zagrebu naglom smrtju od kapi. Viečna mu uspomena!

* **Austrijska vojska** broji sada 1 maršala, 22 gjenerala topničtva, 71 podmaršala, 114 gjeneralah majorah i 292 pukovnika (kolonela). — Ratno pomorstvo 1 admirala, 1 podadmirala, 5 kontradmiralah i 17 vašelkih kapetanah. Ratno brodovlje broji 11 fregatah oklopnjačah, 3 fregate, 9 korvetah, 5 kanonierah, 17 manjih raznovrstnih brodovah, 15 brodovah za vježbanje, 5 tendersa i 2 monitora za Dunav.

Pregled tršćanskoga tržišta.

U Trstu, 16. Januar 1875.

Žito sa malim prometom, bez promjene u cienama. *Šenica* galacka f. 11.—11.25; odeska f. 11.25—11.50; azovska f. 11.70—11.90; madjarska f. 10.—10.75; talijanska f. 10.75—11. 25, za 100 Kila. *Kukuruz* banatsko-bosanski od 1874 god. f, 6.75; od 1875 god f. 6.—6.15, za 100 Kil. *Raž* ruska f. 7.25—7.50 za 100 Kil. *Zob* bosansko-hrvatska f. 9.—9.25; arbanaška f. 8.65, za 100 kil. *Ječam* madjarski za krmu f. 7.30; obični f. 8.25, za 100 kil.

Kafe prodavalo se je prilično za mjestne potrebe po starim cienama. U velikim količinama nije bilo znatnih prodaja. *Rio* od f. 91 do f. 107 za 100 kil. po kakvoći.

Slador tučeni austr. jednako bez prometa i na nizkim cienama.

Ulje bez traženja, usljed čega prodaje neznatne, a neznatni i uvozi. Talijansko fino f. 60.—; krfiotsko obično f. 44.—; arbanaško f. 41.75; dalmatinsko f. 44.- s broda, a f. 45.- iz badnja, za 100 kil.

Kože u tišini. Govedje naše f. 112.- do 128.- kravlje dalmatinske f. 90.- do 117.—; teleće f. 151.- do 325.- po vrsti; bravlje sušice i posoljene f. 57.20 do 60.—, za 100 kil.

Vuna je takodjer vrlo malo tražena, te bez ikakvog znatnog prometa, ali se ipak ciene uzdržavaju. Prodalo se je: 60 bala bosanske, oprane po franaka 228.- do 241.—; skadarske jagnjeće 70 bala po franaka 245.50, a 80 bala grčke i arbanaške oprane po f. 120.- do 125.- a. vr., za 100 kil.

Petroleum sljeduje napredovati u cieni usljed toga što ga vrlo malo imade u Evropi, pa je u Americi mnogo tražen. Tako je i ovde skočila ciena ovih dana za 1 f. Prodalo se je 2000 bačvica gotovih po f. 15.25 do 16.50, u 1000 kašeta gotovih po f. 17.50 do 18.—, suviše 4000 bačvica putujućih po f. 15.— do f. 15.50, za 100 kil.

U TRSTU

VIA NUOVA

VELEČASTNOMU SVEĆENSTVU!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe koli crkovnih toli svjetovnih stvarih i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova

VIA NUOVA

U TRSTU

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1.—15 Januar 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	—	—	5.28½	5.24½	5.30	—	5.33	5.39	—	5.34	5.35	5.36	5.36	5.37	—	—
Napoleoni	—	—	9.05½	9.07	9.09	—	9.14	9.21	—	9.14	9.16	9.16	9.16½	9.19½	—	—
Lire Ingleske	—	—	11.37	—	11.38	—	11.42	11.49	—	11.44	11.45	11.45	11.46	11.49	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	104.35	104.15	104.15	—	104.75	105.50	—	105.—	104.85	104.75	104.75	105.15	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Februara 1876.** **Broj 3.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. siečnja 1875.

U Beču vlada veliki metež radi nove nagodbe s Ugarskom. Naši su ministri bili u Pešti, da se o toj stvori dogovoraju s ministrî ugarskimi; ali se ni jedni ni drugi nisu dogovorili nego o tom, da muče o uspjehu svojega dogovaranja. To je znak, da se ta stvar nerazvija, kako bi bilo pravo za jednu i drugu polovinu carstva. Ali s druge se strane čuje, da su naši ministri tvrdo odlučili, da neće pod ni pošto dopustiti, da se nagodba s Ugarskom ponovi na našu škodu. I u tom su složne sve stranke u ovoj polovini carstva. Nego i Magjari misle, da im je krivo, pa i tamo stoji sav narod i sve stranke uz svoje ministarstvo; toga radi teško je reći, kako će se moći ta stvar poravnati na obće zadovoljstvo. U carevinskom vieću bilo je u ovo petnaest danah govora o koječem, što baš nevriedi da se spomenje. Govori se već više vremena, da bi moglo ovo ministarstvo pasti; al nitko nezna reći, kakvo bi za njim sliedilo. Da nitko pravo neželi njegova sadašnjega nasljedstva, to zna i samo sadašnje ministarstvo, pa u tom i stoji njegova najveća sila. Nego bilo kako mu drago, način nove nagobe s Ugaskom neće ostati bez svojih posljedicah ni za ovu polovinu carevine, ako se dopače još i prije stvari nepromiene, pa prama tim neudesi i sama nova nagodba. A i to je ono, što Slaveni jedne i druge polovine očito žele, jer im je već dodijalo njemačko-magjarsko gospodarsto, čim i oni dobro znaju, da bez njih neima ni Austrije ni Ugarske.

Ugarska se u crno zavila. Umro je Deák, začetnik razpolovljenja carevine. U tom stoji sva njegova slava. Ako je tim spasio Ugarsku i Austriju, ta će mu slava ostati; ako nije, ni njega ni njegove slave. Dapače ne, jer on će svakako uvjek sjati kao zviezda prve veličine radi svoje umjerenosti i radi svojega nekoristoljublja. Za njim se nije našlo ni srebra ni zlata, akoprem je bio prvi i najveći domoradac ugarski, i ljubimac kralja i naroda, jer nije živio za sebe, nego sa narod i domovinu. Pešta mu sprema u ime magjarskoga naroda najsjajniji sprovod. Bilo mu je sedamdeset i tri godine.

Andrássyeve polakšice za bosanske i hercegovačke Kršćane nisu ni sad izručene turskoj vladi. Ingleska je na nje pristala, ali bi reć samo dotle, dokle vidi, šta će na nje Turci i Kršćani; to će reći, da jih ona nemari oružjem narinuti ni jednim ni drugim. A borme, il ovako il onako, mora do doći oružja. To Ingleska vidi, pa uzmiče. Ovaj put će i Andrássy naučiti poznavati sám sebe. Ustaši su i u ovo petnaest danah pokazali, toli u Bosnoj koli u Hercegovini, da se nemisle pokoriti nego Bogu i njegovoj pravdi. Radi mira i sloge, Ljubibratić se je odrekao zapovjedničtva nad hercegovačkim ustankom, pa namislio na proljetje drugimi četami provaliti u južnu Bosnu. Sad je u Hercegovini Petković glava ustanku. Odskora pobio se opet s Turcî i osvjetlao si junačko lice. Dne 8. Januara kod Radovan-Ždriela pao je Maksim Baćević, pašnog kneza Cznogarskoga, a dne 11. služile mu se u Dubrovniku u pravoslavnoj crkvi zadušnice, uz najveće saučeštje svega pučanstva. U Srbiji traje metež, dapače se govorilo, da knez Milan kani pobjeći iz Biograda. To bi bila velika nesreća, ali ako bi se narod složio, te proglasio svojim gospodarom kneza Nikolu Crnoskoga, eto u nesreći sreće.

Dopisi.

Na Pazinšćini, 28. siečnja 1876.

Utok, koji bjehu uložili Pazinci i Gračišćani proti nezakonitosti izborah, došao je pred nekoliko danah odbit, i to u talijanskom jeziku. Izabrano zastupničtvo išlo je nakon dugog čekanja na biranje gradskog načelnika. Ostao je već bivši Dr Ćeh. Savjetnici da su mu A. Drndić i L. Kamuš. Kako će se rečena gospoda odazvati potrebam i željam tužnih kmetah ne mogu Vam reći prem da mi srce na dobro ne sluti. Mogao bih vam govoriti o mnogih vrućih željah i priekih potrebah, nu za ovi put ću vam samo jednu istaknuti. Svim je znano, a bit će i našoj gospodi, da kmet plaća debelu školarinu, ali je znano i to, da se po svih pučkih školah čisto hrvatska mladež isključivo talijanštinom davi. Gospodo! tko Vam je dao tu vlast? Jedali kmeti? ne po Boga. Jedal §. 19.? Niti, Gospodo! Vaše su to mušice, Vaša je to samovolja. Ali usvoji ovo: Kmet je progledao. Neće da bude više vašim porivališćem, vašim sliepim orudjem. Niti je kmet živina, kako se nekim Darvinovčićem svidilo. Kmet je čovjek i kao čovjek zahtieva i mora imati svoja prava. —

S Krasa, što pod Istru spada, nam se piše:

Pred nekoliko godinah utemeljio je visoki porečki Sabor nekoliko štipendijah i podporah za učeću se mladež na sriednjih i viših školah. Ako se dobro spominjem, malo po tom bila su priobćena u „Osservatore Triestino“ imena djakah, koji su bili to štipendije, to podpore dobili. A već je toga šest godinah, da se o takvih stvarih nečita nista u spomenutom listu, pošto se često mnoge i manje važne stvari u njim priobćuju. Ja mislim, da bi slavni zemaljski odbor u Poreču dobro učinio, kad bi on u službenom listu, ili u Našoj Slogi, svako ljeto razjasnio, tko i koliko dobije pokrajinske podpore, jer na taj bi se način mnogim i mnogim usta začepila pa neći krivo sudili, kao što sude buduć članovi zemaljskog odbora Talijani i talijanske ćudi, da oni diele štipendije i podpore najvećim djelom Talijanom, u ne i Slavenom, akoprem i ovi ništa manje od Talijanah svojimi krvavimi žulji platjajn namete u zemaljsku blagajm. Mnogi i mnogi, i to odlične osobe, govore: Mi platjamo toliko, a nevidimo ploda tolikih troškovah. Mi smo nakanili na dotično mjestu molbu uputiti za svoje sjedinjenje s kranjskom pokrajinom, jer naši stariji nemogu pozabiti ona srećna vremena, kad su s Ljubljanom sjedinjeni bili, jer da tamo im se je pravica koila i da nije bilo mjesta nikakvim tužbam.

Ljetina u Austriji u godini 1875.

Bio je priobćen uspjeh ljetine od žita i vina prošle godine u ovoj carstva polovini. Evo ga u brojkah:

	Pšenice	Raži	Jačmena	Ovsa	Kukuruza	Vina
	Tisuće hektolitarah *)					
U doljnoj Austriji .	985	2256	1051	3178	203	2806
„ gornjoj „ .	658	1365	723	1426	—	—
„ Solnogradskoj .	102	156	25	158	—	—
„ Štajerskoj . . .	502	556	216	1383	1461	1461
„ Koroškoj . . .	121	453	202	958	266	266
„ Kranjskoj . . .	159	97	299	346	351	353
„ Tirolskoj . . .	149	340	159	124	467	467
„ Voralbergu . .	28	57	9	21	46	9
„ Českoj	3122	8554	4081	7231	—	13
„ Moravskoj . . .	1068	3034	2000	3526	187	466
„ Sleskoj	130	479	325	900	—	—
„ Galiciji	3236	5323	3323	5891	764	—
„ Bukovini . . .	143	304	235	246	1122	—
„ Trstu Gorici i Istri	262	41	119	54	371	400
„ Dalmaciji . . .	125	30	283	30	557	1212
Skupa .	10800	20995	12980	25462	5797	6448

*) hektolitar = 100 litarah, 1 litar = 3 mjerice od vrča.

Digitized by Google

Kako možemo snažne (kriepke) i zdrave ljude odgojiti.

(sliedi)

(*Piše Ivan Nep. Tunić.*)

Koje diete sretno 6. ili 7. godinu doživi, to se tad obično šalje u školu, a baš sada valja najvećma na tjelesni razvoj djeteta paziti; jer baš u toj dobi djeca tjelesno najčešće postradaju, bnduć se mnogo na umnu izobrazbu a slabo na tjelesni razvoj pazi. — Zato je dobro, da se slaba djeca u 7. god. kod kuće pridrže, neka se još igrom jačaju.

I neprikladnom kaznom (kaštigom) mnogo se diete upropašćuje. Mnogi nemarni roditelji i učitelji, mjesto da diete otmu nepriliki, da nevidi ili neučini šta zla, a ono zlo upravo napuste, pa onda udri ponj kaznom, grdi ga, psuj i sramoti, a tim ubiju u njem sav ponos, što često hudi zdravlju i prikraćuje život. Drugi opet udarajući diete po glavi, ledji itd., osakate ga silom udaracah, a tim se mnogomu djetetu poremeti mozag, te ono postane glupo, slnepo, tupoglavo itd., pa prije vremena propadne.

Škola je mjesto, gdje se je djeci ne samo izobraziti, nego treba da tu i nauče sva pravila, kako će si moći sačuvati zdravlje. Samo je žalostno, što mnogi naši učitelji upravo slabo na to misle!

Tielo je dom duše, tielo njezin hram i oklop; pa zato ga valja svega očeličiti, tko hoće da mu se diete kroz sve te neprekidne bojeve sa vanjskimi neprijatelji zdravlja sretno i neozledjeno protuče. Još je tielo i sluga duše, a dobar sluga ne samo da je zdrav i jak, nego i hitar te vješt. Što je tielo slabije i mlitavije, to više zapovieda a manje služi. Najvažnije sredstvo, da se izvježba tielo, da ono osnaži i očeliči, jest sistematična tjelovježba (ginastika), koja se na sreću i kod nas već jednom uvela, samo treba da se rukovodi na čistu i zdravu zraku.

Još bi trebalo da mladež otvrdne proti zimi i vrućini i da se nauči donekle gladu i žedji. Tim će ih otvrdnuti te neće lahko nepogodi i biedi podleći. Zato priučajmo diete odmah u mladosti samo na najnuždnije tjelesne potrebe; učimo djecu na priprosto odjelo i jednostavno jelo; tim ćemo položiti temelj njihovoj sreći, zadovoljstvu a radit ćemo u prilog i zdravlju njihovu. Navika na mnoge uzgrednosti upropasti i najjačega čovjeka.

Naučimo diete već za malena te će biti gospodarom svojih željah, da ga neučine kasnije svojim robom te bace u propast. Najveća je nesreća čovječanstva: što obično više želi, nego što se može smoći (pridobiti). Smanjimo u djece želje, a povisimo u njih moć te će jim se moći oteti. Osobito umanjimo obične želje za tjelesnom udobnošću (nakićenju); jer su oni, koji jim se podadu, najnesretniji ljudi, i nijedan se nedočeka starosti.

Nenapustimo ni jedne slabosti ni strasti na diete, svaka ubija tielo i dušu. Ove bo duševno ubijaju i sramote ponos, a tielo se naprečac upropašćuje. — Strasti su najveći dušmani (neprijatelji) zdravlju i dugu životu. Gotovo svi ljudi, što prije vremena umiru, s ovoga razloga umiru, nu vrlo malo njih s druge kakve bolesti ili krivice.

Nepustimo da se nevaljalština u djetinje srce uvuče; jer će nas i njega ubiti. A znajmo, da nikoje diete ni zla ni dobra sobom na sviet nedonese, već samo živahnu, suviše zvedljivu i svim vanjskim utiskom pristupnu dušu, te svako zlo kao i dobro tu nauči, najviše primjerom starijih i u družtvu. To su dva najvažnija činbenika, od kojih djetetu dobro ili zlo potiče.

Najposlie znajmo i držimo za svetu istinu, da je moralna i religiozna sviest najtvrdji stup, koji čovjeka uzdrži, ponosna, čvrsta i neoboriva. *Poštenje i vjera*, to je tvrda stiena, koju nikoja bura neobara. Gledajmo, da takovo osjećanje i takova svjest u djetetu što dublje zahvati. Tko u vjeri i poštenju popusti, taj je slomljen duševno i tjelesno.

I povjestnica je svjedok, da je vjerom i moralom i fizična snaga napredovala, a pomanjkanje vjere i ćudoredja da je najsilnije države i narode upropastilo.

Školski Prijatelj.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE DESETO.

O gojenjo stoke iliti blaga.

P. Što znači gojiti stoku?

O. Znači nastojati, da se stoka *množi* i da *uspjeva*, i to u ime dobitka i pripomoći.

P. Odkud po stoci dobitak, odkud pripomoć?

O. Dobitak od prodaje *mladih*, *mlieka*, *vune*, *kože*, *mesa*, *loja*, *kostih*, *rogovah itd.*; a pripomoć od *gnoja*, *vožnje* i *oranja*.

P. Kad je tako, baš da je koristno skrbiti, da se stoka množi, što je više moguće.

O. Jest, ali toga nerazumiju nekoji gospodari i nekoje gospodarice, nekoji konjari i nekoji volari, jer ne samo da blago zapušćaju, nego ga takodjer muče, a ni nemisle, koliko tim škode sami sebi, to jest, napredku i blagostanju svoje kuće.

P. Meni se čini, da imate krivo, jer u obće seljaci nastoje dobro svoje blago.

O. Nastoje, ali ne naši, jer dokle je blago maleno nitko ga nenjeguje i nedraga, da bude poslušno, dapače svakomu je prosto tući ga i jeziti bez uzroka tako, da blago postane razdražljivo, ljutito neposlušno i zločesto. Životinje su kao djeca, postupajuć s njimi ljepo, ne samo budu dobre, nego se takodjer oduče od zlih navadah. Niste li nikad vidjeli, kako je životinja zahvalna onim, koji s njom liepo postupaju, kako se mili svojemu dobročinitelju, kako mu ruke liže i za njim hoda, a sdruge strane kako bieži od onoga, koji ju bije i progoni!

P. Može se i to dogoditi, ali vani na paši, nikad pako u staji (štali) . . .

O. Dapače baš u staji trpi blago više nego igdje. Tu neima nikakve čistoće; tu zagušuje stoku onaj silni smrdež, što izhlapljuje iz debela gnoja i svakojakog gnjileža; tu su zidi (stiene) puni praha i pavučine; tu je gornji strop od dasakah, a morao bi biti na svod (voltu). Tu se blago

PODLISTAK.

UČITELJI I ŠKOLE.

Spisao *Cantù* — Preradio *A. K.*

Jedan od najvećih dobrotvoracah jest nedvojbeno učitelj mladeži osobito u početnih školah, jer je njihova prva zadaća, ovjekovječiti u naraštajih predavanje mišljenja i vjerovanja, što je pravo duševno i ćudoredno blago čovječanstva. Početne škole su vrlo djelajuće sredstvo preporodjaja ljudskoga, pošto se ideje pomješaše i običaji pokvariše; one su napokon pravi napredak, budući u njih se uzgaju jedan naraštaj bolji od našega.

Uzgajanje djece ćudoredna je dužnost. Ono ide roditelje, dočim vlada valja da pazi na dužnosti pravice. Kad bi bilo u svakoga otca dovoljna znanja i vremena, škola bi bila suvišnom. Nu budući da se u njih većim djelom oboje ne nalazi, povjeravaju svoju djecu učiteljem. Vlada može a kad što je i dužna graditi škole, ali ona mora da dodje na pomoć, a ne u zamjenu roditeljah; ona nesmije im sve ono nalagati, što ona misli, već što stoji u odnošaju mišljenjem roditelja, tako da ovi mogu svoju djecu bez ikakve grižnje u duši njoj povjeriti; a roditelji neimaju pozivat se na pravo: ostaviti najme djecu u neznanstvu kao potonje utočište protiv sofismom i prievarstvom, proti uništenju i ngušenju morala i osobnog uvjerenja.

Nekakvi nadriučenjaci zahtjevaju, da vlada mora osnovati škole bezplatne za sve a i obvezati sve da ih polaze.

Osim pogibelji, da mladež ovim načinom ono vjeruje, što i vlada bilo i ono slabo i nesmotreno, s kojim će se pitam načinom nagnati roditelje da šalju djecu u školu? Globom li? ali je rieč o ubogom narodu. Zatvorom li ili tamnicom? Ali roditeljim ovakvim hoće se vremena, da što zasluže i prehrane svoju ubogu obitelj. Vjerujte mi, prijani dragi, najbolje je sredstvo za širenje ponke, da se je učini lahkom, da se ne stavljaju zaprieke, da se grade i množe škole i da im se neotima sloboda.

Svaka škola postane u obitelji i u obćini; ona nam predstavlja život narodni, nu nestvara ga. Prava uzgojilišta jesu obitelj, jesu djelaonice. Škole, što rastavljaju djecu od svojih roditeljah, od svoga zanata, jesu udobne (komodne), ali nijesu dobre. U obrtnih (industrialnih) školah ne zadobije mladić okretnosti u poljodelstvu, ili u zanatu, kao što i na sveučilištu nesteče prave znanosti; samo obitelj i rad mogu razriešiti veliku zadaću budućnosti.

Uzgajanje naroda prava je emancipacija (oslobodjenje), jer ako se spoji mišljenje i računi s obćenitimi potrebami, prištedi se narodu svako posredovanje modrokah i oružnikah.

Nam su svim prirodjene njeke obćenite i bezuvjetne (absolutne, istine: i svaka zdrava pamet mora da ih pozna: nikoje sofistično umovanje nemože da zabaci njihovu očevidnost. Školami se nahode uvjetne istine; ove su koristne, jer ojačavaju zdravu pamet i vježbaju zdravo srce.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

krmi i poji bez ikoga reda tako, da danas crkava od *glada* i *žedje*, a sutra puca od sitine, dočim se i stoka mora krmiti i pojiti na jednake obroke i u stanovito vrieme, kao što se krme i poje konji. U stajah, obično, blago dobiva najhudju krmu, *slamu, strn, kuruznicu* travu blatnu od zemlje tako, da tužno blago zahvira i oslabi, pak nemože napredovati ni djelati, a muzice il izgube mlieko, il jim nevalja. Veći diel naših seljakah hiti blagu samo štogod, tekar da nepogine od glada, a riedki su oni, koji će ga napojiti mljačnom vodom, pomiešanom pregršću muke, posijah (mekinjah) i soli, da im bude blago zdravije i jače! A gdje su kod nas oni seljani, koji češu iliti štrigljaju i čiste svoju stoku, dapače nevidimo li, kako im je sva okupana u blatu, jer nemeću podanju stelje; gdje su kod nas oni seljani, koji peru blagu usta, noždrve, glavu, oči, ili koji ga otaru i obrišu, kad je mokro, bilo od težka znoja iliti pota, bilo od dažda?

P. Borme imate pravo, ali tako se nemarno postupa rogatom, a ne drobnom stokom.

O. Vi se varate, jer i ovce kod naših seljanah trpe mnogo i premnogo radi više uzrokah. Trpe, što su strpane ne u staje nego u spilje *vlažne, uzke* i *smrdljive*; što jih vode na pašu u *šumu*, dokle je *rosa na drvlju*, il jih pasu okolo cestah, gdje grizu travu otrovanu od *zemlje* i *mela*; što jih drže na suncu i negone jih na vodu; što daju da jih čuvaju djeca, koja jih biju i navraću kamenjem tako, da ovce po pašišću samo trče, dokle se najzad nepovrate u staju umorene, mokre i gladne. . . .

P. Što vam se čini, drže li kod nas ljudi premalo il preveć blaga?

O. Nekoji preveć, a nekoji premalo, a morala bi ga svaka kuća držati toliko, koliko ga može prehraniti. Jedni misle, što imaju više orane zemlje, da su bogatiji, a neznaju, da orana zemlja meće više, gdje je više blaga, kako smo već jedanput rekli, pak da je najkoristnije razdieliti svoje imanje tako, da sjenokoše i pašišća smažu blagu dovoljnu krmu, a tim blago oranoj zemlji dovoljan gnoj. I zaista gdje je više blaga, tu se više i spravi, jer je orana zemlja bolje gnojena. Ali ja idem još dalje, pa velim, da stoka meće više i od same pšenice i kukuruza.

P. I tu bi ja rad da opravdate.

O. Evo vam samo jedan primjer. U svem gospodarstvu neima ništa, što meće gospodaru toliko, koliko ovca. Ovca meće *sto* po *sto!* Evo računa. Jedna srednja ovca plaća se blizu po 4 for.: dva puta, što ju ostrižete, dade vam jedan kilogram i pol vune: ako ju dobro nastojite, ojagnji se i po dva puta te dade sedam kilogramah sira. Sad računajte:

Vuna	f. 1.50	nvč.
Janjac (za samu kožicu).	„ —.80	„
Sir	„ 2.—	„
	f. 4.30	nvč.

Kako vidite, ja sam to proračunao na debelo, neuzevši u račun ni mesa, ni najdražu prodaju sira, ni gnoja, dapače sam to odbio na račun ono malo hrane, što ovci treba. Oh kad bi svaka obitelj držala samo *šest* ovacah, kolik nebi to bio dobitak za sav narod.

FRANINA I JURINA.

Fr. Zadnji put mi nisi pravo pripovedal onoga pazinskoga dogadjaja...

Ju. Zač?

Fr. Ač da ono tamo nisu storili prašće, nego osaljsko iliti tovarsko družtvo.

Ju. To j' svejedno — blago jedno, blago drugo! —

Fr. Su pak našli onoga človeka, kî se je ono va pazinskoj občini utopil.

Ju. Zač se je utopil?

Fr. Ač da mu je bilo s pameti.

Ju. Pak ča ga nisu mogli čuvat i zvat lekara?

Fr. Ter da su, al uprav lekar, da je rekal, da ga neka razvežu i puste, jer da mu nî niš.

Ju. Pak?

Fr. Pak onda se je ta nesreća pripetila.

Ju. Za to dakle moraju tužni kmeti zmagat lekarom po tisuće fiorini na leto i svakojake druge tase od svega, ča va občini umre, crkne il se ubije!

Fr. Borme od onoga nesrećnika neće mu bit tase, ako se nî našal!

Ako gdje na svietu, to se u našoj Istri cjepkaju i drobê zemljišća na najmanje komadiće. Bit će dakle nadamo se u dobar čas, ako navedemo ovdje iz „Seoskog Gospodara“ sliedeći članak, preporučujući našim kmetom, da ga pročitaju i promozgaju ne jedan nego sto puta.

Susjed Gjuro i Miško.

Gjuro. „Hvaljen Isus! susjede!“

Miško. „Uvjeke budi hvaljen! Šta je nova moj dragi kume? Hvala Bogu, nekako si veselija lica, nije li tako?“

Gjuro. „Jest, doista sam veseliji. Obveselio me list od moga sina, što mi ga posla, pak sam došao da mi ga proštiješ“. —

Miško. „Od vojnika? A odkud ti piše?“

Gjuro. „Od vojnika, ali odkuda mi piše, ne znam, čitaj, pak ćemo znati i čuti što piše. Valjda će bit dobro.“

Miško. Čujmo dakle:

„Dragi otče i mila moja majko!“

Hvaljen Isus! Pozdravljam Vas i ljubim vam ruku dragi roditelji moji! I ja se za zdravlje vaše svaki dan dragomu Bogu molim. Željno čekam čas, da Vas budem mogao opet zagrliti dragi roditelji moji! Hvala Bogu, meni je kod regimente dobro. Zdrav sam, točno vršim službu, poslušan sam, k tomu se vježbam u čitanju i pisanju, mnogo toga vidim, mnogomu se učim, što mi bude danas sutra hasnilo, pak mi zato sada ništa ne fali. Ali dragi Otče! jako me žalosti, što sam čuo od Jankića, komu je brat ovih danah pisao, da ćete se na skoro dieliti. Ja proti samoj dielitbi nisam, kad se baš hoćete dieliti, ta grunt (zemlja oraća) je dosta velik, da se na troje podieli, moći cemo uz valjano gospodarstvo liepo živjeti, mi i stric, i pokojnoga strica dieca, svaki na svome, ako se pametno podielite. Ali dragi otče! molim Vas i prosim, ako hoćete sebi dobra i svojoj djeci, nemojite komadati oranice ni livade. Neka komadi ostanu kako su sada skupa, pak uzmite vi u dielitbi bud ovaj ili onaj komad cieli kako je, makar bio koji komad lošiji od drugoga radje i takov uzmite, nego da se komadi ciepaju. Zemlje u jednom komadu ćemo lako popraviti i poslje lakše obdjelavati nego da su nam raztresene koje kuda na male komadiće. Koliko košta truda i muke, tuj imati komadić, tamo opet komadić, pak te komadiće obradjivati i nadzirati, da ne bude kvara, (škode). Ja sam putem, i ovuda mnogo vidio, kako se dadu zemljišta u velikom komadu liepo obradjivati. Zato nastoje seljaci ovuda raztresene komadiće zamjenbom (promjenom) pribirati i sastavljati u veće komade, da im bude obdjelavanje lakše. Prosim Vas trsite se takodjer, da si kućiste liepo podielite, da dobijemo, kako i zakon propisuje dovoljan prostor za dvorište i vrt. Koliko valja seljaku vrt i liep voćnjak to ja ovdje najbolje vidim. Kada kući dodjem na dopust, ja ću Vam sam urediti vrt i voćnjak, da ga bude milota gledati, pak ću vam pokazati koliko sam se naučio, i pod puškom moći se mnogo i čemu drugomu naučiti, samo tko ima oči. Bena ostane svagdje bena, niti što čuje niti vidi.

Pozdravite strica i bratiće, i njima dajte pročitati pismo. Dielite se u miru bez svadje i grieha, da se dragomu Bogu nezamjerite, i da nebudete imali velikoga troška. Pozdravite i kuma Miška, i njegov savjet (svjet) slušajte, on je dobra duša i svakoga rado pomaže savjetom i činom. Cjelivajući Vas i milu majku svoju ostajem Vaš

u Insbiuku u Tirolskoj 25. Svibnja 1875

zahvalni sin
Joso Nabrdić, kaprol.

„Sad si čuo kume! baš pošten sin, dobro i liepo piše, možeš bome veseo biti, što imaš takva pametna sina“.

Gjuro. „Hvala Bogu!“ Ah blagoslovio ga dragi Bog (tare si suzu), baš mi je prava moja radost i utjeha, samo da mi se zdrav naskoro kući vrati. Što ti veliš kume! na taj list, i što mi piše o dielitbi? Meni se to nevidi da je dobro. Ja mislim, da čim budem imao više komadah, tim ću imat više prava; na sve krajeve imati ću više kud, pasti. Zato sam mislio svaki komad našega zemljišća na troje podieliti. Svagdje imademo u komadu nešto više od 3 rali, mekota nije baš nigdje posve loša, srednja je, pak će mene s djecom svagdje zapasti po jedno jutro.

Miško. „Velim ti po duši moj kume! hoćeš li vlastita svoga dobra i svoje djece a ti čini, kako te sin prosi. Nema veće nesreće po seljaka, nogo drobiti i cjepkati zemlju. Imaj tuj, imaj tamo slog (lihu), a na pol ure daljine imaj opeta jedan slog, kako će to siromah čovjek obraditi, navlastito koji nema volovah? A kolika je danguba ići sad tamo, sad ovamo? A tužno je pravo imati tu i tamo, a nigdje ne moći ni krave napasti. Imat ćeš mnogo medjašah, pak toliko prilikah svadjati se sad radi kvara, sad radi prioravanja i izganjanja blaga, i Bog dragi ma koliko ne svakakvih neprilikak. Tomu ćeš se svemu ugnuti, budeš li imao zemljišća u jednom ili dva komada.“

Gjuro. „Da nije dobro cjepkati zemljišća, nebi svi tako radili?“

Digitized by Google

Miško. „To je slab razlog. Svi ne komadaju svoja zemlišća, ali većina žalibože tako čini. Ali ti ljudi nisu došli do spoznanja svoje 'hasne. Spoznat će i oni danas sutra da su falili, ali bit će kasno, i onda će htieti svoja zemljišća sastavljati, ali velikim troškom. Pametan čovjek ne smie se nikad sliepo povadjati za drugimi bez razloga, samo zato što nešto râdi većina ljudi. Treba prije svega prosuditij da li je ono i dobro što drugi râde, i prosuditi nebi li se ono, što drugi čine, još bolje i pametnije dalo uraditi.“

Doista moj dragi kume! jedna od najvećih zapriekah gospodarstvu na selu jesu razkomadana zemljišća na komadiće izpod pol rali, dapače često na nekoliko slogovah (lihah). Na takvih komadićih nije moguće da si seljak predjela samo svagdanji kruh, pa šutim o druglh potrebah, o napredku pako u poljarstvu ne može ni govora kakva biti. Uz takve okolnosti gospodarstva morati će u njekih predjelih kuda je pučanstvo brojnije, a posjed mu manji, svake godine boriti se s pomanjkanjem hrane i novca, u maje sgodnih godinah stradani će posve i ginuti, tim većma što si naš seljak s pomanikanja obrtnosti ne ima nigdje prilike što zaslužiti, navlastito zimi! A tko će svake godine stradajućim htieti i moći eomagati! tko ih uzdržavati? Toga nemože činiti ni sáma država. Ne preostaje drugo, nego da se za shodna sredstva u tom poslk pobrinemo i da ozbiljno o tom razmišljamo, bi se toj nevolji suprotstati muglo i jer će imače u takovih okolnostih naš puk sve beš svoje krivnje s puke neukosti osiromašitij ako ne posve propasti. Tomu se da doskočiti ponesto time, da se zemljišća nekomagaju.„

Gjuro. „Kume! dirnuo si me u srdce Zbilja je tako sve, kako kazuješ. Slieditl ću tvoj naputak i izpuniti želju sinovljevu. Ja sam i onako star, kratak je život! nebih rad va mi djeca po smrti prokljinju kosti u grobu! Vidim, bit će nam lakše gospodarstvo, laglji živet, kako veliš. S Bogem! da se u zdravlju opet sastali!“

Miško. „S Bogom!“

Neukû Nauka.

Kako se množi hren?

Neki glasoviti vrtljar preporučuje sliedeće: Ako želiš da ti se hren plodi i uz to da ga što više dobiješ, onda ga treba saditi u mršavu zemlju, ili bar da je (zemlja) sreduje ruke, to će-veli-hren biti bolji i ploda će više donjeti t. j. dati.

Kad je najbolje jame za voćke kopati?

Svaki napredan voćar gleda, da čim prije (dakako ako vrieme dopusti) jamu izkopa za sadjenje naših voćakah.

Veoma će svaki voćar dobro učiniti, ako takovu prije zime izkopa; jer će zima (jamu) savsim učiniti prikladnom za sadjenje naših voćakah.

O valjanosti takovih jamah mogu i ja sâm iz dosta prilična izkustva svim naprednim voćarom što toplije preporučiti.

N. Vežić, gosp. činovnik.

Različite viesti.

* **Imenovanje.** Nj. Vel. Cesar imenovao je g. Mariana Dra. Derenčina načelnikom pravosudja kod hrvatske vlade. Mi se tomu imenovanju od srdca radujemo, jer je g. Derenčin čovjek učen i koji ljubi svoj narod.

* **Pomilovanja.** Nj Velič. Cesar udostojao se je oprostiti ostalak kazni 182 tamničarom raznih c. k. kaznionicah i to: 11 tamničarom kaznione u Pragu, 4 u Karthausu, 18 u Mürau, 13 u Wisniez, 12 u Steinu, 10 u Garstenu, 14 u. Subenu, 1 u Göllersdorfu, 20 u Lavovu (S. Brigida), 2 u Gradiški, 25 u Kopru, 3 u Gradcu, 13 u Repgu, 10 u Walluchisch-Meseritsch, 12 u Neudorfu, 13 u Lavovu (S. Madalena) 1 u Lankovicu.

* **Sabori** tršćanski, istarski i goričko-gradiški sazvani su na 1. ožujka.

* **Austrija i Rusija,** vele da su se rporazumile glede Bosne i Hercegovine, pak da će se prije mjesec danah sakupiti u Dalmaciji austrijsko i rusko ratno brodovlje sa mnogom pjesačkom vojskom.

* **Iz Riecke** čitamo čudnovatu viest, da magjarska naime vlada kani tamo otvoriti mužku i žensku pučku školu u magjarskom jeziku. Mi neznamo, kako će brajdarska i gumilarska riečka djeca gutati magjarski *njok* i *njoknjak*, ali znamo, da su svi europejski pravi odgojitelji o odgojivanju djece u tudjem jeziku rekli već odkada svoju zadnju rieč, naime da je to ludost nad sve ludosti!

* **Na pitanje**: da li se stare dosadanje mjere iliti vage prenarediti mogu u nove, odgovaramo. Stare mjere iliti vage (balanče, stodire) ostanu dobre isto i za novu mjeru, samo ako im se utezi iliti bati (pezi) promiene. To se pako dostiguti može, ne samo ako se novi bati (pezi) kupe, nego jošte manjim troškom, ako se stari utezi iliti bati izruče kovaču, da je prekuje i prenaredi *funte* u *kilograme.*

* **Edinost.** Pod tim imenom izlazi od nove godine ovdje u Trstu slovenski list kao glasilo naše braće Slovenacah u Trstu i Okolici. Izlazi dva puta na mjesec, a iz praktična mu se sadržaja vidi, da će puku mnogo koristiti.

* **Nedajte djeci do oružja.** Ovih danah nahodeći se ovdje blizu grada, dva djeteta u nekom vrtu, jedan od njih spruži nehoteć pušku i zadiene svoga druga u koljeno tako, da se je bojati, da će nogu izgubiti!

* **Junakinja med ustaši.** Med hercegovačkimi ustaškimi četami vojuje sada za oslobodjenje Kršćanah mlada i vele bogata holandkinja, gospodjiea Merkusova. Kao bogoljubna kršćanka, pred malo godinah podigne u Jerusolimu liepu kapelu, za koju je potrošila 300,000 fr. i još uvjek sama za nju skrbi. Pišu, da je jako darežljiva, te da je već dosele više tisućah forinti podjelila ubogim Hercegovcem. Bit će joj blizu 28 godinah, vele je srčna i kadra podnjeti glad, žedju, zlo vrieme i svaki trud, kao pojedini junak. Na mjesto svojih gospodskih čižmicah, obuje narodne opanke, kojimi skače od hruste do hruste kao srna. Odlučila je čestito vojevati med ustaši i nepoložiti sablje ni handžara, dok bude i jednog Turčina u Hercegovini.

* **Središnji odbor** u Zagrebu, videć sve to veće potrebe naše pribjegle braće, poziva opet narod da im bude na pomoć. Nagovarajući na to vrle hrvatske domorodkinje, veli med ostalimi: „Bit će vam ne samo cieli narod blagodaran, nego osvjetlati ćete si obraz, i steći slavno ime pred cielom Evropom, kako si to vaše i naše majke jur toliko putah pravedno stekoše, kadgod se radilo o podpori i milostinji ma u koju svrhu čovječnosti.“— Bratjo, na muke i patnje naše tužne bratje vas se je sviet ganuo, nemojmo dakle prestati ni mi pružiti jim milostnicu ruku.

Promjene u Tršćansko-Koparskoj Biskupiji.

Bjehu imenovani: m. č. g. Kosec Franjo, župnik klanski, župnikom u Truškah; č. g. Rebolj Matej, župnički pomoćnik u Lovranu, upraviteljem župe klanske; č. g. Sila Jakov, župnički pomoćnik u Vrdelju kov Trsta, Katehetom c. k. učiteljske Pripravnice u Kopru. Preminuše u Gospodinu: č. g. Pop Tomaž Soklić, svećenik u miru u 60. godini života; č. g. Pop Mikula Burlin iz Kopra, kapelan u Milah u 29. godini svoje dobe.

Dopisnica Uredničtva.

P. n. g. Jakovčiću Porto Said, primili i željeno Vam odpravili; J. Jskri Nagy Szalonta, primili for. 6 od Vas namjenjenih za odpošiljanje našege Lista tolikim kmeton. Ele nasliedovali Vaš izgled svi prbvi rodoljubi!

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—31 Januara 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	—	5.38	5.40	5.41	5.40	5.40	5.41	—	5.40	5.41	5.41½	5.42	5.41	5.41	—	—
Napoleoni	—	9.16	9.19	9.19	9.18	9.18	9.18	—	9.18	9.18	9.18½	9.20	9.20	9.20	—	—
Lire Ingleske	—	11.47	—	—	11.50	—	11.49	—	11.50	11.50	11.50	—	11.50	11.50	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	104.85	105.—	105.25	105.—	105.15	105.—	—	104.75	104.75	104.85	105.—	104 85	104.85	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Pos.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

Godina VII. **U Trstu 16. Februara 1876.** **Broj 4.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. veljače 1875.

Carevinsko će se vieće za koj dan opet razići. Med ministarstvom i tako zvanom slobodnjačkom strankom vlada razdor. To je velika nesreća za svu ovu polovicu carstva, gdje bi i vlada i zastupnici morali biti što složniji, da se mogu što uspješnije oprieti složnoj Ugarskoj. Stranka prava je i ovaj put pokazala, da joj blagostanje Austrije leži u prvom redu na srdcu, jer i ona podupire ministarstvo proti prekomiernim zahtjevom magjarskim. Dogovori s Ugarskom će se ovo sad u Beču opet započeti. Mi predvidjamo, da će Magjari i ovaj put ostati s debljim krajem u rukama.

Andrássyevo pismo o polakšicah u Carigrad bilo je primito od turske vlade dosta pokorno. To se pismo hvali sa svih stranah radi svoje izvrstnosti, ali opet i opet nitko nevjeruje, da će što koristiti ni Kršćanom da im bude laglje, ni Turkom da se podrže još za koje vrieme. Dapače tamo na proljetje valja se svačemu nadati, ako je istina i polovica onoga, što se sve prorokuje, kad jednom sunce ogrije krvlju napojenu bosansku i hercegovačku zemlju. Po sudu mnogih rat se neda mimoići, i to velik, samo se još nezna, tko će ga voditi ni proti komu. A dotle Slaveni uvjek jednu te jednu, da se oni već neće dati živi uprieći u turski jaram. I u ovo petnaest danah, ako nisu baš napredovali mnogo, nisu ni nazadovali. Petko Pavlović, sadašnji hercegovački vojvoda, uživa najbolje povjerenje svojih junačkih četah. U Srbiji će se opet ministarstvo promieniti, jer narod hoće rat pa rat, zato da se Srbija u veliko oruža. Ono nije istina, da je Milan htio, da pobjegne iz Biograda. Na Cetinju kod kneza Nikole da je bio nekak turski poslanik, pa nudio Crnoj Gori i ovo i ono, ako Turskoj pomogne umiriti Hercegovinu. Ali je knez dakako odbio sa odurnošću od sebe te griešne ponude i bezsramne napasti.

Turci da su u Carigradu tako uzkipili, da očito priete Kršćanom, da će sve poklati. Dapače da se i odkrilo, da su pod neke kršćanske kuće krádomice prah nanašali, da je u zrak dignu. Još bi mogli doživlti strašnu tursku bunu u samom Carigradi i proti svojoj vladi i proti Kršćanom. I na samoj su našoj granici tako pobjesnili, da toliko da nisu udarili na grad Kostajnicu, u hrvatskoj Granici. A na jednom su mjestu i prešli na našu stran, te zapalili i porobili selo Dobretin. To se dakle pomalo sprema ono, što smo rekli i što će najposlje biti, raime rat.

Starešinski izbori u Franceskoj bjehu obavljeni u prilog republikancem, samo što su ti republikanci razdieljeni na umjerene i prenapete. Umjerenih je više. Napoleonovci propali. Bismark neprestano tvrdi, da se nemari dogovarati s Papom radi mira crkve i države, al opet nekoji vele, da je njemački kardinal Hohenlohe odputovao u Rim poslan od Bismarka baš u to ime. Kardinal i poznanjski nadbiskup, grof Ledohovski, jest dokončao svoje tamnovanje, pak se sad i on nalazi u Rimu. Iz ostaloga svieta ništa nova, nego još to, da se u Filadelfiji u Americi čine velike priprave za svjetsku izložbu, što se ima tamo otvoriti nastankom dojdućega mjeseca svibnja.

Iz bečkoga carevinskoga vieća.

Kao što je čitateljem „Naše Sloge“ već pozuato, naš zastupnik na carevinskom vieću u Beču, g. Dr. Vitezić, na 23. Aprila 1874 bio je upravio na g. Ministra trgovine sliedeći upit: „1. Je li poznato preuzvišenosti Vašoj, da nisu još uvedene pod 12. i 13. poštarskim br. izkaza ugovorene vožnje za parobrodarstvenim poduzetnim družtvom austro-ugarskoga Lloyda izmedju Rieke, Krka i Zadra i natrag, i izmedju Rieke i Velikoga-Lošinja i natrag!

„2. Smiera li se starati preuzvišenost Vaša, da se napomenute vožnje uvedu čim prije, i to još tekuće godine?“

Na taj je upit odgovorio u ime vlade g. Ministar Chlumecky dne 1. Februara ove godine ovako: „Istina je, da je uvedjenju Lloydovih vožnjah izmedju Krk-Zadra i izmedju Rieke i Velikoga Lošinja zaostalo uz znanje i dovoljenje vlade, i to zato, što je vlada, na temelju pogodbe, što ju je utanačla sa parobrodarstvenim družtvom austro-ugarskoga Lloyda dne 18. Novembra 1871. preinačenje pogodbenih vožnjah na želju primorskih stanovnikah, obzirom na sveobću korist, na taj način učnila, da se produži vožnja izmedju Rieke, Lošinja i Zadra sve do Kotora, gdje one dvie vožnje, spomenute od upitnika, nisu bile uvedene, jer su samo lokalnoga interesa. Ali tom naredbom nije imalo parobrodarstveno poduzetje austro-ugarskoga Lloyda nikakva posebnoga dobitka, kao misle gospoda interpelanti, pošto ovo družtvo prevali 7,000 pomorskih miljah više, nego je ono obvezano učiniti uz pogodjenu nagradu od 1,700,000 f. U ostalom imam spomenuti, da ću prvom prigodom obzir imati, da zadovoljim i željam Krčke i Lošinjske občine tim, da Lloydovi parobrodi taknu spomenuta mjesta.“

Dopisi.

Iz Žminjšćine.

Molim vas, Gosp. uredniče, izvolite uvrstiti u vaš cienjeni i mnogo zaslužni list „Našu Slogu“, na obznanu sliedeće izvješće iz Žminjšćine, koje će, kako se nadam, ugoditi svakomu rodoljubu, a šarenjaka turnuti u zapećak, gdje će pokunjen morat priznati, da se hrvatski narod u Istri nepiše u prodance i izdajnike, nego da premda zapušćen ćuti u svojem srdcu potrebu prosvete u narodnom duhu, pa da mu nije, kao možebit gospoda u Poreču misle, kucnuo sat smrti. Sviestan svoje narodnosti, ljubavju, slogom i snagom, zakonitim će putem doći do svojih pravah i zauzeti mjesto, koje ga ide u javnih poslovih, a šarenjaku će odzvoniti, i neće se moć više s njim titrati po svojoj volji. Ovdašnji odvažni kmeti, nemogavši više pregarati težkih udaracah na njihovo vremenito i duševno blagostanje, a znajući, da nisu niema živina nego razumna stvorenja božja, sposobna za izobrazenje i prosvietu, počnu se gibati, micati i kretati, i nastanu željeti i zahtievati, da im se detca odgajaju i prosvjetljaju u materinskom jeziku. Uvaživši ovo kretanje i ovu želju i uvidivši, kako je svim omilila „Naša Sloga“, koja se čita rado u svakom selu, i kako su mnogi predbrojeni na družtvo sv. Jeronima u Zagrebu, kojeg se knjige ovdje mnogo čitaju zaključi ovo sadašnje občinsko zastupstvo u svojoj sjednici dana 29. Oktobra 1874, da se njihova hrvatska djetca imadu unapred podučavati u školi ne u talijanskom, nego u svojem materinskom jeziku, i taj se zaključak imadjaše podastreti c. k. kotarskomu školskomu vieću u Pazinu na obznanu. Proti ovomu naravnomu, razboritnomu i zakonitomu zaključku digne se strašan odpor od strane nekojih izrodicah, ali taj bude na prosvjed (protest) občinskih zastupnikah podnešen dne 21. Novembra o. g., razpršen od c. k. zemaljskoga vieća u Trstu odlukom dana 3. Julija 1875. broj 360, koja naredjuje, da se unapredak u pučkoj žminjskoj školi djetca hrvatska imadu kroz 3 sata na tjedan hrvatski podučavati. Baš nešto, a ne ništa! Neznam što sudi o toj naredbi onaj pazinski gospodin, koji bijaše svojim dopisom dana 24. Sept. 1874. br. 339 objavio „Gli scritti in slavo non verrebbero dal consiglio medesimo presi nel benchè minimo riflesso“, to jest, „c. k. školsko vieće u Pazinu neće na slavenska pisma nikakvog obzira imati“, jer bi tako zaključeno u c. k. školskom vieću u Pazinu na 7. Septembra 1874. Ovaj pristrani zaključak ubode do živa visoko c. k. zemaljsko vieće u Trstu, te ga je svojom odlukom od dne 5. Novembra 1874. broj 1286 zavrglo naredivši mu da ga opozove, što i učini svojim odpisom dana 10. Aprila 1875. broj 123. Na taj dakle način spomenuti dopis od dana 24. Septembra 1874. broj 339 doživi svoj podpuni fiasko!

Naredba pak uvedenja jezika u ovdašnju pučku školu bijaše prošašte godine mrtvo slovo, ali evo hvala i čast visokomu c. k. namjestničtvu u Trstu, počeo je ove godine g. učitelj našu djetcu podučavati hrvatski, i to takvim uspjehom, da je škola puna puncata školanah, koji ju revno i marljivo polaze, željni izobraziti se u svojem materinskom hrvatskom jeziku, dočim prošlih godinah,

Digitized by Google

dosadjivajućim učiti se i mučiti nepoznatim jezikom, bijaše prazna. Čast budi i g. učitelju, koji imajući obzir na živu potrebu i zahtievanje ovih kmetah, mudro nastoji, da njihovoj želji zadovolji; njegov će trud biti sjegurno okrunjen obilnim plodom, pa će tim zaslužiti ugled i poštovanje svakog rodoljuba. Čast budi i roditeljem, koji mrljivim pošiljanjem djetce u učionu, staraju se za njihovo izobraženje i prosvetljenje. Čast budi i zastupnikom, koji uzprkos ružnih i gadnih porugah napreduju boriti se za pravu prosvjetu i odgojenje ove mladeži u narodnom duhu. O kad bi se i drugi komuni u ovi ugledali. Neću da vam zamučim ni ovo što sliedi. U vieću dana 28. Oktobra 1875. ovdašnje občinsko zastupstvo izabralo je gosp. Mateu Perića i Mateja Peteha, poštene narodnjake, članima ovdašnjega novoga školskoga vieća. Usljed neke naredbe c. k. kotarskoga školskoga vieća u Pazinu bi javljeno, da na 17. p. siečnja ovo školsko vieće ima viećati, a u vieću da imadu stari a ne novo izabrani članovi učestvovati, čim novo školsko vieće nije još u život stupilo. Čuvši to občinski zastupnici, odmah upraviše svo pismeni prosvjed na gosp. podestata, proti ovomu postupanju, i mu javiše, da će oni svaki zaključak školskoga vieća, tičući se občine odbaciti, kad na vieće nebi bili pozvani novoizabrani članovi. Nu dne 9. tek. mj. dospie ovamo c. k. komisar s Pazina, u čije ruke novo izabrano školsko vieće preda obećanje vjernosti i pravičnosti i tim stupi u svoj novi život.

Iz Pazinšćine.

Pripoviela se o nekakvoj velikoj ptici, noj (struc) zvanoj, što živi u istočnih stranah, da zatuče, kad ju lovci gone, glavu u piesak, da se tobože od njih sakrije, jer da misli, kad ona nikoga, da i nje nitko nevidi. Toj ptici kao da spodabljaju i naša gospoda, naime u svojem držanju i postupanju naprama nam. Kad se nas tiče, i oni zatuku nekamo glavu, pa tako rade i govore, kao da nas i neima u Istri.

Tako sam ono čitao prošlih danah u „Osservatore Triestino“, da je naša Junta pisala tršćanskoj glede koparskoga Učiteljišta, pa se tu predlagalo i ovo i ono, a o Hrvatih, o hrvatskom jeziku i o hrvatskih učiteljih u Istri ni spomena. Misle li ta gospoda, da nas već u Istri baš neima, jer su oni blagoizvolili zažmati, da nas nevide? Il misle, da će nepravda, koja nam se čini, dovjeka trajati, pak da se hrvaski jezik neće već nikad vratiti u one istranske pučke škole, iz kojih ga je njihova stranka protjerala, potlačivši svaki zakon naravski i pedagogijski? Mi o tom drugačije sudimo pa kako smo Hrvati, tako zadajemo tvrdu rieč našoj gospodi, da se ta stvar mora i hoće promieniti, makar u skrajnoj nevolji morali i mi potegnuti za onom našom braćom na Krasu, koja se još siećaju, da su nekada bili sdruženi s Ljubljanom. Neka znaju naša gospoda, da su vjera i narodnost dvie svetinje, radi kojih će čovjek pretrgati i pregoriti svaki drugi i najčvršći vez, da jih spasi kad su u opasnosti. Čovjek nije rodjen, da komu robuje, nego da bude slobodan, to jest, jednak medju jednakimi, pa gdje toga neima, tu neima ni razloga, da se muči za tudji napredak i za tudju čast i slavu.

Čitao sam nadalje u njemačkih i talijanskih novinah, domaćih i stranjskih, da se doli prieko mora opet napinje neka stranka, da u nekojem slučaju okruji austrijsku carevinu, te pridruži mladoj talijanskoj kraljevini sve one pokrajine, gdje se govori i talijanski jezik, akoprem su Talijani uz Niemce u Austriji baš gospodujući narod, pak se nemaju na šta tužiti. Ta prekomorska gospoda najbrže neznaju, na kakva bi vraga najgrajsala od Gorice na Soči pa do Budve u Dalmaciji, kad bi htjela ozbiljno izvesti taj svoj plan. Onda stopram bi doznala, kakav još i kolik narod osim Talijanah živi i hoće da poživi u svem ovom dugom Primorju, gdje je dosta mjesta za Talijane i Slavene, dokle u miru božjem jedan drugomu štuju pravice i poštuju narodnost. I baš to je ono, što mi iz svega srca želimo radi sreće i blagostanja i nas Slavenah i naših supokrajincah, Talijanah, koji nas mogu dakako donekle prežmiriti, ali sa zemlje odpuhnuti nikako.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠCINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Prečastni gospodin opat, arhidjakon, kanonik i predsjednik družtva sv. Jeronima, Tomo Gajdek, sakupio je prigodom glavne skupštine družtva sv. Jeronima držane dne 27. siečnja t. g. za „Bratovštinu Hrvatskih ljudih u Istri“ od dole naznačenih skupšćinarah sliedeće iznose i to: Belas Pavao, župnik 2 for., Pliverić Ivan, prebendar 1 for., Dr. Kržan Antun, profesor bogoslovja 1 for. Dr. Iveković Franjo, profesor bogoslovja 2 for. Dr. Koharić Ivan profesor blagoslovja 1 for., Herceg Karlo, podarhidjakon i župnik 3 for., Bučar Petar, župnik 2 for., Bešnjak Ivan, podarhidjakon i župnik 1 for., Dr. Rieger Josip, profesor 5 for., Trnski Ivan, c. k. pukovnik 2 for., Stražimir Ivan, župnik 2 for., Cerovski Ivan, kapelan 1 for., Cerovski Jakob, župnik 2 for., Hankovec Stjepan, zač. kanonik i župnik 1 for., Dr. Štadler Josip, profesor 1 for., Jalšovec, župnik 1 for., Dr. Posilović Gjuro, profesor 2 for., Rašić Dane, savjetnik 1 for. Belas Mirko, župnik 2 for., Stipić Mate ekonom 1 for., Novaković Josip, kateket 1 for., Torbar Josip, ravnatelj realke 1 for., Rubetić Cvjetko, kateket 1 for., Grdić Ambroz, kateket 1 for., svi u Zagrebu. — Orlandini Vinko, duh. pomoć. u Poreču 2 for. u kap. — Nacinović Stjepan u Pazinu nvč. 50. — Lupetina Anton, župnik u Draguću for. 3 u kap. — Linardić Frane, župe uprav. u Sv. Fuski f. 1. — Boban Josip, Profesor u Pazinu for. 2 u kap. — Antun Jelušić u Kastvu u god. prinos 1 for., Franjo Steidle gr. bilježnik u Sisku 1 for. za 1875, 1f or. za 1876 Skender Bobek u Sisku u god. prinos for. 1. — Juraj Bauer prof. u god. prinos for. 1, Ljudevit Slamnik, ravnatelj u god. prinos for. 5, Antun Jagatić, kapelan for. 1, Barčić odvjetnik u god. prinos for. 6, Dr. Ružić for. 1, Dr. Derenčin u god. prinos for. 5, M. Brušić fin. tajnik u god. prinos for. 1, Jure Kost u god. prinos for. 1, Dr. Pilepić, odvjetnik u kap. for. 5, svi na Rieci. — Andrija Sterk, župnik u god. prinos for. 5, Miho Laginja, kapelan u god. for. 1, Viktor Letis, kapetan u god. prinos for. 1, Calochira Franjo u god. prinos for. 1, Mate Skočanić, kapetan u kap. for. 5, svi u Lovranu. — Ladavac Jakov, kapelan u Brseču u god. prinos for. 1. — Ivan pl. Bravnitzer c. k. nadšumar u Klani u god. prinos for. 1. — Franjo Kosec, župnik u Truškah u god. prinos for. 1.— Jakov Lužnik, učitelj u god. prinos for. 1, Henrik Marčelja u god. prinos nvč. 30, Martin Simčić u god. prinos nvč. 30, svi u Klani. — Umelecka Beseda u god. prinos for. 10, Konstantin Tireček u godišnji prinos for. 1, u Pragi. — Josip Ladavac, kmet u god. prinos nvč. 50, Ivan Trost, kmet u god. prinos nvč. 60, Ivan Kaseti, postolar u god. 30, svi u st. Pazinu. — Ivan Ukota, krojač u Pazinu u god. prinos nvč. 30.

Koliko treba hrane jednom govedčetu dnevno?

Sastavio *Nikola Vežić*, gospodarski činovnik.

Mnogi i premnogi pokusi dokazaše, da se može govedčetu odmjeriti potrebita hrana dnevno, i to polag njegove žive, to jest tjelesne težine, naime:

Ako želiš, da ti govedče samo živari, a netražiš od njega nikakva dobitka niti na mesu, niti na mlieku itd., onda je dosta, ako se uzme *jedna šestdesetina* ($^1/_{60}$) njegove tjelesne težine.

Uzmimo n. p. kravu, koja je 700 ℔ težka, treba dakle na dan $70 : {}^1/_3 = 11\,{}^2/_3$ ℔, dakle recimo 12 funta dobra siena ili ma koje ine (druge) krme, kojom se može sienska vriednost zamjeniti.[1]) (Ja se ovdje držim stare mjere, jer metrička mjera nije još svakomu poznata.) Ovakovu hranu prozvaše umni gospodari *hranom za uzdržanje iliti hranom životnom.*

Zatim onaj gospodar (poljodjelac), koji želi od svoga govedčeta dobiti nekakvu korist budi teglenjem, budi mesom, budi višom količinom mlieka itd., tada treba takovom govedčetu $^2/_{60}$ ili *jednu tridesetinu* ($^1/_{30}$) životne težine dati u sienu ili u inoj krmi — dakako sa istom vriednošću.

Po ovom naputku — kao što rekoh — dobila bi na dan gori navedena krava $70 : 3 = 23\,{}^1/_3$ ℔, dakle recimo za lahkši račun 24 ℔ dobrog siena. Ovakova se krma zove: *krma za korist iliti užitna krma.*

Dalje onomu govedčetu, koje želimo utoviti (potlustiti), moramo još jednu šestdesetinu iliti *dvadesetinu* dakle ($^3/_{60} = {}^1/_{20}$) žive težine govedčetu ka hrani pridodati.

Polag ovoga, što rekoh, dobit će ista krava $70 : 2 = 35$ ℔ u vriednosti siena.[2])

---

[1]) Da se štovani čitatelju „Naše Sloge“ bolje razumieš, evo ti primjera, naime: Uzmi n. p.

siena	4 ℔,	što je vriednost u sienu		4	℔
slame	8 „	„	„	4	„
krumpira	8 „	„	„	4	„
		Ovaj ukupni sbroj čini u vriednosti siena		12	℔

Ovo što gori napomenuh vriedi samo za one gospodare, koji svoje krave nehrane samo sienom i slamom, nego krumpirom i drugimi gomoljačami. —

Evo pak Vam *vriedni poljodjelci*, koji hranite svoje krave sa sienom i slamom ovaj primjer, naime:

siena	4 ℔,	što je vriednost u sienu		4	℔
slame	16 „	„	„	8	„
		ukupno		12	℔

Opazka: Sieno i slamu najbolje je davati kravam ili inom (drugom) govedčetu izsječenu, jer se jedno sa drugim dade lahkše pomiešati — a tim više, što ovako radeć mnogo krme (hrane) uštediš.

Ovo što rekoh preporučujem što toplije našim vriednim poljodjelcem — a tim više, što su već sada mnogi naši poljodjelci u sbiljnoj nevolji poradi krme.

[2]) Vriednost siena: razumieva se dobro livadno sieno, a sve što se mjesto siena podaje, mora se uzporediti sa sienskom vriednošću.

Glasoviti i iskusni gospodari *Patzig* i Dr. *Tschude* uzporediše razne vrsti krme prema 100 ℔ dobra siena tolikoga ima u:

Digitized by Google

Zbog toga će se ova krma nazvati *gojna krma* (hrana).

Valja još i to na um uzeti, da govedče, koje tegli t. j. vozi, traži veću količinu hrane nego ono, koje stoji iliti leži u staji (štali).

Pribić koncem mjeseca siečnja 1876.

FRANINA I JURINA.

Fr. Jurino, ča je novoga?
Ju. Da sam nekidan videl prve letošnje krabulje iliti maškare.
Fr. Kadi?
Ju. Va nekom mestancu srednje Istre.
Fr. Koliko jih je bilo?
Ju. Jedna jedina, al valja za deset drugih.
Fr. Zač?
Ju. Ač to ti je bil licem jedan naš glavarski namestnik.
Fr. Kako je bil spravljen?
Ju. Na talijansku.
Fr. To je valjda storil, da se naruga Šarenjakom?
Ju. Ai da nî, nego baš da im ugodi, jer promisli, dosad da je pisal svoje slavensko ime po našu, a kad je postal glavarskim namestnikom, da ga je počel pisat po talijansku.
Fr. Aha, — takovih krabuljaši je puna Istra!
Ju. Zato jih valja iztrebit.
Fr. Kako?
Ju. Zatulit jim u vreme izbora na uho onu talijansku: *Ti conosco maschera! — poznam te krabuljo!*

Neukû Nauka.

Kako ćemo se osvjedočiti je li vino umjetno napravljeno.

Današnji dan mnogo se s vinom trguje, jer ga željeznice i parobrodi razvažaju, pa ima trgovacah, koji umjetna vina pripravljaju. Vriedno je znati, kako se možemo osvjedočiti o kakvoći vina. Ulij u staklenku s tankim grlom vina i to da bude puna. Otvor začepi palcem i sada metni staklenku u sriedinu po prilici vodom napunjenoga lagva (barilca). Pusti sada otvorenu staklenku u nutri jedno 10 minutah. Ako je vino umjetno pripravljeno, voda će izvući svaku smies: cukar, château, lasitte ili chambertin a ostatak se pretvori u ocat. Za 10 minutah pazljivo začepi opet staklenku, izvadi ju iz vode i pokušaj vino. Jezik će ti odmah kazati istinu, makar ne bio poznavalac vina.

Da dobiješ dobre muzare

muzi mlade krave, kad se prvi put otele, dotle, dok koliko mlieka nabrizgaju; jer se je zamietilo, da krave poslje drugoga teljenja tako dugo doje, kao i poslie prvoga. Ako n. p. mladu kravu, koja je poslie prvoga teljenja zabredjala, već u petom mjesecu prestaneš muzti, to će ona kod svake buduće bredjosti samo 4 mieseca dojiti i onda će zasušiti. Muzi dakle prvotelku barem $8^1/_2$ mjeseca, makar i davala vrlo malo mlieka, pa će onda za drugim teletom isto tako dugo dojiti, nego ne propusti ju tada dobro hraniti.

Jaja gusjenicah treba po zimi uništiti.

Znamo, da mraz jajam ne naškodi a kako sada trajna zima nastala, moglo bi i trajno liepo vrieme u proleću potrajati i tako bi se sila božja ove gamadi izleglo. Zato gospodari na posao, ogledavajte grančice i pukotine, uništite prstene i gnjezda gusjenicah.

Zubene slame	200 ℔
ječmene slame	200 „
repične slame	200 „
pšenične „	350 „
raženo „	267 „
graškove i grašične slame	167 „
lanenih pljevah	127 „
pšenične i zobene pljeve	160 „
Otave fine	80-90 „
„ prosle	108 „
Krumpira	200 „
Repe žute (burak)	325 „
„ obične biele	450 „
Kukuruza kao zelena krma	300 „
Djetelina velike crljene, kao zelena krma	350 „
Djeteline velike crljene posušene	90 „
„ luzerna zelene	350 „
„ „ košene u cvietu i posušene	90 „
Zelja	600 „

Evo ovdje naredoh nekoliko primjera, kojimi dajem svakom nadrednom gospodaru (poljodjelcu) priliku, uvjeriti se u kakvoći različitih hranivosti ksme prema hranivoj vriednosti od 100 ℔ dobrog siena.

Što je čovjeku činiti, ako se je nahladio.

Većina najtežih i najopasnijih bolestih nastaje s nahlade. Uz najveću pažnju ne može se mnogo puta čovjek ukloniti nahladi, s koje mora u postelju, a iz nje bez pomoći u lies i u grob. Zato dobro je biti na oprezu, a osobito paziti na prvi početak nahlade, jer se tada bolest mnogo lakše i brže svlada nego li kasnije. Da si se opasno nahladio poznaš po tom, što ti čami (srhi) prolaze po čitavom tielu, sva su ti uda (rotrige) umorena kao da si pješke donio dva centa tereta s 5 miljah daljine, a neće ti se ni tvoga najmilijega jela. Čim to sve osjetiš, legni u postelju pa se pokrij, no daj si odmah svariti čaja (tè) od jezičca uzmi bazgova cvieta, kojega dobiješ u ljekarni, ako ga doma neimaš, pa si izvari od njega za pol litra čaja i popij ga onako pokrit. K nogama postavi si razvrućenu ciglu, (opuku), koju umotaj u dobrom octu nakvašenu plahtu a u to se upri i gledaj da onako uprt spavaš. Čaj od jezičca je mnogo bolji od bazgovoga, jer ne užeže toliko, pa bi ga zato ljeti morala svaka kuća dati dovljno nabrati i posušiti. Ovo je savjet staroga izkusnoga muža.

Korun (krumpir) možemo po oštroj zimi odpraviti a da se ne smrzne.

Vreće, u kojih kanimo krumpir poslati, umočimo najprije u vodu, a kad su napunjene, opet ih s vana polijemo. Zima nemože krumpiru nahuditi, jer vreće se smrznu a led nepropušta toplinu krumpira. Isto možemo obložiti vreće sniegom i polijati ih vodom.

Za meso, koje već počme dahnuti iliti vonjati,

raztopi se pol kavske žličice salicilne kiseline i tri četvrta litra vode (a to je nešto više od pol vrča); meso metne se u tu vodu i ostavi u njoj jedan dobar sat. Poslije se izpere i kuha.

Jaja, da se više mjesecih zdrava očuvaju,

metnu se takodjer u tri četvrta litra vode, u kojoj se raztopilo pol kavske žličice salicilne kiseline. U toj vodi stoje jaja dobar četvrt sata; zatim uzmu se van, na zraku se osuše i sprave.

Sirovo maslo, mast i ulje

često put se užgu te postanu žarka iliti žuhka. Posiplju li se pako salicilnom kiselinom, uzčuvati će se za dugo. To valja i za *djevenice* (kobasice).

Ista voda ostaje više mjeseci pitka,

ako se na 12 polićah vode uzme jedan gram salicilne kiseline, te ako se čep i piljka (spina) omotaju krpom, koja se je napila raztopljene salicilne kiseline.

Lonci za mlieko i viedrice (golice) u koje se muze

krive su često put, da nam se mlieko skvari. Takova se posuda više puta upravo ne dade do kraja, kako valja, očistiti. Izpira li se pako vodom, u kojoj se raztočilo nešto malo salicilne kiseline, ona će bit podpuno čista i zdrava.

Liek od kamenca.

Javlja se, da je najpreči liek od bolesti nazvane oožina (Sand) i kamenac ili kamen, (Steinkrankheit), medica ili medovac od lipovca, to jest od meda što su ga pčele sagradile od lipova cvieta. U tu svrhu se popije na tašte nekoliko čašica ove medice, te će kamenac smrviti i iz tjela iztjerati.

Pučki Prijatelj.

Koje je meso čovjeku najprobavljivije i najtečnije?

	Najtečnije		Najprobavljivije	
1	meso od konja	1	meso od kokošah	
2	„ „ vola	2	„ „ teleta	
3	„ „ krave	3	„ „ vola	
4	„ „ kokošah	4	„ „ krave	
5	„ „ bika	5	„ „ ovna i ovacah	
6	„ „ odrasla teleta	6	„ „ konja	
7	„ „ ovna i ovacah	7	„ „ bika	
8	„ „ krmače	8	„ „ krmače	
9	„ „ ribe	9	„ „ ribe	
10	„ „ žabe	10	„ „ žabe.	

Različite viesti.

* **Nov zakon**, koji zapovjeda, da se odsle unapred u promicanju i povišenju u c. k. vojsci drži red, bio je potvrdjen od Nj. Velič Cesara. Samo radi izvanrednih činih i zaslugah Nj. će Velič. moć učini koju iznimku.

Digitized by Google

* **Liep čin.** Pišu nam iz Brseča, da su onomadne nekoji Brsečani i Mošćeničani spasili težkom mukom neku ladju, što ju bio on kraj Rieke vjetar prevrnuo i dotierao do istranske obale, pa 60 f. dara, što su za taj svoj čin dobili od pomorske oblasti, da su poklonili gospodaru spasene ladje, jer da je siromah, a prigodom te nesreće da je izgubio i sina, diete od pet godinah. Liep je to čin, vriedni i hrabri Brsečani i Mošćeničani, i baš vriedi da se zna! Pišu nam nadalje, da je snieg, koje ga je i tamo zimus pala sila božja, pokrečio silu ulikah. Hvala Bogu, dodajemo mi, samo ako nije od velike studeni pozeblo ono, što je ostalo!

* **Ptice pod medjunarodnom zaštitom.** Iz ugovora, što ga je sklopila Austro-Ugarska Država s Italijom na zaštitu pticah, koje su gospodarztvu koristne, priobćujemo sliedeće: Vaditi jaja, trgati gnjezda, loviti mlade ptice i prodavati je bezuvjetno se pripovieda. Nadalje se zabranjuje: a) loviti ptice po noći, t. j. jedan sat poslie kako sunce zapalo, sat prije nego li izadje b) loviti svake vrsti ptice, kad je zapao snieg; c) loviti ptice pomoćju zrnja u žesti ili kakovoj otrovnoj tekućini umočeno; d) loviti ptice na liepak, na ošice, na mriežе i poklopce itd. Dozvoljava se pako strielati ptice u vrieme od 1. rujna do 15. veljače od 15. rujna do konca veljače loviti je i inimi sredstvi. Prodavati se ptice smiju samo u ovo vrieme. Tko hoće ptice loviti znanosti u pomoć. dobije posebnu dozvolu. Ove ustanove neprotežu se na grabežljive ptice, isto se ne tiču ni orih pticah, radi kojih se lov drzi. Obe države su si još pridržale pravo ustanoviti način, kojim bi se ptice za lov čuvale, a ipak lov na nje se ne zatare. Konačno budu obe vlade nastojale kako bi i ine države isti ugovor sklopile.

* **Strani sud o značaju Crnogoracah.** Već su poznate velike simpatije, koje narod talijanski pokazuje našemu narodu i ustanku njegovu u Hercegovini i Bosni, što smo već nekoliko puta naveli. Genovski „Il Popolo" ima takodjer jedan dopis, u kojem razjašnjava stanje Turske i položaj ustanka. Govori i o Rauf paši i njegovoj pokvarenoj i slaboj vojsci. Kaže: samo malo više i bolje spreme ustašem naročito topovah pa im se uigdje turski grad zadržati, ni turska vojska obrnuti neće. O Crnoj Gori pripovieda dopisnik sa uzhićenjem: „Stigao sam", kaže izmedju ostaloga, „u zemlju, gdje je svaki vojnik". Nemogućno je, ma istina. Kad u Crnojgori učini koji čovjek kakvo zločinstvo, ide senatu, koji sastavljaju dvanaest poštenijeh gradjanah. Ne dokaže li se, da je pravedan, osudjen je na tamnicu (kazne su još: globa i progonstvo). Danas ima preko dvadeset tamničarah. Njima su vrata otvorena bez vojnikah, bez straže. Tamničari se šetaju pred tamnicom na 25 metarah prostora. Ko ima svojih srestvah sam se hrani, ko ništa nema, država ga hrani. Kad je kakva općinska potreba, tamničari ju izvršuju. Najposlije tamničari, osudjeni na 10 i 20 godinah, šilju se izvan granice, da što odnesu ili donesu, pa i same novce. I nikad se nije dogodilo, da tamničar takvom prilikom uteče. Vi jadni državni odvjetnici, vi tužni stražari i ključari, da ste u Crnugoru odredjeni, svisnuli bi ste od neugodna posla, čim nebi imali zabave. Kod Crnogoracah zamjenjuje poštenje paragrafe zakonika. Kod Crnogoraca rieč vriedi koliko milijon lisičina i sve tamnice i stražari, Crnogorac je ratoboran, junak u bitkah, čvrst i snažan, da podnese koju mu drago muku. U doba mira gleda svoje kućne poslove. Pijana nećeš ga nikad vidjeti. O knjazu Nikoli istim načinom govori. Hvali preustrojstva, koja je izveo u svih strukah „po duhu slobode i napredka" pa veli: „istina je što se kaže: da narodi ljube onoga gospodara, kod kojega najbolje živu, jer Crnagora u petnaest godinah napredovala je u svakoj struci državnoga života".

* **O smrti i sprovodu** slavnoga vojvode i mučenika Maksima Baćevića, koji dne 20 pr. mjes. pogibe kod Radovan-Ždriela junački se boreć proti kletom Turčinu, pišu iz Dubrovnika od dne 25 istoga Nar. Listu što sliedi.

Prekojučer u jutro otidjoh u Rieku, da vidim tielo slavnog vojvode Maksima Baćevića Žalostni njegovi vojnici nosjahu ga u Dubrovnik, ali budući ih zatekla noć suproć Batahovini bijahu od slavne udovice Vekarice i njezina valjanog sina primljeni ne samo, u svoj dom, nego njim bi i razvorena kućna crkvica, da zaklone za onu noć ono junačko tielo. I u toj crkvici nadjoh Maksima. Ležaše na mrtvačkom odru, pokriven svojim plaštom, a na plaštu staše unakrst sablja i nožnica. Kod glave gorile mu svieće; dva ustaša s puškom čuvahu stražu, a četiri ustaška oficira stojahu oko odra. Kapetan Bošković, koji me uvede u crkvicu, odkri lice mrtca. Tko nije Maksima vidio, taj se ne može domisliti kako je divno izgledao u onoj svetoj tišini. Mars Omerov, nije mogao inače izgledati. Mladić od 27 godinah, gorostasan, prekrasan, jedar, tu je ležao, al kao da ga kosa smrti ne takne još. Neki božanstveni posmjeh ostao mu na licu, te bi rekao sad da šta slakda snjeva. Na onaj pogled srce mi se razigra, suze mi zamute vid, i zanešen tajnom silom zagrlih ono sveto tielo, poljubih božanstveno ono lice. Oficiri uz to plakahu, najstarijemu ronile su tako neprestance suze niz lice, da ih zaustaviti nije nikako mogao. One časove neću zaboraviti nigda! Čudna li si, domovinska ljubavi!

Maksim vojvoda poginu na šancu turskomu, hrabreći svoju vojsku. Kod njega bijaše Peko Pavlović. Kad ga zrno u prsi pogodi, Maksim vikne: poginuh, Peko!— A Peko njemu: je da si poginuo Maksime? A Maksim posmjehom na ustima prihvati: poginuh brate! Živila slobodna Hercegovina! — I pane mrtav u naručje prijatelja Peka. Onaj posmjeh božanstveni, kojim pozdravi za zadnji put domovinu, osta i na mrtvon tielu junaka i mučenika Maksima Baćevića.

Prekojučer iz Rieke denesoše ga u crkvu pravoslavnu na Boninovu. Tu množtvo čeljadi dodje da ga vidi. Jučer pak na 10 sati, na stotine vrvljaše puk put Boninova da bude na misi i sprovodu neumrlog vojvode. Sprovod svetčani sliedio je do Pločah, odkud, kopnom, tielo bi prenešeno put Ercegnovog, da bude ukopano u Banjanima u grobu Baćevićah. U varošu Pilah vijahu se preko sprovoda, koprenom crnom okićene i na pô kopljače podignute trobojnice. Svuda po gradu i po predgradjim bihu priliepjeni osmrtni nadpisi. Kad dospi sv. misa, uputi se sprovod — Za popovima, pred liesom nosio je jedan ustaški vojnik krst, na komu bi upisano ime Maksima, dan smrti, sve okićeno viencom od lovorike. Lies su nosili Baćevićevi vojnici. Na liesu vidjala se kapa pokojniku, sablja i jedan vienac s dugom, širokom, trobojnom vrpcom — Oko liesa koracaše njegovi oficiri. Množtvo vanredno naroda svake ruke došlo u sprovod, tako da ima dosta doba da se što slična u Dubrovniku nije vidjelo. Sprovod prodje kroz cio grad. U varošu Pločah bi mučeničko tielo postavljeno na kola, i od dvanaest vojnikah odpraćena put njegove domovine.

* **I Bulgari**, naša braća, strašno sada trpe od turskoga nasilja. Pošto su oni na medji sa ustaškom zemljom, zadosti je i najmanja sumnja a i svaka izmišliotina, da se tko porobi, utamniči, prebije i skonča. Tako se je onomadne čitalo po Novinah, da su Turci radi straha u Bugarskoj ujeli i pozatvorili il u aziatsko na sjegurnu smrt odveli sve najodličnije tamošnje ljude. Bože mili, oslobodi već jednoč od turskoga jada!

* **O glasovitoj junakinji Markus iz Holande**, koja se nalazi izmedju ustašah, doznajemo, veli Nar. List, — po ustašu M. O. — sliedeće. Netom je stupila ta divna Amazonka u Dalmaciju, odmah je veliku želju pokazala da nauči hrvatsko-srbski jezik, kojim ogromna većina puka izključivo govori. Na Zubcim, u večer pri vatri u logoru, gospodična Markus nebi se s drugim bavila već čitanjem pobožnih knjigah i učenjem našega jezika. Holandkinjka krasna, već se daje razumiti i naški. Čita tako ćirilicu i latinicu, da je uprav divota. Kroz godinu danah mlada junakinja reče vrlom Mići Ljubiaratiću da će moć i pisati „jezikom divnim jugoslavjanskih mučenikah". — Hrvatske i srbske majke na jugu, otudjene talijanštinom il njemštinom, ugledajte se u junačku Holandkinju!

* **Ukočen čovjek.** Iz Haynaua u Pruskoj pišu novinam, da je ondje neki mladić od 18 godinah pao u nesviestan san, iz koga se tri mjeseca nije probudio. Cielo vrieme nije odklopio očijuh nit se maknuo. Krv u njem kola skoro kao u zdravu čovjeku, a lice mu je takodjer kao u zdrava čovjeka: Svaki dan daju mu nešto mlieka i čorbe, i premda malo mogu unj uliti, nije omršao. Bolestnik neosjeća ništa osim električkoga draženja, kojim se može učiniti da stisne ili potrese kojim udom. S početka bilo mu je tielo tvrdo, od nekoliko vremena počelo je mekšati, al je nesviestnost još uvjek ista.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—15 Februara 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.38	—	5.39½	5.38	5.38	—	5.38	5.37	5.37	5.37	5.37	5 37	—	5.37	5.37	—
Napoleoni	9.19	—	9.19	9.19	9.19½	—	9.20	9.18½	9.18	9.18½	9.18½	9.18½	—	9.19	9.19	—
Lire Ingleske	.	—	—	11.52	11.50	—	11.51	11.51	11.51	11.51	11.51	—	—	11.52	11.52	—
Srebro prid (aggio) . .	104.25	—	104.35	104.50	104.25	—	104.50	104.35	104.35	104.25	104.25	104.—	—	104.—	104.—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarino.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Marča 1876.** **Broj 5.**

Pogled po svietu.

U Trstu 29. veljače 1875.

Po bečkih viestih danas bi carevinsko vieće imalo dokončati svoje zimušnje poslovanje. Prošlih se danah u njem opet pretresivao i prihvatio nekak zakon o kloštrih, ali taj zakon, proti komu su prosvjedovali zajedno svi austrijski biskupi, da neće biti podastrt Nj. Veličanstvu na potvrdu. Viećalo se nadalje o željezničkih poslovih i o trgovačkom ugovoru s kneževinom Rumunjskom. U Českoj su bili, neznamo već po koliki put, opet poslanički izbori, pak su opet i ovaj put nadvladali naša braća Česi. Kad su se onomadne u carevinskom vieću ovjerovljali nekoji češki izbori, poslanik je Hermann stao dokazivati vladajućoj ustavovierno; stranci, da bi se ipak trebalo pomiriti s kraljevinom Českom, nu ta ga stranka nehtijaše ni slušati, dapače predsjednik je govorniku prekinuo rieč i zabranio mu dalje govoriti. A kad je ovih danah ustavovierni poslanik Schönerer, govoreć o kloštrih, očito natuknuo da njegova stranka škilji u Prusku, taj isti predsjednik da mu nije ni prigovorio. Žalostni i prežalostni su to pojavi! Dne 7. ožujka hoće se otvoriti zemaljski sabori.

O istočnom ustanku nemožemo reći sve, što bi htjeli i kako bi htjeli, jer potle je Turska prihvatila Andrássyeve predloge, reć bi, da su se stvari tamo nešto promienile. Ustaši nikako nevjeruju, da bi Turci ikad mogli biti pravedni i čovječni prama Kršćanom, pak neće da pobacaju svoje oružje i da se s Turci mire. A s druge se strane čuje, da će naša vlada onim siromašnim Kršćanom, što su prebjegli na našu zemlju, naložiti neka se vrate u svoju postojbinu, jer da jih već ona nemože uzdržavati. Ali mi toga poradi sto i sto uzrokah nemožemo nikako vjerovati, jer bi taj postupak težko uvriedio ne samo svako slavensko u Austriji srdce, nego i obću ćud čovječnosti. Prošlih danah bila su pozvana u Beč dalmatinski namjestnik Rodić i vojni zapovjednik Hrvaske Mollinari, ali se nezna uprav zašto.

U Franceskoj se utvrdjava republika. U Madridu se otvorio španjolski parlamenat, pa bi reći da tamo postaje sve to stalnije i sigurnije Alfonsovo kraljevanje, jer je i Don Karlosu na bojnom polju počela sreća ledja obraćati. Ingleska kraljica Viktorija da će si dati naslov Carice Indijske. Radi kršćanskoga ustanka da se spremaju u Dalmaciju pod Dubrovnik odielak ratnoga brodovlja ingleskoga i franceskoga. Iz toga bi reći, da te dvie države il nevjeruju Andrássyevu čudotvorstvu, il da se s njim neslažu. Srbija i Crnagora da se neprestano oružaju. Bilo se čulo, da je Turska zaprietila tima dvima kneževinama, da će na nje vojsku dignuti, ako nezabrane svojim državljanom, da nepomažu ustašem, ali se taj glas nije obistinio. Jurjev danak nije daleko, pa da vidimo, što će onda biti.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Gdje neima šumah, neima ni poljodjelstva.

P. Raztumačite mi onu rieč: *Gdje neima šumah, neima ni poljodjelstva.*

O. Ta se rieč tumači sama sobom, jer je stvar dokazana, gdje se zataru šume, da se zatare i poljodjelstvo, budući da su šume poljodjelcu neobhodno potrebne.

P. Zašto su mu toli potrebne?

O. Jer da neima šumah, gdje bi poljodjelac uzeo tolik lies, što mu treba kod poljodjelstva?

P. Za što mu treba lies?

O. Ćudna pitanja! — A nije li od liesa skoro sve težačko orudje, od toporišta pa do poljodjelskih nastrojah iliti makinah? A čim bi poljodjelac bez šumah krio i podio svoje kuće i svoje staje, od česa djelao svoje bačve, svoje škrinje i ostali kućni namještaj? Čim bi ogradjivao svoje vrte i svoje njive, da jih čuva od blaga? Čim bi kolio tolike sočivnice, na što vezao svoje trsje? Gdje bi mu bilo bez šumah svakidanjsko gorivo, gdje stelja pod blago? Naposljedku, u brdovitih stranah čim bi blago krmio, da neima šume i lišća?

P. Pa da li bi se zbilja bez šumah i zatrlo poljodjelstvo?

O. O tom neima dvojbe, i to radi više uzrokah, a evo samo nekojih, koje može dokučiti i najtuplja glava. Prije svega gdje neima šumah (dreva), neima ni zdravlja, jer po naravskih zakonih šume čiste zrak, srčuć iz njega tako zvani ugljik (karbonij), koji je ubitačan svakomu odihnjućemu organizmu iliti tielu. Čim je dakle manje drieva u kojem kraju, tim je zrak nezdraviji i zadušljiviji. — Nadalje, brda i gore bez šume otvaraju put studenim i silovitim vjetrom koji, podave i opustoše i najljepša polja; a s druge se straen dobro zna, da goline neprivlače oblaka, pa da su ošišani kraji uvjek suši podvrženi. Što je gdje više šume, to su tu zemlja i zrak vlažniji i za poljodjelstvo prikladniji. — Po brežuljcih jest drievo, koje svojim korenjem drži zemlju, da se nezavali u doline. — Dapače kad se okine s oblaka pljusak iliti silan dažd, tad gdje neima šumah, odnese svu zemljn u podzemne utline iliti šnpljine, il pak u more. Na taj se je način izgubio veći diel zemlje u svem ovom našem Primorju. A i o povodnjah bi se u nekojih krajevih manje govorilo, kad bi mnoga sad gola brda bila još šumom obrašćena.

P. A bi se dalo još svemu tomu pomoći?

O. Bi, kad bi već jednoč naš puk ozbiljno odlučio, da će gojiti i čuvati drievo i šume, gdje jih još ima, a s druge strane da će jih zasijati i nasaditi, gdje jih neima. Kad bi odgojio šume, dobio bi natrag i zemlju, jer sav sviet zna, da je nekada zemlja postala većim dielom iz rastlinskoga truleža, pa što je bilo onda, bilo bi i sada. Iz toga se vidi i to, kako ludo rade oni gospodari, koji iz svojih šumah i zemljištah dadu pomesti i pobrati i zadnji list, što jeseni pade s drvlja, jer na taj način otimlju zemlji jedini gnoj, kojim se ona po naravi sama gnoji i umnožava.

P. A šta mislite, kakvo bi se drievo imalo saditi i gojiti, da se što prije dodje do cilja i dobitka?

O. Ima ga nebrojenih vrstih a narav nas sama uči, gdje koje najbolje raste i uzpjeva, gdje ga naime valja sijati il presadjivati. Slušajte. Ako je vaše zemljište *mršavo, suho* i *izgorelo* a vi ga nasadite *nerodom* iliti *bagrenom (robinia), brezom* i *svetim drievom* (*ailanto*); ako je pak *vlažno* i *mrzlo*, onda sijajte i sadite *johu* iliti *jalšu, grabar, topol, janju, jablan* i *jasiku;* ako vam je nasuprot zemljište *kamenito* i nakićeno *stienjem*, a vi sijajte i sadite svakojake vrsti *jelu (jelvu)* i *gorski bor;* ako je naposljedku vaše zemljište *duboko, vapnenasto, ilovato*, ili koje druge vrsti, eno vam *hrasta* iliti *duba, jasena* iliti *jesena, bukve* i *kestena* iliti *kostanja*, koji će na takvu zemljištu liepa uzpjevati. Nego još nešto! Bog nam jih je stvorio za svakakve krajeve mrzle, studene i prestudene. U prvih uspjevah *kostanj, jalša, topol, bagrenu;* u drugih *hrast, grabar, bor, jasen;* u trećih naposljedku bukva, jela svake vrsti i breza. Kamo veće i ljepše koristi? Neka dakle svaki u svojem kraju pazi, kakvo drievo i na kakvoj zemlji najradje i najljepše raste, pa ga neka sije, sadi i množi. Tu netreba zaboraviti ni drugih vrstih drieva, koje nisu ovdje imenovane, a zna se, da rado rastu i mnogo koriste poljodjelcu, to za oganj, to za orudje i druge težačke potsebe, kao n. p. *drien, makljen, brest, koprinić, javor liesak* itd. itd. Ali tko će šumu da uzgoji, neka u njoj nemete i negrabi lišća (veja), jer kako sam već rekao, to je njoj gnoj, bez kojega se nemože ni ona zakotiti i uzbujati.

P. Zašto su dakle kod nas šume toli zapuščene i zanemarene?

O. Ima tomu više uzrokah, ali ja nemogu svih navesti, jer bi morao iznesti na svjetlo grkih i pregrkih istinah, a istina se obično rada nesluša. Prije svega tomu je krivo: 1. Naše ne-

Današnjemu je broju dodan prilog.

Digitized by Google

valjala odgojenje, koje nam drži vezane oči tako, da nevidimo svoje prave koristi; 2. Naša nemarnost i lienost, koja nam drži vezane ruke tako, da i kad vidimo što bi bilo bolje i koristnije, nećemo da se toga latimo; 3. Naša pokvarenost i mahnitost, koja nam razveže i ruke i noge tako, da bez milosti haramo i skončujemo ono, što su nam ostavili naši predji; 4. Naša neljubav i naš nemar za potomstvo, koje će jednom težko stradati radi pomanjkanja drieva, koje mi sad ludo zatiremo; 5. Naše nepoštovanje državnih, pa krajinskih i občinskih lugovah i šumah, koje se obično sieku, obaraju i skončuju tako, kako da neimaju nikakva na svietu gospodara. 6. Naposljedku naš nedostanak dobrih i strogih zakonah, državnih, pokrajinskih i občinskih, koji bi još jedini mogli prepriečiti, da se obstojeće još šume nezatare, a zatarene da se opet uzgoje i podignu ...

P. A na koji bi se način dale podići zatarene šume i uzgojiti nove?

O. To vam nije tako težko, kako se obično misli, samo treba krepke i ozbiljne volje. Da se nasije jedan hektar brdovita zemljišća netreba drugi strošak, nego 16 f. za težake, a 12 f. za sjeme, tko ga sam neima pa ga mora kupiti. To je dakle hvala Bogu svega skupa, na debelo računajuć, 28 f. a u desetak godinah gotove dosta velike šume. Pa kad bi se tako radilo svake godine, kamo se nebi došlo u 15—20 godinah! A neka se nitko neizpričuje, da mu to nije moguće, jer da nezna gdje naći bilo sjemena bilo stabalah, jer vlada ima svuda svoja sjemeništa i svoja razsadišta, od kojih si može za mnogo manji novae nego li sam rekao gori, svaki pribaviti, što i koliko mu treba, jer ako nemože nasijati il nasaditi hektar, neka nasije koliko tko može. Recimo dakle, da su šume ne samo potrebite, nego i veoma koristne, pa tko za nje nemari, nemože se reći da taj dobro gospodari.

Kako se imadu pripravljati jame za sadjenje mladih voćakah?

Temelj zdravu i plodonosnu uspjevanju voćke — razumieva se jur valjano oplemenjene, imade se staviti pri sadjenju. Zato se ima navlastito paziti na to, da se za sadjenje mladih voćakah što bolje prigotove jame.

Ako je zemljište dovoljno rahlo, puhko i razmjerno vlažno da se pri kopanju zemlja mrvi, mogu se jame prigotoviti makar samo 14 danah prije sadjenja. Ali ako je tlo težko i vlažno, to moramo izkopati jame za sadjenje što prije, da se zemlja dovoljno prosuši i dužim ležanjem na zraku razmrvi. Zrak, a navlastito smrzao, silno djeluje da se zemlja smrvi i oplodi. Zato se moraju imenito na vlažnih i ilovitih zemljištih jame izkopati već u jeseni; ako to ni pošto ne bi moguće bilo, neka ze izkopaju, dok još traje smrzlavica.

Studen ne samo što razmrvi i oplodi zemlju izkopanu iz jame, već i iste stiene i dno jame porahli i znatno oplodi. S toga se nemože zadosta preporučiti, da se čim prije priugotove jame. Osim toga imadu se jame dovoljno duboke i široke kopati. Samo ako je tlo jako dobro, puhko, rodovito i duboko rahlo, mogu se jame kopati pliće i užje u toliko du se žilje sadjenice sgodno pomjestiti može. Ako li je tlo čvrsto, sbito, kamenito, mokro, tu se nesmije šteditи truda, već se imadu jame valjano prirediti. Za 4 do 6 godinah starih kruškovih, jabučnih, trešnjevih i orahovih sad jenicah moraju se izkopati jame u dobrom i rahlom tlu, u promjeru na 126 centimetarah širine, i dubine 62 centimetrah. U tlu pako vlažnom i sbitom moraju biti široke 190 do 250 centimetarah u promjeru, a duboke 80 do 90 centimetarah.

Za sve vrsto šljivah možemo pripraviti jame za jednu četvrtinu manje. Pri kopanju, ako nije sva zemlja jednaka, gornji se sloj mora na jednu stranu metati, a doluji na druga. Veće kamenje mora se na stranu bacati. Ako je tlo mršavo, treba zemlju dovoljno izpremješati s plodnom zemljom, ili s posve zrelim, izleženim gnojem; najbolje izpremješati ju s mješanjem gnojem. Jabučnom i kruškovom nasadu prijati će, ako zemlju pomješamo razmjerno s izleženim zrelim gnojem.

U jako vlažnih nizkih položajih osobitim se uspjehom sade voćke na humke, to jest nekopaju se jame, nego se na plohi samog tla od privezene od drugud zemlje načini humić (kupić), pa se na vršak humića razredi korenje voćke i zemljom koliko treba obloži i zagrne. Tako usadjenim voćkam nemože huditi velika mokrina, jer stoje povrh tla za kakvih 31 do 63 centimetrah visoko usadjene.

Kameno ulje ili petrolej u gospodarstvu.

U obće je znano od kolike je koristi po kućno gospodarstvo petrolej kao svjetivo, da i negovorim o tom kako se u novije doba rabi kao gorivo pri kuhanju jestvinah.

Manje će po gdje komu poznano biti, da se kameno ulje može rabiti u gospodarstvu i kao izvrstan lick pri blagu. Nažulji li ti se gdje vozno blažče od vozne sprave, ili se odere, ili jedno drugo rogom odere do krvi, natari ozledinu (ranu) kamenim uljem, na brzo će ozledina ozdraviti.

Rabiti se može i proti ušim (ušencem), buham i drugom gadu, koji na živinče navaljuje, ako se živinče češće petrolejem natare.

O tom sam se vlastitim izkustvom osvjedočio kod blažeta koje bje do krvi ozledjeno, i kod konjah koji se je jako po nogah odrapao u staji. Nekoliko puti dadem ozledine namazati petrolejem, pa je rana izcielila.

Probitačno je takodjer razno poljsko i kućno orud je natirati kamenim uljem mjesto da ga natiremo kakvom mašti i li mastnom bojom, jedno što petrolej ima to svojstvo, da čiva stvari namazane od truhloće i hrdje, jer brani pristup zraku (kisiku) do stvari, a drugo i radi svoje jeftinoće.

(Seoski Gospodar).

PODLISTAK.

UČITELJI I ŠKOLE.

Spisao *Cantù* — Preradio *A. K.*

Obuka je osobna u obitelji, družtvena u školi, sveta u crkvi, koja je čini nepogriešivom istinom nadnaravnom. Razluče li se nauci ovi, onda postanu natražnjačtvom i neskladom. Nu baš sada prevrat na to teži, da uči samo čine a ideje zabacuje, da izvadja istine poznate iz istinah već znanih, a ne da se podigne do pojmovah duševnih. Na taj način hoće da se oslobodi općenitog mišljenja i vjerovanja i da zabaci sve, što se ne vidi i pipa, da razoruža čovjeka proti vlastitoj strasti, da uciepi u srce mladoga naraštaja krive nazore. Mjesto da mu uvrježi u dušu svojstva i krieposti naobraženih i poštenih muževah, a to mu puni glavu nekakvimi pojmovi, što su baš shodni da uzbude u njem taštu oholost; u svačem se ga podučava samo ne pravo misliti i pravo govoriti; neće da pripozna onu vrhovnu vlast, koja razsvjećiva našu pamet te nas vodi po pravednoj stazi k cilju našemu.

Roditelji! u vas jest jedna vjera i jedno bogoštovje, jer imate jednu dušu, vi ste zato i odgovorni za djecu vašu. Pazite komu ih povjerite te ne zaboravite da bi bila vlada okrutna kad bi vas silila da šiljate svoje otroke učiteljem, koji gaze načela obiteljska, po kojimi su Vaši otroci u duha katoličkom i blagodjelnih običajih uzgojeni. „Prije valja dobro živjeti, a poslje dobro pisati“ govoraše jedan stari mudrac (filosof), a tako valja da govore i misle svi dobri otci i odgojitelji mladeži.

Ja neću da opetujem poput našeg dobrog plovana, da glavni valja da bude smier svake škole, kazivati naime put crkve, ja neću tajiti da su svećenici najbolji učitelji, jer s podučavanjem ujedno uzgajaju mladež i bilo ono kadšto nepodpuno, ostane ipak uvjek dobra volja najme: ćudoredno podučavat ih. Ali i opet pitomcu nije dosta hrana tjelesna i duševna, već on mora da postane čovjek; nu čovjek jest biće razumno i ćudoredno. Škole dakle, kojim nije glavni cilj — ćudorednost, imale one učitelja izvrsnog naravoslovca ili vješta liečnika ili odlična mudroslova, moraju biti uvjek dobru otcu prikazom i strašilom!

Dali što još? znanost vodi ka zlu?

Ne, ali zlo more se sdružiti često znanošću, ako ova ne poznaje krieposti. Znanost je dobra i zla, kako ju tko rabi; dočim kriepost, bila ona sdružena znanošću ili ne, čini jednako sretnim cielo družtvo i pojedinca čovjeka. Al ipak imade još uvjek takvih, koji misle, da će jedan cjepidlačar tim, što uči azbuku ili latinski, promjeniti ćud dotičnoga naroda. Ja dvojim jako! Pouka mora biti uvjek shodnom nagnuću, običajem, uvjetom društvenim i ništa ne valja, aka nas ne učini radinimi i poštenimi.

Pouka je dobra ako je učitelj dobar, ali takav, koji nerazumije samo ono, što uči, već i ljubi podučavanje. Ne samo veliki potrošci i velike podpore, ne samo strojevi i knjige čine školu koristnom, već ako njom upravlja vješta i krjepostna osoba, koja u pitomcu nazire stvorenje čovječje i priliku božiju, koja se trsi

Digitized by Google

Nešto o sjemenu u obće.

U nauci o gojenju bilja ne ima važnijeg pitanja nego što je pitanje o sjemenu i njegovoj klicavosti. Mi ćemo najprije, da izložimo uvjete samoga klijanja u obće pa ćemo poslje posebno da reknemo koju o sjemenu i njegovoj promeni, premda smo uvjereni da ovaj kratak rad ni izdaleka neće zadovoljiti radoznalost čitalacah naših. Ali dosta je neka se pitanje o sjemenu i njegovoj klicavosti u našem novinstvu pokrene — jer o tome dosada baš nikako pisano nije, a tad će se naći koji će umjeti prevažnu stvar ovu našim gospodarom objasniti onako kao što ona zaslužuje.

Uvjeti klijanja jedni su spoljašni (vanjski) a drugi unutarnji. Spoljašni su uvjeti vlaga, toplota i zrak, a unutarnji uvjeti klicanja su: razvitost, zrelost i kakvoća sastojakah u sjemenja. Od tih uvjetah svih ukupno zavisi hoće li se biljka i u koliko razviti? Izmedju unutarnjih uvjetah klijanja t. j. onih što se u samome sjemenu nahode razvitost i zrelost ne imaju na moć klijanja — klicavost — u pravome smislu te rieči odsudna upliva — ali od njih savisi u koliko će se biljka razviti, a to je u praktici toliko isto važno, kao i sama klicavost, jer koja korist kad sjeme može da nikne, ali ostane jadno i kržljavo? Mi hoćemo od biljke plod, a ne upit može li da nikne. Krzanje, povreda i starost sjemenja pak, imaju odsudni upliv na samu klicavost. Kad je sjeme povredjeno često ranjeno se dogadja da neće da nikne — a kad je prestarelo, onda već nikako nije moguće da nikne. Kolikoća materija u sjemenu imade takodjer veliki upliv na razvijanje biljke, jer kad se n. pr. sjeme zbog spoljnih uslovah klijanja mora dublje da poseje, onda klica nema moći da proklija do površja ter se u zemlji pokvari i ugine.

Sjemenje koje imade u sebi više štirke i protejinskih materijah, zadržava dulje svoju klicavost. Ali i ovome imade iznimka. Tako laneno sjeme koje mlogo ulja u sebi imade, zadržava moć klijanja dulje no mloge vrste hrane, u kojima dovoljno štirke ima. U ostalom ovo polje i nije baš tako obradjeno da se sud bez opozivanja more izreći. Sjeme starošću gubi moć klijanja jedno stoga, što se sastojci u njem kemički promene, te se biljna mast užge a etarska ulja u smolu se stvore, a drugo što se sasušivanjem sam sklop sastojakah poremeti. Od osobite važnosti za trajanje klicavosti jeste i mjesto, gdje se sjemenje hrani. Zato pri ostavu sjemenja, valja izbjegavati suvišnu toplotu ili hladnoću. Hrani li se pak sjeme u vlažnome zraku, to ono sagnije, proklija i propadne. Suvišna toplota ili hladnoća osobito, kad na vlažno sjeme utiču, ruše mu klicavost. U praktici ova pravila o klicavosti dadu se sastaviti, da se za usjev neuzimlje sjemenje, koje je okrznuto, nezrelo, slabo razvito i staro, jer svaki zna da što je sjeme razvijenije i zrelije, toliko je i prinos veći i sigurniji. Mora li se po nuždi i lošije i starije da upotrebi, onda valja više sjemena upotriebiti, nebi li se gubitak koliko toliko nadoknaditi mogao, premda se to kod nekojih usjevah zbog sraščivanja sjemenja nikako preporučivati ne more. Malo prije navedosmo da pod spoljašnim uvjetima klijanja razumievamo upliv vlage, toplote i zraka.

Oni sastojci, što se u sjemenu nahode, mahom su u čvrstom obliku, zato ako hoćemo da nam biljka nikne, treba te sastojke u tečno stanje postaviti, a zato je nuždan izvjestan stupanj vlage; nuždna je izvjesna količina vode, da poput upijanja u sjemenku prodre. Da bi dakle sjeme moglo da nikne treba ono u zemljištu da nadje potrebnu količinu vlage. Iz ove potrebe daje se zaključiti, kad i koliko duboko sejati valja? Najbolje je sejati u vlažnu zemljištu; a i u suhom kad se skoroj kiši nadamo, no kako „vjestnici vremena“ itd. proricanja ne imaju svojega naučnoga oslona, a vrieme sijanja nije nam na izboru, to se mora sijati kad mu je vrieme; samo na način gojenja paziti valja, te da se zlu tako doskoči. Kod vrsti žita može se sjeme zaoravati u težkom zemljištu $^1/_2$—1" a u lakom šupljikavom dublje. Što se tiče upliva toplote, to se zna, da svako sjeme pri klijanju svojemu traži izvjestan stupanj toplote i to umjeren. Granice toplote našijeh žitah prilikom klijanja leže izmedju 8—38° C. a najbolje im godi 18—20 st. C. Stoga nevalja sijanje žita ni suviše pozno u jesen kad se zemlja razhladi ni s preranog proleća kad se zemljište nije zagrejalo, preduzimati. Jer kad pri dovoljnoj količini vlage preterana hladnoća nanj djeluje, to sjemenje hoće da iztrune.

(*Sliedit će*).

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Henry Wilson,** podpredsjednik sjedinjenih sjevero-amerikanskih državah, preminuo je dne 25 studenoga p. g. u Washingtonu. Kao mnogomu od amerik. državnikah nije Wilsonu do znamenitoga mjesta pomogla sreća njegovih rediteljah, već samo silna njegova snaga i otvoreni njegov duh. Kao ubog postolar, radeć za gospodara, naštedio je toliko da je mogao tri godine na sveučilište! Što je učinio poslie nauka? Vratio se k šilu i ostao kod njega, dok ga nije domovina drugdje trebala. To je bez dvojbe najljepše svjedočanstvo veličini njegova duha. Godine 1840 dade se na politiku, te uze zagovarati, neka se izabere za predsjednika general Harrison. Te godine dodje u zakonodavno tielo države Massahussetts i diže se uprav ljudski već tad proti robstvu. Nekoliko godinah kašnje kupi list „Boston Republican“, koji je pod njegovim uredjivanjem dugo vremena veoma mnogo hasnio napredku. God. 1851, i 1852 bijaše predsjednik starovieća ilti senata države Massachussetts, a 1855 dodje u senat sjedinjenih državah; gdje je ostao do godine 1872, dok nije izabran za podpredsjednika unije. Za gradjanskoga rata bijaše on predsjednik u vojnom odboru i jedno vrieme pukovnik pred neprijateljem. Otačbeničtvo njegovo i političku dosljednost priznavat će mu vazda povjest njegove domovine, a nekoliko njegovih povjestno-političkih djelah, prem su pomanja, neće zaboraviti ni svjetska kritika.

* **Najveće crkve u Europi** jesu: crkva sv. Petra u Rimu, u nju može unići 60,000 osobah; u glavnu crkvu u Milanu unidje 37,000; u crkvu sv. Pavla u Londonu 25,000; u crkvu sv. Sofije u Carigradu 23,000; u crkvu Majke božje u Parizu 21,000; u glavnu crkvu u Pisi 13,000; u crkvu sv. Vida u Pragu 11,000 i u crkvu sv. Marka u Mletcih 7,000 osobah.

---

da uzbudi i razvije najbolje nastojanje kakvim zanatom ili preteškim bremenom, već poglavitim smierom života svoga. Učitelj bio bi podli licemjer, kad bi drugčije učio a drugčije mislio. Sviestno valja da uči ono, što mu sviest veli!

Društvo poštuje i cieni u velike učitelje, jer uvidja golemu dobit u prvotnom uzgajanju. Ele koji je stališ ljepši, nego uzgajati mladež? Što li plemenitije, nego li uputit je u nauku, vodit je k istini, krieposti i odvažnosti? Zato scienim, da valja više štovati učitelje i učiteljice, nego li trgovce, koji stekoše silu novacah, jest većma nego gospoje, koje sjaju u skupocjenih diamantih.

Filip, car Macedonski, pisa jednom Aristotilu da se ne ponosi samo svojim veličanstvom, već tim, što je imao baš jednoga sina za vremena velikoga mudroslova (filosofa) grčkoga, kojemu mogaše povjeriti svoga sina, Aleksandra velikoga da ga odgoji.

Teodozij veliki, car rimski, tražaše po čitavom carstvu svojem najboljega mudroslova i nadjoh ga u osobi Arsina povjeri mu svoga sina Arkadija, da ga odgoji mudra i krieposna. Ovaj ponosan, da je sin carev običavaše sjedeti kad bi uzeo što učitelj tumačiti, a ovaj moradijaše na nogu stati. Teodozij opaziv ovo, ukori sina si i reče mu: „Ustani te ustupi svoje mjesto učitelju. Tvoj rod i bogatstvo jesu slučaj; to ih nisi zaslužio i Bog može ti ih uzeti danas ili sjutra: ali mudrost jest prava zasluga tvoga učitelja, koji će jednako biti svuda čašćen i štovan: ustani dakle i ustupi mjesto svôme učitelju.“

I zaista imade takvih učenikah, koji malo drže do svoga učitelja samo za to, jer je ovaj uboga roda, dočim su oni sinovi kakvih bogatašah, doktorah ili sudacah!

Dobri učitelji! Vi koji ne poznate ponosa, ni velikih zahtjevah, vi koji ste zanemareni i prezreni, činite, da uspije napredovanje ćudoredno i duševno u budućem naraštaju. Da ste blagoslovljeni ako vas k tomu ljubav, ustrajanost i pouzdanost vodi. Sviet vas ne pozna ali uživa plod truda vašega.

Al ipak imade takvih ljudi, koji iz kakvih takvih knjižicah, ili slabih novinah današnjega vremena izvadjaju neke predmnjeve bez ikakve jezgre i temelja o nauci, te zvučnimi frazami o slobodi, čovječanstvu, napredku i prosvjeti siplju mekinju na mûku, uznemirivaju ljude, suprotive se svećenikom, sudcu i istoj vladi misleći, da znaju više od drugih, preziru i zasmjehavaju svoje bližnje, napokon dosadi im njihov stališ pak zahtjevaju veći: neda li im se, sačuvaj nas Bože! Učitelji takvoga kroja mogu pokvariti čitava mjesta!

Za ćudorednošću valja da uzima u školi prvo mjesto istina t. j. uvjek valja učiti mladež stvari istinite i koristne. Ja nebih rabio niti šibe niti palice, jer mali otrok nerazumije čemu to. Neka piše azbuku i svoje ime. Sričanje i skupljanje pojedinih pismenah i riečih davaju dugu povorku sravnjivanja i kombinacijah, lastna možebiti za učitelja, nu djetetu pamet smetajuća. Zadaće, kojimi se vježbaju, od male su koristi za javni život, jer većim djelom rabe one pisce, koji ga nijesu niti dobro poznali. U tom slučaju prednjači vospitanje djevojčicah; u njih razdjeljeni su razmjerno knjiga i rad, što je i pravo; jer plesti, šiti, vezti (rikamati), što se djevojčice uče, rabit će im i odraslim.

(*Sliedit će.*)

Digitized by Google

Neukû Nauka.

Kako ćemo junce naučiti voziti?

Evo kako: Ponajprije treba s junci vrlo liepo postupati, zatim valja jednog junca podpregnuti sa jednim učenim volom, ili četiri učena vola sa dva junca tako podpregnuti, da se posliednji stave (metnu) u sredinu t. jest izmedju prvim i posljednjim parom.

Jeli koristno sol marhi (životinji) davati?

Umni gospodari preporučuju sol marhi (životinjam) davati *jedanput* ili *dvaput* na tjedan i to sa sljedećom mjerom: *vozećoj marhi* dobro je davati na jedan komad $4^1/_2$ grama do $8^1/_2$ grama; *kravi* daj po 17 gramah do 35 gramah; *jalovkam* $8^1/_2$ grama do 13 gramah; *volovom pitamcem* daj 35 gramah; *ovcam* 2 grama; *krmadi* (*svinjam*) ništa.

Osobito onda je dobro marhi sol davati, kad ju hranimo sa prekrupljenim zrnom ili krumpirom. Jer je izkustvo t. j. lučba (kemija) dokazala, da zrno strmnoga usjeva i krumpiri — imaju u sebi malo soli.

N. Vežić, gosp. činovnik.

Različite viesti.

* **Slavno zastupstvo** obćine kastavske imenovalo je Njeg. Preuzvišenost primorskoga namjestnika g. Pino Friedenthal-skoga kastavskim začastnim gradjanom.

* **U Trstu** prošle se godine rodilo 4993 djetce, med kojimi 2595 mužkih, 2298 ženskih; preminulo je pako 4466 osobah, naime 2440 mužkih i 2026 ženskih. Po tom se je dakle računu pučanstvo pomnožilo sa 527 osobah. — Prošle je godine prispilo u Trst 8152 broda, med kojimi krcanì 6998 od 876,381 bač., prazni 1154 od 127,533 bač. Austro-ugarskih došlo je krcanih 4502 od 518,376 bač., a praznih 826 od 74,909 bač. — Potrošarine (dacije) od vina, žesti i mesa unišlo je rečene god. u gradsku blagajnu 2,159,349 for. Sravnivši sa g. 1874., potegnulo se prošle godine 28,621 f. više.

* **Trščanska slavenska Čitaonica** imala je i ovog pusta svoje navadne veselice, od kojih se je naime posljednja, dne 26. feb. medju svimi najviše odlikovala sjajnošću i množinom svieta.

* **Na dobročinskoj veselici,** što se držala ovdje u nedjelju dne 20. feb. u teatru Armoniji, potegnulo se za uboge čistih 10,000 forinti.

* **Carevinsko vieće** je dozvolilo za gradjenje istarske železnice 3,200,000 for. a uprav toliko i za dalmatinsku.

* **Nove narodne pučke škole.** Pišu nam iz Materije u Istri, da je predlog onog mjestnog školskog vieća o podignutju 5 novih školah, zadobilo potvrdjenje od okružnog voloskog školskog vieća, te da će tako obćina Materija preko jurve obstojećih školah u Materiji i Brezovici, imati jošte 5 narodnih pučkih školah i to u Vodicah, Slivju, Markušinah, Golcu i Tatrah. Ugledale se u Materijsku i ostale istarske obćine podizujuć svuda narodne pučke škole, kojih Istra naša toli potrebuje!

* **Franjo Krežma,** kako čitamo u talijanskih novinah, uzbudio je i u Rimu, gdje se sada nahodi, najveću pozornost svega izobrazenoga svieta, te bi i tamo jednoglasno proslavljen kao pravo ćudo izvrstne umjetnosti. — Nu zadnje viesti žalibože donose, da je opasno obolio, al da mu se lječnici ipak nadaju zdravlju.

* **Povodnje.** Radi nastupivša južna vremena, snjegovi su se svuda razstopili i ledovi raztalili, s toga su nabreknule rieke, pa se iz sve Europe čuju glasovi o silnih povodnjah, koje svietu zadaju velik strah i čine neizmiernu škodu. U našoj državi čine pomin naime Dunav i Vltava (Moldava). Dunav je poplavio Beč, Budim-Peštu i ravni Banat, a Vltava zlatni Prag. Dunav neoprašća ne samo kućam i kućaricam, nego ni istim najtvrdjim tvrdjavam, kakono Komornu u Ugarskoj, komu je odvalio i ponio sobom diel debelih zidinah. U Budim-Pešti da je 5000 pučanstva bez krova. U Njemačkoj hara Laba, u Šleziji Visla, pa tu i tamo da su se porušili mostovi i potonule željeznice.

* **Djačko družtvo Zora u Beču,** držalo je ovog mesopusta ples, namjerom da se čistim dohodkom pomogne stradajućoj braći Bošnjakom i Hercegovcem. Velik broj Slavenah î slavenskih prijateljah požuri na ples, tako da se je sabralo 1500 f. čista dohodka. Čudno je to, što malo prije nego li je imao ples početi, bi zabranjeno od policije (valjda radi nepristranosti) da se nesmie držati nikakav govor, u kojemu bi se ma i jednom riečju spomenuo ustanak na Olimpskom poluotoku; dočim su pako turski brodovi baš onaj isti dan iz Kleka (što je austrijska vlastnina) udarali topovima na ustaše!

* **Bolnice** za liečenje ranjenih Hercegovacah sa bojišća, obstojeće u Grahovu, na Cetinju, u Kotoru, u Hercegnovu i Dubrovniku, bjehu sve podignute od milostnice bratinske ruke. Bolnicu Dubrovačku, u koju dospje dosle na blizu sto ranjenikah ustanovi odbor gospodjah, koji se bio sastavio na pomoć pribjeglih. Vele, da te slavne gospodje skrbe i nastoje uboge ranjenike kao svoju rodjenu djecu pripravne uvjek da vlastitima rukama olakšaju težku bol i zaciele ljute rane, što jim zadade okrutnička turska ruka. I ljudi svake ruke i najodličnije osobe grada često dolaze u pohode tim našim vrlim junakom i mučenikom, tješeć ih i pomagajuć im kako bolje mogu. Bilo to za izgled svim i svagdje. Bez ranah neima narodne slobode, ali te se rane sto puti mirnije dobivaju, kad znaš, da imaš, tko će ti jih ljubeznivo liečiti!

* **Ribarstvo u Austriji.** U Cislaitaniji ribarstvo izkazuje za prvo polugodište g. 1874/75., dakle za ribarsku dobu od 23 travnja do 22, listopada 1875 po statističkom sastavu u svem 231,940 centi. U tom ima: ribah 57.385 cent., glavonožacah (lignje i hobotnice) 4887 cent., klapunicah 4449 cent., rakovah 164,974 cent., dupinah 25 cent., željavah (žabah kornjačah) 41 cent., puževah 115 cent., koraljah $0._{15}$ cent. i spužvah 64 cent. Ova ribovina vriedi 1.011.767 for. Od ukupne lovine pripada Istarskomu primorju 197,434 cent. vriednosti 654.828 for., a Dalmaciji 34,506 centi vriednosti 356.939 for. Talijanski ribari uhvatiše u tu množ u Primorju 7651, u Dalmaciji 932, ukupno 8583 cente. Osobito velikn lovinu izkazuje lučki kapetanat u Pulu (168.593 c.). Lovina talijanskih ribarah nije prema splošnoj velika nu zato je gotovo sva dragocienija. Gotovo 50 postotakah ukupne lovine ribah iznosi srdelj, koj se najviše lovi u Spljetskom lučkom kapetanatu (7735 cent.) Ne računajmo lučki kapetanat Rovinjski, koj još nije podao dotlčnoga izvješća, zanimalo se ribarstvom 11.163 osobe i rabio 2672 čamca (brodića). Ovi čamci vriede 882.796 for.; rabljene mreže i ribarske sprave procienjene su na 922.409 for. Sva dakle pomagala ribarska vriedna su 1,805. 205 for.

U TRSTU

VIA NUOVA

VELEČASTNOMU SVEĆENSTVU!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe koli crkovnih toli svjetovnih stvarih i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova

VIA NUOVA

U TRSTU

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—29 Februara 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	—	—
Carski dukati (cekini) .	5.38	5.37½	5.37½	5.36	—	5.35	5.35	5.35½	5.36½	5.36½	5.36½	—	5.36	—	—	—
Napoleoni	9.19	9.19	9.18	9.16½	—	9.13½	9.15	9.16	9.18	9.18	9.18½	—	17	—	—	—
Lire Ingleske	-	11.53	11.52	—	—	—	11.47	11.48	11.50	11.52	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.85	103 75	103.75	104.50	—	103.65	103.75	103.35	104.—	104.—	103.75	—	103.25	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

Godina VII. **U Trstu 16. Marča 1876.** **Broj 6.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. ožujka 1876.

Carevinsko se vieće odgodilo na neizviestno vrieme. Delegacije da će se sastati tamo negdje koncem mjeseca svibnja i to ovaj put u Budim-Pešti. Slaveni Moravci neće biti u njih zastupani, jer su jih kod izbora delegatah Niemci onehajali i preskočili, pa oni uvriedjeni stupi iz vićnice, nehtiv glasovati. Sad sjede i vićaju svi ovostrani zemaljski sabori osim Tirolskoga, koji nemože jer je iz njega stupila državopravna većina, dalmatinskog iz kojega se morao udaljiti predsjednik mu Ljubiša, prisiljen od većine. U obće nutarnje i vanjsko stanje naše države jest veoma nepovoljno. S Ugarskom glede nagodbe još se nije ništa dokučilo. Magjari u nekih svojih novinah izjavljuju, da oni nisu protivnici federalizma, kako ga misli i hoće narodna stranka češka, poljska i slovenska, jer da onakov federalizam u Ugarskoj već obstoji med njimi i Hrvati. Hrvatski ministar Pejačević je odstupio, a mjesto njega postao ministrom Bedeković, bivši hrvatski ban. Naša braća Slovenci su onomadne slavili liepu pobjedu nad Niemcî, izabravši u Mariboru za svog zastupnika u Gradačkom zem. saboru g. Radaja mjesto nekoga Brandstettera.

Kako stoje stvari na Iztoku, vidi se najbolje iz toga, što su poslje proglašenja Andrašievih polakšicah Turci na Krštjane još bjesniji, nego li su to prije bili, jer se odanle nečuje nego o paljenju i nabijanju na kolac. Zato se amo k nam pribjegli Krštjani neće nikako da vrate u svoju pustu i krvavu domovinu, akoprem im je iz Beča po Rodiću i Mollinaryu poručeno, neka se miču. Oni su na ta poruku jednoglasno izjavili pismeno i ustmeno, toli u Dalmaciji koli u Hrvatskoj, da će svi radje u vodu poskakati, nego li se živi vratiti pod osvjetni turski nož. Toga radi toj je sirotčadi baš do zdvojenja, jer odavle jih tjeraju, a tamo jih je strah turske osvjete. Sad se od naše austrijske strane svom silom nastoji, da se u Bosnoj i Hercegovini uzpostavi i ukriepi turska oblast, zato se nikomu neda prieko granice, a tko od ustašah naljeti na naše zemljišće, odmah ga uhvate i zatvore. Tako su ovih danah na turskoj granici u Dalmaciji austrijski žandarmi uhvatili i zatvorili sa više drugovah četovodju Ljubibratića, koji se bio opet povratio na bojno polje, da junački pogine il da izbavi izpod sramotnog turskog jarma svoje tužno pleme. Čuje se, kad su ga doveli u Sinj, da nije bio lani ni Car ljepše dočekan, što je bio dočekan on tom prigodom. Sinjani da su razvili svoje narodne zastave, palili mužare te mu vikali „živio“, koliko jih je god grlo nosilo. Krv nije voda, a naime kad teče za krst i slobodu! Ali kao da sve to neće pomoći Turkom i njihovim prijateljem, jer kako se vidi iz izjave, što su ju pustili u sviet kao odgovor na Andrašieve polakšice, ustašem nije ni na kraj pameti, da slušaju drugih savjetah izvan savjeta svojega poštenja i svojega čovječjega dostojanstva. Dapače tu su svoju odluku već i činom zasvjedočili, potukavši prošlih danah na Muratovici hametom Turke, ote svoje grozne i nečovječne mučitelje. A pod izviestno se zna, da se i u Bosnoj prikupljaju crne ustaške čete, koje su se smrti zavjećale. Mrzko je, kako Magjari netaje ni najmanje, da vole poganim Turkom, nego li ubogim Krštjanom! — U Franceskoj se sastao novi parlamenat. Don Karlos je pobjegao iz Španjolske te tako dokončao svoje višegodišnje vojevanje. U Rimu otvorio je kralj Emanuel talijanski parlamenat govorum, kojim navješćuje narodu, da se nahodi u dobrû prijateljstvu sa susjedstvom, a naime s Austrijom i Njemočkom

Dopisi.

Iz Tinjanšćine 2. ožujka.

Dugo je već prošlo vremena, što vam nisam odavle ništa pisao, a to s toga, što nisam imao šta. Sad vam se pako oglasujem, jer ćemo mi Tinjanci, Križanci i Supetarci biti doskora pozvani da izberemo novo občinsko zastupstvo iliti raprezentancu. Svaki naš pravi občinar želi, da bi ovaj put bili oprezniji u tom poslu, nego li smo to bili prošlih puta; jer smo počeli već i mi uvidjati, da od glave riba smrdi, to jest, kakovo je zastupstvo, da je takav u občini red i napredak il pak nered i nazadak. Dopustite mi dakle, da u tu svrhu rečem koju baš iz srdca svojoj braći, mojim susjedom.

Moj rode! domišljaš li se zadnjih izborah, kad si izabirao ovoga za to što ti je kum, a onoga što si mu dužan; nekoga za prijateljsku čašu vina, a opet nekoga za sramotnih *petdeset* novčićah? Pa koliko nisi morao pogutnuti žuča i čemera! Jer, domišljaš li se svakojakih zaprekah, koje su se stavljale na put tvojemu prosvićenju od ljudih, koje si što omamljen, što opojen, što ustrašen u zastupstvo izabrao? Domišljaš naime, kako nisu ti ljudi htjeli ni čuti, da se tvoja djeca uče u školi u tvojem starom slavnom narodnom jeziku, kao da ti neimaš tvojega jezika i kao da ti školu netko drugi plaća, a ne ti sám? Domišljaš li se svih spletakah i suprotivšćinah proti djelitbi zemaljah, koju ti želiš, jer hoćeš, da ovce, vole i ostalo blago pase svaki na svojem. Domišljaš se, dokle jih još nebi izabrao, onih medenih riečih, onih tvrdih obećanjah i onoga sladkoga pogledivanja i podmigivanja, kojim su ti htjeli reći da će za te skrbiti, kao roditelji za svoju rodjenu djecu? A s druge strane, kad bi jih već izabrao, domišljaš se one nadutosti, one oholosti i one rekao bi skoro okrutnosti, kojom bi ustali proti tebi, deruć te globami i pritišćuć svakojakimi napastovanji? Domišljaš li se, kako bi se ludo trošio siromašni občinski novac, pa kako bi s druge strane išle na prodaju tvoje občinske sjenokoše, da se plati državni porez iliti šteura?

Ako se svega toga domišljaš, pa ako nisi tupiji od nieme živine, stupi u sebe i reci, da ti je već dosta te pokore. Reci, kad budu novi izbori, da nećeš već slušat nikoga, nego da ćeš gledat jedino sebe i svoju korist; obećaj i reci, da nećeš po tvojem starom sramotnom običaju priklanjati više uha ni kumu ni kumparu, nego da ćeš učiniti, što i kako se pristoji slobodnû i samosviestnû čovjeku; reci, da ćeš svoje vjerovnike pošteno platiti, al da im nećeš već nikad kao Ezav za čančić Jakovljeve lieće prodati svoje starine i svoje od otacah ti ostavljene baštine, jezika naime i narodnosti tvoje; obećaj i reci, da se već nećeš nikad dotaknut Judinih srebrnjakah, nego da ćeš čista čela i poštena lica doći na birališće. Tako ćeš eto i jedino tako moći izabrati za svoje zastupnike ljude poštene i rade tvojemu dobru. Tko te je jedanput prevario, tomu već nevjeruj, pa makar se kunio nebom i zemljom. Ljudi, koji neišću nego svoju korist, pa bili oni odpadnici Šarenjaci il kmeti, nebiraj jih, jer ti nisu za te. Naposljedku znaj, da bez sloge, truda i pomoći Božje neima ničemu uspjeha. Zato treba da se svi najprije preporučite Bogu, onda da se dogovorite i složite, koje ćete ljude izabrati, pa kad dojde dan izbora, da nitko doma neostane imao još većega djela, nego da svi dojdu, te dadu svoj glas za ugovorene ljude. Takov râd i takovo mužko i bratinsko postupanje nemože Bog nego blagosloviti, jer je on Bog sloge i ljubavi, pa će blagosloviti i nas i naše dojduće izbore!

Odgovor ustaških vodjah
na reforme.

(*Doslovni prepis sgotovljen za „Narodni List“ u Sutorini iz matice upravljene velevlastim*).

Sa Hercegovačkog logora vojne. — Starešine ustaške odgovaraju bez diplomacije, prosto narodnim govorom, na neke dopise i programe, na pomoći i odmoći na zauzimanja i oduzimanja naša i. t. d. —

Mi smo narod hercegovački, narod mučenikah, narod kroz pet stoljećah robujući, narod od koga je prije pet stoljećah pronicala, rasla i širila se najsvjetlija, najčistija i najblagodarnija krv srbska. To sve zna izobražena Evropa da je ovako. Ali, kad je potlači i zadobi na junačkom megdanu Kosovskom sablja Orkanova, mi sami sebi našu zlatnu slobodu zakovasmo u ljuti lanac. — Mi govorimo,

Digitized by Google

po prostom mišljenu, da je to bila božja volja, da tako bude, da se uznese slava vjekovječna turskog proroka, a da uzplače slomjeni krst Hrista razpetog. Mi se za to ne potužismo pred Evropom, niti se mi danas tužimo. To bi sreća turska i njihovog junačkog megdana, a nesreća srbskog bratskog razdora i bratske nesloge, koja i danas ko da se pojavljuje u pojedinih dielih naroda srbskoga, a to bez stida i krivine reći ćemo od bratske posestrime Srbije.

Na žalost, na tugu našeg srca, moramo reći i govorimo: da je potomak bezsmrtnog Karagjorja na prestolu srbskom, ali i od prave krvi Miloševe, nebi slušao mučeničke vapije, a za jade naše kô ne haje. Mislimo da bi mu imalo već tronuti srdce jauk staracah, plač i vriska ženah i djetetah, naše biedne stradajuće raje. — Zaista plemeniti duh riedkog knjaza Mihajla — da je sreće ko što je nesreće — nebi laktom premjeravao; u ovom potrebnom trenutku, morsku dubinu, niti bi izpitivao nebesnu visinu. Obratao se nebi desno ni lievo, no udario bi pravcem koji vodi k bjednoj Bosni i Hercegovini. Ah, žalosti!

Mi uz to čujemo, a dobro ne razumjemo, za projekte i reforme, koje neki evropejski politikari ustrojavaju, da njimi biedne Hrišćane pod jaram turski obnaroduju, i u ravnopravnost religijoznu dovedu. To je za nas nesnosno, neizvjestno, neudesno, ako u tim reformama nema ovih rieči: *sloboda prava, sloboda nezavisna tvrdim jamstvom velesilah evropejskih, daje se Bosni i Hercegovini.* — Ovaj projekt reformatorski jedino za nas je potrebban, za nas je nuždan. Za nas mora biti u ovom vremenu ili to, ili grob jedan koji će nas progutat, da nas na zemnom krugu više nebude.

Prijatelji mira i blagostanja, neka tako izvole učiniti, ili čas prije nas sa zemlje iztriebiti, ako nadju pravo da obdrže divljeg varvara, svirijepova azijata, koji se vocario našim neslogam, koji ništa drugo nije medju narodima nego šugava ovca u zdravu stadu.

Mi ćemo opet reći da nas umirit može sama prava slododa, ili smrvit jaki broj silna oružja, što prevozilazi moć Osmanlijah. No zaisto i tad ostaju zakletnice poslje nas. Naše srbkinje primile bi još oružje vojničko da brane slobodu i slobodna prava. A što viša je zulumčarska moć, naša krv pušeća se izpod nje, vapije to snažnije za pomoć po svietu prijatelja Bosansko-hercegovačkog oslobodjenja: pomozte, podržite sad oli nigda!

Austrija, kao prirodno susjedna država, činila je i čini na ruku dosta dobrotvorstva našoj djeci, starcima i ženama. Vječnja joj budi hvala i blagodarnost od strane vodjah i ustašah!

Italija i nje bezsmrtni izbavitelj, veliki i slavodobićem ovjenčani starac Garibaldi idu nam moćnim sredstvom na ruku. Slava im i hvala budi vječna u potomcima bosansko-hercegovačkim!

Engležka, najveća prijateljica osmanlinskog carstva, podržavala ga je na svojim rukama, jer je bila oči obsienila, misleći da drži i njeguje dostojno čedo, iz kog da uzraste čestiti i vrstni, s duhom ponosit, narodima od koristi čovjek. Ali kad oči otvori, uvidi da je mjesto ljudskog stvora hranila i gojila zmiju natrovnu, koja njoj uzraste na rukama, za zlo čovječansko, silna i velika, i koja htjede iz naručja engležkog da proždire i da truje čovječanstvo, a Engležka da je hrani. Na posljedku pak ta bi zmija ujela i onu istu ruku koja je hranila. Sad sjajna kraljevina Engležka odbacuje zmiju u blato smrtonosno; sluša naš plač i čini nam štogod na ruku. Hvala joj budi nezaboravljena!

Braća bratska, braća srbske krvi, ponositi Vojvodjani, nad slobodom i za slobodu našu bdiju i dan i noć, kao mati sa ocem uz bešiku bolestnoga sina, ili kćeri jedinice. Dično kolo njihovoga društva — pred kojim Miletića čujemo — vidimo, i nemamo drugo reći neg potomstvu preporučiti, da jih svetkuje.

Najžalije nam je na njih to, što su se oglušili te neće da se potrude dostaviti u Srbiji našoj braći do ušiju, da smo se zakrvavili sa Turcima, da naša djeca, starci, žene skapavaju na mukama od hiljada biedah; da naša zemlja traži od njih bratske pomoći i da krv naša, koja se prolieva, ište pomoć i osvetu od jednokrvne Srbije. Zaista da mogu čuti, nebi se oglušili! — Za to molimo braću Vojvodjane, da dadu im na znanje, i dostave bar za srodnu braću Crnogorce, kažívajući kako su im kuće prepunjene od našega roblja, i kako im se već broj premložio gotovo više od domaćih njenih stanovnikah, pa ipak da im na teret niesmo, nego da su nam bratska njedra otvorena. A pri tom i od njih tražimo, kao i od Srbije da izadju na otvoreno polje, da potraže krv našu prolivenu, koja osvetu iziskuje.

Naše nije diplomatizirat i nagadjanja žigosati, koja sviet rešeta. Nama je najpotrebnije i najsvetije stojati na braniku i biti oprezni od svih stranah da nas sreća ne iznevjeri, koja nam je do sad za rukom hodila, da budemo i dalje dušmane tući, žariti i robiti, a *smirit, nas ne može neg pomilovanje prave slobode, koju imaju Crnogorci.*

Podpuno se uzdamo i nadamo, te gledamo na silnu, na moćnu, na slavnu Busiju da će se pokazati spasiteljkom slaveno-srbskog oslobodjenja, sad ili nikad, ako nas bezpristrano ljubi, ako našu sreću želi. Nek sine zora naše slobode od njene moćne milosti, od njenog prejasnog prestolja. Od nje potražujemo pomoć prave slobode.

A tako i od svieh ostalieh evropejskih silah i narodah, tražimo pomoć i spasenje slobode. A naše oružje, kad bude od svih svezah i preprekah narodnih oslobodjeno, želi i željet će *sa Turcima da krvavim slovima prepišemo reforme koje je Turčin već od davnog doba nama zapisao.*

Za slavne, za ponosne Pruse i nesumljamo da nam niesu prijatelji, u koje se uzdamo podpuno, da će prvi priteć na spasenje slobode, koju vapijućim glasom ištemo.

I opet se pozivamo na moćnu Rusiju, koja nam je dobročinstva novčana činila, crkve, škole podizati pomagala zlatne krste i odežde poklanjala, i. t. d. Ali u tim odeždam, kad su naši biedni sveštenici liturgiju služili, Maslomani su naše žene ljubili. Zato neće Rusija nemilostna ipak biti, neće za sveto pravo i slobodu našu postajati, da nebudemo gnjusni robovi na vjeke. *Naše je mišljenje, naša je namjera za slobodu pravu ili za grob.* Zaključujemo pečatom ustaške krvi za slobodu, ovaj dopis, neprimajuć drugog uslovja.

Vojska i vojvode ustaške na Sutorini koncem februara 1876.

Vojvoda **Lazar Sočica** — **Melentije Perović** arkimandrit — Vojvoda pop **Bogdan, Luka Petković**

USTAŠKI VOJVODE U SUTORINI

dne II. veljače 1876.

Iz „*Narodnoga Lista*“ po očevidcu *M. S.*

Na 10. veljače t. g. s večera, doznalo se da će iste noći sve vojvode saći na Sutorinu, na sastanak. S toga sutradan u subotu, premda pazarni dan u Erceg-Novom, ipak se niko čudio nije što množtvo naroda vrvi iz varoša put Sutorine. Tudjinci, koji iz radoznalosti bijahu pošli tamo, bijahu omunjeni entuzjazmom, kog je narod očitovao. Narodni ponos, kog je prigoda probudila, izkazivao se u izrazima, u crtama svačijeg lica. Koga to ne podsjećaše na davne dogadjaje, koje nam pjesma kazuje, kad stare vojvode zbor zboriše?

Idje se cestom, na sjevjer zapad od Novoga, pa poslie pol sata udje se u dol Sutorinski. S lieva i s desna digla se visoka brda a pred očima puklo ždrielo, kroz koje penje se isto cesta i vodi u Dubrovnik. Na sred polja vidi se crkvica bez zvona, ozidana za prvoga ustanka. Oko nje polegli i micali se ljudi oružani. Na jug od crkvice, k moru, biele se zidine turskih tvrdjavah, popaljenih jesenas.

Mimogred da kažem. Po predaji sačuvao se u narodu spomen jednog velikog manastira, zadužbine nekog od srbskih vladalacah, koji su manastir Turci srušili, te nad ruševinam podigli kulu. Kroz vjekove, svake godine o pravoslavnom preobraženju, narod se sliegao tu na sajam, iz čega se daje zaključiti, da je taj god bio hram crkve. Liep primjer kako sam spomen stvari, budjaše u narodu ista čustva, kao i sama stvar. Vukalović sruši kulu, i prokopavajući nadjoše mnogo obsežne temelje, i pravilan temelj od oltara, na kom ozidaše novu crkvicu, hram preobraženja gospodnjeg.

Drugi dio vojske vidio se sa stranah ceste, pred kućama Sutorinskim. Dvojica ljudi, hodajući odmakoše se od ostalieh, te se susretosmo.

Jednome bit će 35 godinah od prilike, srednjega je rasta, lica liepa, žuta velika brka, očiju plavih. Nosi crnogorsko fino odjelo, a na nogam čizme do koljena. Za pasom mu dvie „ledenice“ (srebrene pištolje), a niz bedru sablja krivulja sa zlatnim balčakom. Na kapici ima grb sa dvie sablje, znak komandira crnogorskog. To je *Lazar Sočica,* vojvoda Pivski.

Lazar Sočica Riestov, rodom je iz Pive. Djetetom učio je knjigu kod strica mu glasovitog Hadži-Teodosije, igumana manastira Pivskog. Otac Teodosije postrigao se u Hilendaru i bijaše na glasu bistrac. Poginuo je sa prvog ustanka u selu Mratinju od vojske bjesnog Ded-age Čengića, onog što je skoro zaglavio, Lazar mu je kosti prenio u Pivu. Sočica bijaše godine 1860-61 perjanikom kod vojvode Žarka Lješevića. Poslje Vukalovićeva odstupa, turska ga vlada postavi za Juzbašu (zapovjednik nad 40 pandurah). Tako je trajao do 1874, a poslje je trgovao u Drobnjaku. Kad Nevesinje planu, on sa pok. Vulom Hadžićem digne Pivu na oružje, te po smrti ovog posljednjeg, Sočica bi vojskom izabrat za vojvodu.

Drugi je *Melentije Perović,* arhimandrit manastira Duži, a sad vojvoda Šumski. On će biti Lazarevih godinah, al je poveći od njega. Ima pakružno.... južno lice, gustu smedju bradu i brke. Odjeven je kao i prvi, i zagrnuo se kabanicom od crne čohe (sukna).

Otac Melentije Perović, rodom je iz Gorice kod Trebinja. Za prvog ustanka bijaše još mlad, ali je pretrprio tada od austrijske vlade. Poslje mira bi imenovan arhimandritom manastiru Duži, a sad zajedno sa Petkovićem predvodi Šumljane. Njegov brat i Sočica jesu šogori.

Oba nam se pridruziše, te s njima razgovarajući se imadosmo čast stići medju vojsku.

Digitized by Google

Šteta da se tu ne desi umjetnička ruka, da naslika te grupe junakah ponamještanih na sto načinah, te statujske stasove i lica „kršne djece, mrieti naviknute!“

Saznadosmo od dvaju vojvodah, da su tu sa vojvodama stotinjaši i oko 400 ljudi; ostala vojska da se odmara po obližnjim selima.

U taj mah prodje zamišljeno kroz vojsku, čovjek veličanstvena stasa, ogrnut crvenom kabanicom. Uz vitke mu noge, prikuckuje sablja. Po kretanju sudeći, uzeo bi za mladića tog čovjeka, koji je preživio 60 godinah patnje, nadanja i vojevanja. Na njegovom krasnom licu stoji zapisan njegov junački život, a častna prisjeda brada i junački brk kite mu obraz. Kad nam kazaše da je to pop *Bogdan Zimović* vojvoda Gački, svi se smjerno poklonismo pred čovjekom, kog je ime u tvrdoj svezi sa stradanjem i sa slavom Hercegovacah.

Bogdan Zimonić Acimov, a unuk jednog kaludjera, rodom je iz liepog Gackog-polja. Taj njegov djed kaludjer — pripovieda se — da imadjaše dvie liepe ledenice. Jednom neki od sinovacah reče mu: „ta, striče, podari mi to oružje i tako ga nemaš komu ostaviti“. — „Valaj baš kad je tako, imat ću ga komu ostaviti“ — odgovori on — te se obrije i oženi, a od poroda mu rodi se Bogdan. Kadno godine 1851 Omer-paša dodje sa velikom vojskom u Hercegovinu, narod izabere Bogdana za vojvodu. On je samosedmi vojvoda prvog ustanka. Evo imena ostalih šest: Vukalović, Bačević Jovan (otac pokojnoga V. Maksima) Lješević, Cerović, Milan, Vukov. Poslje mira bio je više putah apsen i mučen od turske vlade, a napokon imenovan članom meldžiza (suda). Ali Turci mu se nikako povjerovali niesu, te on prebjegne na Grahovo, a knez Nikola imenuje ga svojim senatorom.

Malo naprjed nekoliko ljudî stajahu mirno i razgovarahu se posred tišine. Trojicu njih, po junačkom izgledu, više nego li po odjelu, mogao si odlikovati od ostalieh. Najkrupniji od njih omotao glavu crvenim sarukom (čalmom, rubom); izpod svedenog čela sjevaju mu ognjevite oči, a preko dugoljastih ogorenih licah previo mu se brk „kao jagnje“. To je *Peko Pavlović*, vojvoda, crnogorskih dobrovoljacah. Odjeven je prosto, kao i oni, a ogrnuo se primorskim kaputom i neprestano puši čibuk.

Peko Vojnović, a po otcu *Pavlović* iz Čeva, vojevao je u prvom ustanku sa Jovovićem. U slavnoj bitci na Grahovcu prvi je uskočio u turski šanac, i posjekao Turčina. Za to junaštvo pokojni knez Danilo darovao mu je zlatnu sablju i dvie ledenice. Do 1871 živio je na Čevu, i, kažu, često se je otiskivao u četovanje. Te godine ustrojena je vojska u Crnojgori, te on postavljen „bataljon-komandirom“, a znak mu je čina zlatni grb na kapi sa dvie sablje, oko grba. Poznato je da je u početku ustanka uskočio u Hercegovinu sa svojim lavovima, te mu ih je pogiuulo dosad preko stotine. — Peko je uzeo sestru Petra Vukotića, tetku svietle kneginje crnogorske.

Do Peka stajaše pop *Pero Radović*, vojvoda Nevesinjski, visok čovjek, žut, odjeven po hercegovačku.

Vojvoda pop Pero *Cvijetov*, od bogate kuće Radovića, od Nevesinja. Godine 1851 za Zimonićem borio se je proti Ali-paši i njegovom Kavaz-baši. Poslie mira, odbio je nudjene mu časti od turske vlade, nego življaše doma kao paroh. Revan sveštenik, rodoljub, pošto je svoje stado oplemenjavno hrišćanstvom, danas ga predvodi u borbi za oslobodjenje, za koje je i Hristus umro.

A do Radovića, *Petković Luka* vojvoda Šumljanah (oko Trebinja). On je srednjeg rasta, okošt, sieda brka, i sa svih njegovih 60 godinah na glasu je kao najlaganiji i najhitriji izmedju ustašah.

Luka Petković rodjen u Gorici pod Trebinjem, takodjer je vojevao sa Lukom u prvom ustanku. Kašnje je bio mal da ne u svim bojevima Turško-Crnogorskim. U Hercegovinu nije se povraćao, nego življaše u Crnojgori a dielom i u Austriji; a kad skoro opet planu ustanak, planu i u njemu stara vatra, te se uput nadje na starom mjestu, pred svojim Šumljacima, — ako Bog da, s boljom srećom nego onda.

Vojvode misle i govore ovako: „mi ne prolievamo krvi za komad „papira (reforme) nego da se konačno oslobodimo. Akoli nam sve „bajonete ovoga svieta stanu na put, a mi ćemo hajdučiti, kroz „Ercegovinu, a po Gjurgjevoj i kroz Bosnu; pa rušiti, paliti, uni„štavati štogod budemo mogli — pa eto im reformah“.

Nešto o sjemenu u obće.

(Konac)

Treći spoljni uvjet klijanja je zrak. Djelovanje zraka i njegova kiselika napose neobilazno je po razvitak bilja kao i životinja. S toga ako uplivu atmosferskog zraka na rast kakove smetnje na putu stoje, to ih s mesta ukloniti valja. Na taj račun zemlja valja da je drobna, pa ako se na površju kora obrazuje valja je prekršiti, a ako se voda izkupila, to ju valja ukloniti, jedno zato što blagodatnom utisku atmosferskog zraka na putu stoji, a drugo zato što izparivanjem odnosi toplotu, koja je za razvitak klice neobhodno nuždna. Razprava, kako se zemlja za usev priprema, kako se kora krši, i suvišna vlaga odvodi, odvela bi nas van granicah zadaće, koju smo svomu članku postavili.

Zato mi ćemo sad da reknemo koju o prenosu i promeni sjemena. Da je to stvar od velike važnosti za nas, koji se veštinom u gojenju i čuvanju sjemenja slabo odlikujemo, to mi niko odreći neće. U ovom pitanju mišlenja su sasvim podieljena. Veliki poznavatelj bilja Šibler navodi, da sjever proizvodi vrste hrane, koje ranije dospievaju, a na jugu se bolje razvijaju; pa zato valja sjemenje sa sjevera gojiti na jugu pa će ono i ranije sazrieti i bolje će napredovati. A moj cienjeni professor Haberlant tvrdi, da ako se hoće sjeme da promeni, onda ga valja s juga nabavljati. Haberlantu se nepravo predbacivalo, da je on samo jedan pokus u tom učinio, on je rukovodio više pokusah, i na više mjestah, pa ipak to pitanje može se spravom kao otvoreno smatrati. Jer pitanje je, da li na sjeveru imade sviju uslovah, koji se za rano dospievanje kakove južne biljke iziskuju i obratno? U nekoliko jugu okrenuti položaj, koje zagrevanje zemljišta podpomaže i sticaj ostalih povoljnih okolnosti mogu pojedince da opravdaju Haberlantovu tvrdnju, ali ipak, kad smo voljni sjeme da promienimo, valja paziti na mnoge stvari. U glavnom pak valja imati u vidu sliedećih šest točakah.

1. Sjemenje koje se iz vlažnijeg podneblja dobavlja, daje razmjerno više slame a manje zrnja.

2. Sjemenje dobavljeno iz takovih pokrajinah, gdje je proljeće kratko a ljeto žarko, to žito razmjerno manje slame a više zrnja daje.

3. Sjeme dobavljeno iz suhih predielah, bolje napreduje kad se u vlažnoj pokrajini zasije dočim sjeme dobavljeno iz vlažnijeh krajevah u suhom predielu hrdjavo napreduje.

4. Strmna žita dobivena iz kišovitih pokrajinah poležu, a sjeme dobavljeno iz krajevah, gdje je stroga zima, slabo hoće da promrzne.

5. Umjeren pojas proizvodi malo rožasto i težko zrnevlje, u kojem dovoljno liepka imade. Sumorno, vlažno ljeto, naprotiv ili vještačko navodnjavanje i gnojenje proizvodi veće, ali lakše sjemenje sa trošnim sadržajem.

6. Što se više ide jugu, to se razlika izmedju ozimnih i proljetnih usjevah sve više gubi.

Gospodarski list.

Imenik družtvenikah
BRATOVŠCINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Narod hrvatski Prag u kap. for. 6, Ivan Volkar drd. prava Prag u g. prinos for. 1, Vlad. Cernadek pravn. Prag u g. prinos for. 1, Stevo Jakčin u g. prinos for. 1, And. Mohoročić filosof for. 1, Ivan Gostiša filosof for. 1, Vinko Žanić filosof for. 1, Ivan Žanić for. 1, Skend. Bjeloberk filosof for. 1, Gustav Peksida tehnik for. 1, Viktor Giusti drd. medicine for. 1, Dr. Ivan Rušić for. 1, Bratulić Josip, plovan u Vrhu f. 5 u kap.

Natječaj.

„Bratovšćina hrvatskih ljudih u Istri“ razdieliti će ljetos 150 for. podpore. Koji po §. 2. Statuta do podpore pravo imadu, neka svoje prošnje poduprete sa svjedočbom siromaštva i svjedočbom I. tečaja, ili sa svjedočbom položenog kolokvija iz budi koga glavnoga predmeta najdalje do 15. aprila 1876. odboru u Kastav pošalju.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri

U Kastvu dne 7. marča 1876.

Jelušić, tajnik. **Vekoslav Vlah.**

Književne viesti.

Poziv na predplatu

Naše nebo, breguljasta zemlja, prijazno razmjerje izmedju vlage i topline, to su postojnosti, s kojih je kadro voćarstvo u nas procvasti, te se razviti do takova stepena, da može narodnomu gospodarstvu liepu podporu doprinieti. Kako kod poljodjelstva, tako i kod voćarstva, treba da se ravnamo po prokušanih pravilih, ako hoćemo, da nam posao ne bude uzalud. U tu svrhu sastavio sam **„Kratak nauk o voćarstvu“**, koji će staromu i mladomu dobro doći. Sadržaj razjasnjen 32 *slikama* ovaj je: **Prvo poglavje.** Uvod. Ob odgoju divjake. Oplemenjivanje voćakah. Cjepilnjak. Sve vrsti ciepljenja. **Drugo poglavje.** Odgojivanje ciepljenih mladih voćakah. Pravila kod prirezivanja zrnatih voćakah. Pravila za rezanje košćatih i lupinjastih voćakah. Priredjivanje tla. Privezivanje mladih voćakah. uz

Digitized by Google

kolac. Neprijatelji mladih voćakah. O izkapanju mladih voćakah. O izkapanju mladih voćakah. O presadjivanju voćakah.

Knjižica je pisana jezikom puku razumljivim u pitanjih i odgovorih. Stoji 30 novč. Na svakih 10 kom. dajem jedan badava. P. n. gg. predplatnici neka se prijave do 25. ožujka; poslie ovoga dana prodavati će se knjižica po 40 novč.

Komu je stalo do naprednjenja narodnoga gospodarstva, neka knjizi put krči u najnižje slojeve pučanstva. Bude li predplatnikah dovoljan broj, sniziti ću cienu; nisam bo ju pisao svoje koristi radi. Predplatnike na više otisakah zahvalno ću obielodaniti.

Varaždin, dne 20. veljače 1876.

Fr. Stepanek,
ravnajući učitelj više djevojačke škole
i urednik „Pučkoga Prijatelja."

Po nalogu kralj. dalm. hrv. slav. zemaljske vlade sastavio je Dr. Bogoslav Šulek u tri jezika knjigu pod sliedećim naslovom: **Hrvatsko - njemačko - talijanski riečnik znanstvenoga nazivlja — Deutsch - kroatische wissenschaftliche Terminologie — Terminologia scientifica italiano - croata.** Dva svezka, stranah 1372, u osmini. Dobiva se u svih knjižarah uz cienu od 7 f. Tom je knjigom doskočeno velikoj potrebi ne samo djakah i profesorah, nego i svih inih, koji se kod nas ikoliko znanošću bave. Tom su im knjigom otvorena vrata u znanstvene knjige Niemacah i Talijanah, koje moramo mi, dan i noć prevraćati, ako ćemo da napredujemo.

Osnove srbskoga ili hrvatskoga jezika. Napisao Gj. Daničić. U Biogradu u državnoj štampariji str. 462 u osmini.

Različite viesti.

* **Njez. Velič. Cesarica** odputovala je onomadne u Englesku, gdje će se više vremena sadržati.

* **Imenovanja.** G. Giunio c. k. dosad savjetnik ovoga pokrajinskoga, bi imenovan savjetnikom ovoga prizivnoga suda. Mi se radujemo tomu imenovanju, što je g. Giunio, rodom iz Dalmacije, narodnjak i čovjek bistra uma i plemenita značaja. — G. Anton pl. Da Mosto, kotarski koparski kapetan, bi imenovan savjetnikom kod ovog Namjestničtva. — Gg. E. Biscontini i Podreka, prisluž-nici kod ovoga pokrajinskoga sudu, bjehu imenovani pristavima c. k. suda u Buzetu.

* **Promjene u Trščansko-Koparskoj Biskupiji.** Preminuo je g. Dragutin Mazek, kapelan u Barki na Krasi u 51 god. života. M. č. g. Matija Snoj, župnik u Marezigu bi stavljen u mir.

* † **Dr. K. Lavrić.** Našu je braću Slovence stigla velika narodna nesreća. Prošlih je danah umro u Gorici vrli slovenski rodoljub i zemaljski zastupnik, odvjetnik Dr. K. Lavrić. Bio je rodom iz Vrema na Dolenskom.

* **Iz Materijah** nam pišu, da se je dne 5. tek. mjes. sabralo u onoj učioni prieko 90 skoro sve odraslih ljudi, te dobra dva sata pomnjivo slušalo školskoga učitelja, g. Pernišeka, koji jih je podučavao, kako imadu gnoj pripravljati i kako im valja gojiti tako zvanu *Lucernsku djeteljinu*. Tom istom prigodom da je i občinski načelnik iliti župan g. Zupančić raztumačio puku nove *zemljištne knjige*. Zatim da su svi zajedno išli u školski vrt, gdje im je g. učitelj praktično kazao, kako se voćke goje i nastoje. G. učitelj Pernišek da je nakanio obaći od sela do sela svu Materijsku občinu te podučiti puk u najpotrebitijih i najvažnijih pravilih poljodjelskih, voćarskih, govedarskih itd. itd. Takovi eto treba da nam budu učitelji, ako želimo, da se naš siromašni narod prosvjeti i u malo godinah okriepi i zamogne. Naš je narod podučljiv kako ikoji drugi na svietu, ali mu dosad nije htio nitko očiuh otvarati, pa nije nikakvo čudo, što je ostao za drugimi narodi. Slava dakle g. učitelju Perniševu i gdje se god tko muči, da nam narod progleda i na svoje noge stupi!

* **Hrvatsko akademičko-književno družtvo „Hrvatska" u Gradcu.** Pišu i nam iz Gradca, da su tamo dne 7. tekućega djaci Hrvati priredili baš veličanstvenu noćnu zabavu u „Puntigamskoj dvorani." Liepa i velika dvorana da bijaše nakitjena sa prieko 70 barjakah, sa cviećem i zelenilom, te sa grbovî svih hrvatskih zemaljah, navlaš za tu svečanost učinjenimi. Pročelje dvorane da je kitio ogromni grb Trojednice, okitjen našimi narodnimi zastavami. Glasba Jelačićeve pukovnije da je svirala sve same hrvatske pjesme. Više pjesamah da su pjevali svi zajedno, a pjesme „U boj" i „Poskočnicu" da je odpjevalo „Slavensko pjevačko družtvo". Gostiuh da je bilo prieko 400 svih narodnostih, medju timi sveučilistnih profesorah, saborskih poslanikah, oficirah i druge otmene gospode. Niemacah da je bilo iz raznih njihovih družtvah, dapače i dva poslanika Insbrukskog družtva, imenom „Gatia". Slaveni svih poreklab, a naime Slovenci, da su se odazvali u velikom broju toj hrvatskoj svečanosti, samo da su se svi čudili, što nije te večeri stupio u dvorane nitko od naše jednorodjene braće Srbaljah. Da li je dakle baš istina, kad se braća mrze, da se mrze do konca i kraja? Ali ta mržnja u mladjahnih srdcih, koja je Bog najpače za ljubav stvorio, jest nešto protunaravskoga, jest prava grdosija! Pazite dobro, Srbi i Hrvati, da vam s te mržnje jednim i drugim nesvanu za domovinu crni dani; pazite da se nebudete jednom u tuzi i nevolji, plačuć i naricajuć grlili, kad se u veselju psujete, grdite i mrzite! Od odličnijih Slavenskih gostovah da je bio tu i jedan profesor Krakovskoga sveučilišta. Od djakah drugih narodnostih da je bilo i Talijanah i Magjarah. Za stolom da se je svim i svakomu napijalo u narodnom mu jeziku. U prvom redu napilo se Nj. Vel. kralju hrvatskomu, te mu se to brzojavom javilo. Djakom Talijanom da je napio pravnik g. I. Karabaić, te da jih je svojim kratkim ali krepkim i srdačnim govorom baš uzhitio. Svetčani prekrasni govor da je govorio stud. phil. g. Jarmić. Predsjednikom zabavnoga diela svečanosti da je bio izabran poznati komponist Slovenac g. Dr. Ipavic. Na Odbor da je stiglo 25 telegramah, a naîme iz Hrvatske, Dalmacije, Istre, Beča, Praga itd. itd. Svečanoštju da su bili svi veoma zadovoljni, a naime gosti, pak da su tom prigodom naši mladi sokolići svojemu narodu baš liepo ime stekli. Živili!

* **Promjena abecede.** Med Niemci mnogo se sad radi, da se njemačka abeceda posve zapusti i mjesto nje latinska poprimi. Inglezki se list „Daily News", veseli toj promjeni i veli, da će svaki izobražen narod a naime njemački bit tomu mnogo zahvalan, jer kako je njemački jezik već sam po sebi dosti težak, tako da je uprav ludo, činiti ga još težim, ostaralimi i oku neugodnimi slovi! Hoće li kad i naša braća Rusi, Srbi i Bugari na tu misao doći, pa zabacivši grčka, prihvatiti i oni svesvjetska latinska pismena?

* **Pogibelj pasje bjesnoće.** Neki čovjek u Francuzkoj dotaknuvši se onomadne ranjenim prstom stvarih, koje je bjesan pas bio zagrizao, oboli svimi znaci bjesnoće i nakon tri dana umre od najstrašnije smrti.

* **Neki inglezki vojnik** okladio se, da će naprtjen bremenom od 60 funti u 24 sati preći daljinu od 100 inglezkih miljah (22 njemačke milje). U pratnji dviuh častnikah na konjima projde u 20 urah 82 milje, nemogavši već dalje od velika truda.

Opomena.

Uljudno molimo sve naše poštovane predbrojnike, koji nam još štogod duguju za lanjsku il ćak predlanjsku godinu, da taj dug odmah podmire, jer ćemo im drugač list obustaviti i što je naše il *otvorenim pismom* il *putem suda* od njih zahtjevati. Mi nesilimo nikoga, da list drži, al tko ga drži, poštenje mu nalaže da ga i plati.

U Trstu 16. ožujka 1876.

Uredničtvo.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—15 Marča 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.35½	5.35½	5.35	5.36	—	5.37	5.38	5.38	5.38½	5.39	5.41	—	5.40	5.40	5.40	—
Napoleoni	9.18½	9.18	9.18	9.18	—	9.19½	9.21	9.21½	9.23	9.54	9.28	—	9.25	9.25	9.25	—
Lire Inglesko	11.50	11.49	—	—	—	11.52	11.54	11.55	11.56	11.57	—	—	11.59	11.59	11.59	—
Srebro prid (aggio) . .	102.80	102 50	102.—	102.—	—	102.35	102.65	103.15	103.50	103.75	104.50	—	104.55	104.50	104.50	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Aprila 1876.** **Broj 7.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. ožujka 1876.

Iz Beča ništa nova, nego da su došli tamo ugarski ministri, da se dogovaraju s našimi glede carinskih i novčanih odnošajah izmedju ove i one polovine carstva. Novine pišu, da se je u tom poslu nadati dobrû uspjehu, jer i samo Nj. Veličanstvo, da želi, da se ta stvar rieši što prije, da tako budućnost nadje carevinu što spremniju za svaki mogući slučaj. Bit će, kako smo već jednom rekli, Magjari će dobiti, što traže, a mi ćemo plaćati i kukati. Opet nam valja ponoviti, da se carevina nalazi u veoma hrdjavom novčanom stanju, pa da tu neima druge pomoći, kako mnogi vele, nego udariti drugim putem u vladanju i gospodarenju. Delegacije da će se sastati, ne koncem, nego početkom dojdućega mjeseca. Dalmatinski bi sabor zatvoren radi onoga, što se u njem dogodilo glede predsednika mu, g. Ljubiše, koji je morao od većine stupiti iz sabornice. Naš istranski zajedno sa tršćanskim traže od vlade, da osnuje jednu pravoslovnu akademiju za svoje talijanske državljane. Češki zastupnici u pražkom saboru bili su opet i ovaj put od njemačke većine lišeni svojega poslanstva. Bilo se čulo, da će se hrvatski sabor sastati u mjesecu travnju, a sad se opet govori da neće.

Glede vanjskih stvarih jest najvažnija ova, da već nitko pravo nevjeruje u tako zvano sporazumljenje triuh carevah, pak da se sviet boji, da bi ovdje il ondje, radi ovoga il onoga uzroka moglo lahko doći i do rata. Tomu je strahu dao povoda i krupan glas, da je car Aleksandar sit vladanja, pa da misli izručiti carevinu svojemu sinu, za koga se zna, da je prije svega iskren Slaven, a s druge strane prijatelj Francezah. A kao da na rat sluti i to, što Pruska pomnožava i poboljšava svoju artiljeriju. I u Franceskoj hoće da se zavade s Crkvom, jer republikanska većina traži, da ukine lanjski zakon o slobodi svenčilišnjeg podučavanja, koji je bio učinjen u prilog katolikah. U Rimu se promienilo ministarstvo, kormilo u ruke uzela ljevica; pa kao da se misli i tamo postupati strožije naprama Crkvi, a katoličko vatikansko svenčilište bi već ondje i ukinuto.

Glede istočnih stvarih jest samo to izviestno, da se dalmatinski namjestnik, gjeneral Rodić, dogovara u Dubrovniku sa turskimi dostojanstvenicî, kako će Bosnu i Hercegovinu konačno umiriti. Tu se govori o primirju i o turskih obećanjih onim, koji se prodju oružja il povrate u domovinu do toga i toga roka; a s druge se strane prieti nepokornikom, da nisu za njih milostiva Sultanova obećanja, nego dapače da će se i njihova imanja zaplieniti i prodati. Ali ustaše kao da za to haju i nehaju. I Srbija se jako oruža, a i sam knez da je izjavio zastupnikom velevlastih, da će najposlje raditi ne što budu od njega zahtievale tudje vlasti, nego dostojanstvo i budućnost srbskoga naroda. Nekih 60,000 pušakah za račun Srbije, kojim nije dala naša vlada iz njemačke u Biograd kroz nasu državu, da će prispjeti na svoje opredieljenje kroz Rusku i Rumunjsku. Turci da kupe na srbskoj graniei silnu vojsku. Vidi se da Jurjev danak nije daleko!

Ljubibratićevo putovanje.

Hercegovački vojvoda, Miće Ljubibratić, što su ga ono na tursko-austrijskoj medji bili uhvatili austrijski vojnici, kao što smo već posljednji put javili, zavučen je u austrijski grad Linc, odredjen od ministarstva za njegovo podmorašno stanovanje.

Već smo zadnji put rekli, kako je bio sjajno dočekan u Sinju, a sad možemo dodati, da mu je isto onako sjajan doček bio spremljen, kud je god prošao kroz Dalmaciju. Ovaj put da je na veliku radost narodnjakah i sám Špljet pokazao, da se još ipak nije iznjeverio svojoj slavenskoj krvi, jer gdje se je za drugih prigodah pozdravljalo obično talijanski, da se ovaj put vojvodi Ljubibratiću vikalo „živio“ neopisivim zanosom. Pripovjedaju, da je bilo veoma čudno gledati, kako je četa od šesdeset vojnikah pratila kočiju, u kojoj su se vozili razoružani, Ljubibratić i njegovi drugovi, naime žena mu, onda holandkinja gospodjica Merkus, dva vrla talijana grof Faella i Cesari i vitez Petrović. Poslje Špljeta, da su se u dočeku tih braniteljah krsta odlikovali Šibenik i Zadar, a naime ovaj posljednji. Dalmatinski listovi donesoše dug prosvjed, što ga je u tom putu napisao Ljubibratić proti svojemu zatvoru na Rodića, dalmatinskoga namjestnika.

Dne 17. p. m. malo po podne prispje Ljubibratič i drugovi mu amo u Trst, gdje je bio takodjer srdačno dočekan ne samo od strane Slavenah, nego i samih Talijanah. Uzduž tršćanske luke čekalo ga 8 do 10 hiljadah ljudi. Ali buduć da je, pre nego će parobrod, što ga je vozio, unići u luku, bio izkrcan na drugi parobrodić i odveden odmah na kolodvor, veći dio one sile svieta ode da ga ondje vidi i pozdravi. Tu mu se vikalo talijanski i naski: *Živio vojvoda Hercegovački! Živila slobodna Hercegovina! Van s Turcî! Živili boritelji!* itd. itd. Ljubibratić je odzdravljao i zahvaljivao svim to u našem to u talijanskom jeziku. Tu su od strane prvih dalmatinskih gospodjah dobile gospodjica Merkus i gospodja vojvodinja više prekrasnih vienacah cvieća. Odtud poslje kratke stanke bude vojvoda Ljubibratić odveden, dakako uvjek pod stražom, željezničkim vlakom na Brežinu, kamo su ga malo za tim drugim vlakom sliedili i njegovi drugovi.

Na večer po velikoj buri i veoma grdu snježnu vremenu odpeljaše se iz Trsta na Brežinu dvie deputacije, slovenska naime i talijanska, da ga tu pozdrave. Slovenska deputacija u kojoj bijahu gg. Nabergoj, Žvanut, Dolinar, Leban, Gorjup i Žitko, ponese sobom dva krasna lovor-vienca sa narodnimi trakovi, te predade jednoga Ljubibratiću, a drugoga gospodjici Merkuševi. G. Žvanut pozdravi vojvodu Ljubibratića sliedećimi riečmi: „Slavni vojvodo! izvolite primiti ovu malenu uspomenu u znak vruće sućutnosti, što goje za Vas tršćanski Slovenci radi Vašega ponošanja kod oslobodjenja uboge Raje.“ Na te rieči Ljubibratić veoma ganut uze vienac s napisom na trakovih: *Slavnemu boritelju za slobodu Raje tržaški Slovenci!* te reče: „Liepo zahvaljujem za liepu uspomenu tršćanskih Slovenacah i za vruću sućutnost, što goje za mene i za ubogu Raju.“ G. Dolinar pak izruči gospodjici Merkuševi vienac s napisom: *Slavnej junakinji gospodični Merkuševi boriteljici za krst in svobodo zlato tržaški Slovenci*, s besjedami: „Izvolite primiti, slavna junakinjo, koja ste kao ženska tim više vriedna začudjenja, da ste se borila za slobodu uboge Raje, malenu uspomenu Vaših častiteljah, tršćanskih Slovenacah, koji Vas prate najtoplijim sućutjem.“ Gospodična, zahvaljuć se, reče: „Izjavite moju srdačnu zahvalnost svim tršćanskim Slovencem za toplo sućutje, što ga imate za oslobodjenje Raje, koja će, ako Bog da, biti do skora slobodna; zahvaljujem se srdačno za liepu uspomenu, koja mi jest i ostane uvjek porukom dobrohotnosti tršćanskih Slavenah.“

Na Brežini bude očitovano vojvodi Ljubibratiću, da je zapovied, odvesti ga u Linc. Tomu se je Ljubibratić uzprotivio, rekavši, da je on državljan srbski, pak da hoće u svoju domovinu, a oružnikom i redarstvenim zastupnikom da je na volji, pratiti ga do medje. Ali mu to nije ništa pomoglo, jer je bio silomice strpan u vlak i odvučen na odredjeno mu mjesto, i to stopram drugi dan u osam sati poslje duga pregovaranja i telegrafovanja u Trst i Beč. Tu se Ljubibratić rastao i sa svojima drugovima, naime s grofom Faellom i Cesariem, koja su se odpeljala talijanskim vlakom na talijansku granicu u Kormons, i sa vitezom Petrovićem, koji je odjurio u Zagreb. Gospodjica Merkus proprati vojvodu i vojvodinju do Linca, a odanle krene put Biograda, gdje se sad nahodi, najbrže da izposluje od srbske vlade, da u ime medjunarodnoga prava zaište Ljubibratića od Austrije. Nu dosad se nečuje, da li je Srbija što učinila u to ime, il nije. I eto tako je sad Ljubibratiću nemoguće vojevati za oslobodjenje svoje braće, koji su u njem izgubili posrednika izmedju istoka i zapada. Ljudi, koji su ga čuli i vidili, kažu, da je čovjek u svojih najboljih godinah, uzor mužke krasote i pravi junak, izobražen i razgovoran, osim svojega, u više drugih jezikah, a naime u talijanskom, franceskom i njemačkom. I za vojvodinju kažu da mu je u svem slika i prilika. A gospodjica Merkus da je malena ali krupna, cromanjasta i veoma vatrenih

očiuh, a odjevena na hercegovačku. Naposljedku da su i Ljubibratić i sva njegova pratnja tvrdo osvjedočeni, da će se Kršćani ipak osloboditi, jer da Turčinu neima pomoći, pa što se god radilo da se spasi.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE DVANAESTO.

Svilci i pčele plate strošak.

P. Raztumačite mi, molim vas, što znamenuje ova druga poslovica: *Svilci i pčele plate strošak?*

O. Ona znamenuje, da se poljodjelac muči i trudi kroz cielo ljeto okolo svoje zemlje, to kopajuć, to sijuć, to sadeć, pak da mu se više puti jako kasno trud naplati; a gojeć *svilce* i *pčele* da malim trudom i u malo danah dodje do gotova novca, pak da mu taj novac služi za mnoge druge troškove, kojih nebi mogao dotle smagati. Zato je baš pravo imala neka stara gospodarica, kad je rekla, da novac, koji se primi od svilacah i pčelah, dojde kao iz neba.

P. Recite mi, ajdede, koji su ti troškovi, koji se na taj način izplate?

O. Evo me: Postavimo, na priliku, da vi neživite na svojem, nego da se na tudjoj zemlji trudite, pak da morate na nju plaćati najmovinu (fit). Ako vi tu zemlju dobro obdjelujete, ona će vam mnogo nositi; ali će vam sve il skoro sve ići u troškove učinjene, il koje još imate učiniti kroz ljeto. Prodajom *pšenice, kukuruza* i *vina*, trebat će platiti najmovinu, namiriti težake, popraviti težačko orudje, kupiti gnoj i krmu, pobieliti govedje staje, pograditi razrušene zidove, poplesti razpletene plotove, poravnati vodotečine itd. itd. — a to su sve takove stvari, koje se jedva (komać) dadu smoći za dobre ljetine, a da i nespominjem družine, koju treba hraniti i odevati. — A eno, novac, što se izvadi iz *svilacah* (*gusenicah svilaricah*) i *pčelah*, jest za kmeta prava providnost božja, jer se tim novcem najlaglje pomogne i pokrpa, akoprem se je za njega najmanje mučio.

P. Ja vidim, da imate pravo, pak nevidim i nerazumim, zašto se kod nas *svilci* i *pčele* u obće više negoje, kad je tomu tako.

O. E, moj čovječe! vi još nepoznate naših ljudi, vi neznate, kako su nemarni i nenapredni; vam nije ni na kraj pameti, kako su lieni, tupi, zablenjeni i neumjetni! Jedan govori: Ja neću toga, to nije kod nas navada, moj otac nije nikad svilacah ni vidio, pak je svejedno zato mirno umro! Drugi veli: Ja bi skusio, al me je strah, da mi nebi išlo za rukom, pa da bi kod toga još i škodan ostao, al i kako ću, kad neznam! Treći dodaje: ja pak jih neimam gdje držati, jer neimam za to kuće! Četvrti najposlje zagude: A čim ću jih gojiti, kad neće jesti siena, a ja neimam jednoga duda iliti murve do ovo pred kućom, na koju mi se djetca penju! Isto se tako izgovaraju i glede pčelah.

P. Jest, jest, naši su ljudi jedno lieni, a drugo nemarni, zato se drže staroga kopita, kao pijan plota!

O. Al bi već jednom morali progledati i viditi, da su nastala druga vremena, pa tko hoće da ga sviet poštuje, da mora da bude marljiviji i radeniji; da mora neprestance gledati, što će, gdje će i kako će više steći i zaslužiti. Nekada su ljudi manje mislili i manje poslovali, al jih je bilo manje, a imali su i manje troške to za obitelj, to na državu. Nekada su se kako tako nosili i kako tako živili; a sad tko neće da bude zadnji, mora se hoćeš nećeš s drugimi izjednačiti. A kako hoće, ako neima čim, ako stostruko više nemisli i neradi, nego su mislili i radili njegovi djedi i pradjedi? S druge strane, država išće porez po zemlji, što ju tko posjeduje i na kojoj živi; al zaludo zemlja, kad kmet neće da se njom okoristi, kako bi mogao i morao. Tu dakle valja skušati i ovo i ono, da ta zemlja meće što može ikad više, kad ona mora smagati tolike troškove, obiteljske, občinske, pokrajinske i državne. A dandanas najgori je izgovor reći, ja neznam, jer tko umie čitati, može se iz knjige, il iz kakvih novinah i sám naučiti i svilce gojiti i pčele nastojati, o čem je već bilo i u ovom listu dosta govora na dugo i široko. Što je pako kuće, dakako da će svilci da imadu čistoću, da netrpe dima ni ikakva smrdeža, da im mora biti gojilišće prostrano, zračno i provjetrivo, ako će uspjevati; ali baš iz toga bi već jednom morali naučiti nekoji ljudi, da ni njim neima zdravlja ni duga života u nekakvih kućah, o kojih se pravo nezna, da li su ljudska stanovališća, il pak govedje staje; baš to bi jih moralo potaknuti, da već jednom počnu zidati kuće kao ljudi, pak bi imali dosta čistâ i zdravâ prostora za se i za svilce, kao i za druge potrebe. Naposljedku lud je i tup, tko se tuži, da neima dudah, a ima jih gdje saditi. Tà, za Boga, murva raste svagdje rada i brzo, a razsadnicah svuda na prodaju, ako tko neima svojega razsadišća, kao što bi ga morao imati. A neka jih sadi okolo kuće, koliko god više može, jer što je okolo kuće više drieva, to je kuća ljeti hladnija i zdravija, a zimi toplija i sigurnija, jer drievo ljeti čisti zrak, a zimi brani kuću od vjetra i britka sjevera. Zato i jesu nekada naši stari imali okolo svojih kućah pravi gaj od voćakah i drugoga drvlja; svaka bi kuća bila kao u maloj šumici, da je bilo milota u njoj prebivati. Pa eto, baš taj liepi običaj su njihovi potomci na mnogih mjestih posve zapustili, dočim se s druge strane sliepo drže nebrojenih njihovih nevaljalih navadah, koje bi morali zatrti. Nego pustimo to, te se vratimo k svilcem.

P. Vjerujte, da ste mi i tim neizmierno ugodili, jer ste mnogu istinitu rekli. Nego da vas prevcć nezadržujem, natucnite mi, molim vas, najpreća pravila, kojih se treba držati u gojenju svilacah.

O. Evo vam jih u kratko. Nabirati lišće suho, a nikad mokro; nedržati lišća u velikih kupih; seći lišće prvih danah na tanko, a poslje i na deblje; sobe (kamare), gdje se drže svilci, neka budu, kao što sam već rekao, što veće čisće i sa više prozorah iliti oknah, da se mogu češće provjetriti; u sobi, gdje se goje svilci, nedržati svieža (friška) lišća, kamo li ono, što se je digaulo izpod njih, koje se mora odmah odstraniti; u prve dvie dobe hraniti svilce gušće puti, ali redovito danju i noću; držati svilce na riedko, da mogu svi jednako jesti, kao takodjer da im je zrak uvjek jednak; nehvatati i neprenašati svilacah rukama, nego našupljenim papirom (kartom), kojim jih treba nježno predignuti, il ostaviti, da sami na njega izplaze; nepušćati k svilcem djece, ni tvrdoglavih i neumjetnih samicah i samacah (ženskinjah i muškaracah); kad svilci prispiju zadnjim dobam, trebaju više zraka, zato jih valja držati na šire i više puti promieniti, na što treba paziti više kroz noć nego kroz dan, jer zapustivši jih i za kratko vrieme, lahko se obole i pocrkaju od smradeža il zadušljivosti. Nego što ću ja da toliko govorim o opreznostih, što jih treba imati kod svilacah, kad su jih pune puncate tolike knjige i tolike novine?

P. Onda recite mi na koncu još što o pčelah.

O. O blažene živinice i blažen onaj, koji se zaljubi u te neumorne poslenice, jer mu nose veću korist, nego ikoja druga obrtnost!

P. Kako to?

O. Evo ovako. Kad je govor o koristi, onda valja u račun uzeti, prvo trošak, a drugo trud. Pa kolik je kod gojenja pčelah trošak, kolik trud? Što može koštati nekoliko *dasakah* i nekoliko *slame*, da im sbiješ ule i da je nadkriješ? Što može koštati nekoliko *rojevah* pčelah? Što može valjati ono nešto hrane, što im treba kroz zimu, da se prehrane? Koliko se hoće skrbi, koliko vremena kod nastojanja tih živinicah? Vi dobro znate, kad se jednom zakote, da već na nje nitko i nemisli, nego da one skrbe same za sebe i za svojega gospodara, množeć se i nabirajuć jedne med od jutra do večera, a druge tvoreć iz njega vosak, te tako noseć mu veliku korist a da on skoro ni nezna, odkud ni kako.

P. Velite, veliku korist!

O. Jest veliku, *neizmierno veliku* obzirom na strošak i muku, kad možete iz jednoga ula izvaditi od 4 do 8 f. na godinu. — Recite dakle, nisam li imao pravo, kad sam rekao, da *svilci* i *pčele* plate strošak. Oh! kako bi i naši ljudi mogli liepo i udobno živiti, samo kad bi bili nešto provrtljiviji, obrtniji i poduzetniji. Nego nadajmo se, da će i to biti, jer što je kadar ikoji drugi narod na svietu, to je kadar i naš u svakoj stvari, samo ako hoće. Na djelo dakle, jer tko prvi počne, prvi će i uživati.

U kojem razmaku iliti raztojanju treba voćku u voćnjaku saditi?

Sastavio *Nikola Vežić*, gospodarski činovnik.

Ako su voćke pregusto posadjene, tada se voćar ima malo od svoga voćnjaka nadati; nu tamo, gdje su voćke polag svojih krošnjah tako jedna od druge razmaknute, da sunčani trci i zrak imaju pristupa, tada se ovakov već ima čemu nadati; jer će zrak i svjetlo ne samo učiniti, da voćka raste i napreduje, već će takodjer dati dobar i ukusan plod. — *Scienim, da svaki napredan voćar treba da na um uzme sve ovo, što rekoh.*

Pa ako je i zbilja tako drveće pregusto u voćnjaku posadjeno (kao što se žalibože vidi kod naših seljakah!); to ne samo da će takovo (drveće) prepriečiti dolazak zraka i svietla, već će takodjer i žalostno izgledati, naime: drvo (stablo) će mahovinom biti obuzeto — a bolesti ovoj je uzrok pregusto sadjenje.

Voćke se mogu saditi ili na *redove* ili u *nakrst;* nu najbolji i najliepši način jeste prvi t. j. na redove.

Digitized by Google

Ako je voćnjak dosta velik t. j. da dosta prostora ima, to *jabuke, kruške* i *trešnje* trebaju 9 metarah i 48 centimetrah do 11 met. 38 centimetrah; da stoje jedna od druge razmaknute t. j. odielene; kestenji i orasi razmiču se na 13 metarah i 27½ centimetra; za sljive, kajsije i breskve 3 metra i 69 centimetrah do 4 metra i 21 centimetra; višnje, bademi (mandule) i tunje zadovoljne su i sa 4 metra i 63 centimetra. Sve voćke od susjedove medje sadi na 9 metrah i 48 centimetrah.

Ovo nekoliko rieči preporučujem iz izkustva što toplije našim vriednim poljodielcem na dobro proučenje i odnosno na praktično izrvšenje.

O izboru divljakah za ciepljenje voćakah.

Svaki napredan voćar treba da pazi, da su voćke, koje ciepiti i oplemeniti želi, *jednake* iliti *srodne* (*iste vrsti*).

Voće, koje imade košticu, neda se uspjehom na sjeme oplemeniti.

Jabuke se i kruške doduše dadu oplemeniti, pa i plod donesu; ali ono mjesto, gdje su se ciepile, pokazuje, da se ova dva drveta (stabla) neslažu najbolje, jer su različite vrsti. Zato je najbolje dvie jednake vrsti voća ciepiti iliti oplemeniti, n. p. *jabuke* na *jabuke, kruške* na *kruške* itd. *Ali praktični i umni voćari uzeše na um, da često iziskuje protivno ovomu pravilu: kakvoća zemlje i kakvoća drveta, zatim njegova postojanost i plodovitost;* zbog toga valja nam znati da se mogu (voćke) oplemenjujući prenositi:

1. *Jabuke* na *jabuke*, *jabuke* na *kruške* ili *tunje;* 2. *kruške* na *kruške, kruške* na *tunje;* 3. *kajsije* i *šljive* na *šljivu;* 4. *breske* na *breske,* na *bademe* i na *šljive* svake vrsti; 5. *tunje* na *tunje* i *tunje* na *jabuke* i *kruške;* 6. *trešnje* na *trešnje;* 7. *višnje* na *višnje,* na *trešnje* i srodne vrsti; 8. *kajsije* na *kajsije,* na *bademe* i *šljive,* i tako dalje.

U Pribiću, mjeseca ožujka 1876.

N. Vežić, gosp. činov.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Kako je papin dvor u inozemstvu zastupan.** Papina stolica ima svoje nuncije prvoga reda na dvovorih u Beču, u Parizu, u Madridu i u Lizabonu. Nunciji su osim toga u Monakovu i u Bruselju. U Haagu je internuncij; u Braziliji privremeno samo poslovodja Bruschetti, koji ujedno zastupa papine interese u Paraguayu, u Chiliu i u Boliviji. Za Ecuador, Peru, za Columbiu i za sriednju Ameriku nema za sad zastupnika. Biskup u Oropi, otac kapucin Cochia, biskup u p. infid. obavlja kao delegat poslove za San Domingo, za Venezuelu i za Haiti. Sada su nunciji: u Beču monsignore Luigi Jacobini, nadbiskup solunski; u Parizu monsignore Pietro Meglia, nadbidskup Damaska; u Madridu pronuncij kardinal Ivan Simeoni; u Lizabonu msgre. Domenico Samguigni, nadbiskup Tarsa; u Bruselju msgre. Serafino Vanutelli, nadbiskup nicejski; u Monakovu msgre. Angelo Bianchi, nadbiskup Mire; u Haagu msgre. Tapri, prije uditore u Beču a kašnje u Parizu. — Kod papina dvora ovjerovljeni su poklisari Austro-Ugarske i Francuzke, te ministri Bavarske, Belgije, Brazilije, Costariche, Monaca, Nicaragne, Paraguaya, Pere, Portugalske i Španjolske.

Književne viesti.

Prosvjetom k slobodi

Od djela, koja sam *napose* na sviet izdao, još imam njekolicinu nerazpačanih, podpunih iztisakah, pa to različnih pjesamah pod nadpisom: **„Lira“**. Ovo djelo u *dvie* knjige uz književnu zabavu za hrvatski i srbski narod pod naslovom: **„Časovi“** pruža niz narodnih i novovjekih umotvorinah. Izviše su nagradom pridodani riedki spisi, koji se na vjekopis pok. dra. Ljudevita Gaja odnose.

Naumiv razpačati ove iztiske, posljednji put pozivam narod, neka nabavi krasoslovna, zabavna i poučna ova djela.

I ovako liepo molim ljubitelje i ljubiteljke naše knjige, navlast one, na koje je moj poziv drugom prigodom bio namienjen, da mi se rado odzovu.

Ciena za sve tri knjige, oko 50 tiskanih listovah velike, iznozi 2 st., te se neka *čas prije* šalje meni. Poslije će obaljena ciena poskočiti. Na *pouzeće* opremam obznanjena djela poimence znatnim podupiračem naše književnosti, na deset podpunih iztisakah pridajuć po jedan bezplatno. Uzdam se u rodoljublje njihovo, da će primiti ove moje umotvorine narodno-moderne škole.

U Zagrebu 1876. **Velimir Gaj.**

„Uzroci kratkovidnosti učenikah“ imenuje se knjižica, koju je priredio g. Hajdenak učitelj na kr. vježbaonici u Zagrebu po Dru. A. Treichleru. Djelce je ovo svakomu uzgojitelju mladeži koristno i ne kosta nego samih 20 nvč.

Neukû Nauka.

Koliko danah treba puščati prašćiće (odojčad) da prasicu sisaju.

Evo ti prijatelju iz dosta prilična izkustva mogu ovo sredstvo što toplije preporučiti, naime:

Pusti prašćiće 35—45 danah da mater sisaju, a zato vrieme treba krmaču, za bolji goj mladih, bolje i izdašnije hraniti (a ta hrana mora biti zdrava, lahko probavljiva — šrot od raži, ječma i zobi, kuhani krumpir ili buče (tikve) s posijami (mekinjami) — dočim kiselu i pokvarenu hranu u obće treba izbjegavati); jer ako ju bolje i izdašnije ne braniš, tada znaj, da će ti prasica i mali prašćići zakržljaviti. A kad isti za malena zakržljave, onda ih je već težko oporaviti t. j. u bolje stanje postaviti.

Učiniš ili ovako, nećeš se pokajati.

Naputak o bredjosti nekojih domaćih životinjah i o ležnju peradi.

Mnogi iskusni gospodari dokazaše, da je bredjost stoke i ležnja peradi obzirom na vrieme vrlo različita i to:

	najviše	srednje	najmanje	
Kobila je suždrebna	409—419	336—342	307—317	danah
Magarica za koji dan više nego kobila.				
Krava je bredja (stelna)	326—335	—286	210—226	„
Ovca je sjagnjena	—157	—151	146	„
Svinja je suprasna	—133	115—116	—109	„

Psica (kučka) je suštena 9 tjedanah ili 63—65 danah. Mačka je skotna 8 tjedanah. Pelad leži (sjedi) na jajih: kokoš 19—24 redovito 21 dan; perad 26—29; guska 28—33; raca 28—32; golubica 17—19 danah.

N. Vežić, *gosp. činov.*

Novi način, kako se vinogradi obrezavaju.

Francuz Mato Charmet, izmislio je novi način kako se obavlja rezitba loze, a francuzko ga je ministarstvo poljodjelstva odobrilo, i izumitelja za to odlikovalo zlatnom kolajnom. Charmet hoće, da sačuva lozu od mraza, te pri običnoj rezitbi ostavlja dvie ili tri mladice sa dva pupa na svakoj a uz ove jednu rozgvu, dugačku od 80 centm. do 1 metra. Kraj ili vršak takove rozgve, savinute na obluk, stavi u jamu priredjenu prije, tik čokota ili panja. Pupi na ovoj rozgvi neće potjerati, jer nemaju zraka ni topline, a sama vrućina zemlje prieči, da se loza smrzne. Kad se više nije bojati mraza, rozgva se izkopa i priveže uz kolac; a kada se razviju nove mladice, odrube se za jedno 15 centim. iznad zadnjih grozdah i odstrane se sve neplodne mladice.

Hajmove (konjsko remenje) ne valja u konjušnici (štaji) čuvati,

jer onaj ljuti vonj, koji hlapi iz konjskoga gnoja i zove se caparika, čipavac ili nišador (amoniak), upija se u kožu i ova za kratko vrieme skrutne i okori se, pak onda puca i lomi se. Isto tako hudi (škodi) onaj čipavac i očima. Pametni konjari posiplju radi toga pod konjušnice sadrom (gipsom), koja upije sav čipavac.

Skvrne od vina.

Kad ti se stolovina (stolnjaci ili obrusi) zamaže crnim vinom (ili trešnjami), a ti namoči ono što je zamazano u kipuće mlieko; požuljaj to i onda izperi u čistoj vodi.

Proti konjskoj grinti

savjetuju gospodari sliedeće: Uzmi 6 kilogramah duhana, koji se prokuha u 12 litra vode. Pridodaj 1 Litru karbolne kiseline, koju ćeš dobiti u svakoj povećoj ljekarni; ovom tekućinom namaži svaki dan 3 put bolestnog konja. Za malo vriemena će ozdraviti.

Voćke, koje su presušile prije nego smo ih presaditi mogli, kako mogu opet sok (mezgu) dobiti

Sada ćemo kupovati oplemenjene mlade voćke. Mnogomu stignu željeznicom nakon nekoliko danah. Oštećene na kori i korenu, presuše. Ili ih dugo ostavimo ležati na zemlji, pa izgube sav sok. Ako u takvu nepriliku dodješ, izkopaj duboko jamu u dobroj zemlji, svakako dublju nego li je visina drvetja i stavi voćke unutar. Jednu stopu odozgor nasiplji dobre zemlje te ako je suša lievaj na drvetje vode.

Liečenje mliekom.

To liečenje je poznato od prastarih vremenah. Tko netrpi mlieka s toga, što je mastno, neka mu bilo sa priesna bilo sa kuhana, posname (pobere) maslo iliti škorup (vrhnje smetanu), pak se neka lieči. A težko će se tko naći, da mlieka nikako netrpi, jer kad ga trpi i onaj najslabiji želudac stopram na sviet rodjenog

Digitized by eGO

djeteta, može ga trpeti i podnositi bolestnik, osobito kad se baš najteže bolesti želudca samo mliekom i lieče. — Tko će mliekom da se lieči, neka počne jutrom i večerom piti manju, a od dana do dne sve veću čašu (kupu) mlieka, pa poslje nekoliko danah neka pije i pred podne sve više, ostavljajuć sve više sva druga jela, dok neostane na samom mlieku s nešto malo hleba iliti kruha, i to pogače od pšenice na debelo sameljene, neprosijane i neosoljene, il pak od kukuruzna brašna. Mlieka se pije po 4 i 5 i više vrčevah iliti bokalah na dan. Mliekom se lieče sve bolesti želudca, jetre, bubrega i mjehura, sve vodene bolesti, sve kostobolje i sve zadave, i ima vrlo znamenitih izcieljenjah ranah, izcielili su se mnogi bolestnici, na koji su se liekari uzalud izmučili i koje su svi liekari bili zapustili.

Hrana za bolestnike.

Za one bolestnike, koji se iza bolesti malo pridižu, vrlo dobra hrana jest, razmutiti bjelance i žumance (bielnjak il žutnjak) od 1 il 2 jajeta u činiji (zdjelici tl kikarici), pa naliti varenim vrućim il hladnim mliekom, dodavši tomu toliko šećera iliti cukara, koliko bolestniku godi. To bolestnika hrani i jači, a može se imati u svakoj i najubožijoj kući. Ako bolnik poželi kiselo šta, onda je trična kiselica (mekijna posejna) za njega najbolja, koje treba da se bolestnik drži, dokle god mu se nezaišće il neshoće nekiselo.

Jabuke kao lek.

Uredno jelo jabukah osobito ispred obeda ima vrlo velik upliv na radnju želudca. Osim što podpomogne probavljanje odmerava i apetit jelu bolje nego piće rakije, il čaša hladne vode u to ime. Jedan od današnjih najslavnijih Parizkih liekarah kaže: da je od to doba, kako je u Parizu ušlo u običaj i posle a osobito izpred ručka (objeda) izjesti po jednu jabuku sasvim nestalo one slabosti želudca, što je pre toga pun Pariz bješe. i tvrdi, da je jelo jabukah za okriepljenje želudca jedan od najizvrstnih liekovah.

Cvieće i bolesnici.

Vrlo liep običaj je izašao u sjevernoj Americi i u Engleskoj, uredno svaki dan po mali sveščić liepa i Mirisna cvieća bolesniku davati, da ga gleda i da miriše. Ne može čovjek vjerovati, koliko ovo bolesnika oživi i razveseli i nadom ozdravljenja zadahne i podigne, a još ljepše je, što su ovo prihvatile prve gospodje, pa traže bolesne i cvieća im šalju. Ima toga radi sklopljenih društavah i šalju cvieće paroplovî i parovozî u dalje varoši i mjesta u spitalje bolesnikom.

Kako se drvo od truleža čuva?

Francuz neki po imenu Lossal pronašao je, kako se dadu drva (lies) od truleža sačuvati. On daske pomeće u jame, pospe po njima kreča (japna), koji se polagano vodom zagasi. Drvo za gradje mora od prilike osam danah ležati u kreču. Time postane osobito tvrdo i kruto i, kao što se veli, nikad neće iztrunuti. Bukovo drvo, kad se tako pripravl, dodje tako tvrdo kao gvoždje (željezo), te se od njega čekići (maljići, batići) prave. U Štrasburgu radi se to ovako: uzme se zagašenog kreča sa klarkalciumom, te kad se u njem drvo drži, dodje tako da izgoreti nemože.

(Glas Naroda).

Različite viesti.

* **Novačenje iliti leva.** Usljed zakona od 27. Januara t. g. polag kojega mora dati ova stran carevine za t. g. 54,541 vojnika u stalnu vojsku, a 5,454 u zastavnu ili reservnu, ovdašnje c. k. namjestničtvo javlja, da jih na *Trst*, *Goricu* i *Istru* spada 1497 *prvoga*, a 150 *drugoga reda*. Novačenje će se obaviti: *A.* U *Trstu*: na 7, 8, 10, 11, 12, 18, 19 i 20 Aprila. — *B.* Na *Goričkom* i *Gradiškom:* u Monfalkonu na 1 i 3 Aprila, — u Cervinjanu na 4, 5 i 6 Aprila, — u Sežani na 26, 27 i 28 Aprila, — u Komenu na 1 i 2 Maja, — u Gradiški na 4 i 5 Maja, — u Kormonsu na 8, 9 i 10 Maja, — u Plecu na 8 Maja, — u Tolminu na 10, 11, 12 i 13 Maja, — u Kanalu na 15 i 16 Maja, — u Gorici za Goričku okolicu na 18, 19, 20, 22 i 23 Maja, — u Gorici za Gorički grad na 24 i 26 Maja, — u Ajdušini na 27 i 29 Maja. — *C.* U *Istri*: U Kopru na 21, 22 i 24 Aprila, — u Piranu na 26 i 27 Aprila, — u Buljah na 29 Aprila i na 1. Maja, — u Poreču na 3 Maja, — u Rovinju na 5 i 6 Maja, — u Puli na 8, 9 i 10 Maja, — u Labinju na 12 i 13 Maja, — na Voloskom na 15, 16 i 17 Maja, — u Lošinju na 23 i 24 Maja, — u Cresu na 26 i 27 Maja — u Krku na 29 i 30 Maja, — u Novomgradu na 4, 5 i 6 Maja, — u Buzetu na 8 i 9 Maja, — u Motovunu na 11, 12 i 13 Maja, — u Pazinu na 15, 16 i 17 Maja.

* **C. k. vlada** podielila je ljetos kandidatom koparskog Učiteljišća 1200 for. državnih stipendijah.

* **Naša je vlada,** kao što se čuje, zabranila uvoženje oružja u Srbiju i Crnugoru, a ova prepovjedala svojim podanikom nositi na prodaju u Kotor svakojaku hranu.

* **Podžupanijska skupština** držana onomadne na Rieci zaključi, urediti vodu Rečinu te se u tu svrhu sporazumiti s občinom Riečkom i Kastavskom, s kojima medjaši.

* **Dr. Posilović,** bivši profesor na zagrebačkom sveučilištu, postao je senjskim biskupom.

* **Medjunarodna izložba živadi** bude ove godine od 29. travnja do 6. srpnja u bečkom Prateru. Izložiti se može i živa i mrtva živad koje god vrsti; zatim sve vrsti pticah i književna djela, koja o njih sbore.

* **Kralj preminuo u bolnici.** Dne 20. veljače preminuo je u velikoj bolnici u Milanu kralj jermenski Leo XIII. Comnenus, knez lusignanski. Njegovi predji po otčevoj strani bijahu istočni carevi, a po materinoj vojskovodje u križarskih vojnah i kralji Cipra. Pokojnik nosio je pred 20 godinah takodjer krunu i žezlo na medji Korosana, dok ga s prestolja neprotjeraše Rusi. Odtad je kukavno životario, potucajuć se simo tamo po cieloj Evropi. Bolestan nije znao kud kamo već u bolnicu, te je u njoj izdahnuo u najvećem uboštvu. Za ubogu njegovu ženu i za šestero sitne djece sabira se sada po Italiji milostinja. Milanski list „La Ragione“ počeo je sabiranje i obratio se poglavito na demokraciju. U pozivu veli: Kad grofovi, vojvode princi i kralji svoga zapuste kao Leona, da mu se nema odkud namaknuti dvadeset i pet lirah za grob, tad mora demokracija razmrsnuti kesu za volju čovječnosti. Nedajmo barem kukavnoj ženi i nejakoj djeci, da od glada poginu“. U sliedećih brojevih donese isti list dugačke popise darovah.

DOPISNICA.

G. M.....ć P. u Puli i g. B.....ć P. u Sv. Jani. Primismo poslatu nam predplatu. Želite li dobiti izgubljene brojeve, *reklamovajte* na odpravničtvo našeg lista odprtim pismom. — G. M. S.....ć, upravitelj župe u Montreju: onomu gaspodinu poslasmo sve ljetošnje brojeve, a pripada nam lanjska predplata. G. St. B...v u Tkonu i g. A. G.....ć u Kotleh, primismo. — Sl. Čitaonica Makarska s poslatimi 2 for. plaćena je lanjska predplata.

Opomena.

Uljudno molimo sve naše poštovane predbrojnike, koji nam još štogod duguju za lanjsku il ćak predlanjsku godinu, da taj dùg odmah podmire, jer ćemo im drugač list obustaviti i što je naše il *otvorenim pismom* il *putem suda* od njih zahtjevati. Mi nesilimo nikoga, da list drži, al tko ga drži, poštenje mu nalaže da ga i plati.

U Trstu 1. Travnja 1876.

Uredničtvo.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—31 Marča 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	5.39	5.38½	5.38½	—	5.40	5.40½	5.40	5.40½	5.41½	—	—	5.42	5.44	5.44	—	—
Napoleoni	9.24	9.23½	9.23	—	9.24	9.24½	9.25	9.26	9.23	—	—	9.29	9.34	9.32	—	—
Lire Inglesko	11.59	11.58	—	—	11.58	11.58	11.58	11.61	11.56	—	—	11.64	11.70	11.66	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.25	104 —	104.—	—	104.—	103.85	103.65	103.—	103.50	—	—	102.85	102.85	102.75	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Aprila 1876.** **Broj 8.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. travnja 1876.

Odkad pišemo ove uvodne članke, naše domaće i vanjske stvari nisu nam se još nikad prikazale u većoj neizvjestnosti, što ovaj put. Tu nije moguće jedne jedine na čisto izvesti te reći: ova valja, ovako će biti, ovim će putem dogadjaji krenuti.

Pak da prije svega spomenčmo ministarske dogovore glede ponovljenja nagodbe izmedju ove i one polovine carstva, čuje se, da su se ministri razišli poslje cielih dvanaest danah pogovaranja, pregovaranja i nagovaranja, a da nisu ništa obavili, jer da jedni i drugi drže, da nemogu i nesmiju više popustiti. A baš valja i reći, da ti dogovori nisu mogli doći nikad u nezgodnije vrieme, što u sadašnje, gdje se carevina nahodi u veoma nepovoljnom novčanom, obrtničkom i trgovačkom stanju. Ni jedna ni druga stranka neće da uzme na se težku odgovornost naprama budućnosti. I jedni i drugi misle, da će im u zadnji čas pomoći nekakva il sreća il nesreća, kojoj ni sami imena neznadu.

Drugu neizvjestnost nalazimo u politici ministra Andrassya, koji kao da je svoje turske reforme badava pisao, jer nije njimi uzpio ni kod Turakah ni kod Kršćanah. Namjestnik Rodić bio je ugovorio dvanaest danah primirja izmedju Kršćanah i Turakah u nadi, da će se u to vrieme doći do pravoga pomirenja, al su Kršćani bili već premnogo puti prevareni, nego da Turkom povjeruju na golu rieč, zato su Rodiću predložili uvjete, bez kojih da oni nemogu na mir pristati, a kojih s druge strane nehtjedoše Turci primiti. I tako se poslje dvanaest danah primirja započeo na novo rat, koji sad biesni više nego ikad prije, i to ne samo u Hercegovini nego i u Bosni, gdje da se 10 hiljadah ustašah sprema na Sarajevo, glavni grad Bosne ponosne.

Nego Andrassy je zapleo državu i u treću neizvjestnost, naime glede odnošajah naprama Rusiji, jer su uprav sad izišla na svjetlo nekoja njegova pisma, polag kojih je prije šest godinah htio da zarati Austriju s Ruskom, pa to Austriji nemože nikako koristiti, ako želi ostati u trocarskom savezu.

Ona viest, da će car Aleksandar da se odreče carevanja, nije se obistinila. Ta je viest bila Niemce jako uzbunila, akoprem se pretvaraju, da mogu proći dobro i bez ruskoga prijateljstva, dapaće akoprem se iz daleka nagadja slučaj, kad će se jednom te dvie velevlasti neobhodno pobiti izmedju sebe. Čuje se, da će Turci u skrajnoj pogibeli razviti sveti prorokov barjak, što se čuva u Meki, rodnom mjestu njihova krivog proroka Muhamedа, i da će upotrebiti silno blago, koje se tamo sahranjeno nalazi, pa da će kao u stara vremena svom silom i svim svojim turskim bjesnilom udariti na Krst, koji neće da robuje silnomu turskomu caru, prorokovu nasljedniku.

Ako su istinite viesti, što dolaze iz kneževine Srbije, za nekoliko danah srbska bi vojska imala prekoračiti granicu, te početi rat s Turcî. Na tu viest nebi mirovala ni Crnagora, pa mislimo da nebi ni Bugari s kraja gledali, što se radi.

Naš sabor.

Dne 1. tekućega travnja zatvorio se pokrajinski sabor istranski, te tako dokončao svoje šestgodišnje poslovanje.

U zadnjoj sjednici viećalo se o pokrajinskom proračunu za godinu 1877. Polag izviešća, pokrajinski će razhodak za dojdućn godinu iznositi f. 221,341 za redovite, a f. 21,910 za izvanredne troškove, to jest, svega skupa f. 243,251; dohodak pako f. 57,830 iz redovitih, a f. 14,530 iz izvanrednih dohodakah, ili svega skupa f. 75,360. Dakle f. 170,891 manje nego razhodak! Da doskoči tomu manjku, sabor zaključi, neka se udari 16% nameta na vas izravni porez, računajuć amo i same državne namete, a 75% na državnu potrošarinu od mesa, vina, jakih pićah i piva (bire). Tom prigodom, kad se naime govorilo o „zdravstvenih troškovih“, bude rečeno, da više od polovice istranskih občinah neima još svojih liečnikah, akoprem bi jih po zakonu morale imati, dapače u nekojih mjestih da neima još ni izpitanih primaljah (babah). Isto tako da manjkaju u pokrajini živinari. Prama ovomu zadnjemu slučaju sabor zaključi, neka se zemaljski Odbor obrati na c. k. vladu, da na temelju zdravstvenoga zakona od 19. ožujka 1874, osnuje još barem dva mjesta za javne živinare, da se tako pokrajina bolje oboruža proti pogibelji govedje kuge. Viećalo se na posljedku o c. k. mužkom koparskom i c. k. ženskom goričkom Učiteljišću. Bude naime zaključeno te naloženo pokrajinskomu Odbora, da traži od c. k. ministarstva, neka se drži svoje naredbe od 26. svibnja 1874, a osobito neka naredi, da se njemački jezik nerabi u tih Učiteljišćih kao jezik učevni, nego jedino kao predmet. Onda pokrajinski sabor izjavi želju, da se na c. k. Učiteljišću koparskom ukine slovenski odsjek, kao takodjer da se opet uzpostavi ukinuto c. k. Učiteljišće goričko sa svoja dva odsjeka, talijanskim naime i slovenskim. Na to carski povjerenik osim ostaloga reče i ovo, da će c. k. vlada svakako proučiti odnosne saborske zaključke i želje, ali da neće u odgojivanju budućih učiteljah nikad pustiti s oka pravice drugih narodnostih, kao ni potrebe poznavanja njemačkoga jezika. Povodom te izjave oglasilo se više zastupnikah te reklo, da Učiteljišće, kakvo je sada, neodgovara ni zakonu ni svojoj svrsi, koja jest, da odgoji dobrih učiteljah za pučke škole istarske; a glede jezika, *da je dužnost svakoga čovjeka, čuvati svoj jezik, koji je najveće dobro narodno.* Na koncu saborski predsjednik izreče oprostni govor, u kom pohvali saborske zastupnike i njihovo djelovanje za prošlih šest godinah. U tom je govoru g. predsjednik, govoreć o školah, rekao, da se sabor trsio otvoriti što je više škola mogao *s obzirom na različita plemena*, koja u Istri mirno živu jedno kraj drugoga. Sabor se razišao, vičuć caru, na predlog predsjednikov, „Živio“!

Kad bi nas tko pitao, da li smo bili zadovoljni sa razišlim se saborom porečkim, mi bi mu iskreno odgovorili da nismo. Prije svega, u njem nije sjedilo onoliko naših zastupnikah, koliko bi imalo prama broju našega u Istri naroda. S druge strane većina toga sabora jest uvjek viećala i glasovala tako, kao da i neima u Istri našega naroda. Pa eno, i u svojoj zadnjoj sjednici nije mogao taj sabor, a da nepokaže, kako za nas baš ništa nemari. Jer, ako je zadaća svakomu Učiteljišću, kako bješe rečeno gori navedenom prigodom, da odgoji dobre učitelje za pučke škole, nebi ipak rečeno gdje i kako će se odgajati učjtelji za hrvatski puk, kojega ima u Istri barem toliko, koliko talijanskoga. Toga radi mi nikako nerazumiemo onih predsjednikovih riečih, gdje je u oprostnom govoru izvolio reći, da se sabor trsio za isobraženje puka s obzirom na razna plemena, kad našemu u Istri narodu nije sudjeno imati svojih učiteljah, dapače kad taj narod neima nikakvih puč kh škoiah, il jih neima u svojem jeziku. Zašto se je većina bivšega poreč. sabora oprla njemačkomu jeziku na koparskom Učiteljišću? Za to, jer je narodni jezik najdragocienije blago svakoga naroda. Pa zar neimamo i mi svoj narodni jezik, koji jest i mora biti i nam isto onako mio i drag kao i njim njihov? Il zar je nam istranskim Hrvatom talijanski jezik manje tudjinski, nego njim njemački? Il najposlje, zar mora biti nam pravo ono, što je njim krivo? Nije li to mjeriti dvima mjerama? Zato nije baš zasluga bivše saborske većine, ako u Istri razna plemena živu mirno jedno kraj drugoga, nego je tomu uzrok s jedne strane predobra ćud i strpljenje našega naroda, a s druge njegovo tvrdo osvjedočenje, da neće uvjek tako biti, nego da će se stvari i za njega na bolje okrenuti. U tom ga osvjedočenju kriepi i zadnja izjava carskoga povjerenika, da naime vlada neće nikad pustiti s oka pravicah i drugih narodnostih, koje u Istri stanuju zajedno za talijanskom. Na koncu doći će i novi izbori, to naime najzgodnije vrieme, da se naš u Istri narod osvetiti svojim dosadašnjim zastupnikom, koji su u saboru sve prije zastupali, nego njega i njegove narodne interese. Dosad je taj narod mislio, da ga može i zastupnik druge narodnosti vriedno zastupati, ali sad je dobrahno oči otvorio te uvidio, da to nije istina. Njegova će dakle skrb biti, da ovaj put izruči u bolje ruke tielo i dušu svoju. A u tom će, ako Bog da, i uzpieti.

Digitized by Google

Dopisi.

Iz Materije 6. travnja.

„Bršljan“, list sa slikami za pouku i zabavu našoj školskoj djeci, što ga uredjuje Lj. Tomšić, a izdaje Lav. Hartman u Zagrebu, mogu i ja kao pučki učitelj ne samo hrvatskim nego i slovenskim pučkim učiteljem najtoplije preporučiti. Zbog izvrstnog sadržaja dajem svojim učenikom slovenske narodnosti spomenuti list, da ga čitaju. Samo malo hrvatskih riečih treba da raztumačim Slovencem, koje su različite od riečih slovenskih. Tim sam već dospio, da nekoji učenici jurve deklamuju iz ovog hrvatskog listića. Sudrugovi moji, Slovenci, neka i vaša dieca čitaju ovaj književni proizvod! Ovim putem će naš narod za malo godinah bez svake težkoće govoriti hrvatski, a sviet viditi, da med Slovenci i Hrvati neima razlike, nego da je to jedan narod. I drugi narodi imaju više nariečjah, a jedan književni jezik.

Izašla su dosele 3 broja ovim sadržajem:

1. broj. Pozdrav „Bršljanu“, pjesma od Čurića; kralj i 2 poštenjaka od Ledinskoga; Bog sve vidi od Vukovinskoga; na dobrotu stvari pazi (sa slikom) od pjes. Dr. J. K.; Bosna i Hercegovina (sa slikom) od Ljud. Tomšića; itd. itd.

2. broj. Obran i Divka, pjes. od Vanjačića; sreća od Bezenšeka; moje pjesme od Lemaića; lov na rake (sa slikom) od Šulera; baka i starac pjes. od Filipovića; Stanko Vraz (sa slikom) od Pužara; lisica (sa slikom) od Hajdenaka; najodličnije vrsti goveda od Perniščka Blaža; itd. itd.

3. broj. Slavska slava, pjes. od Semića; djeco bježite zla družtva od Vežića; utjeha pjes. od Majnarića; Dragutin Rakovac (sa slikom) od T.; pjesma po Vilharu od Vanjacića; itd. itd.

Konačno mogu kazati istinu, da nepoznam novinah tako jeftinih, kako je „Bršljan“, koji izlazi 2 puta na mjesec, a stoji na godinu samo 1 for. 20 nvč.

U svakom broju nalazi se „svašta po malo“: sitnicah, zagonetakah, rebusah, itd. itd.

Ovdašnje mjestno školsko vieće zaključi neka naša učiona stupi u 2. plać. razred i da nam se dadu još 2 učitelja. Vidit ćemo, što će učiniti sl. c. k. kot. školsko vieće. Nadamo se, da će sl. zem. školsko vieće podupirati i ovaj put našeg seljaka u njegovoj težnji za izobraženjem.

Bolesti govedjoj kugi slične.*)

Premda govedja kuga ima toliko karakterikstičnih znakovah, da je skoro nemoguće zamieniti ju kojom drugom bolesti, ako samo iole pozorno te znakove motrimo, ko što i opasnost kuge zapovieda, ipak nam je žalostno izkustvo upravo kod nas protivno dokazalo.

Stoga scienim, da je neobhodno potrebito ovdje navesti i one bolesti govedje, koje su u nekojih stadijih svoga promaka govedjoj kugi ponješto slične, te bi se slučajno mogle š njome ili ona š njimi zamieniti. Te su: A. *Slinavka* (Maulseuche). Sličnost ove bolesti sa govedjom pošasti obstoji u upali sluzave kožice ustijuh a više putah i nosnicah, nadalje, što se odljuskuje ta kožica od svoje podloge, što se pojavljaju male ranice, a često i krastice na površini nutarnje sluzave kože u ustijuh te napokon, što se množina sline iz nosnicah i ustijuh izlučuje. Momenti u kojih se ova bolest od govedje pošasti razlikuje jesu. 1. Da uz bolovanje ustiju sliedi uvjek i bolovanje papakah, da je slina čista, koja iz ustijuh i nosnicah teče i što marše gladuje, akoprem nemože jesti radi velike boli u ustijuh. 2. Dosta zdravo i čilo ponašanje u obće i bistri čisti pogled oka, i manjkanje svake naduvenosti. 3. Normalnost bila i sveobće tjelesne topline (izuzamši žestoke slučaje), neprisutnost groznice i manjkanje litavice.

B. *Plućna pošast.* (Die Lungenseuche.) Ovoj bolesti mogla bi se samo onda, i to samo približna sličnost prepisati, ako bi ju sa onim formalnim promakom govedje kuge sravnjivali, koji se afekcijom plućiju odlikuje; ali od njega se razlikuje time, što je u plućnoj pošasti kašalj i težkoća dihanja glavni znak, a govedjoj kugi isti samo kao suznak pripada. 2. Istina oboje bolesti prati groznica, previsoko gibanje bila i topline; nu dočim su kod plućne pošasti ovi znaci pravilni i u medjusobnom skladanju, te odgovarajući stanju i opasnosti bolesti, naći jih je kod govedje kuge, u onom karakterističnom neskladu i nepravilnosti. 3. najtočniji kažiput u različitosti ovih bolesti jest fizikalni pregled prsiju i plućah i u promaku bolest se pojavljuće promjene, kojekako već znademo, u govedje kuge sasma manjkaju. 4. U onom slučaju, koji je dostaputa moguć, da se obe bolesti spojene (complicirane) pojave ili, kad radi žestokoga kužnoga karaktera plućne pošasti ona u sumnji govedje kuge stoji, jesu najsjegurniji razlučujući znakovi na parnutoj lešini, pri paranju, i to, u prvom sedu, koji znak govedja kuga nikada neima, a opet s druge strane karakteristične promjene uzduž probavnoga kanala, što opet u plućne pošasti sasvim manjka

C. *Kužna litavica* (Ruhr, Magenseuche). Niti jedna od spomenutih bolesti neima toliko sličnosti sa govedjom pošasti kao ova, osobito kad ju nepozorno motrimo; zato ju i neki strukovni kapaciteti, kao Lösinger i Spinola za slabi stepen govedje kuge drže. Valdinger i Gerlach ovu bolest kao posebnu vrst pašasti opisuju.*) Slučaj mi posluži, da sam mogao u ovom, od tako vrstnih strukovnjakah obradjenom pitanju, nješto sjegurnosti si pribaviti.

Mjeseca kolovoza 1874. puče glas, da se je u Borovi, virovitičkom kotaru, pojavila govedja pošast. U mješovito povjerenstvo za providjenje stvari bijah i ja pozvan, i zbilja u prvi mah sam mislio, da je ovdje slučaj govedje kuge. Nu točnije izpitanje i pregledanje osvjedoči me, da se je ovdje kužni proliev pojavio, koji bje doskora shodnimi redarstvenimi sredstvi i naredbami odstranjen. Isti slučaj našao sam u gospodarstvenom dvorcu u Detkovcih, u slavonskoj podravini, gdje je od 50 komadah rogate marve 17 parnulo.

Znakovah, koji su slični znakom kod govedje kuge, ima u tolikoj množini razvijenih, da je sbilja ovu bolest od govedje kuge vrlo težko razlučiti. Groznica i promiena bila, velika toplina, sve-

*) Rieč po rieč iz Blažekovićeve knjige. Vidi „Književne viesti u ovom broju.

*) Abhandlung über die Krankheiten des Rindviehes. Die Rinderpest A. C. Gerlach 1857. Str. 60—61.

---

(1)

PODLISTAK.

VIRGJINIJA

GROZNOKAZ OD ALFIERI-A.

PREDMET.

Kad su starim Rimom vladali Decemviri (Desetoričari iliti desetero najodličnijih muževah vlastelinskoga stališa), a to se zbivalo za kratko vrieme prvih godinah četvrtoga vieka od njegova utemeljenja (400 godinah pred narodjenjem Isukrsta), jedan izmediju njih, Apije Klaudij, zagleda se nepoštenâ oka u Virgjiniju, krasotu djevojku, kćer Lucija Virgjinja, čovjeka pučkoga stališa, ali na glasu radi svojih državljanskih i vojničkih vrlinah. Virgjinija bijaše obećana za nekoga Ičilija, što se bio kao tribun (pučki zastupnik) proslavio svojom srčanostju i svojim slobodoumljem; pa, uzor krieposti i vierne ljubavi, dokazà što jasnije, da se zaman muči, tko joj o poštenju radi. Vidivši Apije, da nemože milom ništa postići, okrene skušati, nebi li silom. U tu svrhu nagovori nekoga Marka Klaudija, svojega štitjenika, neka on javno uztvrdi, da je Virgjinija rodjeno diete jedne njegove robinje, pa da ju neka odvede, položivši na nju ruku kao na svoju. (U ono vrieme i rob i što bi se rodilo od roba, moglo se dati, prodati i zahtievati kao živinče.) Marko obavi svoju, ali ta njegova drzovitost, i uvreda nanešena djevojci, što se dotle smatrala kćerju slobodnâ otca; onda štovanje prama Virgjiniju i Ičiliju, učini te se narod, koji to čuo i vidio, gotovo pobuni. Na to Marko, što se pretvarao, da radi zakonito, pozove djevojku na sudište, gdje je Apije glavom sud sudio: tu uztvrdi, da se ona rodila u njegovoj kući, al da je bila kradom uzeta i odnešena u kuću Virgjinijevu, pa tako smatrana njegovom kćerju: on da će to tvrditi i pred samim Virgjinijem; i konačno zaište, neka mu se robinja odmah izruči. Branitelji djevojčini rekavši da je njezin otac daleko, pod oružjem u službi Republike, zamoliše sudca, neka odgodi osudu za dva dana, da bude moguće i njemu, koga se to najviše tiče, nazočnû biti, a dotle neka se djevojka neizloži pogibelji, izgubiti poštenje i prije nego slobodu. Zaslieplјeni Apije naredi, da Virgjinija valja svakako oudom počekati, al da to nesmije škoditi djevojčinu tražitelju, nego kad obeća, da će ju dovesti pred nazòvi otca, neka mu bude dotle prosto povesti ju svojoj kući. Na tu zlobnu odluku digne Ičilije toliku buku, a puk bude toli uzbunjen i razjaren, da se Desetoričar, hineč se da mu je stalo do Virgjinijeve nazočnosti, našao prisiljen tobože moliti Marka Klaudija, neka se prodje svòga prava, i tako se djevojka mogla opet vratiti očinoj kući. Pa dočim je njezina kuća hitro poslala po Virgjinija, neka se što prije nadje u gradu, pisà Apije svojim drugovom, koji zapoviedahu vojskom, neka mu nedadu dopusta. Nego ti listovi prispješe na svoje mjesto, kad je već Virgjinij bio dobio traženi dopust i krenuo put Rima. Došav u Rim, odmah sa kćerju i sa množinom svojih prijateljah, stupi pred sud, te, nagovoriv oštro Apija, reče, da pozna veoma dobro njegove opake namjere. Nu Desetoričar, zaslieplјen strastju i pretvrd u svojoj nakani, izreče osudu, da je Virgjinija robinja Markova: u isto doba izjavi, da mu je poznato, kako su prošle noći Ičilij i Virgjinij držali skrovite sastanke ne toliko da brane djevojku, koliko da nemir prave, toga radi da se on nije uzdao doći bez oružnikah na sudište: i najposlje zapovjedi oružnikom, neka kroz narod otvore Marku put, da se protnra do Virgjinije i da ju odvede. Od straha i čuda zabunjen se na to puk dobrovoljno razplati i razide. Onda Virgjinij, vidivši da mu već neima pomoći, zamoli iz liepa Apija, neka mu dozvoli pred kćerju izpitati dojkinju; pa kad mu se to dopusti, povede žene do neke mesarnice i tu pograbiv hitro nož, što bijaše na stolu, reče: „Na ovaj ti samo način mogu, o kćerce, spasiti poštenje i slobodu“ te probodši ju, mrtvu na tla spusti. Onda obrativ se k sudcu: „Tebe, Apije, zavikne, i glavu tvoju ovom krvi poklenskim Bogovom zavjetujem!“ — Tako pripovieda Tito Livij, koji na utjehu svih dobrih i poštenih priča na dalje, da je taj dogadjaj dao povoda, da bude u Rimu dokinuta samovoljna Desetoričarska vlast, a uzpostavljena opet obična konsularska vladavina.

OSOBE:

APIJE KLAUDIJ — VIRGJINIJA
VIRGJINIJ — IČILIJ
NUMITORIJA — MARKO
Puk — Oružnici — Ičilijevi drugovi — Markovi robovi.

Pozorište: Rimski trg.

ČIN PRVI.

Prizor prvi.

NUMITORIJA, VIRGJINIJA.

NUMITORIJA.

Šta se ustavljaš? Ajdmo, dvorom našim
It nam treba.

Digitized by Google

obći katarrhozni pojav, slinavost ustiju i nozdrvah, slaboća te nemoć bolujućega maršeta, znakovi žestokoga, često krvavoga ili slinavoga prolieva: sve to nas može navesti na sumnju govedje pošasti.

Razlikujući su znakovi sliedeći: 1. Nepostigne proliev nikad onako visok stepen, kao u govedjoj pošasti, a nemogu se naći u izmetcih tragovi organične raztvorbe (Verwesung) kao u govedjoj pošasti. 2. Karakteristični nesklad i neurednost bila sa toplinom i groznicom manjka uvjek kod kužnoga prolieva. Kao što se niti nemogu naći grčeviti znakovi. 3. Promak govedje pošasti u slučaju smrti uvjek je puno kraći nego promak kužnog prolieva; jere dočim prvi u obće 3—5 danah traje, treba drugi 8 i 12 danah. Naproti opet u slučaju ozdravljenja kužni proliev puno brže okrene na bolje nego govedja kuga. 4. Kužni proliev nije nikad priljepčiva značaja; dakle neokužuje zdravu marvu, već svoju kužnu važnost kao sporadična bolest dobije: t. j. iz jednakog uzroka više marve najedanput na jednoj te istoj bolesti oboli.

Ob ovom se najlaglje osvjedočiti možemo, ako bolestno marše sa zdravim u sukob dovedemo. 5. Najglavniji znak za različitost obijuh bolesti jest lješina parnutoga maršeta. Kod kužnoga će se prolieva uvjek naći kao uzrok smrti žestoka upala crieva i probavnih organah, a mjestimice i ugarica (Brand) tih organah; dočim se ovo kod govodje pošasti nikada neće moći naći.

D. Dremica (Antrax). Akoprem ova bolest niti najmanje sličnosti sa govedjom pošasti neima, tako, da bi strukovnjaku moralo biti upravo nemoguće zamieniti jednu s drugom, to ipak iz uzroka, što je u našoj domovini već tri puta, (kako smo to gore vidili) nesamo od pojedinoga strukovnjaka, već od povjerenstva govedja kuga dremicom proglašena, navadjam ovdje najglavnije momente, koji obe bolesti razlikuju.

1. Promak dremice netraje nikada preko 24 ure; dočim je u govedje kuge puno dulji. Znakovi Antraxa uviek se do najvišega stepena organično-fisiologične mogućnošti popnu, prieteći bolujućemu maršetu svaki čas smrću; oni se u žestokom drktanju, naglom i kratkom dihanju izrazuju; bilo je uviek veoma visoko a krvni stupac čvrst i nepopustljiv, naznačujući krvju pune kucavice, što u govedje kuge nikada nije; toplina stoji na visokom stepenu i nepopusti, dok marše ili nepogine ili neozdravi.

2. Na lešini su znakovi posve različni. Dočim je u slučaju dremice lešina puna crvene, katranu slične krvi, i dočim je skoro na svih organih moći naći znakove i ostatke ugarice (Brand), tih znakovah kod govedje kuge nikad neima. Zatim se na lešini s govedje kuge parnutoga maršeta nikad nemogu naći oni, Antrax tako dobro označujući, žuti, stinjenoj hladnetini slični drhtajući komadi iz svojih žilah izstupljene krvi, koja se promieniv lik, pod kožom i med crievi te na srcu primi.

Gospodarski list.

Neukû Nauka.

Jaka pića.

Kao što ono olujina, nanesav pune oči prašine, pomuti očni vid: tako pomućuje silovito piće pamet i um čovjeku, koliko god se puta napije toga. Pomućivanje ovo tim je jače, što ga se tko većma napije, i traje po više sati. A da to nije probitačno po bistrinu pameti i uma, jest očevidno. Po tom samo budala drži, da ono ne škodi, a još veća je, koji znajući da škodi, opet pije i njim tielo i dušu, zdravlje i život svoj ruši.

Boginje (kozice) i mleko.

Sladko mleko je jedan od najboljih lekovah u boginjah, kad ga bolesnik što više pije i njim lice češće maže. Tim se učini, da boginje mirnije predju: ne bude ni svraba onoliko, ni bubuljicah, ni gnoja, ni krastah, kao što bude bez toga.

Glas naroda.

FRANINA I JURINA.

Fr. Kade si smrada bil toliko vremena Jurino; ja se već ni nespominjam kad smo skupa govorili — aj valjda nisi bil va Hercegovini?

Ju. Ča misliš, da sam mlad, kako sam star, pak da z ove strani nebrane, a z one da na kolac nenabijaju, da nebim već i ja odkada tamo bil?

Fr. Ala baš se vidi, da si junak i od junaka! — Kad bi svi tako misleli, one se sirote nebi oslobodile ni do sudnjega dneva.

Ju. Pustmo to, nego mi povej, ča j' bilo nekidan ono svetlo na Voloskom?

Fr. Ča neznaš, da su zibrali novoga podestù, pak da su zato ognji goreli i neki spicijer da je rakete spuščal, a neki kolonelo da je motal po Voloskom s jednim regimentom dece, vri šćeč Viva podestà, viva konsiljeri!

Ju. A ča j' na to puk rekal?

Fr. Svi su se čudili toj kumediji, kakove se još u takovih prigodah nî videlo na Voloskom.

Ju. Tako ja zdrav, ja sam mislel, da su Kršćani Turke prognali, pak da su za to Vološćaki grad razsvetlili. — Nego reci mi, molim te, koga su storili za podeštù?

Fr. Ma nekoga Kolovoza.

Ju. Tako su Gustina zbandali?

Fr. Ma to su!

Ju. Neće mu bit toliko ni žal, ač sam ja sam čul, da je pred jedno tri meseci va Kafetariji na Voloskom rekal, da komać čeka, da se već jedanput te skrbi zbavi.

Fr. Čekaj, vraže, nisu ne, ja sam falil: Gustin i Kolovoz to ti je jedno ter isto, ač se hrvatski Agustu veli Kolovoz; pak ako je Agust Kolovoz, onda je i Kolovoz Agust.

Ju. Na moju dušu, ako ikoje drugo ime, to se baš pristoji jednomu podestù, ač je on kî občinska kola vozi i ravna.

Fr. To je istina, al Kolovoz hrvatski znamenuje i stari putinu.

Ju. Tako to su se neki Vološćaki zato veselili, da tê moć po starom putu na starih se kolih vozit.

Fr. Il pak zato da im stare škornje netê kurja oka nažulit!

VIRGJINIJA.

O mati, nikad ovim
Neprodjem trgom, da nezapnem nogom,
Visoke misleć misli. S ovog trga
Slobodne s' nakane orile jednom
Mojim Ičilijem; zamuknu sada
Silničkom vlasti. O koli j' u njega
Pravedna tuga i gnjev!

NUMITORIJA.

Ak' te ljubi,
Danas možda slast koju u svoj tolik
Ulit će jad.

VIRGJINIJA.

Ljubi?.. Danas?.. Što čuju!

NUMITORIJA.

Dà, kćerce: već jednom vruće ti želje
Ču i sasluhnu ćaćko: te sam piše
Sa bojnog polja, da ti pir uskori.

VIRGJINIJA.

Dakle, moguće li, da će već jednom
Uzdisajima mojim konac biti?
O koli me ti razblažuješ sada!

NUMITORIJA.

Ne manj' neg tebi Virgjiniju bi uvjek
Ičilij drag: pošto Rimljana oba,
I to junačtvom neg imenom veće.

NUMITORIJA.

Mislih dić tvojih nisi mogla nikad
Više, što k srcu Ičila; al otac
Te prê ze njega nedade, dok nebi
U tebe ravna sa ljubavju kriepost:
Vriednom Ičila pa njegvom te htio.

VIRGJINIJA.

Takvom me dakle sudi? O neslutne
Radosti neizmjerne! Takvog imat
Vojna srećnom se scienjah; al je mnogo
Više biti ga vriednom.

NUMITORIJA.

Ti ga jesi
I on jedin Tebe: on kôg strah nije
Pokazati se Rimljanom, Rim kada
Griešno muči i podlo osopunjen
U samom robstvu slobodnim se drži.
Kad bi mu samo bila slična ona
Vlastela podla, štono svojih slavnih
Predjâ viek trube slavna poduzetja,
A nikah ih nesliede! Dočim njega
Kriepost, hrabrost i tvrda krasi vjera...

VIRGJINIJA.

Roda vlastelinskog nije, to j' dosta,
A ni krvnikah kupljenikom rimskih:
Tim on omili pustu srcu môm.
Na slobodnom i junačkom mu čelu
Veličanstvo ja rimskog gledam puka.
U ovo doba jadno, kad i onaj,
Koj laska, strepi, glas mu istiniti,
Plemeniti gnjev, bezbojazno srce,
Jesu vrline, što su mene s menom
Razdružile. Što sam, dičim se, pučko
Diete, Ičilu vrst; gorke bi suze
Ronila s plemenite da sam zibke,
Od njeg' niža vajme

NUMITORIJA.

Zajedno s mliekom
Mržnjom te vlastelskog zadojih roda:
Nježno ju goji; njih bo ide ona,
Što prama vjetru, zlû il dobrû, jesu
Sad gordi, sad podli, nevriedni svagda

VIRGJINIJA.

Moj da ja tajim rod? Ah! neznaš, mati,
Što sve u meni mržnju pomnožuje.
Tajne, dosada osobne mi, grdnje
Kazat ću ti.

NUMITORIJA.

Ajdemo daklem

VIRGJINIJA.

Čut ćeš,
Čemu li me izloži liepost ova,
Kû gojim, jer Ičilu prija...

Digitized by Google

Književne viesti.

„Uputak o govedjoj kugi“, napisao ga po vlastitom iskustvu i poslužio se znanstvenimi spisi za liečnike, živinare, gospodare i puk *Frane Blažekovića*, živinar. (Tisak Drag. Albrechta.) Koliko može o tom djelcu nestrukovnjak suditi, rekli bismo, da joj je sadržina, gledeć na sam predmet, o kojem razpravlja, u obće dobra. Vidi se, da je pisac predmet doista proučio a da mu ne manjka ni izkustva. Red, kojim predmet razpravlja, logičan je i dosljedan, samo bi po našem mnienju onaj članak, kojemu je naslov: „Uzrok pošasti u našoj domovini“ imao bio izostati kao posebno poglavje ili bar ne bi smio imati karaktera polemike, koja ne spada u knjigu trajne vriednosti. Toliko sa stvarnoga gledišta; a što se jezika tiče, žao nam je, da ovako važan predmet nije pisan jezikom, što to pravilnijim i razumljivijim. Čovjek literat čita ovo djelce težko i prekinuto, jer mnogo puta sustaje te se nehotice pita: što je htio pisac reći? A što će istom djak ili seljak, kojemu je knjiga samo nedjeljom i svetcem u ruci?

Našim čitateljem na ogled preštampavamo u današnjem broju jedan od najboljih članaka iz te knjižice, koju medjutim preporučamo radi velike važnosti predmeta.

Poziv na Predplatu!

Nakanio sam izdavati u prevodu po dr. **Josipu Valentiću, Zschokkeove** novele po izboru. U nizu će tog prevoda biti prva naslovom **„Preobraženja,“** Ova je već pod tiskom. Ciena je ovih knjigah i to za predbrojnike ova:

za **„Preobraženja,“** imade po prilici **12-13** arakah **40** nč.
„ **„Princessu Wolfenbüttelskn,“** imade do **20** arakah **60** nč.
„ **„Jonathana Frocka,“** imade **12-13** arakah **40** nč.

Tržna će se ciena kašnje povisiti.

Netreba preporučivati **Zschokkeove** stvari — poznate su za dosta; prevod je pako naravan i čist. Svaka će novela izlaziti za se u svežčiću. Preporučam se svakomu prijatelju knjige, osobito onomu, koji zdravo misli o pomnoženju vlastite literature tudjim biserjem. Neka mi bude dobre pomoći — valjana je težnja

„Preobraženje“ će izići koncem svibnja ili najdalje početkom srpnja. **„Princessa Wolfenbüttelska“** početkom rujna. **„Jonathan Frock“** početkom studenog. Predplata se prima na sve tri knjige zajedno do konca svibnja o. g.

U Senju 4 travnja 1876.

H. LUSTER.

Tiskom i nakladom H. Lustera u Senju, izišao je I. svezak knjige: **Hrvatske narodne pjesme**, sakupljene stranom po Primorju a stranom po Granici, trudom učitelja Štjepana Mažuranića. Na ovoj knjizi moraju biti g. sakupitelju zahvalni osobito Hrvati Primorci to u Kraljevini, to izvan nje, u Istri i na Koavnerskih Otocih; jer će u njoj naći mnogu krasnu pjesmicu i u svojem *čakavskom* nariečju, koju su možda više puti s uzhitom il sami pjevali, il pjevati slušali. Ciena je toj knjizi broširanoj 45, vezanoj pako u platno 90 noč., a može se dobiti u svih naših knjižarah.

Različite viesti.

* **Govedjâ kuga** pojavila se i ovo ljeto u tršćanskoj okolici.

* **Hrvatska c. k. pjesačka Regimenta,** barun Wetzlar, broj 16, koja bijaše ovdje dvie godine u posadi, otišla je dne 10 tek. S Lloydovim parobrodom u i Pulu Rovinj, da dade promjenu tamošnjoj Regimenti, grof Coronini Cronberg b. 6, koja ide u Budim Peštu. Drago nam je ovdje napomenuti, da je tom prigodom veliko mnoštvo gradjanah baš bratinskom ljubavju pratilo sve do broda naše vriedne Hrvate, pozdravljajuć jih srdačnim „Živio“!

* **Dobrotvorno družtvo gospodjah u Trstu** razposlati će ove godine crkvena ruha i sprave stopram lipnja mjeseca.

* **Sveobća austrijska vinogradarska skupština** u Štajerskoj u gradu Mariboru bit će mjeseca rujna. Program skupštine je ovaj: 1. Razprava i zaključak o privremenih pravilih i poslovniku. 2. Izbor skupišta i odbora za god. 1878. 3. Ako je uspiešna sadanja uredba i djelatnost vinskih pokusnih postajah ili nije? Kako bi ih valjano preurediti ili razširiti, da budu za život od vrle koristi? 4. Koje posliedke ukazuju najnovija iztraživanja o životu, razplodu, razmaku i pogubi phylloxere vastatrix? Dali je uporaba državnoga zakona ob uništaju phylloxere dovolj uspiešna ili treba zakon preinačiti? 5. Dali bi bilo dobro za austrijsko vinarstvo udesiti carinu za uvoz i izvoz u prometu sa susjednimi zemljami i izvan carevinskoga saveza? 5. Bili podupirali austrijsko vinogradarsko i vinarstvo posebni zapriseženi vinski poslovači? Bili dobro bilo ovako što pokusiti. 7. Što se izkusilo o vrlo uspiešnoj uporabi salycilne kiseline, abymela i caslina u pivničarstvu? 8. Kakav uspjeh imaju najnovija znanstvena iztrživanja o zrijanju groždja? 9. Kako bi se moglo podići vinarstvo udruživanjem manjih vinarah? 10 Što se je izkusilo o uvedenih za posljednih godinah vrstih groždja u raznih zemljah? 11. Što najbolje čuva trs od nazebe.

* **Skupština hrvatskih šumarah** sastala se je u Zagrebu i postavila temelj hrvatsko-slavonskomu šumarskomu družtvu, koje će skrbiti za podignutje i boljak šumarstva i lovstva u Hrvatskoj.

* **„Hrvatski Dom“**, dijačko družtvo zagrebačkoga Sveučilišta, izdati će pod tim imenom koncem srpnja mjeseca zabavnu i poučnu knjigu. Predbrojba traje do kraja tek. mjeseca i stoji 1 for.

* **Iz Bosne i Hercegovine** čuju se važni i neočekivani dogadjaji. Ustanak ne samo da se nije ugušio, nego svaki dan još sve to većma raste. Tomu su krivi isti Turci, koji doista svakom nečovječnom okrutnostju muče i dave ubogu raju. O tom nam dohadjaju uprav grozni glasovi, u kojih se povieda, kako okrutni Turci ni krive ni dužne Kršćane nabijaju na kolac i drugom jih težkom smrtju skončuju. Oni neprašćaju ni nedužnoj djeci, ni siedim starcem, ni nejakim ženam, koje po navadi najprije silom oskvrnu, pa onda najneusmiljenijim načinom umore. Zato su Kršćani u ovo novije doba iz mnogih mjestah, osobito u Bosni, da život spase, pobjegli u Austriju, il koji su za oružje, pošli na pomoć ostaloj borećoj se braći. Eto, koliko Turci drže do Andrassyevih reformah; eto koliko se Kršćani zanesti mogu na nje!

* **Proročanstvo.** Med Jugoslaveni obstoji sliedeće proročanstvo, koje polag inglezkih časopisah bi prorokovano godine 1453, kad bi uzet Carigrad od Turakah. „Nakon dva puta dvie sto godinah navalit će medved (Rus) na polumjesec (Turčina): sjedini li se tada peteh (Francuz) sa bikom (Inglezom), medved neće pobiediti, nu poslie dva puta deset godinah, neka dobro pazi Izlam: prikazat će se križ, i počet će pomrčavati polumjesec i zaći će.“ „Telegraf Novo-ruski“ dodaje: „Prošlo je sada 20 godinah od krimskoga rata, kadno se je Francuska bila sa Inglezkom sjedinila proti Rusiji, to je evo nastalo vrieme, kad će se Turci povratiti u Brussu, odkud su i došli.“

Pregled tršćanskoga tržišta.

Pšenica iz Tagarog-a prodavala se po fior. 12.45 svakih 100 kilog. - Girka-Galac po fior. 11.38.

Kukuruz iz Romanje po fior. 6.15 - 6.45, iz Bosne po fior. 7.78.

Raž iz Burgas-a po fior. 7.78.

Zob svake vrsti po fior. 8. do 9.

Voće, Naranče iz Sicilije po f. 1.50 do 4.75.

Limuni iz Sicilije pro fior. 2 do 4.50 za svaku skrinjicu.

Smokve iz Kalamate po fior. $10^3/_4$-12.

Ulje iz Italije po fior. 57 do 63, iz Kerfa po fior. 48, iz Dalmacije po fior. 45 - $45^1/_2$, iz Istre po fior. 43.40 - 45 za 100 kilog.

Kameno ulje po fior. $17^1/_4$ brez skonta.

Kože volovje suhe po f. 121.50 do 134. Istarske, dalmatinske i bosanske po fior. 89 do 125. Amerikanske po fior. 80 do 146.

Kava Mokka po fior. 125 - 127. Ceylon po fior. 146 - 149. S. Domingo po fior. 96 - 103. Rio po fior. 93 - 111.

Cukar austrijanski po fior. $30^1/_2$ - $32^1/_2$.

Bakalar po fior. 29 - 34 za 100 kilog.

Lies, daske koruške fior. 90 - 93, iz Štajerske fior. 70 - 78. **duge** hrastove fior. 22 - 23.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—15 Aprila 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.43	—	$5.44^1/_2$	$5.44^1/_2$	5.46	$5.46^1/_2$	$5.46^1/_2$	5.48	—	$5.49^1/_2$	5.52	5.61	5.64	—	—	—
Napoleoni	9.29	—	9.29	9.29	9.34	$9.33^1/_2$	9.23	9.35	—	$9.35^1/_2$	9.42	9.57	9.63	—	—	—
Lire Ingleske	11.66	—	11.68	—	—	—	11.73	11.73	—	11.74	—	11.95	11.99	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	102.50	—	102.50	102.35	102.65	102.75	102.65	102.85	—	102.85	103.15	104.25	105.—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Maja 1876.** **Broj 9.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. travnja 1876.

Neizviestnost, o kojoj smo posljednji put govorili, traje i danas. Još ni sad nitko nezna, kako će se poravnati stvari izmedju Austrije i Ugarske glede carine i narodne magjarske Banke, akoprem su se i u ovo petnaest danah naši i priekolitavski ministri više puti sastali, da dokončaju taj posao. Nu bilo kako mu drago, mi ćemo ipak opet svoju reći, da si naime Niemci i Magjari neće radi toga očiuh izkopati, jer njim na koncu konca nestoji nego do gospodstva, jednim u ovoj, a drugim u onoj polovici carstva, pa će sve žrtvovati samo da ga uzdrže. Govorilo se, da će se pred Delegacijami još jedanput za kratko vrieme sastati carevinsko vieće, al je opet sve zamuklo.

Naša braća Česi su dne 23. tek. imali liepu narodnu svetkovinu, slavili su naime svojega povjestničara, starinu Palackoga, koji je uprav dogotovio povjest češke Kraljevine, te tim doprobudio sa svog stogodišnjeg sna onaj čestiti narod. I tom se prigodom pokazalo, da se razna slavenska plemena svaki dan bolje poznaju i ljube, jer je tu bilo čestitkah i pozdravah ne samo iz Češke, nego takodjer iz svih ostalih zemaljah slavenskih u carevini i izvan carevine.

Kako smo već u zadnjem broju rekli, Andrassy nije uspio sa svojimi reformami u Turskoj, jer su Kršćani izjavili, da oni pristaju na nje, al da neka tko Tursku prisili, da jih izvede; a Turska ne samo da jih nemari izvesti, akoprem je obećala, nego dapače u ovo zadnje doba da je očito rekla, da joj to nije moguće. Andrassy pako bi rado prisilio Kršćane, da se pokore Turskoj i bez njegovih reformah, ali toga nesmije radi sto i sto uzrokah. Ustaši nadalje, ostavljeni sami sebi, gone Turke gdje god mogu, pa su jih i u ovo petnaest danah potukli više puti u Bosni i Hercegovini, gdje je Turska izgubila silnu vojsku. Što Srbija nije još ni sad prešla granice, vele da je tomu uzrok, što hoće, da narod obavi svoje proljetnje radnje te si tako osigura ljetinu. Govori se da joj je Engleska osigurala zajam, što joj treba, da može vojevati. S druge strane se čuje, da se je turski car obratio na egipatskog podkralja, neka mu pošlje vojske u pomoć, al da se ovaj usteže pristati na taj zahtjev.

U Franceskoj i u Italiji novi ministri hoće da promjene sve prefekte iliti po našu namjestnike. Cara Aleksandra očekuju u Berlinu, kamo da će prispjeti sa ministrom Gorčakovim i mnogim diplomatičnim osobljem, pa se nagadja, da će se tamo ovaj put govoriti u prvom redu o istočnom pitanju. Dobro je znati, da se čitalo u novinah, da diplomacija namjerava iz Bosne i Hercegovine skovati novo kraljestvo, koje bi moralo priznati nad sobom nekakvo turško gospodstvo, kao što ga sad priznaju Srbija i Rumunjska. Ma neka, samo da tamo Turci neharaju, kao što su harali do sada. Viesti, što dolaze iz Rima, kažu, da se je kardinal Antonelli opasno razbolio. Prestolonasljednik engleski vratio se sa svog puta iz Indije.

Dopisi.

Izpod Učke.

Nijedan narod neima neprijateljah, koliko naš; nam se valja boriti s Talijanî i Niemcî, onda s Magjarî i Turcî. Ta je borba naravna. Ali naš najljutji neprijatelj je kod nas, u naših njedrih; to je onaj, koga mi hranimo; to je onaj, komu, naš pošteni seljak skine klobuk, kad ga susretne; to je onaj, u kojih žilah čista hrvatska krv teče, koji zatajuje svoj narod, koji se srami svog imena. Kod drugih narodah sve je obratno, što se tiče narodnosti: kod drugih narodah, a i u ostalih krajevah naše domovine, ljudi koji su nešto više prosvjetljeni, podučavaju seljaka, kako valja da ljubi svoj narod i svoj jezik; kod nas u siromašnoj Istri, podučavaju ga takvi ljudi ljubiti sve što je tudje, a mrziti sve što mu je najsvetije po zakonu naravnom. Prosti je narod u Lovranu, na Voloskom kao i u cielom našem kotaru nepokvaren i pošten, velim pošten jer ljubi svoj jezik i znade što je. Onaj dio naroda, kojemu se čini da naobražen, mislim u obće, pokvaren je te neima pojma ni o narodu, ni o domovini. Kod drugih narodah trse se naobraženi da se čim bolje svojim jezikom upoznaju, kod nas se trse da g čim prije zaborave. Nekoji koji su se dočepali srećom visokog klobuka i crnog kaputa, zanemaruju hrvatski jezik, u kojem su izključivo govorili do svoje petnajste ili dvadesete godine. U talijanskom jeziku nemogu se izraziti, te se u istini čovjek s njimi nemože o nikakvoj, onako malo više malo manje znanstvenoj stvari razgovarati. Ti slavni učenjaci, koji misle da su sve znanosti proučili, pozobali, prožvakali i progutali, nisu u stanju da se razume niti s pravim Talijanom, niti s čovjekom, koji govori čisto hrvatski. Ta gospoda mogu se razgovarati samo medju sobom, jer se samo medju sobom mogu razumjeti, brbljajući taj svoj novi šareni hrvatsko-talijanski jezik i rigajuć i sipljuć proste psovke na narod, koji jih trpi u svojoj sredini, na narod iz kog su potekli. Zahvalimo Bogu, da jih neima mnogo!

Velika, ogromna je naša nesreća, što nekoje od naših gospojicah neće moći odgojiti poštenih i sviestnih gradjanah. Kako da postane poštenim gradjanom diete, kojeg se majka srami govoriti svoj jezik? Djevojka odgojena na ladanju, (u selih) izvan zida naših gradićah, govori veoma liepo čakavsko nariečje. Kad postane majkom razgovara se svojim milim čedom u jeziku njezinih djedovah. Srećne li majke! Kći mornareva ili zanatlijina, rodjena u gradu, dok je malena, govori hrvatski, skakutajuć bosa i vesela po trgu ili placi. Kad ponaraste, pročita dva ili tri talijanska romana, izvorna ili prevedena iz francuskoga, pokvari si često i srce i pamet te se počme sramiti jezika koga ju je majka naučila. Meni je rekla jedna takva *signorina*, da su Vjerenici (*I promessi sposi*) veoma dosadan i suhoparan roman. Jest, ljuta je naša rana, što nisu naše žene domorodkinje i zlo po nas ako se to brzo nepromieni. Vidio sam mnogo Francuzkinjah, Talijankinjah i Niemicah, jer sam dosta vremena boravio u dotičnih zemljah, vidio sam kakvom ljubavi plamte za svojom domovinom, kako obožavaju svoj jezik, kako su uznešene, kad se govori o narodnih spomenah. Parižkinji, kad ju sjetiš na žalostne časove slavne domovine, oko se orosi, te ti se čini, da vidiš angjela osvete. Zašto niste vi takve o Voloske, Lovranske i Mošćeničke *signorine?* Zar ste vi nešto više od hrvatskih banicah, od gospodjah i kćerkah naših učenjakah i spisateljah, od naših groficah, i od naših barunicah? Nesretnice, vi se stidite govoriti jezik, u kojem se razgovaraju knjeginje i knezovi, u kojem se razpravljaju najvažniji državni poslovi. Vi ste djevojke, al ćete postati majke, odgojiti ćete sinove, koji će se sramiti svog jezika, kao što se ga i vi sramite; sinove, koji će, kad njim se pruži prilika, lagati kao onaj mladi gospodičić, koji je u uredu na hrvatsko pitanje, odakle ste vi, talijanski odgovorio, *da Volosca*, i koji je bezsramno lagao, da nezna hrvatski jezik, kad mu je razuman činovnik, da mora poznati taj jezik, budući rodom iz Voloskoga. Takav je čovjek ili prevejana ništarija, ili velika izvanredna bena. Što takva može izustiti samo kakov gospodičić, koj neima u tikvi nego slame, pilotine i vjetra. Hajd da je sama slama i pilotina, nebi jošte bilo lošo, al taj nesretni vjetar, taj sve to vrti i mieša u lubanji.

Djevojke, koje pojmite, što znači sveta rieč domovina, budite oprezne, pazite se takvih junakah, jer valja da znate, da čovjek, koji neljubi i neštuje svoj narod, nemože ljubiti i štovati niti svoje supruge, ni djece, ni nikoga. Djevojke valja da znate, da će čovjek, koji je zatajio, prodao i prevario svoj narod, hoće i vas zatajiti, prodati i prevariti. Ljubav je domovine najuzvišenije, najnesebičnije čuvstvo, i tko tog čuvstva u srcu neima, taj nemože imati kakvo drugo, jer je ono temelj svim ostalim. Pazite se dakle takvog nitkovića; on se nebroji, on nespada medju poštene ljude, on je dostojan vašeg prezira, a ne vašeg štovanja i vaše ljubavi.

Stvar je stara, da bez muke neima nauke. Kad se svi narodi sile, da čim pravilnije pišu i govore svoj jezik, zašto nebismo se i mi u tu svrhu trudili? Uči, pak govori. Ja mislim, da neima smiešnije stvari na svietu, nego kad čuješ u kavani na Voloskom, ili na javnom trgu u Lovranu, onako odriešito, kakvog tikvana

Digitized by Google

svoj sud izreći o ljepoti hrvatskog jezika. Da tko tog učenjaka zapita najjednostavniju stvarcu iz slovnice budi kojeg jezika, gledao bi kao tele u nova vrata. Na stolu na kojem pišem, nalazi se djelo Tommasea; nebi mi bilo težko prepisati iz tih djelah, što on veli o ljepoti hrvatskog jezika. Nu čemu? Pametni i prosvjetljeni ljudi to poznaju, a oni, za koje pišem, ili nebi možda razumjeli, ili bi držali sebe za pametnije i mudrije od Tommasea, kad bi pročitali njegove rieči.

Naše djevojačke škole nevriede nit šupljeg boba, ili bolje rekuć mi jih nit neimamo. Nu da vidimo, što rade cieli dan mlade djevojčice, kćeri naših brodograditeljah? Šiju, krute i popravljaju košulje i ostalu rubeninu brata si kapetana. Bilo bi liepo i hvale vriedno, kad bi naši brodograditelji kadgod iztrgnuli te hlače i košulje iz rukuh svoje kćerce te joj dali knjigu i to narodnu, da nauči svoj jezik. Istina je, da bi na taj način ti okrutni otci imali nekoliko novčićah manje u žepu, novčićah, koje bi dali kakvoj sirotici, al bi njihova kćerka štogod naučila.

Kako vidimo, kod nas neide kako bi valjalo, nu nesdvojimo, budućnost je naša, ako sile našim vrlim sveštenikom ne malaksaju. Valja pripoznati, da duhovnici našeg kotara rade neumorno za dobrobit i napredak naroda. Ne, duh sviesti neće obumrieti, iskra rodoljubivog zanosa neće utrnuti u njihovih srcih! Slava njim!

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE TRINAESTO.

Gospodarsko računarstvo.

(Konac)

P. Ja nisam nikad čuo govoriti o tako zvanom *Računarstvu*; izvolite mi, molim vas, o tom vi štogod reći!

O. Nije ni moguće, da bi bili čuli govoriti o *Gospodarskom računarstvu*, čim gospodari u obće ni neznaju za kakvo računarstvo, pa zato i jesu škodni i nazadni, a mogli bi liepo napredovati?

P. U čem dakle stoji *Gospodarsko računarstvo?*

O. *Gospodarsko računarstvo* stoji u bilježenju dan po dan svih poslovah, što jih je gospodar obavio; koji tim putem dodje do jasnâ spoznavanja, da li se mučio za što il za ništa, da li je izgubio il dobio.

P. Koji su ti poslovi?

O. Ti poslovi jesu *trošak* i *muka* kod obdjelivanja zemlje. Jer budući da zemlja nosi, ako čovjek na nju troši i ako se na njoj muči: jest očevidno, kad spravi ljetinu te ju procieni i uzporedi sa *troškom* i *mukom*, da uprav zna, je li na dobitku il na zgubitku.

P. Navedite mi jednu priliku, da mogu razumjeti, što kažete.

O. Veoma rado; evo je. Svaki gospodar, kad hoće da bude pravi gospodar, mora prije svega proračunati, koliko mu valja grunat il zemlja, koju obdjeluje, da vidi, koliko bi mu nosila, kad bi to bio gotov novčani kapital, pa kad bi ga dao na interes toliko po sto, koliko mora dati on, ako mu treba uzeti novacah na posudu. Postavimo, da mu je grunat vriedan 10,000 (deset hiljadah) forinti, pa da je te novce dao na posudu samo po 6% (šest po sto): to bi već imao na godinu 600 f. čista dohodka bez svake muke i bez svakoga stroška. Kad je učinio taj račun, onda neka zabilježi dan po dan i novčić po novčić, što je potrošio kod grunta za *sluge* i *služkinje*, za *težake* i *težakinje*, za *nabavu* i *popravu težačkoga orudja*, za *kupnju* i *uzdržavanje* stoke (blaga), za *sjeme* (il ako ga nije kupio, neka proračuna, koliko je vriedno); nadalje za *porez* iliti *štibru* (franki) i ostale daće, za *popravljenje* i *uzdržavanje* kuće i drugih gospodarstvu potrebnih sgradah, kakono stajah, svislah itd., za *popravljanje* i *poboljšavanje* samoga grunta; naposljedku neka računa *toliko na dan* za sebe i za svako odraslo čeljade u kući, na koncu neka učini račun, koliko bi mu sav taj novac nosio na godinu, kad bi ga *ukamatio* iliti dao na interes. Postavimo, da je naračunao samo 1000 f., to bi bilo odmah 60 f. na godinu, a skupa 660 f.

P. Pa kad bude sve to pobilježio i zapisao, kako će doznati, da li je na dobitku il na gubitku?

O. To je veoma lahko. Onim naime redom, kojim spravlja ljetinu bilo od zemlje bilo od blaga, neka zapiše, koliko valja iliti vriedi po običnoj trgovačkoj cieni; onda neka zapiše takodjer po istoj cieni sve, što je potratio sa svojom družinom, da se prehrani; pa na koncu godine, t. j. tamo o Svisvetih, neka proračuna i uzporedi jedno s drugim, što je potrošio i što privriedio, i eto mu kao na dlanu svega njegova gospodarskoga il napredka il nazadka. — Kako dakle vidite, on mora držati u tu svrhu dvie navlašne iliti napošne gospodarske knjige, jednu naime, u koju će pisati troškove, a drugu u koju će pisati ljetinu, kao i po što je što prodao, il bi mogao prodati ono, što misli u kući potratiti.

P. Jest, a vidim i to, da je *Gospodarsko računarstvo* veoma koristna stvar, kao takodjer, koliko valja i poljodjelcu, kad zna pisati i računati, te držati u redu svoje gospodarske knjige. Dapače ja mislim, da bi se morala djetca već u školi učiti, kako treba voditi gospodarske knjige, jer bi im to mnogo više koristilo, nego nekoje druge prtljarije, kako na primjer talijanski il njemački jezik, bez kojih se dade i kod nas baš liepo živiti i napredovati.

O. Da se djetca u školi uče, voditi gospodarske knjige, to stoji u vladi, koja škole ravna i upravlja i ja se tvrdo ufam, da će vremenom vlada i na to misliti, da će se naime i kod nas kmetska djetca odgajati prama svojemu kmetskomu stališu.

P. Bilo bi već jednom i vrieme.

O. Nu Gospodarsko računarstvo nesluži samo tomu, da gospodar zna, da li je dobio il zgubio, nego takodjer da može popraviti i poboljšati svoje gospodarstvo.

P. Na koji način?

O. Evo vam u kratko odgovora. Pravi gospodar mora pisati i držati račun od svega i svačesa. Na primjer: od *pšenice*, od *kukuruza*, od *trsja*, od *sjenokošah*, od *blaga*, od *šumah* itd. itd. jer samo tako može viditi, u čem mu se valja popraviti, da dobi više, il što mu valja učiniti, da nadomjesti gubitak, što ga je imao pred godinu danah.

P. Nije li vam moguće, govoriti malo jasnije, da vas mogu bolje razumjeti?

O. Jest, ali u prilikah, ako vam rači. Jedan je gospodar nasijao 3 hektara pšenice, te spravio je 24 hektolitra, a prodao za 280 for. izviše primio je za slamu 28 f., dakle skupa 308 f. Nu ti nisu svi dobljeni, jer da jih izvadi, poljodjelac je morao potrošiti za *sjeme*, za *popravu* orudja, za *porez;* izviše mora računati, da je zemlja, gdje je dozrela pšenica, izgubila svoju plodnost, da je morao platiti težake, pa da su mu i volovi zaslužili svoju nadnicu (žurnadu). Naposljedku da se na svakih deset godinah mora uzeti jedna neplodna ili izgubljena; da se kuće, staje itd. moraju načinjati; da i sama poljodjelca ide svoja nadnica, sve naime takove stvari, koje se moraju izplatiti iz pridjelane *pšenice, vina, kukuruza, krompira, repe*, kao i svih ostalih pridjelakah. Toga radi, razdieliv te troškove prama 24 pridjelana hektolitra, vidi se veoma jasno, da li vas je pšenica, što ste ju prodali, koštala više il manje, to jest, da li ste na njoj dobili il zgubili!

P. Kako bi mogao zgubiti?

O. Baš to je ono, česa nepojme oni, koji nedrže računa od svojega gospodarstva, pa zato i propadu, a da toga ni neopaze, dokle nisu propali. Postavimo na priliku, da vas pšenica, koju ste vi prodali po 8 f., stoji 8. f. 80 nvč. po hektolitru; neima dvojbe, da ste na taj način izgubili onih 80 novčićah. Kad dakle gospodar na temelju svojih računah dodje do toga spoznanja, on gleda da ukloni unapred taj gubitak, djelajuć bolje svoj grunat, pripravljajuć umnije gnoj, sijajuć na redje, plievuć gušće puti svoje polje, predižuć na dublje zemlju, mienjajuć razboritije sjeme i sijališće: jednom rieči, ravnajuć se tako, da dojduće godine, mjesto 24 hektolitrah, spravi jih 30 i više, te tako umnoženjem pridjelka trošak si naplati.

P. Borme sad vas razumjem! sad vidim, kako su na krivom putu skoro svi poljodjelci!

O. Nu ne samo poljodjelci, nego i oni posjednici, što daju zemlju na polovicu. Mnogi od tih, kad bi dobro račun učinili, uvidili bi, da im imetak nenosi ni 3%, tim da bi za njih bilo koristnije, kad bi ga prodali, te novac ukamatili 6% i više; il bi bili prisiljeni izučiti se bolje u poljodjelstvu, da im zemlja više nosi, pa da se otmu gubitku i da mogu laglje smagati svakojake daće, koje dan danas grunat pritišću.

P. Razložite mi, molim vas, kako se de vodi to *Gaspodarsko računarstvo*, bez kojega eno neima dandanas napredka?

O. Nešto o tom sam vam već i u ovom razgovoru natuknuo (naćuknuo), zato vam netrebam nego ponoviti, da se tomu hoće navlašna knjiga, što se zove *Upisnik*, u koju se zapisuju svi *troškovi* svi *dohodci*, sve *vjerivo* (krediti), jednom riečju svi poslovi, što jih gospodar obavi dan po dan. A buduć, da su ti poslovi razne vrsti, tako treba svakoga od njih zapisati u svoj vlastiti razred; na primjer *trošak* na jednoj strani, a *dohodak* na drugoj, i tako dalje. U tu svrhu, kako već rekoh, trebaju dvie *knjige;* jedna, kojoj se veli *Dnevnik*, jer u nju idu svakidanji poslovi kako nalete; onda druga, kojoj je ime *Matica*, jer su u njoj popisani i zabilježeni gospodarski poslovi svaki po sebi, po svojoj naime vrsti. I eto, na taj jedini način počima gospodar poznavati svoje gospodarstvo te hoditi, što no rieč, po pravom putu. A ja mislim, da nebi bilo s gorega, kad bi naša gospodarska družtva priredila za kmetske gospodare rečene *Računarske knjige* prama svojemu izkustvu

Digitized by Google

i prama potrebi našega puka, pa jih onda dala tiskati, da jih može narod po priličnoj cieni u svakoj knjižari dobiti, te tako u svih svojih poslovih priviknuti redu, bez kojega neima napredka. S preda bi trebalo staviti naputak, kako se valja knjigom služiti, da ju može rabiti i onaj, koji nije o tom nikad ništa u školi učio.

P. Nego recite mi, je li dosta voditi gospodarske knjige, da dodje gospodar do pravoga poznanja, da li je na dobitku il na gubitku?

O. Nije, jer mu treba znati još mnogo drugih stvarih, koje su mu obično nejasne i neizviestne za vrieme obdjelavanja grunta. Ako će dakle da postigne, što želi, treba da na koncu ratarske godine popiše natanko sve, što je pridjelao, počamši *žitnicom* iliti hambarom i *stajom*, a svršivši *pivnicom* (konobom) i *sjenikom* (svislami). Treba, to jest, da naredi tako zvani *Našaštnik* (inventar). A kad ga je naredio, sve što je našao neka procieni po onoj cieni, po kojoj se što prodaje na najbližem mu tržišću. K tomu neka pregleda svoje težačko orudje i okrutje, da vidi u kakvom se stanju nalaze, pa neka proračuna, koliko vriede. Vriednost svega toga zajedno sračunana jest svota njegova premnoženja. Pa ako se ta vriednost uzporedi sa troškom, vidi se kao u zrcalu, da li gospodarstvo nazaduje il napreduje, pa da li se treba toga puta i nadalje držati, il pak drugim krenuti, dokle je još vrieme.

P. Budući da govorite u prilikah, aidede iztomačite mi i to jednom prilikom, da mi laglje u glavu probije i u njoj ostane.

O. Hoću, al držite glavu, da vam ju neodbije. Postavimo, da sam ja uzeo djelati jedan *grunat*, te da sam donio sobom što u *novcu*, što u *blagu*, što u *hrani*, što u *orudju* itd., glavnicu od 4000 f., pa ako na koncu gospodarske godine nadjem da neimam nego 3000 f., to će bit znak (znamenje), da sam izgubio 1000 f. Ako pak nadjem, da imam 6000 f., bit će znak, da sam dobio 2000 f. Je li tako?

P. Jest, pa baš vidim, da taj vaš nauk nemože nego koristiti i meni i svakomu, koji je rad sebi i svojemu dobru!

O. Bez dvojbe! Jer ako sam na zgubi, hoću gledati, da to nadomjestim, obdjelavajuć bolje svoj grunat; ako sam pak na dobitku, hoću isto tako nastojati, da popravim i ovo i ono, da unapred i više dobim. Sad vidite, da li sam imao pravo, kad sam rekao, da nije moguće, da poljodjelac iliti selski gospodar obdjeljuje napredno svoj grunat bez poljodjelskoga iliti *Gospodarskoga računarstva?*

P. Pošten vam obraz, tako je, hvala vam na liepom nauku!

Po talijanskom.

O SUNCU.

Zemlja, sunce, mesec, pa i sve zvezde, koje smo do sad videli, koje ćemo još ugledati, kao i one, koje zbog velike daljine ni videti ne možemo, nalaze se i kreću se u velikoj prostoriji, što se zove *vasiona*. Kad za mesec znamo, da je 51,000 miljah, sunce da je $21^1/_2$ miljuna miljah od naše zemlje udaljeno i kad smo računom doznali, da se repate zvezde iz pregrdnih daljinah suncu približuju i u iste take daljine se gube, možemo misliti, kako je velika ta vasiona; kad znamo, da se i tamo, dokle ni umom ni računom ne možemo da dopremo, sunca, meseci i druge zvezde kreću, onda slobodno možemo kazati: vasiona je *neizmerna*.

Čovjek, stanovnik naše zemlje posmatra samo jedan dio te vasione, onaj prostor, u kome se naša zemlja kreće, u kome sunce i druge zvezde sjaju. Pa u tom delu od vasione zauzimlje naše sunce prvo mesto. Sunce je ona važna zvezda, koja svojom toplotom i svetlošću zagreva i održava svaki život. Nama izgleda kao kakva velika, sjajna kugla. I jeste sunce okruglo: drugi se oblik nebi ni mogao obrazovati pod onim zakonima i uslovima, koji su gospodarili pri postanku svega. Ovo je usijan žar, gori neprestano, te nama kao i svima ostalim zvezdama, koje se u sunčevom hataru kreću, šalje svetlost i toplotu. Sastoji se iz česticah, iz kojih su i sva nebesna tela i zemlja naša, dakle i ceo svet sastavljen — sastoji se iz kosmičke mase. Od nas je sunce udaljeno od prilike 20 miljuna miljah. Svetlost sunčeva dospe nama na zemlju za $8^1/_3$ minuta, a svetlost je vrlo brza: za 1 sekunad prodje 300 miljuna metara. Kad bi se na suncu opalio top i kad bi se to na zemlji čuti moglo, trebalo bi 15 godina danah, da taj top mi na zemlji čujemo. 15 godinah putuje dakle zvuk sa sunca na zemlju, a zvuk je vrlo brz: za 1 sekunad prodje 1751 metar. Kugla bi tek posle 25 godinah na zemlju dospela, a inače kugla iz topa prodje 552 metrah u sekundu. Vatrena kola, kad bi se sa sunca na zemlju uputila, taman bi posle 350 godinah na zemlju došla, kad bi svaki sat 7 miljah prelazila. Sunce je vrlo veliko nebesko telo: 111,000 miljunah □ m. ima na površini. 12,000 putah veće je nego naša zemlja, tako da bi iz 1,409,725, naših zemaljah izišlo tek jedno sunce. Masa sunčeva zauzimlje prostor od svojih 3500 biljunah kubičnih miljah, a to će reći: Kad bi sunce bilo šuplje, pa da se u sred srede sunca zemlja nalazi, mesec u istoj šupljini da prati zemlju u istoj onoj daljini, u kojoj i sada to čini, pa bi još ostalo pola prostora u šupljini sunčevoj, iz čega izlazi, da je sunce 720 puta veće nego i zemlja i mesec i mnoge one zvezde, koje se u sunčenom hataru nalaze i kreću. Sunce kao što vidimo, mase ima od zemlje više, ali je ta masa redja nego u zemlje, od prilike kao ono u mrka ugljena. Opazilo se, a i svaki dan se potrdjuje, da sva mesta sunčeve ploče ne svetle, ne greju pod jednako. Svetlost sunčeva vrlo je jaka, 300,000 puta jača nego u puna meseca.

(*Sliedit će.*)

FRANINA I JURINA.

Fr. Ča 'j novoga, Jurino?

Ju. Niš ni novoga, nego je stara istina, da je velika škoda, da Hrcegovci i Bošnjaki nisu Majari, al Nemci, al barem Židovi.

Fr. A zač to, Jurino?

Ju. A zato, ač bi se bili već odkada turskoga vraga izbavili.

Fr. Ča misliš, Jurino, da su Majari, Nemci i dari Židovi bolji junaki od njih?

Ju. To pak ne! — nego znam, da bi se onda bile malo drugačije *note* svirale, a Turci po njih drugačije plesali.

Fr. Bit će kako deš, al ja vidim, da ipak Turci i njihovi prijatelji po Bosansko-hercegovačkih notah plešu.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠCINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Filiplić Mate 30 nvč., Jugovac Maria 30 nvč., Stihović Josip 30 nvč., svi u Lindaru — Ravnikar Jakov župe upravitelj u Sisanu 1 for. — Basilisco Jvan župnik u Baderni 3 for. — Hrvati u Zlatnom Pragu sakupili 5 for. 26 nvč.

Stoka bez dobra obroka.

Piše *Fr. Sajvrt.*

Imade u nas gospodarah, koji, da pokažu drugim svoje imanje, više drže u staji marve (živine) nego li imadu u pojati krme za moći ju (hrane), preko zime, kada je na lancu, onako hraniti, da ne zahiri, te ne dodje u ruke deraču, već da im bude na probit, ne na štetu. Marva zimi ob onom živi, što dobije od gospodarove ruke; ako li ova presuši, zlo si ga po marvu! I jer većinom marva sbog nestašice dobre i dovoljne krme više je gladna nego sita, stoga biva da ona, umjesto da bude zdrava i čila, hiri i dudi, dok najposlje ne skapa od gladi. Stoga biva, da zlo timarena (gojena) marva zakržljavi; stoga biva, da na marvi zlo držanoj i slabo hranjenoj imade više kosti nego mesa; više balege (blata) i nečisti, nego li čiste dlake. Stoga biva, da na proljeće, kada se otvori paša, ukućani moradu iznemoglu od glada marvu s kolci i s toljagami dizati sa tleh, kod ju osove na noge. Marva gladna marva jadna! Badava se marvi (našoj) kaže „blago“, dočim u istinu nije ino, van „bogčija“. Ovdje mi na um pada priča, koja se liepo dade uporaviti na našu stoku. Bio neki djak visoke škole, koji šetajući gradom vodio bi na uzici velika no veoma mršava psa za sobom. Jednom ga na ulici sretne njegov jedan součenik, te prošav mimo njega, reče mu: „Taj velikaš morao bi držati dva psa.“ „Dà dva!“ oceri se nanj taj iztrošeni kao i drugi mu psetar. „Ta i ovaj jedan jedva se drži od glada.“ Baš stoga bi i morao držati dva,“ reče prvašnji. Jer bi dva laglje uzdržali glad, nego li taj jedan. Kad bi bili dva, jedan drugomu bi kosao buhe, te tako i neosjećali, da su na tašte.“

Kad bi tko bio toli znaličan, te bi upitao: Zašto naši seljaci, a bome i neki gradjani, drže toliku marvu, a neimadu što podavati joj, niti ju čim hraniti, osobito zimi, kad snjeg pokrije zemlju, inje šumu, led potoke? Nato bi se dalo odgovoriti, što je odgovorio gori navedeni djak onomu psetaru. To biva s toga, što više marve može laglje uzdržati glad, nego kad bi bilo samo jedno blažče u staji, a ne imalo šta jesti. Gdje je više marve skupa, ondje jedno marše liže drugo, te tako ni neosjeća, da je vrieme za jesti. Dà, kad bi bilo šta.

Ovo je, mislim, dosti jasno i razumljivo za svakoga, koji hoće da mu krava dade ne samo gnoja, već da ima i loja. U kratko: Neima masla bez punih jaslah; nit valja stoka bez dobra obroka. Ima toga i više, što marvu diže; nu od stoke korist mala bez krme (dobre i dovoljne), soli i česala.

(*Pučki Prijatelj.*)

Digitized by Google

Neukû Nauka.

Žedja u grozničavih i u vatruštini (ognjini) ležećih bolesnikah

vrlo se prijatno gasi, kad se daje bolesniku po kriška hladne jabuke, da zubima žvaćući sok iz nje ožimlje i guta. Ovo i vatruštinu blaži i bolesnika čisto razvedri i razgali, i odlakša mu. Isto to učini i pomoranča, kad je ima. Pomoranču je najbolje načeti na peteljci, pa nožićem ispresecati u nutri u njoj one prečage i onda pomalo prstima stiskavajući, sok srkati; a ako nebi bio dovoljno sladak malo sitno stučena šećera u nju usuti i izmešati i podržati, dok se šećer razidje, pa onda srkati. Tako je pomoranča prijatnija, nego sekući je na kriške i onog soka prosipajući.

Kako promuklost prodje.

Kad se odmah priveže pod grlo jastučić perja, pa drži dan i noć, dok ne popusti; ili, kad se stavi na grlo podeblja krpa u vodu umočena i ociedjena, a preko nje suv peškir više puta oko vrata obavije, pa tako vrat drži neprestano uvijen. Krpa ona po novo se pokvasi, koliko god bi se puta osušila. To drži vrat neprestano u pari, a tim promuklost prolazi. Uz to valja svaki čas po malo razmućena jajeta gutati, da se i tim grlo neprestano razblažuje. A ko god je sklonjen na promuklost, neka posle po što je promuklost prešla, u običaj uzme prati vrat, osobito s pred, svaki dan jutrom i večerom hladnom vodom, i hladnu vodu gutati; tim vrat s polja i iz nutra stvrdne protivu hladnoće i nazeba, pa onda promuklost ne dolazi.

Različite viesti.

* **Gibanje pučanstva u Austriji.** U ovoj strani Austrije (Cislajtaniji) prošle se godine 1875. rodilo 830,000 osobah; pozakonilo 189,440; preminulo 665,209, med kojimi 37,771 od boginjah iliti kozicah. Starost preko 100 godinah doseglo je 35 mužkih i 52 ženske.

* **Tršćansko-Koparska biskupija** broji po zadnjem službenom izvješću 303,021 dušu sa 356 duhovnikah. Od ovih su 24 u mirovini, 6 u službi c. k. ratnog brodovlja, a 2 na naucih. Redovnikah (fratarah) ima 58, nebrojeć laike.

* **Promjene u Tršćansko-Koparskoj biskupiji.** Preč. g. Dukić župnik Novogmjesta (Cittanuova) bi imenovan kanonikom ove stolne crkve sv. Justa; V. č. g. Ivan Dr. Šust, začastnim kanonikom; m. č. g. Nadrah Anton, podžupnik u sv. Antonu kod Kopra, podžupnikom u Kontovelu. Preminno je č. g. Škala Matija u 65 godini života.

* **Broj pribjeglih kršćanah** iz Bosne u kraljevinu Hrvatsku, računa se po zadnjih viestih do 42,000 dušah!

* **U Dubrovniku** se utemeljuje „Poljodjelska obrtnička zadruga za kupovinu zemaljah u Hercegovini.“ Svrha joj je kupovati od turskih vlastnikah cienu zemlje a prodavati jih kršćanskoj težačkoj raji, tako da bez velike težkoće malo po malo vlastničtvo prodje u ruke kršćanske. Na tu svrhu izdati će zadruga 10.000 dionicah po 100 franakah; čim bude podpisano 2500 dionicah, početi će se raditi. Promicateljnomu odboru na čelu jesu dva dubrovačka vlastelina, Dr. M. Gjorgjić i Mate Luco Pucić. Proglas je tiskan hrvatski, francuzki, talijanski i njemački.

* **U Biogradu** su dva trgovca darovala vladi 210,000 for. za vojsku.

* **Zelena zastava proroka Muhameda.** Turci, videć kako već nemogu nikako odolieti ubogoj raji, koja se neprestaje viteški proti njim boriti, nakaniše sada, kako se čuje, razviti proti njoj zelenu zastavu svoga svetca Muhameda. Ta se zastava čuva u carskom haremu zavita u 40 svilnih zamotkah, a kad se rabi nataknu ju na kopljaču dobar sežanj visoku, vrh koje je pozlaćena kugla sa polumjesecom i 12 svilnih trakovah, koje rukom drže višji turski hodže. Turci su uvjereni, da kad se ta zastava nosi, svaki će djaur (t. j. koji nije Turčin) odmah osliepiti, čim ju pogleda. Ajde dakle, mrki Mujo, donesi što prije u Bosnu i Hercegovinu to svoje muhamedsko zelenilo, pak da vidimo, tko će osliepiti, ti, il ubogi Kršćani, nad kojimi bdije Bog i njegova sveta pravica!

* **Turske vojske,** kako se računa, odkad je buknuo ustanak bje poslano u Bosnu i Hercegovinu preko 40,000 ljudi, a sad vele, da je već neima više od polovice. Dakle što od vitežke ustaške ruke, što od boljesti, što od zime i glada Turci doslie izgubiše do 20,000 vojnikah.

* **Junakinja Merkusova,** poznata jurve našim čitateljem, pošto bi uhvaćena sa Ljubibratićem i poznatom družbom te odvedena u Linc, otide u Srbiju u Biograd. Al tute opasno oboli od pošaline iliti tifa, a usljed toga i od boginjah, dok napokon prošlih danah opet srećno neozdravi. Biogradjani učiniše joj neopisivo sjajnu demonstraciju sa bakljadom, kojim ona liepo zahvalivši na te i ostale prijateljske izkaze, nacrta živahnim govorom skoro oslobodjenje slavenskih narodah. Liepi doček i vele srdačuo štovanje, što joj je vas Biograd izkazao, toli ju taknu, da je odlučila ostaviti *sve svoje imanje narodu srbskomu,* dočim se već sada trsi, da sakupi liepu četu junakah, pak njom da udari na Turke. Ona je rodom iz otoka Jave na istočno-indijskom Arhipelagu, koji pripada Holandiji, čija je ona podanica, a obično živi u Jerosolimu. Merkusova govori olandezki, niemački, francuzki, talijanski i arapski. Mnogo je po svietu putovala, jako je bogata, imajuć preko 40,000 olandezkih for. čista dohodka na godinu. Od naravi obdarena ćutljivim i odvažnim srcem, kao i osobitim čuvstvom narodne slobode, predje, kako svaki zna, jesenas u Hercegovinu pridruživ se ustašom proti nekrstu. I doisto ne samo da je dobrovoljno i hrabro nadvladala sve težkoće rata, nego je i vele darežljivom svojom rukom ustašom pomagala pribavljajuć četi, kojoj je pripadala, sve što joj je trebalo. Živila!

* **„Bielka iz Bosne.“** Pod ovim imenom izdao je u talijanskom jeziku vitez Vjekoslav Fichert u Mletcih veoma liepu tragediju iliti groznokaz, punu slavenskoga narodnoga duha i značaja kanoti i uzvišenih misli. Ovo izvrstno djelce nemože nego da razplamti srce svakoga Slavena, kanoti i svih onih, koji vide u junaćtvu i požrtvovanju malena puka, kao što je bošnjačko-hercegovački, konačnu pobjedu naroda, koji ćuti u sebi tvrdu nadu u oslobodjenje i bolju budućnost svoju.

* **Inglezka kraljica** dala si je ime *Indijske Carice,* i to, kako se veli, da tim otegoti neprestani ruski napriedak u *Aziji.*

* **U Meksiku,** u Americi, buknula je velika buna, koja će po svoj prilici prekopititi sadašnju vladu, pa ju bogzna čim nadomjestiti.

* **Zdravo selo.** „Südd. Post.“ javlja, da u župi osjačkoj u Koruškoj nije u godinu danah niti jedno čeljade umrlo. Ko zna kolika je župa, i možda je tako malena, da nije ni čndo, što u godini u njoj nije nitko preminuo.

Pregled tršćanskoga tržišta.

Pšenica iz Albanije prodavala se po fior. 9.22 svakih 100 kilog. - Girka-Galac po fior. —

Kukuruz iz Romanje po fior. 6.46 iz Bosne po fior. 6.23.

Raž iz Salonik-a po fior. 7.84.

Zob svake vrsti po fior. 8.50 Albanije.

Voće, Naranče iz Sicilije po f. 3.— do 7.25.

Limuni iz Sicilije pro fior. — do 1.75 za svaku skrinjicu.

Smokve iz Kalamate po fior. 11—12.

Ulje iz Italije po fior. 52 do 63, iz Kerfa po fior. 48½, iz Dalmacije po fior. 45½ iz Istre po fior. — za 100 kilog.

Kameno ulje po fior. 17—18 brez skonta.

Kože janjče po f. 60.— do 75 volovje Istarske, dalmatinske i bosanske po fior. 108 do 116 Amerikanske po fior. 89 do 120.

Kava Mokka po fior. 127 Ceylon po fior. 107 S. Domingo po fior. — Rio po fior. 98—107¼.

Cukar austrijanski po fior. 31½—33¾.

Bakalar po fior. 29—34 za 100 kilog.

Lies, daske koruške fior. 91, iz Štajerske fior. 68—74 duge hrastove fior. 23—25.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—30 Aprila 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	—	—	5.62	5.63	5.64	5.63	5.64	—	5.69	5.71	5.63	5.60	5.64	5.68	—	—
Napoleoni	—	—	9.56	9.58	9.64	9.58	9.61	—	9.69	9.72	9.59	9.55	9.59	9.55	—	—
Lire Ingleske	—	—	11.94	11.97	12.—	11.94	11.97	—	12.10	12.16	12.—	11.95	11.99	11.99	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	104.25	104.50	104.35	104.25	104.25	—	105.75	106.—	105.75	105.—	105.25	105.70	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

Godina VII. **U Trstu 16. Maja 1876.** **Broj 10.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. svibnja 1876.

Danas se otvorile u Pešti austro-ugarske Delegacije. Ali to je najneznatniji dogodjaj u ovo petnaest danah. Kamo više znamenitije jest to, da su se početkom tek. mjeseca već kada tada sporazumili i pogodili medju sobom naši i ugarski ministri glede novčanih odnošajah, kojih će se drugih deset godinah imat držati ova i ona polovica Carstva. Naši su dakako u nečem popustili, kako smo mi uvjek predvidjali, al ipak nisu u svem. Zato je sad u Ugarskoj velika huka na tu novu nagodbu tako, da ministar Tisza nedostiže odgovoriti na sve upite, kojimi mu u parlamentu dosadjuju magjarski nezadovoljnici. Za sada jest najvažnije, da Magjari neće imati svoje Banke.

Druga krupna navost jest ta, da ministar Andràssy boravi već četiri dana u Berlinu, kamo je bio pozvan, da se dogavara s Bismarkom i Gorčakovim o istočnih stvarih i o budućoj sreći naše tamo braće. Ovim je dogovorom stupila ta stvar u svoju četvrtu mienu, uračunav amo naime jesenašnje dogovore konsulah, onda zimušnje Andrássyeve polakšice, a naposljedku Rodićevo poslanstvo, sve same skušnje i poskušnje, koje nisu uspjele. Al i ovo, što će se sad u Berlinu zaključiti, kao da neće biti povolji i prama težnjam Andrássyevim; jer je stvar očita, da se počela i Njemačka zanzimati za bolju budućnost istočnih Slavenah, pa makar i samo da ugodi Rusiji. Nego nevalja se odmah uspjehu nadati, jer njemačka i ruska politika jest ovaj put u tom poslu prevejana tako, da će sliediti još mnogi drugi dogovori, dokle se stvar svrši. Toj politici kao da stoji najviše do toga, da sviet uvidi, da se Turska sama ruši i razsiplje, a ona da se neprenagli. Pa kako budu stvari same sobom dozrievale, sad naprimjer pobjedom Kršćanah, sad bjesnilom Turakah, sad posredovanjem Srbije i Crnegore, a sad ustankom Bugarah: tako će se sazivati novi dogovori, stavljati Turskoj novi zahtjevi, ulivati Kršćanom nove nade i bodriti Europa o sretna i konačnu riešenju toli zapletena i zastarelu pitanja, kao što je istočno.

A toj politici kao da ide već sada sve na ruku, jer u svoj Europi neima naroda, do cigloga jednoga, koji nije za Kršćane, a proti Turkom. S druge strane Turska se svaki dan sve više sramoti. Baš su se imala sastati u Berlinu rečena tri ministra, kad su Turci u Solunu ubili dva evropejska konsula, naime njemačkoga i franceskoga, jer su htjeli da preprieče prisilno poturčenje neke našinke, djevojke Bugarkinje. Taj je dogadjaj ogorčio svako plemenito srce. Odviše, pred samimi dogovori, posljednjih danah prošlog mjeseca, Hercegovački su junaci tako pobili Turke, da jih je na bojnom polju ostalo tri, a po crnogorskih viestih, osam hiljadah, što mrtvih što ranjenih. Odkad se bije onaj sveti boj, to je bila do sada najveća bitka. Isto takve viesti dolaze iz Bosne, gdje su na pravoslavni Jurjev dan na više mjestih zajedno počeli okršaji izmedju Kršćanah i Turakah, a malom iznimkom naši su do sada bili svagdje dobitnici. A i sami Turci našega plemena pristaju uz uztaše, odkad su im kršćena braća obećala u navlašnom javnom proglasu, da oni nemisle dirati u njihovu tursku vjeru, nego da hoće da protjeraju iz domovine strane azijatske čopocre, što su nekada zasužnjili i zarobili jedne i druge.

Naposljedku dolaze pouzdane viesti takodjer iz Bugarske, da se na više mjestih digao i onaj mnogobrojni i uztrajni narod, pak se predvidja, da će za koji mjesec danah biti sva Turska u jednom jedinom plamenu. Mi bi se mogli prevariti, al u ovaj čas stoje stvari tako, kako smo jih evo razložili.

Turci i njihova vjera.

Sviet se već kada tada osvjedočio, da s Turcî neima obstanka, a tomu da je uzrok jedino njihova kriva vjera. Turčin bi i učinio što od njega traže, da se održi i nadalje u Europi, ali nesmije od svoje krive vjere, koja mu nikako nedopušća, dati Kršćanu one pravice, koje i sebi. On će propasti, a neće popustiti, jer kad bi popustio, prestao bi biti pravovjernim Turčinom. Toga radi Kršćanom nepreostaje drugo, nego il prognati Turke što prije iz Europe, il jim i nadalje pokorno robovati, kao i do sada. Tù neima' dmge pomoći, pa radile evropejske države što jih valja, da pomire iznedju sebe krst i nekrst. Med Turcî i Kršćanî nemože i neće nikad doći do mira i sloge!

Dočim evo tako stvari stoje, neće bit s gorega reći koju o turskoj vjeri, o kojoj se dandanas obično mnogo zbori, a malo tko znade, što jest i kakva jest.

Početnik turske vjere jest Muhamed, najveći varalica i svetogrdnik, što je ikad živio na zemlji; jer se mrzko služio svetim imenom božjim, da prevari i zavede prost i neuk sviet. Muhamed se rodio u arapskom gradu Meki god. 570. Arapska iliti Arabija, ako tko nezna, jest pokrajina u Aziji, niže Svete Zemlje prama pôdnevu, medju Crvenim Morom, riekom Eufratom i persijskim zaljevom. Otac mu je bio krivobožac, zvao se Abdalah, iz plemena Koreišitah, a mati židovkikna, imenom Amina, iz kuće Zaritah. Jedinac sin, izgubi otca, kad mu je bilo dva mjeseca, a mater u šestoj godini svoje dobe. O njegovoj se mladosti nezna drugo, nego da je bio ubog, da je vojevao proti neprijateljem svojega plemena, onda trgujuć koječim, da je mnogo putovao i prieko granicah svoje domovine. Za svojim bi poslom više puti osvanuo u Bosri, Jerosolimu, Damasku i ostalih gradovih Sirije i Svete Zemlje. U tih svojih putih obćio je mnogo sa Kršćanî i Židovî, pa budući bistrâ uma, dodje do spoznavanja, da je krivoboštvo, u kojem je čamilo njegovo pleme, neumnost i ludorija; ali mjesto da otvori srce Bogu, koji ga je tražio, te prihvati njegovo spasiteljno objavljenje, stade mudrovati, kako bi na svoju ruku a u njegovo sveto ime osnovao nekakvu novu vjeru. Najbrže da mu trgovina nije mnogo nosila, jer se najmio za slugu kod neke Kadige, bogate udovice, koja ga najposlje i uzela za muža, kad je bilo njemu dvaest i pet, a njoj četrdeset godinah. Pokrpivši se tom nenadanom ženitbom, svaki bi dan sve više izlazio na glas u svojem rodnom mjestu, koje mu je zavidilo lahko stečeno bogatstvo i neku naravsku uzvišenost i veličanstvenost u govoru, hodu i držanju.

Odtad bi imao priliku upoznati se bolje s kršćanskom vjerom u svojoj vlastitoj kući, jer je Kadiga bila kršćanka, dapače imala i rodjaka svećenika. Ali to bijahu žalibože Nestorijevci, to jest Kršćani, koji su po krivovjercu bivšem carigradskom biskupu Nestoriju držali, da su u Spasitelja svieta uz dvie naravi i dvie osobnosti, naime božanska i čovječanska, ne pako jedna jedina i to božanska, kako je uvjek učila i uči prava kršćanska vjera. Odtud mu dakle nije moglo sinuti svjetlo istine, i kad bi ga bio tražio drugom ćudi srca i duše, kao što nije. Dapače kao da ga je dosmutilo i ukriepilo u svojoj nakani, da se nametne svietu za samozvanog proroka i božjeg poslanika, odkad je na svoje oči gledao, kako se s jedne strane Kršćani prepiru medju sobom radi raznih članakah vjere, a s druge Židovi pru s Kršćanî i radi samog došašća Mesije iliti obećanoga Pomozanika božjega. Što on htijaše na svaki način, jest, da izkoreni krivoboštvo te uvede širom svieta jednu jedinu vjeru, makar i mačem u ruci; samo nije još znao, koga da prevari, Židove naime, proglašivši se Mesijom, ili pak Kršćane, izjavivši se tobože Duhom svetim. Zaduben u te misli, svake bi se godine zavukao u nekakvu pećinu te tu po cio mjesec danah samotovao i razmišljao, što će i kako će.

I tako proboravi petnaest godinah, kad na jedan put u četrdesetoj god. svojeg zamišljenog vieka (g. 610) odluči, okaniti se i otčina krivoboštva i materina židovstva i ženina kršćanstva te uzpostaviti, kako veljaše, vjeru otca Abrama, od kojega da je poteklo po Ismaelu, sinu Agarinu, njegovo pleme, pa i on sám. Njegov prvi čin poslje te odluke bijaše taj, što riknu kao biesan lav: *Dole svakom drugom vjerom, koja obstoji il je obstojala ikad dotle na zemlji!* Kakva je ta vjera? Kakvu je mogao izmisliti strastan i zanešen čovjek, koji nije imao pred očima drugo nego s jedne strane silu i prevaru, a s druge sliepoću i pokvarenost čovječanske naravi. Ali to ćemo poslje vidjeti, a sad da vidimo, kako je izveo taj svoj griešni čin, koji ga je crno ovjekovječio.

Digitized by Google

Poznavajuć ponešto sv. Pismo staroga i novoga Zavjeta, Muhamed htjede da oponosi dogadjaje, kojimi se bila poslužila milostiva providnost božja, da zasadi, utvrdi i razprostrani na zemlji pravu vjeru. Uzlaže dakle, da mu se prikazao angjeo Gabriel te zapovjedio, neka nastoji povratiti narod čovječanski k Bogu, koji ga je izabrao svojim poslanikom i prorokom. Tu mu je lž prva uzvjerovala lahkovierna žena Kadiga i njezin rodjak nuki nestorijevac svećenik Varka, onda bratučed mu Ali, dječak od dvanaest godinah, rob mu Sajd i starac Abu-Bakr, jedan izmedju dvanaest Mekljanskih starešinah, čovjek štovan i čuven, prvi koji je medju svojimi prijatelji u Meki novačio narod u tu novu vjeru, u Muhamedovo naime božje poslanstvo. I tako se počelo malo po malo mucati u Meki o Muhamedu, o proroku, o angjelu Gabrielu i o nekakvom nepoznatom Bogu, koji hoće da se obore stari mekljanski bogovi iliti balvani, pa da unapred boguje i gospodari on sám, a Mekljani da se samo njemu mole i klanjaju. Ali to nije išlo onako lahko, kako je Muhamed s prva mislio, da hoće. Dapače, koliko ga dotle njegovo pleme ljubilo i štovalo, toliko ga stalo odtad mrziti i gledati poprieko radi novotarijah, u kojih su Mekljani nazirali veliku škodu za sebe i svoj grad. Valja bo znati, da se častio u Meki, u hramu zvanu *Kaba*, nekak *kamen*, o kojem se pričalo, da je u stara vremena doletio s neba; pa da bi iz sve Arapske dolazili krivobožci, da tu mole svoje balvane, što su bili nastavljeni okolo hrama njih prieko tristo na broju, jer je svako pleme imalo svojega. Ti sliepi pobožnjaci donosili bi Kabi i svojim balvanom silne žrtve i darove tako, da su kod toga mnogi Mekljani veoma s lahka živili, a naime žrecko pleme Koreiševacah.

Što je onog kamena, o kojem se pripoviedalo da je pao s neba, to je sasvim naravska stvar, pa se već više puti dogodilo i hoće. Kako dokazuju učeni ljudi, to su komadi razsutih i raztepenih svjetovah, što lete po neizmiernom prostorju svemira, dokle pritegnuti nenalete i padu koje na sunce, koje na zemlju, koje na mjesec, koje amo koje tamo. Ali reci to neznabožcem, pa da vidiš, kako će te debelo gledati. Taj se kamen časti i danas u Meki, jer je i Muhamed vjerovao u njegov čudnesni postanak, pa kad je kasnije osvojio Meku i pretvorio Kabu u *držamiju* iliti hram svoje vjere, proglasi ga najvećom svetinjom *Mosleminah*, to jest, pravovjernih častiteljah božjih.

(*Sliedit će.*)

Dopisi.

Slavno Uredničtvo!

Harnim srcem prama Nj. c. k. Veličanstvu, molim to slavno Uredničtvo, neka izvoli štampati sliedeće pismo, što je u ime prednapomenuta Veličanstva od c. k. Kapitanata voloskoga stiglo na ovo Predsjedničtvo „Bratovšćine Hrvatskih ljudi u Istri."

U Kastvu dne 12. Svibnja 1876.

E. Jelušić, *tajnik.*

Častnòmu društvu „Hrvatskih ljudi"

u Kastvu.

Nj. Veličanstvo, Presvjetli Cesar, je družtvu „Hrvatskih ljudi" u Kastvu izvolio darovati, kao podporu za namene družtva, svotu od tristo forinti.

Prošnja družtva za dopušćenje, da bi Nj. cesarska Visost, Prejasni Carević, na se uzeo protektorat tog družtva, nije bila uslišana.

C. K. Kotarski Kapitanat

Volosko 7. maja 1876. **Petris v. r.**

O Suncu.

(Dalje)

Ne treba nam odveć jaka staklo, samo neka je sgodno za posmatranje sunca obojadisano, pa na površini sunca opazimo neka vrlo svetla i neka dosta tamna mesta. I svetla i tamna ta mesta nalaze se od prilike oko sredine sunca i nazivamo ih sunčanim pegama. Žute pege, to su vrlo jako usijana mesta — buktinje sunčeve, sive pege te istom dogorevaju, a crne su izgoreli delovi sunca našeg. Ne vide se sve te pege u svako doba na suncu, jedan put se vidi tma božja tamnih, jedan put opet mnogo svetlih mestah. Za vreme od 11 godinah opažaju se pege u svako doba i u najmanjem i u najvišem svom broju. I ako stoji, da ta tamnija mesta na suncu slabiju svetlost i toplotu puštaju, ipak je težko dokazati, da li te pege mogu da uplivišu na to, kakvo će kod nas kad vreme biti. Iz toga pak, što se opazilo, da se pege, koje se duže vreme daju na suncu gledati, miču od istoka zapadu, pouzdano se zaključilo, da se sunce samo oko sebe za 25 danah, 5 sati, i 37 minuta jedan put okrene i neprestano okreće. I to se još zna, da se pege što bliže sredini, to brže okreću, što su bliže krajevima, to su sve svetlije.

Kakva je upravo priroda u našeg sunca, o tome naučenjaci razno sude. Jedni drže da je sunce po sebi tamno telo, al' je okruženo sa tri svetla tavana ili pojasa, kao što je od prilike naša zemlja opasana vazduhom. Prvi tavan kao da je manje svetao, on osvetljuje samo sunce. Drugi je najsvetliji: od njega svetlost na sve strane. Treći je pojas slabe, blede svetlosti, koja dopire čak do putovah drugih zvezdah. Najbolje se daje opaziti večerom u februaru, marču i aprilu, a u zoru septembra i oktobra meseca. Drugi tvrde, da je sunce gazovita masa, koja prolazi tek sada one oblike, koje je naša zemlja na pr. već davno prošla. Gdekad se podigne po čitav oblak pare, koja leti, a mi se dole čudimo čudnom micanju sunčanih pegah. Kakvoća svetlosti sunčeve, opaženi sastavni delovi mase sunčeve govore nam, da je tako. Uvek je bila mila zabava uobraženja čovekovog razmišljati o raznih nebeskim telesima, kao i o tome, nema li može biti i tamo ljudi, života itd. Pa po tome kad se zna da je snaga težine na suncu mnogo jača, nego na zemlji, da tamo tela padaju brzinom taneta iz topa opaljenog, onda i to znamo, da naša dva kilograma tamo od prilike 100 k. g. važe, onda možemo misliti kako bi se težko čovek sa naše zemlje po suncu kretao, nogu bi jedva digao, a

(2)

PODLISTAK.

VIRGJINIJA

Groznokaz od Alfieri-a

Prevadja J. B. HALUBLJAN.

Prizor drugi.

VIRGJINIJA, NUMITORIJA, MARKO, Robovi

MARKO.

Ova,
Dà, ova jeste. Kući mojoj, robi,
Valja, da se povede, ona j' moje,
Kô vi, robče.

NUMITORIJA.

Što slušam?.. a ti, tko si,
Te zoveš robinjom rimljanku ženu?

MARKO.

Zna ti se prevara, nu prazna j'; zaman
Izbaviti ju tražis. Kći ti nikad,
Nikad slobodna bila nije. Rimljan
Sam i ja: zakone poznam rimske,
Štujem i držim, s njih mi moć na moje.

VIRGJINIJA.

Ja robinja? ja tvoja?

NUMITORIJA.

Ne kći moja?
Pa ti, nesramna lažo, da si rimski
Gradjanin! Po riečih i gnjusnih djelih
Tvojih nasilnikâ rob si i krvnik
Od svih najgorji. Neka ti, al pamti,
Nepokvareno pučko da smo pleme;
Vlastelu griešnu svak' ovdje da ide
Zločin i prevara, kô njih pristalce:
Još pamti, da Virgjinij joj jest otac;
A ja, ja njegova žena; te za Rim
Da sad u boju pod oružjem stoji;..
I da jest kadar snizit drzost tvoju...

MARKO.

I on podmetnutu kćercu, od tebe
Prevaren, tvojim da djetetom drži:
A nit je kad zna», niti zna, kradom
Kak si mu tudje podhitila čedo.
Čut ćeš, uztreba li, dokaze moje.
Moja sad s menom robinja nek ide.
Laža ja nisam, Virgjina s' nebojim:
Mirnâ me štiti sva zakona svetost.

VIRGJINIJA.

Zar li te, mâ, zgubit mogu? a s tobom
Otca si vojna i slobodu istu?

NUMITORIJA.

Rim i bogovi znadu: kći j' ovo moja.

MARKO.

Zaman se kuneš; man me grdiš. Udilj
Sluge nek sliedi moje; neće l' milom,
Hoće lje silom. Tebi pak pred sudom
Nepodmitnim, uzhljedneš li, sam gotov
Ovaj opravdat čin.

NUMITORIJA.

Ele, na slabe
Vojuješ žene; dà u tom si junak;
Al pazi dobro, hoćeš li uspieti.
Nezgodno s' mjesto nepoštenû obrô
Djelu; neznaš li rimska da su ovo
Tnala. Prodji se dakle toga; puk će
Sav na naš ustati vapaj; a dievu
Nedužnu hiljade će branit rukuh.

VIRGJINIJA.

Ma i nebudi nikog, da me brani,
Posjeći me nô robinjom povesti
Trebat će vam prê, krvopije kleti.
Hrabrâ dà zastalno sam ja kći otca:
Rimsko ja ćutim u prsima srce;
Drugo bi imala, posve drugako,
Da sam rod robskog roda, kô ti, robe.

Digitized by Google

kad bi je spustao bila bi opasnost to da će je razmrskati, telo koje bi on u vis bacio, jedva bi mu preko glave prešlo.

Pa i kad bi vazduh i sve drugo kao u nas bilo, ipak naše biljke nebi mogle visoko rasti, već bi po zemlji puzale jer bi ih ona pregrdna snaga težine zemlji vukla. Samo grdosije i divovi mogli bi tamo kuće i u obće ma kakav posao raditi, s toga zaključujemo, da organski stvorovi, ako ih možda na suncu imade, ne mogu ni nalik biti organizmu na zemlji.

(*Sliedit će*).

Koji su znaci dobre krave muzare?

Sastavio *Nikola Vežić*, gospodarski činovnik.

Prijatelju poljodjelče! Scienim, da i sam znadeš, da je dobra krava muzara pri gospodarstvu neizrečivo blago; jer ne samo što od nje (krave) dobivaš gnoj, telad itd., nego i mnogoj sirotinji obstanak izdašno podpomaže.

Tà, za Boga, što bi siromak poljodjelac — a da krave neima?! S toga ti evo dakle prijatelju navadjam iz dosta priličnog izkustva svojstva iliti znakove dobre krave muzare, polag kojih možeš lahko razpoznati valjanu (dobru) muzaru od nevaljane.

Dakle svojstva dobre krave muzare jesu sliedeća: 1. **Krava muzara** treba da ima *vid ženski* i da neizgleda kao bik; 2. **liep stas,** *rebra* da su jako dugačka, *trbuh* da je dubok i viseći; 3. **prosek tiela** neka nebude okrugao, nu više dugoljast, *sapi* neka su široki i u razmjeru od prednjeg dela slabiji; 4. **glava** da je malena i dugoljasta, **vrat tanak,** a maramica (podušnjica) poširoka; 5. **uši** tanke, providne i sa kratkom dlakom obrasle; 6. **oči** neka su velike a pogled smieran i takodjer da su uvjek vesele; 7. **nozdrve** uzane; 8. da ima **blistajuće rogove,** i da su maleni i tanki; 9. **rep** da je dugačak i tanak; 10. **koža** treba da je mekana i jedra tako, da dlaka na istoj jeste fina i mekana; 11. **vime** veliko i obješeno, nježne kože (ne mesnato), zatim **sise** da su debele tako, kao i mliečne žile po trbuhu; 12. ćudi mora biti krotke i mirne. Napokon što se starosti tiče, najbolje su krave muzare od $3^1/_2$—10 godinah.

Ovim znakovom odgovara ponajviše pasmina Holandezka, jer se i za cielo u sadanje doba smatra kao najbolja muzara izmedju svih europejskih govedah.

Pribić, mjeseca svibnja 1876.

Neukû Nauka.

Kašalj.

Ne bi čovjek verovao, koliko od kašlja pomogne vezana preko nosa i usta marama (rubac) i uz to trvenje (tarenje) cielog tela osobito ledjah i grudih oštrijom krpom. Povezom onom spreči se uvlačenje onako presna oštra i hladna zraka, koji je i uzrok kašlju, i koji uz ljuto i kiselo jedo i piće, uz burmut i duhan, neprestano kašalj pozledjuje. Tko će dakle da se što pre toga običnog kašlja izbavi, neka mu je prvo: istrti se po cielom telu suhom oštrom krpom, da povrati kožu na njen rad, isparivanje, čemu pomogne i toplo kupatilo; pa neka to učini više puta ako je kašalj tvrdoglaviji; a osim toga, neka se za onaj mah ostavi svaka ljuta i kisela jela i pića, kao duhana i burmuta, i neka odmah poveže usta i nos maramom, ali, da je ne skida ni u sobi sedeći, ni noću u postelji ležeći i spavajući jer baš u tome i jeste odlakšanje, da presan žrak ne dodje na onaj pozledjen nos i vredljivo grlo i dušnik.

Glas naroda.

SVAŠTA PONEŠTO.

Za što naš narod trpi toliko? Na ovo pitanje odgovara neka narodna slavenska priča evo ovako:

Kad je pravedni Bog sunovratio Sotonu s neba, ta se, padši na zemlju, razleti na sto i sto komadah, a griešna joj se uda kojetud po njoj raztruse. Glava joj pade medju Magjare, odtud magjarska oholost, nadutost i rogobornost; srce medju Talijane, odtud su se medju njimi, naime u prošla vremena, dogadjala tolika ubojstva, izdajstva i osvete; trbuh medju Niemce, odtud njemačka požrdljivost i nezasitljivost; ruke medju Turke, odtud turska grabežljivost, razsipnost i krviprolitje; noge medju Franeuze, odtud francuska zanešenost za plesom i skakanjem; rep medju Španjolce, odtud španjolska prevrtljivost i nestalnost. Imala pak Sotona kod sebe i nekakvu tablu iliti dasku, na kojoj bi bilježila i zapisivala svjetske prekršaje, i gle ta prokleta tabla je pala baš medju Slavene, odtud slavenski trpež i muka, jer moraju da čine pokoru za svega svieta griehe i opačine!

Liepo je to naš ncrod izmislio, da izpriča sàm sebe, ali bi već jednom imao spoznati, da svemu njegovu zlu nije kriv nitko drugi, nego od sám.

***

Zakonita doba ženitbe u raznih evropejskih državah. „Il Giornale dei Tribunali" donosi ove prezanimive podatke o zakonitoj dobi ženitbe u različitih evropejskih državah, što ih inozemni zastupnici englezke vlade sabraše po odluci sabora: U Austriji najmanja je doba glede oba spola 14 godinah, a nije li navršena, ženitba ne valja. U Ugarskoj, gdje su ženitbeni zakoni bitno udešeni prama crkvenim načelom, mužkići katoličke vjere mogu se vjenčati u 14. navršenoj godini a žene u 12. Pravoslavna crkva drži se istog pravila. Protestanti ne vjenčaju se prije 18 god a žene im prije 15. Židovi u cislaitanskoj podvrženi su gradjanskomu zakonu, no u Ugarskoj nema nikakve stege glede dobe kad se mogu vjenčati — U Rusiji je ta doba čovjeku 18 a ženam 15 god. — U Turskoj nema obćenitog zakona o tome. — U Italiji mužkićem je najmanja doba 18 a ženam 15 god. — U Pruskoj zakon 1872. ustanovio je mužkomu spolu 18 a ženskomu 14 god., i neda se ovomu pravilu iznimke. — U Francuzkoj zakonita je doba 18 i dotično 15, ali zakonik pripušta oprostah. Pod staroj monarkiji mužkići mogahu se vjenčati od 14 a žene od 12 god., kao u Atini i u starom Rimu. — Belgijski zakonik slaže se predjašnjim, ustanoviv dobu 18 i 15 god. i právo oprostah — U Grčkoi čovjeku je prosto vjenčati se od 14 a ženi od 12 god., dočim u Jonskih otocih ne mogu prije 16 i dotično 14. — U Španjolskoj zakon je

---

MARKO.

Robsku ćeš ćud u rodjenih nabrzo
Poprimit okovih: jednim ćeš mahom
Promienit život, sudbinu i govor.
Nu praznim ljeti prepiranjem vrieme;
Ajdmo . . .

MUMITORIJA.

S njom valja da me odvedete

VIRGJINIJA.

O mati, sile nij', da me od tebe
Otrgne.

MARKO.

Zaman. — Neka se razluči,
Od ote krive matere nek otme
Utekla robinja moja.

VIRGJINIJA.

O amo,
Hrabri Rimljani, milosti li u vas . . .

NUMITORIJA.

Marsovi veledušni sinci, ova,
Koju ja na majčine stišćem grudi,
Slobodna, kô i vi, rimljanka s' rodi:
Zar da ju silom bezbožnici ovi
Otmu? Na vaše oči? Usried Rima?
Vječnih bogovah pred svetimi hrami?

Prizor treći.

IČILIJ, NUMITORIJA, VIRGJINIJA, MARKO, Puk.

IČILIJ.

Što je ta buka? ta vika? o Bože,
Virgjinija!.. što vidim? njoj . . .

VIRGJINIJA.

Ah! amo . . .

NUMITORIJA.

Nebesa te šalju, žuri se teci:
U pogibi ti zaručnica strašnoj.

VIRGJINIJA.

Tebi me oteše, majci i sebi.
Ovaj me robinjom nazvi.

IČILIJ.

Moguće!
O huljo, junačka to li ti djela?
Zar ti se laglje na sudštu borit
Nego li bojnom na polju? o robe
Od svakog roba najgori, ti ovu
Robinjom zoveš djevojku?

MARKO.

Navikô
Ičilij svadjam, dà u vječnih smutnjah
Odgojen, svadje da, o kojih živiš,
Ponoviš, ove se jedine sada
Izlike hvataš. Nu dok Rimom vlada,
U prkos tebi, vlast zakona sveta,
Tebe ja da se bojim? Robče moje
Ova j' dà, to velim; i komu uztrieba,
Dokazat ću. A ni ti, niti kolko
Jih ovdje sada sličnih tebi biesni,
Sudci ste moji.

IČILIJ.

Ičilij, sa šakom,
Što drže s njime, branitelji strašni
Ovdje nedužnosti stoje. — Čuj moj glas,
Puče rimski. Ja koji dosad vjerom
Krenuo nisam; koj poštenja nigdar
Izdao ni prodao nisam; koji
Pučkim se poreklom a blagim srcem
Ponosim; slušaj, govorim bo tebi,
Nedužna ova i slobodna djeva
Kći je Virgjinjeva . . . Na ovo ime
Kô gorite, već vidim, žarkim gnjevom.
Virgjinij se za vas bori u vojni:
Ali nut kobnih vriemenâ; u Rimu
Izložena j' medjutime sramoti
I nasilju kći njegova. Pa od kog? . .
Napred der napred, Marko . . Šta? ti drkćeš?.

Digitized by Google

(*Sliedit će*)

1870. odredio zakonitu dobu 14 i 12 god. — To isto biva i u Portugaliji, gdje mololjetnici jednoga i drugog spola moraju suviše da dobiju prije roditeljsku ili rodbinsku dozvolu. — U Saskoj zakonita je doba 18 i botično 16. — U Rumunskoj 18 i 16. — U Švajcarskoj ženitbeni zakon donosi mnogo razlikah glede dobe. Neki srezovi dopuštaju ženitbu u 20. i dotično 17. god. a neki i 14. i 12. Roditeljska je dozvola potrebita do 25 god. u Urijskom, Šjafuskom, Appenzelskom, Ticinskom i Genevskom srezu.

***

Dug svegâ svieta. Pred dvima godinama vas kolik dug svieta mogao se računati oko 4,200,000,000 lirah sterlinah ili 150 milijardah franakah. Evo pako koliko se je umnožio dvih zadnjih godinah.

Francuzka	dug g. 1873	748,000,000	dug g. 1875	900,000,000
Inglezka	„	790,000,000	„	780,000,000
Sjedinjene države	„	433,000,000	„	440,000,000
Italija	„	360,000,000	„	390,000,000
Španjolska	„	261,000,000	„	375,000,000
Austro-Ugarska	„	306,000,000	„	350,000,000
Rusija	„	355,000,000	„	340,000,000
Njemačka	„	208,000,000	„	200,000,000
Turčija	„	124,000,000	„	135,000,000
Indija	„	108,000,000	„	130,000,000
	Dug g. 1873	3,693,000,000	dug g. 1875	4,040,000,000
Francuzka	povećao	152,000,000	umanjio	—.—
Inglezka	„	—.—	„	10,000,000
Sjedinjene države	„	7,000,000	„	—.—
Španjolska	„	114,000,000	„	—.—
Austro-Ugarska	„	44,000,000	„	—.—
Rusija	„	—.—	„	15,000,000
Njemačka	„	—.—	„	8,000,000
Turčija	„	11,000,000	„	—.—
Indija	„	22,000,000	„	—.—
	Povećalo	380,000,000	umanjilo	33,000,000

Napomenutih 10 državah ukupno ima duga prieko 4 milijardah, a u ove ga dvie godine povećahu sa 10 po 100. Nijedna druga država na svietu neima duga više od 100 miljunah lirah ster. Drugih 10 većih državah, koje imaju najviše duga jesu: Brasil 82 milij. lirah ster., Olandezka 80 milij., Misir (Egipat) 75 milij., Portugezka 69 milij., Meksik 63 milij., Australske naselbine 46 milij., Perù 37 milij., Belgija 36 milij., Ugarska 32 milij., Kanada 30 milij., što sve ukupno iznosi 550 milij. lirah ster. Dvadeset najvećih dugovah na svietu iznose dakle 4,590,000,000 lirah ster. Pa ako se ovomu dodaje jošte 160,000,000 lirah sterlinah drugih manjih dugovah, onda vas kolik dug svieta bit će 4,750,000,000 lirah sterlinah.

Književne viesti.

* Illustrovani bečki list **„Srbadija“** razdao je svojim predplatnikom ovogodišnju obećanu im nagradu: „Vodje bosanske i hercegovačke u srbskom ustanku 1875 god.“ Slika je vrlo velika i baš umjetnički izradjena, a zaista bi naresila svaku čitaoničku dvoranu. Stoji 2 for. i može se dobiti kod svakog knjižara.

Crkvene viesti iz tršćansko-koparske Biskupije.

Presvjetli i Prečastni gospod Biskup danas pohadja kanonično *Tomajsku* župu te dieli tamo svetotajstvo svete berme; sutra će to isto obavljati u *Sežani*, dočim je u prošlu nedjelju i ponedjeljak obavljao na *Občini*. — Na 1. t. m. je bio instaliran u biskupskoj Kapeli novi Prošt koparskoga Kaptola *Franjo Petroni*. — *Ivan Legat*, bivši duh. pomoćnik kod star. sv. Antuna, zamjenjuje preč. g. kateheta *Ferd. Staudachera* na ovdašnjoj c. k. višoj gimnaziji njemačkoj. — *Ivan Toman*, njemački propovjednik kod nov. sv. Antuna, bi imenovan župnikom u Černučah u ljubljanskoj biskupiji, pa je zato otvoren natječaj za mjesto nasljednika mu, njemačkoga propovjednika. — *Josip Zakotnik* duh. pomoćnik u Servuli je imenovan župe upraviteljem kod sv. Antona blizu Kopra. — *Ivan Mahnič*, kapelan u Plaviji ide za duhov. pomoćnika u Servulu, a kapelan u Pregari, *Antun Žajdela* za kapelana u Barku. Plavija i Pregara ostanu za sada bez svećenika. Preminu u Gospodinu *Matej Decolle*, duh. pomoćnik kod stolne crkve sv. Juš̌ta, u 66. godini svoje dobe. Bio je svećenik 36 godinah. Bog ga pomiluj! — *Josip Artico*, duhov. pomoćnikom sustolne crkve u Kopru, dojde na mjesto gori spomenutoga pokojnika k. sv. Juš̌tu, — *Nikola Martina* postade duhov. pomoćnikom sustolne crkve u Kopru.

Različite viesti.

* **Njegova Visost Carević Rudolf** doći će naskoro u Trst i nastaniti se za nekoliko vremena u Kaštelu Miramar.

* **Nevreme.** Zima, dažd, vihar, vlaga, oblak, što i ovdje u Trstu sdržoma traju već evo cielih petnaest danah, zadaju svietu veliku brigu radi ljetine, kojoj je ovo vrieme u nevreme neizmierno naškodilo.

* **Franjo Krežma,** mladi hrvatski umjetnik, i ovaj je put zanio Trščane svojim čudotvornim gudalom tako, da neima o njem nego jedan te jedan glas — izvrstan, nedostizan! Gdjegod daje koncerte, sve se lomi, da ga čuje i vidi. Sinoć je gudio u prostorijah ovdašnje „Slavjanske Čitaonice“, pa ako ikad, to se sinoć svaki od nas ponosio tom dikom našega naroda!

* **Ženitba, ubojstvo i tamnica.** U Sovinjaku u Istri, neki Vivoda, čovjek u 66. godini, oženi se prošlog mjeseca sa svojom netjakinjom, koja je bila udova. Radi toga, po grdoj navadi nekojih selah, sabraše se ljudi u večer pred njegovom kućom, da mu čine mačju muziku. Al nije mnogo postojalo, Vivoda ustane, sgrabi pušku i upali ju na sliepo med ljude, tako da je jedan ostao odmah mrtav, a 4 ranjena. Ubojicu uhvate udilj žandarmi i odvedu u tamnicu. Mi žalimo neizmierno taj nesrećni dogadjaj, pa ujedno nemožemo da neizjavimo, da bi već bilo vrieme, da se oblasti o tom postaraju, a uplivniji ljudi, da poduče i nagovaraju puk, da već jednoč zapusti te i druge tim slične i grde navade, radi kojih se evo takve nesreće dogadjaju.

* **Ruska vlada** odredila je, da se u Crnom moru oboruža 31 ratna ladja. Sve ove tadje bjehu ondje sagradjene poslie god. 1870. pošto bi naime ukinute naredbe glede Crnog Mora. Bit će na njih 311 častnikah iliti oficirah i 3,200 mornarah.

* **Broj pribjeglih Kršćanah** iz Bosne i Hercegovine na dalmatinsko zemljišće dosiže 29,413.

* **Na bečkom Sveučilišću** bilo je prošloga zimskoga poluljetja 3804 slušateljah. Med ovimi bilo je 163 bogoslovacah, 1730 pravnikah, 906 medicinarah, 1010 filozofah. Iz tudjih državah bilo jih je: iz Prusije 15, Bavarske 4, Saksonske 4, Badenske 2, Hesije 2, Švajcarske 13, Belgije 2, Nizozemske 1, Italije 28, Grčke 7, Turske 10, Rusije 22, Srbije 15, Rumunije 50, Sirnuje 5, Inglezke 5, Amerike 9, Azije 3.

* **Iz čovjeka izvadjene vilice.** Pred dvie godine neki mladić u Parizu od obiestne šale zaticao je u usta vilice (pirun) te mu nekako utekoše niz grlo o želudac. Lječnici se zauzeše, kako bi mladića oslobodili, i doisto onomadne podje jim za rukom nakon puna dva sata operacije izvaditi mu je iz želudca. Bolestnik je za operacije pao nekoliko puta u nesviest i krv mu je navrla, al ipak se je veoma odvažno držao i sva je nada da će živiti.

* **Magjari i rieč božja.** U Bajmaku, bunjevačkom selu u Ugarskoj, stupi na propoviedalnicu kapelan J. G. te stane propovjedati rieč božju u magjarskom jeziku puku, koji nezna nego hrvatski. Taj magjarski kapelan je najbrže mislio: prije magjarenje, a onda Bog i njegova rieč. Ali se i domislio u onaj čas, da su prošla apustolska vremena, jer da nije bržje bolje pobjegao iz crkve, Bog zna što bi mu se bilo dogodilo! I kod nas u Istri ima po koje gujezdašce, gdje se hrvatskomu puku drži blagoslov i ostale večerne pobožnosti u talijanskom jeziku, i to najbrže ne za to, da mu omile Bog i molitva.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1— 15 Maja 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.61	5.60	5.61	5.61½	5.61	5.62	—	5.62	5.62	5.63	5.63½	5.63	5.63	—	—	—
Napoleoni	9.52	9.53	9.55	9.56	9.57	9.54	—	9.53	9.53	9.54	9.54	9.53	9.54	—	—	—
Lire Ingleske	11.91	11.93	11.96	11.97	11.98	11.96	—	11.96	11.95	11.96	11.98	11.99	11.98	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.25	103.75	103.65	103.65	103.60	103.25	—	103.—	102.85	102.85	102.85	103.25	103.25	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

Godina VII. **U Trstu 1. Junija 1876.** **Broj 11.**

†

Franjo Palacky,

koga je pred mjesec danah proslavio ne samo narod češki nego sav slavenski sviet, u zlatnom Pragu dne 26. proš. svibnja izdahnu svoju veliku dušu. Bio se rodio u Hodslavicah u Moravskoj 18. lipnja 1798. godine. Proživi svoj viek pišuć povjest češke kraljevine, pa dovršivši eno onomadne svoj cieloživotni rad, prigne glavu i ode. Njegovo je mjesto medju prvimi učenjaci i povjestničari našega stoljetja. U Českoj je Palacky i hoće ostati koliko sám češki narod i češka kraljevina, jer je on svojim perom probudio sa sna onaj narod i povratio samosvjesti onu kraljevinu. Pa čim je počela u Českoj silnije i pravilnije kolati slavenska krv, ukriepiše se i uzbujaše slavenski živci ne samo u ovoj našoj carevini, nego kud se god širom svieta slavenski zbori i govori. Kolar, Šafarik i Palacky svaki u svojoj struci doprinesoše najviše današnjemu gorostasnomu gibanju slavenskomu; zato kao što je u svoje vrieme bila Kolarova i Šafarikova, tako je danas smrt Palackyeva obća slavenska žalost. Vječna mu slava!

Pogled po svietu.

U Trstu 31. svibnja 1876.

Što će biti? Evo pitanja, koje se čuje danas u svakom razgovoru, i u svakom družtvu. Čemu to pitanje?

Sinoć stiže glas iz Carigrada, da su Turci carigradjani ustali proti caru Abdul-Azisu, koji je morao sa prestolja; a mjesto njega da su proglasili turskim carem Murata V., sina pokojnoga cara Abdul-Medjid-Kana. U Carigradu vrijaše već više vremena, pak se bilo lahko nadati svačemu. Onomadne su naime tako zvani Softe, to jest turski bogoslovci, prisili razcara, te je ukloio neke njim nepovoljne ministre, iz čega se vidilo najjasnije, da su mu popustile ruke i srce. Onda se o njem pripoviedalo, da je na polak poludio, da se krije i zatvara, da nezna pomoći ni sebi ni carstvu, koje se nalazi na rubu propasti. A tako i jest. Ali sad nastaje pitanje, hoće li mu pomoći novi car, Murat V.? Turski Softe misle da hoće. Kako? Softe su najveći turski zanešenjaci, koji su čisto uvjereni, da tursko carstvo propada jedino s toga, što već tobože Turci nedrže kako valja svoje Muhamedove vjere, nego popuščaju Kršćanom i u ovom i u onom, što se u liepa stara turska vremena nebi bio usudio nitko, kamo li pravovierni turski car, Muhamedov nasljednik i namjestnik. Softe dakle kane tjerati mak na konac. Tim carigradski prevrat neznači drugo, nego rat na Kršćane dok nestane jednih, il drugih. Neka su Softe uvjeravali onomadne sviet, da oni priznaju i štuju kršćanske pravice; neka je Murat V. izdao na narod proglas, što ga, kako se čuje, visoko hvale i Turci i Kršćani: ali kad se promisli, što su Softe i kako znadu Turci šarati, valja reći, da to sve nije drugo, nego turska laž i prevara. S toga bit će rat i to strašan rat, jer Kršćani neće ni sad popustiti, a Turci će napeti i svoje zadnje sile, da se održe. Pa se već evo i čuje, da Turska nije pristala na savjete, što su joj došli iz berlinskoga sastanka od ministrah triuh sjevernih velevlastih. Čemu je najviše kriva Engleska, koja se odciepila od ostale Europe u istočnom pitanju, te tim obodrila Turke na što veći odpor. Ali s druge je strane baš tim svojim postupkom neizmierno olakšala riešenje toga uzla. Jer evo, Europa je razdvojena, Srbija i Crnagora nemare se je bojati kao do sada: sad je dakle vrieme, da se osmiele i da udare složno na Turke, te vjekovite tlačitelje našega plemena. A kako se čuje iz Biograda, to će i biti u najkraće vrieme, jer se tamo sbivaju stvari, kao u dan pred ratom. Generali su imenovani, novci uzajmljeni, novinarski zakon obustavljen, trgovci riešeni nekojih dužnostih, a srbska vojska stoji poredana na turskoj granici. Kad je prije petsto godinah palo na Kosovu polju srbsko kraljestvo, na turskom je prestolju sjedio kao i sada car imenom Murat. U povjesti svieta čitamo, da se sudbina rada igra s imeni, pak da su početnik i dočetnik više puti imenjaci. A nikad ljepše kobi, nego kad bi uskrsnulo srbstvo na onom istom Kosovu i pod istoimenim carem, pod kim je propalo! Poslje toga pripoviedanja kao da su manje važnosti bojevi, što su se i u ovo petnaest danah vrstili med Turci i Kršćani ne samo u Hercegovini i Bosni nego i Bugarskoj, gdje je ustanak koliko mladji toliko svaki dan jači i silniji. S druge se strane čuje, da se i Grci silno giblju, dapače i sami Arbanasi.

Izpripovjedav na prvom mjestu te strane novosti svjetskoga zamašaja, hoćemo na koncu da spomenemo i naše domaće. U Budim-Pešti sjede dakle i viećaju Delegacije naša i ugarska u najboljoj nakani, da naime na vojsci prištede, što im je više moguće; al im se ministri krepko brane, kako što je i pravo u sadašnjih okolnostih, gdje se carevina od danas do sutra može naći zapletana u rat. Po ministarskom proračunu skupni bi troškovi iznosili za dojduću godinu 114 miliunah i 249,258 f., od kojih 99 miliunah spada samo na vojsku. Čuje se, da će se do skora sastati hrvatski sabor.

U Filadelfiji u Americi otvorila se dne 10. svibnja svjetska izložba. Iz ostaloga svieta ništa nova, nego da se sve bavi istočnimi stvarmi; dapače govori se, da će se poradi toga sastati i amerikanski kongres. Obće je mnienje, da bi u slučaju rata Amerika pomogla Rusiji.

Turci i njihova vjera.

(Dalje)

Nego vratimo se natrag, pa recimo, da su Mekljani zaprietili Muhamedu, da će ga pogubiti, ako se neprodje svojih novotarijah. Na što on, postojan i odvažan, kao što mora biti svaki izvadjalac novih mislih, odgovori: *I kad bi metnuli sunce u njegovu desnu ruku, a mjesec u lievu, da nebi odustao od svoje nakane!* Radi te nepodanosti morade se sakriti u nekak gradinu, dočim su njegovi malobrojni pristaše utekli u Abisiniju, pokrajinu u Africi. Nakon nekog vremena vrati se opet u Meku te stade na novo propoviedati. U to doba pristade uz njegovu nauku i neki Omar, njegov dotle najljući neprijatelj, a odtada najvjerniji drug i najžešći branitelj. Dvanaest godinah poslje prvog prividjenja uzlaže, da je noću bio zamaknut u duhu te, prošav kroz sedam nebesah, uznesen do prestolja božjega. Tu da je govorio sa svimi proroci, da su mu tom prigodom bile odkrite sve tajne svieta, a na prestolju božjem da je čitao zapisane ove arapske rieči: *La allah ella Allah va Muhamed rasuloh* — to jest: *Neima nego jedan Bog, a Muhamed je njegov prorok!* Valja pak znati, da nije umio ni čitati ni pisati. Ali uzprkos tim čudesnim dogodjajem, koje bi najozbilnije pripoviedao svojim nevjerljivim sugradjanom, u Meki je svaki dan bivalo za njega sve to opasnije. Nu njegova je sreća bila, što mu povjeravaše nekoji Jatrebčani, što su bili došli, da se klanjaju svojim balvanom. Ti ljudi na svojem povratku u Jatreb znadoše stvar tako razložiti, da je jatrebačko starešinstvo zaključilo, poslati Muhamedu u Meku dvanaest najodličnijih osobah s izjavom, da ga priznaju za proroka i da su gotovi braniti ga u svakoj prigodi. Ako ikad ikomu, to je na tu viest odlanulo na srcu Muhamedu, pa kad je malo za tim morao konačno pobjeći iz svojeg rodnog mjesta te tražiti u tudjinstvu svoje utočište, krene ravno put Jatreba. Jatreb bijaše bogata i mogućna trgovačka varoš, a Jatrbčani u vjekovitoj smutnji i zavadi sa Mekljani. Kad se u Jatrebu pročulo, da ide prorok sa svojom pratnjom, petsto Jatrebčanah, odeveno u svilu i kadifu, uzjaši svoje vilovite arapske konje, pa mu ode na susret, da ga dočeka što je moguće ljepše i dostojnije.

Digitized by Google

Muhamed je jašio na ogromnû velbludu (kamili), uz njega hodao momak sjenilom u ruci, da mu od sunčanog žara brani golu i ošišanu glavu, jer su mu čalmu (turbant), od težke zelene svile, bili razmotali te pripieli na kopljaču, pa ju nosili pred njim poput stiega iliti zastave. To se dogodilo jednoga petka dne 15. lipnja 622. godine. Tomu Muhamedovu biegu vele Turci *Kedšra*, od kojega dne broje i svoje turske godine, kao mi Kršćani što je brojimo od narodnjenja Gospodinova. Jatrebčani pokloniše Muhamedu jednu kuću i jednu džamiju, da se trajno nastani kod njih, pa da odanle širi na sve strane svoju novu vjeru. Oni kao da to učiniše najviše sbog toga, da se osvete Mekljanom, kojih nisu mogli ni napisanih viditi. Postavši na taj način grad Jatreb ljubimčetom i središtem nove vjere, prozvà se od to doba *Medinat-Al-Rabi* il samo *Medina*, to jest *Prorokovac* iliti prorokov grad.

Poslje tog dočeka Muhamed se sasvim promieni u svojih težnjah. Jer ako je s početka bio smjeran te kanio preobratiti sviet golom rieči: odkad se uvjerio o svestranoj odanosti Jatrebčanah, pomisli, da bi to išlo ipak brže golim mačem. Tu mu prvi put sjevne ozbiljno u glavi, te odjekne u srcu, kako bi ono bio veličastven prizor, kad bi sav sviet imao jednu vjeru i jednog gospodara, a taj gospodar bio on sám! Skrpi dakle na brzu ruku poglavite članke svoje vjere, jer dotle nije pravo ni sám znao kakva jest, te ustanoviv kojekakve bogoštovne obrede, otvori poklonjenu si držamiju iliti molitvenicu i osnuje prvu urednu mosleminsku zadrugu. Onda sliepeć i varajuć, moleć i posteć, čekaše da mu se pruži prilika, skusiti odanost i junačtvo svojih Jatrebčanah.

(*Sliedit će*).

Svetotajstvo potvrde na Krasu.

U ljubljanskom crkvenom listu „Danici“ od dne 26. svibnja čitamo sliedeći dopis:

Prošloga tjedna (14, 15, 16 i 17 t. mjeseca) je naš presvjetli g. biskup imao svoj prvi kanonički pohod, pohodivši tri župe na Krasu, naime Občinu, Tomaj i Sežanu. Što je pohodio Krašavce prve, to znamenuje, da hoće kao dobar pastir da poznade sve svoje ovčice; došao je dakle najprije k onim, koje pozna najmanje.

U subotu. 13 t. m., na večer pripeljao se na Občinu, i akoprem je vrieme bilo uprav neugodno, ipak sve selo svečano dočeká svojega pastira, uz veselo zvonjenje zvonovah i pucanje mužarah. Slavoluk s napisom: „Dobro došli!“ pozdravljaše višega pastira, put do crkve i do župničke kuće bijaše obsadjen zelenim granjem, koje je pa u nedjelju silna bura skoro sve podrla. Vrieme bijaše uprav zimsko, dažd s vjetrom lievaše sav dan tako, da je bilo težko iti iz kuće; pa se je liepo nakićena crkva ipak napunila te došao takodjer k svetotajstvu potvrde liep broj djece, koja pokazaše kod izpita, da su dobro podučena u kršćanskom nauku.

Duhovna svečanost zače u deset sati. G. župnik u navlašnom govoru razlagaše pomen biskupova pohoda te pripravljaše djetcu na prijam Duha svetoga. Po govoru je presvjetli biskup služio sv. misu i po misi podielio sv. blagoslov; onda je bilo izpitivanje, a za tim potvrdjivanje djece. Po potvrdi je sam biskup izrekao kratak pa uprav ganljiv govor: preporučio je osobito starijim, neka djecu liepo kršćanski odgojaju; djecu je pak živo opominjao, neka starijim skrd olakšuju, izkazujuć im pokornost i poštovanje.

U ponedjeljak po pôdne odpelja se kroz Dutovlje u Tomaj. U Dutovljah su ga ljudi pred selom dočekali te s gorućimi sviećami (duplierî) u crkvu sprovodili. Jer je crkva liepa i čista, biskup je ljude pohvalio, što skrbe za svoju crkvu te tim dokazuju, da su pravi kršćani. U Tomaju bijaše opet svečan doček. Jer se bilo vrieme nešto popravilo i bura popustila, privre na okup sila svieta, da vidi i počasti svojega novoga pastira. Takodjer u Tomaju je biskup služio sám sv. misu, onda propoviedao i izpitivao djecu, koja su takodjer tu uprav dobra podučena.

Tomaj stoji na malenu humcu, u dalekom se okružju bjeljuskaju sela i podružnice, što spadaju pod onu nadžupu. Veličanstven je pogled izpred crkve, vide se odanle ne samo sve podružnice one župe, nego takodjer mnogo drugih krašavskih župah tršćanske i goričke biskupije. Tomu liepomu pogledu biskup se čudio, te hodao više vremena okolo crkve, pa sad na jednoj strani sad na drugoj razgledavao doista prekrasnu okolicu. Prama večeru odpeljao se u Sežanu i putem pohodio dvie podružnice, jednu tomajsku drugu sežansku. U Sežani bijaše nenadani doček. Došlo mu nasprotu občinsko starešinstvo sa županom, uradnici one kotarske oblasti, te nebrojeno množtvo pučanstva; biskupa dočeka ogromna deputacija pod slavolukom, na kom su se uz carsku vijale slavenske zastave, te čitao (kao što pišu goričkom listu „Soči“) sliedeći napis: „Tebi ki si naš!“ Pozdravi ga u ime občine župan, pozdravi ga takodjer namjestnik kotarskoga načelnika. Potom se svi zajedno zaputiše u crkvu, uz glasbu, strieljanje i zvonjenje. Vidilo se, da je onak svečani i srdačni doček, kao što su ga pripravili Sežanci, biskupa baš ganuo, i to tim više, što su mu na večer priredili bakljadu (razsvjetu gorućimi zubljami iliti lučmi, što se nose poput pužalih), te pod oknom odpjevali nešto baš krasnih slovenskih četverospjevah, dočim su na obližnjih humcih iliti brežuljcih plamatali kriesi, te razsvjetlivali sežanski trg.

Ganutim se glasom biskup zahvalio za spremljenu mu večernicu, a množina se razišla vičuć „Živio“, gudci pako zasvirali opet svoju.

Kako na Občini i u Tomaju je takodjer u Sežani sam misovao i držao govor. Valja mi reći, da mu slovenski jezik teče tako gladko, da ga svaki lahko razumije. Govori bijahu svuda uprav pučki, to jest, primjereni puku, ima u njih Slomšekova duha. — Da je na svih štacijah bilo takodjer svećenstva u veliku broju, netrebam da posebno spomenem, vojnici su pratili svojega vodju. Kako s dočekom, tako bijaše biskup u Sežani zadovoljani sa sežanskom mladeži, koja mu je kod izpitivanja baš dobro odgovarala. Vidi se, da čč. gg. svećenici, ne samo posebno za potvrdu, nego uobće djecu dobro podučuju.

Po pôdne je pohodio po tom još Lipicu te se na večer vratio u Trst, i tako se završio prvi njegov pohod u ovoj biskupiji.

Ufamo se, da je presvjetli g. biskup bio zadovoljan s nami Krašavcî; a mi ga takodjer uvjeravamo, da si je prikupio naša srca, jer se s njim može govoriti uprav po domaću: svećenike i svjetovnjake, gospodu i kmete je rado saslušavao te se s njimi razgovarao, kao da su stari znanci.

Dopisi.

Iz Liburnije.

Vaš dopisnik „Izpod Učke“ nepozna dobro odnošajah naše liepe Liburnije, jer da pozna, nebi vam bio poslao dopisa, što ste ga tiskali dne 1. maja u br. 9. „Naše Sloge“. Ima u njem nešto istine, al ima i mnogo pretjerana; zato želim stvar izpraviti, da nebi sviet o nas krivo sudio. Posebno bi to bila voda na malin naših nepriateljah, koji čitajuć da tobože ovdje hrvaština propada, mislili bi, da joj jurve i odzvanja. K tomu mislim, da se mane (pogreške) nepopravljaju samo kudeć i hudajuć, nego da treba, kad se te osudjuju, iztaknuti i ono, što je hvale vriedno. Ali neka stvar sama govori.

Naš se Jurina tuži, da su neki Vološćaci Guština za podestu izabrali, jer da žele po starom putu na starih se kolih voziti. *Ali* mora i on sam priznati, da svi u jednu tikou nepušu, jer je može biti i on čuo, da se jurve mnogo vremena na Voloskom pjeva: „*Mein lieber Augustin alles ist hin*“, želeć da bi se jednom drugim putem krenulo. Nego to nije tako lahko. A bilo bi odmah kad bi naš mladji naraštaj, napose mladi pomorski kapitani, medju kojimi ima vatrenih rodoljubah, razpolagali brodovi i lirami; nu ove su u rukuh onih, koji o domovini i narodnosti ni pojma nemaju, buduć se rodili, kad o tom nitko ni snivao nije. Ipak, ako svi znaci nevaraju, hoće do mala bolje biti; znam bo da naši mladi kapetani ljube svoj narod, njeguju svoj jezik, a neki prilično dobro hrvatski govore i pišu, premda, kad su učionu polazili, nisu ni rieči o hrvaštini čuli. Putujuć po svietu naučili su svoje cieniti i štovati. Eto da svaki, koji se dočepa visokoga klobuka, nezanemari svoj jezik. Ako je jednom tako bilo, sad više nije.

Koliko voloske krasotice ljube svoju domovinu i svoju narodnost, i kako njeguju svoj materinski jezik, neznam pravo, ali znam, da nije toli lošo, a biti će i bolje, kad se budu naši mladići osokolili i u družtvu bez svakoga obzira hrvatski govorili. Videć naše bistre djevojke, da se mladići, koji su osim Crnikovice i Preluka, još nešto vidili, nesramuju svoga naroda i svoga jezika, hoće se i one osviestiti i ohrabriti; jer će više djelovati na njihovo nježno srce jedna jedina rieč vatrena i odvažna mladića, nego sve duge i dosadne prtljarije kakva stara brbljavca. Zapjevaj svojoj ljubi pod prozorom onu hrvatsku: „Jer kada mi naški kažeš, ja te ljubim, tad nelažeš“, pa eto ti je odmah vatrene hrvatice.

O Lovranu znam toliko, da ima ondje više kapitanah, koji su se upisali, kao godišnji čiani u družtvo „hrvatskih ljudi u Istri“; u družtvo „sv. Jerolima u Zagrebu“, i njekoji u družtvo „sv. Mohora“; tim bi reći, da i ondje toplomjer nestoji na ništici, il barem da se je počeo dizati. Ima doisto ondje, kako dopisnik izpod Učke piše, tikvanah, a u najdebeljoj tikvini ima i najviše slame; ali njihov ugled neprestano pada, pa napinjali se koliko jim drago, hoće do malo mladji, razboritiji i naobraženiji ljudi, mah preoteti, a u odličnijih se obiteljah opet hrvatski govoriti, kako se je govorilo dok su stare Lovranke pečicu nosile, i kako se je u prostih gradjanskih kućah uvjek govorilo i govori dandanas.

Mošćenice poznam bolje, proboraviv ondje više vriemena, osvjedočio sam se, da staro i mlado hrvatski govori, i da ondje na sreću neima Šarenjakah, osim dvojice od kojih ni jedan ni drugi neznadu jedne vrstice pravilno talijanski napisati. Pokazao mi je tamošnji župnik pisamce, pisano od jednoga onih mudrolijah, ono broji *tri* vrstice, a *deset* pogrešakah (fali). Tko se želi osvjedočiti, nek se potrudi do g. župnika, on će mu dobre volje pokazati to divno

Digitized by Google

pismo. Moram iztaknuti, da dopisnik izpod Učke nepozna ondašnje mladeži, drugčije nebi tvrdio, da se kćeri mornarah i zanatlijah srame jezika, koga su od majke naučile. Ja sam se osobno osvjedočio, da ondje sve djevojke, koje su kako mi se čini, vesele ćudi i bistra uma, medju sobom hrvatski govore, u crkvi se iz hrvatskih knjigah Bogu mole, a i kod kuće po koju hrvatsku knjigu imaju i čitaju. Posebno jih je divota čuti po nedeljah i blagdanih na sastancih i na šetnji različne hrvatske pjesme pjevati. Istina je da kadkada i talijanski prosbore i zapjevaju, ali tko jim može zamjeriti, ako tudje nepreziraju, kad svoje ljube i štuju. O mladićih nemožem ništa kazati, jer su uvjek na moru kako kalubi. Čuo sam ipak, da svaki ima sobom po koju hrvatsku knjigu kao najdražu uspomenu na milu domovinu u dalekom svietu.

Na posliedku ću opaziti, da mislim da poznam g. dopisnika i da znam, što on zahtjeva od krasoticah naše liepe Liburniji; ali one nisu bile ni u Francuzkoj, ni u Italiji, ni u Njemačkoj, pa što su naučile nimaju drugomu zahvaliti nego svojoj marljivosti i bistroumnosti, dakle čast jim! Toliko sam htio napisati istini za volju i da sviet vidi ov kraj Učke, ako i pomalo da ipak napredujemo. Do vidjenja.

Iz pazinske občine.

Naš Municipij sam sobom zadovoljan spava blažen san. Opozicije nima. Občinski zastupnici, svi jednoga kalupa ili forme, nečine drugo, nego klimati na svaki šari predlog. S toga biva da su mu sjednice mrtve i gluhe. Šta velim sjednice! Ta koliko ih je bilo odkad vlada novo zastupstvo? Ako se ne varam, u vrieme od blizu pol godine jedna jedina, izuzmemo li onu prvu, u kojoj su se birali glavar i savjetnici. Nekoji misle, da nima važnih stvari na dnevnom redu; drugi da nimaju zastupnici vremena; a treći, da nemaju vlastitog interesa.

Nimaju šta da rade i razpravljaju u ovako velikoj občini? A ceste i komunalni puti na mnogih mjestih zanemareni; ono groblje na lindarskom brdu skoro u razvalinah; škole u lošem stanju. Ta kako sam doznao, nepolaži škole u Gračišću više od 10—12 djaka, u Lindaru 14—17, u Gologorici 8—10, a nešto više u Novakih, akoprem ima u tih podobćinah u svakoj od 60—130 za školu sposobne djece. Zašto nemarmo to gleda sl. Municipij i školsko vieće? Zašto neposile roditelje, da pošiljaju djecu u školu? Zašto se nezauzme, da se netroše novci uzalud, kad nepolaze djeca škole, u kojih malo uče i još manje nauče? Ima bo djece, koja već po drugu ili po treću godinu klupe teple, a još neznaju čitati a komali pisati i računati. Ako kažu pedagogi, da se mora djete naučiti čitati barem u pô godine, zašto to nebiva kod nas? Ali tko zato i haje? Možda agenti, glavar, ili kotarski nadzornik? Deveta im to briga! Tko ih kada vidi u školah? Pak ni netreba! Ta bili su postavili učitelje zajedno za ravnatelje! Naše škole životare i hiraju, pak će i poginuti, ako se viša oblast ne zauzme za nje. Od pazinskoga Municipija, od školskoga vieća občinskoga i pokrajinskoga nečekamo pomoći, nu od c. k. školskoga vieća u Trstu. I ovo i ona mogli su se osvjedočiti u vrieme od četiri godine, i pô, da su ove čisto talijanske škole drvo tudje, posadjeno u neprikladno zemljište, gdje neće nikad uspjeti!

One, koji misle, da nimaju obć. zastupnici dosta vremena za sjednice, pitam: Tko ih je silio da budu zastupnici? Ako su se pak zagnjeli proti volji naroda, znali su valjda, da treba i nešto vremena žrtvovati za občinsku korist, drugače, ako ih nije volja skrbiti za narod, koga tobože zastupaju, nek se odreknu svoje časti, pak mirna Bosna! Nu na žalost ima ih med njimi, koji radi časti žele sjediti u Municipiju, ali im smrdi svaki i najmanji trud za občinsko dobro!

Tko napokon misli, da se nedrže sjednice stoga, što nimaju zastupnici vlastitog interesa, valjda nezna, da su dužni doći zastupnici bezplatno na sjednice, dakle taj prigovor jest bez temelja. Što pak u svemu vlada neko mrtvilo, potiče valjda od glave, koji ima i bez Municipija prilično dosta posla. Neimajući od Municipija nikakve plaće, treba da nastoji svojim privatnim radom zaslužiti si štogod. Najviše života pokazuju ti ljudi u vrieme izbora, trudeć se, nebi li koju ribu na svoju udicu ulovili. Nedvojim, da će oni i u predstojećih izborih za sabor napeti sve svoje sile; nu nadam se, da ćemo im taj put bez straha pokazati zube. Ali ako Bog da, o tom ću progovorit kojom drugom prigodom.

Najvruća zahvala.

Nebrojeni su čini veledušja i darežljivosti, kojimi Njegovo c. k. Apustolsko Veličanstvo, naš premilostivi Cesar Franjo I., neprestance pomaže uboge i potrebne svojega prostranoga Cesarstva, gradeć si tim bogostečnim putem vjekoviti spomenik u zahvalnih srcih Svojih viernih podanikah.

Tisuće i tisuće usrećenikah u zahvalnoj molitvi dižu svoja pobožna srca k Otcu nebeskomu, te zazivlju njegov sveti blagoslov nad okrunjenu glavu Njegova Veličanstva, svojega veledušnoga pomoćnika i dobročinitelja.

Visoka sreća, pridružiti se tim nebrojenim zahvalnikom, stigne evo i ovu rukavačku Kapelaniju, kojoj ovih danah u njezinoj najvećoj potrebi dodje premilostivo na pomoć Njegovo c. k. Apostolsko Veličanstvo, poslavši joj znameniti dar od 1000 f., da uzmogne dovršiti zidanje i ukrašenje svoje nove crkve.

Kolikom zahvalnosti, kolikim veseljem i kako tronutim srcem pozdravi ovaj bogoljubni puk taj znak Carske milosti, može dokučiti i opisati jedino onaj, koji se nahodio u crkvi, kad mu se naviestio rečeni visoki dobročin. A imao je i razloga, Carska mu bo ruka dodje na pomoć u najvećoj sili, jer ni za najboljih ljetinah nemože živiti od svoje zemlje nego čigli četvrt ljeta, druga tri pako mora preživiti, baveći se kojekakvim obrtom, što kod kuće što u tudjinstvu; a prošloga je četvrtljetja to za gradnju grobišća sa crkvicom, to za novu svećeničku kuću, to za zvonove i crkveno ruho imao toliko troškovah, da mu bez toga previšnjeg dara nebi bilo nikako moguće, dovršiti spomenute nove crkve.

Toga radi podpisano Upraviteljstvo drži za svoju prvu i najsvetiju dužnost, objaviti svietu taj veledušni čin, kličuć u ime svoje i svega ovoga zahvalnoga puka iz svega srca u najvjernijoj podaničkoj odanosti: Da Bog živi, uzdrži i brani Njegovo c. k. Apostolsko Veličanstvo Franja Josipa! Da Bog živi, uzdrži i brani svu Njegovu prejasnu Carsku kuću!

Rukavac, u Kastavskoj župi, mjeseca svibnja 1876.

Upraviteljstvo područne crkve sv. Luke.

Pravila za timarenje blaga.

Tko hoće, da ima od svoga blaga svake ruke koristi i to od teglećega da bude krepko i jako, od muzare da daje dosta i dobra mlieka, tomu valja paziti ne samo na krmu već i to poglavito na timarenje ili dvorbu u obće. U tom pogledu može se prispodobiti blago mladu vinu; ti možeš ubrati najbolji mošt ili mlado vino, pak ćeš ipak piti „rampaš“, ako ne znaš njim u podrumu ili pivnici kako valja postupati. Zato evo glavnih deset zapoviedi, na što valja paziti u štali.

1. Nastoj si štalu tako urediti, da može u nju zrak i sunčano svjetlo; u zadušenoj, smrdljivoj sveudilj tamnoj štali mora zakržljati i najzdravije i najljepše blago. 2. Imaj uviek na umu, da je *čistoća pol života* — drži dakle čisto ne samo blago već i jasle i svu spravu, da može blago tečno jesti. Tisuć puta krive su nečiste jasle, da blago ne ždere krme čisto i do kraja i da polovicu pod se baca, 3. Drži se ure u podavanju obroka. 4. Ne napajaj zimi nikada vodom, što si ju istom iz zdenca izvukao ili iz ledenoga potoka donesao, već ostavi prije napajanja koji sat vodu u čistoj posudi u staji, da se malko stopi. 5. Pazi kod teglećega blaga da mu nebude jaram pretežak ili pretiesan a na isto to pazi kod hamova, da se blagu šija ne žulji, jer se tim blago bez potrebe muči, a često dobavlja rânah, koje se dadu težko ili s velikim troškom i gubitkom vremena izliečiti. 6. Čuvaj se svakoga vračanja ili coprije i ne vjeruj nikakvomu čudotvorcu ni čudotvornim ljekovom, jer je to nedostojno za pametna i razumna muža. Kad ti treba lieka, potraži ga u valjanoj knjizi ili u izkusna, pametna čovjeka. 7. Ne prigoni blaga na pretežko ili predugo djelo; jer se ni blago ne smije siliti na ono, čega ne može 8 Ušti iztrudjenu ili umorenu maršetu potrebit počinak, da si može na mekanu i suhu mjestu odahnuti i počinuti. 9. S bojazljivim ili nepriučenim blagom ravnaj blago i ljubezno, da ga jošte više ne smutiš; i niemo živinče ljubi čovjeka, koj mu je blag i prijazan pa će ga prije slušati i priučiti mu se nego li onomu, tko nad njim psuje i viče te ga gura i lupa. 10. Pamti dobro, da je blago tvojim dobrim pomoćnikom pa da se surovo, glupo postupanje s njim protivi i čovječjoj ćudi i božjemu zakonu. *(Seoski Gospodar).*

Različite viesti.

* **Crni glasi.** Sa svih stranah našega carstva, s ovu i s onu stranu Litave, dolaze najcrniji glasi o silnoj škodi, što ju je nanielo svakojakoj ljetini prošlo zlo vrieme. Po gorah snieg, po dolinah voda, po ravninah mraz, a svuda neobična studen i vjetar — eto svibnjskog ljetošnjeg cvieća, koje će stopram na zimu mirisiti kako valja, kad naime nebude u kući ništa, a kod trgovca sve drago i predrago. Iz Češke, Moravske, Poljske i ostalih sjevernih pokrajinah javljaju, da im je led i mraz svuda zadavio usjeve; isto takvi glasi dolaze iz Ugarske, gdje je trsje postradalo tako, da se nije nadati baš nikakvoj berbi vliti trgatbi. U Hrvatskoj su povrh toga vode, što su sišle iz svojih koritah te se kao more razlile po najplodnijih tamošnjih poljanah, učinile neprocjenivu štetu. U Kranjskoj, naime okolo Ljubljane, dogodila se ista nesreća. U ovih naših stranah svim tim nevoljam pridruži se još i

Digitized by Google

silni vjetar, pravi vihar, što je oblomio i oklatio voćke, a trsje baš smotao i povaljao, da ga je težkoća gledati. Ali ta nesreća nije zadjela samo nas, nego skoro svu ostalu Evropu, pa se čulo, da je snježilo u svibnju u takvih predjelih, gdje je i u samu zimu snieg najveća riedkost, kakono u južnoj Italiji. Iz jedine Rusije dolaze povoljni glasi o usjevih, koji da liepo napreduju, jer da se odskora dobrahno namočilo, dočim su se ljudi bojali, da će jih zatrti proljetna suša. Hvala Bogu što je barem negdje bolje nego kod nas!

* **Požar.** U subotu dne 27. od 5 do 7 ure po pôdne izgorio je ovdje do tla tako zvani Mauronerov Teatar. Zidao se 1827. g., a bio jedan od najprostranijih u Trstu. Kod te nesreće bila je prava sreća, što se dogodila danju, jer da se bude samo tri sata kasnije, bilo bi svašta; budući se baš onoga večera spremao tamo silni sviet, barem 3000 duš ah, da sluša prvoga pjevača, kojemu bješe namienjen cio prijam. Bio je osjeguran za 60,000 f. Druge se nesreće nije pripetilo.

* **Prijatelski savjet.** Tršćanski list „Il Nuovo Tergesteo“, pripovjedajuć po hrvatskih listovah, kako su mladoga umjetnika Krežmu svuda liepo dočekivali, kad je iz Rieke putovao u Karlovac, dodaje u najprijaznijem smislu: „Ali neka se mili mladenac nezaboravi još uvjek učiti te učiti.

* **Gradska tršćanska Bolnica.** Dne 30. proš. travnja nalazilo se u Bolnici i k njoj pripadajućih zavodih 980 osobah, naime mužkih 486, a ženskih 494 glavah, ovako razdieljenih: U Bolnici osobah 723 (mužkih 379, ženskih 344 glavah); u Radjalištu 18 rodiljah; u Sirotišću: 89 dojčetah (45 mužkoga, 44 ženskoga spola), a 43 dojilje; u Ludnici 107 licah (62 mužkarcah, a 45 ženskinjah).

* **Občinski izbori u Tinjanu,** kako čujemo, hoće biti tamo negdje prama polovici tek. mjeseca junija. Tinjanci, Križanci i Supetarci, evo vam najljepše prilike, da osvjetlate pred svietom svoje pošteno slavensko lice. Izberite za svoje zastupnike one vriedne ljude, za koje ste se, kako se nfamo, već odkada dogovorili, ljude naime, koji ljube svetu kršćansku vjeru i svoju staru narodnost te naš mili i sladki jezik. Spomenite se onoga zadnjega dopisa iz Tinjana u ovom našem listu, pa ajde svi složno na birališće, kao da ste jedna duša i jedno tielo. Nitko od vas nedaj glasa proti svojemu osvjedočenju, makar vas obasuli srebrom i zlatom od pete do glave. Čovjek neima nego jednu dušu i jedno lice: neka to oskvrni, pa je izgubio sve na ovom i onom svietu!

* **U Solunu** od Turakah ubijeni konsuli, njemački i francuski, bjehu pokopani velikom svečanošću uz pratnju europejskih vojnikah, izkrcanih sa ratnih brodovah, prispjelih u Solun na glas onoga mrzkoga i izdajničkoga pokolja, na koji se sva Europa još neprestano zgrozava. U Solunu se pred hiljadom godinah rodiše sveta braća Ciril i Metod, naši slavenski Apustoli. Dao Bog, odkud nam je sinulo svjetlo evangjelske istine, da nam sine i sunce narodne slobode!

* **Naša braća Bugari** su se pripravljali cielih sedam godinah na ovo, što sad rade, da se ako Bog da oslobode i spase. Sedam naime godinah nabirali su novce od kuće do kuće novčić po novčić, pak je slali u strane zemlje, da nabave oružje i ostalo potrebito za ustanak. O bugarskom junačtvu pripoviedaju se čudesa. Tako se pripovieda, da su nekoliko njih Turci obkolili u nekoj crkvici, a oni da su volili poginuti svi do jednoga, nego predati se živi Turkom. Njihovi vodje su Volov i Benkovski. Vrhovni se zapovjednik nezna, ali se čuje, da jih vodi veoma mudro i oprezno.

* **Političke osobe po Crnojgori.** „Pol. Corr.“ donese neki dan dopis iz Kotora, gdje se u kratko nabrajaju i opisuju političke osobe po Crnojgori. Poslije kneza Nikole prva je osoba u zemlji Božidar Petrović. Član dinastije poslan je za mladih noguh u Pariz, gdje je nekolike godinah učio u zavodu „College Louis le Grand“. Božidaru je sad istom 30 godinah. On je predsjednik senata, a to je najviše mjesto iza kneza. U toj službi bere najveću plaću što se daje u Crnojgori, a ta iznaša 5000 franakah na godinu. Tast knežev, Petar Vukotić Stefanov, ima čast podpresjednika senata, vrsti državnoga vieća. Vukotić je po zemlji i izvan nje poznat i štovan, kao iskren i vrlo vriedan čovjek. U senatu siede Bajo Bošković, Marko Miljanić, Andro Gjurovjć i arkimandrit Ljubiša. Osim senata ima Crnagora ministarstvo, sastavljeno od četiri odsjekah. Ministri su ujedno i tajnici odpravitelji, te beru po 2400 franakah. Vanjskimi poslovi upravlja prvi knežev pobočnik, Stanko Radović, koji je ujedno pukovnik glavnoga štopa. Izučio je vojničke nauke u St. Cyru u Francuzkoj. Vojvoda Mašo Vrbica ima nutarnje poslove i brigu na trgovinu i na poljodjeljstvo. Mašo je najbogatiji Crnogorac. Pop Ilija Plamenac ravna ratnim odsjekom, a Gjuro Cerović financijami. Crnogorski dohodci iznašaju poprieko malo više od 300,000 franakah na godinu.

* † **Gjeneral John** umro je onomadne u Beču od nagle smrti. Bio je jedan od najvrlijih gjeneralah i pravi austrijanac, s toga ni najmanje prijatelj današnjim vladajućim strankam s ove i s one strane Litave.

* **Giskra,** poznati slavenski odpadnik, reče u Delegaciji, da on na Sofijinaj crkvi u Carigradu voli gledati turski polumjesec, nego častni kršćanski križ. Evo kamo dospije čovjek, kojim vlada strast i mržnja proti narodu, iz kojega je potekao.

* **Magjari i poštenje.** Bečki list „Deutsche Zeitung“ kaže, da je magjarsko trgovačko poštenje takvo, da im se nemože dati ništa na vjeru, nego tko mora da ima posla s timi ljudi, da je najsigurnije da s njimi trguje iz ruke u ruku, to jest, za gotove novce. —

* **Krvavi snieg.** Čita se u talijanskom listu „Il Giornale di Udine“, da je na gorah Lovinzolo, Chaupa, Avvenis i Felchia zapao snieg, a po sniegu dale se tamno-crvene pruge kao da su od krvi. Dosad da se nije mogao pronaći uzrok tomu pojavu, al se drži, da to nije drugo, nego sitan crveni pjesak, što ga vjetar digao sa afrikanskih pješćanih pustarah, pa dovitlao u ove strane. To da se je već i dosad za pamtjenja ljudi tamo dogodilo, pa tomu pojavu da tamošnji sviet veli *krvavi snieg.*

Pregled tršćanskoga tržišta.

Pšenica iz Tangaroga prodavala se po fior. 12.61 svakih 100 kilog. - Girčka-Galac po fior. — Rumelija po fior. 11.16 u Italiju.

Kukuruz iz Romanje po fior. 6.50-6.77 iz Bosne po fior. 6.61.

Raž iz Burgas-a po fior. 7.65.

Zob svake vrsti po fior. 9.40.

Voće, Naranče iz Sicilije po f. 4.

Limuni iz Sicilije po fior. 3 do 4 za svaku skrinjicu.

Smokve iz Kalamate po fior. 11—12½

Ulje iz Italije po fior. 44 do 57, iz Kerfa po fior. 43, iz Dalmacije po fior. 43-44 iz Istre po fior. — za 100 kilog.

Kameno ulje po fior. 17—18 brez skonta.

Kože janjeta po f. 80—85 Dalmatinske po fior. 55—60 za 100 kusi, volovje suhe po f. 107 do 134 Istarske, dalmatinske i bosanske po fior. 72 do 125 Amerikanske po fior. 98 do 134.

Kava Mokka po fior. 127—129 Ceylon po fior. 146—148 S. Domingo fior. 94—103 Rio po fior. 96—104.

Cukar austrijanski po fior. 35¾—36½.

Bakalar po fior. — za 100 kilog.

Lies, daske koruške fior. 52—92, iz Štajerske fior. 45—74 duge hrastove fior. 23—25.

U Administraciji „Naše Sloge“ prodaje se

NOVA SLIKA

Devetero vodjah i junakah iz ustanka u Bosni i Hercegovini.

Slika ova veoma liepo izradjena, 90 centimetarah duga i 63 široka, košta samo f. 1 nvč. 20.

Bez ove slike nebi imala biti nijedna Čitaonica, obitelj ni rodoljub, koji se interesuje za ustanak u Bosni i Hercegovini, i to tim više, što joj je ciena tako malena, da si ju svaki lahko nabaviti može.

Dobro bi bilo da bi se mnogi istog mjesta ili sela sakupili, te nam novce poslali ukupno po poštarskoj naputnici, il da nam *Korespondenz-Kartom* jave, koliko slikah žele imati, a mi bismo jim je svim ujedno po Pošti *revalsom (per Nachname)* odpravili.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1— 15 Maja 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Caraki dukati (cekini) .	5.64½	5.64½	5.62	5.62	5.62½	—	5.63	5.63	5.64	—	5.68	5.67	—	—	—	—
Napoleoni	9.55	9.56	9.54½	9.54	9.54½	—	9.54½	9.54½	9.57½	—	9.63½	9.53½	—	—	—	—
Lire Ingleske	11.98	12.—	11.97	11.96	11.97	—	11.97	11.97	11.98	—	12.05	12.06	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.25	104.35	103.—	103.—	103.15	—	103.35	103.15	103.—	—	103.—	103.15	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Junija 1876.** **Broj 12.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. lipnja 1876.

Carigradski dogadjaj, što smo ga zadnji put javili, bio je u prvi mah zabunio svu Europu tako, da nije nitko uprav znao ni česa se ima bojati, ni čemu nadati. Ali u ovo petnaest danah stvar se dobratno razjasnila i razbistrila.

Sad je očito, da je onaj dogadjaj bio naručen najviše od Engleske, koja gleda zavistnim okom na Rusiju, pak je htiela, da na taj način razvrgne trocarski savez, iztrgne Rusiji iz rukuh preuzeto vodstvo u istočnih stvarih, te ju porine natrag i osamoti. A od kraja se baš i mislilo, da joj je to pošlo za rukom, ali ruska umjerenost i prevejanost kao da joj je račune pokvarila. Jer se sad kaže pod izvjestno, da je trocarski savez krepčl i jači nego ikada, da se Franceska i Talijanska nemare vezati s Engleskom proti ikomu, da se stvari na Istoku nisu ni najmanje promienile tim, što sad carigradski Sultan nosi ime Murat V.; nego da treba ipak čekati, da se vidi, šta i kako će učiniti ti novi Turci, da poprave svoje novčano stanje, da umire ustale Kršćane, da se izvuku iz kala, u koje su zagazili, pak onda stopram da će biti opet vrieme, govoriti s njimi po ruski. Na taj dakle način mi smo ondje, gdje smo bili pred berlinskim sastanskom, samo što sad Engleska gleda s kraja, što se radi. A šta Turci?

Turci obećaju ustav, traže primirje, nude Kršćanom pomilovanje, ako se podadu i prodju ratovanja. A Kršćani? Kršćani neće ni da čuju ni o Turskoj, ni o Muratu, ni o državničkih spletkah; nego odbivši sva traženja i sve ponude nastavljaju započeto djelo svojega oslobodjenja. Pak se eno u Bosnoj tuku neprestance s Turcî te predobivaju, u Bugarskoj isto tako, a u Hercegovini se spremaju, da u Dužkoj dolini i po treći put dočekaju kako valja Muktar-Pašu, koji da misli opet voziti hranu u Nikšić. A što Srbija i Crnagora? One su pripravne, al se moraju uztrpiti, dokle im najbrže Rusija nenamigne, da udare. Tako bi eto reći, da stvari sad stoje, dokle jih koji nenadani dogadjaj opet neporemeti.

Kod nas u Austriji ništa nova. Jedino što u Budim-Pešti sjedi i vieća ugarski parlamenat, zabrinut više nego ikada radi novčanog stanja, koje ju u Ugorskoj takvo, da nemože biti gore. Delegacije dokončaše svoje poslovanje u subotu pred duhovskimi blagdani, poslje što su se do mila jedna i druga izlanule naime na našu braću u Turskoj. Govori se da će Nj. Vel naš car pohoditi doskora Galiciju.

Ruski car Aleksandar nahodi se u Emsu u Njemačkoj, gdje ga je prošlih danah posietio prijatelj mu, car Vilmi. Čuje se, kad se bude vraćao u Rusku, da će proći kroz Beč, te se tu nazdraviti s našim carem. Franceska narodna skupština ukinu zakon, kojim je bila zajemčena katoličkoj crkvi slobodna nauka u visokih školah. Govore, da egipatski podkralj gleda, da se izjavi nezavisnim od carigradskog Sultana.

Turci i njihova vjera.

(Dalje)

Kao što rekosmo, Jatreb bijaše bogato trgovačko mjesto; onud su prolazili nebrojeni *Karvani* (karovane) sa svakojakom robom. Karvani su na Istoku veće il manje čete ljudi, što na devah, konjih i oslih zajedno putuju po usijanih i nesigurnih pustarah istočnih.

Dočuv Muhamet, da je za putom velik karvan Koreiševacah, naumi ga sa tristotrinaest svojih pravoviernikah dočekati i porobiti; što mu i podje sretno za rukom, te tako uz proroka postade harambašom hajdukah i razbojnikah. Ubiti bo i oplaćkati nevjevnika, ne samo što nije grieh po njegovoj nauci, nego dapače jest velika pred Bogom zasluga i štečevina. „Ključ od raja jest mač: kap krvi prolivene u ime Boga, jedna jedina vedra noć, prenoćena pod oružjem, vriede više nego dva mjeseca pošta i molitve; tko pogine u boju, tomu su oprošteni svi griesi, a njegove rane mirišu (diše) divnije od jantara i moška.“ Tako je eto Muhamed bodrio svoje zavedene sljedbenike na ubojstvo i otimanje. A baš mu nije ni trebalo trošiti bogzna koliko riečih, da jih na to naputi, jer su arapska plemena bila uvjek na glasu sa svoje lupežke i razbojničke ćudi. Ako išta, valja reći to, da je Muhamed poznavao veoma dobro ljude sa njihove dobre i zle strane, kao takodjer da se je znao veoma viešto poslužiti njihovimi slabećami i kriepostmi u svoje sebične i griešne svrhe. Kad nebi bio tobože prorok, bio bi sigurno u drugih okolnostih najprebrisaniji diplomat iliti državnik, što ga je ikad sviet vidio. Što bi god oteo, od toga bi uzeo peti dio za sebe, a ostalo razdielio pojednako medju one, koji bi se snjim borili, i medju njihove sirote i udovice. Tom prigodom pade četrnaest njegovih drugovah, i to bijahu prvi svetci i mučenici Izlama, što se imao razploditi sabljom i nožem. Po drugi i po treći put za tim srazi se s Koreiševcî, koji su htjeli da mu se osvete za učinjenu im škodu i sramotu; ali treći mu se put sreća iznevjerila, jer su ga potukli tako, da je morao pobjeći glavom bez obzira. Usljed tog poraza mnogi bijahu počeli sumnjiti o njegovom proročtvu i božjem poslanstvu te se malo po malo vući natrag; jer su velili, kad bi bio Bog s njim, da nebi bio potučen, a njih da nebi bilo ostalo onoliko ne samo bez pliena nego i bez glave, kao što jest. Nego Muhamed slaže, da mu se prikazao angjeo Gabriel te prišapnuo i rekao, da se je to dogodilo za to, da jih Bog skusi; a oni, koji su pali u boju, da bi bili umrli i da budu ostali kod kuće, jer da nitko neumre za to, što ga smrtno ranilo neprijateljsko oružje, nego za to, što mu je bilo od vjeka sudjeno, onaj dan umrieti.

Ove i ovim slične rieči ohrabriše na novo njegove sliedbenike tako, da se Koreiševci nisu uzdali, koristiti se javno svojom pobjedom, nego su mu potajno o glavi radili tako, da je imao dosta muke čuvati se, da gdje nezaglavi. Ali ta mu se muka nadomjestila tim, što mu se skoro za tim podalo više plemenah na granici Sirije; a to mu je nesamo povisilo ugled u očima njegovih sljedbenikah, nego i pružilo priliku, posegnuti i dalje svojom grabežljivom rukom. Nekoj židovskoj naselbini, što ga nije htjela priznati za proroka, osvetio se tako grozno i nečovječno, da je na svoje oči dao njih osamsto živih pokopati u neku jamu. Na taj način, što od straha što dobre volje, svaki se je dan umnožavao broj njegovih privrženikah. Česa radi uplašeni Koreiševci, sakupe deset hiljadah momakah, pa udare na grad Medinu, da ga uzmu na juriš; ali Muhamed, ako nije bio prorok, bio je mudar i hrabar vojvoda, te jih je suzbio tako, da su se na sve strane razišli. i razpršili

(*Sliedit će.*)

Nešto o odgojivanju mladih mladicah (voćakah).

Prijatelju poljodjelče! Nakanih ti prozboriti koju o voćarstvu, što mi se čini tim potrebitije, jer je ova gospodarstvena struka od našeg naroda, ako izvadiš gdjekoga, vrlo zanemarena. —

To je razlog, s kojeg se, prijatelju, latih pera, da ti ovo nekoliko rieči odpošaljem preko časopisa *„Naše Sloge“*; nebi li ti sliedeć ove naputke procvale voćke ljepšim cvatom i urodile boljim plovom.

Bude li tako, postignuo sam svrhu, kojoj sam se posvetio naime: **Materijno dobrostanje moga miloga Hrvatskoga roda slabim svojim perom podpomagati, dokle mi budu sile dosizale.** —

Toliko moradoh reći, da me, prijatelju poljodjelče, dobro razumiš — a sada na posao!

Čim je sjemenje naših voćakah izniklo, tada je dužnost svakog naprednog voćara starat se (brinut se), da ovakove mlade mladice od vremena do vremena okapa i od svakojakog (raznog) korova (drača) plievi, pazeć, da ovakovim mladim mladicam kakovu škodu (štetu) nenanese, to jest motikom iliti ma kojim vrtljarskim orudjem neozliedi (nerani). To okapanje i plievljenje neobhodno je koristno preko cielog ljeta opetovati (ponavljati), da mladice

Digitized by Google

bolje u svom razvitku napreduju. Zatim je neobhodno nuždno (potrebno) te mladice čuvati od raznih elementarnih nepogodah, naime: od oluje, od hladnoće i od velike vrućine.

Što se pako zime tiče, to je dužnost svakog naprednog voćara mladice sa slamom i liščem pokrivati, a naročito onda, kad neima snjega.

Druge godine pako moraš s mladicami ovako postupati (kao što sam i sám sa dobrim uspjehom), naime: I ovog ljeta kao i prvog treba mladice od raznog korova (drača) plieviti, okapati, samo pazljivo, da nebi mlade žilice (korenje) ranio (ozliedio); s toga je neobhodno potrebno za ovakov posao imati motičice, pošto je istimi vrlo lahko taj posao raditi.

Poslje ovog valja nastojati pri velikoj suši, da se te mladice višeputah zalievaju sa gnojnicom (s vodom izmješana) ili pako potočnom stajaćom vodom, a nipošto zdenčanom.

Napokon napominjem još i to, da se ovakove mladice čuvaju preko zime i proljeća od **zecevah, kozah** i od inog (drugog) blaga (marhe). — **Zato nepuščaj blaga u ovakovo mjesto!**

Čim su mladice navršile **treću godinu,** tada se izvade iz razsadnjaka i na opredieljeno mjesto presade. Mjesto, gdje se mladice presadjuju zove se: **rastilo (rastilnica)** iliti **cjepiljnjak.***)

Položaj ovakova rastila mora biti takav, da sunčani traci i vjetrovi imaju dobar pristup; jer ima li razstilo takav pristup, znaj, da će ti voćka do kasnije zdrava biti i množ godinah doživljeti.

Takodjer je dobro i to, da se razstilo ne utemeljuje ondje, gdje su velike močvare i bare (t. j. u nizinah); jer se u blizini močvarah rado hvata mahovina, a to je za drveće opasna bolest (vidi *„Našu Slogu“* broj 24. god. VI.).

Zato treba uzeti takovo mjesto, koje je **odciedito i položeno.**

Zemlja naime u razstilu nemora biti sasvim dobra, a tim manje nagnojena; jer zemlja po vrtu, u koju jih saditi namjeravamo, obično nije mastna, i tako poslije drva, koja su u bujnoj zemlji razstila napredovala, kad se u zločestiju zemlju presade, zakržljaviju ili obole.

Zato umni voćari preporučuju što toplije svim naprednim voćarom to, da je uvjek bolje, da rasadnice iz rasadnjaka izvadjene u bolju zemlju presadjene budu, nego što je ona u razsadnjaku bila; ali zato ipak zločesta zemlja nesmije biti tako, da u njoj nemogu mladice uspjevati, jer bi u takovoj zemlji drveće odveć sporo raslo, a i rano bi plod dalo; ali svakako zemlja mora sipka i rahla biti, da se stabalce može lakše ubokoreniti. —

Najzgodnije i najbolje vrieme za presadjivanje mladicah iz razsadnjaka u rastilo, jest jesen, jerbo preko zime se dobre ubokorene, te mogu u proljeću odmah rasti i već se mogu oplemeniti i kalamiti.

Nekoji voćari doduše preporučuju presadjivati mladice u proljeće i navadjaju razlog, da bi jesenskim presadjenicam zima naškodila.

Ja sam jedno i drugo pokusio, ali sam izkusio, da su mladice presadjene u jeseni mnogo bolje i sigurnije za budući naraštaj; **zato preporučujem što toplije jesensko presadjivanje.**

Svaki napredni voćar treba da pazi još i na to, naime: da se otrulo (gnjilo) korenje skreše; a veliko i srednje, kao i ostalo maleno, treba malo privezati i dobro paziti, da sva zemlja od žilah (korenja) neodpadne.

Zatim pri sadjenju opozorujem *vriedne voćare* i na tu opazku, da se mladice malko dublje zasade nego li su bile u razsadnjaku, jerbo se često puti dogadja, da se zemlja gornja zlegne dolnjoj t. j. žilam.

Ovakove mladice sade se na tri stope daleko jedna od druge i to u redove ovako:

$$\begin{matrix} -a & -b \\ -c & -d \end{matrix}$$ ili u nakrst ovako $$\begin{matrix} -a & -b \\ & -e \\ -c & -d \end{matrix}$$

nu najbolje je u redove saditi.

Pri koncu mi je još i to napomenuti, da se zasadjeno rastilo mora preko godine triput okopati motikom, i plieviti od raznog korova.

Nekoji naime voćari preporučuju mladice prije zime okopati, i to pri suhu vremenu, a to iz dva zazloga, naime: da mogu doći u zemlju bez ikakve zaprieke sunčani traci i kiselik; a drugo da se od trave — kako rekoh — čisto drži.

Dragi prijatelju poljodjelče, za sada budi dosta, pak mi ostaj zdrav i sretan, dok ti opet štogodj ne uzpišem.

Tvoj iskreni prijatelj

U Pribiću mjeseca lipnja 1876.

N. Vežić, *Drnišanin.*

*) Rastilo je mjesto, gdje se goje i oplemenjuju mlade voćke sve do onog vremena, dok se u voćnjaku ne uzmogne presaditi na opredjeljeno mjesto.

Kositba i sušitba.

Medju glavna pravila (regule) valjana gospodarstva spada, da skrbiš namaknuti što moguće više prema tvojoj potrebi krme, i to što bolje i što pitnije (hranivije). Tko toga ne čini, nemože se brojiti medju umne i marljive gospodare.

Koga oskudica (pomanjkanje) krme nije opametila, taj borami ne vriedi da ima pedalj sjenokoše. Zato treba sve sile skupiti i napregnuti, da se do Ivanja pokose livade, na kojih hoćeš da dobiješ i otave, te da sieno valjano spremiš.

Obično nigdje se tako nemarno nepostupa, kao kod spremanja krme i žetve. Biva često, da gospodari gubivaju kod spremanja siena na hraninosti četvrtu ili treću stranu, dakle kod 100 centi siena 25 da $32^1/_2$ cente, a to zato, što prekasno kose, kada im već prezori trava. Sbog zle košnje, nemarna zubljanja, i sušenja često se gubiva na kolikoći 15 do 17 stranah, to jest kod 100 centi gubiva se $6^2/_3$ da $8^1/_6$ cente krme. To je vjere strahoviti kvar, koji se gospodaru nanaša samom nemarnošću.

Da se tolikomu kvaru izbjegne, treba kositi kada je većina travah procvala, a nipošto čekati dok sazori jer ćeš inače slabe hranivosti krmu dobiti, kako gore rekoh, dobit ćeš gotovu slamu i šibanje; i ako li ga bude više neće valjati. Kasnom košnjom nanaša se kvar otavi, dozrela trača neće više potjerati, na pò zreloj sahnut će travni podanak pak će slaba otava porasti.

Kada kosiš, kosi kako valja, a ne ciepaj. Kosa imade ravno teći po plošini livade, da se trava do podanka jednako sa obijuh krajevah odreže, a ne da ostane pod odkosi na šaku visoka trava neodrezana. Tim se mnogo gubiva, te se takav nemar ne može koscu oprostiti.

Kod sušitbe treba pazljivu biti, da ti krmu bud rosa ili kiša neizpere jer će ju kao izlužiti, te sav tek izgubiti. A niti odviše nesmiješ prevraćati trave, da se ne presuši, jer će ti sitnije čestice (dieli) trave zgorjeti, te se oruljiti, i najbolje čestice, kao što je sitno lišće i zametci cvieta propasti, a ostat ti šibarje koje opet većinom neće dospjeti da se valjano prosuši.

Suši dakle pametno, ili samo po jedanput prevrći odkose, pa je odmah pod večer spremi u kupiće. Ili čim si odkose raztepao te je trava na pò povehnula, a ti ju u malene kupiće spravi, te nastoj da se u kupićih prosuši, od kupića možeš načiniti plastove, u plastovih će se posle ako li ju samo malko razbacaš, da ju sunce ogrije ili vjetar propuhne sva se jednako osušiti, bez da se rulji i što propadne.

Na zubljače (grablje) imaj osobitu pazku, nemarnim, nečistim zubljanjem velik ti se kvar nanosi. Dva zubca od zubače imadu vazda teći po plošini jur pozubljanoj, a ostali tekar po nepozubljanoj. Zubljač neka nikada više ne zahvaća prostora ùbačama, nego toliko, koliko na čisto njima potegnuti može. Zubače imadu koso teći, a ne da se vuku po livadi kao drljača, zato se imadu čvrstvo u ruci držati i na kratko.

Imao bi vam ja dragi seljaci! još i mnogo toga reći o kositbi i sušitbi trave, koliko vam pazke tuj treba, ali prostor lista nedopušta; zato moram vam samo najpotrebnija u kratko pripomenuti. Doći će vrieme, kada ću Vas podpunije o tom poslu poučiti. Držite se sada bar toga kratkog naputka, pak nećete opet toliko kvarovati koliko dosada.

Pripominjem: košnja odmah iza kiše, za rose ili kada rominja dažd, a nije se bojati u ostalom ružna vremena, jako je probitačna i koristna. Isto tako kosi i djetelju, koju kaniš za krmu pospremiti, i to za cvatnje. Suši djetelju pametno, ili na odkosik, da ju samo prevrneš, ili na rahlih kupićih, najbolje ćeš uraditi, budeš li ju sušio na kozlu, ili pako na kozlicah. *(Gosp. List.)*

Imenik družtvenikah
BRATOVŠCINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Krapac Ivan župnik Svetički f. 1, Repar Niko župnik Oštrčki f. 1, Radočaj Janko župnik Kamanjski f. 1, Sopčić Mio župnik Žakanjski f. 1, Stišćak Ivan kapelan Tržki f. 1, Lukšić Tomo sudac Ozaljski f. 1, Raškoj Vjekoslav, bilježnik u Ozlju f. 1, Ižo Leitner, posjednik u Ozlju f. 1, M. Marković podjasprit u Ozlju f. 1, Živković Josip nar. učitelj u Ozlju f. 1.

Bratovšćinsko izviešće.

Dne 18. maja je držao odbor Bratovšćine sjednicu, u kojoj je imao odlučiti, komu će i koliko podieliti podpore od razpisane svote od 150 f.

Prijavilo se ukupno 7 prosiocah, nu odbor odlučio samo petorici dopitati traženu podporu, naime:

Antunu Salaru iz Staroga Pazina, učeniku VI. razreda u Pazinu 20 for.;

Digitized by Google

Josipu Roža, iz Žminja, učeniku I. razreda u Pazinu, 35 for.;
Ivanu Jelinčić iz Voloskoga, učeniku II. razreda u Pazinu, 30 for.;
Antunu Franki-u iz Omišlja, učeniku VIII. razreda na Rieci, 35 for.;
Petru Bonifačiću iz Baške, učeniku III. razredu u Senju 30 for.;

Odbor je odlučio, da može posve u redu i točnosti držat račune, poslati svakomu povjereniku posebni naputak, što Vam ga ovdje šaljem da ga objavite.

Odbor odlučio je nadalje u prvom redu, da se čim prije zahvali Nj. Veličanstvo na poslanih mu 300 for. za svrhe družtva.

U Kastvu 31. svibnja 1876.

E. Jelušić, *tajnik Bratovšćine.*

Naputak povjerenikom „Bratovšćine hrv. ljudi u Istri“ za obavljanje družtvenih posalah.

1. *Zadaća družtvenih povjerenikah.* Zadaća družtvenih povjerenikah jest: izticanjem plemenite družtvene svrhe družtvu čim više članovah pribavljati, prineske godišnje svako ljeto u napred točno od pojedinih članovah, u njihovom kotaru prebivajućih, pobirati te družtvenom odboru čim prije dostavljati.

2. *Izkaz članovah svakog pojedinog kotara.* Svaki povjerenik dobiti će početkom svakoga ljeta od odbora izkaz članovah družtvenih, prebivajućih u njegovom kotaru, sa naznakom godišnjega prineska, koga valja pobrati.

3. *Upis uplate godišnjega prineska i namira.* Svaki izkaz sadržavati će potrebite rubrike i biti će mu privit arak tiskanih namirah, koje će povjerenik po uplati godišnjega prineska izpuniti, podpisati i članu uručiti. Uplatu prineska ima povjerenik u izkazu zabilježiti, a član uplatu vlastoručnom podpisom potvrditi.

4. *Odprema novacah.* Povjerenici slati će uplaćene prineske, kako dostignu 10 for. poštovnom Naputnicom, a gdje nema prilike za Naputnice, običnom poštom kao novce odboru, frankiravši i Naputnicu i pisma na račun družtva, te će čuvati predatnice (recepisse) do godišnjega obračuna, kao računska pokrivala.

5. *Zaključak i odaslanje izkazah.* Mjesec dana prije izmaka godine zaključiti će izkaze, naznačiv u istih svotu poslanu odboru podpisati vlastoručno i odpraviti skupa sa preostalimi namirami odboru, pridržav si prepis za slučaj, ako bi se izvornik na pošti izgubio.

6. *Uknjižba uplata u knjigu računa.* Kako odbor primi pojedine zaglavljene izkaze, prispodobiti će iste sa svotami primljenimi od pojedinoga povjerenika, koje će zabilježene imati u zato vodjenoj knjižici, i pronašav je u redu, uknjiziti će iznose pojedinih članovah u knigu računah imenice vodjenu, ubilježiti u izkaze članak računske knjige, i odaslati povjereniku namiru vrhu svih iznosah, od istoga tečajem ciele godine primljenih, skupa sa izkazi i namirami za buduće ljeto. Zaglavljeni izkazi ostaju kod odbora kao računski dokazi.

7. *Prenos zaostatakah.* Ako bi koji član godišnim prinosom u zaostatku ostao, to se taj zaostatak u dotični izkaz buduće godine prenaša.

8. *Ubilježenje novih članovah.* Nove članove, koji se kod pojedinih povjerenikah za upis prijave, upisati će dotični povjerenik u izkaz, dodav svakomu pod imenom i dan upisa.

Iz priposlanih po povjerenicih izkazah saznati će odbor na svršetku svake godine i nove članove upisane tečajem godine; te će za iste prijamnice po predsjedniku i tajniku podpisane izdati, i povjerenikom skupa sa godšnjom namirom poslati, da je novim članovom uruče.

Za one članove, koji pojedine svote jedan put za sve uplate neizdaju se prijamnice.

9. Preporučuje se najtoplije promicanje družtvene koristi revnosti gospode povjerenikah, za koju će ih narod blagoslavljati, a Bog im trud naplatiti.

U Kastvu mjeseca svibnja 1876.

FRANINA I JURINA.

Fr. Kadi si to bival toliko vremena?
Ju. Nigde bival, nego putoval?
Fr. Kuda?
Ju. Po našoj presrećnoj Istri.
Fr. Za kakovim poslom?
Ju. Da vidim kakove su škole
Fr. Pa kakove su? — Dobre?
Ju. Aj bi bile bolje, da jih ni.
Fr. Zač?
Ju. Ač bi manje koštale, a deca bi svejedno znala ono, ča i sad.
Fr. Ča?
Ju. Niš.
Fr. Niš?
Ju. Niš!
Fr. Ma, dragi ti, ča j'tomu krivo no?
Ju. Ja znam ča, al nemarim reć.
Fr. Zač?
Ju. Ač ni komu!
Fr. Zač ne?
Ju. Ač slepi nevide, a gluhi nečuju!

Književne viesti.

Slovi primorske tiskare u Kraljevici izišla je knjižica pod imenom **Basne** prekrojene poglavito za *Hrvatski puk u Istri*. Mi netrebamo, da nudimo našemu u Istri puku tu knjižicu, jer, mu ju je evo ponudio sàm pisac, napisavši ju u prvom redu baš za njega. Mi hoćemo reći samo to, da se spomenuta knjižica čita neobično lahko i rado, kako su se naime čitale lahko i rado Basne, što su ono izlazile u *Našoj Slogi* jer nam je dodati, da je to onaj isti pisac i one iste Basne, samo, što su lakomije, buduć jih mnogo više. Tko jih je dakle rad imati, neka se obrati na kojugod knjižaru; ciena im nemože biti manja nego jest, jer nekoštaju nego samih 10 novčićah.

Kratak nauk o vočarstvu jest knjiga, što ju napisao za puk Franjo Stepanek, urednik „Pučkoga Prijatelja“, te što je izašla ovih danah u Varaždinu tiskom Platzera. Zadržaj razjasnjuju 32 slike. Tá knjiga, bez koje nebi smio biti nijedan pravi ljubitelj i gojitelj voćakah stoji samih 40 novčićah.

Tiskom i nakladom H. Lustera u Senju ugledao je bieli sviet: I. svezak **Izabranih Novelah** od H. Zschokke-a pohrvaćenih od Josipa Valentića. Izašašće tih *Novelah* bilo je prednaviesteno i u ovom našem listu, pa eno im jih sad onim, koji su im se radovali, poznavajući možebit po glasu preizvrstno pero, što jih je izvorom pisao u njemačkom jeziku.

Poziv na predplatu.

Pučki Spisi M. Pavlinovića. Zadar. Tiskom „Naradnoga Lista“ 1876. — Jedan svezak od 600 stranâ od prilike, u 8.i — Ciena knjige fior. 1.50.

Pučki Spisi, ovo je naslov četvrtoj knjizi, što dariva svom narodu naš poznati književnik Mihovio Pavlinović kojom on, novim oblikom i poznatom njegovom samoniklicom u jeziku, crta razne dobe narodne povjestnice, razglaba i tumači ona visoka i životna načela, kojano su jedino podobna da u našem puku probude narodnu samosviest, da ga potaknu na štovanje sama sebe, na ozbiljan rad, i tim da ga spase.

Da to postigne, Pavlinović otvara djedinske grobove, izazivlje mrtve kosti da u njih omladina naša štije svoju prošlost i častnu i krvavu, te da nagadja budućnost i trudnu i slavnu. I povjestnica i razgovor, od Bara do Raba i gori još dalje do Drine i do Save, pa do Dunava i do Timoka, sve na sgode govori i uči. Kroz razpršane odlomke povlači se jedna jedita nit, a ta je istina na pravac, i na opravdane težnje naroda. Mladeži i pučki učitelji, latite se ove knjige, koja, pod čednim naslovom, mnogu će vam misao izkresati, mnogu plemenitu ćut uzbuditi, i učinit vas sve to sposobnije, da svoje uzvišeno zvanje u svom puku vršite.

Obznanit nam je, da odlomak starostavnih knjigah crnogorskih, tiskan je kao što je bio u „Orliću“ priobćen, ćirilicom; a uz „Poljica“ i „Krku“ stoje dva liepa drvoreza: jedan predstavlja zadnjega kneza poljičkoga s kćeri i sa slugom, a jedan hrvatskoga konjanika iz Petrovapolja.

Tiskarna „Narodnoga Lista“ osobito se diči, što more ovaku knjigu ponuditi, uz najjevtiniju cienu.

U Zadru, na Cvjetnicu 1876.

Za tiskarnu „Narodnoga Lista“
Juraj Biankini.

SVAŠTA PONEŠTO.

Muhamedova haljina. Uz zelenu zastavu čuva se u Carigradu i Muhamedova haljina, zamotana u pedeset obojakah od težke svile. Ta haljinu uz veliku svečanost razmataju svake godine dne petnaestoga mjeseca Ramadana, kad Turci poste od zore do mraka, pak ju podnose carskomu dvoru, da ju cjeljuje na utjehu svojih pravovjernih podanikah. Poslje svakoga poljubca, veliki caraki

Digitized by Google

konjušnik otare haljinu tanahnim prtenim rubcen, kojega zatim presretni cjelovatelj shrani i drži kao najdražu i najmilju uspomenu. Po svečanosti cjelovani okrajak haljine opere u velikoj srebrnoj posudi, a onu vodu sprave u malene staklenice, što se zapečaćene razašalju carskim knezovom i prvim carigradskim velikašem i dostojanstvenikom, koji nosca kod primanja bogato daruju. Pa kako su praznovjerni, ako i knezovi i velikaši, na večer prê nego će večerati, uliju po koji kap onih sperinah u kupicu vode, da što pobožnije prekinu onaj dan svoj težki turski post. Ta ista gospoda drže izviše, da one sperine brane kuću od bolestih i požara!

Pravo junačtvo. Čita se po novinah, da se negdje na francusko-taljanskih željeznicah odvalio komad stiene te dokotrljao na kolotečine uprav u onaj čas, kad je s druge strane banuo željezнički vlak, da u svojoj neizmjernoj hitrini naleti na tu zapreku, pa da se prevrne i zakotura u neku propadinu sa sto i sto nesretnih putnikah, od kojih nebi ni cigli jedan živ ostao. Još koji časak, pa je nesreća gotova. Taj žalostni prizor gledaše s užasom hrpa težakah, što su nešto kraj ceste popravljali. Kad se eno jedan od njih zaleti na kolotečine, viknuv iz svega glasa, svojim strepećim drugovom: Molite Boga za mene pokojnika i skrbite za moju udovicu i za moje sirote! Izustiv te rieči, odstrani u tren oka onaj kobni kamen, a vlak sretno projuri svojim putem, ali uspored smota i njega te sgnječi tako, da je u isti čas bio živ i mrtav! Zar to nije pravo junačtvo te prava nesebična ljubav svojega iskrnjega?

Različite viesti.

* **Svetotajsto Potvrdjenja** će naš Presvjetli g. Biskup, počamši koncem tek. mjeseca, dieliti u sljedećih mjestih i sliedećim redom: 19 i 20 Junija u Kopru; — 25 Junija u Kubedu; — 26 Junija u Movražu; — 27 Junija u Sočergi; — 28 i 29 Junija u Buzetu; — 30 Junija na Zdrenju; — 1. Julija u Sovinjaku; — 2. Julija na Vrhu; — 3 Julija u Draguću; — 4 Julija u Grimaldi; — 5. Julija u Cerovlju; — 6 Julija u Novakih; — 7 Julija u Gologorici; — 8 i 9 Julija u Čepiću; — 10 Julija u Šumberu; — 11 Julija u Kršanu; — 12 Julija u Kozljaku; — 13 Julija u Sušnjevici; — 14 Julija na Brdu; — 15 Julija u Krbunah; — 16 Julija na Pazu; — 17 Julija u Boljunu; — 18 Julija na Vranji; — 19 Julija u Dolenjojvasi; — 20 Julija na Humu; — 21 i 22 Julija u Roču; — 23 i 24 Julija na Lanišću; 25 Julija na Munah; — 26 Julija u Hrušici; — 27 Julija u Golcu.

* **Njegova svetost,** Papa Pio IX., koji je dne 13. svibnja tek. godine svršio 85. godinu života, slavit će dne 17. lipnja, to jest sutra, nastupak četvrte desetgodišnjice svoga izbora za Papu, a 21. lipnja svoje krunitbe. Po svem širokom svietu katoličanski će sviet proslaviti dostojno taj dan, jer je u ovako metežnih vremenih, kao što su naša, prava providnost Božja ta dugovječnost zastupnika, jamca i čuvara katoličkog jedinstva, tog prvog i najčvršćeg znaka prave crkve Isukrstove. Neka ga Bog živi, kriepi i hrabri!

* **Razbojničtvo.** Blizu Vodnjana u Istri je dne 12. dvanaestero okrabuljanih razbojnikah napalo i porobilo c. k. brzovoz, što izmedju Trsta i Pule vozi pisma, novce i putnike. Sprovoditelj brzovoza ostao je ustrieljen, a otimačina da iznosi 2,000 f. Čuje se, da su nekoji tih lupežah već uhvaćeni.

* † **Holzghetan,** skupni ministar financijah, umro je u Beču dne 13. od kopi u 66. g. svojeg vieka.

* **Sprovod Palackoga** u Pragu bio je sjajan i veličanstven što ikad ikoji. Kažu, da ga je sprovadjalo 60,000 licah, a lies da mu je kitilo 500 vienacah.

* **Iz Dubrovnika** dolaze žalostni glasi, da je tamo zaredio tif medju bjegunci tako, da ubogi ljudi padaju kao snopi, a tomu da je kriv glad i nevolja, što ju trpe, odkad im se uzkratila pomoć od naše države. Bože mili, zar nisu ono naša braća, pa zar se neožimlje i naš trud i muka u državne blagajne?

* **Iz Crnegore** se čuje, da su tamo zatvorili škole i odaljili strance, kao da će sutra rat buknuti.

* **Magjari i kršćanstvo.** Magjari hoće dakle na svu silu, da odciepe hrvatsko Medjumurje od zagrebačke, pa da ga pridruže nekoj magjarskoj prekodravskoj biskupiji najbrže za to, da i tamo njihovi kapelani navješćuju magjarski rieč božju, kao onomadne u Bajmaku, naime revolverom u ruci. Sto bi rekao na to, da ustane iz groba, sveti Stjepan, njihov apustolski kralj, znamo; pa se tvrdo ufamo, da će to isto reći i rimska stolica, kojoj je prva dužnost skrbiti, da se kršćanskomu nauku nestavljaju nikakve zapreke.

* **Izložba crkvenih opravah.** Evo kakvoće i kolikvoće spravah izloženih u Sakrestiji Crkve Sv. Antuna staroga od dobrotvornoga družtva pod imenom „La Pia Unione“: Plaščevah (piviali) bielih 4, ljubičasta kolura 1; planetah 11 bieloga, 8 crvenoga, 5 ljubičasta, 3 zelena, 6 crnoga kolura; oplećnikah (veli omerali) za sv. blagoslov 12; dvoličnih štolah za sv. krst 14; misnih košuljah 13; roketah 13; naglavnikah (amitti) 47; kapicah za pikside 10; predstorah (antipendijah) 12; korporalah 70, otiračićah (purificatorii) 96; obrusićah (manutergi) 60; palah 36; pojasah 24; buršah za pričest 8; buršah za sv. ulje 10; piksida 1; ostensorijah 1; propelo 1; moćnica 1; posudice za sv. ulje dvie; biela Stola 1; misalah 7 (dva za misu mrtvih) obrednikah iliti ritualah 5. Od 27 Aprila 1875, kad bi zatvorena 4. izložba, sve do 3. t. m. gori spomenuto družtvo je dobilo u blagajnu 1328 f. 86 novč., i u isto doba je potrošilo 1284 f. 82 n. Od 1. dneva toga dobrotvornega utemeljenja sve do 3. t. m. je dobilo u blagajnu 6708 f. 65 n., a potrošilo 6322 f. 11. novč. ostaje dakle imetak od 386 f. 54. novč. U svoje vrieme ćemo javiti koje crkve i koliko su svaka crkvenih spravah dobile.

* **Sultana Abdul-Azisa** neima više! Turci kažu, da se je sam umorio, prestrigav si žile na rukama, što da svjedoče devetnaest liečnikah, koji su ga po smrti navlaš ogledali. Nego turski zakon kaže, da dva Kalifa nesmiju biti zajedno živa. Za to sviet u obće nevjeruje Turkom, već drži, da su ga zagušili u onaj čas, kad se nasljednikom mu proglasio sadašnji Sultan i Kalif, Murat V. Kažu, da su za njim našli 100 milionah franakah, što je on čuvao za sebe, dočim za vojsku da nije htio dati ni probijene pare, pa je evo sad ne samo bez novacah, nego i bez glave. Čuje se, da mu je umrla i mati i jedan sin i žena, a bivši mu ministar Mahmud-Paša da je prognan iz Turske, te da je prispio ranjen u Odesu. Zar nisu ovo baš turske novosti?!

* **Murad V.,** novi Sultan iliti Car turski, bio je prošlih danah svečano namješćen po turskom obredu. Kod tog obreda ili ceremonije jest to najznamenitije, da mora svaki novi Sultan obećati Šeik-Ul-Izlamu, to jest, velikomu turskomu svećeniku, da će iztriebiti sa svieta krst i kršćanstvo, a mjesto njega usaditi i utvrditi muhamedanstvo. Do nazad pedeset godinah pitao bi tom prigodom Šeik-Ul-Izlam novoga Sultana, da gdje će se do skora opet viditi na onako svečan način: našto bi novi Sultan odgovorio, da kod sv. Petra u Rimu kod crkvenog kokota iliti pievca, to jest kod Pape, kojega Turci zovu tako, što misle, da je odjeven u crvene haljine. Ali ako su Turci taj dio obreda i ispustili, oni bi to ipak i danas učinili da mogu; jer ne samo što tako govori turska prostačina, nego su prošlih danah i neke carigradske Novine javno pisale, da Turci nisu još pozabili puta u Beč. Dakle, još im uvjek maji pred očima sveta dužnost, utamaniti i zatrti kršćanstvo! Pa eto s takvmi ljudi druguje sad Engleska, takve ljude zagovaraju i brane u Delegacijah naši zastupnici i naš ministar vanjskih posalah! Što bi na to rekli stari austrijski junaci, koji su pali u tolikih turskih bojevih, da danas ustanu od mrtvih?!

☞ Poziv na predplatu. ☜

Početkom dojdućega Julija nastaje drugo poluljetje, zato pozivamo i opet naš narod, neka se predbroji na ovaj pučki list; a predbrojnike, koji nisu platili za cielu godinu, molimo, neka što prije učine svoju dužnost, da možemo bez skrbi i straha uredjivati list.

U Trstu 16. Junija 1876.

Uredničtvo.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—16 Junija 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.66	5.69	5.71	—	—	5.72	5.70	5.71	5.74	5.72	—	5.67	5.68	5.69	—	—
Napoleoni	9.65	9.68	9.69½	—	—	9.68	9.66	9.68	9.69	9.65½	—	9.59½	9.60	9.60	—	—
Lire Ingleske	12.08	12.11	12.12	—	—	12.15	12.14	12.14	12.18	12.13	—	12.05	12.05	12.6½	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.25	103.75	103.65	—	—	103.75	103.60	103.65	103.50	103.35	—	103.—	103.—	103.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Julija 1876.** **Broj 13.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. lipnja 1876.

Na iztoku se počelo: iztočno je pitanje sada Bogu u rukama. Knez Milan je jučer ostavio Biograd, te krenuo put turske granice, gdje ga čeka dviesto hiljadah srbskih momakah, željnih pobiti se s Turcî, da osvete Kosovo tužno. Neka jih prati milostivi Bog sa svojom pomoću, kako jih prate miliuni i miliuni slavenskih srdacah s najvrućom željom, da se povrate slavni i slavodobitni sa turskih poljanah, napojenih tolikim znojem, tolikimi suzami i tolikom krvlju naše tužne braće, nesretne raje!

I to je od 1870. godine ovamo najveći i najvažniji dogadjaj, koji možebit nosi u sebi isto onako velike i važne posljedice. Kad se svršio njemačko-francuski rat, mi smo bili rekli, da će se prvi top iza onoga rata opaliti na balkanskom poluostrvu. Milo nam je sad navesti dokaz, da nas onda, gledajnć u budućnost, nije oko prevarilo.

Srbija u ratu s Turskom znači toliko, koliko s jedne strane okriepljenje i ohrabrenje bugarskog, bosanskog i hercegovačkog ustanka, a s druge snišašte i Crne Gore na bojno polje. Pa se eno prama tomu i čuje, da se Crnogorci kupe u Podgorici, gdje da se nadaju pripomoći i od ljutih Arbanasah. Što se pako ustašah tiče, oni su izjavili svoje težnje, Hercegovci naime proglasiv svojim knezom Nikolu crnogorskoga, a Bosanci Milana srbskoga. U tu svrhu prošlih danah odaslaše jedni svoje poslanike na Cetinje, a drugi u Biograd tako, da se sada jedan i drugi knez bore proti Turčinu za svoju vlastitu zemlju i za svoje vlastite podanike.

Što je do ovoga došlo, tomu je proti svojoj volji najviše uzrok Engleska, koja nehtjede ništa čuti o ruskoj berlinskoj spomenici, kojoj je bila namjera, krepkim glasom, al ipak mirnim putem, poravnati iztočno pitanje.

A što Turci? Turci se u Carigradu kolju sami medju sobom. Noću 16. tek. mjes. neki Hasan, rodom cirkas, major i bivši pobočnik pokojnoga Sultana, ubi dva ministra a trećega rani uprav onda, kad su sjedili zajedno u ministarstvu te viećali. A to je učinio, da osveti, kako reče, svojega Sultana, koga su ti prevratni ministri razkrunili i dali udaviti. U ostalom spremaju se, da odole navali vatre, što će do koji dan sa svih stranah na nje sukijati. Jučer se ovdje govorilo o nekakvom kongresu onih velevlastih, koje su poslje krimskog rata g. 1856. podpisale tako zvani parižki ugovor. Mi mislimo, da još nije tomu vrieme.

Kod nas u Austriji vriedi spomenuti, da su stari i mladi Česi nastojali približiti se jedni drugim, te pomiriti. Nu to im za sada nije išlo za rukom, ali ako Bog da hoće i mora u najbližoj budućnosti. Nadvojvoda Albreht sastao se prošlih danah sa ruskim carom. Magjari se boje riešenja iztočnoga pitanja kao vatre, pak je uprav smiešno, kako se jede na ugarske Slavene, jer su oduševljeni za svoju braću u Turskoj. Dne 3. srpnja hoće se sastati u Zagrebu hrvatski sabor.

Sultanove škare.

Govoreć o smrti Aleksandra Velikoga, glasoviti franceski spisatelj Bossuet veli, da je taj smioni osvajatelj svieta predvidjao strasti, koje su imale zadvladati njegovimi generali, kad već jednom njega nebude; pak da je preminuo pun tuge i žalosti radi metežah, koji će slieditи njegovu preranu smrt, ostaviv najsposobnijemu od njih svoj kraljevski prsten.

Nôžice iliti škare, kojima je pokojni Sultan Abdul-Azis, kako tvrde Turci, prestrigao nit svojega života, kao da misle postati isto onako glasovite, kao i prsten slavnoga Macedonca. Kao što se dosad spominjao Aleksandrov prsten, tako će se odsad unapred spominjati Sultanove škare.

Prsten je znamen jedinstva i sloge, a škare vlastničtva i dielbe.

Aleksandar ostavi kraljevski prsten svojemu najsposobnijemu generalu s očitom željom, neka on drži u jedinstvu i slozi svoje drugove, ostale generale, da nepropade ono, što je on tolikom mukom stekao za vrieme svojega kratkoga života. Isto tako pokojni Sultan Abdul-Azis kao da je ostavio svoje škare Kršćanom, svojim najsposobnijim podanikom s tajnim namigom, neka oni razkroje i razdiele medju sobom evropejski dio njegova carstva, kao njegovi pravi i zakoniti vlastnici, da se već jednom sviet umiri te prestane vjekovito krviprolitje.

To je eto jedini način, na koji je trebalo riešavati zauzlano istočno pitanje; jer taj jedini odgovara pravu i pravici te historičnim zahtjevom podbalkanskih narodah. Ali nasuprot što je bivalo?

Tuga i žalost obuzme čovjeka, kad promisli, što je krivo, da se ubogi Kršćani nisu već odkada oslobodili svojega stotinljetnoga jarma, akoprem s jedne strane priznaju njihovi prijatelji i neprijatelj, da trpe da se više nemože, a s druge da su vriedni i dostojni da budu slobodni, te da žive po čovječji.

Nije tomu krivo ni što Evropa mrzi na Kršćane, ni što voli tobože Turčinu; nego je tomu kriva pusta sebičnost nekojih vladah i narodah.

Rusija već od vjekovah gleda pohljepnim okom na Carigrad, jer da joj bez njega neima carstvu oduška, pa ni napredka; Engleska se radi toga zabrinula za svoj obstanak na morn i tim za svoj posjed u dalekoj Indiji i svoju svjetsku trgovinu; Niemci pako i Magjari se boje, kad nebi Muhamedanci tlačili Slavenah u Turskoj, da bi se i njim omaknulo iz rukuh gospodstvo u austro-ugarskoj monarkiji.

Zato se eto trsio Andrassy, da skloni pokojnoga Sultana i ustaše Bošnjake i Hercegovce na svoje prividne reforme; zato se poslje Andrassyeva neuspjeha Rusija iztaknula na prvo mjesto svojom berlinskom spomenicom; zate se usljed toga Engleska odciepila od ostale Europe u istočnom pitanju; zato se nakon toga izveo u Carigradu, kako vele, naručen prevrat i mrzko Sultanovo umorstvo; zato se naposljedku spremao kao obći evropejski rat i metež, te odgadjalo na neizvjestno vrieme oslobodjenje nevoljnih Kršćanah.

Ali ako Turska nije ničija nego Sultanova, dokle ju može držati, a Kršćanska kad ju već nebudu mogli držati Turci: zašto da se miešaju u tursko-kršćanske stvari oa iztoku ni Rusi ni Englezi, ni Niemci ni Magjari? Tko nije kadar živiti nego tudjom škodom i nepravdom, taj nije vriedan da obstoji ni sam ni uz drugoga.

Toga se načela držaše Europa, kad se oslobadjala i ujedinjivala Italija; toga se načela već kada tada prihvatila evo sad i glede Iztoka. Turci i Kršćani ostavljeni su sami sebi, neka se medju sobom il pomire il vide, tko će koga premoći i nadvladati.

Kršćeni se narodi nadaju, da će Bog dati te će sreća poslužiti Kršćanom. Ali kad to bude, što ce biti od Carigrada, komu će on u ruke doći?

Ima ljudih, koji odgovaraju na to pitanje veleć, da će Europa morati zajednički izjaviti, da Carigrad nesmije biti ni ruski, ni engleski, ni ičiji, nego sám svoj, to jest nezavisan municipij iliti občina, stojeća pod pokroviteljstvom i zaštitom svih državah i narodah, a dardanelski i bosforski prolaz prost i slobodan onako, kako je prost i slobodan prolaz gibraltarski. Jer ako nije pravo Europi, da se u Carigradi nastani Rusija, zar da joj bude pravo, da se mjesto nje nastani Engleska; pa da odanle guši i prieči ne samo Rusiju u svojem razvoju i napredku, nego da drži na uzdi morsku trgovinu svih ostalih silah i narodah?

Vele nadalje, da će takovo riešenje carigradskog pitanja imati još i tu dobru posljedicu, što će nakon riešena tursko-kršćanskoga pitanja prepriečiti trvenje i samih Kršćanah medju sobom, komu od njih da ostane Carigrad, jer da će Grci moći samo na taj način zaboraviti, da je bio nekada prestolni grad njihova carstva.

To bi eto bile posljedice Sultanova ubojstva, kojim je htjela Engleska spasiti propadajuće tursko carstvo, a ono nije postigla drugo, nego što je pokazala svietu, da se na temelju zločina nesmije i nemože vladati nigdje, pa ni u Carigradu.

Digitized by Google

Iztočni ustanak.

Proglas revolucionarnoga bugarskoga odbora.

U Bugarskoj i u Traciji razdaje se ovaj proglas:

U boj!

Nek se čuje do najdalje
Pokrajine, da je s nami Bog!

Braćo Bugari!

U boj proti vjerolomnim Turkom! Svi narodi neka čuju, da smo se pomoću velikoga Boga odvažili, da mačem protjeramo mrzko azijsko pleme. Nitko se dosad nije nam smilovao, nitko nam dosad nije pomogao u naših patnjah i mukah, koje nam je pripravio lupežki Azijat.

Turci pljačkaju Bugarinu svekoliko imanje, da bi držali deset ili dvadeset ženah i djece;

Turci prodiru u seoske kuće, kradu sve, i maslo i mlieko, i sir i hljeb svakdanji, što ga je Bugarin za svoju djecu pripremio;

Turci dovedoše gole Tatare i prisiliše Bugare, da ih hrane;

Turci dovedoše divlje Čerkeze i prisiliše Bugare, da im dižu domove, a zato im Čerkezi kradu stado, haljine i hljeb i mučki ubijaju hiljade ljudi;

Turci zatvaraju Bugare u podzemne tamnice samo zato, što se ovi tuže, da su bili pokradeni i da je tko od njih ubijen;

Turci namještaju za sudije lupeže, za paše lopove, za kajmakame glupake, te ovi sude razumnim i poštenim Bugarom;

Turci silom turče bugarsku djecu;

Turci oskvrnjuju svetinju braka i nasiluju bugarske kćeri;

Turci pogane svetinju vjere Hristove.

Sve to i još bezbroj nasilja čine Turci jadnomu narodu našemu. Već je 500 god., kako sluša Evropa naše naricanje: kad bi htjela razumjeti, razumjela bi nas; kad bi nam htjela pomoći, pomogla bi nam. Nikomu nemožemo više vjerovati, nego jedino velikomu spasitelju Hristu.

On je prolio krv za nas, on se u ime božje odvažio, da bije boj s nevjernici i rušioci vjere hrišćanske.

U boj, braćo Bugari! Bog već očigledno pomaže stvar hrišćansku. Gledajte: jednovjerna i jednokrvna braća Hercegovci i Bošnjaci već 10 mjeseci vojuju, pobjedjuju i tuku pogane Turke.

Jedva 10—15.000 Hercegovacah pobjedjuje i tuče 50.000 turske vojske; to je čudo božje, to je sila božja!

U boj braćo Bugari! Mi smo narod od sedam milijunah: i golim kamenjem potukli bi azijske psine; ali imamo i pušakah i jataganah, noževah i sjekirah, kosah i motikah, kojimi ćemo još brže pobiti svoje vragove.

U boj, bugarski sveštenici, u boj proti Turkom, jer uskvrnjuju ime Hristovo i turče sinove hrišćanske.

U boj, bugarski učitelji, jer Turci vješaju i zatvaraju svakog dobrog učitelja, jer nasilno love vaše djake, da bi ih mučili.

U boj, varošani, jer vam Turci otimlju iz ruku vaše imanje, pune tamnice trgovci, a vi ostajete biedniji i od samih prosjakah.

U boj, bugarski seljaci! Turci vam hiljadostrukimi danci odkidaju od usta posljednji zalogaj i neostavljaju ni pepela na ognjištu vašem. Počeli ste i sami djecu svoju da ubijate, jer nemate, čim da ih hranite.

U boj braćo Mizijci, Tračani i Macedonci! Nebesa su već zapoviedila, da bi se progonili bezbožni Turci iz sredine hrišćanske.

Bogataši, koji nemogu u boj, neka pomažu novcem, ako i nadalje hoće, da pripadaju velikoj bugarskoj porodici; ako nepomažu, mi ih izključujemo i brišemo iz bugarske narodnosti.

Svaki Bugarin, koj nemože pomagati novcem, nek leti u boj-u sveti rat sa Muslomanom.

Pravi sin bugarski, ma gdje se nalazio, u Vlaškoj, Srbiji, Njemačkoj ili Francezkoj, bez otezanja neka se nadje u odpočetoj krvavoj vojni.

Braćo vojnici, samo dalje napred! Nemislimo više na mir i nelažimo sami sebi. Bezbožni ljudi pokušati će nas nagovoriti, da položimo oružje; ali položimo li ga, vješati će sinove bugarske a drugi će ginuti u tamnicah i gorja će im se muka spremiti od paklenih sinovah turskih.

Napred, braćo Bugari! Bog je s nami, mi ćemo pobiti neprijatelje, nek ide glas po cielom svietu, da je s nami Bog, veliki spas, koj nam zapovjeda: „Skupo ste izkupljeni, nebudite tudje roblje!“

Tko nije s nami u ovom svetom boju, taj je proti nam; a tko je proti nam, on je vrag slobode i neprijatelj Boga svoga.

Zato, ako nam nepomažu bugarske vladike, kaludjeri i sveštenici, nisu više ni hrišćani ni Bugari, neka se opliene, popale, posjeku i pobiju, jer će nas inače izdati i spriečiti dobitak slobode.

Nepomažu li bogataši Bugarom, neka se pobiju kao stvar nepotrebna.

Nepomažu li zdravi, za boj sposobni Bugari, nek se pobiju, jer će se inače pridružiti Turkom i biti gorji od njih.

Svaki Bugarin, ma gdje on bio, u Bugarskoj, Vlaškoj ili Bogdanskoj, Njemačkoj ili Franceskoj, ili na kraju svieta, neka smatra za svetu dužnost, da bi poslao pomoć ili sam poletio u boj — neka se nitko nenada, ni trgovac, ni pop, ni učitelj, ni djak, da će biti po dokončanom ratu primljen u redove Bugarah, ako se nije i sam bio ili pomagao.

Jedni bi se bili za cielo bugarsko pleme, a drugi bi se valjuškali na mehkih posteljah i pitali se bogatimi župami, *pa bi i* oni došli poslie i govorili: i mi smo bugarski narodnjaci! Dole s tako podlimi stvorovi! Jedni bi se verali po stienju gladni i žedni za slobodu Bugarah, a drugi bi zievali nad romani i novinami i pili piva po gostionah, pa zatim bi došli i govorili: braća smo, mastilo smo prolievali, dok smo sabrali prosvjete za naš narod, dajte nam zvanja, mi smo diplomate. No nepomognu li nam sad u boju, nek idu do djavola njihove pare, diplomacija i glave — u boj, svaki pravi Bugarine! Tko bi htio pomagati poslie, kad bude dokončan boj, taj je izdajnik, taj pripada sudu naroda — neka ga zemlja izbaci!

PODLISTAK

Pučka Pjesma

NARODNOG GUSLARA SAMOUKA

izpjevana na čast

VRLE NAŠE BRAĆE USTAŠAH.

Braćo mila, slovinskoga roda!
Bez ikakvih cvietah i nakitah
Ja ispjevah ovu pjesmu moju,
Kako mene nadahnula Vila,
Ter je braći svojoj posvećivam,
Braći svojoj, roblju slovinskomu;
Kako Uskok, koji ostà vjeran
Svome rodu i svome izvoru,
Sa svim srcem sreću vam želeći:
E da bi se jarma oprostili,
Sa ostalom brašom sjedinili,
Jal Srbijom, jali Trojednicom,
Jal po sebi u bratskoj zadrugi;
M log Boga skrušeno moleći,
Koj narodah sudbinom upravlja
Po mudrosti i pravici svojoj,
Da vam dade što u njeg žudite!
Zdravo, braćo! bud' vam sloga sveta,
Jer sa slogom male rastu stvari,
A nesloga ogromne pokvari.
To je uprav naša sgodovina!
Jes' nesloga, prokleta od Boga,
Narodu nam dosta zla nanjela.
Ala, braćo, da s' opametimo,
Pa kako je cio rod slovinski
U starini bratski narod bio,
Ter se i sad pobratimim zovu
Svud Slovinci, gdi se god sastanu:
Ponavljajmo to staro bratimstvo
I ljubavju bratskom nadahnuti
Uskliknimo svi jedinim glasom:
Budi slavu Bogu na Nebesih,
Koj narodah sudbinom upravlja,
Sad miluje a sad pedepsuje;
Bud' na zemlji sloga medju ljudmi
Jednog roda i jednog plemena!
Daj nam, Bože, u skoro vidjeti
Preporoda našega naroda
U ovome narodnosti vieku,
Kad se svaka ptica jatu skuplja,
Svak se diže i rodom se druži,
Da s' nauži svoje narodnosti,
Ka što idje svakomu po pravdi,
Kako no je od Boga postalo,
Ali ljudi prokleti nedali.
Jezici su svi od milog Boga,
Svi su ljudi braća sobom ravna,
Niti ima biti gospodarstva
Od jednoga vrh drugog naroda,
Već slobodno svak uživat svoje.
Tada samo a prije nikada
Prestati će sa svieta nepravde,
Prestati će glupost i varvarstvo,
Prestati će uzroci bojevah,
Krvarit se više neće ljudi,
No će živjet svi u liepom skladu,
Natječuć se na polju prosvjete,
Koj što bolje skupu doprinese.
Svaki će svoj dio uživati,
Uživati i obsluživati
U zadaći općoj ljudskog roda.
Sve u slavje Boga velikoga,
A na zdravje roda slovinskoga,
Koj prem do sad zanemaren bio,
Kak' ustade na noge vlastite,
Svemu svietu stao na divljenje
I junačtvom svojim uzdrmljava
Silna carstva stara i moguća.
Ter se sviet stao zapitkivat:
Mili Bože, čuda iz nenada!
Odkle raji tolika junačtva?
Odkle raji čelične hrabrosti?
Odkle raji vrlih vojevodah?
Odkle raji mudro ponašanje,
Što je mudrose našu zastidilo?
Mi mišljasmo da je raja šala,

Digitized by Google

Dopisi.

Iz Gradca.

Nedjelju 18. t. m. bile su ovdje u evangjelskoj crkvi zadušnice za slavnog Palackoga. Bilo je prisutnih mnogo Čehah, gospode i gospodjah, bila su djačka družtva, Slavj. pjevačko družtvo, od koga je oktet sa oktetom Čehah na koru izpjevao dvie pjesme, jednu češku a drugu slovensku. Bilo je i naše družtvo „Hrvatska“ u broju do 60 sokolovah, onda slovensko družtvo „Triglav“, Srbi, i mnogo ostalih Slavenah. Evangjelski pastir držô je liep govor u njemačkom jeziku razmatranje na rieči Svetog Pavla Korintijanom, gdje govori o ljubavi. On izreče, da bez ljubavi neima ništa na ovom svietu; sve što je uzvišenâ i liepâ, učinjeno je ljubavju. On opisa život pokojnika i predoči ga kao velikog muža, kao učenjaka svake struke, a ponajviše povjestničara, napokon kao političara. Palackoga je na râd jedino ljubav vodila, ljubav do znanosti i do naroda svog, koj je od sina Českog naroda postao mu otcem. On je dokazao kako je Palackoga ta ljubav sve od koljevke pa do groba pratila, a i narod mu tu ljubav uvjek vraćao. Vriedni pastir napomenu, kako su pokojnika svi štovali a i najglasovitiji Niemci, Goethe sam, ali nije mogô pregorieti reći, da je on skoro ljubav prama svojem českom narodu pretjerivao, valjda što je želio českom narodu prava svoja stara povratiti, a Kraljevini staru sjajnost povrnuti te prestreći krila Njemcem, koji samo na to ciljaju, da Česku drugimi njemačkim zemljam skupa drže, samo da se može njemstvo širit. Spomenuo je takodjer, kako je Palacky katolicizam volio. Napokon zamoli od Boga, da duši pokojnikovoj mir vječni podieli, i da ga čini dionikom slave njegove.

Kad svrši svoj liepi govor, stupi pred evangjelje, koje na oltaru otvoreno leži, pomoli se Bogu, te podieli prisutnim blagoslov.

Iz crkve otidošmo svi u liepi salon, u jednoj gostioni. Kad smo svi posedali bili, a Hrvatah bilo je liepa četa iz svih stranah prostrane naše domovine, pozdravi jedan Čeh u českom jeziku prisutne i prozbori nekoliko jezgrovitih rieči na slavu Palackoga i onda zamoli, da mu se slava zaori. Što prisutni učiniše drage volje. Na to zapjeva i jako liepo izpjeva zbor jednu češku pjesmu. Poslie pjevanja digne se predsjednik družtva „Hrvatske“, g. Karabaić, pravnik, te prozbori liep govor.

Poslje tog govora hrvatski sokolovi uzhitjeni zaoriše trokratni „slava“, a iz grudi ostalih prisutnih odjekivala slava i vječna pamet, te kucanju čačah nebiješe konca. Na to zapjeva opet sbor jednu češku pjesmu. Kasnije prozbori psedsjednik „Triglava“ g. Krsnik stud. med. liepe rieči na uspomenu slavnom mužu i reče, akoprem je Palacky ovaj sviet a i nas ostavio, ali da će njegova djela i njegove idee ostati neizbrisive u pameti nas i naših unukah. Još bude zapjevano i onda reče nekoliko rieči g. Nikolajević u ime srbske obćine. Izza toga se je jošte više pjesamah pjevalo, a na posljedku izrazi jedan g. Ceh želju, da bi se jedno sveslavjansko pjevačko družtvo, u koje bi imali pristup djaci i nedjaci, ustrojilo. Odluči se posebni sastanak u tu svrhu. Na to se prisutni razidoše.

Evo Karabaićeva govora:

Gospodo!

Nije mnogo tomu, što je sav češki narod svomu otcu, slavnomu Palackomu zadnju ljubav izkazao, propativši ga do tihog, do mrkog groba. Iz svih stranah odazvali su se Česi, a i Vi gospodo nezaboraviste na slavnog muža, te izkazaste danas, akoprem živite u tudjini da ostaste uvjek vierni sinovi svoje domovine. I nam Hrvatom, koji ovdje boravimo, pružiste najmiliju sgodu, da izkažemo ljubav i počitovanje, koje prama pokojniku gojimo, prisustvujuć zadušnicam. Sa strane družtva „Hrvatske“ budi Vam izrečena najsrdačnija hvala.

Vrieme krnji i ruši sve i najmilije. Niti stupovi starih gradovah nemogu tom zakonu ubjeći, i oni pucaju i oni padaju. Ali da grad ostane jak, da se nesruši, treba stare stupove nadomiestiti novimi. I češka kraljevina izgubila je nedavna jednog najčvršćih stupovah svoje veličanstvene, slavne i starodavne sgrade. Palacky, komu se cieli sviet divi, pozdravio je i ostavio za uvjeke svoje miljenče, domovinu i narod svoj, komu je 50 cielih godinah života svoga posvetio. On sam, možemo reći, oživi narod, koji je od bitke na Bieloj Gori do polovice ovog vieka mrtvi san snivao, kao kad umoran junak u svom težkom putovanju na putu usne, nesluteć pogibelji, kojim je izložen. Na Bieloj Gori zakopao je bio češki narod svoje najmilije, svoju narodnu ljubav, svoj ponos. Palacky ga probudi, odkriv mu grobove, odkriv mu mâhom obrašćene mogile, u kojih leže vrli češki junaci, a snjimi i češka slava. On je svomu narodu pokazao jakost i vrlinu negdašnjih Čehah, predočio mu kakav mora svaki biti, želi li se nazvati Čehom. Palacky je svoj narod upozorio, uz kosti junakah, na raztrešeno oružje, na kojem ćeš još danas naći tragovah omržene krvi svojih protivnikah, pokazao mu težke sablje i tvrde oklope, kojimi bi se još danas obraniti mogao; — dà, Palacky je digô ovo oružje, te izručiv ga Čehom rekao: „Česi, oružje, kojim se vi danas branite, nije vaše nego tudje; evo Vam pravog oružja, kojim su si djedovi Vaši put do slave krčili, ovim ćete si jedino i vi sreću i blagostanje izvojevat.“

Divnog li muža — ti Palacky si najbolje sviet i život naroda poznao, ti si uvidio, da narod mora sam sebe preporoditi, da njegov spas od samog sebe zavisi, a da se nije nadati niti uzdati na tudju pomoć, na tudju milost. I zbilja, kao grom stresu njegove rieči češki narod, on sgrabi sablje demeskinje svojih djedovah, učini Palackoga vodjem i poče vojevat boj, koji traje od g. 1848. do danas. Akoprem je češki narod vodju izgubio, neće malaksati, jer se je na njegovu grobu zavjerio, da će vieran ostati njegovu načelu, da neće dotle mirovat, dok nebudu Česi i češka kraljevina zadobila ona prava, što ih idu.

Za ova načela počesmo se i mi Hrvati ukupno sa češkim narodom boriti. I mi znamo, da od nas samih zavisi sloboda i napredak naš, te da ovo samo na temelju probudjena naroda dokučit možemo. I mi imasmo kraljevinu isto tako slavnu kano je i Vaša bila, imadosmo domaćih kraljevah i svoju narodnu crkvu. Svaka travica, koja na hrvatskoj zemlji nikne, napojena je krvlju hrvat-

---

Mi mišljasmo, propola je raja
Posli robstva petero vjekovah,
Nit će ikad podignuti glavu;
A neznasmo, ludi bi bijasmo!

Da je raja svemu carstvu glava,
I da kaže raje proročanstvo:
Kad ustane kuka i motika,
Tad će biti Turkom po tabanih,
Kako no je bivalo Kristjanom.
Ali Bogme težko će nam biti,
Jerbo divlju Turad branijasmo,
A uzprkos rajinim ustašem.

Ajde brže da se pomirimo
I sa rajom ugovor činimo,
Da se i nam neosveti raja
Za golemu zloću i nevjeru,
Što no ludi učinismo raji,
Koja nas je od Turak' branila
A za dugih petero vjekovah!
Tako zbore mudri diplomati,
Note pišu i sastanke drže
I vas svijet Bogme poludio
Od rajina nenadna ustanka,
A još više s rajina zduranka.
Godina se Bogom navršiva,
Ništa raju pomesti nemože:
Niti Turci, ni turski jataci,
Niti zima kruta i mrazovi,
Neštašica svaka i nevolja,

Jer ostala bez krova i hrane.
Ali raji kuća kabanica,
Mač i puška i otac i majka,
Niti spletke niti obećanja,
Niti pretnje niti podmićenja,
Niti sumnje i svake prevare,
Niti staro „Razdieli pa vladaj!“
Nemogoše do sad smesti raju.
Bog je kriepi i njegva pravica,
Jer se raja Bogom osvjestila,
U Boga se i u se' uzdala,
Niti čeka tudjinske pomoći,
Već od braće i pravih prijanah.

U silnikah raja ništ nepita
Nego samo da ja puste s mirom
S dušmaninom mejdan dijeliti.

Sama će se jarma oprostiti,
Sa ostalom braćom sjediniti,
A uzpeskos izdajnim kumovim.
Ak i kasno ali Bogme častno
Bugarska se braća uzdignula,
Gori Turska na sve četir strane,
Diplomati glavu izgubili,
Ko i turska vlada u Stambolu.
Da ih kazni Bog im pamet smeo.
Hvala t'Bože, na tvoje darove,
Što oživi slovinsku sirotčad,
Na sramotu mudrih diplomatah!
Nek uzbude samo sloga sveta,

Pak će pasti nenavidnost kleta
I oživit naša djedovina.
Ta nas ima dosta prama broju
Otih kletih naših dušmaninah!
Na bojištu već nijeste sami,
Hrcegovci i braćo Bošnjaci!
Ustala je viteška Srbija,
Ustola je ljuta Crnogora,
Ustali su Bugari sokoli,
Ustala je zemlja Romanija,
Ustali su davni Arbanasi,
Ustali su Grci ponositi —
Svak da s vrata skine jaram teški,
Jali svoga, jali braće svoje.
Bog vas kriepi, sviet vam se divi,
Poštenjaci pravi slobadnjaci
Svaku sreću žele i blagoslov,
A i pomoć po mogustvu šalju.
Sam ostade kukavac Osmanac,
Tol'koj sili odoljet nemože,
Bog bo htjede, da s'ovako zbude:
On će vama biti u pomoći,
A proklet će Turke dušmanine,
I svakoga koji njim pomaže.
Bog da živi ustankinju raju,
Slobodu joj zlatnu nek udieli,
Kad se ovak slobode dostojna
Po junačtvu i umu pokaza!

Digitized by Google

skih junakah; naš narod se je borio proti barbarom, dok su se drugi narodi od nas štićeni, grijali na ognjištu znanosti i umjetnosti. Dok su hrvatski junaci ovkraj i onkraj Une turske glave rubili, tudjinci su nam uda zavičaja našeg zauzimali. I tako je Hrvatska dnevimice gubila zemljišta i sile, ona je sada samo sjena negdašnje kraljevine; a kolik je bio ponos hrvatski onda, vidimo iz toga, što su se hrvatski kraljevi nazivali „silni vladari na kopnu i na moru."

Mi mladji zavjerismo se isto onako, kao što je i češka omladina učinila, domovini svojoj što većma koristiti. Da budemo uztrajni i čvrsti u tom poslu, ugledajmo se u slavnoga Palackoga, koji je narod sam zbudio, sam ga na junačke noge postavio. Al je Palacky svom narodu poviest napisao da se uzplamti da mu zaigra srce od radosti i ponosa, gledajući kako su njegovi predji u svako doba sviestno i budno čuvali i branili svoju samostalnost i slobodu, kako ih nije mogla niti sila zastrašiti, niti obećana korist zamamiti, da se odreku svoje narodne i državne osebine. Ako su kadkad posrnuli uzvjerovavši za čas sladkim riečim mudroga tudjinca, al su se domala opet osviestili i dvostrukom snagom pogrešku popravit nastojali.

Nama je mladjem kolo zaigrati pravcem, kojeg nam pokaza Palacky. I mi moramo radit da narod sam sebe, a da ga i drugi spoznaju, ponajprije naša srodna braća a i Vi čestiti Česi, hrvatski bo narod nije poznat onako kao bi imao biti od ostalih narodah.

Bit će bolje a i mora da bude; ta je Palacky zandji trenutak svojeg življenja borioce za slobodu blagoslovio izustivši rieči: „Buh žehnej". On je sve blagoslovio koji se za preporod i uskrs naroda bore, bilo to mačem, perom il govorom. Ovaj blagoslov će nas omladinu za naš daljni rad okriepiti; mi ćemo bit harni do groba slavnomu Palackomu, a narod naš do vieka. Palackomu uskrisitelju českog naroda, borioću za pravicu i slobodu, budi od Hrvatske trokratni slava i vječna pamet!

Iz Tinjanšćine.

Vi ste nedavno pred našimi izbori po nas važne rieči spružili u svojem cienjenom listu, naime, da izaberemo ljude, koji ljube vjeru, narod i svoj mili materinski jezik. Da vidite, da niste u vjetar govorili, hoću da Vas u kratko obaviestim o izidu naših občinskih izborah, što su se vršili dne 12. i 13. mjeseca Junija.

Odkad spada Supetaršćina i Kringa pod Tinjansko glavarstvo, sve tri občine imaju pravo na 18 zastupnikah i 9 zamjenikah (sostitutah) i to razmjerno na sva tri razreda, naime: I. razreda 6 zastupnikah i 3 zamjenika; ostala dva razreda isto tako.

Izbori su se vršili pravo po zakonu bez ikakvog meteža obadva dana, kojim je prisustvovao licem hvale vriedni kotarski povjerenik (komisar), koji se je zakona strogo držao, pa je pustio birati i izabrati samo one, koji imaju po zakonu pravicu birati i biti izabrani, bili oni gospoda ili kmeti, Hrvati ili Talijani. Ljudi govore, da se nije nikad prije tako strogo po zakonu biralo, kako uprav ovo ljeto. Slava dakle sadašnjemu našemu kotarskomu glavarstvu, koje kroji pravicu kako ide.

Evo vam izabranih zastupnikah. U III. razredu: Mikula Quarantotto — Anton Šestan — Bože Bugarin — Martin Antolović — Franjo Kristan — Tone Vitas pokoj. Jura.

U II. razredu: Vice Križmanić — Valentin Vernier — Tone Botegaro pokoj. Josipa — Tomo Načinović — Ive Mazuka — Ive Šegon soldatina.

U I. razredu: Šime Šegon Vlahović — Miho Defar — Karlo Križmanić — Ive Vicel — Franjo Šuran Krebel — Toma Jakus Paveta.

Ali doista se je smijati pešćici naših šarenjakah, koji su bili prije u zastupstvu, pak su pred izbori govorili: *mi non desidero e non voglio esser eletto, che i elegga chi che i vuol; mi pago piuttosto la multa che essere in consiglio.* A sada pak sve sile napinju, da bi bili ovi izbori uništeni a novi razpisani. Teku mal da ne svaki dan u Pazin da reklamiraju proti izboru. Ovaj put nisu novci ništa koristili, jer je puk učinio, što je mislio, naime izabrao svoje ljude. Ovi reklamanti se izpričavaju, da nisu bili svi pozvani, ali to je laž; oni su vidili, da neće biti izabrani, zato nisu došli na izbore. Tko jim je kriv? — Liste su bile izložene 15 danah prije izborah, dakle su imali vremena za koga i proti komu imaju reklamirat.

Vruće preporučujem novoizabranomu zastupstvu, neka dobro promisli, koga hoće, da izabere za glavara iliti podestata i za savjetnike (konsiljere) osobito ne one, koji klimaju na dvie strane. Nu hvala Bogu takvih je malo. Ali i od ovih treba se čuvati, pa jim zatrubiti u uho one rieči Jurine i Franine: *„Poznam te krabuljo — ti conosco maschera!"*

Različite viesti.

* **Njegovo Veličanstvo** blagoizvolilo je obće poznatoga umirovljenog riečkog župana i civilnog kapetana Rieke i Bakra, člana saborske gornje kuće ugarske, g. Bartula pl. Zmajića Sveto-Ivanskoga kao posjednike reda gvozdene krune II. reda, na osnovu pravilah istoga reda, podići na čast barunstva.

* **Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.** M. č. g. pop Ivan Planinšek, župnik gročanški bje imenovan župnikom u Marezegu; č. g. Franjo Svetičić upraviteljem župe gročanske; č. g. Injacij Grm upraviteljem podžupe račičke; č. g. Jacint Gottardis dušobrižnikom ove gradjanske bolnice. Dne 28. junija preminu u Gospodinu Franjo Remic duh. pomoćnik kod novog sv. Antona u Trstu u 66. godini svoje dobe. Bog mu daj lahko duši.

* **Grom.** Dne 14. pr. mj. kod Pontiere blizu Barbane u Istri udari grom u stado od 100 ovacah, koje povali omamljene na tla ukupno sa pastirom, koji im bijaše vodja. Dvadeset i pet ovacah ostade udilj mrtvih, dočim se ostale, ukupno sa pastirom, malo za tim osviestiše.

* **Pokolj nedužne djece.** U bugarskom gradu Klisuri Turci su prošlih danah napali pučku školu i u njoj nemilo poklali 120 što muške što ženske nedužne dječice. Ovaj pokolj sliči onomu, što ga bio u vrieme narodjenja Isusova počinio kralj Jerud u mjestu i okolici betlehemskoj. Mili Bože, pa još ima tko u izobraženoj Europi brani Turke, te okrutne skotove!

* **Bubnji** po nalogu vojnog ministarstva neće se više rabiti kod vojnikah. Na mjesto njih uvesti će se rogovi, i to jer da su mnogo cienije i ljudi da im se laglje privade.

Poziv na predplatu.

Početkom tekućega mjeseca nastaje drugo poluljetje, zato pozivamo i opet naš narod, neka se predbroji na ovaj pučki list; a predbrojnike, koji nisu platili za cielu godinu, molimo, neka što prije učine svoju dužnost, da možemo bez skrbi i straha uredjivati list.

U Trstu 1. Julija 1876.

Uredničtvo.

U Administraciji „Naše Sloge" prodaje se

NOVA SLIKA

Devetero vodjah i junakah iz ustanka u Bosni i Hercegovini.

Slika ova veoma liepo izradjena, 90 centimetarah duga i 63 široka, košta samo f. 1 nvč. 20.

Bez ove slike nebi imala biti nijedna Čitaonica, obitelj ni rodoljub, koji se interesuje za ustanak u Bosni i Hercegovini, i to tim više, što joj je ciena tako malena, da si ju svaki lahko nabaviti može.

Dobro bi bilo da bi se mnogi istog mjesta ili sela sakupili, te nam novce poslali ukupno po poštarskoj naputnici, il da nam *Korespondenz-Kartom* jave, koliko slikah žele imati, a mi bismo jim je svim ujedno po Pošti *revalsom (per Nachname)* odpravili.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—16 Junija 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Caraki dukati (cekini) .	5.68	5.73	—	5.69	5.71	5.73	5.73	5.73	5.78	—	5.81	5.81	5.81	—	—	—
Napoleoni	9.59	9.68½	—	9.57	9.58	9.59½	9.60½	9.61	9.72	—	9.75	9.75	9.80	—	—	—
Lire Ingleske	12.06	12.08	..	12.02	12.07	12.10	12.10	12.11	12.20	—	12.05	12.25	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.—	103.25	—	102.85	102.65	102.50	102.50	102.35	103.—	—	103.—	103.85	103.—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjenc poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Godina VII. **U Trstu 16. Julija 1876.** **Broj 14.**

Pogled po svietu.

U Trstu 16. srpnja 1876.

Dakako, sad su sve oči uprke u Iztok, gdje se razvija dogadjaj, koji nas živo sieća onih slavnih starih vremenah, kad su naši otci u nebrojenih bitkah prolievali junačku krv, da spase zapadnu Europu od turske poplavice. Pa kako je Evropa napetim uhom onda naslušKivala, na koju će stran prevagnuti bojna sreća, tako naslušKuje i sad, prateć najvrućimi simpatijami naše junake, koji se nežrtvuju samo za sebe nego i za svu ostalu Evropa, koja dobro zna, da joj neima mira ni pokoja, dokle neizlieči onu staru ranu na svojem tielu. Nego o srbsko-turskom ratu govorimo na drugom mjestu, a sad da vidimo, što ima u ostalom nova po svietu.

Dne 8. tek. mjeseca sostala se Njihova Veličanstva carevi naš i ruski i sa svoja dva prva ministra u Zakupih u Českoj. U tom se sastanku nanovo pokriepilo prijateljstvo i sporozumak, što obstoji med Austrijom i Rusijom, a tim i med Njemaćkom. Taj nam sastanak i opet jamči, da radi Turske neće biti evropejskog rata, jer da se neće nitko miešati u njezine domaće stvari; al ipak išle tamo stvari kako mu drago, da će biti za Kršćane uvjek bolje, nego li je bilo do sada. Rečeni sastanak u Zakupih kao da će se popuniti u Išlu, gdje se dne 19. tekućega imaju opet sastati naš i njemački car Vilim.

Glede naših domaćih stvarih, najvažnija novost jest ta, da se ozbiljno govori o nagodbi s Českom, koja bi se tim putem pozvala u pomoć proti Niemcem ustavoviercem, koji neće ni da čuju o novoj gospodavrtvenoj nagodbi s Ugarskom, već su prije voljni, da se do kraja razdvoji i razdieli Ugarska od Austrije. A nebi li bilo pametnije, da su se već prije deset godinah saslušali i Česi i ostali Slaveni, pak bi se bili onda morali i Niemci i Magjari pogadjati na drugi načim, te sad nebi trebalo tih krpatrijah? U hrvatskom saboru je zastupnik Makanec upitao Bana, da kako stoji pitanje o sdruženju Granice i Dalmacije s materom zemljom. Ako ikada, ovaj put može biti Makanec siguran, da je govorio iz srdca i duše svega hrvatskoga naroda toli u Kraljevini, koli izvan nje, naime odkad se zna, kakvi su Magjari prijatelji Slavenah. Klek je zatvoren turskim ladjam, al su zatvorene i Kršćanom sve dalmatinske luke.

Iz ostaloga svieta ništa drugo nova, nego da sve zapadne države stoje za nemiešanje u iztočne stvari, a naime Engleska, gdje je sav narod odrešito za Kršćane tako, da se govori i o promjeni sadanjega ministarstva, koje je predubako zagazilo u tursko blato. Što se tiče napose Italije, mi mislimo, da u Talijanih imaju Slaveni svoje najbolje i najpouzdanije prijatelje. Onomadne su Amerikanci slavili prvu stoljetnicu svojega oslobodjenja izpod engleskog javma. Turski ministri u Carigradu drže neprestane dogovore o nekakvu ustavu, što ga kane sakrojiti za onu propadajuću državu; al nikako da se slože u svojih mislih, pa sad se čuje jedna sad druga o tom čudnovatom poslu. Dotle pako turska zverad goni, pali i mori u Bugarskoj tako, da se sva Europa snebiva nad njezinom nečuvenom okrutnoštju. I u Kini je buknulo progonstvo Kršćanah, od kojih je već mnogo našlo mučeničku smrt pod okrutnom poganskom rukom.

Srbsko-turski rat.

Što smo odavna svi kruto želili, to se eno i zbilo. Kneževine Srbija i Crna Gora naviestiše Turskoj rat, da pomognu biednoj raji, oprostiti se ako Bog da i osloboditi težkoga turskoga jarma, što ga nosi jadna već cielih 500 godinah.

Dne 30. proš. junija u jutro srbski knez Milan ostavi Biograd te krene put turske granice, izdav na narod proglas, u kojem razlaže, što ga je poslje onolikog oklevanja odvažilo, da se zarati s Turcî, a dne 2. tek. mjeseca u jutro opalio se prvi top sa srbske na tursku stranu.

Srbska je vojska prekoračila granicu na tri mjesta, naime na iztoku na vodi Timoku prema Vidinu pod zapovjedničtvom generala Lešjanina, na jugu na vodi Moravi prema Nišu pod zapovjedničtvom generala Černajeva, i na zapadu na vodi Drini prema Bjelini pod zapovjedničtvom generala Olimpića. Ta tri glav odielka srbske vojske propratiše što s lieva što s desna druge p manje čete pod zapovjednicî Zahom, Vlajkovićem i Stratimirovićem kojima kao da je zadaća, pokrenuti i dići na oružje mirujuće j Kršćane u Bosnoj i Bugarskoj.

Prigodom prelaza na tursku zemlju general Černajev, rodom Rus i vrhovni zapovjednik sve srbske vojske, izdade na vojnike veoma znamenit proglas, u kojem veli, da oni neće vojevati za kojekakve podle i sebične svrhe, već za svetu stvar slavenstva, koje da neide ni za prevladom ni za gospodarstvom, nego za pravdom i pravicom, te bratinstvom i slobodom svih plemenah i narodah svieta. Dodaje na koncu, da je on uvjeren o hrabrosti i dobrû uspjehu srbske vojske, ali ako bi podlegla pretežnijoj sili i broju turskih četah, da će Srbstvu doletiti na pomoć braća Rusi, da jih zauvjek izbave robstva i verigah.

Isto onak prizor kao dne 30. junija u Biogradu, zbivao se u nedjelju dne 2. tek. mjeseca na Cetinju. Taj je naime dan, poslje svečane službe božje, i Nikola knez crnogorski pošao na vojsku, izdav jedan proglas na svoj junački narod, a drugi na Hercegovce. Jedan dio crnogorske vojske krene s knezom na čelu odmah kroz Grahovo put Hercegovine, a drugi pomanji put Podgorice, da s one strane tek čuva zemlju od turske navale.

Na taj je eto način bila pokrenuta sva srbska vojska na iztoku i na zapadu već prvih danah ovoga mjeseca. A kakav je dosad uspjeh imala.

Na ovo je pitanje veoma mučno odgovoriti, jer koliko god ratovah pamtimo od 1848. godine pa do danas, još nisu nikad sa bojnog polja dolazile viesti ovako protivne jedne drugim, kao baš ovaj put. Tu se uprav nezna ni bielo ni crno, ni tko gubi ni tko dobiva. Ako slušaš braću Srbe, njim ide polagano, ali dobro; ako Turke, oni su vazda i svuda dobitnici te dobitnici. Kao što su lagali, kad su trubili u sviet svoje tobožnje pobjede nad ustaši, tako lažu i sada, kad im ide i više u računu, neg onda. Turci moraju lagati, jedno da utješe svoje nebrojene vjerovnike u Europi, a drugo da umire uzbunjene duhove u svojoj vlastitoj zemlji.

Nego istina je jedna jedina, a ta jest, da se u ovaj čas sva srbska vojska nalazi na turskoj zemlji. Ako dakle braća Srbi i nemogu do sada prstom pokazati na velik i odlučan uspjeh, bogme Turci moraju i sami priznati, da su uzprkos svojim lažam u petnaest danah neizmierno više izgubili, nego li dobili.

A neka nitko nemisli, da tu nije bilo vatre i krvi. Dapače neka znadu naši čitatelji, da su se Turci svuda junački oprli srbskoj provali, pa što su god izgubili, da su izgubili na nožu i puški. Tako bijaše ono žestokih okršajah ne samo na ona tri glavna mjesta, kud su prešla u Tursku tri glavna odielka srbske vojske, nego i na drugih mjestih medju manjimi četami s jedne i s druge strane.

Dosad su se najbolje ponieli Lešjanin i Černajev. Prvi je suzbio po četiri puta u mnogo pretežnijem broju najbolje turske vojnike, koji su htjeli da preko Timoka prodru u Srbiju, a sad se jate pod gradom Vidinom; a drugi je na glavnoj cesti, što vodi preko Sredice (Sofije) u Carigrad, osvojio tako važne položaje, koji će mu neizmjerno koristiti stopram onda, kad dodje do odlučne bitke. A ta se bitka očekuje od dana do dne il onkraj Niša na gori rečenoj cesti, il pak najbrže pod Vidinom, gdje će se onda morat naći i Černajev, da zajedničkim naporom razbiju tursku silu, koja kao da se sakuplja baš onuda. I Olimpić se na Drini pobio opetovano s Turci, ali mu dosad nije pošlo za rukom, da osvoji grad Bjelinu, kao što je bio naumio. Nego je zato uzeo Zvornik, a njegovi su pomagači, Cah i Vlajković, podrli duboko u Bosnu.

Knezu Nikoii ide još najbolje. Ako već nije, on mora za koji dan prispieti u Mostar, dočim si je i onaj odielak njegove vojske, što je pošao put Podgorice, osvjetlao lice u nekom tamo povećem okršaju.

Digitized by Google

Bilo je ljadi, koji su mislili, da će biti sve gotovo u petnaest dvadeset danah. Ti ljudi kao da će se morat uztrpiti i priviknuti svakojakim glasinam prije nego se stvar svrši. Što je tomu uzrok?

Prije svega valja znati, da turska nije šala, jer broji 36 miliunah dušah, dočim Srbija i Crna Gora zajedno nebroje ni cigla dva. Tu dakle, kako svaki vidi, neima onoga razmjerja, što ga obično ima u drugih ratovih. Na što se dakle računalo, kad se sa svih stranah svjetovalo tima državicama, neka se osmiele te udare?

Tu se nije računalo na drugo, nego na poremećeno stanje Turske, a na to su računale i one državice, kad su savjet prihvatile. Lava, kad ostari i onemogne, i diete lahko prikolje.

Računalo se, dalje, na pripomoć ustašah, zato se i onako malena srbska vojska razdrobila na više odieljakah, samo da može na više mjestih ohrabriti i pobuniti narod, koji se bez toga nebi nikad listom digao. A taj narod treba sad uvrstiti u redovitu vojsku, što se evo i čini na sve strane, pa zato i ide ovak sporo ratno djelovanje.

A kako se računalo na poremećeno turško stanje, tako se i vidilo, a sad se vidi tim bolje, da bi to lani u ovo doba bilo išlo mnogo brže; jer dokle se oklevalo, ako i onemogli, Turci su se ipak pripravili, da izdrže prvu navalu, o kojoj u vojsci obično mnogo visi.

S druge strane nevalja zaboraviti ni toga, da Turci nisu bili nikad kukavice, pa da nisu ni sada. Turci Bošnjaci, Turci Arnauti, Turci Bugari, Turci Macedonci itd., to su od starine na glasu junaci, kakvih neima u nijednoj drugoj evropejskoj vojsci. Tu se dakle bore junaci s junaci, sve sama braća medju sobom, samo što su jedni kršćeni a drugi nekršćeni.

A neka nitko nereče, da kako im je pak mogla prkositi šaka ustašah toliko vremena; jer svagdje i svagda ustaške čete vojuju na svoj osobiti način, koji nikako nevalja za redovitu vojsku. Ustaš je svagdje i nigdje, on ide po putih i neputih; a redovaš mora da zna, odkud ide i kamo mu valja doći. On mora na otvoreno polje; a polje zoblje hulje i junake. Pa ako svaki pametan vodja mora štedit junake, to moraju srbski vodje tim više, čim jih je na broju kamo manje od Turakah. U ovakvih okolnostih nevojuje toliko puška i sablja, koliko mudrost i opreznost.

Toga radi ovaj će rat trajati mnogo više, nego li se to mislilo s počeska. Uprav sad se čuje, da silna turska vojska grne prama Nišu i Vidinu, gdje se očekuje, kako rekosmo, poveća bitka. A ta je vojska tim strašnija, čim su ju turski vodje umjeli opojiti onom vierskom zanešenostju, koja je već u stara turska vremena činila čudesa. Našu dakle braću na bojnom polju čekaju težki danci, ale se ipak ako Bog da nadamo dobru, jer sve, što može pušku nositi, hrli pod njihove zastave, naime u Bugarskoj, gdje se ustanak širi sve dalje i dalje. Turski je vojnik, ako i u svojoj domovini, ipak u neprijateljskoj zemlji. Tim čekajmo, kakvi će nam glasi doći o prvoj odlučnoj bitci, što se po svoj prilici sprema na jugo-iztočnom ratištu, gdje su zapovjednici Černajev i Lešjanin.

Turci i njihova vjera.

(Dalje — vidi broj 12.)

Pobjeda nad Koreišovcî kao da je osjegurala uspjeh Muhamedovu poduzetju, jer je odmah zatim naumio udariti potajno na Meku. Nego Koreišovci to ipak doznaše, te mu poslaše reći po nekom Arvi knezu Takifah: *Da su se Koreišovci odjeli u lavlje kože, pa da on neće u Meku nego po sili.* Ali kad se poganski knez vratio sa svog poslanstva, stade Mekljanom pripovjedati, što je čuo i vidio, rekav: *Ja sam živio u carskih dvorovih; vidio sam Kozroju u svem veličanstvu njegove slave; vidio sam cara Eraklija u carskoj gizdi i ponosu; ali nisam vidio ni kneza, ni kralja, ni cara, koga bi njihovi podanici toliko štovali, koliko štuju i časte Muhameda njegovi vojnici. Kad se pere i mije, sprave onu vodu tako, da se je ni kap neizgubi; ako mu pade vlas sa glave il dlaka iz brade, poberu ju i čuvaju, kao da su moći; ako pljune ima tko poliže njegove pljuvotine.*

Na taj glas Koreišovci ustrašeni učiniše s Muhamedom ugovor, da budi prosto raznim plemenom sdružiti se s njimi ili s Muslominî, a ovim da budi slobodno pohoditi sveti grad Meku samo ako dodju bez oružja, ali pod nikoji način da se nezadrže tamo više od tri dana.

Muhamed se naveselio tomu ugovoru, jer je vidio, kako mu otvara vrata Meke bez truda i muke. Da pak nadomjesti svojim pristašam gubitak pliena, kojemu su se nadali od plaćkanja Meke, povede jih proti Židovom Kajbarcem. Tom prigodom njegov sinovac Ali posječe nekog Moraha, ljudetinu gorostasa i strahovita junačinu. Zejnab, Marahova sestra, da osveti na Muhamedu smrt bratovu, ponudi ga pečenom jagnjetinom, prosoljenom sporim otrovom. Sietio se odmah Muhamed zlu činu, al i ono malo, što bješe pogutnuo, tiecalo mu je do smrti, te život znatno prikratilo. Zapitana Zejnab, zašto je to učinila, odgovori: *Jer sam mislila, ako je prorok, stavit ćese; ako nije, jedan varalica manje!*

Vidivši njegovi sljedbenici, što bjehu utekli u Abisiniju, da su se stvari na bolje okrenule, te da se Muhamedovo ime spominje s poćitanjem ne samo u Arabiji, nego takodjer izvan nje, povratiše se veseli u domovinu. Muhamed pako razposlà na sve susjedne vladare pisma, označena srebrnim pečatom s napisom: *Muhamed poslanik božji.* Kozroja, opazivši da u pismu neima naslova, koje ga idjaše, raztrga pisma i otjera poklisara, što doznav Muhamed viknu: *Tako će Bog raztrgati njegovo kraljestvo.* Grčki car Eraklij primi poklisara, ali pismo i što bijaše u pismu onehajà. Mu-Kavkas, egipatski nadstojnik, što se bio iznevjerio grčkomu carstvu, te prozvao Koptskim knezom, odgovori na Muhamedovo pismo, poslav mu koješta na dar, ali vjere mu nehtjede prihvatiti. Nasuprot Badon i Al-Mundar namjestnici persijski u Jemenu i Bohrajnu prigrliše Muhamedovu vjeru, a tako i mnogi drugi. Muhamed prietijaše grozno svakomu, koji mu nije bio voljan primiti vjere. Budući grčki general u Muti ubio njegova poklisara, naviesti Grkom rat, koji kao da je bio uvod onim nebrojenim ratovom, što su je Turci imali voditi s Grcî, dokle jih nisu do kraja porazili, uzevši im Carigrad i razorivši davno bizantinsko carstvo. Povjestnici kažu, da se tom prigodom sjatilo sto hiljadah Rumah (Rimljanah), to jest grčkih podanikah, pa da su bili ipak ružno potučeni i poraženi od šake drzovitih i mahnitih Mosleminah. To se dogodilo u rujnu mjesecu 629 godine.

Sad bijaše došlo vrieme, da se okoristi ugovorom, što ga bio učinio sa Koreišovcî. Dade se dakle ošišati i krene na *božji put* u Meku, pognav sobom sedamdeset velbludah (kamelah), što bjehu tamo aldovani. Tu mu povjerovaše mnogi Koreišovci; ali većina nehtjede o njem ni sad ništa čuti. Tada se stao pretvarati, da ga boli, što je tobožnje Abramovo svetilište oskvrnjeno krivobožtvom, te ljutiti na tvrdokornike. Ali u istini ta njegova ljutina nebijaše drugo, nego što se bio polakomio na silno blago, što se nalazilo u Meki. Odluči dakle, da ju po što po to osvoji pod izlikom pravovierja i pobožnosti, prelomiv dakako zadatu rieč i vjeru nesretnim Koreišovcem, koji ako su i bili krivobožci, ipak bijahu koje kamo pošteniji od njega. Sreća htjede te zarobi nekog Abu-Sofijana, čovjeka vidjena i čuvena medju svojimi, koji da spasi glavu, obrati se na tu novu vjeru te posta njezin najzanešeniji navieštjatelj i razpladljatelj. Onda dade razglasiti da se primiče prorok sa silnom vojskom, pa tko neće da postrada, neka se zatvori u kući, il uteče budi u *Kabu*, budi u Sofijanove dvore. I tako unidje Muhamed u Meku, jašeć na velbludu odjeven u crveno ruho, a da nisu pala nego samo dva njegova vojnika. Došav do Kabe, dade srušiti onih 360 balvanah te izjavi, da je u Meki prestalo u onaj čas vladati krivobožtvo. Onda pozva preda se odličnije Mekljane te im reče: — *Čemu se od mene nadate?* — *dobru*, odgovoriše; na što on: *Ajte dakle u miru!*

Tu je učinio za to, da jih prikupi, al je opet dao pogubiti četiri opornije mužke i tri ženske glave, rekav, da mu je to Bog zapovjedio za izgled tvrdoglavcem.

Na brdcu Al-Sofi, proglasiv se duhovnim i svjetovnim poglavarom, primi prisegu sakupljena naroda; onda snidje k Kabi, obadje ju sedam puta, takne i poljubi *crni kamen*, okrene se prama četirim stranam svieta zaviknuv: *Velik je Bog;* umi se i pomoli, te stane propoviedati narodu, što ga bio ujedinio. To se dogodilo u prosincu 630. godine.

Proboraviv u Meki petnaest danah, vrati se u Medinu, da sasluša mnogobrojne poklisare, što su dolazili sa svih stranah, da mu se poklone u ime svojih knezovah te ponude njihovu pomoć. Ohrabren tim nenadanim uspjehom, naumi voditi rat s Grcî i nekojimi arapskimi plemenî, što se bjehu dogovorili, da se opru njegovoj smielosti, i to ne, kao do tada, hajdučkimi četami, nego uprav po vojnički. To je posljednje ratno poduzetje, što ga je prorok glavom predvodio.

Da neohladne vierska zanešenost Arapah, odpravi opet u Meku mnogobrojne hodočastnike pod vodstvom Abu-Bekra, koji se imao tamo klanjati po obredu, što ga je on izmislio s namjerom, da ostane za uzor svim budućim hodočastnikom. Taj pohod i svečanosti, koje su se tom prigodom vrstile u Meki, razpalio je svetinu tako, da su mu se pokorila i najskrajnija arapska plemena. Malo zatim ode Muhamed i sam u Meku na božji pot, vodeć sobom devedeset hiljadah hodočastnikah, gdje zakolje 63 velbluda prama broju svojih godinah. Na povratku u Medinu spremao se, da podloži Asirce i Rume, ali ga pograbi groznica, koja ga i udavila dne 8. lipnja 632. godine.

Muhamed bijaše srednjeg stasa, velike glave, crnkasta lica, izrazita obličja, velikih živahnih očiuh, široka izvaljena čela, orlova nosa, crne gavranove kose, guste brade, veličanstvena zajedno i ljubka pogleda, ali kad se ljutio, medju obrvama bi mu se nadula žila, da ga bijaše strahota i samo pogledati. Prijatan s podložnicî, ljubazan s prijatelji, življaše o ječmeninu krubu i onda, kad je razpolagao nebrojenim blagom, a dogadjalo se, da mu niję

Digitized by Google

kuća i po mjesec danah ognja vidjela, zadovoljan urmami (datulami) i čistom vodom. Prost u svem, sám bi muzao koze, pometao kuću, nanetio vatru, krpio stare haljine, te opravljao ine kućne poslove ni nemisleć na kraljevsku čast i gizdu. Po njegovoj smrti počeše nekoji dvojiti te govoriti, ako je prorok il da nije umro, il ako je umro, da će se vratiti poslje četrdeset danah kao Mojsija, il uskrsnuti poslje tri kao Isukrst. Ali kad se lešina stala razpadati i smrditi, Abu-Bekr raztjera nezadovoljnike, zaprietiv svakomu smrtju, tko još o tom samo pisne. Onda nastà pitanje, gdje će ga ukopati. Jedni htijahu, da se odnese u Meku njegovo rodno mjesto, drugi da se ostavi u Medini njegovu utočištu, treći naposljedku da se sahrani u Jerusolimu, gdje počivaju ini proroci. Nego Abu-Bekr prekine sretno i tu parbu, rekav, da je prorok zapevjedio, neka ga ondje ukopaju, gdje premine. I tako pod samom posteljom, na kojoj se smrtju borio, izkopaše jamu te ga spustiše u nju i sahraniše. Na onom mjestu bude paznije podignuta veličanstvena držamija, nalik na onu u Meki, u vidu tornja okružena pokritimi hodnicî, malenom sgradom u sredini: poduprlo ju dviesto devedeset i šest stupovah od raznâ mramora, ukrašenih svakojakimi nakiti, dragim kamenjem i zlatnimi napisî.

(*Sliedit će.*)

FRANINA I JURINA.

Fr. Odkud to, Jurino?
Ju. Iz Pićna.
Fr. Ča je tamo novoga.
Ju. Da sam tamo videl, ča još nisam nigde i nikad.
Fr. A ča?
Ju. Novi zvonik, na zvoniku lepu novu uru, a na uri črna, kako pakal, kazala.
Fr. To ni baš nikakova novost.
Ju. Aj je nuvost, kako mi je povedal jedan tamo človek, da su Pićanci oteli, da ta kazala budu baš črna.
Fr. Zač?
Ju. Ač da jim je žalost.
Fr. Ča žaluju pokojnoga Abdul-Azisa?
Ju. Aj da ne, nego razvaline neke kuće pred gradom, va kôj da su nekada stanovali pićanski biskupi, kâ da jim je zgorela pred četirimi leti, a š njom i nekaka silu važna pisma i knjige.
Fr. Aj nisu valjda obćinski računi.
Ju. Aj da su baš oni.
Fr. Not, toliko bolje — chi ga avù avù!
Ju. Al da imaju povrh te još i drugu žalost.
Fr. Napriliku?
Ju. Da žaluju neku crekvicu sv. Stepana, kû su dali razrušit, a da su ju mogli s malimi novci popravit i obratit u Čuvališće mrtvac u vreme kakove kužne bolesti, mesto da jih sada kako u Turskoj iznesu pod nebesku vedrinu, da na nje i sunce sveti i daž hodi, brez čuvara i čuvarice.
Fr. Težko zato mrtvim!
Ju. Al da je sramota živim, kako mi je del on človek.
Fr. Po pravici, čast nî.
Ju. Ali još ima toga još, zač su Pićanci onako žalostni, da su i na sam zvonik stavili crno znamenje svoje težke žalosti.
Fr. Napriliku?
Ju. On človek mi je rekal, da žaluju i onu istu novu uru, jer je bilo za nju dano još pred petimi leti 500 for., a ona da jim je počela tuć ure vlih 13. prošloga junija u devetih zvečer, pak deju, da im sada tuče zajedno va glavi interes i kapital, kad ju čuju! — Nego s Bogom, Franino, hoću ti to drugi put dopovedet, ač nimam sad lazno.

Književne viesti.

Nakladom tiskare Drag. Pretnera u Dubrovniku izišao je V. snopić Zabavnika, što ga pod imenom **Dubrovnik** već četvrtu god. izdaje Stionica Dubrovačka, a uredjuje gosp. Stj. Skurla. I ovaj je snopić pun veoma čitljivih i poučljivih predmetah te nestoji nego 36 novč.

Hrvatsko svetojeronimsko Družtvo je izdalo i III. knjigu **Prirodnoga Zakonika**, iliti popularne fizike za svakoga od Dra. Bogoslava Šuleka. Ova treća knjiga izviešćuje čitatelja o zakonih svjetla iliti o Svjetlarstvu te je puna razjasnućih slikah. Kad nam se već hvala Bogu i ovakve knjige raztrusujp po narodu, možemo smirno reći, ako i pomalo, da ipak napredujemo od dana do dne u kulturi i razsvjeti, koja jedina spasava i uzdrži ljudska plemena i narode.

I Martiri della Serbia, tako se zove knjiga, što ju je ovdje u Trstu sastavio u talijanskom jeziku stampati g. Andrija Sirović u kojoi pripovjeda vieštim perom muke srbskoga naroda na početku tekućega, kad je ono bio ustao, da strese sa sebe turski jarom. Ko gad zna talijanski, a jest rad uzpoznati se pobliže sa srbskim narodom, mi mu na osobiti način preporučujemo ovu knjigu, koja stoji f. 1.50 novč.

Nešto o izgoju prosa (proje).

Sastavio *Nikola Vežić*, gosp. činovnik.

Proso je za siromašnog poljodjelca neizrecivo blago (osobito u gladnih godinah); jer ne samo što se proso letućim podaje, nego se ed istoga pravi kašica, a i svinje se njim vrlo dobro hrane i goje. —

Zatim se podaje blagu kao srot, mjesto mekinjah (posijah); jer ne samo što mu dobro koristi, nego ga i dobro hrani, budući proso ima u sebi sve one hraneće sastojne, kao i kukuruz itd.

Slama projina je vrlo hranivna krma za goveda i konje. Dokazalo je izkustvo, da u $1^1/_2$ ℔ prosove slame ima od prilike tolike hranive vriednosti, koliko 1 ℔ siena dobre vrsti.

Prosa imamo više vrsti, naime: naše *obično proso* (panicum milaceum), *talijansko* (p. italicum) i *rano proso*; ovo se (zadnje) sije okolo polovice srpnja.

Svaka od ovih napomenutih vrsti ima opet svoje suvrsti, kano: *bielo*, *žuto* i *crno* itd.

Podneblje ljubi, kao i kukuruz, toplo i umjereno, dakle je više za preporučiti južnim krajevom nego li sjevernim.

Značaj je osobit kod prosa taj, što može jaku vrućinu i sušu podnjeti, dočim kod drugih gospodarskih bilinah neopažamo toga, česa radi preporučuju umni gospodari sijati proso tamo gdje je ljeto duže i toplije. Dočim mraza i drugih elementarnih nepogodah proso ne ljubi podnipošto.

Proso ljubi dobru, rahlu i duboko uzoranu zemlju. S toga treba u jeseni duboko za isto uzorati; jer dubokim oranjem dajemo kiseliku, svjetlu i vlagi lakši prstup u tlo (zemlju), a čim više ovih stvarih u zemlji ima, tim je više i hrane usjev zadobio, to jest, usjev će snažniji (jači) biti i više će ploda dati.

Napomenut mi je da proso najradje uspjeva na onoj oranici, koja je bila posijana iliti posadjena kukuruzom, krumpirom, djeteljnom, lanom itd., a osobito uspjeva dobro na krčevini (novo razkopanoj zemlji).

Zemlju za proso opredjelenu treba dobro pognojiti i to takovim stajskim gnojem, koji je sasvim sagnjio, znaj, da ćeš kasnije imat mnogo zapriekah sa korovom (dračom), koji će za ovakovim gnojem nastati to jest zemlja će uzbujati sa travom — a proso podnipošto ne ljubi.

Proso se sije koncem mjeseca travnja pa do polovice svibnja a može se sijati i kasnije n. pr. o Petrovi iliti poslje prve žetve kod jesenskog žitka.

Ono se sije na omaške (s rukom) i na redove. Sjemena se potroši na jedno jutro $^1/_4$ vag. kod sjetve na redove, a kod sjetve na omaške $^1/_2$—$^3/_4$ vag. Sjeme valja da je zdravo i čisto. Nekoji umni gospodari preporučuju sjeme, koje je opredjeleno za sjetvu prije umočiti u mlačnu vodu i držat ga u istoj 24 sata, pa poslje toga posijati na opredjeleno zemljište.

Opozorujem *vriedne gospodare* na ovu opazku, naime: Da valja proso sijati iz jutra rano, prije nego će sunce izaći ili s večera, kad sunce zadje (zapane), i kako posijeno, odmah moraš sa lahkom branom sjeme pokriti i sa zemljom pomješati, jer golo prosovo sjeme ne podnaša žegu sunčanih trakah.

Proso se žanje iliti kosi u mjesecu kolovozu i rujnu. Sa jednog jutra možemo dobiti 10—15—20 vaganah prosa, a u dobroj i dobro uredjenoj zemlji i više; — 15 pako do 18 cent. slame.

Proso se ima odmah žeti iliti kositi, čim pokaže smedji klas a slama požuti, jer ako duže čekamo, onda će gospodar malo prosa sa svoje oranice dobiti, toga radi što proso rado prezrije i izpada.

Vršitba (mlaćenje) je ista kao i kod ostalog žitka (n. pr. pšenice, ječma itd.) samo tom iznimkom, što je proso mnogo lakše vršiti. —

U Pribiću koncem mjeseca lipnja 1876.

Naši ljudi kose mjesto zdrava, sočna i pitna siena, slamu.

Piše Fr. T—or.

Kiša je bila, trave će bar biti, ako nas već drugo izda. Ova godina naučila nas je cieniti krmu. Al što će učiniti, ne mnogi, nego većina gospodarah? Svaki posao će obavljati prije, nego li kositi livadu. „Ta je još vremena, travu nitko ne odnese, tuča ne potuče“, to budu njegovi izgovori pa u mjesto rano se stati, da drugi posao

Digitized by Google

se zanemari, će spavati, trava će dozrieti, ološaviti i tja požutjeti dok kosa dodje. Trava, koja se na livadi (polju) u slamu pretvori nikada niti iz daleka uzporediti se ne može s onim sienom, koje se dobiva od trave u horu (vrieme) pokošene. Istina je, da je kod sjenokoše mnogo teže pogoditi horu, kad se ima trava kositi, nego kod žita, kad se ima žeti, jer ondje čovjek ima posla samo s jednom vrsti bilja, koje dakle u isto doba zazrije, dočim na sjenokoši rasto različite trave, od kojih svaka u svoje vrieme cvate i dozrieva; osim toga smeta gospodaru kod košnje i vrieme. Ako se s košnjom čeka, kao što to kod nas obično biva, dok sve trave do sjemena dozriju, dobije se krupno sieno bez slasti i hranivosti, jer se dozrievanjem sjemena potroši najviše hrane tako, da stabljika ostane pusta, suha i drvenasta, dočim niti potrošeno na sjeme hranivo živini ne dodje na korist. A što je još gorje: mi znamo, bar bi morali znati, da bilje svako u ono vrieme najviše hranivih česticah iz zemlje vadi, kad plod zameće i ovaj dozrieva: tako svaki uvidja da čim više trave na livadi raste tim više hranivih sastavinah troši, tlo dakle slabi, jer ga bez potrebe izsiše. Van toga imade mnogo travah, koje sasvime povehnu, kako im sieme dozori, pa tada na njihovu mjestu poraste ili korov ili mahovina

Najviše hranive snage imadu trave, kada su u podpunom cvietu, jer u njih ima u to doba najviše soka; zato treba kositi livadu, kad najviše trava cvate. Tko se toga drži, imati će uviek tečno i zdravo sieno, a pokošena trava jošte prije sunčane žege opet potjera, te tako zemlju štiti proti prevelikom sunčanom žaru.

Različite viesti.

* **Kraljevićeva sestra po mlieku.** Marija Rebor, žena občinskoga prisežnika u mjestu Wiese kod Iglave i nekadanja dojkinja našega kraljevića Rudolfa, udala je neki dan svoju kćer, koju je isto doba s kraljevićem dojila, za pristala seljaka iz Visoke Studnice. Kraljević čini pozvati mater i kćer, neka prije udaje dodju u Beč. Prošlih danah primio ih je kraljević, razpitao se potanko, kako im je kod kuće, darovao zaručnici zlatan lanac (verižicu) s križem, obasutim dragim kamenjem, i izrazio želju, neka križ k vjenčanju u crkvu ponese. Materi dade znamenit iznosak novacah, neka budu kćeri za miraz.

* **Željeznica** od Divače do Pule i od Kanfanara do Rovinja, kao što se čita u „Triesterci", u toliko je dogotovljena, da se već na 15. dojdućega Augusta ove godine može otvoriti.

* **Odbor gospodarske podružnice za Hrvatsko primorje** odredio je prirediti ljetos 27 kolovoza gospodarsku izložbu za hrvatsko primorje u zemaljskoj sgradi u Kraljevici. Izložiti će se raznovrstno vino, grožđje, voće svježe (friško) i suho, med, cviećе, domaće ulje, brašno, ribe, ribolovne sprave, klesarske stvari, opeke iz orehovičke opekane, hartija i drugi domaći proizvodi hrvatskoga primorja. Zatim poslati će se iz ove izložbe najvrednije stvari na zemaljsku izložbu, koju će ljetos prirediti gospodarsko družtvo dne 28. rujna u Zagrebu. Odbor sastoji iz sliedećih licah: Jakov Randić, predsjednik; Niko Polić, podpredsjednik; S. Cihlar, tajnik, P. Pravdica, S. Tomac, Nik. Hajdić, Mate Valjato, članovi.

* **Žalostan dogadjaj.** Kako čitamo u ovdašnjih listovih „Adria" i „Triester Zeitung" iz Kastva, tamo je dne 12. tek. m. umro u svojoj 24. godini Josip Marotti od najstrašnije smrti, što je može ikad biti. Njega je prije tri mjeseca noću ugrizlo nekakvo pašće, ali tako lahko, da nije sirota ni onda ni poslje nikad ni mislio na tu ujed. A kad tamo, u nedjelju dne 9. napala ga turobnost, zatim nemir, plašljivost i najposlje bjesnoću, dokle nije u sriedu izdahnuo u najstrašnijih mukah. Pašće, što ga je ugrizlo, bilo je biesno. Pokojnik bijaše izučio ovdje u Trstu realske škole, onda se bio dao na more, ali poslje smrti otca si i brata vojnika, vratio se kući, da zajedno sa staricom materom nastoji svoje imanje. Uboga mati, Bog te utješi, jer drugi nemože. Ovaj dogadjaj neka služi bar za pouku, kako se psi, budući podvrženi toj strašnoj i pogibelnoj bolesti, nikad dosta nenadziru, te kako se svaka pasja ujed mora odmah liečiti.

Pregled tršćanskoga tržišta.

Pšenica iz Marianopul-a, Taganrog-a i Odese prodavala se po for. 12.50 svakih 100 kilog. — Girka-Galac po for. 12.25.

Kukuruz iz Ibraile po for. 6.75 iz Banata po fior. 7.

Raž iz Burgas-a po fior. —.

Zob svake vrsti. Ungar. Banat po for. 8.50 do 9 for. Hrvatski po 9.50 do 10.25 for.

Voće, Naranče iz Sicilije po f. —.

Limuni iz Sicilije po for. 23 do 24 za svaku skrinjicu.

Smokve iz Kalamate po for. 11—14.

Ulje iz Italije po for. 45 do 48, iz Kerfa po for. 47, iz Dalmacije po for. 44 iz Istre po fior. — za 100 kilog.

Kameno ulje po for. 22.50 brez skonta.

Kože volovje suhe po f. 107 do 134 Istarske, dalmatinske i bosanske po fior. 72 do 125 Amerikanske po for. 98 do 134.

Kava Mokka po for. 131—133 Ceylon po for. 152—155 St. Domingo for. 98—110 Rio po for. 105—108.

Cukar austrijanski po for. 23—29.

Bakalar po for. 36—38 za 100 kilog.

Lies, daske koruške for. 22—24, iz Štajerske fior. 48—74 duge hrastove fior. 22—25.

Kameno uglevje ingleško po 15—19 for. Tonelata 100 kilog.

Sapun po for. 43.

Velečastnomu Svećenstvu!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće

SVAKE VRSTI CRKVENIH STVARI

kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer

svakovrstne naručbe

koli crkovnih toli svjetovnih stvarih i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova.

U Administraciji „Naše Sloge" prodaje se

NOVA SLIKA

Devetero vodjah i junakah iz ustanka u Bosni i Hercegovini.

Slika ova veoma liepo izradjena, 90 centimetarah duga i 63 široka, košta samo f. 1 nvč. 20.

Bez ove slike nebi imala biti nijedna Čitaonica, obitelj ni rodoljub, koji se interesuje za ustanak u Bosni i Hercegovini, i to tim više, što joj je ciena tako malena, da si ju svaki lahko nabaviti može.

Dobro bi bilo da bi se mnogi istog mjesta ili sela sakupili, te nam novce poslali ukupno po poštarskoj naputnici, il da nam *Korespondenz-Kartom* jave, koliko slikah žele imati, a mi bismo jim je svim ujedno po Pošti *revalsom (per Nachname)* odpravili.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—16 Junija 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Caraki dukati (cekini) .	5.95	—	5.95	—	6.02	6.09	6.12	6.18	—	6.16	—	—	—	—	—	—
Napoleoni	10.14	—	10.21	—	10.23	10.42	10.42	10.54	—	10.34	10.37	10.21	10.—	10.09	—	—
Lire Ingleske	12.68		—	—	12.88	—	—	—	—	13.32	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.10	—	103.50	—	104.—	103.00	102.75	103.75	—	—	—	—	—	102.50	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Augusta 1876.** **Broj 15.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. srpnja 1876.

Kod nas neima drugo nova, nego da naši ustavovierski i magjarski novinari neprestaju bljuvati žuči i ostrava na sve, što je srbsko i kršćansko. S toga lažu, kako se nije još nikad; s toga hvale i uzvišuju Turke, da je sramota. I gle, to su ljudi, koje je dosad sviet držao za temelj i polugu slobode u Austriji, a kad tamo, bili su vuci u jagnjećoj koži. Mi smo jih i dosad poznavali, ali nam je milo, što jih sad poznaje i ostali sviet; a naime Magjari su se tako ružno ponieli, da jih sad sviet trpa u isti red s Turcî. Turčin i Magjar to je sad jedno te isto u svoj Evropi.

Naš se Car dne 19, kako smo bili to javili, sastao i s Carem njemačkim, pak se i taj sastanak drži za jamstvo europejskoga mira. Nego s druge se strane čuje koješta o ratnih pripravah toli u Rusiji koli kod nas. Neke su novine razniele glas, da bi u nekom slučaju naša vojska mogla lahko u Bosnu i Hercegovinu. Ako je to ikad istina, onda valja reći, da bi se to dogodilo u sporazumljenju s Ruskom, jer bez toga europejski je rat gotov, pak se nebi znalo, čemu toliki sastanci i tolika uvjerovanja o miru. S druge se pako strane čuje baš sada, da je talijanska vlada razposlala poziv na ratujuće stranke i na sve europejske države, neka se sporazumiju i dogovore njezinim posredovanjem, da bude opet mir. Ako je to istina, onda kao da je naručeno Italiji iz Petrograda, gdje se sad nahodi talijanski prestolonasljednik sa suprogom, pa gdje jih ruski dvor i petrogradsko pučanstvo dočekuju neobičnom sjajnošću.

Iz Carigrada dolaze svakojake viesti. Kažu naime, da je Sultan opasno bolestan, dapače da je i njemu s uma, pak da se misli odreći carstva, a nasljednik da će mu biti brat Abdul-Hamed. Baš se vidi, da grieh neće nego na pokoru, te da jedan ponor otvara drugoga. Jer valja znati, da poznavatelji Turakah sude, da već Murata ni neima, nego da je u svojih dvorovih pao od osvetnice ruke, a to da se još samo onako krije, da se sviet nepobuni U Carigradu da se osnovala četa naših dičnih Magjarah, koja proti Kršćanom ide Turkom na pomoć. Neka teče milim Bogom i ta preplemenita krv, ali neka se već nereče, da se Magjar bori samo za poštenje i slobodu. Nego kao da se Turci neuzdaju mnogo u magjarsko junačtvo, ako gledaju, da razplamte svoje, namieravajuć naime, kako se čuje, razviti ozbiljno svetu Prorokovu zastavu, što bi bio znak općeg pokolja i najljućeg rata proti svim Kršćanom, pa i proti samim Magjarom.

Naprotiv, u Italiji osnovao se odbor, koji nastoji svimi mogućimi sredstvî, bodriti, hrabriti i podupirati uboge Kršćane, što liju mučeničku krv za prvo pravo svakoga čovjeka, naime za svoj čovječji obstanak. Taj odbor pozivlje i veledušnu talijansku mladež, neka nedocni, nego neka pohiti na bojno polje, da pomogne skršiti najgnjusnije verige, što su jih ikad ljudi nosili. Taj se odbor neće razpustiti ni ako Kršćani za sad izgube, nego će se trsiti, da se onaj narod za drugu prigodu bolje pripravi. To talijansko veledušje hoće siguro ostati zapisano zlatnimi slovi u slavenskoj povjestnici.

Sva je prilika, da će se i Grci dići na Turke. To bi onda bio znak grčkoj atenskoj vladi, da je došlo i za nju vrieme da radi, a to isto bilo bi rečeno i rumunjskoj bukureškoj. Mi mislimo, da ti narodi i te vlade čekaju, da prije vide, kako će Slavenom taj posao za rukom. To su nekako preoprezni da nerečemo presebični susjedi!

Što rade Turci u Bugarskoj, toga nije moguće ni pomisliti, a kamo li opisati. Tu se dan na dan nečini drugo, nego pali, robi i kolje, što je staro i nejako, a što je mlado i jako, ako mužko, to se zapreže i goni kao marva, ako žensko, to se oskvrnjuje, il vodi u Carigrad i ostale turske gradove, pa prodaje kao živina. Tako se čitalo, da su se u Carigradu kupovale mlade Bugarkinje za nekoliko franakah. Nego na stran perom, jer se čovjek znebiva, pišuć takve grozote.

Srbsko-turski rat.

Uprav juče bilo je mjesec danah, što je počeo ovaj rat. Kako smo već zadnji put rekli, nikad veće pometnje u viestih, kako za ovog rata. Izviše nikad veće nejednakosti u silah s jedne i druge ratujuće strane. Na jednoj strani silno turstvo carstvo, a na drugoj šaka Kršćanah, što su odlučili, il predobiti, il poginuti.

Žalibože, dosad nisu predobili, ali hvala Bogu nisu ni poginuli, nego se bore kao lavi, da im se čude i dive i sami neprijatelji, a s njimi sva Europa. Turci bjehu pustili u sviet glas, da će po njihovih računih biti za petnaest danah u Biogradu; a sad je evo i mjesec danah tu, pa ne samo da nisu u Biogradu, nego još nisu nigdje stupili ni na srbsku zemlju. Istina, da je srbska vojska poradi pretežne turske sile morala promieniti svoj plan, te zapustiv nekoja već zauzeta mjesta, povući se natrag; ali to je učinila tako hitro i tako viešto, da je tim osujetila i pokvarila novi turski plan tako, da su sad Turci u najvećoj brizi. Al i to se nije degodilo nego na jednoj jedinoj strani, naime na Moravi, gdje je Černajev ostavio Pirot i Babinu Glavu, da bude na ruci vojsci na Timoku, gdje su Turci sakupili svoju najljepšu vojsku. To smo i mi naslućivali u svojem zadnjem broju. Tu dakle kao da će biti odlučnabitka, a pomanjih je okršajah bilo već više, i to s porazom Turakah. Na svih su drugih prugah iliti linijah Srbi il liepo napredovali, il pak drže, što su bili Turkom s početka oteli. U ovo petnaest danah nekoji gjenerali bjehu odpušteni, kakono Stratimirović, a nekoji zamjenjeni drugimi, kakono starac Cah, što se razbolio. Kod Bjeline stvari se nisu promienile, a neda se dokučiti zašto. Vojska na jugozapadu, što radi u klancu med Srbijom i Crnom Gorom, bila je takodjer sretna, pa ako već nije, mora do skora zatvoriti Turkom onaj prevažni prolaz.

Što je pako crnogorske vojske, ako i malene, ona si je ovih danah baš osvjetlala junačko lice. Crnogorska vojska bila se već primaknula dobrahno k Mostaru, glavnomu gradu Hercegovine, ali radi veće sile morala se i ona povući natrag. Ohrabreni tim korakom Turci, pod zapovjednikom Muktar-Pašom natisnuše svimi svojimi silami za Crnogorcî, ali u zao čas. Jer kod Vrbice Crnogorci okrenuše Turkom prsa, pa jih tako junački dočekaše, da su jih hametom potukli i razbili. Boj da je bio kratak, ali strahovit, jer da su Crnogorci, pobacav puške, golimi hanžarî nasrnuli turske čete, pa koliko bi puti tko mahnuo, toliko bi ostalo pustih kapah na bojnom polju. Medju ostalimi mnogobrojnimi častnicî, našao se mrtav i jedan Paša, jednoga su Crnogorci živa uhvatili, a zapovjednik Muktar-Paša pobjegao je glavom bez obzira u Bileće, od svojih šestnaest taborah nespasiv drugo nego cigla četiri, a i tu da ga sad straže dobitnici. Tom prigodom, da je palo u Crnogorske ruke više topovah, sila pušakah, mnogo streliva, živeža i osim ostale ratne spravi nekoliko turskih zastavah kao uspomen na bitku kod Vrbice, koja je dosad u ovom ratu najveća i najslavnija. Crnogorskoj vojsci posluži sreća i na drugoj strani, naime kod Podgorice, gdje su bili Turci takodjer strašno potučeni. Valja ipak reći, da neima junaka nad Crnogorca. Neka jih Bog i nadalje prati svojom pomoću, gdje namieravaju, kako se veli, okoristiti se ovom pobjedom, te vratiti na Mostar. Ova pobjeda nemože nego ohrabriti svu kršćansku vojsku, a pokunjiti Turke: a to je dosad najpouzdaniji srbsko-crnogorski saveznik u ovom ratu.

Nego mi ponavljamo, da je rat najrizičnija stvar na svietu, naime u ovako nejednakom razmjerju silah, pak da bi uzprkos svoj hrabrosti i junačtvu ova borba mogla imati i sasvim drugi konac, nego li se mi nadamo i želimo. Ali ni u tom slučaju nebi bila badava prolita krv, što sad teče iz tolikih kršćanskih ranah; jer je krv temelj svim velikim stvarim, pa bi baš iz ove krví kada tada niknula konačno i procvala sloboda i nezavisnosl jugoslavenska. Na tom bi temelju bližnji il dalnji patomci današnjih junakah opet ratovali na Turke, ne samo da osvete stare već skoro zaboravljene krivece, nego i ove sadašnje uvrede, koje bi bile tim življe i jače, čim novlje i bliže.

Digitized by Google

Što je sloboda?

Dan danas sve hliepi i gine za slobodom kao putnik za vrutkom hladne vode. Neima plemena, neima naroda, neima pojedinca čovjeka, ikoliko budnâ i samosviestnâ, a da ga nije opojila, uzbitila i zaniela čarobna rieč slobode! A kako i nebi, kad je robstvo proti naravi, a sloboda naravsko stanje čovjeka? Zato svaki narod i svaki pojedini čovjek, ako neće da zataji i potlači sebe i svoje čovječje dostojanstvo, jest baš dužan nastojati, da dodje do što veće narodne i svoje osobne slobode. Zato se eno i vode za slobodu toliki ratovi, a njezini se zatočnici spominju i slave od koljena do koljena, kao prvi i najveći dobročinitelji naroda čovječanskoga.

Ali akoprem sve, što lazi i plazi, hoće da se odjene djevičanskim ruhom slobode: ipak sviet u obće kao da još ni danas neima pravoga pojma o toj svetinji svega kolikoga čovječanstva. Jer eno, kao pojedinih ljudih, tako i čitavih narodah, gdje zaglušuju cieli sviet svojim tobože slobodoumljem, a kad tamo, sloboda se u njihovima rukama pretvorila gdje u skrajnu razuzdanost i potolicu, a gdje u najbezobraznije gnječenje i tlačenje drugih ljudih i drugih narodah. To čudo ima dakako svoj koren u pokvarenosti srdca čovječanskoga, ali sloboda nije kćerca srdca nego uma, zato, ako ga nije srdce zasliepilo i potamnilo, ona se mora vidit tu u svoj svojoj djevičanskoj ljepoti.

Što je dakle sloboda?

Na ovo se pitanje neda odgovoriti, ako se prije svega u euglavi, zašto i u koju svrhu živi čovjek na ovom svietu. Tko to pravo zna i pojmi, taj zna i pojmi takodjer, što je sloboda. A to baš nije toli težko, jer čim stane ozbiljan i razuman čovjek razmišljati i razmatrati divotu božje prirode iliti naravi s jedne strane, a s druge izpitivati i nasluškivati sva poštena i plemenita nagnutja svojega srdca i svoje duše, odmah ćuti i vidi, da je zato stvoren, da bude što sretniji i zadovoljniji na ovom svietu, a na onom da postigne vjekovito blaženstvo. Jednom besjedom, on teži za srećom i blagostanjem, a ta mu je težnja tako prirodjena, kako je prirodjeno ribi da pliva, ptici da leti, suncu da sija. Iz te su težnje spredeni svi kucaji njegova srdca i sve misli njegove duše. Sreća dakle i blagostanje na ovom, a vječno blaženstvo na onom svietu, jest prava i jedina svrha našega na zemlji života, kao pojedinih naime ljudi tako i čitavih narodah. Ali gle, ni pojedini ljudi, ni čitavi narodi nemogu postignuti ni jednoga ni drugoga, već pod nekojimi stanovitimi uvjetî iliti pogodbami.

A sad, koji su ti uvjeti, bez kojih neima čovjeku sreće i blagostanja na ovom, ni vječnoga blaženstva na onom svietu?

Ti uvjeti jesu, da se čovjek neprestano usavršuje na duši i na tielu, to jest, da se trsi da bude svaki dan sve to umniji, prosvjećeniji i duševno bolji i neporočniji. To je eto ono, što čini sretne i zadovoljne kao pojedine ljude, tako i čitave narode. Jer uman, prosviećen i neporočan toli čovjek koli narod uspjeva i napreduje u svem, čega se god prihvati. Sreća dakle i blagostanje niču iz prosvjete, koja otvara čovjeku oči, da vidi što je zlo i što je dobro, pa da se dobra drži, a zla čuva. I tim eto uvjetah, ako i na veliko, naše sreće i nasega blahostanja.

Valja pako znati, da je čovjek dužan tražiti ono, za što je stvoren. A kako vidjesmo, čovjek je stvoren za sreću i blagostanje na ovom, a za vjekovito blaženstvo na onom svietu: čovjek je dakle dužan tražiti jedno i drugo, i ako toga nečini, kriv je pred Bogom i pred ljudni. Ali ako je čovjek dužan tražiti svrhu, za koju je stvoren: to je onda dužan tražiti i uvjete iliti sredstva, da postigne ono, za čim teži.

A eno, što je tko dužan činiti, on ima na to svoje pravo, jer pravo niče iz dužnosti. Koliko ima dakle na svietu dužnostih, toliko ima i pravah iliti pravicah, zapisanih istim prstom Božjim u pameti svakoga čovjeka. I tako evo nas pred veličanstvenim prestoljem slobode, te najzakonitije, najvrednije i najslavnije kraljice i vladarice svieta!

Deder dakle, što je sloboda?

„Sloboda jest prosto iliti nepriečeno traženje svoje sreće i svojega blagostanja kroz izpunjivanje svojih dužnostih u savršivanju duše i tiela!“

Iz ove se oznake na prvi mah vidi, da svi ljudi i svi narodi imaju jedne ter iste pravice, jer su svi jednaki, budući da imaju svi jednu ter istu svrhu. Toga radi iz ove se oznake nadalje vidi, da zlo i opačina neimaju pravicah na svietu, jer se zlom i opačinom toli projedini ljudi koli čitavi narodi ne samo odalečuju od svojega cilja i svoje svrhe, nego izviše prieče u uživanju svojih pravah i pravicah druge ljude i druge narode. Iz ove se oznake dosljedno vidi, gdje se il pojedinim ljudem il čitavim narodom od drugih ljudi il drugih narodah il nepriznaje svrha, u koju su stvoreni, il prieči na koji god način naravski razvoj njihovih duševnih i tjelesnih silah, te tim postignuće njihove sreće i njihova blagostonja, bilo to zakonom ili proti zakonu — da tu slobodi neima traga ni sliedа. Iz ove se oznake na koncu vidi, da je ona zemlja najlobadnija i tim najsretnija, gdje zakoni nisu drugo nego naravski odsjev one glavne svrhe, u koju čovjek živi i bistvuje na ovom svietu, to jest, gdje zakoni s jedne strane brane i čuvaju svakomu i od svakoga, a s druge podupiru i promiču tu plemenitu svrhu svimi poštenimi i dopuščenimi sredstvî.

Nego o svakoj bi se misli, izrečenoj u ovom članku, dalo napisati i više poglavjah, a o svem i čitava knjiga. Zato ja neću da idem dalje svojim umovanjem, al ipak nemogu da svršim, a da nerečem, da se prava sloboda temelji očevidno na kršćanstvu, zato da u stara predkršćanska vremena nisu ni najveći mudraci imali pravoga pojma o slobodi, premda se o slobodi i onda dosta pisalo i govonilo. Ako pak sloboda nevlada svietom ni danas nego čestimice, dapače ako neće podpuno nikad i nigdie, tomu nije krivo kršćanstvo nego ljudi, od kojih ga jedni zlorabe, a drugi il crne i zabacuju, il nepoznaju. *xn.*

Dopisi.

U Boljunu 22. srpnja 1876.

Dne 19. i 20. tekućega mjeseca su se vršili ovdje občinski izbori, i to bolje nego do sada, pravo po zakonu, brez žandarmi, u najljepšem redu, što služi na čast vriednomu kotarskomu povjereniku.

Izabrani zastupnici jesu:

1. Belasić Anton — 2. Belasić Mate — 3. Brkarić Anton — 4. Brumnjak Anton — 5. Buretić Josip — 6. Fabian-Čule Ivan — 7. Jurman Miho — 8. Iliašić Jakov — 9. Lovrinović Franjo — 10. Pataj Franjo — 11. Vicko Opašić — 12. Pikulić Ivan — 13. Pulić Stanko — 14. Raspar Juraj — 15. Rude Juraj — 16. Šupljina Ivan (šarenjak) — 17. Uljanić Anton — 18. Vagataj Josip (šarenjak).

Najprvo valja mi spomenuti gospodina Vicka Novljana, komu ide hvala na trudu, da se izbaci koliko je više moguće šarenjakah iz zastupstva, i sbilja ostaše njih nekolicina prevarenih uz sve njihove napore. Sada molimo novo zastupstvo, nek dobro promozga, da najvrstnijega izabere za svojega glavara i za savjetnike, da si tako oteremo čelo posmradeno te da čisti stupimo u kolo naših ljudi u Istri, koji ljube svoj jezik slovinski. Veliku će imati zadaću glavar i mučan posao, al nek se ne boji truda nit muke, ugoditi će Bogu i zahvalan će mu biti ovaj puk. Brez truda i muke nije predobitja nit slave, svršetak će ga ovjenčati.

Više godinah na našu najveću žalost hranimo pisara, koji nije na obće zadovoljstvo dosad služio, a lanjske je godine u jednoj sjednici zamolio zastupstvo, da mu se dade jedan pomoćnik, jerbo da tobože od silnoga djela ne može on svega opraviti, kako zahtjevaju kotarske oblasti, nu ima on za ine stvari dosta prostoga vremena.

Na koncu, neka se brine novo zastupstvo, da si izabere već i jednom blagajnika (kasira), da budu računi uvjek u redu, po želji vrhovne oblasti cesarske, a ne kako do sada nakon trih godinah jedva jedvice predloženi, jer inaće bi došlo do velikoga nezadovoljstva i zamjere, a kotarska bi oblast nas združila s kojom drugom občinom na škodu i sramotu našu veliku. Pazite! Složno dakle radite, da nebude razdora, omraze i nazadka u občini.

U to ime živili novi zastupnici boljunske občine!

Kako treba s nadutim govedčetom postupati.

Sastavio *Nikola Vežić*, gosp. činovnik.

Ova se bolest pojavi jedino kod preživaocah i to, ako se živo previše najede onakovih hranivah, koja prelaze na brzo u vrienje, čim se toliko plinova u živinčetu razvije (osobito ugljičite kiseline — CO_2), da se, nemoguć ih odpustiti, tako opasno nadme, da mora poginuti, ako mu se brzo u pomoć nepriteče.

S toga je dakle od velike važnosti za svakog *naprednog gospodara* da zna, kako će štetu izbjeći i govedče od smrti oslobiditi.

Ova bolest dolazi, kako rekoh, na brzo i obično poslje sočne, zelene korjenite hrane, kao što je *djetelina* (osobito crljena) *ljekarica*, *grahorka*, zatim *cima* od *zelja*, *repe*, *repice*, a osobito, dok su ove budi od rose, budi od kiše ili mraza mokre; ili kad životinja na tašte ždere i odmah na to se napaja.

Nadalje svieža (friška) krma, koja je na gomili (kupu) stajala, pa se upalila; kisele trave, *cime* od *koruna*, pokvarene *komine* i tako dalje, kada ih životinja veoma mnogo i pohlepno ždere.

Kad vidimo da je govedče naduto, treba odmad bez oklevanja napraviti uže od slame, katramom namazano. Ono se metne u gubicu i okolo rogova tako sveže da mu ne izpadne. Ujedno polij cielo tielo sa hladnom vodom, i vodi živinče simo tamo, ali pri hodu tom neka ga dva čovjeka podugo živo taru.

Digitized by Google

Ali ako nadutost raste, te je marvinče žalostno i nemirno, onda treba uzeti **„35 do 52 grama negašena vapna, razmutit ga u litru vode; dodati u to koju žlicu brašna, uliti još pol četvrti dobre rakije u tu smjesu, pa saliti govedčetu na jedanput u usta. Ovo se sredstvo svakih 10 časah (minutih) mora ponoviti, dokle god govedčetu nebude bolje.“**

Ovo sredstvo ja rabim već više godinah, i uvjek sa dobrim uspjehom; **zato ga preporučujem što toplije i svesrdnije svim našim vriednim poljodjelcem. —**

Samo ako je pogibelj velika, onda se mora marvinče **„troikarom“** probosti.

Troikar zove se nožić šiljast, gladak sa obijuh stranah, a vrhom oštrim. Ovaj nožić nalazi se u nožnici limnoj (latenoj) tako, da mu vrh iz nožnice viri. Kad je govedče u opasnosti, te gori rečeni liekovi nepomognu, onda ovim *troikarom* treba ubosti govedčetu u lievu taštinu (8 c. m. do 11 centimetara od hrbta i toliko od kuka), gdje je ono naduto; pa kad se dovoljno duboko ubodeno (5 c. m. 8 c. m.), nožić se izvuce, a korica ostane u govedčetu. Kroz korice sad će onaj plin, koji nadima govedče izhlapiti, te ako bi se slučajno naslaganom krmom otvor od korice začepio, izčisti se opet bodilom od troikara ili pako drvenom šibkom.

Ako opaziš, da razvitoga plina neima više ništa, te da s toga nije nikakve opasnosti, izvuci troikar i ranu namaži *mljetačkim terpentinom*, koji se dobije u svakoj ljekarni.

U slučaju nužde (potrebe) može se ovaj ubod i samim nožićem, kakov se pri ruci desi, učiniti.

Kad si na taj način od nadutosti govedče oslobodio, treba da ga bar dva dana pazljivo gojiš, i braniš suhim sienom, a pojiš vodom ječmenom.

U ovom slučaju valja govedče čuvati i od same suhe djeteline, pšeničnih mekinjah i sirova korjenja, jer je takova hrana za govedče u navedenih slučajih vrlo opasna.

Pribić mjeseca srpnja 1876.

Dajmo se na voćarstvo!

(Iz Gosp. Lista Dalm.)

Tuga čovjeka obuzimlje, kad on putuje kroz naše kotare, navlastito u ovo zeleno doba godine, a tu na čitave sate hoda nemože mu oko da zapne za zeleno stablo kraj puta, nevelimo občinskoga, nego, na žalost još ter veću, ni pokrajinskog ni državnog. Te da i nebismo imali nikakva drugog dokaza o nehajstvu i nemarnosti dosadanjih javnih upravah u našoj zemlji, to bi nam ova posvukudna i posvemna neštašica zelene grane uz javne ceste i puteve prekodosta mogla svjedočit, koliko su baš bila pusta srdca naših upraviteljah, pusta i prazna svake ljubavi prama nami. Uz javne ceste i puteve, i da bi tko drugi hotio i mogao, nije mu prosto saditi stabla bez dozvole javne uprave. To je svedjer i posvukud bila zadaća samih vladah i vladarah.

Nit nam tko reci, da se je toga koješta kod nas pokušalo u ovo zadnje doba, ali da je bilo sve zalud sbog divlje i nemirne ćudi našega puka; jer ćemo mu mi odvratiti, da ono premalo što se pokušalo, nit je mudro ni ozbiljno pokušano, te je propalo, više nego s divlje ćudi našega puka, s nevještine i nemarnosti onih, što su nam nasadjivali već usahnule i suhe mladice, puštanih, pokle usadjene, bez ograde i bez straže, tobož andjelom čuvorom dubrava i gajeva, zadovoljni oni medjuto odašiljanjem sjajnih i zvješćah o zagajenju pustarah i goletih dalmatinskih, ili opadanjem, po inostranstvu, ovoga vječnjeg mučenika, našega puka od tih ljudi i zapuštena i porugana, baš po onoj svakom poznatoj i „gô i bos, i još mu je zima.“

Ali ako je nas javna uprava u ovom obziru tako grdno zanemarila i zapustila, ona nam ipak nije kratila, da mi sami pred vlastitim svojim kućami sadimo što nas ikad volja. Ona nije nami kratila, da stvaramo sebi hlada pred našim vratim; da gojenjem voćnih stabalah otvaramo sebi nova vrela dobitka i najlakšeg i najprečijeg, vrela milinjah i radostih najpogodnijih, što no nam taman nadolaze, kad u svom oblogu, u svom vrtlu, pred svojom kućom zasjednemo pod sjenita cvatna stabla trešnje, kajsije, (armellino) bajamah, šljive, praske, smokve, itd., gdje nam oko sito cvieća, njuh mila vonja, usta sladčine, kesa zlata, srdce veselja. To nam nitko nije kratio, niti krati. Sama je naša kobna lienost, ako nam tolika zemlja leži oko kućah zapuštena i neobradjena, zarasla trnjem i korovljem, grdeći nam i gadeći obitališta; koja, da nam je prave volje, razbora i marljivosti, mahom bi nam se mogla pretvorit u dražestna, da nerečemo rajska boravišta, gdje bismo se od milinja raztapali, kamogod bismo okom krićali.

Nespominjimo ovdje Njemaca ni Francuza, kojih je zemlja sve zelena bujna dubrava pitomoga stablja i voća; neg pogledajmo na malobrojni, ali napredni i marljivi narod češki. Tu se voćarstvo na toliko danas razvilo, da ne samo pomanji vlastnici namiruju sve svoje kućne potreboće iz sama voća, pa im još štogod i pretiče, nego i poveća vlastela vade na tisuće lepih forintah iz svojih umno gojenih voćakah. Čitave se občine ondi uzdržavaju samim voćarstvom, namirujuć sve njihove občinske troške iz voćnjaka ponasadjenih na občinskih zemljištih. Da šutimo o krasoti bujnih voćakah ponasadjenih uz občinske puteve i ceste, što opet občinam idje u prilog. — Bože dragi! hoće li što takova kod nas biti, u ovoj ljepoj našoj zemlji, pod ovim blagim našim nebom, gdjeno voće svake vrste izvanredno i dobro uspjeva, samo ako je mudro gojeno! Žalost nas hvata, kada na to promišljamo, a strah obuzima da o tom svoj sud izrečemo!

Nu spoznanje svoga grieha prvi je početak svakom popravku. Treba nam jednom započeti, te se svojski posla primiti: uz postojanu, tvrdu volju, otvorit ćemo sebi voćarstvom obilan vrutak tvarne koristi, duševne radosti i podpuna zadovoljstva. Dajmo se dakle dušom i tjelom na voćarstvo!

Pjesma Nikole kneza crnogorskoga.

Onamo, onamo!... za brda ona,
Govore da je razoren dvor
Mojega cara; — onamo, vele,
Bio je njegda junački zbor. —

Onamo, onamo!... da vidju Prizren;
Ta to je moje — doma ću doć;
Starina mila tamo me zove:
Tu moram jednoć oružan poć. —

Onamo, onamo!... sa razvalinah
Dvorovah carskih vragu ću reć:
„S ognjišta milog bježi mi kugo,
Zajam ti moram vraćati već!“ —

Onamo, onamo! — za brda ona,
Kazuju da je zeleni gaj,
Pod kim se dižu Dečani sveti:
Molitva u njih prisvaja raj. —

Onamo, onamo! — za brda ona,
Gdje nebo plavi savija svod;
Na srpska polja, na polja bojna,
Onamo braćo spremajmo hod! —

Onamo, onamo! — za brda ona,
Pogažen konjina klikuje Jug:
„U pomoć djeco, u pomoć sinci,
Svetit me starca svet vam je dug!“

Onamo, onamo!... sablji za stara
Njegova rebra da tupim rez
Po turskim rebrim; — da biednoj raji
Njom istom s rukuh rasjecam vez

Onamo, onamo! — za brda ona,
Milošev kažu prebiva grob:
Onamo!.. pokoj dobit ću duši,
Kad Srbin više ne bude rob! —

Neukû Nauka.

Njegovanje ugorakah u vrieme suše.

Najbolje ćeš učiniti, ako krastavce (kokomeri) za vrieme suše što ćešće *okopaš*; jer ne samo što ćeš s tim otvoriti gornju naslagu zemlje, da tako lakše može kiselik u zemlju prodirati, nego ćeš i *vlagi* put u zemlju otvoriti, koje u zraku i u najvećoj suši imade.

Vršitba ili Mlatnja i zareznici.

Posve je loš običaj čekati da žito dozrije podpuno, pa ga onda žeti; kada je zrno još ponešto mehko, pa kad ima u sebi još nešto mlieka, onda je najbolje vrieme za žetvu.

Ženji pšenicu, kad je sasvim bez rose; pa je nemoj vezati u velike snope, jer ti se onda sporo suši, te je isto kao da ju ostaviš na njivi. Mlati žito, čim si ga požeo, eda ti se ne razplodjuju zareznici, koji su uvjek uzrokom velike štete. Da ti se pšenica ne upali, postupaj ovako:

Dan posli nego si omlatio kojekakvo žito, metni u hambar jednu kokoš sa 12 pilića; i ostavi ih za koji dan tute, davajuć im uz to čiste vode.

Pilići utamane sasvim zareznike, čim se izlegu; pa, pošto se oni nemogu umnožavati, žito se ne upali, jer ona vrućina koju ćutiš kad metneš ruku u zito, neproizlazi od njega, već od samih zareznikah.

Digitized by Google

Kako se izsušuju močvarna polja.

Čudnovat je način što neki englezki bogataš rabi, velikim uspjehom, pri izsušivanju njegovih močvarnih poljah. On zapali svekolike trave što ih ima na oranici, pa onda duboko zaore pepeo. Kad je to uradio, posije njivu smjesom od tri libre biele djeteline tri crvene, a četiri ljulja (Lolium perenne). Kad ova smjesa ponaraste, onda ju dobro zaore i pobranja, a to svake druge godine. Poslje 4 godine sije zob, pa u budućoj godini baci nešto vapna u prahu, a namah pripravi zemlju za sijanje pšenice.

Način je ponešto spor, ali je ipak bolje raditi oko močvare i za puno godinah, nego da ostane za uvieke mrtva glavnica.

Kako se u Kini kazni kamatar (užurar).

Kada se prvi put dokaže, da je tko kamatar, odsjeku mu jednu ruku, drugi put drugu, a treći put dodje red na glavu. — Kad bi kod nas takova kazna obstojala, koliko bi ljudi bez rukuh bilo, koliko bi glavah na dan palo?

Kako da postupaš, kad ti se konj neda podkovati.

U komad krpe metni nekoliko kapljicah *etirog* ulja od pršuna; pa kada podkivaš konja, daj mu da njuši tu krpu s' uljem. Najnemirniji konj postane tim miran kao janje.

Književne viesti.

Kratak nauk o voćarstvu preporučila je visoka kr. zemaljska vlada hrv. odpisom od 15. srpnja br. 3281 pučkim učiteljem, a imenito opetovnice polazećoj mladeži kao pomoćnu knjigu. Uslied ove preporuke sniženа je djelcu ciena na 30 novč. da si ju mladež lasnije nabaviti može. Liepo vezana za nagrade stoji 40 novč.

Različite viesti.

* **Nj. Veličanstvo** blagoizvolilo je premilostivo imenovati velezaslužnoga muža, prvoga Bunjevca, presvjetloga gospodina Ivana Antunovića, začastnim biskupom bosanskim, koga sveviśnji Bog Sebi na slavu, Bunjevcem i Šokcem na golemu radost i korist da blagoslovi, poživi i pokriepi još mnogo ljetah!

* **U zavodu za siromahe** ovdje u Trstu nahodilo se prošlog mjeseca lipnja 256 staracah, 209 staricah, 142 mladićah, 67 djećakah i 77 djevojakah, ukupno 750 osobah. K tomu broji 15 čuvarah, 22 sluge i 6 nastojnikah za bolestnike. Istog mjeseca 1292 obitelji dobile su mjesečnu novčanu poddoru u svoti od 1998 f.; a 539 obiteljim bje razdeljeno 35,643 obrokah (porcioni) hrane.

* † **Franjo Fegic,** c. k. namjestnički savjetnik u Trstu, preminuo je prošlih danah nakon težke bolesti. Pokojnik bio je rodom iz Šturije blizu Ajdušine i mnogo je godinah svoga službovanja proveo u našoj Istri. Gdjegod je bio ljubio je i štitio svoj slavenski narod, pa zato se ga Istrani i Otočani voloskog i lošinjskog kapetanata najmilije spominju. Vječna mu slava!

* **Presv. g. Posilović,** novoimenovani biskup senjsko-modruški, nastupit će dne 3. tek. m. svečano svoje apustolsko poslovanje.

* **U Celovcu u Koruškoj** hoće se dne 13. nastavšeg Augusta slaviti uspomena *Antona Janežića*, c. k. profesora, narodnog spisatelja i jednoga od najzaslužnijih buditeljah naše vrle braće Slovenacah. Slava pokojnomu Janežiću, a uztrajnost u borbi našoj najbližoj braći slovenskoj!

* **Crnogorci** pod vodstvom svoga umnog i hrabrog kneza Nikole junački se bore proti kletom Turku, otimljujući mu dnevimice zemlje i zarobljući mnogo sužanjah. Med ostalimi bitkami pobiše se i na Kleku, gdje Crnogorci zarobiše nekoliko Turakah i 11 od ovih predaše Austriji, koja jih prošlih danah kroz Trst odpravi u Celovac (Klagenfurt) dok se rat svrši. Zadnje pako viesti poviedaju, da su Crnogorci strašno Turke pobili, mnogo ih zasužnjili a med i njimi njihovog vodju, Osman-pašu.

* **Iz Rusije,** kako što se čuje, pripravlja se 50,000 dobrovoljacah da priskoči na pomoć našoj vojujućoj braći. Milosrdnim ruskim sestram bje dozvoljeno od naše vlade proći kroz austrijsko zemljište u kneževinu Srbsku, da tamo nastoje nevoljne ranjenike.

* **Kako da se Turska razdieli.** Njemačke službene novine pišu, da su se onomadne naš i ruski car sporazumjell, kako da se turska zemlja razdieli. Po njihovom mnienju, ponosna i plodovita Bosna imala bi se spojiti sa Hrvatskom pod žežlom našega premilostivoga kralja, da se tako povrate ona liepa stara vremena, kadno je današnja Hrvatska, Slavonija, Bosna, Dalmacija i jedan dio Istre bila jedna država i jedno kraljestvo. Mi bi se bez uvrede braće toj novosti radovali, jer znamo, da bismo tek onda Magjarom svaki put u Hrvatsku zatvorili. Srbija iskala bi se povećati starom Srbijom, Crnagora dielom Hercegovine i Arbanaske. One dvie kneževine sa Rumunjskom imale bi biti pod zaštitom Austrije. Grčka bi se povećala sa otoci, Bugarskom bi vladao jedan knez ruski. A Turčinu bi ostao Carigrad i još nekoliko zemlje. Nu ovo bi bilo samo zavremeno dieljenje Turske. Jer kad bi se kašnje Ruska ojačila i Austrija uredila, tada bi se imao Turčin bez velike sile i napora sasvim iz Europe u Aziju otjerati. Da li će od svega toga govorkanja što biti, vidjet ćemo do skora, jer nebi imalo proći mnogo vremena, a da se mir nepovrati na olimpskom Poluotoku, il pa da bude do koljena krvi u cieloj Europi. Austrija da bude pripravna na sve, sakuplja silu vojničtva u Hrvatskoj i Dalmaciji.

* **Izvažnje marve (živine).** Kao što se iz urednih izviešćah izvadja u prvih 6 mjesecih tekuće godine bje izvoženo iz Austrije u inozemstvo: 44.995 volovah i bikovah, 13.147 kravah, 2394 manjega blaga 22.960 teletah, 62.592 ovacah, kozah, skopacah itd. 20.594 janjetah i kozlićah, 162.406 svinjah i 23.990 praščićah. Od ovih spadaju Magjarskoj i Hrvatskoj: 863 volovah i bikovah, 97 kravah, 1380 teletah, 7484 kozah, ovacah, skopacah itd., 4814 janjetah i kozlićah i 249 svinjah. Iz Štajerske i kranjske nije se ništa izpeljalo.

Javna Zahvala.

U prevelikoj tugi za gubitkom nezaboravne i ljubljene sestre Pauline, koju okrutna smrt na 26 minulog lipnja još u mladoj dobi svog života ote iz naručaja svojih milh, osobito M. P. grobničkomu župniku Juretiću, pa svim onim prijateljem, znancem i štovateljem, koji svojim nastojanjem i učestvovanjem sprovodu k zadnjem počinku, tražiše ublažiti bol i tugu ucviljenih roditeljah, bratje rodjakah i osamljenog supruga, svesrdno zahvaljuje njezin brat

U Skradinu na 10. srpnja

L. Čargonja.

U Administraciji „Naše Sloge“ prodaje se

NOVA SLIKA

Devetero vodjah i junakah iz ustanka u Bosni i Hercegovini.

Slika ova veoma liepo izradjena, 90 centimetarah duga i 63 široka, košta samo f. 1 nvč. 20.

Bez ove slike nebi imala biti nijedna Čitaonica, obitelj ni rodoljub, koji se interesuje za ustanak u Bosni i Hercegovini, i to tim više, što joj je ciena tako malena, da si ju svaki lahko nabaviti može.

Dobro bi bilo da bi si mnogi istog mjesta ili sela, sakupili, te nam novce poslali ukupno po postarskoj naputnici, il da nam *Korrespondenz-Kartom* jave, koliko slikah žele imati, a mi bismo jim je svim ujedno po Pošti *revalsom* (*per Nachnahme*) odpravili.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—30 Julija 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	—	—	—	—	—	—	5.86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napoleoni	—	10.02	9.95	10.03	10.08	9.96	9.99	—	10.—	9.99	9.97	9.98	9.89	9.84	—	9.88
Lire Ingleske		—	—	—	12.67	—	12.59	—	—	12.57	—	12.53	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	102.10	101.50	—	—	102.75	—	102.—	101.90	—	—	102.75	102.75	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Augusta 1876.** **Broj 16.**

Srbsko-turski rat.

Čega smo se već zadnji put bojali, akoprem nismo toga očito rekli, to se je evo i dogodilo. Srbska vojska na jugo-istoku, to jest na Timoku i Moravi, morala se povući na svoje zemljište, na koje su za njom stupili i Turci, pa se sad tek brani, mjesto da napada. Ali ni u obrani nije joj sreća poslužila, jer je izgubila dva grada, Zajčar naime i Knjaževac, koje sad Turci drže.

Tomu uzmaku je krivo to, što se Bugarska nije digla na oružje, kao što se očekivalo. A nije se digla jedno, što je onaj narod neizmierno ustrašen, a drugo, što nije još posvuda jednako probudjen.

Blo se počeo gibati još u svibnju mjesecu. Ustaške se čete dale u planine, a turski čopori u doline i ravnice, da se osvete na djeci, ženah i starcih. Tu je onda nastalo čega još nisu ljudi nigdje na svetu vidili. Na stotine selah i pomanjih gradovah bilo zapaljeno i pretvoreno u pepeo i garišće. Što je ognju preostalo, to pobraše i odnesoše divlji Čerkesi, kakono pokućstvo, prteninu hranu i svakojaku marvu. A povrh svega samo u nekoliko danah pade tu od krvničke ruke prieko 50,000 (pedeset tisućah) kršćanskih glavah, najviše mirnih i praznorukih stanovnikah. Sad se stopram doznalo, na kako grozan način su tamo Turci nastojali ugušiti ustanak, a u tom zalibože i uspieli. Pripoviedaju naime, da se po svoj Bugarskoj nalazi na stotine nepokopanih mrtvih tjelesah, što gnjiju i trunu na sunčanoj pripeki tako, da nije negdje moći ni proputovati radi silnâ i zagušljivâ smrdeža. Pričaju nadalje, da se brodeć po Dunavu vide ploviti po vodi na polak razpale lešine, a uzduž Dunava po bregovih da se pare gavrani i druge grabežljive ptice nad golimi kosturi podavljenih Bugarah svake dobe, spola i stališa. Tim da Bugarska naliči više groblju, nego li ljudmi nasljenoj zemlji. U tom dakle strahu, tko je ostao živ, taj uplašen ćuti u svojoj kolihi, a tko je utekao u goru, taj se od straha krije, da nepadne u turske osvetnice ruke.

Ustrašenû dakle na taj način narodu srbski je poziv i srbska pomoć došla prekasno, a neprobudjenû prerano.

Što su dakle mogle srbske čete, kad s jedne strane u Bugarskoj nenadjoše odziva, a s druge sastala jih na putu nerazmierno pretežnija turska vojska, kojoj se nisu nadale, jer su mislile, da će ju po putevih, klancih i gudurah zadržavati i zapačavati barem tolik broji Bugarah, koliko bijaše njih samih? One nisu mogle ništa drugo, nego povući se na trag, pa se na svojem zemljišću hraniti proti turskoj sili. A valja i reći, da se brane baš lavski, jer su drugač Turci mogli već uzeti ne samo Zajčar i Knjaževac, nego i sam Biograd. Toga radi još nije sve izgubljeno, dopače ima mnogo nade, da se stvari okrenut i na bolje. Zato srbsko ministarstvo neće ni da čuje ni o miru ni o primirju, jer da je najveći dio vojske još netaknut, a Černjajev da se u moravskoj dolini nalazi s njom u takvom položaju, gdje se može Turkom ne samo uspiešno oprieii, nego jih takodjer i pobiti te baciti prieko granice, da idu odkud su došli. A da ta vojska vriedi sada pet puti više, nego li je vriedila na početku rata, to pojmi svaki, koji zna, kako na trud i muku čovjek okrepne i otvrdne tako, da iz mehkuša postane muž, a iz muža pravi junak.

Toga radi opet kažemo, da se možemo još i dobru nadati, a naime kad promislimo, ako i je u Srbskoj, da nije sretno turško oružje u Bosni i Hercegovini, gdje mu što tamošnja vojska, što ustaši zadaju trista mukah. Istina, da se nisu ni Bosanci odazvali onako srbskoj provali, kako se mislilo da hoće, al se ipak vidi, da su to drugi ljudi, nego li su tužni i nevoljni Bugari, koje je turski jaram preveć nizko k zemlji sagnuo i pritisnuo. Knez Nikola crnogorski da je poslje pobjede kod Vrbice iliti u Vučjem Dolu bio nakanio da pruži ruku srbskoj vojsci, sto na Sjenici vojuje pod Čolak-Antićem; ali čuvši, gdje Gjeladin-Paša ide da oslobodi Muktar-Pašu, što sjedi zatvoren u Trebinju, da se je okanio tog pahoda te vratio na svoje mjesto.

Nego nam je stalo samo do toga, da naše čitatelje izviestimo o stanju stvarih na bojnom polju, ne pako da im opisujemo potanko kretanje srbske vojske, neimajuć za to ni prostora. Toga radi za ovaj put neidemo dalje u nadi, da ćemo dojdućom prigodom moći izaći predanje povoljnijimi i radostnijimi viestmi, nego li smo to bili prisiljeni danas. Ako igdje, to je sreća sliepa na bojnom polju, pa se još može sve okrenuti, te današnja snudjenost i žalost pretvoriti u najveće veselje i radost. Ali, ako nebi — što onda?

Na ovo ćemo pitanje odgovoriti jednom jedinom besjedom. Ako naša braća Srbi i podlegnu turskoj sili, jedna će ipak pobjeda naša i njihova ostati zapisana u povjesti svieta nakon ovoga rata, a ta jest, da je ovim ratom krvlju pokršćeno jugoslavensko pitanje, te tim južno slavenstvo stupilo u novu, vedriju i povoljniju mienu svojega života. Izpao ovaj rat kako mu drago, od sad unapred nitko nedvoji, da nas Jugoslavene čeka liepa i velika budućnost. I ako to, onda imamo dosta na čem Bogu hvaliti.

Turci i njihova vjera.

(Dalje — vidi broj 14.)

Nacrtav u kratko Muhamedov život, hoću sad da crtam vjeru, kojoj je on povednikom.

Čovjek je onakav, kakvo je njegovo osvjedočenje o Bogu i svojih dužnostih prama njemu. Istina da ima tu nebrojenih i svakidanjih iznimakah, pa da može i pravoviernik jedno vjerovati, a drugo raditi; ali neće nikad reći zlu dobro, a dobru zlo, nego će u srdcu i sàm odsudjivati svoja kriva djela. Takav čovjek radi zlo, ali ga radi proti svojemu osvjedočenju, pak je već puti dosta i najmanja prigoda, da se popravi i poboljša. Tim kad znam, što tko drži o Bogu i o duši, onda o svojih dužnostih naprama Bogu, sebi i svojemu iskrujenu, znam takodjer čemu se mogu od njega nadati i česa po prilici bojati. Na isti način, kad se namjerim na čovjeka, koji neima nikakve vjere, dapače koji kaže očilo, da neima Boga ni duše: tada znam, da stojim nad ponorom iliti bezdanom, gdje mi nije moguće pogledati na dno, tim ni viditi što krije u sebi. Tada stojim pred nekakvom zvierju, kojoj nepoznajem ni dlake ni ćudi. Toga radi bilo bi mi nekako milije, namjeriti se i na lava nego na takva čovjeka; jer je lavja ćud kao i dlaka uvjek jedna te ista, pa uprav znam, što mi može učiniti, i kako mi se valja hraniti. Dočim je čovječja ćud tako nestalna i raznolika, kako su nestalne i raznolike želje i strasti, što se igraju i prevraću njegovim kipećim srdcem; pak nemogu nikad znati, da li me je sreća naniela na blagâ pitomâ joganca, il pak nesreća na ljutâ krvoločnâ tigra. Jedino, u što se još mogu uzdati u takvoj prigodi, jest zakon i krvava oružana sila, koje se i bezvjerac boji, kad sluti, da mu se može opačini u trag doći. Neću reći, da i tako zvano izobraženje iliti svjetska ugladjenost nezadržuje mnogoga i mnogoga bezvierca od zločinstva i opačine; ali je s druge strane ipak vjekovita istina, da pravi bezvjerac netraži i neišće drugo, nego sebe te sebe i sebe.

Tim sam htio da rečem, ako i na oplovito, da su i Turci baš onakvi, kakva je njihova vjera. Pa ako se nečudimo, što je u stara poganska vremena bilo narodah, koji su na čast i slavu svojih kumirah iliti balvanah spaljivali žive ljude, dapače i svoju nedužnu dječicu: isto se tako nemozemo i nesmijemo čuditi, gledajuć, gdje kleti Turci dave i kolju nemilice uboge Kršćane, pale im sela i gradove, te jih gone sa doma i starine. To je u staro doba poganom zapoviedala i ukazivala njihova sliepa vjera, to u naše doba zapovieda i ukazuje Turkom vjera Muhamedova. Kako nam zepovjeda i ukazuje Bogom objavljeni zakon, da ljubinjo i svoje neprijatelje: tako azpovieda i ukazuje njim njihova, da iztrebe, izkorene i zataru sve, što nevjeruje u Alaha i njegova proroka. Turci moraju da rade što rade, ako će da budu i ostanu, što jesu. Njih je otrovala i pokvorila njihova nesretna vjera tako, da bi griešili, kad nebi sabljom i ognjem nastojali razploditi njihovo bezljubavno bogočašće i bogoštovje. Ako pak nečine svega, što bi po saviesti bili dužni činiti, tomu nije kriva njihova dobra volja, nego njihov strah od diplomacije i evropejskog oružja, koje im

Digitized by Google

prieti i kad jih brani, dakako, radi svoje sebičnosti i svojega koristoljublja.

Turci nisu krivobožci, oni vjeruju u Boga, stvoritelja neba i zemlje; ali samo što je to presveto Bitje izgrdjeno i naruženo tako, da ga već skoro nije moguće razpoznati. Nije to Bog kakav se je u svojoj milosti i mudrosti objavio za njim uzdišićemu svietu, nego je to Bog kokav je niknuo u pomućenoj Muhamedovoj glavi i njegovu pokvarenu srdcu. Muhamed je čuo za Boga, ali o njem il krivo, il ništa. Muhamed je sliepac, koji ćuti da ga sunce grije; ali što je i kakvo je sunce, on toga nezna. Muhamed uči, zapovieda, prieti, svjetuje, dupušća i obećuje svojim sljedbenikom u ime božje takve stvari, koje se nikako neslažu s bitjem božjim, dapače koje su protivne njegovoj mudrosti, dobroti i providnosti, jer se očito protive sreći, razvitku i napredku roda čovječanskoga. Ja sam gori rekao, da je čovjek onakav, kakva je njegova vjera. Ovdje mi valja reći i jednu drugu, a ta jest, kakov je tko, takav je i njegov Bog. To je rekao glasoviti njemački pjesnik i mudrac Göthe, pa dodao, da je uprav zato bio Bog toli često ljudski rug i špot: „Wie einer ist, so ist sein Gott; darum ward Gott so oft zum Spott.“ A to će reći, da bez objave neima ljudem pravoga pojma o Bogu, dopače da se često puti i uzprkos objavi taj pojam u njihovoj glavi pomrska i pokvari.

Muhamed je dakle znao za Boga, ali na svoj način, pa ga je na svoj način učio i častiti i štovati.

(*Sliedit će*).

Dopisi.

Iz Sela Rovinjskoga 10. augusta 1876.

Imade kakvih 17. godinah, što je u ovoj občini utemeljena pučka škola. Baš početkom školske godine 1875-6. zadnji u službi se nahodeći učitelj radi bolesti odrekao se za uvjek svoje daljne službe. Konkurs za to mjesto bi zaista odmah razpisan, ali se nitko javio nije; usljed toga bila je dakle občina kroz čitavu školsku godinu 1875-6. bez učitelja. Da je bilo onda učitelja težko dobiti, lasno je pogoditi, jer su učitelji bili već namješteni; ali ako bi se sada po dobi opet konkurs razpisao, svakako bi se tko natjecao. Istina, da plaća učitelja ovdje nije mastna, ali imade i drugih občinah, gdje je plaća mršavija, i koje ipak svoga učitelja imadu. Kako drugdje, tako bi i ovdje lasno učitelja dobili, samo da bi se, kako rekoh, natečaj opet po dobi razpisao, jer pravo kaže poslovica, da tko išće, nadje. Da ta stvar o školi u božjem miru spava, tomu je najviše krivo občinsko poglavarstvo, komu je za školu stalo, kano za lanjski snieg i koje nemari, da se prošnjom obrati na zemaljsko školsko Vieće ili pako na zemaljski Odbor (juntu), koji bi se bez dvojbe za tu stvar zauzeo, čim bi dao konkurs razpisat. To je baš sramotno i žalostno od strane tog občinskog poglavarstva, jer se za svoju vlastitu korist nebrine i svoju sreću pod noge baca. Ovakvo nehajstvo nenahodi se zaista kod naše izobražene braće n. p. kod Čehah, Slovenacah itd. dapače ovi ljudi za školu i za izobraženje svoje mladeži iz petnih silah nastoje, da si dobave vredne učitelje, budući dobro razumiju, da se bez školah nije nadati ni duševnomu ni materialnomu napredku, i da uvjeti dobrostanja dandanas jesu znanje i izobraženost. Oni bo šalju djecu u školu, jer su čvrsto osvjedočeni, da će kasnije njihovi sinovi sebi i svojoj miloj domovini koristiti. Kmet u ovoj občini još spava svoj zimski san na način medveda, jer nevidi, koliko da škola koristi, dapače on o školi sve drugčije sudi, pa sam i ja više putah čuo od nekojih bedakah, gdje su na sva usta govorili: „Šta će nama škola, ona nam ništa nekoristi, ona nas nikad najesti neće, za nas je motika.“ Doklegod bude naš seljak školu mrzio, njegove će domaće stvari kano rak natrag koracati, i on će živjeti usled toga u nevolji i gluposti do konca svieta.

Da još jedno dvie rieči kažem o nekakvih krabuljah, što su se pokazale u ovo zadnje doba u ovoj občini. Bit će jedno 3 godine, što se je ovdje uvela baš jedna smiešna moda, to jest, nekoji mladići, djevojke, dapače i više oženjenih mužkih i ženskih glavah imaju na sebi na pol *narodnu* i na pol *šarenjačku* nošnju. Ove svakojako naŠarene krabulje prilagodile su k nošnji i čudnovati pozdrav, naime: *Bun jorno šior gospodine, buna šera šior gospodine*! U svojoj gluposti misle, da će jih nošnja ove vrsti i taj (moderni!) pozdrav podići do veće časti, i da će jih ljudi naime više štovati, ali neznadu da: *L' abito non fa il monaco.* Ovakova nošnja jim se pristoji kano magarcu sedlo ili žabi jaram; a talijanski pako jezik govorit znadu, kano medved plesat. Pametnije bit će zaista, ako ti *pušikaše* budu ostali kao i prije kod svoje narodne nošnje i kod svog materinskog hrvatskog jezika, a ne silomice ono htjeti, što je proti naravi.

Iz pazinske občine 12. augusta 1876.

Nazad četire ili pet godinah, odmah čim su nam bili Šarenjaci potalijančili pučke škole, bijahu namislila slavna gospoda porečkoga Sabora poći još i dalje, te zadati zadnji udarac hrvatskoj narodnosti u Istri. Da se to dostigne, trebalo je iztrgnuti Oo. Franjevcem u Pazinu gimnaziju iz rukuh, uzeti ju pod svoje okrilje i poitalijančiti. Dakako da nisu mislila ta slavna gospoda, koliko će to novacah koštati provinciju, ni odkud će dobiti valjane profesore, ni da li će biti zadovoljan hrvatski narod ovuda takovom nepravdom ... ne za sve to su oni malo marali u svojoj slobodoumnosti, jedina im je bila svrha, potalijančiti paz. gimnaziju, jer u tom gradiću ima ljudi Talijanah à la Kovač, Mrak, Slokovič, Drndić, Kaligarić ... sve *puro sangue* i još drugih nižega staleža, koji progovaraju svojoj djeci toškanski n. pr. *portime le grabljice, te darò cola šibica* ... Osnova bila je gotova. S tim bi bila morala postati Istra talijanska još prije onog vremeaa, što joj je bio odlučio pokojni Dr. Kandler.

Ali čemu se nisu možda nadali ti „benpensanti“, vlada je utaknula svoje nokte i pokvarila im račune, osnovav njemačku gimnaziju.

Sabor porečki, u svojoj velikoj mržnji svega što je slavenskoga u Istri, nije htio ni da bi se jedna urica na gimnaziji opredielila za hrvatski jezik, kanda nas Hrvatah u Istri, a osobito na Pazinšćini nebi bilo ni desetak. To je moralo dirnuti svakog pravednog čovjeka, a kamo li rodoljuba, samo nije tlačitelje naše — Šarenjake.

S toga radovali su se rodoljubi, kad je vlada uložila svoje prste i nije dopustila, da se tim putem italjanština i dalje širi. Dakako pravednost bi bila zahtjevala, da se osnuje u Pazinu hrvatska gimnazija, ali izmedju dvih zalah, bolje je manje, a to je ovdje njemačka gimnazija napram talijanskoj, jer je prva za našu narodnost manje pogibeljna, i jer se na njoj predava i hrvatski jezik .... Dakle dok su nam Niemci pravedniji od Talijanah, radje gledamo u Pazinu njemačku gimnaziju nego li talijansku, nu želimo da bude hrvatska.

Ta preporodjena gimnazija obstoji već tri godine. Do sada broji šest razredah, a dojdućeg oktobra otvorit će se i VII. Djakah bilo je prošle školske godine (zajedno s pripravnim razredom) 95, izmed kojih samo 31 Hrvat! To je komu za čudo, ali čudit mu se netreba, ako dozna, da samo u pripravnom razredu nije polazio hrvatski neki J. iz Lupoglava, gdje neima nijednoga Karnjela a kamoli Talijana, neki C. iz Kastva i neki D. iz Pazina, premda mu govore kod kuće roditelji hrvatski. To je samo u pripravnom razredu. Nu čuo sam, da je polazilo u III. razredu 10 djakah hrvatski, izmed kojih da je jedan Niemac, s toga mu je slobodno učit ili hrvatski ili talijanski, pa kako dakle piše Program, da ih je samo 6?

Glede pripravnog razreda pitam, zašto se poučava sve pomoću talijanskog jezika? Nije li to pripravljat ih za talijansku gimnaziju? Kad moraju Hrvati zajedno učit i talijanski i njemački u tom razredu, nebi li bilo najbolje da se odmah u početku skoro sve njemački uči? Barem bi više naučili njemački, dočim moraju tako nepoznatim učit nepoznato.

Broj djakah na gimnaziji nije dosada znatno narasao, ali bojim se, da će unapried još pomanje rasti, i to sporad mnogih uzrokah. Medju ostalimi najprvi su sliedeći:

Naši ljudi u Istri su većinom siromašni, pak i uz najbolju volju nemogu trošiti za djecu si, da ju valjano dadu izobrazit u više škole; a oni, koji to mogu, neće, jer se boje, da će im pobrati sinove za vojnike prije nego li svrše školu. Pučke škole pazinske občine (neizuzamši ni paz. gradjansku) većinom su nevaljale. O tom se je mogao osvjedočit i g. Videučić, učitelj pripravnice. Kažu, da mu dojde djakah, osobito iz vanjskih školah, s dobrimi svjedočbami, ali napokon neznadu još ni dobro čitat. A drugo se niti nemože očekivati, dok budu nekoji učitelji tako komodni, da si nezadavaju skrbi, naučit djecu čitat barem u godinu danah, nego im riblju 3—4 godine klupe, dok nauče poznavati slova. O pisanju neznam kako je u svih pučkih školah, ali čuo sam da ima neka škota, gdje su prošle školske godine jedva po Vazmu počeli pisat, pak da su napisali jednu samu teku.

Vrhu toga kažu, da se je neki učitelj X. više puta ponašao sablaznjivo pred djevojčicami, dapače da je bljuvao pogrdne rieči i na presv. Oltarski sakramenat... Može li potaknut roditelje, da šalju marljivo svoju djecu u školu?

U školi govori se samo talijanski, što djeca neraznmiju. Zato se dogadja, da su djeca uvjek raztrešena i nepazliva, a gdje manjka posluh i pazljivost, manjka sve... Početak školske godine i svršetak obavlja se bez ikakve svečanosti; malo tko dojde na izpite, u nekojih mjestih ni oni, koji bi morali doć ... župani, što sve slabo djeluje na djecu.

Obećanog napredka još nije vidjet — možda će se dovezti željeznicom; nasuprot vidimo na svoju žalost, da je veliki nazadak u školi pučkoj.

Tomu zlu neće doskočit občina, zato se opetovano obraćamo na vladu, na c. k. školsko vieće s molbom, da se postaraju za naše škole, ako žele, da bude i unapried imala gimnazija dovoljno djakah, i ako hoće da im bude ova gimnazija najbolji i najzaslužniji zavod za Istru. Bože daj!

Digitized by Google

Crtice iz povjesti hrvatskoga naroda.

Hrvatski je narod prvo neg je došao u zemlju, koju sada posjeduje, živio u današnjoj Galiciji i jednom dielu Rusije. Za grane stare hrvatske domovine nezna se pravo. Svakako morao je bit ovaj narod silan i brojan, jer mu još danas nalazimo tragovah u različitih sada Hrvatom tudjih zemljah; tako u Českoj, u Poljskoj, u Štajerskoj, dà i u samoj Njemačkoj zemlji okolo rieke Rena itd. Jedan dio ovog naroda bio se počeo iz ove svoje stare domovine seliti i primicati k Jadranskomu Moru.

Zemlje, koje namače naše Sinje More bile su već za vrieme, kad su Hrvati na jug došli, napučene, al ne onako kako sada. Rimljani ili Latini i Grci stanovali su u gradovih. Naš se narod još danas spominje Grkah i starci znadu mnogo toga pripoviedati. Rimljanah ili Latinah ima još u našoj zemlji. Ostanci tih Latinah jesu u Istri gradići kraj mora, u kojih se još danas govori jezik, posve različit od talijanskoga.

Sada su ovi krajem mora živeći svoj stari latinski jezik na talijanska prekrojili, budući da imadu svaki dan posla s Mletčici, a i Mletčići su ovom zemljom dulje vremena gospodarili i mnogi se u tih gradićih naselili, danas se pako talijanski u školah poučnju. U sredini Istre ostanci Latinah su tako zvani Čiribirci, koji u Žejanah, u Grobniku, Šušnjevici i Berdu stanuju. Ali i ovi danas svi hrvatski znadu. Na otocih živu samo u „Krku“ iliti Veji ostanci Latinah, drugi gradovi, kao Cres i oba Lušinja, ili malo i velo Selo, jesu hrvatski gradovi od starine, talijanšćina je od najnovijeg doba uvedena. I u današnjoj Dalmaciji stanovali su Latini većinom u gradovih kraj mora. Većina tih starih latinskih kućah je izumrla, a tako se i njihov jezik dnevimice manje govorio. Budući pako da je i Dalmacija imala bez prestanka posla s Mletčići, koji su i nad njom dugo vremena gospodarili, tako se je vele obiteljih doselilo u Dalmaciju, koje su ondje ili službu vršile ili trgovale i tim novi jezik u tu zemlju doniele. Današnji tamo Talijani nisu većinom stari Latini, nego poznije pridošlice.

Vratimo se sada onoj grani hrvatskoga naroda, koja se je iz Galicije spustila u današnje južne zemlje. Ima već tomu 1200 godinah (dakle okolo 650 po Isuk.) da si je hrvatski narod morao oružjem u ruci junački se boreć izvojevat svaki pedanj ove zemlje. Kako se u starih piscih čita*), Hrvati su izvojevali današnju Kranjsku, doljnu Štajersku, Koruśku, Istru, Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju, Bosnu i Zahmulje iliti Hercegovinu, te za neko vrieme činile su ove zemlje jednu zemlju, jednu državu, a ta se je po hrvatskom narodu zvala Hrvatska zemlja, Hrvatska država: Ono zemljište, koje su pučili ljudi drugog jezika, imalo je i drugo ime. Tako su se pod imenom Dalmacije razumievali latinski gradovi krajem mora od Rieke do Kotora. Hrvati su pako zemlju okolo gradovah naselili i ova se je zvala Hrvatska. Vremenom su se i nekoji Hrvati sve više dali u grad i skoro gradove poplavili, nu ime Dalmacija je ostalo. Onda nije znao naš narod za današnja dielenja, kako Hrvatska, Slavonija, Istra, Dalmacija, Bosna, Hercegovina, nego to su bile dvie zemlje jedna Hrvatska, gdje se je hrvatski, druga, Dalmacija, gdje se je latinski govorilo.

U ono staro doba pred 1000 godinah znao je cieli taj narod, da hrvatski govori, da je Hrvat, jer je bio u skopu i slobodan. Nego to naše blaženstvo nije dugo trajalo. Hrvati su imali jake, hude i obole susjede. To su bili Franki i Magjari, a i Mletčići prieko mora. Franki su nas dan dnevom pritiskali i naše zemlje podjarmljivati tako, da je dio Istre do rieke Raše, dio Kranjske i Štajerska i sva Koruška pod nje došla. Divlji Magjar pako se je u ravnicu spustio u današnju Ugarsku, gdje je mogao njegovo jedino imanje i blago konja dobro napasti, veselo jahati i miroljubive i napredne al i hrabre Hrvate napastovati. Ovi neprijazni susjedi su nam nebrojenih ranah i jadah zadali.

Ostavimo naše nemile susjede da vidimo, šta je hrvatski narod činio, kad je došao na posieg ovih zemaljah. Kako ima svaka kuća svoga gospodara, tako ga ima i narod. A narod koji hoće da bude jak, koji hoće da bude gospodar i svoj, a ne sužanj u vlastitoj zemlji, mora imat jednog zapovjednika i vodju, koji ravna narodom. I tako si je hrv. narod, kako se na jug preselio, izabrao kneza iliti gospodara. Imena najstarijih knezovah neznamo, poznato nam je samo, da je Zvonimir (za vrieme Karta Velikoga) bio jedan od prvih izašlih na glas. Zemlja bijaše razdjelena na županije i banije. Znamo imena više knezovah, kao Trpimir, Krešimir, Sedeslav, Branimir, Tomislav i drugih. Ugled Hrvatske jest godinami rasao a hrvatski sinovi bili su na glasu radi junačtva kao i danas. Kad promislimo, da je Hrvatska u doba knezovah smagala 60.000 konjanikah, 100.000 pješakah, na moru 80 velikih a 100 manjih brodovah, a na toj mornarici do 5200 mornarah, onda možemo biti osvedočeni, da je i država bila i prostrana i ugledna i moćna.

Hrvati su se djelomice, došavši na jug, pokrstili, jer su došli u zemlje, gdje su ljudi bili pokršteni jur od dobe sv. Apuštolah. Ali cieli narod nije razumio ni latinski ni grčki, zato ga je bilo težko pokrstit. U doba knezovah bila su dva brata Ciril i Metud, rodom iz Soluna u Macedoniji, koji su cielim jugom putovali, pa i Hrvatom propoviedali rieč božju u slavenskom jeziku. Oni su i pismo slavensko složili i sve svete knjige na naš jezik stumačili i prepisali, a narod jih je rado slušao. I tako možemo njima zahvaliti, da imademo narodnu crkvu, kakovom se nijedan narod dičit nemože, jer od svih evropejskih narodah samo Slavenom bilo je dopušćeno u crkvi u svojem jeziku Boga hvalih i još ga u mnogih miestih po staru slave, dočim Talijani, Francezi, Španjolci, Niemci i Inglezi nesmiedu rabiti nego latinski jezik. Vjera, onda služba božja u narodnom jeziku, držale su narod skupa i nisu dopušćale, da narod postane tudji.

Godine 994. bio je Držislav knez priznan za kralja hrvatokoga od cara carigradskoga, koji mu posla mač, žezlo i zastavu. Od ovog doba zvala se je zemlja naša Kraljevina, a jedan najznamenitijih jest Krešimir Petar Veliki. Dalmacija sa gradovima bila je od nekoliko vremena pala pod Mletačko gospodstvo. Krešimir oslobodi gradove, otjera Mletčane i doda svomu naslovu „Kralj hrvatski“ joste i dalmatinski, sa pridjevkom „slavni i svjetli.“ More pako od Istre sve do Kotora zvalo se je hrvatsko more, jer su po njem hrvatske se zastave vijale, te hrvatskom pjesmom pučina odjekivala, jednom rieci, bilo je hrvatsko i gora i more i ljudi i blago i sve sretno i veselo.

(*Sliedit će.*)

*) Historia Salonitana Thomae Arcidiaconi, Caput XIII.

Pčela prorokinja vremena.

(Iz Puč. Prijatelja.)

Za gospodara je jako hasnovito znati unapred, *kakovo će biti vrieme*, osobito kad je doba žetve kositve i sjetve. „Ja sam svojim sienom pogodio,“ hvali se jedan. „Ja sam svoje sieno morao gotovo s livade krasti,“ tuži se drugi. „Ja sušim drugi već tjedan sieno svoje,“ nariče treći. Jer je dakle stalno liepo vrieme za nekoje gospodarove radnje neobhodno potrebito, zato su se od davne davnine brinuli gospodari, kako bi mogli pogadjati i proricati vrieme. Takovih vremenskih prorokah imade medju seljaci mnogo; i akoprem su nekoji učeni vremenslovci po velikih gradovih svieta izašli na velik glas, kao n. pr. Zejček u Pragu, pogadja vrieme često put prosti seljak bolje i točnije od onih.

Nu ipak sva proprieko vremenska proricanja nisu ništa stalna niti nepogriešiva. Čovjek snuje, a Bog boguje i odlučuje. Čovjek nagadja, a Bog pogadja. Sa svim tim čovjek ne može da mirnje, nego jedan hoće, da odkrije, česa drugi ne umije; ovaj hoće da nadmudri onoga, pa ovako neće niti pčelari da budu zadnji. Pčelarstvo jest prilično duhovita zabava, pčelarstvo je u gospodarstvo ono, što su u književnosti pjesme.

Dakle i pčelari motre svoje pčelice, pak po njihovu letu sude, kakovo će biti vrieme.

Da je promiena vremena u savezu sa vrlo finimi ćutili njekojih životinjah, o tom ne ima dvojbe. Kad se purani ili kokoši u prahu valjaju, sliedi doskora kiša. To je mogao svaki seljan opaziti. Kada ribe poskakivaju iz vode, sliedi iza toga naskoro kiša. Žabe kad krekeću po danu, kišu zovu. Vodne ptice kad u letu krilima vode se doticaju odavaju znak skore kiše. Kad lastavice tik zemlje lete, loveći mušice, koje gusti zrak pritisnuo k zemlji, padati će kiša. Lete li usuprot laste visoko makar curi, kažemo, da će kiša do skora prestati. Kad se kokoši pod večer ne daju na svoja gnjezda, to jest, kad se ne daju nagnati na mjesto svojega počinka, vele ljudi, da ćuti mladina skoru kišu.

Po tomu nije čudo, ako pčelar svojoj umnoj životinjici, pčeli naime, takodjer vjeruje, da je i ona vremenski prorok. Opazili su pako pčelari ovo:

1. Ako pčele neobično rano, davno prije sunčana izhoda na pašu idu, sliedi većinom zlo vrieme, ploha.

2. Usuprot, ustanu li pčele malo kasnije, pak izliću li sa suncem na pašu, vrieme biti će liepo.

3. Ako pčele odmah poslje podneva pred pčelinjakom u većoj množini amo tamo letaju, kakono se veli: križem kražem, dakle nemirno i kao zabrinuto, te ako ubodu svakoga, tko jim makar i miran na putu stoji, biti će na hitrom huda vremena. Nu drugo je, ako se pčele praše i svoje mlade pred uliśte vodaju, a drugo je, ako letaju nemirno, amo tamo nad pčelinjakom. Ovo potonje jest, kako rekoh, znak skore kiše.

4. Kada pčele mimo svoje navade neobično visoko lete, teda si žele iz nepa rosice.

5. Nose li pčele do kasna večera gačice, vode i meda, promienit će se vrieme.

6. Ako li na večer kiševita dana pčele veselo lete kući i od kuće, sutranji dan biti će liep!

7. Ima li nastati za dugo kišovito vrieme, pčele trgaju i izbacuju trutovo leglo; ako li izlacuju leglo radilicah, znak je, da će za dulje vremena nastati kišovito i hladno.

Digitized by Google

8. Bura ili ploha nastati će, ako iznenada, još za sunca, pčele hrpimice kući sile i gotovu stisku na prelu košnice čine.

9. U proljeće dobar je prorok matica. Nosi li ona prva jaja već za rana, dok je još hladno, imati ćemo rano proljeće, to jest, biti će rano toplo. Nosi li matica prva jaja kasnije, biti će još dugo zima.

Isto tako opazilo se je, da, imali u košnici mnogo mlada legla u proljeću, da je tada dobra i rodovita godina; usuprot nalazi li se s proljeća malo legla u košnici, obično jest one godine i slaba poljska ljetina.

Nu koliko je legla u košnici i kakovo je, to se ne da razabrati, ako pčelariš u zatvorenih, zvonu naličnih košnicah, nego ako gojiš pčele u džerzonskih košnicah, kamo možeš, kad te volja, i okom i rukom doprieti.

MILAN PODBIELSKI.

Neukû Nauka.

Kad se meso usmrdi,

što se po ovoj strašnoj vrućini i pomnjivoj kuharici lasno dogadja, pa ga želiš popraviti, da bude za jelo, a ti uradi ovako. Pristavi meso da se kuha. Kad vre, pobiraj s njega pjenu kao obično. Onda metni unutar po koju žeravku, koja se više nepuši (nedimi) i ostavi ju dva tri časa: za to će žeravka povući u se sav smrad iz juhe i mesa. Ako je kuharica nakanila meso peći, neka ga onako dugo nekuha, nego čim voda malo povre, neka metne unutar žeravice a poslie dva časa neka izvadi meso i neka ga peče.

Kojega drveća lišće valja za krmu (hranu živini)?

Nedaju samo trave i zeline zdravu i dovoljnu hranu stoci, već ima sila drvetah, kojih lišćem se možeš u stanovitih okolnostih isto tako poslužiti kano i sienom; nu naši su se gospodari, žalibože, slabo do sada služili ovom pomoći, što im ju daje sama priroda, kad ponestane krme. Evo drvećah, kojega lišće najviše valja za krmu: briest, javor, jasen, topol i jagnjet, vrba, lieska vinova loza, hmelj i dud ili murva. Kad udari velika suša, te izdadu djetelina i livade, a gospodar se nadje u najvećoj zapari, neimajuć čim da hrani svoju stoku: eto mu lišća od pomenutoga drveća, koje će mu vrlo dobro nadoknaditi drugu krmu. Neće ga biti doduše možda nigdje toliko, da bi se njim samim marva mogla prehraniti, jer slabo će tko uprav u tu svrhu ovoga drveća nasaditi. Ali opet ima okolicah, gdje obična krma često izdaje, i onda marva neima šta da založi, pa bi ondje zaista vriedno bilo nasaditi onakvoga drveća baš samo u tu svrhu, da se njegovim lišćem marva hrani, jer malo ne svaki gospodar ima kakvo mjestance, koje mu nikakve druge koristi nenosi.

Kako se lišće za krmu spravlja?

Za skupljanje lišća kao krmu odaberi suho i liepo vrieme, da ti se sabrano i po tlih postrto lišće suši. Budući da onda neima već mnogo soka u sebi, dotječu jedno četiri sata, da se prosuši, zato ga valja spremiti prije nego se sunce smiri, da ga rosa neokvasi. A sjeću grane (lišće) ostavi jedno dva tri dana u otvorenoj suši na hrpi, prije nego je u snoplje svežeš. U ostalom postupaj š njom kao što se postupa s drugom krmom, da se nepokvari.

Kad nestane paše, hrani stoku lišćem; sjeću polaži cielu pred stoku, ona će ponajviše i same grančice sgristi, a što ostavi, valja za ognjište.

Kakvom vodom ćemo zalievati povrtje.

Zalievaš li hladnom vodom vruće bilje, oboljeti će kao i vruć čovjek, kad se nahladi. Ljeti se dakle neupotrebljava ledena voda. Vodu zdenčanicu treba na suncu do večera ostaviti. Najbolja je voda-potočnica, nu samo onih potokah i riekah, koje teku rodnom zemljom. Isto je vrstna voda od potokah tekućih kroz gradove, budući da ima u njoj puno gnoja. Stoga je šteta svake kaplje takve vode, koja badava proteče pokraj vrta i zato nevalja požaliti ni truda ni troška, da ju sustavimo (zaustavimo) i za svrhe naše valjano upotrebimo. *(Puč. Prij).*

Različite viesti.

* **Njez. Veličanstvo,** naša Cesarica, da će dojdućega rujna mjeseca doći amo u Trst, da tu u gradu „Miramaru" podzimkuje sa kćerju, nadvojvodkinjom Valerijom.

* **Presvietli g. Biskup** će opet držati kanonički pohod u sliedećih župah svoje biskupije: 30. Augusta u Umagu. 31. u Materadi. 1. Septembra u S. Lovreču (Daila). 3. Sept. u Novomgradu (Cittanuova). 4. Sept. u Crnomvrhu (Verteneglio). 5. Sept. u Novojvasi. 7. u Grizinjani. 8. Sept. u Kastanji. 9. Sept. u Završju. 11. Sept. u Oprtlu. 12. Sept. u Sterni. 13. Sept. u Bujah. 14. Sept. u Momjanu.

* **Pazinsku gimnaziju** pohadjala su tekom prosle školske godine 1875|6, 92 djaka. Od ovih da je 58 (?!) Talijanah, 31 Hrvat, i 3 Niemca. U izviešću je štampana liepa razprava od g. namj. prof. F. Africa, „O Ilirstvu i ilirskoj književnosti."

* **Narodna hrvatska svečanost.** Dne 8. oktobra tekuće godine slavit će hrvatski narod uspomenu krunjenja svojega prvoga kralja imenom Zvonimira po sv. Grguru Papi VII. 1076. godine.

* **Naši dični Magjari** toliko da nepopucaju od radosti i veselja, što je njihov odrpani pobratim Mujo provalio u Srbiju, pak već računuju, koliko će Srbija platiti odštete za to, što se je pobunila proti Sultanu, svojemu zakonitomu caru i gospodaru. Mi bi predložili da oniliko, koliko su platiti oni Austriji poslje 1848. godine!

* **Knezu Milanu** rodio se ovih danah nasljednik. Taj je dogadjaj bio naviešten narodu srbskomu gruvanjem topavah sa biogradske tvrdjave. I o tom će se djetetu moći reći, što i o Benjaminu u starom zavjetu, da je sin tuge i žalosti, jer se rodio uprav uz provalu Turakah u tužnu mu domovinu. Kažu da će mu kumovati na krstu car Aleksandar.

* **Carigradski pravoslavni Petriarka Joakim** izdao je na sve Kršćane iztočne crkve okružno pismo, u kojem jih poziv|je, neka svaki od njih obilatom novčanom podporom priteče u pomoć turskoj vladi u ratu, što ga sad neizmiernimi troškovi vodi proti Kršćanom. *Bravo sior Gioachino!*

* **Sarajevski katolički biskup Kraljević** odbio je s odurnostju od sebe poziv bosanskih Turakah, da ukaže svojemu stadu bosanskim Katolikom, neka pograbe oružje proti svojoj rodjenoj braći pravoslavnoj iliti starovierskoj. Živio biskup Kraljević!

* **Što će biti iz Srbije ako izgubi?** Jedni vele, da će se sve povratiti u svoju staru kolotečinu, pa kao da nije ništa ni bilo; drugi, da će Turci opet metnuti svoju vojsku u srbske tvrdjave, kao ono do 1862. godine; treći pako, da će ne samo Srbija ostati ono, što je bila dosada, nego da će se i ostalim pokrajinam slavenskim na Olimpskom poluotoku dati nekakva samouprava, pa da tako i pobiedjena srbska krv neće bit bila zaludo prolivena. Ali o tom da će odlučiti iliti sastanak velevlastih, čim jedna od vojujućih stranakah izjavi, da neće il da nemože više napred. Čekajmo dakle kongres.

* **Na otoku Šolti** blizu Spljeta, ustrojilo se družtvo pčelarah, kojemu je zadaća širiti po Dalmaciji i Istriji, pribavljati i prodavati rojeve i sredstva u ovu svrhu; preporučivati hercegovačke pčele, koje su bolje od talijanskih; trgovati medom koji je bio već za Rimljanah na glasu pod imenom, Olintis, iz Olynthe. Ovaj med sastoji iz bjelih zrnah; tvrd je, ko što stepen maslac, te svojom vrstnoćom nadkriljuje najbolje poznate vrsti, pače isti grčki med, što se dobiva u Hymettusu, Narbonne Chamoum i Balearah. Uza sve to upotrebiti ga je moći kao liek proti prsobolji. N. V. kralj, i dalmatinski namjestnik barun Rodić znatno su družtvo podupr|li. Iz Češke i Moravske stižu već naručbine koli za pčele toli za med.

* **Holandezkinja Merkušova,** o kojoj se već od davna nije ništa čulo, nahodi se sada u Bosni med ustaši, odievena kao crnogorski momak.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—16 Augusta 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napoleoni	—	9.98½	9.98	9.84	9.85½	—	9.87	9.80½	9.84	9.86½	9.85	9.81½	—	9.77	—	9.62
Lire Ingleske	—	—	—	12.42	—	—	12.41	—	12.40	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	102.—	—	102.50	—	—	—	—	102.80	102.50	103.50	—	103.65	—	104.75

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

Godina VII. **U Trstu 1. Septembra 1876.** **Broj 17.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. kolovozu 1876.

Tu je malo šta gledati ni čuti, pa bi mogli ovaj članak i danas preskočiti, ali radi običaja, neka ga.

Kod nas u Austriji je sve gluho, pa da neima Srbije i njezine prijateljice Turske, neznaš, o čem bi bezposleni ljudi ni govorili. Samo se čulo to, da su se negdje prošlih danah naši ministri bili sastali kao skrivši u ministarsko vieće, al se nezna, o čem su baš viećali. Izviše, kad i kad reče tko koju o novoj nagodbi s Ugarskom, kojoj kao da je došla u dobar čas ova iztočna zaglušnja, jer bi drugač sve bučilo s njom i okolo nje. Al ipak Ugarska mora da sluša koješta, što joj nemože iti nikako po ćudi. Tako se na primjer veli, da je poravnanje glede ugarske Banke odgodjeno na godinu. S druge strane, Niemci ustavovierci neprestaju trubiti, da oni neće ništa da znaju o toj povarenoj austro-ugarskoj nagodbi, ako bi jih imala i jedan sam novčić skuplje stojati od stare. Vidit ćemo, kako će se to motovilo razmotati, kad se jednom sastane carevinsko vieće. Isto je tako i u Ugarskoj sve mrtvo, osim što se tamo laje više nego ikada u obće na Slavene, a Srbe napose. A nije dosta što se laje, nego se borme i zatvaraju srbski čuveniji ljudi, a nezna se uvjek kako ni zašto, i to ne samo u Ugarskoj, nego žalibože najbrže po ugarskoj zapovjedi i u Hrvatskoj. Hrvatski sabor, što se bio odgodio, imao se dne 28. opet sastati.

U Njemačkoj, Franceskoj i Talijanskoj sve miruje, kao ovo i kod nas. Gdje sve vrije i kipi, jest u Ruskoj, Ingleskoj i Carigradu.

Ruski se je sviet tako uzljuljao, motreć ovaj slavensko-turski rat, da nebi bilo nikakvo čudo, kad bi ruska vlada bila prisiljena od svojega vlastitoga naroda, učiniti nešto za Kršćane u Turskoj, kad nebi toga sami mogli. Što rusko milostivo srce slavensko čini ovom prigodom za uboge ranjenike, to se neda doizreći ni donahvaliti. Svaki dan doglašuju razne novine, kako iz Rusije dolaze u Srbiju i Crnu Goru i liečnici i milosrdne ruske sestre (koludrice), noseć sobom svu spravu, što ju ranjenikom treba, počamši od liekovah i povezah, pa do ranjeničkih posteljah. Osim toga dolaze u tu svrhu i silni novci kao milostinja, a izviše otvara se srbskoj vladi liepa vjeresija kod ruskih novčarah i bogatašah. A nećemo ni da spominjemo tolike ruske oficire, što su stupili u srbsku vojsku. Ovaj put se baš vidi, da krv nije voda, pa da blago onomu, koji ima na svietu koga. Što je liečnikah, ni naša Austrija nije tamo bez svojih zastupnikah, jer se jih podao liep broj u srbska ranjenjička liečilišta. I sama Franceska, Italija i Švajcarska odazivlju se vapaju svoje po krstu braće, jer i odanle dolazi pomoć za ranjenike, pak se baš liepo zasvjedočuje, da u velikoj potrebi kršćanska ljubav veže sve kršćene narode u jednu samu veliku obitelj kršćansku.

Kad bi samo to bila istina i u politici kao što nije, jer nebi onda gledali, kako se ministri u Ingleskoj muče, da produže život Turskoj, koja već ni po sudu ingleskoga naroda toga nezaslužuje. U Ingleskoj vrije i kipi, jer narod hoće jedno, a njegova vlada drugo. Narod stoji uz Kršćane i za Kršćane, a vlada uz Turke i za Turke. Pak je očito, ako je turska mogla spraviti na noge ovo nešto vojske, da su tu znatno pripomogli ingleski državni novci. Inglesku je vladu sram, ali kaže, da nemože drugčije od straha, što joj zadaje Rusija, ako Turske nestane. Zato sad navaljuje neobično na Srblje i Turke, neka se pomire, jer da su se već dosta okrvavile itd. Tu pjesmu pomažu pjevati ingleskoj vladi i naši Magjari i njihovi pomagači nekoji njemački u Beču novinari. Ali za tu pjesmu naša braća mare i nemare, odkad im je, hvala Bogu, na bojnom polju sreća poslužila, kako će naši čitatelji niže vidjeti.

Gdje pak vrije najstrašnije, jest u Carigradu, gdje se boje ni više ni manje nego prevrata. Murat V. da je još živ, ali da je tako oslabio na pameti, da već nikoga ni nepozna. Zato da će ga dignuti sa prestolja, a na njegovo mjesto posaditi brata mu, kako već rekosmo. Ali da ima u Carigradu i stranka, koja hoće da postavi na prestolje Jusuf-Izedina, sina pokojnoga Abdul-Azisa. I eto, odtud strah i trepet, što će sutra biti. Turci kriju u Carigradu svoje poraže na Moravi, a imaju i zašto.

Naposljedku kao da će i Grčka ustati na oružje. Krećani su se već digli, a glasa se i o gibanju Tesalije i Epira. I u Bugarskoj da su se pokazale na novo nekoje ustaške čete. Rumunjah kao da i neima. To su borme veoma pouzdani susjedi!

Srbsko-turski rat.

Hvala Bogu! mi se u svojoj nadi nismo prevarili, danas srbska stvar stoji mnogo bolje, nego li ono prije petnaest danah; srbska si je vojska u Moravskoj dolini osvjetlala junačko lice, te barem donekle osvetila Kosovo tužno.

Kad ono bjehu Srblji uzmakli izpred pretežnije turske vojske, zabrinut narod da je stao pitati, što će sad; pa mnogi da bi bili rada, da se pošto poto odmah s Turci mir sklopi. Ali general Černjajev da je zagrmio knezu i narodu, da stopram sad počima rat. On dakle kao da je navlaš uzmicao, da domami Turke na takovo zemljište, gdje bi se mogao s uspjehom ogledati s Turci na junačkom mejdanu i uzprkos njihovu pretežnijemu broju. Pa to mu je i pošlo za rukom. Cielih šest danah od jutra do večera borio se s Turci pod tvrdim gradom Aleksincem te suzbijao pobiedno njihove strahovite navale, dok je šesti dan major Horvatović, rodom Hrvat iz Granice, sa dvadeset i dvie hiljade ljudi pao turskoj vojsci za ledja, te tako dokinuo onaj nadčovječji napor s jedne i s druge strane. Turci uhvaćeni medju dvie vatre da su nagnuli bičžati u strašnom neredu put turske granice, ostavivši na bojnom polju 20,000 mrtvih i svu svoju ratnu sprav. Srbah da je tom prigodom ostalo samo ranjenih 10,000, a koliko jih je našlo junačku smrt, to se još se nezna. U tom šestdnevnom boju, koji će ostati zapisan zlatnimi slovi u povjesti jugoslavenskoga junačtva, da se je borilo s jedne i s druge strane zajedno prieko sto i šestdeset hiljadah ljudi. Srbi da su se borili kao lavi, a ruski oficiri, od kojih su pala 32, da su izkazali čudnovatu neustrašivost, srčanost i junačtvo. Knjaževac je opet u srbskih rukuh. Sad nastoji srbska vojska, da protjera ostanke Turakah sa leve Moravske obale i sa grada Zajčara. Kerim-Paša, glavni zapovjednik turske vojske na onom kraju, da je javio u Carigrad, ako mu nepošlju skoru pomoć, da se već nemože ni maknuti. Živili srbski junaci! Živila sloboda jugoslavenska!

Isto tako treba da viknemo i staroviekim junakom, hrabrim Crnogorcem, koji su se dne 14. pr. augusta kod Meduna u Kučih, naprama Podgorici, njih 5000 pobili sa 20000 Turakah, te jih tako hametom potukli, da je ostalo onaj dan pustih 5000 turskih kapah. Oružja, konjah, topovah, zastavah, živeža i ostale ratne spravi da su Crnogorci nabrali silnu silu na očišćenu turskom bojištu. Da ima Crnogoracah od kojih je i jedan sam onaj dan skinuo jataganom 17 turskih glavah. Turci da sad tamo tako strepe od crnogorskog straha, da vele, da to nisu ljudi nego sami vrazi. Zatim su se Crnogorci proslavili još i u jednoj drugoj manjoj bitci. Sad da se Turci opet spremaju udariti na Crnogorce sa Arbanaske strane. Bog daj našim sreću i dalje. Muktar-Paša da sjedi još uvjek u Trebinju.

A kako je na Drini i ostaloj Bosni? Turci da su, poklavši sve Kršćane, ostavili grad Bjelinu, da se prikupe gdje drugdje. Kapetan Despotović, ustaški vodja, kao i druge ustaške čete, da se bore pobiedonosno proti Turkom, koji da i u Bosni divljaju isto onako kao i u Bugarskoj. Ali to junačtvo u Bugarskoj je Turkom naskodilo više nego i sam poraz na Moravi, jer se sva Evropa tako sgrozila od njihova krvoločtva, da sad svi viču, da se ti divljaci nesmiju više trpiti medju kršćenimi narodi. Ufamo se, da ćemo dojdućom prigodom isto ovako radostrimi viestmi izaći pred svoje čitatelje, kao i danas. Bog neka hrabri i kriepi našu vojujuću braću!

O ZASTAVI.

Od najstarijih vremenah vlada običaj, da se po moru i po kopnu narod od naroda, država od države, vojska od vojske, pokrajina od pokrajine, dapače i plemenite obitelji jedna od druge razlikuju po nekojih stanovitih znacih iliti znamenjih. Tim se znakom veli po našu: zastava, stieg, prapor, horugva, zname, naime po bugarski, a negdje i barjak po turski. U našem Primorju

Digitized by Google

austrijskom i hrvatskom onda u Kranjskoj vele tomu znamenu po talijanskom jeziku i bandera.

Zastava pako nije drugo nego jedna il više raznih bojah (kolurah, barvah, farbah) medju sobom na svoj način porazmješćenih i porazloženih. Tim ima zastavah jedne, dviuh, triuh, a može jih biti i više bojah; pa se prama tomu i zovu trobojnice, dvobojnice i jednobojnice. Što je bojah, one su na jednih razmješćene okomo, to jest, jedna kraj druge po širini; a na drugih razito, to jest, jedna izpod druge po duljini, s obzirom na motku ili kopljaču, sa koje se viju. Na taj način biva, da i više narodah ima jedne ter iste boje; ali su njihove zastave ipak sasvim različne radi različna na njih porazmješćenja bojah. A i same boje u jednih su svjetlije i življe, u drugih zagasitije i tamnije; pak se zastave i po tom razlikuju jedna od druge. Tako na primjer turska je zastava jednobojna, i to crvena, kao da znamenuje onu silnu krv, što se je pod njom prolila, i još dan danas proliva i toči. Grčka je dvobojna modro-biela, naime uz više trakovah, naslaganih jedan poviše drugoga. Isto tako je dvobojna i amerikanska, to jest, crveno-biela, uz istolično razmješćenje tih dviuh bojah, kako se vidi i na grčkoj zastavi, samo što su na amerikanskoj trakovi uži i višebrojniji. Talijanska i magjarska zastava su crveno-bielo-zelene, ali tako da boje na talijanskoj stoje okomice, a na magjarskoj razito. Franceska i nizozemska zastava su takodjer istobojne, to jest, crveno-bielo-modre, nu uz onu istu razliku, uz koju talijanska i magjarska, naime da se na Franceskoj boje viju okomo, a na nizozemskoj razito. Nego, nije mi kad nabrajati i ostalih kojekakvih zastavah, zato ću da prikratim ovo primjerivanje, pak da svrnem oko na boje i zastave, koje se nas pobliže tiču.

Mi u Austriji imamo troje zastave, naime dvobojnu carsku obiteljsku, žuto-crnu; onda dvobojnu državnu staro austrijsku, crveno-bielo-crvenu; napokon novu austro-ugarsku iliti dualističku, crveno-bielo-crvenu, s prišivkom magjarskim, crveno-bielo-zelenim. Carska se obiteljska vije, gdje se god nahodi nj. vel. Car, ili koji drugi član sjajne carske obitelji. Pod timi se carskimi bojami kupe i sastaju i naši vojnici, kad prigodom rata brane na bojnom polju cara i domovinu. Krasna stara austrijska zastava lepršа u zraku još sa naših tvrdjavah i ratnih carskih brodovah. Pod austro-ugarskom pako, što ju zovu i trgovačkom, plove širom bieloga svieta naši trgovački brodovi, da tobože i daleki sviet vidi, kako u Austriji uz Niemce gospodare i Magjari.

Ali osim Niemacah i Magjarah ima u Austriji i liepahan broj Slavenah, pa kao narod imaju i oni svoje narodne boje i svoju narodnu crveno-bielo-modru zastavu, u kojoj se te tri boje razito jedna izpod druge u zraku igraju. Ali dočim je bjelilo na njoj jednako kao na Franceskoj i nizozemskoj, to je crvenilo mnogo jasnije, a modrilo sasvim svjetlo, plavo naime te nalično nebeskoj vedrini, koja veoma liepo izrazuje slavensku iskrenost i prostodušnost. Prekrasna je to zastava, izvadjena iz samog srca našega naroda, koji se od najdavnijih vremenah u svakoj svečanoj prigodi najvolio kititi timi bojami, kao što se vidi tu i tamo još i danas na narodnoj nošnji.

Ta se zastava na temelju zakona vije u svoj trojednoj Kraljevini, onda uz magjarsku na saborskoj kući u Budim-Pešti, kad sjede u saboru i hrvatski zastupnici. U ostalih austrijskih pokrajinah slavenskih ona neima za sebe naročitâ zakona, ali ga neima ni proti sebi; zato se i tu slobodno vije, gdje god koje slavensko srce bije, jer nije znak nereda i uzkipljenosti, nego tihâ napredka i zasvjedočene državljanske viernosti. Pod tom su zastavom 1848. godine vojevali u Ugarskoj Hrvati i Srblji za svoj narodni obstanak i carsko prestolje, i to Srblji ne samo iz carevine, nego takodjer iz kneževine Srbije, koja bješe onom ozbiljnom prigodom pritekla braći na pomoć. Do te se je godine kojekud krila od magjarskoga prkosa i nadutosti; ali svaka sila do vremena, a nevolja redom ide, pak je te godine i nju krv posvetila. A i lani u Dalmaciji i u Istri pod tom je zastavom naš narod dočekivao svojega cara i kralja kako još nikoji narod na svietu. Ona dakle kako znači red i zakonitost, tako znači i ozbiljnost i mužku odvažnost naroda, koji tudje štuje, a na svoje neda.

Po pravdi i pravici i ona bi se imala vijati uz austrijsku na trgovačkih brodovih isto onako kao i magjarska. U to je ime prije nekoliko godinah bilo i učinjeno više shodnih korakah u Beču i Budim-Pešti toli u krilu obiuh parlamentah koli u krilu delegacijah. I mnogi od čitateljah hoće se još živo sjećati, s kakvim su onda uzhitom naši vrli ovo i onostrani brodovlastnici i pomorski kapetani bili u tu svrhu podpisali dotične predstavke i molbenice na gori navedena visoka vieća. Sjećati će se takodjer, kako bi po predloženu onda nacrtu nova trgovačka zastava imala biti četverobojna, sadržati naime u sebi, da nebude nikomu krivo, uz bielu obćenitu i tri glavne boje austrijskih što narodah što predajah iliti tradicijah, to jest, crvenu glavnu boju njemačku i predajnu austrijsku, zelenu glavnu boju talijansku i magjarsku i plavu glavnu boju slavensku. Te su razne boje na njoj okolo bielâ ravnâ križa nanizane i porazmješćene tako, da jih taj raztavlja i sastavlja baš u četiri razne zastave, kako ju već tko gleda sad po daljini sad po širini. Pa kako je raznobojna, to ju je baš milota viditi, a s druge strane odgovara podpuno raznonarodnoj državi, što bi ju imala pred svietom zastupati. To se je eto bilo učinilo, ali u nevreme, jer taj projekt nije mogao za onda prodrieti. No nadamo se, da ga naš narod nije i neće zaboraviti, pak da će doći i ono vrieme, gdje će se austrijski trgovački brodovi kititi i slavenskimi narodnimi bojami, kad se već i onako ponose vrlimi slavenskimi mornarî.

Nego ja sam htio nešto drugo da rečem našemu narodu pod gori navedenim naslovom. Sad vidim, da sam sišao malko s puta, al sam se ipak približio svojemu cilju, ako čitatelji vide, da je zastava za cio narod ono, što je krstno pismo za podjedinca čovjeka. Kad čovjek svietom putuje, bilo po kopnu bilo po moru, pa vidi, gdje se jedna za drugom viju naprimjer njemačke, franceske il talijanske zastave itd: ako i nezna drugo, ipak će odmah reći, to je njemačka, franceska, talijanska zemlja; to su njemački, franceski, talijanski brodovi itd. A po Njemačkoj, Franceskoj, Talijanskoj itd. baš i jest običaj, razviti narodnu zastavu sa crkvenog zvonika il obćinske kuće svake nedjelje i svakog blagdana, kao takodjer prigodom sajma i drugih, bilo crkvenih bilo narodnih svetkovinah. Na osobiti se pako način taj običaj drži, kad su kakvi izbori, jer su tada ne samo crkva, obćinska kuća i ostale javne sgrade nakićene narodnimi zastavami, nego takodjer iste posebničke iliti privatne kuće rodoljubnih stanovnikah. Ti narodi kao da izjavljuju na taj način u svetačni dan svoju pobožnost i svoje kršćansko veselje, prigodom sajmovah svoju prometnost i trgovinsku okretnost, prigodom izborah pako svoje domoljubje i svoju državljansku zrelost i ozbiljnost.

Nebi li bilo liepo, da se taj krasni običaj i kod nas uvede, ako je istina, da smo se dali i mi na put izobraženja i prosviete? Nebi bi bilo liepo, da i kod nas gori navedenimi prigodami i domaći i tudji ljudi znaju, jedni da su Slaveni, a drugi da se nahode medju Slaveni na slavenskom zemljišću, gledajuć na crkvenom zvoniku il obćinskoj kući slavensku narodnu krstnicu iliti zastavu? Nebi li se i tim putem dao kriepiti i širiti duh narodni, ako je istina, da čovjek mora više puti čuti i viditi ono, što mu misli ostati duboko posadjeno u srcu i pameti? Eto cilja ovoga članka, koji nemože nego uroditi dobrim plodom, ako ga narodni buditelji uvaže i osvoje!

Turci i njihova vjera.

(Dalje — vidi broj 16.)

Pripoviedaju putnici, da se u turskih zemljah čovjek često puti namjeri na nekakve skitalice iliti klatеže, koje Turci drže za svetce. Ti turski svetci da su ljudi, kojim je na polak s pameti; ali najviše puti da su to lopovi, koji se čine ludi, da sviet prevare i nasamare. Turci da misle, komu je s pameti, da se je njegova duša zamislila i zadubla u Boga tako, da već ni nezna, što biva s njim i okolo njega na ovom svietu, pa čim je tko ludji i šenutiji, tim da im je svetiji i bogoslužniji. Ti svetci da su obično goli i nagi, il pak odeveni u nekakve šarene cunje, dronjke i odrpine tako, da na njih sve ceri i visi; pak da jih nemožeš pogledati a da im se grohotom nenasmiješ, naime kad vidiš, kako se drže namrgodjeno i ozbiljno te hodaju ponositije i veličanstvenije i od samoga Sultana, prorokova namjestnika. Štogod nadju na putu, to da poberu te pripute i metnu na se, da se tobože što ljepše narese i nakite. Tu da ima svakojakog perja, trakah, bojadisana papira, mačjih repovah, staklenih navrezenih krugljicah, limovih ostrižakah itd.; pak naime svoje ošišane glave i svojih svetih prsiuh da nemogu nikad donakititi i donaresiti timi svojimi smetnimi dragulji. A što je najčudnovatije, tim ludjakom da je sve prosto i slobodno tako, da se nitko nesablazni, ako učine i najveće zločinstvo, jer da se, budući sveti, nisu dužni čuvati grieha, kao drugi nesveti Turci. Takova svetca da svaki rado primi pod krov te dvori čim može i nemože; po cestah i ulicah da mu diele milostinju tko će prije i više; jer da je njegova molitva svemoguća, a njegovo zadovoljstvo svakoj duši spas i sreća. A kad jednom umre da mu sazidju nad svetim i čudotvornim grobom malen tremić iliti kapelicu, pak da dolaze da mu se tu mole i klanjaju ne samo turska prostačina, nego i sami generali i najveći državni dostojanstvenici.

Taj turski svetac jest prava slika i prilika tuske vjere!

Što Turci vjeruju o Bogu i o svojih dužnostih prama njemu, to se nalazi u *Koranu*, njihovu tobože svetom pismu. A to su same odrpine, cunje i dronjci, što je netko našao tu i tamo na putu, pa kao onaj ludjak pobrao te rekao lahkoviernoj iztočnoj prostačini: evo ovo je istina o Bogu i duši, ovo liepo, pošteno i pravedno, ovako će Bog da vjerujemo i živimo, ako ćemo da mu omilimo! Rekao sam da su to cunje i dronjci, a to sam rekao zato, jer su cunje i dronjci više puti ostanci i bogatih te plemenitih odielah. Takove cunje i takovi dronjci imaju još uvjek nekakvu vriednost. To isto biva i u Koranu. Ono nešto malo, što nalazimo u njem

Digitized by Google

istinitâ i dobrâ, to je poskidano sa slavnoga ruha naše Bogom objavljene vjere, uzeto naime iz svetoga pisma staroga i novoga zakona. Sve ostalo nije nego golotinja, il pak pisano perje, bojadisan papir, pazder i navrezki staklenih draguljah itd. sa smrdljiva smetišća istočne surovosti, sliepila i pokvarenosti. Al i ono, što ima u toj knjizi dobra, nije crpljeno ravno iz svetog pisma, jer je tako omrljano i umazano, da naliči, Bože prosti, pravim cunjam i dronjcem. Tko je onu knjigu pisao, nije nikad ni vidio našeg svetog pisma, nego je imao nešto iz daleka čuti o njem i njegovu sadržaju, najbrže iz ustiuh neukih Židovah i krivoviernih Kršćanah, koji su se u ono doba skitali po arapskih pustinjah bez crkve i bogomoljnice, bez nauke i naučitelja. Pisac Korana bio je negdje čuo govoriti o postanku svieta, o stvorenju prvih ljudih, o njihovu griehu u raju zemaljskom, o duši i njezinoj neumrlosti, o vječnoj pedepsi i nagradi ljudi na onom svietu; onda o Abramu, Izaku i Jakovu, o poručniku božjem Mojsiji, o kralju i proroku Davidu; naposljedku o Isusu i njegovoj materi Dievi Mariji: pak i on sve to spominje najvećim neredom u toj svojoj knjizi sa svojimi dodatci i tumačenji tako, da ti se čini, kad čitaš nekoje strane, da se nahodiš u pustoj izgoreloj varoši, koje se ti dobro siećaš, al je već nerazpoznaješ nego na nekojih riedkih mjestih, jer što nije srušeno i oboreno, to je obraslo gustom naježenom dračom i bodljivim neprolaznim trnjem.

I njemu je naprimjer Bog svemoguć, milostiv, dobar, svet, sveznajuć itd.; al je i početnik zla, akoprem na zlo mrzi, buduć svet. Ima li što na svietu neumnijega i svetogrdnijega od ove jedine nauke? Tumači Korana uče, da je angjeo svjetla zagriešio tim, što se nije htio da klanja Adamu, kao Bogu. Eto druge neumnosti. Po Koranu, ako i jest Adam zagriešio, ipak netreba nikakva spasenja ni za sebe, ni za svoje potomstvo. Toga radi pisac Korana govori s počitanjem o Isusu, ali on mu nije ni sin božji ni spasitelj svieta, nego jedino prorok, kao što bijahu Mojsija, David itd. Pa kako neima za njega spasenja, tako neima ni posvećenja. Jednom besjedom, njemu nije poznat Bog jedin i troj, troj i jedin; zato sve što je skopčano s tim presvetim otajstvom, za njega neobstoji ni na nebu ni na zemlji. A gdje neima nauke o spasenju, neima je ni o ljubavi, pa tim ni o žrtvi i požrtvavanju; toga radi turska je vjera kao duga zimska noć, gdje kako neima svjetla, tako neima ni topline. Zato Turčin i neljubi nikoga, nego jedino sam sebe. On nezna ništa o požrtvovanju za svojega iskrnjega, jer nepozna križa, gdje se je ljubav s ljubavi propela. Turčin kao nezna ljubiti, tako nezna ni prostiti ni potrpiti, nego jedino klati i progoniti. Njegov Bog nije predobri otac svih ljudi na svietu, pa mu ni ljudi nisu medju sobom braća; zato on i nepozna druge ljubavi ni drugoga bratinstva, nego viersku. Nadalje Koran uči: Što se god na svietu dogodi, bilo zla bilo dobra, to je sve Bog od vječnosti odredio i odlučio, da tako mora biti. Činili ljudi što jih volja, oni nemogu svoje sreće ni poboljšati ni pogoršati; jer je već odprije svakomu svoja sreća onako točno i strogo opredieljena, kao i suncu kada i gdje ima izljesti i zapasti. Turčin kaže, danas je tako, jer je tako sudjeno, pa čuči i miruje. Ono, što naš narod u šali pripovieda o *Usudu*, to Turčin tvrdo vjeruje. Zato, ne samo što neima u Turskoj u ničem nikakva napredka, nego ga neće nikad ni biti, jer Turčin neće da razbija svoje glave, gdje je tobože Bog rekao svoju. (*Sliedit će.*)

FRANINA I JURINA.

Fr. Dopovej mi de, Jurino, ča još ono Pićanci žaluju, kako si mi bil obećal?

Ju. Slabu letinu.

Fr. To dâ bome letos, više manje, sva Istra.

Ju. A dà, neku šternu, kâ da jih je guštala suho i sirovo, pa kad pridu tužni kmeti va grad, da nimaju čim ni žedju ugasit.

Fr. To jim valjda pušća; ale tomu je lahko pomoć.

Ju. Ter da su već i za popravljanje potrošili toliko i toliko stotin; al da ipak neće da drži vode, nego dokle dažji; jer da je iz temelja pokvarena.

Fr. Tomu su pak krivi oni, kî su delom ravnali, kad se je zidala — bilo im bolje gledat, ča se dela i kako se dela!

Ju. Baš to je ono, ča toliko peče tužne Pićance, da su stavili i na zvonik zlamenje svoje žalosti.

Fr. Onda bi bilo pametnije, da su obesili na zvonik podes...

Ju. Ča Podestata?

Fr. Ne, vraže, Podeštata, nego podeštatovu veladu.

Ju. Povrh toga, da jim je žalost, jer da je već deseti mesec, da jim je oglušel Organ va nekadajnoj stolnoj crekvi; jer da se g. učitelj neda k njemu, akoprem je medju drugimi konkurenti bil baš pod tim uvetom iliti kondicionom imenovan za učitelja.

Fr. Pak zač se otimlje, kad je tako?

Ju. Neki deju da zato, da nemuti va pobóžnosti neku gospodu, kâ da najbolje hrhnju, kad se va crekvi Maša služi.

Fr. Ma, dragi ti, kî pak ima va Pićnu upravu v rukah, kad se tamo takove stvari zgadjaju?

Ju. Imena jim neznam, al sam čul, da su to ona ista gospoda, kâ su pred petimi leti bila od samoga porečkoga sabora za nesposobne proglašena; pak tim i uzrok, da je onda Pičanšćina zgubila svoju samoupravu, a pala pod Podestariju pazinsku.

Fr. E, ako je tako, onda imaju Pićanci baš dosta uzroka, da javno žaluju svoju tugu i nevolju.

Ju. Ali pokraj tolike svoje žalosti imaju ipak i jednu radost. —

Fr. No barem jednu! -- a kû?

Ju. Da je predsednik Kazina pićanske inteligancije bil izabran za predsednika Tovarskoga Družtva va Pazinu!

Dopisi.

Iz Kastva.

Prošle su dvie godine, što obstoji pripravnica za učitelje u Kastvu. Ove godine hoće osmorica u Kopar na učiteljsko izobražilišće; tim se nadamo, da ćemo jednom i naših učiteljah imati. Ovi su svi iz siromašnih kućah, to će ipak jednom, božjom pomoćju, uz malenu pomoć od strane roditeljah, biti obskrbljeni, te i domovini od velike koristi biti.

Čudno što roditelji tako malo mare za dobrobit svoje djetce. Nemogu drugo nego vruće priporučiti roditeljem, da što u većem broju šalju djetcu u pripravnicu. Vlada je obećala podporu i na pripravnici i na koparskom učiteljskom zavodu. Učenik mora da je navršio 14. ljeto, ili da će ove godine navršiti. Da je dobrim uspjehom svršio pučku školu i da imade početnu uputu u njemačkom jeziku. Ovo zadnje moglo bi se i u pripravnici popuniti.

Dakle, probudite se Istrani, Otočani i vi iz hrvatskog Primorja te šaljite djetcu u hrvatsku pripravnicu u Kastvu, jer nebude li učenikah, to će vlada na našu sramotu pripravnicu zatvoriti. Mukom zadobiveno nedajmo da nam po nemarnosti propadne.

Pripravnica će se otvoriti prvih danah sliedećega oktobra.

Proračunajmo sada, koliko nam krme treba, pa nećemo po zimi jadikovati.

Piše Fr. P—ov.

Pučki Prijatelj donio je već savjetah našemu čovjeku, kako da se izbavi oskudice krme, dielom u bilježkah dielom u člancih priličan broj. Uza sve to biti će u proljeću jadikovanja, jer je voda mnogo s proljeća naškodila. Ali neustručavam se uza sve neprilike, koje gospodara stignu, uztvrditi, da ima svaki krme dosti, koji hoće pa ima dobru volju, snažnu ruku, uztrajnu marljivost. Glavno je, da si svaki gazda *napravi proračun*, a to će reći, unapried izračuna, koliko će mu trebati krme, da uzmogne neki broj stoke donekle prehraniti, tako da mu ostane zdrava i krepka. Ljeti ima druge krme, a zimi opet druge, to nam *dakle treba drugoga proračuna za ljeto, a drugoga za zimu.* Al naši gospodari slabo računaju. Jedni: na svaku nogu voz sjena; kako velikog živinčeta, to se nepita, pa davaj koliko mu se hoće, makar polovicu pogazi. Drugi samo na brzu ruku osiecaju, koliko će im od prilike krme trebati, pa metaju u jasle od oka. To je hrdjavo gospodarenje; jer onda dobiva marha do pol zime odviše hrane, te ju prebira i množinu je razbaca i pokvari, a na izmaku zime, osobito ako je dugo trajala, neima više krme, te marva gladuje. Nu ima i mudrih i opreznih gospodarah, a ovi daju svojoj stoci premalo hrane, te im ova, buduć je navikla ljeti dobro jesti, s ove brze promiene mršavi i malakše, pa onda nedaje nikakve ili samo slabu korist. Ovo valja najpače za mladinu, koja uz malo hrane prestaje rasti; a i krave i kobile bacaju slabe mlade; vozna pako marha sasvim opješa. Ovim načinom se stoka zatire, jer gladna ipak raditi mora, a škrtica tobož mudra glava, hoće da zadnju silu živinčeta upotrebi. Komu škodi? Sebi.

Brižljiv gospodar će sada već računati i paziti da mu marha nerazteplje i nerasiplje hrane, nego da dobiva upravo tolika metala, koliko može sve do truna izjesti i da opet ni malo ne gladuje. Tko računa u jeseni, prevari se, a u zimi račun praviti nehasni. Sada dakle u ljetu ćemo se spominjati za zimu. Prvo je pitanje: koliku nam treba stoku držati i koliku krmu sijati, da iz zemlje izvadimo što veću korist? Odgovor možemo si dati ako promislimo, koliko će se prehraniti glavah ljeti, ako bude dobra paša, a koliko, ako paša izda; koliko ćemo uzato krme posijati, da je dosti ima, a koliko ako sasvim ponestane paše. Nadalje će gazda misliti koja polja da ostavi za sjenokoše, koliko krme će si pribaviti sijanjem plodnih, bujno rastućih travah.

Digitized by Google

Tko zna mjeriti, peka proračuna koliko kockastih metarah ili kako prije računasmo hvati, drži sjenik. Jedan kockasti hvat teži (važe) 6 do 8 centi. Bolje računati uviek manje nego li više, *jer čim više se krma čuva, tim je laganija* i slabije hrani.

Sada ćemo po vriednosti krmu razrediti. Tu ćemo u obzir uzeti gdje je krma rasla, da li na plodnoj ili mršavoj zemlji, kada je košena, kako je sušena, spravljena i čuvana. Kada na ovaj način doznamo, koliko po prilici krme imamo, pogledati ćemo si u *gospodarove bilježke*, gdje treba da je ubilježeno:

Koliko treba stoki dnevice hrane.

VRST MARHE	Zobi	Siena	Slame
	funti		
a) Jakomu konju za težku vožnju i rad .	14	10	8
Srednjemu konju	10	10	8
Lakomu konju, koji malo radi . . .	8	8	6
b) Jakomu *volu*	—	20	10
Srednjemu „	—	15	10
Manjemu „	—	10	8
c) Jakoj kravi „	—	20	10
Srednjoj „	—	16	10
Malenoj „	—	12	8
d) Ovci	—	1½-2	1

A sada će gospodar još paziti na družinu, da li kako valja dvori marhu, da se drži proračunane množine krme za obrok. Na papiru napraviti račun laglje je neg li ga izvesti. Prigledati svaki čas na red je opet dužnost gospodarova. Ako tako uzradili budemo, nestalo nam tužbah u proljeću, da neimamo krme dovoljne i moramo za skupe novce lošu krmu kupovati, pa nam blago s gladi crkava, a mi prodavamo na očigled boreći se uviek sa nuždom i izčekavajući pomoći od drugoga. Na zelenu krmu ću se još, ako Bog da, u budućem kojem broju povratiti. *Pučki Prij.*

Imenik družtvenikah
BRATOVŠCINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Franjo Maroti u Boljunu u kap. f. 2, Franjo Ravnik župnik u Kortah u kap. f. 2, Djaci Hrvati u Pragu u kap. f. 5, Nedjelko Perpić c. k. nadporučnik u Pardabicu u kap. f. 10, Ante Turak dekan u Oprtlju u kap. f. 2 i u god. prinos f. 2, Andrija Enenkl kapelan u Oprtlju u kap. f. 2, A. K. u Trstu u god. prinos f. 5, Martinolić prof. u Rieci f. 2, Kristofić učitelj u kap. f. 1 i u god. prinos f. 1, Sila Jakov kateket u kap. f. 1 i u god. prinos f. 1, Glavina Blaž u kap. f. 1, i u god. prinos f. 1, svi u Kopru, Vranić kapelan u Krkavcah u god. prinos f. 1, Niko Iliić župnik u god. prinos f. 1, Petar Bogović župnik u miru u god. prinos f. 1, Pavao Milovčić dub. pomoćnik u god. prinos f. 1, Franjo Rode učitelj u god. prinos f. 1, svi na Dubašnici, Mate Justinić župnik na Miholjicah u god. prinos f. 1, Andrejčič Antun na Puntu u god. prinos nvč. 30.

Uslied §. 15. štatuta „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“ držati će se dne 19. rujna redovita godišnja škupština u Kastvu, kojoj se pozivlju svi, koji po §. 7. štatuta pravo imadu.

PROGRAM:

1. Izviešće tajnikovo.
2. Izviešće blagajnikovo.
3. Izbor novoga ili potvrdjenje staroga odbora.
4. Preinačenje §. 12. statutah.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri

Kastav 27. kolovoza 1876.

Vekoslav Vlach, podpredsednik *Er. Jelušić, tajnik.*

Različite viesti.

* **Njez. Vel. naša Cesarica** sa kćerju Valerijom prispje u Miramar, carski grad u okolici tršćanskoj, jučer u 9 sati i pô pred pôdne.

* **Istra** je ljetos proslavila 18. augusta, Carev rodjendan, kako još nikad do sada. Taj dan je projurio kroz Istru po novoj željezničkoj prugi iz Divače u Pulu prvi parovozni vlak. Tim preznamenetim dogadjajem eno i naše krasne Istre, gdje je stupila u najuži doticaj s ostalimi kraljevinami i pokrajinami naše prostrane austrijske carevine, te zauzela u njoj ono prevažno mjesto, koje ju ide po svojem položaju. Tomu se dogadjaju mora veseliti i radovati svaki pravi Istranin, jer svakidanjsko občenje s naprednijimi carevine pokrajinami nemože nego blagotvorno djelovati na ovu našu užu domovinu te, ako Bog da, uskoriti i pospiešiti njezin razvitak i napredak. Pa i čujemo, kud je god prolazio nevidjeni do onda parovoz, da ga je narod dočekao i pozdravio s najvećim uzhićenjem. Pišu nam, da je osim carskih bio nakićen i našimi narodnimi trobojnimi zastavami, da se zna, kud je prošao i kamo je došao. U Pulu da je prispio pod sami večer. U novinah čitamo, da ima na toj novoj prugi neobično liepih prizorah, gdje se putničko oko pase pravom nasladom. Kako čujemo prometu će bit ta pruga otvorena odmah prvih danah nastajućega mjeseca septembra. Živio napredak!

* **Iz sv. Nedjelje kod Vizinade u Istri** su nam onomadne pisali, da je i tamo počeo puk skrbiti za izobraženje svoje djetce te zaiskao od dotičnih državnih i pokrajinskih oblastih jednu pučku školu. Občinsko zastupstvo da se pouzdano nada, da će biti uslišana ta njegova pravedna prošnja, jer tamo da ima zato preobilan broj djetce, a zakon zahtieva, gdje jih ima samo 40, da se tu osnuje i ustanovi pučka škola. Pišu nam nadalje, da se tamo dogodila velika nesreća, da je naime izgorela najveća kuća u selu sa sjenikom. Oslobodilo da se nije ništa, pak da je gospodar pao u najveću nevolju, jer da mu kuća nije bila osigurana. Iz česa mogu i opet viditi naši kmeti, kako je osiguranje kućah veoma koristna stvar. Tom prigodom da je sam gospodar pogibelju svoga života oteo smrti jedno svoje djetešće, što ga bjehu u onoj pomutnji uz goruću sobu ostavili u zibki. A veoma hvale vriedni da su susjedi te pogorele obitelji, jer da su joj odjećom i hranom baš po kršćanski pritekli u pomoć, dokle joj Bog dade spraviti svoju ljetinu te se tako opet oporaviti.

* **Već kada tada** mogu se i Riečani nadati boljoj budućnosti. Kako čujemo tamo će se početkom nove školske godine otvoriti pučka škola u čisto magjarskom jeziku. Kako će bit milo čuti male Gumilariće i Brajdariće *šokati* i *njokati* po magjarski. Ako sad Rieka neprocvate, neće već nikad; jer je to zadnji liek, što joj ga mogu dati niezini mudri gospodari! *Eljen a Fiumei aknjak és szobodság!*

* **Car Aleksandar** da će ovih danah iz Petrogreda prispieti u Varšavu, a odanle sa svojim prvim ministrom Gorčakovim krenuti put Krima na Crnom Moru.

* **Srbska kneginja Natalija** da je od poroda još uvjek opasno bolestna.

* **Pedeset Rusah,** što su prošlih danah htjeli kroz Budim-Peštu u Srbiju, bjehu tamo zatvoreni, ali posredovanjem ruskoga konsula i odmah pušćeni na slobodu.

* **Sir Henry Elliot,** ingleski poslanik u Carigradu, da je izprosio od svoje vlade dopust na šest mjeseci. Valjda da promišlja o Abdul-Azisovih škaricah!

* **General Ignatijev,** ruski poslanik u Carigradu, poslje dopusta od više tjedanah, vratit će se na svoje prevažno mjesto.

Dopisnica Uredničtva.

Onim, koji nas pitaju, za što neštampamo dalje Alfieriev groznokaz *Virginija*, odgovaramo, da toga nečinimo za to, što smo doznali, da većemu dielu čitateljah, kojim je namienjen ovaj pučki list, neide još k srcu onakovo čitanje, pak što mislimo, da nam je bolje nasaditi onaj prostor i krompirom, neg onak plemenitom al neplodnom voćkom.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—30 Augusta 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	—	—	—	—	—	5.79½	5.79	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Napoleoni	9.62	9.79	9.72	9.82	—	9.75½	9.67	9.70½	9.72	9.75	9.69	—	9.68½	9.66½	9 67	—
Lire Engleske	—	—	12.22	—	—	—	—	—	12.25	—	12.21	—	12.22	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.75	104.85	104.25	—	—	103.15	103.30	—	103.50	—	103.25	—	—	102.50	—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Septembra 1876.** **Broj 18.**

Srbsko-turski rat.

U ovo petnaest danah nisu se stvari na srbsko-turskom ratišću nego jako malo promienile. A nebi se znalo pravo reći, da li na bolje il na gore po Turke il po Srbe. Na bolje nisu po Turke, jer onolika turska vojska, pa još uvjek nemože da ukroti šaku srbskih junakah; na gore nisu po Srbe, jer dok su im u rukama tvrdjave si, Turčin nemože nego sa strahom iti u susret približujućoj se jesini i zimi.

Akoprem su Srbi, kao što smo zadnji put javili, izvojevali liepu pobjedu nad Turci, ipak ona pobjeda nije imala drugih većih posljedicah, nego da je osvjetlala pred cielim svietom srbsko junačtvo. Srbi umoreni od šesterodnevnog boja i u neizmierno manjem broju nemogahu se okoristiti svojom sjajnom pobjedom; pak je odmah za tim, naime prvog rujna, biesnio opet rat okolo Aleksinca, koga su bili namislili Turci da pošto poto otmu Srbom. To im nije išlo ni po drugi put za rukom, al su se ipak naši morali donekle premjestiti, te tražiti druge pozicije. Te pozicije iliti ta stanovišta su veoma jaka, pak se Turci i danas badava muče, da Srbe sa njih dignu, dapače su više puti jako postradali u tom naporu. Toga radi, što nemogu konačno uspieti Srbi, tomu je kriv njihov malen broj; a što nemogu Turci, tomu su uzrok srbske krepke pozicije i njihovo junačtvo. Pak se baš nezna, kako ni kada će svršiti ovaj rat, jer su Srbi i Turci naumili vojevati do zadnje kapi krvi. Sa Drine i Timoka nečuje se ništa pouzdana. Samo Despotović da u Bosnoj liepo napreduje sa svojimi ustaškimi četami.

Crnogorcem ide sreća uvjek na ruku. Poslje onog strašnog boja u Kučih i po drugi su put odbili Turke u pomanjem okršaju. A baš se sad čuje, da je jedan dio turske vojske, što se spremao na Crnu Goru, obkoljen, a drugi sa strane Podgorice da se neufa napred, znajuć dobro, kako su strašni Crnogorci, kad se tko popne na njihove litice iliti gole stiene.

Nego iz ovoga će se rata najbrže poroditi rat rusko-turski. Rusija je već gotova, a Njemačka stoji za njom, pak će nastojati, da se u tu stvar nitko drugi neumieša. Engleska bi mogla, a možebit i hoće, ali samo po moru. U Aziji da je već Rusija, kako kažu, postavila oddielak svoje vojske na tursku medju. S druge se strane čuje, da je pitala Rumunjsku, da joj dopusti preći vojskom u Srbiju. Dakako, to sve je samo dotle moguće, ako se Turska neskloni na mir, na koji ju nagovaraju sve evropejske velevlasti. Takav je eto sad položaj na balkanskom poluotoku.

SPOMEN NA DIMITRA ZVONIMIRA
KRALJA HRVATSKOGA.

Dne 9. listopada tekuće godine slavi hrvatski narod ponajslavniju uspomenu iz svoje prošlosti. Toga dana bit će baš 800 godinah, što je bio najsvečanijim načinom okrunjen za kralja hrvatskoga *Dimitar Zvonimir*. To je najkrasniji moment u povjesti hrvatskoga naroda — jer Zvonimir je sa svojom krunitbom podao novi pravac kulturnoj budućnosti hrvatskoj.

Hrvati dodjoše na jug iz *Velike Hrvatske*, koja je bila iza karpatskih gorah, i u drugoj polovici VII. vieka osnovaše *prvu slovinsku državu na jugu*. Po njemačkom povjestničaru Dümmleru Hrvati zauzeše sve zemlje od jadranskoga mora pa do Drine, na jugu do Bojane, a na sjeveru do Drave, Dunava i koruških Alpah.

Iz početka vladahu Hrvatskom župani i knezovi — a kašnje kraljevi. U srednjem vieku ne bijaše veće časti po jednog vladara, nego li kad je mogo biti okrunjen kraljevskom posvećenom krunom. Spominje se više okrunjenih hrvatskih kraljevah — ali ovi dobiše kraljevske znakove ne iz Rima, već iz Carigrada.

U IX. vieku nasta onaj nesretni raskol u crkvi božjoj te se ona rasciepi u zapadnu-rimsku i u istočnu-grčku crkvu. Žalibože da su valovi toga raskola morali preletiti i preko našega naroda — te su ga rasciepili u dvie crkve: latinsku i grčku. Narodi balkanskoga poluotoka bijahu tada u najvećoj neprilici: kojoj da crkvi pristanu? I grčki patrijare i rimski pape nastojahu, da za sebe predobiju te narode, al promisao božja nije nego Hrvate privela u krilo rimske crkve, dočim su ostali narodi balkanskoga polutoka ostali do danas privrženici crkve grčke. Al nije se to sve na jednom tako ustalilo.

Više vjekovah kolebahu ti narodi med zapadom i istokom — dok su se napokon odlučili za jednu stranu i ostali toj vierni. I hrvatski vladari bijahu dugo vrieme neodlučni — sada se klanjahu Bizantu, a sada opet Rimu. Prvi koji je prekinuo to vječno kolebanje te koji se je za uvjek odlučio od istoka, a pristupio k zapadu, bio je hrvatski kralj *Zvonimir*.

Krešimir IV. veliki, najslavniji kralj hrvatski, neostavi iza sebe muškoga poroda. Umre godine 1073. O priestol hrvatski počeše se otimati vojvoda Stjepan i župan lički Slavić. Stjepan, koji bijaše slabić i na tielu i na duši, morade se brzo okaniti priestola, a Slavića uhvatiše u ratu kod otoka Raba g. 1075. Normani i učiniše ga svojim sužnjem. Tko da bude sada kraljem?

Zvonimir bijaše već za života Krešimira Velikoga najugledniji dostojanstvenik u državi hrvatskoj te se nalazi na nekih Krešimirovih listinah podpisan kao svjedok — bijaše bo banom hrvatskim. U tako kobnom času, gdje ne bijaše više kralja Hrvatskoj — prevlada stranka, koja je odlučila bana Zvonimira proglasiti za kralja. U to vrieme sjedio je na papinskoj stolici slavni papa *Grgur VII.* koji je pozornim okom pratio svako kretanje u Hrvatskoj. Grgur VII. najviše se je veselio, da je napokon u Hrvatskoj izabran zakoniti ksalj. Uspev se Zvonimir na priestol hrvatski odluči podati se u zaštitu Grgura VII. koji je u ono vrieme vele moguć bio. Grgur nastojaše da sve države Europe budu sačinjavale jedno kršćansko jedinstvo, kojemu bi bio pokroviteljem rimski papa kao vrhovni pastir. Grgur VII. svratio je svoju pozornost i na Hrvatsku te nastojaše, da bude ona nositeljica zapadne vjere i kulture na Balkanu — zato i podupiraše Zvonimira da ojači i učvrsti svoju državu, kojoj je namienio Grgur toli liepu misiju u istoku.

Dosele su hrvatski kraljevi dobivali kraljevske znakove iz Carigrada — Zvonimir prvi ih dobi iz Rima.

Dana 9. oktobra 1076. bijaše veliko slavlje naroda hrvatskoga u starodrevnom Solinu (Salona). Toga se dana tu sakupi množ naroda uz sve banove i župane države hrvatske. Bijaše tu nadbiskup solinski, te biskupi: hrvatski (zagorski), zadarski, biogradski, osorski, ninski i trogirski A papa Grgur VII. posla kardinala Gebizona, da na ime njegovo okruni Zvonimira starom krunom hrvatskom. Papa se tu obveza, da će biti uviek na braniku neodvisnosti hrvatske, ako joj odkud zaprieti pogibelj — a Zvonimir opet zakle se, da će vladat po kršćanskih zakonih, a uz to da će neki maleni davak plaćati rimskoj stolici.

Za Zvonimira učvrsti se Hrvatska te živuć u miru bijaše veliko blagostanje u narodu. Stara hrvatska kronika o tom pripovieda: „I osta kraljem Zvonimir, koji počteni kralj, sin otca dobroga spomenuća, poče crkve veoma štovati i ljubiti, i poče dobre pomagati, a progoniti zale. I bi od svih ljubljen a od zalih nenavidjen, jere nemogaše zla viditi... I za dobroga kralja Zvonimira biše vesela sva zemlja, jere biše puna i urešena svakoga dobra i gradovi puni srebra i zlata.“

Zvonimir nije se proslavio velikimi osvajanji kô njegov predšastnik Krešimir veliki — ali zato je Zvonimir udario stalan pravac svojoj politici: pristao je odlučno uz zapad. On se je za uviek odreko gnjiloga i pokvarenoga istoka, a pristupio uz kulturu i napredak. Bilo je i drugih vladarah u Europi u vrieme Zvonimirovo, koji se željahu okruniti krunom i s toga nastojahu, da ju izprose od rimskoga pape — ali badava. Hrvatski ju pako kralj Zvonimir dobi odmah. Iz toga se može lahko uviditi, kako je tada bila velika i silna kraljevina hrvatska, kad je njezina kralja dao okruniti po svom poslaniku Gebizonu sám papa Grgur VII. *A treba znati, da je okrunjeni kralj značio u ono doba sveto nepovredivo veličanstvo, silu i moć veliku, podpunu državnu samostalnost te kulturan narod — a to je bio Zvonimir kralj Hrvatske!*

Digitized by Google

* * *

Osamsto je eto minulo ljetah, što se okrunio posljednji kralj hrvatski od narodne hrvatske krvi. Od to doba razne su oluje preletile hrvatskim narodom — hrvatski je narod morao mnogo pretrpjeti. I Tatar i Turčin i Niemac i Magjar i Talijan otimahu se o njegovu djedovinu, koja je sva natopljena krvlju hrvatskih junakah. Dočim se je Hrvat morao kroz stoljeća boriti proti divljem Turčinu — susjedi njegovi malo po malo razkomadaše mu negda veliku kraljevinu te koncem prošloga vieka više se skoro ni ne znadjaše za Hrvatsku, tako bijaše malena, a hrvatski narod spavaše bezbrižni san. Ali početkom ovoga vieka, kadno se svi narodi počeše buditi na život, ne zaostaše ni Hrvati. Za Hrvate danas već znade sviet — Hrvati ćute, da su Hrvati, ali žalibože još im domovina ujedinjena nije — još Hrvate tudjinac tlači. Ali Hrvati se bore — Hrvati će i pobjediti. Hrvate uznosi njihova sjajna prošlost — oni se sjećaju liepih danah, kad je Hrvatska slobodna cvala — a te liepe uspomene sokole ih u njihovu nastojanju.

Dan 9. oktobra 1876. mora ostati neizbrisiv u srdcih svakoga Hrvata. Toga dana odlučiše Hrvati slaviti osamstogodišnjicu krunisanja kralja Zvonimira. *Ta slava znači: slobodnu i ujedinjenu Hrvatsku — ona znači kulturu evropejsku!* Zakoniti nasljednici slobodne Hsvatske jesu slavni Habsburgovci: oni su pozvani, da ujedine Hrvatsku i svoj odani narod hrvatski. *Već je Grgur VII. dosudio Hrvatskoj misiju na istoku — a Niemac Weiss, profesor na sveučilištu u Gradcu, napisao je nedavno o Hrvatskoj, da je hrvatska država jedina (?!) sposobna, da uljudi narode na Balkanu i da će morati biti jedan kralj Hrvatah, koji će na crkvi sv. Sofije opet zasaditi križ kršćanski! (!?!* Ur.)

Pa kad nam drugi takovu budućnost dosudiše — zar da mi za to nemarimo?

Dana 9. oktobra moraju se želje svih nas Hrvatah, ma gdje bili, sjediniti — toga dana moramo se svi sietiti da smo Hrvati, da smo dužni zato raditi za hrvatstvo. Ta ako svak za svoje mari, zar da se mi Hrvati samo tudjimo sami sebi?

Slaveć osamstogodišnjicu kralja Zvonimira moramo se svi očutiti bar u duhu Hrvati te da želimo biti jedni i ujedinjeni, košto smo bili za Zvonimira kralja.

* * *

Mi pak istarski Hrvati napose moramo se toga dana sietiti, da i u naših žilah teče hrvatska krv, da i mi nismo posljednji med Hrvati. U svakom gradu i selu, a neoporecivo u svakoj čitaonici moramo toga dana prirediti slavu, — da se u družtvu zanesemo na krilih mašte u ona krasna vremena, kad je nad svimi Hrvati sjala sjajna kruna kralja Zvonimira. Nepropustimo ove zgode, a da i puku istarskomu nepripovjedimo, kako „biše vesela i bogata sva zemlja hrvatska za poštenoga kralja Zvonimira“!

Dajte, pregnite junaci — hrvatska je to slava!

S otoka Krka početkom Septembra. **J. M.**

Dopisi.

U Baški dne 1. rujna 1876.

Neopisivo biaše veselje u ovom mjestu onaj dan, kad je došao ovamo u pohode Njegova Preuzvišenost c. k. Namjestnik g. barun de Pino. Mlado i staro opojeno bi izvanrednim duhom, smatrajuć si taj dan znamenitim.

Da se što dostojnije dočeka rečenoga dostojanstvenika, svaki pojedini učinio je toliko, da barem zaslužimo onu izrečenu u hvalevriednom članku „Velebita“ napisanom po „Branislavu Brežkomu“ „*Probudjeni Bašćani*“. Svakomu pojedinomu kucaše srce u grudih, kad se je opazio još u daljini hitro ploveći parobrodić, koji strielomice plovjaše po mirnom i zrcalećem se moru. Opaziv̌si zvonari s tornja parobrodić u sva zvona veselo zazvoniše i tako upozoriše občinstvo o dolazku dostojanstvenikovom. Naša župna crkva u svječanom ruhu zaodjenuta a izvana zastavami nakitjena čekaše tog muža ko zaručnica svog zaručnika.

Došav parobrodić k luci dojde malim čamcem na kraj željno očekovani dostojanstvenik, prvi s kojim se je rukovao biaše naš Velečastni g. župnik, koji tečajem njegova kratkog boravljenja ovdje biaše mu uvjek uz bok.

Da opišem sve potanko čini mi se, da bi to za vaš list preobširno bilo, zadaćom mi je napomenuti jedino onaj najvažniji moment, koga je ovo pučanstvo uzhitjenjem pozdravilo uz gromoviti „živio!“

Taj najvažniji moment jest, kad su naši otci mogli čuti one zlatne rieči: „*Nastojat ću po mogućnosti, da se ovdje početkom ove školske godine otvori obrtničko-trgovačka škola.*“

Što ćeš više nego to, a navlastito za ovo pučanstvo, koje se malom iznimkom sve bavi pomorstvom i trgovinom?

Školska će godina nastupiti do mjesec danah, o obećanoj školi neima dakako još govora, ništar nemanje ovo pučanstvo nadu svoju tvrdo goji u obećanje c. k. Namjestnika, da će ono, što već jednoč rekao, nastojati svojim uplivom oživotvoriti.

Sve je to liepo i dobro, očekivati i tražiti od vlade obrtničko-trgovačku školu, ali sada nastaje pitanje, tko će istu pohadjati? Rečenu školu pohadjat hoćeju djeca, koja dobrim uspjehom svrše pučku školu.

Čitatelji moji mogu biti uvjereni, da mi nije po ćudi koješta pisati o našoj pučkoj školi, jer nije ovdje moja nakana niti učiteljstvu niti občinskom školskom odboru njihove mane predbacivati i na svjetlo izdavati, jer naši stari rekoše: „Tko u zrak pljuva, da mu na obraz pada. Ako nam naša visoka c. k. vlada uzkrati obećanu školu, tad neka nekrive naši občinari nit Petra nit Pavla, nego sami sebe i svoju nemarnost za školu. Bez dobro uredjene i valjanimi učiteljskimi silami obskrbljene pučke škole, ja sam bar toga mnienja, do navedene se škole nećemo dočepati, jer ako i takova bude, hrdjavim će plodom roditi. Neobhodno bi bilo indi na prvom mjestu preustrojiti našu pučku školu; otvoriti još IV. razred i postarati se, da djeca marljivo istu danomice pohadjaju; a gospoda članovi obć. škol. odbora nek se najmanje svakog tjedna dvaput do škole potrude, da tako barem pod kontrolom drže rad učiteljskih silah i da budu u stanju osvjedočit se o napredku i polazku školske djece.

Kakono pisac hvalevriednoga članka u „Velebitu“ pod naslovom „Istra i istarski Hrvati“ kliče našemu potištenomu i spavajućemu narodu „Prosvjeta! Prosvjeta! Prosvjeta!“: tako činim danas i ja ter zakljinam i molim svakoga pojedinoga moga suobćinara, da otvori oči i vidi, da ćemo jedino kroz prosvjetu postići ono, u čem naši stari pradjedovi zaostaše. Ljudi smo a ne marva, sposobnosti imademo kô i drugi, a nek se svaki pojedini od nas ugleda u prošlost i sadašnjost Lošinjanah, pak se hoće dovoljno osvjedočiti, do čega se može čovjek radinošću i štedljivošću uzpieti.

Prvo nego zaključim ovaj moj dopis opetovano preporučujem svakomu, koji djece sposobne za školu imade, da ju tamó marljivo šalje, jer doći će vrieme, kad budu djeca u gluposti svojoj nehaj svojih roditeljah morala prokljinati, ali tada već neće ni jedni ni drugi biti na vrieme.

O izgoju raži.

Mili moj poljodjelče! Scienim, da neće biti sgorega, ako ti koju prozborim o raži (šegale) a tim više, što je ova vrst žitarice u mnogih predjelih (naročito u sjevernih) glavna hrana siromašnim poljodjelcem.

Suvrsti. Raži imamo samo jedne vrsti i to **običnu raž** (secale cereale), ali više odrodah ili vrsti, koje poglavito potiču iz raznih pokrajinah, zatim (potiču) iz raznog obradjivanja, dalje od raznog podneblja i zemljišta tako, da su od prvobitne vrsti u toliko odstupile, da su *umni gospodari* prisiljeni bili dati razne suvrsti, n. p. *jednostavno-busenasta* iliti *sibirska*, *egipatska*, *probstajerska* iz Holstajna itd.

Po dobi sijanja dieli se obična raž na jaru i ozimu.

Ova zadnja to jest ozima mnogo je sigurnija za budući dohodak gospodaru, dočim toga kod jare (raži) ne vidimo, pa zato se i malo gdje sije, dakako izuzam za zelenu krmu.

Pošto raž može podnieti takovo podneblje, koje je brežuljasto, hladno itd., pa zato, se sa korišću sije u sjevernih predjelih.

Zemljište za raž. Ova gospodarska bilina imade osobiti značaj taj, što rado uspieva skoro na svakoj zemlji; nu najradje opet u plodnoj pjeskulji (t. j. u pjeskovitoj zemlji) zatim u pjeskovito-glivenoj, ali samo treba da je ista (zemlja) suha, a ne mokra.

Raž uspjeva osobito poslije *ugarah* zatim *sočiva* (n. p. graha, graška itd.), *djeteline*, *repice* i tako dalje.

Kako svaka gospodarska bilina rado uspieva tamo, gdje je zemlja dobra, tako i raž. Samo je jedno kod raži, što umah poleže, ako se gnoji sa **priesnim gnojem.** S toga te, *mili poljodjelče*, opozorujem na tu opazku, da ne gnojiš nikad sa ovakovim gnojem pod raž, nego pod ono bilje, što ga pred ražju na njem siješ. Dakako ovo — što rekoh — vriedi jedino kod dobra zemljišta; nu na slabu, osobito na glinastu zemljištu učinit ćeš bolje, ako na ovakovom zemljištu neposredno pod raž gnojiš.

Sjetva. Raž se sije od polovice mjeseca **rujna** do konca *listopada*, pače i *studenoga*.

Još te opozorujem i što svesrdnije preporučujem, da raž što ranije siješ i to zato, što onda manje sjemena treba i sigurnija je žetva; jer siješ li rano (mjeseca **rujna**), znaj, da se pokajati nećeš, jer će ti se biljka moći prije zime dobro ubokoreniti.

Digitized by Google

Na jedno se jutro (1600□ hvatih) sije raži poprečno od 2 do $2^1/_2$ vagana.

Žetva se ovršava u mjesecu srpnju.

Jedna ral iliti jutro slabe zemlje daje 12 vaganah zrna i 20 centih slame; na srednjoj plodovitosti oranice roditi može 20 vaganah zrna i 30 centih slame; na dobroj pako oranici može prirasti tija na 35 vaganah zrna i 48 centih slame.

Rekavši gori, da je raž u nekojih predjelih glavna hrana siromašnim poljodjelcem, ne rekoh da se osim toga od raži pravi kaša, zatim peče rakija i piva, dalje hrane životinje itd. itd.

Slama se upotrebljava za pokrivanje stanovah, a u obliku sječke za hranu marhe.

Zaključujuć ovih nekoliko redakah nemogu propustiti, da ne preporučim svim *vriednim poljodjelcem* u predjelih brežuljastih, gdje osobito imade plodne pjeskulje, da raž što više siju.

Dok ti opet štogodj ne uzpišem jesam

Na Vukšin-Šipku mjeseca rujna

N. Vežić, provizor.

Poljodjelska pravila.

1. *Poljodjelstvo jest najvažniji zanat* (*djelo*). Svaki je zanat koristan, i ako hoćete, potriebit; ali poljodjelstvo jest zanat najkoristniji i najpotrebitiji. Možemo živiti bez lasti i ugodnosti, što nam današnje družtvo pruža; ali nema nam obstanka bez kruha, što dobivamo iz zemlje.

Nema ti ugodnijeg obrta od poljodjelstva, nema ti ljepšega, ni slobodnijega zanata od njega.

Istinabog, da je pomučno obradjivanje zemlje: polje, vinograd, livada, voćnjak, pivnica, marva, svilci itd. siluju te da radiš kroz čitavu godinu. Ali daj, nadjite drugi obrt, toliko raznolik? Nadjite mi drugi obrt o kojem visi obstanak cieloga čovječanstva!

Čudne ti razlike izmedju polja i kovačnice! Metnite se uz jednog gradskog zanatliju: gledajte vaša, pa njegova pleća; kušajte s njim da hodate... puste li razlike izmedju vas i izmedju njega! Tko je jači?...

Što je tielom, to je i dušom. Nepokolebivo čudoredje, vjerozakon, ljubav prama obitelji i prama domovini, štovanje zakonâ, ustrpljivost u svakovrstnih groznih slučajevih i nedaćah, sve ove krieposti jesu udubljene i ojačane u vašoj duši od vašega poljskoga rada, jer vam sve govori o Bogu i pozivlje vas na dobra djela.

2. *Zadovoljite se vašim stanjem.* Mnogi od seljakah gledaju grad kao mjesto, gdje se s malim radom veliko bogatstvo stiče, gdje se sprovodi ugodan život bez ikakva truda. Mnogi se presele iz sela u grad, misleć da će im ondje biti svaka medena i mastna. Nu puste li prevare! Ne zavidjajte, o težaci, gradskomu radniku: on nije ni iskre sretniji od vas; dapače on pobliže znade što je glad štoli siromaštvo. Njegova plaća više puta nije dostatna da hrani njega i obitelj mu.

Ne ostavljajte, o težaci, rodnoga mjesta, da sebi drugdje tražite sreću. Ni u Peruvu, ni u Kaliforniji ne pada nebeska mana, niti zlato potocim vrije; i ondje, tko hoće da pošteno žive, treba da radi. Sreća stanuje u svakom mjestu; al'ju treba radom steći gotov kruh nikomu bez rada ne prispi u torbu.

Svaki je stališ trnjem obastrt, a možda onaj poljodjelčev ponajmanje. Ljubiti svoj zanat, zadovoljavati se onim stališem u kojem se nalazite, gledati da ga poboljšate, evo što imate raditi.

3. *Učite.* Toliko vriedi jedan čovjek, koliko znade. Povećajte dakle vaše znanje, a tim ćete povećati i vriednost vaše zemlje.

Po gdjekoji medju vami znade mozda čitati i pisati; ali znati čitati i pisati ne znači jošter biti naobraženim. Znati ponješto računati, to je već štogod, al to jošte nije dovoljno. Morate učiti, želite li podvostručiti prihod vaše zemlje.

Hoćete li podvostručiti prihod vaše zemlje? Treba najprije da proučite njezinu narav, njene potrebe; treba da znate, da li će vam ova il ona bilina (rastlina) uspjevati u ovom il onom tlu: treba da iztražujete mjestne okolnosti; da izaberete dobru marvu; da stečete (dobavite si) valjana orudja.

Dobar težak gleda, motri, proračunava. Kad mu se nudja koja nova bilina da ju sije; kad mu se kaže neka izmjeni sjemena; neka odbaci ovo ili ono orudje, on to neće sliepo slieditи nego će izvesti svoje kušnje u malom obsegu, pa onda istom suditi, da li mu pristoji sijati ovu onu li travu, uvesti ovo ono li orudje itd.

Kad tko uvede novi halat (orudje) ili novu pasminu (racu) marve, (živine), on svedjerno motri na uspjeh, i kaže svoju — ali poslje rado prima opažke, što mu ih drug čini, te se po njih ravna. Reći: ovako je radio moj djed, ovako moj otac, ovako ću raditi i ja, to je velika budalaština. Treba uvjek gledati na bolje; treba učiti; treba na svaku paziti.

4. *Budite radiše.* Radiši i kruh i prismok; kuća u kojoj stanuje, odielo kojim se brani od studeni i od žege, hrana kojom se hrani, sve to iz same radnje.

Isti Bog naložio nam je radnju. O našoj volji dakle visi naše blagostanje. Gdje vi nahodite ugodnost i zadovoljstvo? U kući radiše, u kući dobra težaka. Gdje siromaštvo i neslogu? U kući ljenote i nemarnika. Dobar težak, ako ima svojih vlastitih zemaljah, on im poboljša i poveća prihod; ako je kmet ili nadničar, svak ga traži i bolje plaća. Naprotiv, onog tko sporo (lieno) radi, ne zovu nego u samoj nuždi.

Ugledajte se u najboljega težaka vašeg sela. Ima nekoliko godinah, da mu je umrô otac. Ostavio mu malo zemlje. Ali on sada ima svu svoju potrebu. Kako to? Evo kako. Nitko u selu nezna raditi plugom tako dobro kâ on; nitko ne obradjuje zemlju kâ on. Bila kiša, bilo sunce, on uvjek na radu u polju. On kaže: Noge su za hodanje, a ruke za rad. Jake mišice i dobra volja, evo gotove sreće za svakog težaka. Mlado i staro, veliko i malo, mužko i zensko, svako treba da radi po svojoj snazi (moći).

Orudje, koje se danomice rabi, ono je svjetlo i čisto: ostavite ga za nekoliko vremena da leži u kutu, pohrdjat će i pokvariti se.

5. *Zašto obradjujemo zemlju?* Prije nego počmete obradjivati zemlju, treba da ustanovite kakvih ćete bilinah na nju sijati; a izabiranje tih bilinah visi o vrsti zemlje, o podneblju i o posebnih vaših okolnostih.

Zemlja daje svakoj bilini stan i hranu. Hranu ipak bilina ne dobije iz same zemlje, već i iz zraka. Hranu što se nalazi u zemlji, bilina sisa žilami, a onu koja se nalazi u zraku, prima pomoću lišća. Što su pluća kod čovjeka, to vam je list u bilini. Čudnovato, ali istinito. Kušajte pokriti kakvom god posudom jednu bilinu, a ona će vam uvehnuti. Okinite s nje svekoliko lišće, a ona je uput propala. Za svaku bilinu treba da bude stan zdrav, dubok, čist i prozračan. Ali je veoma težko naći take zemlje, koja bi imala sva ova svojstva; dapače ako ju zapustimo za koje vrieme, zarasti će nam svakovrstnom travom, i tako će joj se kora učvrstiti, da će obradjivanje postati veoma težko.

Treba dakle mrviti dobro zemlju i čistiti ju od korovah.

Hrana za svaku bilinu treba da bude obilna i dobra. Svu potrebitu hranu nenahodi bilina u svakoj zemlji, te vam je gnojenjem nadoknadjati one hranive čestice kakvih nema u ovoj onoj li zemlji. Osim toga imade u zemlji mnogo hrane još nepripravne da ju bilina uzmogne sisati.

Kao što vi varite meso, kad se hoćete da njim hranite, tako isto treba da vi pripravljate hranu za biline. Ta se priprava sastoji u tom da izvrgnete uplivu zraka i sunca one čestice, koje istom onda, kada ih zrak i sunce prokuha, postanu sposobne za hranu bilinah.

Sve ove čestice žilami usisane daju lišćâ, drvlja, cvieća i ploda, isto kâ kod nas kruh, meso i prismok pretvaraju se u kost, u krv, u meso.

Obradjivanjem zemlje mi dakle pripravljamo stan i hranu bilinam. Svakovrstne radnje o zemlji ciljaju samo na to, na stan i na hranu.

I zbilja, vi orete, branjate, okopate samo za to da vam se zemlja dobro smrvi ili zdrobi, da se mogu biline svojimi žilami kojekuda učvrstiti; da se zemlja, upijajući zračnih plinovah i kisah, uzdrži uvjek u srednjoj vlagi; da se korov utamani; da tlo dobije liepu i prikladnu površinu; da se lahko izciedi suvišna voda; da tlo postane spužvasto, pa da u takvom stanju može upijati izdušnine; da se rudne tvari bolje raztvaraju; da se gnoj bolje spoji sa zemljom; sve u jednu, obradjuje se zemlja, da se bilini pripravi ugodan stan i prikladna hrana.

Gosp. List Dalm.

Neukû Nauka.

Koje vlastitosti mora imati voda, da njom polievano bilje bujno (obilato) podraste.

Glavna je svrha vode, da se u njoj stope one tvari, kojimi se trave hrane, da onda ovo otopljeno piće može kroz cjevčice korenja ulaziti u travu. Za taj posao najbolje valja čista voda, dakle kišnica, zatim mekana zdenčanica, jer se u takovoj vodi brže i lašnje tope tvari namienjene bilju na hranu. A voda, u kojoj već ima kojekakvih otopljenih tvari, zasićena je njimi tako, da se u njoj druge tvari ne mogu više raztopiti. Nu čiste zdenčanice ima obično samo ongdje, gdje voda izvire iz bjelutka (Quarz), rulje (Gneis), blještnika (Glimmerschiefer) i zrnca (Granit). A gdje voda izbija iz ilovače ili vapna, valja samo za grašak, pasulj i slično bilje, kojemu vapno prija. Ako njom zaliješ drugo povrće nahudit ćeš mu isto tako, kao da si ga zalio vodom zdenčanicom (u kojoj ima željeza). Jošte hudi voda mrtva i osmradjena.

Digitized by Google

Hladno piće.

Tko želi, da mu bude u najvećoj vrućini piće hladno, neka omota staklo, u kojem je to piće, mokrom krpom i neka ga stavi na propuh, t. j. kud vjetar pomahuje n. pr. na otvoren prozor uz otvorena vrata. Na propuhu stane se voda iz krpe pariti i tim se radja hlad. Zato i je s proljeća zima, kad se snieg topi.

Da se goveda prije udebele,

preporučuju umni stočari dlaku im strići. Vele još, da i ostriženе ovce prije se ugoje, nego ne ostriženе; pače da valja telad strići, da se prije i bolje podmese. Naravski da se nesmiju strići po zimi.

Liek za otrovanu marvu iliti živinu.

Čim opaziš, da se voda govedčeta crljeni, ostavi ga kod kuće u štali; podaj mu dobra siena i napoja od ječmena ili zobena bungura. Zatim kupi zelene galice i bunike; stuci oboje u prah; pak uzmi od svakoga lieka po jedan lot, metni ga u oku mlake vode, u kojoj si kuhao laneno sjeme, pak ovo saspi bolestnomu marvinčetu u žvale i ovako radi svaki dan dva puta, dok ne ozdravi. Uz to pako namoči krpu u hladou vodu i meći ju bolestnomu živinčetu na krsta i bočine. Ako tako za rana uradiš, ozdraviti će.

Koje bilje, u šumi rastuće, najviše škodi marhi (živini).

Najviše škode i krvotočje prouzrokuju: mlade borove grančice, žabljak ili ljutić (opešnica), lišće od jagodnjaka, ovčje runo, mliečika (kačje mlieko), osobito pako johovo (jalšovo) lišće.

Od kojega bilja živad gine.

Medju otrovna bilja oko kuće rastuća, broji se ponajprije paskvica (drugčije vučja ili pasja jagoda, devesin, Atropa Belladonna), lišće joj je kano kod suncokreta, a cvieta modrikastimi iz vana hrdjavimi zvončići. Kokoši, osobito pilići, zoblju s proljeća njezino mlado lišće; a pod jesen njezine, crne kao trešnja, jagode, te onda obično crkavaju. Nadalje škodi živadi blen (ban, bunika, zubnik, konjski zub, Hyoscyamus niger) rastući najbolje u ruševini; bliedo-zelena je i smrdljiva lišća i cvieta, cvietci su žilicami premreženi. Pod jesen ima plod kao zaklopnicu punu otrovna sjemenja, koje prosuto rado zoblju kokoši nu ginu od njega. Isto tako hudi živadi smrdac (tatula, Datula Stramonium) rastući na smetištih i gnojištih. Lišće mu je veliko, naokolo izsjeckano, cviet velik, biel, smrdljiv, nalik na lievak, a plod bodljikav kao divlji kesten, nu mnogo veći od njega. Ovaj plod se pod zimu razpuca i sitno se sjeme prosiplje; pa ako ga se kokoši nazoblju, pogiboše. I mlada nat (cima) od trubeljike (kukate, Cicuta virosa) kad se je pilići nazoblju, ubija ih.

Različite viesti.

* **Njez. Vel. naša Cesarica** ostavila je danas u 4 sata po podne Miramar, te navlašnim vlakom odputovala u Budim-Peštu. Za svojega ovdje bavljenja otisnula se bila parobrodom čak u Dalmaciju te posietila Lakromu kod Dubrovnika, onda u Grčku, gdje je posietila Krf i Atine. Prošlih je danah bio ovdje za prvi put i Nj. c. k. Visost carević Rudolf, odkle se je, posietiv znamenitosti tršćanske, vratio opet u prestolnicu.

* **U Trstu** rodilo se prošlog mjeseca Julija 444 osobah (222 mužka, 222 ženske); preminulo 382 (208 mužkih, 174 ženske); vienčalo 63 para. — Zadnji dan istoga mjeseca bilo je u gradskoj bolnici 673 bolnikah; u sirotišću 74 djetce sa 40 dojkinjah; u ludnici 110 ludjakah; u zavodu ubogih 742 uboga. — Pomenuta mjeseca pojelo se 1340 volovah, 97 kravah, 1942 teleta, 139 skopacah, 2413 janjacah, 11 konjevah.

* **Lloydov dohodak.** Parobrodarsko družtvo austro-ugarskog Lloyda primilo je prošle god. 1875. 10 milijunah 330,257 f. (računajuć vladinu podporu od 1 milijuna 890,000 for.). Konačni dobitak bje od 1 milijuna 775,723 for.; od ovih bje uračunjeno 1 milijun 120,000 kao ponazadak u vriednosti brodovah, 139,667 kao naplata zakladi osjegurivanja, 11,025 umirovljenja, 60,000 ravnateljstvu, 1,500 pregledačem računah, 441,000 bje predano akcijonistom (po 21 for. na svaku akciju od 500 for.), a ostali 2,231 for. ostahu u zakladi sahrane. — Na koncu rečene godine družtvo je posjedovalo 67 parobrodah u sadržanju od 79,325 bačavah (tonelatah) sa makinami od 16,000 konjah jakosti, sve u prvobitnoj vriednosti od 24 milijunah 51,525 for. Iste godine parobrodi družtva učiniše 1811 putovanjah, preplavaše 1,292,868 miljah, prevoziše 291,503 putnikah, 144 milijunah 609,207 for. 54,285 zamotakah, 8 milijunah 314,144 centah robe i 48,000 glavah stoke (živine). Od 1. Januara pako do konca Maja tekuće godine 1876 dobilo je družtvo for. 2,974,901, dočim je u toliko mjesecih prošle godine bilo dohodka 3,243,498 for., dakle ove je godine 268,597 f. manjka, čemu manjku, dakako, kriv je jugoslavenski rat.

* **U koparskoj kaznioni** bje utamničeno god. 1874: 1041 ujetnik, a u onoj u Gradiški kod Gorice 468. Svakdanji broj tamničarah u Kopru bio je okolo 799, a u Gradiški 347.

* **Kamneno ulje (petrolij)** usmrtilo je prošlih danah ovdje u Trstu mater i kćer, jer su kameno ulje u goreću svieću ulievale. Budi to za nauk, kako pazljivo i pomnjivo treba se služiti kamnenim uljem.

* **Abdul Hamid II.** zove se dakle Sultan, što su ga ovih danah Turci u Carigradu postavili na mjesto benavoga Murata V. Njegova politika da jest: *uništenje Kršćanah.*

* **Iz Rusije** prispieva jednako u Srbiju velik broj častnikah i dobrovoljacah ruskih, lječnikah i bolestničkih služiteljah obojega spola, kanoti i množina novacah. Živila bratska uzajemnost!

* **Krvoloci Turci** još uvjek strašno haraju, pale, ubijaju i skončuju sve što im pod ruke dojde. Radi te njihove skrajne okrutnosti, u mnogih se mjestih osobito u Italiji i Ingleskoj ljudi u velike skupščine sabiraju i protestuju proti turskoj okrutnosti pozivljuć svoje vlade, neka i one priteku ubogim kršćanom na pomoć. Srbska je pako vlada poslala na druge vlade pismo, u kojem dokazuje kako Turci bez ikakva strategičnog razloga dodar i posve mirna sela uništuju te okolo samoga Aleksinca jedva u 15 danah pogoriše 48 selah. K tomu, da nečovječno pucaju dodar na vojničke bolnice, na lječnike, i pomagače ubogih ranjenikah. Bilo bi već doista vrieme, da prosvjetljena Europa postavi konac divljaštvu turskoga barbarstva!

* **G. Makanac,** narodni zastupnik i vodja opozicionalne stranke na hrvatskom saboru, jest radi bolesti izručio svoju zastupničku čast.

* † **August Barbieux,** Francez rodom i franceski oficir u alžirskoj vojsci u Africi, a od lani ustaški dobrovoljac u Hercegovini, preminuo je dne 2. augusta u Banjanih od grlene bolesti, od koje je svedjer patio. Bilo mu je stopram 35 godinah. Slava i vječna spomen tomu veledušnomu Francezu i prijatelju našega naroda i njegove narodne slobode!

* **Trgovina s ljudi u Europi.** Jurve više se je putih dogodilo osobito u Italiji, da su nekoji bezdušni i nesramotni ljudi kupovali nedužnu djecu od nekojih više nego zvierskih roditeljah, odveli jih po tom u dalek sviet i tamo kao robe prodavali. Pred malo pako danah je policija ugrabila u gradu Kapui dva takova trgovca, koji su sobom peljali 7 nevoljne djetce i namjeravali, da će s njimi na prodaju u London. Mili Bože, kolika je još uvjek ljudska opačina na svietu!

* **Koliko ima sva Evropa zastupnikah?** Evropa u svojih dandanašnjih 20 parlamentah ilitи državinskih viećah broji liepu četu od blizu 6000 narodnih zastupnikah. U prvom redu jest tu Franceska sa 750 zastupnikah, onda Ingleska sa 658; Italija sa 508; Švecija sa 433; Prusija sa 432; Njemačko carstvo sa 397; Austrija sa 356; Ugarska 351; Spanja 159; zatim sliede Grčka sa 186; Bavarska sa 159; Srbija i Rumenija sa 107; Švajcarska sa 128; Norvežka sa 111; Belgija i Danimarka svaka sa 102; Portugalska sa 107; Nizozemska i Saksonska svaka sa 80; Badenska sa 63. Svega skupa dakle 5464 zastupnika. Ovim valja još dodati narodne zastupnike malenih državicah njemačkih, što sve ukupno uzeto čini 6000 zastupnikah! A gdje su povrh toga narodni zastupnici 17 kraljevinskih i pokrajinskih saborah austrijskih, kao i drugih njim sličnih u nekih inih državah evropejskih?

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—15 Septembra 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Caraki dukati (cekini) .	5.82	—	—	—	5.79	—	—	—	—	—	—	5.82	—	5.78	5.81½	—
Napoleoni	—	9.67½	—	9.63½	9.61	9.67½	9.69	—	9.70½	—	9.76	9.79	9.78	9.71	9.71½	—
Lire Ingleske	—	—	—	—	—	—	12.17	—	--	—	—	—	—	12.20	12.24	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	—	101.85	101.85	—	101.85	—	—	—	102.25	—	—	—	102.25	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 1. Oktobra 1876.** **Broj 19.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. rujna 1876.

Stupili smo u jesensku dobu, a tim i u življe političko vrieme. Ugarski parlamenat otvorio se već prošle sriede, a naše carevinsko vieće da će se sastati dne 19. oktobra. Naši i ugarski ministri da su se opet ovih danah dogovarali o uzajemnoj austro-ugarskoj nagodbi, pak da su se privremeno i sporazumjeli o svem, samo da nisu o tom, tko da plati osamdeset miliunah, što je bečka narodna banka uzajmila carstvu za skupne državne naše i ugarske potrebe. Ugarski bo ministri da neće o tom dugu ni da čuju, a naši dakako nemogu i nesmiju, da ga samo ovoj polovici o vrat objese. Toga radi medju našimi Niemci vlada velika ogorčenost proti Magjarom. Ima jih medju njimi, koji su skloni prekinuti s Ugarskom i svaki savez prije, nego li još i dalje trpiti magjarske hire i mušice. Nego sav taj posao da će doći pred ugarski parlamenat i naše carevinsko vieće, pak onda ćemo viditi na čem smo. Ako se pak nebi moglo nikako postići sporazumljenje, onda vele, da će jedno i drugo vieće imenovati uzajemno povjerenstvo, u koje da će bit pozvan i jedan stranac kao nepristran sudac, pak što učini to povjerenstvo, ono da će valjati za nas i za Ugarsku. Evo kamo nas je doveo dualizam iliti razpolovljene carstva! Nego mi smierno mislimo, da neće doći do toga, jer i njemački i magjarski listovi očito kažu, da se Niemci i Magjari moraju pošto poto sporazumiti i složiti, da se mogu što uspješnije oprieti Slavenom, pa tako će i biti.

Iz ostaloga svieta najkrupnija novost jest ta, da je srbska vojska pod Aleksincem proglasila kneza Milana kraljem srbskim. Na taj je proglas pristao i skupštinski biogradski Odbor te naložio srbskoj vladi, neka skloni kneza Milana, da primi naslov, što mu ga pruža vaskolik srbski narod, koji da je spreman proliti za njega i zadnju kap krvi. Još se nezna, sto će knez učiniti, jer da ga je strah, da bi kraljevski naslov sasvim promienio njegov položaj naprama velikim europejskim državam, koje da jamče za obstanak Srbije kao kneževine, ne pako kao kraljevine. Dne 15. oktobra da će se sastati velika srbska skupština i onda ćemo viditi dalnji razvoj te preznamenite za srbski narod stvari. Izmedju svih europejskih državah jedina bi reć Austro-ugarska nije zadovoljna tom promienom u Srbiji. A naime Magjare jest to ubolo u živo srdce. Pa da je na njihovu, oni bi danas krenuli svom našom vojskom u Srbiju, da ukrote tobože srbsku smielost, što su se usudili na njihovoj granici osnovati slavensko kraljestvo, pa makar se tim zaratiti i sa samom Rusijom. Magjar neće pa neće, da se igdje Slaven digne, jer da to smeta njegovim narodnim težnjam. Ali gdje stoji pisano ni na nebu ni na zemlji, da jedan narod mora za to robovati, jer drugi nebi mogao inače gospodovati? A taj dogadjaj baš znamenuje ni više ni manje nego neodvislost Srbije i od Turske i od svake druge na svietu države.

Tomu dogadjaju dala je povod sama Turska svojom prenapetostju. Jer valja znati, da su se i srbska i turska vojska bile mučke kao sporazumjele, da malko počinu i da se odmore. U to su vrieme evropejske sile radile u Carigradu, da se dodje do primirja, a za tim i do stanovita mira. Ali Turska nehtjede primirja nego odmah mir, nu pod takovimi uvjeti, da bi Srbije nestalo u onaj čas, kad bi prihvatila te uvjete. Srbska vojska, da odgovori Turskoj i njezinim zaštitnikom kako se pristoji, izviknu kneza Milana nezavisnim srbskim vladarom. To nije ništa nova, jer je Srbija bila kraljevinom i prije nego su Turci obladali Carigradom. Ali buduć, da je ruski general Černjajev imao čast, viestiti knezu tu vojskinu izjavu, to sad sviet veli, da je ono rusko maslo. Ako jest, toliko gore po Turke, jer Ruska siguro neće da ostane na polu puta. Toga radi sad se sav sviet pita, što će biti; a najobćenitije mnienje jest to, da će Rusija Turskoj rat naviestiti, da konačno razpregne Slavene iz gnjusnog turskog jarma. Čita se, da je ovih danah prispio u Beč ruski grof Sumarakov, koji da je donio našemu caru ručno pismo cara Aleksandra. Nitko nezna, sto u tom pismu stoji, al svi tvrde, da se vrti okolo Turske, a grof Sumarakov da mu čeka na odgovor. S druge strane stvar je očita, da glede iztoka izmedju Rusije i Prusije obstoji podpuno sporazumljenje. Ruski car Aleksandar i kad bi htio, vele da nemože zadržati ruskoga naroda, da neprovali u Tursku. A i jest čudo, što taj narod čini, kolike novce i kolike ljude šalje u Srbiju, da prekine lance, što drže spetu našu u Turskoj braću. Iz toga dakle mora najposlje buknuti očit rat.

A kad to bude, onda je Turskoj odzvonilo, jer osim Njemačke stoji uz Rusija i Talijanska, koje se narod prošlih danah na pučkih sastancih iliti taborih u prvih talijanskih gradovih izjavio jednoglasno za Slavene, a proti Turčinu. Slava talijánskomu narodu! To isto valja reći i o narodu engleskom, samo što sadašnja engleska vlada još uvjek misli, da se može i Kršćanom pomoći i Turska očuvati; ali najbrže da će il ova il koja druga tamo vlada najposlje za narodom potegnuti, pa onda je stvar gotova. Nego neka naši čitatelji nikad nezaborave, da je politika veoma prevrtljiva stvar, pak da bi se moglo sve drugače dogoditi, nego li smo mi to ovdje nacrtali.

Od 24. amo na Moravi se opet vrste bitka za bitkom medju Srbî i Turcî, ali kao nikad tako se ni sad pravo nezna, kako tamo stvari stoje, jer po raznih viestik danas su dobitnici jedni, a sutra drugi. Što je stalno jest to, da se Srbi pripravljaju za zimsko ratovanje, pa i ako sami ostanu, da nemisle nikako oružja položiti.

I tim smo se za ovaj put odužili našim čitateljem za „Pogled“ i za „Srbsko-turski rat.“

Turci i njihova vjera.

(Dalje — vidi broj 17.)

Ajde da dopobrojimo cunje, dronjke i odrpine na onom smiešnom svetcu, kojemu smo ono prispodobili tursku vjeru, što je okužila i raztočila tolike plemenite i darovite narode, te pretvorila u divljač i pustoš najljepše i najplodnije evropejske zemlje, izuzam krasnu i divotnu Italiju.

Po *Koranu* dakle, kako bi zadnji put rečeno, šta je komu sudjeno, to mu se i dogodi, pa radio on, što mu svieta drago. Zato Turčin, pušćajuć sve na Boga i njegovu providnost, čeka u nehajstvu i nemarnosti, da ga zadene smrt. Kad umre, dodje prorok Muhamed, uhvati ga za onaj perčin iliti kitu, što svaki pravovierni Turčin goji na svojoj ošišanoj tikvi, pa ga vodi na drugi sviet prieko nekakva mosta, tanka i ostra poput brijateljue britve, izpod kojega šume paklenske muke, kao voda, što je prihrupila na uzak slap te pada u dubok i krivoputan jaz. Ako je griešnik, nemože preći, nego se omaleti u onaj jaz i za vavjek pogubi. Ako nije, prelazi sretno i prispije u *dženet* iliti turski raj, gdje ga čekaju sve sama takova tjelesna razkošja i razblude, što jih može pomisliti samo najvruća i najbujnija iztočna glava. Pa što je tko sjedio više na ovom svietu, to će na onom više i jače uživati. A kad jednom bude uskrsnuće mrtvih, pokojni će se zaodjeti svojim tielom i svojom kožom, ali se neće preobraziti. Za tim će bit sudnji dan, koji da će trajati pedeset tisućah godinah.

To su eto u kratko glavni članci turske vjere, koji su donekle, kako svaki lahko vidi, glupo i smiešno oponašanje židovsko-kršćanskih Bogom objavljenih istinah.

A koje su pak dužnosti pravovierna Turčina? Pravo reći, Turčin osim vjere neima nikakvih drugih dužnostih, jer je za njega vjera jedina spasavajuća kriepost. Iz toga se vidi, da neima lagljeg vierskog zakona od turskoga. Al ipak onaj, koji je složio Koran, nemogaše da nepropiše *Musleminom* i koješta, što će ako ne drugo barem svietu u oči udarati. Tim prve i najveće dužnosti svakoga Turčina jesu, moliti, postiti i milostinju dieliti. Turčin mora pet puti na dan moliti, okrenut licem prama svetomu gradu *Meki*. Prije molitve mora se umiti. Polag te zapoviedi reć bi, da bi imao bit Turčin bogzna kako čist, pa ipak neima na svietu blatnijega, gnjusnijega i smrdljivijega stvorenja od Turčina. On je

Digitized by Google

pun smrada i svakojakog gada, a naime nekojih gnjusnih životinjah, kojih on nebi ubio za živu glavu. Druga njegova dužnost jest *ramazan* ili post, što ga Turci poste cio mjesec danah. Ali kako je čudna njihova molitva i njihovo umivanje, tako je čudan i taj njihov post, jer dočim danju od jutra do večera poste i spavaju, to noću bdiju te se razsipno goste i časte priekomiernim jelom i pitjem. Turčin nesmije piti vina, ali to je za njega tim gore, jer se opije rakijom i drugimi pitji, koja mu nisu zabranjena, škode zdravlju duše i tiela neizmierno više od vina. Za postom dolazi milostinja, koju on rado dieli, premda neima većega škrtice od Turčina; ali baš zato ta njegova milostinja nije izljev njegove ljubavi prama iskrnjemu, nego nekakva financijska operacija. Njegova milostinja jest kapital, što lihvar daje na interes onamo, dje će mu više nositi.

Osim toga Turčin je dužan, ako mu je ikako moguće, barem jedan put u životu hodočastiti u sveti grad Meku. Ali njegova prva i najveća dužnost jest, vojevati proti nevjernikom, da se il izkorene i zataru, il preobrate na tursku vjeru, pa da vjeruju, da Bog je Bog, a Muhamed da je njegov prorok. Tko toga neće, taj se mora posjeći, il pak bez prava i pravice do smrti robovati.

(*Sliedit će*).

Dopisi.

Iz srednje Istre mjeseca rujna.

„Svoje brani, tudje poštuj.“ Rieči su to istinite i neoprovrzive. Družtvo, koje te rieči ne izvršuje, nemože uspjevati. Naše šarenjačke glavice kao da za te rieči neznaju. To se opetovano pokazalo sliedećom prigodom. Pred nekoliko danah čitalo se u nekih trščanskih novinah, kako su se neka gospoda ljutila na neki njemački napis na pazinskoj železničkoj postaji. Skoro da nisam vjerovao onomu dopisu, ali došav ovih danah u Pazin, osvjedočih se osobno, da je istina. Pa kakvi je to napis?

Nad vratima pazinske postaje ima daska, na kojoj se čita: „Mitterburg-Pisino“. Ime „Mitterburg“ neglasi liepo u uhu te gospode, pak ajde, da se izbriše i da ostane samo Pisino!

„Pisino“ je po njihovu pravo starinsko ime ovoga mjesta te s toga neće da se zove ni „Mitterburgom“, a još manje našim pravim imenom „*Pazin*“.

Ako i pretjeranim putem, tu su ipak ta gospoda pokazala, da valja braniti svoje. Ali rieč je, da pošten čovjek svoje brani, a njedno tudje štuje. Na drugi diel ove poslovice kao da ti ljudi zatiskuju svoje uši. Oni evo hoće, da tobože svoj Pisino obrane, a pri tom gaze tudje. Hoću da vam to razjasnim sa nekoliko primjerah.

Svuda po Istri, a i u Pazinu, ima normalskih i pučkih školah za mužko i žensko. Puno ima u tih školah čisto hrvatske djece, a to se osvjedočih i po školskom izviešću. Roditelji im plaćaju, čini mi se, 15 po sto za škole, a u vrieme od četiri ljeta nečuju ta djeca jedne jedine rieči hrvatske! Nešto znaju natucati iz talijanske knjige, ali nerazumiju ni šupa boba. Mimoići ću te i mnoge druge naše rane, a spomenuti još samo ovo.

Svi sudovi i uredi svaki božji dan obće sa čisto hrvatskim narodom, a ipak se služe isključivo nerazumljivim za kmeta talijanskim jezikom. Po tom bi reć, da su ovdje kmeti za sude, a ne sudi za kmete. Šarenjaci nas naši krste barbarî i drugimi pogrdnimi imenî a sve nam pute zatvaraju k pravoj izobraženosti i uljudnosti. Poglavarstvo jadikuje, da ga kmeti ne štuju i ne časte kao nekada, a pri tom nam se nadieva ime *šćavi*, te napija na gozbah i zabavah na propast Hrvatstva u Istri! Već se puti proganja one naše ljude, koji ljube i išću svoje, nazivljuć ih smutljivcî i buntovnicî, a pri tom zahtieva, da se poštuje njihov tobožnji Pisino!

„Svoje brani, tudje poštuj.“ Mi nikad njihovi prijatelji, dok nam nebudu pravedni. Zovu nas smutljivcî i buntovnicî, jer branimo svoje, jer zahtjevamo ono što nas ide po Bogu i po ljudih. Prosto im bilo vikati. Mi ćemo napredovati putem, kojim smo se uputili, te nećemo prestati, dok nestignemo k željenoj svrhi. Mi smo ljudi, a nismo njihovi najamnici ni robovi, kako bi htjeli. Oni će nas, istina, grdim okom gledati, al se svaki dan sve to bolje vidi, da ima još na svietu ljudi, kojim srdce bije za istinu i pravdu, pak će vremenom, ako Bog da, priznati i naše nastojanje okolo izobraženja i prosvete.

Iz hrvatskog Primorja rujna mjeseca.

Koliko vidim, iz ovog se našeg kršnog Primorja redko kad oglasi po koji dopisnik u vašem cienjenom listu, pa kako znam, da naš narod u ovom predielu uprav pohlepno čita „Našu Slogu“, tako sam se odvažio ovaj moj dopis skroz toli obljubljeni list obielodaniti.

Školskim zakonom od 14. listopada 1874 naše pučko školstvo stupilo je u svoj novi život te zemlja svu svoju pažnju obratila na pučku školu i nje učiteljstvo.

Istim gore navedenim zakonom sve pučke škole, koje su pod starom upravom bile trorazredne sad su pretvorene u četverorazredne, ma bile one samo s jednom učiteljskom silom.

Sada dakle našoj seoskoj djeci nije od potriebe izvan svoga miesta pohadjati IV. razred, kao je to prvo obično bilo, nego to sada bez ikakva troška kod kuće svaki imade.

Pohvalno moram izjaviti, da pučanstvo ovog prediela upravo svojski njeguje pučku školu, a tomu najboljî dokaz mogu navesti onaj, kad se je radilo u platežne razrede uvrstiti pučke škole, da si je hrvatski narod ovog Primorja u tom pravcu osvjetlao lice medju ostalimi u našoj domovini.

O dobroj volji i privrženosti, koju goji naš narod u Primorju napram pučkoj školi, bi obaviešćena po dotičnih svojih organih visoka kr. Zemaljska Vlada, i uvidjajuć, kako se naš primorski narod posvećuje jedino pomorstvu i trgovini, evo nam početkom ove školske godine otvara u Bakru uz nautičku školu i *pripravni tečaj*. —

Ovaj čin naše visoke kr. Zemaljske Vlade primorski je narod najvećim počitanjem i zahvalnošću do znanja primio ter isti podhvatom ovim osokoljen, koliko mogoh doznati, u dobru će broju slati svoju djecu koja su dobrim uspjehom svršila IV. razred obće pučke škole, u rečeni *pripravni tečaj*.

Otvorenjem navedenog pripravnog tečaja naš primorski narod crpit će dvostruku korist. Prvo, djecu svoju siromašniji ljudi nećeju tako rekuć neuku, kao to do sada običaj biaše, u daleki sviet odpravljati, nego svaki, koji je diete svoje naumio posvetiti pomorstvu i trgovini nakon bude svršilo IV. razred obće pučke škole, a da neizgubi niti jedne godine, upisat ga može u pripravni tečaj, gdje se u Bakru navlastito iz bližnjih občinah kao n. p. iz Praputnika, Krasice, Kukuljanova, Drage, Kostrene S. Barbare i sv. Lucije itd. zamoru dieca baš najjeftinije uškolati, jer svakog večera dapače mnogi i o podne mogli bi se hraniti kod kuće, a tim bi načinom roditelje malo troška stalo. Drugo, kad nam budu djeca obučavana po naših narodnih učiteljih i medju gradjani, koji su oduševljeni za sve ono, što je hrvatsko, nije straha, da će nam se otudjiti, kao što ja dobro poznam nekoju gospodu mlade kapetane i poručnike, koji svršivši na Rieci realku i nautičku školu sada ništa drugo toliko nemiluju, koliko zanešenost za talijanšćinom.

Promotriv indi ozbiljno stvar sada jedino od pučanstva zavisi, da bude navedeni pripravni tečaj pohadjan što u većem broju.

Ako naša visoka kr. Zemaljska Vlada uvidi, da ove godine bude upisan dovoljni broj djece, tada računat možemo, da će se do godine otvoriti i drugi tečaj.

Ovo, kako može uvidit svaki, nije ništa drugo nego prvi kamen u temelju, na kojem će se postopice osnovati u Bakru štogod većeg, kao n. p. jedna *niža realka*.

Ovom prigodom vam javljam, da će se dne 7. listopada t. g., kako već to javlja „Obzor“ i ostale novine, obavit u Kraljevici izbor novog zastupnika na hrvat. saboru, i to poradi toga, što je conte Buratti, kao naš zastupnik, položio svoj mandat. Evo već dakle narod izbornog kraljevačkog kotara prisiljen je u ovoj periodi po treći put birati svoga zastupnika. Težko je to vjekovito biranje, ali toj sa svetoj dužnosti žreo narod nesmije otimati, pa neće ni naš, nego će doći na birališće u podpunû broju, te birati svojega novoga zastupnika po svojoj najboljoj sviesti i savjesti.

Pljesniv kruh i pljesniva krma (živinska hrana).

(Piše *E. T—or.* u „Pučki Prij.“)

Dužnost je svakoga gospodara pod jesen paziti, da spravi suhu krmu. Koji ju spravi na vlažno-mjesto, ili pod prnjav krov, tomu će biti kasnije pljesniva. Nu znajmo da sve što je pljesnivo, a za hranu hoćemo da upotrebimo, to je otrovno. Pljesniv kruh, kao i pljesniva krma ima u sebi česticah škodljivih našoj domaćoj živini. A ipak imaju naše gospodarice osobito navadu da čim im kruh bude pljesniv, da tobože po zlu ne prodje, meću ga u napoj krmadi, ili ga drobe peradi. Pljesan (pljesnivoća) prouzrokuje griz ili nadutje trbuha, dristavicu itd., ili čini, da se užgu crieva i po tome da sliedi smrt. Sto je pljesan dakle drugo nego li otrov, kada smrt prouzrokuje. A kako djeluje na ustroj? Pokvari živinske soke, a time upravo povod daje kojekakvim bolestim, kao što je užganje krvi, groznica, krvni udarac, slezenska kuga itd. U bredje živine može prouzročiti prevrgnutje. Jedan je gospodar imao tri pljesniva hljebca. Nesluteći na nikakvo zlo, izprao je pljesan i podao kruh konjem. Za tri sata dobili su konji dristavicu i jedva da su hodati, kamo li voziti mogli. U štalu odvedeni, nehtjedoše jesti, već dobiše griz (koliku), i bolest se je na toliko pogoršala, da je sutradan u jutro jedan konj poginuo. Drugi konj nije toliko bolovao, i njega izliečiše proti užganju. Kad su konja, što je poginuo, stali parati, pokazalo se užganje želudca i crievah s proljevanjem sukrvice. Komad ostalog pljesnivog kruha bude iztražen

Digitized by Google

lučbeno, nu nisu u njem našli nikakva otrova; kroz sitnozor (staklo koje kaže stvari velike), vidilo se, što se navadno u kruhu vidi, melja (muka) brašno i mekinje, a luknjice i pukotine ovoga kruha bile su pljesnju obasute. Od pljesni dakle konj je poginuo, ona bijaše taj otrov. Kažu gospodari, da čim konj više od 2 funta pljesniva kruha pojede, mora već oboljeti; i ako je kruh u vinu namočen, da sliedi brza i nagla smrt.

Hoćemo li riedko ili gusto pod jesen sijati.

Sada ćemo sijati ozimicu. Nije sve jedno, sijemo li gusto ili riedko. Riedko se može sijati samo u gnojno, dobro porahleno tlo, a ne u iztrošeno i nevaljano obdjelano. U siromašno i iztrošeno tlo sij gusto, da množinom nadomjestiš ono, što slabućom tla na biljki gubiš. Ako siješ ozimno zrno ranije, dok je još liepo vrieme, sij redje; ako siješ u kasno već doba, moraš sijati gustije. U obće, kada vidiš nepovoljne okolnosti, koje razvitku biljke prieče, uviek moraš sijati gustije.

Kako napreduje riedko, kako li gusto sijano zrno?

Riedko sijano zrno na dobroj i duboko oranoj zemlji brzo niče i tjera u visoke stabljike; koren, stabalce, klas i zrnje pravilno i podpuno se razviju i nedadu se tako lahko vjetrom prevaliti. Usievi se savršenije razvijaju, zato dozrievanju više vriemena treba.

Gusto sijano zrno prije dozrieva; jerbo su pojedine biljke slabe; a čim slabija biljka, tim prije dozrieva. Gusto sijani usjevi rado se povale, jer je biljkam tiesan prostor, pa jedna drugoj hranu krade; a jer hrane neimaju dosti, oslabe; uz to neima dovoljna zraka i svjetla, kojih treba stabalcu da otvrdne i ojača.

Treba li kod sijanja uzeti obzir na tlo?

I tlo mora gospodar pogledati prije nego unj sije. Težko tlo, osobito nesmrvljeno, treba više sjemena nego li lahko; vlažno tlo, površno obdjelano, na kojem još mnogo trave nikne, treba mnogo sjemena, da travu uduši, jer bi inače trava nadjačala usjev; zemlji crnici, gnojenoj i brižno obdjelavanoj, netrebuje toliko sjemena koliko zemlji iztrošenoj.

Pučki Prijatelj.

Neukû Nauka.

Sredstvo proti kupusnjaku.

Kupus nam počeo ove godine bujno napredovati, ali nadošao neprijatelj — *Kupusnjak* (gusjenica), te nam osujetio sasvim našu nadu, jer je na nekojih mjestih sasvim kupus uništio.

S toga ti evo, vriedni poljodjelče, sredstvo, koje sam već i ja mnogo put pokusio i uvjek sa dobrim uspjehom, naime:

Polij posadjene slogove sa vodom kišnicom, kojoj si pridodao nešto *zelene galice* (kao raztop), koja se dobije skoro u svakoj ljekarni; ili: Posij po slogu po gdjekoji struk konoplja pa ćeš umah opaziti, da gusenice od nekog mirisa bježe.

Ja sam ovo sredstvo već više puti pokusio na preporuku nekog umnog vrtlara, pa sam izkusio sve ono, što gori rekoh t. j. da bjeze gusenice od mirisa i konoplja.

Nikola Vežić gosp. činovnik.

Nekolike opomene našim stočarom i poljodjelcem.

Stočarstvo je temelj poljodjelstvu. Ovo je dvoje u tako tiesnu medjusobnom savezu, da jedno bez drugoga nemože obastati. Tko nerazumi poljodjelstva, taj nerazumi ni stočarstva. Ako ti je do napredka tvojih usievah, drži u redu tvoju stoku, jer je ona, koja daje bilini hranu, t. j. gnoj, osim što ti stoka daje i mlieko, meso, dlaku, kožu, papke itd.

Pri gojenju stoke (živine) drži se sliedećih pravilah: 1. Odaberi cilj za koju hoćeš da držiš stoku.

2. Prouči narav životinje.

3. Gledaj, da ti pasmine (race) što bolje budu, te nežali troška za to, jer glavnica u stoku uložena, liepo se plaća.

4. Sij travu, liepo goji livadu, jer od dobre hrane, dobar i gnoj; a kako ti stoki dadeš, onako će i ona tebi.

5. Nedrži množtvo blaga, nego samo onoliko, koliko vidiš, da ćeš kroz svu zimu obilno moći prehraniti.

6. Netjeraj mladu životinju na rad, dok se neojača. To pazi i sa živinom skotnom.

7. Stoku hrani, čisti i nagledaj dobro, osobito skotnu i mladu, ako želiš, da postigneš svrhu.

8. Neoduzimlji skotu ono što mu je narav dala, t. j. neodbijaj ga od sise, dok sam neodstupi.

9. Nedrži blago, dok ostari; već ga prodaj il zakolji, čim vidiš, da je počelo malaksavati.

10. Nepuštaj ni pošto dobru pasminu iz rukuh, nego ju hrani, dok ti baš, što no rieč, nedogori svjećica do nokatah.

Pri gojenju marve nesustaj, ako ti svaka nepodje za rukom nego uztraj; radi i moli se Bogu, a on će sve nadoknaditi.

S. D.

ISTRANSKA ZIBANKA.

Spj. *A. K.*

Nini... nani... moje zlato,
Očice mi sklopi daj,
Nebom trepti zviezdah jato
I mjeseca trepti sjaj!

Ne straši se i ne plači:
S tobom mati je i Bog...
Titnjaj, rasti, snom se jači,
Sladka nado srca mog.

Kad porasteš, diko moja,
U školu ćeš poći, hoj!
Bistra bit će pamet tvoja,
Prvi bit ćeš, sinko moj.

Knjigu „našu“ znat ćeš cienit,
Umom, tielom ćeš mi rast;
Knjigom srce ćeš plemenit,
Istri, meni bit ćeš čast.

Junaka ću te uzgojit,
Rast ćeš kô u gori bor,
Trudom ćeš si čelo znojit,
Rod ćeš ljubit i svoj dvor.

Pa kad zlotvor stane kleti
Svetinju ti gazit... oj!
Gnjev tvoj planut hoće sveti
I satrti pakla roj...

Istranom ćeš ponos biti,
Ljubit će te Istran-brat,
S tebe ću se proslaviti
Blaženom će svak me zvat!

Nini... nani... moje zlato,
Očice mi sklopi daj,
Nebom trepti zviezdah jato
I mjeseca trepti sjaj!

SVAŠTA PONEŠTO.

Sastao se mudrac i seljački dečarac, koji je čuo da se u bližnjoj varoši nalazi mudrac. Ode tamo pak u prisutnosti slušalacah zapita mudraca:

Kaži mi što je najbolje na svietu? — Dobar prijatelj, odgovori mudrac. — Nije istina, reče seljanče, dobra savjest!

Kdo je najmudriji na svietu? — Kdo najviše knjigah pročita. — Nije istina. Onaj, koji sam sebe pozna!

Kdo je najgluplji na svietu? — Kdo najmanje zna. — Nije istina. Onaj, koji se znanošću hvalisa!

Kakva je najveća slava na svietu? — Junaštvo u ratu. — Nije istina. Bit ponizan i strpljiv u nesreći!

Koja je prva zadaća u svietu? — Svietom ravnati — Nije istina. Sam sobom vladati!

Kdo je najbogatiji na svietu? — Kdo ima najviše novacah. — Nije istina. Koji je s malim zadovoljan.

Koja je životinja najjača? — Slon. — Nije istina. Crv, koji raztače i slona i čovjeka!

Koja živina pije najuzrujanije piće? — Riba, jer pije morsku vodu. — Nije istina. Buha, jer pije krv čovječju!

Zastidjen mudrac povikne: lahko je pitati, al težko odgovarati. Deder ja ću tebe pitati, pa ćeš znati pošto je oka suvih šljivah.

Kaži mi, kdo je tebe toli umudrio? — Priprost mojih roditeljah, odgovori seljanče.

Kako je velik svieti? — Tako velik, da ga samo Bog može obujmiti. Nu još ne tako velik, ko izpraznost umišljene mudrosti.

Visi li, stoji li il titra li u zraku sviet? — Koji ga obuhvaća, taj ga i drži.

Što je Bog radio prije no je radio sviet? — Pleo je bič da šiba izpraznost onih, koji poput tebe poštene ljude zavadjaju u napast!

Občinstvo udari u pliesak, a selski mladić bude kao mudriji ovienčan lovorikom.

Književne viesti.

POZIV NA PREDPLATU.

Senj! — Komu da se pri tom imenu razne nenametnu misli? U komu da se neprobude kojekakve slike i uspomene iz davne prošlosti, kad čuje rieč *Senj?* — *Senj!* Eto nam pred očima Juriše Senjanina i Nikole Jurišića, Pavla Vitezovića i Petra Zrinjskoga. *Senj!* Gle Turakah pod njim, Uskokah na njegovih zidih a Mljetčanah pred njegovom lukom; gle! eno zasinuo uskočki nož a ziblju se mljetačka vješala; gle biskupa Antuna de Dominisa, gdje sa jedanajst kanonikah pada pod Klišom; gle njegova sinovca Markantuna; gle Rabatine glave povrh vrata gradskoga kaštela; eno

Digitized by Google

kralja Bele IV., kako od Tatara bježi kroz *Senj* u Dalmaciju; a eno u crkvi sv. Franje grobovah senjskih junakah! Takove nam se slike redaju izpred očijuh izrekav rieč *Senj*. Doista znamenit i zanimiv grad u hrvatskoj povjesti, kako to „Vienac“ reče u listku 32. broja. A što tek onda, da dobiješ u ruku štampanu povjest toga zanimivoga grada?! Zato nije podpisani žalio truda ni muke, da prikaže svu prošlost grada Senja u knjizi. Napisao je njegovu topografiju i povjest, a sprieda dodao njegovu *fotografiranu sliku* iz najnovije dobe. Obširnije i podpunije izradio je topografiju, što je štampana u ovogodišnjem programu senjske gimnazije i o kojoj „Vienac“ u listku 32. broja reče: „... čini nam se, da već ovaj početak sadržaje mnogo nova i zanimiva ob ovom, u našoj povjesti, toli zanimivom gradu.“ K tomu je dodao fotografiju grada Senja, te sve složio u jednu knjigu, koja će iznašat do osam štampanih arakah u maloj osmini, a sada pozivlje hrvatski sviet, da se predbroji na tu knjigu, koja je sigurno prva u svojoj vrsti u hrvatskoj literaturi. Knjiga „Topografija i poviest grada Senja sa njegovom slikom“ neće više stojat od 70 novčićah; s toga se nada podpisani, da joj hrvatski narod neće zatvorit svojih vratah.

Tko sakupi deset predplatnikah, dobiva jedanajstu za trud.

U Senju 14 Rujna 1876.

Prof. **Mile Magdić.**

Odskora je izašao u Zagrebu **Hrvatski Dom**, knjiga, što ju pišu djaci mladog hrvatskog sveučilišta. Pročitav tu knjigu naradovasmo se rodu i domovini, vidivši, kako nam se spremaju vrli težaci na domaće književno polje. Ako se s jutra vidi, kakav će bit dan, onda gojimo najsvršću nadu, da će ono narodno odgojilište odhraniti mladićah, koji će u svojoj muškoj dobi biti dika i ponos ciele hrvatske domovine. Knjiga je veoma zanimiva i baš ukusno štampana, a nestoji nego 1 f. Toga radi mi ju preporučujemo što toplije svim, koji su radi hrabriti i sokoliti ono mladenačko pregnuće, te upoznati se s budućimi književnici svojega naroda.

U Tridentu u Tirolskoj izašao je trudom i troškom nekojih hrvatskih rodoljubah talijanski prevod poznate pjesme **Robinjica** što ju je hrvatski napisao dubrovački kanonik Mate Vodopić. Svaki pojedinac i narod, valja toliko, koliko je poznat i cienjen u svietu, pa je po nas veoma radostan pojav, što su se od neko doba i naše knjige počele prevadjati u razne tudje jezike.

Različite viesti.

* **Zvonimirovi kriesi.** Kad se slavi kakvo veselje, po gradovih je navada, razsvjetliti od prozora do prozora kojekakvimi svjetiljkami javne posebničke sgrade. Taj običaj drže i seljaci po vanjšćinah, samo što se tu nerazsvjetljuju kuće, nego pale tako zvani kriesi po brdih i glavicah, da se što dalje vide. Dan 9. nastajućega mjeseca oktobra jest preznamenit dan za svakoga Hrvata, koji zna, da se je taj dan prije osamsto godinah krunio Zvonimir kralj hrvatski kraljevskimi znakovi, poslatimi mu od sv. Grgura pape VII. Toga radi baš nam je milo čuti, da se na više mjestih spremaju i naši domoljubni seljaci, da predvečer i večer toga znamenitoga dana proslave na svoj seljački način, paljenjem naime svojih starodavnih kriesovah po hrvatskih brdih i glavicah. Slava Zvonimiru staromu kralju hrvatskomu! Živio njegov zakoniti nasljednik sretno vladajući Franjo Josip I.

* **Istranska željeznica** počela je svoje redovite vožnje dne 20. prošloga Septembra. Ona odlazi svaki dan iz Divače na 6 satih i 15 minutah u jutro, te prolazeć prieko Kozine, Hrpeljah, Podgorja, Rakitovića, Buzeta, Roča, Lupoglava, Čerovlja, Pazina i Sv. Petra u šumi, stigne u Kanfanar u 10 sati i 25 minutah. Od Kanfanara jedan vlak otide u 10 sati 35 minuti te prelazeć Zabroniće, Vodnjan i Galižan dojde u Pulu na 11 sati 49 minuti; dočim drugi vlak odlazeć iz Kanfanara na 10 sati 50 minuti preko Rovinjskog Sela dojde u Rovinj na 11 sati 55 minutah. Povratak pako toli iz Pule, koli iz Rovinja sliedi u 1 sat po podne te stignuvši u 2 sata i 7 minutah po podne u Kanfanar prispie u Divaču na 6 sati i 42 minuta.

* **Dohodci tršćanske gradske blagajne** u prošloj g. 1875 bjehu f. 3 milijuni 559,113; troškovi pako f. 3 milijuni 718,493, radi česa potrošilo se prieko svega dohodka f. 159,379. — Prošloga mjeseca Augusta unišle su u istu gradsku blagajnu sliedeće svote: f. 186,908 nvč. 88 potrošarine, f. 2,171 nvč. $31^3/_{10}$ gradskih daćah, f. 4,471 nvč. 55 mesarine. Gradska poreznica je toga mjeseca utjerala f. 81,008 nvč. $59^1/_{10}$ danka i taksah za račun gradske blagajne, f. 239 nvč. 68 za račun razteretne blagajne, a f. 37,420 nvč. $60^1/_{10}$ danka za račun državne blagajne — tim svega skupa f. 118,668 nvč. 88 Prošlih je godinah svega toga bilo mjesečno mnogo više.

* **Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.** Č. g. Martin Vodir župnički pomoćnik crkve sv. Antona novoga u Trstu prešao je u ljubljansku biskupiju; č. g. Martin Gomilšak župnički pomoć. u Radknesburgu Sekovske biskupije bje imenovan župničkim pomoćnikom i njemačkim propovjednikom kod Sv. Antona novoga u Trstu; č. g. Ivan Ivić bje imenovan upraviteljem grižinjanske župe; č. g. Martin Šote-Šumberac župnički pomoć. u Žminju ide za župnič. pomoć. u Tinjan; č. g. Ivan Černe župnički pomoć. crkve sv. Jakova u Trstu ide za župničkog pomoć. u Sv. Anton novi; č. g. Ivan Skabar župnički pomoć. u Miljah ide za župničkog pomoć. u Sv. Jakov u Trstu; č. g. Daris učitelj i kapelan blagdanjski u Piranu ide za župničkog pomoć. u Milje.

* **Gorička gluhoniemnica.** U zemaljskom zavodu gluhoniemih za Goricu i Istru bilo je koncem prošle školske godine 95 pitomacah, med kojimi 58 mužkih i 37 ženskih.

* **Hrvatski generali.** Nj. Veličanstvo car i kralj Franc Josip polazeć iz Feldsberga od vojničkih vježbah, izdao je 7 proš. mjeseca na feldmaršala Albrehta ručno pismo, kojim izrazuje ukupnoj vojski svoje zadovoljstvo nad uspjehom vježbah, a po imenu spominje hrvatske generale divizionera podmaršala grofa Pejačevića i zapovjednike korovah feldzeigmeistere barune Maroičića i Filipovića, izričuć im za njihov izvrstno rešeni zadatak, za njihovu revnost i uztrajnost previsoko svoje priznanje. Opraštajuć se s vojskom, Nj. Veličanstvo stisnulo je ruku samo Hrvatima Maroičiću i Filipoviću.

* **„Europejska sramota“** zove se knjiga, što ju je napisao glasoviti franceski novinar, Emil Girardin, u kojoj govori o turskoj vladi i njezinu obstanku u Europi.

* **Turska odlikovanja.** Mnoga gospoda ruska, njemačka, engleska i talijanska, što bijahu odlikovana redom „Medjidje“ i drugimi turskimi igraljkami, da su ta odličja poslala Turskoj natrag radi okrutnosti i divljačtva, što su počinili zvierovi turski u sadašnjem ratu. Neka pako plemenita engleska gospodjica da je poslala odboru, što sabire milostinju za sirotčad bugarsku, više komadah draga kamenja od velike vriednosti, što je ona poskidala sa raznih odličjah, koje bijaše dobio njezin pokojni otac od turske vlade, rekav, da neće da drži u svojoj kršćanskoj kući uspomene, što dolazi iz turskih rukuh, okupanih u kršćanskoj krvi.

* **Ovogodišnji prirod svega žita u austro-ugarskoj carevini** po Dru. Leinkanfu ovakov je: 1) Pšenice urodilo je u zemljah krune ugarske 800,000 hektolitarah manje, a u Cislajtaniji za 3 milijuna hektolitarah više nego li u običnoj podobroj godini; 2) Raži urodilo je u Ugarskoj za 1 milijun i 600,000 hektolitarah a u cislajtaniji za 300,000 hektolitarah manje nego li se dobiva u običnoj dobroj godini; 3) Ječma urodilo je u Ugarskoj za 1 mil. i 300,000 hektoiitarah više, a u Cislajtaniji za 1 mil. više; 4) Najbogatiju razliku čini ove godine zob, koje se u Ugarskoj naželo ove godine za $2^3/_4$ milijuna a u Cislajtaniji za $2^1/_4$ milijuna hektolitarah više.

* **Najjači top (kanun).** — Prošlih danah bačeno je iz velikoga topa u Woolwichu, u Engleskoj, zrno od 1400 funti. U naboj otišlo je 340 funti baruta (praha). Da se vidi snaga (moć) topa, pomnožan je barut, te su paljeni naboji od 350, 360 i 370 funti baruta. Tolikoga zrna ni tolikom snagom nije bacao jošte nijedan top, a još se snaga može povećati.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—30 Septembra 1876.

NOVCI	16	17	18	19.	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.82	—	5.87	5.82	—	5.97½	5.79	—	—	5.77	5.77	5.76	5.78	—	5.79	—
Napoleoni	9.73	—	9.75½	9.70½	9.66½	9.69	9.67½	9.63	—	9 67	9.67	9.68	9.08	—	9.73½	—
Lire Inglese	—	—	12.31	12.31	—	12.23	12.22	12.17	—	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	102.50	—	102.75	102.75	102.65	102.75	102.50	102.50	—	102.50	102.75	102.65	102.50	—	102.85	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 12. Oktobra 1876.** **Broj 20.**

BRAĆO ISTRANI!

Ozbiljna je stvar, o kojoj Vam imamo danas govoriti, zato smo evo našim listom za dva dana i podranili. Strah nas je, da je i to prekasno, al je ipak još uvjek na dobu, ako nas budete htjeli i ovaj put slušati, kao što ste to dosad svaki put učinili, kad smo Vam koju za Vašu korist rekli. Evo o čem se radi.

Na 29 tekućega mjeseca oktobra ste pozvani, da svaki u svojem izbornom kotaru izaberete one ljude, koji želite da Vas zastupaju u novom porečkom saboru.

Saborski se zastupnici, kako znate, biraju na šest godinah. Toga radi oni ljudi, koje ste bili izabrali pred šestimi ljeti, prestali su po zakonu biti Vašimi zastupnici, pak je evo došlo vrieme, da izaberete druge. Pred šestimi ljeti ovom istom prigodom smo Vam bili rekli, da je dan izborah najljepši dan za svakoga pravoga državljana iliti uda države, jer da on u taj dan dieli carstvo sa svojim carem. Država nemože biti bez zakonah i gospodarstva, a naš Car neće da sám zakone kroji ni da sám gospodari, nego da mu to pomaže puk, da bude svim pravo. A to mu puk pomaže kroz svoje zastupnike, koji u saboru stvaraju zakone, a Car jih samo potvrdjuje. Što dakle sjede u saboru bolji i pametniji zastupnici, to su bolji i pametniji zemaljski zakoni; pa tim u zemlji bolje i pravednije gospodarstvo, te veče i trajnije blagostanje i zadovoljstvo. Kako dakle vidite, Car u dan izbora stavlja Vašu sreću u Vaše vlastite ruke, da Vam bude bolje il gore, kako već izaberete bolje il gore zastupnike.

Kako je i pravo, zakon naredjuje, da bude u saboru zastupan svaki stališ, pa i kmetski. U saborih sjedi više il manje zastupnikah po većem il manjem broju pučanstva. U našem porečkom sjede 33, od kojih 3 zastupaju crkvu, naime biskupi tršćanski, porečki i krčki, onda 2 trgovce, 5 velike posjednike, 11 istranska tržišća i gradove, a naposljedku 12 istranske poljodjelce i težake. Vi dakle, Braćo, imate pravo izabrati te poslati u Poreč dvanaest zastupnikah, da Vas tamo zagovaraju i brane. Liep je to broj, kad biste se znali, kako valja, okoristiti tim svojim pravom. A da Vam to bude laglje, evo Vam nekoia razjašnjenja, bez kojih se nebiste mogli ni maknuti.

Sva Istra je razdieljena na šest kmetskih birališćah iliti izbornih kotarah. Svako od tih birališćah bira dva zastupnika iliti poslanika. Ta birališća jesu: 1. u **Kopru,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah političkog kotara (distreta) *koparskog, piranskog* i *buzetskog;* 2. u **Poreču,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah političkog kotara *porečkog, buljskog* i *motovunskog;* 3. u **Vodnjanu,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah političkog kotora *vodnjanskog, pulskog* i *rovinskog;* 4. u **Pazinu,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah politickog kotara *pozinskog* i *labinjskog;* 5. u **Voloskom,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah političkog kotora *voloskog* i *novogradskog;* 6. u **Krku,** gdje biraju izbornici vanjskih občinah političkog kotora *krčkog, creskog* i *lošinjskog.* To je bilo vriedno za to spomenuti, da na 29 oktobra znadu izbornici kamo iti, kao takodjer da nezakasne oni, koji stanuju daleko od svojeg izbornog kotara. A šta su ti izbornici?

To već Vi morate svi dobro znati, jer je ovo šesti put, što birate svoje poslanike u porečki sabor, a pred trimi godinami, kad ste ono birali svoje poslanike u bečko carevinsko vieće, smo vam bili to i mi dosta razumljivo razjasnili i raztumačili. To su naime oni ljudi, koje biraju občinari, da idu na birališće, pa da mjesto njih izaberu ugovorene zastupnike. Kako dakle vidite, svu skrb treba postavit u izbor izbornikah (fiduciari), jer u njih sve stoji. Toga radi, gdje jih još niste izabrali, gledajte, da budu to pametni, pošteni i nepodmitljivi ljudi. Šarenjakah nebirajte nikako za izbornike, jer oni negledaju Vašu nego svoju korist, koja stoji u tom, da im Vi dovieka služite i robujete u neukosti i ubožtvu. Birajte dakle samo one ljude, za koje znate da će izabrati za Vaše poslanike takove muže, kojim leži na srdcu Vaša sreća i Vaše blagostanje. To budi rečeno Braći biračem; a sad slušajte Vi, Braćo izbornici!

Već puti se dogodi, da birači i učine po duši svoju dužnost, a zemaljski poslanici nisu ipak oni, koje puk želi. Tko je tomu kriv? Tomu su krivi izbornici, koji il neidu na birališće, il nisu složni u glasovanju, il se pak dadu podmititi, nagovoriti i prevariti od takovih ljudi, koji bi naš narod utopili u žlici vode, da mogu.

IZBORNICI!

Bilo je već više puti rečeno, da mi Istrani za se nemarimo i da neznamo, da li smo mužko il žensko. Zasto? Jer da nas prigodom izborah u porečki sabor uvjek nadvladaju naši protivnici. Tu sramotu treba, da sbrišemo s našega lica, pak da ovaj put pošljemo u Poreč druge i drugače ljude, nego li smo jih pošiljali dosad. A da to bude, stoji jedino u Vas, kojim je vas istranski puk povjerio svoju čast i svoje poštenje. Na 29 oktobra nemoj dakle nijedan od

Digitized by Google

Vas ostati kod kuće, nego idi na birališće kao blagdanjski dan u crkvu. Na birališću spomenite se, da ste braća, onda da **složna braća pjevaju, a nesložna plaču;** pa složno kao braća glasujte svi za jedne ter iste zastupnike. Recite mužki svi, ovako ćemo da bude i kako rečete, onako nek ostane. A proklet bio svaki od Vas, koji bi se dao podmitit i odciepiti od svoje braće, pa glasovao za druge zastupnike, a ne za one, za koje se dogovorite. A evo kakove zastupnike imate izabrati.

Prije svega neizaberite nikoga, koji nije pravi istiniti kršćan dušom i tielom, jer taj Vas neljubi. Onda neizaberite nikoga, koji mrzi na Vaš materinski jezik, jer taj Vas gleda zatrti. Naposljedku, neizaberite nikoga, za koga podpuno neznate, da je vjeran caru i domovini, jer takov ne samo da Vam nebi htio, nego nebi ni mogao koristiti. U ostalom neprebirajte mnogo, nego izaberete svakoga drugoga čovjeka, samo da je pošten, nemareć, da li je Slaven, Talijan il Niemac, da li pop il cesarski plaćnik, da li kmet il gospodin. A da se na vrieme dogovorite i složite, slušajte i poslušajte one ljude, na koje Vaši protivnici mrze; a to Vam je lahko doznati, ako ikoliko sviet poznate. Svjetujte se s Vašimi duhovnimi pastirî: oni će Vas htjeti i umjeti na pravi put staviti.

BRAĆO ISTRANI!

Eto, što smo Vam u kratko imali reći u ime 29. Oktobra, kad ćete bit opet pozvani, da izaberete za drugih šest godinah svoje poslanike u porečki sabor, gdje se radi i o vašoj koži isto onako, kao o gradjanskoj i bogataškoj. Draga Braćo, ako ikada, ovaj Vas put zaklinjemo svim, što imate najmilijega na svietu, da se neoglušite na naš bratinski svjet. Spomenite se, da Vi u svoj Istri nimate drugoga prijatelja nego nas i one, koji s nami jednako misle; pa ako neslušate nas i njih, koga ćete onda slušati? Ufamo se, da ćemo se prije izborah još jedan put viditi.

UREDNIČTVO „NAŠE SLOGE.“

Razgovor pred izborî

med Antonom, Lukom i Markom. *)

Lu. Kako je, Antone?

Ant. Zlo po nas, koji smo ubogi, jer stvari na svietu idu uvjek, kako hote gospoda, koji zakone kroje i zapoviedaju.

Lu. Ti se varaš, moj pobratime pogodio biš bio, da si rekao, da je puk onaj, koji čini zakone.

Ant. Kako možeš reći, da puk čini zakone? — kad bi tako bilo, nebi se doisto plaćali toliki davki il štibre, a još manje toliki adicionali.

Lu. Ipak budi uvjeren, tako je; puk bo izbira svoje deputate i šalje je u Sabor, il u Parlamenat, a oni u ime puka zakone kroje; zato ako koji zakoni nisu puku po volji, neka krivi sam sebe, jer neće da izbira prave deputate.

Ant. Ja nisam nikad išao glasovati (votat), nit sam nakan ići sada za izbore na Sabor.

Lu. Uprav tim grieše mnogi. Puk već po navadi pusti, da sve izbore obave tri četiri lisjaci, il se pak dade od njih prevariti, a malo zatim proklinje zakone i tko je je stvorio, dočim bi imao proklinjati svoju nemarnost i svoju ludost.

Ant. Sto nam je dakle učiniti?

Lu. Svim nam je poć glasovati, i glasovati jedino za ljude poštenjake, koji ljube puk i za njega drže.

Ant. Mi smo uvjek mislili, da su izbori šala i gubitak vremena, pak zato nismo za nje ni marili.

Lu. Šala izbori!... Oni su najozbiljnija i najvažnija stvar za puk. Ako puk želi, da se njim dobro vlada, neka izabere za deputate prave ljude.

Ant. Kako to, nevlada li s nami Cesar!

Lu. Negda je dà vladao s nami Cesar po zakonih, koje bi on sam učinio; al odkad imamo ustav iliti konstituciju, puk je onaj koji čini zakone, Cesar je potvrdi i po njih vlada. Zato izbori nisu za drugo, nego da puk u njih izabere ljude, u koje ima pravo povjerenje, pak da jih pošlje u Parlamenat, il u Sabor kao deputate. Ako dakle puk želi imati dobre zakone, nek si izabere dobre deputate!

Ant. Lahko je reći: izaberite si dobre deputate, al kako da ispoznamo i najdemo takove?

Lu. Dajte se u tom naputiti od poštenih ljudi, koji poznaju bolje od vas, tko je kakov.

Mar. Ter imamo dosti odvjetnikah iliti advokatah ovi vriede, da budu naši deputati.

Lu. Baš u tom se varate, moj dragi! Vi mislite, da su advokati već radi toga vriedni da budu deputati, što su advokati; a nepomnjite ništa, da puk u izboru svojih deputatah nesmije mariti za ičiju čast ni slavu, nego jedino za svoju korist. Zato nije istina, da nekoji vriede da budu deputati iz uzroka, jer su doktori. Dapače ja vam velju, da bi stvari na svietu mnogo bolje hodile, da nije toliko doktorstva.

Mar. Ja sam htio reći o advokatih, kojih je liepota slušati kad govore.

Lu. Baš zato, jer advokati preveć govore, jako su malo sposobni da dobro vladaju. Ako vi mislite, da jedan dobar govornik vriedi bit izabran za deputata, tada biste imao takodjer dati vaš glas onim blebetašem i čarlatanom, što no ljudem po placah vade zube i prodavaju lieke za svaku bolest. Oni znaju dobro govoriti; dajte dakle, imenujte nje za deputate!

Ant. Kad se dobro napijem, i ja znam moju reći i leti mi jezik. Mogao bi dakle i ja biti za deputata.

Lu. Pustite šalu na stran i uvjerite se, da i vi i svaki pošten čovjek, koji ima soli u glavi, može biti dobar deputat.

Mar. A ja tvrdim, da su advokati kao rodjeni i stvoreni za to, da budu deputati; za njih samih ću ja kao uvjek, tako i sad dati svoj glas.

Lu. Glasujte slobodno za koga vam drago, nu ja vam i opet ponavljam, da advokati su uvjek najmanje sposobni da dobro vladaju. Pa ako želite, da vam to dokažem, čujte me! Glasoviti talijan Gioberti, čovjek vele slôbodouman, govoreć o advokatih, reče ovako: „Lahkoća u govoru i sklonost na javna prepiranja, kojim se advokati svojim govorenjem privade, podaje im nekakvo gospodarstvo u skupščinah; odtud pako pride da se gubi vrieme u nekoristnom govorkanju, da se zanašaju važne odluke, da se pazi više na vanjsko lice nego li na jezgru stvarih, da se množe uvjeti.“ Fidrik pako II., kralj pruski, govoraše: „Kad bi ja htio upropastiti koju pokrajinu, izručio bi ju, da njom vladaju il filosofi, il advokati.

Mar. Ipak je ugodno slušati, kad koji advokat onako liepo govori!

Lu. Al nije ugodno dati se od njega upropastiti i još k tomu dobro ga platiii za njegovo blebetanje! Kad bi advokati htjeli zadovoljiti svojoj želji i blebetati, bilo ma i do sudnjeg dneva bez tegote iliti škode puka, ja nebi proti tomu njihovu bjesnilu kao ni proti tvojoj ugodnosti ni rieči rekao; al promišljajuć, da ta njihova i tvoja ugodnost stoji puka toliko žuljih, da se vrieme gubi u nekoristnom govorkanju, kao veli spomenuti Gioberti, da se upropaštjuju narodi, kako dodaje Fidrik II., — nećete mi prigovoriti, ako rečem, da takovo ugadjenje postaje pravo razbojstvo.

Ant. Ja borme trošim dosti sapuna i za malo novčićah pomladjujem onog, koji dojde k meni, da ga obrijem; a advokati netroše nego nešto sape i našim nas još troškom naruže.

Lu. Zato nam treba skrbiti, da jih neimamo od potrebe, a osobito da neizručimo u njihove ruke naše stvari, kako bi htio Marko.

Mar. Ja ipak poznam avokatah, koji su pošteni.

Lu. Ja netajim, da ima med advokati i poštenih ljudi, nu velim, da se i oni po svojem stališu navade, kako veli Gioberti, gubiti vrieme u nekoristnom govorkanju, zanašati važne odluke, paziti više na formalnost, nego li na jezgru stvarih. A

*) Po listu „L'Eco del Litorale.“

Digitized by Google

ako se o tom želite osvjedočiti, odprite samo spise (pisma) našega porečkoga sabora, u njih se, akoprem je nitko nečita, veoma dobro opisuju stvari i ljudi naše pokrajine. U njih ćete naći, da je u četvrtom saborovanju god. 1870. med 27 deputatah bilo 11 advokatah i 4 drugih doktorah. Il vam se morda nečini preveć doktorstva u toli malenom saboru? Pa izračunajmo jošte samo na debelo vrieme, koje su ta gospoda izgubila u nekoristnom govorkanju, što je za nas baš važna stvar. Jurve u početku govora, kojim otvori sabor predsjednik doktor Franjo vitez Vidulić o prvoj sjednici od dne 20. augusta 1870 poslje navadnog uvoda, vidit ćemo, da se je on kao pravi vitez mučio rogoboriti proti Rimu, proti obćenomu crkvenomu saboru, proti neprevarljivosti papinskoj itd. itd. A recite mi iskreno, od svega toga govorkanja, koja i kolika bje korist našoj pokrajini? Je li se g. Vidulić, govoreć proti Rimu, bavio pravom našom koristju i je li tako izrazio naše prave želje? Nije doisto! A za to svim pravom možemo reći, da je ono njegovo blebetanje bilo vrieme izgubljeno na škodu onih, koji plaćaju davke.

Mar. Bit će tako, al što mislite, da može koštati govor od morda par minutah?

Lu. Što? Učinit ću vam odmah račun! Saborski troškovi godine 1870. stojali su 4,802 for. 69 nvč.; sabor je one godine držao 7 sjednicah, koje su sve ukupno trajale 14 urah i pol. Po tom računu na svaki minut pride trošak od 5 for. 52 nvč. Postavimo dakle, da onim govorom bjehu izgubljena samo dva minuta, izgubilo se je 11 for. i 4 nvč., uzetih sve novčić po novčić iz džepa od sto i deset poreznikah, koji plaćaju po 1 for. davka, dakle od najubožijih. Je li vam se to malo čini?

Ant. Moj brate, ti si nam dokazao, kako se troše forinte na minut i stotine na uru, a nam je tužnim djelat ciel dan, i još nedobijemo 1 for.

Lu. Još mi je nešto dodati, da dovršim započeti govor o Saboru od g. 1870. U 7. i zadnjoj sjednici od dne 20. augusta 1870 bjehu izabrani dva deputata za carevinsko vieće, te jedan od njih, bje uprav presjednik doktor Vidulić, koji tom prigodom izusti smiešan govor. I doisto napomenuvši najprije pouzdanje, što mu je tim izkazao Sabor, baš laskavo izjavi, da mu je *teško* primiti tu poslaničku čast, „I to ne samo da uzmogne, kako se pristoji, zastupati Istru na carevinskom vieću, nego mnogo više, jer budući on zemaljski kapetan, kao takov imao bi biti u neprekidnom doticaju i s Juntom i s istarskim pukom, ako se želi, da se pokrajina dobro i uspješno upravlja."

Mar. Meni se čini, da je sve to jako dobro rečeno i da se tomu nemože ništa prigovoriti!

Lu. O da, rečeno je izvrstno, al čujte još i ostalo, što je mnogo ljepše. On napredova svoj govor veleć: da akoprem on nedvoji, da se može pouzdati na ude slavne Junte, ipak da u isto doba pozna, da nije pravo da otegoti njihov položaj, odmičuć se radu i bremenu, koje je on rad s njimi nositi i djeliti. Drugimi besjedami htio je g. Vidulić reći ovako: da se uzmogne pokrajinom dobro upravljati, ima nas četvorica dobro plaćenih, ja naime zemaljski kapetan sa tri tisuće forinti na godinu, i tri asesori svaki sa 1600 for. na godinu. Radi toga mi je reći, da nije pravo, da asesori djelaju za mene, il pa da pokrajina, koja me plaća, trpi, a ja da idem u Beč za poslanika prijimajuć za to još drugu plaću. Bolje neg ovako nije mogao govoriti! Nego na podlogu dosad rečenâ, g. Vidulić izvadi ovaj čudan zaključak: „ja dakle primam učinjeno imenovanje u nadi, da će sadanje zasjedanje carevinskog vieća biti kratko, te uvjetom da će slavni Sabor u budućem zasjedanju dobrostivo primiti moju odreku od te službe i izabrati koga drugoga mjesto mene, da zastupa pokrajinu na carevinskom vieću, a ja da tako budem mogao vršiti težke dužnosti, koje mi bjehu naložene kao zemaljskom kapetanu." Bi li se moglo što boljega i pravednijega želiti?

Mar. Ne doisto, al što ste htio reći?

Lu. Htio sam reći, da kao što nitko nije pitao gospodina Vidulića, da daje račun o njegovih stvarih i njegovih budućih odlukah, mogao je prišteditи vas taj govor i negubiti vriemena u nekoristnom govorkanju.

Mar. A zašto to?

Lu. Zašto govor je bio liep, al ne ozbiljan, jer kad je g. Vidulić u 8. sjednici od dne 12. Oktobra 1871, opet bio izabran za poslanika u carevinsko vieće, primio je svoje imenovanje.

Mar. A gdje bi se u Istri našlo boljeg poslanika?

Lu. Ja sad neišćem, tko bi bio bolji il hudji poslanik od njega, nego samo velim, da ako ga je bilo volja biti poslanikom, mogao je prišteditи tolike izjave i prigovore, o kojih ga nije nitko što pitao i koje, ako se pomisli, na ono što je učinio, neimaju, da nerečem što drugo, nikakve vriednosti. Poradi toga mi je reći, da i ovaj govor bio je nekoristan i vrieme izgubljeno, pa bilo da je trajao ma i samo tri minuta, koštao je 16 for. 56 nvč., radi kojih bjehu oglobljeni 165 poreznikah, što plaćaju 1 for. davka.

Mar. Čini mi se, da vi idete preveć na tanko!

Lu. Neide sè nikad na tanko, kad se radi o tudjoj kesi. Pa akovam je drago ćuti što debljega, zadovoljiti ću vas odmah, napriedujuć još uviek o godini 1870. U 2. sjednici od dne 21. augusta, Junta je predložila dar od 200 for. gosp. Kreinu c. k. živinaru kao nagradu knjige, što je ovaj napisao o bolestih domaće živine. Jedva bje započeo o tom govor, advokati i polnadvokati nahrupe dvimi predlozî preinačenimi trojimi dodatci. Predsjednik svom svojom vještinom jedva uzmogne urediti sve te predloge i dodatke, da je predstavi Saboru na glasovanje, a kad tamo i predlozi i dodatci svi jedan za drugim propadoše.

Mar. Al se tako prištedi nagrada od 200 for.

Lu. Prišteđi se, dà, nagrada stvari, koja bi bila mogla biti koristna pokrajini, i da se to učini dosti bi bilo par minutah, dočim se je potratilo skoro tri četvrti ure razpolaganjem predlogah i dodatkah, koji se nisu htjeli primiti. Računajuć pako da svaka ura košta for. 331 nvč. 20, ovi su tri četvrti ure koštali for. 248 nvč. 40, radi kojih imali su se esekutirali 496 poreznikah, koji plaćaju 5 for. štibre na godinu.

Ant. Oh, oh! to su liepe stvari!

Lu. Jesu, dà, al smo jedva na početku, zato čujte još ovu, pak sam dovršio. U sjednici 27. oktobra 1869. Sabor je bio odlučio, da će ustanoviti za pokrajinu jedan poljodjelski učitelj, uvjetom, da taj učitelj bude znao i hrvatski. Jer su pako prosili za to mjesto samo dva talijanska učitelja, nije sliedilo imenovanje. Godine 1870. opet se je poveo govor o putujućem učitelju i bje predloženo, da se u imenovanju nebi imalo paziti, zna li nezna li hrvatski. Štovani Grubiša, Rubeša i Marot valjanimi dokazi dokazaše da to nesmie biti i da se treba držati odluke od 27. oktobra 1870., a navlastito Grubiša dokaza, da takov učitelj nebi bio do nikakve koristi. Ipak većina, te jest veći broj deputatah, predobi. Nakon svega toga govorkanja i prepiranja, putujućeg učitelja nije nikad nitko vidio, niti se već o njem što govorilo. A radi te stvari osim izgubljena vremena godine 1869. izgubilo se je godine 1870. dvie ure i pol u razpravah i odlukah, koje nisu imale nikakva uspjeha, i ubogi je puk za te dvie ure i pol izgubljene, platio 828 for. adicionala. Ako bi se pako htjelo sakupiti napomenute troškove izgubljene godine 1870. u nekoristnom razgovaranju, izašla bi liepa svota od 1104 forinta!

Kako da čuvamo vino u bačvi.

Tko je igda rabio sumpor pri gotovljenju vina, taj se za stalno nije pokajao niti za trošak, nit za vrieme, što je uložio u tu radnju. Izbilja, ako mi užgemo u bačvi komadić sumpora, vidit ćemo kako se iz njega razvija nekakav plin (gas), koji prieči da se ne izleže u bačvi kakva bila gamad, koja bi mogla biti uzrokom pokvarenju vina. Ovaj plin ima jošte to svojstvo, da prelasno promieni boju ustrojnih tvari; a kad se raztopi u vrijućoj tekućini, zaustavi njezino vrienje, pače nedopušta da se ono opeta pojavi.

Taman zato što sumpor pospješuje i obustavlja svako dalje vrienje, on se rabi pri pretakanju svakoga vina, a osobito pri gotovljenju vinah sladkih i plemenitih, kao takodjer i kad hoćemo da šaljemo vino u koje drugo podalje mjesto: sve u jednu, kad želimo, da nam se vino nepromieni ni u čem.

Premda je sumpor toliko zaslužan, treba ipak da š njim oprezno postupamo, pa da ga rabimo u pravo vrienje, jer bi inače lasno mogao naškoditi.

Ako ti metneš, n. p. skoro pretočeno vino, u zasumporenu bačvu, tim ćeš zapriečiti dalje vrienje, ali treba da ti vino svakako vrije nekoliko danah izza pretakanja.

Sumpori dakle bačvu, kad si nakanio držati tvoje vino za duže vremena u konobi; a sumpori ju baš onda, kada hoćeš da ga pretočis po drugi put.

Evo pak kako ćeš pripravljati i žeći sumpor.

Raztopi u jednoj čistoj posudi čista sumpora; ali gledaj da ti ne pocrni pri vatri. Uzmi onda nekoliko odugačkih platnenih strukah, pak ih umoči u raztopljeni sumpor, tako da ostane jednako sumpora na obe strane platna: pa to sve stavi neka ti se najprie osuši. Kada pak hoćeš da zasumporiš bačvu, uzmi jedan komadić onog sumpora, pa ga spušti u jednoj željeznoj zličici, kroz gornji otvor u bačvu.

Ta zličica dakako valja da bude utvrdjena na jednoj niti, a da na kraju te niti bude jedan čep, onoliko širok, koliko je široka škulja od bačve.

Kad je vino pretočeno, ono vrije za nekoliko danah pa se onda to vrienje samo po sebi zaustavi. Tim vrienjem izhlapi nešto

Digitized by Google

vina, pa zato treba nadopuniti bačvu i začepit ju tako da u nju ne ulazi zrak.

To izhlapljivanje vina traje, premda u maloj mjeri za duže vremena. Treba dakle — ponajviše prvih mjesecih — nadoliti svaki drugi dan toliko vina, da ne ostane u bačvi ništa zraka.

Čim nastane zima, vino dalje nevrije, i tako se taloži svako trunje. U prosincu se obavi prvo pretakanje, da se tim vino ukloni od svake nečistoće utaložene na dnu bačve. U sječnju, veljači i ožujku vino opet ponešto vrije, ali to posve potiho. S ovakim tihim vrienjem talože se preostale nečistoće, koje, ako se vino ne pretoči, opet se podignu, pa ga razmute. U drugoj polovici ožujka treba obaviti drugo pretakanje.

Ako ti ostane vino za drugu godinu, onda, ako si ga i u listopadu prve godine po treći put pretočio, netreba da ga pretočiš nego samo jedan put, a to u prosincu.

Pretoči vino, kad je vedro nebo i suho vrieme, a ne gledaj da li je četvrtak ili petak.

Svako vino treba da se barem jedan put umjetno izbistri. Bielo se vino izbistri pri prvom pretakanju, da se tim odmah odstrani svaka tvar što u njem pliva, i što bi vriemenom mogla postati prvim uzrokom pokvarenja. Kada pak hoćes da metneš vino u staklenice, onda treba da ga izbistriš i dva i tri puta.

Vino se bistri bjelancem od jaja ili morunovim mjehurom (colla di pesce).

Da ga pako izbistriš morunovim mjehurom iliti klijom od ribe, evo kako ti treba postupati. Za svaki ektolitar vina uzmi 5-8 gramah tog mjehura. Metni ga u jednu posudu, u kojoj da bude toliko vode koliko je potrebito da u njoj može plivati; pa to sve pristavi k vatri. Poslie jednoga sata mjehur se nadme, a ti ga onda odmakni, pa ga izreži na križke. Približi opeta k vatri, ali u drugoj vodi, držeći ga blizu vatre za jedan sat, pa ga onda metni u mlačno mjesto, gdje će ti postati klijevinom. Pridodaj za tim hladne vode, pa onda postupaj kô što se čini i s bjelancem od jaja.

O mrvljenju ili drobljenju zemlje.

Jedan izmedju najpoglavitijih uvjetah plodovitosti zemlje jest da ona bude dobro razdrobljena.

Zemlja dobro razdrobljena, jest lagana i nije preveć spojna. Pjeskovita zemlja jest najlaglja i najmanje spojna.

Zemlja se razdrobi pomoću pluga, lopate i drugih poljodjelskih orudjah: ovakvim se orudjem povećava zemlji prihod.

Nitko ne sije u neizoranu zemlju, jer je uvjeren da bi uzalud uložio trud i trošak, ali svak ne zna, kako se zemlji oranjem prihod povećava. Da to uzmognemo razumjeti, mislimo malo, u kojem se odnošaju nalazi biljka sa zemljom.

Evo vam ovdje komad zemlje dobro izorane, dobro razdrobljene, te kukuruzom posijane. Već eto sjeme počimlje klicati, tjera naime nekoliko malešnih žilah. Te su žile posve tanke i nježne. Jedne probijaju iz jednoga kraja zrna pa prvirnju na polje; druge se zadubljuju u zemlju. Iz prvih će postati stabljike, iz drugih korienčići. Naravska je stvar da će se korienčić tim bolje razvijati čim zemlja bude mekša, a to stoga, što kad je zemlja meka, bolje u nju prodiru sunčani traci, zrak, kiša i svietlost. Ove su stvari toliko potrebite klicanju sjemena, koliko samo sjeme.

Oranjem zemlja postaje šupljikava, i spužvasta tako, da se u dobro izoranu zemljištu nalazi mnogo šupljinah, a te šupljine jesu pune vode i zraka. Na taj se način voda i zrak nalaze u doticaju s'bilinskom hranom. Ova se hrana pretvara tako, da postaje sposobna, da ju male bilinske žile mogu usisati i usvojiti. Osim što voda i zrak raztapaju bilinsku hranu, u njih uviek, kad se sa zemljom miešaju, ima mnogo stvarih, koje služe bilinam za hranu.

Kad ste vi dakle izorali jeseni vašu zemlju, vi ste ju na pô pognojili; jer zrak i vlaga, što sa zemljom smiešate, rastvorit će mnoge hranive čestice tako, da kad se bilina u pramaljeću počme bujno razvijati, ona će imati gotove hrane, a to samo uslied jesenskog oranja.

Vi znate, da se biline hrane svojimi žilami; pa znate i to, kako se te žile raspružaju simo tamo po zemlji. Ako je zemlja dobro razdrobljena, one će žile lahko sebi naći hranu, ma ova bila i dosta u duboku. Onaj sloj zemlje, na komu se nalaze žile, zove se mekota.

Oranjem vi svake godine prevrćete tu mekotu. Ako je ona meka i duboka, biline će se bujno razvijati.

A nu sada da vidimo, treba li duboko smrviti zemlju; kakvu li ćemo mi imati korist iz duboka oranja zemlje. Jasno je, da ćemo mi dubokim oranjem povećati prostor zemlje, a da će se tako žile sve to bolje razpružiti, te više hrane usisati, a to jer će zrak i vlaga dublje prodrieti.

Gdje vidite biline bujne, dugačka i debela koriena, sudite uput da je ona zemlja dobro smrvljena. Kukavne biline, koje rastu u plitkoj zemlji! Bliede su; tanke su; imaju samo dvie ili tri niti, što im služe za korien, koji nema nikakve krepkosti, te ga najmanje diete može lahko da izčupa.

Budi dakle preporučeno svakom težaku, sad kada počme orati svoje njive za ozim, neka ih prie dobro smrvi i razdrobi — pa ako je ljetos nažeo 10 vriećah, do godine će gotovih dvadeset.

Orudja pako kojimi se obavlja mrvljenje zemlje, vam su veoma dobro poznata. Ta tko od vas nema pluga i lopate? Tko nezna za branu i za grablje?

Gosp. List Dalm.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće** otvorit će se dne 19. tek. mjes. Najvažnija stvar, koju će imat pretresati, bit će nagodba s Ugarskom.

* **Naši Niemci** neprestaju se protiviti obnovljenju austro-ugarske nagodbe, kako ju misle Magjari. Bečko gradsko zastupstvo jest proti njoj svečano protestiralo.

* **Hrvatski sabor** nastavio je svoje sjednice na Zvonimirovu, to jest, dne 9. tek.

* **Što je nova sa ratišta?** Ništa, nego da se Srbi i Turci pripravljaju kao na odlučnu bitku. Srbom neprestaje dolaziti silna pomoć iz Rusije. Čolak Antic gleda, da dodje Turkom za ledja sa južno-zapadne strane. Crnogorci su se opet i opet pobili slavodobitno s Turcî; Muktar-Paša je u najvećoj opasnosti. U ostalom govori se neprestano o miru, o primirju, o kongresu itd.; ali što će Turska, toga neće Ruska, a što Ruska, toga neće Turska i Magjari itd. To će natezanje dotle trajati, dokle se uže neprekine, a do toga može jako krzo doći.

* **Turska** zove u pomoć azijske narode. Svi arapski listovi u Indiji priobćuju proglas turske vlade, u kojem se Muhamedanci pozivlju, neka se dignu do zadnjega i priskoče u pomoć padišahovoj državi. On, glava muhamedanskoga vjerozakona, da je sada od nevjeracah doveden u veliku stisku. „Saberite novce", veli se u tom proglasu, „da suvjerci vaši u Evropi mogu sjeći glave nevjercem, koji su se usudili podići grješne svoje ruke proti vladaru, kojega nam je Allah dao za svjetovnoga i duhovnoga poglavara. Za njega morate vojevati i vi; njemu žrtvujte svoj imetak i svoje blagostanje. Ustanite, Moslemi!"

* **Turski carigradski listovi** izjavljuju *svojim rodjakom* Magjarom najdublju zahvalnost za prijateljstvo, koje im izkazuju u ovoj prigodi, gdje su jih svi ostali evropejski narodi ostavili i na nje zamrzili. Ti listovi nude Magjarom tursko-magjarski savez, pak vele, da bi taj savez bio od preznamenite koristi za prosvjetu i napredak. Nam se čini, kao da čujemo, gdje se pogovaraju otrovnicc zmije, da bi kruh bio mnogo tečniji, kad bi se solio otrovom.

* **Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.** — M. č. g. Josip Jerala, plovan na Brdu je penzioniran; — č. g. Frane Peculić, dosadašnji duh. pomoćnik u Momianu, je premješten na Brdo kao upravitelj župe; — č. g. Anton Favento, kapitolski pomoćnik u Cittanovi, ide u mir; — č. g. Šimun Sfečić dosadašnji župe upravitelj u Momianu, ide u Cittanovu za kaptolskoga pomoćnika; — č. g. Antun Giacomin, do sada duh. pomoćnik u Oprtlju bi imenovan župe upraviteljem u Momianu; — č. g. Frane Comisso, mladomisnik, ide za duh. pomoćnika u Oprtalj.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1.—11 Oktobra 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	—	—	—	—	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.84	—	—	5.92	5.87	—	—	5.87	5.84	5.77	—	—	—	—	—
Napoleoni	—	9.82½	10.4½	9.94	9.87½	9.89½	9.88½	—	9.86½	9 86	9.67	—	—	—	—	—
Lire Ingleske	—	12.32	—	—	12.42	12.37	—	—	12.36	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	102.35	103.75	103.75	103.—	102.75	102.75	—	103.—	102.75	102.75	—	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik L. Testen. Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol. god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 24. Oktobra 1876.** **Broj 21.**

Istranski izbornici!

Evo nas opet s Vami, kako smo Vam to bili obećali, da Vam rečemo zadnju rieč pred samimi izbori. A ta rieč jest, da se i opet spomenete, da je sad u Vaših rukuh sreća i nesreća, čast i sramota našega u Istri puka. Naš će puk dne 29. oktobra il veselo zapjevati il tužno i žalostno zakukati, kako već budete Vi izabrali u onaj dan bolje il gore ljude za njegove zastupnike. Gledajte dakle što djelate.

Izbornici!

Vrieme, u koje živimo, jest veoma ozbiljno. Sam Bog zna, što nas čeka u ovo budućih šest godinah, za koje imate izabrati nove poslanike. Ali ako mi i neznamo, kakve će biti te buduće godine, ipak svi već nekako po naravi ćutimo, da neće minuti onak tiho i gluho, kako su minule šestero prošlih. Gladu i zimi skrbna se družina na dobu pripravi. Isto se tako mora pripraviti i skrban puk tamnoj i neizvjestnoj budućnosti, gledajuć naime, da postavi svoju sreću i svoj obstanak u sigurne i pouzdane ruke. Joh onomu, koji u vrieme pogibeli neima nikoga, da zanj radi i govori!

Ali i kad nebi toga bilo, pogledajmo samo na našu prošlost. Može li ona biti žalostnija i kukavnija? Nemože, jer kod nas gine i propada sve, što drugdje raste i napreduje. Kod nas od ljeta do ljeta rastu samo daće, a od njih puku nikakve koristi, dapače on biva od ljeta do ljeta sve to nevoljniji i siromašniji. Svim austrijskim narodom ustavna je sloboda u nečem koristila, samo nam u Istri kao da je u svem naškodila. Koliko se nije vikako, koliko obećivalo, da će nam bit ljepše, da će nam bit bolje; jer da ćemo sami zakone projiti, sami sobom gospodariti, sami školami upravljati itd. itd. Pak što se je dogodilo? Da se zakoni kroje, ali više puti očito proti nam; da se gospodari, al da se u gospodarstvu za nas nemari; da se upravlja školami, al da smo mi ipak bez škole i nauka itd. itd. Tko je tomu kriv? Da li ustav? Ne, nego ljudi, kakvi su naš puk dosad u Poreču zastupali. Hoćemo li, da nam bude i unapred tako? Ne, jer što nam nebi bila škoda, bila bi nam sramota!

Izbornici!

Opet i opet Vas dakle zaklinjemo, da za zastupnike našega u Istri puka izberete ljude, koji će skrbiti za svoje birače onako, kako skrbe za svoje zastupnici naših zemljakah drugoga jezika. Koji su ti ljudi? Mi bi Vam jih mogli i imenovati, ali nećemo radi svojih uzrokah. Nego Vam dajemo na znanje, da će Vam jih u zgodno vrieme naviestiti glasno i jasno naši prijatelji, koje ćete Vi u biranju slušati. Nikad nepozabite, da Vi nesmite birati po Vašoj želji, nego po želji svega kolikoga puka; jer Vi niste drugo nego pučki poručnici, a poručnik se mora vladati po volji svojega poručitelja. Želja pako i volja našega puka jest, da već kada tada dodju u Poreč takovi ljudi, koji će i za njega skrbiti.

UREDNIČTVO „NAŠE SLOGE.“

Razgovor pred izbori

med Antonom, Lukom i Markom.*)

(Dalje — vidi broj 20.)

Luka. Izmedju tolikih nevoljah, koje dan danas sviet grde, ostati će u povjestnici kao vječna uspomena njegova nevjerojatna pozabljivost. Sviet bo dan danas nemisli za drugo, nego za samo pusto uživanje; on je nesamo razmetan, gnjusan i sebičan, nego vrh toga jošte neizmjerno pozabljiv. Najpoglavitiji i najočevidniji dogadjaji iskustva, što služahu prošlomu svietu za nauk, dan danas nekoriste ništa, već su kao bistra voda izlita u kalužu. Najstrahovitije opačine, koje se danas pripete, sutra su jurve pozabljene. Pak zato ljudi, kojim pojde za rukom, da se kako obogate u svietu, nit nemare, što će o njih sviet reći, akoprem se proglasuje, da je javno mnienje ono, komu treba da se svatko klanja. Javno je mnienje, da, vlast oštra i mogućna, al samo za bedake, dočim za one, koji znaju živiti, nije drugo, nego glas neumna čvrčka! Takovi bo dobro znaju, da sviet nespominje sutra, što tko danas reče il učini, pak zato odkrito i srčno teže, da dostignu svoju svrhu, bez da jim niti na um pade, što će za to sviet reći. Da nije tako, išle bi bolje stvari na svietu, i nebi se moglo reći, da se u nekojih slučajevih baš izgubila ćutljivost naravskog poštenja. Al vjerujte meni, pozabljivost jest jedan izmedju poglavitih uzrokah, radi kojeg puk propada u nehajstvo, koje mu je veoma škodljivo, il pa ostane žrtva lukavosti i prevare. Životinje se u ovoj stvari mnogo opreznije znadu vladati, jer ako se na primjer mačka ulovi jednoč u uzanku i posreći joj se, da se oslobodi, budte sjegurni, neće vam već ona onud nikad proći. Al puk vam tako nečini; on preveć brzo pozabi pogibelji i škode, što je pretrpio i od iskustva ništa se nenauči.

Marko. Napredkom i slobodom puk će progledati i naučit živiti.

Luka. Slobodom i napredkom, kako što jih vi tumačite, puk će postati bezdušan, odprieti će oči, naučiti vašu pjesmu: i joh tada njegovim učiteljem!

Anton. Nam se ni najmanje nemari za takovu slobodu i napredak, nam će biti itako uvjek raditi da živimo i plaćati da drugi živu. Jedino zadovoljstvo, što nam ostaje jest, da doznamo, kako se troše naši novci. Nuder dakle, moj Luka, povej nam nadalje još koju o računih, jer smo dovršili god. 1870.

*) Po listu „L' Eco del Litorale.“

Digitized by Google

Luka. Vidim, da nemožeš pustiti u miru svoga iskrnjega!

Anton. Ja neću, Bog sačuvaj, da ikomu dosadjujem! Al, jer se radi o naših stvarih, koje bjehu javno pred svietom rečene i štampane; zato mislim, da mi neće nitko zamjeriti, ako se silim, da vidim, kamo je išla moja kokoš, da iznese jaje.

Luka. Tvoja mi se prispodoba dopada, te evo me zato, da ti odprem košaru, pak da vidimo, jesi li kadar izmed ostalih da izpoznaš jaje, koje je iznesla tvoja kokoš.

Anton. Samo ako mi ga nisu našarili, poznati ću ga ja doisto, vidit ćeš!

Luka. Odprimo dakle košaru, to jest saborska pisma god. 1871. U njih ćemo naći, da je Sabor rečene godine držao 9 sjednicah, koje sve ukupno trajahu 23 ure i pol, a koštale su zemlju malenkost od 7,259 for. 7 nvč., što pride 303 for. 89 nvč. na svaku uru, u kojoj su govorili naši zastupnici. Već se razumi po sebi, da u tom računu nisu zauzeti troškovi za priprave nacrtah, za štampu, za kućarinu, za prostirače (tapete) itd. itd.

Anton. Oh, oh!... Dug ti je u mačke rep!

Luka. Nešali se ti mačkom u mačke su oštri nokti! A naš je grb koza, kratka repa i zlatna vjemena, jer je i koza sva od zlata. Nu nemuti me tim, nego da vidimo malko, kakvom su koristju pokrajine govorili naši zastupnici god. 1871. I nenapominjajuć dugi i naduti uvodni govor, kojim se je uzvišavala naša *uvjek* sve to *sjajnija autonomija*, da se tobož tim kako pokrije umnoženje činovnikah, pregledajmo malko V. sjednicu 28. septembra, u kojoj ćemo naći, kako se meni čini, nepotrebno prepirkanje, koje je trajalo do blizu pol sata. Radilo se naime o stalnom uredjenju pokrajinskih stipendijah i podporah za djake. U nacrtu bje rečeno, da se stipendiji imaju davati *ubogim istarskim djakom.* Al tko bi vjerovao? O besjedi *ubogi* govorilo se pol ure! Te akoprem štovani zastupnik Dr. Basilisco dobro opazaše, *da tom se besjedom razumiju one obitelji, koje radi svojih odnošajah nisu u stanju, da svoju djeco uzdrže na nauku, — da uboštvo nije nikakva sramota, te da ta besjeda najbolje odgovara smislu zakona*, ipak govorkanje bje napredovano dok se neizbriše besjeda *„ubogi“*, kojom se ruke preveć vezahu.

Anton. Komu su dakle htjeli, da se daju štipendije, je li morda bogatim djakom?

Luka. Htjeli su, da se daju onim, koji su *„vriedni polag dobivenih oficijoznih izviešćah od dotičnih občinskih zastupstvah,“* s kojimi se zastupstvi treba dobro gledati (esser in buona), ako se želi stipendij dobiti.

Anton. Liepa je borme i ta!

Luka. Al je još ljepša ona, da se je smisao štov. Basilisca, koja je najbolje odgovarala svrhi zakona i koju i ja odobravam, odvrgla, i to da se promieni sa drugom smišlju prostranijeg tumačenja, i tako se izgubi pol ure vremena, što je stojala 154 for. 44 nvč.

Anton. I ta mi se glasba dopada!

Dan počivanja.

Iza tolikih preporukah, koje smo mi ponovili na stotine puta našim težakom, da nelienuju i nestoje bezposlice, nego da ukoriste do cigloga časka svog vremena, pa da rade što ozbiljnije, eda bi kako podignuli i unapriedili zapuštena svoja imanja, činit će se gdjekomu smješno, kad nas čuje, gdje mi njima danas naoblo preporučujemo dan počivanja i obustavljenja svake raduje.

Ali nemoj se nitko tom čuditi nego svak sudi naše razloge; pa ako se dalo, tad ih poreci, inače ih poštuj i za nje djeluj.

Taman s toga što mi želimo, da naši težaci puno rade, svjetujemo ih da na vrieme i opočinu. Al nu odkud nam potaknuće tomu savjetu, ako je istina da većina naših težakah opočiva i kad treba i kad ne treba? Opočivaju, da, više puta gdje ne treba; ali vjerujte, štioci dragi, da višekrat ne opočivaju, gdje baš treba, ni kako treba. Te mi gledamo, na žalost ljutu, većinu naših kotaranah svedjer kâ trudne, boležljive, iznemogle i ostarjele još za mladosti, a po tome i kratkovjeke.

Ovi ljudi troše bezumno i bez reda svoje snage, naliki uprav razsipniku, koji, kad smeo svoje dobitke, maša se (lati se) ludjak i glavnice, dok mal po mal i nju opuha. Ali je samo onaj mudar koji nmide kako pristoji zamjenjivati trud i počitak; koji zna radit što više može, a opočivati, ni više ni manje no što mu treba. Vježbanje u radnji dvostruči snagu čovječju, umornost ju kao što i lienost, pripolavlja: a ciena se zdravlja uzmnaža taman uzmnažanjem mišičnih silah, mudrom štedujom i dobrim redom uporavljenih.

Nego da se sad upitamo, imade li čovjek kakvo sveobće mjerilo, po komu će moći znati, koliko mu je uprav truditi, koliko li počivati, eda trudom nepokrati svoje dane, nego naprotiv baš uzmnoži broj godištah svoje radnje?

Tekako da ima to mjerilo i uprav od samog Stvoritelja najsvečanije rodu ljudskom naznačeno kroz pero njegova zastupnika i zakonoše Mojsije. „Spomeni se“ — poručuje svakom čovjeku Stvoritelj njegov — „spomeni se da posvetiš dan opočitka. Šest ćeš danah ti raditi sve što ti treba. Sedmi je dan subota, dan opočitka gospodina Boga tvoga. U ovaj nećeš raditi ništa, ni ti ni tvoj sin, ni tvoja najmenica, tvoj vol ni tvoj magarac, nit ijedno tvoje živo, pa ni inostranac, koji se desi (nahodi) u kući tvojoj, eda tako uzmogne opočinuti tvoj najmenik i najmenica, skupa s tobom. Spomeni se da si i ti bio rob u Misirju, odakle te je izbavio desnicom jakom, mišicom snažnom Gospod Bog tvoj.“ (Deut. gl. 5. r. 12-15).

Niti se je zamjenom subote sa nedjeljom za nas promienilo razdjeljenje sedmice, kâ što ni zakon počivanja, zakon naime, da čovjeku na stanovite neke rokove treba, iza dugljeg rada, dan opočitka. Ovaj su pak zakon poznavali od starine tja do danas svi narodi širokog svieta, te i opredielili u kakvih bilo njihovih ustavah il obrednikah, taj dan počitka, ponajviše taman sedmi.

I zaista, ako mi spored mo razdieljenje vriemena na sedmice i dan počitka, iza drugih šest danah rada, sa snagom čovjeka i životinjah, naći ćemo to razdjeljenje kao najprirodnije i najpristojnije.

Kad pri izmaku prošloga vieka francuzki zakonuši pokušali da izvrate sedmice u desetice (dekadi), da naime, mjesto iza šestog, ustanove iza svakog devetog dana radnje po jedan dan opočivanja, napori im se izjalovili; sama priroda srušila im ih, te se morali povratit na stari tjedan. Najkrvavija strahovlada nemogaše da prisili francuzke težake, da se priviknu dekadam. Što obćnost ljudska danas sagradi, to tiha priroda sutra razgradi, jer vol nemože da ore uvjek po devet danah zasebice; te iza šestog već dneva, rek bi, da iznemoglim svojim mukanjem ječi i vapi za opočitkom od samoga Stvorca svieta svakoj živini ubilježenim. Naši volovi, govorahu medju sobom francuzki težaci, naši volovi razume dobro, kad je nedilja nit mi smimo njih podjarmiti u nedilju.

Čovjek, kriepošća svoga duha, može donekle i prekomjernom trudu odoljet; ali, ne drugčije nego što živine, plati slano napor neprirodni, prikraćenim svojim životom i krljavom svojom starošću.

Nedilja nam se dakle nameće ne samo vjerom kršćanskom nego i prirodom: ona nam je potrebita duši da ju pokriepi i obnovi mislim vrhzemaljskim, a tjelu da mu povrati vitkost prvu i čilinu (hrabrost), dugim trudom izgubljenu. Posvećujuć dan nedilje, mi u isto doba dakle vršimo dva zakona našema biću najpotrebnija, zakon prirode u prilog tjelu, zakon vjere u prilog duhu.

Ove misli na dušu svima učenijim domoljubom, koji obće izbližega s našim prostim pukom, navlastito s našim težakom, pa bili ti domoljubi, gospodari, prometnici ili trgovci, posjednici, učitelji il svešteuici. Svi oni jesu odgovorni za prostaka i za neuka, s kojim obće, uz koga živu, s kojim nesreću i sreću diele. Naši težaci, rek bi da su zaboravili oba zakona gori rečena, to počivanje i posvećenje sedmoga dana.

Naši volovi — govorahu osamnaestog vieka francuzki težaci — razabiru kad je nedilja, pa mučU i vapiju opočitka; a naši težaci, velimo mi, sadanjeg vieka, tobož prosvjetnoga i naprednoga, nerazabiru toga nimalo. Čija krivica? Čija li tu odgovornost?

Gosp. List Dalm.

Dopisi.

U Kastvu 11. listopada.)*

Dne 18. Oktobra otvorit će se ovdje pripravnica sa hrvatskim učevnim jezikom. U nju mogu stupiti učenici, koji su navršili 14 godinah, ili će jih navršiti dojduće godine, te su dobrim uspjehom pohadjali IV. razred kakve pučke učione.

Poslie što bi svršili ovaj pripravni tečaj dobrim uspjehom, mogli bi pohadjati kroz četiri godine učiteljski zavod u Kopru, gdje bi prama svojoj marljivosti i siromaštvu prve dvie godine, 100 ili više, a druge dvie, 200 forintih dobivali.

Ove godine odgojila je naša pripravnica 7 dijakah, koji pohadjaju sada gori imenovani zavod, te će do četiri godine biti „veoma dobro došli“ našoj tužnoj Istri.

Na Otocih i u Istri više će biti učenikah, koji bi se mogli okoristiti tom prilikom, i to tim više, što bi dobili podporu ili štipendij od 50 forintih, te bi se mogli ovdje malim troškom prehraniti.

Prose se zato svi učitelji i rodoljubi da raztumače to roditeljem sposobne za to djece te da jih nagovaraju, neka pošalju svoju djetcu u ovaj pripravni tečaj, da budemo imali i mi istarski Hrvati dosta narodnih učiteljah, koji bi puno koristili našoj Istri i miloj nam domovini.

Osobito pako mi Kastavci moramo skrbiti, da i naša djeca pohadjaju u većem broju pripravnicu, jer inače mogao bi se dogoditi, da ju izgubimo, premda smo ju težkim naporom zadobili.

*) Došlo prekasno za posljednji broj. Ured.

Digitized by Google

Nešto o gnojnici (govedjoj mokraći).

Sastavio *Nikola Vežić*, providnik.

Evo me, mili moj poljodjelče, da ti danas nešto prozborim o gnojnici i to s toga, što sam opazio, da vele slabo mariš za ovu dragocienjenu tvar u gnoju.

I sbilja čovjeka upravo zaboli srdce, kad opazi seoske dvorove i vidi, da gnojnica teče po cestah, pa svojim izparivanjem truje i ruži prirodno ladanjsko zdravlje i ljepotu. S toga, mili moj poljodjelče, trgni se jednom, pa se lati posla, te ne daj, da ovakova dragocienjena tvar teče po putevih i da ti smradi i truje tvoju divnu okolicu, nego ju upotrebi za svoju hasan (korist), kao što čine drugi napredni narodi.

A sad me čuj dalje:

Ova tekućina sa svojimi sastojinami (s *dušikom*, *pepelikom*, *praničnom* ili *fosfornom kiselinom*) čini, da gnoj postaje sve bolji i mastniji, suprot bi bez gnojnice govedji i svaki drugi gnoj jedva samo polovice ciene imao.

Gnojnica se dakle većinom upotrebljava za polievanje gnoja za da se ne osuši. Nu nekoji pako gospodari rabe ovu koristnu tvar za mlade usjeve, zatim za livade itd.; jer gnojnica ima to osobito svojstvo, što sili usjev sa svojimi sastojinami da brzo lista i da razvije stablo.

Ali ista (gnojnica) na fizičko popravljanje zemljišta nikakov uticaj neima.

Opozorujem te, mili moj poljodjelče, da što pametnije postupaš sa mokraćom, a osobito onda, kad sa istom polievaš livade i mlade usjeve, naročito djeteline ili ma koje druge krme. Ona se nesmieje sama u ljetu upotrebiti, nego uvjek pomješana sa vodom (razmjer 1:3 to jest jedna vjedrica mokraće tri vjedrice vode), dočim se zimi može bez vode upotrebiti, jer se sa sniegom pomješa.

Dakle ti preporučam, da gnojnicu (mokraću) upotrebiš uvjek onda, dok je zemlja vlažna to jest poslije kiše (dažda), jer će se gnojnica sa vlagom od zemlje pomiešati i tako će ista (vlaga) razblažiti mokraću.

Gnojnica se vozi na livade iliti oranice u lagvu tako, da se zadnje dno od lagva provrta, a izpod luknje (škulje) metne se rešeto ili luknjasta (našupana) daska. Tako vozeć po slogovih oranice i livade razprska se gnojnica po tlu.

Rekoh, da je mokraća u gospodarstvu vele koristna; pa zato mili moji poljodjelci, izvažajte istu na polje ili livade, ne dajte, da vam u mlakah i grabah zrak truje. Toga radi što je mokraća tako koristna gospodaru, to nam valja iz petnih silah nastojati, da ju što bolje sakupljamo, pa u snagi i u njegi čuvamo.

Zato vam evo, mili moji poljodjelci, podajem prost i jevtin način, po kom se to najbolje postići može u koliko scienim, da je vrlo praktičan; nu da li će se ovaj moj predlog primiti i svesrdno usvojiti, ne mogu jamčiti.

Evo ga: Ponajprije u staji (štali) načini nizinu, gdje će se osoka od marve slievati, a odavle kroz žliebove van u gnojnicu odticati, koja se obično pravi tik gnojišta. Ovo je za sakupljanje one mokraće, koju ne bi mogla upiti *nastelj* iliti *stelja*, a za sakupljanje one mokraće, koja je u stelji donešena na gnojište, kao i onu s kojom smo polievali gnoj, tada treba pod gnojištem jamu izkopati (vidi „Našu Slogu“ broj 18. god. VI.) u koju će se ova mokraća slievati.

Sad mi drugo nepreostaje, nego *svim vriednim poljodjelcem* ovaj člančić što toplije preporučiti, — a tim većma, što je iz iskustva pisan.

Na Vukšin-Šipku mjeseca listopada 1876.

Neukû Nauka.

Kako postaju crvive jabuke, kruške i trešnje.

Kad cvjetaju jabuke ili trešnje, uzpuze ili uzlete na drvo sitni kukci (male živinice). U sredini svakoga cvieta vidi se kao zeleno zrnce: ovo je budući plod i zove se plodnica. U ovu plodnicu zabode kukac i metne u nutar sićušno (maljašno) jajašce, da se prostim okom ni zamietit ne može. Rana od zaboda zacieli i zaraste, no za koji dan se iz jajca izleže crvić, grizući sve na okolo i hraneći se mesom od ploda. Plod uvehne, opade, a crv, kad dozri, pogrize se, zavuče se u zemlju, zaprede se kao gusjenica. Na proljeće se iz onoga zapredka izvali opet kukac. Zovu ih kljunci.

Možemo li voće očuvati, da ne bude crvivo?

Skupljati treba marljivo sve nezrelo voće, koje pade s drvetja, kao što i uvehle cvietke od voćakah, jer u svakom plodu i cvietku ima po jedan crvić, iz kojega će se kasnije izleći kljunak. Pokupi dakle sva ona gnjezda budućih kljunakah, a da budeš s poslom brže gotov, uzdrmaj više puti voćke, te će opasti svi od kljunakah oštećeni (ranjeni) cvietci i voće sažeži a nemoj ga zakopati ili baciti na gnojište; jer se tim nećeš ni malo pomoći.

Pučki Prij.

Nešto o podiranju drieva.

Jurve od nekada je poznato ljudem, da lies jednog te istog drieva, koje bje posječeno u zimi, mnogo je jače i više trpi od onoga, što bje posječeno ljeti. Ipak neće biti suvišno napomenuti, da i različno zimsko doba, u kojem se drievo sieče, upliva na njegovu moć i ustrajnost. U Bernu na Švajcarskom oborili su, na poskus, u raznih zimskih mjesecih više jednako starih i jakih smriekah, te iz njih naredili mnogo gredah. Najjača greda bila je od smrieke, koja bje u decembru podrta, ona u januaru podrta, bila je 12 po sto, ona u februaru 20 po sto, ona u marču 38 po sto slabija. Tim bje dokazano, da najjači lies je onaj, koji se posieče mjeseca decembra. Smriekovo drievo mjeseca februara posječeno i u mokru zemlju pokopano sagnji u 8 godinah, dočim se je našla posve zdrava, smrieka 16 godinah u mokroj zemlji zakopana. Bukovi plati iz liesa mjeseca februara posječena sagnjiše u dvie godine, dočim platovi istoga drieva mjeseca decembra posječeni, trajase 5—6 godinah. Lies mjeseca decembra posječen kadar je najveć podnieti mokrinu, a za tim što kašnje, to manje.

SVAŠTA PONEŠTO.

Dobra kokoš ima u svojem jajnjaku 600 jajah. U prvoj jih godini iznese 20, u drugoj 120, u tretjoj 135 i u četvrtom 114. U sliedećih godinah nese svake godine 20 jajah manje, dočim u 9. godini daje jih najveć 10 na godinu.

* * *

Prodaja kamenicah iliti oštrigah. Od nekoliko godinah nastala je u svietu velika prodaja kamenicah. Od njih se u Francuzkoj svake godine izvadi do preko 2½ milijuna franakah. Na otoku Rhé bavi se lovljenjem kamenicah do 2,000 ljudi, koji ulove na godinu do preko 30 milijunah komadah. Ipak sve to jest skoro ništa naprama velikoj trgovini, što se kamenicami čini u Inglezkoj i Sjedinjenih amerikanskih državah. U Belgiji u velikoj su cieni kamenice iz Ostende, u Inglezkoj iz otokah Hayling i Milton, u Njemačkoj one iz Holstajna. — U našem je Primorju pred nekoliko godinah bilo toga i mnogo drugoga svuda dosti, al kako se kod nas nezna nego kvarivati i uništavati, što komu pod ruke dojde, tako žalibože i liepomu nekadašnjemu lovu kamenicah velih i malih, neima više skoro ni traga, — sve se je zatrlo! Al jer još ima uvjek kod nas mora i obalah, zašto nitko nigdje nemari da se opet razplodi toli plodonosno i koristno stvorenje? Il je morda dosti, da ljudi imaju plaćati težke davke i adicionale, a da se ništa neskrbi, kako i odkud da je plate? Ako se naše vlasti i uplivniji ljudi nebudu odrešito brinuli za obći napredak i dobrostanje, do malo propadosmo svi i svuda.

* * *

Uzgoj konjah u Austriji. U Austriji bez Ugarske ima 478 uzgojilišćah za razplodjivanje konjah. Iz tih se uzgojilišćah lanjske godine 1875. poleglo na blizu 70,000 ždriebacah.

* * *

Austrijske škole godine 1875. Prošle je godine bilo svih austrijskih narodnih školah 15,166 (med kojimi 235 gradjanskih). Po broju razredah bilo jih je: sa jednim razredom 7,907; sa dvima razredima 3,410; sa trimi razredi 676; sa pet razredah 385; sa šest razredah 184; sa sedam razredah 82. Po učevnom jeziku bilo jih je: 6,854 njemačkih; 3,820 českih; 1141 poljska; 1008 rusinskih; 482 slovenske; 222 srbsko-hrvatske; 677 talijanskih; 13 latinskih; 13 rumunjskih; 4 magjarske; 921 mješanim učevnim jezikom. — Broj svih učiteljah iznosio je 31, 196. Od godine 1871. učiteljstvo umnožilo se je najviše u Štajerskoj, najviše umanjilo u Kranjskoj i u Bukovini. Godišnje plaće austrijskih učiteljah bjehu na blizu sliedeće: u Dolnjoj Austriji 777 for., u Gornjoj Austriji 612 for., u Solnogradskom 479 for., u Štajerskoj 468 for., u Koruškoj 452 for., u Kranjskoj 368 for., u Trstu sa Okolicom 619 for., u Istri 369 for., u Tirolskoj 167 for., u Českoj 290 for., u Moravskoj 541 for., u Sleziji 465 for., u Galiciji 270 for., u Bukovini 377 for., u Dalmaciji 366 for. — Broj djece školu pohadjajuće bio je 2 milijuna 134,683. Med 100 djece sposobnih za školu, pohadjalo je školu u Foralberžkoj 96, (što je najveći broj)

Digitized by Google

u Štajerskoj 71, u Kranjskoj 64, u Koruškoj 71, u Goriškoj 51, u Istri 42, u Bukovini 15, (što je najmanji broj u austrijskoj državi.) *Slov. Uč.*

* * *

Koliko plaće imaju na dan europejski vladari. List „Politik" poveda da Aleksander, car ruski ima na dan 50,000 for.; Hamid, car turski 36,000; Franjo Josip, car austro-ugarski 20,000; Fidrik Vilhelm, car njemački 16,000; Viktor Emanuel, kralj talijanski 12,800; Viktorija, kraljica inglezka 12,530; Leopold, kralj belgijanski 3,500; Mak-Mahon, presjednik francuzke Republike sa svimi troškovi putovanja ima 1,000 for. na dan.

Književne viesti.

Hrvatska pjesmarica, nova zbirka rado pjevanih hrvatskih pjesamah, upravo je izašla tiskom i nakladom primorske tiskare. Sabrano je u njoj 100 pjesamah. Ciena 15 nvč.; dobiva se u svih hrvatskih knjižarah i kod primoske tiskare s poštarinom po 17 nvč. Ovu je pjesmaricu sabiratelj posvetio akademijskim družtvom „Velebitu" u Beču, „Hrvatskomu domu" u Zagrebu i „Hrvatskoj" u Gradcu *na spomin krunitbe Dimitra Zvonimira*, kralja svih Hrvatah, u gradu Spljetu na dan 9. listopada 1076. I mi preporučamo priručnu ovu knjižicu štovanomu čitateljstvu.

Milozvuk, zbirka popievakah za mladež obojega spola. Uglasbio Ivan pl. Zajc. Sadržaje 42 pjesme; ciena 35 nvč. Upozorujemo naše čitateljstvo na krasno ovo djelce namienjeno upravo našim pučkim školam. Do sele moradosmo ponajviše mučiti si djecu svakojakmi tudjimi napjevi, kojim prikrajasmo hrvatske pjesme, a sada nas čuveni glasbenik usrećio hrvatskimi napjevi, koji će sjegurno, kao što su potekli iz čisto hrvatskoga srdca, i goditi nježnim srdašcom hrvatske mladeži.

Različite viesti.

* **Što je nova po svietu?** Današnje su novosti kratke al krupne. Od danas do sutra možebit je buknuo rat med Ruskom i Turskom. Ruska je na najtanahniji na svietu način dotle dotjerala, da se sad sama nalazi naprama Turskoj, kojoj nudi engleske predloge glede Kršćanah, zahtjevajuć od nje jamstvo, da će jih točno izvesti, a neučini li toga, da će ju ona oružjem u ruci pameti učiti. Turska bješe ponudila velevlastim šest mjeseci primirja, naime tamo do proletja, ali to bijaše prekrupna šala, pak je šalom i ostala. U Srbiju dolazi jednako sila Rusah. Na Moravi i nabaru bijaše od skora više krvavih okršajah, u kojih su braća Srbi ostali svaki put dobitnici. Crnogorcem se predala tvrdjava Medun poslje četveromjesečne obsade, Turci su tamo svud u strahu i smetnji. Grčka i Rumunjska nakanile se takodjer, pak neće mnogo postojati vrieme, da će i one udariti. Ruski car Aleksandar nalazi se još uvjek u Livadiji, odkud u sporazumljenju s Njemačkom ravna evropejskom politikom.

* **U carevinskom vieću**, što se otvorilo dne 19. t. m., naši i njemački poslanici zanovetaju ministre, dakako svaki prama svojoj želji, da što misle o iztočnom pitanju. Dobro je, da Evropa čuje iz ustiuh naših poslanikah, da u Turskoj i nas srdce boli.

Pozor Istrani! Pišu nam iz Istre odavle i ondanle, da su se tu i tamo kod biranja izbornikah dogodile kojekakve stvari, kojih mi nemožemo vjerovati, jer bi tada ti izbori bili nezakoniti. Zakon naredjuje, da 14 danah pred izborom izbornikah (fiduciari) mora biti izložen u Podestariji imenik biračah, da ga može tko hoće pregledati te viditi, da li nije tko izpuščen, koji ima pravo glasovati, il uvršćen, koji toga prava neima. Naredjuje zakon nadalje, da je Podestarija dužna u zgodno vrieme izviestiti i pozvati poimenice jednoga po jednoga sve birače pismeno il ustmeno, da taj i taj dan tu i tu ura dojdu u Podestariju, da izaberu svoje izbornike, koji će onda izabrati njihove zastupnike. Izbori izbornikah, koji se nisu ovršili na taj način, jesu nezakoniti i nevaljali, pak će zato biti nezakonito i nevaljalo i njihovo biranje zastupnikah. Na pitanje, što bi se u takvoj prigodi imalo učiniti, odgovaramo, da takve nezakonisti treba javiti pismeno c. k. Namjestničtvu, komu je onda dužnost skrbiti, da se završe i uništi izbor zastupnikah, izabranih od nezakonitih i nevaljalih izbornikah, te razpisati i narediti nove izbore. Braćo Istrani, mi smo učinili svoju dužnost, a sad činite vi svoju. Kad vas vaši protivnici gledaju i na taj način da prevare i oškode, neprostite im, nego bez milosrdja iznesite na svjetlo svaku njihovu i najmanju krivnju, da se nauče zakon poštovati.

* **Hrvatska gimnazija na Rieci**, kako nam odanle pišu, razvija se sve to bujnije. Ljetos da je stupilo u I. razred 60 djakah, od kojih 25 Riečanah. U I. razredu talijanske realske gimnazije da jih neima nego 20 i to da nisu svi Riečani. U magjarskoj pako pučkoj školi da ima svega skupa 20 učenikah i 13 učenicah. Neki uplivni riečki gradjanin da je rekao, sve riečke škole više i niže, izvan riečke hrvatske gimnazije, da nevriede da obstoje, toga radi da će bit Rieka najzad usiljena da ukine naime realsku talijansku gimnaziju, pa da osnuje tek jednu trgovačku školu. Mi tomu neimamo dodati drugo, nego vruće preporučiti narodnoj hrvatskoj vladi, neka njeguje hrvatsku riečku gimnaziju kao oko u glavi; jer što bude ona gimnazija bolja i uglednija, to će i hrvatstvo bolje napredovati ne samo u hrvatskom Primorju, nego i kod nas u Istri i na Kvarnerskih Otocih. Mi ovdje neimamo s materom zemljom drugog duševnog veza, nego uprav jedinu hrvatsku riečku gimnaziju. Jedino tu se naši dični sokolići uče hrvatski misliti i govoriti! Ali ujedno preporučujemo roditeljem, neka dobro paze, kakvim familijam da izruče svoje sinove; jer gdje nisu u strahu držani, lahko se potepu i pokvare, pak onda joh i gore. Zato neka naruče tim familijam, da svakih 15 danah opitaju g. Ravnatelja za njihovu marljivost i ponašanje, a i sami roditelji neka se barem dva puta na godinu potrude k Ravnatelju, da doznaju za što i za koga troše.

* **Slava Žminjcem**, koji su se, kako čujemo, veoma muški držali prigodom biranja svojih izbornikah, izabravši sve same čiste narodne korenjake. E, kad bi tako bilo po svoj ostaloj Istri, kako bi naša majka veselo pjevala!

* **Grčki kralj Juraj** bavio se jučer ovdje u Trstu na povratku sa svog višemjesečnog puta u Atene. Ovdašnja grčka naselbina dočekala ga osobitim oduševljenjem i gromovitim „Zitho!"

* **Magjarski sveučitišne djaci** u Pešti htjahu narediti nekakvu halabuku, da izkažu svoju ljubav svojoj turskoj braći, ali im ministar Tisza toga nedopusti, rekav, da se još nezna, odkud vjetar puše. Onda ti vitezi zaključe, da će sabirati novce za krvoloke Turke, koji da se biju i umiru za prosvjetu, napredak i civilizaciju Evrope. Liep je taj magjarski pojam o prosvjeti — samo je sreća, što se od svih svieta učilišćah negoji nego na jedinom peštanskom!

* **Tvrdoglavost.** Neki gradjanin iz Subotice imao je platiti trgovačkoj komori u Šoprunu cielih osam novčićah, al jih nije nikako htio platiti. Komora ga dade tužiti i po tužbi dodje odluka, da mora platiti; nu dužnik uloži utok (protest) i poslije utoka opet previd. Tako narastoše troškovi do blizu stotinu forintih, a ubog dužnik ostade dužan platiti još k tomu i čitav dug od osam novčićah. Nu sve to nebijaše čovjeku prežestoke pravdaške ćudi dosta, jer kad sudbeni ljudi dodjoše k njemu, da ovrše pravomoćnu osudu, uzprotivi jim se i zarad toga dodje pred kazneni sud, te odnese povrh svega, jošter tri mjeseca zatvora!

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 12—23 Oktobra 1876.

NOVCI	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	—	—	—	—
Turski dukati (cekini) .	5.79	5.83	5.82	—	5.88	5.89	5.96	6.01	5.94	5.94	—	5.95	—	—	—	—
Napoleoni	9.81	9.88	9.87	—	9.94	9.94½	10.11	10.17	10.—	9.95	—	10.05	—	—	—	—
Lire Ingleske	12.31	—	12.30	—	12.43	12.45	—	—	12.57	12.46	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	103.—	103.—	103.50	—	104.35	104.65	105.60	106.25	105.75	105.75	—	106.—	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **L. Testen.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjenc poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Novembra 1876.** **Broj 22.**

☞ Najvruće molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List jošte nisu poslali, da to svakako do konca tekućeg mjeseca učine.

Stanje stvarih na Iztoku.

Zadnji put smo rekli, da je stanje stvarih na Iztoku tako napeto, da se u tren oka može provrći u rat med Ruskom i Turskom. To se nije dogodilo, ali prilika, da će buknuti taj strašni rat, jest danas sto puti veća, nego li je bila onda, akoprem smo već cielih 15 danah usried primirja, što su ga Turci i Srbi sklopili na dva mjeseca, to jest, do nove godine.

Kad smo ono pisali, u Carigradu su se vodili dogovori o primirju na temelju engleskih predlogah, pod Aleksincem pako vrstile se strašne bitke med Turcî i Srbî. Turska se je u tih dogovorih držala nekako čudno, ona je htjela i nehtjela, samo da uhvati vremena. Računala je očevidno na slučajan uspjeh svojih ratnih naporah u Srbiji. Rusiju je to oklevanje dakako jedilo. Ali Turskoj se ipak poneslo doživiti veliku pobjedu svojega oružja u Srbskoj kneževini. Zadnjih danah prošloga mjeseca Srbi moradoše poslje žestoka boja predati Turkom svoj tvrdi grad Aleksinac te mal da ne otvoriti put u sam Biograd. Ruska tada, vidivši u pogibeli srbski narod, doviknu Turskoj, ako u 48 sati neobustavi vojevanja i nepristane na bezuvjetno primirje od dva mjeseca, da joj je ona neumoljivo provalila u zemlju sa svojom ratobornom vojskom. I tako eto Turkom nebijaše ni kud ni kamo, nego prihvatiti rusko primirje bez ikakve predpogodbe, i to baš onda, kad su se veselili svojoj do sada najvećoj pobjedi u ovom ratu. Iz toga se dogadjaja najbolje vidi, koliko je danas u svietu ruska moć i sila. Jer dočim u nepovoljnih okolnostih sva Europa nije mogla prisiliti Tursku na primirje, prisilila ju je eno Ruska uzprskos najpovoljnijim okolnostim kroz jednu jedinu ozbiljnu rieč. Turska je dakle imala tad doznati, il da već neima nigdje prijateljah, il da ti prijatelji neimaju srdca, da se opru ogromnoj ruskoj sili.

Na taj se način uz primirje ustavili u Carigradu dogovori, gdje bude zaključeno, da se na bojnom polju po navlašnom povjerenstvu pronadje i ustanovi neprelazna medja med turskom i srbskom vojskom, a u isto vrieme da se sastane evropejski kongres, koji će pravovaljano odsuditi, što se ima dati Bosni, Bugarskoj i Hercegovini, onda kako se ima postupati sa Srbijom. Ali eno, Turska neće ni da čuje govoriti o Bugarskoj kojoj je Ruska namienila isto onaku samoupravu kao i njezinim mučeničkim sestricam, Bosni naime i Hercegovini. Uz to prkosenje Turske diesio se ovih danah u Londonu i jedan govor prvog engleskog ministra, koji kao da je Ruskoj zaprietio ratom, ako bude pošto poto htjela, da poboljša nevoljno stanje Kršćanah, a na uštrb Turakah. Tom engleskom prietnjom kao da je dogorilo miroljubivomu caru Aleksandru do nokatah, pa ovih danah, kad se iz Livadije vraćao u Petregrad, držao je u Morkvi plemstvu i gradskomu zastupstvu takav govor, da je sva Evropa protrnula na njegove rieči. On veli, da je sit turskoga šaranja, pa ako Turska nepristane na njegove predloge o miru, da će bit prisiljen trgnuti mač iz koricah, te postići najposlje silom, što nemože milom, naime oslobodjenje Slavenah i u obće turskih Kršćanah, a u tom svetom ratu da se nada, da će ga pratiti sav koliki ruski narod. Tako je govorio miroljubivi car Aleksandar, a Rusi da pomahnitaju od uzbita, kako su burno pristali na ratne rieči svojega mogućeg vladara. A da se te rieči neizgube tobože u zraku, prvi ruski ministar naredi, da se odmah pokrene osamsto hiljadah ruskih momakah, razdieljeni na tri vojske, od kojih jedna da se slegne u Poljskoj na austrijskoj granici, a druge dvie da se pomalo primiču k jugu, da mogu, ako uztreba, poduprieti i na turskom zemljištu rieči svojega cara.

Tako sad eto stoje stvari na Iztoku i u obće u Evropi glede iztočnog pitanja. Još se uvjek govori o miru, dapače i sam Gorčakov pokrenjivajuć vojsku veli, da taj dogadjaj nesluti na rat nego na mir ali u mir nevjeruje već baš nitko. Hercegovački i Bosanki ustaši kao da nisu prihvatili primirja, jer se čuje, da gone i sad turke, gdje god mogu. I Rumunska je pokrenula svoju vojsku u sporazumljenju sa Ruskom, a u istom sporazumljenju da će biti do nove godine na nogama i grčka vojska, ako rat još i prije nebukne.

Naši izbori.

Evo uspjeha ljetošnjih zemaljskih izborah u našoj Istri.

Dne 29. oktobra bijahu izabrani za vanjske občine sliedeći zastupnici:

1. U izbornom kotaru Koparskom, Piranskom i Buzetskom: Dr. Lion i župnik Karlo Fabris.
2. U izbornom kotaru Porečkom, Buljskom i Motovunskom: Dr. Amoroso i bar. Polesini.
3. U izbornom kotaru Vodnjanskom, Pulskom i Rovinjskom: Bilježnik Sbišà i Adalbert Marchesi.
4. U izbornom kotaru Pazinskom i Labinjskom: Kotarski kapetan Vintschgau i bar. Lazzarini.
5. U izbornom kotaru Krčkom, Creskom i Lošinjskom: Namjestnik bar. Pino i župnik Dorčić.
6. U izbornom kotaru Voloskom i Novogradskom: Župnik Andrija Štrk i župnik Anton Spinčić.

Dne 4. Novembra bijahu izabrani za gradove, trgovišća i obrtnička mjesta sliedeći zastupnici:

1. U Kopru: Kristofor Dr. Belli.
2. U Piranu: Načelnik Vatta.
3. U Rovinju: Načelnik Dr. Mat. Campitelli.
4. U Buzetu, Izoli i Miljah: Župnik Zamarin.
5. U Poreču, Cittanuovi i Umagu: Fran. Sbišà.
6. U Motovunu, Buljah, Vizinadi i Oprtlju: Načelnik Venier.
7. U Pazinu, Labinju i Plominju: Načelnik Dr. Cech.
8. U Vodnjanu i Puli: Ravnatelj hydrografičkog zavoda Müller.
9. U Malom i Velikom Lošinju: Dr. Vidulich.
10. U Cresu i Krku: Namjestnik bar. Pino.
11. Na Voloskom, u Kastvu, Lovranu i Mošćenicah: Savjetnik prizivnog suda Trdić.

Toga istoga dana trgovačka rovinjska je komora izabrala sliedeća dva zastupnika: Basilisco i Corazza.

Naposljedku dne 8. novembra bijaše izabrano za velika posjedstva sljedećih pet zastupnikah: Andrija Dr. Petris, Ivan de Franceschi, Anton Dr. Scampicchio, Fran. Dr. Venier i Dr. Vergottini.

Ni ljetošnji zemaljski izbori nisu izpali, kako su imali te kako bi bili mi želili; al su ipak izpali po nas bolje, nego ikad dosada. Istina, pravih naših ljudih bit će i ovaj put malo u saboru, ali smo tvrdo uvjereni, da će gg. svećenici i činovnici, i koji nisu našega naroda, biti ipak pravedniji prama nam, nego li je to bila dosadanja klapa iliti većina porečkoga sabora. Ako je naš narod okrenuo ledja svojim starim zastupnikom, neka novi znaju, da on toga nije učinio iz obiesti, nego iz prave skrajne potrebe. Naš narod u Istri nepita i neišće drugo od svojeg sabora, nego izjednačenje sa svojimi zemljaci drugoga jezika u školi i uredu; onda mudro i koristno trošenje svoje muke i svojih žuljevah. Neka on to postigne kroz sadanje zastupnike, pak će baš hvaliti Bogu, što je ovaj put u porečkom saboru toliko svećenikah i c. k. činovnikah.

Dopisi.

Iz Kopra.

Dne 4. t. m. bili su i ovdje izbori dviju poslanikah na zemaljski sabor u Poreč, naime jedan za grad Kopar a drugi za Izolu, Buzet i Milje (Muggia).

Naši zemljaci Talijani napeli su i ovaj put sve svoje sile, nebi li možda popravili svoj poraz, što su pretrpili kod izborah

Digitized by Google

dvijuh vanjskih poslanikah. Pred dvadeset danah g. Dr. Belli učinio je križnipuť od ureda do ureda i osobno se preporučio, želeć tobože, da i inteligencija za njega glasuje. Nu jadan prevario se, jerbo od činovnikah, profesorah i učiteljah nije došao nitko, osim dva ili tri iz gimnazije, koji su jedini zastupali ovdašnju inteligenciju.

Nije bilo težko Dr. Belliju pobjediti, ako se njegova može nazvati pobjeda, jer protikandidata nije ni imao. Od 227 izbornikah došlo ih je glasovati 86, koji su tobože jednodušno svi za njega glasovali. Ja držim da je za njega bio moralni poraz njegov bezuspjesni križnipuť, kao što mu se moglo na licu čitati.

Predjimo na drugog kandidata, kojeg su imali birati Buzećani, Izolani i Muježani. Prenapeta stranka imala je kandidata Madonizzu, koparskoga gradskoga načelnika. Za ovoga radilo se je javno i dosta živahno kroz petnaest danah; za drugoga skoro se nije ni znalo. Subotu već okolo sedam sati u jutro videla se je množina njegovih agentah trčati po ulicah grada, a kašnje i po gostionah, dapače i po kućah nebi li čim veći broj izbornikah navabili. Nu svi njihovi naporl bili su zaman.

Netreba vam opisovati način agitovanja to ste po svoj prilici doznali iz „Primorca“ kako je bilo kod zadnjih izborah dviju vanjskih poslanikah. Ovaj put bilo je isto onako, ako ne i gadnije. Evo vam jedne episode: dodje prost *paulan* (poljodjelac) na izbor. Približi mu se na trgu jedan od agentah. Hoće da mu pruži ruku. Paulan ga čudno pogleda, te mu reče: — Od kada tako? *Agent:* Ja sam sa paulani vazda takav bio. Danas ste došli glasovati, jeli? *Paulan*: Koša? *Agent*: Došli ste votat? *Paulan:* Koša dižè, no vi kapišo. *Agent:* Votarè per Madonizza? *Paulan:* Koša še mato! — I tako ti moj kaporion, od male čete prisutnih ljudi, krene naprvo.

Koparčani bili su skoro sigurni do devet sati, da se neboje protu stranke, ko što su sami izpovjedali svojom nadutošću. Mogao si spoznati na svaki njihov mig, da kažu jedan drugome: Danas smo gospodari mi! Al eto muke. Okolo devet sati doplovi parobrodić iz Izole, a na njem do 180 izbornikah, skoro svi poljodjelci. Oni su stupali od parobroda do dvorane izbora kao vojnici u vrstih da bude tim sjajnija iznenada.... Izmedju njih bilo ih je bolnih, a dvojicu sam vidio baš podpazuhe voditi. To bijaše zaista liep prizor, dapače nešto uzvišena.*) Gg. Madonizza, Dr. Belli, Gambini, Dr. Stradi i Klarić bijahu zajedno pred kavanom, pa su kao da ih je grom ošinuo gledali zapanjeni onu liepu povorku Izolanah. Ja sam ih baš onaj čas motrio i opazio na njih, da su duhom klonuli i razjareni se razišli.

Sad je bilo gotovo, da će prenapetnjaci i ovaj put sramotno propasti. I sbilja okolo jedne ure popodne pročulo se već po cielom gradu, da je g. Zamario, župnik u Izuli, pobjedio sa 161 glasovah, a g. Madonizza, gradski načelnik, kukavno propao. Živili Izolani!

Iz Žminja.

Jok valaj! Kako se ono neki poznati žminjski nadrimudrac razljutio u 251. broju *Cittadina;* od gnjeva nezna sirota, kamo bi glavom lupio. A najsmješnije jest, što se jadi na ovdešnjeg zvonara. Najbrže zato, što su se ljudi prigodom biranja izbornikah radje svjetovali sa zvonarom, nego li s njim. Ej dakako da je tužno i žalostno po njega i njegovu šestoricu, što su se občinari većma pouzdali u razbor zvonarov nego njegov i njegovih pristašah, koji su bjesno trčali od jednoga do drugoga po birališću, nudeć im svoje listiće, ali vidivši, da im je kmeti odbacuju, daj bubnjem občinskim bubati po gradu te pozvati svoju reservu, da im dotrče na pomoć, ali i ona udarila u bjeg veleć: Mi vas nebiramo! Evo zašto se jede! Al ipak veli, da bi bili drugi glasovali za njegovu stranku, da se nisu strašili. Morda jih je bubanj prestrašio! Nu neka mu budu strašljivice, samo mu svjetujem, ako koje znade, da im za buduće prigode ulije malo neustrašljivosti, morda će tako njegova stranka od šestorice narasti do sedmorice.

Bunca takodjer nešto o kandidature župnika. Nu treba segurnu biti prije nego se što napiše. Naš župnik, budući čovjek od kmetskog roda, neželi potežati nezasluženc plaće, izvirajuće iz krvavih kmetskih žuljevah, a s druge strane poznavajnći svoju nesposobnost, biti u broju velikašah, bogatašah, odvjetnikah i dokturah, vazda je odbacivao svaku mu ponudjenu kandidaturu. E što ćeš, mudraci se svačemu domisle! Treba im oprostiti. A da nebude pak golema muka sastavljenje rečenoga dopisa bez koristi, daj piši nešto o redu u crkvi. On i red u crkvi! Kako to slaže? Znaš li, dragoviću gdje bi tu valjalo početi? Kaži onim tvojim, da paze, pak će bit sve dobro. U ostalom postolar nek govori o svom kopitu. Što se pak tiče orguljaša, da istinu ljubiš, znao biš, da bijaše sam župnik, koji je u sjednici 28. Oktobra 1875 predložio, da se plati novcem iz kase občinske, kao što je on u svojoj molbenici i tražio, da se tim nezakonito pobiranje žita digne, i kmetsko breme olakša; ali da su bili sami tvoji pristaše, koji su nagovarali ostale zastupnike proti tomu župnikovu predlogu. Kad mu bila molbenica odbačena i čim je čuo župnik, da kane zato izručiti službu orguljaša otide on sam, ni ti ni tvoji prestaše, k njemu, moleć ga, nek izvoli i unapred obavljati službu orguljaša, obećavši mu, da će nastojati da u buduće dobi svoju plaću u novcih ne u žitu, kojim ste ga ti i tvoji pristaši veoma slabo plaćivali, a izručí službu ne radi župnika nego radi tebe i vas ostalih, koji biste hotjeli imati izvrstne sluge brez da vam se dira u kesu. O svem tom će te uvjeriti i ovdašnji g. učitelj.

Nego na koncu, evo što ja svetujem našim istarskim Šarenjakom: Negulite kmeta nečuvenim dosad lihvarstvom, nederite kožu iz njega, nedražite ga ružnim imenom *šćava* t. j. roba, neprogonite njegov jezik, nezatvarajte mu puta do prosvjete, uvadjajuć u pučke škole talijaaski njemu nerazumljivi jezik, nevarajte ga i ne slepite ga, plaćajte u ustanovljenom roku vaše duge, neustezajte se platiti mu pravedno zasluženu nadnicu, prestanite jednoč gaziti njegova prava, smatrajuć ga živinom, podučavajte neuka pametnim bogoljubnim i mudrim naukom, podupirajte ga, da dodje s vami do jednakih ustavnih pravah, vas ljubiti, poštovati i poslušati, pak ćemo se opet naužívati one sloge, koju svi želimo. I u to ime Bog pomozi!

*) Preporučujemo našim poljodielcem, neka se evo od svojih zemljakah, talijanskih poljodjelacah nauče, kako valja složno i odvažno raditi kod izborah. Ovaj dogodijaj neka duboko upile u glavu — moći će im koristiti drugom prigodom.
Ured.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri.

U nedjelju po podne, dne 12. tek. mjeseca, dobili smo iz Zagreba sliedeću brzojavnu viest:

„Danas sveučilištni djaci zaključili jednoglasno ovog mesopusta ples. Čisti prihod namienjen oduševljenjem „Bratovšćini hrvatskih ljudi u Istri“

Gršković.

Mi nenalazimo dosta riečih, da u ime našega u Istri puka zahvalimo kako valja našoj sveučilištnoj mladeži na tom zaključku, koji i opet sjajno potvrdjuje onu staru hrvatsku rieč, da krv nije voda. Tako valja, skrbimo svi i svuda za što veći i savršeniji prirast naše narodne inteligencije, pak smo najljepše i najuspješnije svietu pokazali, tko su i što su Hrvati. Mlada i dična braćo naša, i opet vam hvala!

Uredničtvo.

Razgovor

med ANTONOM, LUKOM i MARKOM.*)

Luka. Spominjati ćete se, kako sam vam onomadne kazao, da su se naši domovinski otci u V. i VI. sjednici godine 1870. toliko razgovarali o jednom putujućem poljodjelskom učitelju, i da su nas ti razgovori koštali 828 for. neračunajuć u to, vrieme o tom istom predmetu izgubljeno još godine 1869, kanoti i ostale troškove učinjene za štampu toliko nepotrebnih besjedah, za razpise natječaja, za troškove kućarine itd. itd.; al eno jih napokon god. 1871., gdje uvjek skrbeći *za umni i praktični napredak poljodjelstva, uvidiše, da pristranim, nesložnim i dobro neuredjenim naukom, držanim sad u ovom sad u onom mjestu pokrajine, bilo bi se potrošilo mnogo, a malo zadobilo.*

Ant. A zašto to neuvidiše prije? — tad nas nebi bili koštali toliko njihovi uzaludni razgovori!

Lu. Neznaš li, da tko mnogo govori, uvjek što pusta i prazna govori? A to će reći, da tko radi svoje slabe navade mnogo govori, navadan je takodjer malo misliti.

Ant. Al što je najhudje, jest to, da mi moramo uvjek plaćati tudje zablude.

Lu. Nemojte se odmah preveć strašiti, još ću vam nešto kazati. Naši saborski otci želeć da svakako podupru *dobrostanje ove naše pokrajine već po sebi navedene na poljodjelstvo*, izumiše i predložiše u VI. sjednici god. 1871. da se *ustroji jedna poljodjelska pokrajinska škola*, i to da bude ne kakva takva, nego baš kako ide! U toj bi se bo školi imalo učiti: *naravoslovje, pogodoslovje, predjeloslovje, giboslovje, životinjarstvo, biljarstvo, poljodjelska lučba, rudoznanstvo, matematika, zemljomjerstvo, poglavita načela o pripravljenju zemljišta, poljodjelska vježba i poljodjelsko zanatoslovje.*

Ant. Dragi ti, što nas plašiš timi neprobavljivimi besjedoslovji?

Lu. Rekao sam vam malo prije, da su naši otci hteli, da ustroje jednu školu baš kako ide, pak su uprav zato hteli, da bi

*) Mislimo, da ćemo ugoditi mnogim čitateljem, ako ovaj razgovor i po izborih do kraja priobćimo.
Ured.

Digitized by Google

ta škola imala uza se veliko posjedstvo u razmjeru od 30 do 40 jutarah, sa kućami, knjižnicom, štalami, blagom; a još ktomu, da to posjedstvo bude dielom na bregu, dielom na ravnini kod izvora žive vode: jednom besjedom, htjeli su imati jedan mali raj zemaljski, da se u njem uče naši poljodjelci, kako treba obradjivati istarsku zemlju, na koju, kao bi reći, pade najveći diel prokljestva adamovim griehom prouzročena.

Ant. Meni se čini, da se je htjelo letiti preveć na visoko!

Lu. I štov. Dr. Stradi, koji je ovaj put govorio nesamo srcem nego i glavom iznajde, *da je predlog napomenute škole imao jednu pogriesku, i to što je preveć liep*, i što *je osnovan preveć na veliko*. Al jer se svakako htilo dobrostanje domovine, predlog o ustrojenju rečene škole bje potvrdjen.

Ant. Za koga pako imala je služiti ta škola?

Lu. Za sve sinove istarskih kmetovah, samo da su dovršili 14. godinu, da su čvrsti i da su dobrim uspjehom pohadjali pučku i opetovničku školu.

Ant. Dakle ta poljodjelska škola bila bi bez ikakve koristi za kmetske mladiće onih občinah, gdje neima pučke škole! A ja bi rekao, da se je imala najprije ustrojiti škola u svih vanjskih (selskih) občinah, da se tako vanjskim mladićem, koji se osobito poljodjelstvom bave, dade prigoda unići u tu poljodjelsku školu, koja bi se bila stopram po tom imala ustrojiti.

Lu. Tako je mislio i štov. Marot, al pošto je saborska većina drugčije mislila sve bje uzalud!

Ant. Koliko je pak imala koštati ta škola? Morda i više od kakvih trideset tisućah for?

Lu. Polak računa štovanog Stradi-a imala je koštati glavnicu (kapital) od tristo tisućah for.

Ant. Pomoz Bože!.... A gdje naći tolik novac?

Lu. Kad se hoće, sve je lahko! svakdanji i godišnji troškovi imali bi se isplatiti od zemaljske blagajne iliti kase; posjedstvo pako imalo se je dobaviti uzamši na posudu iz bratovšćinskih dobarah sto tisućah for., koji dug isplatila bi po tom pokrajina zakladi Bratovšćine davši joj svake godine u ime interesa pet tisućah for. i to sve do tada dok bi se nadomirio rečeni dug.

Ant. Aha, sad razumiem! zemaljska blagajna iliti kasa smo mi, pokrajina smo mi, pak tako sve pada na naša pleća!

Lu. Da na čigova si mislio? Nu znaj, da kad se radi o kakvom velikom dobru, nesmie se gledati na trošak!

Ant. Neka, požrimo i tu! Al reci nam, u kojoj strani Istre nahodi se ta blažena škola, ta zjenica oka našega?

Lu. Poljodjelska škola o kojoj se je držao govor nablizu uru i pol god. 1871. i nablizu uru god. 1872. bje liepo stavljena na stran, da počiva.

Ant. A zašto?

Lu. Zato, jer je Junta htila, da vlada potvrdi imenovanje ravnatelja te škole, jošte prije nego li se pribavi posjedstvo i drugo, što je bilo od potrebe, — a vlada je htila protivno.

Ant. Vlada je imala pravo, jer i mi po tom smo pripravili štalu, dobavimo si živinu.

Lu. Nu još je i nešto drugo bilo u što je ta stvar zapela. Junta je naime htila, da bude ravnateljem te škole neki talijanski učitelj imenom Rosellini iz Vidina (Udine); a vlada je naproti htila, da bude koji austrijski državljan, vješt nesamo talijanskomu jeziku, nego i njemačkomu i slavenskomu.

Ant. I tute je vlada imala pravo; bolje da je naš čovjek, nego li tudjinac! Al reeite nam jošte, kako je napokom sve to dovršilo?

Lu. Jer se nije htilo odstupiti od imenovanja g. Rosellinia, zapustila se je radje za sad misao o ustroju poljodjelske škole. Iz čega se vidi, da otci naše domovine radi uzrokah, koji reć bi da su naličnі tvrdoglavosti, lišiše pokrajinu stvari, bez koje proglasili su bili oni sami, da Istra nemože biti. A mi smo ostali na svaki način škodni, jer ako je poljodjelska škola bila od potrebe za naše dobrostanje, imali su nam ju svakako, zabacivši svaku nepriliku, ustrojiti; ako li je pako moglo biti bez nje, imali su nam tada prištediti one dvie ure i pol izgubljene o njezinom pretresivanju, što je pokrajinu koštalo najmanje 750 for. neračunajuć troškove učinjene za proučenje osnove, za stampu itd. itd.

Ant. Meni se sve čini, da idemo od zla na hudje!

Lu. Al i to je ništa! Reći ću vam još jednu, pak sam za večeraš dovršio. U VIII. sjednici god. 1871. bje predana na pretresivanje vladina osnova o promjeni pokrajinskih izborah. Osnova bijaše obširna i slobodouma i smerala je, da bi se neposredni izbori uveli i u vanjske izbore ujednačivši je onim velika posjedstva kanoti i onim gradovah i tržišćah, pak da bi se još k tomu uvelo glasovanje napisanimi listići. Nu našim se advokatom, izuzam nekoje, nije računa ta veća sloboda vladine osnove, navlastito pako živo se uzprotiviše izborom napisanimi listići. Uzalud štov. g. Basilisco dokaza, da glasovanje, koje se napisanimi listići čini, ostaje otajno, i za to ima se reći da je slobodnije i preporučljivije od ustmenog glasovanja; uzalud velim, i vladin povjerenik nastavi, *da u nijednom glasovanju nije toli lahko uplivati na neuka i bojazljiva čovjeka, kao što ustmenim*, te da je zato glasovanje listići najslobodnija točka u svoj navedenoj osnovi; uzalud bje rekoh sve to, jer štov. Dr. Amoroso, akoprem naprednjak, bojao se je te naprednjačke točke. U toj je bo on točki uvidjao, kao moguću *zloporabu i vladin pritisak*, pak hajde zato tja listići. A kako je Dr. Amoroso želio, tako bje i učinjeno..... Osim svega toga, htili su naši otci da žastupnikah gradovah i tržišćah bude 12 namjesto 11, da bi se tako ujednačili broju zastupnikah vanjskih občinah, i to akoprem je vladin povjerenik očitovao, da se ta nepravedna zahtjeva neće potvrditi, jer da davki, svih kolikih gradovah iznose 140,000 forinti, dočim porez vanjskih občinah presiže 200,000 for. Napokon htili su, da se virilni glasovi triuh pokrajinskih biskupah pretvore u jedan sami ukupni glas, ništa i nemareć na protivne razloge, što jih o toj stvari navede vladin povjerenik.

Ant. Što je njim stalo, da bude jedan zastupnik više i dva manje?

Lu. Mnogo je njim stalo, da umnože jednim zastupnikom stranku, koju držahu za svoju, a oslabe dvimi zastupnici stranku, koju držahu sebi protivnu.

Ant. I to je prava igra!

Lu. Nego uprav imam ti napomenuti, da igra bje dovršena našom škodom, jer po tom bje produljen govor o toj stvari prieko 5 urah, koje su nas koštale najmanje 1544 for. 45 nvč. neračunajuć u to navadni dodatak za štampu, kućarinu itd. itd., osnova bje bacena u kut, nezadobivši carevu potvrdu.

Ant. Takovi su oni uvjek! Hoće da šire preveć krila, pak oni idu u oblake, a mi pademo u oganj!

Lu. Tako vam je to, moji dragi, a sad do vidjenja dosti!

(Sliedit će).

Kakva se njega (nastojba) iziskuje okolo naše domaće živine to jest stoke kad je u štali?

Mili moj poljodjelče! — Jesi li nakanio od svog domaćeg govedčeta imat kakov hasan (korist) budi na mlieku, budi na teglenju i tako dalje, tada trebaš nastojati iz petnih žilah, da svoje govedče što skrbnije čistiš. Jer se kaže: **da je čistoća polu hrane i zdravlja.**

Pogledaj, mili moj poljodjelče, svinjče, pa ćeš vidjeti, kako ga prirodni (naravski) nagon sili poslje, pošto se je okupalo u kaljužu, tražiti čisto mjesto; a našoj marhi (životinji) je tim više čistoća potrebna, što svaki gad (nečistoća) rado na nju dolazi.

S toga, mili moj poljodjelče, zaviri u vaše staje (štale), pa ćeš vidjeti na svoje oči i uvjeriti se, da vi upravo postupate sa vašim blagom, kao sa najvećim neprijateljem — kako sam sâm zalibože na svoje oči vidio!

Tà, za Boga, lati se boljeg posla oko blaga (marhe), pa ne daj, da ti govedče u staji (štali) na blatu leži i da ti je na istom (govedčetu) dlaka nakostrušena kao bodljike od ježa, već ga **češi, riblji i kefaj (štrigljaj)** i to svaki dan po dva pače i po triput. Jer zapamti ovo: *„Tko svoju stoku drži čistu, taj će ju zaisto moći i bolje prodat, i to s razloga, što će kod ovakovoga marljivoga gospodara biti govedče ljepše, zdravije i snažnije (jače).*

Ovo ćeš sve priskrbiti govedčetu, ako isto dobro hraniš sa dobrom hranom i pojiš sa čistom vodom, zatim ako joj bolje nastireš i što češće kefaš, češeš i riblješ — riečju, ako ju (stoku) u čistoći držiš.

Obilata nastelj će gospodaru dobro doći sa dva razloga, naime: 1. što će govedče čišće biti — dakle zdravije; 2. što ćeš gnoja više zadobiti; jer bez istog neima gospodarstva; on je upravo *„svakom poljodjelstvu duša.“*

Mili moj poljodjelče! Ufam se dakle, da ćeš ovaj moj prijateljski savjet poslušat, te svoje blago u čistoći i u njegi držati, znaj, da će ti se kasnije trud i trošak znatno naplatiti.

Još ti, mili moj, jednom podvikujem: Čuvaj se, molim te, one nesretne poslovice, koja kaže: **„Gradi kotac kako ti otac.“**

Za sada dosta do drugog puta, dotle zdravstvuj.

N. Vežić, *providnik.*

Zašto su nam stabla kržljava (zahverana).

(Iz „Gosp. Lista Dalm.“)

Putujući po našoj pokrajini, često opazamo znatan broj voćnih stabalah, usadjenih prije četiri ili pet godinah, koja ili nerastu već nigda, ili rastu sasvim kržljavo; većina njih neima nikakovih mladih grančicah; pa i ako ih gdjegdje ima, te su bliede, mahovinom lišaji i gljivicami pokrivene. U istomu korienu ima štokakvih nametnicah; pa, kad se nebi tome zlu na vrieme priskočilo, stablo bi bez dvojbe propalo.

Digitized by Google

Nu gospodari obično misle, da je ta kržljavost prelazna bolest; pa se nadaju, da će ona sama po sebi izčeznuti. Nu loše misli tkogod tako misli; jer kô što kod životinjah, tako isto i kod bilinah svaka bolest ima svoj uzrok.

Uzalud bi se mučio, tko bi htio da potraži uzrok ovoj bolesti u nadzemnoj česti (strani) stabla. Kad je koje stablo bolestno, ono za stalno boluje najvišekrat u korienu.

Treba dakle, da na korien bilinah mi svrnemo našu pomnju.

Mi bismo se usudili reći, da svaka bolest, koja napada na stabla, proizti̇če ponajviš iz tog, što su stabla bila usadjena u neprijaznu zemlju.

Kad je bilina usadjena u preveć sabitu, hladnu i vlažnu zemlju, nemože da upija zračne topline, potrebite za njezino razvijanje; pa zato žile sagnjiju zbog velike vlage, koja olahkoti postanak svakovrstnih mahovinah i lišajah.

Dokazano je, da se biline ne mogu razvijati bez topline, vode i zraka; ovo bo doprinaša razvijanju mezge.

Prevelika vrućina bez vlage, osuši bilinski ustroj; premašna vlažnoća a bez topline pospiešuje gnjilenje korien i drugih bilinskih česticah.

Ako stablo nije usadjeno u dobro pognojenu zemlju, ni previše vlažnu, ni previše suhu, neće se nikad dobro razviti.

Treba dakle, da prije neg ćemo, usaditi koje stablo, pazimo na narav zemlje; pa da ju popravimo, ako ne odgovara zahtjevom stabalah.

Glavna je mahna (falinga) pri sadjenju stabalah, kad se žile duboko zakopavaju u zemlju, pa se pokrivaju debelom naslagom zemlje, koja zaprječuje prolaz zraku i toplini.

Ako je zemlja gdje ćemo saditi koje stablo, prosta ilovača, treba da primješamo ponešto pjeska; ako li je ona pjeskovita, treba joj dodati ilovače.

Jame gdje ćemo stabla saditi, neka budu 1 metar široke, a 80 ctm. duboke. Naslaga zemlje, koja pokriva korien, nesmije da bude deblija od 35 ctm.

Kad hoćemo da stabla sadimo na ovaj način, kad nam je, naime, zemlja dobre vrste, položaj ne izložen vjetrovom, a korien toliko duboko zakopan, koliko smo prije kazali, podvostručit ćemo stablom plod i život.

Različite viesti.

* **U našem carevinskom vieću** bilo je prošlih danah svakojakih govorah o iztočnom pitanju. Ni naši ni Niemci neodobravaju Andrássy-eve iztočne politike; ali Andrássy je sad slobodniji nego ikad prije, da radi što ga volja. Naši, dakako, bijahu u toj razpravi za Kršćane, a Niemci za Turke. Naposljedku iz svega se vidi, da Austrija nije ono, što bi onom prigodom mogla i morala biti. Nam se čini, da je još najvažnija i najzamašnija stvar koju je dosad to vieće zaključilo, što je izjavilo, da su češki poslanici lišeni i opet svog poslanstva, jer su na novo izjavili, da neidu u Beč. Dakle sad će bit u Českoj opet novi izbori. Dokad će to trajati?

* **Na Goričkom** vanjski su izbori izpali veoma povoljno za našu braću Slovence, jer bijahu izabrani do jednoga sve sami narodni kandidati. Živili Goričani!

* **U hrvatskom saboru,** koji bijaše dne 10. tekućega ododgodjen na neizviestno vrieme, čulo se više oštrih riečih proti Magjarom, koji misle, da mogu već pomalo i krnjiti hrvatska prava.

* **Magjarski djaci postali su ruglo svega svieta.** Kad su ono pred 20 danah u školu hodeći Magjari izjavili, da se njihova braća Turci u ratu s Kršćanî bore za napredak i prosvjetu, sav se je prosviećeni sviet saznuo nad ponorom tolikog glupačtva i pokvarenosti. Na poziv, što su ga poslali njemačkim sveučilištnim djakom u Beč, da im pomognu braniti Turke proti Kršćanom, njemački im djaci odgovoriše, da se Niemci neimaju radi česa bojati Slavenah, a s druge strane da i njih boli, kako Magjari gnjetu Niemce u Ugarskoj. Ruski pako djaci moskovskog sveučilišća izjaviše im tom prigodom svoje preziranje, a njemački sveučilišća berlinskog doviknuše svoj djački „Pereant“, to jest, „Nestalo Vas!“ I hrvatski djaci su tom prilikom rekli svoju, ali tako, da nisu braće Srbaljah ni spomenuli, a s druge strane kao da su namignuli Magjarom, tim očitim protivnikom svega, što je slavensko, pa zvalo se to slovačko, srbsko, rusko, il hrvatsko. Dao Bog, da bi se već doskora svi Slaveni dobro upamtili onu narodnu: „Jao svomu bez svojega!“

* † **Jakov kardinal Antonelli,** desna ruka Pape Pija IX., preminu u Rimu dne 6. t. m. u 71. g. svojeg vieka, poslje duge i težke bolesti. Kardinal Antonelli bio je poznat u visokom državničkom svietu kao čovjek izvanredne umne darovitosti i značajnosti.

* **Magjarska velikodušnost.** Dne 10. t. m. pošlo je iz Budim-Pešte odaslanstvo magjarskih djakah kroz Vidin n Niš, da povrati Turskoj, u ruke Kerim-Paše, sablju, što ju je nekada pasao zadnji turski zapovjednik u Budimu. Magjari bi još najbolje učinili, da vrate Turskoj i sam Budim-Peštu. Nego toga najbrže nebi Turci, jer se čita, da će im povratiti i mnogobrojne zastave i kojekakvo oružje, što su nekada u tolikih bojevih Magjarom oteli, te što se do dana današnjega čuva u carigradskih starinarnicah, kao živa uspomena one bratinske ljubavi, koja je tada vladala medju Turci i Magjari. Još ćemo doživiti i to, da će im ponuditi Bosnu i Hercegovinu. Bog zna, bi li je onda uzeli!

* **Tursko bjesnilo u Magjarskoj.** U Budim-Pešti da je na Svihdušdan jednih 500—600 biesnih Magjarah išlo na grob nekoga Turčina, imenom Gul-Babe, što je tamo zakopan još od onih vremenah, kad je Ugarska bila pod turskim kopitom, te kojega Turci drže i časte kao svetca. Kršćeni sviet idjaše taj dan na svoja groblja, da se pomoli Bogu za svoje pokojne, a ti magjarski pobožnjaci su išli na onaj grob najbrže zato, da mole turskoga svetca, da jih oslobodi od straha Rusah i u obće od straha Slavenah.

NOVA SLIKA.

Izašla je u Beču velika i umjetnički izradjena slika

Srbske vojskovodje u srbsko-turskom ratu.

Milan M. Obrenović IV. — Nikola I. Petrović-Njeguš.

Generali: **M. G. Černjajev, Ranko Alimpić, Franjo Zah i Kosta S. Protić.** — Vojvode: **Petar Vukotić, Božo Petrović, Ilija Plamenac i Mašo Vrbica.** — Obrštri (pukovnici): **Horvatović, Orešković, Ilija Čolak-Antić, Teša Nikolić, Valdemar Beker, Milojko Lešjanin.** — Oberslajtnanti (podpukovnici): **Sava Grujić, Vlajković, Kosta Bučević, Gruja Mišković.** — Major **Paja Putnik** i arhimandrit **N. Dučić.**

Slika ima 22 verno po fotografijama izradjena lika, sa grbom Srbije i Crne Gore.

Sliku je litografisao A. ŠUBERT.

Slika je 53 centimetera visoka a 90 centimetera široka.

Ciena je slici 1 f. 20 nvč.

Naručbine se šalju na ovu adresu:

P. Janković, Wien, VIII. Piaristengasse N. 39.

Novci se šalju u plaćenom pismu, ili po poštanskoj naputnici; kome je lakše, neka na *Korrespondenz-karti* javi, pa će mu se per *Nachnahme* poslati.

Prepodavci, koji za gotov novac naruče najmanje 10 komadah dobivaju komad po 1 for. i franco pošiljanje.

Ciena ove velike i umjetnički izradjene slike tako je malena, da ju svako nabaviti može.

Bez ove slike nebi trebala da bude ni jedna obitelj, koja se interesuje za rat Srbije i Crne Gore sa turskom carevinom.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1.—15 Novembra 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	—	—	5.86	—	—	5.84	5.86	5.83	5.83	5.85	5.86	—	5.90	5.92	5.95	—
Napoleoni	—	—	9.86	—	—	9.88	9.95½	9.82	9.82	9.96	9.87	—	9.87	9.99	10.04	—
Lire Ingleske	—	—	12.41	—	—	12.44	—	12.36	12.36	12.42	—	—	12.48	12.57	12 63	—
Srebro prid (aggio) . .	—	—	104.85	—	—	104.90	105.75	105.85	106.50	107.25	107.75	—	108.50	109.—	109.25	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **L. Testen.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. pos.*

Godina VII. **U Trstu 1. Decembra 1876.** **Broj 23.**

☞ I opet najvruće molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List za minuću godinu nisu poslali, da to svakako odmah učine.

Pogled po svietu.

U Trstu 30. studena 1876.

Naše ministarstvo i naše carevinsko vieće u Beču muče se nečuvenih mukah radi ugarske nagodbe, koja se tamo pretresa ovih danah. Ministarstvo da je koješta obećalo ugarskoj polovici, na što da ustavovierna stranka nemože i neće da pristane. Odtud briga i nevolja, jer dočim se razklimava i sama ustavovierna stranka, govori se i o odstupu ministarstva. Polag carevinskog proračuna i ovaj put potroški nadvisuju dohodke za krupan broj milionah. Unutri dakle nesloga i potreba, a izvana sva prilika rata, eto našega domaćega stanja.

Jest, jer rat i mir glede Iztoka vise još i sad o tankoj niti, koju će najbrže sama Turska prestrići. Turskoj već neima odnikud pomoći, jer ju je na ozbiljne izjave ruske počela i Engleska ostavljati; al je ipak voljna, kad ima pasti, da pade junački, pak čini ogromne priprave za slučaj rata s Ruskom. Ruska hoće, da ona posjedne Bugarsku, a možebit Austrija Bosnu, dokle se izvedu tamo reforme, koje je sva Evropa priznala za pravedne. To da će biti prvi uvjet, što će ga postaviti Ruska konferenciji, koja se ima skorom sastati u Carigradu. Nego Turska da se baš tomu otimlje. Pa ako je tako, eno gotova rata, jer ruski car i ruski narod hoće, koštalo što koštalo, da poboljšaju stanje naše u Turskoj braće. U slučaju rata vele da će Engleska posjesti Carigrad. Mislilo se, da će Poljska prigodom rata činiti Ruskoj kojekakve neprilike; al sad poljski rodoljubi izjavljuju, da Poljskoj neima spasa nego u sporazumljenju s Ruskom na temelju slavenske uzajemnosti. Tim su Ruskoj i odtud sasvim proste ruke. Za vrieme primirja srbska se vojska u Kneževini preustrojava na ruski. Srbsko je ministarstvo izjavilo, da odstupa, al na molbu kneza još posluje. Tomu odstupu da je uzrok, što je sad Srbija sasvim pod ruski posluh, pak se to nezavisnim srbskim ministrom vidi nekako čudno. To je moguće, ali bez Rusije, što bi bila danas Srbija? Neka dakle zahvali Bogu i ona i ostali na Iztoku Kršćani, što su našli onakva branitelja.

U Italji su bili odskora izbori. Pobiedila je ogramnom većinom tako zvana napredna stranka. Sva je prilika, da će ta stranka činiti rimskoj stolici kojekakve zadjevice, kojim se je propala stranka ugibala. U franceskoj narodnoj skupštini je prenapetnjačka stranka htjela, da se franceskomu svećenstvu uzkrati plaća iz državne blagajne. Na to je dotični ministar izjavio, da su franceskomu narodu svete dvie na svietu stvari, a te da jesu, republika i njegova katoličanska vjera, pak da će jih on braniti svagda, svagdje i proti svakomu. Amerikanci su izabrali za predsjednika svoje republike umjerena republikanca Tindala.

Razgovor

med ANTONOM, LUKOM i MARKOM.*)

Lu. Do konca godine 1872. radilo je u porečkih pokrajinskih uredih 15 stalnih činovnikah, nebrojeć amo kapetana i prisjednike (asesore), *koji nisu stalni činovnici.* To 15 činovnikah koštalo nas 10,060 forinti na godinu. Al eno, u IX. sjednici godine 1872. očevidno bje dokazano, da 15 činovnikah je malo, a i da su slabo plaćani. Radi toga umnoži im se broj na 25 sa ukupnom plaćom od 16, 230 for. na godinu. Nu ni to nije sve, jer se ovim stalnim činovnikom nakon svakih 5 godinah službe, nadodaje po 5, po 10 itd. sve do 30 for. na svaku stotinu godišnje plaće, što ju tko poteže. Zato kako svaki vidi, navedeni trošak od 16,230 for. vuče za sobom rep, koji se neda izmjeriti.

Ant. Liepa je i ta!

Lu. Nu dopustite mi jošte, da prispodobim ovaj trošak, što ga čini naša pokrajina, sa troškom drugih nam bližnjih pokrajinah. Za godinu 1873. našoj je Junti trebovalo 20 stalnih činovnikah sa još 5 diurnistah i praktikantah, dakle u svemu 25 činovnikah, koji nas, kako rekoh, svake godine koštaju 16.230 for.; a Goričkoj Junti bilo je dosti 7 činovnikah sa troškom od 7.002 for. 70 nvč.; Junta pako Dalmatinska trošila je na tu stvar još manje, t. j. samih 6338 for. 79½ nvč.! Ako li pako zavirimo u pojedine troškove, naći ćemo, da je Junta Dalmatinska za sveukupne troškove svoje pisarne iliti kancelarije trošila 3. 938 for. 79½ nvč.; a mi trošimo 5.230 for. neračunajuć u to jošte rep, kao što ću vam malo niže napomenuti. Za računarstvo i pjeneznicu (kasu) Dalmatinska kraljevina troši 2.400 for; a mi 7.750. Za kućarinu Dalmatinska kraljevina plaća 664 for.; a mi 1000. Zato je eto Dalmatinska kraljevina trošila sve ukupno za navedene stvari 7.002 for. 79½ nvč.; a naša Istra cielih 13.980 for. Pak dočim se je Dalmacija zadovoljila navedenom svotom od 7.002 for. 79½ nvč. da pokrije vas trošak političko-administrativnog djelovanja svoje Junte, nam je trebovalo nadodati jošte 4.700 for., i to 600 for. za podporu trim praktikantom; 1.550 za jednoga inžinira i njegova pomagača; 1.100 za tri poslužnika 1.000 za razne potrebe kancelarijske, kanoti za kartu, pera, črnilo itd., i još for. 450 za naplatu petgodišnjih dodatkah, za podpore i nagrade. — Pak što vam se čini?

Ant. Ja velim, da kad je tako, služeni smo dobro!

Marko. A ja nit nedvojim, da poslovi i računi naše pokrajine bit će uvjek u boljem redu, nego li oni u Dalmaciji!

Lu. Dragi Marko, nemojmo preveć o tom govoriti, jer reda i nereda, toga ti je svagdje. A med ostalim, mogao bi te osvjedočiti, da i u naših poslih nije baš uvjek onaj podpuni red, kao što se misli.

Marko. Ja vam ipak toga nemogu vjerovati!

Lu. Ako meni nevjeruješ, a ti vjeruj štov. zastupniku i Asesoru D.ru Amorosu, koji u IX. sjednici god. 1872. govoreć o administraciji razteretne zaklade (fondo di esonero), reče baš ovako: *„Akoprem izvjestitelji financialnog odbora svake godine ponavljaju visokomu Saboru osjeguranje, da se financijalnom zakladom uredno upravlja, ipak budi mi ovdje dopušćeno očito reći, da se s njom naprotiv doslje, prije slabo, nego li dobro upravljalo.*

Ant. Liep je to zabrljuh i financijalnim odborom!

Lu. U tomu vam je dokaz, kako se na lahko pregledavaju i odobravaju računi. Više se puti u 5 ili malo više minutih, potvrde računi. A ako vam nije dosti, što doslje rekoh, navesti ću vam jošte i drugi dokaz o bratovšćinskoj zakladi. U sveobćem Juntinom izvješću o njezinu djelovanju od godine 1871. unapred, na 2. strani čita se: *„Bratovšćinska zaklada, čiji se dohodci dionikom diele, donaša ipak maleno povećanje imetka, postignuto primljenimi naplatami, koje će se u buduće razdieliti, jer za sad bila bi to stvar zapletena i težka, treba bo prije iznaći, komu se isplata učiniti ima.“* A to će sve reći, da se bratovšćinskom zakladom upravlja, bez da se točno znade, što uprav komu dioniku od dobarah i odnosnih dohodakah zaklade pripada, a oni med tim toga čekaj obećanu razdjelbu!

Ant. Razumješ li sada, naš mili Marko?

Lu. Da mi je vremena, povjedao bi vam još koju, o drugih mnogo važnijih stvarih. Rekao bi vam n. p. da je godine 1872. iznašao naš Sabor, da je pokrajinski školski zakon od 30 Marča 1870. pun pogriešakah, te htijuć ga popraviti izgubi u V. i VI. sjednici, govoreć o njemu, tri ure; i jer u popravljanju toga zakona bjehu uvedene takove novosti, koje su vriedjale samoupravu občinah i carevinski zakon od 14 maja 1869, zato nebje od Cara potvrdjen.

Marko. Vi dakle držite da je Sabor kriv, što napomenuti popravljeni zakon nezadobi potvrde?

*) Po listu „L' Eco del Litorale“.

Digitized by Google

Lu. Kriv je Sabor dakako, koji je uveo u obstojeći zakon one novosti, i to nam dokazuje Ministarstvo bogoštovja u svom odpisu od 26. Aprila 1873, veleć baš ovako: „*Kriv je tomu osobito pokrajinski Sabor, jer je uveo u osnove zakona napomenute odredbe, i tim učinio na vladu pritisak, što se u istinu dopustiti nesmie.*“ A mi liepo plaćaj one tri izgubljene ure sa 918 for. i neračunajuć ostale troškove!

Ant. Onomadne imali smo po svoj Istri nove izbore, stari je dakle Sabor umro, je li?

Lu. Umro da, umro, i bje nariekovan od štov. zastupnika Dra. Veniera, koji tada veljaše, da i g. predsjednik „Stajaše pripravan, da mu preporuči dušu i zadnji uzdah primi!“

Ant. Baš smo radi, da nam poveste, da li je spokoreno i mirno preminuo.

Lu. Da vam istinu rečem, uprav uzrujani i grozničavi bjehu njegovi zadnji časi, i to evo zašto. U VIII. i zadnjoj sjednici od dne 1. Aprila t. g., baš najzada, nastane govor o novoj osnovi nauka, što bje uvedena u c. k. magistralnu školu (učiteljište) mužku u Kopru i žensku u Gorici, i bje rečeno, da se u ovoj magistralnoj školi, nemogu uzgojiti dobri učitelji za Istru, jer da se u njoj skoro sve njemačkim jezikom uči. Predlog odbora bje, da se radi toga učini prosvjed na c. k. popečiteljstvo nastave. Al kad u Saboru napredova govor o toj stvari, nastane nekakav nemir i zlostanje, koje se doskora pretvori u živu groznicu, jer štov. Dr. Stradi dugim govorom udari na vladu, kudeć ju nesamo radi njezina djelovanja, nego i radi njezinih nakanah rekavši med ostalim ovako: „*.... vlada hoće sve to više, da ponjemčuje nauk ove pokrajine. Nu ako visoka vlada misli, da će morda malo po malo učiniti, da sjena Erminijeva kipa, podignuta u Teutoburgskoj šumi, dopre na Istru, vara se na debelo: Istra je jurve pokrita veličanstvenom sjenom Michelanjelove kupole! Svako njezino napinjanje bit će zato uzaludno!*“ Te pozivljuć se na uporavljenje zakona, reče: „*Ovo će uporavljenje vidjeti stopram naši potomci, jer je stalna namjera vlade, da se zakon neuporavi.*“ Po tom pako zaključi ovako: „*Carska će morda vlada moći, da nam nametne drugi jezik u usta, al drugo ćućenje u srce neće nikad! Istra bje uzgojena, jest, i biti će uvjek u školi one zemlje:*

„*Koju je narav od drugieh oddielila,*
Te Alpami i morem opasala.“

Sve to izreče štov. Dr. Stradi, bez da bi tko ni isti g. presjednik zinuo, da bar opomene govornika, da se malko uzpregne, il da ublaži grozničavu oštrinu govora, koji bje dapače pozdravljen od poslušateljah sa „produljenim odobravanjem.“

Ant. Meni se čini, da se timi načini pokrajina ozloglasuje!

Lu. Dakako, da se ozloglasuje! A i vlada će se svim razlogom uplašiti i posumnjičiti na naše istovrstne upite, i mi liepo do vieka ostati na cjedilu! Al bar unapred, ljudi moji, ako vam je na srcu vaše dobro, držite si sve ovo na pameti, i birajte uvjek za vaše zastupnike, bilo obćinske, bilo pokrajinske, ljude, od kojih ste sjegurni, da će vas zastupati kako valja.

Dopisi.

Iz hrvatskog Primorja u listopadu.

Navlastito onaj, koji na ladanju (vanjštini) s narodom obći, upozna sve potanko ono, što narod cieni i za čim teži, a lasno dojde i do spoznanja onoga, što odurava i čemu se otimlje. U svakdanjem životu višekrat se sluči, da naš seoski narod neće rado, da sluša ljubeznivog savjeta, koga mu daju isti čestiti i rodoljubivi ljudi. To mu neka nitko neupiše u grieh, jer je to naš navadni značaj, i u nas Hrvatah je od pamtivjeka tako bivalo. Naši pradjedovi nebi se dali tako na brzu ruku od svakoga zavesti na ovo ili na ono, nego bi se gledali prije podpuno uvjeriti, da li je stvar čista i da li stoji na svojem mjestu. Opreznost je mati mudrosti, ali što je preveć, nije zdravo. A evo naš narod od njeko doba kao da se nepouzdaje niti u samoga sebe. Ovo je takova rana našeg seoskog naroda, koju bi valjalo početi svojski ličiti, da se s vremenom nepretvori u neizlečivog raka, jer kamo bi tada došli?

Medju seoskim narodom živi i dosta priličan broj inteligencije t. j. naučenih ljudi, kojim bi imala biti zadaća što pobliže sprijateljiti se seoskim pukom, muževno prosuditi, gdje treba narod popraviti, gdje ga u njegovom djelovanju podupirati i bodriti te na uztrajnost u dobru i plemenitu poticati. Tim bi načinom inteligencija na svoju ruku dovela narod, koji bi se tada dao dragovoljno popraviti.

Odkad pobliže počeh obćiti s ladanjskim pukom, imadoh više puti priliku čuti od prostog seljaka: „Mili Bože na kojem stepenu naobraženosti bijahomo do god. 1848., gdje su nam bile tada u svakom kraju mile domovine pučke škole, gimnazije, realke itd. bili smo kakono djeca zapuštena u svoj zemlji našoj; nismo imali niti časopisah, koji bi nam zagovarali naša narodna moralna i materijalna prava, u naših kućah nije bilo viditi u narodnom jeziku napisanih knjigah, nego po koja njemačka ili talijanska, sada budi Bogu hvala, evo nam zemlja u napriedku materijalnom uprav preobražena.“ Neki vriedni starina jednom mi medju ostalimi reče: „U našoj miloj domovini imade veliki broj raznovrstnih družtvah, ali smatram, da jedno medju timi imade najplemenitiju zadaću, a to je družtvo Sv. Jeronima u Zagrebu.“

Ostadoh upravo tronut, kad mi taj vriedni starac iztaknu u kolikoj cieni on drži navedeno Družtvo. Nu i svaki od nas mora to isto činiti, kad vidi, kako već više godinah to Družtvo nastoji i radi, da duševno naobrazi naš seoski narod. Radi toga morao bi i narod u Družtvo stupiti i nastojati, da mu bude pomagačem slovom i tvorom.

Ako se nevaram, čitao sam ove godine u jednom broju „Obzora“, gdje se medju ostalimi veli, da je izmedju našeg pučanstva najmanji broj seljakah kao redovitih članovah u družtvu sv. Jeronima.

Zadaćom sam si preduzeo u ovom članku o toj stvari koju reći, nebi li se koja hrvatska duša osviestila i rekla: Nuder mene ludjaka, koji za malenu svoticu od 5 for. uzkraćujem sebi i svojoj obitelji duševnu hranu do smrti!

Promotrimo li ozbiljno, zašto tako malo imade u rečenom družtvu ljudi nižje pučke ruke, nalazimo da je tomu sliedeći uzrok.

Od naravi naš seoski narod nije rasipan, pa prvo neg dade iz ruke koju forintaču, ogleda ju i svestrano promišlja, hoće li taj novac povjeriti, komu je naumio ili ne; jeli sigurno uložen, i hoće li mu iz kojeg mu drago gledišta biti na uhar, ili neće. Prvo nego će koji mu drago korak učiniti, bilo to na materijalnom il moralnom polju, traži on obično savjeta od onih, koji su s njim u bližnjem doticaju. A dogodi se višekrat, da naš seljak nateče i na takovog, koji bi u svom zmijinskom srcu želio, da još napreduje u svojoj gluposti i neznanstvu, pa ga odvrati od plemenitih nakanah, govoreći mu: „*Što će tebi ovo ili ono: to su stvari za gospodu*“ itd.

Želimo li, da nam u družtvo sv. Jeronima stupe seljaci, mornari, zanatnici, trgovci i obrtnici, to bi veoma nuždeno bilo, da se dotična Uprava družtva obrati na gg. župnike, učitelje i obć. bilježnike, bilo to u Hrvatskoj i izvan nje, molbom, da neštede truda biti družtvenimi povjerenici. Te da svaki od njih ide od kuće do kuće, nagovarajuć sve mužko i žensko što znade čitati, da se upiše u družtvo bilo na godinu danah plaćajuć 1 for., bilo do smrti, plaćajuć na jednoč 5 for.

Gospodi povjerenikom bi imala biti zadaća putiti i nagovarati narod pučanske ruke, da stupi u družtvo i držim, da bi jamačno tada naš seoski narod došao do spoznanja, koju bi korist crpio, kad bi postao članom navedenog družtva. Nije li to upravo blagodat za samih 5 forinti imati doživotno svake godine 3 do 4 knjige veoma poučljiva i zanimiva sadržaja? Koliko puti seljak na sajmu, u krčmi, kojekuda neiztroši i više, a od kakve mu je koristi? Zar nije vriednije platiti 5 for., pak svake godine dobivati kao na dar 3 do 4 knjige?

Hrvatski narod ovog kršnog Primorja u svakom je narodnom i rodoljubivom podhvatu prednjačio ostaloj svojoj braći te služio na uzor, indi nadat se imamo, da proučiv dobro blagodat, koju crpe članovi navedenog družtva, možemo gojiti tvrdu nadu, da mu se oćeju odazvati bez razlike naši seljaci, mornari, zanatnici, trgovci i obrtnici i da neće nitko propustiti sgodu, upisati se i postati redovitim članom.

Gospoda pako župnici, učitelji i obć. bilježnici nek narodu otčinski predoče, od koje važnosti je za pojedinca biti članom tog družtva, a prigodno nek neprepuste pobliže razjasniti narodu da jedina zadaća Družtvu sv. Jeronima jest, pisati knjige za prosti puk, a ne za visoko naobražene ljude. — Da nam se tudja knjiga medju narodom neugnjezdi, morao bi svaki, koji ikoliko narod svoj ljubi, svojski nastojati, da što više članovah nižje klase puka stupi u družtvo sv. Jeronima, a dao Bog, da ove moje rieči neostanu samo mrtvo slovo nego svaki, koji može i jest u stanju stupiti u isto, a nije stupio, nek dalje neokleva, nego nek zamoli svoga gosp. župnika ili gosp. učitelja, da mu pokažu pravac, kojim će najbrže postati članom.

Najučtivije molim štovane čitateljstvo, nek mi neupiše u grieh, što sam moje mnienje ovim putem objelodanio, nu to sam skoro i prisiljen bio učiniti, jer sa žalošću vidim, kako nam se narod danomice tudjom knjigom truje i otudjuje!

Pripravljanje kupusa.

Treba li kupusu, da se ukisa, soli? Kupus spravljen bez soli, ne samo da se dobro ukiseli, nego bude i mekši i tečniji od slanoga. Ali nama je stalo do toga, da nam kupus cielu zimu bez kvara ostane. Kiselina soli čuva ga od kvarnosti. Istina je, da ako želimo dobiti dobra kisela kupusa, nevalja da ga presolimo, jer

Digitized by Google

od premnoge soli postaje tvrd i žilav: za 60 glavah kupusa srednje veličine dotiče $^1/_2$ kilograma soli.

Kada ćemo kupus ribati i kako ćemo ga soliti? Ribati treba kupus čim prije, dok je pun soka, jer je onakav kupus tečniji; brže se kuha i bude mekši. Sribaj ga što možeš sitnije; posiplji polako svaku hrpu na pose solju dotle, dok nepostane vlažna. Posoli i badanj, što si ga prije dobro očistio, slaži kupus unutar i pritapkaj šakom.

Moramo li kupus gaziti? Navada je po svuda, da se kupus gazi. Ali baš zato mnogomu se takov gaženi kupus gadi; pače ima ljudi, koji ga neće ni da jedu. Pamtimo da netreba kupus pregaziti, jer se onda iztrgaju rezanci, a onakav iztrgan i raztučen kupus nije liep.

Kakav sud je najbolji za kupus? Najbolji je za kupus sud, u kojem je bilo bielo vino; od bačve, u kojoj je bilo crno vino, postaje kupus ružan. Ako imaš nov badanj, treba ga prije napuniti vodom, da ti kupus nezaudara drvom: pak onda oprati kvasinom ili kvascem namazati, da ti se kupus brže ukiseli. Stari badanj opari dobro, jer će ti inače kupus lasno prekisati, te će odmah biti kao prestar kupus, koji nije više tečan.

Što ćemo s kupusom, ako neće da kisne? Ako kupus neće da kisne, nalij na njega malko vinove kvasine, ili slaba vina, izmiešana solju i kvascem, ili dobra razsola od drugoga kiseloga kupusa. Bolje je metati kupus u velik badanj, nego u malen, zato što se u veliku jednako ukiseli i dulje drži.

Od česa se najprije kupus pokvari i kako ga treba čuvati. Kupusu se hoće ponaprije čistoće, koje ako neima, najlasnije se pokvari. Ako opazimo, da se na njem uhvatila korica od smrdljive pljesni, koja se ponavlja kad ju skineš, znak je, da kupus hoće da se upljesnivi i pokvari. Da to zapriečiš, postupaj ovako: Kad god vadiš kupus, očisti ga dobro i poliį polako dobrom rakijom. Ovo opetuj, dok nestane pljesni. Nu obično netreba toga činiti, nego tri do četiri puta, a kupus će se sasvim popraviti, pa će jošte tečniji postati vinom zaudarati i dugo se držati.

Pučki Prijatelj.

FRANINA I JURINA.

Ju. Ha ha ha!...
Fr. Ča ti je, da se tako sladko smeješ?
Ju. Kako se nebi smejal?
Fr. Ča su morda porečkoj kozi i drugi rog odbili?
Ju. Aj nisu baš odbili, ali dobrahno okrnjili.
Fr. Brižno blago, kako će se sad branit? — Ali ja ću ti se vlih onda srdačno nasmejat, kad joj budu i on barbuc (bradu) do dlake izgulili.
Ju. Al da si videl, kako su joj ga Šarenjaki branili, biš se i sad do suz nasmejal.
Fr. Kadi?
Ju. Posvuda; al ja sam bil o izborih na Buzešćini, pak..... Ha ha ha!
Fr. Pak ča si drugo videl, neg kako su se *flajdaši* najbrže i tamo klanjali kmetskoj *skuti* (beloj kapi) i ćićkim opankom?
Ju. Dá, pa kako su im naši vredni Ćići na klanjanja trpko odgovarali: Kî mi jedanput na petu stane, borme neće drugi!
Fr. Ćićem čast, al ja sam čul, da su neki buzetski kmeti uzeli te *flajdaške* komplimente za pravu munidu, pak da su lepo s njimi glasovali proti svojoj rodjenoj braći. — Ča se ti tomu smeješ?
Ju. Aj nedam.
Fr. Dapače sam čul, kako su se neki prodali za fiorin, neki za pol, neki dari za jednu virginjku itd.
Ju. A neki za mizolić (kupicu) rakije s navržkom....
Fr. Kakvim navržkom?
Ju. Jedne kape.
Fr. I ja sam neku čul o toj kapi....
Ju. I ti? Dakle si čul, kako ju je natukal na tikvu?
Fr. Ajde, dopovej mi ti.
Ju. Izbornici su imeli poć va Kopar, a Šarenjake je bilo sram, da ta rakijaš gre s njimi va beloj kapi, jer joj Kavrežani vele porugljivo *pujina*, to je, skuta.
Fr. Pak?
Ju. Pak su mu vrgli nekoliko *kebri*, neka kupi gospodsku kapu, kad se je pošarenjačil.
Fr. Pak?
Ju. Pak ti ta sirota, misleć sad ću bit i ja *šior*, gre va butigu i zbere mornarsku kapu z onimi dvemi traki, kako dvemi repi odzada.
Fr. Pak?
Ju. Pak ono ča gre zada stavil je spreda, pak su ga oni repi po nosu bili, a ljudi mu se po Buzetu smejali, da popucaju od smeha.
Fr. Ha ha ha! Al su mu valjda Šarenjaki glavu — to jest kapu naravnali.
Ju. A su, al će se spominjat, dokle god bude živ, kad se je pošarenjačil, a naši su ipak predobili. Ha ha ha!

Pol ure kod Majke Božje na Trsatu.

Kad sam prošlog mjeseca Rujna bio na Rieci, našao sam tu varoš liepu i prijaznu, kao što je uvjek bila; samo mi je od srdca žao, što nije onako živahna i prometna, kakvoj sam bio navikao u moje mlade dni. A kaogod ju ja rad vidim te svaki joj napredak i blagostanje želim, uvjeren sam, da joj to svaki Hrvat želi i naklanja, ma i ako su ju Magjari posvojali, jer je ona na hrvatskom zemljištu i hrvatski u njoj živalj, tajili to sami sebi nekoji Riečani, koliko im god drago: „*Naturam expellas furca, tamen usque recurret.*“ — Ako ju pak za sada Magjari i drže, drže ju jedino kroz Hrvatsku; jer da bi se ma kojom zgodom Hrvatska odciepila od Ugarske, te se n. p. Cislajtaniji pridružila, mislim, da nije nijednoga Magjara toli preprosta ili naivna, da nerečem suluda, koj bi mogao ni u snu na Rieku pomisliti bez Hrvatske!

Kad sam već na Rieci, pomislih, hajd malko preko Mosta, pak na Trsat, to sokolovo gnjezdo naših Frankopanah, gdje nisam već toliko godinah bio. Za četvrt sata, izza četirsto stepenicah, bio sam gori. Naravno da sam za pô ure vidio, što je vriedilo i nevriedilo, da se vidi. Frankopanskog grada nisam ovaj put ni posjetio, jer što je u njem vriedna, toga sam se dobro siećao; a to je mala starinarska sbirka, u kojoj ima dva tri mramorna kipa, koja bi mogla i većoj sličnoj sbirci na ures služiti. Što se pak same gradine tiče, djelo je to sriednjeg vieka, sa nekojimi novimi starogrčkimi prikrpinami. Podjoh indi ravno u fratarsku crkvu Majke Božje trsatske. Ja nebi znao pravo kazati, u kôm je štilu sagradjena; prvašnja misao, kako se vidi, bila je umjetnička, nu susljednimi popravami, posve izkrivljena i pokvarena. Početa bijaše, kako se čini, negdje trinajstoga vieka darežljivostu Frankopanah, u kojoj nekoji od njih i počivaju, kao što se vidi iz nadgrobnih pločah, navalom pobožnih koljenah skoro posve izlizanih. — Razgledam se malko okolo, pa što me opet i opet zanimalo, bijahu malene akvarelne slike, što su po stupovih i stienah sve na okolo razvešene. Nu da se razumiemo, nezanimahu me, kao da tobož imaju kakvu umjetničku vriednost, nego jedino radi predmeta, koji je svim isti, samo što se u inom kôm kraju svieta slučio. — To su same zavetne table, indi strašne oluje i smrtne na moru pogibelji, kojim mornari srietno pod obrambom Majke Božje Trsatske izbjegoše. Evo n. p. vidim i čitam, kao je brod taj i taj, dne toga i toga u Crnom Moru već bio skoro izgubljen, nu božjom se pomoći čudnovatim načinom spasio; ovaj drugi negdje u Egejskom moru; onaj u Tarantskom zaljevu; ovaj u Kalejskoj užini; onaj na obalah Englezskih; ovaj u sried Oceana; onaj... nu tko bi sve prebrojio? — Sve je to živa vjera i čvrsto uzdanje u providnost božju! I tu se sjetih one rieči, što se u onih naših stranah često čuje: Tko hoće, da se nauči Boga moliti, nek ide po moru! —

Za tim ogledam se malko po oltarih, nu neopazih ništa vriedna u umjetničkom smislu, osim samo jedne oltarske slike na lievoj strani crkve, što predstavlja Mater Božju sjedeću na prestolu sa sinkom u naručaju, a sv. Franjom Serafinskim s desna, sa lieva pako, reć bi, sv. Karlom Boromejskim te drugima dviema osobama u svešteničkoj opravi, i to jednim kao žaknom, kog bi ja uzeo za sv. Lovreča, a drugog za sv. Alojžija; a izza svih sv. Ana jednom rukom na plećih Matere Božje, a drugom na ramenih mladca, kôg označih svetim Aloizijem. Dolje pako na podnožju klečeća osoba, plemenita i ozbiljna lica, u vojničkom oklopu, a uza nju dvoje dječice mužko i žensko, što sklopljenih ručicah pred Bogorodicom kleče. Ja sam s prva mislio, da je to nekoji od Frankopanah sa djecom, nu pred oltarom smotrim nadgrobnu ploču sa nadpisom Barunah Ruvere, koji, kako su mi Čč. Oo. Franjevci kazali, dadoše napravit oltar i pred njim rakvu, u kojoj počivaju, te ostaviše svakoljetne zadušbine kloštru. Što se slike tiče, koja me najviše zanimala, neznam koji ju je umjetnik izradio, nu djelo je svakako izvrstno mletačke škole, te je šteta, što se ondje, što no rieč, ni vidjena, ni čavena, danomice pogoršava i škoduje. Tim nemislim reći, kao da nije na svôm mjestu, nego samo da je škoda, što se bolje nečuva, jerbo me uprav srdce zaboli, kad opazih, da se već lupi, i konačno propada; a kako neći u vlagi i prašini od vjekovah. I tu mi pade na um, kako su uekoje slike izza Careva putovanja u Dalmaciju bile prenešene u Beč, da se poprave i umjetnosti očuvaju, kao umjetničke izvrstnine. U našoj domovini izim uprav Dalmacije, ima malo, ma jako malo, neću reći izvrstnih, nu bar ponešto vriednih umjetničkih proizvodah, te je skrajna nuždа, da se bar ono malo, što obstoji, čuva kao oko u glavi, dok po vriemenu, ako Bog da, i u tom bolje nebude, čemu je već, hvala Bogu, otčinska ruka Strossmajerova čvrsti temelj postavila.

Digitized by Google

Za tim podjoh dalje u kapelu sv. Antona te opazih tamo sliku tog Svetca božjeg od mala postavljenu, pravu umjetničku nakazu, te neznam kako su mogli Čč. Oo. Franjevci dopustiti, da se ondje namjesti. Podjoh dalje u svetilište, i tamo smotrih nekakve afreske, koje istotako nesluže na čast glasu trsatske crkve; a rekoše mi, da onaj isti umjetnik ima takodjer popraviti slike po hodniku okolo samostanskog zdenca, nekakvim mazačem pred nekoju godinu pokvarene i naružene; nu kad su već Čć. Oo. naumili potrošiti, bar da djelo povjere umjetniku izvrstnu i sdušnu, te i ako malo više potroše, bar će im na čast biti, a to trsatski Sanktuarium i Kloštar zaslužuju, radi onolikog domaćeg i tudjeg svieta, što ga u godini pohodi. Nepozabimo da se po umjetnostih sudi stepen izobraženosti narodah! **Iv. B—n.**

Neukû Nauka.

Kameno ulje otrov za priesne rane. Uz mnogostranu korist, koju vadimo iz američkoga kamenoga ulja, taji se u njem i puno pogibelji, kao što dokazuju česti primjeri, kako su ljudi zaglavili, što se je petroleum prolio, pa onda plamno. Tako se nedavno dogodi blizu Karlovca, da je neki seljak nosio kameno ulje, a posuda je valjda tajala (curila), tako da se je haljina namočila petrolejem. Neznajuć ili nemareć za to hoće da zapali lulu te potegne žigicom (fulminantom) baš ondje, gdje je bila haljina kamenim uljem nakvašena: žigica se zapali, al od nje bogme i kameno ulje, a od ovoga haljina, te je nesretnik za koji časak sav gorio, i premda su mu ljudi priskočili u pomoć, opet je bilo prekasno, te je siromah od težkih ranah umro.

Nu mi smo ovdje nakanili iznieti na vidjelo drugu pogibeljnost petroleja, naime za priesne rane. Neki gradjanin u njemačkom gradu Desavi porezao je prst, a slučajno polio tu ranu kamenim uljem. Akoprem ju je umah dobro obrisao, opet ga je do mala uhvatila strašna bol, pa budući da mu se je bila sva ruka užgala i otekla, dozove liečnika; nu ovaj opazi da se je petrolejem krv otrovala i premda je sve što znanost uči pokušao, nije mogao tomu zlu doskočiti, te je nesretnik poslje trodnevnih strašnih mukah preminuo. Dakle pozor, ako su ti ranjene ruke, a imaš posla s petrolejem. *(Gosp. List.)*

Dodati nam je jošte ovdje, da je baš ovih danah nekoji liečnik dokazao, da je čovječjemu zdravlju veoma škodljivo, kad no se stienj svieće, petrolijem nalite, potegne doli u svieću i čini, da svieća samo na pol gori. Tada da se bo iz svieće spušća u zrak dim petrolija pomješan sa finimi nevidljivimi sajami, koje se čovjeku priliepe na nos, na oči i na dihajuće organe, i tako mu navlastito plućima veliko škode.

* * *

Veoma dobra mast za razkoljena i poškodovana konjska kopita pravi se ovaka: uzmi 250 gramah debelo narezane hrastove kore i kuhaj ju u 750 gramah vode tako dugo, dok neostane nego 250 gramah vode; preciedi ju po tom i dodaj u nju 250 gramah olupljene i dobro srezane kapule ili luka i kuhaj ukupno jedno pol ure; predaj napokon u to 500 gramah svinjske masti i tako do duga praži, dok mast praska. Sada sve pazljivo prociedi i dobro stisni. Takovom mastju poškodovana konjska kopita maži svako jutro i svaku večer. Potrošiš li svu mast, prije nego li ti konj na kopitih ozdravi, a ti napravi nanovo drugu, kao što ti odzgor rekoh.

* * *

Kako da zece zimi od voćnih stabalah odstraniš. Uzmi 20 dekagramah pušćanoga praha i 10 dekagramah prašće masti; iz toga napravi mast i pomaži njome vrh zemlje (ako je snieg, vrh sniega) sve na okolo deblo pojedinoga stabla, i budi sjeguran, neće ti zec do njega.

Ako li ti je pako zec prije oglodao drievo, i opazio si to na vrieme, napravi iz ilovače, lajna (volovljega odpadka) i terpentine mast; njom namaži drievo na oglodanih mjestih, i spasiti ćeš ga. U obće pako dobro ćeš učiniti, da jošte jeseni drievo obložiš trnjem, takovim bo drievom zečji zubi neće naškoditi.

Jer pako zeci zimi čine veliku škodu u vrtih na zelju, napelji na plotih, med kojimi zelje raste, konop, i obesi nanj po koju krpinu iliti cunju napomenutom mastju namaženu.

Različite viesti.

* **U Trstu** imamo ovih danah gradske izbore. Dne 27. novembra u IV. razredu pobiedila je tako zvana naprednjačka stranka. Jučer je birao III. razred, ali dok ovo pišemo nezna se za uspjeh.

* **Iz Kastavšćine** nam pišu, da je skrajna sila, popraviti one Jakovljeve stepenice iliti skale, što u Kastvu vode u Crkvu sv. Jelene, jer da je čudo božje, što nije već tko po njih vrat slomio, naime zimi, kad se lasnu od leda. Tom prilikom da bi je trebalo i nešto prodaljiti, jer da je čovjeka strah nizanje i samo pogledati, kako su strme i vratolomne. Nego naš se dopisnik boji, da neće iz te pravedne i obćenite želje ništa biti, jer da nezna, na čiji bi se trošak imale popraviti, da li na crkveni il na obćinski. Ali budući, da su obćinari i župljani jedni ter isti ljudi, on misli, da bi se za tu stvar imale medju sobom sporazumiti i dogovoriti crkvena i obćinska blagajna iliti kasa, pa zajedno taj maleni trošak na ledja oprtiti. Slogom i dobrom voljom dade se sve učiniti, pak će se i to, jer su Kastavci od nekada na glasu, da nežale novca, kad se radi o narednosti i ljepoti vanjskoj i nutarnjoj svojih kućah, a tim više svojih crkvah i crkvena prihoda. I tako eto poslužena našega kastavskoga dopisnika.

* **U Dalmaciji** su narodnjaci sjajno pobjedili. Izmed svih izabranih poslanikah je 31 narodnih, a 10 Talijanacah.

* **Iz Dubrovnika** javljaju, da je tamo na austrijskom zemljištu bio uhvaćen pop Ivan Mušić, katolički župnik u Hercegovini i poznati ustaški vodja, pa sad da misle i njega odvesti u Ljubibratićevo zatočničtvo.

* **U Zagrebu** će, počamši novom godinom, izlaziti nove njemačke novine pod imenom: „Agramer Presse“, te biti opozicionalno glasilo.

* **Izvanredna starost.** U Smirnah u Maloj Aziji da je prošlih danah umro ueki Juraj Starovides, komu bijaše 132 godine. I taj je nešta doživio u svôm vieku!

Velečastnomu Svećenstvu!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće

SVAKE VRSTI CRKVENIH STVARI

kanoti:

Kaležah, Svjetnjakah, Križah, Kandilah, Ostenzorijah, Moćnicah, Kadionicah, Nebah (Baldakinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah), Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer

svakovrstne naručbe

koli crkovnih toli svjetovnih stvarih i najpomnjivije izradjuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovora se odmah.

Katarina udovica Garusa
u Trstu Via Nuova.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—30 Novembra 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.92	6.602	—	—	6.04	6.04	6.—	5.95	5.93	5.94	—	5.93	5.97	—	6.—	—
Napoleoni	9.99	10.10	10.10	—	10.18	10.14	10.11	10.06	10.06	10.09	—	10.11	10.14	—	10.18	—
Lire Ingleske	12.60	12.70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.76	—	12 84	—
Srebro prid (aggio) . .	108.75	109.25	109.75	—	111.75	112.—	111.50	111.50	111.75	112.25	—	112.50	113.25	—	113.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **L. Testen.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Digitized by Google

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via S. Francesco N.° 4, piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina VII. **U Trstu 16. Decembra 1876.** **Broj 24.**

Poziv na predplatu.

Poslje sedam godinah mi smo bili odlučili prekinuti izdavanje ovoga pučkoga lista, jedno što smo obterećeni dužnostmi svojega stališa, a drugo što radi neuredna plaćanja mnogih predbrojnikah moramo na koncu svake godine nazirati, odkud ćemo smoći trošak za zadnje mu brojeve.

Ali srdce nas je bolilo, ostaviti naš siromašni puk i bez ove malene utjehe, kojoj se je tu i tamo kao kruhu priučio. Toga radi smo nakanili uztrajati u nadi, da ćemo dojduće godine naći pouzdanije podpore.

U tu svrhu smo naumili List poljepšati i povećati tako, da će odsad unapred biti štampan na ljepšoj hartiji, novimi slovi i mjesto dviuh na tri velika stupa. Gledat ćemo, da mu bude i sadržaj što koristniji i zanimiviji, donašajuć s jedne strane sve, što može unaprediti pučko blagostanje, a s druge dojavljujuć obične svjetske novosti, koje kao da misle biti dojduće godine mnogo zanimivije od prošlih.

Ali, ako se naša dobra volja i neda omjeriti nego o naše rodoljublje, da bude ovaj List ipak ono, što mi želimo i što može i mora biti, molimo sve naše vriedne domorodce, neka nam se i oni odazovu što većim brojem predbrojnikah, što točnijim plaćanjem predbrojbe i što češćim dojavljivanjem svega, što misle da nam može narodu koristiti. Samo tako će moći ovaj List obstojati tè koristiti našoj narodnoj stvari, kojoj smo prama svojim silam dužni svi pomoći.

Da ugodimo mnogim predbrojnikom, naumismo u buduće štampati i svakojake oglase uz cienu, koja će biti od nove godine stalno i točno naznačena na svojem mjestu.

Ciena listu ostaje kao i dosada, naime 2 f. a za kmete 1 f. na godinu. Novci neka nam se šalju kroz poštarsku *Naznačnicu,* na kojoj se s kraja može napisati štogod tko želi. Komu List nedodje na dobu, neka ga *reklamuje* u otvorenu pismu, za koje se neplaća nikakva poštarina. Naposljedku molimo što uljudnije, koji nam još što duguju, neka nam to što prije pošlju, da već jednom prestanemo novom predplatninom namirivati stare troškove.

U Trstu 16. decembra 1876.

Uredničtvo.

Pogled po svietu.

U Trstu 15. prosinca 1876.

I naši i ugarski ministri su se u ovo petnaest danah opetovano sastajali i dogovarali, da se sporazumiju glede nove nagodbe med ovom i onom polovicom carstva, a naime glede Banke, ali da nisu u ničem uspjeli; jer magjarski ministri da neće da popuste, a naši da im nemogu da rieč drže, buduć u toj stvari većina carevinskoga vieća proti njim. Tim se dakle ni danas nezna, kako će stvar svršiti. Ovaj put je tako zvani dualizam i sliepcem oči otvorio, da vide, u kakvu je povratnu groznicu bacio carevinu tè ju, mjesto okriepio, priekomierno onejačao i oslabio. Nego i to je nečemu dobro.

U carevinskom se vieću vode sad govori o proračunu. Tom prilikom je onomadne vodja talijanaske stranke u Dalmaciji, da izkali svoje srdce nad sjajnom pobjedom naše tamo stranke, prigovorao. koješta Namjestniku dalmatinskomu tè crnio težnje naše u Dalmaciji stranke; ali ne samo što su drugi dalmatinski poslanici pobili te prigovore, nego nisu već ni u samih ministrah naišla naricanja blagovoljnih slušaocah, kao što je to bio običaj do sada. Po koječem sudeć, bi reći, da će naše stvari okrenuti na bolje. A tomu nije najmanje doprinielo i sadašnje razvijanje iztočnih stvarih, koje je razsvjetlilo mnogu tamnu glavu i omekšalo mnogo tvrdo srdce u svoj Evropi, pa i kod nas. Nego da vidimo!

Što se pako tiče same iztočne stvari, ona se nalazi okolo na onom istom mjestu, na kojem se nalazila prije petnaest danah. Nego opet valja reći, da se je znatno razjasnila, na čem treba najviše zahvaliti knezu Bismarku. On je naime onomadne držao govor u njemačkom parlamentu, u kojem je medju ostalimi stvari rekao, da Njemačka u tom poslu stoji i hoće stajati uz Rusiju, svoju staru i viernu saveznicu. S druge strane druge polovice prošloga mjeseca putovao je po Evropi od dvora do dvora engleski diplomat markiz Salisbury, pa da se je osvjedočio, ako Rusija i neima posvud iskrenih prijateljah, ipak da neima ni odvažnih neprijateljah, koji bi se za volju Engleske s njom počupali. Sad se taj gospodin nalazi u Carigradu, gdje se drže pripravni sastanci za konferenciju, što se ima isto tamo držati. Vele, da se rečeni gospodin i ruski poslanik Ignatijev češće vidjaju i na samu dogovaraju, pak da su se usljed toga u ovo par danah Engleska i Ruska znatno približile. Toga radi ima sad ljudi, koji tvrde, da će se sva ta stvar riešiti bez rata i krvi; jer da Engleska bez saveznikah neće da vojuje proti Rusiji, a Turska da nemože. Nego ovo posljednje nevalja, jer ako Turska ima pasti, ona će pasti na bojnom polju. Ako ju pak misle samo pokrpiti, lahko da i ona na to pristane, pak onda dobiva stvar sasvim drugo lice.

A da se Turska nemisli još seliti iz Evrope u Aziju, vidi se najbolje iz toga, što je ozbiljno nakanila podieliti svojim viernim podanikom kršćenim i nekršćenim tako zvani ustav iliti konstituciju, a to najviše za to, da zamaže sliepcem oči. U nečem su svi ustavi jednaki, tako se n. p. i u Turskoj jamči poraba materinskog jezika u školi i uredu. Čulo se, da su htjeli ubiti Mitad-Pašu, a suluda Murata V. oteti i odvesti u Odesu il Atenu.

Dopisi.

Iz pazinske občine svršetkom novembra.

Talijanaši u našoj občini, naučeni pod prvašnjimi kapetani vladati po svojoj voljici, vrlo su se uzplahirili, kad su čuli, da je izabran zastupnikom u Porečki Sabor g. kotarski kapetan, koji se najbrže nemisli pokoravati njihovoj volji. Od to doba čita se više puta u gdjekojih talijanskih novinah štogod proti njemu, proti činovnikom, proti svećenikom, dapače priete pedepsom i tamnicom za neke tobožnje nezakonitosti. Na činovnike psuju što su nekoji tudjinci i što najbrže da neće držati s prenapetnjaci u Saboru; na popove, jer ih je taj put više izabrano nego li prije i jer im je tim pokazao puk svoju privrženost. Sve pak što ti dopisnici pišu o nezakonitostih učinjenih u zadnjih izborih, govore s izkustva, oni su bo, koji su prije kupovali glase i u Pazinu i u Poreču, oni koji su predavali listiće za mnoge neprisutne birače ili ćak za mrtve, kad su se birali povjerenici, oni, koji su trgali protivne listiće, koji su pod pazuhom vodili ljude na birališće, a da im se nebi tko iznevjerio itd. Nu nevide oni svojih griehah! Ta to su oni činili, da pokažu, koliko vriedi u Istri ta liepa rieč „sloboda“, kojom se uvjek hvale, dok su kao turski paše vladali Istrom nehoteć ni znati, da ima ovdje mnogo više Slavenah nego li Talijanah.

Pod imenom slobode i prosvjete upeljali su u naše škole robstvo duševno; hrvatske škole su skoro sve potalijančili u Istri, a da tako laglje spade jednom uboga Istra kao zrela hruška u krilo maćehe Italije. To su oni smieli činiti negledajuć ni na naravni zakon ni na austrijski, i to pod imenom slobode.

Sada pak izginula je sloboda, jer su se umiešali u izbore i činovnici! sada neće moći Istra više onako cvasti košto do sada,

Digitized by Google

jer Bog zna hoće li pristati ti činovnici kao do sada, da se posvema izkorieni slavenski živalj u Istri!

Vlada morala je već jednom uviditi te zle namiere naših protivnikah, morala je uviditi, da u Saboru neduva nimalo duh austrijski; morala je uviditi, kako su nepravedni i licomjerni, kad viču: tja s njemačkimi školami, a nam Slavenom nedadu nijedne hrvatske, vlada je morala to sve uviditi i zauzeti se za ubogu Istru!

Do sada nije ona za naše narodno oslobodjenje ni koraka učinila, pak hoće li sada?

Toga neznam! te zato za sada nebranim ni nehvalim ni Petra ni Pavla, od onih kojih su izabrani od pučkih biratelјah. Svaki od njih nek činom pokaže, ako je i tudjin, da ipak zna i ima volje vršiti dužnosti, koje mu je puk povjerio. To će biti s jedne strane najbolji odgovor onim, koji proti njim pišu, a s druge bit će im narod ovaj zahvalan i naći će u njemu kod drugih prilikah još veće podpore.

Iz Buzešćine.

Puno je već prošlo vremena, što se nije nitko oglasio u „Našoj Slogi“ iz ovih krajevah. Medjutim se gradila i dogradila željeznica, koja ako ne drugo, otvara našoj zemlji inostrani sviet, tjesnije spaja osobito nas s drugom braćom, i kako željezni obruč duge na bačvi, tako drži i ona Istru sve bolje našemu caru i našoj carevini. Dok se željeznica gradila bilo je dosta dobitka za svakoga, komu se računo rabiti dare božje, zdrav um i zdrave ruke. Ali takovih je malo kod nas, kako i po ostaloj Istri, ako izuzmeš Karnjele. Bilo je kod nas naime mnogo Furlanah i drugih stanovnikah iz Italije, gdje mora biti velika nevolja, kad toliki išću kruha po tudjem svietu. Sad su već otišli, pustili nam dosta smrada, a odnesli dosta novacah, koji bi bili mogli ostati kod nas, da nismo lieni i nemarni kao što jesmo. Ono malo naših ljudi, koji su si nešto zaslužili na željeznici, da su pametni, lahko bi im bilo prištediti koj forintić, da si pomognu, kad ih koja nevolja nadje. Ali većina njih nisu na to mislili, neg ludo zapravljali, nepotriebno i sebi škodno. A sad? Sad joh i pomagaj: ljetina slaba, da slabija ne može, glad — strašna šiba — nam prieti. U svoj Istri neima nevoljnijega kraja od našega. Po drugih krajih ako i nisu svačesa nabrali, jesu barem nešto; ali na Buzešćini uprav ništa! Većina zemlje nam je težka, koja se sgustne kad mnogo daždi, a kad suša pritisne, otvrdi kao kamen, pak prieči sjemenu da se razvije i raste. A tako se uprav dogodilo ove godine. Sve do Petrove svaki božji dan silni daždi, tako da nije se moglo sijati za dobe niti opraviti na polju potrebna djela: zemlja kako ilovača se sgustila, onda cjeloga julija i augusta sunce ju tako peklo, da si mislio, sva kora zemlje nije drugo, nego jedna sama neprekidna velika opeka. Na mjestih silni i nagli daždi su odnesli svu zemlju sa svim što je u njoj raslo tako, da gdje si je danas gospodar gledao prilično liepo uzpjevajuće polje, sutra je našao pjesak i golo kamenje. Na nekojih mjestih je tako rila i drla silna voda, da je i brajde i manja stabla odnesla. Evo ti škode, ne za jednu samu, nego Bog zna za koliko godinah! Veliki i neprestani daždi su strašno škodili i livadam: od 10. junija do Petrove, sve livade pod Ročom, Humom, Buzetom, Sovinjakom i Crnicom bile su 16 puti pod vodom! Misli si sad, brate, kakova nam trava rasla! Kosili smo, dà, ali više neg sienom smo si sjenike napunili prahom i blatom! Ali da nebi veće, mala bi nam bila ova nevolja! Nu što je žalostnije, liepe livade su nam propale morda za vavjek. Na mjestih je voda nanesla na nje stotinu i stotinu košah pjeska i kamenja. A korito kud teče Mirna rieka i Bračana dere, od nanesena se kamenja tako uzdiglo, da će nam od sad napried svaki mali povodanj sjenokoše poplavati i travu poškoditi. — Neka dojde sad katastralna komisija, pak neka obajde tolika polja i livade, poškodovane od silne vode, za siguro neće zapisati u prvi red sva ona polja i sve one livade, koje su od nekada tako zapisane. Da to učini, ako je ikada, zaista sada bi si pošteno zaslužila mastnu dietu. Ali lahko gospodi, koja nepoznaju, i malo mare da poznaju tolike naše nevolje. A nam? Joh! Čim ćemo evo preko duge zime krmiti našu liepu živinčad? Čim ćemo sebe hraniti? Čim se odjevati? Odkud nam novci, da cesarsku štivru, da težke komunske adicijonale i one još teže pokrajinske platimo?!! Strašne su to misli za tužnoga kuće gospodara! Da je kmet bez vjere i straha božjega, kako su nekoji gradjani, sdvojio bi, pak se otrovao, ili ustrelio ili objesio; ali naš kmet Boga vjeruje i boji se Ga, pak i Bog neće ga zapustiti. Što sam napisao ove stvari, to sam učinio zato da se potuži nevoljna Buzešćina drugim manje nevoljnim krajevim, pak i vlada da naredi da se usmiljenije tjera od nas štivru i druga plaćila, a osobito to molimo za one adicionale, koje moramo plaćati za one izgubljene ure nekoristnim govorenjem Vidulića i drugih doktorah u porečkom saboru, kako nam je znao liepo raztumačit *Luka* u zadnjih brojevih „Naše Sloge“!

Nešto o tovljenju (pitanju) krmakah.

Sastavio *Nikola Vežić*, providnik.

Od sve domaće živine, svinče se najprije i najbrže ugoji i najviše gospodaru hasne (koristi) daje. Ali da se krmče dobro ugoji, tada je gospodar dužan nastojati iz petnih žilah, da isto što bolje hrani i njeguje.

Nu prije nego počmeš toviti krmče, tada trebaš da pomno prosudiš: koliko ih utoviti možeš, zatim treba i to promisliti: što se laglje i bolje prodaje, da li slanina ili na pol utovljen krmak?

Kadkada je veći dobitak na pol utoviti prasca, jerbo tovljenje trećinu manje traje, bez manje je pogibelji a obično brža i sigurnija je prodaja. Zato opet velim: gledaj na korist te čini onako, kako domaće okolnosti dopuščaju.

Tamo n. p., gdje se više traži ukusno meso, izbiraju se svinje, koje su stare od $1^1/_2$ godine, jer se izmedju ovih godinah svinje brzo razvijaju, dočim pako tamo, gdje se traži slanina i mast, ondje se izbiraju veće svinje i to počamši od $1^1/_2$ pak dalje....

Ali je sve ovo odvisno od toga: dali je svinče zdravo i kako je staro, zatim vremenom godišnjim kako se iste odgojivaju, dalje o hrani: kakovom se hranom hrane i napokon o samoj njegi.

A sad čuj dalje:

Svi zdravi krmci, mladi i stari, mogu se na pol ili sasvim izpitati, pače od krmčeta jošte jednu godinu ne staroga može se dobiti 6 palacah debela slanina.

Svjetle štetine krmci, nit su zdravi, nit se mogu dobro utoviti. Krmčići se obično na pol tove, a prasci sasvim.

Preko 3 godine stari krmak imade već tvrdo meso, te nevalja na pol utovljen.

Nerast i prasica moraju se prije izkopiti nego li se tove, inače bo se ne bi udebljali, a nerast imao bi neugodno, smrdljivo meso i slaninu i to s toga, što prirodni nagon ne da toviti istom s razloga opet toga, što prouzrokuje gubitak hranećih sastojinah.

Kad se svinje na dobroj paši u šumi, u žiru (osobito hrastovom, jer svinče od njega dobije čvrstu slaninu), ili drugdje pasu, većinom se na pol izpitaju, pače više, te se lasno već iz paše prodaju, hoćemo li jih pako za slaninu imati, morat ćemo jih kod kuće sa kukuruzom, krumpirom, bučami itd. ili drugom hranom toviti.

Kad se krmci tove, zatvore se u svinjac (kotac) te se redje izpuštaju, po jedan, po dva zatvore se u jedan. U svinjcu mora biti dobro naštrajeno, ponešto mračno, da radje leže i jače se debele.

Početkom daje se pitancem redja i slabija hrana, vremenom gušća, te napokon najbolja: raž, kukuruz, ječam itd. ili štogodj drugo.

Na nekojih mjestih daje se svinjam mrkva, te jim se onda ta hrana načini podosta mokra. Četiri do pet putih hraniti na dan, bit će dosta. Ovdje te, mili moj poljodjelče, osobito opozorujem, da se točno hranjenja svinjah držiš; i to ćeš najbolje učiniti, ako svinje hraniš na četiri puta i to: u 5 sati u jutro, zatim u 10 sati prije podne, dalje u 3 poslie podne i napokon u 8 na večer; obrok ima bit tolik koliko na jedanput može svinče pojesti. Takodjer te upozorujem i na tu opazku, da poslie, kad se je svinče najelo, trebaš da umah korito osnažiš i uvjek čisto držiš.

Prvih 6 ili 7 tjedanah, jedu vele rado i mnogo, poslije manje, a napokon sasvim malo. Na pol se utove za 8 ili 12 tjedanah a sasvim za 15—18.

Gdjekoji gospodari hrane svoje pitance sa sirovom hranom, gdjekoji kuhanom.

Ja sam više godišnjim izkustvom izkusio, da svinče, koje *je hranjeno sa kuhanom hranom jest bolje debelo nego ono, koje je sa nekuhanom: jer kuhana hrana radje prelazi u meso i u mast; pa zato svesrdno preporučam kuhanu hranu!*

Kad se pitamcem daje: kukuruz, raž i tako dalje, to se prije ima namočiti s razloga, da bude tečnije. Vruća kuhana hrana je vele škodljiva.

Krmci se mogu svako godišnje doba toviti; ipak počamši od sv. Mihovila je (29. rujna) najshodnije zato vrieme, budući tada imade već više zrielih proizvodah, što jim najvećim dobitkom za pitanje upotriebimo, pa jer je tada za oto i više vremena.

Prve tjedne se tovljenje krmakah najviše poznaje; tada rastu i šire se, a poslie to ide sporije. Hoće li se znati, koliko se steče pitanjem, treba prije i poslie tovljenja krmke izvagati i vidjet će se, koliko utovljen teži (važe), koliko vriedi, koliko stoji pitanje i kolik daje sav dobitak?

Nemogu zaključit ovo nekoliko rieči, da ne preporučim što toplije svim vriednim poljodjelcem, da ne zaborave na čistoću krmakah i svinjcah (kotcah); jer čistoća vele djeluje na brz ugoj pitanca. Takodjer ne malu ulogu igra pri ugoju toplina kotca (svinca), zato će najbolje biti, ako je najnižja toplina u kotcu 6—12° R.

S toga je vele koristno, da se svinjac u zimi sa slamom zaštiti, bilo to sirkovnjačom, kukuruznicom itd. da sjever i bura svinjca ne izhladi, što krmkom zlo čini.

Digitized by Google

Pri koncu mi je reći, da je ovaj člančić iz dosta prilična izkustva pisan; pa zato ga svesrdno preporučam našim vriednim poljodjelcem na praktično izvršavanje.

Na Vukšin-Šipku mjeseca studena 1876.

(Pučki Prij.)

Koliko puta ćemo na dan marvu krmiti.

Piše *A. Benšić.*

Kada bi živina sama sebi krme tražila, učinila bi to onda, kad ogladni i jila bi dotle, dok se zasiti. Al ona nebi čekala na podne ni na večer, već bi po više putah na dan potražila sebi okriepe. Prilagoditi se u svemu naravi jest naša dužnost, jer narav sve vrlo dobro proračuna, svaki pojav u njoj ima svoj uzrok ako mi za njega i neznamo. Toga radi lasno je svakomu uvidjeti, da nije dovoljno dva ili tri put na dan nametati krmu pred stoku. Tko hoće da marljivo živinu uzgaja, taj ju krmi pet putah na dan, naime u jutro, o podne i u večer, pa k tomu još dva puta, medju jutrom i podnevom i medju podnevom i večerom. Istina je da su ona tri glavna obroka, kod kojih se i muze. Pet putah na dan krmiti je vrlo koristno, jer živinče najviše u tri sata probavi primljenu krmu i usiše od nje sok. Porcije se dadu manje; pa ako je i slabija krma, jer je dobro probavljena, bolje djeluje na svako živinče: pa krave više daju mlieka, neko li se nadati bilo. Promislimo još ovo:

1. Čeka li krava od obroka na obrok punih šest sati i još duže, dok joj se opet donese siena to jede odviš lakomo, te si može, ako se napuhne, naškoditi. Meće li se zelena krma samo u tri porcije, da se zasiti, to dodje naravno na jednu porciju odviše, što je kod djeteline dakako pogibeljno. Stoga valja pet putah na dan krmiti u manjih porcijah. I manji glad, i manje porcije ukloniti će od marve mnogo pogibelji od djeteline.

2. Još je jedan slučaj, koji nam kaže da je nuždno dnevnu krmu u više porcijah podieliti a to je onda, kada se blago slabom krmom a u znatnijoj množini krmi. Ako se samo tri puta želudac natrpa takovom slabom i neznatnom krmom, to ona premalo hrani a stoga je bolje i probitačnije marvu češće od tri puta krmiti, jerbo se tako bolje ugoji i laglje probavlja a i neostane tako lahko šta u jaslih.

Da marva ljubi češće krmljenje i da lašnje probavlja, čim manje hrane na jedanput pojede, dokazuje, što ustaje i nemiruje, kad se krmom samo za po sata zakasni. Jedini prigovor će naći lien gospodar, jer će brzo reći da pet putah krmiti marvu više truda stoji. Al je onda i on nevriedan gospodar nevriedne marve.

FRANINA I JURINA.

Fr. Jesi li čul, da se na Pazinšćini kuje neki protest proti jednomu tamo izboru?

Ju. To je moguće, jer se to u svetu više puti dogadja po izborih.

Fr. A ta protest da nosi od kuće do kuće za podpis president pazinskoga tovarskoga družtva?

Ju. To mora bit težko breme, kad se tu hoće i tovarska pomoć!

Fr. A jesi li čul, da tu pomaže i neki, kî je glasoval za onoga, proti komu se protest podpisuje?

Ju. I to mora bit baš mužko lice!

Fr. A znaš li, da zač on to čini?

Ju. Zač?

Fr. Jer da mu sad trube, da se je dal podkupit; a on veli da nî, nego da je bil prošen.

Ju. A je li?

Fr. Dragi ti, ono je ćakulon!

Ju. Dakle kako je to, da se je izneveril svojemu stadu?

Fr. Kad je videl, da svi glasuju za onoga, proti komu on sad podpise skuplju, a njegov principal da je pobegnul da nepukne od jada, obrnul je tabar po vetru, pa glasoval i on s većinom.

Ju. Pak?

Fr. Pak sad da ga proklinju neki Šarenjaki i neki gladni šćavuni....

Ju. Zač?

Fr. Jer da su se nadali dobru obedu, ako predobe, a ono su se žedni i gladni doma vratili.

Ju. Not, morebit će jim to za drugi put koristit.

Fr. Mislim i ja, kad već najzad vide, s kakovimi ljudi imaju posla!

LIEP PRIMJER.

Francuzko ministarstvo za poljodjelstvo naredilo je, da se u svakoj šumi, bila ona državna, občinska ili privatna, metne sliedeći napis:

Ministarstvo za poljodjelstvo.

Ova je križaljka pod zaštitom zdrava razuma i narodne časti:

Jež

hrani se miševi, puževi, crvi, to životinjami, koje veoma škode poljodjelstvu:

Ne ubijajte ježa.

Žaburina

koristna je poljodjelstvu. Utamani 20-30 zareznikah (škodljivih živinicah) u jedan sat:

Ne ubijajte žaburinah.

Krt

uništuje crve, štunke, zareznike škodljive poljodjetstvu. Ona se nehrani biljem (zelenjem):

Ne ubijajte krta.

Hrušt (vrst kebra)

najpoglavitiji neprijatelj poljodjelstva, nese do 100 jajah.

Neštedite (nešparajte) hrušta.

Ptice.

Svako okružje izgubi na godinu po koji milijun sbog samih zareznikah. Jedine ptice kadre su da jih utamane (sataru): ptice utamanjuju zareznike, te su veoma koristne poljodjelstvu.

Djeco, štedite ptičija gnjezda.

Za svako 500 mrtvih glavah mrtvih hruštah predanih šumarskom čuvaru, dati će se 25 centesimah.

Neukû Nauka.

Dobar kruh. Gospodarice pripoviedaju više puti jedna drugoj, da je ova ili ona osobito *srećna* kod pečenja kruha, jer dobiva iz istoga brašna (muke) krasne hlebove, gdjeno druga je od njega dobila netečni ili gnjecavi kruh: mora dakle znati kakvo *otajstvo*, kojim si osigurava dobrotu svoga kruha. Mi ćemo ovdje odkriti tu *tajnu pomoć*, *o kojoj* visi vrsnoća kruha, dakako ako je brašno inače posve suho. Sva tajna se u tom sastoji, što ona sretna gospodarica svoje brašno barem *tri* puta prosije prije nego ga zamiesi čim češće to uradi, tim bolje. Svatko će se začuditi ovomu naputku i zapitati, kako bi to često prosijavanje brašna hasniti moglo? Stvar je posve jednostavna. Nečistoća se, istina već prvim prosijanjem ukloni (odaleči) iz brašna; nu višekratnim prosijavanjem napije se svaka drobtinica brašna dovoljno zraka, pa toga joj prieko treba, da može tiesto od njega posvema kisnuti o tom pako visi ponajviše dobrota kruha. Dapače i poslje kisnuća ostane u tiestu puno zraka, i ovaj je onda uzrok da se kruh liepo razabere, to jest da je pun sitnih mjehurčićah ili šupljinicah, koje se pojavljuju, kad se kruh peče. Ako u tiestu ne ima dovoljna zraka, kruh postaje gnjecav, to jest ne ima onih šupljinicah, pa takov kruh ne samo što ne ide u tek, nego i hudi zdravlju, jer ga želudac ne može prokuhati.

* * *

Dobro crnilo iliti tinta pravi se ovako: Uzmi 8 lotah šiškah iliti galvićah, stuci je na debelo i u pokritoj posudi izloži za dva il tri dana na sunce il na toplu peć. Uzmi za tim jedan vrč (bokao) vode daždjevice. (kišnice) il potočnice sa 3 lota gume (gumi arabicum), smiešaj sve ukup i opet pusti za dva ili tri dana. Dodaj tomu 4 lota zelena vitriola i pol lota galuna (alauna), oboje stučeno. Dolij napokon pol vrča dobra octa (kiseline) i postavi sve na toplo mjesto Dobro ćeš učiniti, da svu tu smies više puti smiešaš, a kad se gušćavina slegla na dno, iztoči crnilo. Ako ti drago, nalij na ostalu smies još jedan vrč daždjevice, smiešaj većkrat, i dobit ćeš opet drugo crnilo, nešto slabije, al ipak dosti dobro.

* * *

Sol kao gnojivo. — Uslied odredbe cislajtanskoga ministarstva proizvadja se u državnih solanah već od mjeseca svibnja neka osobita vrst soli, koja ima biti veoma dobro gnojivo i prodaje se 100 kilogramah po 1 for. 34 nvč. na mjestu.

Naši gospodari se zaisto čude te nemogu pojmiti kako to, da bi sol mogla na kakvu korist bilju biti. U istinu je sol veoma koristna, osobito lanu i konoplji. Svakomu bilju je nuždna vlaga, a upravo sol ju u tlu zadržava i privlači. Spomenuli smo više puta sgodno, da imade u tlu rudnih česticah, koje su ustrojstvu bilja neobhodno potrebite, ali moraju korenjem u cievčice biljke doći; iste čestice se moraju prije u vodi raztopiti inače nebi mogle u biljku a tomu raztapanju pomaže najviše sol. Nu neka nitko nemisli da bi se sol po tlu razsipala; nju rabe gospodari samo pomješanu sa stajskim gnojem i to po prilici 3 cente na jednu ral.

Digitized by Google

Različite viesti.

* **Gradski izbori u Trstu** dokončali se prošle nedjelje. Borba bijaše žestoka kao nikad do sada, borile se za uspjeh dvie stranke, naime tako zvana naprednjačka i uzdržnjačka iliti konservativna. Naprednjaci su predobili, ali će i uzdržnjaci imati u zastupstvu liep broj svojih pristašah, jer su mnogi naprednjački bili i njihovi kandidati iliti preporučenici. Naši Okoličani, negledeć nego svoju korist tè radeć na svoju ruku neodvisno od jednih i drugih, i ovaj su se put vrlo liepo ponesli. Od šest zastupnikah, što imaju birati, izabrali su jih pet, a za nekoliko glasovah skoro i šestoga po preporuci svojega političkoga družtva „Jedinost". Tim braća Slovenci i ovdje pokazaše, kako su se čestito probudili, tè ustali na svoje vlastite noge.

* **Riedka svietkovina.** Pišu nam iz Kastva, da će tamo po novoj godini dne 7. januara velezaslužni starac, presvjetli i prečastni gospodin Vjekoslav Vlah, kanonik i nadžupnik kastavski, svetkovati bogohvalnom službom božjom krasnu uspomenu, kad je prije pedeset godinah, naime 1827., na taj isti dan služio svoju prvu svetu Misu. Presvj. i preč. gospodin Vjekoslav Vlah rodio se u Kastvu dne 15. novembra 1803. godine od vriednih i vrlo štovanih roditeljah. Otac mu bijaše kancelar kod suda, što se onda nahodio u Kastvu, a njegovi predji od starine sudci kastavski. Od iste obitelji bijaše u staro vrieme više kastavskih župnikah i drugih vriednih svećenikah. Presvjetli i prečastni gospodin Vjekoslav Vlah izučio je gimnaziju na Rieci, a filosofiju i bogoslovje u Gorici. Prva mu služba bijaše u Trnovi, koja je u ono doba spadala pod tršćansku biskupiju, dočim sad spada pod ljubljansku. Iz Trnove bio je pozvan u biskupijsku kancelariju u Trst, odkud je išao u Skop. Bio je za tim susljedice. župnik u Kubedu i Pazinu, onda župnik i Preposit sustolne crkve u Kopru. Odtud 1848. godine dodje u Kastav svoje rodno mjesto, gdje od ono doba nastoji kao nadžupnik onu prostranu župu. Mnogo je godinah bio takodjer školskim kotarskim nadzornikom, kojom ga je prilikom Nj. Veličanstvo Car odlikovao redom Franje Josipa radi osobitih zaslugah, stečenih i u toj časti. Koliko mu na srdcu leži i naš narodni napredak, vidi se iz toga, što je od njezina postanka brižljivi predsjednik „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri." Presvj. i preč. gosp. Vj. Vlah je najstariji od petero braće, od kojih je jedan umro u Trstu savjetnikom prizivnog suda, drugi stanuje u Pazinu kao umirovljeni c. k. kotarski liečnik, a ostala dva živu s njim u Kastvu, jedan naime umirovljeni kanonik sborne crkve piranske, a drugi bijaše više puti načelnik obćine kastavske. Od te obitelji bijaše i barun Vlah znani predsjednik prizivnog suda u Zadru. Neka ga Bog zdrava i vesela živi još mnoga i mnoga ljeta!

* **Naš Rendić** ovih se danah u Fiorenci baš proslavio. Čitamo naime u dvih fiorentinskih listovih *L' Italia artistica* od dne 1. decembra t. g. broju 25. i *La Vedetta* od dne 30. novembra t. g. broju 335, da je bila tamo novembra mjeseca izložba kiparskih umjetninah, pak da je i naš Rendić izložio tri poprsja tè, kako se čita u rečenih listovih, zatekao i zanio umjetnički fiorentinski sviet. Naš je list premalen, da navedemo ona dva dosta dugačka članka na pohvalu i veliku čast Rendićevu, ali nemožemo da nespomenemo, kako se tu izrekoma veli, da je Rendić dika svoje hrvatske domovine i sve jugoslavenske zemlje. K tomu nam dolazi iz Italije novo slavje našega mladoga **Krežme.** A što se tih umjetnostih tiče, talijanski je sud najkompetentniji u svoj Evropi; zato baš čestitamo i našim mladim umjetnicima i čitavomu našemu narodu.

* **Provizorna pomoć duhovnikom** bje i ove godine postavljena u proračun carevinskomu vieću, te med ostalimi bje opredieljeno goriškoj nadbiskupiji f. 8700, tršćanskoj f. 6168, za Istru f. 28,062.

* **Brodarstvo.** U 128 austrijskih lukab prošle je godine 1875, dojadrilo 50,853 broda, u sadržaju od 4,311,545 bačavah; odjadrilo je pako 50,687 brodovah, u sadržaju od 4,776,802 bač. — U grad Trst iste je godine dojadrilo 6616 brodovah na jadro, u sadržaju od 363,937 bač., i 1536 parobrodah u sadržaju od 639,977 bač., ukupno dakle 8152 broda u sadržaju od 1,003,914 bač. Odjadrilo pako što na jadra što na paru 8201 brod u sadržaju od 1,009,335 bač.

* **Odaslanstvo hrvatskih zastupnikah,** na čelu mu barun Zmajić, otišlo je 9. t. m. ugarskomu ministru komunikacijah, radi reguliranja Kulpe, zidanja cestah, usilovanja magjarskoga jezika u hrvatske pošte itd.

* **Stari Košut,** poznati slavenski izrod, sietio se opet svojih liepih danah za 1848. godine, pak je iz Italije pisao ovih danah Magjarom list, neka se zapišu i vragu, al samo neka stanu na put slavenskomu preporodu. Prestar si, čovječe, a tvoj narod preslab, da obustavi hod toga novovjekoga orijaša!

* **Bratinstvo med Turci i Magjari.** Poznato je, da su turski softe i častnici posebnim odaslanstvom, kojemu je bio na čelu Šetket-paša, magjarskom generalu Klapki uručili adresu u kojoj se zahvaljuju na izjavah prijateljstva magjarskoga naroda. Sada se doznaje, što je Klapka na adresu odgovorio. U svojem govoru rekao je Klapka, da je Magjarom dobro poznato, kada bi propala Turska, da bi propala i Ugarska. Magjari da se ne mogu uzdržati medju panslaveni i pangermani, a s toga da su pripravni prolievati svoju krv za tursku stvar. — Veliki odbor peštanskih djakah pozdravio je brzojavnim putem Klapku i carigradske softe te je na novo očitovao svoje sućuti prama Turskoj. Crn njim obraz!

* **Iz Azije** dolaze strahovite viesti, naime da je u Bengali biesnio takav vihar, tè je poginulo 215 tisućah ljudi. U nekih krajevih da nije ostao nitko živ, nego da su zajedno propali ljudi i blago, a zemljište da je uprav opustošeno od vjetra i vode. Nekoje otoke da je voda baš pokrila, a vjetar odnio bez traga brodove, i koji su se jatili u lukah i koji su morem plovili. To je nevrieme!

NOVA SLIKA.

Izašla je u Beču velika i umjetnički izradjena slika

Srbske vojskovodje u srbsko-turskom ratu.

Milan M. Obrenović IV. — Nikola I. Petrović-Njeguš.

Generali: **M. G. Černjajev, Ranko Alimpić, Franjo Zah i Kosta S. Protić.** — Vojvode: **Petar Vukotić, Božo Petrović, Ilija Plamenac i Mašo Vrbica.** — Obrštri (pukovnici): **Horvatović, Orešković, Ilija Čolak-Antić, Teša Nikolić, Valdemar Beker, Milojko Lešjanin.** — Oberslajtnanti (podpukovnici): **Sava Grujić, Vlajković, Kosta Bučević, Gruja Mišković.** — Major **Paja Putnik** i arhimandrit **N. Dučić.**

Slika ima 22 verno po fotografijama izradjena lika, sa grbom Srbije i Crne Gore.

Sliku je litografisao A. ŠUBERT.

Slika je 53 centimetera visoka a 90 centimetera široka.

Ciena je slici 1 f. 20 nvč.

Naručbine se šalju na ovu adresu:

P. Janković, Wien, VIII. Piaristengasse N. 39.

Novci se šalju u plaćenom pismu, ili po poštanskoj naputnici; komu je lakše, neka na *Korrespondenz-karti* javi, pa će mu se per *Nachnahme* poslati.

Prepodavci, koji za gotov novac naruče najmanje 10 komadah dobivaju komad po 1 for. i franco pošiljanje.

Ciena ove velike i umjetnički izradjene slike tako je malena, da ju svako nabaviti može.

Bez ove slike nebi trebala da bude ni jedna obitelj, koja se interesuje za rat Srbije i Crne Gore sa turskom carevinom.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1.—15 Decembra 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	6.01	6.05	6.04	—	6.03	6.02	6.01	—	—	—	—	5.96	5.93	5.94	5.96	—
Napoleoni	10.18	10.24	10.26	—	10.24	10.24	10.21	—	10.15	—	—	10.13	10.09	10.09	10.13	—
Lire Engleske	—	—	—	—	12.87	—	—	—	12.75	—	—	—	12.64	12.70	12.74	—
Srebro prid (aggio) . .	114.50	115.75	115.50	—	115.65	115.10	115.50	—	114.25	—	—	115.15	116.25	117.25	118.—	—

A. Karabaić Vlastnik. **Izdavatelj i odgovorni urednik L. Testen.** **Tisk. Sinovi K. Amati.**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google